

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ
ՁԵՌԱԳՐԱՅ
ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԿԱԶՄԵՅ
ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ ՄԱՏԵՆՈՋՈՐ ԳՈՐԾՈՒՑ ԿԻՆՈՂԵԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹՅԱՆ

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՑ
ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

GRAND CATALOGUE
OF
ST. JAMES MANUSCRIPTS

VOLUME II

A ^{III} 3391

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՆԻՅԱԿԱՆ ՍՏԱՆԱԶՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԻՆՈՂԵԿԵՆՆԵՐ ՎԻՃԱԿԻՆԻՔԸ

**GRAND CATALOGUE
OF
ST. JAMES MANUSCRIPTS**

VOLUME II

BY

BISHOP NORAIR BOGHARIAN

JERUSALEM

ARMENIAN CONVENT PRINTING PRESS

1967

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՎԵՅԿՈՒՄԱՆ ՍՏԵՆԱԶՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԻՆՈԹԵԿԵՆԸ ՇԻՄԱՐԿՈՒԹԱՆ

ՄԱՅՐ ՅՈՒՑԱԿ ՉԵՌԱԳՐԱՑ ՍՐԲՈՑ ՑԱԿՈՒԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԳ

ԿԱԶՄԵՑ

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՆԷՄ

ՏՊԱՐԱՆ ՍՐԲՈՑ ՑԱԿՈՒԵԱՆՑ

1967

Հ Ր Ա Մ Ա Ն Ա Ի

ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՌՈՅՍ

Շ Ն Ո Ր Հ Ա Կ Ա Լ Ի Ք

Արքեպ Յակոբեանց Ձեռագրաց Յուցակի այս նոր հրատարակութեան մեկեմասութիւնը ազնուաբար ստանձնեց Գալուստ Ա. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Պատուարժան Վարչութիւնը, որուն դարձեալ կը յայտնենք մեր ջերմ շնորհակալութիւնը:

Վստահ ենք որ, մեզի հետ միասին, Հայ բանասիրութեան եւ մշակոյթի բոլոր նուիրեալ աշխատանքներն ու բարեկամները, երախտագիտութեամբ եւ օրհնութեամբ պիտի յիշեն անունը այն Մեծ Հայուն, Գալուստ Ա. Կիւլպէնկեանի, որ իր հաստատած հոյակապ Հիմնարկութեամբ, բազմաթիւ բարերարութեանց կարգին, հանդիսացաւ նաեւ Հայ մշակոյթի գերազանց գնահատողը, հովանաւորողը եւ տարածիչը:

Հայ երուսաղէմը, որուն հանդէպ այնքան ինքնաբոլիս սէր եւ հոգածութիւն ունէր Մեծանուն Բարերարը, այս Հրատարակութեամբ համեստ յաշարձան մը կը կանգնէ իր անգուցական բարեկամին՝ Գալուստ Ա. Կիւլպէնկեանի յաւերժալոյս յիշատակին:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

Բ Ա Յ Ա Տ Ր Ա Կ Ա Ն

Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Վանուց Ձեռագրաց Մատենադարանի գրչագիրներուն Ցուցակին այս երկրորդ Հատորը կը պարունակէ նկարագրութիւնը 360 գիրքերու, որ նախապէս հրատարակուած էր աւելի փոքր հատորներով. թիւ 241-360, 1954ին, իբրեւ Գ. Հատոր. թիւ 361-500, 1956ին, իբրեւ Դ. Հատոր. եւ թիւ 501-800, 1960ին, իբրեւ Ե. Հատորի առաջին մաս: Ներկայ երկրորդ տպագրութեան առթիւ կատարուած են կարգ մը փոփոխութիւններ:

Ձեռագիրներու յաջորդական թուահամարէն զատ, գիրքերու ամունին իւր, կ'երեւին թուանշաններ, որոնք կը ցոյցնեն յիշեալ գիրքին քանիորդ օրինակն ըլլալը: Իսկ հեղինակի կամ թարգմանչի անունին կից զտնուող թուականը կը ներկայացնէ երկին յօրինման կամ թարգմանութեան տարին: Ձեռագրին գրչութեան թուականը, եթէ ծանօթ է, դրուած է աջակողմեան սիւնակին վերեւ, իսկ վայրը՝ անոր հանդիպակաց կողմը:

Այս հատորին մէջ գտեղած ենք մանրամասնական եւ զարդագրական երեք սաւանակ նմոշներ, առնելով աստ նկարագրուած ձեռագիրներէն, այդ կերպով զազափար մը տուած ըլլալու համար ծանօթ կամ անյայտ նկարագրներու եւ ծաղկազմերու արուեստին մասին:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

4 Օգոստոս 1967

Երուսաղէմ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՍԱԿԱԽՈՐԵԱԼ

(Փակագրիծով դրուած քուանշանները կը ցուցնեն
Բէ նոյն գրէին քանի օրինակ կայ Ա. Հատորին մէջ)

Ազաքանգեղոս(1) — Թիւ 309, 314

Ախրապատին — Ամբրտոյթ 250

Այլաբանութիւն Ս. Գրոց — 441

Անալոնիա — Մարտինոս Գէ(1) — 330, 599

Անտառ Այլաբանութեան — Հմտ. Գ. Վրդ. Ա. Կոյսեցի 385

» Նորգ. Մուսմամց — Ա. Գալմաթոս(5) — 276, 405, 474, 562, 595

» » » — Հմտ. Գ. Վրդ. Ա. Կոյսեցի(2) — 241, 494

Աշխարհագրական Պատմութիւն — Թրդմ. Յովհ. Անկուրիացի 554

Առաւելանութիւն — 488

Առաջնորդ Մեղադրաց — Լուդ. Կրանդակցի 284

Աստղաբաշխական Գուշակութիւն — 554

Աստուածաբանութիւն — Ալլերո 262, 468

» — Թ. Ալուինացի(1) — 496

» — Ակոթոս(2) — 358

» Քաղաքացի — 386, 426, 427, 463, 499

Աստուածամանութիւն — Գ. Վրդ. Աղաթախ(1) — 421, 443, 544

Աստուածաշինչ — 255, 297, 304, 306, 356, 417, 428, 477, 501, 540,

Աստուծոյ — Մատթ. Անանիւսի 457

Աւետարան — 251, 298

» (Թիւքերէն) — 455

Բաւի Աստուածաբանական — Միս. Սասնեցի(2) — 414

» Ոսկիական — Ե. Վոռման(16) — 244, 246, 281, 586

» Օրինակաց եւ Նամութեանց — 561

Բացայայտութիւն Նորեկի — 318

Բժշկարան(1) — 318, 379, 554

» (Թիւքերէն) — 497

Բնագանցական Վիճաբանութիւն — 575

Բնագնմութիւն — Թրդմ. Վ. Եւանդեան(1) — 375

Բուրաստան Ս. Ծրուագէտի — Գ. Արդ. Ա. Կոյսեցի(1) — 437, 502

Դանձարան(2) — 265, 278

Դաւազանագիրք — Մաղաքիա Դպիւր 462

Դիրք Առաքինութեանց եւ Մարտիրոսեանց — Գ. Արաղնացի 452

» Ի վերայ Ռուքեան — Իշախ Բանաստ 401

» Հոգեաց եւ Հրեշտակաց — Թրդմ. Սա. Լեւոնցի 584

» Հակաստմարտութեան — Նէստորոս Արդ. 388, 524

» Օրինակ եւ Կանոնաց Լատին եկեղեցւոյ — 349

Դաշանց Թուղթ(2) — 309, 314, 343

Դուտաստանագիրք — Միսթաթ Դաշ(3) — 252, 366

եկեղեցւոցինէք. — 527

եղիւնական. — *Հոմէրոս* 257

եօքնափողեան Գիրք. — *Բարդ. Սալուցիո* 529

զգօն. — 548

զէն ընդդէմ վիշապին Եօքնողիւնեան. — *Պետրոս Վրդ. Թէֆլիզեցի* 469

էական Գիրք. — *Դաւիթ Փիլիսոփայ* 401

ժամագիրք(2). — 265

ժամանակագրութիւն. — *Միխ. Ասորի*(2). — 303, 307, 343, 500

» — *Սամուէլ Անեցի*(2). — 343

ժողովածոյ. — 263, 286, 287, 328, 335, 354, 425, 438, 459, 462, 464, 489,
490, 495, 519, 526, 532, 533, 536, 537, 546,
554, 567, 583, 587, 594, 598

» — *Մարտիրոս Եպս.* 273

» *Բանֆ.* — 381

ժողովարանի Պատմ. Առաջեկաց. — 318, 429, 533

ժմաստութիւն Սիրաբայ. — 410

ձուռնիք Առաքինութեանց. — *Գր. Տաթևացի* 335

» Բնութեան Գրքն. — 390

» Դը. Նիսացոյ(1). — 318

» Գրչաւքեան Արիւստիկի. — *Գր. Տաթևացի* 335

» Գեարգեայ. — *Գր. Տաթևացի* 335

» Դիմնէպիոսի. — *Դաւիթ Լ. Յակոբ Վարդապետ*(1). — 270, 318,
342, 400

» Հարցողաց Գրքն(1). — 318, 406

» Հատից Գր. Աստուածաբանի. — *Դաւիթ Վրդ. Փարսլիցի* 318, 429

» Մեկնութեան Յօրայ. — *Գր. Տաթևացի* 502

» Նախախմտութեան փիլոսոփ(1). — 318

» Նարեկի. — 485, 504

» Պահոց Բարդի(1). — 318, 406

» Պարապմանց. — *Գր. Տաթևացի* 335

» Պարփիւրի. — 318

ձուռնութիւն խոստովանութեան. — *Դաւիթ Լ. (2)*. — 248

խաբէսութիւն Աշխարհի. — *Թ. Ճեննար* 350

խազգիրք. — 503

խնդիր Ողորդութեան. — *Սո. Դաւալցի* 346

խորհրդածութիւն վասն Ողորդ. Հատտոյ. — *Ն. Լամբրոնացի*(1). — 589

խորհրդատուր = Պատարագամատոյց(5). — 249, 290, 492, 578

Խրատ Հասարակաց Բրիտանիէից. — *Յ. Երզնկացի* 425

» Միանձանց. — *Յովհ. Աստուածաբան* 300, 435

կանոնագիրք(3). — 252, 339

կիրակոյր Բաւանայից. — *Թրդմ. Վարդան Կրօնաւոր*(1). — 360

կշիռ Արդարութեան. — *Պ. Արք. Բերդուսեան* 421

Կոչումն ընծայութեան.— *Կիրեղ Երուսաղէմացի* 296, 594
Կրօնքի վարք Երրայեցեաց.— *Թրգմ. Մկրթ. Կ. Պոլսեցի* 392

Հայելի Ազդեցութեան.— 378

» Հոգեւոր.— 469

» Վարուց.— *Թրգմ. Ստ. Լեւոնցի* 588

Հարանց վարք(3).— 268, 285, 293, 300, 301, 336, 410, 547

Հարցմանց Գիրք.— *Գր. Տաթևացի*(2).— 272, 120

Հարցնական Գիրք.— *Բարսեղ Կեսարացի* 336, 406, 470

Հաւաքածոյ.— 361

» Բանք.— *Մ. Վրդ. Արծրունեան* 247

Հերմոսն վահան Հաւատոյ Գրք.— 339, 568

Հին Կտակարան.— 353, 369, 397, 542

Հրահանգ Բարոյական.— *Սոսէ* 576

Հաշոյ(10).— 265, 271, 454

Հատրմտիր(7).— 282, 362, 368, 461, 558

Հառք.— *Գր. Աստուածարան* 400, 429

» — *Ջաբարիա Կթղ.* 326

» — *Յակոբ Եպս. Մծրնայ* 371

Հարտասանական.— 380

Մաշտոց(2).— 289, 296, 302, 376, 389, 444, 600

Մատենագրութիւնք.— *Բարսեղ Կեսարացի* 406, 470

» — *Գր. Նիւսացի* 390, 394

» — *Նուարդ Պոնտացի*(1).— 300, 318

» — *Փիլոն*(1).— 333

Մեկնութիւն Ամ. չար տանջելի.— *Ներսէս Կթղ.* 401

» Առական.— *Գր. Տաթևացի* 559

» » — *Ն. Լաճրոնացի*(1) 391, 484, 559

» » — *Աւետարանի.* *Պ. Վրդ. Բերթումեան*(2) 433, 446, 512, 516

» Դազատացոց.— *Կուռնելիոս* 259

» Դործոց Առաքելոց.— *Գէորգ Լաճրոնացի*(2) 338, 351

» » — *Մատթէոս Վրդ.* 292, 591

» Դամիելի.— *Կուռնելիոս*(3).— 269, 288

» » — *Յովհ. Մործսրեցի*(1).— 327

» » — *Վարդան Վրդ.*(1).— 379, 505

» Նզնիելի.— *Եսայի Նէցի*(2).— 563

» » — *Կիրեղ Եպս. [Թէոդորոս Եպս. Կիւրացի](1).*— 347

» » — *Լ. Դամիելի.— Հմտ. Պ. Վրդ. Ա. Կորսեցի*(1).— 383

» Նսայեայ.— *Գէորգ Սկևռացի*(1).— 365, 430, 431

» » — *Գր. Տաթևացի* 560, 580

» » — *Հմտ. Պ. Վրդ. Ա. Կորսեցի* 267, 379, 419

» » — *Յ. Ոսկերեան* 327

» Երգոց Երգչոյ.— *Գր. Նարեկացի* 679

» » — *Գր. Նիւսացի* 390

» » — *Գր. Տաթևացի*(1).— 479

- Լիեկնուրիւն Երզնց Երզնյն — *Կուռնէիոս*(3) — 277, 384
 » » » — *Յակոբ Վրդ. Սիմէոնեան* 396
 » » » — *Որոգիներ*(1) — 286, 479
 » » » — *Վարդան Վրդ.*(2) — 275, 327, 340, 479
 » Երեմիայի — *Սիմէոն Գոռ*(1) — 347, 379
 » » — *Հմուտ. Գ. Վրդ. Ա. պոլսեցի* 432
 » Եւագրեայ — *Գր. Վարդապետ* 320
 » Եւագրի Ուր հարիւրդոց — *Մատթէոս Վրդ.* 266, 591
 » ԺԲ. Մարգարէից — *Ն. Լամբրոնացի*(2) — 313, 424
 » » — *Հմուտ. Գ. Վրդ. Ա. պոլսեցի*(1) — 382
 » Ժամակարգութեան — *Խ. Անձևացի* 519
 » » — *Մովսէս Վրդ. Երզնկացի*(1) — 395
 » Ժողովադի — *Գր. Նիւնացի* 390, 394
 » » — *Գր. Տաթևացի* 559
 » » — *Ն. Լամբրոնացի*(1) — 391, 480, 559
 » Խմաստութեան Սողոմոնի — *Գր. Տաթևացի* 559
 » » — *Ն. Լամբրոնացի*(1) — 391, 480, 559
 » Խալիքոյց Եկեղեցւոյ — 325
 » Խննդոց — *Բերդումեան*? 253
 » » — *Եպիփան Կիպրացի* 464
 » » Ելից, Ղեստացւոց — 347
 » Կարուղիկեայց — *Սարգիս Վրդ.*(5) — 299, 319, 498
 » Կորնթացւոց — *Կուռնէիոս* 259
 » Հարցադպ Դիւց — *Մատթէոս Վրդ.* 470
 » Հնգամասեմի — *Վարդան Վրդ.*(1) — 275, 280, 423, 556, 582
 » » — 564
 » Հռովմայեցւոց — *Կուռնէիոս*(1) — 259, 408
 » Ղուկասու — *Իդնատիոս Վրդ.* 295, 334, 352, 453, 572
 » Մատթէոսի — *Ն. Շնորհալի* 258, 283, 332, 458
 » » — *Ն. Շնորհալի* 275, 416, 581
 » » — 572
 » Մարկոսի — *Բարսեղ Մաշկետուրցի*(3) — 315, 514, 573
 » Յայտնութեան — *Անդրէաս Եպս.*(1) — 404, 425, 505
 » » — *Կուռնէիոս*(3) — 399
 » » — *Հմուտ. Գ. Վրդ. Ա. պոլսեցի*(1) — 382
 » » — ? 543
 » Յեսուայ եւ Դատաւորաց — *Եղիշէ Վրդ.* 347
 » » » — *Եփրեմ Խուրի* 347
 » Յոբայ — *Գ. Արք. Աղամալեան*(1) — 374
 » » — *Վանական Վրդ.*(2) — 379
 » Յովնան — *Գր. Տաթևացի*(1) — 525, 592
 » » — *Ե. Ոսկերեան*(1) — 460
 » » — *Ե. Որոնեցի* 412
 » Յովնանու — *Եփրեմ Վրդ. Սեցի*(1) — 505
 » Նմբամ Յովնանու — *Ն. Լամբրոնացի*(1) — 425, 458
 » ԺԴ. Թղթոց Պողոսի — *Անանիա Վրդ.*(1) — 254, 260, 261, 411, 523, 560
 » » » — *Ե. Ոսկերեան* 245

Մեկնութիւն Թղթոց Պօղոսի — Յ. Որոտնէցի 560

- » » » — Կուռնէլիս 531
- » Պատարագի — Մովսէս Վրդ. Երզնկացի(1) — 395
- » » — Յովհ. Արճիւնցի 519
- » » — Ն. Լամբրոնացի(1) — 316, 447
- » Սահմանացն Դաւթի — Առաքել Եպս. Սիւնեաց 550, 577
- » Սաղմոսաց — Դր. Տաթևացի 367, 467, 535, 580
- » » — Ն. Լամբրոնացի(1) — 264, 472, 510
- » » — Վարդան Վրդ.(1) — 311, 327, 340

Յազազս Առաքիմութեանց — Արիստոտէլ 401

- » Երկ. Քահանայապետութեանց — Թրդմ. Ստ. Սիւնեցի 270, 342, 451
- » » » — Թրդմ. Ստ. Լեւոյցի(1) — 400, 478, 487, 520, 553, 590
- » Բ. Բնութեանց — Բարթ. Ֆռանկ Եպս. 486, 574
- » Է. Խորհրդոց — » » » 486, 574
- » Է. Խորհրդոց — Յ. Նախան(4) — 571
- » Զօղածու չաւատոյ — Թ. Ազուինացի 265, 335
- » Միութեան եկեղեցւոյ — Գ. Վրդ. Միւլայիժօղլու 491
- » Մոլութեանց — Պ. Արազոնացի 262, 468
- » Պահոց — Բարսեղ Կեսարացի 406, 470

Յայտնութիւն Յովնանու — 326

Նախնութիւն Հայկազեան Լեզուի — Պետրոս Վրդ. Մուրադաշեան 323

Նամականի — Դր. Մալխաստոս 447, 508

- » — Դր. Փէշտմալճեան(1) — 398
- » — Ն. Շնորհալի 596

Նարեկ — Դր. Նարեկացի 345, 485, 504

» Տաղաչափեայ — Երթ. Արք. Եղեաացի 321

Ներածութիւն Պերփիլի — 401, 407

Նոր Կտակարան — 331, 354

Շաղկապ Լստածաբանական Գրքի — Մեկն. Սիմէոն Եպս. Գառնեցի 407, 549

Շարական(2) — 355, 503

Ոգր Եղեցի — Ն. Շնորհալի 476

Ոսկեփորիկ (Ժողովածու)(1) — 256

Ոստմն Բարոց — Փ. Սոսակ 329

Պաշտպանութիւն Հայց. եկեղեցւոյ — 566

Պատասխանիք Մակարայ Կրօնաւորի — 439

Պատճառ Կազմութեան Գրոց — 318

- » Սահմանաց Գրոց(1) — 381, 434
- » Վեցուրեից Բարոցի(1) — 318, 406

Պատմագիրք — Մարտի Գոնդապալ 521

Պատմութիւն — Ա. Լաստիվերցի 341

- » — Կիր. Գանձակեցի 493

- Պատմութիւն — Մ. Խորենացի(1) — 308, 310, 341, 436
- » — Յ. Պատմարան 375, 513, 551
 - » — Փ. Բուզանդ(1) — 303, 307, 341, 436
 - » Ազնաւանդի — 473, 597
 - » Ազնաւանդ — Մ. Կաղանկատուացի 375
 - » Ատման Կ. Պալաւ — Թրդմ. Մելքիսեդէկ 482
 - » Գիւտնյ Աւերիկայի — Թրդմ. Յովհ. Վրդ. Կեսարացի(1) — 422
 - » Եկեղեցւոյ — Եւս. Կեսարացի(1) — 436
 - » Եկեղեցւոյն Քրիստոսի — 448
 - » Եւ Խոսք Երկարայ — 473, 542
 - » Թագաւորութեան Քրիստոսի — Թրդմ. Մելքիսեդէկ Կ. պրիսեցի 387
 - » Ժողովոյն Տրիւնիթիոյ — 337
 - » Ի Հերակլ — Սերէոս Եպս. 521
 - » Լեւկոքեմոյ — Թ. Մեծոփեցի 493
 - » Մեծիմ Ներսէսի — Մեարապ Երէց 263, 308, 310
 - » Յաղագս Աշխարհի — Արիստոտէլ 401
 - » » Պատերազմին Հրէից — Թրդմ. Ստ. Լեւոյցի 555
 - » Պարմետր Գրիգորի — 322
 - » Թուսեւրուք Պատերազմի — Թրդմ. Մելքիսեդէ Սրկ. 445
 - » Ս. Վարդանայ — Եղիշէ 308, 310
 - » Օսմ. Թագաւորաց — Երեմիա Քէօմիւրճեան 464
- Պարապմանց Գիրք — Կիւրէղ Աղեքսանդրացի 534
- Պարտեզ Լովուաց — Յ. Մարգարտոս 450
- Պերիարմենիաս Արիստոտէլի — Մեկն. Դաւթի 401, 407
- Պիտոյից Գիրք — Մովսէս Քերթուկ 515
- Պրոխորոն(2) — 326, 557
- Ջատագովութիւն Հայց. Եկեղեցւոյ — Եր. Չէլչիկ 533
- Ջերմանց Միքիարութիւն — Միս. Հերացի 370
- Ռամահարութիւն — 545
- Սահմանք Իսլամականութեան — Դաւիթ Անյաղթ 401, 434, 522
- Սաղմոս(4) — 242, 265, 418
- Սոքրոգութիւնք Արիստոտէլի — 401, 407
- Վահան Հաւատոյ (Քաղաւածոյ) — 409
- Վաստակ Ոսկեղէն — Սամուէլ Ռարբի 324, 377
- Վարդապետութիւն Եկեղեցւոյն Կալիսացւոյ — Թրդմ. 530
- » Հշրմարութեան — Պետրոս Վրդ. Թիֆլիզցի 552, 594
- Վերջաւան Ասացումք — Եփրեմ Խուրբի 326
- Վերլուծական — Արիստոտէլ 407
- Վերլուծութիւն Ներածութեան Պրիմիւրի — Դաւիթ Ներքեմացի 401, 407
- Վեցորեից Գիրք — Բարթ. Եպս. Մարաղուցի(1) — 456, 538, 539
- » » — Բարսեղ(1) — 406, 470
 - » » — Մատթէոս Վրդ(1) — 266, 470
- Տեսիլ Սրբոյն Սահակայ — 308, 310

Տեսութիւն վեցօրեայ Արարչութեան.— *Յ. Որտե՞նք* 335

Տեսչութիւն Հովնակսն.— *Թրգմ. Յ. Տէր Կարապետեան* 357

Տէր Լիմ Յիսուս.— *Եռվհ. Շահինեան* 565

Տոմարագիտութիւն.— 548

Տրամաբանութիւն Կովտնոյ.— *Հմտո. Կրպ. Պտր. Կ. Պոլսոյ* 374

Տօնայատման.— 372. 373. 413

Փիլիսոփայութիւն.— *Ա. Կօուարեն*(1) — 593

Քաղաքացիական Կրթութեան.— 442

Քարտագիրք.— 243, 266, 364, 440. 466. 476, 481, 483, 511, 517, 518, 528,
541. 583, 585. 588

» — *Բարթողիմէոս*(1) — 294

» — *Բերդումեան*(3) — 465, 570

» — » ? 253

» — *Գր. Տաթևացի (Ամարան)*(2) — 363, 415

» — » » *(Զմեբան)*(1) — 305, 312, 402. 569, 600

» — » » *(Մանակի)* 475

» — *Դամասոս* 274

» — *Կիրակոս Պտր. Երուսաղէմի* 344

» — *Ղուկաս Վրդ. Լոռեցի* 393

» — *Յ. Պտր. Նալեան*(12) — 291, 317

» — *Սիմէոն Կթղ. Երեւանեցի*(1) — 471

» — *Տիբատուր Վրդ.*(1) — 589

Քարոզք.— 509

Քերականութիւն (Գրք.) — 279

Քննութիւն Կարգաց Եկեղեցւոյ.— *Ն. Համբրոնացի*(1) — 403, 447, 449

Օգոստ Բժշկութեան.— *Ամիրտովլաթ Ամասիացի* 250

Յ Ա Ն Կ Ն Ի Ի Թ Ո Ց

Շնորհակալիք	Էջ
Բացատրական	Է
Բովանդակութիւն Տեսականորեալ	Թ
Ցանկ Նիւթոց	ԺԶ
Մայր Ցուցակ Ձեռագրաց, Թիւ 241	1
Բնագիրներ	647
Նկարներ	648
Ժամանակագրական Ցուցակ	649
Ցանկ Յատուկ Անուանց	653
Ուղղելիք	672

ԱՆՏԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԽՄԱՆՑ.— 3

Հմտ. Պ. ՊՏԲ. ԱԳՐԱՆՈՒՊՈԼՍԵՍԻ

ՆԿԱՐԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 29×20×2: էջք 314: Հանդա-
մանք յառ: Թուղթ կրկնատեսակ: Գրու-
թին՝ խարադրները և զլխադրները կար-
միր, մնացեալը սև մեքանով, միասին,
24, 33, 37 տող, և յն: Նոտարայիւր վարժ,
երկու կամ աւելի զրիշներէ: Համառոտու-
ղրութիւնք տառա: Կազմ կիսակաշի խաւա-
քարտեայ անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յազազս սիրոյն Այ. դէպ առ
մարդն: Գլխիս Առաջին.— Նախ քան զըս-
տեղծանին Այ. զաշխարհւ...:

էջ 308.— Ձուսն զայս՝ Սէք Այ. ան-
տանեայ մտտանն՝ մասն զորոյ յոյժ ճա-
պող և կրկնեայ միեւնոյն բանի երկարու-
թեամբ՝ Համառոտեցի ողորմութեամբ Տն.
ի տունն Սր. Եէմի. որ ի Կոստանդնուպո-
լիս՝ Հանդէպ մայր Սր. Ած-տծին եկեղեց-
ւոյն՝ որ ի նորմ նորու ի Թուին Հայոց
1807 [= 1807]. ուր յառաջին անդ զա-
լըստեան իմում ի Սր. Եէմէ վասն Սբոյ
Աթոռոյս աղատութեան ի չարութենէ յու-
նաց. թէպէտ ոչ յաջողեաց Տէք յայնժամ,
այլ ոչ իսպառ զանց արար զմերով անոր-
մ անութեամբ միապումար ժողովելոցս. ու-
րանօր տո սրտիս նեղութեան և ցաւոյ, ոչ
կամելով զպատուական ժամանակն ի զուր
վատենէ, իրր յըրօտնու ի մարդս արույ
զրոցս վարդապետութեան՝ սկսայ զբեւ
զայս իրբեւ թևովիք. եղևալ ի մտի միւս-
անկամ սրբապետութեամբ և պարզութեամբ

յստ օրինի կանոնաւորեալ. այլ կարգեալ
նուիրակ Ձմիւռնոյ՝ առաքեցայ անդ ի
զործ. և մնաց այս յառաջին անդ միանկամ
Հոգածութեան մերում. և մինչդեռ զրազ-
եալ ի զործ նուիրակութեան կայաք, կու-
եալ եղէ վերատին ի Պոլիս և կարգեալ վէ-
րի անդր՝ անկաք յետ աշնորեկի ի վէճ և ի
զատաստան ընդ յունաց՝ ողորմութեան
Բարձրեւոյն ապրաւնեալ. զորոյ զպատմու-
թիւն և զղարժն զրեալ եմք. որ տեսեաց
մինչև, զիւց ամ: Ապա ներողամիտ լինելով
վոքսս այսր աշխատասիրութեանս, և պա-
կասութեանց զտանելոց ատա.— Մնում մա-
սըն ձեր միւտ աղօթարքի՝ ծառայ ծառա-
յիցն Այ. Ամիրամալայօսեցի Պօղոս Վար-
դայ. որ եւ վէճիլ Սր. Եէմի. ի Կոստանդ-
նուպօլիս:

ՄԱՆՈՔ.— Սոնն բացատրական վեր-
ջաբանը Ազրիանուպօլսեցին «Ստորապրեալ
է իսկական ձեռամբ իւրով», ըստ Տ. Սա-
ւալանեանի (Տես Յուցակ, էջ 179):

էջ 309.— Յոմէ Գլխոց՝ կարգեալ ըստ
յ զրախաւարոյ:

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 1, վարի յառանգքին.— Յիշատակ
է զերբս Սր. Եղմի. միաբան Անդրեանու-
պօլսեցի մեծին Պօլոյն նախկին պատրիարք
Պօղոս Սրբապան Արքեպ. ի ձեռնաստն ա-
շակերտ Ջորոյցի նուիրակ Հանդուցեալ Ե-
րմիս Վարդապետին ի դուռն Սրբոյն Յա-
կորայ Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց՝ 1838,
Սևպոմ. Ե:

մերձաւորացն. արարչադործն Ած. դիւնն
անդործ է: անասան պահեցէ ի յայսմ
ժամանակիս որ ըստ յայտնաւոր ըր-
վանքն ի շէն եւ պաշտաւ է պահեր. Ած.
դիւն Հոգին պայծառացուցէ ի յերկնից
արքայութեան ամէն:

Էջ 450.— Դատարկ, դժմուած:

Մանր յիշատակագրութիւն. բոլոր-
դէր—

Էջ 15ա. ստորոտը.— Եւ մեղաւոր Գր-
րիգոր Եպս. ձախթանք չիկար եւ գրեզի
Ած. ողորմի ասացէք:

243

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւ. 28x20x1: էջք 168: Հանդա-
մանք լաւ ընդհանրապէս. մասամբ ցեցա-
կեր վարի լուսանցքէն: Թուղթ հասարակ:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները
կարմիր, մնացեալը սև. մեկնում. մեծ
սկզբնատուրը մատուցում ուրուպծեալ
միայն. երկսին, 41 տող: Նոտարագիր: Հա-
մառոտսրութիւնը շատ առատ: Ուղղագ-
րութիւն՝ ըստ մասնայ: Կարծ կիսակաշի
խաւաքարտայ:

ԲՈՎԱԿԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— Երանելոյն Բ. Ոսկերեքումն ա-
սացեալ է քէ, առն միոյ էին երկու քաղիս,
բաւ է.— Առն միոյ էին որդիս զէմք առա-
կիս ամենակալ ընտ.թիւնն հայի, զի առն
ստուամբ գլծ. նշանակէ... էջ 2բ:

Բ.— Բ. Ոսկերեքումն ասացեալ է ի
մաքսաւորն եւ ի փարիսեցիքն.— [Երբդ.
ևս ճանապարհի արքայութեան, զի բա-
ղամ են ճանապարհացն գիւրեմա զոտնի-
ցէն զլիւթութիւն... էջ 7:

Գ.— Քարագ ի բան Ս. Աւետարանին
որ ասէ. Օն արիք եւ գնացաւ առ-
տի, զայն քարագ կարգայ եւ լաւ ի միտ
առ.— Հրամայէ մարգարէն Միքիկայ եւ
ասէ. Արի եւ գնալ ասա... էջ 9:

Դ.— Քարագ Դաւթայ որ քվեագ ըզ-
մողովորդն.— Եւ զի նաւապետն էր եր-
կար սպրէին... էջ 17:

Ե.— Քարագ Յաւման մարգարէին,
որ ասէ. Ահա երեւ աւարք են.— Ձայլ ոչ
ևս իցէ Նինուէ... էջ 20:

Զ.— Քարագ ի բան մարգարէին Դա-
թի, որ ասէ. Որպէս իծի եւ քարի զի խը-
եալ է զակնն իւր.— Թէ վասն զինչ պատ-
հառի մարգարէն առակօք խօսի... էջ 26:

Զ.— Քարագ ի բան Սողոմոնի որ ասէ.
Որ զանձն իւր ոչ բծշկեաց, եղբարցն այնե-
ցիկ ոչ կարէ.— Անձն զրանական Հոգին ա-
սէ... էջ 31:

Ը.— Քարագ ի բան Սողոմոնի որ աս-
տէ. Մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզուի է, եւ որք
ըմբռնեն զձեռ. կերիցեն զպտուղ մարա.—
Առաջի խրատն է վասն մարմնաւոր կե-
նաց... էջ 37:

Թ.— Քարագ ի բան Սողոմոնի որ աս-
տէ. Որ զարմի ագգաւորի փոխ տայ Այ.—
Այսպէս Հրամայեն զարգապետք եկեղեց-
այ... էջ 44:

Ժ.— Յաւմանութիւն խոստովանու-
թեան եւ ապաշխարութեան.— Նախ որ
պարզ եւ առանց խորհրդաւորութեան... էջ
50:

ժա.— Յանման Ոսկերեքումն ասաց-
եալ է. Այր մի իջանէր.— Այր մի իջանէր
չեղէմ. յերեւոյ... էջ 53:

ժր.— Երանելոյն եղիշի ստացեալ է
վասն աւագանիին.— Ով հաւատացեալ հարք
իմ եւ եղբարք, ծառայք Քի. եւ ծառայա-
կեցք իմ... էջ 57:

ժդ.— Յաղագս Սրբաց ասացեալ է.—
Ով աստուածաւոր սիրելիք եւ ցանկալիք...
էջ 60:

ժդ.— Զգուշութեամբ եւ խոստովա
նութեամբ մատչին ի Ար. Խորհուրդն.—

Պարտ է քրիստոնէին որ ամէն իս օրն անգամ մի հաղորդին... էջ 62:

ԺԵ.— Նօրին Ե երրդ կիրակին Քարագ վանք մնաւ եւ կատարածի աշխարհի. ի բան որ ասէ. Արքան կոտէ. զի ոչ գիտէ օէ յարաւ ժամու Տէր տանն գայցէ... — Նախախնամութիւնն Այ. եւ բարերարութիւնն լամ. Ժամ լալոնի է առ իւր արարածս... էջ 64:

ԺԶ.— Դարձեալ քարագ վանք քղեմունք. եւ այգոյ ժողովրդեանն ի բան որ ասէ քէ ունի քղեմի տնկեաց եւ եկն խնդրել եւ պտուղ ոչ եղիտ... — Ամենաւնի զիւրք Ած. աշուհ: օղտուար են, եւ խրատ զբեզան... էջ 69:

ԺԷ.— Այս առաջին զլուս. երկրորդ հարցումն լինի. քէ վանք է՞ր քղեմոյ մատենդումն եւ ոչ այլ ծառաց... Եւ այս վարքն ծ պատճառի է... էջ 71:

ԺԸ.— Նորին քարձեալ ի բանն որ ասէ. Դատաւոր մի էր ի քաղաքի քրտումն յԱյ. ոչ... Ոմանք զլուս գայս առ ի յԱծ. հաշեն... էջ 74:

ԺԹ.— Յայլմէ քարագ վանք պատարագին ի բան Ար. Առաքելոյն որ ասէ. Փորձեսցէ մարդ գտնմն եւ ազգայ ի հացէ անտի կերիցէ... Ասեն բժիշկք, թէ զանազան... էջ 78:

Ի.— Յայլմէ քարագ Ար. Ածածին, ի բան Սողոմոնի որ ասէ. Եղբի իբրեւ Ռաւ շահաքի ի հեռատանն... — Ամենապայծառ եւ պատուական զկեղեցկութիւն Ար. եւ մարտի Ած. ամենին կուսին աղեղանն որ է ձիածանն երկնից բաղդատեն վարդապետք... էջ 84:

Իա.— Քարագ սուրբաշխարհքն ի բան Ար. Անտարանին Մատրեոսի որ ասէ. Եղբրուք խորազէտք իբրեւ գոճ եւ միամիտ իբրեւ զազանին... Նախ զիտելի է զի որպէս մարդ հոգի է եւ մարմին... էջ 90:

Իբ.— Պատմութիւն Երեմիայ մարգարէին որ ասէ... Յորժամ համարձք ելանէին բողոքացիքն պաշարել զԵմ. խօսեցաւ. Տէր ինդ Երեմիայի եւ ասէ... էջ 95:

Իգ.— Գիրք Տաւրիդայ ասացեալ է զԵղեցիկ... Գիրք բանից Տուրիդայ որ[դ]ոյ Տուրիդայ, որպէս Անանիէայ, ի զաւակէն Սատիւրայ, յաղկէն Ներթաղիմայ, որ զԵրե-

ցաւ յաւուր Նեմեսարուք թալաւորին Անտրեսանեայց... էջ 98:

Իդ.— Յաղագս ազարմարեան որ ասէ. ոգորմութիւն արարէ ազատաց... Ոգորմութիւն արարէ ազատաց եւ կարօտեաց. զի ոգորմածացն է արքայութիւն երկնից... էջ 106:

Իե.— Նօրին ի մայն կիրակի. քարագ վանք խնդրց. զարիւնդութիւն եւ զարդարութիւն... ի ձեռն տեսութեմէ Հոգւոյն Սրբոյ... էջ 108:

Իզ.— Քարագ Սաղմունի. վանք մնաւ. որ ասէ. Լուս է օր մնաւ քաղ զօր ծրմնդեան... Եւ պարտ է զիտել, զի հեթանոսք զօր ծննդեանն պատուեն եւ լուս համարին քան զօր մահու... էջ 118:

Իկ.— Յաղագս ոչ է պարտ անգիտաբար. այլ խոստովանել պարտ է համապատ. Կանոն վանք խոստովանութեան... Գրեմք վանք խոստովանութեանն որ Այ. մեկ բարի պարզեւեայ է, Հոգւոյն կենդանութիւն եւ մտաղ բժիշկութիւն... էջ 126:

Իլ.— Զգոյշութեամբ եւ խոստովանութեամբ մտաշին ի Ար. հորհուրդն... Պարտ է քրիստոնէին ամէն իս օրն անգամ մի հաղորդին... էջ 127:— Հմտ. մերթ թ. ժոյ:

Իմ.— Ի բան Յովելիայի. որ ասէ. Իրեցէ պախա քարոցեցէ պաղատամուն... Խորհուրդս պահոց որպէս սուրբն Բարսեղ, բլ ի զրոյստին ուսնողեցաւ... էջ 128:

Լ.— Պատմութիւն Յովսէփայ... Այս Յակոբ Նահապետ ծր որդիս ունէր որպէս անուանին եւ յաւորէի... էջ 136:

Լա.— Ողբ վանք մեռելի, չարեք շարքի ւաւոր կարդա... Աղբ առին ի մէնջ սուրբն եւ առ Ած. զնաչին եւ փոխեցան ի մէնջ առ Քո... էջ 146:

Լբ.— Վանք պառնայ ասացեալ է Սուրբն Բարսեղ կեանարցին... Եւրաթ Հրէից աղգին ասացաւ թէ հանդիպէ զրատք եւ Լոյս ք... էջ 149:

Լգ.— Երեմիայ ասացեալ է վանք խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան... Յորժամ երկատարող էիր պարտ է քեզ խորհիլ զաներկոյթն եւ զկատարածն քում... էջ 151:

Լդ.— Յաղագս վեցեր(ք)որդ կիրա-

կէի, վասն Յռհանու, ասացեալ է ի կուսա-
Ոսցն.— *Յորժամ զմտաւ անին...* էջ 153:

14.— Տեսիլ Սրբոյն Աքամասի Աղեհ-
սամոքոյն հայրապետին.— *Ամենեցուն Ած.*
սքանչելի տեսիլ երեւցոյց մարտաբէիցն.
նոյնպէս եւ ինձ անարձանիս Աթանասի...
էջ 156:

15.— Եփրեմի եօրին ասացեալ վասն
Ալլակերպոյ յեան Քսի. Այ.— *Ի յերկրէ*
Հունձք եւ յայդէ պտուղք ուրախութեանդ

... էջ 158:

16.— Եւսե(ք)եայ Պատմութիւն,
ասացեալ է վասն Հանքարձմանն Քի. Այ.
մերոյ.— *Վայելոյ է մեզ փոքր ինչ վասն*
վերանայոյն Տն. մերոյ բանն առ ի մէջ
պատմել... էջ 161:

17.— Պատմութիւն վասն Սողոմոն-
յեցոցն.— *Եւ Հին Երկու Հրեշտակք ի Ու-*
ղոմ... էջ 165:

էջ 167.— Յանկ Գարագրքոյն:

244

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 17

ԳԱԿՈՐ ՎՈՒՄԻՆՈՑ

Քրդմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԻ. ԵԱՐԲԵՐԴՅԻ (1788)

Տեղի

ՌՈՂՁՐ = 1740

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 29×20×3: էջք 500: Հանգա-
մանք լաւ յընդհանրին: Թուղթ Հասարակ,
Գրէի՝ Տիրացու Գրիգոր, որդի Տէր. Պողո-
սի. Գրութիւն՝ խորագրերն բոլոր կարմիր,
մուսկալայր սեւ մկտնով, Երկուին, 41 տող,
նոտրուրդի վարձ: Կաշկալով տախտակեայ,
մետաղեան, եւ առաջին պրակը փրթած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Հալատ, Երկաթագիր.— Բամբ Ոս-
կիակամբ եւ Գեղեցկագոյնք... — Բալար-
դիր.— Թարգմանեցեալ լեզուէ
ի Հայկական բարբառ ի Ղուկասու Վարդա-
պետէ խորրերթալայ, խնդրանք եւ ծա-
խուք Բարուքիւն Արքեպիսկոպոսի, աշա-
կերտի տն. Յովհաննու Պարթաբգի Կոս-
տանդնուպոյսոյ, ընդ Հովանեաւ Սր.
Ած. ամենի Եկեղեցոյ: Բամի Տեառն 1738, ի
Կոստանդնուպոյսի:

Առաջաբանութիւն մոյմոյ եղբորն Բա-
լարու...:

էջ 1.— Առաջին կիւրաքէի Գալստեան
Տիառն:

էջ 473.— Յանկ քանից եւ քարոզից

պարունակեցեցոյ մայմիկ զբեկան:

էջ 481.— Յանկ այլքեմական մշումա-
ւոր իրաց մատնիս:

Յիշատակագրութիւն Գրէի.—

էջ 472բ.— Այլ եւ յիշատիք զբոց
զբոյս Կեսարացի, ի զիւղէն Մասոնցի,
Տիրացու. Պողոսի որդի Տիրացու Գրիգոր
անիմաստ զրիչո, զոր յուրով աշխատեցայ
ի զբերն սորին. եւ զվարձապետն իմ Հան-
դուցեայ Մարութի որդի մահաւն տէր
Կարապետն, եւ զուք յիշեալ լիլիք ի Գն.
ամէն:

Գրեցաւ զիրս ի թվին Հայոց ՌՈՂՁՐ:

Յիշատակագրութիւն յետին.—

էջ 1.— Յիշատակ է Եղմի միարան
Անդրեանուպոլեցի նախկին [պատրիարքի,
ընթուան] մեծին Պօսոյ Պօղոս Սրբազան
Արքեպիսկոպոսին ձեռնադրու աշակերտ
Զօրյոցի Տէր Կարապետեան նուիրակ Հան-
դուցեայ Երեմիա շնորհալուրդ վարդապե-
տին, ի զուան Սրբոց Յակոբեանց Մայր Ա-
թոռոյն ամ. Հայոց, 1888, Սեպտմ. 6:

245

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԹՎԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ.— 1

Ռ. ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ

Սարի Ար. Գէորգ (Ոստան)

Պիձ = 1377

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 27×17×9: էջ 666, Գրակք Ա.—Ջ: Հանդամանք լաւ յրնդհանուր. կան թերթեր որոնք աւելի ուշ են դրուած, կորսուածներուն տեղ: Թուղթ Հին բամպակեայ: Գրիչ Սիմէոն Վրդ.: Գրութիւն՝ ամբողջովին սև. մեղանոյ, միասին, 36—38 տող: Բոլորովին անկանոն, սակաւ տողեր՝ միջին երկաթագիր: Պատուագրութիւնք սոսիսական: Կաշկաղմ փայտեայ Հնատիպ: Յիշատակագիրք, 1.— Գրիչը (1377): 2.— Բ. Ստացորդ Հաղար Քահանայ (1393): 3.— Թոյմայ Վրդ. Մեծոփեցի:

ԲՈՎԱԼՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1—4, զատարկ, իբր պահպանակ: էջ 5.— [Ե]անի եւ Հանապաղ ընդեռնելով զթուխտա երանելոյն Պօղոսի քստ իւրաքանչիւր չարաթոյց, մանաւանդ, յորեւմ զիշատակս մարտիրոսացն կատարեմք եւ անդամ եւ ուստի ընկիմ...: Հմմտ. Ա. Հատոր, թիւ 234. էջ 644:

էջ 14.— Պաղատ ծառայ Յի. Գի. շ: Մովսէս եւ մարգարէքն, Մաթէոս, Մարկոս, Լուկաս, Յովհաննէս, որ ոչ զանունս իւրեանց ի գլուխ զընցելոցն գրեցին...:

էջ 30.— Վնայ եթէ դու Հրեայ անուննայ էիր. Պարկեւտ էր յայնժամ Հրեա անուն Հրէիցն, որպէս այժմ քրիստոնէիդ...: Հմմտ. Բ. Ոսկերիքանի Մեկն. Թղթաց Պօղոսի, Հատոր Բ. Վեներտիկ 1862, էջ 8:

էջ 34.— Եւ արդ ի՞նչ իւրեք առաւելիւրիմք, ապաքն եւ ոչ իւրեք: Ձի ընդ մեղաւք հղաք զՀրեայն եւ զՀեթանոս...: Հմմտ. Նոյն, էջ 24:

էջ 85.— Շնչարտութեամբ ասեմ ի Քս. եւ ոչ ըստեմ: Հմմտ. Հոռմ. Թ. 1. Ստուգութեամբ ասեմ, եւայլն:

էջ 96.— «Եւ ասեն, թէ իցէ թիւ որդոցն Իսրայելի՝ մնացորդք միայն ապրեցեն».— Հմմտ. Հոռմ. Թ. 27:

էջ 158.— Պատմաւոք Կորնթացոց Թղթոյն.— Կորնթոս քաղաք է յիշուողս առաջին, եւ յոլովիւք Հինն կենցաղական, զի առատութեամբ զուարճանայր...:

էջ 161.— Ձի իբրեւ ընկայան զճոյրն, տիրեաց ի նոսա Հպարտութիւն, ի ձևն պարզեաց Հոգւոյն...:

ՄԱՆՈՒ.— Լուսանցքին Նշանակումն է Եփր.: Բաղդատութիւն մը մեր թիւ 234 ձեռնարին Հետ (Ա. Հատոր, էջ 645) երեւան կը բերէ սա իրողութիւնը, որ այս ձեռնարքին մէջ ունինք Ոսկերեանի՝ Պօղոսի Թղթոց Մեկնութեան տարբեր Համառոտութիւն մը:

էջ 331.— Պատմաւ եւ Մեկնութիւն. երկրորդ Թղթոյն Կորնթացոց, Յոնաթան Ոսկերեանի.— Պաղատ Առաքեալ Յի. Գի. կամուք Այ. եւ Տիմոթէոս եղբայր: Պարտ եւ պատշաճ է ի սկիզբն թղթոյս նախ ի ընկն մտանել, թէ ընդէր ընաւ երկրորդ Թուղթ զիւր առաջնոյն...:

էջ 436.— Առ Գաղատացիս.— Պաղատ Առաքեալ ոչ ի մարդկանէ եւ ոչ ի ձեռն մարդո, այլ ի ձեռն Յի. Գի.: Բաղում եւ մեծամեծ ցասմամբ լի է սկիզբն, եւ մեծաւ իմաստութեամբ, եւ ոչ միայն սկիզբն, այլ գրեթէ ամ. իսկ Թուղթ...:

էջ 485.— Պատմաւ Թղթոյն Եփեսացոց.— Եփեսոս մայրաքաղաք է Ասիացոց, պաշտանեաւ Հարկատու Արտեմիս դից, եւ քան դամ. ուրեք անգ առաւել պաշտէին դարն դիս...:

էջ 522.— Պատմաւ Փիլիպեցոց Թղթ.— Յոն. Ոսկերե.— Փիլիպեցիք ի քաղաքէ Մակեդոնացոց են, ի գլխաւոր ի Կոզնիս քաղաքէ...:

էջ 574.— Պատեաւ Թղթ. Կոզմասցոց.
— [Ա]մեն[ա]նք սրբ. Թուղթքն Պաշտօնի
ունին աւելի ինչ սրբ. ի կապանսն զրե-
ցանսն . . .

էջ 617.— Պատն. Թղթոյն Թեազոնի-
կեցոյն: — [Պ]աշտօն իբրեւ Հայածեցաս ի
քաղաքի տնդ Փիլիպպոսն, եկն ի քաղաքն
Թեազոնիկեցոցն . . .

էջ 646.— Դատարկ:

էջ 647.— Նոտրադիր, տարբեր թղթի
միայն: — Մեկն. Թղթոյն Պաշտօնի, որ ւսն
Թեազոնիկէ, Առաջին Գլխ.— Պաշտօն իբ-
րեւ Հայածեցաս ի փիլիպպոսն, եկն ի քա-
ղաքն Թեազոնիկեցոցն . . .

էջ 649.— Մեկն. Երկրորդ Թղթոյն
Պաշտօնի, որ ւսն Թեազոնիկեցոյն: — Առաջ
ստաթին Թղթին, թէ աղօթեմ զայ տա-
մազ . . .

էջ 650.— Մեկն. Թղթ. Պաշտօնի որ
ւսն Հերթայեցոց: — [Բ]աշտօն մասամբ, Մ.
Թուս իմ. և ի Պաշտօնին էին Հատա-
տացեալք . . .

էջ 658.— Մեկն. Թղթոյն Պաշտօնի որ
ւսն Տիմոթէոս, սուղբով: — [Յ]նոտրեց
աշակերտացն էր Տիմոթէոս . . .

էջ 661.— Երկրորդ Թղթոյն Պաշտօնի,
որ ւսն Տիմոթէոս: — [Ձ]խաղ զի երկ-
րորդ Թուղթ զրէ տա Տիմոթէոս . . .

էջ 663.— Մեկն. Թղթոյն Պաշտօնի որ
ւսն Տիմոթէոս: — [Պ]աշտօն երէ զՏիմոթէոս ի
կրեղէ իբրեւ Եպիսկոպոս . . .

էջ 664.— Թուղթ Փիլիպոսի. — [Ա]յր
մի էր Փիլիպոս ի Հատատեցեցոց . . .

էջ 666.— Դատարկ:

Ա.— Յիշատակագրութեամբ Դրչի.—

1.— էջ 33.— Ձատատապող զմեա
զմիմ.— սպաստուր բանի — մեղսանեոյ
մարմին և զորաժամկէր ողի յիշել աղաչեմ
ի Տէր. նաև. զաստուածաւոր տանուտէրն
Ամիրբէկ որ ապիկեաց ի զին քարտիսիս, և
Ած. յիշելոցս և յիշողացդ ողորմի:

2.— էջ 147.— Չմիմէոն սպաստուր
բանի յիշել աղաչեմ:

3.— էջ 158.— Չմիմէոն մեղսանեոյ
մարմնով և բողոքով անձամբ, զկարտա-
սեալս ձերում ապիկեանութեան պաշտ-
տապանն աղաթից Հանցից Տն. կամաւ:

յիշելով որ բանի բարին Ած., ու յերանջ
և ներաւորութեայ ի վարժս փիլիսոփայան
արհեստիս բարկատեանայք, և յիշողոյ
զմեկ և զուր յիշել ի յիշէք ի յաւանդ որ
բարին բարեբարն Ած., տմէն:

4.— էջ 109.— Ձամենմեկս սպող,
զմիմ. մղալ. աղաչեմ յիշել ի Տէր:

5.— էջ 310.— Թս. Ած. իմ փրկիչ: և
ողորմած, ողորմեալ յահաբոր քո զպարտե-
անդ մեղապարտ անձինս Միմէոնի:

6.— էջ 330—31.— Ոյ վստմախոն և
բարձրաշուն, կորովարի մեկտ և անհաղ
մտացդ անթրի ի սոյն տեսութեան զորո-
թեան, բարէ անուանդ յիշատակ ի միտ
զիտնոց, բողոքիս կապեցեր մեկ սեղան
անուշահամ խորտկող աղքատեանս աւո-
կերտելոյս ի քէն վարժելոյս շանարդի
Միմէոնի սպաստուր բանին: Ո՛ր սկող
բարեւեաց Գրիգորիոս յիշել լիկի որ բա-
րին և բարեբարն Ած., ի բարի կամս նորա
յահաբորն ատենի ի զպրօթեան կենաց ընդ
սր. մտ. ծնողաք և ապաշտով: Ոյ
բարի բնթրեցողք յիշելովք զանյիշելիս ի
միտս բարիս, և մեկ եղիցի մասն բարի յո-
ղորմածէն Այ.:

7.— էջ 347.— Ձատատապող զրե,
զմիմէոն սպաստուր բանի յիշել:

ՄԱՆՈՅ.— Այսպիսի մանրիկ յիշա-
տակաւորութիւններ կան նաև. Հեռուեալ է-
ջերսն միայն. 353, 357, 360, 389, 394,
412, 505, 524, 551, 576:

8.— էջ 422.—

Թէպէտ զի զիս է անյարմար,

Բայց մեղադրեմն չեմ ապագր,

զի իմաստնդ է առ ուստար,

թէ մտառական կարգալ յաւաք:

Զկայր յաւ քարտուղար: Ոյ բարեմիտ Հարք
և ևեղարք, յիշելովք տա բուն բարին Ած.
զմիմէոն սպաստուր բանի, և մեկ իցի
յիշել:

9.— էջ 435.— Չմիմէոն սպաստուր
բանի յիշել ի Տէր աղաչեմ վստն սիրոյն
Բի. զի յորջրջմանք եւեթ անուսն. և
յարդեանց զործոց ունայն և. Թարց բար-
եաց, ծառ եմ ամբարձուղեղ տերեւատեղն
բողոքիս տեսողոյ, անպտուղ, և տնկա-
ղին անպտուսն, որ և Հատանին ի իրացի-
մայ ի մայս Թուով Հաղարաց, զի մամա-

նակաւ յոյժ անողանելայ եւ կենաւ ոչ անարատաւ, յազդպս որո սրտառութիւն եւ յողովութիւն յգծիւք տառապեալ սպառնմ սիրոյ քաղցրութեան ամենատառ բարերարութիւն Այ. դի հայկացի լիւս զթով յանդատես տառնին, ուր ընտրութիւն ցորենոյն հոստաւ րանին, յարգածղեղ մանրաքնին, խորհրդոց եւ անշահ րանից, եւ րստ անսուտ դատողին, այս այսպէս լինի: Ապա վայ եւ եղուկ է ինձ ի յաճմ ժամն. վասն որոյ յերես անկեայ աղաչմ գրեթեքողացող յիւն յաղաթս զբարունապետն իմ զԳրիգորոս եւ զՍարգիս վոյ, զՍտեփաննոս, զԵովհաննէս, եւ զմեռ աշակերտսն, զՍիմեոն, եւ զվարատեայն ի մէջ ի տուր տաւոր զՄիխիթար, միխիթարիչ սրտիս, եւ զմեր ծնողսն եւ զամ. ազգայիւնսն, եւ որ սթողին եւ կենան մեր: Եւ եղեւ սատար ի զին քարտիսիս զԱմիրբեկն որդեկաւն իւրոյ Հաղարեկիւն, եւ իշտուցացող Ած. ողորմեղի յաւառն անկրեկի:

10. — Ի՞նչ 485. —

Ջամնադով րան խրատական, որ է կանոն հաստատութեան, զրեմ ի տողս հիւսական, ի միտ չառնում յաւթարեկան: Ո՛հ զի չմեռա չարեաց այրման, ալլիս սիրեմ յոյժ լրական, մեռեալ ողով կամ ի տապման, յաշխարհածուփ ծովու ծփման:

Ջանարժանս յիւման, զՍիմէան չանարկիս ի մանկանց սրտին եւ զյետինս ի րանահիւսաց, աղաչմ գրեթեքողող, ինչեցէք զեղկիւս, ծնուողութիւն եւ տղայնոյք, յոյսութեմ մեր առ րան րարին Ած., եւ որ առատն է ի տուրս պարզեաց, տացէ ձեզ զերկնաւորն րարին անկրեկան վայելմանն:

11. — Ի՞նչ 617. — Ջուկեալ իմ Հոգիդ սր. կատ:

Ի՞նչ 635. — Յետնեայ յամ. բարեաց եւ կասեալս յարգարութեան մասնէ. զՄիխիթ. զհասեալս ի վերջն Ած. աին գանձուցս որ ստատարար բաշխի որդոց սրտին, եւ սատարել Հուն ինչ որպէս փոքր ինչ շիթք անձրեւոս, անձարածուրայ ծովուն, վասն յուրոյն մերս Բի. որ յամ. ժամու. նօթճէ տեստարանաւ, թէ ընկեցէք զվերս զի նո-

քօք ունիցիք կենան, եւ այլ թէ զանձեցէք ձեզ զանձս որ խաղա ի կենանս յախտնից, եւ անձերանայի մեռ եւ յոյս տու մտաց, որ մարտիւ եւ սրտիւք. նոյնպէս եւ ինձ փափաքեալս, ի յիշումն սոր. ի հոմայարանի րանստիրաց. վատահանայով յողորմութիւնն Այ. որ զայն կամի, եւ ի յեղբարցն մարգասիրութիւնն, զոր աղաչմ կարօտս, յորոք սրտի խնդրել ողորմութիւն հոգո, եւ թողութիւն մեղաց իմոց, եւ ողորմածն Ած. անյիշաբ լինի ձեզ:

Գլխաւոր Յիշատակարան. —

Ի՞նչ 643. — Փառք, պատիւ, զոհութիւն, համարիտ, համարար, ամենապար ստեղծաւորն, արարաւորն համայնից, Սր. երբորդութեան ի մի տէրութիւն եւ Ած. ութիւն անբաժանելի, Հաւր անակզրեկանի եւ Որդոյն Միածնի եւ Սր. Հոգոյն ճշմարտի, վատակցին Հաւր եւ արարչակցի Որդոյն համապատուի, որ ետ կարողութիւն անկարութեան իմոյ հասանել ի զբար րանի տաքանոյ: Լոյս յաւեիւս ի յոյս, ի բերումն Բի. բերանն Պաղոսի, որ եւ ասկըն զփորձ խնդրէք զԲի. որ ինեւ ընդ ձեզ խոսի, որ եւ իմաստեցն է զիտելի մատանն Ած. աշունչ, յԱծ. աշունչ եւ մեծ Հաղարտեւեան Բի. Սր. Առաքելոյն Պաղոսի զարմանալոյն սղեայ ստատարութեամբ Սր. Հոստոյն Այ. որ ընտրէ ի Հովուաց եւ ի ձկնորսաց, առաքեալս եւ մարդարէս, Հովիւս եւ վարդապետս, ի շահ աւղտի կարատելոց պաշաճարաւ. անձանց համայնից հաւատացելոց, զոր աստուածիմաստն Յոհ. Ոսկեարանն արարեալ է մեկնութիւն խրթնահաւաց, քաղցրահամ եւ տալորմար րանին Պաղոսի Թղթոցն չորեքտասանից:

Ուստի եւ ես անարժանս եւ յետաւորութեայ ի վարժապետաց Սիմէոն սպաստարանի, յոյժ փափույմամբ ձեռն ի դործ արիւր զրեկ զյեղեղեղատեսիլ մարդարիտս յեռեալ ընդ ակամ շափուղաի ընդկրուցալ ոսկով սափիրաւիս զրանս Պաղոսի եւ զմեկնութիւնս Յունանն Ոսկերեքանոյ, մեծաւաստակ չարչարանաւք, տկար եւ ծերացեալ վաթնամեկնի, վասն աւղտի մալացակաւեաց որք են եւ լինեցող են յաւալ պայս ի վարժակ կրթութեան. եւս ստատել

Հոգեւոր Հարադատ եղբայրք եւ աշակերտներ յոյ ի մէնջ՝ դրով աստուածաշնոր :

Արդ աղաչեմ գրեթէ(ձ)ցող սր. տառիս յիշել զմեզ ի մաքրափայլ եւ յերկնալացիկ յայտաթաժէր, Հանդերձ ծնադուստր եւ ամ. արեւնտու աղօթեալք մեր Նաեւ զիւրա յիշեցաւ, Եղբայրք, զՍտեփաննոս, եւ զԳեւորան, զՍիւրիթար, եւ զՍիմէոն : Նա եւ զԿիւտ Այ. երեսնասուորն իմ զարին եւ զբաշն իմ վարժաւ կրթութեան մանկավարժից, զԳրիգորիոս Բարսեղեան Հանդերձ ծնադուստր եւ աղօթանովք : Նաեւ զՍարգիս Բարսեղեան եւ զայլ ամ. երեսնասուորն մեր, եւ որք ստաւոր եղեւ ի զին քառասուն զԵմբրիկէն եւ զԳեորհանէն ՔՀՆ. եւ որ տառն է ի տուր Բարեալն ամենադուստր եւ ողորմածն Ած. յամենայնի, առցէ Բարսիս յիշողացի զմեզ, եւ նմա փութ յառ :

Գրեզու սոյ Հանդէպ Ոստան քաղաքի եւ Վանս այր իոյի Սարի Սր. Գէորդ, ի Թոյի Պ Երարդի, ի Երարդ եւ յեցեբրդ, ի զառն եւ յիշողից մամանայի, որ բազումք ի Քորիստանէ կը սրբախոյոց են ի քրդէն, ռճ, ռճ :

ՄԱՆՈՑ.— Գրիգ Սիմէոն վարդապետի մէկ սերից գործք ցուցակադարձ է Տաշեան, օրինակաւ Մեծափայլ Վանքին մէջ, 1363—70 թուականներուն : Տեղ մը կը յիշէ իր տարիքս բսկով Վեւ Մ ամեայն էջ (755) : Հմտ. վերք զտկար եւ ծերացեալ զաթարնամենիս : Ուրեմն Սիմէոն վրդ. ծնած է չորս 1317ին : Նոյնպէս ինքն է գրիգ Վանքի զան Արեւելցոյ Ս. Գրոց լուծմունքին, 1365 թուին (Տեա ի. Ս. Պաշիկեան, ժող. գարի Հայ Զեռ. Հիշատակարաններ. էջ 471) :

Բ.— Յիշատակարան Ստացոյի —

էջ 645.— Ընդ յառաջին ստացոյցն եւ յովերջին ստացոյց աստուածաբան տառիս Պուստիս Ատաբելոյ ըզՎազար Գաւառուց, որ ստացայ զսայ ի Հալալ վաստակոց իւրոց յիշատակ Հոգոյ իմոյ եւ ամենայն արեւան մերձաւորաց իմոց կենդանեաց եւ Հան-

դուցելոց ի Քս. ըզհայրն իմ ըԶաբարիա ըզհանդուցեալն ի Քս. եւ ըզմայրն իմ ըԳեորհոյ եւ ըհարադատ եղբայրքն իմ ըԳեաւալ եւ ըզՍիմէոն եւ ըզՍահակ, եւ ըզպատուական Հանդերձսրքն իմ ըզմոտաքի Դանիէլն եւ ըզՀայրապետն, եւ ըզՀոյեւոր քոյրն իմ ըզտիկին Մելիքն որ Բազում Երախտիք ունի ի վերա մեր. աղաչեմք ըզմեզ ոյ սր. ընթերցողք եւ աւրիւնակողք որք Հանդիպիք սմայ յիշեցէք ի Քս. ըզնախաղերկալքն զոր յառմն տաւցաք եւ որք յիշէք յիշեալ եղիցիք ի ՔՀ. Այ. մերոյ որ է աւրհնեալ յախտնաւ տմէն :

Ի Թոյին Հայոց ՊՅԲ եւ Ղազարս լեռնալոյ յամենեցունց փախլաքող եղէ այս Հոգեւոր զանձոյս եւ բազում Գանիք եւ ալ խառնաւք որոն արարի մինչեւ Հոստ : փախլաքումաց իմոց եւ զրտալ եւ տունի զին սորայ Շ զահեկան եւ ստացայ զի մի ոք ի քահանայից կամ Բաւմիկ Ժողովուրդ կամ աղօթական կամ տաւար իշխեսցէ մեռն արեւուն եւ վաճառեյ զսայ, եւ որք յանդիպին եւ զայն տաւարցէ զպատիւն Բուրիս առցէ ամէն :

Գ.— Յիշատակարան Թովմայ վրդ ի.—

էջ 645.— Ընդ տաւրին ալխատողոցն զիւրժինս ի ծնունդս եկ[Լ]ղ[Եջ] ո զոյիտակ անուն վրդա. Թովմա Ածարեակ Ուրտիս Մեծափայլ Վանք, յիշել աղաչեմ Հոստերձ ծնողաք եւ ամ. արեւան մերձաւորաք, առաջի անմահ զառինն Յի. Քի. Թերեւս Թողութիւն մեղաց զտանեմք ի ՏՀ. Այ. մերոյ, ի մեռն(ն) պաշտատնաց Հոյեւոր եւ պատուական եղբայրք՝ եկեղեցակող Հայաստանեայց : Այլ եւ վարժապետացն մերոց Յովհաննէս վրդին, Սարգիս Բարսեղեան, Վարդան վրդին, Հոգեւոր Հօրն Գրիգորի վարժապետին մերոյ, եւ Համիթուկ եղբոր մերոյ Միւրիկ վրդին, եւ ամ. վարդապետացն մերոց կենդանեաց եւ Հանդուցելոց, յիշատակ մնացէ ի սր. եկեղեցիք, Ամէն :

246

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 18

Ե. ՏԵՎՈՌԱՆՆԻՔ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ. —

Մասալ 28×19×4: էջք Ժ 304: Հանգամանք, նորոգութեան կարօտ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները և պատկերները կարմիր, մնացեալը սև: մեյրանով, Երկսին, 41 տող: Նոսրագիր վարժ: Կաշեկալիմ խաւաքարտեայ քակումած ամբողջովին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ. —

էջ Ա-Զ. — Դատարկ, կամ մանր մունր գրութիւնք:

էջ Է. — Հակատ. — Բանք Ոսկիական, ... Թարգմանեցեալ ի Հուկասու Վարդուպետէ Խարբերթացոյ Արքահամեան:

էջ Ը. — Առաքարառութիւն:

էջ Թ-Ժ. — Դատարկ:

էջ 1. — Առաքին կիւրակէի Գալստեան Տեսնոմ:

էջ 495. — Ցանկ բանից և քաղաքացւորութեան ի գրքոյս:

Յիշատակագրութիւնք. —

էջ 504. — Յիշատակ է գիրքս եւ մի միայն Անդրիանուպոլսեցի նախկին պատրիարկ մեծին Պոյսոյ Պոյսոյ Սրբապան Արքեպիսկոպոսի ձեռնաստիւն աշակերտ Զորութեցի Տէր Կարապետեան նուիրակ հանդուցեալ երեմիա շնորհապարկ վարդապետին ի դուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց: Թիւ. 1838 Սեպտ. 6:

էջ 500. — Յիշատակ է գիրքս Սր. եւ մի միայն Զորութեցի երեմիա վարդապետին Տէր Կարապետեան, ձեռնաստիւն Պոյսոյ Սրբապանին: 1838 Սեպ. 6: Դրժ? 1847 գրեցաւ և յանձնեցաւ Թէքէրտագցի Մկրտչեան սարկաւաղ Կարապետին, աշակերտ Եղեղիկացի Յովհաննէս Վարդապետին:

247

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ԲԱՆՔ

ՄԻՍՏՈՑ ՎՐԻՆՆԻՔ

(ԺԹ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ. —

Մասալ 28×20×2: էջք 338: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն միասին, 28 տող: Շեղագիր, Կագմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ. —

էջ 1. — Աստուածաբանական հինգ իմաստաբիրաց յաղագս խելաց և համեմարոյ. — Պիտարքոս ասէ. ճանապարհորդոյ ի տունս և ի հայրենիս իւրեանց դառնալ

վրա թան. . . :

էջ 38. — Յաղագս Փարիսեցւոց. — ի Մեկն. Մարկ. Ճոն Բարս. յեր. 186. — Փարիսեցիք ասեն. . . :

էջ 41-50. — Կորում հանում:

էջ 91. — Յաղագս քէ քաղէ կոչի Ած. կենդանի. — Կենդանի կոչի Ած. քստ և բեց. . . :

էջ 161. — Քաղագս ամարատ յգործեան Սրբոյ Կառնի Մարիամոյ. — Հիմունք նորա ի յետն սր. նորա. . . :

էջ 168.— Յաղագս վերափոխման.—
Մեծ եղեւ Հանդէս վերափոխման ամենա-
սուրբ Ածամօրն . . . :

էջ 172.— Յաղագս սիրոյն Այ. առ
մարդ.— Այնպէս սիրեաց Ած. գաշ-
խորհ . . . :

էջ 178.— Ի Դաւաւտ Տեառն.— Ահա-
տոսիկ եւ, առաքեալ դեռ, էսայ. Զ. 8:

էջ 183.— Պարտումարու թիւն ծնողաց.
— Դուք տուք դոցա ուտել. Մարկ. Զ. 38:

էջ 190.— Ի տօմի Եկեղեցւոյ.— Ի
Հոգի Այ. չբջիւր ի վերայ ջրոց . . . :

էջ 202.— Յաղագս Սրբայն Նիկողա-
յանի Հայրապետին.— Երկնաւոր վարդա-
պետն մեր Յս. . . . :

էջ 205.— Յաղագս վերացման Խաչին .

— Յորժամ բարձրացայ յերկրէ . . . :

էջ 214.— Ի Թաղումն Տեառն.— Յով-
սէփի դեկաց կուտ . . . :

էջ 223.— Յաղագս բամբասանաց:

էջ 228.— Յաղագս հաղորդութեան—
Որ ունիցի ականջս յանոյ՝ յուրիցէ . . . :

էջ 241.— Յաղագս Արշակունեաց Իս-
գաւորաց.— Արշակունիք էր զարմն թա-
ղաւորաց Հայոց սերեալ յԱրշակայ քո-
ղէ . . . :

էջ 269.— Պատմաբանք.— Ազաթան-
դեղոս առնեալսիր արքային մերոյ Տրբ-
դատայ . . . :

էջ 283-329.— Դատարկ:

էջ 330-338.— Մանր Հատուածներ,
մեծ մոտամբ բժշկական:

248

ԼՈՒՍԱԽՈՐՈԹԻՒՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈԹԵԱՆ.— 3

ԳՈՒԼԷԼՄՈՍ ՓԼՓԻՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 28x21x1: էջք 100: Հանդա-
մանք քաւարաբ: Թուղթ Հասարակ. Դրու-
թիւն միաբնիւ, 47 տող: Նորարդիր: Հա-
մաւոյնստորութիւնք առատ: Կազմ խաւա-
քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Հաւատ.— Մեկնութիւն խոս-
տովանութեան, ի Հասարակի բնաբանօրէն
ասացեալ: Յորում ընձեռի գիտատեղանու-
թիւն մեղացն, սրտի, բերանոյ, գործոյ եւ
յանցառութեան, զղջման եւ վճարման ու-
ղաչխորութեան: Շարադրեցեալ ի Ածա-
ման Պատրիկոսի Կուրիւմի կոչեցեալ փլփին.

փարեղեցի ի կարգէն քարոզուաց, ի վաստ
ամենազօրին Այ: Յաղագս ընդից թէ ու-
թեանց, եւ յատկութեանց բարեոյ խոստու-
մանութեան, եւ ասպախարութեան.—
Հմմտ. Ա. Հատոր, թ. 105:

էջ 100.— Ապացուցաւ առաջին բն-
ձեռութեան ի վերայ խոստովանութեան,
նորում զնիւթոյ խոստովանութեան ընձե-
ռեցաք երկարապէս, դիտելով թէ, ասաց-
եալ նիւթն է փրկաւտ, եւ Հաճելի ուսմիկ
ժողովրդեանն, զոր սակալն խոչնձ քարոզ-
չին կարի դիւրապէս է Համառօտեմն, յառ-
որում Հաճոյ թուիցի ինքեան, վերջ եւ
եղր:

249

Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ Ա Մ Ա Տ Ո Յ Ց. — 6

կ. Պոլիս

ՌՄԻՁ = 1777

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւայ 28x20x1: էջք 42: Հանգստանք յաւ: Թուղթ Թանձր: Գրէի՝ Յովհաննէս երէց: Գրութիւն՝ կարմիր եւ սեւ մկանոյ, երկսին, 26 տող: Բոյրդիր: Լուսանցապարզ՝ կարմրագիծ, անտրուեստ, 7 հատ: Կաշկկալմ խաւքարտեայ: Ստացող ԼԵՐԱՍԱԿ Քահանայ Թէքիրտաղցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1—4. — Դատարկ:

էջ 5. — Որ զլեցեայ եւ զոյս որպէս հանդերձ...:

էջ 39. — Կատարումն օրինաց եւ մարդարէից...: Ամէն: Աւրհնեցից զՏէր յամ. յամ...: Աւրհնեալք եղերութ: — Վերջին Աւետարանը չունի:

Յիշատակարամ. —

Փառք Ամենասուրբ Երբորդութեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտենան յաւիտենից ամէն:

Դրեցաւ Խորհրդատետրս ի քաղաքն Կոստանդնուպօլիս, ի զուռն Ս. Ած. ածնին, ի Թուականիս Հայոց ՌՃԻՁ ամին օրոստոս ամսոյ ծն. օրն Գշի, ձեռամբ սուտ անուն Յովհաննէս իրիցու, որ միայն զանունս ունիմ եւ զործն ոչ, այլ օտարացեալ ի սր. անուանէ, եւ հեռացեալ ի բարի զործոց:

Արդ երեսանկեայ ազաւեմ զդասս սրբապան քահանայիցոյ եւ զմատուցող սր. պատարագին, յիշեալիք միով Ած. ողորմիս զանարժան եւ սեւերես զծօղս, եւ Տէրն մեր Յս. Յս. որ պատարագեցաւ ի վերայ սր. խաչին, յիշեացէ եւ զձեզ յիւր միւսանդամ զայստեանն ամէն:

Այլ եւ յիշեցէք զստացող Պատարագաւ մատուց տետրիս զԹէքիրտաղցի զսրբանեալ զմահտեսի զՏէր Մեհրոպ Քահանայն, որ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց եւ յարդար վաստակոց եւ եղ յիշատակ իւր եւ ծրնօղացն եւ կողակցոյն իւրոյ, եւ հանդուցեալ որդոյն իւրոյ Կիրակոսին եւ զստերն յիշարեթին եւ Սրբուհիին. որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ օրինակելով եւ կամ սր. պատարագ մատուցանելով, յիշեալիք զվերոգրեալ անուանն եւ զուք յիշեալ ինքիք ի Քէ. Այ. մերոյ ամէն:

Յիշատակ է Խորհրդատետրս ի ձեռն յուսարար Տէր Իշնատիոսին, ի սր. քաղաքն յԵՄ. Ած. բարով վայելել տացէ ամէն:

էջ 42, Դատարկ:

Յիշատակագրութիւն յետին, նորոսղորդի.

էջ 28, վարել յուսանցքին. — Ո՛վ սր. պատարագոյ յիշես ըզլորվեցի տէր Սարգիսն. մեղաւորիս, Ած. ձեր մեղաց, թողութիւն շնորհեացէ ամէն:

250

ՕԳՈՒՏ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ.— 1

ԱՐԲՈՑՈՎԱԹ ԱՄԼԱՍԻՍԵՅԻ (1468)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 28 x 20 x 6: էջք 626: Հանդա-
մանք յաւ: Թուղթ Հաստ եւ տողուն: Գրու-
թիւն՝ կարմիր եւ սև. մեյաններով, երկ-
սիւն, 31 տող: Նոտրադէր վարժ: Կաշկաղձ
խաւաքարեայ: Ստացող՝ Հէքիմ Տիրացու
Մահանի Զաքարիա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-92.— Դատարկ, տարբեր թուղթ,
տակի նոր:

էջ 93ա.— Ուսումն բժշկութեան է
այս: — Յանուն Այ. դթածին եւ ողորմա-
ծին որ է աւրհնեայ յաշտեանս ամէն: ...
Յայտպէս դիր մն չինկի եւ անպիտան եւ
անարժան նուստ ծառայ Այ. Ամիրտոյ-
վաթ բժիշկն Ամասիացին, ի մայրաքաղաքն
ի Ֆիլիպպոյ ի թվականութեանս Հայոց
Ջժիւ ամին, եւ ամսուն ի Կեկտեմբերի ինին,
օրն եչ. թին.— Զայս պրոցս անունն անուա-
նեցաք Օղորտ Բժշկութեան ... եւ արարի
դայս դիրքս բրամին. եւ առաջին բրամինն է
Ուսումն Բժշկութեան եւ թպտիր առող-
ջութեան, եւ ստածումն ամ. անձինն. եւ բ
բրամինն յիշէ ցկրկին. եւ զգեղերն նորա...:
Թարգմանեցաւ պատուական Բժշկարանս ի
թվականինս Հայոց Ջժիւ ամին, զեկտեմբերի
իդ, որ ծնունդ էր Փրկչին՝ այլ աղպաց
Հայուսին. ի Կաթողիկոսութեան տէր Ը-
րառադիսի, եւ եպիսկոպոսութեան տէր
Յովակիմին: Որք կարգայք կամ օրինակէք՝
թողութիւն մեղաց ինդրեցէք ի Բս. է
թարգմանողի պրոցս Ամիրտոյվաթ Բժշկին,
եւ Ած. զձեց յիշէ իւր միւսանդամ զայլուսան
ամէն...:

էջ 96բ.— Յանկ է Բժշկաբանիս: Ա.—
Յառաջն ուսանիլ դրժկութեան չաքն, եւ
խախտնիլ զմահացու զեղերն: ... ՄԻԵ.—
Դեղեր մահացու եւ սպանող:

էջ 101ա.— Ա.— Յամուսն Այ. գրա-
ծիմ եւ ողորմածին: — Առաջն ուսանիլ ըզ-

բժշկութեան զչաքն, եւ խախտնիլ զմահա-
ցու զեղերն զչաքն եւ պրոցութիւն: — Եւ ալ
իմացիւր որ դայս բժշկութիւնս պատեն է որ
ամ. մարդ ունի, այն պատճառին համար՝
որ քան դայս փառաւոր ուսումն չկայ, որ
հանապազ մարդուն զառողջութիւն կ'ուղէ.
Տէր Ած. քան զմարդն փառաւոր եւ պառ-
ուական իւր չէ ստեղծեր...:

էջ 112ա.— Վասն կազմութեան ասկե-
րացն.— Գիտացիր՝ որ զոսկերքն մարդուն՝
ստին է արարեր անձինն արարիչն Ած. ...:

էջ 114ա.— Կերպ ըստեղծման գլխուն
եւ ըզեղանմ այս է: — Գիտացիր որ Գ զող-
վածն կայ ի յանձն մարդուն, որ ինքն ի
մեծ անդամորն է...:

էջ 115բ.— Կերպ ստեղծման սրտին:

էջ 126բ.— Վասն փայլամտներում,
որ է այն իրքն որ գո՝ ասկն ի մէկ մէկի կի-
ցէ:

էջ 128ա.— Եւ մարդայկազմութիւն
մի յայլ գրաց.— Յոտաջի աւուրքն Հրատա-
յեցին բժշկական վարդապետքն իմանայ ըզ-
րնութիւն մարդուն...:

էջ 130ա.— Վասն շինուածոյ գլխուն
եւ ըզեղանմ: Իսկ պոլին Գ փորվածս ունի.
ի միջի փորվածն ըզեղն է, որ է խնիւն,
որոյ իմանայ դամ. ...: Հմտ. Ա. Հա-
տար. էջ 489:

էջ 131բ.— Վասն շինուածոյ աչիւն:

էջ 131բ.— Վասն շինուածոյ ակրնցին:
էջ 160ա.— ԺԳ.— Գիտեմալ գողերն
թէ ինչ է եւ զիրեանց փախումն, եւ քաղք-
նին քէ ինչ է.— Ասացած է թէ՝ օղն դո-
ւոչիկ մն է որ ի գետնէն կու երանէ եւ կու
վերանայ...:

էջ 170բ.— Բանգ խրատական.— Խր-
րատ ի Բաղարատ Բժշկապետէ:

էջ 180բ-184, տարբեր դերբով բժշ-
կական դիտելիքներ. վերջին 4 էջերն միա-
սիւն գրութեամբ:

էջ 185-399, երկսիւն, իսկ իւրաքան-

չիւր սիւնակի վերի կողմը իր կարգին բաժնետոմսեր կրկու սիւնակի, 7-8 մանրիկ տողերով:

Էջ 185.— ԺԶ.— Թեփուկ որ ի գլուխն լինի որ տաճիկն հաղագ առէ եւ պարսիկն ստացուայ:

Էջ 399.— Միե.— Դեղեր մահադու: Եւ սպանող կամ տաք է եւ կամ հով է ինքն:

Էջ 400ա.— Յառաջաբանութիւն Ան-
ՐԱՅՊԱՏԻՆԻՍ Բժշկութեամբ.— Այլ եւ դե-
տացիք որ դայս դեղերանքս՝ կէս մի փոր-
ձելով դտան, Եւ կէս մի յերազի տեսան Եւ
իմացան եւ ստուգեցին:

Էջ 403ա.— Ի վերայ այբուբենին: Յի-

շենք զինչ որ խառնուած դեղեր կայ: Եւ
յառաջն յիշենք զայլարիճենին՝ որ են օդտա-
կար եւ պիտանի ամ. ցեղ ցաւերուն:

Էջ 527բ.— Խրատ Բժշկացն.— Որտա-
հաղարատայ՝ եւ Գեղիանոսի՝ որ աշակեր-
տացն են առացել:

Էջ 528բ-534.— Ջանապան լճակահան
դիտելիքներ, այլազան գրերով:

Էջ 535-626.— Դատարկ, նման սկիզբի
Թերթերուն:

Արամազդութիւն, խոշոր երկաթա-
դիր, արտաքին շրթունքներու եղբայրն.—
Ի վայելումն չէրիմ տիրացու: Մ[ան]տես[ի]
Զարարեալն:

251

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն.— 1

ԳՐԻՃ ԵՆ ԿԱՐԻՃ ԹՈՐՈՍ ԲԱՆԱՆԻ

ՍՏԱՆԲՈՂ ԿՈՍՏԱՆԴՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԲԱՐՁՐԵՐԵՐԻՑԻ

Հոռմկլայ

1260

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 27×19×8: Թերթք 332: Հան-
գամանք շատ լաւ: Մաղաղաթ պատուա-
կան: Գրիչ Թորոս Ռաւային: Գրութիւն երկ-
սիւն 21 տող: Բոլորդիք սեւ միլանով: Հատ-
տաճնեւոր սկիզբը դռնաւոր զարդագրեր,
Եւ սպա երկու տող երկաթադիր ոսկեւտառ.
Գլխադիրները նոյնպէս ոսկի, հանդերձ
աստուածային անուններով: Նկարազար-
դող՝ հռչակաւոր արուեստագէտ Թորոս
Ռաւային: Զարդարուն սկզբնատառք Ե զու-
նաւոր լուսանցադարձք՝ իւրաքանչիւր
հատուածի սկիզբը: Աղիւսակաց խորան-
ներ՝ շատ գեղեցիկ, Թղ. 3բ, 4ա, 5բ, 6ա,
7բ, 8ա, 9բ, 10ա, 11բ, 12ա. 2օն 13բ, 14ա:
Դուռնաւոր մանրանկարք՝ լուսանցի վրայ,
Թղ. 12ա, 2 հաւ, 19ա, 19բ, 20ա, 21բ,
22ա, 23բ, 29բ, 31ա, 36ա, 36բ, 37ա, 163ա,
164ա: Նկարք, Ս. Մենդիկ եւայն, Թղ.
15բ. 2որս Աւետարանիչներ, Ս. Մատթէոս,

Թղ. 15բ, Ս. Մենդեան նկարին ներքեւ,
ձախ անկիւնը. Ս. Մարկոս, 102բ. Ս. Դու-
կոս, 160բ. Ս. Յովհաննէս, 255բ.: Կաւե-
կազմ փայտեայ, վրան երկաթադիր բարձ-
րաքանդակ արձանադրութեամբ. «Քրիստոս
վարդապետ» Եւ պարտիարդ սր. Եմի. 3: Ստա-
ցող՝ Կոստանդին Կթղ. Բարձրերդցի: Յի-
շատակազիւր. 1.— Գրիչ Եւ նկարչի: 2.—
Տէր Կոստանդ Եպս. Վահկացի, 1413: 3.—
Ստրդիս վրդ. Հայրաբենց, 1452: Եւ ուրիշ
ներ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 16ա, Կիսխորանի խորչին մէջ,
բոլորդիք ոսկեւորն.— Աւետարան ըստ
Մատթէոսի.— Գ, հրեշտակադիր, իւր ձը-
նեղան Թի. Գի. որդւոյ Դաթի որդւոյ
Արբաւոս, դուռնաւոր զարդագիր մարտա-
կան:

Թղ. 103ա.— Աւետարան ըստ Մարկոս-

սի: Խորան և զարդեր առաւելապէս ոսկե-
յոյն և կապոյտ:

Թղ. 161ա.— Աւետարան ըստ Ղուկա-
սու: Եկարագարդում ըստ վերնոյն:

ԾԱՆՈԹ.— Ղկս. իր. 43-44, լուսանց-

Յիշատակարանք.— Ա.— Գրչիճ

1.— 20Ն, 13բ-14ա, ոսկի յատակի
փրայ կապոյտ երկաթադիր—

Տր. իմ Գս. փրկիչ մարդկան,
Պետ Հովութի. կարգիս աւժման,

1.— Խորանագարդ, Թ. 251, քղ. 7բ

քին վրայ հաքէն տեւցուած ևն, տարբեր
գրչով ևւ մեկնով:

Թղ. 256ա.— Աւետարան ըստ Յով-
հաննու.— Եկարագարդում ըստ վերնոյն:

Թղ.— 324բ.— Իրք կնոջն շնացելոյ:

Թղ. 331բ-332բ, դատարկ:

որ զայս մատեն Աւետարան,
մեզ հնչեցեր ձայն ցնծութեան.
ահա գրոյս առեալ քեզ տամ,
բարձեալ ի ձեռս առաջի զամ,
առ զայս նուէրս բարեխնամ,
իւ յիս նայեա Տր. հաշտակամ:

Ով յանհիղլնձնյդ բան,
որ ծաղիկցար յաղյս մարդկան,
և զչնորս քո շրթքան,
հեղեր աւրհնայդ յաւիտեան,
դու զպճնոցս քո բանի,

պատիւ Տէր Կոստանդին Կաթողիկոս Հա-
յոց, և զեղբարւորդին իւր Թորոս Քաշա-
նայ յիշնաջիք ի Տէր մեր Յս. Քս. Այլ և
զմեղապարտ գրիչս, աղաչեմ:

3.— Թղ. 160ա.— Ըստ վերնոյն.—

2.— խալապարդ շակատ, Թ. 251, քղ. 16ա

և ըղարկարող ալմոն տառի,
զՏէր Կոստանդին հովիւ բարի,
յաթոս նստո ընդ Պետրոսի:

Շնորհեա Քս. Ած. մասն և ժառանգութիւն
ընդ սրբոց տառքերոցն, Տն. Կոստանդինայ
Կաթողիկոսի Հայոց, յուսապարզիս ալմոն
տառցոյի, և Թորոսի Քաշանայի տար յը-
ղարդեա ոգորմութեան քո ամէն: Իւ մե-
ղապարտ գրչիս, աղաչեմ:

2.— Թղ. 101բ, սակեւոյն նախ երկա-
թայիր և աղա բոլորչիր.— Զաստուածա-

4.— Թղ. 255ա, ոսկեղոյն երկաթա-
յիր.— Քս. Ած. ի քո միւս անդամ դախտ-
եանց ողորմեա Տն. Կոստանդեայ Կաթողի-
կոսի, և Լըրուրորդոյ իւրոյ Թորոսի քա-
հանայի, ամէն:

Թեամբ նորին յանկ Ելեոյ աւարտեցաւ.
մատենա աստուածային, Երկրպագելի և
պաշտելի սր. Աւետարանս, յամի եօթն Հա-
բիւր և իններորդի Թուարերութեանս Հա-
յոց, յաստուածապահ դղեակս Հռոմկայ,

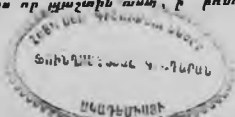
3.— Ս. Մարկոս, Թ. 251, ք. 102բ

5.— Բռն Յիշատակարամ. Թղ. 325ա
— 327ա:

Փառք տմենասր. Երբորդութեան և
մի տէրութեան, այժմ.—

Շնորհիւ Տն. սկսեալ և ողորմու-

րեց հովանեաւ սրբոյ Նշանին Վանդոյ, և
սրբոյ տաճարացն սր յանուն սր. Փրկչին,
և սրբոյ Ած. տմենին, և սրբոյն Գրիգորի
Լուսաւորչին. և այլ լուսաւորչապ սրբ-
րոց որ պաշտին ռադ, ի բռնակալութեան

մեծի իշխանին Մանկու կոչեցելոյ եւ տիե-
րեակալին, Հոգայունին եղբար նորա: Ի
թագաւորութեան աստուածաւէր եւ բարե-
պաշտ արքային հայոց Հեթում, եւ ի ժա-
մանակի յորում առաւ Հոյակաւորն Հալպ,
եւ ամենայն քաղաք եւ ամուրք նորա: Հը-
րամանաւք եւ ծախիւք արի երջանկի եւ ե-
րիցս երանելոյ սրբազան եւ աստուածա-
պատիւ տն. Կոստանդնայ Կաթողիկոսին ա-
մենայն հայոց, որ ի վերայ ամենայն բարի
բնութեան իւրոյ զոր ունէր առ հնաւորս
եւ առ մերձաւորս, առ աղքատս եւ առ կա-
րաւտեալս, առ աւտարս եւ առ ընդանիս,
առ կրանս ուղղափառս եւ առ հաւատոս
հաստատուն, առ Սժ. եւ առ սր. պատուի-
լանս նորա, ունէր եւ զգրասիրութեան չը-
նորհս: Բազումս աստանայր գէրս աստուա-
ծայինս, ի Հին եւ ի նոր Կտակարանաց. եւ
անաւթս ոսկեղէնս եւ արծաթեղէնս, զարդս
կնկեղեցոյ մեծեղինս եւ երեսելիս, ի յիշա-
տակ իւր եւ ծնաւդաց իւրոց:

Ուստի եւ իմոյ անարժանութեանս Թո-
րոսի, մականունն Ռաւսլին կոչեցելոյ, հրա-
ման տայր զղղործի գրութեան ի դործ
արկանել յաստուածապարզեւ այս մատնան
սր. Աւետարանի առատամենն ծախիւք,
դանդան նիւթաւք, եւ երկն երկն դու-
նաւք վայելչացուցանել զգաւ Որ եւ ես յոտ
կարի իմում, լցի զփափաք նորա:

Վասն որոյ աղաչեմ զձեզ ող աստուա-
ծաւէրք յուսանունդք եւ տիրահաստատք
սրբազան մանգունք առագաստի նազելի
մար մերոյ սրբոյ Սիոնի, որք ժառանգէք
դաս զինչ եւ իցէ արդեամբք, յիշեցիք ա-
ղաթիւք ի Տէր, մանաւանդ առաջի զեն-
մա՛ն անմահ պառնին Այ. դարձանաւորսն
ամենայն րարեաց յիշատակի, զբարեպաշտ
թաղաւորն հայոց Հեթում, եւ զաստուա-
ծարեալ թագունի նորին Զապիլ, եւ դաս-
տուածապարզեւ որդիան նոցա:

Յիշեցիք եւ զբրազան Կաթողիկոսն
մեր զՏէր Կոստանդին, լուսազարդիւն այսմ
ստացող, եւ զբարեբաւտիկ եղեալ ծնաւդան
իւր Վահրամ եւ Շուշիկ: Եւս եւ զհայրա-
զատ եղբարսն իւր, Գրիգոր, եւ Գորգ ճըշ-
մարտասէր քահանայ. և զրարի հոգի քոյր-
սին իւր, Շուշանիկ եւ Վանեհի: Յիշել
զարձակ եւ զորսանեալ երբաւորդիան
իւր, պատաքելանոյ՛ն եպիսկոպոսն տէր

Ստեփաննոս, եւ զԳրիգոր քահանայ: Եւս
եւ զերեւտագործ տէրն իմ Թորոս մաք-
րակրան քահանայ եւ ճշմարտասէր ալր,
եւ զբարեպարզ քոյր իւր Շուշիկ, և զաստու-
ածապարզեւ որդին իւր պարոն Ստեփան-
նոս, իշխանական պատուով զինուորեալ ի
դուռն արքայի, եւ զբրաւսէր եւ բարեպարզ
մայր սորա Տայիթայ, եւ զտիկինն իւր Ա-
կաց ի մեծ տո՛մէ, եւ զաւագունի մայր
սոցա Աղիզ Յիշել, եւ զմիւս Գրիգոր եղ-
րասրորդի հոգեւոր տիրոջ իշխանական ձե-
ւով պատուեալ: Այլ եւ զամենայն ազդա-
յինս սոցա առհասարակ զմեծ եւ զփոքր, ու-
րոց նշեցեցելոցն հանդիստ եւ ողորմութիւն
պարզեւեռցէ Քս. Աժ. եւ զկենդանիսն ան-
խրոռով խաղաղութեամբ պահեցէ, ամէն:

Յերեսս անպեալ եւ ես յոքնամեղ եւ
թարմատար գրիչս, որ չեմ արժանի յիշել
զամուռ իմ ի կարգս ամուսնաց, աղաչեմ յի-
շել ողորմութեամբս եւ զիս եւ զծնաւդան
իմ, զեղբարս եւ զգորս եւ զորդիս, այլ եւ
դամենարարի ուսուցիչսն իմ, եւ դամենայն
աշխատաւոր սորա, յանիւ եւ արդեամբք, զի
վասն այլոր յուսոյ էր ակնկալութիւն
մեր: Եւ որ առանձն է ի պարզեւս եւ ի տուրս
ողորմութեան Քս. Աժ. մեր, զձեկ յիշեցէ
յարբայութիւն եւ ի փառս մեր, որ է արհ-
նեալ զոյեալ եւ առաւել փառաւորեալ ընդ
Հաւր եւ Սր. Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ
յուրիտեանս յաւի. ամէն:

Բ.— Կոտտմոյիմ եղիւի. Վանկացոյ.
— 1413

1.— Թղ. 327բ. կարմրագեղ բոյոր-
գիր, գլխագիրմբ եւայլմ կամեց.— Փառք
Ամենայնսրբ Երրորդութեան Հաւր եւ Որ-
դոյ եւ ամենատուր Հոգւոյն, ամէն:

Ես նվաստ անուամբ միայն եպիս. տէր
Կոստանդին Վահկացիս, զոր էի սր. Ա-
թոռն, նայ հրաման եղաւ ինձ, ի յիմ պա-
րոն ի հոգեւոր տիրոջն, եւ ի տէր Վահրա-
մէն, եւ ի յայլ իշխանացն զնայ ի Կաֆոն.
վասն նոցա սիրոյ եւ խաղաղութեան: Եւ
ես ի հարկէ եւ յիշխանութենէ սր. Աթո-
ռոյն, յանձն առի, անկամայ որտիւ, դնայ
բոտ հրամանի պարտանցն: Եւ վասն զփո-
ղակ եւ անռանաւանց աւղուռն որ էր սիրտ
մմուռն, յաճր. ծն: Շատ վիշտ եւ յարաւ-
րանք կրեցաւ ի հանապարհին որ ծն տար

ի ծնունդն ի մէջն զնոցաք զիշեր եւ ջորեկ, որ շատոց ոտք եւ ձեռք եւ ականջ անկաւ ի դառնութեան ժամանակին:

Եւ եւի որ ի նոյի մտաք նայ բարիստեանց ստանա յարոյց ի վերա մեր ազգի ազգի չար Հոգմեր որ, դր 13 աւրն կերթայաք նայ մէկալ արն ի յետ կու բերէր, եւ Հանց ալեկոծութեան Հանդիպեցաք որ ճար չունէաք քան զԱձ, եւ ինքն Քս. Աձ. ողորմեցաւ ու ազատեց զմեզ ի յանդնդային կործանմանէն, ըստ մարդարէին որ ասէ. Անցաք մէք ընդ Հուր եւ ընդ Վուր եւ Հանր զմեզ ի Հանդիստ քո:

Եւ անաւրէին անհաստ սարուն խրիմին Կաւկաս սպառնալ էր դատաւածալաւ քաղաքն Կիաֆայն, եւ յամէն աւր աստուածաստ լարկութիւն, ու կոխ, ու արիւն-Հնդութիւն էր ի վերայ թրիստեանցն: Եւ ասնպէս ի նեղութիւն մեցա քաղաքն, եւ մենք մինչեւ ի դալուտ Հոգոյն Սրբոյ, որ է Պենտապոստն: Եւ ետ Աձ. զիւր անխոռով խաղաղութիւն քաղաքին եւ երբրին, ըստ բանին Տն. Թէ զխաղաղութիւն իմ տամ ձեզ: Եւ ետ տէր Կոստորնդինս որ բերի ըդ-քաղաքին դբահանայք, եւ գտանուտէրքն, յիսոճանին եւ արաք յիւրեանց մէջն խաղաղութիւն եւ սէր:

Եւ ետ տէր Կոստորնդինս որ ի բաղում ժամանակաց եւ յիւր Իսափաքէի, այսպէս մայրնուէ, ձեւաւք աղէկ, մայաղաթ այլ-ծատ, զեղեցկայգիր, ըղորդարան, ոսկիա-փայլ, եւ երփներփ դոյնաւք, ծաղկեալ եւ աստուայի սակով զարդարեալ աստուածայաւ եւ սր. Աւետարանի. եւ ի բաղում քաղաք եւ ի զեղ, ի մանճ եւ յանապատ, խնդիր էի, եւ ի Հարցումն, եւ ոչ կարէի յտանել Կիափաքիս իմ: Այլ ապաւինեալով յԱձ. աւր ըստ արէ խնդրէի ի յԱյ. զի տալէ զինքրուածս որսի իմոյ: Եւ Քս. Աձ. որ առատն է ի տուրս բարեան եւ զիտող է Կաղտն(ե)աց մարդկան, յայտնեաց զսր. Աւետարանս մեզ, ըստ բանին Տն. Եթէ որ Հայցէ զտանէ եւ որ բանի բաց[ց]ի նմայ: Եւ այլ Թէ զոր ինչ խնդ[ր]էք Հւատում, յանուն Որդոյ ի Հաւրէ, տացի ձեզ. եւ այլ Թէ որ զայ առ իս, ոչ Հանից զնա արտաքս:

Եւ էր սր. Աւետարանս ի խոճայ Ասի-յառինն ի մաւտ դրաւական, որ էր ազգաւ ասորի, ըրմ դրամաւ, եւ մենք քահանայ

եւ տանուտէր առ նա յուղարկելով շատ աս-ղաշանաւք եւ արհնութեամբ Հագիւ կարա-ցաք առնուլ զսր. Աւետարանս, ու դրամ, որ է Ֆլորի իր. եւ տվաք ձոր կապիւ եւ յն. զրամ տվաք որ արծաթեցին, որ է Ֆլորի ի. եւ ի սամիսոն տվաք ոսկի չրեյ, գ. Ֆլորի, որ է ջուճայ իսգ. Ֆլորի:

Արդ ես նվաստ անուամբ միայն եպիս. տէր Կոստորնդինս, Վահկացիս, յերես ան-կեայ աղաչեմ զամենիսեան զհարքտ եւ յեղրարքտ եւ զորդիքտ, որք Հանդիպիք տյամ աստուածայաւս եւ սր. Աւետարա-նիս, Եպիսկոպոսունք, վարդապետք, քա-հանայք, արքիպապոսունք, կարգալով, տե-սանելով կամ արքիսկոպոս, աղաչեմ ըդ-մեզ, յիշեցէք ի սր. եւ ի մաքրափայլ յա-ղաթս մեր զտէր Կոստորնդինս, եւ զԾննդոս իմ զՎասիլ, եւ զմայրն իմ զՏիբուհի, եւ զԱյ. արհնաւք զամուսին իմ զՄարիոն, եւ զաստուածարաք որդեանն իմ զԱկոր, որ Ծ. ամեայ փոխեցաւ ի Քս. եւ ինձ մեծ սուղ եւ տրտուութիւն եղեւ, որ այլ չունիմ ինձ միտիթար յաշխարհս, բայց միայն զՔս. որ միտիթար յիշ Հոգոց եւ մարմնոց, կենդան-եաց եւ ննջեցեոց:

Դարձեալ աղաչեմ զմեզ, որ. Հարք. յիշեցէք եւ զհաւարաքեոքն իմ, զՄարանէ, զՄարթա, Ջապուն, զԱլիք, եւ զայլ ար-եան մերժաւորքն իմ առհասարակ:

Դարձեալ աղաչեմ զմեզ սր. Հարք, յիշեցէք զայնոսիկ, որք կանկնեցան եւ աշ-խատեցան եւ աւշնական եղան ի սր. Աւե-տարանիս ի զնեն, ի յարծաթեցին, ի յու-կին, եւ ի յայլ ամ. անաթթս եկեղեցոյ: Եւ զիս զանարժանս զտէր Կոստորնդինս ար-ժանացոյց Քս. եւ կատարեց զխնդրուածս իմ, որպէս աստուածաւայրն ասէ. Տագէ Տէր ի սրտէ քումէ. զամ. խնդրուածս քո նա կատարեց: Եւ այլ Թէ զկամս երկիւն-դածաց իւրոց առնէ Տէր, աղաթից նոցա լսէ եւ կեցուցանէ զնոռայ: Եւ ինդրեմք ի Քէ. որ զմեզ, զյիշողքտ եւ զմեզ, զյիշե-եալքս սր. Հայրապետունք եւ սր. վարդա-պետաց զասակից եւ մասնակից արասցէ:

Արդ ի վերջին ժամանակիս դարձեալ զնեցաւ սր. Աւետարանս, մեռամբ տէր Կոստորնդինս, եւ ձոր կաղմեցաւ, եւ արծա-թալատ դարդարեցաւ, ի մեծ Թիլին Հայոց Պիլ, ի Հայրապետութեան տեառն տէր

Յակոբայի Կաթողիկոսի, ընթանալու ամ-
հայկազան սեռի: Եւ ի նորա աթոռակալու-
թեան տէր Վաչրամին, Եւ յիշխանութեան
Հայոց պարոնացն, Պր. Կարապետին Եւ Պր.
Թորոսին, որդիք Պրն. Ասիլպակին, զոր
խնդրեմք ի Քլ. Եւ ի ար. Լուսաուրյէն, որ
պահել է Եւ պահնացէ խաղաղութեամբ,
մինչեւ ի խորին ծերութիւն, տամք Եւ աս-
տուածատուր զասական, Եւ ամ. զոչիւք,
ամէնչ Եւ Քի. փառք յաւիտեան յաւիտե-
անց ամէն, ամէն:

Արդ աղայեմ դամենիսեան զվերջին
յիշատակարանին զորդն զանուամբ միայն
էրէցս զԱւատուր իշէն ի Տէր. Եւ զոր
իշէնս իշիւք ամէն:

2. — ԹՂ. իր:

Աստուած արհնեայ է յաւիտեան,
որ է զիտող զաղանեաց մարդկան,
Եւ տայ զպրդուս առատական,
որք Հաւատով Եւ նա յուսան:
Արդ աղայեմ զամենեւեան,
որք կարգաւորք էք միարան,
որք ընթերցուք զԱւատարանս
Եւ Հանդիսի կամ ի խորան
յուրի Կոստրնդիս [չ]ղկուպիտանս,
իշէն լաղաւթս արէք արժան:
Որ ալպիսի Աւատարան,
փափաքէի ի փոքրութեան,
բաղում թաղաք Եւ ի զեղան,
խնդիր էի Եւ ի Հարցման:
Եւ ոչ զանի առաջի լական,
Եւ ոչ ամէն շնորհօք ի լման:
Ամէն իւրօք սա զոմական,
Եւ Հաճելի աչաց մարդկան:
Ձեռք է յաւ Եւ անըման,
ոսկով իյի Եւ երգիչեան,
զեղեկապիտ Եւ ուրդաբան,
մաղաղ պաշտառ ու Հեշտ կարգան:
Ոսկի անուն տէրութեան,
Հալոց որ վալէ փրկչին անուան.
Համարարաւորն ի ներս ի լման,
ոտանաւորքս ի մէջրն կան:
Սրժանքսուպատ Եւ պատուական,
բաղմապատկերք Եւ փրկչական:
Եւ աղայեմ զամենեւեան,
որք Հանդիւլիք ալսմ մատեան,
զիշատակարանիս ի լման կարգան,
զինչ որ ի չորս զուրն կան,

Եւ զիս յիշման արէք արժան,
Եւ իմ մեղազորն թողութեան,
յատ բանին տէրութեան,
Եւ Հրամանին անսխալական,
Թէ զոր կապէք կապեալ մընան,
Եւ արձակաւորն ուրախանան:
Եւ այս լուսովս եմ ի Հայցման,
Տէր Կոստրնդիս Եւ անպիտան:
Ընծալիզի զԱւատարան,
ի սուրբ թաղաքս տնտրեալան,
յնբուսողմորս բանձալան,
որ Քրիստոսի է զերեւման.
Ինձ Եւ իմօք պատճառ լիջման,
որ զմեզ իշէք միշտ անխափան.
Եւ զորք Եւ մեք ի մի բերան,
արհնեմք զԱստուած ի յաւիտեան.
որ կատարէ զկամորս Հայցման,
Եւ ըղինջիրս որդոց մարդկան:

3. — ԹՂ. Յր—Ղո.

Աստուած արհնեայ ամենաւնի,
Հայր Եւ Որդի Եւ Սուրբ Հոգի,
որ տայ իւրո [ա]շխարհի,
բղպարդիս առատ Եւ իյի:
Տէր Կոստրնդիս վահակի,
որ ի փափաք Աւատարնի,
Եւ ոչ Եւ ալպիսի,
զեղեկապիտ ոսկով ի իշի,
արծաթապատ Եւ զանկալի,
մաղաղ պաշտառ ու Հեշտ կարգի,
Աստուած էրեւտ ինձ զոյնի
անպին մարդրիտ Եւ քահարի,
սո ալ չկայ իւր նմանի,
քան թէ միայն ինքս ինի:
Ով քահանայք Եւ պատուելի,
որք ընթերցուք զսա ի յարկի,
կամ ի յաւանս սուրբ տաճարի
իւման արէք զիս արմանի:
յուրի Կոստրնդիս մեղօք իյի,
մաղթեմ ի ձէն՝ Տեառն աննի,
Թէ զոր թողուք թողեալ լիցի,
Եւ ձեր բանիւր ջրնջեղի:
ՁԱւատարանս Քրիստոսի,
որք տեսանէք զոր Եւ զնեղի,
ի մտնելութեան ժամանակի,
Եւ մեծ Գանիւ յաւարտ ամի:
Նախնեաց զրեալ ի Կայի,
Եւ Եւ զնելով արծաթեղի,
Տէր Կոստրնդիս բղվահեղի,

և յոյժ սիրով և պանծալի,
 զլրամն և զարծաթն ուրախով,
 աի զարդարել զբանս Յիսուսի,
 զի աստէնս վաղելապաշտի,
 և յապալան պրտակեցի:
 Եւ յարժամ վաղճան կենաց Հասցի,
 և տո Քրիստոս ինձ զնալ լինի,
 մնալ յիշատակ ի ստնաբի,
 սր Յարութիւն անուն կոչի,
 ի Քրիստոսին Գերեզմանի,
 ի Գողգոթայ կային տեղի,
 յնրուսաղէ մեծ քաղաքի,
 ի սուրբ Յակոբ եկեղեցի:
 Ոչ ոք Հանէ դաս ի յաստի,
 ոչ տալ ի ձեռս անօրինի-
 թէ յայտողեաց ահ մի լինի,
 զընեն պաշուստ ի յամրոցի,
 կամ ի կիպոս կրղղին տանի,
 մինչ բարկութիւնն այն անցանի:
 Դարձեալ բերեն ի սոյն տեղի,
 և վարձա առցեն ըստ վաստակի:
Թէ բռնաւոր մարդ Հանդիպի,
 որ Աստուծոյ ոչ կրկնչի,
 որ զսա ծախէ և կամ տանի,
 նա անխճից արժան լինի,
 և մասն սոցէ ըղձուղայի,
 զխաչաւանուսցոյն Գրիստոսի:
 Ձայս յիշատակ և ինձ եղի,
 սր միշտ պահեն լիկեղեցի,
 վասն յիշելոյ զմեզ ի բարի,
 և թողութիւն մեղաց լինի:
 ինձ և որդոյն իմ Բակորի,
 նաև. ծնողացն իմ և աղջի,
 և ամենայն մերձաւորի:
 ոյ զմեզ յիշէ մտաւ բարի,
 իւր թողութիւն մեղաց լինի,
 մեկ և նոցա ամենայնի,
 ողորմութիւն պարգեւեցի,
 րնթերցողաց սորա տացի,
 արքայութիւնն Քրիստոսի.
 ամէն ամէն և այս լիցի,
 որք մեկ սանն Տէր ողորմի,

4.— Թդ. 11ա, երկաթագիր, մէկ տաղ
 կարմիր մէկ տաղ կամաչ մեղմով, փոխ տո
 փոխ:

Ով սրբայսէր և պատուական արհիե-
 պիսկոպոսունք, բնտիր և աստուածաճանոյ
 կրանաւորք, սրբասնայ և պատվեյի քա-

Հանայք, որք Հանդիպիք այսմ աստուա-
 ծախսու և սուրբ Աւետարանիս, տեսանե-
 լով, կարգալով, կամ աւերնակելով, աղա-
 չեմ զմեզ մասն սիրւոյն Քի. ինդրեցէք մե-
 ղաց թողութիւն նվառտ և անուամբ միայն
 եպս. տէր Կոստանդին և. ծնաւորոց իմոց
 և ամենայն զարմից. և Քս. Ած. որ ա-
 ռասն է ի տուրս բարեաց տացէ ձեզ յի-
 շողացի և մեզ յիշեցելոցս զիւր երկնից
 սր. արքայութիւնն. և ինքն աւրհնալ
 զովեալ և բարերանեալ եղիցի յաւիտեանս
 յաւիտենից ամէն:

ԾԱՆՈԹ.— Կոստանդին եպիսկոպոսի
 Համար մաղթողական մէկ ոտանաւոր և
 երեք փոքրիկ յիշատակարաններ ևս կան —
 Թդ. 14բ-15ա, 102ա, 160բ, և 255ա —
 Աստուածատուր երէցի զրչէն, որոնք զոնց
 յրինք կրկնութենէ խուսափելով:

Դ.— Սարգիս Վրդ. Հաղարեմց, 1452.
 Թդ. 102ա, բարբգիր կարմրագեղով.
 — Թվ. ՋԱ.

Ջվերջին ստալոյ սր. Աւետարանիս,
 զՍարգիս Վրդ. Հաղարեմց, Հերմոնովա-
 նից՝ արեւելից, որ զնեցի զսր. Աւետա-
 րանս, և եմփորոն մի, ի զբաւէն, և եղի
 ինձ յիշատակ, ի սր. Յակոբ ի յիմս: Եւ որ
 ոք յանդէն, կամ զբաւ զնէ կամ ծախէ
 և Հանէ զբանէ քրիստոսական Աթոռոյս,
 ինքն ջնջեցի ի յիշատակութենէն Քի. Այ.,
 և անմիտ զնոցն որ վասն աղահուսեան
 զնէ կամ Հանելոյ դաս ի դրանէ սր. Աթո-
 ռոյս, իւր յիշատակն ջնջեցի, ի զրէն կե-
 նաց. իսկ թէ զնեցէ և ոչ Հանցէ ի դրանէ
 սորա՝ առցէ զպական կենաց, զի այն որ
 վասն տանելոյ առնու. զՀուրն Այ. տանի ի
 տուն իւր որ այրիչ և և կիղիչ:

Այլ յիշատակագրութիւնք.—
 Թդ. 13ա, բարբգիր սեւագեղով.—
 Թվ. 1540.

Ի Թվ. 22Թ, ի Թագաւորութեան սույ-
 տան Սուլայմանին, և ի պատրիարկութեան
 Տէր Ած.ատուր վաղդայեանին, տէր Ած.ա-
 տուր եպիսկոպոսն Եէմյ. երէկ ի յՄտամ-
 բոյ և շատ բարութիւն արար, և աղէկ
 Հօբունին Հանեց, և զիմ կրկին նորոգեց.
 Ած. ողորմի տէր Ած.ատուր վաղդայեանին
 ծնողացն Հողուն որ աղէկ կանկնեցաւ և

մասնակից եղև. եւ զճաշակէն շնորհեց, եւ այս եմք. ոսկիապարզ Աւետարանս գերի էր բերած յՍտամբոլ քաղաք, եւ աստուածաւոր պարոնն՝ Պօղոսէ որդին՝ ի գերութենէն աղատեալ էր զայս սբ. Աւետարանս, եւ ինքն վաղճանեցաւ: Եւ բարի յիշատակ մնաց Սինան չալապին: Իւ երբ տեսաւ ըրողք Ստամբուլ կայս.ն, որ շատ բարութիւն արար եմք. նա կտուր գտար. Աւետարանս ի ձեռն տէր Ստամբուլ եպիսկոպոսին, որ տանի իւր ձեռամբն ի սբ. քաղաքն յեմ. եւ զնէ ի սբ. Յակոբ, յիշատակ Հոգոյ Պօղոսէ որդուն եւ Շահրեբար Զայապէ, եւ Սինան չալապին, եւ իւրեանց նախնեացն Հոգուն Ստ. որդոմի, եւ վարձաւատոյց ի զինքնցս, աստ եւ ի Հանդերձեալն Վկա սուրանիս, տէր Ստամբուլ վրդպն. եւ Անանիա կայս.ն, Թաղէոս արեղան, եւ Յովաննէս արեղան, Պետրոս երէցն, եւ Սիմէոն երէցն, եւ բոլոր Սբ. Սարգիսն ժողովուրդն վկայ: Ով որ զայս սբ. Աւետարանս յեմք. Հանէ, նա դման Յուդայի առջէ եւ զպատիժն կայսին, ամբնէն — Լիւտ. Աղաւտունի. Միաբունք, էջ 33:

Թիդ 330 ա-ք, բոլորգիր.

Թէպէտ ով ընթերցողք աստուածապարզ սբ. Աւետարանիս, եւ Հոգւով սրբով յցեալ լանից սորին, Թէպէտ արդարեւ անպողարեք են միտք իմ, եւ իսկապէս անդադրք են լաւք իմ, որք մանաւանդապէս ապաւանդեալն առ իսկապէս ի տկարանայն, քան թէ առ ի ճառեան զանիչն՝ ալուստ յԱլ. սիւր[ի]եղեւոյն, որպէս զի է անուր Աթուրն նշանակեցեալ Գրիգոր արհիապետ զյուսի կարգեալ կախկոպսն Մարտիրոս. Նարայիտու, ճշմարիտ շառաիղեալ ի սորմատող Հարցն, եւ աշակերտեալն ողջախոհ Հմտութեամբ եւ յցեալ իմաստութեամբ Հանդերձ պնդապարզ աստուածաբան վարդապետութեամբ եւ բարի կրօնիք սորբանեալ ի քաջ բարեւանդութէ, եւ արհիապետն Երանեալ Հոգւոյ առ Տէր Յս. Հանդուցելոյ Վարդանայ Բաղիւնցւոյ, որոյ Տէրն բարեբար ըստ արդար իրաւանցն դասեցէ ըղնա ընդ սրբոց Հայրապետոյն: Սակայն այնպէս զուարթուն եղև ի զործաբոյրովմիւր աստուածալինս, մինչ զի զարթոյց զնա Ստ. եւ զնախալարեանականա-

պէս ընտրեալ երևր եւ կացոյց ի ճիշտասանիստ զահս եւ յառաջնաշնորհ Սբ. Աթուրն Եմիս Տնառնեղոր յիճակիս, կտօք եւ Հանուրթեամբ ամենեցունց յուսարդանուցրս, եւ ընտրութեամբ ամ. քաղաքաց: Զոր նորին Հարազատն եւ ի յոյնաշխատն վանս սրբոյ տանս դատասանի՝ Տէր Յովաննէս աստուածաբան վարդապետն, քաջ Հոգեւորն եւ բանիրուն վիպասանն ի Համոզելն եւ ի յորդորելն զժողովուրդն կարի յոյժ Գատապով լեալ Զանաց եւս քան զեւս զուն զործեաց, ապա Հաղիւ յանձնէ ճառ տեսանելով դաւերումն զերաւոյսկ տաճարիս սրբոյն Յակոբայ տաւց յուսար յանուր յիշողքն Յակոբայ տաւց եւ կործանմանն, զոր մի արասցէ, կործանելու աղօս տուտուրեալ, եւ րիւսիւք խանգարիւր: Որոյ սակի զինքն ի վերութիւնս տըւեալ յօժար կամօք, զիջթայադործ երկաթն ի պարանոցի ետ ի թուարերութեանս Հայոց տու ի պարտուցս կոհակաց զիղեցմանց մինչ Հինդ ձից քսակացն Թեթեւութեանց՝ դոտի ի վերայ դոտոյ կապեալ, Հաճ զինքն ի քաղաքէ ի քաղաք մեծաւ արդիւնաւորութեամբ եւ պէսպէս զարդուք եւ յիշատակօք եւնաւ ի զահ աստուածեան, եւ տիրեալ կուտաւարեաց եւ կառավարէ զամենեւին քաղցր բարութն: Մանաւանդ թէ ի պիտութեան սորին, որպէս վիճակեալ սբ. տօբնական տեղիքն Պի. Ալ. մերոյ նորոգեցաւ բարոյստիկ. թողով իտաց զթեթեւանայն սրբոյ տանս պարտուցն ամ լաճէ եւս առաւել ճոխանայն զեւստիք կերպարանի, նա շատանայն ոսկեղինօք եւ արծաթ[ե]նեղինօք, նորոգումն եւ զշինութիւնս աննկող աստ:

Մանաւ եղև եւս առ զրդատունն, վաղ ուրեմն անտէրունչ մնացեալն, ուր կտես զորեանս ռմանս եղծեալս, զոմանո յարաքայեալս, զոմանս քեցակներեալս, զգրեանս աստուածապանից վիղծի գրեալ, ոսկուտուրի եւ արծաթապատ սբ. Աւետարանս, եւ աւաղեալ ի վերայ վասն որոյ աղօսուր. զրեալ առ վերոյ Հարապետն իւր Յովաննէս Պատրիարքն Բիւրանդիոյ, զի տուտեացէ զտպագրիչ Հանճարարեւտ Գրիգորն, եւ նա առաքեալ, եկն ի սբ. զահս քրիստոնեանս եւ Հրաձանաւ խոհմայալով վեհիս, ձեռնամուրս եղև ինսալ Յակոբին

252

Ա.— Կ Ա Ն Ո Ն Ա Գ Ի Ր Ք.— 4

Բ.— Դ Ա Տ Ա Ս Տ Ա Ն Ա Գ Ի Ր Ք.— 4

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 27 X 21 X 6: Թերթ 282: Հանդամանք՝ շատ լաւ: Թուղթ՝ սպիտակ տոկուն: Գրիչ՝ Յակոբ: Գրութիւն՝ խորադիրները եւ թուահամարները կարմիր, մնացեալը սև մկանով, Էրկսին, 28 տող: Բոլորդիր յստակ, Իւրաքանչիւր կանոնախմբի սկիզբը կարմրագիծ լուսանցադարդ եւ մեծ զարդադիր: Կարմիր կապոյտ խորանարդ, թղ. 12ա, թղ. 192ա: Կաշեկազմ փայտեայ: Պահպանակ՝ մազաղաթեայ, սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, երկսին, միջին երկաթադրով, մասն մեկնութեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 2ա.— Շարադրութիւն կամոմաց եւ եղեալ այսչափ եւ այսչափ եւ կարգ զլիւսմ.— Ա.— Կանոնք առաքելականք, լղ:

Թղ. 2բ.— Ա.— Թէ ընդ յարեւելս պարտէ աղօթել: ա: Բ.— Շարաթու եւ կիրակիի պատարար մատուցանել. ք, յիր, Ոկա, Ղկա, ոծք, ոլա, պիէ, պիր, պլղ, ոծմ: ... ՄՁէ.— Ժառանգաւոր եթէ անորդի իցէ. ուխտ:

Թղ. 9ա.— Սկիզբն առաքելական կամոմիս.— Վարդապետութիւն առաքելոցն զինի վերանայոյն Քի. առ Հայր ի յերկինս: ...

Թղ. 10ա.— Գլուխք եւ թիւք համօրէն կամոմական ասացուած առաքելական կամոմիս, գլուխ լղ:

Թղ. 11.— Դատարկ:

Ա.— Թղ. 12ա.— Կամոմք եւ սանմամք զոր եղին աշակերտքն Քի. ի սք. Եկեղեցիս, յետ վերամայոյ ՏՃ. ժողովալի ի վերնատունն, այս եմ կարգաւ.— Կարգեցին առաքելաքն եւ եղին հաստատութեամբ: ... Կամոմաթիւ Ա-ԼԴ:

Թղ. 20ա.— Երկրորդ առաքելական կամոմիս, գլուխք մե.— Ա.— Վասն ձեռնարութեան եպիսկոպոսաց:

Բ.— Թղ. 21ա.— Սահմանք եւ կամոմք Սք. առաքելոցն ի ձեռն կղեմա առաքելոյ հեքամասաց. Կամոմք երկրորդ առաքելական.— Եպիսկոպոս ձեռնադրեցի յերկու եպիսկոպոսաց կամ յերից: — Կամ. ԼԵ-ՃԺԹ:

Թղ. 26բ.— Սահմանք կամոմաց սրբոյն Թաղթեացի ի Մազաքն Ուռնայի ի յուսարել զմասս.— Յորժամ լուսաւորեցաւ: ... Գլուխք ԼԳ:

Գ.— Թղ. 27ա.— Այլ եպիսկոպոս եղիցի անարատ, պարկեշտ, ուսուցանող: ... Կամ. ՃԻ-ՃՄԳ: — Հմտ. Հատոր Ա. Թիւ 171:

Դ.— Թղ. 30բ.— Կամոմք ՏՃ. փղիպպոսի Առաքելոյ.— Յաղապս Խ ունն ունելոյ երիս միանգամ արժանէ: ... Կամ. ՃՄԴ-ՃԿ:

Թղ. 31ա.— Կամոմք Հարանց հետեւողաց յետ Առաքելոյ. Գլուխք ունի, իղ: Ա.— Վասն Հեղձուցանելոյ զմանուկս ինզս կամաւ:

Ե.— Թղ. 31բ.— Գլուխք Կամոմիս Հարանց Սրբոց իղ.— Եթէ Հեղձուցանէ որ զողոյս: ... Կամ. ՃԿԱ-ՃՁԴ:

Թղ. 33բ.— Անկիրիայ կամոմիս Գլուխք, Ի.— Քահանայից որ ի բռնութենէ զոհեցին:

Ձ.— Թղ. 34ա.— Այս կամոմքս Ոսիս եմ քան զարգեցան ի Նիկիայ.— Քանդի որ ի Նիկիայն կարգեցան: ... Կամ. ՃՁԵ-ՄԴ:

Թղ. 37բ.— Դմի Կամոմս Նիկիականք, գլուխք, ի:

Ժ.— Կանոնք եւ սահմանք որ եղան ի սք. Կաթողիկէ եկեղեցւոյ ի մեծ ժողովն Նիկիայ: ... Կամ, ՄԵ-ՄԻԵ:

Թղ. 41ա.— Կոտտանդիմասի քաղաւորի առ Խպլա. Եւ առ ժողովուրդս.— Ձի չարաց եւ անբարշտութեանց լծակից եղև Արիոս: ...

Բ.— Թղ. 41բ.— Կանոնի Երկրորդ Նիկիականի գործերն ՅԺԸ եպիսկոպոսականաց կարմնի կարմնայ.— Ա.— Ոչ է պարտ զկրճատեալսն... Կան. ՄԻԵ—ՅԼԸ:

Բ.— Թղ. 45ա.— Կանոնի Սրբոյն Գր.— րիգորի Առաքելոյ Հայոց, Լ գլուխ.— Քառասնայ որ ի մեզս պատճառ է... Կան. ՅԼԹ—ՅԿԸ:

Թղ. 46ա.— Կանոնի Աքամասի. գր.— լուխ ՁԼ.— Ա.— Վասն որ Երախայութեան Հաղորդեցի:

Ժ.— Թղ. 47բ.— Բանի Կանոնականի գլուխ ՁԼ.— Ա.— Եթէ մանուկ երախայ... Կան. ԵԶԹ—ԵԾԷ:

ԺԱ.— Կանոնի Երանելոյն Մակարայ Խմի. գլուխ Թ.— Թէ արժանի իցէ սարկուսայ... Կան. ԵԾԸ—ԵԿԷ:

Թղ. 57բ.— Կոստանդնուպոլսի ժողովոյն եւ կանովնիմ, գլուխ Գ.— Յաղապս զԵկեղեցական Հաստատու Հաստատուն պահէ:

ԺԲ.— Եւ սահմանեցին քանս, գլուխ Գ.— Ա.— Ոչ խոտորեց զՀաւատս ար. Հարցն որ ի Նիկիայ... Կան. ԵԿԵ—ԵԿԷ:

ԺԳ.— Թղ. 58ա.— Սահմանի կանոն.— Ոսկորեքեան Երանելոյն Գրիգորի Առաքելի Ամենամեծս Եպիսկոպոս, Յաղագս ուղղափառ հաւատոյ, ԻԲ.— Ա.— Աշակերտեալք սրբութեան Հաստատոյ... Կան. ԵԿԸ—ԵԶԹ:

Թղ. 61ա.— Կանոնի մեծի Եւ. Հորմ եւ տիեզերայոյն վարդապետիմ Բարսեղի.— Ա.— Վասն արտաքսելոցն յեկեղեցոյ:

ԺԴ.— Գիր Կանոնական մեծի եւ քաջ զիտմականի Երանելոյն Բարսեղի Եպիսկոպոսի, քան առ սբմ. Ակակիոս, գլուխ Ծ.— Ա.— Արտաքսեալք յեկեղեցոյն ոչ ուր. Հերձուածողք ասին... Կան. ԵԼԸ—ԵԾԷ:

ԵԱԼԹԹ.— Ընդհ. Կանոնաթիւր ԵԶԹ.— քն ցատկած է ԵԼԸԻ: Հմտ. Ա.— Հատոր, Թի. 182 Ժղ. էջ 538:

ԺԵ.— Թղ. 67ա.— Դարձեալ օրբոյն Բարսեղի գիր Կանոնական առ Բեռնանյն Դիողորոս Սմտիոֆայ, վասն հեռանալոյ յազգակցութեան.— Ա.— Ձայս իմ առաւել հարկ է... Կան. ԵԾԸ:

ԺԶ.— Թղ. 68ա.— Բարսեղի է գիր Կանոնական, վասն պէտքեւ եւ բիրտապատիկ ախտից, գլուխ ՄԼԸ.— Ա.— Թէ ոք ապականէ... Կան. ԵԾԹ—ԳԺԹ:

ԺԷ.— Թղ. 86ա.— Կանոնականի ՏԶ.— Եփրեմի արքիմեակապոսար կրօնաւորի. գործաւուցանէր ամապատմ. ի կուսութեան Տիւղեմ.— Ա.— Քահանայ կամ կրօնաւոր... Կան. ԳԻԸ—ԳԻԷ:

Թղ. 86բ.— Կանոնի Ներսէսի Կթղկսի եւ Ներշապուհայ Մամիկեանից Եպիսկոպոս.— Ա.— Վասն յեկեղեցի տանն զսեղանս...:

ԺԸ.— Թղ. 87ա.— Այս Կանոնս եղան յաւորս Ներսէսի Կթղկսի եւ Ներշապուհայ Մամիկեանից Եպիսկոպոս.— Ա.— Զի ոչ է պարտ բաժանել զժողովրդական... Կան. ԳԻԸ—ԳԿԷ:

Թղ. 90ա.— Կեսարիայ Կանոնի. գր.— լուխ Ժ.—

ԺԹ.— Թղ. 90բ.— Որք ժողովեցան ի Կեսարիա Եպիսկոպոս. վասն ինչ անօրէնաւ քեան կանոնաց սահմանեցին կանոնս գլուխ Ժ.— Ա.— Վասն կանանց որ... Կան. ԳԿԵ—ԳԼԷ:

Թղ. 92բ.— Նիշիկեսարիայ Կանոնիս Գլուխ Ի:

Ի.— Այս Կանոնի յետոյ եղան... սահմանեցին կանոնս Գլուխ Ի.— Ա.— Երէջ այր Եթէ ամուսնով իցէ ընդունելի է ի կարգս... Կան. ԳԼԵ—ԳԼԷ:

Թղ. 94բ.— Կանոնի Գամգրայ, Գլուխ ԻԳ:

ԻԱ.— Թղ. 95բ.— Գամգրայ Կանոնի, Գլուխ ԻԳ.— Ա.— Որ դամուսնութեան մեղադրեն կամ անդամեն... Կան. ԳԼԵ—ՋԺԸ:

Թղ. 98ա.— Ամտիոֆայ Կանոնիս, Գր.— լուխ ԻԴ:

ԻԲ.— Թղ. 98բ.— Ա.— Ամենայն ոք՝ ո՛ր եւ համարձակեցի եւ յուծցէ դասմանս... Կան. ԺԺԹ—ՋԺԹ:

ԻԳ.— Թղ. 103բ.— Խոստովանութիւն ժողովոյն Ամտիոֆայ.— Խոստովանութիւն որ պէտք ուսուցին Գիրք Սուրբք եւ Վարդապետք ճշմարտութեամբ... Կան. ԺԺԹ:

Թղ. 105ա.— Ղաւաղիկեան Կանոնիս, Գլուխ ԾԵ:— Ա.— Վասն երկեկաց... ԾԵ.— Յետ այսորիկ զօրոյնայր յասորացւոց Հերձուածն որ չորեքսասաներորդ կուրին...:

ԻԴ.— Թղ. 105բ.— Սահմանեցին Կանոնս ԾԵ.— Զի ոչ է մարթ քառ եկեղեցոյ Կանոնաց... Կան. ԺԺԹ—ՋԺԹ:

Թղ. 109ա.— Սարգիկեան Կամոնիս Գլուխս իԱ.—

ԻԵ.— Թղ. 109բ.— Կամոնիք Սարգիկեան արք ժողով ժողովեցան Գլուխս իԱ.— Ա.— Ոսիոս եպիս. ասաց ո՛վ այսքան լեւտին սովորութիւն որքան վնասական... Կամ. Բ—ԲԻ:

ԻԶ.— Թղ. 115ա.— Կամոնական գիր Տեառն իպիսմանու ասացեալ. գլուխ Ե.— Ա.— Եպիս. կամ երկը կամ սկզ. ... Կամ. ԲԻԱ—ԲԻԵ:

Թղ. 115բ.— Եղիշէի.— Եթէ որ քի կիւրակէի կամ տօնի կամ յերևելի ասուր առնանալ ընդ կնոջ խրոմն, ք որ ասպալսարեանցէ, հաղորդեսցի: Կամ. ԲԻԶ:

Կամոնիք ժողովոյնք որ յՆիքոսու. գլուխք Զ:

ԻԻ.— Սահմամադրելով Կամոնս գլուխս վեց.— Ա.— Քանդի պիտոյ էր որ ոչ էկին ի ժողովն... Կամ. ԲԻԷ—ԲԻԸ:

ԻԲ.— Թղ. 116բ.— Կամոնիք Կիւրդի Աղեփամադրեցայ.— Ա.— Քահանայ որ կոյս քից կամ ալլի ... Կամ. ԲԻԶ—ԲԻԷ:

Թղ. 117ա.— Սրբոյն Սահակայ Հայոց Հայրապետին. կամոնիք գլուխս ԾԵ:

ԻԲ.— Թղ. 118ա.— Սրբոյն Սահակայ Հայրապետին, յաղագս ժողովսելապասաց, քէ որպէս պարտ է զկարգն հաստատուն պահել յեկեղեցին.— Ա.— Զի սրբոր բարեկարգելոց և աստօրնութեամբ պայծառացելոց... Կամ. ԲԻԸ—ԲԻԶ:

Թղ. 133բ.— Հայոց ժողովոյն կամոնին գլուխս Ի:

Ի.— Եղեալ միաբանույթեամբ աւագացն Հայոց յԵւրոմարդ. ամի վաղխնանելոյն Սահակայ կարպեցեալ Կամոնիքս աշս.— Սահմանք և կանոնք կարգի Այ. սրբոյ և կեղեցոյ... Կամ. ԲԻԶ—ԲԻԶԳ:

Թղ. 143.— Թուրք Սեւանդեա եպիսկոպոսին:

ԻԱ.— Թղ. 144ա.— Ի քթի աստ ապաշխարութեան քանիք ժի.— Սեւանդոս Եպս. քր էք յԱյ. ի Քէ. և ի Հոգւոյն Սրբոյ՝ քահանայից ի Տէ. ողջոյն: ՄԺԲ եպիս. ք. ժողովեցաւ... Կամ. ԲԻԶԳ—ԲԻԶԷ:

ԻԲ.— Թղ. 145բ.— Կամոնիք երկրորդ Անտիոքայ, Գլուխ Թ:— Որպէս ասէ յԵրկուց և յԵրեց վկայից... Կամ. ԲԻԶԸ—ԲԻԶԹ:

Թղ. 147բ.— Սեւանդոս Մանդակունայ Հայոց կրդկիս:

ԼԳ.— Զմեծ եւ զանաւ եւ զբարերար եւ զմարդասէր զՏեառնէ պարտիմք գոհանալ համապաղ... Կամ. ԲԻԶԷ—ԲԻԶԸ:

Թղ. 149ա.— Նորին Յովաննու Մանդակունայ Հայոց կրդկիս Թարգմանչի աշուկերտելոյ մեծին Սրբոյն Սահակայ Հայրապետին բան կամոնական.— Արդ ևս պայս յատ իմում գիտելոյ ասեմ...:

Թղ. 150ա.— Արքահայտու Մամիկոնէից եպիս առ Վաքարան Աղուանից արք եպիսին.— Ա.— Եթէ ոչ Են Հոգիք չնշեցեալոց ի դիտութիւն աստի իրացա:

ԼԴ.— Ա.— Միտ դիր ով սրելի, զի Էթէ գիտութիւն և անդիտութիւն յաղագս հանդուղելոցն... Կամ. ԲԻԶԹ—ԲԻԶԸ:

Թղ. 151ա.— Կամոնիք վերջոյն Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի:

ԼԵ.— Թղ. 151բ.— Կամոնականիք Յովհաննու Սիմեակիսի քաղաքաց, ևս տունքեր եղեալ պատաշխանիք նմին Սահակայ Հայոց կրդկիս եւ Ողբին արքունակաց եպոց բարեպաղ, Գլուխ ԺԵ. հարցումն հարցոյն: Կամ. ԲԻԶԹ—ԲԻԶԿ:

Թղ. 153ա.— Կամոնիք Տեառն Յովհաննէի իմաստասիրի Հայոց կրդկիս. Գլուխ ԼԲ:

ԼԶ.— Թղ. 153բ.— Կամոնիք Յովհաննիսի Հայոց կաթողիկոսի.— Ա.— Եպիս. կամ սկզ կամ ով և իցէ յախտէ և կողոյ յարեկութեան գոտայ... Կամ. ԲԻԶԿ—ԲԻԶԷ:

ԼԷ.— Թղ. 158բ.— Կամոնիք Սիովնի Հայոց կրդկիս. Գլուխ ԻԲ.— Որք պատմող աստուածաբան աստիպարութեան կրկն... Կամ. ԲԻԶԹ—ԲԻԶԸ:

ԼԸ.— Թղ. 162ա.— Սահմամարտութիւն կամոնի վաքարգումայ Աղուանից արքայի... Կամ. ԲԻԶԹ—ԲԻԶԸ:

Թղ. 164ա.— Կամոն Գլուխ Սր. Ժողովոյն ... Գլուխ ԺԲ:

ԼԹ.— Թղ. 164բ.— Ա.— Զատաճարգաց սրբոց և կեղեցոյ աշխնէն է Եպիսկոպոսաց... Կամ. ԲԻԶԹ—ԲԻԶԸ:

ՄԱՆՈՔ.— Ստորագրող Եպիսկոպոսներու անունները յար և Նման և անման պար

Բ. ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐԻՔ

Թղ. 191ա.— Ա. Նախադրութիւն Գրոց Դատաստանի ընդդիմադրութիւն բամբակաւորացն եթէ ոչ է դատաստան...:

Թղ. 192բ.— Նախադրութիւն Դրոց Դատաստանի, Գլուխ առաջին յարմար կայ պատասխանի այնպիսի որ քաւարսն գլխի եթէ [ոչ] կայ դատաստան ի չայլ.— Ա.— Հանդերձեալ, եմք զրիւ զԳիրս Դատաստանաց, Նախ զրիւ[յ] զհիմադրութիւն զիցուք պարսաւորաց զօրէնս Տեառն...: Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 477 և 502:

Թղ. 203բ.— Յաղագս քէ յորաց գրոց հաւաքեալ եմք եւ գրեմք գիրս Դատաստանի, կամ յորաց ազգէ.— Ժ.— Հաւաքեցաք յառաջ յօրինացն Այ. որ ետ Ած. Մովսէսի: Առաջինն՝ յնիւց, եւ յերկրորդ Արիւնաց, եւ յայլոց գիրոցն...: Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 502:

Սկիզբն ամենայնի Ած., գմոյն եւ կտտարած ամենայնի: Եւ արդ սկիզբն դատաստանի, եւ քիւ զյիւսցն ըստ կարգի.— Ա.— Յողայս ի սկզբն դատաստանին եւ յիմակի դատաստանաց...: ՄԾԱ.— Վասն որ զայլոց իրք յայլ մարդ զնէ:

Թղ. 207ա 2.— Ա.— Եկեացուք ուրիշ ի դրո՞ք դատաստանի, զիտեղով զի ըստ քաղաքաց դատաւորս Հրամայեաց Մովսէս, եւ նորունց զպիր...:

Թղ. 208աբ.— Վասն Խաղաւորաց Դատաստանի եւ որոց ընդ ձեռամբ մնացալ են.— Բ.— Նախ զի եղբայր զիմակալ եւ զդատաստանն եպիսկոպոսաց զի առաջին է պատիւ նոցա եւ Հարկաւոր: Իսկ երկրորդ զիցուք գրաստանն խաղաւորաց...:

Թղ. 211բ.— Վասն Հարանց եւ Անպատի.— Գ.— Կարդ ողոց դատաստանաց եւ Հրահանք բարեաց Հարանց եւ եղբայրց,

ի սրբոյն Սահակայ եւ ի սրբոյն Բարսղէ եղեալ են...:

Թղ. 275ա.— Միթ.— Վասն գանկատարն ընդ կատարելոյ զուգել տմութիւնութեամբ.— Կանոնական Հրամանաւ է տղայոց պսակ ոչ աւրհնէլ...: Հմմտ. Բաստամեանց, Մասն Ա. Յօդ. ՃԺԺ:

ՄԾ.— Վասն Ուխտից.— Տեղիք ուխտից եթէ վկայարանք իցեն...: Հմմտ. Բաստ. Ա. Յօդ. ՃԻ:

Թղ. 276ա.— Վասն որք յաւարէ վաճառաց.— ՄԾԱ.— Եւ վաճառեալ եւ զրեւան զաւար ոչ զարձնի անդրէն իբր զդուրացեալն՝ զի արդ արեւմուտը դրո՞ք թաղաւորաց եւ իշխանաց է, ուստի եւ կանոնք յրեւանս ընդունին պատարագի, իսկ զդուրացեալն եւ զպարլըտակեալն՝ ոչ եւս: Հմմտ. Բաստ. Մասն Բ. Յօդ. ՃԼ:

Թղ. 276ա 2-282բ.— Դատարկ:

ՄԱՆՈԹ.— Այս ձեռագրին մէջ ալ Դատաստանագրքի երկու մասերը միացուած են իբրաւ յօդաւածներու խառն դասուորութեամբ եւ Համարօտեալ բովանդակութեամբ:— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 478, և 503:— Ըստ Սաւալանեանի զնահատութեան «բնութիւն է օրինակս եւ ուղղադիր» (էջ 182):

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

Թղ. 185բ, վարի յուսանցքին, մէկ տող.— «Անցաւ որ զրչիս Յակոբի, տաւցէք Ած. ողորմի, եւ Գ. Տէրն ամենի, յիշէ զձեզ յաւուրն ապաղայի»:

Թղ. 275բ, վարի յուսանցքին, երկու տող.— «Հաւակալս յաւարտ բանիս սուրհանցունք զՏէր, ուստի բանս ըսկսու անոր աւարտէր, ասէ զպէսպէս վիշտս՝ որ ի սատանայէ մարդկան Հասանէ, եւ զարձեալ տայ պպեղանի կայմեալ զվերսն՝ բժշկէ»:

253

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԾՆՆՂՈՑ.— 1

Բ.— Ք Ա Ր Ո Զ Ք Ի Ր Ք

Զմիռնիա

1820

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ. 28 x 20 x 2: էջք Դ. 226: Հանդամանք լուս: Թուղթ՝ Հասարակ: Գրիչ՝ Տէր Յոհան Քահանայ: Գրութիւն՝ խորագիրները կարծիք, մնացեալը սև մկանայ, երկսին, 30 տող: Կտար շեղադիր: Զարգացներ էջ Գ, Դ, 158, 161, 168, և գրեթէ ամէն քարոյի սկիւրը: Կաշեկազմ պարզ:

Ճակատ.—

Մեկնութիւն Ծմնդոց.— Ի Հարապակուսական լուսանկար Սրբ. և մեծի Աթոռոյն էջմիածնի, Երեց Երանայ Տն. Տն. Եփրեմի Սրբաշնառուր Կթղկի մ. Հառչոյ: Եւ Ի Գաղթարդութեան Սրբ. Եղևթի. տնօրինական տեղեացն Քի., Տն. Գարբիէի երջանկապարզ արհապանն եպիս. Եւ Ի Գաղթարդութեան մեծին Չոսոյ՝ Տն. Գողթի ազգասէր և հանճարաբեր, առաքելաշնորհ Արքեպիս. Անդրիանուպոլսեցոյ: Եւ Սրբ. էջմիածնոյ նուիրակ և առաջնորդ, Տն. Փիլիպպոսի, առաքելաշնորհ, արհապանն Արքեպիս. Իղմիւռնոյ:

Աշխատատիրութեամբ և ցանկութեամբ, նորոգ ընդ օրինակեալ ի մեծն իմ, յոյնամեղ, Յսի. Քսի. ծառայ, Տէր Յոհան մեղսաման ապարդիւն քահանայիս, որ և անարժան սպասանոր և աւելածու Սրբ. Ստեփաննոս Եկեղեցոյ Իղմիւռնոյ, ի վայելք անձին իմոյ, Յամին 1820 Օգոս. 1:

էջ 1.— Մեկնութիւն Ծմնդոց, Գլուխ Ա.— Քի սկզբանէ [արար] Ած. զերկին և զերկիրը.— Մեկնութիւն.— Ի սկզբանէ, աշխնքն նախ և յառաջ քան զայլ ստեղծածաւս...:

էջ 158.— Գլուխ Ծ. 2.— Քիտալդոյց զայց պատմել զհայրն իւրը.— Աշխնքն հրամայեաց զի պալատանիւք, կոստիւնիւք և

այլոյք օծանելեօք, որք պահեն զգիս ի փտութենէ և ի հոռոյ, և տոնեն զնոս անուշահոտս...:

էջ 159.— Երայ Գլխոց.— Եւ պատմութիւն բոլորի Ծննդոց նշմարի աստին: Յատաճնում ամի յաշխարհի, վեցերորդում աւուր, որ է աւուր արարթու, ստեղծ զԱզատ և զԵւա...:

էջ 161.— ... Բաւկի 30 ամէ հասակի իջեալաց յեղիպոս մինչև 80 ի մահն, և մեռաւ յամի հասակի իւրոյ 110: Վերջ Ծմնդոց:

էջ 162.— Դատարկ:

էջ 163.— Յիշատակաբան Գրչի

Փառք, պատիւ և երկրպագութիւն անճառելոյ, անաւանելոյ, անբորոնելոյ, անպարապելոյ, անեղի, անմահի, ամենակարողի, ամենարարոյ, ամենիմաստի, յանդուրդի, պահպանողի և ի կայի դամ. պահողի, Սրբ. և միասնականի համապոյ Երկրորդութեանն, Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբ. յառաջ քան զամ. յաշխտանս, ի ներկայս, և անցրաւ յաշխտան և յաշխտանս յաշխտեմէ Ամէն:

Որ ի շարքուն, զեղուն և ի թաթախուն առաւ բարութենէն յաթթեալ, ևտկարողութիւն և զորութիւն հասանիլ յաւարտ և ի նաւահանդիստ Սրբ. մատենիս:

Սիրողուն հարց և եղբարցոյ խոյզ և ուսումնասէր մանկանց զաթողիկէ Եկեղեցեաց Հայաստանեաց, զայս ուշ առնեմ: Յամին 1820 և Օգոս. 1: Եւ յոյնամեղ Տէր Յոհան մեղսաման ապարդիւն քահանայ որ և անարժան սպասաւոր և աւելածու Սրբ. Բարսեղ Եկեղեցոյ Իղմիւռնոյ արարեցին մեռնաւուս և զէլ զձալդի Մեկնութիւն Ծմնդոց: Իսկ արդ որք օլտիք ի մամնէ կարդալով կամ օրինակելով,

խանդավառ դիմօք երեստ է հող եղեալ ազաւծ ի ձէնջ ամենազգիւր լինիլ ինձ նրաաստիս թէ վասն սխալանացն, եւ թէ խոշորութեան եւ մանրութեան գրոյն, եւ թէ ի կողմանէ շէշտին, բուժին, ստորակէտին, վերջակէտին, եւ ենթամային, եւ այլոց բոլոր պակասութեանցն: Վասնդի անտեղեակ դոյտս իմ արհեստի քերականութեան, եւ այլոց Սր. գիտութեանց, յոյժ ահիւ եւ զողութեամբ, իսկ նկարագիրն եւ դոյսին առեալ գրեցի, ոչ տառապիտութիւն, եւ ոչ զրազարձութիւն արարի, այլ միայն եւեղ դոտին տիպն նկարեցի եւ ծրեցի:

Արդ՝ մինչ մատուցանէք սովաւ զպաշտօն օրհնարանութեան առ բարձրեալն Ած., յիշեալիք ի մարութ մարթանս ձեր իգմիւտնացոյ Տէր Յօհան Քահանայս, հանդերձ այլովք կենդանի եւ հանդուցեալ աղակաւնօք իմովք: Վասնորոյ յօգտող յրեթերցողազգ ներումն պակասութեանց սորին խնդրելոյս, ոչ ալ ինչ պահանջեմ ի ձէնջ, այլ եւեթ զաղօթս, վասն քաւութեան մեղացն, որ եւ ինքն քաւին ամենայնի Քս. Տէրն մեր քաւեսցէ դմեզս ձեր եւ գմերն, Ամէն:

Իջ 164-167.— Դատարկ:

Իջ 168.— Հաւեթաձեւ շրջանակի մը մէջ սևադիւծ փակագիր՝ «Տէր Յօհան»:

Բ. — ՔԱՐՈՑԳԻՐՔ

Իջ 169.— Քարոզ ի բանն յա[յ]տնութեան, յիշեա՛լ ուստի անկար եւմ.— Յորժամ բարեկուր եւ մարդասէրն Ած. կամեցաւ զազկն իէլի. ածե(ա)լ յերկիրն աւետեաց...:

Իջ 179.— Քարոզ առ Սր. Էլմիածին ի բանն իբրեւ զիմաստունն թարարապետ զիմն եգի.— Փողն Տարսնացի եւն: Ասէ վասն շնորհացն Այ. եւն. Զկնի Համարածման Տեան...:

Իջ 181.— Քարոզ ի վերայ Արց. Հռիփ-սիւխանց. Տարցին քգրի. Կուտամ գիտն նորա.— Սաղմոսերդուն թէպէտ առ եղական? Կոյսն տիրածին նկատելով մարդարեացաւ...:

Իջ 185.— Քարոզ գեղիցն ի վիրապէն Սրբայն Գրիգորի Լուսաւորչին մերայ ի բա-

նըն Զգր.— «Եւ հանից զվէմ ժառանգութեան զհաւասարութիւն շնորհացն շնորհել նմա».— Զճարտութիւն յաւիտեական խոտացեալ եղեւ ի ձեռն Եսայայ...:

Իջ 191.— Քարոզ ի Տօնի եկեղեցոյ գոր կարգեաց Սրմ. Գրիգոր յեղն ի վիրապէն. ի բանն Մաքս հարէք աւ. հեքանոս աղապակեցէք առ Ած ի ձայն ցնծութեան.— Եկեղեցին երկուս նշանակութիւնս ունի...:

Իջ 194.— Քարոզ ի վերայ Գիւտի Նըշ-խարաց Սրբայն Գրիգորի. ի բան Ո՛ր տայր իմն գրեւս որպէս զուղաւոյ զի բռնէի եւ այլն.— Մէրն Այ. յորժամ վառի ի սիրտ մարդոյ...:

Իջ 197ա.— Հառաչամք առ յամաղատըն համգարտութեան.— Պարզ սր. արանդ տեսականաց որք զաշխարհէ ամբաստան, յորազանաց փախեալ դիմեն առ թեղ անբոյթ մենաստան...:

ՄԱՆՕԹ.— Վեղ տունեքէ բաղկացած ոտանաւոր մըն է: Տնադուռն տառերը կը յօդեն Պետրոս:

Իջ 197բ.— Քարոզ ի Վարդավառի շաբաթուն ի վերայ Տաղամակին. Եւ արանցեա Տաղամակ վկայութեան յամփուտ փայտից. Ելից, 16, 10.— Ոչ միայն աստուածային բանք...:

Իջ 201.— Քարոզ ի վերայ Վարդավառին ի բանն Մատթէոսի 16, 28.— «Ամէն աւետ ձեզ գի իցեմ ուրամք...»: — Իսկողոյն պատճառ ցուցանելոյն Քի. զհատա իւր...:

Իջ 206.— Քարոզ ի վերայ Շաղապարի Սրբոյ Էլմիածինի ի շաբաթու վերափոխման Ածածին, Եւ զհաղաքն Սր. գնորն Եմ տեսի գի իջանէր յԱյ. եւ յերկնից, գարդաբաւ եւ պատրաստեալ իբրեւ զհարկն առն իւրոյ: Տեսլեան 21, 2: — Նիթական եկեղեցին հրամայեցեալ եղեւ յԱյ. կապմի վասն երեց զյիւստոր պատճառաց...:

Իջ 211.— Քարոզ ի վերայ Վերափոխման Սր. Ածածին.— «Ո՛վ է սա որ ելանք սպիտակացալ յցեցալ յեղբոր որդին իւր».— Եղբորձ համբառնայոց Տէրն միջոյն: Իջ 215.— Քարոզ եկեղի. բանն. «Էլըցցուք մեզ ի բարութեան տան քո եւն».— Բարութիւնն տանն Այ. անհուն է...:

Իջ 219.— Քարոզ հաշվեբացին ի բանն Գիւտնոյ. Եղբորձ բարձրացայց յերկրէ:

զամենեանսմ ձգեցից առ իս.— Սքանչելի է խորհուրդ փրկագործ տնօրէնութեան ԲԲ...:

Էջ 223ա.— Առ Հաղորդութիւն.— Օձն ջամբեաց զմահարբ ոյտուղն...:

Էջ 223բ.— Համառօտ քարոզ ի Բամն վարմին եղեւ.— Մէծ է զօրութիւն ու-

րոյն...:

Էջ 223բ.— Դատարկ

ԾԱԼՈՐ.— ՎԵՆԷՆ. Ծննդոց արարեալ՝ որպէս կարծի ի Պետ. Եպս. է Բերդումեան, անհարթ ալլ հմտալից ճովմ. Գոն եւ քանի մի քարոզք, որք Համարին նորին Բերդումեանէն (Սաւայանեան, Տուցակ, էջ 182-3):

254

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԺԴ. ԹՂԹՈՑ ՊՕՂՈՍԻ.— 2

ԱՆԱՆԻԱ ՎՐԴ. (ՍԱՆԱԼՆԵՅԻ)

Վառ

ՁԶԲ = 1523

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուշկ 27×19 x7: էջք 596: Հանդու- մանք լաւ: Թուղթ բամպակաւ, բացի երկու թերթ մալաղաթէ (էջ 1-2, 41-42): Գրիչ՝ Ջաքարիա որդի Յովանիսի եւ Մու- ղայի: Գրութիւն՝ պիտղորնեբը կարմիր, երբեմն ժանիւկապոյն, միացեալս սև մե- լանով, երկսիւն, 35-39 տող: Բոլորդիր վարձ: Գունատ ակրնատառք եւ լուսան- ցադարդք իւրաքանչիւր պլուխի սկիզբը: Նկար՝ էջ 40: Խորան՝ էջ 41: Կաշեկաղմ փայտեալ: Ստաղդ՝ Դուկաս Վարդապետ: Յիշատակագիրք.— 1.— Թումայ Ղրդ. [Մեծոփեցի]: 2.— Գրիչը: 3.— Պետրոս Կթղ. Բերիացի, 1723:

ԲՈՎԱԼՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Յատկաբան Պաղոսի Առա- քելոյ մատակարարեալ ի գլուխ գրոցս.— Ընդ ուսումնասէր եւ ընդ փոյթ քոյոյ սիրոյ պարմացեալ ս՝ Հայր պատուական...:

Էջ 7.— Վկայութիւն Պաղոսի Առա- քելոյ: Առ Ներոնի: Կայսեր Լոռվա- յեցոց վկայեաց անդ Պաղոս Առաքեալ՝ կորեալ դպրոխն սուսերաւ...:

Էջ 8.— Բովանդակութիւն ընթերց- ւածոց եւ որոց ի մօտ գլուխք, եւ զվկա- յութիւն ըստ իւրաքանչիւր Թղթոյն Առա- քելոյ, եւ որչափ իւրաքանչիւր ի մոցամէ տունք իցեմ.— Ի Լոռվալեցոց Թղթին րն- թերցումեք եւ Գլուխք մք. վկայութիւնք

խը. տունք ջի...:

Էջ 9.— Բովանդակութիւն աստուածե- ղեմ վկայութեանց.— Ի Լոռվալեցոց Թղթին վկայութիւնք խը...:

Էջ 11.— Յատկաբան.— Ջառ. Թուղ- քս Պաղոսի ընթերցալ...:

Էջ 18.— Համառօտ եւ պայծառ տե- օսութիւն նախնեմի Գրիգորի.— Ընդ ու- սումնասէր եւ փոյթ. ԼՍ. Եւթաղ վրէ առ ճղնատր ոմն Աթանաս անուն, որ խնդրէր ի նմանէ զցանկ Առաքելոյս...:

Էջ 25.— Նախադրութիւն առ Լոռվա- յեցիս Թղթոյն.— Ջառ առաքեաց ի Կորն- թոսէ, մինչդեռ ոչ էր տեսեալ գհրոմա- յեցիսն...:

Էջ 28.— Երանելոյն Յովնանու Ոսկե- քերամի նստադնուպալախի եպիս. եւ Սք. Հօրն սփրեմի իտրիմ Ատրայ, հաւառօտ Մեկնութիւն Թղթոց Առաքելոյն Պաղոսի չորեքտասաներորդի, Հաւաքեալ ի մի Ածա- քամ վարդապետացն մերոց: Ազմեա՝ Լոգի Սք. Ած.— Արդ այսպէս իմանալի է մեզ, վասնդի աշակերտք Փրկչին մերոյ ոչ առնի Հրաման զրոյ աւանդել ումեք զորս վարդապետութեան, ալլ միայն լանի քարո- ղել, որպէս Հրամայեցաւ Նոցա ի Տնոռ- նէ...: Հմտ. Ա. Հատոր, Բ. 234, էջ 644:

Էջ 33.— Պատմաւ Թղթոյն Լոռվալեց- ոց.— Բազումք Հաւատացին ի Բս. ...:

Էջ 34.— Երանելոյն Յովնանու Ոսկե- քերամի Պատմաւ Թղթոյն Լոռվալեցոց.—

էանկ եւ Հանապաղ բնթեոնով... : Հմմտ. աստ Թ. 245 :

Էջ 37-39. — Դատարի :

Էջ 40. — Նկատ — Պաղտոս Առաք. եայ, Ղուկաս Վարդապետ : Վարի յուսանցքին, «Զղործս ձեռաց մերոց...» :

Էջ 41. — Վարեռ : խորհուրդով զի ներքեւ. — Պաղտոս ծառայ Եր. Բի. Բի. կոչեցեալ առաքեալ, որոշեալ յԱւետարանն Այ. : Որ յառաջն աստուածախոս, արարչապատումն եւ պարագլուխ ամ. մարդաբնիկն ձեռն Մովսէս, հինգ զերս զբեռն, եւ ոչ ուրեք զանունն իւր եղ, եւ ոչ որ լեռ նորա այլ մարդաբնիկն զԵրեւանցն եղին... : Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 644, Թիւ 234. ուր ընդհարիւր անկի Համոռոտում խմբադուրթին մը կը ներկայացնէ :

Էջ 61. — Այլ խորհուրդ վառն այնոցիկ որ ասէինք թէ մի է Գ. զիարդ կարէ փորկի զերեւայս եւ զեքսանոս : Ընթերցումն առաջին : Այսուհետեւ արգարացեալ ի Հաւատոց անտի... :

Էջ 78. — Ընթերցումն Գ. — Ստուգութեամբ ասեմ ի Գ. եւ ոչ ասեմ... :

Էջ 88. — Ընթերցումն չորս. — Աղաւթեք զբեղ եղբարք զԹութեամբն Այ. ... :

Էջ 98. — Ընթերցումն եւ. — Պարտ է մեկ որ կարողքս եմք զտկարութիւն տկարացն բառնայ... :

Էջ 106. — Պատմաւ Կորնթացոց Առաջին Թղթուն : Եւ Եփեսոսի Սբ. Հոռն. — Առ Կորնթացիս իրբն եւհոս Աւետարանն ի ձեռն Պողոսի... :

Էջ 107. — Յոռնմնու Ոսկի բերանին. — Կորնթոս քաղաք է Ելլադացոց աստօյին... :

Էջ 109. — Առ Կորնթացիս Առաջին Թուրք Առաքելոյ, ընթերցումն առաջին : Նախադրութիւն առ Կորնթապիտ Առաջին Թղթին. — Զայս առաքեալ յեփեսոսէ Ասիայոց... :

Էջ 111. — Պաղտոս կոչեցեալ Առաք. եայ Եր. Բի. կամօքն Այ. ... :

Էջ 132. — Ընթերցումն երկու. — Այլ մասն որոյ զբեղքին առ իս... :

Էջ 137. — Ընթերցումն Գ. — Այլ մասն զոհեց կողմն զիտեմք ամենեքին... :

Էջ 158. — Ընթերցումն Գ. — Այլ մասն Հոգեւորացն եղբարք... :

Էջ 170. — Ընթերցումն երկու. — Յոռնմնաւ ձեղ եղբարք զԱւետարանն իմ... :

Էջ 186. — Պատմաւ Երկրորդ Թղթուն Երրորդացոց : Սբ. Հայրն Եփեսոսի. — Հայրածնի մեծ եւ անհնարին յարեալ ի վերայ Աւետարանին... :

Էջ 187. — Ոսկեքերանին Յոռնմնու. — Պարտ եւ պատշաճ է ի քիննին մտանել, նախ, թէ ընդէ՞ր բնաւ Երկրորդ Թուրք զնկատուին... :

Էջ 190. — Առ Կորնթացիս Երկրորդ, ընթերցումն Ա. — Պաղտոս Առաքեալ Եր. Բի. կամօքն Այ. ... :

Էջ 241. — Սբ. Հայրն Եփեսոսի : Պատմաւ Երրորդ Թղթուն Կորնթացոց. — Կորնթացիքն յետ միարանկոյն իւրեանց ի ձեռն թղթոց առաքելոցն ի Հերմոսածոց անտի... :

ԾԱՆՈԹ. — Վարի յուսանցքին կայ աստուգ բնապրին իսկ զընդ. — Պատմաւ Երրորդ Թղթուն Կորնթացոց : Այս չկա յուսանց թարգմանն... :

Էջ 248. — Սբ. Հոռն Եփեսոսի : Պատմաւ Թղթուն Գաղատացոց. — Գաղատացիքն աշակերտեցան ի Պողոսէ... :

Ոսկեքերանին. — Բաղումն զստմամբ ի ի սկիզբն ճառիս... :

Էջ 281. — Սուրբ Հայրն Եփեսոսի : Պատմաւ Թղթուն Եփեսացոց. — Եփեսացիքն աշակերտեալք էին յԱւետարանէլ անտի : Եւ քանիկ կուս նա զԵրեւան ընկերան իւր... :

Էջ 314. — Հայրածնեք մեծ յարեան ի վերայ Պողոսի ի քաղաքի անց Փիլիպեացոց... :

Էջ 346. — Սրբոյն Եփեսոսի : Պատմաւ Թղթուն Կորնթացոց :

Էջ 374. — Սբ. Հոռն Եփեսոսի : Պատմաւ Թեսաղոնիկեացոց Առաջին Թղթին :

Էջ 399. — Սրբոյն Եփեսոսի : Պատմաւ [Երկրորդ] Թղթուն Թեսաղոնիկեացոց. — Իրբն ընկալան Թեսաղոնիկեցիքն զինն ապր զԹուրքն առաջին... :

Էջ 417. — Գլուխ Թղթուն Երաւակցացն. — Երաւակցոց Թուրքս թաւ թէ չիոզ Պաղտոսի մասն նկարապրին. եւ մասն զի ու ի զուլան կարգելոյ զիւր անուն, որպէս եւ յայլ Թուրքս : Եւ մասն ասկոյն թէ մեք զիւրոք կարաւորք ապրին՝ Հեղոպեալք

յայնչիսի վրկուխեն. որ սկիզբն առ խոսելոյ ի Տեառնէ, և ի ձեռն աշնոցիկ որ յաւանն ի մեկ հաստատեացաւ, վկայութեամբն Այ. նշանաբ և արտաւտիք: Փոխելոյ նկարագրի Թղթոյս յայտնի են պատճառքն: Ձի առ Հեքրայեցիսն նոցին բարբառումին զրեւոյ, յետոյ առնն Թարգմանեցաւ: Ու մանք թէ ի Ղուկայ, և այլք թէ ի Կղեմայ, զորոյ ցնկարացիրն իսկ ողջ ածէ: Բայց չգրելոյ զանանն ի Թղթի տա՛տ՝ պատճառքն ի գէպ է...: Հմմտ. Ա. Հատուր, էջ 645. Թիւ 234. որ նշանակուած է այս հաստածի Հեղինակին անունը՝ Եթաղ: Հոս առկայն ունինք տեղի ողբի քննողի մը:

Էջ 419.— Եփրեմի Սուրբ Հաւրմ.— ի սկզբան իսկ Թղթիս ծով. և խնդր անկաւ...

Էջ 422.— Կիրիլի Է.— Ել ի վերայ լերին տարծաւ՝ Աւետարանիչ Սեմի...:

Էջ 424.— Որոգիմեայ, Յեկեղեցական Պատմութեանցն: Այլ Պատմառք Թղթիմ երկայնիւց:

Էջ 425.— Ոսկեքերանի ասացեալ.— Հռոմայեցեացն զրէ Երանելին Պօղոս...:

Էջ 430.— Թուղրս առ Հեքրայեցիս.— ճեպարմ մաստմբ և բողոմ աղբիւսկոսք կանխաւ խոսեցաւ Ած. քնդ հոյսն մեր մարդարէիք: Ընդէ՞ր չեղ զանձն հանդսն մարդարէիքն...:

Էջ 504.— Սր. Զօրն Եփրեմի: Պատմառք Առաջին Թղթայն Տիմոքեայ:

Էջ 533.— Սրբոյն Եփրեմի: Պատմառք Երկրորդ Թղթայն Տիմոքեայ:

Էջ 556.— Սրբոյն Եփրեմի: Պատմառք Տիմոքի Թղթայն:

Էջ 569.— Յսկանմու Ոսկեքերանի Պատմառք Թղթայն Փիլիմոնի:

Էջ 578.— Յորդորակ Սրբոյն Յսկանմու Ոսկեքերանոյն ասացեալ.— Եւ արդ վասն մեր ո՛վ որ աղօթեաց արդեօք, քանզի Պօղոս Հրաքարեաց ի մէջ, և նորա որ զՊօղոսի նախնաձն առին...:

Էջ 588.— Դատարի, զմեծաւմ:

Էջ 589-596.— Չորս թերթ տարբեր տեսակի թուղթ, յայտարար զատարի:

Յիշատակագրութիւնք.—

Ա.— Թովմայ [Մեծփիցի] վարդապետի.—

1.— Էջ 281ա.— Չփրաւորելոյս ներքին մարդոյն, և խրխայթեալս մեղաց չարասին, և առողջ արտաքին մարդոյն, և արի և միւր յամ. զորք սորին, ծու և Հեղզ Հոգեւորին, աղօթից, սրբութեան, սիրոյ և ողորմութեան, և այլ ամ. սաքի զորքող. աղաւմ զրեթեցողք ար. մաւտենիս, և զԱծ.արան վղպլ. որ նախ ի հանդիսական տունիս, յիշել զմեկ ի ար. աղօթք մեր, զսոսի անուն վղջոս. Թովմայ և զՄկրտիչ, և Ած. ողորմի տակ մեկ, որ քառ իմում կարի կամ յաշխատութիւնս. զորոց. զի յետ մեր Երանելոյ յաշխարհէս, յիշատակ մնացէ ի ձեռն մանկանդ Եկեղեցու: Ձի կարեւոր էր զիրս ալ. և ի զորս անկեալ ի զաստանէ ար. վարժաղեւտացն մերոյ, մեծին Գրիգորի Տաթեացու, և սրբոցն Մարգրի և Վարդանայ նոորն աս չակերտի: Եւ մեկ վերջնոցս տուրք և ողորմութիւնս պարկեկաւ յատուածիւր սարգեւացն Այ.:— Հմմտ. Թ. Մեծփիցի, Կեանք, էջ 22:

2.— Էջ 586ա.— Փառք յեղ անձառ Ած. մեղոյն՝ յատկաղծ և զուգապատիւ, Երեքանձեակս զիմօք ի մի քնաթիւն և յատուածութիւն կատարեալ, Հաւր և Որոյ և Սր. Հայի յախտեալս ամէն:

Արդ ևս մեկպարտաւ ի մանկունս կաթուղիկէ սո. Եկեղեցու: Եւ վերջին ծու նուեղս ի կարգս վարդապետացն առաջնոց, սակ անուն վղպլ. Թովմա աստուածային բանին հնդրաղ, և ճաւ. իմաստից Հոյսուն Սրբոյ փառաւոր, ի խնդր ելեալ զերազանց աստուածալուսէ Կոստիկ Մեկեղեցեան Ած.արան Առաքելոյն Պաղոսի, և ի պարկեւաց Հոյսուն Սրբոյ զտի մեկեւակ և Թարգմանեաց, համատեալս և ի միասին հաւաքեալ ճաւտակ և ուղղադատան ժողովապետացն մերոց, ի կրկին աղղաց Յուսաց և Ասորոց Բաւմաւայ աղբերն՝ և անմար արեղականն, Յովհաննու Ոսկերեւոյն, և Երջանիկ Սր. Զօրն մերոյ ճգնաւորի և վոսի. Եփրեմի խորին Ասորոյ, բաշխալո և պարզ տեսութեամբ մտայ վղպաց. և ի յուսարութիւն զորոց աշխատց. անձանց: Որ էր Թաքուցեալ յանկ-

եան ուրեք ի խաւարի տղիտութեան, անփոյթ եղեալ յուսումնասիրաց անձանց, վասն զառնութեան ժմկաց. պատահմանց, եւ վասն անբան մերոց աշխարհաց: Եւ յաւելեալ եղ ի սմա մեկնողաբէն՝ Ձցանգ մեծին Եւթաղի, եւ զամ. որոշմունս բաժանմանց նորա, Ձընթերցուած, Ձգուելս, Ձլորհալուութիւն, Ձլուսն էրն: Եւ ետու ի ձեռս մանկանց եկեղեցեացոյ Հայաստանեայց, ճշտախորհ վղպաց. եւ քաճախ աշկուաց: Ձոր եւ ձեզ պարտ է մի՛ կայ եւ մնայ ի ծուլութեան, այլ ամ. կենցաղական չողոց բարեաւ մնայ սակ, եւ աստուծոյն ինքնութեան արժանի լինել: Վասն որոյ ուսանէ առօրն ի մաստութեան, իրանելի ալ որ եղիտ զմաստութիւն, եւ մակնանացու՝ որ ետես զանճար: Եւ զարձեալ յօրէն ՏՆ. խորհել ի տուէ եւ ի զիշերի, եւ ուսուցանող զճշտ. Ածարանութիւն եւ զյոյս վերին ճառագայթին, եւ Ածատեսակ եւ Ածանձան առաքինութեան հետեւել, եւ ըստ կամացն Քի. եւ զերկոյ առաքելոյս ընթանայ, առնել եւ ուսուցանել յայսմ աշխարհի, եւ յետ առեացս ելանելոյ՝ ընդ Քի. թաղաւորել, յանձնուտ ի փառս եւ յանպատում ի կեանս, ըստ խոստման Առաքելոյն Պօղոսի: Վասն որոյ յերես անկեալ պաղատիմ, իրր անբթիթ տկամը՝ ողորմելի գիւօք, եւ կողկողային պաղատանաբ, Ածարան վարժապետացդ, եւ ուսումնասնէր Քս. ակիր զրոց աշակերտեալ անձանցդ, որք հաւաքեալ ժողովիք առ սեղանս Հոգեւորս եւ կերակրիք ի կենաց հոգէս, եւ յանձնաւար բաժակէս, ընթերցմամբ պատի, աւրինակելով, եւ սակս մասին սմին պատահելով, յիշեմիք եւ զիմս տնայտանութիւն առաջի անմահ գաւթին Յի. Քի. զպիտականուն վղպս. գլուկաս՝ Կէս սիւնակ պարագա ձգուած: — Հմմտ. Թ. Մեծ. Կեանքի, էջ 24-25:

Բ. — Զաքարիայ Գրչի. — 1523

• էջ 587ր. — Արդ յանկ ելեալ կատարեցաւ սր. զիրքս ի քաղաքս Վան, ընդ հովանեւս սրբազան առաքելոցս Պետրոսի եւ Պօղոսի, ձեռամբ մեղուցեալ Զաքարիայ Գրչի, ի հայրապետութեան Տէր Սարգիս կթղկսի ամ. Հայոց, եւ մերոյ առաջնորդի

սր. Ուխտիս Վարազայ Գրիգոր Հեղանդի վարդապետի, եւ Կարապետ Արքեպի, եւ ի փաթչահունութեան Շահ Իսմայելի, ի Թրակահնիս հայոց Զէֆ, ի վայելումն երջանիկ եւ քաջ վարդապետին Ղուկասու եւ ի յիշատակութիւն Հոգւոյ իւրոյ եւ ծնողացն իւրոց եւ ամ. աղպականացն, որոց Տէր Ած. զերկնից արքայութիւն նոցա պարգեւէ ամէն: Այլ եւ զմիջնորդ սր. զրոցս զԵփեսէս եւ զԿարապետ նորոնձայ վարդապետն յիշեցէք ի Քս. որ աշխատեցան ի վերայ սր. զրոցս զնայով եւ զայով եւ սեղան բերելով, որ եւ Տէր Ած. զիւրեանն անփորձ պահէ ի չարեաց, եւ ողորմի Հոգոց նոցա եւ ծնողացն իւրեանց՝ ամէն: Եւ ինձ Զաքարիայ մեղուցեալ զծողիս եւ իմ ծնողացն Յովանիսին եւ Մուղալին, եւ որոցն իմոյ Ստեփանոս սարկաւազին որ բողոքմ աշխատեցաւ ի կոկիթ Թղթիս, մանաւանդ յիշել եւ ի իրանելով եւ ուղիղ սրտի Ած. ողորմի ասել: Եւ ինքն արարին Ած. որ առաւն է ի տուս բարեալ՝ ձեզ եւ մեզ առ Հասկարակ ողորմելոցի եւ զերկնից արքայութիւն ամենեցուն պարգեւէ ամէն:

Գ. — Բերիացի Պետրոս Կրչի. — 1723.

էջ 398ր. — Նաեւ Բերիացի զՊետրոս Կաթողիկոս յիշեալ, որ ՌձձԲ թվին Եկա ի Յախրատու վանքն բնակեցայ, եւ զայս զիրս զրեցի ի ողոստոս ամսուն:

Մամր յիշատակագրութիւնս. —

1. — էջ 106. — Արդ յերես անկեալ պաղատիմ Քի. մանկանցդ եւ զրոց աշակերտեալ անձանցդ, զտգեղութեամբ ախտիւ պարուրեալս՝ ի կերպարանէ վեհին՝ զպիտակ անուն վրդպս. Ղուկաս, յԱծ. աշէն եւ յԱծ. արեակ սր. Բթորոյ յէջմիածնէ: Մաղթմա պատուհոցայց ամին, յիշել ըստ իմիտ կամօք եւ մեղաց Թողութիւն խնդրել ի Տեառնէ, եւ մեղուցեալ Զաքարիայ զծողիս եւ ամ. երախտաւորացն մերոց: Եւ զուր ի վերին եկեղեցն գնոյն ընկալլիք զԹողութիւն մեղաց ամէն:

2. — էջ 585, վարի լուսանցքին. — Զխոյա Միրաքն յիշեցէք ի Քս. որ այսօր մեղ յա չամիշ Լորս որ կերանք, Ած. ողորմի իւրն:

Ասոնցմէ զատ որիչ երկուսանակ մը 555բ, 569ա, 577բ, և 585բ, որոնք չեն պա-
մանր յիշատակադրութիւններ կան, էջ 27,
186բ, 241բ, 280բ, 398բ, 417բ, 504բ, 533ա,

255

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Շ Ո Ւ Ն Զ (ՄԱՆՆԱԿԻ).— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 27×19×7: Թւրթք 291: Հան-
դամանք յաւ. քանի մը տեղ նոր թուղթեր
դրած և զրուած են, չինէն տարբեր բո-
լորդրով, ինչպէս թղ. 59, 217-9, 276-289,
Թուղթ՝ րամպակեայ թանձր, Գրիչ՝ Աստ-
ուածատուր Սարկաւայ, որդի Մարտիրո-
սի: Դրաթիւն՝ խորպոյրները հարմիր.
մնացեայք սև, մկանով, Լրկսին, 29-33
տող, Բոյսրդիբ փարժ: Լուսանցադարդք և
զարդապիտք զրեթէ խրաքանչիւր զիրբի
և թուղթի սկիզբը: Խորան մը, կտրմիբ
կապտայ, թղ. 1ա: Կաշնկադմ փայտեայ:
Պաշտանակ՝ մէկ մէկ թերթ մազաղաթ
սկիզբը և փերջը, Լրկաթադիր Աւետարանի
մասեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա.— Այր ոմն էր յԱստու ա-
խարհի սրում անուն էր Յովր...:

Թղ. 30ա.— Առաքի Սողոմոնի քրդոյ
Դաւրի Խաղաւորի իտրայելի:

Թղ. 58բ.— Նախադրութիւն ժողո-
ւողին.— Եւ ժողովազս յետ Առակացն
Լրկրարդ զերթ է Սողոմոնի...:

Թղ. 69ա.— Երգ Երգոց Սողոմովնի:

Թղ. 74ա.— Նախադրութիւն իմառ-
տուրեան Սողոմոնի.— Բազում գիրս երե-
ւեցուցանեն զոյ Սողոմոնի...:

Թղ. 93ա.— Ետայայ Մարգարեի.—
Խաչիտա էր որդի Ամոփայ...:

Թղ. 146ա.— Թուղթ Պաւղոսի առ Հր-
ոպովայեցիսն:

Թղ. 157բ.— Առ Կորնթացիս Թուղթ
Պաւղոսի Առաջին:

Թղ. 169բ.— Առ Կորնթացիս Երկ-
րորդ Թուղթ Պաւղոսի:

Թղ. 177բ.— Թուղթ Ստեփանոսի Քա-
հանայի ի Կորնթոսէ առ Պաւղոս Առաք-

եալ.— Ստեփանոս և Երնդ նմա Երեցունք
Նեմենոս, և Բուրոս, Թէոփելոս և Նոմե-
սոն, առ Պաւղոս Եղբար որջոյն: Արք ո-
մանք եկին ի Կորնթոս, Սիմոն անուն և
Կղորէոս, որք սասանեն քաջ քաջ զոմանց
Հաւատս, Հրապուրաւ և ապականեալ ու-
նիք...: Հմմտ. Թուղթ Կորնթացիս առ
Ս. Ստեփանոս Պաւղոս, Առ աշունչ, Հ. Բ.
Ջօհրապեան, 1805. Վենետիկ, Յաւելոյած,
էջ 26 լս.:

Թղ. 180.— Թուղթ Պաւղոսի առ Գա-
ղատացիս:

Թղ. 183բ.— Թուղթ Պաւղոսի առ Ի-
փեսացիս:

Թղ. 187բ.— Առ Փիլիպեցիս Թուղթ
Պաւղոսի:

Թղ. 190բ.— Առ Կողոսացիս Թուղթ
Պաւղոսի Առաջին:

Թղ. 193բ.— Առ Թեսաղոնիկեցիս
Թուղթ Պաւղոսի Առաջին:

Թղ. 196ա.— Առ Թեսաղոնիկեցիս
Երկրորդ:

Թղ. 197ա.— Առ Եբրայեցիս:

Թղ. 207ա.— Առ Տիմոթէոս Ա. Թուղթ
Պաւլոսի:

Թղ. 210բ.— Առ Տիմոթէոս Թուղթ
Երկրորդ:

Թղ. 213բ.— Առ Տիտոս Թուղթ:

Թղ. 215ա.— Թուղթ առ Փիլիմովն և
Արքիպպոս Սարկաւայ և Ապփիայ:

Թղ. 215բ.— Գրեցի և կարգեցի բոս
կարի ստէժերոյն զգիրս Պաւղոսի...:

Թղ. 216ա. 1.— Նաւարկութիւն Պաւ-
ղոսի:

Թղ. 216ա. 2.— Բառուցաբան Գորցս
Գործոց Առաջինցն.— Որք միանգամ ճըշ-
մարիտ և կարեւոր Ածամեւր և Ածամէր
անմահութեան իղեն ցանկացաւդ...:

Թղ. 256ա.— Թառաքաբան Եւքամե-

ցունց Բղլոյցն կաթուղիկեայց.— Ի փոքունս փոքու՞մբք ինչ յանդղեկոց չէ տոանց կասկածանայց...

Թղ. 256ր-257ա.— Դատարկ:

Թղ. 257ր.— Յակոբոս Այ. և Տն. Յի. Քի. ծառայ...

Թղ. 261ա.— Գլուխք Առաջին Թըզ-յոյն Պետրոսի կաթ:

Թղ. 265ա.— Գլուխ Բ. Թըզյոյն Պետրոսի:

Թղ. 268ա.— Գլուխք առաջնոյ Թըզ-յոյն Յոհաննո:

Թղ. 272ա.— Գլուխք երկրորդ Թըզ-յոյն Յովիմնո:

Թղ. 272բ.— Գլուխք երրորդ Թըզյոյն Յոհաննո:

Թղ. 273բ.— Գլուխք Թըզյոյն Յուդա-

յի:

Թղ. 274բ.— Աղբիս Եւքաղի.— Ամենայն իրիք ամ. ուրեք ժամանակ է...

Թղ. 275բ.— Դատարկ:

Թղ. 276ա.— Յայտնութիւն Սրբոյն Յովիմնո Ածարամի.— Յայտնութիւն Յի. Քի. ի ձեռն որոյ ետ Ած. ցուցանել ծառայից իւրոց սր յիշեոց է վաղվաղակի...

Թղ. 287բ.— Համզիստ Սրբոյն Յովիմնո Առաքելոյ եւ Աւետարանի.— Երբեք եղբարս երանելին Յովհաննէս...

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

Թղ. 290բ-291բ.— Դատարկ:

ասէ զհաղարապատիկն և զհարկաբաւարտեկ վարձս առցէ ի Քէ. յԱյոյն մէրոյ, որ է սուրհնակ յախտեանս ամէն:

3.— Թղ. 216ա 1.— Փառք Այ. Հաւոյ, Այ. Որդոյ, Այ. Հոյսոյն Սրբոյ որ առժանի ուրար զանժաման ծառայս վերջի դժիս հաստի: Եւ նմա փոռք յախտեանս ամէն: Աւսնութիւն որ կարգաւ, զպոռնիւն յարսէ, փառք շնորհոյն և իշատակ որոհն: Ածարին շունչ և առաքելական հրամանս զրեցաւ ի մայիս ամսոյ իղ, ձեռամս սուտանուն սարկաւաղի Ածարի՛ որդոյ Մարտիրոսի:

4.— Թղ. 275ա 2.— Փառք ամենայն. երրորդութեան յախտեանս ամէն: Զմեղատուր Հոգս զԱծարուր սարկաւա՛ւ աւսնիմաստ զրէշ յիշեա աղաչեմ և մեղաց թողութիւն հայցեցէք մեղ ի վերնատուողէն Քէ. Այ. մէրոյ, և Ած. յիշողացց և յիշեալսս ողորմելի ամէն:

Յետմագոյն յիշատակալարս քիւմբ.—

Թղ. 290ա, բոլորդիւր.— Եւ Լապարս մեկտաք իւր, որ չեմ արժանի կոչել հատաւոր եղբարի, մի թէ Քո. այց առնէ մեկ ողորմի, կու հայցեմ որովս առաջակն ի խաչի: Որ Քո. կամա իաչեցաւ թողեցաւ այս քաղաքի, որ է անտն ուսանչելի և դարմանալի: Արեւելից և արեւմտից երկրոյս զին թէ սր. Գերեզմանն է զովելի, որ սոփա յիշի թողութիւն մեղատուրի: Կու ինչորեմ որք սմա հանդիպիս ասացէք մեկ զողորմի: Թղին Ռժժն թաւն աւելի թէ կու հարցանէք իողերս է անպատմելի:

Թղ. 289բ 2, նորապիւր.— Յիշատակ է Հին և Նոր Կտակարանս, որք են Յորայն, յԵսային, և Առաքին Սողոմոնի, Պսղոս, Գործքն, և Կաթողիկէքն, և Տեսիլն Յոհաննու, ի քաղաքն յիմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ Վանիցն Հայոց:

ԱՍՎԵՐ, Գ.ՆԱԳՎԱԿՆՈՑ, Բ. — 956

վատահաղեայ սկսայց, որպէսզի մի պատ-
ժեցայց իբրեւ զբանբարաթաղոյնք...:

Ժա.— Էջ 119.— Ճառ վասն վեց աս-
տիճանաց քրոյ վրանն մարդիկ առ Ած. Ի
ձեռն թարի գործոց.— Եւ արդ որովհետեւ
այսպիսի մեծ բարի է հորհուրդը եւ իմա-
տութիւն վեց համարուս եւ թփուս, որով
զուցար յարիւնակ պատկերակցութեան
մարդոյս առ Ած. ...:

ԾԱՆՈԹ.— Այս ճառի հեղինակին ին-
բարեբաժնի Սաւալանեան դրած է. «Նորին
վարդապետաց եւ այս ճառ, որպէս յայտ է
յոճոյն»։ Իսկ յաջորդին համար ալ կ'ոսէ.
«Նախին ոճով է» (Յուզակ, էջ 184)։

Ժբ.— Էջ 134.— Վասն անագին եւ
ամբռն որդանցն ասացեալ.— Եկայք աս-
տանաք ի միասին որդիք Աղաժայ քահա-
նայք եւ բարեպաշտ իշխանք եւ Ած. ասէր
ժողովորդք առաջի Այ.— ...:

Ժդ.— Էջ 155.— Տեսիլ անեղակեքայ
եւ սոսկալիի եւ յարմարալի, գոր տես-
եալ ուրի կրտսմար քր էր ի կիպրոս
գաւառն ի հօտէ միանձամց խոտսնու-
րակացն. գոր ձեռնաբն իւրով գրեալ եւ յետ
Գ. աւուր յԱծ. փոխեցաւ։ Եւ վախճանն մո-
րս յազդ եղիւ առ միանձուսն եւ եկին ամ-
փոփել գրաբմին մարա, գտին գտեսիլս զայս
ի ձոց իւր, եւ էր այսպէս.— Եկայք Ած. աս-
էր ժողովորդք եւ հաւատացեալք Սբ. Նը-
բորդութեանն, եկայք յուրուք եւ իմացա-
րուք զսոսկալի եւ դմեն բարկութիւնն Այ.
որ զայոց է ի վերայ մեր, վասն անառակ
մեղաց մերոց...:

Ժդ.— Էջ 176.— Խոտստվանութիւն
Սորոյ Նորոգաւթեանն եւ միայն Ած. աս-
նին.— Պարտ եւ արման է բրիտոնէից եւ
Քի. երկրպագուաց՝ որք յանուն սուրբ եւ
փառաւոր Նորոգութեանն մկրտեալք
են...:

Ժե.— Էջ 183.— Տեսիլ Սբ. Կուսին
Մարտիկոյ Ած. անմին, գոր գրեաց սուրբ
Առաքեալն եւ Աւետարանիչն Քի. Յովնան-
նէս. զի մա սղատաւորէր Սբ. Կուսին միմ-
չն եւ փոխեցաւ յաստեանց.— Սբ. Կոյն
Մարտի մայր Բանին Այ. որ հանապա-
ր ի բարեխաւսութիւն կայ առաջի Ած. ու-
թեան, վասն ամենայն հաւատացեալք Քի.
...։ Հմմտ. Անկ. Գիրք Ն. Կա., էջ 445.
Այս վերջնոյն մէկ սխալ բառը՝ հրատա-

րակէն «աշխարհաբարոյք» ենթադրուած,
մեր ձեռնարին համաձայն պիտի ըլլայ «յա-
ռաջաբարոյք», որ ձիւղ կը պատշաճի։

Ժզ.— Էջ 191.— Պատմութիւն Սորոյն
Գրիգորի Հայագ Լուսաւորչին. գոր Ենադ
րնդ հրեշտակին Այ. մինչ էր ի ուշորին
Մանեայ.— Յաւուր միում, յորժամ չըջէր
յանապատին Սբ. Գրիգորիոս, յանկա-
ծակի զմտաւ էած թէ դիմէ լինին հոյիք
մարդկան կամ ուր երթան...:

Ժզ.— Էջ 204.— Տեսիլ Պաշտպան Ա-
ռաքեալն. խաւեղն ընդ հրեշտակին.— Եւ
եղեւ բան Տե. առ իս եւ ասէ. Ասա ժողո-
վորդեանդ այդ, անմիտք, մինչեւ լն'որ
մեղանէք եւ յանկուք մեղս ի վերայ մե-
ղաց եւ բարկացուցանէք զՏէր, զարարին
ձեր...։ Հմմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք,
էջ 85։

Ժն.— Էջ 218.— Վասն Գալատեան
մախավախճան աշխարհին եւ կատարածի
մարին ասացեալ է.— Յայնժամ զս Յս. ընդ
արեւելս զարաք րապիսաք՝ եւ լինէ մ-
լանէ եւ փող հրեշտակաց կոչէ զամ. որ-
դիս եւ զգտարս աղամածին. զհոյիքն
յերկնից ի վայր արկանէ գիտոյն Կոյն եւ
ասեն...:

Ժթ.— Էջ 223.— Նուստ վարդա-
պետի Բռնամիսի եղնկացոյ իրաւ հասարա-
կաց բրիտոնէից բաւաւայնից եւ ժողովոր-
դաց, ի կանոնական սահմանաց առաքեալոց
սրբոց, հայրապետաց եւ վարդապետաց, եւ
սբ. հայրն մերոյ վարդապետ վարդապետի ու-
րաց ժողովեցին եւ գրեցին.— Ամենազոր Խա-
յարտին մերոյ Քի. եւ բարեբար փրկին
հաւատարմ ծառայք...։ Հմմտ. Ա. Հա-
տար, Թի. 11, էջ 77։

Ի.— Էջ 235.— Վասն գտալոյս անու-
ցանիւն եւ խրատելոյն.— Սբութեան եւ
անարատութեան սնուցանեն բրիտոնէից
գիրեանց զաւակն...:

Իա.— Էջ 245.— Վասն ճնուրեան.—
Գրիտոնէք մի՛ անկցին ի յայտ շնութեան
եւ մի՛ չունք եւ պոռնիկք կոչեցին...:

Իբ.— Էջ 253.— Վասն Յիշոցաւորաց.
— Ինչհերոց կանոն գրեմք վասն ահեղ եւ
մեծ եւ զառն եւ զարհուրելի մեղացն որ
ասի ինչոց զեղջուկ բառով...:

Իդ.— Էջ 264.— Վասն Աղայ իից.—

ևս պարտ է քրիստոնէին յաւուրն զհետ աղաթք աշխել... :

Իդ.— Էջ 270.— Վասն Ողորմութեան.— Ողորմութիւն արարէք աղքատաց ևս կուրսուտից, զի ողորմածացն է աքաջաութիւնն երկնից... : ... Աղո՛ր աղայեմ յիշել զՅովհաննէս վարդապետն որ զերայ է դատի զիմաց մեր Լուսաւորչին Սրբոյն Գրիգորի, և զուրբ որպէս ի հրամանէ նորա ընկայարուք, յուստուրեալք ի վարդապետութենէ նորա, զի րացերես ևս անամաւթ յինիցիք յահիկ առնելին Քի. որ է աւրհնեայ յախտանս ամէն :

Իե.— Էջ 277.— Սրբոյն Եփրեմի ասացեալ վասն յիշացատիւն.— Տէրն մեր ևս արորիչն արարածոց՝ ի Սր. Աւետարանին տալիս հրամայէ. Վա՛յ որ զՀոսիւն Սր. հայհոյէ... :

Իյ.— Էջ 286.— Վասն Ծնութեան ևս այլ առակաւոր քանիւ.— Վասն որոյ ևս յաւուրն դատաստանի յաջակողման դասին և ի Քսէ. յսէ, իմաստուն կուսանք կոչին բոր ևս մայր ևս եղբայրք... :

ԴԱՆՈՒԹ.— Յամբոյ էջի ստորին տունցիքն կր կարողացուի զրչին սա նկատուցութիւնք. ճես կու. կարծեմ ո՛վ եղբայրք զի այս առակաւ խրատս ասացեալ է Վրդն. վրդպէն : :

Իզ.— Էջ 296.— Բռնամու Ոսկեքերտով ասացեալ է յաղագս կիրակէի.— Ինձ յայտնի տոնելոյ և. ճեղ յեկոյ եղբարք ահա և երկիւղեալ, ճթէ արդար ևս և եթէ մեկուոր, ի ձեռն խոստովանութեան մուտ յեկեղեցի Այ. ... :

ԴԱՆՈՒԹ.— Աս ճառի հեղինակին վերաբրիմամբ Սաւալանեան ունի սա նկատուցութիւնք. Թէպէտ յանուն Ոսկերտանի մակադրի, բայց թուի դարձեալ վարդանայ լինել, որպէս և որ զկնիճ (Ճուլակ, էջ 186) :

Էջ 299.— Այլ խրատ վասն գոգուքեան ևս յեղտանութեան ևս կիրակէի.— Ապա զիտացիք ևս ի միտ առէք որդեակք իմ զի գոգութիւն մեծ յար է և շատ կորուստ յան զմա. զրկեցք... :

Իր.— Էջ 305.— Առտիճան ևս խրատ քահանայիցն.— Արդ քահանայական տատիճան ինքն յայտնի է, թէ որպէս պարտ է լինել սր. և անարատ քահանային... :

ԻԹ.— Էջ 316.— Հարցումն Արձառայ ևս պատասխանի Եղմկայ Կողբացոյ Հայոց Վարդապետի.— Արձառ ասէ. Զի՛նչ է կրնաւորութեան կարգն : Եղմակ ասէ. Խաչակցութիւն է ընդ Քի. դաստապետն Քի. յանձն առնելոյ երթիցէ զհետ նորա : Արձառ ասէ. Զի՛նչ յատարան է կրտսնուորական կարգի առուել յան զամ. Ինչ : Եղմակ ասէ. Ուրանայ զինքն... :

Էջ 320.— Հարցումն Առտոյ որդու Սմբատայ Հայոց Թագաւորի.— Խաչատուրի Եղմկայ Կողբացոյ Հայոց Վարդապետի.— Թագաւորն ասէ. Զի՛նչ է Առաջուորաց խորհուրդն անպատեհի ևս անթիւթեցումն : Եղմակ. Բաղում ինչ խորհուրդ ունի : Թագաւոր. Զմեր ազգականն ասա ևս զբազումն թոյ : Եղմակն ասէ. Հինգ արն յաղագս և զ(ս)գայարանացն մաքրութեան, զի մաքրեալ ի տէրտեսական պահան մուտնելոյ սինչ : ունիմք մաքրութեան պէտս, փառացն սպասեմք... :

Լ.— Էջ 326.— Գրիգորի միայնաւոր ճգնաւորի ճեսուացոյ ևս ամաղոր զիտուկամի ասացեալ ի վայ Գորցն.— Վա՛յ քեզ անձն իմ մեղաւոր, անխող խրատուգ ևս անբեղունող. արդ եթէ կամիս խափմ մուտանցում ընդ ինչ սակաւ մի բանք ույլ նմանուոր, իթիկ լինի քեզ զգործն Հոգեւոր, կամ պատրաստութիւն պատշաճաւոր, ի կէտս վերջին անճարաւոր : Ահա զրնաս աշխարհն Հեռուոր յերկիր անկոխ, մեղաւորի հետ յեռեի ճանապարհին. ոչ մարդ երկի ոչ զրուդ երկր ևս որ զնաց այլ չգաքմա : Մարմնաւ մտանէ և Հոգ զերկրման, հոգի վերանայ ուղին անդրապան, պաշար չունի ճանապարհ(չ)ին... :

Լս.— Էջ 349.— Հարցումն Է ևս պատասխանի Սր. Դեբրոյն Մակարայ ընդ երիտասարդին, վասն ուղիղ վարուց ևս ամենուրն գործոց տաւափնութեանց.— Ասէ Երիտասարդն ցճեմն. Հայր կամիմ Հարցանիլ զքեզ վասն վարուց առաքելութեան, թէ որպէս կարեմք փրկել ի սպառնալեաց զհեռուն. և ոչ համարձակիմ թէ տրտմի : Դեբն ասէ. Որդեակ երանի էր ինձ եթէ ուսանէիր և զայլք ուսուցանէիր ևս կատարէիր : Զի որ առնէ ևս ուսուցանէ նա մեծ կուսեցի յարաւորութեանն երկնից. և որ թաուցանէ զպատու իրանն Այ. առ ի չր-

յայտնելոյ մարդկան կամ ձանձրանալ ի բարոյեցելոյ դատաւարանն Այ. կամ շտապ դիրքս յարիւնակ միմեանց՝ նա հետի է լայն պատուիրանացն. Եթէ յոյսն աչոյց յուս շտապ՝ յոյս ընդէ՞ր է ... :

Լր. — Էջ 385. — Այս է պատմութիւն վարոյցն Աղաւայ եւ Եւայի միաստեղծացն. գկմի ելամելոյն ի դրախտէն փափկութեամբ. — Առեւայ Աղամ զկիսն իւր զեւայ եւ զնայ ի տեղի մի որ էր ի կողման յարեւելից, զէմ յանդիման զբարխտին փափկութեան, եւ բնակեալ եղեւ անդ զամս Ը. ու տասն եւ ամիսս երկուս... : Հմմտ. Անկ. Գիրք Հին Կտ., էջ 1:

Լգ. — Էջ 418. — Ար. եւ երջամիկ եւ երիցս երանեալ վարդապետին Յսիւսմոս Մանդակունեցոյն ասացեալ վամ փոխուց եւ շահուց. — Յոյժ չար է ընչաբարութիւն եւ անհնարին չար է քան զամ. չարութիւն. չար են փոխոցն սոկոսիքն որ հանապաղ հաշոյնի եւ բանբասի ի Հին եւ ի Նոր Կտաւարանս... : Հմմտ. Ճառք Յ. Մանդակունեայ, Վենետիկ, 1836, էջ 52:

Լդ. — Էջ 433. — Երանելի Յոսիւսմոս Մանդակունեցոյն ասացեալ յաղագս արուադիտաց. — Վայ ինձ մեղաւորիս ողբալով լիս հողի իմ եւ հիացեալ զարմանամ եւ սոսկայի հիացմամբ եւ զողութեամբ հեծեմ անդադարս առ Ած. ... : Հմմտ. Նոյն, էջ 134:

Այս հոտին վերջաւորութեան կր կարդացունին հետեւեալ տողերը. — Քնարեխաւսութեան եւ աղաւթիւք Սրբոյն Յովհաննայ վարդապետին թողջ Բա. Ած. զմեզս մեր ամէն Նոյնպէս եւ զիմ բազմադիմի սղայանս Գնջեայ Բա. Ած. քո անբաւատ ծրնուղտ բարեխաւսութեամբ զի յոյժ կարէ-մէր խողեալ է զիս սատանայ չարաշար վարուք վերաւք:

Քեւ. ալժամ յայի եւ ողբայի, եւ աներես ամաւթայի, պարտական բիւր քանքարի, հատուցանել փող մի չունի. կամ չիւարեալ եւ անբարի, տարակուսեալ ի մէջ չարի, զիւայ եղեալ եմ եւ զերի, այլ ճար չունիմ ինձ հնարի. միայն ըզքեզ Տէրն իմ բարի,

եւ քեզ փառք յամենայնի,
ի ներկայիս ւ յապագայի,
ամէն ամէն եւ եղիցիս:

Լէ. — Էջ 450. — Խրատ եղէ՛տիս Վարդան վարդապետի ասացեալ ամենայն մարդոյ. — Նախ եւ առաջին խոսքահոթիւն է հիմն ամ. առազնութեան... :

Լդ. — Էջ 473. — Տն. մերոյ Յի. Քի. պատուէր սք. որ առաքեցաւ ի տումարմ Պետրոսի եւ Պաղղոսի, Հոռուայ պապին, ի սք. կրգկ. պապս ի Հոռուայ քաղաքէս եկ ի տաճարն կալ յաղաքս, եւ արհմէի զԱծ. եւ ասացի, մեծ ես դու Տէր եւ սքամչելի եմ զործք քո, եւ զարմամք ցուցեր ծառայից քոց: Վոչեցի զերիցումս եւ զարկաւագումս եւ զիւսմարեմ ժողովուրդն եւ աղաչեցաւ զԱծ. եւ ապա մեկնեցաւ Քուղթս ի ձեռնի իմում գրեալ էր այսպէս. — Ո՛վ որդիք մարդկան զարձարութեան եւ զազարեցէ՛ք ի շարեազ մեր եւ մի զործք քանաւրէնութիւն... :

Լէ. — Էջ 486. — Յիշատակարան սք. Ոսկիփողիկ գրացս. — Տես վարդ:

Էջ 488-492. — Դատարկ:

Գլխաւոր Յիշատակարան, էջ 486. —

Փառք ամենասք. Երրորդութեանն եւ մի Ած.ութեանն ալժամ եւ անդրաւ յախտեանն ամէն: Ենորհին Այ. յանկ ելեալ կատարեցաւ հոգեկեց դիրքս Ար. վարդապետին վարդանայ եւ այլ սք. վարդապետացն, ընդ հովանեաւ Սր. Հրեշտակապետին եւ այլ ամ. սրբոցն որ աստ կան ի յաղնութիւն շքիստոնէից:

Գրեցաւ սա ի զեւղարագարս ի Տրոնաւս, ի Թուարբարութեանն Հայոց Ռեմ, եւ ի կաթողիկոսութեան տեսուն տէր Աղարիայի, եւ ի առաջնորդութեան տէր Ակոր Արքեպիսկոպոսին, ձեռամբ յԱղաղար վտաթարի եւ փմուն զբշի. զի որչափ պատասութիւն ունի դիրքս ի տես զեղեցկութեանց՝ այնքան առաւելութիւն ունի լոյնից ստուգարանութիւն. յաղնի յոյժով եւ բազում խրատական բանս զբեցաւ ի սա, եւ յորժամ ընթեռնուք մտադիւրութեամբ, յայնժամ իմանայք զսորա զեղեցկութիւն:

Արդ երես անկեալ աղաչեմ զձեզ, զասք քահանայից եւ ասրկապետաց, յորժամ տեսնելով կամ կարգալով կամ սու-

բնակելով յիշեցէք ի մաքրափայլ աղանթս ձեր դուռուցիչն իմ դռէր վասիլն, որ բազում աշխատութեամբ ուսոյց զմեզաւորս զանաբանս զհնչս զյետեակս յուսումնաւորաց, որ ամէն աւր լսեմ զսպառնալիս զմոսիսն յկալութեամբ որ զրոցս և թաղեայ կամ ի մէջ մեզաց. Աժ. զիւր երկնից արքայութիւնն իւրն պատրաստէ և իւր ննջեցելոցն ամէն:

Դարձեալ աղայեմ զձեզ, ո՛վ մանկունք Սիւնի, յորժամ ընթեռնուցուք զսա յիշեցէք և որորմի սասցէք ծնաւդաց իմոց՝ Պաղտատարին և Լուսնին և մղտսի խանդերին և ինձ մեկուսմամբ զրչի յԱղապարի և ամ. արեան մերձաւորաց իմոց ամէն:

Եւ զրեցաւ սա ի խնդրոյ վասիլ եպիս-

կոպոսին, որ ստացաւ ի Հայկ արդեանց իւրոց յիշատակ իւր և իւր կողակցին Տունիային և որորոցն Հռիփսիմին և խաչատուրին և Ստեփանոսին, և ծնաւդաց իւրոց Մարտիրոս Քահանային և Պարսին և որորոցն Հազարչահին և Սարգսին և Բարդուղիմէին և ամ. արեան մերձաւորացն ամէն: Հայր մեր:

Մամր Յիշատակագրութիւնմ կան իւրաքանչիւր գլուխի վերջաւորութեան, այսպէս. ճիւղ որորմի սասցողի որ. զրորոց, վասիլ եպիսկոպոսին, և կողակցին իւրոց Տունիային, և որորոցն Հռիփսիմին և խաչատուրին և Ստեփանոսին, և ամ. արեան. 3:

257

ՀՈՄԵՐՈՍԻ ԵՂԻՈՆԱԿԱՆ.— 1

Կ. Պոլիս

1819 ?

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 30 x 21 x 2: Էջք 232: Հանգամանք բուսաբար: Թուղթ Հասարակ: Գրիչք զանազան, անյայտ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, ընդհանրապէս միասին, 29 տող: Նոտր շեղադիր: Կազմ կիսակաշի խաւաքարտեայ, քաղաքաւոր: Տէր և նուիրատու երեմիա Արդ. Տէր Կարապետեան:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ծակատ.—

Էջ 3.— Հումերոսի Եղիոնակամ, Հագմերգութիւնմ Ի. Թարգմանեայ ի Հայ չափարերով: Ինչ ի Հելլենական բնագրէն, աշխատասիրութեամբ (ա. ա): Ծմբդիտ և սկզբնադիր Հետաքննութեամբ բացայայտեալ ականաւորացն ծանօթարեանց նախնեաց և արդեաց, և նորոսն թարգմանչին: Ի. խնդրոյ և յարեանց: Հղմանաւ: Հատոր Ա: ի Վենետիկ, ի Վանս Սրբոյն Դարբու, 1819:

Կնիք Հակթմաճեւ. «Երեմիա Վարդապետ, 1826»:

Ընդօրինակեայ յիւր իսկ գաղափարէ թարգմանչին: Ի մայեղումն նուստ ե-

րեմիա Արեւ. ՄՇտի. Տէր Կարապետեան, Եւ յիշատակեցի? 1826, Սրբոյ Աթոռոյն յէջմ.:

Էջ 5.— Ուղերձ նուիրի: Առ Պ և Վ Դ և ի Գ, 2 Տ:

Էջ 7.— Բամախոսութիւն Նախաշաւիզ Հումերոսի, Պատմակամ Կրիստակամ.— ԶՀումերոսի Հարցանել, Թուի ինձ ո՛չ այլ ինչ, բայց զնաճուկսն Հետազտել զրնութեանս...:

Էջ 9.— Մամր Ա.: Պատմութիւն ամփն եւ մատնագրութեանցն Հումերոսի: Գրուիս Ա.: Աւանդութիւնմ առաջելայոյճ յաղագս ծննդեանմ Հումերոսի: Անտուգութիւն այլ եւ այլ գրուցացն յաղագս Հումերոսի: Հերքումն երազապատում կարծեացն ունաց վերջաց վասն Հումերոսի: Պատմութիւն արանց սեռեաց և Հոյակապից՝ որ միանգամ՝ երեւցան ի դարս բացաճիդս անհրահանգ մարդկանդ, խառն է յառապելայոյճ գրուցաց...:— Հմմտ. Հ. Եղիա Վ. Թոմաճան, Եղիական, Ա. Վենետիկ, ԽՈՂԲ, էջ 3:

Էջ 19.— Գրուիս Բ.: Պատմութիւն վարաց Հումերոսի բնայայլ Հերոդոտեայ՝

ծայրափաղ: Ստուգիւմ դիմաւորողութեան
Հետեւողիս Գերբառի ընդ մեծին Հոմերոսի:

Էջ 27.— Գլուխ Գ: Տեղեկութիւնք
հիմնութեանց ի Գերբառածոց ամտի. մո-
րում իսկ Հոմերոսի յաղագս համալսմանց
Հոմերոսի...: Մայրափաղ մտնելին Պա-
վելայ Անգղիացւոյ՝ որ մակագրի. «Հետա-
դոտութիւնք Յաղագս Հոմերոսի»:

Էջ 43.— Գլուխ Դ: Զի՞մը կարծիք ե-
ղին յաղագս իմաստութեան եւ հիմնութեան
Հոմերոսի. Հոմերոս ամօթտելի իրաւամբ
հոմարի եւ է Գերբառ ճշմարտիս:

Էջ 70.— Գլուխ Ե: Պատմութիւն մա-
տեմազորութեանց Հոմերոսի. եւ հետաքն-
նարք ցուցակ մոցում: Յաղագս եղիակա-
նին եւ Ողիսակամին Հոմերոսի: Յաղագս
Նուագացն: Յաղագս Գորտայնկմամար-
տութեան: Յաղագս մատեմազորութեանց
անյայտելոց կամ անհարազատից: Յաղագս
Մարտիտեայ:

Էջ 97.— Մասն Բ.: Պատմութիւն ան-
[ն]ուագելի յարգին եւ վարկին Հոմերոսի,
յառաջին դարաց ամտի միմչեւ առ մերս:
Գլուխ Ա: Զի՞մը էր յարգն եւ վարկն Հո-
մերոսի առ յոյսն անդատին յառաջին ժա-
մանակաց միմչեւ ի վախճան պատերազմին
Պարսից:

Էջ 108.— Գլուխ Բ: Յաղագս յարգին
եւ վարկին Հոմերոսի առ յոյսն յետ պա-
տերազմին Պարսից միմչեւ ի դարս յետինս:

Եւրոպ.— Էջ 123, տարբեր նորա-
դրով կայ սոս րազարութիւնք. «Գիտեմ
բաժնակէ՛ն ո՛վ բարեմիտ վերծանողդ՝ յի-
նէլ իւր սրտաբեկ եւ դժուարակիր ի կատն:
աստէն յրեթացս առաջիկայդ ծանօթու-
թեանցս եւ հրաշատեայ Հաղենքողութեանցս
Հոմերոսի եղիականին, յաղագս պակասոր-
դաց սորին. ալ յայսմ ի սոյն՝ անմեղադիր
լինել յաղակմ վեց, բանդի ի մէջ երկից ա-
ւուրց հաղիւ ուրեմն գաղափարեցաւ աշո-
բան առ ի չտալոյ մեղ ներողութիւն ժամա-
նակին, որպէս եւ յաղաւաղ գրչութեանցս
խմանա՛ն եւ զպատճառն ի գիտել՝ ասացից
Համառոտակի:

Ի վրդովի տունն Տիւղեանց ի Պոլիս
եւ ի սեփականել յարգութեանս ստացուա-

ծոց եւ գոյից նոցին, ի համանէ մեծագոր
տէրութեան Սոյթան Մահմուտ Թալու-
րին, յանձնեցաւ եկեղեցական գեւորք եւ
զարդք նոցին հանդերձ մատենիւք զրոց
նոցին ի Պատրիարքարանն իբր աւանդք եւ
ի ժամանակի խնդրելի. ի գրեանս այդոցիկ՝
գտան եւ տետերք Հոմերոսիս աշտորիկ ան-
կազմ եւ ցրել, ապա եւ իմ համարձակեալ
առ վեհափառ Սրբազան Արքեպս. Տ. Պո-
ղոս Առաքալ Հոգեւոր ծնողն իմ Ամենա-
պատիւ Պատրիարքն քաղաքիս, թախանձ
արկի տեսանել միանգամ եւ յանձնել նմին՝
որ ամբափակ պահէր դամ. յանձնեալսն ի
Տէրութեանն, զիտելով՝ զի յետս կոնքսից
անդրէն. քանզի եւ ի համար արկեալ էր ի
զրանէ ամ, զոր եւ ընկալեալ ի նորին նե-
րողութեան, սկսայ ի գրել եւ ի գրել տալ
տալով. մինչ անպին ատարք երկր լստ ի
ձեռս բերելոյ իմ՝ խնդրեցան յարգութեանս
որք միանգամ էին ի Պատրիարքարանն պա-
հեալ. եւ մեր անդէն միջարեկ եղեալ՝
կրկին ի համանէ Սրբապատիւ յանձնեցաք
նորին բարձրութեան՝ թերի թողեալ գրա-
կրտեայն մեր որպէս եւ տեսանեալ:

Ապա՛ն առաւել ոչ ի յապարհ բռնաւ-
րիկ՝ քան ընդ փոքու իմն ճաշակ մեծա-
համբաւ րանաստեղծիս Գերթումածոց՝ ի-
նիցիս քաղցրաբեմ՝ յիշելով զիմս նուա-
սութիւն ի բարին եւ յաղթիս արժանաւոր
մաղթանացդ:

Էջ 125.— Տարբեր գրել: Հոմերոսի
եղիակամին. Հաղենքողութիւն. Ա: Նախա-
դրութիւն: Յամին տառերորդի գրչու-
կան գերաշուշակ պատերազմին...:

Էջ 127.— Հոմերոսի եղիակամին Հաղ-
ենքողութիւն Ա. կամ տառն Ալփա, մակա-
գրիկ Սրածութիւն կամ Ժամատախտ, եւ Յա-
տումն...: Առ աստուածունչի՛ յուսալ
րպեղեան՝ զԱբելիսայ ցասման, Յասու-
մահաթի՛ որ բեր գաւառ ետ՝ Աքալիցուց
տան...:

Էջ 197.— Հոմերոսի եղիակամին,
Հաղենքողութիւն Բ: Նախադրութիւն: Ա-
րամաղդ՝ ի լուսն խոտման իւրոյ...:

Էջ 199.— Հոմերոսի եղիակամին:
Հաղենքողութիւն Բ. կամ տառն Վիդա: Մա-

կազմի. Երազ եւ Յուսէպ, կամ Բիւզիտիա
...— Եւ ապա այսպէս՝ դաշն երկայնու-
թիւն՝ բոլոր գիշերին...

Էջ 229.— (Ժ). Գիսաւոր՝ նոյն սոյն—

բական մակդիրն է Հոմերոսի՝ տուեալ Աթա-
լեցոցն, այն է՝ վարսազլուխ: (Մինչ ցատտ
սկսւ. էր բնազիրն):

Էջ 230—232.— Դատարկ:

258

ՄԵԿՆ. ԱԻԵՏԱՐԱՆԵՆԻ ՄԱՏԹԷՈՍԻ.— 1

Ն. Ե Ն Ո Ր Է Ա Լ Ի

կապալ

ՌԿԹ = 1620

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 26 X 21 X 5: Էջ 356: Հանդի-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ Ջաքարիա Դպիր
Ճանդլմիր, որ ծաղկած է կաղձած է միան-
դաման: Գրութիւն՝ սակաւ տողեր կար-
միր, մնացեալը ամբողջ սեւ մելանով, երկ-
սին, 37 տող: Բոյսրդիր վարժ: Կարմրա-
դիւ յուսանցազարդ, էջ 5, 12: Խորանա-
դարդ մը, էջ 17: Կաշեկազմ փայտեայ,
Պաշտօնական՝ մաղաղաթ, մէկ թերթ սկիզբը
և մէկ թերթ վերջը, մասն Յովհ. Աւետա-
րանին, երկաթապիր: Ստացող Քայաւոր
Վրդ. Կապալեցի: Յիշատակագիրք.— Ա.—
Գրիչը: Բ.— Պողոս Վրդ. Ամասիացի, 1695:
Եւ ուրիշներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1—2.— Դատարկ:

Էջ 3.—

Ապրիլի Հայոց Թմականին,
կրկին քառեակ երկնարիւրին,
կաթնաստու երկու ամին,
զրեցաւ զանաւ աստուածային:
Աւետարան խորհրդով ին,
յուրիւ յորբորդ զոր կարգեցին,
Սր. Առաքեալն անեղ Բանին,
բոտ Սր. Հոգւոյն քաղցր Հրամանին...

Էջ 5.— Մեկն. Խորանաց Աւետարա-
նին, ասացեալ ՏՈ. Ներսէսի.— Մատենա-
ստանաճապիժք եւ Հոգեբուխ վարդապե-
տութիւնք իմաստից զպաշտելի Երրորդու-
թիւնն միշտ է քարոզեն... Հմմտ. Մեկն.
Մատթևոսի, 4. Պոյիս, 1825. էջ 5:

Էջ 12.— Յեկեղեցական Պատմութեմէ.

— Առաքեալք էին երկուտասն, եւ աւա-
կերտք ՀԲ... Հմմտ. նոյն, էջ 13:

Էջ 17.— Ժողովուրմ Մեկնույրեան
Սրբոյ Աւետարանին որ ըստ Մատթէոսի, ի
բանից իմաստուն վարդապետաց եկեղեցոյ
կայդեալ եւ յարիմեալ զիւրառաս քմքեր-
ցաղաց: Առաջին. Ներսէսի Հայոց կարու-
ղիկոսի ի խնդրոյ Յորին եղբար Գրիգորի-
սի վերադիտողի Հայոց:— Սիրոյ դարու-
թիւն զերազանց է քան զընթերն...:
Հմմտ. նոյն, էջ 16:

Էջ 22բ.— «Գիրք լինելոյ որդոյ Դու-
թի որդոյ Արաւամուս: ԶԻ՛նչ խաւսի Ա-
ւետարանիւս. դիմածն Որդոյ Այ. Հան-
դերձեալ է ճառել, եւ զԴաւթ ի մէջ ածէ
...: Հմմտ. նոյն, էջ 23:

Էջ 113.— Եւ ցհրոսյան թէ «Ո՞վ ոք
յոնդիմանեցէ զիս վասն մեղացոյ, եւ
դարձեալ զի նոր իւր աւրինաւքն զհինն ե-
լից. ոչ յարկնաւորոյն, զմի սպանաներն,
եւ ոչ Հայնով յարատ, զմի չնանն, իսկ
յմարպարէսն ի կատարեին որ վասն նորս
ասացեալք հոնն ի նոցանէ, յոր եւ աւետո-
րանիչքն ասէին թէ՞ զի կատարեցի ամ.
ինչ որ վասն նոցա զրեալ էր, զի ելից դամ.
աղղեամբք. ի ծննդեմէն մինչեւ յարու-
թիւնն. բոտ այնմ թէ սահաւաթի եղանմք
լէմ. եւ կատարեցին զընալքն: ՎԻ՛նչեւ
անցցեն երկինք եւ երկիր յովտ մի որ նշա-
նախեց մի է՝ ոչ անցցէ աւրինացոյն, Հա-
տատութիւն աստուածային բանցն նշա-
նակէ, թէ չէ Հնար անցանք մինչ ամ. կա-
տարեցից: Որպէս այլուր ասէ. թէ զիւրին
է երկնի եւ երկրի անցանել քան յաւրինացն
նշանախեցի միոյ անկանել. յայտ առնէ՝

թէ ի նմանէ խօսեցան, եւ վասն նորա առաքեցան, եւ դոր ասէն այսպիսի ինչ է՝ անշնորհարէն է թէ անկատար մնացէ: Իսկ՝ յովա, ըստ յունականին է ձայն, եւ առ մերս գիր՝ Թարթմահի. եւ որ փոքր ինչ է գրախնայի, պարտ է կատարել, դոր եւ ինչն իսկ հաստատաւ արար եւ կատարեալաց. եւ աստ ի մեզ իմն առակէ, թէ աշխարհս կերպարանափոխ լինելոց է եւ ի բարձրագոյնս փոխելոց: Վեր ոք յունացէ պատուիրանացս յայսցանէ ի փորձուց. Յորժամ ազատեաց զանձրն ի շար կարծեաց, եւ զայնոսիկ ոչք կամէին հակառակել բարձրանեաց, ապա երկեցուցանէ եւ մեծամեծ սպառնալիս զնէ. բայց արէնս աստ զնորոյս ասէ զոր ինքն զնկոյց էր: Եւ ընդէ՞ր արդեօք փոքունս կոչէ զպատուիրանս, որ այնչափ մեծամեծ եւ բարձրագոյնք էին. դոր աւերեալ զիւր անձն խոնարհեցուց եւ բողոքմ անգամ խոնարհուցոյնս խառնեցաւ. զիւրմէ, նոյնպէս եւ վասն իւրոյ աւերեալութեան, զի խորատեաց զմեզ ի չափու կալ: Եւ յորժամ յաջեալ թէ Վիտոր կոչեցի յարքայութիւն երկինց, մի՞ այլ ինչ կարծեր քան զդեհեանն եւ զտանջմանս, զի արքայութիւն ո՛չ իմոյն զի արարինս վայելչն զիտէ կոչել, այլ զմամանտէ յարութեան եւ զյառհալին զայտառն: Վիտ որ արասցէ եւ ուսուցղէ նա մե՛ծ կոչեցի յարքայութեանս: Զի ո՛չ ատանձինն եւ իթ զարտին լինել պիտանիս, այլ եւ զայս ասել ի պիտանութիւն: Զոր արբնակ, ուսուցանելն տուցե տանելոյ՝ զարքայաբաղ զուսուցչին: Նոյնպէս զայն որ տանիցեն եւ այլոց ո՛չ ատաջնորդէ՝ նուազեցուցանէ զվարձն: Եւ արդ՝ պարտ է յերկոսին զէման կատարեալ լինել՝ զի մե՛ծ կոչեցի յարքայութեանս...: Հմմտ. նոյն, էջ 106ր. եւ 108ր.—110ր:

Էջ 136:— Ներքի Յռնաճմնու ի կապեռնաւաւ. Գիրք երկրորդ. — Էբրեւ եւմատ Ես. ի Կապեռնաւաւ մատեաւ. առ նա հարիւրապետ միջ: — Հմմտ. նոյն, էջ 188:

Էջ 219:— Ներքի Յռնաճմնու Գիրք երկրորդ. — Եւ երկայ Ես. ի կողմանս Փիլիպպեան Կետորեան, հարցանէր զուղակերտն. զո՞ք ասին զինչն մարդիկ թէ իցեմ: Վասն է՞ր եւ զչինչ: Բարաքին ասելէ յանուանէ. քանզի եւ էր այլ Կետարիայ, Ստրա-

տոնեան եւ Կապուտկացոց...: Հմմտ. նոյն, էջ 345-6:

Էջ 288:— ՏՌ. Յռնաճմնու Գիրք չորրորդ Փարիսեցոց. — Վիտ ֆարիսեցիքն իբրեւ յասն թէ պապանձեցոյց զսողովեցիսն, ժողովեցան ի միասին: Դարձեալ զպատմառն զնէ Աւետարանին: Վասն որոյ պարտ է լռել...: Հմմտ. նոյն, էջ 478:

ՄԱՆՈՒ. — Կուսանցքներու վրայ նշանակուած են կարգ մը մեկնիչներու անուններուն կրճատումները, ինչպէս Լի. Փ. Փր. Կ. Լի. առաջինը յաճախակի, միւսները երբեմն:

Գլխաւոր Յիշատակարան. —

Էջ 352բ. — Փառք եւ զոհութիւն, փառարանութիւն եւ երկրպագութիւն միասնական սր. Երրորդութեան, Հաւրանքակրօնականի, եւ Որդւոյն միանձնի, եւ ճշգրտութեան սր. Հոգւոյն շնորհաբաշխի, յամարարածը, յիման(ե)ալեաց վերնոց, եւ ի զպալեաց ստորեանցոց, յաւիտեանս եւ յաւիտենից յաւիտեանս, ամէն:

Յորժամ տեսակ եւ ամենապարտէ զիմաք արուեստից ներդրածէ անբւնոյթ ուղղմամբ շնորհք ամենապարտ Հոգւոյն Սրբոյ յորս կամի, ըստ քանակութեան ներքնդուռեցի եւ տանելոյն լինքն բաւականութեամբ, ըստ հաստոյն ըրարութեան: Փանդի ոմանք որք ալ ուստարագ, ըրարագիւտ, լիճիս եւ յաւիտ պարտ ունելով զերարագման տառաւորանակ տաճար ճեմարանի արքայանիստ հանգստեան ներքին մարդոյ, յաւիտ զուսակ զուսակ ընծիւղեալ բերեան զորոյս ըրձալիս՝ երկնառաք զեւոքն ողորմամբ, որք ի Հոգւոյն յարագուարճ ըրձալմամբ, յաճումն ըրարարեալ զարարեալս ի յանդատանս եղաւրաց զորդորոյս սաղարթութիւթ աստղատարած ըրձալեալ, սակաւկաւ սապատառ եւ արաւաղբեալ ունելով զիմաստս խոհականին, զանգատանաւ բաւականն երկրի, երկնախնամ մշակողին առ զործելով, պատուաստեալ յորթն հարուստունկ, ի զերարունն իմաստից, ուս զաշտաւոր, զաղցրաճալակ, ուստի ճմլեալ զինն ուրախարար, ճնշմամբ առաքինաւոր վարուց, որ ի յարբումն պատշաճի զերագունիցն վեհին եւ բոլորիցն պետին Սրբորպէս եւ տեսանել յերկարայնս բուրաւ-

տանի զղանալան եւ զբաղմաղիմի տնկոցն սպարթ աղղի աղղի տնակաւ, նա'ն զզղաղոցն տնկոց' եւ վերական սրակու թիւնս եւ դ'սմն. զի ոչ կ'սա մա թառակալ երեւիս համադամ, այլ զանսպանին ի միմանոց հայրսմ տնակոց, բայց բնան 1 ի վառնումն սրոց ճաշակիլիքն կերթ են զթաջն ի վատթարէն ճանաչել ընտրողական խնամտութիւն Ընդ զմին աւրինակի եւ ձեռն տարացոյ՝ եւ սեռ մարդկութեանս ղղձալով երկնաշու եւ յուսանեմ պողոտային սրբալականի, որոյ կատարումն է պետաւորն, ադին ծառայ բարի եւ հաստատարմն, եւ արժանի երկնաշին խորանայ. վասն զի որով իւրի հնազ ճորդեքին զերկնաշու յաւիթս բազումք ի մարդկանէ ապրեցեացն Հայք՝ ստանալով ստացան պտուղս անթառամն աղաւթիւք եւ սրբութեամբ զերեսաւոր տիրակալն եւ պարարումն Հոգւոյն յաւիթ պիտանիւ Արդ որպէս վերադոյն իւրեցաք ըստ արքնակի զիմաստութեան Հրաւորք, յայտք են որք ի ստորնայնոցս աւարտին սեռեց՝ սակս խնամտնալոյն իննկան, քան զծնկալսն ի յուսոյ ըստ տէրտնեան հրամանին:

Գանդի եւ այլ ամենազովելի եւ պերահրտիւի, պերակատար եւ պերապանծ, պերապանոյն եւ յոքնառնէ, յուսայիցձ եւ աստուածապատում սր. Մեկնիչս Մատթէոքի, զոր ի Հոգւոյն Սրբոյ շարժեալ մեկնեաց Մեծն Ներսէս, եւ եթող յիշատակ ի յուսաբորութիւն եւ ի պայծառութիւն մարմերոյ նոր Սիրոյնի Վասն որոյ վանական աստուածաբանութեամբ, անդիւտապործ եւ անհամեմատ, ծայրածաւալ եւ ծայրագոյն փապաստնութեամբ, ի կայէ կատարոյ բարձրալունէ, յամենազաւր եւ յամենեմատ տուչութիւն Հոգւոյն Սրբոյ աւարդեալ, ի հարաշարժ աղերբէն, ի հրածորանն հոռմանէ արբեալ ղղիւտմն շնորհաց, սր եւ փառաւորեալ Մեծն Մատթէոս Աւետարանիչն, քառադիպիցն սրոց աստուածալիկ արանցն ընտրեց շարադասալ բացալայլ արտաճառութեամբ, բարձրաբարտն ունտարանութեամբ, յաղաքս բանին Այ. միանձին Հօր մարմնաւոր ծննդեանն եւ մկրտութեանն եւ ամ. տնօրինական տնտեսութեանն, զոր ի յերկրի կատարեալ Աննրան յաղաքս փրկութեան աղղի մարդկան,

ընդ շորեքծաղկան տիեզերս տպաւորել յամ. հաստացեցեց անձինս ճշմարիտ երկրպագուաց սրբոյ Երրորդութեան, եւ յաղաքս առ ի Հաւրէ անսկիւրն եւ անժամանակ ծննդանն, որով զուարճանան անդրաուրալութեամբ երկնայինքն եւ երկրորդս՝ փառաւորելով զհամազոյ Ար. Երրորդութիւնն, այժմ եւ յաւիտեանս ամէն:

Արդ՝ այսմ աստուածապատում եւ քրիստոսաւորն տառն ցանկացող եղեալ, ըստ այսմ արքնակի եւ պոնակ սորին շարժեալ ի շնորհաց Հոգւոյն, եզոյց յինքն ըստ կարողութեան իւրոյ պտուղ Հոգեւոր. քաջ եւ արի, արհի եւ պանծալի, խոճեմ եւ բանիւրն, եւ թնայիր շնորհաւք զարգարեալ, զովեանք ի հարապետաց, եւ ընտրեալն ի վարդապետաց, հոգեական ի յոյրոստ տիեզերաց, քաջ բարունաստ՝ Կաֆայեցի տէր Խաչատուր վարդապետն, եւ ետ զբեյ զար. Մեծն Մատթէոսի վառնումն անձին իւրոյ եւ յիշատակ Հոգւոյ իւրոյ:

Արդ՝ որք հանդիպէր սմա ընթերցելով կամ զաղափարելով, յիշեալիք ի մարափալլ եւ ի սրբաւորաց յաղաւթս ձեր, ղղպատուելի եւ բազում պատուոյ արժանի տէր Խաչատուր բարունապետն զտաղցող սորին, եւ զմարմնն ծնողան իւր զհալք Անտոնն եւ զԱննայ Խաչատրն, եւ զայլ ամ. աղգայինն, զայժմու կենդանիսն եւ ողեանեալ ննջեալս, որոց թողցէ Տէր Ան. զանդանս նոցա, եւ տացէ զհանդիւտն յաւիտեանս Արդ աղանձ կրկին պաղատանօք զարարացան եւ զաստուածամերձ զառս վարդապետաց եւ քանանայից, որք ընթերցեալ եւ յուսաւորիք եւ յուսաւորէք ողեալապետեալսն, յիշեալիք ի Գ. զտէր Խաչատուր արհի բարունապետն, որ մեծաւ փափաղանաւք, եւ սրտալան յօժարութեամբ, եւ քաջհաստ յուսով, եւ քրիստոսաւոր բաղձանաւք, ետ զբեյ զար. Մեկնիչս Մատթէոսի, եւ միւս այլ Մեկնիչն Հայոց Տումարի, որ յետ սորայ շարադրեալ կայ, ի փրկութիւն կենաց իւրոց եւ ի յուսաւորութիւն Հոգւոյ իւրոյ եւ ի պայծառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ եւ յուրախութիւն ամ. ուսումնասիրաց եւ յիշատակ իւր եւ իւր ծնողացն, զանձ յաւիտեանական եւ անկապտոյն ճոխութիւն Հոգւոյ իւրոյ, զոր Տէր Գ. անթնջիւր արացցէ, ամէն:

Հուսկ յետոյ՝ իրբեւ անարդ մի յիշեալիք եւ զծրադրողս սորա, վերին եւ յետին, Հող եւ մոխիր, անարժան եւ անպիտան, ծառայս ծառայիցդ Այ. զՋաքարիայ զպիրս որ մականուամբ Ճանդէմիր կոչիմ, զկարգս ունիմ զպրութեան, եւ զործով յոյժ Հեռի եմ ի զպրութեան կարգէս, որ մեղապարտ եւ անարժան գոյով բոտ իմում կարեացս զրեցի զՍր. Մատթէոսի Մեկնիս, եւ ծաղկեցի եւ կաղմեցի բոտ կարողութեան մերում: Աղաչեմ եւ պաղատեմ արտասուութոս պաշտօնի պարգիւ սորա, որ միով ողորմիսի յիշեալիք զմեղապարտ արեւակս ծնողիք, եւ Ած. զճեղ յիշէ յիւր միւսանցամ զայստեանն ամէն:

Արդ՝ զրեցաւ սա ի քաղաքս որ կոչի Կաֆայ, ընդ Հոյսնեաւ սրբոյն Սարգսի Զարափարին, ի Թվականութեան Հայոց Ռ եւ ԿԹ, աւղոստոս ամսոյ ԺԱ. եւ մերոյ Հայ ամսի, Նաւասարդի Ա. աւրն ուրբաթի ատորեցաւ: Ի Հայրապետութեան ԻԾ միաձնալ տն. Մեկքիսէթ կաթուղիկոսի, եւ ստաֆորդութեան մերոյ Կաֆայիս, տէր Խաչատուր քով բարունայեաթին եւ արհիւկս.ին, որ ետ զրկլ զսա բաղում փափաքանալք, զոր Տէր Ած. զինքն անփորձ եւ տնտեսան կենաւք պահեսցէ (զինքն) ի մէջ բրիստոսասէր Հաւատացեալ բրիստոնէիդ, Հանդերձ քահանայիւք եւ սարկաւաղօք՝ մինչև ի խորին ծեռութիւն, եւ յետ աստի կենացս ընդ սր. վարդապետացն եւ սր. Հայրապետացն դատուն զասակցեցցէ, ամէն: Հայր մեր որ յեր.:

Այլ եւ սխալանաց սորա եւ խռոբութեան մի մեղադրէք, զի կար մեր՝ այս էր:

Մամր Յիշատակագրութիւնք.—

1.— Էջ 3, յս.— Ջերմուկայ Հուսիկ Սարկաւաղն երեսու իւր Հոգոյն եւ իւր ծնաղացն յիշատակ իւր նոր շինած տուն:

2.— Էջ 288բ.—

Քրիստոս Աստուած սուրբ Լերկնային, յորժամ փառօք գայցես կրկին, ինձ մեղապարտ Զարափայիս, կրտակ մեղացս արա ջրնջին:

3.— Էջ 352ա.— Զարիստակէս վարդապետ եւ զոգիկայ աշակերտ նորին ղեկրեմ յիշեալիք ի Քս., զի նա աշխատեալ ժողովեաց զրանս մեկնացն ի մի՝ յետ տն. Ներսիսի: Յարիւնակն այս չափ էր յիշատակարան Արիստակիսի: Զայն որ կատարեալն էր չղտաք՝ անմեղադիր յերոք:

4.— Էջ 355բ.— Մղցի Տիկանչն երեսու իւր Հոգոյն անջինջ յիշատակ եւ իւր ծնողացն, ասացէք Ած. ողորմի:

5.— Նախորդին ներքեւ, այլ զրչով.— Եւ Ամասեցի Պօղոս զրղպ. Նուիրեցի զսր. Մեկնիչ զիրդ զայս յիշատակ ժոռո Հոգոյն Կուհհարին ի սր. քղքն. եւմ. ի զրբան Սր. Յակոբայ ի Թվականութեան մերում ՌճԽ եւ Դ, յուլիս Դ, ի պատիւ պաշտակերպութեան Տն. մեր Յի. Քի., մի ոք յափշտակեցէ եւ զողեսցէ խլելով, զի մի պատժեցի յաստուածպետականն, իսնամօք պահօղքն վարձատրեցին յԱյ. ամէն: Հայր մեր որ.:

259

Ա.— ՄԵԿՆ. ԹՂԹՈՑՆ ՀՈՌՎՄԱՑԵՑԻՈՑ.— 2

Բ.— » ԹՂԹՈՑՆ ԿՈՐՆԹԱՑԻՈՑ.— 1

Գ.— » ԹՂԹՈՑՆ ԳԱՂԱՏԱՑԻՈՑ.— 1

Կ Ո Ւ Ռ Ն Կ Ա Ն Ո Ս

Կ. Պալիս

ՌՄԼԹ = 1790

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատայ 28 x 21 x 6: Էջք 724: Հանդա-
մանք լա: Թուղթ կրկնատեսակ: Գրիչ՝
հոտար Մանուկ Դպիր: Գրութիւն՝ գլխա-
գիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով,
երկսին, 47 տող: Նոտարգիր մութ: Կա-
շեկազմ փայտեայ, Կնիք «Բ. Մ. Պետրոս
Վարդապետ», փակապեայ, թկ. «1232»:
Հջ 1. 208, 299, 720: Յիշատակագիրք.—
Գրիչը, եւ Ստապոյր՝ Պետրոս եպս. Ած. ա-
տրեանց:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Յատաբարամուքիւմ Հնդիմա-
կիմ:

Էջ 209.— ՄԵԿՆ. Ա. քնքերցուածոյմ
առ կորմքացիս:

Էջ 525բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՄ ԵՐԿՐԱՐԴ ՂԸ-
քերցուածոյմ առ կորմքացիս:

Էջ 638բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՄ առ Գազա-
սաղիս քնքերցուածոյմ.— Գաղատացիք Հե-
թանոսք էին, որք ի Յոանցիոյ ի Յունաս-
տան չուեցին...:

Էջ 721-724.— Դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք.—

Էջ 298բ.— ՌՄԼԹ օղս. 20:

ՄԼԾԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՎՈՅՈՅ ՏՆ. Ջաքա-
րիայ ազդասէր եւ բարեկարգ Պատրիարքին
յետին ձեռնաստիւն աշակերտ եւ վէճի՝ Կե-
սարացի ի Վանք գիւղէն եւ յԱծ.ատրեանց
յարմէն Խանճի Պուտախին որդի Պետրոս
եւեթ եպս. ստացայ զայս գիրք ի վայի-
լումն ինձ, եւ զկնի իմոյ վախճանի՝ վայի-
լող ընթերձասէր եղբարցդ, եւ խնդրեմ ա-
ղերսանօք, միով Հայր մերիւ յիշեսօք
սիրով զիս եւ զամ. Հողեւոր եւ մարմնաւոր
մերայինս, որ եւ յիւղօղ լերուք յիշալք
յԱյ. աստ եւ ի Հանդերձեալն, Ամէն:

Գրի յիշատակարանս ՌՄՈԶ յԱյ. Թ.
ի ՄԵԾՆ Պօլիս, եւ ի Պատրիարքարանս Հա-
յոց:

Էջ 720բ.— Գծապրեցաւ ընդ Հովան-
եաւ Սր. Ած.ածնայ եկեղեցւոյն ի Կոստան-
դնուպօլիս, ձեռամբ մեղսաներկ Նօտար
Մանուկ Դպիր:

260

ՄԵԿՆ. ԺԴ. ԹՂԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ.— 3

ԱՆԱՆՈՎ ՎՐԴ. ՍԱՆԱՀՆՈՑԻ

Եղեմիա

ԹԽԵ = 1596

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Նմանա՝ 28×19×8: էջք 570: Պրակք
 Ա.—ԼԲ: Հանդամանք բաւարար, լուսանցք-
 ներքն որդնակեր: Թուղթ: Գրէ՛ն՝ Արխատա-
 եկա ՄԻ՛ոն, ոտի Ղապարու: Գրաթիւն՝
 ընդհանրապէս սև մեղանով, սակաւ տող՝
 կարծիր կամ կապոյտ. մեծ մասամբ երկ-
 սիւն, մի քանի էջ միասին (էջ 291-310).
 33 տող: Գիր անցման լայնողիր-նորո-
 սեր: Համառոտագրութիւնք բաւական տ-
 ւառ: Նկարող՝ Յով. Համթեցի: Գունաւոր
 լուսանցադրոյ գլխաւոր բաժանումներու
 սկիզբը: Խորանագրոյ էջ 43 և 67: Նկարք
 էջ 42 և 66: Կաշեկապ՝ փայտեայ: Պաշ-
 տոնակ մատաղաւան սկիզբը և վերջը մէկ
 մէկ թերթ, մեծագիր, երկաթապիր Աւ-
 տարանի մասն:

ԲՈՎԱԿՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2.— Պաշտոնակ մաղաղաթեայ:
 էջ 3-6.— Դատարի երկու թերթ,
 փարթիկ յիշատակատարութեամբ մի Թորոս
 Արեգալէ:

էջ 7.— Յառաջաբան Պաղոսի Առա-
 քիւյ, Ոսիսկարգեայ ի գլուխ գրոցս.—
 Ընդ տառմանէր և ընդ փոյթ քոյսյ սի-
 րոյց դարձեցեալ...:

էջ 41.— Դատարի:

էջ 42.— Նկար մը անշարդ. Սրն.
 Եփրեմ, և Սրն. Յոհան Ոսկ.: Ներքեւ
 նորոգպիր մէկ տող. «գնով. Համբեցիս,
 զիկարող պատկերացս յիշատիքի ի Բս. Թեօ-
 թիւն»:

էջ 43.— Պատճառ Թղթայն Հռովմայն-
 ցոց: Աւգմեա Բս. Ած. Բո ծառայիս.—
 Բազում Հաւատարմի ի Բս. ի Հրէից և ի
 Հեթանոսաց...: Հմմտ. Ա. Հատոր, թիւ
 234. էջ 644:

էջ 46.— Յաղագս Թղթոց Առաքելայն,
 արքայի իմամայի է.— Զի ոչ տոնն Հրա-

ման ի Տնէ. զբէլ, բայց միայն բանի քա-
 ռողէլ, որպէս Հրամայեցաւ նոցա...:

էջ 53.— Այլ պատճառք առաքելայն
 Թղթայն. վասն Թղթոց առաքելոյ? Եւ որպէս
 Կարգեցան զինի միւսեանց: Նախ յէ որ յա-
 ռաքագոյն գրեցաւ կամ ձուստի.— ԶՀոռոմա-
 յեցոց Թուղթն յառաջագոյն եղեալ են այլ
 ո. Եթէ նա առաջին է. զի ինքն իսկ յար-
 տնէ որ են նախ քան զնա...:

էջ 60.— Յոհաննու Ոսկեբերանի.
 Պատճառ Թղթայն Հռովմայ.— Յանկ և Հա-
 նապալ ընթերցով զգիրս Թղթոց Երանե-
 լոյն Պաղոսի...:

Խ 63.— Սրբայն Նիքիւմի Պատմաւ
 Թղթայն Հռովմայ.— Գրեալ զի Նոր Կոտ-
 կարանքս կամ պարզեաւոր կամ ի ձեռն
 կարդին տուելոյ յունաց է տուեալ...:

էջ 66.— Նկար մը՝ ՎՐ. Առաքելայն
 Պաղոս: Ներքեւ նորոգպիր մէկ տող.
 «Արխատակէս, բանի սպասար, զծոյց զը-
 րոցս, կայ առ սոս Սր. Առաքելոյն»:

էջ 67.— «Պաղոս ծառայ Յի. Բի.
 Կոչեցեալ առաքելոյ: Մոյսէս Ե զիրս
 զրեաց և ոչ ուրաք զանուն իւր եւ ոչ
 որք յետ նորս զիրեանցն եղին...:

էջ 170.— Սրբայն Նիքիւմի. Պատմաւ
 Առաքիմ Կորնթ. Թղթիմ.— Առ Կորնթագիտ
 իրբն Եհան առ Նոսա Աւետարանն ի ձեռն
 Պաղոսի և ընկալան զհոյին, տիրեալ ի
 Նոսա Հարաբութիւն ամսարաւորանու-
 թեան, ի ձեռն պարզեաց չորեաց հո-
 ւոյն...:

էջ 171.— Յոհաննու Ոսկեբերանի.
 Պատճառ առաքիմ Կորնթացոց.— Կորնթոս
 քաղաք է Ելլադացոց տառիւն...:

էջ 287ա.— Սրբայն Նիքիւմի, Պատմաւ
 Բ. Կորնթացոց:

էջ 287բ.— Յոհաննու Ոսկեբ. Պատ-
 ճառ Բ. Կորնթ.— Պարտ և պատշաճ է

ի(ն)քնին մտանել նախ թէ ընդէ՞ր բնո Երկ-
րորդ թուղթ է առ առաջնովն...

Էջ 334ր. — Ծանօթ. — ԺԴ. տետրին
մերօրին սխեմակը խոտորենակի գրութած է.
ստորին յուսանջքին կը կարգադրուին սա
տողերը. «Այն մարդն որ անողէ՞մ էին յաշ-
խարհիս հողան անկանի, ինքն այլ անպիսի
յինի որ եղէ եւ յայտմ նուազի, թողի զգր-
յութի տետրիս ու սկսայ ի խոտորենակի: Վալ,
ինձ ու բերանն:

Էջ 352. — Սրբայ եփրեմի Պատմութ
Գաղատացոց Թղթայն:

4. — Ս. Պողոս եւ Արիստակէս Վրդ.
Թ. 260, էջ 66

Էջ 392. — Պատմաւ եփրեմացոց Թղթ-
այն. եփրեմի Սբ. Հօր:

Էջ 437. — Սբ. Հաւրի եփրեմի. Պատ-
մաւ Թղթայն Բիլիպեցոց:

Էջ 477. — Սրբայ եփրեմի. Պատմութ
Կաղատացոց Թղթայն:

Էջ 511. — Սրբայ եփրեմի. Պատմաւ
ստուգին Թղթայն Թեսաղոնիկեցոց:

Էջ 542. — Սրբայ եփրեմի. Պատմաւ
Բ. Թղթայն Թեսաղոնիկեցոց. — Բէւտոգո-
նիկեցիք զկնի աշար իբրեւ բնկայան զմուղ-
կին տառօրին...

Էջ 565. — Սրբայն Եւքաղեա, Պատմաւ
Երրայեցոց Թ. — Երբարեցոց Թուղթս
Թուի թէ չիցէ Պղտի. վա. նկարագրին, եւ
վա. ո՛չ ի գլուխն կարգելոյ գիւր անունն
ոպ. եւ յայլ Թուղթսն, եւ վա. ասելոյն Լիւ
մեք զի՞տադ կարաւորուք ապրել ճշգրաց-
կալքս յայսպիսի վերաթեմէն որ սկիզբն
առ խոտենոյ ի Տէ. ի ձեռն աշտորիկ որ
յուտնն եւ մեղ հաստառեցաւ, վկայութեամբ
բն Ուլ. նշանաւ Է. արուեստիք: Փոխելո
նկարարի թղթին յայտնի են պատճառք
զի առ Երբարեցիսն նոյնն բարբառաւին գրե-
կաց, Եւտո ողպէս ասին թարգմանեցաւ,
ամանք Լիւ ի Դուկա, եւ այլք թէ ի Կղե-
մայ, զորոյ եւ զնկարագրին իսկ ողջ ածէ:
Բայց չգրելոյ զանուն ի թղթի աստ պատ-
ճառքն ի զէպ են... Հմմտ. Աստ Թ. 254,
էջ 32:

Էջ 566. — Սրբայն եփրեմի Պատմաւ
Երրայեցոց Թղթին. — Ի սկզբան իսկ Թղթ-
թոյս աշա ծուգի եւ խնդիր անկաւ...

Էջ 569. — Սրբայն Կիւրղի, Պատմաւ
Երրայեց.:

Էջ 572. — Որոգիմի յեկեղեցոյ Պատ-
մաւքեմէ:

Էջ 573. — Յոնիմու Ոսկեքի: Պատ-
մաւ Երրայեցոց Թղ.:

Էջ 627. — Ստորին յուսանջքին կայ
զրէին Հետեւեալ ճիշդ նկատողութիւնք.
«Միտն որ ոչ Հետեւի աշիցն անշահ եւ
անուշտու նայիցի. որպէս կղեւ ինձ յայտմ
նուագիւն:

Էջ 675. — Սրբայն եփրեմի. Պատմաւ
Առաջին Թղթայն Տիմոթեայ. — Առաքեալ
յղեաց զՏիմոթէոս առ Կիսեացիսն վասն
ոմանց...

Էջ 711. — Սրբայն եփրեմի. Պատմաւ
Երկրորդ Թղթին Տիմոթեայ:

Էջ 738. — Սրբայն եփրեմի, Պատմաւ
Տիմոթի Թղթայն:

էջ 754. — Յռնանմու Ոսկեքեր. Պատմա-
նաթ Թղթոյմ Փիլիմոնի:

էջ 760—770. — Դատարի:

Գլխաւոր Յիշատակարան. էջ 763բ. —

Փառք մանակայ, մանկակարող, ու-
մենարարի անբաժանի Սր. Երրորդութեանն
որ Հաստց զիս ի զիծս վերջի. Լղիցի ինքն
աւրհնայ յամենայնի:

Արդ ես ամենանուաստս եւ տառապ-
եայս Արիստակէս, յետինս յորդիս Նոր
Սիոնի, եւ առաջինս յանարդաց, փանաքի
բոտ մարմնոյ, եւ անարի բոտ Հոգոյն ի դա-
ւառէ Տարածոյ որ մականուամբ Մուշ կոչի,
ի զեղջի ու կոչի Բարձոր, եւ իմ եկեալ
պանդխտեցա ի մարտադաշնայ յՈւրհայ,
առ ոտս տէր Սրապիոն քաջ ըրարունապե-
տին, եւ զանկազող զոլով իմ ի մանկութենէ
սպասարարութեան աստուածային բանի Հե-
տեւեղա նմին, մասն որոյ եւ փափաքեայ իմ
աստուածայնոս վարդապետութեան Սր. Ա-
ռաքելոյն Պողոսի, յաջայայտեայ սրբոց
Հարցն Ոսկերեքանի եւ Եփրեմի, զոր եւ յե-
տոյ այլք ի սրբոց վարդապետաց Համա-
ռոտեայ լիլնանիս վարդապետէ Սանահին,
որ էր ի ժամանակս կաթողիկոսութեան
սն. Պետրոսի, յաւսրս Դիոսկորոսի, առ ի
պէտս սպասաւորաց բանի Էւ ես ձեռնար-
կեցի զբնի զսա իմով անարհատ եւ խոշոր
զրծի, ստազոս դոս բուրաստան ամենայի
եւ յանձն անկողապետի յիշատակ Հոգոյն ի-
մոյ եւ մխիթարիչ մարմնոյ, անփոփոյ
տրոմութեան եւ փարատիչ Հոնձրութեան:

Ով Հայր զԹութեանց եւ Ած. մխիթա-
րութեանց եւ զու թողցեա ինձ զամ. անօրէ-
նութիւնս մեղաց իմոց. յնտանելով արդա-
րութեամբ ընդ իս ի դատաստան. զի ինձէն
զիս դատապարտեմ Հարեայ ի իղէմ մտացս.
[Երեմ Դ Լէտ տող լրեմ գծուած եւ ամրո-
քեմնի]: Ընկայ զսա ողորմութեամբ քո ի
ձեռաց իմոց, որպէս զերկու լուծաա աշ-
որոյն յանկարտոս դանձմանս փառաց բոց,
եւ զդուր ամենեցուն մանկանց եկեղեցոյ,
ուրախութեամբ Հանդիպիլ սմա եւ ընդու-
նել զսա բոտ Հանձնից կամաց բոց, եւ տուր
նոցոս իննի երկիր բարի եւ պարարտ, եւ
սալս զիս նոցա սերմն սրբութեան եւ արդա-
րութեան, տալ քեզ զպտուղն Հարիւրաւոր
Էւ որք ընթերունն զգիրքս սիրով եւ յսն

տուր նոցա աղանձ զքեզ լուսաւորութիւն
մտաց, սրբութիւն սրտի եւ ուղղափառու-
թիւն Հաւատոյ եւ Հաստատութիւն սիրոյ եւ
յուսոյ, եւ արա դոս նոցա անբժութիւն
Հոգոյ եւ զղիւնն ապաշխարութեան եւ թո-
ղութիւն մեղաց. եւ քաջցրացո դսա ի յսե-
լիս նոցա եւ ի միտս քան զմեզ ըրբանո,
եւ արա դոս նոցա կտակ կենաց, եւ առաջ-
նորո երկնաշու Տանապարհին, եւ ի յսի
զրանս զայստիկ ընդ նմին յցո զնոսա Հո-
ղով երկիկոյի եւ Հողով իմաստութեան, որ-
պէս Լըրեմն յրնթեռնույն զԹուղթոն Պո-
ղոսի անուին Հողի սուրբ եւ խոսէին յայլ
եւ յայլ յեղուս:

Վառնորոյ եւ իմ աղանքն են առ ձեզ
եղարար սիրելիք Այ. եւ սիրեցեալք ի Քսէ.
եւ արտասուօք պաղատանք, Հառնել ան-
տես զերկայն ժամանակաց աշխատութիւնս
իմ յերկս մաստակոյ, այլ ընկլալարութե
ձեզ ի փոք վարդ, եւ ի տառաժէ թուղ,
եւ ի մորենայ խաղող, եւ ի խորոց զակունս
պտտուակունս, եւ ի զաղտիլալէ զմարդա-
բոտ զեղեղ[ի]կս. եւ ինձ Հիւրոյս Արիստա-
կէս զրչիս տուր վարձս բարեաց զարտա-
սուս, զոգրս Հստաշանաց, զստաթիս պո-
ղոսեանց, զԹողութիւն մեղաց յանցանաց
Հալցելով ինձ Լղիկոյս յարարչէն ամենե-
ցուն:

Էւ արդ աղանքն զամենեւան տոհմա-
սարակ որք աւղտիք ի սմանէ եւ կամ աւերի-
նակէք, եւ որք յետ մեր տառաղէք զսա,
նախ ձեզաղարէք խոշորութեան զորոյ եւ
սխալման, զի թէպէտ եւ բազում քանիս աշ-
խատեցա սակս ստուգութեան եւ յառու-
թեան, սակայն Հարսաւէրն ստատան զանու-
ղան անծովով փորձանս ի վերայ, բոտ Հո-
ղոյ եւ բոտ ամբոնոյ, ոչ տալք բոտ կամաց
կատարել զործն. մանորոյ արտաքս թող-
եայ զմեզ մեղադրանաց անմոռաց յիշե-
ցիք ի Քս. Յս. Դաշխատեայս ի սմայ զԱ-
րիստակէս պտտապարտոս, եւ զճնորոս իմ
փոխտայ ոտ Քս. Ղլաղարն եւ զխորհիղն
եւ Հարադատ եղրայլք իմ զՄարգար քաւա-
նայն եւ զՎարդան եւ զԵրիտարն եւ զայլ
առ. արեան մեծաւորան իմ, եւ Ած. ո-
ղորմի ասացէք, եւ որք զմեզ զԹաժարար
յիւնն ի Քս. յիւնացէ զնոսա Քս. Ած. մեր
յերկնից արքայութիւնն ամէն:

Դարձեայ յիւնեքք ի Քս. դուստուցանող

մտրուպիտն իմ գտէր Սրուպիտն ամբ ոստանապետն, որ ի յայտ նեղ եւ ի նուրբ ժամանակին փայլէ իբրեւ. դարեգակն ի մէջ բառաւոր հօտիւր Գաի. առ ի յուսուցանել եւ ի խրատել եւ յողորմել զհաստացեալսն, յստ այնմ թէ Հանէ ի դանձէ իւրմէ զհին եւ զնոր. որպէս ի Հնումն մարգարէքն ի մէջ իւր. այսպէս եւ սա ի մէջ Հաստացեալսն. իւր եւ զմոռոն իւր եւ զհարապատ եղբորքն եւ զհօրեղբայրն իւր որ ի յայտ ամի փոխեցաւ առ Գա. բազում սուգ եւ տրտմութիւն եթող զնոյ եւ իւրոցն. որ իբրեւ զհայրական եւ մայրական դուք ունէին ի վերայ մեր եւ ի վերայ ամ. կարօտեալոցն. Թուի թէ սորա իղնն Աւանդեմիկն զոր յիշէ Ղուկաս ի Դործս Առաքելոցն եւ որք զսորայ զթածաւորս յիշէ ի Գա. յիշեցէ զնոսա Գա. Ած. մեր լիւրում երկնից արքայս թիւնն:

Աղբ ցրեցաւ աստուածախօս Մեկնութիւն Պօղոսն Առաքելոյ ի Թփին Հայոց Ռի եւ ի ի մայրաքաղաքն յիգեախաւ, որ կոչի յիւսեաւ, ի յոսեւ Բարձրահայեաց Սր. Ած. ամենին, ի յաստացեալութիւն քաղաքիս տէր Սրուպիտն ամբ բարեւնապետն, եւ յաթոտակալութիւն Սրբոն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին տէր Դաւիթ կթղկտիւր. եւ տանն Սրաա տէր Աղաբիւյ կթղկտիւր. եւ ի բրտնակալութիւն տաճկաց Սուլթան Մահմէտն տին որդւոյ Սուլթան Մուրատն, եւ Թաղաւորութիւն պարսից Եահ Ապաքին եղիւ զառ եւ կատարումն զրոցս ձեռամբ անարհետ զրչիս Արիստակէսի:

Դարձեալ ի յայտ ամի եւ Թաղաւորն տաճկաց Սուլթան Մահմէտ ի Կոստանդնուպօլս թաղում եւ ծանր զօրօք զնայ ի վերայ աղբին Մանդառոց տայ պատերազմ ընդ նմա, եւ ոչ կարաց զղէմ ունել այլ փախաւ յերեսաց նորա եւ եկն ամաւթով եմուտ ի քաղաքն ի Ստամբուլ, եւ արար խաղաղութիւն սակաւ մի եւ ոչ յոյով:

Ի Թփին ՌիՋ զարձեալ ի Հրամանն ի Թաղաւորն տաճկաց Սուլթան Մահմէտն, որ ծաղկաց Ած. ի միտս նորա, որպէս եւ Հնումն առ Դարեւիկ աղբին իւր. այսպէս եւ սա արար աղբին քրիստոնէից որ վերադրաց զգտակն, զոր եղևոյ էր Հայր սորա Սուլթան Մուրատ առ ի նախաւորն քրիստոնէից, ի Թփին Ռի, ծղ ամ այնպէս կապին ի կնոպիւթիւն. յետ անորիկ աստաքաւ:

սա զհապան մի Հրովարտակաւ ի քաղաքն Տիգրանակերտ, որ մականուամբ Ամիթ կոչի, առ ի վերացեղանել զգտակն եւ Հաստաւել զփակեղն ախնեղն զգտակն, եւ եկեալ զհապանն ի քաղաքն եւ ժողովեաց զնոսա եւ եմուտ առ զաստաւորն, եւ յանմիարանութենէ քրիստոնէից ոչ եղիւ փակեղն Հաստաւորաւ:

Դարձեալ եկն յՈրհայ եւ ժողովեաց զքրիստոնէաւորն եւ եմուտ առ զաստաւորն եւ կարգապն զՀրաման Թաղաւորին ի Հանդէս եւ ի յսելիս ամենեցուն. ոմանք ի տաճկացն Հանդիսն եւ Հաստեցան բռնին եւ ոմանք զմկանակ եղին եւ զարեկն եւ ոչ կամէին զփակեղն. այլ քրիստոնէայք ոսկով եւ արծաթով կուտալոյդին զաւս նոսա. ըստ այնմ թէ արծաթ կուրացուցանել զաւս Համարմակախօսից. Յայնժամ Հրաման արար տեղապարս քաղաքին Պօստանդի Արի փաշան եւ զաստաւորն որ քրիստոնէաւորն փակիլ սրին. Այս եղիւ եւ Թուին Ռի եւ Ջ յաղբիլ ամաւ իւր. Ի ժամանակս տէր Սրուպիտն Վարդապետն, ընդ որս էր Պատրիարքն Սր. Նիմ. Տէր Դաւիթ Արքեպիսն. որ փախեալ էր ի Հարկապետն՝ Թեմիստիկն տնօրինացն եւ եկեալ ի քաղաքն յՈրհայ. որ եւ վարստակտն սիրով բնախաւ զնայ եւ ի միտսն ուրախանալին, եւ տուաւ փոռն քաղաքացոցն եւ եղիւ ուրախութիւն մեծ յոյճ քրիստոնէից:

Իսկ այլազեղաց զնոր զեմուորն եկին զկնի Հրամանի Թաղաւորն զգտակն իսկին եւ առնէին ի զիսոյ Նոցա որ մինչեւ ի մի ժամն անյայտ եղեւ զտակն, որ ոչ երեւէր. եթէ զով ոք տեսնէին զտակով բմրոնէին տանէին առ զաստաւորն եւ առ բարձրս քաղաքին. եւ վերադաւ զտակն ի յիւրեաւ քաղաքին:

Դարձեալ մինչ ի յայտ սուրախութիւն եկն քրիստոնէաւոր, նա յա[ն]կարծակի Հրեշտաց Հոգմ չարութեան սատանայի որ եկից խոյութիւն եւ չարութիւն զսիրտ բռնաւորի մի՝ որում անուին էր Մահմէտ փաշա որ եկն ի քաղաքն յՈրհայ եւ զարձեալ էր ի վերայ երկրին Սրբոյ բաղում զօրօք եւ պատերազմեցաւ ընդ պարսիկ միոյ որում տնունն էր Մախաւա Պէկ. եւ զղէմ ոչ կարաց ունել փախաւ ի նմանէ Մախաւա Պէկն, եւ նա զարձաւ. անդորմարար սոր

ևղևալ ի վերայ Սրճոյ երկրին զոմանս կոտորեաց եւ զոմանս գերի վարեաց եւ էառ աւար գերկիրն, որ եւ ասեն թէ ՄՌի դուխ ոչխար երեք թող զձի եւ զժորի եւ զանասուն, եւ զարծաւ ի քաղաքն յՈւրհայս իսկ նա ոչ բաւականատաւ, այլ խորհեցաւ չար ի վերայ քաղաքին, որպէս ի Հնումն Յուլիանոս, յաւուր քառասնորդաց այսպէս եւ արար սա տանկաց եւ քրիստոնէիդ. այլ պատճառ ոչ կառաց ստանել ի վերայ օրիտտոնէիդ միայն զփականդն այլ զայս ասէր թէ ոչ է Հրամանէ Թաղաւորին այլ ապրստամբեայ էք ի նմանէ. վասն որոյ Հրաման արար վերացուցանել զգօտին, զոր եւ արարին իսկ. եւ այս եղեւ ի սեպտեմբեր ամիս ի Թ. յաւուր ուրբաթու Սբ. Խայի պաշտօնէիդ Գ. ար. զիսիրաց կացինք քրիստոնեայքն, եւ ապա յետ Գ աւուրն դարձեայ Հրաման արար որ փականդ զրին, եւ ընկէջ ի միւրայ քրիստոնէիդ պ. դուխ ոչխար, եւ ճուտիս պահանջէր ի նոցանէ զգինն կրկնապատին. եւ զնկողութիւն եւ զպաշտարանք քրիստոնէիդ ոչ կարեմ գրով արկանել զոր ունին աթմս. Բայց ընդ այս ուրախ եմք զի ի միմակն Քի. եմք:

Տարբեր գրով. — էջ 767բ-768ա:

Դարձեայ յիշեցէք ի Քս. Յս. յոյսն ամենեւցուն զԱրիստակէս Վարդապետն րդարդական Հայրապետն եւ զձաջ երաժիշտն պատմաբանը Մուս. ար. Յովանիսայ, որ ի ժամ մահուան իւրոյ կտակ արար զայս ար. աստուածաշուռնչ զիբքս զՊողոս Առաքելոյ Մեկնիչս, յիշատակ ի Սբ. Եմ. ի դուռն Սբ.

Յակոբայ, Սբ. Յարութեան, եւ Սբ. Ծննդեանն, Հոգոյ իւրոյ, եւ ծնողաց իւրոց եւ ամ. արեանատու մարմաւորացն զի յարածամ ընթերճողոն եւ տեղողն տացնն եւ ասացնն զԱծ. ողորմին, յիշելով առաջի զնման զառին անմահ պատարագին. եւ մի ոք յանդգին հանել զսբ. զիբքս ի դրանէ Սրբոյն Յակոբայ, որ է Աթոռ Հայոց Աղդիս յԵմ. Եթէ հանել ծախելով. զրուսելով, եւ կամ զողանալով, զման զողին Յուրայի անցէ. Այլ լաւ պահողքն վարձաբարեւադ ընկալցին ի Քէ. յաւուրն դասաստանին: Գրեցաւ Ռ. Զ. Թ. Թ. յին:

Մամր Յիշատակագրաւթիւմ Գրչիմ, կր զտնուին տեղ տեղ, այսպէս էջ 7ա, 174բ, 286բ, 288 յս., 352-3 յս., 394ա, եւ 675ա: Աստուծէ կ'առնենք երրորդ միայն:

Եջ 286բ. — Աւարտեցումն եղեւ զորոցս ի Թ. յին Հայոց Ռ. Ե. Ե. ի յամսան սեպտեմբերի իբ. յաւուր Դչ. ի օր է Սրբոյն Գէորդեան պահող: Ի մայրաքաղաքն Ուրհայ ի դուռն Բարձրահայեաց Սբ. Ած. աննին, որ յինեայ է եղեւ ի Թաղէոսէ միւր Սբ. Առաքելոյն, յառաջորդութեան քաղաքին տէր Սրապիոն քաջ բարունակետիս իմոյ որ արբուցանէ զճուրն կենաց եւ կերպ [Միանակին մնացած մասը պարսպ է]:

Եիշատակագրաւթիւմ յետմագայն. —

էջ 3. — Ես Վանցի Թորոս Արեղայս զրեցի զորիս զայս ի մարման իմոյ զգիբքս զայս. անմեղադիր յերուս յանդգնութեան իմոյ:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 27×19×10: էջք 938: Հանդամնք յաւ. Թուղթ Թանձրկեկ. Գրիչ. Յուախ Վրդ. Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զիսպիւրները կարմիր, մուսկալը սեւ մեկնով, միասին, 31 տող: Բուրգիւր. Ուղ-

ղադրութիւն՝ Թրեր որոշ չափով: Գունատը յոսանցադարձ՝ իւրաքանչիւր թաղիքի սկիզբը: Առանցադարձ մը, էջ 1: Կաշկալով փայտեայ, վրան երկաթադիր բարձրաբանդակ արձանադրութեամբ. «Գրիկոյր Վարդ. եւ պատրիարկ Սբ. Եմի.»:

ԲՈՒՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Երաննայն Յնաճառն Ոսկերե-
րանի Կատանդնուպոլսի եպիսկոպոսապե-
տին Մեկնութիւն Հոռնայնցոյն Թղթոյն
Պողոսի Առաքելոյն.— Յանկ եւ Հանապոյ
րնթեռնոյ գրողիս երանելոյն Պաշտօնի,
րոտ երաքանչիւր շարաթոյց ինչ դի եռ-
կիցս եւ երկիցս եւ յորեցս, մանաւանդ յոր-
ժամ Հոգեւոր փողոյն դտայց Հաղորդ,
յորաթանամ դուրեմանամ եւ ի վեր վաղեմ
առ յաւժարութեան սրտիս... Հմկտ. Ա.
Հատոր, Թի. 334. Լջ 644:

էջ 10.— ՏՈ. Եփրեմի.— Գիտեմ դի
նոր Կոստարանքս, կամ պարզեաւաք, կամ
ի ձեռն կարգին տուելոյ, յունաց է տու-
եալ... Հմկտ. Առաք. Թ. 260. էջ 48:

էջ 18.— Պաշտօն ծառայ Յի. Գի. 3.
Մովսէս Հինգ յերս զրեաց եւ ոչ ուրեք զս-
նունն իւր եւ, եւ ոչ ոք սր յետ նորայն էին
յիւրեանցն եղին...:

էջ 284.— Առ Կորնթացիսն Առաջին.
— Կորնթոս քաղաք է յեյսպոս ստու-
րին...:

էջ 286.— Եփ[րեմ].— Քանի որ
Կոր(ն)թացիսն, իրեւ եկն եհաս առ
նոսա յաւտարանն ի ձեռն Պաշտօնի, եւ ըն-
կան նոքա զՀոյին, տիրեաց ի նոսա Հր-
պարտութիւն ամբարտաւանութեան ի ձեռն
պարզեաւաք շնորհաց Հոգոյն...:

ԵԱՆՈԹ.— Ստորին յուսանցքին կայ
չեղադիր սա տողը. Էկատ պահասն թուղթք
քանի մի: Բայց ճիշդ չէ այդ նկատողու-
թիւնը, թուղթերը լման են, միայն թէ
կայմելու. ժամանակ սխալ են դրուած:
ԻՆէք էջերու ուղիղ յաջորդութիւնը նշանա-
կեցինք ստորին յուսանցքին վրայ ուրոյն
թիւերով:

էջ 456-7.— Դատարկ:

էջ 545.— Ստորին յուսանցքին նոր
չեղադրով կը կարդացուին սա տողերը.
«Գրեմ ձեզ ով դրապիք, զի զգիր ձեռացու-
ցանքն ուսեալ էք, սակայն զարուեստ որ-
բաղրութեան ոչ էք ուսեալ. յանդիմիք
դպիր իմն այսպիսի զիս ու ի վերջնումն
զրէք թէ, յիշեցէք զմեզ. ահա յիշեմք, սա-
կայն անարդելով եւ ոչ ողորմեանիւ»:

էջ 556.— Առ (Կորն) Կորնթացիսն
երկրորդ.— Պարտ եւ պատեմ է ի թն(ն)ին

մասնեւ եւ խոչեւ թէ ընդէր ընաւ երկրորդ
թուղթ դրէ...:

էջ 725.— Առ Դադատացիս.— «Պա-
ղոս Առաքեալ ոչ ի մարդկանկ եւ ոչ ի ձեռն
մարդոյ այլ ի ձեռն Յի. Գի. 3. Բազում եւ
մեծամեծ զսամբք յի է սկիզբնս...:

էջ 781.— Պատմառ Թղթոյն Եփեսա-
ցոց.— Եփեսոս մայրաքաղաք է ասիացոյ
պաշտօնեա Հարկատու Արտեմիսի զից...:

էջ 818.— Պատմառ Փիլ[իպ]եցոց Թղթ-
քին, Յնաճառն Ոսկերեքոյն.— Փիլիպեցիք
ի քաղաքէ մակեդոնացոց են...:

էջ 865.— Պատմառ Թղթոյն Կորնթա-
ցոց.— Ամեն. Սրբ. Թուղթքն Պաշտօնի
ունին տակի ինչ սրբ ի կապանս զընցան...:

էջ 904.— Պատմառ Թղթոյն Թեսաղո-
նիկեցոց.— Պաշտօն իրբեւ. Հայածեցաւ ի
սպարիս ան: Փիլիպեցոցն...:

էջ 928.— Ենապիր. «Թուղթքն Ա-
ռաքելոս մկկնաւս ի մոտեան սատ են
այտարիկ, Հոռնայնցոց, Կորնթացոց, Դա-
դատացոց, Եփեսացոց, Փիլիպեցոց, Կո-
ղոսացոց, Թեսաղոնիկեցոց»:

էջ 929.— Դատարկ. զմեծուտի:

էջ 930.— Դատարկ. մանր մուրք բա-
նքր գրուած, եւ ի միջի այլոց Հեռեւեալոր,
նախ բոլորդիւր, այլա ստորերք մերանով
նորապիւր. «Էմ տէր Կոմիտաս մեր մա-
տեաի Գրիգորէն սակա ինչ վանս պակա-
սութեան ճանապարհի խորշիս խնդրեցի,
եւ նա ուրախացոյց զմեզ թէ վերայ գլխոյս.
եւ յետ քանի աւուրց դուխտալ դրամն
խնդրեցի զի առից եւ կատարեցի զպակա-
սութիւն պիտոյս եւ նա զիտասացեալն ս-
տարտ ոչ Հանեաց: Տմարդի էս:

Ի. 931.— Տոտեր, սպիտակ թուղթ.

— Յիշատակարան, նորապիր, «Ով ըն-
թերցողք Աժ. ապարդ մատենիս, եւ Հոգւով
որով յցեալ բանից ստրին, թէպէտ արդա-
րեւ անպաղարկք են միտք իմ, եւ իսկա-
պէս անդարդ են բանք իմ...»: Հմտ. Առա
էջ 22, որմէ փութ, բառեալն տարբերու-
թիւններ միայն ունի դրեթէ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 356.— զոտադող ստրաւ.— էջ 428.
Զբարոնի վրդ. յիշեցէք ի Տէր:— էջ 555.
Կմբուցեալ զոգոս յիշեալ ով սր. ընթեր-
ցողք եւ Աժ. զմեզ յիշէ իւր յերկնից ար-

շայտ թիւն ամէն: — Էջ 803. յիշեալ զմեղապարտ դրիշա: — Էջ 821. գրազմապէս սպոյթ Յոսեփ սպասաւոր բանին յիշել: — Էջ 834. զգծող սորսոյ յիշեալ ի Տէր: — Էջ 847. զգծող սորա յիշել ի Տէր:

ԵԱՆՈԹ. — Խապայեան իր ճուցակին մէջ ձեռագրիս իբր տէր նշանակած է Բաբուն վարդապետ (Տէտր 8. էջ 839):

Յեամագայն բնքեցողի: Սկիզբի թոյլ-թուայ դատարկ պահպանակին վրայ. «Թյն. Հայոց Ռիք ամին, յունիս ամսոյն, այս սր. յիրս բնթեմայ ծայրէ ի ծայր, ես ձեզսաւէր Յովակիմ իբր Արեղայս, ի ժամանակս պատրիարդութեան սրբոյ Աթոռոյս Տն. Թէոդորոսի լուսաբերան վարդապետին, եւ մարդասէր պատրիարքին Մուշեղեոյն»:

ԵԱՆՈԹ. — Աւելորդ չենք համարիր օրինակել ամբողջութեամբ ինչ որ գրած է Տ. Սաւադեանի ույս ձեռագրին առթիւ: — «Մէկն. Թղթոցն Պոգոսի ստ Հռոմ. Կորն. Գաղ. Եփես. Փիլ. Կող. եւ Թես. եւեթ. Հատ ոճոյ ամալոյնոցն աշխնքն 245 եւ 260 համարոցն, ուրեք ընդ առաջնոյն եւ ըստ դուժ ուրեք ընդ երկրորդին համաձայնի,

այլ ճոխագոյն քան զայն: Ունի յառաջոյ դատաւարանութիւն Յովհ. Ոսկ. այն է որ սկստին «Յանկ եւ ճանապարհ բնթեմայով». այլ որպէս Մեկնութիւնս բովանդակ նոյնպէս եւ յառաջարանութիւնք եւ պատճառք թղթոցն ոչ միաբանին ընդ միմեանս. իւրաքանչիւր ըստ իւր կամի կարգէ դրանսն խառն ընդ բանիցն Եփրեմի, մինչեւ չփոթել, զընթերցողն թէ ո՞ր արդեօք հարազատ դործ իցէ Ոսկերեանին եւ Անանիայ Սանահնեցեոյն: Օրինակս՝ որ է բոլորագիր եւ բամբակաթուղթ լուռի թուական եւ յիշատակարան, եւ զի ինչ թուղթքն են Առաքելոյն, վասն որոյ թուի թէ Ա. այս հատորս ունիցի եւ երկրորդ հատոր մնացեալ թղթոցն, յորում իցէ և յիշատակարան օրինակողին, որ համարի ինեկ յերեստասներորդ դարու: Ունի ի վերայ կողիցն զիշատակ Գր. Շղթալակրի որ ետ նորոգ կարգել զգրեանս զբաւտան յամի 1717» (էջ 189-190):

Ձեռագրիս զրուծեան համար վերել յիշեալ ծգ. դարը շատ կանուկ կր թուի մէղի. աւելի հասանական է կր կարծենք խապայեանի ենթագրած ժամանակը՝ ծնծգ. դար:

262

Ա. — ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

Բ. — ԳԻՐԳ ՄՈՂՈՒԹԵԱՆՑ. — 1

Թրգմ. ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԱԿՈՆԱՅԻ (1344)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտաւ 27×19×5: էջք 504: Հանգամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Արքայահամ երէց: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկսիւն, 45 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Գունաւոր խորանարդարգ՝ էջ 5 և 205: Կարեկազմ տախտակեայ: Պահպանակ մաքաղաթեայ, սկիզբը եւ վերջը, երկուսիս թերթ, անկիւնաւոր երկաթաղով, ոսկերեբանեան ճառի մասնք:

Ահաւասիկ հատուած մը իբր նմոյշ. «Բամզի մշ վայրապար է ասելն եթէ փոքր ժամանակ ընդ ձեզ նմ, այդ եւ յամա-

խաբար եւս յեղյեղ գնոյն տրամականմ, գիշուցանելով զըզործմ ամեմայն, վասն այստիկ երբեմն ասէ եթէ երբսմ եւ զամ եւ յէ ոյր եսմ եմ եւ զուգ իցէք. եւ երէ ոյ կարէք այժմ գալ գնիմ իմ, բայց յետոյ եւ կեսցիք, եւ եթէ առ Հայր երբսմ, եւ Հայր մեծ է քամ զես, քէ մայր զիմեյն առացի ձեզ. եւ յէ ոյ ի հարկէ կրեմ զայս, այդ յազագս սիրոյն Հաւր, որպէս զի ի միտ առնույն»:

Ա. — ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ալպերտ

էջ 1-3, դատարի:

էջ 4.— Սկիզբն առաջին գրոցն է։ —
3-րդայս աստուածային բնութեան նախ թէ
է՛ Ած։ ... 17։— Յաղագս սղորմութեան
Այ։

էջ 5.— Համառոտ հաւաքումն Ած. ա-
բամական ճշմարտութեամբ։ — Քանզի պե-
րագանցութիւն աստուածաբանական ճշ-
մարտութեան է նշոյլ վերինն ճառապարհի
յուսարիւրէ մտաց եւ խրախութիւն արքու-
նական փափկութեանց, յաղեցուցանող ա-
խորժական։

էջ 34.— Յաղագս ստեղծման էից։

էջ 71.— Յաղագս յարին առ հասա-
րակ։

էջ 96.— Գիրք Զորքերդ, Յաղագս
Մարդեղութեան Քի։ — Ա.— Յաղագս Հրեշ-
տակական ողորմին։

էջ 120.— Սկիզբն Հիմքերքդ Գրոցն.
Յաղագս Շնորհաց եւ Առաքինութեանց։

էջ 138.— Սկիզբն վեցերքդ Գրոցն.
Յաղագս հորիքդոց։ — Ա.— Յաղագս սահ-
մանի խորհրդոց։

էջ 186.— Սկիզբն Եօթներքդ Գրոցն.
վասն Կառարածի Աշխարհի։ Ա.— Յաղագս
Քուարանին։

էջ 204.— Դատարկ։

Բ. ԵԱԿԱՆԻ ՄՐԱՌԻԹԵԱՆՑ

Պետրոս Արագնացի

էջ 205.— Գիրք Յաղագս Մարդ-
րեանց։ Օգնեա Սր. Ած.ածին եւ յարգեա
ինձ։ — Պատմեա ժողովրդեան իմոյ զմեզ
նոցա, եւ տանն Յակոբայ զանօրէնութիւն
նոցա։

էջ 480.— Յաղագս երկրքդ հրամա-
նին։ Սիրեցես զրմկեր քո իրքեւ գտնմմ քո։
— վասն Հրամանեա այս ասէ Տէրն թէ է
նման առաջնոյն։

էջ 482-503.— Դատարկ։

էջ 504.— Ազօբք ընդդէմ փորձու-
թեան։

էջ 504.— Ազօբք Ս. Թովմայի վարդա-
պետին իկեղեցւոյ։

Յիշատակարան քարգամաւորեան։ —
Թ. 1344

էջ 203ա.— Փառք Ամենասուրբ Եւ-
րողութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն

Սրբոյ։ Արդ ի յամի ծնեղեան Փրկչին մերոյ
Հաղարեորդի երեքհարիւրերորդի քառաս-
ներորդի չորրորդի, եւ ի Թուականութեան
Հայոց եօթնհարիւրորդի [է]նաներորդի Եր-
րորդի, Թարգմանցաւ վերստին գիրքս որ
կոչի Այսերո ի յատին բարբառոյն ի Հայս,
ձեռամբ Տրա Պետրոսի աղագւ յատին եւ
աշխարհաւ Արաքոնացի, ի կարդէ քարոզո-
ղաց սրբոյն Դամինիկոսի, որոյ Թարգմանն
է Յակոբայ վրդն. աղագւ Հայ, եւ ի կարդէ
քարոզողաց սրբոյն Դամինիկոսի, ի վերին
մանքս Քոնոյ, ընդ Հովանեաւ Սր. Ած.ած-
նին, որոյ աստմարդ եւ Հողարարուն էր
Յոհան վրդն. որ մականունն կոչի Քոնեցի,
յորոյ անունն չինեղին դր. ուխտս, աս-
տուածաւոր եւ բարեպաշտ պարոն Գորդն,
եւ ամուսինն իւր տիկին Ելթին, եւ սոքա
Երեւանս, Յոհան վրդն. եւ պարոն Գոր-
դն, եւ տիկին Ելթին, ինքնալոծար կա-
մօք նոյ իրեցին զվանքս կարգին քարոզո-
ղաց սրբոյն Դամինիկոսի, տուրք յաւիտե-
նական։ Արդ վերոյ ասացեալ Յոհան Եղե-
կատեմա բաղում բարութեան, զի ժողով-
եաց աստ վրդաք ի յատինացեղն եւ ի Հա-
յոց, տածելով զնոսա ըստ Հոգւոյ եւ ըստ
մարմնոյ, եւ Թարգմանեաց եւ Թարգմանէ
զիրա թաղումս ողեւաւ եւ յուսաւորչաւ։
Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ եւ եղեւ իրեւ
զհաւատարիմ յրոեան Յեսու Նուեա, մաա-
նկով յերկիրն աւետեաց, այսինքն ի միա-
րանութեան սր. Եկեղեցւոյն Հոռմայ, եւ ե-
րբ աղպիս Հայոց զփրկական Համբաւն։
Եւ առաջնորդեալ արժանաւորացն մտանել
ի Հնազանդութիւն զերազրական աթոռոյն
Հոռմայ, որ է մուտ եւ դուռն երկնից ար-
քայութեան, որում զմեզ արժանաւորեացէ
Քս։

Արդ որք օլտիք ի սմանէ կամ օրինա-
կէք, ողորմութիւն ինդրեցէք յԱյ. վերոյ
ասացեալ աշխատողացս եւ նոցին երախտա-
ւորացն։ Եւ աղայմք զի որք օրինակէք
զզիրքս, զսակաւ յիշատակարանս զրեցէք,
եւ դուք զերայ յիշէք ի զիրն կենաց ամէն։

Ջապատական եւ զմեհմարտիկ բա-
րունին Մարդարէ, որ բաղում աշխատեալս
ի վերայ մեր, յաղթս յիշեցէք։

Մամր յիշատակագրութիւնք Գրչի.

1.— էջ 119ր.— Աղայմս յիշել յոգ-

ծրոցս սորա զԱբրահամ երէցս :

2. — Ի՞նչ 1851. — Գրծ ու կէտ ծածկագրով. — «Վայ անգաւորին Աբրահամ դրծողիս, չազար մաաղչս :

ՄԱՆՈՒԹ. — Սաւայանեանի Յուդակէն կ'առնենք հետեւեայ տողերը. «Տոյեայ է դիրս ի Վենետիկ յամի 1715, սրբազրու-

թեամբ Մխիթար Վարդապետի Սերաստացւոյ. — Բ. Գրբբ յղ. Մոլութեանց Թարգմանեալ ի նոյն Պետրոսէ, յես դրոցն Առաքինութեանց : Տպեալ է եւ այս ի Վենետիկ յամի 1720 : Սրբազրեայ է եւ զայս զիրս Մխիթար Սերաստացի, բայց լաւ եւս էր Թողոյ ըստ ընազրին» (էջ 191) :

263

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Շ Ո Յ

(ԺԸ. Գաթի)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւայ 28×21×2: Էջք 20-234: Հանդամանք լաւ, սկիզբէն մաս մը պակաս: Խուղթ տոկուն: Գրիչ եւ ստացող Մարգարայ Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, միացեալսր սև. մկանով, միասին, 20-35 տող: Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք ուսուս: Ուղղապարթիւն աղճատ: Կաղմ խաւարտեայ անարուեստ: Դատարկ եւ կտրուած էջեր բազմաթիւ են. այսպէս, էջ 92-3, 96-7, 112, 115-136, 204-211, 230-235:

ԲՈՎԱԼՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-19. — Կր սլակին:

էջ 20-23. — Տարբեր, բարակ թուղթ: Կր պարունակէ նամակագրութեան ձեւեր. էջ 22 դատարկ:

էջ 24. — Թիֆն ՌՁի, մարտի ժգ ումբն, Դիտտ Գոսայ ողլուն չուգայ տիփ...

էջ 27-28. — Նամակագրութեան ձեւեր:

էջ 29. — Հց. Թէ քանիք են գրեանք Հայոց աղլիս:

էջ 30. — Սրբոյն Գրիգորի Հայոց վերադիտողի վկայէրի բամ յարգարեկամ, վասրն մոլորմամ Ձատիկի: Ի թականութեան Հայոց ԻՃԼԼ ամին ի սր. Ձատիկէն մոլորեցան տասն աղգ հաւատացեալոց, Հայք եւ Ասորիք միայն միացին հաստատուն, Հոռոմք եւ Ֆրանկք եւս հետեւեցան Իսկոնի որ արկունէր զոտմարն յապրիէլի Հինգն, եւ զյորումն յունին հանդիպեցուցանէր ի տօնն Ղազարու, զոր Հայք եւ Ասորիք եւ Երբայեցիք արկանէին ապրիլի գ որ հանդիպե-

ցուցանէր ի տօն Մառգարաբին: Յորժամ մոլորի արարին եւ դիտին ոչ կոչեցին եւ նա նախանձեալ եւ ելալ զաղտ առեայ զդիրն քերեաց, եւ արար զվեցն Հինգ, յասն որոյ ամէն Ղի տարի մոլորին յոյնք ի Ձատիկն: Յայն ժամ դասք քահանայից որ կային Ուհա քաղաքին աղգ արարին Տն. Գրիգորիսի Վկայաբիրին՝ Հայոց Կաթողիկոսին, եւ նա գրով ձեռին իւրոյ հաստատուեաց զնոսա անշարժ կալ ի հաւատս ուղղափառս: Եւ էր պատճէն զորոյն այսպէս, զոր զրեաց լուհա:

Բրիտանի Ձմարիտ սիրնալսցդ Սրբոյ իրորդութեամբ, քառեայիցդ եւ իշխումացրդ եւ անլ ամեմայն ժողովրդացդ յոյնոյն, — Տես Յուգակ Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Գ. Հատոր, 1954, էջ 55-56:

էջ 32. — Կարգաւորութիւն Ար. եւ Ուղղափառ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ որ յամօք առնէ զիերոնիմոնաց:

էջ 35. — Բարոգ վամ Յարութեամ, ի բամն Ղուկասու. Բարդուս յարեալ Տէր եւ երեւեցալ Սիմօնի. — Տէրն մեր Յս. Գո. յորժամ էր յախարհս դիտաց զի փոխուող էր աշխարհէս...

էջ 44. — Յայլմէ Բարոգ ի Համբարձումն, ի բամն Մարիտի. Տէրն մեր Յս. Գո. համբարձալ յերկիմ. — Որպէս ասեն վարդապետք թլ կարգ ի ընտրեանս եւ կանոնք Այ. ...:

էջ 53. — Նորին քարոգ քարձեալ վասրն Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեամ:

էջ 60. — Յայլմէ քարոգ վամ պատալագին:

էջ 67.— Պատմութիւն վերապիւն—
Պատմութիւն մաւակատեաց:— վառն շի-
նուքեան կզգոյմ Ախթամարա:

էջ 68.— Կարգ մերոց վարդապետաց
... Էւ նա Յովհաննէս Վրդպիւն Բրդուի
կաշկերչոյ Ուսումնեցոյ. նա Բարսեղի մէծ
Վրդպիւն Կարսկացոյ. եւ նա Յովհաննէս
Բուսիկ Վրդպիւն Բաղիկեցոյ. եւ նա Խա-
չատուր Վրդպիւն Բաղիկեցոյ. եւ նա Արքա-
նաւ Կաթողիկոսն. եւ նա Կարապետ
Վրդպիւն Բաղիկեցոյ, Հայր Կացու Սր. Ա-
նապատին:

էջ 68.— Պատմ. Նեստոր Նարան-
ոյն, որ զրեայ է արապ գիրքն...

էջ 68.— վառն շինուքեան կզգոյմ
Ախթամարայ.— Ի թվին Հայոց ՌճՂ ամին
Հանդիպեցա ի կղզին Ախթամար, րնթերցա
դմիծ կոնդակն որ զրեայ կայր բազում
Հիւանայի բանա...

էջ 69.— Պատմութիւն Յովսիփոսի
նովմա որին.— Ընդ ժամանակս ընդ աշու-
սիկ, Երանելի աշուն Յովսիփոս...

էջ 89.— վառն Աստեղն (գ)որ առաջ-
նորդեաց մոգուցն:— վառն Մկրտութեան
տղայի:

էջ 90.— Պատմ. Փարէզ քաղաքին:

էջ 91.— Պատմ. Համափիւռ ծաղկին:

էջ 94.— վառնեան վրդպիւն ասացեալ
բաւն եւստատի.— Կենսարուի Սր. Աւե-
տարանի Քսի. զԹաղէս Աւաքեայն Հայոց
յրթիցն ասէ...

էջ 95.— Այլ բան վառնեան վրդպի-
նին է Յրադպարի յուժանիւն.— Կիւրեղ
Աղէքսանդրացի զրէ առ Թէոդոս Թագաւորն
ժամն Ջատկին եւ ասէ...

էջ 98.— Յաղագր. աստիճանաց եկե-
ղեցոյ, քէ ուր եցոյց Քս.:

էջ 99.— Քարոց վառն վարդապետին:

էջ 113-114.— Թերի աշխատակ մր:

էջ 137.— Նրկոստեան կենդանակեր-
պից տարնմ? ցոյցէ.— Յորժամ խոյն լինի
աստուածէր տարուոյն, գարուն ապիւն, ամ-
իրոց առատութիւն...

էջ 140.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ յաղագր մե-
յոյ յուսարչին Սրբոյն Գրիգորի, եւ Սրբ-
բոյն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի, որոյն
Արամակիմէ, որոյնն Յուսէպ, որոյնն
Վրդանա, որոյնն Սրբոյն Գրիգորի Պար-

չեւի մեր Լուսաւորչի. յԱյոռ Թաղէսի
Սր. Առաքելոյն.— Ի յաթ եւ ի տասն ամի
Թաւառորութեան Տրդատայ նստաւ յԱթոռ
Սր. Առաքելոյն Թաղէսի, Լուսաւորչին
Հայոց Գրիգոր...

ԵԱՆՈՒՅ.— Վարի լուսանցքին շնոր-
դիւր նշանակուած է. «Մարտկայ երիցու-
ն»:

էջ 192.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ յաղագր
Սրբոյն հաշին Հաղուանց, Թէ որպէս դար-
ձաւ ի Պարսից աշխարհէն խաչն Ածրովալ,
եւ մտն ընկալեալ տիկնոջն Սիւնեաց.— Էւ
եղեւ յետ Թաղաւորելոյն Մօրկայ արքային
Հռոմոմց...

էջ 212.— Պատմութիւն զգաթ խոյի
կակդպոյն շանդերմ...

ԵԱՆՈՒՅ.— Եարունակութեան կր
Հասկցուի թէ Մեծն Աղէքսանդրի Պատմու-
թիւնն է, որ կանչ կ'առնէ 229րդ էջի կի-
սուն:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— էջ 66.— Որ եւ զմեկ Հաղորդս ու-
րացէ Քս. Ած. զստացոյց եւ զգծող զու-
նարժան զՄարգարայ Դպիրս: Եւ զու կար-
դացող զրբիս միոյ յիշման արժան առնիլիւր
առաջի անմաճ դառնին Քսի. այն որ առատն
է ողորմութեան, ողորմեացի մեղ եւ մեղ,
եւ իւր քաղցր արքայութեան արժան առ-
նէ զմեկ ամէն:

2.— էջ 203.— Տէր մեր Յս. Քս.
որպէս ողորմեացր Վարդի Պատրոյն եւ նո-
րին մեղացն եւ յանցանացն Թողութիւն
չնորհեցեր, նոյն գթութեամբ եւ անխա-
կայութեամբ ինձ անարժան գրչի ու-
ղորմութիւն եւ բազում յանցանաց իմոց, որ
ոչ թիւ կա եւ ոչ Համար, Թողութիւն չը-
նորհեաւ եւ քո քաղցր եւ աստուածային տե-
սոյդ արժանի արաւ շանդերմ ծնողոք եւ աղ-
դականօք իմօք ամէն, Ով սիրելիք իմ Հայրք
եւ եղբարք, յորժամ Հանդիպիք այսմ պատ-
մութեանս ընթեռնուք եւ ուրախանաք, որ
բաղձամեղ զծող սորին յիշմանի ի սր. յա-
ղութս մեր ամէն, ի յաւաւրս Վարդին Պատ-
րիկոյ յաւ[յ]տնեցաւ Սր. Խաչն Վարդա որ
ի յերկնն Գալիլիայ, ի Թվականիս Հայոց
Ճ եւ Բ:

264

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱՄՈՍԱՑ. — 2

Ն. ԱՄԲՐՈՆԱՑԻ (1178)

Ս. Յակոբ (Երեսնագլխ)

1806-1809

Նկարագրութիւն. —

Ծառայ 27×20×6: Էջ 626: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Կեսա-
րացի Պետրոս Ապս. Աստուածատրեանց:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսագիրները
կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն,
47 տող: Նոտրապիր մանր: Համառօտապրո-
թիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Ածալիմ երգաց Սազմոաց
մարգարէութեան Դաւթի, Արարեալ Ներ-
դիսի եպս.ի Տաքսոմի կիլիկեցոյ. — Ապա-
ւինեալ յայն, որ տայ ամենայնի առատա-
պէս եւ ո՛ր նախատէ...:

Էջ 7. — Երանեալ է այր որ ոչ պնաց
ի խորհուրդս ամբարշտաց...:

Էջ 620. — Պատմութիւն Ներսիսի Լամ-
բրոմացոյ եպս.ի Տաքսոմի երգացն Սազ-
մոսի քննողի. — Ընդ նուագել թաղաւորու-
թեան եւ իշխանութեան Հայոց, յորժամ
յափշտակեցաւ յիմալիյացոցն մայրաքա-
ղաքն յինի...: Հմմտ. Արիւան, Հայապա-
տում, Էջ 113: Եւ Յովսէփեանց, Յիշտ. Ձե-
ռադրաց, Ա. էջ 539 եւ 542:

Էջ 623. — Ամենապատճառ եւ անսիրդ-
րան կոթիւն երանական Երբորդութեան
Սրբոյ, որ բոլոր զգիցս է պատճառ եւ հա-
նուրց էացելոց սկիզբն ... ամենագոյ թա-
ղուհին Ջուպէյ, այն որ զողեալ յամուս-
նութիւն լարի թաղաւորին Հեթմոյ ծնաւ
դայթոզ թաղաւորս մեր Լէոն...: Հմմտ.
Արիւան, Հայապատում, էջ 482:

Էջ 626: — (Բաւ Աստուորացն) գար-
ձեալ: Պատմ. Վարդուց ՏՈ. Նե[ր]սէսի
Լամբրոմացոյ եւ Արքեպս.իմ Տաքսոմ կի-
լիկեցոյ. — Սա էր որդի մեծի իշխանին
Հայոց Օշնի Տն. Լամբրոսի...:

Յակոբայ Աթոռս օրինակեցաւ ձեռամբ Ջա-
քարիայ Պատրիարքի Պօլսոյ աշակերտ Կե-
սարացի Վանք զիւղցի Ածաւորեանց դար-
մէն Պետրոս եւեթ եպիսկոպոսիս, ի ՌԻՄԵ
Եւ սեպ. ծր. դմնացեալն Տէր յաջողէ:

2. — Էջ 140ր. — Ի թուին ՌԻՄԵ, մա-
լիսի 27, սկսայ վերստին աւերեակէլ Մեծ
Պօլսոյ Ջաքարիայ լարեկարգ Պատրիարքի
աշակերտ Կեսարացի Պետրոս եպիսկոպոսս.
Տէր յաջողեցէ:

3. — Էջ 218ա. — Մեծի Պօլսոյ Ջա-
քարիայ Պատրիարքի յետին աշակերտ Եւ-
կաս. Պետրոս մկրտածած Կեսարացի սեւա-
կիրս յեւեթիք ի Տէր, ընթերցողոյ, որ ահա
յօրինակելով հասի աստ, ՌԻՄԵ, իզ ըր յու-
նեաի, ի Սր. Սաղիմ:

4. — Էջ 243ր. — Ի Սր. աստուսն եղմ
ի յԱծաղիք Աթոռն Սրց. Յակոբեանց, լա-
ւուրն Տն. Թեոդորոսի Հոգեւորտիր պատ-
րիարքին Վանքեայ, տէր յարութեան, որ
էր թիւն Հայոցս ՌԻՄԵ, Եւ յայիսի 8, ու-
ուր չորեքշաբթի, ի պահոցն Սրբոյ Վար-
դափառի, յի էր օր ծննդեան իմոյ, որ լի-
րացուցեալ ՄԻ տարիս մտի ի ՄԳրն, մե-
ղապարտ Պետրոս յոկ անուն եպս. Կեսա-
րացի ի Վանք զիւղէ, ի յԱծաւորեանց դար-
մէն, իսանճի Պատախի որդի, ի մանաւանդ
մեծի Պօլսոյ Հանդուցեալ Տն. Ջաքարիայ
պատրիարքի ձեռնառուն աշակերտ Եւ վե-
թիլ, տկար անձամբ կիեալ ի Սր. Աթոռս,
ի բարեկրթ խնամս այցելուի սորին, ի
խնամարկելով միայն, յուսալով յԱծ. ողոր-
մին ի բարեմիտ ընթերցողացոյ եւ վախիւ-
ղաց, իրր գրօսանս ինձ համարելով՝ բոտ
կարի իմոյ՝ օրինակեցի զայս մատենաւ:

5. — Էջ 619ր. — Աստ կատարեալա-
բան մեկնողի Սր. զորոյս, բայց յետագայ
զրեալս յայլ զորց զտի եւ եղի, որք են վե-
րաբերելիք մատենիս, եւ յառաժողանու-
թիւն, որ է յսկիզբն, եւս ի Պօլիս յայլ օրի-
նակէ տեալ էի, զայս եւս զրեցի, եւ յիտ-

Բիշտատակարարութիւն Գրչի. —

1. — Էջ 102ր. — Ի Սր. Սաղիմ Սր.

կատար անել, ջանացայ, եւ եղի ի Սր. Աթոս Սրբոց Յակորբանց, ի Սր. Սաղիմ, Ընթերցողքոյ եւ օրինակողն թարց եպերանայ ի սէրս բնկայեալ յինսնիք զիս եւ զամհոգեւոր եւ մարմնաւոր իմայինս որ եմ կենարացի Պետրոս յոկ եպսպս. ի թուին հաւոյց ՌԻՄԸ, եւ մարտի իր հասեալ աստ:

Գ.— Էջ 626ր.— Առաղվեցումքիւմ իմ, իւր զերցալումսկամ, յօրիմակողս գմատեամս այս մայմեանմ.— Փոռք զոհութիւն եւ խոնարհական երկրպագութիւն Ամենակորոյ եւ բարեխնամ մարդասիրին Այ. տամ եւ յիտերան զոհացողութեամբ, եւ տամ շնորհակալութիւն Սրբոյ Ներսիսի Լամբրոնոցի Հոգևոր վարդապետի եւ շնորհաշուք Աբսկայսի Տարսնի, եւ երջանիկ Դաւթայ Ածաւալոր ըստ մարմնոյ մարդաբէին, որք զրելոյ եւ մեկնելոյ զայս Հոգեհոսաղ մատ-

եանս արձանացուցեալ յեկեղեցիս Գաի. եւ Էդէն բարեխոս առ Ած. ասկս նուաստութեանս, որոց խնամածու օժանդակութեամբ լաղմացայ օրինակել, եւ օրինակեցի ըստ կարեացս բերման, Կոստանդնուպոլսոյ տեառն Չարարիայ ազդատէր եւ բարեկարգ պատրիարքի յետին աշակերտ (եւ ի կենդանութեան նորին իւրն վէթիլ) ի Կեսարիոյ երկրէն, եւ ի վանք զԷդէն, յԱծատրեանց զարմէն, խանճի Պուտախի որդի Պետրոս յոկ անուն Լպսս. ի Սրն. Սաղիմ յԱծաւաւատտ Աթոս Սրց. Յակորբանց, լաւուր պատրիարդութեան Տն. Թէոդորոսի Բըջանիկ պատրիարդի եւ յատուկ խնամատրի իմոյ, եւ սերագումար եղբարց սիրոյ յորդորմամբն, եւ կատարեցի ահա, ի թուին հաւոյց, ՌԻՄԸ, եւ Մարտի իգ:

265

1.— ԾԻՍԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆԲ

2.— ԶԱՂԱԳՍ ԶՕԴՈՒԱԾՈՑ ՀԱՒԱՏՈՑ

Մաղուսա (Կիպրոս)

ԶԳԳ = 1314

ՆԿԱՐԱՂՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 27×20×8: ԹԼԵԹԷ Դ. 332: Հանդամանք՝ բնդհանրապէս լաւ. դործածութեամբ աղտոտուած եւ հինգած, եւ այս նորոգութիւն կրած, մասնաւորաբար սաղմոսի բաժինը: Մաղաղաթ աղնիւն Գրիչ, Ստեփանոս ԳոյնԵրեւանց, Գրութիւն՝ խորալորները եւ զլիազերները կարմիր, մնացեալս սև. մեյանով, երկուսն, 19 տող: Բոյրողիք: Իւրագանչիք դուրդայն սկիզբը կարմիրով լուսանցազարդ. եւ մեծ զլիստառ: Ոճրանշարդք, Թղ. 1ա, եւ 198ր: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Պահպանակ մաղաղթեայ երկաթադիր՝ մասն Աւետարանին Ղուկասոս. սկիզբը 2 Թերթ, զերջը մէկ: Ստացող՝ Տիկին Ալիս Սինեթալու Կիպրոսի: Յիշատակագիրք.— Ա.— Գրիչը, 1314: Բ.— Թարգմանիչը՝ Թագէոս Լպս: Գ.— Ստացողը՝ Առաքել Լպս, 1324: Դ.— Գրիչ Ստեփանոս Նորատնիկ: Ե.— Կաղ-

մողք՝ Ստեփանոս, 1392: Զ.— Կաղմող Կարապետ Ժակակալ, 1497: Է.— ՎԼԵՐԻՆ Կաղմող Մէլքի Ածատուր Լպս, 1590:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. Ա-Բ 1.— Պահպանակ:

Թղ. Բ 2.— Յիշատակաբան, տես յետոյ:

Թղ. Գ-Դ.— Բոյրողիք, մասն յատկեան կաշեկաղմաւորի:

1.— ԾԻՍԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆԲ

Ա.— ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ.— 8

Թղ. 1ա.— Երկաթադիր, կարմիր կապոյտ.— Երանեալ է այր որ ոչ գնաց...

Թղ. 195ր 2.— Դովետ Յըմարիտ Սաղմարիմ.— Ածատուկս այս Հոգեբարոյցող ըրուարտանս... Տես Սիւն, 1951 էջ 377-378:

Բ.— ԺԱՄԱԳԻՐՔ.— 3

Թղ. 198թ.— Քարոզ գիշերային ժամում պաշտաման զկնի Տէր եթէ շրթանցն.—
 Զարթուցեալքս ամենեքեան...:

ԾԱՆՈՅ.— Ստորին լուսանցքին կան նոտարպիր սատողերը. ձևյա Աղօթմամատուցըս բովանդակ հերձուած եւ ալլալող է, ապա վասն Այ. մի՛ ընդունէք զբանս սորա, զի սուս է որ ասէ ի յետքն թէ ի նոտարպիր յորինակէն էմ զրեր, զի սորա զրազն ալլ մեղանէր և առողն եւ ընդունողն կրկին մեղանէ՞:

5.— Գլխազարդ, Թ. 265 յդ. 198թ

Թղ. 237թ.— Հանգստեան ժամում, Սաղ. Դ. ի կարդալ իմում...:

Թղ. 242թ.— Դատարկ:

Թղ. 243ա.— Անտարան ըստ Մատթի.— եւ յերեկոյի չարթուն...:

Գ.— ՃԱՆՈՑ.— 11

Թղ. 257ա 1.— Առաջիկոց տամ որոց եւ համդիպի...:

Թղ. 257ա 2.— Ընթերցում Յեսայայ

Մարգարէէ.— Այսպէս ասէ Տէր. դամ ժողովի զամենայն ազգս եւ զեզրու...:

Թղ. 259թ.— Մարգարէից տամ՝ որ եւ լինի...: Ընթերցում ի Յովնայ Մարգարէէ.— Եւ արդ ասէ Տէր Ած. ձեր, զարձարուք առ իս յամենայն սրտէ ձերմէ...:

Թղ. 260թ.— Սուրբ Թագաւորաց Տաւրի...: Ընթերցում ՅԱռակաց.— Սիրտս ան խորհեացի զիրաւունս...:

Թղ. 261թ.— Հայրապետաց Տաւրի...: Ընթերցում ՅԱռակաց.— Բերան խոնարհաց խաւսի զիմաստութիւն...:

Թղ. 263ա.— Մարտիրոսաց Տաւրի...: Ընթերցում ՅԵսայայ Մարգարէէ.— Լրուարուք ինձ կորուսեալք սրտիք...:

Թղ. 261ա.— Նախնայաց եւ ձգնաւորաց Տաւրի...: Ընթերցում ի Նաւումայ Մարգարէէ.— Այսպէս ասէ Տէր. բազրէ Տէր որոց սպասեն նմա յաւուր նեղութեան...:

Թղ. 266ա.— Կուսմանց Տաւրի...: Ընթերցում ՅԱռակաց.— Բազում զստերքստացան մեծութիւն...:

Թղ. 268ա.— Եկեղեցւոյ Տաւրի...: Ընթերցում ՅԵսայայ Մարգարէէ.— Այսպէս ասէ Տէր. զարթիր զարթիր Սիրն, զգեցիր ըզգարութիւն թո Սիրն...:

Թղ. 270ա.— Խաչի յէ տաւմես...: Ընթերցում ՅԱռակաց.— Փայտ կենաց է ամենեկուն որ պատասարին ի նա...:

Գ.— ԳԱՆՁԳԻՐՔ.— 3

Թղ. 277ա.— Քարոզ Եմնդի եւ Զատիկի, Սրբոյն Բարսեղի ասացեալ.— Ժողովեալքս ի տաճար փառաց սրբութեանդ թոյ...:

Թղ. 280թ.— Քարոզ Յարութեան Տեառին.— Խորհուրդ Հրայրամար կամաց տարբի Հաւրդ Երկնաորի...: Խաչատուր...:

Թղ. 286ա.— Քալազ Գալստեան Սր. Հոգւոյն, Գրիգորի Նաթկեացոյ առացեալ.— Դանձ յուսոյ փառակից Որդւոյ...: Գրիգորի երգ:

Թղ. 288թ.— Վարդապետին Քարոզ՝ Տեառն ներսիսի Հայոց կարողիկոսի ասացեալ, վասն Պաշտօնակեպարութեան Տճ. մերոյ Յի. Քի.— Ներդործական զարութիւն՝

տնեց քնուխնու՝ ի վեր քան ըզբան...
Ներսէսի երգ:

Թղ. 293ա.— Գրիգորի Նարեկացւոյ
Քարոզ, աւագեալ ի փոխումն Ամեմաւրի-
նեայ Աք. Ած. ածմիմ.— Դանձ անապական
ծածկեալ սրբութեամբ... Գրիգորի երգ:
Տես Սիւն, 1948, էջ 213:

Թղ. 297բ.— Քարոզ խաչավերաց Տա-
նին, Գրիգորի Նարեկացւոյ ասացեալ.—
Դանձ անդնին ծածկեալ մեծութիւն...
Գրիգորի երգ:

2.— ՅԱՂԱԿՄ ՋՕՂՈՒՄԾՈՑ

ՀԱՒԱՏՈՑ.— 1

Թովմայ Ազուհմացի

Թղ. 302ա.— Սկսածի խօսք Սրբոյմ
Թովմայի վնեմակամ վղաւի Յագնիմոյ:
Կարգիմ եզբարցն Քարոզողաց: Յաղագս
Ջողումաձոյ Հաւատոյ, եւ խորհրդածու-
րեանց եկեղցւոյ.— Խնդրեաց յինէն ձերդ սի-
նելութիւն, զի յաղապս չաւատոյ զօղուա-
ծոց եւ եկեղեցւոյ խորհրդածութեանց, ձեզ
Համառու ինչ մասն յիշատակի փոխադրե-
ցեցէ՝ երկրայութեամբն Հանդերձ՝ որք առ
այսոսիկ կարացցեն շարժել...

ԾԱՆՈԹ.— Վերի յուսանցքին կայ սա
տոյր. «Հերձուածոցի դաստնութիւն է յի
խորութիւն»: Իսկ վարը դարձեալ. «Աղթար-
մա է այս դաստնութիւնս»: Երկուք ալ
նորոգիւր: Այսպիսի յուսանցադրութիւն-
ներ կան ուրիշ տեղեր ալ. օր. Թղ. 314ա:
«Այս նոր Հերձուածս պիղծ Ֆոանդին, զի
Տէրն ասէ յորժամ դայցէ Որդի Մարդոյ,
յայնժամ Հատուցանէ իւրաքանչիւր զգործն
յւր»: Թղ. 314բ. «Այս ալ նոր Հերձուած
պիղծ Ֆոանդին, Հակառակ ամ. գրոց»:

Թղ. 319բ.— Յաղագս խորհրդածու-
րեանց եկեղցւոյ.— Այժմ վերջոյ կայ նկա-
տի՝ յաղագս եկեղեցւոյ խորհրդածու-
թեանց...

Թղ. 332ա.— Մանր գրութիւնք եւ յի-
շատակարան. վերջինը տես վարը իր կար-
դին:

Յիշատակարամբ.

Ա.— Գրչիմ.

Թղ. 300բ.— Բաւմ Յիշատակարամ.—

Թկ. 1314.—

Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեանն
յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Ի Թուականիս Հայոց 244 ի Թաղաւո-
րութեան Հայոց Աւելի եւ ի Կաթողիկոսու-
թեան Կոստանդնույ եղեւ կատարումն գրո-
ցես: Յերեսս անդեալ աղաչեմ, որք Հանդի-
պիք սուրբ գրոցս՝ յիշեցէք ի բարին դար-
տահին յիշման դտամ Ալիծն զսինէջայէսն
Կիւրոսի որ է դուստր Պատրոն Հեթմոյ որ
էր տէր Լամպրունին որոյ ողորմեսցի նմա
Տէր Ած. ամէն:

Եւ վերայ գրեալ սինէջայէսն էր Հայոց
Պատարոնի վերոյ գրելոյն մաւթոյր, որ
հրամայեաց ինձ մեղաւոր եւ անարժան
գրչիս՝ այսպիսի յեղանակաւ չարայարել
զերգս սագժոսաց եւ դայս՝ ըստ կարգի,
որոց Տէր Ած. վայելել տացէ զսա վերոյ-
գրեալ ստացողին ընդ երկայն աւուրս: Եւ
յետ աստեազս զանանց բարին եւ զան-
հատելի Երանութիւն ուր սուրբք ամենայն
Հաւաքեալ կան: Եւ որք յիշէք զվերոյ
գրեալ տամ Ալիծն ծնողիւք իւրովք եւ ա-
մենայն դարմիւք, եւ զուք յիշեալ յիշիք
յողորմութիւնն Այ. որ է աւրհնեալ յաւիտ-
եանս յաւիտենից, ամէն:

Գրեցաւ յընտիր աւրիտակէ տինս կու-
տարեալ յաւեանառ զրչութեան ի Կիւրոս
կղզի ի քաղաքս Մաղուսա, ի վանքս Հա-
յոց, ընդ Հովանեալ Սր. Ած. ածմինս եւ Սրբ-
րոյն Յոհաննէս Աւետարանչի, ձեռամբ
մեղաւոր Հողոյ եւ անարժանի, Ստեփանոսի
Դոյմեքի[ր]իցամց, որոյ ողորմեսցի Քս.
Ած. ամէն.— Տես Սիւն, 1948, էջ 213:
Գրչին անունը դիմուկէտ ծածկագրով է նը-
շտակուած:

Մամր Յիշատակագրութիւնք.—

1.— Թղ. 41բ 2.— Ըզօտացաւդ սր-
կրոցս դրարեպաշտուէի պարոն ըզդուստր
իշխանաց իշխանին պարոն Հեթմոյ, տեսոն
Լամպրունին, զտիկին Ալիծ Սինէջայէս
Կիւրոսի, յիշեցիք ի Քս. բարեպաշտ ծնո-
ղիւք իւրովք. այլ եւ զմեղաւոր Հողս գրիւ.
եւ Ած. զմեղ, ամէն:

2.— Թղ. 242ա.— Ով պատուական
ստացաղք եւ տեստնուղք զիտացիք, ի
Դորդ վարդապետին աւրին[ա]կէն գրեցի,
եւ նա գրեալ էր ի յիշատակարանին, թէ
որ ոք յրեթեոնույն զսա այլափոխ բանիցն

պատահեցէ՝ մի՛ տգիտութեան վարկցիկամ անձնահաճութեան, եւ մի՛ համարձակեցի յեղաշրջել բան ինչ, զի յաւրինակէ Մեկնութեան Տեառն իրարմոյ ուղղեցի՝ որչափ գտի զինմանէ քննեալն։ Եւ թէ կամիցիս զիտել թէ ոչք են ի նմանէ քննեալքն՝ գտանիցես յանցնելու տեղուդ՝ զանունն իւր զրոշմեալ սեւադեղով։

Աղաչեմ յիշել ըզբարեպաշտուհի ստացալն եւ զամենայն զարմն իւր, այլ եւ զյծաւ։— Տեո Միոն, 1951, էջ 877։

Աւելի փոքր յիշատակագրութիւններ կան նաեւ թղ. 19ր, 87ա, 188ր, 162ա, եւ 198ա, առանց նորութեան։

Բ. Թարգմանիմ. Թաղէոս եպօսիկոփառյոյ։

Թղ. 331ա 1.— Յիշատակարան Թարգմանիմ գոր թարգմտմեաց ի Ֆռանցաց ի Հայո։—

Ի Քո. Յս. Հարցոյ անորոտարից, տէրանց եւ եղբարց իմ համատեղմից, տրուպս Թաղէոս Ասիականոսաց, եղբայր իսկ կարգին որ քարոզողաց, մտերմականաւ հոգւով բղձացեալ, ձեզ միշտ կիսուն արտի եւ Այս Երանեայ, զոր զատկ կարէք սոյն թարգմանութեամբս, ի յաղին յեղուէն ի Հայս առգրութեամբս։ Զի եթէ յուսով բնականն օրինաց, նախնի Հարցն տանմ նոյիմր վարդապետ, ջանն եւ կրթութիւն յոյս տալիս կէր, որ ինչ ի բնութեանս յօղոտն տալիս կէր, որչափ տպերախտ տպալ զտանիցի, որ իւրն համադրեալ ոչ արդինացի, յատ զիտելութեան իւրում եւ կարի, որքան եւ փոքրիկ անգամ լինիցի՝ Յաղայս որոյ իմա թերազարթութիւն, տեսեալ զսր. բանիցս ողտակարութիւն, կատարելոց եւ ծայրամարտից։ Պատճառ առատրեմ խորին իմաստից, զիսոս Թեմալի Հօր երանելոյ, ի վերատացեալ կարողէն փայլելոյ, վսեմականի նորոգ բարեմեանն, ի կաթալաղոն սրբոցն եղելոյն։ Որք են աստիճանք իմն Հոգւեւոր, զմեզ վերածողք ի փառն երկնաւոր։ Նախ երկրորտան զորոտածն Հաւատոյ, եւ եթն խորհուրդք օտրել եկեղեցոյ, աւանդեալքն մեզ առ ի Քրիստոսէ

եւ յառաքելոցն հանկանակէ։

Թարց որոց մարդիկ ոչ ներմուծանին ընդ դուռն Քս. որով ներգործին։ Թէ ուղղամտաց հաճոյ լինիցի, շնորհակալութիւն Տն. մատուցի, եւ թէ արհամիջ թուիցի անհաճոյ, վարչն իմ անվրդ ոտոցի յԱստուծոյ։ Զգրողդ աղաչեմ սիրովն Յիսուսի, բանքս այս ընդ ալլոցն օրինակեցի։ Թիւղքն եւ առնողքն իմոյս Հայոցաւմոց, զրեւցիքն յերկինս ի դունդն սրբոց։

Գ.— Առաքել եպօսի. Ստադողի. Իկ. 1324.—

1.— Թղ. 301ր 2.— Անկանոն բոլորգիւր, կարճադեղով.— Զկարատս ողորմութեանն Այ. զԱռաքել (զԱռաքել) առաքւան եպօս. եւ զծնողս իմ եւ զեղբարս իմ յիշեալիք ի Տէր որ ստացալ գտայ ի յանիւրաւ մամոնտէ իմմէ. Գր. 92Գ։

2.— Թղ. 198ա 2.— Կարճ եւ առանց նորութեան, ուստի զանց կ'ընենք։

Դ.— Գրիչ Ստեփանոս Նորատմիկ։

Թղ. 331ա 2.— Զմեզ աղաչեմ սիրելիք եւ անձկայիք, հաւոր իմ եւ եղբարք, յիշել սրտի մտօք զեղկիկ զրիչս, զՍիս. Նորատմիկ, եւ զստացող սր. բանիցս՝ զտէր Առաքել Նիկիայոյց Ապս. ըստ հայոց, բց. յորժամ ի փռանդաց տունն բառ ձևւոյ սր. եկցոյն. հռ. ի ներքոյ տարակուսանաց մկրտեցաւ բոթմունց անուանեցաւ եւ Լոյնձ գրել զսր. բանքս զայսոսիկ, զաստիճանք Հաւատոյ, եւ զի խնդս. սր. եկցոյ. զԹարգմանեան տն. Թաղէոսի Կաթալոյ եպի. ի յատին յեղուէն ի Հայս։ Իւ Ած. զմեզ լիշէ յիւր արքայութիւն, ամէն։

Ե.— Կազմող Ստեփանոսի, Իկ. 1399։

Թղ. 331ր.— Բողոքիւր, տարբեր նախորդէն.— Զարժանապատուեալ Ասիականոսունն Եմալ. զտէր Սարգիս եւ զտէր Եւայի աղաչեմ յիշել, ընդ նմին եւ զհնգաՀոգի եւ զհաւատարբիմ կրօնաւոր զՅՈՀԱՆՆԷՍ զփակակայ սրբոյն Յակոբայ եւ զծնողս իւր, վասնղի մեծ յուսով ևս զսր. մատենան վերատն նորոյի եւ կապիկ ի յիշատակ իւր եւ ամ. երախտաւորաց սրբոյ առաքելս առաքելական. վասն որոյ աղաչեմ զրե-

թերջուցս իննամով պահել և սրտի մտաւք յիշել յարժանաւոր յաղօթս ձեր ըզվերոյ զբեալ անուանադ եւ դայլ ամ . միարան եղ-
րաբոյ սրտոյն Յակոբայ , զկրօնաւորսդ և զմիտնակահացդ և զտապախարդոսդ եւ զս-
մենեսեան առհասարակ , Նաեւ ինձ ի սրտէ
խոցելոյս և մեղօք խաւարելոյս թերափարժ
աշխատողի ստոր և կազմողի Սաեփանոսի .
և միարան կորարցս յեռնակողմանս մեղաց
թաղութիւն խնդրել , և ինքն բարեբարն Սծ .
մեղ և ձեզ առհասարակ ողորմեացիւ ի թոյ .
ՊնՄ կայմեցաւ Սաղմոսարանս :

Յայրժ ամ ի կատարեցաւ նահատակու-
թեամբ Թէոդորոս կաթողիկոսն Հայոց (նա-
հատակութեամբ) ի մայրաքաղաքն Սիս ,
որոյ յիշատակ նորա աւրհնութեամբ ե-
ղեցի :

Զ .— Կազմող Կարապետ փակեակալի ,
յկ . 1497 .

Թ . Բ . 2 .— Բոլորդիր սեւաղեղ .—

Ի Կարապետ փակեակալէ ,
սուրբ Յակոբայ ապաստաւորէ ,
սա է Որդոցն Զերեղէ ,
որ Հրամանաւ Փրկչին մերմէ ,
զդասիւն էառ զյաջակողմէ ,
ընդ Բրիստոսի յաթոռ նրստէ ,
սա է պարծանք մեծ Թորոգմէ ,
և է աթոռ Հայոց դարմէ ,
Մեք ի վերին յարեւելէ ,
ի պատուին Վայի Զորի ,
ի լինիլ զեղջէ յայրերեցել ,
ի վանք նորա մեր սրնեալ է ,
մեր ազդականքն ամէն ունդ է ,
դտէր Մեքիսէթն ընտրեալ աղղէ ,
որ մեղ ճեռի սայ յորջորջէ ,
այլ և յիշէք ձեր սուրբ սրտէ :
Բայց մեք ևկայք ի Սաղիմէ ,
երկրպապիւր Փրկչին մերմէ ,
և մեր տեսեալ զերդս ի Դաւթէ ,

զՍաղմոսարանս որ եղծեալ էր ,
բոտ իմ կարեացս զսա նորողէ ,
զկողմէ սորա և զսուսէ ,
որ Հանապաղ յատեանն երզէ ,
որ զողորմին սորա ասէ ,
յատածիկայիցն և ի յետնէ ,
ախաւարամիտս զձեղնէ խնդրէ ,
յանամով պահէք զդա ի ձիթէ և ի
ի թոյին Հայոց ինն Հարիւրէ , [մոմէ :
յիւ [— բառաստուն վեց] յաւելորդէ ,
նորողեցաւ սայ ի մերէ ,
ի Կարապետ փակեակալէ ,
ձեր ամենեցուն Հնազանդ Հոգէ .
զմէկ ողորմին ձենէ խնդրէ ,
Տէր մեղ և ձեզ ձրի տացէ ,
զարքայութիւն ձեզ պարզեւէ ,
ի մեծ աւուրն արնիւնկէ :

Է .— Վերջիմ կազմող Մշեցի Ած .ա-
տուր եպս .ի , Թ . Կ . 1590 .

Թ . 332ա , բոլորդիր , բազում կրճա-
տումներով .— Զվերջին կազմող սր . զրոցս
սորոս , զանարժան և զանպիտան մեղաւք
մեռեալ ամ . յետնոցս զԱծ .ատուր Մշեցի
կայսն . և զիւր նշմեցեալքն յշեցէք առ Բս .
և Ած . զձեզ յիշէ յիւր սր . արքայութեանդ .
թոյն . Ռ Լ Թ ամին , աւգոստոս ամսոյ ի ժզ ,
ի յԱծ .ակոխ սր . քաղաքն յեմ . ընդ Հովան-
եաւ Սրբոյն Յակոբայ և Բեռնանու Տն . կո-
րաւրն , ի Հայրապետութեան Կիլիկեցոյ
տէր Աղարիայ Կաթողիկոսին ամ . Հայոց ,
և ի յառաջնորդութեան Սրբոյն Յակոբայ
և Գեորգիոս , տէր Դաւիթ աթոռակալ Արք-
եպս .ին Եմ . , Դարձեալ Ած . ողորմի ասա-
ցէք Արսեւոյ Մղտոսի Սարգսի Հոգոյն , և
իւր ծնաղացն , որ զնեաց ի յանօրինաց ,
զի զողացն էին , ետուր ք Փյոբրեուկէս և
ապաստաց . և ևկիր իւր Հոգոյն յիշատակ
ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ զՍաղմոսարանս :
— Հմմտ . Աղանունի , Միարանք , էջ 30 :

266

Ա.— ԿՈՉՈՒՄՆ ԸՆԾԱՑՈՒԹԵԱՆ.— 1

Բ.— ԳԻՐՔ ՎԵՑՈՐԷՑ.— 2

Գ.— Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

Խղճկիտ == Թոյսաք

Ռձկթ == 1720

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 27 x 21 x 4: Թւրթք ՄԾԹ: Հանդամանք՝ զրեթէ յաւ: Թուրթ Հասարակ, Գրիչ՝ Մարտիրոս Արղ. Թոյսաթեցի: Գրութիւն՝ Խոտադիրները եւ զյաղդիրները կարծիր, մնացեալը սեւ մէյանով, երկսիւն, 38 տող: Նոտրադիր վարժ: Համառօտաւորութիւնք առատ: Նշանագիրներ այլ յաճախ կը գործածէ կարգ մը բառերու համար, օր. երկինք, երկիր, աւետարան, աշխարհ, եւայլն: Կաշկիւղձ խաւաքարտեայ, մի քիչ հինցած: Կնիք՝ Թղ. Վլը, 1:

Ա.— ԿՈՉՈՒՄՆ ԸՆԾԱՑՈՒԹԵԱՆ

Կիրեղ Երուսաղէմացի

Թղ. ա 2թ. չղղագիր.— Կոչումն ընծայութեան զիրի Կիրաղի եւմի.— Հայրապետի:

Ա.— Թղ. ք. 1.— [Կոչումն Ընծայութեան] առաջին՝ որ եկեալ էին կմիք առնալ յեւէմ. մատուցիտց. եւ ըմբերցուած, ճիտ այսորիկ ասէ. Լուսաբարոյ, սրբեցարոյ. ի բաց քօրափեցէ՛ գլարիս ձեր անողի յովմանց ձերոց առաջի աշաց իմոց, այլովքն համղեք՝ Աշակեհաք Նորոց Կրտսերաւանդ եւ խորհրդակիցք Տն. մերոյ Յի. Քի. այժմիկ հրաւիրեալ կոչմամբ...:

Հմտ. Կոչումն Ընծայութեան, Բուրճանդիս, ՌձՀԶ, 1728, էջ 7: Զեռարիս մէջ այս եւ յաջորդ բոլոր պորտներուն սկիզբի Վոչումն Ընծայութեան հարուրդ յիտումնաւոր կերպով կոչուած են: Վերի պատանցքին ազատութիւն ապրիլ զրաւ մը կը կարգադրէ. «այս զրքիս միշտ կոչանք թէ զիսեւ ծածկած դանձ է Ած. հայտէ՞ն»:

Ժե.— Թղ. կղ.— [Կոչումն Ընծայութեան] վրան Հոգւայն Սրբոյ մնացորդ... — Այն որ յառաջ քան զայս ճառս...:

Բ.— ԳԻՐՔ ՎԵՑՈՐԷՑ

Մատթէոս Վարդապետ

Թղ. Ե.— Նուստ Մատթէոս Վարդապետի աշակերտի իտումնածին Գրիգորի աշխատասիրեալ առ ի հաւաքումն բանից որ հայի առ Ջ աւուր գործս Այ. ի խնդրոյ Սարգսի կրօնաւորի ի բանն Սաղմոնի որ ասէ. Ամենեցուն ճարտարապետն ուսոյց ինձ.— Մթանչէյի են զործք քո, եւ անձն իմ սիրեաց յոյժ ասէ Հոգւոյն անոթն մարդարէ...: Հմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 192, էջ 562:

Թղ. Դ.— Յաղագս եկղ. աւուրն աշարչութեան. Ո՞չ գայս ամ. ձեռն իմ աշար.— Ի վարժարանս ուսուցանողաց մասնայ ոք ասանիցէ անդ զանազան եւ պէտպէս ուսմունս բանից եւ իմաստնոց...:

Թղ. Դգ. 2.— Յաղագս երբորդ աւուր աշարչութեան:

Թղ. դա, 2.— Յաղագս չորբորդ աւուր աշարչութեան, ասէ յԱմպակումն. Նայեցա ի գործս քո եւ զ.— Եւ զիտէի ի զի զարմացումն ի վերայ բազմաց լինի...:

Թղ. զր, 2.— Յաղագս իրնկղ. աւուրն ասէ մարգարէմ. Խորհեցա ամ. գործքս քո — Գարձոյ մարմնականի բազում ինչ պիտոյանայ որ զործն ի կատարումն կիցէ...:

Թղ. ճա, 2.— Յաղագս Ջ աւուր աշարչութեան.— Բանական ոգիք կրկին ուրախութիւն ունին, մի ի ծածկուել եւ միւսն յայտնի...:

Գ.— ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ

Ա.— Թղ. ճծա, 1.— Վրան է՞ր զհայի անապատին անկողոյց եւ ոչ ի քաղաքի: Պատմութեան: Նախ զի թէ ի քաղաքի էր

կղեւայ կարծէին սակ, թէ ծածկարար ունէին զհացն... :

Բ.— Թղ. մծբ, 2.— Նորին քարոզ վասն Քնայ, ի բամն Ղուկասու որ տէ: Զի մնցէ արիք կացէէ յաղթս:— Զորս ազգ է քունն, երկուքն բարի է եւ երկուքն չար... :

Գ.— Թղ. մծղ, 1.— Նորին քարոզ վասն պատուհասի, ի բամն Յովնիս: Փոզ հարէք ի Սիմ, սրբեցէք պահս, քարոզեցէք պաղատամս, ժողովեցէք զծնրս եւ զտղայս:— Փոփոխական է մարդոյս բնութիւն, երբեմն ի չար եւ երբեմն ի բարին... :

Դ.— Թղ. մծէ, 2.— Յաղագս Տապաւնային:— Եւ արար Բերսկիէլ զտապանական անվոյթ իսկույն... :

Ե.— Թղ. մի, 1.— Յեյի կարգաց:— Եւ խոսկայս Տէր ընդ Մովսիսի եւ տէ:—

Զ.— Թղ. միդ, 1.— Յաղագս Խ օրեա զայտնամն Գի:— Պարտ է զիսկ: մասն Սիմէոյի... :

Է.— Թղ. միե, 1.— Ի Ղուկասու Աւետարանին Մեկնութիւն:— Իրբեւ լցոն յառարար սրբութեան նորա բոտ օրինոցն Մովսիսի, Կին որ յորժմէ... :

Ը.— Թղ. միէ, 1.— Ի Ղուկասու Աւետարանին Մեկնութիւն:— Եւ Թաւրիս ծնողն նորա ամի ամի յիմ: ի տունի զտակի:— Արդ այս ի Մովսիսէ տանկեցաւ նոցա: ոչ եւ չրաման արտաքոյ եմի: տունի զտակ կիցն նդրպտուէ... :

Թ.— Թղ. միէ, 2.— Լուսացարուք սրբեցարուք, ծայցեայ Մեկնութեմէ:— Կալեցեայ ընդ յառաջարի բնութեցումնոցն Յակորայ... : Լնմտ: Գր: Արչարունեսու կայի: Մեկն: Բնութեցումնոցն Կիրդի, տու: Կոչ: Բնծայութեան զրգին կից, էջ 11:

Բ.— Թղ. միթ, 2.— Եւ ապա առիցէ Գ շքթի աւուրն:— Արդարութիւն արդարոյն ի վերայ նորին եղեցի... : Լնմտ: նոյն, էջ 17:

Ժ.— Թղ. միթ, 1.— Խորհուրդ յառաջին չորեքշաբաթին յիլից ընթերցումնոց Մեկնութիւն:— Այս եւ անուանք ուղղոցն Իյի... : Լնմտ: նոյն, էջ 19:

Ժ.— Թղ. մի, Յառաջին Եշ-թին յառաջնական բղթային առ Հոռմայեցիսմ աւացեալ է:— Եթէ ոչ զիտէք եղբայրք... : Լնմտ: նոյն, էջ 27:

Ժղ.— Թղ. միւ, 2.— Փիլիպեցոց

Թխքայն առ Յովնանու առաքեալն աւագեալ Մաքեոս աղային օրինակն:— Եւ առջ աղէ առա մի բոտ միոյէ... :

ՄԱՆՈՒ.— Վերեւ լուսանցքին չէ զարդով կր կարդացուի: «Ոսկերեւոյն է: Ժղ.— Թղ. միգ, 1.— Վասն Ղազարու յարութեան աւացեալ է:— Ի վեցերորդ յարաթս այս կատարեմք զի յիշատակ Ղազարու մահուան... :

Ժե.— Թղ. միգ, 2.— Մեկն. Աւետարանին աւացեալ է առ Յոնաննէսի:— Եւ ոմն Հրանդ: Հիւանդութիւն բոտ իմանալ տեսութեան... :

Ժղ.— Թղ. միգ, 1.— Վասն Յարութեան Զոտկին:— Եւ կր մերժ դատելն Հրէից... :

Ժէ.— Թղ. միգ, 2.— Ի մեծի օր տօմի ռզգումնոցն որ երչի:— Եւսանէք նորա լեւրեւոյէ... :

Ժր.— Թղ. միս, 2.— Եւ ապա պատարագ մատչի եւ ճոյն ժամայն երթան ի Սրն. Սիմ եւ այս կամն կատարի:— Պատարաս արարիք յառաջ իմ զեղան... :

Ժթ.— Թղ. միգ, 2.— Եւ մոյն ժաւոյն ելանն ի լեռն Զիքեմեաց եւ անդ կատարեն զերեկոյնի պաշտօնն եւ յար Սեյն զեկուրն գիշերոյն:— Ածարանն զթիւ տէ զայնարհ... :

Ի.— Թղ. միթ, 2.— Մեծի ալգոյ ուրբարուն դին պատուական փայտ խաչին յառաջի Սրքայն Գողգոթային եւ ժողովուրդն երկիրպագանն մինչեւ ի Ջր ժամն կատարի երկրպագութիւն:— Վասն այնորիկ ոչ ծնրադրեն Հաւատացեալք զի խաչողքն երկիր պաղանէին կատակելոյ... :

Իա.— Թղ. մծգ, 2.— Յետ կատարման Աւետարանին իսկայն մտանն ի Սր. Մատարմն եւ այս կամն կատարի. ոմն երբ:— Եւ Երեմիա մարգարէ:— Տէր ծանայ ինձ եւ ծանեաց, որ բարում խորհուրդ ճննութեան ունի զոր Կիրիզ երանելիս Հրամայէ ուղիտութեան բանն ընթեւն... :

Իբ.— Թղ. մծղ 1.— Յոլմաւ Լամաւորին վնարի Աւետարան բոտ Մաքեդոնի:— Իրբեւ երեկս եղեւ եկն այր մի... :

Իդ.— Թղ. մծղ, 2.— Թեափլիսի աշակերտի Յոնաննու Աւետարանի:— Նոր երկին այսօր երկրի Հաստատեցաւ Գերեզման Փրկչին եւ դարձանալի տեղին յայտ:

դոյն երեւեցաւ եւ նեղագոյն էր. յայնտա-
րած երեւեցաւ քան զհաստատութիւն Լըկ-
նից... Լմմտ. Մատ. Հայկ. Թրդմ. էջ
475: Նսնայէս Ա. Հատոր, էջ 412. Ի՞նչ

Իդ. — Թդ. ճծէ. 1. — Խորհուրդ մեծի
Մը. իմ ձրագայոյցի Զատկիմ աւարմ եւ տե-
սաւքիւն մարիմ. — Արդ զպատիւ ու ուր
բազմակեանակեա քանիւք ուսուցանէ մեզ
մեծն Գրիգորիոս...

Իե. — Երթ. օր մեծի ձրագայոյցիմ
Սը. Զատկիմ իրկիւմն սազմունէ եպկեմ. Ի
Սը. Յարաւքիւն Ի մետաւամ ժամն...

Իդ. — Թդ. ճծը. 1. — Ի Յարաւքիւն
Քի. եւ Ի օր. պատեմ. — Յակոր նահա-
պեւն յորժամ կամեցաւ...

Իէ. — Թդ. ճծը. 2. — Իսկ Ի մեծ ա-
ւուր պատեմիմ երբորդ ժամում ժողովիմ Ի
Սը. Յարաւքիւն եւ սկսեմիմ առեւ. — Ահա-
ւոր եւ սքանչելի խորհուրդ փրկութեան մե-
րոյ...

Իր. — Թդ. ճծը. 2. — Ի խորհուրդ
Նոր կիրակէիմ. — Նաւակատիկ առ յայն-
քն Նորոգումն: Զոր եւ Ածարանն զնաւա-
կաւտեց ճառն յայս աւուր խոսեցաւ...

ԻԲ. — Թդ. ճիւղ. 2. — Վաւա յարա-
ւքիւն եւ մոր խորհրդոյ. — Յիւնսիւր դու
ասէ զօրն յարաւքու...

Լ. — Թդ. ճիւղ. 1. — Հարցումն: Զի՞նչ
խորհուրդ է Մ աւուր պահք եւ սուղ եւ
տրամուրթիւն...

Լա. — Թդ. ճիւղ. 2. — Յազագս որ
յետ յարաւքեան տօնեմք Մ օր գնայ առանց
պստեղ, եւ ծաւր դիմող կտարտեմք համ-
դերմ Դ Աւետարանջօք. — Ուղեանէ մեզ
յղարանային ժամանակն... Լմմտ. Ա.
Հատոր, էջ 413, Լէ:

Լը. — Թդ. ճիւղ. 1. — Հարցումն,
Զի՞նչ է որ զրանն յատջին զատկին կար-
դամք եւ Համարմանն...

Լո. — Թդ. ճիւղ. 1. — Նորիմ առ մոյն:
Քարոզ ծննդեան Ի քան Սողոմոնի որ ասէ
երգ երգոց. Ի դէմ Ածածիմ Կուսիմ այս-
պէս. Սրտացուցեք զմեզ ճոյր իմ. — Խա-
ղաղատունք քիւր իրկային բազմանաչն,
զոր եղ Ած. Ի Հոգիս մեր... Լմմտ. Ա.
Հատոր, էջ 592:

Լդ. — Թդ. ճիւղ. 2. — Քարոզ վերա-
փոխման Ածածիմ Ի քան Սողոմոնի որ
ասէ. Սրտացուցեք զմեզ ճոյր իմ Խարսմ...

Ասէ իմաստնացեալն Այ. Սողոմոն փաղակ-
շական դիմօզ եւ Հառաշական մայիւ...
Լմմտ. Ա. Հատոր, էջ 595 Եդ.

Լե. — Թդ. ճիւղ. 1. — Նորիմ դարձեալ
քարոզ ծննդեան Ի քանն որ ասէ. Գեղեցիկ
եւ մերմաւոր իմ. գեղեցիկ իրքիւ գեմ. աչ
քն ազաւրի. — Անեղական բնութիւնն եւ
անճառից թաղաւորն... Լմմտ. Ա. Հա-
տոր, էջ 592 Է:

Լդ. — Թդ. ճիւղ. 1. — Նորիմ առ մոյն
քարոզ ծննդեան ՏՈ. Ի Կուսէմ Ի քանն Սո-
ղոմոնի որ ասէ. Ես ծաղիկ դարտաց եւ շու-
շան հովտաց. — Ասէ ուրեմն յերդ յեր-
գոցն, անեղական բնութիւնն ինքն փառն
Իւր վկայելով այսպէս... Լմմտ. Ա. Հա-
տոր, էջ 592 Դ:

Լէ. — Թդ. ճիւղ. 2. — Նորիմ քարոզ
ծննդեան ՏՈ. Ի Սը. Կուսէմ Ի քանն յե-
սայեա մարգարէիմ որ ասէ. Ես յաւել Տէր
յոսել ընդ Ահագու եւ ասէ. Խնդրեալ զու.
— Ահա մեծ եւ անճառելի քաղցրութիւն ան-
ճառելոյն Այ. առ մարդկային ազգս...

Թդ. ճիւղ. 2. — [Մատթեւի] վարդա-
պետի աշխատասիրեալ վաւա քարոզս քանն
քանի: Առեալ Ի վարդապետութեմն ք. Խո-
րն Եւագրեա որ միտք անապատի կոչի.
Եւ Ի մարիմ վարաւն հետեւողէ սրբոյն նե-
ղոսէ որ ցամ եւ ցիւր գայր Ի քանն մոցս Խա-
ւաքեալ Ի մի Եղէտս բամաւոր անճառն:

ՄԱՆՈՒՄ. — Ստորին յուսանցքին վրայ
գրուած է, ըստ երեւութիւն զրչին կողմէ,
կարմիր մելանով, եղծուած առաջին բառը
[Մատթեւի] աւելցուցինք Համաձայն մեր
Թ. 623 Զեռագրին:

Ա. — Թդ. ճիւղ. 2. — Քարոզ որկրա-
մոլութեան Ի քանն Պօղոսի որ ասէ. ՎՄԻ
ոք խաբեցէ զճեղ, ուտելով կամ ըմպե-
լով, կամ մասամբ տօնի, կամ ամսամասք,
կամ յարաւքիւք, որ է ամ. ինչ Ի պէտս յու-
սականութեան: Յազագս Որկրամոլու-
թեան. — Զառաքիտութեան բաժանի յերիս.
Նախ Ի յարդիւնականն...

Բ. — Թդ. ճիւղ. 2. — Վն շունգ եւ ոչ
պոռնիկէ զարքայութիւն Այ. ոչ ժառանգեմ
ասէ Պօղոս: Յազագս պոռնկութեան. — Իսկ
այժմ զիտացեալ զորկրամոլութիւնն եւ զը-
կարտաւան իմին...

Գ. — Թդ. ճիւղ. 2. — Որ ըստ Ածածի-

քանն արտաժողովին զգոմմն եւ ապաշխարութիւն ի փրկութիւն անապաշտ գործէ ի մեզ, իսկ որ աշխարհիս տրտմութիւն(է) եւ մահ գործէ։ յԱռաքելոյն Պողոսէ։ Յաղագս Արեւաքստութեան։ Արմատ ամ. շարեայ արծաքստութիւն է որում մամք մոլորեցան ի հաւատաց.— *Գիտելի է զի արծաթաբուրս թիւն ոչ միայն դայն ասէ որ դարձաթուս սրբին, սոյն եւ որ զոր ինչ արծաթով դիտի...*

Դ.— Թղ. մզէ, 1.— Որ ըստ Ած. տրտմութիւն է...։ Յառաքելոյն Պողոսէ։ Յաղագս Տրտմութեան.— *Եւ գիտելի է զի տրտմութիւն բամանի յերկուս ի Հոգի որ եւ ի մարմնաւոր...*

Ի.— Թղ. մզբ, 1.— Յաղագս բարկութեան։ Բարկամայք եւ մի՛ մեղամչէք, զի բարկութիւն մարդոյ զարդարութիւն Այոյ զործել, ասէ Առաքելոյն.— *Գիտելի է զի տրտմութիւն եւ բարկութիւն երբեմն մի բայց երբեմն դանազանին...*

Ձ.— Թղ. մզ, 1.— Յաղագս Ձանձրութեան։ Ձանձ(ր)ուցաւ յիս հոգի...։— *Իմայ ոյ եղբայր, զի ձանձրութեան զին ընդ առաքինիսն պատերազմի...*

Է.— Թղ. մզա, 1.— Յաղագս Նորափառութեան։ Այրին զգաճացուիս յրեքիս...։— *Ծաներ եղբայր զի նորափառ եւ անափառ զանազանին, Նախ անափառ կոչի նա որ յաղթատութեան է եւ մոռափրի։ Վասն որոյ եւ սին առի. իբր թէ ոչ ոսնի պատճառ փառաբերութեան։ Իսկ նորափառ կոչի որ յանկարծ դիպեալ ընչից նոր փառս ընդունի յընչիցն...*

Ը.— Թղ. մզգ, 1.— Յաղագս Ամբարտաւանութեան։ Տէր ամբարտաւանից հաւկառակ կա...։— *Բայց նախ դիտելի է թէ ընդէր քան զամ. յետո եղ զայս մեղք...*

Լը.— Թղ. մզե, 1.— Նորին քաղաք ի դէմն եկեղեցւոյ, ի բամն Ջափարիայ. Վնայ եւ ամեն գծառայ իմ գծադում...։— *Ջրանս դայս ոմանք ի Ջորաբաբէյ մեկն են...*

ՄԱՆՈՑ.— Դիտելի է որ հատուածիւ համարաթիւը 12, շարունակութիւնը կը կազմէ Թղ. մզբ-ի լինի։ Աւելցնենք նաև. որ Թերթերը համարագրողը կրկնած է մէկ թիւը։

ԼԲ.— Թղ. մզե, 1.— Երանելոյն Եփրեմի հռորին Առաքյ ասացեալ յաղագս Նիմուէացոցն յարդոյումն ապաշխարութեան.— *Ահա հրաման հասեալ առ...*

Խ.— Թղ. մզբ, 1.— Նորին քաղաք. Տէր ի տանար սբ. իւրում. Տէր յերկինս է յաթառ իւրում.— *Եւ արդ երկիւղ եւ հոսահորումն պաշարէ զիս...*

Խա.— Թղ. մզբ, 2.— Բարագ պիտանի. Անաւաքի եւ առաքին զանգ իբրեւ զոչխար...։— *Ամ. զիրք աստուածայինք ի խրատ եւ յուսումն մեր գրեցան...*

Խբ.— Թղ. մբ, 1.— Երանելոյն Եփրեմի ասացեալ յաղագս ապաշխարութեան.— *Արդ յուսացարէ եւ արեցեալարէ...*

Խգ.— Թղ. մգ, 2.— Յայլմէ բամ Կուսեոց, պահեալ զի տիւ եւ զգեղներ.— *Ասէ Յոր թէ կեանար մարդոյ պատերազմ է ի վերայ երկրի...*

Խդ.— Թղ. մե, 1.— Առաքելոյն իմծ ի շաւիղս պատաւիրանաց, եւայլն.— *Երկու են ճանապարհք կենցաղոյս մարդկան, բարի եւ չար...*

Խե.— Թղ. մզ, 2.— Քարագ ի բամն Առաքմանի որ ասէ. Ունայնութիւն ունայնութեանց...։— *Ոչ ոք ի մարդկանէ եւ կամ Թապաւորաց Հետեւեցաւ...*

Խզ.— Թղ. մէ, 2.— Նորին քաղաք վաւրն յապաշտութեանց ի բամն Ովսէր որ ասէ. Ես եմ Տէր Ած. որ հաստատեցի զերկին եւ զերկիր, եւ ոչ երամայնմ քեզ իրկիր պազմնի զարդոց մեցալ.— *Աստ հարցանելի է նախ թէ զինչ է պատճառն որ որդիկ զերկրպագութիւն արարածոց...*

Խզ.— Թղ. մբ, 2.— Նորին վատի ձիւծաղելոյ. Վայ ձեզ որ ծիծաղիք.— *Վասն բազում պատճառի։ Նախ ասելի է Ծաղրք...*

Խբ.— Թղ. մծ, 1.— Բարագ մեծի ուր. քաքին խաչելութեան.— *Ասէ Պողոս. Կուսի յետ մահուն հաստատուն է...*

Խբ.— Թղ. մծգ, 1.— Վասն Տիւղեանն ինքն ինքնիւ.— *Հարց.— Զի՞նչ է եղևկիլի տեսիլն որ տեսանէր յաշխարհն քաղաղէացոց։ Պիսի.— Խաչմահ կառք...*

Ծ.— Թղ. մծգ, 2.— Նորին քաւ վաւրն պոռնկութեան.— *Հարցումն.— Վասն էր հրամայեաց Ած. մարգարէն Ովսէր պո-*

որնկիլ: Պիի.— Բազում խորհուրդ ունի...:

Եւ.— Թղ. մօդ, 1բ.— Նորին բան վասն լծոյ օրինաց:

Եւ.— Թղ. մօդ, 1բ.— Նորին բուն վասն յղութեան ի յովսէի.— Տուր նոցա Տէր արգանդ անորդի...:

Եւ.— Թղ. մօդ, 2ա.— Նորին բան վասն սպառնալեաց մարգարէիցն:

Մը.— Նորին բան ահեացս ք. Ե. բըլ-բակ մի ունկան:

Եւ.— Նորին բան վասն գիտութեան եւ փառացն Այ.:

Եւ.— Թղ. մօծ, 1.— Յազազ գայլ-շուքեան մեղաց. յայլմէ ի բանն. Թշուառական առնէ մեղքն գմարդն.— Հարցնայի եղև Բիւս որ էր մի յեթանգ փրկեալայիցն: Զի՛նչ բարեգոյն եւ երանելի ի կնտուսայ: Պատասխանեաց. Միտք բարեգործուողընթեան:

Եւ.— Թղ. մօդ, 1.— Դարձաւ յաւազ գարշութեան մեղաց ի բանն Դաւթի. Ապականեցան եւ պղծեցան յանօրէնութեան իւրեանց.— Որպէս ասէ փրկեալայի. Սմեհայն սպականութիւն բնականապէս է ի ներհակէն. որպէս սպականութիւն ջրմուսթեան է՝ ցրտութիւն...:

Եւ.— Թղ. մօծ, 2.— Քարազ վսյուդավառին ի բանն Մատթէոսի Աւետարանին որ ասէ. Եւ յետ զաւուր...: Արարէլն ամենեցուն եւ Տէր, տուր ինձ զկէպ. խրատու զի զիտադից խօսել զբանս ի մաս մու...:

Եւ.— Թղ. միա, 1.— Նորին Գրիգորի Եսայիքի եւ քաջ հռետորի եւ անյազք փրկեալայի քարազ վարդապետին, ի բանն. Պատառնանի եւ Պետրոս եւ ասէ ցեւ.— Տէր բարեւոք է մեզ աստ լինի...: Ի վերայ այսմ բանի կամի՞մ զգլխաւոր բան հարցանիլ...:

Կ.— Թղ. միե, 2.— Նորին քարազ յուրմ.— յիշոցնաստացն, ի բանն. Որ անարգէ զհայր կամ զմայր մահու վախճանայի.— Գիտելի է զի որք յիշոց տան բարոյս մեղանչէն...:

Կա.— Թղ. միե, 1.— Քարազ վասն սիրոյ ի բանն. Այս է պատուէր զի սիրեալի գմիմեան.— Գիտելի է զի Դս. ոչի-

նակ սիրոյ եւ մեղ որ այնպէս սիրեմք զմի մեանս...:

Կր.— Թղ. միբ, 1.— Քարազ ի բանն Դաւթի որ ասէ. Աւուրք իմ որպէս հովանի անցին...: Հովանի նմանեցուցանէ զգեանս մարգոյն վասն դ պատմաւոր...:

Կդ.— Թղ. միբ, 2.— Նորին քարազ վասն տրդարութեան. ի բանն յովսէի որ ասէ. Սերմանէ՛ք զարդարութիւն եւ հմտեցէ՛ք զպտուգ կեանաց.— Արար Ած. զմարդն ի պատկեր իւր եւ ի նմանութիւն...:

Կդ.— Թղ. միա, 2.— Նորին քարազ ի տօն Պետրոսի եւ Պօղոսի ի յարիւրոյ երկոստան յառաքելոցն ի բանն. Կեանաց առ իմէն զրժ ամ աշակերտս եւ տաւմեաց.— Թէ վասն էր դատարեալս բժ ան բնորոհաց...:

Կե.— Թղ. միբ, 2.— Վասն ամարժան հաղորդութեան.— Վա՛յ որ մեղօք հաղորդին, զի նոքս բնակարանք զհեաց են...:

Կզ.— Թղ. միգ, 2.— Նորին երանելւոյն Եփրեմի խորին Ասորոյ ասացեալ յարարումն պահոց.— Պա՛շ յայտնիք ծածուկ պա՛շօք բովանդակին, եւ որ արգելուն ի կերակրոց, արգելմամբ յարեաց կատարին...:

Կզ.— Թղ. միգ, 2.— Սնեխլմանս եպս. ի ասացեալ բան սք. Աւետարանին Մեկնութեան.— Այր մի իջնէ՛ր եւայն.— Արդ յորժամ արար Ած. զերկինս եւ զերկիր...:

Կը.— Յռահման Եփրեմի ասացեալ յԱւետարանին Մեկնութեան.— Արք բ էլին ի տաճարն կալ յաղօթս, եւայն.— Եւ սկսաւ փարիսեցիս պատարհութիւնս անձին թուել...:

Կթ.— Թղ. միե, 1.— Վասն ի արծաթին քէ աւտի է կամ որպէս եղի.—

Ասէ Յս. ցաշակերտսն իւր, զիտէ՛ք ուտի է արծաթս այս. ասեն, ոչ:— Տես Գ. Հատոր, 1954, էջ 69-70:

Թղ. միե, 2.— Համառոտ վկայ վարդապետական բանի որ ասէ.— Մովսէս պատմեաց ասելով. Եկաք արաջուր մարդաստանի բնութեան եւ ըստ նմանութեան...: Վասն հաւատոյ է բանս այս...:

Թղ. միգ, 2.— Վասն յոյսոյ է բանս այս...: Վասն Ած. սիրութեան է բանս այս...: Վասն համարարութեան եւ քաճիս այս...: Վասն պահոց է բանս այս...:

վասն աղօթից է բանֆս այս...: վասն հայ-
րսպետաց քանանայից...:

Թշ. Մլէ, 2.— վասն սքանչելեացն Այ.
եքամէ...: Յաղագս խոստովանութեան...:
վասն մօրիքամաց ՏՈ. քէ որպէս պարտ է
առնել...:

ԵԱՆՈԹ.— Մլէ եւ մլը համարք կրող
*Բերբերուն միջև կը գտնուին չՔրուպր-
ուած Յ Թուղթեր, մէկ սենեակ լայնքով, ու-
րոնք, նախորդներուն նման կը պարունա-
կեն Ս. Գրիգէն եւ Ս. Հայրերու դրամածնե-
րէն բազումն ընտիր խօսքեր. դասասոր-
ուած բոտ նիթի: Կ'առնենք խորպիւրները
յայրորդաբար:*

Խրատ հասարակաց ի յօգտութիւն —
վասն աղայանաց է բանֆս այս:— վասն ա-
ղորմութեան է բանֆս այս: վասն կրօնա-
ւորաց է եւ ծերաց բանֆս այս:— վասն
ստախօսից է բանֆս այս:— վասն հալածա-
նաց է բանֆս այս: վասն արդարաց է բանֆս
այս:— վասն քերականութեան է բանֆս
այս:— վասն կիրակէի բանֆ է բանֆս այս:
— վասն ուխտաւորաց է բանֆս այս:— վա-
սն հայարտութեան է բանֆս այս:— վասն
միակալութեան է բանֆս այս:— վասն օրի-
նականութեան է բանֆս այս:— վասն կա-
ռապետութեան է բանֆս այս:— վասն
ձուլութեան է բանֆս այս:— վասն գրկա-
նաց է բանֆս այս:— վասն բամբասանաց է
բանֆս այս:— վասն հարց եւ գաւազաց է
բանֆս այս:— վասն այլ եւ կնք է բանֆս
այս:— վասն Այ. գտնելիո մէջ սէր դնէ:—
վասն արքեպոստոս է բանֆս այս:— վասն
բողոքելոյ առ Ած. ի ձեռաց յշնաման:—
վասն մահուան է բանֆս այս:— վասն քի-
նականութեան է բանֆս այս:

Չ. Թղ. մլը, 1.— Համառոտ փոքրվա-
ծու վասն ի տարատես քաջ ի պէտս մտա-
ղործեան եւ սերտողութեան բանասիրաց.
տիմա թէ մոռացելուտց. հաւաքեալ ի Մով-
սէս վրդէ Զուղայեցոյ Ռախմէ քուրմ:—
Պղ.— Խորհուրդ մարմնոյ մահ է, եւ խոր-
հուրդ հոգւոյն կեանք եւ խաղաղութիւն.
բանդի խորհուրդ մարմնոյ Թշնամութիւն է
Այ.:

Թղ. մլը, 2.— Բան վասն մեղաց:

Թղ. մլը, 1.— վասն մախտոնաց:—
վասն քաղաքաց:

Թղ. մլը, 2.— Յաղագս դատարկա-
քանութեան:— Յաղագս քարկութեան:

Թղ. մլս.— Մեղք որ ի ծալութեան լի-
նի:— Յաղագս դատարկութեան:— Յա-
ղագս յաւանատութեան:— վասն ապաշ-
խարութեան:— Յաղագս գղջման:

Թղ. մլսա.— վասն խոստովանու-
թեան:— Յաղագս հաղորդութեան:— Բան
վասն արդարութեան:— վասն հաւատոյն:
— Բան վասն յուսոյ:

Թղ. մլք.— Յաղագս յաւանատու-
ցեալի ցոյց:— Ըստ վոյ ցոյցի ցոյց:— յուզմ
խոնարհութիւն:— Բան վասն աղօթից:—
Բան յաղագս տեղաց:— Բան վասն ողոր-
մութեան:

Թղ. մխղ-մլք. 1.— *Մաղթանքի եւ
ողջոյնի ալլագան եւ անհամար բանածնե-
ներ:*

Թղ. մլք. 2-մծք.— *Ալլագան մե-
լաններով եւ գրիչներով մեծ ու պոստիկ դը-
րութիւններ, Կարեւոր կտորներ կ'առնենք
ստորեւ յայրորդաբար:*

Թղ. մլք. 1.— *Ակն ջանկալի արեւ
դերարքի աշտանակ ոսկի արմատոյ բարի
մօրքս լուսոյ Սր. Ենթ. եւ Կոստանդնու-
պօլսոյ պատրիարկ. Յմես. Վրդպոյ: Արդ
իցի ումեմէ վատարախտ եւ անպիտան
նուիրակ Սր. Էմիթան Սարգիս վարդա-
պետէ... Գրեցաւ Թվին Ռախմէ, յուլիս Գ:*

Թղ. մծ, 1.— *Եւ. Գի. Ժառայ, տէր
Արքանաւ Կթղիս. ամ. Հայոց, յայրդ եւ
փոխանորդ Սրց. Առաքելոյն Թաթևոսի եւ
Բարդուղիմէոսի եւ Սրբոյն Գրիգորի Լու-
սաւորչին... յորմէ Ժամանեալ Հասցէ դիւ-
աւրհնութեան եւ նամակ պահպանութեան
... ի վերայ պատուածապատ արհնաւոյ
մայրաքաղաքաց, ապիւնք, Եւդոկիոյ
կրկին անուամբ կոչեցեալ Թոխաթու, Ամու-
սիոյ, Մարտիանոյ, Հանի գիղի եւ այլ չոր-
ջակալ դատաւաց եւ զիւրօրէից... սու
Գս. վերափոխեցաւ սրբազան Հայրն մեր
Հովին ընտիր բանաւոր Հօտին — Հանաւոյ
եւ Հաւանեալ եւ իսկ կամեցեալ էր, զոր.
մեռնի արծաթի դաղան չինել, որպէս թէ
զոր. մեռնին աւրհնիցէր ի մէջ նորա: վասն
որոյ Հարկ եղեալ էր ի վերայ անդրանկու-
մեծար եղորդ մերոյ, եւ նուիրակին մերոյ,
Պետրոս Ած. արքանութեան վղպ. ին, յաղազ
որոյ գնոյն յիշատակն մեք եւս կարեօք եւ*

ցանկության համար, և բազում հիւսիսային տեղամասեր, և կատարեալ նորին սպասեալ մնամք: ... Գրեցաւ ՌՃԹ Թրփին, նամական մայիսի իր, առ դրան սրբաշարանիս էջմիածնի:

Թգ. մծգ. 1. — Տաշմեթի տէր Պողոսն պատկեց կուշայարն նոյնմերի անն որ օրն էր երկուշարթի: Գրիգորեացի տէր Սարգիսն պատկեց Կոմանկցի Յակոբն Նոյնմերի քին որ օրն էր երեքշարթի: Պատասխան մանկուն տէր Մարտիրոսն պատկեց Անձի Գլարցն նոյնմերի քին որ օրն էր վեցշարթի: ... Կաթնաղբին տէր Գասպարն պատկեց Պողոսն նոյնմերի ք որ օրն էր չորեքշարթի: ... Պաղարճուն տէր Սարգիսն պատկեց Գեորգն նոյնմերի Ժն որ օրն էր Դէթի: ... Սր. Պարսամ տէր Սիբալէն պատկեց Պողոսն նոյնմերի ին որ օրն էր չարաթ: ... Այսպէս կր շարունակուի յման մէկ էջ:

Թգ. մծգ. 2. — Նորին Գրիգորի եռամեծի քաջ հոգեւորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի յաղագս գումագմի:

Թգ. մծր. 1. — Ի մեծի եւ ամենապաշտօնաւորութեանի եւ հրաշայի սրբոյ եւ անյաղթելի Աթոռոյ էջմիածնայ պաշտօնեայ նորեակ եւ զորեակալ մեծի Պօռոյ տէր Պետրոս վրդպ. որ եւ շնորհօք Սր. Հոգւոյն կոչեցեալ առաջնորդ եւ վերատեսուչ մայրաքաղաքի յեղեղիկոյ, յորմէ ժամանեալ հասցէլ զիր աւրհնութեան: ... Գրեցաւ սիրոյ աւրհնութեան եւ յորդորանաց զիրս ՌՃԹ Թուին Հայոց, եւ ի հոգեւորներ ծին, ի Կոստանդնուպոլսի, ընդ հովանեաւ սր. Կարապետ եկեղեցւոյ որ ի յովակուտար րաւ է:

Թգ. մծր. 2. — Յայժ գեղեցիկ եւ պիտանի, Յախառանամ եւ ուխտադրակամ զիրս այս գրեցաւ: ... — Տնա Գ. Հատոր, 1954, էջ 71–72:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1. — Թգ. կք, 2. — Գրեցաւ սր. դիրքս, որ գիրք Ընծալութեան ասացեալ Սրբոյն Կիրոյի յենձայ Հայրապետին, ձե-

ռամր մեղսաներկի անարժան Թախթեցի Մարտիրոս Արեղայի, ի Թուին Հայոց ՌՃԹ եւ Թին, սեպտեմբեր ամսոյ ըին, ի պատկեր աւուրն Մննդեան Սր. Ածառնա կուսին, օրն եւ չրթի աւարեւանց: Եւ Գի. յուսուն մեր փառք յաւիտեանս ամէն:

2. — Թգ. ճմա. 1. — Կարմաղիմ Կոմանկազարդի մը եղբոր պաշտակ երկունսդրով: — Մարտիրոս Արեղայի ձեռամբ սրբաւ գիրքս այս:

3. — Թգ. ճմա. 2. — Զանարթան Հոգւ եւ մոխիրս արեղայս յիշեալքի ի մարտփայլ աղօթս ձեր, ով բարի Հայրք իմ եւ եղբայրք իմ, միով ողորմեալ, եւ Ած. յմեր Հրամանեա ի բարին յիշեցէլ, ամէն:

ԾԱՆՈԹ. — Կան այսպիսի փոքր յիշատակագրութիւններ ուրիշ տեղեր ալ զորս զանց կ'ընենք:

Յետմագում յիշատակագրութիւնք. —

Թգ. մխր. 2. — Շնորհիւ եւ կարողութեամբ ամենազօրին Այ. Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յառաջ կոչեցեալ նուիրեցաւ Սիմոն որդի Ստեփանն ի յորրորդ աստիճան ջանքնկարութեան, ի սպասաւորութիւն սր. Ստեփանոս եկեղեցւոյ, ի Թվին ՌՃԹ եւ Զի, իսկ նամական յունվարի Ժ եւ Գի, ի պատկեր յաւուրն կիրակի, որ է տօն յարութեան Տն. մերոյ եւ Փրկչին Յի. Գի. զոր Տէր Ած. կազդորացուցէ կարողացուցէ եւ իմաստութիւն պարգևեցէլ:

Ի Տէր Պետրոս վրդպ. եւ առաջնորդ մայրաքաղաքի յեղեղիկոյ եւ նորին տեղապահ եւ փոխանորդ Թախթեցի տէր Մարտիրոս վրդպ. է եղեւ ձեռնադրութիւնս այս ի սր. Ստեփանոս եկեղեցին եւ տևանող եղբարց մերոց հաճոյացի, բաւ է:

Թգ. ա, 2. — Նոտր շնչագրով. — Ինչոպիսի նուիրակ Սրբոյն Սաղիմայ Մարկոս եպիսկոպոս ի Թին ՌՄԿ յունվարի ա' ի յուսարեալ Հոգի Մարգար վարդապետի պատմայ գրեանց ին գիրք ետու հարիւրամեայ կոչեցեալ ծերունազարդ Ստեփանոսի յարկաւազին եւ առի զայս գրչադիրքս ի վանբումն Երուսաղէմի միաբանից:

267

ՄԻԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՑ.— 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ ԱԼԱՓԻՏԷ

Հմտ. ՊՐԸՍՍՎԻԿ. ԱԳՐԻՆՈՒՊՈՒՄԵՆԻ

Պերգամոն

1809

ՆԻԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 29 x 20 x 2: էջք 368: Հմտ. Վանք՝ շատ լատ: Թուղթ՝ կապտորակ: Գրիչ՝ Յակոբ Արղ. Մահլեցի: Գրութիւն՝ բնագիրները կարմիր, մնացեալը սև. մեյա- նով, միայն, 32 տող: Նոտագիրը վարձ: Համատեղարութիւնք բառական առատ. իւրաքանչիւր պոէթի սկիզբը մեծ պարզա- գիր: Կաշկեղծ խառաքարեայ, ռակեղծ:

Կապտ.— էջ 1.— Մութ գոյնիսով
զծուած չբնականի մը մէջ:

Մեկնութիւն Եսայիայ, զոր արարեալ է Կուռնէյտիսի Արարիտեայ քաջն մեկնէի Աձ-աշունչը որոց, յորոյ յաջանաւայ մեկ- նութեան Համատեղեցաւ առանց աշխարհայ զմիտ բնագիրին ի ձեռն Անգրաբնուարդիս- ցոյ: Պոյս զերիմաստ վարդապետն՝ և մարտնութեան Աձ-աղիք Աթոռոյն եկմի- ամ. Հոյսոյ: Իւ. աշմ օրինակեցաւ մասմը աշակերտի նորին Յակոբ Թարմատար Արե- դայի Մահլեցոյ: Յամի Հնորհաց 1809, Յունիարի 1: Ի Պերգամոն, մինչ չբնագա- յէպք ի զործա նուիրակութեան Սրբոյ եկմի:

ԲՈՒՄԱՆԻՊԻՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Առաքարմութիւն Եսայիայ
Մարգարէին.— Մինչ եղիկիկ Կոտի գործ
քեցորդ, որք խորհրդապէս նշանակին
գործ մարգարէն...

էջ 5.— Մեկնութիւն Եսայի կուռնի-
նամատար Սր. Մարգարէին: Գոյն Առա-
նիք(ր)արդ.— Եսայի նախ զմեզ ժողո-
վողեան բազմացուցանէ...

էջ 354-368, դատարկ:

Յիշատակարան Գրիչ, էջ 353.

Փառք անճառելի միտ և անքննելի

Երրորդութեան Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն
Սրբոյ, որպէս էրն ի սկզբանէ, նոյնպէս և
է միշտ ելոց. որ քստ իւրոյ անբաւ կարո-
ղութեան նպաստ և ձեռնառու եղիւ ինձ ան-
կարելի, որ ի կատարն հասնայ աւարտելի
զհոգելից մատեանս զայս, որ կոչի Մեկ-
նութիւն Եսայիայ. վասնորոյ խնդրի ի բա-
րեւէր ընթերցողաց յիշման արժանի
առնել զանիմաստ զբիւս անուամբ և եթ
Մահլեցի Յակոբ Արեդայ, որ մեծաւ տա-
ժանմամբ Հաղիւ կարացի աւարտել զայս
Մեկնութիւնս Աձ-աղիս զորոց: Նաեւ զհո-
գեւոր ծնող Անգրաբնուարդիս մեծիմաստ
Պոյս ինչնորհ վարդապետս իմ, որոյ ձե-
ռամբ Համատեղեցաւ զայս մատեանս ու-
ռանց աշխարհայ բնաւ զմիտ բնագիրն: Եւ
յիշողիք յիշեալ լիջիք ի Տեառնէ մերմէ Եր-
տուն Բրիտանոսէ ամէն:

Այլ յիշատակագրութիւնք.

1.— էջ 3.— Յիշատակ է ի Տէր Հոն-
դոցեայ Մահլեցի Յակոբ Վարդապե-
տին ի զուտն Սրբոյ Յակոբայ՝ որ յեկմ.
1830, յունվար:

2.— էջ 137.— Եղաւ յիշատակ սերտ
ի զուտն Սրբոյ Յակոբիտեանց զահն, և ոչ
ոք Հոնցէ զայս յԱթոռոյն:

3.— էջ 353.— Յիշատակ է զիրքս
առ զրան Սրբոյ Յակոբիտեանց Աթոռոյս որ
յեկմ. ուստի խնդրի ի բարեմիտ վայելչութա-
յիչի զաշխատասէր զորոս սորա զՄուհա-
լեցի Յակոբ Վարդապետն, որ վասն օրոյն
Սրբոյ Աթոռոյ զիմեաց ի Հոպէլատան.
ուր բռնաւորք բազում միշտս անցուցեալ
ընդ նա, իրք կիսամեծ մեկնացեալ յամ-
զոյից՝ դարձաւ ևկն յեղիպտոս և անդ նո-
ւին ցաւօք Հոնդեան. ի Տէր, որոյ զհոգին
Տէր յուսաւորեցէ, և զգաւատասան նորա
բազոր արաւցէ: 1830, յունվար ին յեկմ.:

268

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ. — 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 27 x 19 x 5: էջք 604: Հանգա-
մանք բաւարար, մասամբ վնասուած խո-
նարութիւնէ, Թուղթ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները և յատուկ անունները կարմիր, մնաց-
եալը սև մեյանով, երկսիւն, 41 տող: Նոտ-
րագիր վարժ: Գունաւոր կիսախորանք և
յուսանցադարձք իւրաքանչիւր գլխի ըս-
կիցր: Խորանագարդ էջ 11 եւ 19: Ման-
րանկարք մօտ 450 հատ: Նկարք շուրջ 40:
կաշկարկով փայտեայ: Պահպանակ մագա-
լաթեայ, մասն երկաթագիր Աւետարանի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-8. — Պահպանակ մագաղաթեայ:
էջ 9. — Յանկ է Սր[ը]նց Հարանց Վա-
րուց:

էջ 11. — Յառաջաբանութիւն Գրաց
վարուց Սրբոց Հարցմ. եւ քաղաքաւարու-
թիւն Ոցաց. — Որ էրն ի սկզբանէ առ Ած.
Աստուածն Բան...:

էջ 13. — Մէկ սինակէն քիչ պակաս՝
դատարկ:

էջ 19. — Խրատ գեղեցկայարմար սր.
եւ երանեալ հարցմ մերաց կրօնաւորաց, յա-
ղապ կատարեալ առաքինութեամբ: Գլուխ
առաջին. — Եւսոյց ցհալուն Անտոնիոս և
սուէ...:

ԾԱՆՈԹ. — Այս գլուխը նկարագրու-
յաւած է 36 դուրս պատկերներով:

էջ 64. — Գլուխ երկրորդ. եւ գիր ե-
րանելոյն փիլիսոփայութիւն եպս. իմ գոր-
ծաց վասն սկիզբն առնելոյ, ելանելոյ յաշ-
խարհեալ յայսմանով: — Քանդի տեսի զսոյսի
քս՝ որդի անգարանիկ հոգւոյ իմոյ...:

էջ 84. — Կարապետի մեծի վարդա-
պետի առաջեալ, երեսու պիտանմիւ ման-
կանց եկեղեցոյ. ռոտմաւոր տառիւք. — Ա-
մենայնի սկիզբն ևս եւ...: — Հմտ. Ա.
Հատոր, Թ. 175, էջ 524:

էջ 86. — Գլուխ երրորդ: Խրատք հո-
գեւորք սր. հարցմ մերաց...: — Նստէր եր-
բմն հայրն Անտոնիոս...:

էջ 150. — Գլուխ վեցերորդ: Բանք

խրատուց սր. հարցմ ամենեցուն. վասն յո-
գաւանալոյ մեզ ի պատերազմաց պոռնկու-
թեան:

էջ 183. — Նեղոսի սր. հորն: Յաղագս
Պառնկական խորհրդոյ. — Զգաստութիւն՝
ծնանի զմովկալութիւն, իսկ որովայնա-
մայութիւն է մայր զկալութեան ախտից՝ և
բուծանէ զրապտէրս հոր...:

էջ 226. — Գլուխ իմներորդ: Խրատք
եւ բանք սր. եւ երանելի հարցմ ամենեցուն,
առ այն եթէ չէ պարտ առնել իմէ ի ցոյցս
մարդկան:

էջ 233. — Նեղոսի սր. հորն: Յաղագս
Ամալտուութեան. — Սնափառութիւն է ախտ
ունենալուն, ևս ամ. զործոց առաքինու-
թեան դիւրու յաղապատի...:

էջ 234. — Գլուխ տասներորդ: Թէ
պարտ է զգոյշանալ մեզ յամ. գորոյքնէ
մեռուէ ի դատելոյ եւ բամբաստելոյ գեղար-
ւորն:

էջ 243. — Նեղոսի սր. հորն վասն
հալալութեան եւ ամբարտաւանութեան. —
Հարտութիւն է ախտ զարացեալ և ու-
նեցեալ փրով, և ուր հասանէ պալլ և
առնէ միտս իսկահոտութեամբ...: —
Հմտ. Ա. Հատոր, Թ. 228, էջ 614:

էջ 279. — Նեղոսի սր. հորն խրատ վե-
րակցեալաց. — Նաւալոր տղէտ՝ պատ-
րաստ է ի կորուստ, և վարդապետ տնիւր-
բատ՝ կորուստ է աշակերտաց...:

էջ 280. — Նորին սր. հորն Նեղոսի
պատուէր առ մանկունս. — Պարտ է ման-
կանց ճշդն ևս կրթել զմարմինս իւրեանց
ի հանդարտութիւն...:

էջ 293. — Սր. 2-րդ Նեղոսի վասն Ա-
գոթից, թէ գիւրդ արքուն եւ պատրաստ. —
Ագոթք խոսք ևն մտաց առ Ած. ...:

էջ 322. — Պատմ. վարուց առ Այ. կա-
մաւոր աղքատացելոյն վստմ Բի., որոյ ա-
ճում Ալէքսիոս. ի մարտի փնն: — Այր ոմն
էր ի Հոռո քաղաքի մեծաւորն ևս պատրիկ
և անուն Նորա Ոֆիմանոս...:

էջ 317. — Գլուխ վեցտասներորդ:

վասն բարձր խոնարհութեամ եւ որք նո-
գօք լուսաւորեալքն են:

Էջ 436. — Վարք եւ պատմութիւն սր-
հարն մերոյ երիցս երանելոյն Օմփրիոսի ա-
նասպատականի զոր պատմեաց մեզ սր. հայ-
րին Պափմուտիոս:

Էջ 481. — Վասն ճրք գգրախոնմ զվեա-
որն գտին եւ գտառորտին հասեալ տեօնմ. —
ի ժամանակս Տն. ներքնի Կրայեցոյ՝ Հա-
յոց լուսաւոր վարդապետի եւ կաթողի-
կոսի...:

Էջ 554. — Գաւառութիւն պատմական
եւ գրական յայժ:

6. — Պափմուտիոս եւ Ոմփրիոս
Թ. 268, էջ 439

Էջ 569. — Ա. սինալին երկու երրորդ
մասը կորուսած հանուած:

Էջ 574. — ... եւ հայր Գաղիկ Թարգ-
մանեցի պատմութիւնս զայս զորդոյ Թա-
ղաւորացն երկուցունցս...: — Հմմտ. Ա.
հատոր, էջ 616:

Էջ 587-596. — Դատարկ:

Էջ 597-604. — Մաղաղաթեայ պաշ-
պանակ:

Յիշատակագրութիւնք Դրչի. —

1. — Էջ 86. — Գն. Ած. քո սր. ճրգ-
նաւորացս բարեխօսութեամբ ողորմեա եղ-
կելի զրչիս եւ ծնողաց իմոց — եւ կոկող
իւնիս — որք զամէնն ասացեն. ամէն:

2. — Էջ 99. — Ով սր. ընթերցողք
Մաղաթիւն մեղաց հայեցեցէք զճողիս եւ
հնողաց իմոց յիւեցէք եւ յիշմանն ոչ ենք
արժանի. եւ զուք յիշեալ լինէք ի Քչ. Աւ.
մերս. եւ որ զամէնն ասեն, ամէն:

ԾԱՆՈԹ. — Նման յիշատակագրու-
թիւններ արել զյոյններու այ վերջոյ կը

7. — Դրախտի լեռը, Թ. 268, էջ 481

յոնսին, զորս տւիրդ կը համարենք
թուել միասմի:

Յետնագայն յիշատակագրութիւնք. —

1. — Էջ 19. — Յիշատակ է Հարանց
Վարքս ի Սր. Քաղաքն յիմ. առ դրան Սր.
Յակոբայ Առաքելոյն: Ի Տն. եղորն:

2. — Էջ 86, Գրչին յիշատակագրու-
թեան ներքեւ, բայց աւոր գործածածէն
տարբեր գրիչ եւ մեղան. — Արդ գրեցաւ
Հարանց Վարքս եւ եղաւ յիշատակ ի դուռն

Սր. Յակոբայի Սր. Քաղաքն Եմ. Թոխ Թեան ներքե, բոլորովին տարբեր գրով. —
 ԹՃԾԹ. Զիս մեղաւորս եւս յիշեցէք յերեւանցի, որ
 3. — Էջ 185. — Գրչի յիշատակաւորու. — Եմ յեղկելի գիրքգործոս վարդապետս:

269

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼԻ. — 4

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ 27×20×3: Էջ 430: Հանդա-
 մանք լաւարար. վարի մասը խոնաւութե-
 նէն մի քիչ գնատուած: Թուղթ: Գրու. Թիւն
 ամբողջովին սև մեկանով, Երկսիւն, 41
 տող: Նոտրապիր: Համառօտագրութիւնք ա-
 ռատ: Կաշկեղծ խաւաքարտեայ: Տէր եւ
 նուիրատու Սիմէոն Կոյ. Նջեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Առաջաբանութիւն. — Դանիէլ
 աղիւս մարգարէն երբեմն մարգարէանայր
 ի վերայ դատման շորից ինքնակալ թաղա-
 տութեանց աշխարհի...:

Էջ 11. — Գլուխ Առաջին: Համառօտու-
 րիւն զոխոյ. — Նախ եւ առաջ դեռ եւս
 տղայ զոյրով, հանդերձ երիւք բնկերօք, ի

Բարիւն գերի վարեցաւ. Դանիէլ մար-
 գարէ...:

Էջ 371ա. — Արեթնապով գինչ նշանու-
 կէ. 24...:

Էջ 390բ. — Ֆրանչիսկոսի չնորհակա-
 լութիւն:

Էջ 391-430. — Դատարկ:

Յիշատակագրութիւն. —

Էջ 391բ. — Յիշատակ է գիրս, Սա-
 որնցի ի զիւղէն Նջեցի Սիմէոն Կոյ. ին Սր.
 Յակոբայ զբատունն, որ լէմ. եւ բոս ի-
 ռայ կտակին մի ոք իշխեսցէ հանել զոս ի
 Սրբայ Աթոռս. բնթերցողք կամ որինու-
 կողքող տասցէք Սձ. ողորմի. Եղև ի ՌԻԺԻ
 Թուին:

270

Ա. — ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅՆՈՅ ԲԱՀԱՆԱՅԱԳԵՏՈՒԹԵԱՆՅ

Թրգմ. եւ Մեկթ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԻՆՆԵՍԻ. — 1

Բ. — ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ ԴԻՈՆԷՍԻՈՍԻ. — 2

ԴԱՆԻԹ Եւ ՅԱՂԱԳՍ ԶԱՐԴԱՅԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ 27×21×3: Էջ 208: Հանդա-
 մանք՝ վատ. խոնաւութենէն եւ ցեցէն լա-
 տական գնատուած: Թուղթ: Գրու. Թիւն՝ խո-
 բաղրիները, զլիսպիրները, բնարան եւ
 մեկնիչ բառերը կարմիր, մնացեալը սև մե-
 կանով, Երկսիւն, 49 տող: Նոտրապիր
 վարմ: ՍՆձ սկզբնատուերուն տեղերը բաց
 մնացած: Կաշկեղծ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1-2, վերէն կտրուած, մնացեալը
 զատարկ:

Էջ 3. — Պատմաւ Դ(եմ)եմիսիոսի.
 [Դ]իոնէսիոս Աթենացի էր, որդի Սակրա-
 տայ. յորովայնէ մաւրն նուիրեայ իշխանին
 դիւաց... Իւ Ստեփանոս Սիննաց Եղու-
 թարգմանեաց ի Կոստանդինուպոլիս եւ
 Երեք զմեզ:

էջ 44.— ... Բազազս Երկմայնոցն
Քահանայապետութեան: Գուշն Ա.— Այ
տուրք բարիք եւ ամենայն սարգելս կատա-
րեալ ի վերուստ է իջեալ...:

էջ 119-120ա.— Տարբեր թուղթ, տը-
ղեղ հոտորապոյով:

էջ 120բ.— Դատարկ:

էջ 121ա.— Լուծմունք Գիմնէսիոսի ի
Դաւթ եւ Յակոբայ յիմաստուն վարդապե-
տաց.— Ամենայն տուրք բարի: ԼԾ. Սկիզբն

դատաքերական զնէ իւրոց բանիցն, Քէպէտ
իւն էր իմաստութեամբ հնոցն եւ հոգոյն,
որպէս եւ բազումք ի վարդապետաց...:
Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 504:

էջ 134բ.— Վասն եկեղեցական Քահա-
նայութեանց: Ճառ Ա.— Ի գերադասողի:
ԼԾ. ցուցանէ զպատշաճ համարիմ զմեր ըս-
հանալապետական որբազան խորհրդա-
ղածութեան զգիտումն...:

էջ 202բ-208.— Դատարկ:

271

Ճ Ա Շ Ո Ց.— 12

վլսմի Ս. Հրեշտակապետաց (Նքուստղեմ)

246 = 1316

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 28×21×10: Թիւթք 415: Հոն-
դամանք բաւարար. յուսանցնեւրուն վրայ
չատ մը տեղեր կը տեսնուին օձաձկն. զիծեր,
յայրուէնի տատեր, եւայն, զործ գեոտտի
կամ յախահատ մանուկներու: Թուղթ բամ-
պակեայ: Գրիչ՝ Ստեփանոս Երկայն, Գրու-
թիւն՝ խորագիրները եւ զխազիրները կտը-
միք, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն, 25
տող: Բոլորդիք վարժ, մեծկակ: Խորանա-
դարձ մը թղ. 2ա: Իւրաքանչիւր հատուածի
սկիզբը տեւեւանման դարձ մը՝ կարմրա-
զիծ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող
Դաւիթ Եպս. Երուսաղէմի: Յիշատակա-
գիրք.— Ա. Թուղթ կոկող Կարապետ Դպիր:
— Բ. Գրիչը.— Գ. Վերստին Կազմող՝
Ստեփանոս, թկ. 1392:— Դ. Նորողոյ Մը-
խիթար Արեղայ, թկ. 1691:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1.— Պահպանակ թղթեայ, դա-
տարկ:

Ա.— Թղ. 2.— Յունուարի Ա. Սրբայն
Բարսղի Հայրապետին կնարու Կապադա-
կեաց: Սաղմոս՝ Քահանայք Էն զգ.: Ըն-
թեքցումս յԱռակաց.— Բերան խոնարհաց
խոկայ զիմաստութիւն...:

Բ.— Թղ. 3բ.— Յունուար Բ: Վարք
Սեղբեստրոսի Հռոմայ Հայրապետի...:

Գ.— Թղ. 4բ.— Յունուարի Գ եւ Դա-
ղոց իզ: Սրբայն Գարգիսի:

Դ.— Թղ. 6ա.— Յունուարի Թ, եւ
յարաց Բ: Սրբայն Պողոսոսի:

Ժր.— Թղ. 16ա.— Յունուար իա եւ
յարաց ժդ: Տիմոթէոսի Առաքելոյ եւ Նեո-
փիտոսի:

Իա.— Թղ. 27բ.— Փեպրուար ժ եւ
քաղց ժդ: Քաղէոսի Առաքելոյ որ ի Հայք
Կատարեցաւ:

Իդ.— Թղ. 32բ.— Փեպրուար ժե: Ո-
նեփանայ աշա. Պաւղոսի եւ Արքիպայ:

Իէ.— Թղ. 37ա.— Փեպրուար իա, եւ
մեհէկի ժե: Սր. Առաքելոյն Յակոբայ Զե-
քեղեայ:

Լ.— Թղ. 43ա.— Փեպրուար իէ, եւ
մեհէկի իա: Նիզելի վարդապետի:

Մա.— Թղ. 72ա.— Մայիս գ եւ յահի
իք: Յովրայ Արդարոյ եւ Ակակիոսի Բիւ-
զանդացոյ:

Կա.— Թղ. 87ա.— Յուլիս Համբարձ-
մսոմ ՏՃ. մերոյ Յի. Քի.:

Կր.— Թղ. 89ա.— Յուլիս Պեմտեկոս-
տէին:

Թղ. 91ա.— Ի միմ ամառ կիրակէին,
ի տասներորդ ժամում, ժողովին ի Սր.
Լեւոն Զիքեմեայ եւ այս Կանն կատարի:

Թղ. 91բ.— Եւ ամէկն յետ Անտարա-
նին լինի ծնրադուրծիմ երիցս ամգամ եւ
յամեմայն սր. տեղիսմ մայնգէս: Իսկ իրի-

կանոն երթան ի սբ. Սիովմ եւ այս կանոն կառարի:

Թղ. 98.— Բնագրի պակաս՝ Թերթին տեղ ետքէն աւելցուած՝ տարրեր թուր-գրով:

2.— Թղ. 126ր.— Յաւնիս ԻԹ Կր-խաւսը և սբ. Ատաբեկոցն Պետրոսի և Պո-ղոսի:

Թղ. 152ր.— Թուրք Երանելւոյն Յաւ-տոսի: Զորքորդ յետ Յակովբայ եղբարքն ՏՈ. կացեալ Եպիսկոպոս յԵմ.: Յաղուզո Ըո-րոնձայ պատարագիմ Քի. ի Վարդավառի Տուրնիմ եւ աղ արեմեղայ:

Առաջա ուսուցին մեկ տառքեալքն ՏՆ. տղայս Վարդավառի տառնին որ է տաղա-տառահատը ըստ Մովսէսի: Եթէ յայտմ տառնի փոխէին դաժանաւրքն ի Հնումն ըստ դասակարգութեանն յորում մտանէր ըս-Հնուսն ի սրբութիւն սրբութեանցն:

Արդ Յակոբոս եղբայրն ՏՆ առնա-րտ ոճոյն Արեայ և Զաբարիա ի նա Հաս-կառ: Զի դաժնայր ուրիշ: դիտէին զնոր ըս-Հնուստաթիւնս, այլ Հնային վարէին:

Առա Հրաման տեալ ի Հոգւոյն Արտոյ տառնեղոցն փոխու զՀնին ի նորս, և փոխա-նակ գեւորական ռաժանաւտութեանն՝ Բրիտ-տոսի ռաժանաւտութիւնս:

Նախկէս Հրաման տեալ սբ. առաքե-լոցն ի Հոգւոյն Արտոյ ի նոյն տանն առնալ պատասխան և նստողոս և դաժնա յողեցին աղիս օրհնութեանն երրոցայով ի վերայ զՀայր և զՈրդի և զՍուրբ Հոգին ըստ Հնոյ կոտակին որ տակ. Թէ յամենայն զոճս ձեռ-աղ օրհնութեանն խառնեցի, և աղ մա-տուցի յնձալս ձեռ:

Քանզի տճ մարմին Քս. ի Հոգւոյ և փոխեաց զհաւատացեալս լիւր բնութիւն ա-ղին սրբութեան, և հաստատեցաւ ի մեղ աղն որ բժկութիւն է նեխութեան մեղաց մեղոց: Զի յորում կամիցի աւճն մեղձեալ և խաճանել ոչ կարացեալ, խորեցի յաղէ տնտի, և մի կարասցէ ուտել զհաւատաց-եալս ի Քս. որպէս և եկեր ի Հնումն:

Արդ զարս ստաց սուրբն Յոստոս որ ու-կանատեա ևս աղաարար էր սբ. առաքելո-ցին, երկրորդ յաջորդեալ ի Յակովբայ և ի Ծմաունէ գեպիկհոյորսութիւնն: Եթէ Յա-կովբոս եղբայրն ՏՆ. ևս առաքելայքն կանց-նեցին սեղան յաւուր Վարդավառի տեմին,

զի ցախայր Հէր քրիստոսական մարմինն պատարագեալ ի վերայ սեղանայ: Արդ եղ-բայրն ՏՆ. Հրաման տեալ ի Հոգւոյն Ար-բոյ մատուցանել զպատարագն Քրիստոսի: Յայնմ տեսին առաքելայն աղաւնակերպ իջմամբ զՀոգին Սուրբ ի վերայ նորա, զի ի Վարդավառի տեմին մատուցաւ պատարա-ղառաջինն, և այն ար. Լեզե սկիզբն ուխ-տից և պատարագաց ևս. սրբոյ սեղանոյն ՏՆ. և աղ արհնելոյ, որպէս Քս. ցախ-կերտն տակ. Դուք էք աղ երկրի: Քանզի Քս. արհնէ դաղն բերանով քաժանային և Հոգին Սուրբ:

Աս Յոճան Ոսկերեան ԼԹէ ի պատա-րագն և յաղն և յամենայն բնձալս առնա-տարակ իջանելով Ար. Հոգին սրբէ պատա-րագն ի մեռն քաժանային: Եւ մեր ընկալեալ Հաստոյք փառս ի վեր առաքեացոր Հոր և Որդւոյ և Հոգւոյն Արբոյ ալմ ևս միշտ և յախտեանա յախտեմից, ամէն: — Հմմտ. Հանգ. Ամս. 1947. Թ. 6-7. էջ 398, Նաեւ Աղղ. Մատ. Թիւ չԿԳ. 1950. էջ 184-190-192:

2.— Թղ. 168ա.— Յուլիս ից և հրա-տեց ըէ: Յիշատակ Մարիամու Մաղպաղե-նացոյ և Մարթին կուսին:

Ճմա.— Թղ. 198ա.— Յաղապարս ի. Հանդիստ Մամուէի Մարգարէի և Արուս-տայն Բասայ, և Լեւի որդւոց իւրոց:

Ճի.— Թղ. 210ր.— Սկստեմեր յ. և Նաւաւարդ յ: Սաճակա Հայոց Հայրա. և այլ սրբոց Թարգմանչացն:

Ճիւ.— Թղ. 212ա.— Սկստեմեր ժղ. Նաւաւարդի Արբոյ Յարութեանն Էմ. ի մեծի Եկեղեցւոյն:

Ճիւր.— Թղ. 213ա.— Սկստեմեր ժղ. Տաւն է Վերացման Սր. և Պոտոսական Խա-լին Քի. Այ. մերոյ:

Ճի.— Թղ. 224ր.— Սկստեմեր ժր. Հանդիստ փառաւոր Մարգարէին Մովսէսի, և յիշատակ եղբոր նորին Աւարտին, և Յեսուա պաշտաւ:

Ճիւ.— Թղ. 232ա.— Սկստեմեր իղ: Համգիմտ Սր. եւ Ածարաւ Աւետարանչիմ Յուլիմոստ: — Որքերցաւած Յոսայալ Մարգարէէ: Յովհաննու Առաքելոյ ի Կա-րողիկեաց Թղթո. ընթ.— Որ էրն ի սկզբա-նէ, զորմէ յաւաքն... — Աւետարտմ ըստ

ձովիամենու . — Դարձաւ Պետրոս եւ տեսա-
նէս :

Ճծդ . — Թդ . 257ր . — Հոկտեմբեր իդ :
Սբ . Առաքելոյն Յակոբայ եղբարն ՏՈ . եւ
Հիմառնի ազգականի Որա :

ՃձԼ . — Թդ . 307ր . — Դեկտեմբեր Ժդ ,
և քաղցը է : Վկ . Սրբայ Կուսիմ Սամգրիս-
տայ :

Ճզդ . — Թդ . 328ա . — Դեկտեմբեր լ :
Ղուսնայի եւ Ինդոսի եւ Գեղերիկոսի քանա-
նայի եւ երկուց բիրտուցն ռոքի ի Նիկոմիդայ :
Թդ . 329ր . — Դարձեալ ա՛յլ տաւմբ
զար վերջոյ գտայ որ ա՛յ կայր յաւրիմակս
յայս :

Ճզկ . — Մայիս Ի : Մանկանցն ԲԵԹ-
ղէձի սպանելոց ի Հերովդէ արքայն :

Ճզր . — Թդ . 330ր . — Հոկտեմբեր իթ :
Սբ . Առա . Մատաքեայ :

Ճզթ . — Թդ . 331ր . — Սեպտեմբեր լ :
Անտոնի եւ Կրանիդայ եւ է խոտաճարա-
կացն :

Դ . — Թդ . 339ր . — Սեպտեմբեր լ :
Գրիգորիկ Աղուանեց Կաթողիկոսի :

Դա . — Թդ . 334ա . — Սեպտեմբեր ժր :
Վկայու . Աղլոսնոսի եպիս . Եւդոքիոսի ,
Խոնկոսի , Ջննոնի , Մակարա եւ քահանա-
յիցն ու է լդ վկայիցն որ ի Մեկրիտի եւ Հա-
յոց կատար . :

Դբ . — Թդ . 335ր . — Խղարերից Աւե-
տարանքն կարգաւ :

Դգ . — Թդ . 340ա . — Յունուարի ամ-
սոյ ե , Տաւն Սրբայ Յայտնութեան ձրագա-
լուցին : Երեկոյնն ծ երորդ ժամուն ժողո-
վին ի դուռն եկեղեցւոյն , Եւ սկսանին Սաղ-
մոս . . . :

Դդ . — Թդ . 360ր . — Կանոն քաւր արեւ-
նեղոյ :

ԵԱՆՈԹ . — Չունի Յովհաննէս Պուղի
ճեմանայն ժամ՝ զանձր , նմանապէս Սո-
րեկ Կատանդիկն եւ Գրիգոր Կաթողիկոսի
տաղերը :

ԵԼ . — Թդ . 371 . — Կանոն մեծի հիմգ-
լարաքին Ոսմայաւային ըստ յորմս ասաց
Յս . երէ արիմակ մի ետու ձեց : Չոր ա-
րարեալ է Տն . Եփրեմի Խորին Ասորոյ , զոր
Թարգմանեաց սբ . Դիտալայեան Հայոց Մե-
ծաց Գրիգորիս Վկայաօք :

Ի ծ երորդ ժամուն զԳնի կատարման
սրբոյ սպասարաղին ժողովին ի դաւթ սբ .

Եկեղեցւոյ . . . — Հմտ . Թիւտ . Ձեռագրաց ,
Ա . էջ 275 :

ԵԱՆՈԹ . — Չունի Յովհաննէս Պուղի
խրատը , ինչպէս նաեւ Տէր Միխիթար եւ Ա-
ռաբէլ վարդապետի տաղերը :

Թդ . 381ր . — Եւ յետ այստիկ ելանեմ
ի Սբ . Լեւոն Ջիքեմեաց եւ անդ կատարեմ
զգիշերային հսկումն եւ ի ձորն Գեղսեմա-
նի : Տաղ տոյն ժամուս . — Հոսեալ Հրեդի-
նացրն Հատաքեալ կային . . . — Հմտ . Ա .
Չօպանեան , Հայ էջեր , էջ 67 : — Փ . —
Ընդ երեկոյս Հասեալ ժամուն Տէրն սփո-
ծանիւր ըղբղընհեակն . . . :

Դ . — Թդ . 382ր . — Քարոզ Եմնդի եւ
Ջուտիկ . — Սրբայն Բարսի կեսարացոյ ա-
սացեալ . — Ժողովալար ի տաճար փոռաց
սրբութեան ռո . . . :

Թդ . 385ա . — Տաղ յարեմն ջրայն ա-
սի . — Աւետիս ԺԵԶ խորհրդոյ , խորհուրդ
ճածկեալ մեկ յայտնեցաւ . . . :

ԴԷ . — Թդ . 386ա . — Քարոզ Եմնդի .
— Կոյս անապական եւ առաջատ փեսա-
յացեալ րանին . . . :

Թդ . 387ա . — Քարոզ Եմնդի եւ Տեառն
լմնդ առաջի . — Դամբար մշտափայլ անի-
լանելի . . . — Դուկաս : — Տեա Սիոն , 1948 ,
էջ 34 :

Թդ . 389ա . — Տաղ Եմնդի . — Այսար
ի սկիզբուն Բանն որ րնջ Հուր միշտ յեւ-
թեան . . . :

Թդ . 390ա . — Այլ Տաղ Եմնդի . — Տի-
րուհի սբ . Կոյս , մայր մարմնացելոյ րա-
նին . . . — Տ-Ք :

Դբ . — Թդ . 390ր . — Քարոզ Համբար-
ման ՏՈ . յերկինս . — Սրբութիւն սրբու-
թեանց Ած . անբսկիղրն . . . — Ս ա ր-
գ ս ի : Հմտ . Ա . Հատար , Թիւ 231 , 16 Ա :
Թդ . 394ա . — Տաղ Համբարման ՏՈ . —
Այսար խորհուրդ մարդեղութեան Ած . որդ-
ւոյն մեկ ցուցանի . . . — Ա-Ք :

ԵԹ . — Թդ . 395ր . — Քարոզ Գալստ-
եան Սբ . Հոգւոյն . Գրիգորի Նարեկայ . —
Գանձ լուսոյ փոռակից Որդւոյ . . . :

Թդ . 398ա . — Տաղ Գալստեան Սբ .
Հոգւոյն . — Ատանաւր ծաղկաց լոյս աւետ-
եաց կենաց . . . :

ԴԺ . — Թդ . 398ր . — Քարոզ փոխման
Ած . ածմին , ի Ներսիսէ Կաթողիկոսէ . — Նո-

բարձրաշատանիս կուսական արվիթականացր համաձայնելով դատուց...:

Թղ. 401ր.— Տաղ վերապիտանմ Սըրբառայ լծ.ածնիմ.— Այսաւր Գարրիէլ հրբնտակապետն եկեալ...:

Իժմա.— Թղ. 403ա.— Քարոզ Խաչի. Գրիգորի Նարեկացւոյ ասացեալ.— Գանձ անքրին ծածկեալ մեծութիւն...:

Թղ. 405ա.— Տաղ Խաչի, ի ներսիսէ կարողիստէ.— Նոր դրախտին եկեղեցւոյ ծառ կենաց տրեկեալ ի մէջ...:

Իժմր.— Թղ. 406ա.— Ի մեծի տուր Գայտեան ՏՈ. յեմ. յաւամեալ:

Իժմ.— Թղ. 407ր.— Ի Իճծի Հիմգ-շարաքիմ:

Յիշատակագրութիւնք.—

Ա.— Թուղթ. Կեղաղ Կարապետ Դպրի.

Թղ. 384ր.— Ձկնկաւզ եւ դարձարաւջ Նիթոյս ցկարապետ Դպրի յիշեցէր ի մեղաց թողութիւն եւ Ած. զձեզ յիշէ:

Բ.— Գրիչ «Երկայն» Ստեփանոսի.

1.— Թղ. 152ր.— ՁԱԾ.ապատիւ և պիտկոյտն եմի. գտէր Դաւիթ ստացաւզ յուսարող մատենին յիշեցիք ի Քս. Հանդերձ ծնողիք եւ դարձիւք. այլ եւ զմեղաւոր Հոյ Ստեփանոս սուտանուն զրշակ եւ զձեռոյն մեր եւ Ած. զձեզ յիշէ ի րարի:

2.— Թղ. 381ր.— Քս. Ած. մեր որ յուսերը դոտս աշակերտաց թոց դարացուցանելով զդարձապարս Նոցա յրնթացս կենսարի Սևուարանի ժո, յուս եւ մարքաւ յամենուն աղտոյ մեղաց զհոգի ստացաւդի տառիս տէր Դաւթի, այլ եւ զմեղապարտ աշխատողիս Ստեփ. յերկայնի եւ որ դամէնն ասեն:

3.— Թղ. 386ա.— Ուլ սուրբ Եղանակողք զմեղաւթ դատապարտեալ աշխատողիկս Ստեփ. յիշեցէր յեղր Սր. Յորդանան վետոյ միով Տէր ողորմայիւ աղաչեմ:

4.— Թղ. 404ր.— Յերեսան կեկեալ աղաչեմ յիշել ստալի Սր. Գողգոթայից զմեղաւոր Հոցս Ստեփ.:

ՇԱՆՈԹ.— Միս փոքր յիշատակաւրութիւնները զրշին.— Թղ. 22, 99, 191, 339, 370, 395, 398 եւ 406 — զանց րրինք, որովհետև նորութիւն մը չէին բերեր:

Գլխաւոր Յիշատակարան.— Թղ. 1316.

Թղ. 409ա.— Փառք եւ զոհութիւն անբաժանելի, պարտիկ և երկրպագելի միասնական սր. Երրորդութեանն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հողոյն յախտեանս յախտեանից, ամէն:

Յամի և լքն հարիւրորդ վաթսներորդի հինգերորդի Թուականութեանն Հայոց զրեցաւ աստուածախաւս և յուսարող մատենան իրիւ. շնորհակալոր դարաստնն ի հին եւ ի նոր ուրիշաց Այ. Հաւաքեալ, ի պատսպաժառութեան տաւեթ տէրունականոց և սրբոց եւ ընտրելոց Այ. առաքելոց և մարդարէից եւ բազմաւարար մարտիրոսաց, Հայրապետաց եւ միանձանց եւ ամենայն Հաճոյացելոց Այ. որով մեծախորհրդութիւն եւ շնորհ մերոյ փրկութեանն սոյալ միշտ հոչակի յեկեղեցիս օրբոց. ինկանեղր Նշմամբ առաջի Այ. ի բարեխաւսութիւն մեզ մեղաւորացս, ի վարդապետութիւն իւրաւորս յախտեանական կենացն ժամանակոց:

Բայց զրեցաւ սա ի Սր. և յԱճ. ուրիշ քաղաքս Եմ. ընդ Հովանեաւ սր. տաճարիս որ յանուն սր. և դարեղ Հրեշտակապետոցն Միքայելի եւ Գարրիէլի, Հրամանաւ և ծախիւք աստուածարեալ եւ Հողիւրիկաւ եւ պիտկոյտին Եմի. տէր Դաւթի, ձեռնոր յոյնամեղ եւ անարհատ սուտանուն զրշի Ստեփան[ոսի] մականունն յերկայն կոչեցեալ Բայց աւա՛ղ, աւա՛ղ, զկեղեցիկ և զճաղկազարդ անունը ի վերայ եղկելի Թըւուտացելոյս եւ մեղաւթ խաւարելոյս:

Գրեցաւ ի Թաղաւորութեան Հայոց Աւշին եւ ի Հայրապետութեան տէր Կուստոնդեա, ի զտուն եւ յանրորի մամանակս, զի Ք կար ումեք ընդ գրով արկանել զաղկի աղղի վիշտս եւ զնեղութիւնս որ Հոսեալ է ընդ Հանուն ի վերայ ամենայն քրիստոնիից յանաւրէն եւ յանԱճ. պիղծ եւ զարելի ուղղէն Խմայելի, որ դամենեան մաշեղին ի ուր սուսերի եւ զմեղաւարս ի զերութիւն վարեցին. որ և ի սոյն ամին զմեծանուն մայրաքաղաքն Մեխիտինի Հայոց տուն յաւար եւ ի զերութիւն եւ զայլ բաւոր մ քաղաքս և զդաւառս և զանմատչիկ ամրոցս Հինք ի վեր տապալեցին: Նաեւ որ մեծն է ամենայն վշտաց և անհարսին աղետից աստղիւ, զի ոյսաւր Հորիւր եւ իր սմ է որ սր. քաղաքս Եմ. և ամենայն տեւդիք տնտրեանականացն Քի. կրիստն է և:

ի մեծ անարդարութիւնն ի սոյն անուրէն և պիղծ ազդիւս. զի չէ կար զայս ուժեք ընդ զբոլ արկանել: Այլ մեք աղաչեսցուք ըզփայտք և. զրարերար Տէքն զի դառնիկութիւնն ի բարին տնարիներաց:

Աբղ աղաչեմ զամենեանս որք մասնայալ էք և Հանդիպողք այսմ յուսադարդ մատենի յիշել և. մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քէ. յառաջադասեալ կախկողութիւն տէր Դաւթի և. ծնողաց նորա բնութիւն յարմից նորա կենդանեաց և. Հանդուցելոց: Եւ և. ինձ մեղաւոր Հոգոյս ի որտէ՛ խոցելոյս և. մեղաւոր խառնելոյս Ստեփանոսի՛ աւխտողի ի սմա և. ծնողաց մերոց և. Լգրարաց Սիդանմ յիշել ի Տէք զհոգեշիւց և. զարդիւնարան մարդաստեան Թորոս որ զսարնակն շնորհեաց, որոյ ձեռնառութեամբ և. յերկրմամբ զերթս զրեցաւ և. նաև զմաբուր Հոգի զպիրն Կարապետ և. զծնողս նորա, որ յաղումս աշխատեցաւ ի կոկել նիթոյս և. յայլ սպասաւորութիւն. այլ և. զամենայն բնակիչ Սր. Ուխտիս Հրեշտակաստեանց, զյար և. զկանայս, զմեծամեծս և. զփոքունս:

Յիշեալք ի Տէք և. զրնակիւս մեծաւոր Սր. Ուխտիս Սր. Յակոբայ, զպատուելի քահանայան, զպարկեշտ և. զսպարմած Հուսառարարն, զճոցնաղկեաց և. զխոնարհ ողի կրանաւորքն և. զամենեանս զմեծամեծս և. զփոքունս, որ այժմ նն և. որ պալոց են, որոց առհասարակ ողորմեացի Քս. Ած. մեր յաճեղ և. ի սուկայի դայառնուն իւրում, յորմամբ բանք սպառնն և. զործք թաղաւորեն, յիշողացն և. յիշելուցրս. նմա փառք ընդ Հաւր եւ Սր. Հոգւոյն յաւխտեանս յախտներց, ամէն:

Իրեցու ժամադիրքս Հրումանաւ տէր Դաւթի մեծի եւ Հռայկաւոր կաթողիկէ եկեղեցւոյն Խմի. Սր. Յակոբայ ՏՆ. եղբուրն եւ. միս եւս Յակոբայ եղբուր Երաննու. վասն այնորիկ զրեցի զայլ աւելի կարգի մանեք և. զդանձերք և. զտաղեղեր, զի յորժամ պատահեսցեն ի տնարիներակն Սր. Տեղիսն Քի., ի Բեղլահեմ, ի Յորդանան, ի Համարածումն, ի Սր. Վերնատունն, ի Խաչելութիւնն, և. Գեթամենի, ի Փոխումն Տիրմաւրն, առձեռն պատարատ զացեն զամենայն առուր պատշաճելիով ի սմա առանց աշխատանաց:

Յերեսս անկեալ աղաչեմ աղէկստեղծ մաղթանաւք կողկողիմ պաղատանաւք չիլինել մեղադիր սխալանաց և. անյարմար զրբալթեանս զի կար մեր այս էր. և. նաև տեղիս յորում պանդխտեալս նստիմ կարի՛ նեղ և. անհուկ է և. երթեւեկ ըլլող միանացս ի մերայ թողումն ասել զխառնեաղանջ աւապկերս որ եւ ոչ քրթիլ մի ակն անցանէ որ անցնաւորն կտրի, վասն ա՛յնորիկ աղաչեմ սիրով և. առանց մեղադրանաց զպակասն ուղղել աննախանձարար:

Մի՛ որ իշխեսցէ Հանել զսա ի Սր. Յակոբայ զի մի եւ ինքն լըջէ ի կենաց զրէն և. առցէ անձն ցաւագիւնս: Այլ եւ խնամով պահաւորեն արհնին յԱյ. և. յամենայն սրբոց. և. որք անփոյթ արասցեն և. վարպար մաշակեն զներհակն կրեացն:

Գ.— Վերստիմ կազմոց Ստեփանոսի. — Թի. 1392.

Թղ. 411.— Բարդղիմ, տարբեր նախորդէն.— Քս. Ած. ի թո միւսանդամ զսուրսող ողորմակ առաջին սուսողոր զորոց տէր Դաւթի և. զորոյն սորին Ստեփանոսի՛ կրօնաւորի, և. այժմայս առաջնորդացս և. կրանաւորացս և. սմ. միսնձանցս առհասարակ որ յմէ և. Ընդ. տեղեղրս. նախ. աշնոցիկ որ յետ մեղ զայոյ են: Ողորմեայ Քս. Ած. և. Երաննու փակակալին Սրբոյն Յակոբայ և. ծնաւագ իւրոց որ եղև պատճառ մերստին կազմերոյ և. նորոգելոյ զորոցս, մտնելի բարի առնէ Տէք բարեաց եւայն:

Ողորմեա Քս. Ած. և. միարան եղբարցրս յեռնակողմանս կրանաւորացս և. զործարացս առհասարակ:

Ի թիլ. ՊնԱ. կազմեցաւ ձեւամբ անարժան Ստեփանոսի, թերեւս արժանի առնէք և. զիս յիշատակի և. Ած. որ առատն է ի սուրբս բարեաց ձեղ և. մեղ առհասարակ ողորմեացի ամէն:

Դարձեալ յերես անկեալ աղաչեմ խնամով պահել զսայ բաւ է իմաստ[նոց]:

Թղ. 411բ.— Միջանկեալ, տարբեր բարդղով.— Ի Մայիս իր Ընաւառնական միարանեցաւ ի Սր. Յակոբայ և. իրես դրամ յիսուն որոյ ողորմեացի նմա Քս.:

Թղ. 412.— Լաւ, տարբեր բարդղով՝

պատմութիւն Յորայ Արդարոյն (Թերի հատուած) :

Դ. — Նորոգող Մխիթար Արեղայի. — Թ. 1691.

Թղ. 413ա. — Նոր Թուղթ, նոր դրէ, դարձեալ բոլորգիր — Ի Թուականիս Հայկազան սեփեցն Ռձնն ամն նորոգեցաւ սր. գիրքս որ է Ճաշու Գիրք, կարճագոյն, ձեռամբ Մխիթար Արեղայի, ի յառաջնորդութիւն Սր. Եմյ. Տն. Յուհանէս արհեստկոպոսի, որ նայ յորդորեաց ըղմեղ վասն նորոգութեան, զի բազում ժամանակ այնպէս անկեալ ի պոճախներն, անտիրոջ, եւ վասն եւ ի խնդրոյ Մխիթարի աշխատակին, որ է ի յիմթայ քաղաքէն, եւ նայ ետուր քաղաքի, իսկալ վաստակուց իւրոց, եւ նորոգեաց ըզսր. գիրքս, յիշատակ իւր Հոլոյն եւ Հօրն Սաֆարին եւ մօրն Ղարիր խաթին, եւ կողակցուն իմանունն, եւ իւր տանն ընտանեացն, մեծի եւ փո(ւ)քու առհասարակ ամենեցուն ողորմեացի Քս. Ած. րն բոլորեցն, ողորմեացի ի միւսանդամ դալատեանն, ամէն :

Ով ոք կարդայ, ի սրբոյն եւ բերանոյ ասէ զԱծ. ողորմին, եւ Ած. ն ամենայն իւրն ողորմեացի :

Ո՛հ, ո՛հ, Ռ. բերան, ո՛վ արարիչ ամենայնի, դու ես իմ յայս եւ ճար եւ ապաւն եւ ողնական, եւ սեփեցն ողորդն հա[յ]կադան. եւ եւ կորուսեալ ոչխար անպիտանս Բասար զարտեալսն իւրոյ եւ զմահեցեալս Սա-

հակն բարի յիշատակ պահեցէ, եւ զինքն իւր մեղացն ազատեցէ եւ զիւր դատաւանն քաղցր արասցէ, եւ զվերջին ասն բարի արասցէ, եւ ազատեցէ յամենայն պատահարիցն աստանայի եւ զիւրական շար խորհրդո(ւ)ցն, եւ ստուականապա մարդոյ շատիցն ազատեցէ մի(ն) : Եւ յօր մահուան. զի ծն տարի Սր. Յակոբայ միջուկն բազում աշխատանք է կրեմ, եւ զ տարի ի Սր. Մր. նունը աշխատեցէ կրեմ, եւ քաղաքի ի Սր. Մր. նունը աշխատեցէ կրեմ, եւ վասն բազում աշխատեցն Ած. րն յամենի վարձայնատուց լինի? ամէն : Հայր մեր :

Դարձեալ Ած. ողորմի ասացէ Ստամբոլցի մահդասի Յովակիմին, որ բազում աշխատանք կրեաց ի Թուղթ կուկին, Ած. ն յամենի վարձայնատուց լիցի իւր վաստակուցն, ամէն :

Եւ դարձեալ աղաչմբ յոգնեղ, ով դասք քահանայից եւ սարկսաղաց, յոյժամ կարգաք ըզսր. գիրքս ա բերան Ած. ողորմի ասացէ տրխբայս Մխիթարիս, զի իկոս աշխատեցայ, ի կարկատ անին, եւ ի յեղծած զորերն, եւ յայլ պակաս լինին, եւ Ած. ն յամենի ձեղ ողորմեացի յաւուրն տնից ատենին, ամէն :

Յայսմ ամի բազում նեղութիւն եւ պակասութիւն եղև ի Սր. յերուսողմ, վասն ջրոյ եւ հագի, իմ ծովացեալ մեղացն : Ած. րն բո(ւ)յորեց փրկեացէ ի յայլ պատահարիցն, ամէն :

Թղ. 414բ-415ա. — Դատարկ :

272

ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԳԻՐԻՔ. — 3

ԳՐ. ՏԱԹԵԼԵԼԻ (1397)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 27x20x6 : Էջք 850 : Հանդամանք յաւ. Թուղթ փայլուն եւ տսկուն : Դրութիւն՝ խորալիւնները եւ զլիսալիւնները կարմիր, մնացեալը սև մկանով, երկաթին, 34 տող : Լուսադրի վաճառ : Համարտադրութիւնք բաւական առատ : Գունաւոր խորանդարդ մր, էջ 1 : Կաշկարպ

տախտակեալ : Պահպանակ մաղաղաթեալ, սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ, մօտեւ երկաթադիր Աւետարանի :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Որպէս ասեն Հերժուածողքն զամենայն ինչ ի հարկէ զոյլ մարդկան : Էջ 20. — Ընդդէմ կործալ ազգի՞մ տան-

կաց, որք կայեմ Ոնորհմն եւ Ոնր հեքամոսք
հեքմուածովն Արիսի եւ Կերիմթոսի:—
Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 574:

էջ 62.— Ընդդէմ Հրէից.— Ուրազեալ
Հրեայքն առարկեն ընդդէմ մեր...:

էջ 66.— Որք զաչա իմաստից յիմա-
նայի ճառադալթիցն խուսափեցին...:

էջ 123.— Առաջին ճառելի եւ անճառ-
եղի...:

էջ 172.— Վասն շարժումաց հրեշտա-
կաց.— 23. Ձին է Հրեշտակաց կայ և
շարժումն, ըստ Եսայայ...:

էջ 187.— Յազատ արարչութեան Այ.
եւ Վեցորդից.— Յազատք ընդդէմ արտաքս
արարչութեան զարտաքին...:

էջ 831.— Յիշատակարեւմ.— Արդ ևս
վերջինն ի ծնունդն և կեկեցոյ ևս տրուոյս
յանապարհաց Գրիգորս պիտակ տնուն խնդրոց
յանին, յազայախտցի զրանս Հարց-
մունց...:

էջ 833.— Հարցմամբ Գեորգ Վալ-
շայետի եւ Լուծմամբ Գրիգորի.— [Գրիգ
գոյոյ վսեմամիտ խոհեմութեան...:

Մամբ յիշատակագրութիւնք.—

էջ 66.— Յետին նորարարով, ստորին
յուսանցքին.— Յիշատակ է զիրքս ի դուռն
Ար. Ծնրեն[յ]եանն Քի...:

ԾԱՆՈԹ.— Նոյնիմաստ Էրեբ յիշա-
տակագրութիւն ևս կայ. էջ 325, 463 և
850:

էջ 723ա.— Յիշատակարան զորոս և
յմկաւոր զծոցս յիշեալ ևս Ած. ողորմի ու-
սայս ար և չեղ ողորմեացի իւր միտանդամ
դալուստն ամէն:

էջ 850, վարի յուսանցքին, չեղադիր.
— 1831 թուին ևս արևելացի Պետրոս Առ-
դաս Կանդիակայ ի Սր. Ծնունդ լազում
վիշտս կրեցի ի ձեռս տեղոյս տաճիկ ֆու-
յաճեմբին:

273

Ճ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ր Ո Յ

Մ Ս Ր Տ Ի Ր Ո Ս Ի Պ Ի Կ Ի Պ Ո Ս

(ՃԸ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 28×20×1: էջք 71: Հանդա-
մանք գտնիլ ըստարար: Թուղմ հաստակ
ևս ազգատ: Գրութիւն՝ խորադիրները կտը-
միր, մնացեալը սև մեխանով, տեղ տեղ
միասին, տեղ տեղ Էրկիւն, 35-37 տոգ:
Նորարարք: Համառօտագրութիւնք չառ-
ուստ: Լաթակողմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Հաւաքումն օրինութեանց ու-
րարեալ յոմեմնէ քամաքրէ:

էջ 28.— Ողջումն տայոյ Բարազ: «Յար
տուն մտանիցէք, նախ աստաջիք թէ ող-
ջոյն տանն աշամիկ»:

էջ 41.— Ծանուցումն վասն Արքայ Մի-
ռանիմ:

Ա.— էջ 43.— Ի Մարտիրոս Վարդա-
պետէ վասն սիրոյ:

Արն և սրտէն նրման բոլոր,
Բրդի բորբոք ալիք բոցոյ,
Արիւն հանդոյն անէջ չորոյ,
Ջրունայ մաքրէ հանդէտ ոսկոյ...:

Բ.— էջ 44.— Տաղ եղբոր. մորա-
ստեղծեալ գումով:

Գ.— էջ 45ա.— Երգ Արքայն Գրիգորի.
Դ.— էջ 45բ.— Առ քամն Ած. ի Տէր
մեր Յո. Բս.:

Ե.— էջ 46ա.— Խաչելութեան Տճ.
միւրոյ:

էջ 46բ.— Վերափոխումն Ած. ամենի:

Ջ.— էջ 47բ.— Ի վերայ Մշայ Արքայ
կարապետի Տաճարի.— Իմաստի չորհրդ
կանաւ...: Ի Մարտիրոս Բարազէ
ույս և քոյս:

Զ.— էջ 48բ.— Առ մայրն Այ.—
Մայր արգիւնէտ Էրկեային...: Մար-
տիրոս Բարազէ:

Ը.— Էջ 49ր.— Առ մայրն Այ. ա-
րարացոյ գոյն:— *Մայր սր. Լ. Կոյս.*
մայր սր. Լ. Կոյս...— Մ ա ղ տ ի թ ո-
ւ ի Յ է:

Թ.— Էջ 49ր.— Ոգր ի վերայ սիւղ-
մանց քնուրբանս մերոյ. (Ի տանն հայոց
տաղի գումովն).— *Ի յարարէն Հօրէն տո-
սոյ Հեռացայ, Հեռացայ...*— Ի Մ ա ղ տ
ի թ ու է:

Ժ.— Էջ 50ր.— Պատարագի Տէր Ո-
ղորմեայ.— *Ի ծոցոյ Հօր յուսոյ Երկնեց...*
— Ի Մ ա ղ տ ի թ ու է:

ժա.— Էջ 50ր.— Պատարագի Տէր Ո-
ղորմեայ.— *Ի քէն ժրտեմք Հայր որթու-
թեանց...*— Ի Մ ա ղ տ ի թ ու է:

Ժբ.— Էջ 51ա.— Պատարագի Տէր ո-
ղորմեայ:

Ժգ.— Էջ 51ա.— Վերավտխման
Ած.ածնի:

Ժդ.— Էջ 51բ.— Վասն Գողգոթայի
եւ խաչի Տն.:

Ժե.— Էջ 52ա.— Պատարագի Տէր ո-
ղորմեայ:

Ժզ.— Էջ 52բ.— Վասն մեղաց: Պէս-
տի գոյն:— *Ի խոր մեղաց քնկրգմեաց...*

Ժզ.— Էջ 52բ.— Վասն սիրոյ սասա-
կութեան:

Ժբ.— Էջ 53բ.— Վասն Ննգման Տն.
մերոյ:

Ժթ.— Էջ 53ա.— Տաղ Սբ. Էջմիած-
նի.— *Ի սր. Երկնեց Հօրէն յուսոյ...*—
Ի Մ ա ղ տ ի թ ու է է ա յ ա ն ք զս:

Ի.— Էջ 5ա.— Ոգր արտաստաց վա-
սրն սիսլման:

Իա.— Էջ 57ա.— Վասն եկեղեցոյ,
սրբոյ խորանին:

Էջ 57բ.— (Պաղտատու եկեղեցոյ
կոյնոյն եւ առման Հայոց):

Ի Բաքիւմ էի նուիրակ.
տեսի գաղէտս կոյտ բալարակ.
սակս տաճարին հոյլքն դեգեքակ.
գալարս ազգաց էր ի կուտակ:...

ՄԱՆՈԹ.— Աւելի Երկար փոփոխակ
մը պիտի տեսնենք վարբ, թիւ իր:

Իբ.— Էջ 59ա.— Պատարագի Տէր ո-
ղորմեայ:

Իգ.— Էջ 59բ.— Պատարագի Տէր ո-
ղորմեայ. Ած.ածնի գերեզմանին եւ Ննրնդ-
եան Սրբոյ Բեղդէիէի:...

Իդ.— Էջ 59բ.— Պատարագի Տէր ո-
ղորմեայ. գալ վերստին յեմ. սբ.:

Իե.— Էջ 60բ.— Շօշայ. այսինքն
Սպանանու Զուղայու վերայ ոգր կամեմար
յարմարեալ ի ցաւոց սրտի կսկրձամաց:

Ի յօրհմութեանց Տն. արարչին.
յանհում իմամաց մերոյ Փրկչին:—
ՏՆա Գ. Հատոր, 1954, էջ 85:

Իզ.— Էջ 62ա.— Զաղագս հպարտաց
եւ քնդդէմ գրեմանց մոցին:...

Իէ.— Էջ 63ա.— Վասն անձրեւոյ Տէր
ողորմեայ:

Իբ.— Էջ 63բ.— Հակառակութիւն
Նեստրաց քնդ Հայս ի Բաքիւմ վասն եկե-
ղեցոյն:—

Ի Բաքիւմ էի նուիրակ.
տեսի գաղէտս կոյտ բոյրակ:—
ՏՆա, Գ. Հատոր, 1954, էջ 86:

Իթ.— Էջ 66ա.— Տաղ վասն գլխա-
դրին Սրբոյ Զակարայ Զբեղեան. Ուրդոյն
Որտումն, որ ի Երեստեմ առ Հայս ի հո-
յակապ Արտոն Սուրբ:— *Ոյ Մր. Յակար
մէն առաքեալ...*

Լ.— Էջ 67ա.— Վասն Աւետեաց Սրբ-
բուհոյ Ած.ածնի յետ Օրհմութեան, ոգր
ձայնի.— *Սուրբ դուրբութեն բրախո-
նա...*

Լա.— Էջ 68.— Վասն մարմնանայոյ
բաժնի ի Բեղդէիէմ. Հնդստանու գումով.—
Ի Համալինից արարչէն արարչէն,
Լյ սաստ Հրաման բրբանէն,
մարդարէիւք ծանուցեալ,
մարմնանայ:...

Ի Մ ա ղ տ ի թ ու է է ի ալս:— Էջ 73
շար.:

Էջ 69.— *Զինի ծանուցման, յատու
ծանուցման, որհնակեպ ծանուցմամբ:*

Էջ 73.— *Շարադութիւն Նուիրակայ
անձնարարութեան:*

274

Ք Ա Ր Ո Զ Գ Ի Ր Ք

Գ Ա Մ Ա Ս Ո Ս

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մասայ 28×19×1: էջք 174: Հանդա-
մանք լայ: Թուղթ: Գրութիւն՝ ամբողջո-
ւորն նոր սկսորակ մէյունով, միասին. 19-
23 տող: Նկայ անկանոն նոտրագիր: Համա-
ստադրութիւնք շատ տոտաւ: Կազմ՝ կի-
սայթ խաւաքարեայ անարեւետ:

ՆԻՆՈՐ . — Թիւ 203. Բազմադրո-
ւորն նոտրակնադ ձեռագրի գրին լայր և
նման է այս հատորին գրչութիւնք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1-8 . — Դատարկ:

էջ 9 . — Խորագիր . — Քարագիրք,
յամի Տեառն 1742: Յաղաղս Ամենատուր
նորորդութեան, արարեայ ի Հոսմ ի յեկե-
ղեցոս Սրբոյն Լօրենցիոսի, ի Դաւանաւ .
ի յերրորդ տար զտակի յարութեան, բազի
յամ-ից որ շարունակարար քարոզեալ
դամս Դ. ի բանն վերջին ստղմանն, որ լա-
ստադրի ի սկզբն քոտանորդաց պա-
հոց ի փառս Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն
Սրբոյ ամէն: — Համառոտ Առաքարանու-
րիւն: Մինչև զայսօր ժամանակի յայտ
և ճատաղայթք աստեկաց յառաւոր ասնեն
գիտար ձեռ. . . :

էջ 89 . — Քարագ յաղագս սեմնչելի
հորիդոյն և սրբագնասուրք Հաղոսդու-
րեան: Արարեայ ի Պ ի ք ո ճ ի ք ո ս ,
յաւար սօնի մարմնոյն և արեան ՏՅ . ,
զկնի եզերման հանդիսաւոր քափօրի բնդ ո-
լորտս քաղաքին, և Ուխ քան զիշակումն

պատարագին յամի ՏՅ . 1557 . — Ի հանդիսի
աւարս աշտոիկ յօրինեայ Քարմեանդու-
թիւն. . . :

էջ 136 . — Քարագ յաղագս երանուի
կուսին Մարիամաւ Ած-ածնին և մօր ՏՅ . —
Արարեայ ի Վեճեցիա ի յեկեղեցոց փախ-
կանց եղբարց, օգոստոսի ժե. որ եղև ի
յաւարս փառաւոր վերափռման ճորին:
Յամի ՏՅ . 1543: Առաքարանուրիւն . — Որ-
պէս պարտէջքն և պարակքն, ծառքն և
տունէքն առ ի ոչ յինի պարախտ. . . :

էջ 158 . — Դատարկ:

էջ 159 . — Տարբեր գրով . — Քարոզ
փռման Սք . Ած-ածնին, ի քանն որ ասէ
Սաղօմօն ի յԱռակաց 31 գլոյն և 29 հա-
մարն. . . :

էջ 168 . — Քարոզ ի փռման Սք . Աս-
տուածածնին, և տիրածնի կուսին Մարիա-
մաւ. . . :

էջ 170-174 . — Դատարկ:

Գիշտակալորտ քիւն . — Տարբեր նոտ-
րագրով . —

էջ 10 . — Անդրեանուպոսայ Դէւ Տեա-
ռն Միքայէլ Երջմեկուպոյ Արքեպի-
ճանդեղեցոյ յեռին աշակերտ Կիրակոս
նուառ Արքեպիս Սք . Երաստղիմազի լա-
տացայ զգիրքս ի վայելս իմ, և յատույ
րնթերցասէր բարեմիտ եղբարց՝ բանին կե-
նաց սպաստորաց, յամի Տեառն 1810. և
յօղատոսի 2:

275

Ա.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ	ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ
Բ.— »	ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ
Գ.— »	ՄԱՏԹԵՆՈՍԻ

կ. Պոլիս

1779 — 1781

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մաւալ 28x21x7: էջ ԺԲ + 348 և 556: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ՝ հաստ փայլուն տոկուն: Գրիչ՝ Բրարիոն հոտառ: Դրութիւն՝ խորագրերները եւ գլխադիրները, ինչպէս նաեւ ընթաններուն կարեւոր մէկ մասը կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանոյ, երկսին, 39 տող: Նոտրագիր մանր եւ շատ կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Մեծ սկզբնատառերուն եւ խորանագրողերուն տեղերը բաց են մնացած: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Թովմա Վարդապետ Վանեցի:

Ա.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ.— 2

վարդամ վրդ.

ձաւատ.—

էջ Գ.— Մեկնութիւն Արարածոց. Հասարումն Մեկնութեան Արարածոց, ի ձեռն սրբոց արանց եւ վարդապետաց եկեղեցւոյ, այսինքն Դիոնէսիոսի, Փիլոնի, Գրիգորի Լուսաւորչի, Եփրեմի, Մեծին Բարսղի, Յօհաննոս Ոսկերեբանի, Գրիգորի Ածարանի, Գրիգորի Նիսաւցւոյ, Եղեշէի, Եպիփանու, Աթանասի, Կիրղի, Պիտրեայ, Դաթի ֆիլիսոփայի, եւ Մովսէսի Քերթոզի, նաեւ այլոց.— Արարեալ Վարդամայ Վարդապետի, յամի ՏՆ. եւ Հայոց ի խնդրոյ Համադասպայ եւ Գրիգորի Վարդապետաց: Ի փառս Ամենամեծին Աստուծոյ, եւ զազափարութեամբ Հասեայ առ մեզ: Յորմէ ընդօրինակեցաւ սա, յամի ՏՆ. 1779 եւ Հայոց 1228, ի Կոստանդնուպօլիս:

էջ Ե.— Բան առ Գրիգոր եւ Համադասպ Վարդապետաց, առ խմբադրմ մատենիս, ի վարդամայ Վարդապետէ: [Բ]արբ

է ընտրեալ առ մարդն ի ընտթեանս մեքում...:

էջ Զ.— Յառաջարանութիւն. արարեալ վարդամայ Վարդապետի, սակս մեկնութեան Արարածոց.— [Հ]աստարիմ զանձուցն Այ. ...:

էջ Թ 2-ժր.— Դատարկ:

էջ 1.— Խորանագրողին տեղը դատարկ մնացած.— «[Ի] սկզբանէ արար Ած. զերկինս»: Բազմադիմ յսի անուն սկզբանդ...: Հմմտ. Ա. Հատոր Թիւ 192. էջ 562: Լուսանցքներուն վրայ նշանակուած է իւրաքանչիւր Հատուածի տղրիւրը սկսողեղով. իսկ զյուսիններն ու Համարները դրոշմուած են կարմրագեղով:

էջ 147ր.— Յառաջարանութիւն առ հեղինակն տէր Համադասպ եւ տէր Գրիգոր, ի սատարողէ Մեկնութեան.— [Ա]մէթոյ բարեկամն եւ Հաստարիմ Հաղարապետն խորոցն Այ. մեծն Մովսէս...:

էջ 149.— Մեկնութիւն Սից Դպրութեան:

էջ 214.— Յառաջարանութիւն Ղեւտուցոց: Նորոգի մատենի Մովսիսական Գրոցն Ղեւտական Դպրութեան Յառաջարանութիւն.— [Ե]րրորդական մատենս Մովսիսական զրոց...:

էջ 233.— Չորրորդի մատենի Մովսիսական Գրոցն Թուոց Դպրութեան Յառաջարանութիւն:

էջ 249.— Հինգերորդ մատենի Մովսիսական Գրոցն Նրկորդ Օրինաց Դպրութեան Յառաջարանութիւն:

էջ 290-292.— Դատարկ:

Բ.— ՄԵԿԵՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 3

վարդամ վրդ. (1265)

էջ 293.— վարդամայ վարդապետի

արարեալ նորոգել նորոգում մեկնութիւն. ի յոյսն **Քս-ի**. — **[Է]** ման ի արքայութիւն Լեւ-նից զանձի ծածկելոյ. . . . Իսկ զու, Եղբայր, աշակի մտրեկեաց, և յաղթապառ անորա սարկի մարտեաց անշտ մեղ ճաշակ յարածում, սի վարդապետիկ Կրեակոս, որ Հարկեցեացիէ Հրամանաւ և զուժիւն մահու քեզ սակ զմերն մերձակալ մուծեր և զմեզ ի տուն պիտոյ ի զոյ խնձորոյ և նոճենեաց զրախտի, չգթալից արժանաւոր արտիք Հայի, լսել և խօսել, Հոտոտել, ջաշակել զկեանս և զանմահութիւն, զպարտաւոր ըրի քառապառ զարտակաւոր ի րաքանչիւր մասաւոր որ անխաղճեկացն էին արժանաւորք, քան զմտնութեան, և զսակ մեծ էր ինձ և ստակայի. ստակայն ընդոտեւաք և ստաք յոյս մերձակոյն, վասն ամենեկոյ մեր յայտարար անձնաւ արարութիւն Հարանմանք: Սակայն և զու միշտ ազօթեկեա և ինդրեկեա յամենակամեցող Տեառնէն որ միշտ լիցի ձեռնաւ և օղնիչ, զի տկարութեան մեր ոչ ընդ զիմա՝ ըմբոստ եղև յոգնից քոյ և յազմանաց, այլ ձեռնարկեաց յոտայով ի **Քս.**, ստաք մտաք յանձնին խորս և Երաք. Եթէ բերաք ինչ եղ ցանկացողի, վայելչական յայտարար մեծապոյն ծովակ ընկալցի, բայց չանիմ սակ ինչ այլ Տէրն զիտէ տուօղն ամենայնի. և Եթէ զսխալանս զոցեա՝ ինձ Համարելով ուղեւացեա օժանդակի ինձ ամենայնի: Սակայն զՀնարանդութիւնս Հատուցեա, այսինքն զցայլ և զերկ յազօթ անձնոց յիշեցեա, և տուցեա զոյս զործա Սիօնի մօրն վերնոյ, և ի զայիկն նորա ընկենդով իրելու զատմի ձիթեկեաց, ո՞ զիտէ, զուժէ մանկութեան նորա ի մտանկն տուցեա և ցուցցեն միմեանց ի ինդութիւնս ինքեանց և ի քառութիւն մեղ, որ և միակեցեցէ մեղ ի շնորհս փեսային իւրոյ **Յս-ի Քս-ի**. որում, այսինքն, Սրբոյ Երրորդութեան Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբոյ փառք և Երկրպագութիւն զոհաբերեալ Հոգեբեմ, ալժմ և ի Հանդիմանայն յախանան ամէն (էջ 347):

էջ 348.— Դատարի:

Գ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՆՍԻ — 1

Ն. Կլայեցի և Բ. Մործորեցի

էջ 1.— Յառաջարկութիւն Սրբոյ Ա-

ւետարանի: Սակս տասն հարմանցն.— **[Մ]** ատենաք **Ած. ալիք** և Հոգեբուրգի վարդապետութիւնք իմաստից, զպաշտելի Սրբորդոյն խառն միշտ է՝ քարոզեն. . . : Հմմտ. **Խտ** թիւ 258:

էջ 9.— Եկեղեցական Պատմութեմէն.— Առաքալք էին Երկրաստան, և ալ աշակերտք **ՀԲ.** . . . :

էջ 13.— Ներսէս եպիսկոպոսի. եղբոր Գրիգորի Կալուղիկոսի. Սակս Աւետարանին Մատրեոսի.— Սրբոյ զօրութիւն պերայանց է քան զընութիւն. . . :

էջ 19.— Մեկնութիւն Սրբոյն Ներսէսի Կլայեցոյ Սրբոյ Հայրապետին: Գրութիւն Առաքին.— **«[Դ]** Երբ ծնեղեան **ՅԻ. Քի.** որդոյն Դաւթի, որդոյն Աբրահամ: Զի՞նչ խօսի Աւետարանիչ, զՄիանձնի Որդոյն Այ. Հանդիմանայ և Տառել, և զԴաւթ մէջ բերէ. . . :

էջ 98.— Լուսմն բերոյն համառօտ տեսութեամբ. Սրբոյ Աւետարանին որ բառ Մատրեոսի: Հաւաքեալ ճառաւ վարդապետի Գոհանմու երգնկացոյ՝ որ եւ ապի նործութեցի.— **[Գ]** Երազարտի և Երազարտի Հայրն մեր բառ Հոգւոյն և Երկրորդ յաւատարիւնս որ. Եկեղեցոյն ի զարմէ և ի շնորհէ Սրբոյն Գրիգորի վայելեալ, կորուստիւ և Համեղարան Կաթողիկոսն Հայոց Տէր Ներսէս Կալուցի. . . :

էջ 555.— **ՄԵԿՆՈՒԹ.**— Մէկ ու կէս սիրեակ զրուած, ապա խառնելէ մը, և մտացեալ մասք, ինչպէս և յմարդ էջը զատարկ ձուռնէ: Յաջորդ թերթը զարձեալ կը կրէ 555 թաւաճարք և կը պարտաւորէ նախապէս թերթի զրուածքը, որ կը շարունակուի զմերթ զբերին:

Յիշատակարարութիւն.— Ա. Մաս.

էջ 289.— Վարդապետ վարդապետի արարեալ Յիշատակարար.— **Ամէնողորմ Ած. անխաղաւ, անյիշատար, քաղցր և Երկաշունտ.** . . . : Հմմտ.— Ա. Հատար, էջ 563:

էջ 290.— Գրչէմ.— Գաղափարեցաւ ի թուին Հայոց **ՌՄԻԹ, Յունիտի** ին:

Բ. Մաս.— Գրչէմ.

1.— էջ 144.— Զհեղաշուքի և զան-

յաղթ փխրություն զմեծ հոգևորն Յահաննէս Դարձորացի, որ դուրս մտանաւ մեկնեալ չնորհաց լանախրաց մանկանց Սիոնի, յիշեցէք ևս Սէ. ողորմի ասացէք:

2.— Էջ 168.— Քս. որդի Այ. ևս բուն չորս փրկեալ ևս ապառաւ ի ահեղ տանձա՛նացն դատացող սր. դրոյս դժոխմա վառ-դապկոն վանեցի:

3.— Էջ 246.— Տէր Աժ. Յս. Քս. թո ամէնատաւ չնորհիւղ ողորմեա ստացողի սր. դրոց թոյմաս վարդապետին վանեցւոյ, որ բաղում փափաքանօք ետ զազուփարեց:

4.— Էջ 281.— Արդ աղաչեմ զձեզ, ոյ ընթերցաւք հարք ևս ևղբարք, յիշեցէք

կրկին ևս Երեքիկն զմեծ բարոնապետն զՅովհաննէս, որ զբուն դադափարն զրքիս ի վայելումն և ի յիշատակ իւր զընդունեալ էր: Յորմէ ևս մեք օրինակեցաք ի վաւելումն և ի յիշատակ վանեցի թոյմաս վառ-դապկոն, որ բաղմաս փափաքանօք օրինակեցոյց զաս:

ԾԱՆՈԹ.— Կր զտնուին նոյնիմաստ քանի մր յիշատակադրութիւն ևս — Էջ 336, 381, 443.— որոնց արտայայտմբ տուրդ կր համարինք:

Էջ 558ա.— Գաղափարեցաւ թուին հայոց ՌՄԼ, Այդիբի ԻԴ, ի Կոստանդնուպոլս, ձեռամբ Բարսիոն նոտարիս:

276

ԱՆՏԱՌՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆԵՑ.— 6

Ա Վ Ե Ք Ի Ա Ն Կ Ի Բ Կ Ա Լ Ա Մ Ի Ի Ս

Իրգմ. ՎՈՒԿԱՆՍ ՎՐԻ. ԽԱՐԻԹԱՆԻ (1741)

Կ. Պոլիս

1794

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառայ 27×20×5: Էջք 486: Հանդամանք յա: Թույլ տակուն: Գրել մէկ մասին՝ Պետրոս Վարդապետ Աստուածատրեանց: Գրութիւն՝ խորպիւրներ ևս մասամբ զխորպիւրներ կարմիր, մնացեալը սև մեկանով, միասին, 39-46 սող: Նոտրապիւր վաթ, լայց ոչ միօրինակ: Համառոտագրութիւնք առաւ: Կաշեկաղմ զարդաբուն: Մտադրող՝ Գրիչը: Կնիք, ԷՔ. Մ. Պետրոս Վարդապետ, 1232, փակագիր (էջ 463):

Ճակատ.—

Անտառ Նորազոյն Մտածմանց, Հիմնեալ ի Հեղինակութեան Սուրբ Գրոց ի Սրբոց Հարց ևս յայոց ծայրագոյն վարդապետացն սրբոյ Եկեղեցոյ: Յարմարեցուցանելի ամենից յուր աւուրցն քառասորդաց Կիւրակէից ի մէջ տարւոյն ևս հասարակ տանից: Ի զերայարդելի տն. Աղէքսանդր Գրամամթօ կուցեցելոյ Մեհնացոյ, ի

Փատուայ: Թարգմանեցեալ յիտալիանի լեզուի ի Հայկական բարբառ ի Ղուկաս Վարդապետի Խարբէթացոյ, յամի հետոն 1741: Ըստ ինդոյ Արհի ևս պանծալի Կիւրակայոսին Տն. Յահաննէս Պատրիարքին Կոստանդնուպոլսյ ճանդուցելոյն առ Քս., ի Կոստանդնուպոլս քաղաքի:

Եւ ի նոյն բուն օրինակի նորին այժմ օրինակեցաւ յաւուրս Տն. Զաքարիա աղապար ևս բարեկարգ Պատրիարքի ի ձեռն նորին լեռնի ևս մեղաւմած աշակերտի Պետրոս ԵԼԹ վարդապետի (ի Պատրիարքարանի Պոլսոյ) ի վայելումն ինքեան: Եւսմի հետոն 1794, և ի դեկտեմբեր իոյնի:

Էջ 1.— Յաղագս ծանրագումի դժուարութեան. գոր ումի դառնալ առ Սէ. խրտացեալ մեղաւոր ԷՔ: — Մեղաւորան սր. Հայրն Բեռնարդոս, խոսելով զստատարութեան ասէ...

Էջ 9.— Յաղագս սրբոյ խաղաղութեան, և բարեացն. գոր պատճառէ ի Քր-

քիստոնեայն — Հաղուսպիտ և խորհրդա-
ւոր մակադիրքն . . . :

Էջ 14 — Յաղագս մեծուքեան եւ գե-
րազանցուքեան Սրբոյն Նիկողայոսի Արքի
եպս-իմ Միռեոյ :

Էջ 339 — Յաղագս մեծի սիրոյն . զոռ
Տէր Ած . մեր միշտ շունջաւ դէպ առ մար-
դրն — Ամենակարոյն Ած . ի յառիտենից
սահմանեալ առ ի ստեղծանել զմարդն . . . :

Էջ 461 — Բամկ Գլխոց — Բաղապս
ձանրապոսի զմասարութեան . . . 1 :

Թիշատակսլորոյքիւն — Էջ 463ա .

Մեծի Կոստանդնուպոլսոյ՝ Տևառն
Չաքարեայ ազդատէր և բարեկարգ Պատ-

րիարդին ձեռնասուն աշակերտ և զլէրի Կե-
սարացի ի Վանք գիւղէ և յԱծ-ատրեանդ
գարմէ խանհի Պոտախին որդի Պետրոս
և Լեթ Լապս . զայս զերքս (որ է Սէր Այ . կամ
Անտառ Նորազոյն Մտածմանց) մասն ինչ
գրելոյ և մասն ինչ գրել տալով ստազաւ ի
վաշելումն ինձ , և յիշատակ ապագայ յար-
ցոյ Եղբարցոյ . որ և ազալեմ աղերսանոք ,
ի վաշելին ձերզ սիրելեալ՝ միով Հալը մե-
րի յիշեցիք ի Տէր զիս , և զամ . չոյեւոր
և մարմնաւոր իմայինս . յիշողքդ՝ յերմէք
յիշեալք յԱյ . աստ և ի շանդերձեանս :

Դրի յիշատակարանն ՌՄՆԴ . յառ . Ժզ
ի Պատրիարքարանն Հայոց ի Մեծն Պօլիս .

Էջ 463բ—486 — Դատարկ :

277

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ. — 4

ԿՈՒԹՆԵԼԻՈՍ

Կ. Պոլիս

1796—1797

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ 27×20×7: Էջք ԺԲ + 552:
Հանդամնք յալ : Թուղթ Հաստ և տոկուն:
Դրի՝ Պետրոս Վրդ . Ած-ատրեանց , Կեսա-
րացի : Գրութիւն՝ խորագիրները և զիսա-
ցիրները կարմիր , մնացեալը սև : միլիմոյ ,
Երկսին , 44 տալ : Նաորապիր . Համառո-
տագրութիւնք ստատ : Գոռնաւոր նկար մը ,
Ս . Ած-ածին և մանուկն Եփեսոս , էջ Ժք :
Փոսակաղմ չաղանակապոյն ոսկեղծ :

Կնիք ստացողաց՝ Ա — Փակապիր ,
սևապրոշմ , խաչածէ , «Բ» . Մ . Պետրոս
Վարդապետ , 1232» էջ 16 , 524 , 528: Բ —
Փակապիր , սևապրոշմ , ոսթանկիւն , «Բ» .
Մ . Գարբէլ Վարդապետ , 1241» , էջ 1 , 536 :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա-ԺԱ. — զատարկ :

Էջ 1 — Առաջաբանութիւն — Երուս-
ղեղերէն զիրա առ զբի ՍիրՀասերիմ , Շիր-
ապալերիմ , ալսինքն երզ ճրդոց , կամ Տաղ
Տաղից . . . :

Էջ 501բ—502 — զատարկ :

Էջ 503 — Համառոտ Մեկնութիւն եր-

զոց երգոյն : — Զի օրինակաւն Երդոց նը-
սեմութիւն և մշտակալ բիրտ Երկարապոսն
Ենթարանութիւն զիս ստիպեաց թէ ստու-
ւել զրողեցելոց զայս ամ . ընթեւնոյ ոչ է
ձա՜ , ալլոյ ևս ոչ է լմրոն , վասն այնորիկ
ստակընմ Համառոտապէս զհակիրճութիւն
ասացելոց , որ զորոյր Եղանակն Երդոն իր-
րտ լական թօթափին ներկայացուցանէ
մտաց աչալ :

Էջ 524բ. — Թիշատակարանք : Տևս
մարր :

Էջ 525ա. — ի մերս թարգմանալ
տպեալ Ած-անէլն : — Երզ երգոց Սաղո-
մոնի :

Էջ 529 — Բամկ սոյն մատենիս — Ա-
զամ և եւսա ո՞ր թաղեցան , և ո՞րպէս
յարեան . . . :

Էջ 537—552 — Դատարկ :

Թիշատակարանք . —

Էջ 524բ. — Ես նուառ ծառայ Այ .
Սրբոյ Աթոռոյ Եձիք Պատրիարկ Վանեցի
Պօղոս Գարդապետս , ստացեալ զգիրս Եդի
յիշատակ ի գրքատունն Սրբոց Յակոբեան-

—ման զմեռ քի ժառանգ լիտ քի զվրդա՞ծ քի ուսման
զոգրման ժառանգ քի իս քի զըզմաստո՞ր Լուի Լուզման
զոգրմանա՞յ քի ՚լզլուտադոս զվզդա տոտո ուսման
լուսնոտի զուտիզմանման ժուղանաւորոտն քի
քի չիկուղվման զնվեղուտան քի ՚լիսիսեք ժոտիկ
զիլոտոգի ՚ոսմանն զվժլուման տեղանոցի
մեք զբզման Լուի զգա՞լի հնչեղոց զմարվիդոտ
—տա՛յ Լուիզն ուղուտան քի զլճանն ժոտման
նեղան մբոքաուտիզ իկոսուտո Լուի ՚լզմանտուտ
զոք տեղանայ ժիկոստոռլու Լուսնադոտի Լոմ
—չք միզուտ զճի զվճարի ճիւղմ քի մնչեղ զվճար
զճի զվճաստո՞ր քի չի ՚լնմանմեք քի ՚լուսն
իլուզուտ վմուի զվնդա ՚լզիտզվման զաժ իս
—սի միկոմժափ իվճանտ ուսմանն զվժլուման
քի չի զնմանմեք քի Լուգմիտուտ ինչլու՜մանտուտ
—տն ճեմքի քի մեք Լուտի քի ՚լուղեղուտա իմք
—տուտն ճեղուտ զլղլուտուտ քի մն ուտ զվճար
նման ՚լուտաղսուտի ճեմք ուտո ՚լղլման տն
—չա՞յ զվղլուտա իս Լուսի ճիւղմ ՚լզիկուղվմ
—սո սոմ ժուտի զվճար զվժլումաղուտմաղուտ
իս ուսմանիտ զիճի ժիք քի ժողուտ վղլու՜մք
ուտ զաճման վիկուղուտա զուղեղուտ քի զվմուի
Լուղլման աշիտ լի լի ՚լնչլուտուտա Լուղլվմ
—սլա ոչիտոմաղ ուսիղլաւուտաղուտ զսլա՜յ չի
լուսնաւուտի մաւուղի մբոքանլղլղլ ռեւիկուղ
—ման իս քի ՚լուղման մնչ ՚լուտնոտի զուտիզմ
—մամիտ ոչիտոտ՞ր ուսմանն զիտզվճման քի տուտ
ժուտիկան մբոքիսեք ուիկլուտն ուղլու

[illegible]

Եւսմիլ ձեռք եղան իսկ զձմեռ
մութն զբանդով Բանա զհոռի . հաղորդեմուն
միմի համարեալ չբռնեալ հաղորդեմուն . Եւ զնշան

[illegible]

։ Վերջը ողորմակատուով քվիմի շնորհիվ
վրա տար Բոնապարտե Բոնապարտե վրա Բոնապարտե
Բոնապարտե Բոնապարտե Բոնապարտե Բոնապարտե

[illegible]

լոցն ի հաշատուր վարդապետէ կեանոցոյ .
— *Պորհրդապետ քո մարդկութեանդ . . .*
իւս չ ա տ ու ը ր :

Էջ 78. վարի յառնցքին . բոյսորի .
«Ո՛հ թէ քանի ցոյրտ է փետրար . ից» :

Էջ 93 յս . տարրեր բոյսորում մէկ
տող . «Էս մեղօսը և անարժան . սուտա-
նուն , Ունէփ հարբես դեցի ո՞վ հա» :

Էջ 95. — Ժե . — Գամն Յարութեան ի
յԱռաքել վարդապետէ . — *Կենդանարար*
Որդի Ու . . . : Կ ի ր ա կ ե ի :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — 158 և 159 Հօբուն միջև
Թեթ Եր կր պահի :

Էջ 159. — ԻԶ . — Տարփումն բղձա-
կան . . . :

Էջ 217թ . — Երցոյս Երցոյին , և
սրբաբոյրին , բարուն Գրիգորին . աւ յս-
տապողիմ . աւս սանձարանի , տէր Եոփանի-
սին . . . :

Էջ 220. — ԼԷ . — Գամն Սրբոյն Սիրու-
նին Ոռք վկայիմ . — *Արհնէայ է Աձ . հարն*
տէնտանն . . . — Էջ 224. — Տաղ Սիրունիմ
սևուր . եւ զեղեցիկ . — *Եկաք մանկունք իտր*
Սիրահ . . . :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — Սիրուն Հիզնայի նահա-
տեան և 1476ին :

Էջ 248. — ԽԳ . — Գամն Գրիգորի
յԱռաքելիմ . — *Կենանարար Որդիդ Միա-*
ծին . . . : Կ ա յ ր ա կ ե ի տ Բ ա ղ ի 2 ե-
ց ի Ա ս ե :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — 258 և 259 Հօբուն միջև
Առաքել կր պահի :

Էջ 275. — ՅԱՐԱՔԵԼ վարդապետէ Բա-
ղիշեցոյ . —

Սենտեհում Տէրն Երկնային
ստաղ Եանան մարգարէին ,
Եսթ ի քաղաքն Նինալին ,
և զդուշաղջ զրդջայ նոցին . . .

ԵՐԱՆՈՒԹ . — Հմմտ . «Հալտ . Եկեղեցիս ,
1915 Հօ 254-Տ . ուր հրատարակուած է ա-
ւելի Երկար փոփոխակ մը , Սինեյի Առա-
քելի անունով :

Էջ 335. — ԾԷ . — Գամն Սրբոց վար-
դապետ զարալարացմ . — *Գահարանէայ Տէր*
ամենայնի . . . Գ ի ի գ ո թ ի է :

Էջ 386. — ԿԶ . — Գամն Արամասի եւ
Կիրդի . — *Սուրբ Աստուած անմահ Բաղա-*
սոր . . . : Ս տ ե յի ա ն ո յ ի :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — 444 և 445 Հօբուն միջև :

Թերթ մը կտրուած հանուած է : Բերթ մը
կը պակսի նոյնպէս 502 և 503 Հօբուն մի-
ջև :

Էջ 556. — Տաղ ամոյշ ի Նետրաբնոց
եպ[իսկոպոս]է . — *Իսկ մէծ Մարիամ Մա-*
ղաղենացին . . . :

Էջ 561. — ՂԸ . — Գամն երեսման խա-
չիմ . — *Իսկակից Որդի Հար քո հրաւոր*
յորմէ տող Հոգի . . . : Ի Մ ա թ ե ո ս ե
Խ Ո ղ թ ե ա ց Գ ի ի գ ո թ ի :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — 566 և 567 Հօբուն միջև
դարձեայ Թերթ մը կտրուած է :

Էջ 572. — Ժ . — Գանձ Մեծաճա-
կ Կիրակէին . — *Միակդ ահաւոր , Տէր և յա-*
րուոր , Հար քո միաւոր . . . : Մ ա թ ե ո
ս ի է Խ Ո ղ թ ե ա ց Գ ի ի գ ո թ ի :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — 576 և 577 Հօբուն միջև
Թերթի պակաս կայ :

Էջ 602. — Տաղ ի Մկրտչէ ինքաւնցոյ .
— *Եւ ևս զրծոցս ի քէն խրնդերայ . . .*

Էջ 632. — ԺԺԱ . — Գամն Ներսէսի
Հայրապետիմ . — *Գոյ մեկ ցրծալի , և*
տարտալի , Հարց բրամի . . . : Երանոր .
— *Եսթող Հիւ վարի յառնցքին . ճՈ՛հ թէ*
քանի ցոյրտ է որ ձեռքս զգրին չի բռնը-
տրէի ծա» : Գանձիս տնայալս տառերը կը
յոյգեն Գ ի ի գ ո թ ի : Վերջին տունը
ստալս կ'աւարտի . «Այլ և ստապողին աւս
Գանձարանին Տէր Եոփանիսին : Զի հաստա-
տեպին , դարձեայ վերստին , աթոռ մեր վե-
հին : Տեան և տրսպին , յոյճ զստապունին ,
Հարց պտղակտին : Վաղարայտաւորն , ի
նոս Բաղաքին կրկին նորոգեն» :

ԵՐԱՆՈՒԹ . — 664 և 665 Հօբուն միջև
Թերթ մը կր պակսի . նոյնպէս 678 և 679
Հօբուն միջև :

Էջ 685ա . — Տաղ ամոյշ ի Տէր Մրիսի-
քարայ . — *Սուրբ Աձ ամին կուսին անարատ*
հարսինն . . . :

Էջ 685բ . — Բորդորակ ի Գրիգոր վար-
դապետէ Արձկոյ . — *Անմեղ անարատ զա-*
ռինն , տնկորձ Երբջին . . . : Երանոր . —
վարի յառնցքին նորս չեղապրով . Քար-
եկիցին զուն է» :

Էջ 686. — ԺԻԱ . —

Գանձս և՛ համեղ և զօրկին ,
Բամեայ բանի յոյժ պիտանի ,
ի Գրեգորէ յառաջ Լէկ ,

Գրծեալն ի գաշարս բարտախ,
Որ վերծանիմ ի հանդիսի,
Բոտեալ ձայնիս ախորժէլի,
Ի տառն փոխման մասին Յիսուսի,
Երանեայս սրբոյն Կոստի:

Գումն երկրորդ ասուր.— Գոհարանեալ
Սր. Ած.ածին... Գ ր ի գ ո թ ի ե:

Էջ 698.— Գանձ ի Յոնանու Պլոգէ.—
Սոաջնաճաշակ պոպոյն, մահուան տոսթին
մատոյն... Ա.—Բ:

ՅՄԱՆՈԹ.— 704—705 Էջերուն միջև
ԽԼՍԻ կը պահուի:

Էջ 739.— ՀԱԱ.— Ի Քերտքեցի Յովա-
նիսէ, Գումն և Պատմութիւն Ապարանից Ար-
ևիստի.— Յանկարան յատոյն խոնարհ-
եալ, բանն Ած. ի յերկիր իջեալ... Յ ո-
վ ա ն ո է ս:

Էջ 752.— ՀԱԱ.— Գումն Սրբոց մար-
տիրոսաց, ի Տէր Միքիլարայ.— Ով Տէրոյ
սարձեալ, Ած.բոյ գովեալ...:

ՅՄԱՆՈԹ.— 764 և 765 Էջերուն միջև
ԱԼՍԻ կը պահուի:

Էջ 797.— ՀԼԹ.— Գումն Աւետեաց Ար-
ևն.ածնի.— Խնդումթեան ձայն, բարբառ
տւտեալ...:

Էջ 801—804.— Պատգանակ մայապոթե-
մայ:

Յիշատակագրութիւնք.—

Էջ 557ա.— Գրչէն.— Յիշեցէք յա-
ղաթրս ձեր յերկնային, զթմբալարս մե-
ղաք ի յաղորս կրկին. քաղաքէն Արձոյ
յնեքսէսի սրդին, զՅակոբ մեղուցեալ զը-
բէրս վերջին:

Յայլոց.— Ա. ԹԿ. 1703.

Էջ 5, Ատորագիր.— Յիշատակ է զիրքս
ի Սր. Ծնունդն Հայոց Վանքն Սր. Ած.ածնի
Եկեղեցին, ով որ որ ընթերցու և օգտի Ած.
սղարմի առաջէ զրիս զծողին տէր Մար-
տիրոս ոստ արեղային, և տանս աշխա-
տաւոր եղիս յարդապետին և տէր Խա-
չատուր սր. ճշնասորին և այլ հասարակ
միական հղարաց մեծի և փոքու. Գրեղա-
թի. ՌժԹԻ յնվր. ա սյուն. ուրբաթ. աւս
ամի յս ի խառնակութիւն է տաջնորոցայ,
Ած. խաղաղութիւն տացէ իւրեանց ամէն:
Բ.— ԹԿ. 1733:

Էջ 7. Ոտորագիր.— Եւ յարդեալ. Դո-
կիտայի որ ի անուն Դապար կոչի, այս Գան-
ձարանս նորոգեցի և ի վարձու զրամ ոչ
սոթի, ի վստյումն Սր. Ծննդեանն ի դառն
Սր. Ած.ածնին. որ զայս կարգայ կազմօգո
յիշէ, ով որ մէկ հարկ մեղայ սակ Ած. իւր
մեղքն ի յիշէ: Թիշին ՌժԹԻ:

279

Յ Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Գրաքառ Լեզուի Արամեան Ազգիս.— 1

Կ. Պոլիս

1755

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 28×18×2: Էջք 2 + 202: Հան-
դամանք ընդհանրապէս լաւ. տեղ տեղ ցե-
ցակեր: Թուղթ. Գրութիւն՝ ամբողջովին
սև և մեղմուլ, Երկսիւն, 33 տող: Նոսրա-
գիր: Կաշեկաղձ խաւաքարտեայ:

Էջ Ե.— Ճակատ.— Քերականութիւն
Գլխառ Լեզուի Արամեան Ազգիս, առեալ
ի յայնպատում Քերականութեան՝ Մեծին
Արայի տն. Միսիթարայ Վարդապետի Սե-

րաստացոյ, և աշխատաւորութեամբ միոյ
ի ձեռնաստին աշակերտաց նորա յօրինեալ
զիրիկն ոճիս յուսումն յանաւէր համարակաց
ի փառս Տն. և յօգուտ մերազնէից: Ի Կոս-
տանդինուպոլիս Մայրաքաղաքի, յամի Տն.
1755. Խակ ի թուին Հայոց ՌՄԴին:

Յիշատակագրութիւն, էջ 2.— Այս
Քերականութիւնը Սարր Սերգիսի Թոռ Տի-
րացոյ Պետրոսին է, իւր ձեռաց գիրն է:

280

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏՆԵՒ.— 3

Վ Ա Ր Գ Ա Ն Վ Ա Ր Գ Ա Պ Տ

Ս. Յարալքիմ (Նրոտազեմ)

ՌՄԺԳ = 1764

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 27×20×4: էջք 410: Հանդա-
մանք յաւ ընդհանրապէս: Թուղթ: Գրեւ:
Արբաճաճ Արդ. Գերմանիկէի, Մ. Ս. Յ.:
Գրութիւն՝ խորագիրները և զլիարարները
կարմիր, մտացայր սև, միանով, Երկաւն,
35 տող: Նորագիր: Համաստադրութիւնք
ստատ: Կաշկապմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆՆԵՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, ա.— Գիրք Մեկնութեամ Արա-
րաճոց ի ձեռն սք. վարդապետաց եկեղեց-
ւոյ. Մեկնին Բարսեղի, Եփրեմի, Գրեգորի
Աճարանի և Գրիգորի Նիսացւոյ, Յուն
Ոսկերերանի, և Եղիշի, և այլոց: Նա-
խադրութիւն գրոցս ի խնդրալ սք. վարդա-
պետաց, իս աշխարայուր եւ տիեզերա-
լոյս վարդապետին վարդապետ արարեալ
մեկնութիւն Արարաճոց:— Ի սկզբանէ ա-
րար Աճ. գրեկին և գրեկի: Բարձրագիւր
յսի տնտն թեկոյնոց... Հմտ. տառ թ.
275 էջ 84:

էջ 169.— Յանգ Գրոց խնդրոց:— Ա.
— Աճ Խոստութիւն յիցորեալ արարչապո-
ծեալն Այ. 444:

էջ 193.— Դպրութիւն Նիլց.— Այս
գիրք նախաճարք և պատուական հա-
մարկայ արցոցն Բարսեղի քան զամ. մատ-
ենտն Հին Կառաւարանաց...:

էջ 275.— Նրորդական մատենա Մով-
սիական Գրոցս, Ղեւտակամ Գրալքութիւն.
— Յունի յիսիսան տակաւ ճառս զձեռն-
տուութեան խաւաքից...:

էջ 297.— Թիւք. քիւք. քիւք. ի շարից
Եղիաթ, և շարից Եղիաթ, և ճարի-
կայ: ի նոյն, և նման...:

էջ 317.— Նրկորդ Որեմք.— Թեւաթ
արարչական և անճարի խնամք ամենա-
սուրբ Հոգոյն, Եկեղեցի ի տեսութիւն Երգ
Մովսիական մատենիս...:

էջ 367.— Հինգ Մովսիական գիրքն
որք եմ յայսմ հատորում. Գիրք Մեկնոց,
[Նիլց]. Ղեւտացոց, Թուոց, Նրկորդ Ո-
րիմաց:— Ի սկզբանէ արար Աճ. գրեկին և
գրեկի:

Ի վեր հայեաց յերկին Երկնի,
և ի համայն զոյս աշխարհի,
որ ինչ մտաց տառ Երեւի,
ըզպայական ընդ Հրեկինի,
ի յաշնչէ բաւեղծանի,
Հոգ րադկան մեր արարչի...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 366Գ.— Յիշատակ է գիրքս այս
յերկին Գերմանիկոյ որ կաշի Մարաճ ան-
տամբ կուէցեալ Հինն ճոտայ Արբաճաճ տ-
րեղոյս զի զսա գրեցի ի Ս. Յարութիւն,
ու թէ ուրի և շահի այլ զսա աշխատանք
և զսա քանք, զի ոչ զիրաւորութիւն կամ
յիտուութիւն այլ միայն սէր. զինի զսա գրե-
լոյ և ս գրեցի Մարկոսի Մեկնիչ և այլս
գիրն նորս և Լոտ, Այլ Այ. Գիրք և այլս
գիրն. և ս պատրաստի Գարդոցիք, և այլ
գիրք մի և ս որ կաշի փուլի տապակ?, սս
տառքի բաւեղծաւ Եղի, խնդրեմ ներսմ
շորչէք բարեմիս ընթերցալք ողորմի
սացէք Տէր ձեզ և մեզ պարմեացի: Ոչ թէ
զբոյս այլ վասն աշխատանաց, զի կարն
իմ այս էր. թվին ՌՄԺԳին այս Լոտս գրեցի
տեմեկոյիք յերսք զի Եղի ի Ս. Միտնոյ,
ուրեմն ընթերցողք փութ շտով ուղեւք?:

էջ 410ա.— Յիշատակ է գիրքս այս
Գերմանիկէի կուէցեալ Արբաճաճ արեղո-
յիս զի զսա գրեցի Ս. Յարութիւն Թեւաթ
խնեւական է գիրն և կայն խնդրեմ նե-
րում շորչէք. թեկոյն գիր ոչ զիտնի
զի անդրանութիւն է. սակայն վասն աշխա-
տանաց սացէք ողորմի Տէր Քս. ձեզ և
մեզ. թվին ՌՄԺԳ. զինի զսա գրեղոյն մի
և ս Մարկոսի Մեկնիչ և Այլ Այ., և զիրք

մի հւս, և Գառերարդի Բարոդդիրք, դի հւստու զսա ի Սր. Մնունդ :

Ետնամագոյն Բիշառակագրույ ի իմ. — Թ. 1837 :

Առաջին կողքին ներքի կողմը. — Եւ մուշցի Սարգիս Եկի ի Երուսաղէմ Թուլիէն

1810 ? Եւ Եղէ միարան կիսասարկաւայ Եւ սուպ սարկուալ Վանցի Թուլթորու պատրիարքէն, Եւ Գարրիէլ պատրիարքէն առի կարք քահանայութեան Եւ զանուն իմ կուկայ Թաղէս արեղայ : Շատ նկողութիւն տեսի Սրոյն Աթոռու ի տանկաց, ի յունաց Եւ յատինացոց . . . :

281

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 19

ԵԱԿՈՐ ՎՈՌԱՅԻՌՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւայ 28 × 20 × 6 : Էջք 15 + 619 : Հանդամանք յաւ : Թուղթ : Գրութիւն՝ խորադիրները Եւ զխորադիրները կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, միասին, 38 տող : Կտորադիր վարժ : Համառոտագրութիւնք չառ առատ : Կաշեկաղմ խաւաքարտեայ : Տէր՝ Յակոբ Արեղայ, † 1765 օգոստ. 12ին :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 5. — Ցանգ գրգոյս գլխաւոր իրաց. — Աղահն բնդէր ո՛չ յաղի :

Էջ 15. — Գիրք որ կոչի Բամբ Ոսկիական Եւ զեղեկապոյնք, զանապան ուր որոյ վարդապետութեամբն արարեալ և ճոխարուցեալ Եղբայր Յակոբէ Վօռաճիւ . . . :

Էջ Ա. — Մեկնի Յառաքաբանույ ի իմ : Առաջին կիւրակէի Գալստեան Տեառն :

Էջ ՈՐ. — Որպէս ի յաշխարհի ոչինչ յագումն, ի դժոխս մշտնջեմաւոր առվ, Եւ ի յերկինս յիմի լի յագումն, ցուցանի :

Էջ 612. — Ցանգ սր. մատենիս. — Ա. — Գառգամաւորացն զորս աշտօր առաքէ Եւ կեղեցին մեղ դժալ. զայստենէ հոգունաւ կապէս զուշակողաց :

Բիշառակագրույ ի իմ. —

Էջ 618. — Բիշառակալիւրքս որ կուրի Բանք Ոսկիական, Սր. յեմ. ի զուռն Սրբոյն Յակոբայ անծախ Եւ անկ. մնացեալ ի տէր Յակոբ արեղայն որ առ Ած. Հանդէս ի ՌէճճԻ օգոստոսի ժր, Ած. ողորմի հոգւոյն :

282

ՃԱՌԸՆՏԻՐ. — 8

Ս. Հրեշտակապետ (Երուսաղէմ)

ՉԶ = 1331

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւայ 26 × 19 × 9 : Էջք 862 : Հանդամանք յաւ : Թուղթ րամպակեայ, հաստեկեկ, Գրիչ Եւ Ստացող՝ Ներսէս Կրակցի, որդի Աստաղահն Եւ Ենոչֆորի : Գրութիւն՝ գրախաղիւրները մասամբ կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, միասին, 24–26 տող : Բոյրդիր մեծ : Ծաղկող՝ Յովսէնէս Արեղայ :

Գունեցի : Լուսանդադարդք ամէն դլուրի ոկիղր : Խորանադարդ ժը, էջ 5 : Կաթող Մաթէոս Կուսակրան Արեղայ : Կաշեկաղմ փայտեայ :

Ծանօթ. — Գրչին մասին Մ. Եսայ. Աղանունի յօդուած ժը ունի Սիոնի մէջ, 1927, էջ 52–55 :

ԲՈՎԼԻՆԴԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆԵՐՆԵՐ —

Էջ 1-2. — Գծածուած :

Էջ 3. — Յանկ. — Ա. — Ած. այսպիսով —
թեան ճրագայտոյցն ք. ճառ : ... ԽԳ. —
Բարեկալ չափապէս ինչ և Երից աշակեր-
տացն նորա :

1. — էջ 5. — Ա. — Ի մեծի Ած. ա-
յայտնութեան ճրագայտոյցն երանելոյն Սե-
բերիանոսի Հեմալ եպիսկոպոսի խոստեց-
ումը յիշեմ. վրասն հաստոյ. — Ի Մէջ Գրե-
տաստիքաց դիմէ. խոստացաւ ճառել՝ դի
և ևս...

2. — էջ 15. ք. — հաւաք Պրովկի Ե-
պիսկոպոսի Կոստանդինուպոլսի եքէ
Ած. ածին է Սք. Կոյսն Մարիամ. եւ ծնեա-
լըն ոչ Ած. սոսկ եւ ոչ մարդ միայն, այլ
Էմանուէլ. այս է Ած. եւ մարդ յերկուց բը-
նութեանց. առանց խոստնալոյ յեանոք. մի
Ած. մի Տէր Յս. Բ. — Կոստանկն է տունս
Կորաք աշտար...

3. — էջ 25. — Բ. — Երանելոյն Կիր-
դի Աղէկամարի եպիսկոպոսի աստեցեալ ի
Յարութիւն ՏՅ. ի Մեկնութեանն Եսայի
Մարգարէի. — Եւ ևս ածին պաղարկութիւն
ի վերայ ի բանաց նոցա...

4. — էջ 27. — Յոհաննու Ոսկեբերանի
Կոստանդինուպոլսի Պատրիարքի ի Յա-
րութիւն ՏՅ., ի Մարտիոսի Աւետարանին
Մեկնութեանն. — Իսկ մեռտասն աշակերտն
դնացին և Գալիլեա...

5. — էջ 29. — Երանելոյն Դիմնեստի
Արիսպագացոյ Աշակերտին Պաղոսի Առա-
քելոյ ի Յարութիւն ՏՅ. — Որպէս սակ Յս.
որ առնեցանոց առաւելն է...

6. — էջ 30. — Երանելոյն Իբեմնոսի Հե-
տնուդի Առաքելոյն Բի. ի Յարութիւն ՏՅ.
— Արեւնքն և մարդարէք ևս առտարանք
բարոյեցին դիմէ. ի կուսէ... — Տես Գ.
Հատոր, 1954. էջ 99:

7. — էջ 32. — Դրիգորի Սեանչեյա-
գործի ի Յարութիւն ՏՅ. — էջ Ած. և Եղի
մարդ, ոչ հեռացեալ ի բնութեանն, այլ որ
Էրն, նոյն եկաց անիմոփոխելի, ևս անա-
յայլելի, ինքն յինքեան. ևս ոչ ինքն ի մառ-
մնի, այլ մարմինն յկատարածմն, ևս Ած.
մարմնացեալ, ոչ մասամբ, այլ բոլորովին,
ոչ պակասութեամբ՝ այլ լիութեամբ, ոչ
Երկուսութեան, այլ միութեան, ի կուսէն
յայտնեալ, մկրտեալ, փորձեալ, մատենալ,

չարչարեալ, և ի վերա վաշտի խաչեալ,
ծածկեալ ի զիմի, առաքեալ ի դժոխոց ի
վեր եկեալ, աստուածաբար յարութեամբն,
յերկինս վեր երթեալ, ևս զայն միասնեղա-
թապաւորեալ յաւիտեանս. ևս նմա փառք
յաւ. — Հմմտ. Հայկ. Թրգմ. Նախնեաց,
էջ 378:

8. — էջ 33. — Յոհաննու Ոսկեբերանի
ի Յովիաննու Աւետարանին Մեկնութեանն.
— Եւ ի միաշարժութեան, այսինքն ի կիրա-
կէին...

9. — էջ 36. — Ս. Յոհաննու Ոսկեբե-
րանի ասացեալ ի Յարութիւն ՏՅ. մերոյ
Գի. Բի. — Յորժամ զտիրական ձեռն,
զարնանալին ժամանակն փոխանորդեա-
ցէ...

10. — էջ 43. — Դիմնեստի Արիսպա-
գացոյ ասացեալ ի Յարութիւն ՏՅ. — Ընդեր
պանծացան աղք. և Ժողովուրդք պարտա-
պեցին ունայնս, քանզի ունայն խորհուրդ
հրէիցն անբան, զհանէն Հասր, քանզի և
այս ոչ նոցա, այլ կարեցելոյ Փրկչին գոռծ,
վասնզի կանխեցելոյ որպէս մարդ զիշ-
խանութիւն Հաւածէր, ևս բանաբար
ժամանէր: Չեան իսկ, ոչ յայն մասն, այլ
ի կողէն յորմէ հասցես արիւն և Բուր:
Վասնզի նախկին սակս ի կողէն ստեղծելոյ
կնա՞ն, ի ներքս Եմուտ խարկութիւն. ալս-
պէս ի ձեռն կողի երկրորդի Ալամալ, փր-
կանակ ևս ապաւստութիւն առաջնոյն յե-
նչիցի փրկանակ արեամբն, իսկ ապաւս-
տութիւն ջրման: Բայց այս ոչ կամաց պա-
տահէր բանաբարիւն: Քանզի ևս զոր եր-
կնէր եղանկն մահ, մեռու Տէրն ևս նա
կողորդեցաւ. և կարեցելոյ ունէլ զիւ.
Ի մահուան, յաւառ ինքն ցուցաւ մեռելու.
ևս պարծեցաւ մարդ զարանէլ, Հարար Հա-
նաչէլ Ած. քանզի Համանգամաւն մեռաւ,
արարածս անարեւելոյն եղև, իսկ վայրա-
գոր բաղնին պայթեալ, Երկիր ստանե-
ցաւ, վիճէ Հրձման, սակս որդի տեսե-
ալին. ճշմարտապէս սակ Որդին Այ. նմա
փառք յաւիտեանս ամէն:

11. — էջ 44. — Գ. — Երանելոյն Լի-
սեբէ՝ Խիստու եպիսկոպոսի ասացեալ ի
Համբարձումն ՏՅ. — Քանզի չորհաւոր Այ.
զրանս աստացոյ, վասն չարչարանացն
ՏՅ. ...

12. — էջ 53. — Դ. — Ս. Դրիգորի

մեկուկ իրրեւ զնուագարանն այսաւր սիրելիք դեղուս մեր... :

ԵՄԼՈՅ. — Էջ 157 վարի յուսանգրին սրտայող բառեր. «Եղոց ու տաղաթիւն ունի դիւս ի գրելս, մեղայ իւր, ու իւրէ չկայ» :

28. — Էջ 159. — ԺԲ. — Պատմութիւն յազազս Ած. ընկալ Սր. հաշիմ գերութեամբն ի Պարսից եւ դարձ(ց)իմ ի Կաստամուղիում պալիս, եւ վստմ Հայնուսեաց Սր. Նշանիմ րէ որպէս շնորհեցաւ յԱյ. — Եւ եղեւ յետ թաղաւորելոյ Մարկայ արքային Հոռոմոց... :

29. — Էջ 181. — ԺԳ. — Պատմ. յազազս տուաջի գիւտիմ Սր. հաշիմ Գի. Այ. մերոյ ի ձեռն Պատմութիւնայ որ է սա յառաջ Բամ զղշոյն Հեղինի երեք ձ տարով. — ի ժամանակս քարայրութեան տաղաթիւն... :

30. — Էջ 183. — Յազազս գիւտի Սր. հաշիմ Գի. ի ձեռն Հեղինեա մարմ Կաստամուղիումսի քաղաւորի քաղաքաշարի. — Եւ եղեւ ժամանակին յայնմիկ թաղաւորելոյ Կաստամուղիումսի մեծի թաղաւորի... :

ԵՄԼՈՅ. — Էջ 185. վարի յուսանգրին. — «Ո՛վ եղբայր կրակն ի վերաս կայ եւ կէս գլխոս կու ցաւ. մեղա՛յ Այ.», Էջ 190, նոյնպէս. «Ո՛վ եղբայր ծանցողքն, եւ ու կրակն եւ վերաս կայ եւ իւրէ չկայ. խոռոբումսն մի՛ մեղացրէ» :

31. — Էջ 193. — Վասն գիւտի սր. քեւեազ խաշիմ Գի. Այ. մերոյ ի ձեռն Հեղինէ մար Կաստամուղիումսի. — Երանեւն Հեղինէ լցեաւ Հաստաթն սր առ Ած. ... :

32. — Էջ 196. — Պատմութիւն Վարուգայ Սր. հաշիմ Գի. Այ. մերոյ, զոր յետոյ գտալ եւ գրեցի. — Սր. տիկնայքն Գալիանէ եւ Հոբիտիմէ ի ցար իրեանց յերկրն Հայոց տնէին մասն ինչ ի Գի. հաշիմստաւոյն... :

33. — Էջ 198. — ԺԴ. — Վկայարանութիւն Սր. Պարոյմ Փիլիպպոսի Աստեփոյն եւ Բար Սուրա Մարիամի եւ Աշտիկարիմ իւրոյ Բարքոյիմէոսի որ յեւթամամի. — Միհչեղեւ էին սր. առաքեալքն Փիլիպպոս եւ Բարքոյիմէոս եւ Մարիամին յեպարիմէոս թաղաթիւն... :

34. — Էջ 215. — ԺԵ. — Պատմութիւն Բարքոյիմէոսի Սր. Աստեփոյն եւ վկայութիւն կատարման նորա. որ է յերկտաւաւ Սիգն. — Գլխաւորս սրբոց առաքելոցն իւրեան

տրեալ երկոյտաւան աշակերտք. ... : Զմմո. Անկ. Գիրք Առաքելականք, էջ 333, ր. Եր. :

ԵՄԼՈՅ. — Էջ 227. վարի յուսանգրին. «Ո՛վ եղբայր կրակն ի վերաս կայ, խոռոբումսն մի՛ մեղացրէ. եւ միտթարութիւն իսկի ուստեք չկայ. բայց յԱյ. միայն. մեղա՛յ Այ. » :

35. — Էջ 233. — ԺԶ. — Վկայութիւն Թումայի Առաքելոյ որ կատարեցաւ ի Հնդկաց Արքայէն ի փառս Այ. — Առաքեալն Քի. Թումաս ահու[ան]եալն երկուորեալ... :

ԵՄԼՈՅ. — Էջ 236 վարի յուսանգրին. — «Ո՛վ եղբայր աւրինակն երկաթայիր է եւ շատ պակաս եւ քաշ չկայ եւ ոչ երկու կէտ» — Էջ 248, նոյնպէս. «Վկայ է սոն. Թումաս Առաք. որ զոգ ունիմ եւ տարումսն ի գրելս «Եղա՛յ Այ. մի մեղա» :

36. — Էջ 251. — Պատմ. յազազս Գիւտի Նշարաց Ս. Առաքելոյն Թումայի առ եղեւ ի ձեռն աշուգոց որ առեալ եւ քերեալ ի Հայս որով յառաւորի աշխարհս Հայոց ի ձեռն սր. Առաքելոյ. — Եւ եղեւ յետ Համարաճաւոյ Տն. մերոյ Յի. Քի. ... :

37. — Էջ 263. — ԺԸ. — Պատմ. ի կատարումն Ս. Առաքելոյն Անդրէի որ վկայեաց ի պարսէզս Ելեղացոց յառաջ Բամ զիմն կաղամղաց Գեկտեմերիի աւսոյ. — Բարձում առին Հրաման տաղաթիւն ի Քէ. ... :

ԵՄԼՈՅ. — Էջ 272. վարի յուսանգրին. «Ո՛վ եղբայր աւրինակն երկաթէն էր եւ երկաթայիր, ոչ երկու կէտ կայր եւ ոչ թաշ» : Նոյնք էջ 284 :

38. — Էջ 295. — ԺԹ. — Վկայարանութիւն Ս. Իգնատիոսի Առաքելոց Հայրապետի Անդրէոյ Մեծի Բարքոյի Աստեփոյն. — Այն ինչ գիշարանութիւն Հոռոմոցոց տուալ Տրալիանոսի կարսեր... :

ԵՄԼՈՅ. — Էջ 300. վարի յուսանգրին. «Աւրինակն երկաթայիր է, եւ զ երկն. ոչ ք կէտ կայ, եւ ոչ թաշ» : Էջ 303, նոյնպէս. «Վկայ է տեղեկ եւ եղուկ ի կրակն. մեղա՛յ Այ. » : Էջ 311, նոյնպէս. «Ո՛վ եղբայր պարագարձն ցաւեմ, ապա ի թերմէս, եւ յանձնիթարութեան եղբարցս, առաքելս որի լուր ի վերան, քանդի՞ց : Ծառաւորանութիւն կարտած է կաղմկայ մասնակ» :

39.— էջ 317.— Եթէ որպէս առ Եկեղեցիս Հոռոմացիոց գրեաց Արմ. Խոնատիոս գրեցա՞յ ք մերքոյս.— Իդիստիոս, որ և աստուածապետս, մեծութեամբն Հասր, յարժայեցիկ չար Յի. Բի. մեծնին որդւոյն իւրոյ Եկեղեցւոյ յուսարեւոյ և արբեցելոյ...: Հմտ. Հայկ. Թրգմ. Նախնայ, էջ 482:

40.— էջ 330.— ԺԹ.— Յիշատակի Սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչի, եւ վկայարանութիւն Սրբոյն Գրիգորի, եւ Ելմ ի վիրապէն.— Յատկին ամին Տրգատայ արքայութեան Հայոց մեծաց...:

41.— էջ 357.— Ի.— Յազագս գարմի Ս. Գրիգորի մեր Լուսաւորչի եւ բամ պատմութիւն Ներսէս մեր Հայրապետի եւ Լուսաւորչի Սրբոյն եւ Յշմարտի.— Եռթ և տան ամի Մեծին Տրգատայ նստա յԱթոս Սրբոյն Թաղկոսի յուսարեւն մեր Գրիգոր...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 399, վարի յուսանցքին. «Ո՛վ եղբարք սոսա բարեկամքն [զգած եւ վերելք դրած է ճաշկոռեղբն]» ասցին թէ Ներսիսի ճառս կայ յեկեղեցիս: Նա եւ ուղի որ իմ տնտեսակցին ճառն յիմ դիբքս կենայր: էջ 401, նոյնպէս. «Ո՛վ եղբարք ի չարին սպգմանէն, բռնի դիբքս սկսա նա զպղ և տառութիւն հառ, ու խնայ վատուցայ. նա ճոնճն դաշքս կու հտնէ, և յուն դիբք կու յափէ»:

42.— էջ 440.— ԻԱ.— Յազագս Յոհաննու Անտարանչի եւ Ածաքամի, յեկեղեցական Պատմութեմէ, Ձորորդ Դպրութեմէ.— Ընդ այն ժամանակս մեաց նա յաշխարհի...:

43.— էջ 446.— Վկայաբանութիւն Յակոբու Առաքելոյ եղբարմ Յոհաննու Անտարանչի. յեկեղեցական Պատմութեմէ.— Յայնմ ժամանակի ասէ, յայտնի իսկ է և թէ յամս Կղարկան...:

44.— էջ 450.— ԻԲ.— Գիւտ մշխարաց Ս. Ստեփանոսի Նախավայնի, եւ Գաւաղիէի, եւ յարդա իւրոյ Արիստղոսայ Նիկողիմոսի.— Որոց բոս քաղաքաց եւ դատաւոց սրբոց և տատաւանաբարաց, որբ յատաքինութեան են, Եպիսկոպոսաց եւ քահանայից, եւ ամենայն ժառանգաւորաց, եւ եղբարք միանանց, եւ ամենայն հաւատացեալ ժողովրդոց ի Ղուկիանոսէ ողորմելոյ

և. տրպէ ի Տէր խնդալ եւ ուրախ լինել...: ԾԱՆՈԹ.— էջ 455, վարի յուսանցքին. «Ո՛վ եղբարք, աւրինակն Երկաթադիր է, ոչ Երկու կէտ կայ եւ ոչ քաշ»:

45.— էջ 461.— ԻԳ.— Պատմ. Գիւտի Դիւան Երանելոյն Յովաննու Մկրտչի որ ի ձեռն Միայնակեցաց ամանց. եւ դարձեալ Երկրորդ Գիւտն որ յԱմասիա քաղաքի.— Երկուք ամանք միայնակեացք յարեւելից կողմանէ ցանկացան Երթալ յեմ եւ տեսնել զոր տեղիւն Բի. ...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 469, վարի յուսանցքին. «Ո՛վ եղբարք, աւրինակն Երկաթադիր է եւ ոչ կէտ կայ»:

46.— էջ 472.— ԻԴ.— Յառաջմուտ շարաբուն Պանոց Գառասնեարդաց Ազուհացիցն Շարաքի արն Յիշատակի Ս. Թէոդորոսի Զարավարի Յեկալիտայ Պատմ. Ս. Թէոդորոսի Զարավարի Մննդեանն եւ սննդեանն եւ գեղեցիկ քաղաքավարութեան.— Ի ժամանակին յայնմիկ Մովսէսնայնցին Աղէկառորոս Փիլիպպեան կոչեցեալ...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 476, վարի յուսանցքին. «Յաւրինակն չկայր քաշ եւ ոչ Երկու կէտ. միակ' Այ.»:

47.— էջ 478.— Վկայաբանութիւն Ս. Թէոդորոսի Զարավարին.— Ընդ ժամանակս Թաղարորութեանն Մաքսիմոսի...:

48.— էջ 483.— Ս.— Նեփտառեալ Կոռտանդիմոսալոսի Եպիսկոպոսին յազագս տաւին Ս. եւ Յովնայնցեաց վկային Թէոդորոսի, զոր յատաքինումն շարաբու Գառասնեարդացն տաւնն ամենայն հաւատացեալք (ի) ի փառս ամենատուրք Երրորդութեան.— Յատաքնում ամի Յուլիանոսի մինչդեռ նորինձայ էր ի Թաղարորութեան...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 486, վարի յուսանցքին. «Ո՛վ եղբարք չարչարանքն կայր ի տափակ դիրքն, ապա կոխելոյս չկայր»:

49.— էջ 492.— ԻԵ.— Վկայաբանութիւն եւ վարդապետութիւն Կալիստրատոսի եւ որոց ընդ մեմ մանատակաց Բի.— Ի ժամանակս Դիոկղիտիանոսի Թաղարորութեանն բաղում էր միջդեռութիւն Հեթանոսացն...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 502, վարի յուսանցքին. «Ո՛վ եղբարք աւրինակն Թիմ դիբ էր եւ իղած, մեղա' Այ.»: էջ 533, նոյնպէս.

«Ո՛վ եղբայր արինանն խիտ տխմր գիր է ու քաշ չկայ եւ անհեթեթ կետեք, մեղա՛յ Այ»։

50. — էջ 540. — ԻՋ. — Վկայաբանութիւն եւ կատարումն Ս. Սարգսի եւ Բագոսի — Յամին յառաջնում յերեք հարիւրերորդի եւ վեցերորդի դէնի զալրատեան Փրէշին եւ Տն. մերոյ Յի. Գի. յերկր, խաղաութիւն Մաքսիմիանոսի...։

51. — էջ 570. — ԻԷ. — Յիշատակի Ս. Զաւարիայի Մարգարէի որ է յումիս Ժ. Եւրամելոյն կիւրդի Ազէկսամդու Յպիսկոպոսապետին Մեկնութեմ Զաւարիա Մարգարէին. — Բուքինբորգում ամսեանն, յամին երկրորդի առ Դարեւել. եղև քան Տն. առ Զաւարիա Մարգարէ եւ առ...։

ԵԱԼՈՒՅ. — էջ 575. վարի լուսանցքին. «Ո՛վ եղբայր քանի ի գիրքս սկսա, նայ իմ մեկաջն էտո զոդ եւ ջերմ, եւ լռնեցին թէ ի Մարայ եւ փոխել ծառայ եւ, ու ելաւ մկնաւ տամ ի բաղուկս որ գրին չի շարժել, մեղա՛յ Այ»։

52. — էջ 580. — Մահ Զաւարիայ Մարգարէի. Հաւրմ Յովնմու Մկրտչի. — Սա էր յիմ. յերկրորդ Յուդայէ քաշանալէ...։

53. — էջ 580. — Դարձեալ Մահ միւս Զաւարիայի, որ յերկտասամքմ գիւր գիրքն է ասցել. — Սա էր յազգէն Ղեւեալ...։

54. — էջ 581. — ԻԸ. — Յիշատակի Սր. Մարգարէին Եսայեայ, Երամելոյն Զուսմնու Ոսկեքերանի ասացեալ ի Յորին Մեկնութեմն. — Եւ եղև յամին յորում մեռաւ Ոգիայ արքայ...։

ԵԱԼՈՒՅ. — էջ 583, վարի լուսանցքին. «Ո՛վ եղբայր աւերինանն երկաթագիր է եւ իրգած, ու չկայ երկու կէտ եւ քաշ»։

55. — էջ 592. — Յազգո Մաքսում Եսայեայ Մարգարէին. — Սա էր որդի Ամովոսի, ի Թեկուայ...։

ԵԱԼՈՒՅ. — էջ 593, վարի լուսանցքին. «Ո՛վ եղբայր ի Թղթիս գիշն ոչ եպիսկոպոս ապինց եւ ոչ այլ մարդ, որ բայցյալ տնկով էի գրել եւ շատ լուսանց էի թողել. լուր անգամ եւ ո՛չ սակաւ մի միթթարանց յեղբաւէ կամ յայլոց»։

56. — էջ 594. — ԻԹ. — Վկայաբանութիւն Ս. Թեկղի Կուսի Աշտկերտի Պաւ-

ղոսի Առաքելոյ. — Իրբէւ, Լէւալ, Երկայր Պաղոս ի յիշնիտն քաղաք...։

ԵԱԼՈՒՅ. — էջ 602. վարի լուսանցքին. «Ո՛վ եղբայր աւերինանն խիտ տղամբ գիր էր եւ այլ չկար»։

57. — էջ 620. — Լ. — Վկայաբանութիւն Ս. Մարիամեա Կուսին, որ Յաիսապետն վասն ամուսնմ. — Սուրբ Մարիանէ էր զուտոր մեծատուն եւ չայրն էր քաշանալ կոցն...։

58. — էջ 638. — ԼԱ. — Վկայաբանութիւն Ս. Վառլառայ եւ Յուլիայ որ վկայեցին յամս Մաքսիմիանոսի յազաւորին. Արեգակն կոչեցեալ քաղաք, որ ասի Կոպալիս. — Ընդ ժամանակս ընդ այնոսի թագաւորեաց ամբարշտ եւ անաւրէնն Մաքսիմիանոս...։

ԵԱԼՈՒՅ. — էջ 633. վարի լուսանցքին. «Ո՛վ եղբայր խոչորութեան ազաւմ մի՛ մեկադրէք. չարունկութիւնք մկրատով կտրուած»։

59. — էջ 654. — ԼԲ. — Յունկարի մէ, յիշատակ է Անտոնի. ի Պատուր քեմէ վարուց Ս. Անտոնի Անպատականի ճգնաւորի. — Նախանձ բարդ առաքինութեան չատուտեալ առ միանձնեալ Եղիստոսի...։

ԵԱԼՈՒՅ. — էջ 671, վարի լուսանցքին. — «Թուղթս կոկ չունի եւ աւերեալ յիսն[աւ]րքն է եւ անձրեային եւ ցուրտ. նա թանաքն [ի]տ կտրի, ի գիրն կու թարխէ. մեղա՛յ Այ»։ էջ 684. նոյնպէս. «Ո՛վ եղբայր ծալարադ կու գրեմ զի պատմութիւն իրիտ չատ է եւ եղբայրս կու ասին թէ քի՛չ գրէ»։

60. — էջ 689. — Մահ սր. Հաւրմ մերոյ Անտոնի Մեծ ձգմաւորի. — Վառն որով եւ ի յերինն նստէր...։

61. — էջ 701. — Թուղթ Սերապոնի Սր. Հաւրմ առ աշակերտսն Երամելոյն Անտոնի առ Մակար եւ առ Ամատաս վասն Անտոնի. — Մեծ բարեխաւս կորոյս աշխարհս եւ մեծ մարդ ընկալան երկինք...։

62. — էջ 703. — ԼԳ. — Վարք Պաղոսի Առաքին Միայնակեցի Թերսոցոյ Անպատականի եւ մեծ ճգնաւորի. Յիշատակ նորա արեմնութեամբ եղիցի. — Առ բաղումս բազում անգամ խոգրի լինէր...։

63. — էջ 715. — ԼԴ. — Պատմ. Սր. Հաւրմ մերոյ Մակարայ եղիպտոցոյ.

Աղկղրն արառցուք զերանելոյն Մակա-
րայ... :

ԵՄԼՆՈՒԹ.— Էջ 723, վարք յուսանցքին.
«Ով հղարար ատուրքս անձրեւային է, ու
խուզիսն պատկեց որ տատաւ չի լինի» : Եւ-
րառեալութիւնը կտրուած է կապէկու ա-
տեն :

64.— Էջ 726.— Վարք Սբ. Հաւրմ մե-
րոյ Սերապիմի ծերամոյ մեծ ձգնաւորի.
— Սերապիմն էր այդ երկեղած եւ արդու-
կան... :

65.— Էջ 730.— Վարք եւ կատարումն
Պաղես ձգնաւորի Աշակերտի Ամոռնի.—
Պաղ էր Հոգաւոր... :

66.— Էջ 736.— Վարք Երանելոյ Ե-
ւ արքան մեծ ձգնաւորի եւ առաքիւնոյ.—
Ի բողոքս իրա ով սերնդէ... :

67.— Էջ 742.— Վարք եւ կատարումն
կրանելոյն Արա Մարկոսի եւ Ռոքիմ խաւս-
աւ Սերապիմն Միայնակեաց.— Պատմեաց
մեկ երանելին Սերապիմն... :

ԵՄԼՆՈՒԹ.— Էջ 749, վարք յուսանցքին.
«Ով հղարար ատուրքս անձրեւային է, ծը-
նեղից պարէն, ու չի լինայ առեն որ թուզթ
նշայեմ, նա վասն այնոր ի յուսանցին կու
լնու. մեղա՛յ Այ. » : Կ'ակնարկէ կողմնակի
յուսանցքներուն :

68.— Էջ 754.— ԼԵ.— Վարք եւ Պատմ.
Սբ. Հաւրմ մերոյ երեքս երանելոյն Ամոռնի-
րիտի Ամոռնաւորակնի զոր պատմեաց Սբ.
Հայրն Պափմատիս.— Ի միտմ աւուր փու-
թացայ ընթանալ... :

69.— Էջ 778.— ԼԶ.— Վարք Երանե-
լոյն Երանելոյ Գրացոյն եւ մեծ ձգնաւորի.
— Կին տն Քրիստոսաւոր որում անուն էր
Յուլիայ... :

70.— Էջ 787.— ԼԷ.— Պատմ. Պա-
ղիկարայի եպիսկոպոսի թէ որպէս վկայ-
եաց Ողմիւրիմ Բազաբի որ է սա ընկեր ից-
նատիտի Ամոռնեաց Հայրապետի, որ եւ
եմ ուրա աշակերտէ Յոնանու Աւետարան-
չի.— Բայց յատուր Անկաւոր... :

71.— Էջ 792, ԼԸ.— Պատմ. Ս. Արա-
նագիմի Սպա. ի եւ վկայի.— Սուրբս այս
Աթանաղոս... :

ԵՄԼՆՈՒԹ.— Էջ 797, վարք յուսանցքին.
«Ով հղարար արեւանի Գ իջնէ է ու լի-
ղած է գիրն. աղաւանց որ է սմայ է, ա-
ղաւան մի մեղապէք, մեղա՛յ Այ. » :

72.— Էջ 813.— ԼԹ.— Յեկեղեցա-
կան Պատմութեմէ քէ որպէս վկայեաց Սբ.
Մամոն Եպիսկոպոսն Մմ. ի. Ազգականն
Դի.— յերրորդ Դարարքեմ.— Եկեղեցուք
այսուհետեւ. յայս, Եթէ յետ վկայութեան
Յակարայ եւ աւերածոյն եմի. :

73.— Էջ 815.— Խ.— Կեանք Դիմեմ-
սիտի Եպիսկոպոսի որ էր որդի Սեկրատես
եւ գլխաւոր Արեւմտեաց. որ իոյի Քաղաք
Խմատմոց.— Պատմեաց վասն անձին իւրոյ
Երանելին Դիմեմսիտ... : Այս պատմու-
թիւն սրբոյն Դիմեմսիտի ի Սբ. Քաղաքն
եմ ի Թարգմանեայ էր ի յունականէն, իսկ
ի մերս Թարգմանեայ Յունական Բժիշկ,
Եթէ, ի Թուականութեան Հայոց ի փոստ
Քի. Այ. մերոյ ուրում փառք յաւ.—
Հմատ. Ա. Հատոր, էջ 458: Նաեւ. Հայկ.
Թարգմ. Նախնեաց, էջ 382 :

ԵՄԼՆՈՒԹ.— Էջ 817, վարք յուսանց-
քին. «Ով հղարար արեւանի երեք իջնէ
էր եւ իղած, խիստ տառապեցայ ի Հայրա-
պետաց զերն. ի մեղաց Թողութիւն ինչ.
Այ. եւ Ած. դեմն Թ. » :

74.— Էջ 821.— ԽԱ.— Պատմ. վա-
րուց Փոկիասի եպիսկոպոսի ծնունդեմն եւ
սնունդեմն եւ սխալելիացն եւ ռաւարկու-
քեմն եւ գեղեցիկ Բազաբաւարաւքեմն.
— Ընդ Ժամանակս բարեկարգութեան յոթ-
նեկորդի Հիպոկորդի Հատուցն Հատու-
տութեան Պանիլիոս տն այդ Պանագի... :

75.— Էջ 826.— Վկայաբանութիւն Ս.
Փոկիասի եպիսկոպոսի որ չարաքիւր Ռա-
հտակեցաւ վասն անուան ՏՄ. մերոյ Եթ.
Քի. ի Բազաբն Սեմաւայ.— Արդ քաղաքի բա-
ղում անկամ յանիւհեր զարտեմնէ... :

76.— Էջ 837.— ԽԲ.— Պատմ. հոգե-
ւոր վարուց Ս. Մարութայի եպիսկոպոսի
Բազաբն Նիքիւրտոյ որ քարգմանի Մար-
տիրոսաց Բազաբ.— Ով հղարար եւ Հարք,
յուսարք զպատմութիւն ու Մարութա-
յի... :

77.— Էջ 852.— ԽԳ.— Վկայաբանու-
քիւն Ս. Բաքեղայ եպիսկոպոսին Ամոռնա-
ցայ մեծի Բազաբն եւ երեք աշակերտաց
նորա.— Ի քաղաքն Անտիոքացոյ եկեալ
Նովեմբրիանոս Բազաբոր... :

Գլխաւոր յիշատակարան. էջ 861.

Փառք եւ աւերածութիւն եւ զուհիութիւն

անբաժանելի պաշտելի եւ Երկրպագելի միասնական Սր. Երբորդութեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտեանք ամէն:

Գրեցաւ աստուծոյ պատմութեամբ եւ յուսազարդ մատենան որ կոչի Ճառերտեր, ի թուականութեանս Հայոց 22, եւ ի թապաւորութեանս Հայոց 1 Լեւոնի որդւոյ Աւնի եւ ի Հայրապետութեանս տէր եւ ի յաթուրիայութեանս Եմի տէր Վարդանայ Արեւելոյ, ի Սր. Բաղդաւ Եմի, ի դուռն Հրեշտակապետաց Միքայէլի, Գարբէլի եւ Ռախիլի, ձեռամբ անարձեւտ զրչի Ներսիս Կրակցոյ, եւ աւանդեցի յիմս. Սր. Յակոբայ եկեղեց. զձառնտերս, որ ունի յինքեան զպատմութիւն տէրութեանս տանինք եւ մարդարէիք եւ առաքելոց եւ Հայրապետաց եւ ճշմարտ[րաց] եւ վկայիք Քի. Այ. մերոյ:

Արդ աղայնմ դամենեանս սիրովն Քի. որ Հանդիպիք յուսազարդ տառիս եւ վայնիք յուրիարար Բարիս յիշել ի մեղաց թալուրիս զաշխատող տառիս եւ զքեռիս իմ զՅովանէս Միակեց, եւ զճեղքս իմ զԱւարդան եւ զԵնոչֆոր եւ զդոյրն իմ զԱիծ զիդիստիս առ Քս. եւ զայլ քեռիք իմ զՆանէս Խաֆան եւ զՏէրպապն եւ զկուսակրան արեղայն զկուսանդին, եւ զՍտեփանոս Խաղանն, եւ զայլ արեան մերձաւորքն իմ:

Եւ զրեցի ապատարարոյ կամաւք եւ ոչ վարձու, եւ աւանդեցի Սր. Յակոբայ եկեղեցւոյն, զի կացցէ առաջի Սր. Յակոբայ, ի յիշատակ ինձ եւ ծնողացն իմոց եւ ամենայն Երախտաւորաց իմոց:

Դարձեալ աղայնմ յիշեցէ զտէր Վարդան զԱռաջնորդ Սր. Յակոբայ որ յորդորեց զմեզ ի գրել տառիս եւ զՄաթէոս կուսակրան արեղա որ զգիրքս կապեց, եւ զՅովանէս Բուճեցի որ զգիրքս ծաղկեց, եւ զայլ կուսակրան արեղայեան եւ Հոգեւոր Հարքս իմ եւ զԵղարաքս իմ, որ վասն սիրոյն Քի. կու պանդխտին ի դուռն Հրեշտակապետաց եւ Սր. Յա. եւ զճգնազգեաց միակեղանքս, եւ զՀոգեւոր Հաւատարմաց, եւ զայլ բնակիչքս Սր. Յակոբայ եւ Սր. Հրեշտակապետաց, զառաջինսն եւ զմիջինսն եւ զվերջինս:

Աղբարարու մաղթանաւք կողովողիմ

պաղատանաւք յերեսս անկեալ աղաւմ շինել մեղադիր Բիսպանաց եւ անյարմարութեանս զրուժեանս, զի կար մեր այս կր. նաեւ տեղիս յորում պանդխտիմ րազմադիմ ունեւով զվիրտս եւ զաղմուկս զի եւ ոչ քթել մի ական խաղաղի յաղմկէ: Եւ այլ որ քանի ի զրել սկսայ նա էաւ որդ եւ տաքութիւն, եւ այլ բունեցին թէ փախած ծառայ եւ Սուրտնայ, եւ Հազար ճորով խալրեցայ:

Արդ եւ ողորմելի վերիս եւ մեկուս խաւարեալս Ներսէս Կրակցիս զրեցի իմով աշխատութեամբ եւ յամար կամաւք որդսուրբ մատենան եւ աւանդեցի Սր. Յակոբայ զի միշտ յիշեցնեց զմերս անարձանութիւն եւ զմեղան մեր եւ զաղմուկս իմ եւ զայլ արեան մերձաւորքն իմ:

Արդ մի՛ ոք իշխեսցէ Հանել զսա ի Սր. Յակոբայ, ո՛չ եպիսկոպոս, ո՛չ Հայրապետ, եւ ո՛չ այլ ոք ի Հոգեւորաց կամ ի մարմնաւորաց. իսկ եթէ ոք յանդգնի եւ Հանել, տեղէ անձն ցաւապիս, եւ ելցէ ինքն իւրայոյժն Հանդերձ ի կենաց զրէն եւ մասն նորա ընդ Կայսեր եւ ընդ Յուդայի եւ ընդ խաչահունան եղիցի, եւ կայցէ իւր դատախաղ զՍր. Յակոբ եւ զՀրեշտակապետ իսկ խնամով պահաւորքն աւրճին յԱյ. եւ յամենայն սրբոց Մանասնի թէ խոռովութիւն եւ փախուստ ինիւ Հոգ տարցն եւ փախուսցն, եւ զարձեալ ի նոյն տեղի ի Սր. Յակոբ դարձուցն, եւ վարձս մեծապէս տացն յԱյ. եւ ի Սր. Յակոբայ:

Ո՛վ եղբարք զպակասն գոր չկայր յեկեղեցիս դայն մեզ գրել Բիսպանութեամբ ի մեծ Տաւնականէն, որ երեքիջնէր եւ յեղած, եւ յայլ խառնակ գրեանց: Եւ յիշողք զմեզ ի բարին՝ դուք յիշեալ յիշիք յորդորութիւնս յԱյ. եւ Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտեանք ամէն, ամէն, Ռ. ամէն:

Ո՛վ եղբարք, վկայ է Ած. որ ի թղթիս զին իսկի մարդ յաւանց, որ արձակ էի դրել ու գրադարձով: Յիշեցէ՛ք զՀոգեւոր մայրն իմ զՔրիստոսնէ Հաւատովորն եւ զապկինն որ զգորցս կոճկինն գնեց. եւ Ած. զմեզ յիշէ:

Մամր յիշատակարամք կը գտնուին ամէն դուռի վերջը, իւրաքանչիւր տարբեր-

բութիններով. կարևորները կ'առնենք ընտրով:

1.— էջ 25.— Բս. Ած. աղաչանաբ մար քս յուսոյ Ած. ածնի կարկևա՝ դրերանն Հերձուհոպացն: և: արա ողորմութիւն տունողացս և ընակչաց Սր. Յակոբայ և: րազմամեղ զրողիս ներսէսի, և ծնողաց իմոց և որք զամէնն տանն. և: Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւ:

2.— էջ 99.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. Հայրապետացն Հասաւատուն պահեալ զկեղեցիս Հայաստանեայց, և: կարկևա՝ դրերանն Հերձուհոպացն, և: տրա՝ ողորմութիւն տունողացս և: ընակչաց Սր. Յակոբայ յեմա. և: ամենայն Հասաւատուցելոց, և: րազմամեղ զրողիս ներսէսի, և: որ զամէնն տանն. և: Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւ խաւանս յախտե. ամէն:

3.— էջ 136.— Սր. Յարութեամբ և: Սր. Եկեղեցաւոյ քս Բս. Ած. արա ողորմութիւն տունողացս և: ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ և: ընակչաց Սր. Յակոբայ յեմա. և: րազմամեղ զրողիս և: ստացողիս ներսէսի, և: քեռոյն իմոյ Յովանիսի Միտիկի և: Հեա Սյ. Ինձ Երախտաւորք. և: այլ քեռեցն Հանիսի և: Տէրպապի և: Թորոսի և: Կաստանց Կասաֆաստի, և: որ զամէնն տանն. և: Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւտանս յաւտեմից, ամէն ամէն Ռ. բիր բրանս ամէն:

4.— էջ 158.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ անբարաւ բարեխաւսիդ կենսատու Սր. Նշանի խաչի քո, արա ողորմութիւն տունողացս, և: ընակչաց Սր. Յակոբայ յեմա. և: ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ, և: րազմամեղ զրողիս ներսէսի, և: քեռոյն Յովանիսի, և: ծնողաց իմոց և: մարտարարդուն իմոյ Կաստանդին արեղին և: Հոգեւոր մարցս, Քրիստոնէ Հասաւորի, և: Միտեմեղ Մայր խաթուն Հասաւորին, և: որ զամէնն տանն, և: Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւտե:

5.— էջ 196.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ անբարաւ բարեխաւսիդ կենսատու Սր. Նշանիդ, և: Հրահոս Սր. բեւեռացդ, արա ողորմութիւն տունողացս, և: ընակչաց Սր. Յակոբայ յեմա. և: ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ և: ի Սր. խաչ քո, և: րազմամեղ զրողիս և: ստացողիս ներսէսի

և: քեռոյն իմոյ Յովանիսի զնացելոյն տրա Բս. և: այլ քեռեցն Հանիսի, Տէրպապին, Թորոսին, Աւետեցն, Կաստանց Կասաֆաստին, և: կարդացողաց և: լսողաց. և: որ զամէնն տանն. և: Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւ:

6.— էջ 232.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ քո Սր. Առաքելոցս Բարթողիմէոսի, Թադէոսի, Յուդայի և: Թումայի, և: ամենայն սրբոց, ողորմեա ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ, կեղեցանեաց և: Ննջեցելոց, և: ընակչաց Սր. Յակոբայ. և: րազմամեղ զրողիս ներսէսի և: քեռոյն իմոյ Յովանիսի և: ծնողաց իմոց Ասաբըլաչին և: Շնհճֆորին, և: Յոհանիսի Միակեցի Մըրարնցոյ որ զՅուդթս կոկեց, և: որք զամէնն տանն. և: Քի. փառք յաւտե:

7.— էջ 250.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. Առաքելոյն Թումայի արա ողորմութիւն տունողացս և: ընակչաց Սր. Յակոբայ յեմա. և: ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ, և: րազմամեղ զրողիս ներսէսի և: քեռոյն իմոյ Յովանիսի Միակեցի և: մեծ մարն Մէնտիկնայ, և: ծնողաց իմոց, և: Յովանիսի Արեղին Գուճեղոյն և: ծնաւոյց իւրոց, որ զԳիրքս ծաղկեց, և: Յոհանիսի Միակեցին որ զՅուդթս կոկեց, և: որ զամէնն տանն. և: Քի. փառք յաւ:

8.— էջ 263.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ Ս. Թումայի ստաբելոյն Սր. Նշխարացն արա ողորմութիւն տունողացս և: ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ, և: րազմամեղ զրողիս ներսէսի և: ծնողաց իմոց, և: քաւրն իմոյ, Աւեր որ յալած ամի փորնցս տրա Բս. և: կարդացողացն և: լսողացն, և: որ զամէնն տանն. և: Քի. փառք:

9.— էջ 329.— Բս. Ած. բարեխաւսութեամբ Ս. Իդնատիոսի Ած. աղեկաց Հայրապետի ողորմեա ամենայն Հասաւատուցելոց ի քեզ, և: ընակչաց Սր. Յակոբայ, սրբաւանայ Եպիսկոպոսին Տէր Վարդանայ և: սրբազան քահանայեցդ, և: միակեցեւորդ և: մայրդ, և: րազմամեղ զրողիս և: ստացողիս ներսէսի և: ծնողաց իմոց և: աղգակնաց և: քեռոյն իմոյ Յովանիսի Միակեցի, և: Յոհանիսի Միակեցի որ խիստ շատ աշխատեցաւ ի կոկեթ Թղթիս և: որք զամէնն տանն, և: Քի. փառք յաւ: ամէն:

Տարբեր գրիչով բարգրի մտք.— Ո—

դորմեացի Քս. Ած. և Յովանէսի ծաղկողի դորոց և ծնողաց իւրոց ամէն և յամենայն ժամ:

10.— Էջ 356.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Ս. Գրիգորի մեր Լուսաւորչին արա ողորմութիւն տաւողաց և բնակչաց Սր. Յակոբայ յնմա. և ամենայն հաւատացելոց ի քեզ. և բազմամեղ գրողիս Ներսէսի և քնոյն իմոյ Յովանիսի, և ծնողաց իմոց, և որք զամէնն ասեն. և Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս յաւի. ամէն:

Ո՛վ եղբարք ի ճառիս զբոյն դոզ և տարութիւն ունէի, նա եկին ի Մարայ ճառորէր սուրբնայ Թղթովն ու մուղտամ կու փնթոին, ժողուեցին զամէն արեղայքն ու զմիակեցեան, ու զիս նմացողցին ի մուղտաման, և Երէց մի և այլ զմիակեց ի յայլք նմացողցին: Ինչ զնաց տէր վարդան ու Արրամ ուսիսն Մբանցին ի յոյն, ու զբոյն ու զեկան ուր զերենց զյիսնին պոխտիմոն որ շնն ծառայ և ապա խալսեցալք զրամով: Քողութիւն մեղաց խալսեցէր Տէր վարդան և Արրամ ուսիսն, և զմերն Ած. Թողցէ: Եւ Քրիստենէ հալատորին և իւր ծնողացն մեղաց Թողութիւն խալսեցէր յԱյ. և ի Սր. Յակոբայ զի ի յայս տկարութիւնն ինձ խիստ պէտարար. Ած. արհնէ զինք մեր աղաւթիւք:

Տարբեր գրիչով բարդիք մամբ.— Ողորմեացի Քս. Ած. և Յովանէսի բազմամեղ ծաղկողի դորոց և ծնաւագ իւրոց և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, զի վասն իշխատակի յուսոյ աշխատեցաւ ի սմա. և թողցէ զյանցանս նոցա, և որոց զամէնն ասեն. ամէն:

11.— Էջ 439.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. Հայրապետիս Ներսիսի մեր յուսաւորչի, ողորմեա ամենայն հաւատացելոց ի քեզ և բնակչաց Սր. Յակոբայ յնմա. և բազմամեղ գրողիս և ստացողիս Ներսիսի և ծնողաց իմոց Աւտարչաւի և Շնոֆորի, և քնոյն իմոյ, Քորոսի և Վասիլի և Յովանիսի և Հանիսի և Տէր պապի և Կոստանցի և Տաւադարի և Աւետեացն, և որ զամէնն ասեն. և Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտե. Քս. արհնեալ է յաւիտ. ամէն:

12.— Էջ 653.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Ս. Վառդապետ և Յուլիանեա

արա ողորմութիւն տաւողաց, և բնակչաց Սր. Յակոբայ յնմա. և ամենայն հաւատացելոց ի քեզ, և բազմամեղ գրողիս Ներսիսի և ծնողացն իմոց Աւտարչաւի և Շնոֆորի, և մարբորքիներոյն իմոյ, Մամախաթուրին և Կիրային և այլ արեան մերձաւորացն իմոյ, և որ զամէնն ասեն. և Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս յաւի. ամէն:

13.— Էջ 715.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. Հաւրա մերոյ Պաղտի Թերացոյ մեծի և առաջին ճգնաւորի, ողորմեա ամենայն հաւատացելոց, և բնակչաց Սր. Յակոբայ յնմա. և բազմամեղ գրողիս Ներսիսի, և քնոյն իմոյ Յովանիսի, և ծնողաց իմոց, և Սարգսի Արեւելցոյ որ զԹուղթս կոկեց, և որք զամէնն ասեն. և Քի. փառ:

14.— Էջ 735.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. Հաւրա մերոյ Պաղտա մեծ ճգնաւորի ողորմեա ամենայն հաւատացելոց ի քեզ, և բնակչաց Սր. Յակոբայ, և բազմամեղ գրողիս Ներսիսի և ծնողաց իմոց Աւտարչաւի և Շնոֆորի, և իմ մարբարորդոյն Կոստանցին Արեւելի, և որք զամէնն ասեն. և Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւ:

15.— Էջ 742.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. և մեծ ճգնաւոր վարդապետի Խաղրի, ողորմեա ամենայն հաւատացելոց ի քեզ, և բազմամեղ գրողիս Ներսիսի, և ծնողաց իմոց, և քնոյն իմոյ Յովանիսի, և Բարդի Կեւարացոյ յուսարարի Հրեշտակապետի, և որք զամէնն ասեն. և Քի. յուսոյն մերոյ փառք յաւ:

16.— Էջ 786.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Ս. Յովանէս Գրացուոյ, արա ողորմութիւն տաւողաց և ամենայն հաւատացելոց, և Մանուէլ Միակեցին որ թղթիս կոկեց շատ աշխատեցաւ, և բազմամեղ գրողիս Ներսիսի, և քնոյն իմոյ Յովանիսի, և ծնողաց իմոց, և որք զամէնն ասեն. և Քի. փառ:

17.— Էջ 860.— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ Սր. Հայրապետիս Բարեկայ և երկի աշակերտաց իւրոց, արա ողորմութիւն տաւողաց, և բնակչաց Սր. Յակոբայ յնմա. և բազմամեղ գրողիս և ստացողիս Ներսիսի և ծնողաց իմոց, և քնոյն

իմոյ Գոյանիսի միակեցի, Հոնիսին, և և Տէրպապին, և Կոտաֆուստին: Եւ Յոյսէփ միակեցին և Աւրանին, որ զմեծ Տաւնա-կանն զմակդթէն տարպանի բերին և տա-րան, և զեւրաղս փակակայն զԳանդիոցին, որ զարինսկն չնորհեց, և Քի. փառք յա-րտեւ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. — Թկ. 1356.

Էջ 594-5, վարի լուսանցքին, վատ մե-լանով. — Ի Թվ. Պե ի սեպտեմբեր իդ ի տօնի Սր. Կուսին Թեկղայ, Հանգլ] Ի Քս. ամենայն բարիձէութեամբ դարգարեայ Հո-յսի և մարմնով Տէր Բասիլոս Եպիսկ. է-մայ. որը և Տէր Յս. զասակից և մասնա-կից արասցէ ամենայն սր. Հայրապետացն, զկարցողքն և զամէն սացողքն:

283

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ.— 2

Ն. Ե Ն Ո Ր Հ Ա Ն Ի

Այազ վամֆ

ՁԼԵ = 1486

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատայ 27×18×6: Էջ 568: Հանդա-մանք յաւ: Թուղթ բամպակեայ յղկուն: Գրէի Թորոս Քաւանայ: Գրութիւն՝ խորա-դիրենքը և մասամբ զլիազգիւնները կարմիր, մնացեալը սև: մէյանով, երկսիւն, 30 տող: Բոյրագիր կանոնաւոր: Լուսանցադարձը՝ զլիաւոր Հատուածներու սկիզբը: Կիսա-խորանք՝ էջ 7ա, 12բ, 215բ, 364բ, 470բ: Կաշկեղով տախտակեայ: Ստացող Ստեփա-նոս Վրդ., որ սրբագրած և զլիազրած է միւսնոյն ատեն: Կնիք՝ սեւադրոշմ, Հաւկը-թաձև, փակադիր. «Կարապետ Վարդա-պետ, Թվ. ՌՃԻՁ», էջ 5ա, 215բ, 364բ, 470բ:

ՄԻՆՈԹ.— «Յօրինակիս փոխանակ ու-նելոյ զշարունակութիւն նորին ի Յովհ. Մործորեցոյ, ունի զլուկերիւնին, կամ մանաւանդ զքաղաւած նորին Մեկնութեան: Թերևս Արիստակիսի և Անանիայ աշկ. Շնորհաւոյն իցէ, որպէս զրէ ի դէրս ու-րեք» (Մատայանեան, Յուլակ, էջ 207): — Հմմտ. աստ, էջ 46, յիշտ. 3:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-3.— Դատարկ:

էջ 6.— Դատարկ:

էջ 7.— Սակո տամ խորամացն.— Մատեանք Ան. աղիծք և. Հոգեւորչիս փառ-

դապետութիւնք իմաստից՝ զպաշտելի եր-րորդութիւն՝ միշտ է՝ քարոզեն...: Հմմտ. աստ Թ. 258, էջ 48:

էջ 21.— Ներսի[սի] Սպա.ի Սքարի Գրիգորի Կթղիսի, սակա Աւետարանիմ Մա-թէասի: Մէրո զարութիւն զերազանց է րան զքնութիւն...:

էջ 30.— «Գիրք յինելոյ Յի. Քի. որդոյ Դաւթի որդոյ Արաւամու: Ձիւն: խաւի Աւետարանիչ, զՄիանի Որդոյ Այ. Հանդերձաւով է ճառել, և գրաւիթ ի մէջ բերէ...:

էջ 173.— Եւ ցհէյասն, թէ «ո՞ր զ րանդիմանեցէ զիս փան մեղաց: Եւ դարձեալ զի նոր իւրով աւրինաւքն զհինն էլից. ոչ բարկանալովն, զմի՛ սպանանին, և ոչ Հայկոյն յարատ, զմի՛ չնայն, և. տայ սպառակն զծնաւոսն: Իսկ զմարդարէ-սն ի կատարեն զոր փան նորս տապալաւք և զեն ի նոցանէ...:

ՄԻՆՈԹ.— էջ 174, մաս լուսանցքին, չեղադիր. «Միւնչիւ ցատտ է մեկնեալն ի Շնորհաւոյն»:

էջ 215.— Տմ. Յովնանու Ոսկերեքա-նիմ, Կապեռնաւում քանի Տմ. Մեկնութիւն. — «Իրբեւ եմուս ի Կափառնաւում, մատ-հաս ատ նա Հարիւրապետ միւ...:

էջ 364.— Յառնու Ոսկերեքանի Կոս-տանդինուպոլսի Հայրապետի Գիրք Ծը-բորդ Կեսարացայ Փիլիպպեա.— «Եւ երեսոյ

Յս. ի կողման փրկապետ Կեսարեան, հարցանելը ցատկերտան իւր. զո՞ր ոք ասէն զինչէ մարդիկս թէ ինչեմ: Վասն է՞ր և զինչի՞ք քաղաքին ասէ յանուանէ. քանզի էր և այլ Կեսարեայ Ստրատոնեանց. ոչ ասէ յայնմ...:

Էջ 470.— ՏՈ. Յոհաննա Ոսկեբերամի արարեալ Մեկնութիւմ Գրոցոց Զորքորդի, որ կոչի Յոհան Փարիսացի, յԱնտարամին Մեկնութեանէն.— Ենակ փարիսացիքն իբրև յուսն և թէ պատանձեցոյց զաղուկեցիսն, ժողովեցան ի միասին: Դարձեալ զպատանասն զնէ Անտարանին. վասն որոյ պարտ է յոյն...: Հմմտ. Բաղդադայ, 1913, էջ 16:

ՄԱՆՈՔ.— Լուսանդներու վրայ նշտակուած են մեկնիչներու անուններուն հետեւեալ կրճատումները. Եփ. Եփր. Կր. Կի. Կիլի. Կիւր. Կղ., և այլն:

Գլխաւոր յիշատակարան.— էջ 561ր.— 566ր.:

Փառք Հաւրն անեղին և անմահին, և Որդոյ նորին էակցին՝ ծնիցելոյն ի նման՝ ի նորն կերպարանս նմին, և Հոգւոյն Սրբոյ ճշմարտի, յիշիցելոյն ի Հաւրէ, և առդին ի Որդւոյ, համազոյ Հաւր և փառակից Որդոյ: Որ և խոստովանիմք բոլորով սրբաբնի, զաւանեմք ուղղափառ հաւատով. զՀայր Սր. Ած. ճշմարիտ՝ ծնող Միածնին, և ըրիտաղ Սր. Հոգւոյն ճշմարտի: Նոյն զուտակ խոստովանիմք և հաւատամք և զաւանեմք զՈրդին Միածնի, Ած. ճշմարիտ, յոյս ի յուսոյ, Ած. յԱյ., ծնունդ եւ ծաղումն ի Հաւրէ, էակից Հաւր և փառակից Սր. Հոգւոյն Նոյն և նման, խոստովանիմք, զաւանեմք[ը] և հաւատամք և երկրպագեմք զՀոգին Սր. Ած. ճշմարիտ, բոլորումն և երումն ի Հաւրէ՝ համազոյ համապատիւ համափառ համահաւասար Հաւր և Որդոյ, նորոգող և յցուցիչ զամ. Երբորքով թիւն Սր. անձամբ յատկացեալ՝ բնութեամբ և փառաւք միացեալ և հաւասարեալ: Որում փառք և պատիւ և գոհութիւն յերկնաւորաց, և յերկրաւորաց և յամ. զոյնդինաց անդրաւ յաւիտեանս ամէն:

Արդ և յետեանս ի մարդկանէ, անարգ և անպիտան, տառապեալս մեռաւք, և թշուառական հոգով, վերջինս

ի սպասաւորաց բանէն, հոգս և ժոխիւրս, անարժան ծառայս Յի. Քի. այլ և ծառայից Սյ. ծառայս, Ստեփանոս պիտակա, որ զանունս առի, և ի գործոց ունայն գտա և թափուր, իբրև զաղաթթացեալ թղչին, թանձր տերևով, և զատարկ պտղով, վայնն, թէ ցամաքիմ յարմատոյ յանդ ձայնէն արարչին իմոյ, զի ոչ ետու պտուղ ի ժամու, ընդ վայր զկեանս իմ կորուսի, և հիշութեամբ զաւուրս իմ անցուցի, հանդոյն անառակ որդւոյն. ընդ աղրս և ընդ տիղմս եղէ թաւալեալ, և զպարկեալ բնութիւնս և զկեանս, որ յարարչէն մեղ տուաւ, ի զպարտութիւն և յանպատկան զործս կորուսի, և զրանական միտս և զրանս՝ ի յանրան վարս և յախորտս վատեցի, և յանքանութիւն խղիցն վարեցայ, երկրաբարչ և տղմատաղտուկ զործով, սովամահ եղեալ՝ ի բունէն կենաց, որ հոյսոցն է կերակուր: Թողի զբարի զգթած զոգորմած Հայրն երկնաւոր, և ի չար քաղաքակիցն յարեցայ Ջինչս որ ի հաւրէն վատեցի: Զարծաթ տն. իմոյ թաքուցի, և ընդ ծուլութեան հոգովն ծածկեցի: Անպիւն մարդարտին ի խնդիր ոչ ելի: Ի հին և ի նոր զանձնէն փարթամանայ ոչ ջանացի: Առնել ոչ առի, այլ և զառեայն կորուսի: Գործ որ իմն էր ոչ գործեցի, և զործ որ չէր իմ, զայն փութով վճարեցի: Զի կարդ առի յԱյ., և անկարող վարեցայ: Լոյս կուցեայ ի Տնէ, և ի խաւար մեղաց ընթացայ: Աղ անուտանցաւ, և քան զաղր անպիտան զարձայ: Բիւր քանքարուցս ան պարտական, և ժխտող եղեալ զանձուցն Այ.: Մեղաւք փարթամացեալ, և ի բարեաց աղքատացեալ: Զայս ամ. աղէտս տեսեալ իմոյ թշուառ անձինս, և կարէվէր խոցեալ ոգոյն. ոչ կարացի զեղ առնել և ոպիղանիք ի բաղում ժամանակս: Այլ եւս քան զեւս խոտանան վէրք ոգոյն և թանձրանան ցաւք մարմնոյն: Գործել զբարիս ոչ կարացի և ի յայլմէ մուրեանայ և յաւիտեանքի: Եւ ի բարի բժշկաց կենաց զեղ ոչ առի: Եւրթամ ի միտս իմ եկի, իմ անձինս վաղ կարդացի, որ հեղաութեամբ զկեանս անցուցի, և իմ չարայար խոցուածոյս զեղ ոչ հոյացի:

Բայց ի գումն ի մահուն հառեալ, և ի ծայր կենաց Երաբեալ, ի յուժոյ անկեալ

և ի յուսոյ պակասեալ, զայս զոտ ինձ հր-
նար և ճար, իմ հոգոյս զեղ և սպեղանիք,
և իմ սրտիս և իմ խոցերուս անդեղայ,
զկեթափ և թուրիս, զՄեկնութիւն Սր-
կեառարանիս Տն. մերոյ Թի. Քի. Մաթ-
կեանիս զլիտն, որ ամբարեկալ ունի յինչ-
եան զդանձաւ աստուածային: Եւ աւետա-
բան՝ մեյ զիջումն բանին Այ., զմարդ լի-
նէին, զկուսական ծնունդն, զրոյր տնօր-
նութիւնն, մինչև ի զերանհաշ համարա-
ծումն. մինչև. ի միւսանցած զայուստն,
մինչև յաճեղ զատաստանն, մինչև յար-
զոյր հոտոցմունքն ըստ իւրաքանչիւր զոր-
ծոցն, յապէս յայտ է ի Մեկնութիւն Սր. Ա-
ւետարանիս, խմատուն մտաց ձերոց, ու-
շիմ յնթերցողացդ:

Եւ ույլ բարութիւն ըզմայապտիկ զը-
տանի: Զի ոս է զեղ կենաց: Սա է աղբեր
աստուածաբարոյցի՝ թալկացելոցս և. ծա-
րակացս: Սա է զունձ անկողոյստեյի՝ աղ-
քոտացս և ոսմկացս: Սա է ճառագայթ
աստուածային յուսոյն՝ յուստու. խաւա-
րելոցս և տղիտաց: Սա է աշտանակն ոսկի՝
որ ունի յինչեան զոյսըն արքիպական՝ զհո-
գին շնորհաց և թնարփեան: Սա է տապա-
նակ ուխտին տաստածոնկայ, որ ունի լիով
զէշին և զուր կտակարանս՝ զարեւնս զբա-
ւորական, զորէն շնորհական այլ եւ զհան-
դիմէլոյն զատաստան և. զզատուիրան: Սա
է սափորն ոսկեղն, որ յինքն ունի զոր-
ոյր մանանայն, այլ եւ բուռնաւորն ոսկի, յո-
րում բուրի հոտ կենաց և անմահութեան:
Սա է զուսպան ուղղութեան, զաւագան ար-
քայոյթեան, և. զանոն ճշմարտութեան,
որում ուղղի ամ. զատաստան: Սա է զէն
թարսուորական, և. նշան յաղթութեան,
դարիսայ ամրութեան և քաղաք սքրութեան,
հաստատուն արոյնեան, յորում սար-
սին զունդ լեղեհոնեան, և. յաւածին բա-
նակ բնիարեան: Սա է զբախտ աստուա-
ծապտեղն. յցեայ անթառած ծաղկաւք, ան-
ծորիկն պտղովք, անուշահամ հոտովք, և.
երանդ երանգ ուղեով, սաղաթութեայ տեղե-
ւով, և. փթթագարեղեղ զեղով, որ յաւէտ
միա կանայացեալ, ի փառս և. ի պատիւ
անկողին: Սա է սեղանն ամենայի, որ ունի
դէպքն անմահութեան և զբաժնէն ուրա-
խարար, որով քաղցեալքն ի սմա կերա-
կրին, և. ծարաւիքն ի սմա զովանան, և. իւ-

րաքանչիւր զպէտս հոգոց զտանեն: Սա է
ճանապարհ ուղղութեան, սովաւ մտանեն
մարդիկ առ Ած. և. արժանի լինին ողորմու-
թեան, արհնութեան ծայնին, և. անպա-
տում պարզեաց: Սա է իմ յոյս, սալ է իմ
սպուհն, սա է իմ կենդանութիւն. սովաւ
կամ և. մեամ, սովաւ ակն ունիմք թէ ս-
ղաթիմք ի տանջանաց և. արժանաւորիմք
մասին ողորմութեան Այ. աւրճեցոյն յա-
ւիտեան յախտենից ամէն:

Վասն որոյ վատահեղալ ի սա և փա-
փաք եղեալ սմա, զոր և. տառապաւոյս
զրեցի, տկար անձաւոյս և. անարհեստ զոր-
չիւս, և. զոր զրեյ տուի Թորոս Քահանային
և. զնորա զրեան սրբազանքն և. զլիսպրեցի
ըստ խում կարողութեան: [Զորս տող քեր-
տած դատարկ]:

Երբանիկ բարոնապետին իմոյ, և.
սրբապան հաւաք բարերարի, որ Ամբրոզոսն
անուամբն փերականի Վ. Վ. Յ. Ա. Յ. Ն. Մ.
[== Յովանէս]. և. նորին տրուպ աշակեր-
տիս, ս ի ս, ո, Ա, ա, փ, ե, տ, ս [== Ստե-
փանոսիս]: Այլ և. հոգեւոր և. մարմնաւոր
ծնուդացն մերոց, և. ամ. արեան մերձա-
ւորացն մերոց, և. ամ. երախտաւորացն
մերոց, որ ըստ հոգոյ և. ըստ մարմնոյ: Եւ
ամ. սրբապան եղբարաց և. հոգեւոր որդե-
կացս՝ որ կան ի Սր. Անապատս ի յԱւայ
Վանքս, ընդ Հովանեաւ Սր. Տիրամար
Ած. ածնին, Սր. Առաքելոցն, և. Սր. Կարա-
պետին: Այլ և. միաբանից Սր. Ուխտին

որ կան ընդ Հովանեաւ Սր.
Կարապետին, և. Սր. Սարգսի Զաւարայ-
րին, ի մեծամեծաց մինչև ցփաւունս: Եւ
ամ. հաւատացելոց որ զԲս. ճշմարիտ Ածն.
մեր ուղափառ հաւատով խոստովանին, ընդ
Հաւք և. Հոգւոյ համադոյ և. համափառ,
անբաժանելի ընդեմեան և. անճակտեի
տէրութեամբ և. յատկացեալ անձնաւորու-
թեամբ: Ամենեցուն լիցի սմա մասն բարի
և. յիշատակ արհնութեան: Եւ որք յինքն
զմեղ ի Քս. յիշեալ լիցին ի Քէ. և. որք
մեղաց թողութիւն հայցեն ի Քէ., թողցին
յանցանքն նոցա առաջի Քի. և. զրեցին
անուանք նոցա ի զպրութիւն կենաց: Եւ
որք ինամով պահեցեն զսա՝ պահպանե-
ալք իցին ի Քսէ. և. որք կարողն զյի-
շատակարանս, կարգացին անուանք նոցա
առաջի Քի. ընդ արդարս: Եւ որք խորն

դաւ, դողանան կամ թաքուցանեն, կամ հատանեն, հատցին ի կենաց, եւ դատ տացեն առաջի Քի: Գրեցաւ ի Թվիս ԶԼԵ, ի փառս Քի: Այն մերոյ:

Մանր յիշատակագրութիւնք. —

1. — Էջ 4ա. —

Ով ընթերցող այսմ տառիս,
յորժամ կարդաս կամ բան սույտիս,
յայնժամ յիշես զեղեկիս,
ղթեփանոս մեղաւք զերիս:
Այլ եւ խրնամ թող զու գրիս,
մարութ պահէ թող զու աւրհնիս,
ճենճոտ ձեռաւք մի՛ աստ հպիս,
թէ կատարեալ սէր զու ունիս:
Մի՛ հանց բանար քան զչափն ի վիճ,
որ մաղթեյով խնդրեմ ով տէր,
չբռակ խնամ տար իմ ընկեր,
առ մեղ արա զու եղբաւր սէր:
Զիմ աղաչանքս զու լրսէ,
որ պաշտում ի միտ պահէ,
զմեղ ի յաղաւթս քո յիշէ,
եւ զու աւրհնիս ի Քրիստոսէ:

2. — Էջ 21ա. — Տէր բարեբար Յս.
թս. զԹարսոյիկ Սարկապիկս պահեա՛ խա-
ղաղութեամբ, եւ տուր շնորհս սմա՛ զի ա-

ռողջ կենօք մամանեացէ ի յատարտ եւ ի
կատարումս զրոցս: Եւ զիս զանարժան ծա-
ռաս քո զՍտեփաննոս պիտակարար սպա-
սաւոր բանի՛ ընկալ որպէս զանառակ որ-
դին: Եւ տուր ինձ լուսնաւ ի քո առատ
պարգեւացող, եւ հան մասն եւ բաժին ընդ
սիրելիաց քոց: Եւ. ամ. երախտաւորաց մե-
լոց զփափագս յոյժ ամէն:

3. — Էջ 470բ. — Ով պատուական եւ
ցանկալի եղբայրք, որք հանդիպիք այս հո-
ղերուդիս բուրաստանիս, եւ յուսազարդ
սր. կտակիս, աւղտիք ինչ ի սմանէ եւ միւի-
թարիք, յիշեցէ՛ք սրտի մտաւք զանարժան
զրիս՝ զՍտեփաննոս, պիտակ անուն բանի
սպասաւորս, եւ դամ. երախտաւորսն մեր,
մանաւանդ զՍրբազան եւ զերջանիկ բարու-
նապիտն մեր զՅովաննէս: Եւ Աձ. զմեղ իշէ
ի բարին ամէն:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —
Թ. 1678.

Էջ 5ա. — Կեսարացի պատրիարկ Կիր-
ոյո՝ Կարապետ Վարդապետին Մաթէոսի Ա-
ւետարանին ՄԼկնիշն է, Թվին ՌձԻԷին
ստացա պայս վրասն անձին իմս ընթերցման.
անմեղադրի լերուք հայրք իմ, իմ կնքոյս
եւմ կնքեր:

284

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԵՂԱՆՈՐԱՑ. — 1

Լ Ո Ւ Գ Ո Վ Ի Կ Ո Ս Կ Ի Ն Ա Գ Ո Ս Ի

Իրգմ. Ք Է Վ Լ Ո Ս Ա Հ Ա Կ

ԵԿԱՐԱՐՈՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 28x20x5: Էջք 718: Հանգա-
մանք՝ բաւական յաւ: Թուղթ՝ Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մեյանով, միասին, 36
տող: Նոտրապիք վարժ: Համառոտագրու-
թիւնք բաւական առատ: Կաշիկազմ՝ խաւա-
քարտեայ պարզ: Կնիք, էջ 1, «Յակոբ Վար-
դապետ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Ճակատ. —

Առաջնորդ կամ Կառավարիչ Մեղաւո-
րաց Վերապատուելի հօրն Լուսավիտի

Կրանապետ: Եւ ի կարգէ Սրբոյն Տօմէնի-
կոսի: Առակցեալ ընդ նմա բնձնուածն յո-
ծուողականութենէ եւ զՀաղորդութենէ նոյն
հեղինակի: Եւ. Թարգմանութեամբ ի յոյս
անեալ ի հայոց բարբառ աշխատութեամբ
եւ ցանիս: Քէվչո Սահակ Կոչեյոյ: Յամի
ՏՆ. 1749 Հոկտեմբերի 27:

Էջ 1. — Գիրք Առաջին: Առաջնորդ
կամ Կառավարիչ Մեղաւորաց: Մասն Ա-
ռաջին: Յորում բնձնուի առատաբար զղի-
ղեցկութենէ, եւ զմեծամեծ փարթաւու-
թեանց առաքելութեան, եւ յորում քրիս-

տոնեայն ճանաչել զինքն ի ճշմարիտ ճաստպարհն առ ի ստանալ զնա :

Էջ 338. — Գիրք Երկրորդ : Յաղագս Առաջնորդի կամ Կառավարչի Մեղաւորաց : Մասն Առաջին : Յորում բնձնոք զճաշատը վարդապետութենէ առաքինութեան, և տնոյ զնին զանապան ազգմունք, զի մարդն յինիցի առաքելին :

Էջ 485. — Ընձեռուած Առաջին : Յորում բնձնոք զապաշխարութենէ, զզգլմունք, զխոստովանութենէ, և զվճարելութենէ : զիտութիւն հարկատու աշմ. որ ցանկալ զստնալ առ Ած. :

Էջ 584. — Ընձեռուած Երկրորդ : Յորում խօսի զկերպէ, զոր պահելոց եմք վարն արտադատելոյ զմեզ առ սրբազնութիւն Հաղորդութեան :

Էջ 637. — Ընձեռուած Երրորդ : Յորում պարունակին երկու գիրաւոր կանոնք մասն բարոյք կեցոյն :

Էջ 694. — Յոնոյ զիրոց պարունակե-

լոց ի ներկայ զործա :

Էջ 703. — Յոնոյ նշանաւորելի իրաց պարունակելոց ի ներկայ զործա : — Աղաւորութիւն է արմատ ամ. չարեաց :

Յիշատակագրութիւն, տարբեր զբնով, ճակատի էջին վրայ. —

Յիշատակ գիրքս Եւթի Միարան Ագրիանուպոյնցի նախկին Պատրիարք մեծին Պօսոյ Պօղոս Սրբազան Արքեպս. ի ձեռնաստին տշակերտ Ջորլուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ Հանդուցեալ Երեմիա շնորհադարգ վարդապետին ի դուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց : Թիֆլիս 1838 Սեպ. 6 :

ՄԱՆՈՔ. — «... Թարգմանեալ ձեռնագրի» Քէփլոյ Սահակայ, Թերեւս յունեթոաց : Եօրինակիս զոյ թուականն Փրկչի 1749 Հոկտ. 27, բայց չէ յայտ Թարգմանութեան իցէ՝ թէ զբնութեան (Սաւաթանեան, Թուցակ, էջ 208) :

285

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ. — 5

Ս. Ամսոնի Մեմուատամ (Կափայ)

ՊՀԹ = 1430

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մուշայ 27×18×9 : Էջ 823 : Հանգամանք բաւարար. նորոգութեան ենթարկուած : մասամբ ցեցակեր վարի լուսանցքէն : Թուղթ զեղնորակ : Գրէչ եւ Նկարիչ Թաղէոս Արեղայ Այրամենց : Գրութիւն՝ խորագրերեք եւ անունները կարմիր, մնացեալ սև : մէյանով, երկսիւն, 37 սող : Անցման բոլորվիր-նորոգակեր : Կիսախորանք եւ յուսանցադարձ իւրաքանչիւր գլուխի ընկերը : Պարանադարձ մը, էջ 15 : Մանրակարք մօտ Հինդ հարկեր հատ, մեծ մասը արուած : Նկարք բաւական յաղող, էջ 6 : 14, 387, 441, 442, 508, 573, 578, 585, 586, 591, 609, 617, 622, 631, 640, 641, 648, 652, 665, 669, 679, 685, 687, 690, 699, 707, 712, 721, 732, 742, 744, 752, 769, 773, 776, 793, 802 : աստեղծէ ալ մէկ մասը քիչ կամ չատ գիտուած են : Կաշե-

կազմ տախտակեայ : Յիշատակագիրք. — Ա. — Գրիչը, Բ. — Զրիմցի Դադար, 1443 : Գ. — Յովանէս Գրիչ, նորոգող, 1615 : Դ. — Յովանէս րնթերող, 1672 :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1-5. — Դատարկ, պահպանակ : Էջ 6. — Յանկ եւ նկար, գիտուած : Էջ 7. — Գրչափորձեր եւ յիշատակագրութիւն :

Էջ 8. — Դատարկ :

Էջ 9. — Յառաջաբանութիւն Գրաց Վարաց Սրբոց Հարանց եւ Քաղաքավարութիւնի մոցա. — Որ էրն ի սկզբանէ առ Ած. ... : Հմմտ. Ա. Հատար, Թիւ 175 :

Էջ 15. — Խրատի գեղեցկաշարմարք ... : Դուլիս երկրորդ :

Էջ 64. — Կարապետի մեծի վարդապետի աստեղծալ Խրատս պիտամի... :

էջ 387.— Պատմ. վարուց առնն Այ. Կամսար ազգասացեայն վասն Քի. որալ անունն լիլէհայնս. ի մարտի ժնն.— Այր ոմն էր ի Հոռոմ քաղաքի մեծատուն յոյժ և պատրիկ՝ և անունն նորա ՈՓիմիանոս...:

էջ 411.— Գլուխ շնորհաւորանքաւորդ. երբ Եղարտ իցէ առ հոգեւոր հայրս եւ վարդապետս ստանալ հնազանդութիւն.— Ասաց հայրն Անտոն եթէ հնազանդութիւն և պահք հնազանդակն դրասանս...:

էջ 429.— Գլուխ վեշտասաներորդ վասն քարտէ խոնարհութեան եւ որք մեծոք յուսադրեալքն են.— Հայրս Երբեմն հայրն Անտոնիոս...:

էջ 480.— Գլուխ երթնետասներորդ վասն Անիշախարութեան որ է նմանութիւն Այ.— Ասաց հայրն Անտոնիոս...:

8.— Հարանց վարդէն Թ. 285, էջ 591

էջ 561.— Գլուխ Գաւանմիմերորդ վասն Բագաւաւարութեան մոցին որք զամ. վարս ուղղեցին առաքինութեամբ.— Աղոթէր Երբեմն հայրն Անտոնիոս...:

էջ 575.— Վարդ եւ Պատմութիւն Սբ. Հօրն մեյրոյ երիցս երանելոյն Անուիրիոսի Անուպատականի զոր պատմեաց Սբ. Հայրն Պափնոստիոս.— Եւ զարժեալ միս անգամ վարանէր զիս խորհուրդ իմ ևւ աբամէի յոյժ...:

էջ 595.— Գլուխ Գաւանմերկու. իսոյք եւ մտածութիւնք եւ խորհուրդք երկաստան միայնակեցաց.— Ժողովեալ ի միասին միայնակեցաք սբ. լերինն...:

էջ 598.— Գլուխ Գաւանմերեք. վասն Բագաւաւարութեան առաքինութեամբ զարդարելոցն:

էջ 631.— Պատմ. երանելի Սբ. Հօրն Մակարայ Անուպատականի:

էջ 640.— Վասն որք զղոյստին զեւորն գտին եւ զստորոտին հասեալ տեղին.— Ի մամանեակ Տեստն Ներսէսի Կալեցոյ...:

էջ 752.— Բամբ իօրն Ռոմանոս տասնութամբ, ասացեալ ազգմամբ Սբ. Հոգւոյն. ի խնդրոյ միամտանց եւ անուպատականաց.— Թողութիւն Հնորհաւ Լորտիս՝ զի Լեդի ի մոլի խմով սկսանել ի դիրս յայտ...:

9.— Հարանց վարդէն Թ. 285, էջ 631

էջ 755-6.— Դատարկ:

էջ 757.— Յիշատարան: Տես վարդ:

էջ 760.— Դատմութիւն պատմական եւ ցամկալի յշտ. հաւաքեալ ի մի ի քաղնաց ասացելոց վարդապետաց:

էջ 784-792.— Դատարկ:

էջ 793.— Պատմութիւն որդոյ Թագաւորին Հռոմայ որդյ անուն էր Ներսէս. որ բողբեալ զամ.— կրօնաւորեցաւ ի վանս Սուրբ Հօրն Ամռանի:

Յիշատակագրութիւնք։— Ա.— Գրչի
Դիլիսուր յիշատակարան։—

Էջ 757.— Փառք մանասուրը երբոր—
յութեանն եւ մի Աստուածութեան Հօր եւ
Որդւոյ եւ Հայրոցն Սրբոյ։ անկող զոյգին եւ
միայն յարուն եւ զոյգեց Հաստողին, որ չը—
նորհեաց անպիտան եւ աղկաղի եւ անար—
ման ծառայիս տեսանելի դաւարտումն չը—
նորհալորդ զրոցս սր. Հարանց Վարուչ։
Չոր ի Հերուն Հեռէ ցտնկացեալ կարօտա—
նայի տեղեմամբ մեծաւ, զրկ ժողովիս ամ—
բարիս յերանելեւոցն եւ զամէնեւրջանկացն
միայն սուրբս եւ յերաշխարհիկ անմարմնոց
մանաւ։ Եւ զբանս յառաւորս Հողեւորակոն
խրատու նոցա, որ քաղցր է ի քիմս սիրով
ճաշակողացն զսա, առաւել քան զմեզու
խորխորս, եւ զտեսին։ Եւ զիտէ յուսաւորել
նորողել եւ կենդանործել։ Եւ զի յանդիմա—
նիչ եւս է եւ կշտամբիչ, եւ յայտնիչ անու—
յաց զնացելոց։

Արդ նայելով ի զործս քնայոյց ծուլա—
ցելոյս եւ անիմաստ չաղաց մտելոյս եւ ան—
տնտնիջ րնթացելոյս, րղծմամբ մեծաւ
մարկագեցալ զրեւ եւ արժանացուցանել, եւ
սա իս պահել, եւ ունել յար եւ Հանապաղ,
իմե կշտամբիչ եւ յանդիմանիչ, եւ յայտնիչ
խորհրդոց մաքուր կարծեցելոյս, եւ զարժ—
եալ սիրտիչ եւ միսիթարիչ եւ տածիչ տի—
մարացեալ յիմարեցելոյս։ Եւ իմե Հայր
խնամակալ եւ զութ ծնողական եւ խրատ
անխաղաղս զսա վարկանելով սիրեցի զբո—
յալով ի վերայ սորա։ Զի զոնէ միայն ի
յուր աստուածադարդ րանից խրատուց սր—
Հարց եւ երկնաման կրօնից զբոծոց նոցին
զիտութիւնն, զիմ անդէպ եւ կարծելի մի—
այն զնացեալս ամայնեղուցեալ գլխակորեալ
զյուլիս յերկիր Հայեցուցանել։

Եւ արդ յայպէս սկսայ զսա քերմե—
ռանդն սիրով, եւ յուսով առ այն, որ տայն
ամենայնի ատատապէս եւ ոչ նախատէ, Հո—
սուցանել յաւարտ սորա։ Այլ յոյժ տառա—
պանօր եւ աշխատութեամբ, քանից զօրինա—
կաց զլուսադոյնն ընտրելով եւ զճանաբարտա—
դոյնն խուղելով, եւ զհամառօտն թողեալ՝
զկատարեալ պատմութեանն Հետեւելով,
ժողովեցի բարդեցի օրինակ ոչ սակաւ, որ—
չափ ձեռնահաս եղէ զտեղեւն։ Եւ եթէ ի մինն
սխալ զտանիւր ի զբնաց կամ օրինակաց, եւ
կամ Համառօտեալ գնայ իմանայի, նա՛

զիրաքանչիւր օրինակէն աւերթեր բերելով
զտանէի զնոյն րան՝ ոչ վկայելով միմեանց։
Այլ ի նոցանէ խնդրեալ՝ զընտրելագոյնս եւ
զհանելին, ի նոցունց առեալ զբէի, յար—
մաբեալ եւ կատարեալ րան զճշգրտագործն
չարադրելով։

Այլ ի հասանելի պատմութեան կամաւոր
աղբատին սրբոյն Ալեքսիանոսի՝ տարա—
կուսեալ արդելայ, քանից ալիւսայ պատ—
մէին օրինակէն զնմանէ։ Ոմանք ի կոս—
տանդնուսօրիս լեալ ասէին, եւ ոմանք ի
Հոռոմայ. եւ այլն երկրորտասան ամ ի զուոն
ծնապոց ասէին, եւ կէտք Բժան օր, եւ այլն
ի տմ։ Եւ յայք զիմ. տեսեալ ասէին զնա, եւ
կէտք յեղեւիտայ միայն՝ այլ ոչ ուրեք զը—
նացեալ։ Այսպէս ամ. պատմութեան աղ—
բայլ էին զրեալ։ Մինչ հարկ եղև եւ ի
յունաց բերել օրինակ ի ձեռն բարեկամաց,
եւ ոչ շատաւորս լեալ ասէին, եւ ա՛յսպիսի սիրով աղ—
խատեալ՝ զտի զայն որ միմեանց վկայե—
ցին, եւ զրեցի զճանարտագոյնն զլաւն եւ
զոսնխանն։ Այսպէս եւ զամենայն արարի՝
այլ ոչ որպիսի սրբոյն Ալեքսիանոսին աշխա—
տեցայ։ Եւ րադում վարք եւ րան աւելի եղի
ի սմայ՝ զայն որ ոչ զուր ի մեծ օրինակն։

Արդ յամ. զիսոյն վերջն որ կարծիք
յի խաչապուլս կայ ի լուսանցն ներքին՝
այն յայլ զրոց օրինակեալ է։ Իսկ ի կողման
լուսանցին կարծիք նշան եւ թուի կռապուլս
խաղ բաղմանն՝ այն պիտանի եւ օգտակար
նշանաւոր րանք են, եւ եղի նշան յառ ի
վույթ զտանել զայնպիսի անործագոյնսն։
Եւ ի վճար մեծ օրինակին յիշատակարան
եղեալ՝ սկսայ եւ զայն որ ոչ զոյն ի մեծ
օրինակն։ Եւ ո՛րչափ կարող եղէ Հաւաքեցի
եւ զա՛յնոսիկ՝ նմանապէս աշխատելով զըն—
տիւրն եւ զճշգրտագործնն խնդրելով զրեւ։
— [Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 617]։

Իսկ աւարտ սորա եղև ի թուին ամաց
յեղանելոյ Աղամայ ի դրախտէ ի ց. Ե. Լ.
ամի, րստ մեծ Հայնն տոմարական արեւե—
տին։ Եւ դարձեալ յԱղամայ ի ց. Գ. Ժ. Ե.
ամի, րստ հինգհարիւրեկին, որ է Խասանց,
իմաստասերին որ ի յԱլեքեղանդրեան ժո—
ղովին, եւ սայ է րուս թուական Գրկունին։
Եւ դարձեալ յԱղամայ ի ց. Զ. Ժ. Կ. ամի,
րստ Անանիայ Վարդապետին Շիրակայնու։

էւ ձեռնդէնէ կենաբար փրկչին մերոյ Յի. Բի. ի ռ. Ո. 1. Բ. ամի: Իսկ ըստ Հոռոմայնացոց ռ. Ո. 1. ամի: Էւ ի թոռին Հայոց ըստ արեւթական տոմարի Վ. Կ. Բ. ամի, ի յօղոստոս ամսոյ ին. որն զՀ: Յաշարոն Հոռոմաց և Գաղարիայ կոչեցելոյ, յերկիրն Սուր-դաթայ, ի մայրաքաղաքս Կաֆայիս, մեհաստանիս՝ որ յանուն մեծի ճղնաւորին Սրբոյն Անտոնի և ընդ Հովանեաւ նորին արձանատւ որ աղօթիցն: Էւ յառաջնորդութեան սորին վանից մեծի Էրջանիկ րաբունապետի Սարգսի յուսաւոր վարդապետի՝ որթունն ի խոր մակի, որ զաւերս դայսն եւ յամայնացեալս՝ որ մուրայով էին կերպարն ընկերաց սորա, նորոգեաց շինելով եւ յորինեաց զյորոյր պակասութիւն սորա, եւ յարդարեաց կորարբք և պայծառ մոմտակեաց, և Հաստատեաց մտօք և արդեամբք, զոր ընդ երկայն աւուրս արասցէ Տէր Աճ. դաւ, րաղթմեաւ տամանկօք տեւել յեաւ տո մեղո:

Իսկ ի Հայրապետութեան տեառն Կոստանկա տառնածաւար և իմաստուն խոյազապիրի, և ի նոյիրակութեանն եւ կայսրկոյստութեան տէր Կարապետի, սրբաարհուսոյ և խոշնի, ձեռամբ անաբան և պիտակ անուն կրօնաւորի Թաղէոսի Ալիքանեց, և վայելաւմ ծարաւելոյս եւ կրօնամբող միութարից փոսարանդելոյս, և ինչառակ յեւ իմոյ երանելոյն յաշարճն՝ կամողացն զսա քերթնաւոյն սիրով կարողայ: Իսկ ձանձրապղտուացն լսել զսա, տիթ կամելով ինեյ՝ և նոցա Հաղորդիչ ընդ երջանկացն զատուց, կարդալով և ի մտն առնելով, զարդարելի կենդանադիր պատկերօք և ծաղկօք ոսկով, զի զոնէ ի սիրոյ պայծառութեան ծաղկանց և պատկերաց՝ կարողայ ձեռնարկեցնել:

Էւ զարձեալ զի և զանաւանս սրբոց՝ յայտնի: Կարճարեկամ արարի. մի, զի յորդորի: Իիցին կարգացողացն որք ոչ սիրով, և երկրորդ, զի նման նմա լինել ակն ունիմք մեք, րաջ նորաւ եղեալ իսկ են նրման նմա, որ վասն մեր աղքատացաւ ճոխն և Տէրն բոլորից՝ զի որդեալ են յամանունաց երկրաւորաց, անունն տրուեալիս, կարծրողեղով և ոսկով, սոյնպէս և սրբոցն անուանք՝ երանելեացն զատուց,

նմանեացն նմա կարմրաղեղովն և ոսկով որով և նայն:

Արդ՝ երեսնեկեալ աղաչեմ զձեզ ոյ դասք յուսերամից և զուժարք խաչակրօնից՝ որք Հանդիպիք սմա կարդալով և կամ սրինակելով, թողութիւն մեղաց Հայեցեցէք եղկելի դժօղիս Թաղէոսի, և Տօն իմոյ Ալիքամին, Հանգուցելոյն ի Քս. և մօրն իմոյ րաբկալաշտի և անմեղ պատին, և եղորն իմոյ Մովանիսի իմաստանեղ պատանեկի, որ օտարամաճ եղեալ՝ սուղ անտանելի Լթող ծնողին. և քերց և եղբարց Հանգուցելոցն, և ամ. արեան մերձակայիցն իմոյ: Էւ Աճ. որ աստան է ի տուրս րաբարց, յիշելոցս և յիշողացոյ տոհմաբակ ողորմեացի, ամէն:

Արդ՝ տղեղութեան զրոյս և սխալանաց ամեղատիր յերուք, և Լթէ մեղադրէք՝ ձեր կամք է և մեր արժանեաց:

Այն ի զիկողթ թախիս՝ զԱճ. տուր սպասաւոր Սրբոյն Անտոնի, զարեղաբմն և զրարեմիտն զյճեղաճողի երիտասարդն, և զողջոխաճ մանուկն՝ զորդին Յօճայ իւրատինին, որդոյ Յօճայ Մղճասին, յիշեալիք ի րարի մասին:

Այն յիշատակագրոյ քիմբ. —

1. — Էջ 77ա. — Ոյ սր. րնթերցողք թողութիւն մեկաց Հայեցեցէք անարժան զձեզիս և ծնույց իմոյ: Եղեցէք և զյիշմանն արժանին զերջանիկ րարունին և յորքաթ իմաստասէրն զՄարիայ Վարդապետն զՀեղինակ Սր. Ուխտիս մեծ ճղնաւորի Սրբոյն Անտոնի անապատականի:

2. — Էջ 107ա. — Ոյ սր. րնթերցողք յիշեալիք յարձանատւ որ աղօթն ձեր զմտորման զձեզ ծնողք Հանգիւրձ և ամ. զարմիւք՝ յարձամ զմարդարտօրէնն Հեղուցոք զարտուսիս ի ինկելի մամնայն, և թողութիւն մեղաց Հայեցեցէք, և ողորմածն Աճ. ձեզ և մեկ տոհմաբակ ողորմեացի ի թի. 92է:

3. — Էջ 555ա. — Ի թոռն Հայոց ԳԼԸ տմի, ի զեկտեմբերի է, Տօն ուրբաթ, յաշարհա Հոնոց և Գաղարիս, ի քողարքն Կաֆայ, ի վասն մեհաստանի ի Սրն. Անտոն, և ատ ոտս նորին սրբութեան և օղնակունութեամբ սր. աղօթիք նորա, յանեալս ի կրօնաւորական կարգաց և վանաթիս,

Թագչուս կրօնաւոր քահանայ, որ տնուամբ միայն՝ և զործովք հետացեալ յամ. բաւականութեանց՝ զրեցի, և յոյժ մշտապէս ինչոյ ինչոյ թաղարի: Արդ պատահալք ամ. յիշեցէք ի Տէր թողութիւն շնորհելով մեղաց իմոց՝ որով և ձեզ ինչի ողորմութիւն բարերարին:

4.— Էջ 639.— Փառք... Արդ եղև պատ պրշտութեան ի թմին Հայոց Պէթ ամբ՝ յաշտարհ Հոնաց որ կոչի ամբմ Ղրիմ, և Կոֆայ մայրաքաղաք ի յապահոյ յանապատս որ է յանուն Սր. Անտոնի մեծի, որ է տորթիկ Կոֆայ քաղաքի. ի յատմութեան թիւն մեծապատեմքն մեծի և բուսաւոր մարդկայեան Սարգսի երջանիկ, որ զհնացեալ և պուրս պատմապետ վանս զայս՝ պարզարեւ շնորհաց շինուածով յօրինալ՝ և պատմական ժամատեղով և մարդկայեան պատմք և աշակերտք պարզարեւ Աղչն և զաստուծոն կարգեաց, որ ինչ երկուսն աւարտ արացէ Տէր դատ յամբարամ ժամանակօք տալով մեզ ինչ երկուսն աւար. ամէն:

Եւ ի Հայրապետութեան տեսնե Կոստանդեա, և ի Նուիրապետութեան տէր Կարապետի սրբաւնեալ եպ. ի բարի և իմաստուն ճամբապետի, և անհայեկապատեմքն ի մեծապի մեծութե Դանիելի, ձեռամբ անարժան և պիտականուն կրօնաւորի Թողչոսի:

Արդ յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ ոյ պատ յուսերածից և զուսարք խաչակրօնից, որք Հանդիպիք ի սոյա կարգալով կամ օրինակելով, թողութիւն մեղաց Հայեցէք եղիկի զծողիս՝ և ծնողաց իմոց, Հօր իմոյ Այրամին և մօր իմոյ և եղբարց և քեզ Հանդիպելոց, և ամ. արեան մերձակայից իմոց և Ած. ձեզ և մեզ առհասարակ ողորմեացի ամէն:

Այլ և զպանծայի եղբայրն իմ զսրբաւնեալ կրօնաւորն զտէր Մտեփանոս որ զօրինակն շնորհեաց, և զօրինակն զբողոյ զիշմանն արժանին զանթն ընտրութեան զտէր Մեթիսեթ կրօնաւորն զհանդուցեալն ի Բս. յիշեցէք ի մաքրապալ աղօթմ ձեր:

Այլ և զկեկող թաղարի զԱռաքել ըստաւոր եկեղեցոյս զբարեգաւթն՝ զորդին իձեա Նուրատինին, որդոյ Պր. Մղձատին յիշեցէք:

Այլ և տղաւորութեան զրոյս անմեղաղիր լերուք, զի կար մեր այս շափէր. և ի՞նչ մեղադրէք նա զայն զուր զիտէք, ձեր կամք է և մեր արժանք:

Ի յամսեանն Փետրվարի Գ. օրն Եր., այս քան աւարտ եղև, մինչև Հաստեղ Տէրն իմ Բս. մնացելոց որք ոչ էին յայսմ զրոյս միջի՝ որով զհոնալով փառաւորեացուք զյաջողոյն Բս. Ած., այժմ և միշտ և յաւիտեան:

5.— Էջ 782.— Վերջի աւարտս եղև ի թմին Հայոց Պէթ ամբ, հոկտեմբերի Բ. օրն Եր.: Արդ որք Հանդիպիք կարգալով կամ օրինակելով, ոյ լուսեամբից զապ, յիշեցէք ի մաքրապալ աղօթմ ձեր զիշեցուն և զանարժան ծառայս զԹողչոս Արեղայո, և զձեռնուն իմ և զամ. աղգային, և զոմբեցեալ Հոյոյ շափ, զպանծային և զաստաւածաւորն և զբարեպաշտ եղբայրն իմ ըզյանկայի Խաչո, անտինոն իմ զպր. Խոթլուպէն, զորդի պր. Մարգարէն, փառաւորալ ձեռնուն, և երկեղծութի Տեառն. և զոմբեպաշտ և զաստաւածաւոր զմանունն զԵղիշեան, զորդի պր. Խաչո. Խոթլուպէն. և զաստաւածաւոր և զգեաւորակի զանինն իմ զԱւագ պր. անինն իմ, զոր Տէր Ած. մնացեալն արացէ պարագայք ամօք, յամբարամ ժամանակօք, բառ Հանդից կամաց իւրոց, բարի արգասիք զբաղմալի և զշնորհաւոր զուսակն պր. Խաչո. Խոթլուպէն կորօրն իմոյ սերեցելոյ. և պահեցէ զինքն Տէր Ած., անասան կենօք, տամ և զաւագօք, և զոյիւք, և եղբարք, և աղգակաւոր, և բարեկամօք իւրովք: Քան զի յոյժ երախտաւոր, և յոյժ աւանական զոյով աւարժանութեանս իմ, զի կերակրօք, և Հանդիպիք, և արօք, լի և առատ ճրիւք, ինչ զիս զանարժանս, քանդի եղբայր անրեական է և մերձաւոր և Հոգեկիր այս: Այլ ոչ միայն ինձ, այլ ամ. ուսեք՝ որոց պէտք էին լինի, և սեղանօք: Վասն որոյ զերեսաւոր եղբայրն իմ յիշեցի, զիշմանն արժանին, որում ամ. ոչ վկայէ, որք են զիտակ նորա աստաւածաւոր քաղցրութեանն, զի յիշեցիք զնա յամ. արեմ ձերմէ ի սր. ընդունական աղօթմ ձեր, ի Բս. Ած. որում փառք յաւիտեան ամէն:...

Իսկ ի թմին Հայոց Պէթ ամբ և ի զեկ-

տեմերի ամսոյ ժգ. օրն ել. ի տօնի Սրբոց
Խոստատիոսեանց, վախճանեցաւ Լբանելի
մայրիկն իմ, անմեղ դառնիկն իմ, և Կա-
տարեայ մարդասէրն իմ, և վեր քան զյայփ
դորովայութն իմ, և զովութեանց արժա-
նաւորն իմ: Արդ Էրեանեկեայ աղաչեմ ան-
արժան Թաղէոս կրօնաւոր, սուտանուն
բաճանայս, զլուսերամիջդ դասս, և զամ.
պատաշեայսդ ի սմայ, զի սրտի մտօք
խնդրեմք ի Քէ. յԱյ. վասն նորա զհան-
դիստ և ոգորմութիւն, հանդերձ Թողու-
թեամբ մեղացն, զի ոչ արդարանայ առաջի
Տն. ամ. մսեղի. որով և զուք արժանաւո-
րեմքիք թողութեան մեղաց ոգորմութեան
Այ.:

Բ.— Ղրիմցի Ղազարի.— ԹԿ. 1443.

Էջ 783թ. նոտրադէր անվարժ.— Զվեր-
ջին տոացոյ սր. կոտիկս, զԼապար Ղրիմ-
ցի, յիշեցէք, որ եղի զսա Եմ. ի Սր. Փր-
կին անջինջ յիշատակ ննջեցելոցն: Արդ
աղաչեմ զձեզ ով զտաք յուսերամիջ և զու-
մարք խաչակրանից, սրք օգտիք ի սմանի
կարգայով, և արտատուելով, յիշեցէք ի
մարտիմայ ազօթն ձեր, զվերոյգրեալսդ,
զԼապար Ղրիմցի և զհայր Սահակն որ բա-
յում աշխատութեամբ սպասուորեց մեզ.
ձեզ լիշողացդ և մեզ յիշելոցս առհաս-
րակ ողորմեսցի Քս.: Դարձեալ ԼԵՔ ոք լա-
ռաջնորդաց կամ զորձաւորաց և այլ ոք

և իցէ հանել քանա ի Սր. Փրկէն, նպոյս
առցէ զԿորխա, և մասն զՅուդային, և ի
այս սր. Տգնաւորացն անմասն ելցէ. ինա-
մով պահողքն օհնի յԱյ.: ի թվին հայոց
ՊՂԻ մարտի ամսոյ ի Ա. զրեցաւ:

Գ.— Նորոգող Յովանէս Դրչի.— ԹԿ.
1615.

Էջ 823, Ռոտրագիր.— Զսր. զիրս Հա-
րանց վարուց բերեալ ի սր. Եմ. յօրինակի
վոսն, տէր Միհաս վարդապետն Թւողու-
պոյսեցին, որ և զաղափարեցաւ վասն
խորն, ըստ սորին նմանութեան: Վասն ո-
րոյ ևս զսա վերստին նորոգել յիշատակ
հայոյ իւրս և ծղնողաց իւրոց: Եւ նորո-
ղեցաւ սր. զիրքս ի մայրաքաղաքս Հա-
միթ, ընդ Հովանէաս Սր. Սարգսի Էկեղե-
ցոյս ի ՌԿԴ Թուին, ձեռամբ մեղսամած
Դրչի Յովանիսի վասն որոյ աղաչեմ ըս-
հանցիկողոյզդ, յիշել ի Քս. զնորոգաղն և
զաշխատողքս, և Աձ. ողորմի սանկ, զի և
ձեզ սղորմութիւն յիշի ի կենաց տառիկն
ամէն:

Դ.— Յովանէս Բմբեքցի.— 1672.

Էջ 1.— Եւ Յովանէս Էղրայր աշխա-
տակը խանտանին, բազում անկամ ըն-
թեքաց զսր. զիրս և շահեցաւ. Աձ. ողորմի
յիշատակ զնորոգաց, թուին ՌՃԻԱ:

286

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 27×19×3: Էջք 328, միայր
նոր թուադրումով: Հանգամանք բաւարար,
Թուրք Լեկոյ երեք տեակն: Գրութիւն՝
զլիսադիւրներ և բնարաններ մասամբ կար-
միր, մնացեալս սև: Մեյանով, միասին,
30–36 տույ: Նոտրադիր և նոտր չեղադիր:
Համառօտադրութիւնք բաւական առատ:
Կաշեկաղձ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Գրչափորձեր ևւային:

Էջ 2–3.— Երկ մր. «Սիրանունդ իմ
հրաշալից Հոբիսիմէն, որուն տնայրու
տուները կը յօգեն Ա ա ի ա ի վ ա յ յ յ
դ ա ա յ ի տ:

Էջ 4.— Յիշատակադրութիւն մր և
զրչափորձեր:

Էջ 5.— Խօսք Ոլոգիմէսի, Սրգս Ել-
գոցիմ Մեկնալիւմ.— 1. 1.— «Համրու-
րեցէ զիս ի Համրուրից բերանոյ իմոյ.—
Արդ հարն օրինաց անտի փութացան մեր-
ձենայ ի Համրոյր բերանոյն, որ սղեցաւ
մարմին, և այս եղև ի ձեռն առաքելոցն

որք ի հրէից անտի ընտրեցան, ուստի եւ Յոհաննէս ի յանջս անկեալ համբուրեաց... Գլխ. 8 հմբ. 14. «Փախիբ եղբորորդի իմ եւ նմանեաց այնմանց կամ որթոց եւ յանց ի վերայ լերանց խնկարեաց»։ Եւ այսու իրջանիկ եւ Լերանիլն Սողոմոն կրկնելոյ՝ ասէր՝ զգարձիլն ի վախճան երգոց օրհնութեան... էջ 56:

էջ 57-138.— Զանազան հարցումներ եւ պատասխաններ, մեն մասով Երկ Երկ-յոցի վերաբերեալ:

էջ 139-140.— Դատարկ, գրչափորմեր:

էջ 141-182.— «Ի Սէր Այ. գրքէն արտահանեալ»:

էջ 183-191.— Մասն Բարադի:

էջ 192-238.— «Պատմութիւնք եւ օրինակք աստի եւ ամտի ժողովեալ»։ Ոմանք թրքերէն լեզուով:

էջ 239-251.— Առաքել վարդապետէ ասացեալ բամբ տտախաթ վասն Ասորոց ազգիւն—

Անճառ ծնունդ հայրական, իջեալ յաբձանդ կուսական, առեալ մարմին անեղծական, եւ մայրն կոյս անապական, արեւայ մարմնովն աստուածական, Աստուած եւ մարդ միանական...

էջ 252.— Զորս ինչ խնդրեն փախապալտքն ի յամբողջութիւն իւրաքանչիւր խորհրդոց...

էջ 260.— Յօդուած վեցերորդ: Յա-

ղագս այնմ յէ երբ եւ արպէս անկան փախապալտքն առ այս սեղանակապալտ անդադս. այսինքն. որք ամբողջն ունին գըրքազան բաժակն— Զայս նիւթս վախկ է քննել ի յառաջոյ իւրմէ...

էջ 266.— Համառօտ Մեկն. սկստուց Սր. Պատարագիմ:

էջ 267.— Երկրորդ համեմատութիւն Սր. Պատարագիմ առ ի Ռշամակի գտնորդ-Ուրթիւն ՏՈ. մերոյ Յս.ի Բս.ի, ըստ արաբողմութեամբ չայաստանեայցս իկեղեցոյ.— Մասնէյ քահանային ի սրբազնատունն, նրանակէ...

էջ 273-320.— Զանազան հատուածներ, կրօնական նիւթերու վերաբերեալ:

էջ 321.— Եկատակագրութիւն մը եւ նկարափորմ:

էջ 322-3.— Բերթում մը, Վէլէր իմ հրաշագեղ շուրիւմէն: Տնադուրս տառերը կը ձևացնեն Ս ա հ ա կ Վ ա դ աւ յ ե տ:

էջ 324-8.— Գրչափորմեր:

Յիշատակագրութիւնք.—

էջ 4.— Նոտր չեղադիր.— Յամի Տեառն 1817 ապրիլի Նոյնի եղեւ այս պայմանագրութիւն որ Ալ. կատարեալ Պարզամօղի ձուհայկ Մէլքոնի որդի մէկ. Դասապարն լիբել տալոց հմք զկնի երեք տարուան:

էջ 321.— Զայս ձևողիքի գիրդս պարզեւեաց ինձ Եւդոկիայի Յակոբ վարդապետն, 1836 ադոս. 11:

287

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Ց

(Հատուածք Բայիւայ Մեկնութեանց)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 27×19×3: էջք 398: Հանգամանք՝ զրեթէ լաւ: Թուղթ, Գրութիւն՝ խորագիրներն եւ զլսողիւրները կարծիք, մնացեալ սեւ մեղանով, երկսիւն, 35-40 առդ: Նոտարագիր շեղակերպ անճաշակ, Համառօտագրութիւնք շատ առաւ: Կաշիկազմ խա-

ւաքարտեայ. վերջին պրակը տեղէն էլած: Կնիք, էջ 22, 23, 324.— Վերահամ վարդապետն, փակագիր:

ԲՈՎԱՆԻՄԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-14.— Այլազան հատուածք: էջ 15.— Մակն տառն խորամանգ:

էջ 22.— Երեսօրի եպս-ի եզրօր Գրի-
գորի կթղկս-ի սակս Աւետարանի Մաթէո-
սի:

էջ 102.— Երկրորդ Մեկն. Սրյ. Աւե-

տարանիս Մարգարի. ասացեալ սրբակրօն
Բարսղի գերերջամիկ վնչ-ի:

էջ 151-398.— Այլազան հաստատեթ,
մեծ մասով մեկնողական:

288

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼԻ.— 5

Կ Ո Ւ Դ Ն Ե Լ Ի Ո Ս

Թրգմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԲԻՐԴՅԻ (1748)

Կ- Պոլիս

1761

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 27x20x3: էջ 417: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ բարակ յղկուն: Գրու-
թիւն՝ բնարանները եւ գլխադիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ. մելանով, երկսիւն,
31 տող: Նոտրապիր, Համառօտագրութիւնք
առատ: Կաշկազմ տախտակեայ: Կնիք էջ
16:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2.— Դատարկ, գրափորմեր:
էջ 3.— Մեկն. ի Դանիէլ Մարգարէմ,
Յատաբարամուքիւմ.— Դանիէլ ազնիւ մար-
դարէ, մարդարէանայ մասն ինչ գգիպուա-
ծոց յորից պետութեանցն աշխարհի...
Հմմտ. աստ Թիւ 289:

էջ 16.— Մեկն. Մարգարէաբեանմ Դա-
նիէլի: Գլուխ Առաջիմ: Շար Գլխոց: Դա-

նիէլ մանուկն ընդ երկց մանկանց ընկերաց
ի Բաբելոն ածեալ...:

Յիշատակագրութիւնք.—

էջ 410թ.— Թարգմանել տուողի գրք-
ըոյս, կամօք եւ արդեամբք Ղազարոս Վար-
դապետին եւ Արքեպիսկոպոսին Պոստոսի
տուք զոգորմի. նաեւ Թարգմանչին սորա
Ղուկաս Վարդապետին Խարբերթաղոյ:
ԹՎԻՆ ՅԻ. 1748:

Իսկ այժմ վերստին զազափարեցեալ
եղեւ ձեռամբ տիրացու [ըմբռնած] Կոստան-
դնուպօլսեցոյ: Ի ԹՎԻՆ ՅԻ. 1761:

Իսկ այժմ ստացեալ եղեւ ի տիրացու
Միքայէլէ աւագ սարկաւազէ եւ ձեռնա-
սուն աշակերտէ տեառն Յակօբայ Պառ-
թիարդի եւ Ածաբան Վարդապետի Կոս-
տանդնուպօլսի, ԹՎԻՆ Հայոց ՌՄԺԲԻՆ:

289

Մ Ա Շ Տ Ո Յ.— 3

Լիւ Ամապտա

ՋՀԹ = 1530

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 27x19x8: էջ 796: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ բամպակեայ: Գրիւ
Մկրտիչ Կրօնաւոր: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները եւ Հրահանդեսները կարմիր, մնացեալը
սեւ մելանով, երկսիւն, 24 տող: Բոլորգիր
վարժ: Գունաւոր սկզբնատառք, լուսան-

ցազարդք եւ կիսախորանք կը գտնուին կա-
նոններէն շատերուն սկիզբը, Թուով աւելի
քան երկու երկվեցեակ: Կաշկազմ տախ-
տակեայ, քանդակազարդ: Մագաղաթեայ
պաշտպանակ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ
թերթ. առաջինին կէսը վերէն վար փր-
ցուած:

Մամօր.— 26 ապրիլի գրութեան վաճառքը եւ թուականը նշանակուած են կոնակը փակցուած պիտակին վրայ: Նոյնը կայ նաեւ Սաւալանեանի մօտ, որ կ'աւելցնէ. շուրջ յիշատակարան թիւի: Հմտ. սակայն թ. 302:

ԲՈՎԱՆ, ԴԱԿՈՒԹԻՆ.—

Էջ 1.— Գրչափորձ:

Ա.— էջ 2.— Կանոն Հիմնարկութեան Եկեղեցոյ, Յռնամա Մանդակունաւ Հայոց Կոթորդիկոսի արարեալ...:

Բ.— էջ 21.— Գանձ.— Խորհուրդ անճառ մեծ եւ սքանչելի...: Խ ա չ ա տ ա ը ր:

Գ.— էջ 27-8.— Կարգաւարութիւնք եւ Խրատք. Արքեմութիւն Եկեղեցոյ:

Դ.— էջ 68.— ... եւ պատարագագին դնեն թրպատք սրբութեան եւ պատարագ մատչի...:

Ե.— էջ 74.— Կանոն յարժամ Նոր Դուռն Եկեղեցոյ Խատարակն ի տեղոյ Խորում:

Զ.— էջ 76-7.— Կանոն Աւագան արքեմոյ:

Է.— էջ 85-6.— Կանոն Նաւակաւանաց, Եկեղեցի սրբելոյ յամաւրիմաց մալեղնութեմէ, եւ շարժեալ սեղանի վերստին հաստատելոյ:

Թ.— էջ 107-8.— Կանոն ճկարեալ Եկեղեցի արքեմոյ:

Ժ.— էջ 108.— Կանոն Խանկ Արքեմոյ:

ԺԱ.— էջ 109.— Կանոն Սկի եւ մաղգման արքեմոյ:

ԺԲ.— էջ 110.— Կանոն Համդարեւդէն Սպաս արքեմոյ:

ԺԳ.— էջ 111.— Կանոն Նորակերտ Դիրք արքեմոյ:

ԺԴ.— էջ 112-3.— Կանոն Ժամաւար արքեմոյ:

ԺԵ.— էջ 116.— Կանոն յարժամ գուրարեալ մանկան, եւ կամ օրհան եւ իցէ, մկրտել կամիցին:

Մամօր.— Կր պարունակէ արտասովոր տարբեր:

ԺԶ.— էջ 141.— Կանոն Գուր արքեմոյ յաւար Յայտնութեան:

ԺԷ.— էջ 163.— Կանոն ոստիկանի:

Եւ: Յառաջն առնալ քանակայն զհալն եւ զՄաշգոյն եւ զման ի տուն Խարոյն ի հունդերն արքեմոյ: Նախ առնի շարակն, Դձ.— Խալանիլ գրոյմամբ նշանի...:

ԺԸ.— էջ 170-171.— Կանոն Հարսանեաց Պատի արքեմոյ...:

ԺԹ.— էջ 194.— Յետ Խալան Խարոյն երբեք եւ զարարն ի վայր առնալ եւ կարդան զԱղաթս գայս.— Տէր Ած. Գաւրութեանց արարել ամ. արարածոց...:

Ի.— էջ 197.— Կանոն Հայր Վանագ ունի:

ԻԱ.— էջ 203.— Կանոն ապաշտարար առնելոյ:

ԻԲ.— էջ 214.— Կանոն Հիմնարարքին գապաշտարարն արձակելոյ:

ԻԱ.— էջ 235.— Գարոց Պատուիրանիւ...: Լուարուք ինձ որդեակք իմ եւ Կերկիւլ Տն. ուսուցանեմ ձեզ...:

ԻԲ.— էջ 243.— Կանոն Մեծի Հիմնարարքին Ոսմայուային ... գոր առացեալ է Տն. Եփրեմի Խորին Ասարոյ, գոր Բարբառնեաց սր. դիտապետն մեր, Գրիգորիս Վկայաւարն ի Հռոմկայն: Հմտ. աստ թ. 271, էջ 77:

ԻԳ.— էջ 253.— Եւ քարոզեմ գայս երկու ի Քահանայիցն, քաղցրաւոր եւ ազգարար ձայնի.— Ած. մեծ Հրգար եւ սքանչելապարձ գաւրութիւն...:

ԻԴ.— էջ 164.— Ի Մեծի Հիմնարարքին Ժամատուն արքեմոյ.— Արհեստի է Ամենասուրբ Երրորդութիւնն ի բարձունք...:

ԻԵ.— էջ 276.— Կանոն գաւ. արմրտիս արքեմոյ, գոբմն, եւ գրեզ, եւ դիրման:

ԻԶ.— էջ 283.— Կանոն արքեմութեան խաղաղի, գոր արարեալ է Արքազան Կարալիկոսին Հայոց Տն. Ներսէսի, որ կատարի յաւար տունի Ած. մեծի, եւ կամ Ար. Խաչի. ըստ իւրաքանչիւր բնութեանց շարժութեան, եւ կամ քաղցրութեան հատման պաշտոյ:

ԻԴ.— էջ 291.— Կանոն զՆ[խ]արս Արքոյն ընդունել եւ փոխել ի հանգիստ:

ԻԸ.— էջ 294.— Աղաթք վասն Երաշտութեան:

ԻԷ.— էջ 295.— Աղաթք որ պիտի ինչ կերեալ իցէ:

Ի՛կ. — էջ 295բ. — Ազալթֆ որ ի կերա-
կուր միայն պզծի:

ԻԸ. — էջ 296. — Ազալթֆ ի վերայ
երդմնախալաց:

ԻԲ. — էջ 297. — Կանոն հաշալուայ
ստոնի:

Լ. — էջ 301-2. — Կանոն Հաղարդ տա-
լոյ տկարաց:

Լա. — էջ 308. — Կանոն յորժամ կրա-
նաւոր վախճանի: Այսպէս յուզարկեմ ի
համզիստն. զպսն զմոյն տիպն, բոլորովին
սքեմովն. կնզ(ն)զովն, ցաւովն, կաշկո-
վրն. այժեմաւն բոլորովին:

Լր. — էջ 320. — Կանոն համարեմ
սմ. Ողբեցեցաք առ ի քաղումն:

Լզ. — էջ 339. — Գամմ. — Մինդ ի
իէնդ Բանդ որ ի Հօրէ... Մ ա մ վ ե ի ս,

էջ 350. — Ողբ Գերեզմանի, ի բերա-
նոյ մեռելոյն ասա. — Ով քահանայք եւ
վարդապետք աստուածաբան...:

էջ 354. — Կանոն յերկրորդումն ա-
ւուրն յորժամ ի յայգլացն ժողովին:

էջ 363. — Այլ ողբ Գերեզմանի. — Ե-
կալք ալսօր եղբարք ամէն...:

էջ 365. — Կանոն եօթներորդ աւուր
այգոյն:

էջ 374. — Կանոն յորժամ տղայ վախ-
ճանի մինչ յեալքն ամ:

էջ 388. — Կանոն երկրորդ աւուրն:

էջ 391. — Եալքն աւուր այգոյն:

էջ 395. — Կանոն Տեառնակեանի:

էջ 408. — Արեւմուտիւն հատի պատա-
րագի եւ սեղանոյ Տեառնակեանի:

էջ 413. — Կանոն Հոգեհամզիստ տա-
նելոյ Ողբեցեցոյն. եւ աղ աւրեմն վսն զեմ-
մանց մատաղաց խաչի աւրեմելոյն:

էջ 424. — Կանոն խաչ աւրեմելոյն:

էջ 450-452. — Տարբեր դրով և վեր-
ջին երկու էջերը միասին. — Վսն քա-
համայից ասացեալ գայտ քարագո ի յաւգուտ
լսողաց. — Նաեւ սերորէնք զոր ետես Ե-
սայիս...:

էջ 453. — Երեք աւրեմէք:

էջ 469. — Սկիզբն աստիճանաց կղե-
րիկոսաց, որք եմ Սաղմոսեղբուն, եւ Ան-
յաժու, եւ ամենեքեան ըստ իւրաքանչիւր
կարգի:

էջ 471. — Առաջին կարգ Դոնոպանին,

էջ 473. — Երկրորդ կարգ ըմբերցա-
ղութեան:

էջ 474. — Երրորդ կարգ է երդմնե-
ցուցչաց:

էջ 476. — Զօրրորդ կարգ աստիճանի
Ջախրակալութեան:

էջ 479. — Հինգերորդ կարգ կէս սար-
կաւագաց որ է Դպիր:

էջ 486. — Կանոն յորժամ Սարկաւագ
ձեռնադրեն:

էջ 503. — Կանոն Զեռնադրութեան
Քահանայի:

էջ 529. — Կանոն յորժամ եպս. կամ
քի. կամ ուխտի առաջնորդ կատարի մեա-
նամբ ի Քս.:

էջ 623. — Եւ կարդան զԱզալթս զայ
սասցեալ է ՏՏ. Բարադի Հայրապետին. —
Արարչադործ ԱՅ. որ ի ձեռն աստուածա-
յին խորհրդոյ Քոյ... Հմտ. Մեծ Մա-
տոց. Կ. Պոլիս, 1807, էջ 373:

էջ 715. — Կանոն երկրորդ աւուր:

էջ 731. — Երրորդ Աւուրն:

էջ 739. — Կանոն չորրորդ աւուրն:

էջ 750. — Կանոն հինգերորդ աւուրն:

էջ 761. — Կանոն վեցերորդ աւուրն:

էջ 769. — Կանոն եւթներորդ աւուրն:

էջ 784. — Կանոն ութներորդ աւուրն:

ՄԱՆՈՔ. — Կանոններու Համարաթիւր
միայն Ա-ԼԳ. Նշանակուած է յուսանցի
վրայ այն ալ ոչ ճշգրիտ կերպով. Թողու-
ղինք Լոյսածին պէս:

Տիշատակագրութիւն Գրչի. —

էջ 795-6. — Գլխաւոր յիշատակարան,
ԹԼԻԻ. — Փառք եւ պատիւ Հաւրն անձինն,
անեղ անբոյ իսկականին...:

Արդ՝ այսմ աստուածեղէն եւ երկնա-
պարզեւ դանձիս, եւ յուսափայլ եւ մարութ
մարդարութիւն, եւ անուշահոտ եւ վարդափր-
թիթ բուրաստանիս, ցանկացող եղէ ես,
աստուածաւէր եւ Հաւատարմի [չարունիս-
կութիւնը քերուած եւ փճացած]:

Մամր յիշատակագրութիւն. —

1. — էջ 2ր. — Աղջեմա Սր. Հոդի ԱՅ.
Համարիտ, մեղսամակարթ մառինս Մկր-
[տ]ի բազմավէր ողոյս: Եւ զսկեալս իմ
դու կատարեա ի բարին ի յաւաքտ ամէն:

2. — էջ 85բ. — Ողորմած բնութիւն

Տէր Ես. Քս. սպորմոթիւն պարզեւեա ժե-
զասոր զծողիս Մկրտիչ սուտանուն կրա-
նասորիս, և ծնաւդացն իմոց, և երեխտա-
ւորացն ամէն:

3.— էջ 423ր.— ՁԿրտիչ գրծողս յի-
շեցէք ի Քս. և զծնաւդան իմ և Սծ. ո-
ղորմի ասացէք և Սծ. ձեզ ողորմեացի ա-
մենեցուն առհասարակ, գրծողին, ստացո-
ղին, կարգացողին և լսողին ամէն:

Յիշատակագրութիւն մաւրաւաւաց,
յորպիւր, էջ 452:

Յիշատակ է Սր. Մաւրոցս, Տէր Գար-
բէլին և որդոյն Տէր Առաքելին, Սիմէ-
նին, Տէր Մխիթարին և որդոյն Տէր Յա-
կորին, Մելքիսէղին և ամ. արեան մեր-
ձաւորացն: Ըստացան զսա ի հայալ ընդից
իւրեանց և առաքեցին ի Սր. Քաղաքն
եղև. ի զուռ Սրբոյն Յակորայ Տն. եղբոր,
յիշատակ հոգւոց իւրեանց և ծնողացն իւր-
եանց:

290

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ.— 7

կաւարակապ Գիւղ

ՌՄՁԸ = 1839

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 27×21×1: էջ 2 + 46: Հան-
դամանք շատ յաւ: Թուղթ տողուն: Գրիչ՝
Բարդողիմէ Քաշանայ: Գրութիւն՝ խորա-
գիրները նորնջալոյսն, զյնադիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մկանով, երկուսն, 28
տող: Բոլորպիւր կանոնաւոր: Նկար մը,
զգետաւորեալ հայրապետ, զծուած մութ
դոյներով, էջ 6: Խորանագարդ՝ դարձեալ
մութ դոյներով, էջ 7: Լաթակազմ տախ-
տակալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 7.— Օրէմք արկամեւոյ սպաս եկե-
ղեցոյ:

էջ 2 և 1-5.— Դատարկ:

էջ 7.— Որ զկեցեալ ևս զյոյս...:

ՄԱՆՈՑ.— Դր. Նարեկեացոյ զոյգ Ա-
յոթներեք փոխանակ լի յարկիս որբու-

թեան՝ ազոթէն յետոյ դուռելու, փոխա-
դրուած են զձի ողորմած և մարգասէր
կաշէն կաթ, սա հրահանգին ներքեւ. ...
Եւ ընթերցեմ զգիրս մարգարեականս եւ
զստաբանականս: Եւ մինչ մոտ ընթերցումն
քանակայն առաջէ գաղօթ-Գրիգորի Նա-
րեկեացոյն ի ծածուկէ:

Յիշատակարան.— էջ 43.

Ով ար. պատարագիչ յիշեալ յաղօթս
քո զհանդուցեալ ծնօղս իմ զտէր Դուկաս
քահանայն և զԽակունչին և զայլ համայն
նշխեցեալս մեր, և զիս զանաբան տէր
Բարդողիմէ քահանայս՝ և զորդիս զՍալա-
տուրն և զայլ համայն ողղային կենդա-
նին յիշեալ տէր ի սր. պատարագին: Ա-
ւարտեցաւ. սր. Խորհրդատեալս ձեռամբս
իմով անաբանին ի դիզն կամարակալ,
թիւ Փրկչին 1839ին, և հայոց ՌՄՁԸին,
մայիսի 1ին:

291

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԻՔ ԿԻՒՐԱԿԵԻՑ.— 13

ՅԱԿՈՐ 980. ՆԱԽԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 27×20×6: էջ 646: Հանգա-

մանք լաւ: Թուղթ տողուն, բայց ոչ միա-
տեալ: Գրութիւն՝ վերնագիրները, բնա-

բանները և զյխադիրները կարմիր, մնաց-
 լայր սև մեյանով, միասին, 32. 37 տող:
 Նոտրադիր, այլ և այլ գրիչներէ, տեղ տեղ
 չեղակարգ: Համառոտագրութիւնք առատ:
 Կաշեկարգ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ .—

էջ 1.— Քարագ իՐ.— Արտաքն կիրա-
 րէից սեպտեմբերի Ը. ի վերայ Եմնդեան
 Սր. Ած-ածնին ի Յովակիմայ եւ յԱՅՈՒՄԷ:

էջ 11.— Քարագ իՐ.— Խաչվերացի
 կիրակէին ի պատիւ Սրբայ խաչին:

էջ 87.— Քարագ վեցերորդ.— Երբորդ
 կիրակէի զկնի Հագոյն Սրբայ Գալստ-
 եան...:

էջ 119.— Քարագ եօթմերորդ.— Ջոր-
 րորդ կիրակէի զկնի Պեմտեկաստէին...:

էջ 137.— Քարագ Թ երրորդ.— Յաղագս

Գիւտի Նշխարաց Ս. Գրիգորի մերայ Լու-
 սաւարչին: Երբում տեղւոյ տեղաւորելի
 է այս քարոգս:

էջ 149.— Քարագ ԶԶ.— Երբորդ Կի-
 րակէի Մեծի Պահոց, ի վերայ անառակին:
 էջ 520.— Կռակ Զարչարամացն Քս.ի.
 Ըստ կարգի Քարագ հարիւր չորս:

էջ 639-642.— Ցանկ: Թեբի է. Կր
 պարունակէ ժգ քարոզներ, էջ 1-259:

Յիշատակագրութիւնք.—

էջ 1. վարի լուսանցքին.— Թուին
 ՌՄԻՆԻՆ ի վայելումն վանքի Սիմէոն վար-
 զապետին:

էջ 10 և 637.— Յիշատակ է Քարոզ-
 դիրքս Վէթի Գարբիէյ վարդապետին ի
 Գրքատուն Սրբոյն Յակոբայ, որ յերո-
 սաղէմ:

292

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ.— 1

Մ Ո Տ Ի Ն Ո Ս Վ Ա Ր Դ Ա Պ Ե Տ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Ծաւայ 27 x 18 x 2.5: էջք 336: Հան-
 դամանք յաւ: Թուղթ, Գրութիւն՝ խորա-
 դիրները և զյխադիրները կարմիր, մնաց-
 լայր սև մեյանով, Լրկսին, 31 տող: Նոտ-
 րադիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք
 առատ: Կարմրադիւ կիսախորանք էջ 13 և
 40: Կաշեկարգ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ .—

էջ 1.— Ցանկ Գրքոյն Մեկնութեան.—
 Առաջին ճառն վասն առաջարանութեան:
 Երբում նախկին, թէ ո՞վ է արարեալ ա-
 ռաջարան զրոցս, և վասն ո՞ւմ: Զկնի թէ
 վասն է՞ր դաս ասեմք, և ոչ մեկնութիւն
 լուսոցանեմք...:

էջ 13.— Մատթէոսի Առաջին եւ յե-
 տիմ աշակերտի երաւմեծացն Յոնանու եւ
 Գրիգորի աշխատասիրեալ ի բնութիւն
 Գործաց Առաքելաց ի Մեկնութեանց սբ. հա-
 րոմ Յոնանու Ոսկեբերանին, եւ Եփրեմի,
 ի խնդրայ հարազատ եղբորն Յակոբ վարդա-
 պետի՝ մակնանու Ովանմեծացն կաշեցեալ.—

Յետ քննութեան այնոցիկ, որ վերաբերին ի
 անորէնութիւն մարմնացեալ Բանին, տե-
 սանելի է ի Գործոց Առաքելոցն, որ լու-
 րագում տառապանաց Հոգւոյ և մարմնոյ,
 և վախատեան, և լան քարոզութեան,
 ապաւնացեալ մեր ի զրունս Սուրբ Կա-
 րապետին, ապաւնեալ ի Հոգին Սուրբ որ
 տայ առատապէս, և ոչ նախառէ, ոչ խո-
 տարար քննել: Եւ նախ առաջարանութիւն
 զրոյս թէ ո՞վ է արարեալ, և կամ վասն
 ում...:

էջ 23.— Նորին Մաթէոս վարդապետի
 ի Մեկնութեանց Յոնանու Ոսկեբերանին,
 կարճատու: Խնդիր Երկրորդ.— Զի՞նչ է
 պատճառն, որ յամ. դիրս որ վարդապե-
 տաց է արարեալ, զրեալ է թէ կրանելոյ
 սբ. Հօրն, կամ Գրիգորի, կամ Յոնանու.
 մանաւանդ զի ամբարշտութիւն երեսի զայս
 ասել...:

էջ 40.— Նորին Մաթէոս վարդապետի
 արարեալ ի քանն որ ասէ. Զքսմն առաջին,
 զոր արարի: Օգնեա Սր. Հօգի Ած.: Խնդիր
 երրորդ:

էջ 309.— Խոնդիր երեսուն եւ մի եւսայոյ: ԲԳ.— Իբրիւ հրամայեցաւ մեզ մտնել յիստալիա...:

էջ 317բ.— Արդ աղանձ զհանդիպող մանկունսդ Հայաստանեայց մի ծուռութեամբ ազգիս յամեալ: Զնորիցիք պատրաստ: ծովածուի աշխարհս...:

էջ 318-338.— Դատարկ:

ԴՆԼՆՈՔ.— Սաւալանեան ներկայացուցած է սապէս. «Քննութիւն Գործոցն Ա-

ռաքելոց, արարեալ Մատթէոս Վարդապետի, աշա. Յովհ. Որոտնեցւոյ եւ Գր. Տաթևացւոյ, եւ է համառոտ մեկն. զխաւոր բանիցն որ ի Գործս Առաքելոց, հաւաքեալ ի բանից Ոսկ. եւ Եփր. ի մեւ Հարց պատասխանելոյ, եւ բաժանեալ լաւ ճառս. ի խնդրոյ Յակոբ Վարդ. Ովսանեանց կոչեցելոյ: Ոճն թէն ստորին, այլ լի է հրմտութեամբ: Գրեալ է ի վերայ թառածալ թղթոյ նոտրագիր մարուք, այլ առանց մտականի» (էջ 210):

293

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐԳ.— 6

Կ. Պոլիս

ՌԱՎ = 1652

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 26 x 20 x 6: էջք 790: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տուելու Գրիշ՝ Ղազար երէց Ակնցի Գրութիւն՝ խորադիրները եւ զյիսույիները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, երկսիւն, 35 տող: Նոտրագիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Գունաւոր սկզբնաւորք, յուսանցաւորդք, կիսախորանք՝ զլուխներու սկիզբը: Մանր նկարիչք, բաց դրաներով եւ ինքնաշատուի սեւով զծուած, յուսանցքներու վրայ, թուով շուրջ 240: Նկարներ, դարձեալ ինքնուրոյն, էջ 18, 577, 583, 588, 589, 594, 624, 632, 640, 641, 648, 651, 760, 708: Խորանարդք մը, էջ 19: Գաւեկադմ տախտակեայ, կոնակէն հինգած եւ ճեղքաւած: Պահպանակ մաղաղաթեայ անդիր, սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ (էջ 1-2 եւ 789-790): Ստացող՝ Յակոբ Դպիր Ակնցի:

ՏՈՎԱԼՆԻԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 5ա.— Բաձկ է Հարանց վարուց: Թւիւր է, կէս սիւնակ միայն:

էջ 7ա.— Բաձկ է գրոցս Հարանց վարուց:

էջ 9ա.— Յառաջարմուծիւմ գրոց վարուց Ս. Հարանց եւ քաղաքավարութիւն մոցայ:

էջ 11բ-12ա.— Մէկ սիւնակ տեղ պարտք ձգուած է:

էջ 19.— Խրատը գեղեցկալարմարք սը. եւ երանելի հարցն մերոց կրօնաւորաց, Յազգս կատարեալ առաքիմութեամբ: Գլուխ Առաքիմ:

էջ 579.— Վարք եւ Պատմ. Աբ. Հօրն մերոյ երիցս երանելոյն Օմարիիսի ամապատկանի, զոր պատմեաց մեզ Աբ. Հայրն Պափմառնոյ:

էջ 640.— Վասն քրդ գղարխոյն գլխաւորն գտնի եւ գտնորտնի հասեալ տեսնի:

Երեսնական, էջ 785բ-787բ.—

Երեսնական Ե Գրոց Հարանց վարուց.— Փառք ամենագոր, ամէնեմաստ, ամէնառատ Հօր բարերարի, որ անկողական ձեւաթեմաւ զորդի ծնեալ յառաջ քան յամ. ի կերպարան Հօր եւ Հոգւոյն համադոյ, աղբերարար բղթամար, որ նոյն ինքն ընդ Հօր եւ ընդ Որդւոյ փառակից եւ զուգահաւասար բացալայտական երեք անձնական եւ մի իսկութեամբ Հաւասարեալ միահարթ եւ միագոր, միափառ եւ մի Ած. Երբորդութիւն կատարեալ անձամբ երիւք եւ մի բնութիւն, որում վայելէ փառք եւ պատիւ յախտեան յախտենից ամէն:

Աստաւոր գրեցաւ եւ զբաւ առեալ կատարեցաւ Հոգեզուարճ բուրաստանս որ ասի

Հարանց վարք, որ արդարեւ ըստ անուան իւրոյ **սկիզբն** արարեալ պատմէ զվարս հարանց քրոջ եւ դիւանձանց, եւ զպատմութիւն թաղաւորաց, հայրապետաց եւ զքրդնաւորաց քրոջ, որով յորդորէ զհաւատացեալս ի սէրն աստուածային:

Սա՛ վարժարան կրօնաւորաց, ուսով ըղիսւրն բարձօղաց, եւ հրահանդիւ ճշնաւորաց, ընդդէմ չարին մարտնչողաց: Սա վարդապետ է լրութեանց, փակ բերանոյ եւ դուռն շրթանց. յանդիմանի: Բամբաստողաց, եւ լեզուազար չարախաւսաց:

10.— Դրախտի Լեռը, Թ. 293, էջ 640:

Սա խորտակիչ սնափառութեանց, եւ բարձրալիջ հզարտութեանց. եւ ուսուցիչ խոնարհութեանց, հեզ եւ հշու հպատակութեանց: Սա սանձարկու բարկացողաց, իրր զղաղան յարձակողաց. եւ հաստատող հանդարտութեանց, եւ բարեմիտն հեղութեանց:

Սայ է խիշ արծաթաբերութեանց, այն որ արժատն ամենայն չարեաց. եւ սերմանող ողորմութեանց, ի բարս անգութ եւ խստասրտաց: Սա փարատէ զոխ ի մտաց, եւ զենկոթիւն նախանձուտաց. ուրախութիւն տաւ տրամոզաց, արիւթիւն ծուլից անձանց: Սա հայածիչ է հեշտութեանց, եւ աղտեղի մոտածութեանց. չիջողանող հոյ գանկութեանց, որ բորբոքի ի տես կանանց: Սա զարթուցիչ ի քնոյ մեղաց, եւ ռսթափիչ ի թմրութեանց. զուարթացուցիչ հոգոյ աչաց, որք հեղցուցեալն են ի զրազմանց: Սա վերբերիչ ի զրոյ չարեաց, տրդմուտ կաւոյ տառապանաց. եւ առաջնորդ մտին կենաց, յերկրէ յերկինս ընթացողաց: Սա զարթուցիչ մոլորելոց, եւ հաստատիչ դայթաղելոց. ճար եւ հնար անյուսելոց, բժիշկ հոյոց անխտացելոց: Որ սիրով զայս ընթերցի, եւ փափաղմամբ ընդ սա խօսի, Սրբոց որ աստ յիշատակի, փառաց նոցին հաղորդ լիցի:

Ջորոյ գծաշափ առեալ մեծաւ փափառանք ստացեալ զսա ի յարդար յոյնց իւրոց աստուածասէր Անիցի Յակոբ Դպիրն, ակն կայեալ բանին Պօղոսի Առաքելոյն որ տսէ. զԴիրս սուրբ յիտես որ կարողն է զմեղ իմաստուն առնել: Այլ եւ փասն քաւութեան եւ թողութեան մեղաց, որպէս եւ ասէ Տէրն՝ արարէք պտուղ սույնաբութեան: Եւ մարդարէն ասէ. զմեղս քո ողորմութեամբ քաւեցես, եւ զանօրէնութիւնս քո տնօք տնակաց: Նայ եւ փասն օղտութեան եւ բարեգարդութեան եւ իմաստութեան մանկանց եկեղեցւոյ. զի ամ. ուսումն եւ առաքինութիւն զորմէ կատարի: Այլ եւ ի նախանձ եւ ի փափաք չարժելոյ զայս ճշմարիտ արդեանց եւ բարի գործոց ըստ առինք թէ՛ նախանձաւոր յերուք շնորհացն որ յաւն են:

Ըստ այսմ յարացոյցի, աստուածասէր եւ հաւատարիմ քրիստոնեայս Յակոբս մօտն վերոյ ասացեալ օղտակար պատճառաց

ցանկացող եղևւ այր պատուական զրոյս և
 ևս զրել յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և բարեսէր
 ծնողաց իւրոց, Մահտեսի Վահրատին և
 Մահտեսի Ծահրատային, և քրեւոցն Քնա-
 րին, Դշխոյին և Մարիամին, և պապեւոցն
 նորին Ծահրատային և Յովանէսին, և մա-
 մեւոցն Քնարին և Մեհրին, և հօր եղբօրն
 Կիրակոսին և որդւոց նորին Յովանիսին և
 Ղուկասին, և հօր քոյեւոցն Զուլային, Աղ-
 կոյին և Խումարին, և նախնեաց նորին Ա-
 լետիքին, Սիրունին և Երանոսին, և Քնա-
 րին և Խոնարին, և ամ. համօրէն զարմից
 նոցին. այլ և պառկացն իւրոց կենդան-
 ւացն, Յովանէսին, Մարթային և Ղուկա-
 սին, և հանդուցելոցն Յովանէսին, Սա-
 ոտային, Մկրտչին. նաև կողակցի նորին
 Դոնարին, և ամ. արեան մերձաւորաց,
 թողութիւն յԱյ. խնդրեցէ զի և Տէր զձերն
 թողցէ. և աշխատաւորքն և երախտաւորքն
 ի սա բարի վարձս ընկալցին յԱյ. յորմէ և
 մեղ յիշխոցս, և ձեղ յիշողացող, և Ած. ու-
 զորմի ասողացող տացէ Տէր զերկնից թա-
 րաւորութիւնն ի վստս անուան իւրոյ, ա-
 մէն:

Կատարեցաւ պատմութիւնս հարանց ի
 թվականին հայկապան զարմի ՌՃԱ ամի, ի
 մայրաքաղաքն Երջանիկ ի մեծն Կոստան-
 դիտուպոլիս, ընդ հովանեաւ հրապակեղ տա-
 ճարի Սրբոց Հրէշտակապետացն Գարբիէլի
 և Մկրտչայի նաև. ի հայրապետութեան
 որ ի Սր. էջմիածինն, Տեառն Տէր Փիլիպ-
 պոս Սրբադան Կաթողիկոսի, որ և յա-
 տուրս է ի միջի մերում, ի քաղաքս Կոստան-
 դիտուպոլիս, հանդերձ միարանութեամբ
 բաղում վարկապետաց: Եւ յառաջնորդու-
 թեան Սր. յէմյ. Տէր Ած. աստուր երջանիկ

բարունակաբար: Ի մամանակ իշխանու-
 թեան տաճկաց Սուլթան Մուհամատ նորա-
 բողոք թռնաւորի որդոյ Սուլթան Իպրա-
 հիմի: Ձեռամբ անցաւ որ զըլի Ակնցի Ղա-
 դար իրիցի:

Աղայեմ դամենեանց որք հանդի-
 պիք ամա կարողայով կամ աւրինակելով և
 կամ հարեանդի տեսանելով յիշեցէ յերկ-
 նաթոյ: յաղօթս ձեր զվերոյ ասացեալ
 ոտուցող սորա զաստուածաւոր Յակոբ Դր-
 պիր, և զարեւպաշտօն ծնողսն իւր զՄահ-
 տեսի Վահրատն, և զՄահտեսի Ծահրատն
 և զպառկան զՅովանէսն և զՄարթան և
 զՂուկասն, և զհանդուցեալսն որ առ Քս.,
 զՅովանէսն զՍատան և զՄկրտչին, և զամ.
 արեան մերձաւորսն յիշեցէ առ Տէր:

Եւ աշխատաւորացն ի սա և սրբադրո-
 ցացն և օրինակիս շնորհողացն վարձս բա-
 րիս տացէ Ած., և որք յիշէր զմեղ՝ Որ-
 դին Այ. և զձեղ յիշեցէ. և ողորմու-
 թեանցն իւր արժանիս արտացէ հանդերձ
 ամ. հատապցելովք ի Քս. Յս. ի Տէր մեր
 ամէն: Եւ միսթարի: Հողին Ած. Հարր և
 Միսծին բանին տացէ մեղ զարձ մեղաց
 յայմ աշխարհի, և մասն բարեաց ի հան-
 դերձեալն: Եւ որք ընթեռնուն զսա բանայ
 զմիտս բանասիրաց. և միսթարէ յուսով
 անսպառ արեւացն. և առեւ տա զոր երե-
 ւելիս և միայն սիրել զԱծ. և վասն ա-
 պառնի պառկացն ակն ունել ի Քս. Յս. ի
 Տէր մեր որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն:
 Հայր մեր որ յերկնս:

Տարբի գրչով մտարգիր.

Եիշատակ է Հարանց վարդս ի Սր.
 Եէմ. ի Դուռն Սր. Յակոբա:

294

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք. — 2

ԱՄԲՈՂՆԻՄԵՆՍ ԼԱՏԻՆ ԵՊՍ.

Իրգմ. ՈՒԿՈՐ [ՎԵՆԱՑԻՆ]. — (1331)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ. 27×20×3: էջ 420: Հանդաժանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ խորագիրները և յիշատիւնները կարմիր, մնացեալը սև, մէլանով, երկսին, 33 տող: Նոտրապիւր վարժ: Համառօտագրութիւնը առատ: Կաշեկազմ տախտակէայ: Սկիզբը չորս թերթի գտտարկ, պաշպանակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Վերի կէսը դառաւրկ. — Գրեալ է ի [Մ]ատթէոսի վերջն. շերթայք քարոյնէք է և աշակերտեցէք դամ. Հեթանոսս ուսուցէք նոցա պահէլ դաժնեայն որ ինչ պատուիրեցի ձեզ: Վարդապետք ասան, թէ տնպատշաճ է զյիտութիւնս խնայել և ոչ բաշխել աշոց, վասն բազում պատճառի...:

Եւ արդ՝ զի քարոյնն և ուսուցանելն յոյժ պատուական և ոգտակար զործ է, և տնպատշաճ է զյիտութիւն և զուսումն խնակ և թաղուցանել, վասն այնորիկ ևս Բարդղղիմէոս ֆոռմկ Խպս. Մաքաղոյ. ի կարգի սրբոյն Դոմէնիկոսի, Երկեալ լիկ. և ոչ կամեցալ զքանքարն տուեալ ինձ յիշ. թաղուցանել ընդ Երկրաս կամ ծրարել ի վարչամակի, այլ արկի ի սեղանաւորս ի մէջ րաւոստիւրաց ոմանց, զի տէր արծաթոյն տոկոսիւք պահանջէ ի նոցանէ, և ես ես կարտախմ րաւ ողորմելի աշորն արկանել Երկուս յոմայս ի դանձմանակն Տն., և որպէս ի շինութիւն խորանին ոմանք բերէին պատուական ակունք, ոմանք ոսկի, ոմանք արծաթ, ոմանք ծիրանիս, այլ ի ինէն բաւական է մայր այժեաց վասն ծածկութի խորանին:

Վասն որոյ ջան եղեալ կարգեցի Քարոյադիրքս վասն օգտութեան Հոգւոց, զի որք կարեն ընթեռնուլ ի զիրս բազումս, և անդի սահմանել սեղան խորտկաց, և հաց ցորենի ի վայելումն կերողաց, առ-

ձեռն պատրաստ առցէ ի դարեղէն նկանսկէս և արկցէ տողոյրդեանն: Որ և օգտեցի տացէ շնորհս իկ. և փառս զի ի նմանէ ամ. բարութիւն, և թէ սղալումն ինչ դոցէ թողութիւն արասցէ, վասն զի օտար լեզուով որ ոչ գիտէի կատարեալ թարգմանեցի, այսինքն պարսիկ լեզուով ի հայս, և յթիւրութիւն և զսխալումն որ աստ մի՛ տացէ սր. Եկեղեցւոյն Հոռմա և զլիսուոր արտաբնոյն Պետրոսի, այլ տացէ զսխալանս ինձ, և Կայսմաշոյն, վասն զի ճմարտութեամբ և զիտութեամբ յոյժ յցեալ է Եկեղեցին Հոռմա, զի նման է աշտարակին Դաւթի, յոյժ սպառազինեալ, այսինքն սղղի աղղի յիտութեամբ ի Սր. Գրոց և յարտաբնոց, և ի զրոց քաջ վարդապետաց և զանազան քարոզոյ, որպէս ասէ յերգս երգ. 4 զլի. Իրբևս զաշտարակն Դաւթի պարանոց քո որ շինեալ է ի Թալպիոթ, ո վաճան կախեալ են ի նմա ամ. Նետք աշտեալք զօրաւորաց:

Այլ ակամայ կամօք յանձն տուի զայս զործ զի ի վեր Հր քան զկարողութիւն իմ, զի հարկեալ Եղէ յաղաշանաց միայնս վարդապետաց: Վասնզի ևս եմ յետին ի Յոռնոյ ոչ եմ վրդպ. և ոչ հասեալ ի ծալս զիտութեան իկ.: Այլ զսակաւիկ բանս ուսեալ ի փշրեաց սր. Եկեղեցւոյն Հոռմա ոչ խնակել արտի մտօք խնդրողացն: Այլ զՔարոյադիրքս այս ի ձեռն հակառակաց և կամ ի ձեռն սուտ միաբանաց, զի փորձեցաք լաղում անդամ որ հակառակ մարդիկ զմեր բանս իւրեանց զէն արարել ևս արով մեր պատերազմեցան ընդ մեզ ևս ընդ ճմարտութիւն: Վասն այնորիկ որ տայ զգիրք մի՛ հակառակ մարդ կամ ի զեղակարծիք միաբան որ է մեռաց անդամ:

Եւ թորոջմանեալ զիրս այս ի ժամանակին յորում էր թիւ մարդեղութեան Բաի իկ.ն մերոյ 1331, յաւուրս սրբազան Պապին

Հոծաւ, որ Յռնաննէս կոչիր, և էր նա նստեալ յաթոն Պատրարի բաներորդ երկրորդ պապ Յռնաննէս անուամբ, և է կաթողիկոսութեան հայոց տն. Յակոբաւ, որ յոյժ հնադրանդ ար. եկեղեցոյն Հոծաւ և հրամանակատար, և ևս նուստ և յետինս ի բանասիրացն Յակոբոս որ արժանի եղէ միաբանութեան ար. եկեղեցւոյն Հոծաւ, և հասա առ ոտս տան Այ. տէր Բարդուղիմէոսի, և իրբն ծարաւ ոք դտել զժրահարս սոկեղնոյ յի եկեղանի ջրոյ և ևեղեղէն և րեկեայ ամանով հանի սակաւ մի յողբեալ և զոխացուցեալ զծարաւ մեր, զի տէր Բարդուղիմէոս ուսեալ էր զպարսիկ յեղուն յանն ևս սակաւ մի ծանօթ էի աչն յեղուն որով և զգիրքս զայս բազում մանիս փոխեցաք ի հաս, ի գեղեցկանիստ երկիրս որ կոչի Երեմիակա դաւառ ի զեղս Բոնա ընդ Հոփանեաւ Սր. Ած.ածնին որ նոր չիմեայ զարութեամբ կուսին ի յեօթանստուն օր, և այս ամ. բարութեանց եղև պատճառ ուսումնասէր ևս արիւնջան փառնայ աստուածային Հրոյն ի սէր միաբանութեան ար. եկեղեցւոյն Հոծաւ Յռնան Վարդապետն որ Բոնեցի կոչիր ևս, որ յոյժ հմուտ եղեայ էր ի մէջ բնկերաց իւրոց Հայաստանեացս ուսման, և այնու ոչ լցաւ փառաք բանասիրութեան իւրոյ, զի առեալ էր սակաւ մի զծառնիկ զիտութեան Հոծալեցոցն, մասն որոյ իրբն զհոռու Նաւեայ երթեալ յրտեա նոցա զերկիր աւետեացն աշխնէն զհշմարտութիւն Հոծայացւոցն, և երբ ի նոցանէ պտուղ զեղեցիկ և ողկոյ յարեհամ, յմակաւ բազում նեղութեամբ զիրոյ զրեալ ալըն Այ. զտէր Բարդուղիմէոս, և բնակեցոյց ի զեղս Բոնա ծառայելով նմա իրբ մի ի սրբոցն, և ևս չիմել զհրաշայի եկեղեցիս և զբնակութիւն բարեպաշտ ստն Պարոն Գորգ առաջնորդի զկղզի Բոնաս, և ոչ թալոյց զայսպիսի զտնծ միայն մասն ինքեան այլ ևս զրա-

յումս յորդորեաց ի միաբանութիւն ար. և եկեղեցւոյն Հոծաւ, և թալ վարդապետութեան նորա, և բերեալ զբնկերակիցս իւր արար կցորդ այսմ մեծի բարութեանս, մասն որոյ աղաչեմ յիշել ի Տէր սրտի մտօք:— Հմմտ. այս վերջին տողերը, Ա. Հատոր, Թ. 147. էջ 421:

էջ 14.— Քարոզ Ազօրից.— Յորժամ յաղօթս կայէք ասացէք, Հայր մեր որ յերկինս. Մատթէոս 6: Վարդապետ առնել թէ Սր. կոյն նման է ծաղիկ փառն յաղում պատճառի...:

էջ 21.— Այլ քարոզ. Հայր մեր որ յերկինս. Ղալիսաւ 11.— Եւ օր մի էանց նիղիս ի Սոմնա և անդ էր կին մի մեծ...:

էջ 395ա.— Քարոզ մնջեցելոց.— «Ողորմեցարուք ինձ, ողորմեցարուք ինձ, բարեկամք իմ, զի ձեռն Տն. միեցաւ յիս. Յոր 11: Վարդապետք ասեն թէ յորժամ ոք արկեալ իջէ ի բանտ բազում նեղութիւնս կրէ անդ...:

էջ 395բ.— Քարոզ վասն մնջեցելոց.— Երբորդ պատճառաս բարոյ տամք մասն ննջեցելոց...:

էջ 403.— Ցամգ Գրգոյս.— Արահամաւ տակն...:

էջ 410ր.— Ցամգ Քարոզգրքի քղբաւաւարովն գտամի.— 1.— Քարոզ Ազօրից, 14:...:

էջ 411բ.— 67.— Քարոզ օրինակին Գր. օղորթիւն մեր, 306:

էջ 413-420.— Դատարկ, պահպանակ:

Յիշատակագրութիւն, բնագրէն տարբեր նոտրագրով.

էջ 412ա.— Զատաջօղ զրոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս Եճմի Պատրիարք Գանձակեցի Կարապետ Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր, որ եղ զղիրքս յիշատակ ի զբառաւն Սրբոց Յակոբանեաց, և ըստ իւրոյ կուսին չուծի ոք ի իշխանութիւն հանելոյ դաւ ի Սրբոյ Աթոռոյս ի թուին ՌՄԺԷ:

295

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒՆ. — 1

Ի Դ Ն Ա Տ Ի Ո Ս Վ Ր Գ.

կափա ?

1381

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառալ 26×19×6: Էջ 622: Հանդա-
ման քառ: Թուղթ դեղնորակ, յղկուն:
Գրիչ: Մարկոս Քաշանայ: Գրութիւն՝ Հատ-
ուածներուն սկիզբը մէկ տող վարդապոյն
և մէկ տող կարմիր, տեղ տեղ ալ դիւա-
դիններ կարմիր, միացեալը սեւ մշխնով,
երկսին, 24 տող: Բոլորդի պատուական:
Գլխաւոր հատուածներու սկիզբը վարդա-
պոյն մէկ զարդապիւր եւ յուսանցազարդ:
Խորանազարդ մը, էջ 9: Կաղմող՝ Յովսէփ
Արկալոյ: Կաշկաղմ տախտակեայ, վրան
երկաթնալար բարձրաքանդակ արձանադու-
թեամբ: «Գրիչի վարդապ. եւ Պատրիարք
Սր. Դմիթրի: Ստացող Յովհաննէս Արեղայ:
Յիշատակագիրք: — Ա. — Գրիչի: Բ. —
Ստացող Մարգարիտ Վրդ. Եղեղիմացի,
1602: Գ. — Կարապետ Վրդ. Մկաչի, 1629:
Դ. — Փելիպպոս Երէց Վանեցի, 1687: Ե. —
Մատթէոս Երէց Անիցի, 1727: Զ. — Տ. 2.
Թ. Սալայանեանց, 1855:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1— Դատարկ —

Էջ 5. — Ծանկ Գրացու Է. — Ա. — Վասն
յայտնական եղիտարութիւն. ... ՂԷ. — Վասն
Համարձեանի:

Էջ 8. — Դատարկ:

Էջ 9. — Մեկնութիւն Ղալկա Անտա-
լանին. գոր արարեալ է ի յոնաւտիսի Եղի-
կոսիսի, ի խնդրոյ ՏՈ. Գրիգորի Հայաց Կա-
րդինալիս. — Լեւոյ յայտ իմաստ աստուա-
ծային թոյլովն պարտ համարեցայ ոյ Գրի-
գորիս թաշանայապետական զլուխ, եւ
սին հաստատութեան Եկեղեցւոյ: ...

Էջ 605ա. — Ընկալ աստուածայինդ
Գրիգորիս զիտքըրիմաց լանքս, նուազ մե-
րոյ տեսութեանս: ...

Յիշատակագրութիւնք. —

Ա. — Գրչի. Բուն յիշատակարան.

Էջ 609ա. — Փառք Համագոյ ամենա-

սուրբ երրորդութեան Այ. Հաւր և Որդւոյ
և Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւի-
տեանս յաւիտենից, ամէն:

Շնորհի Տն. Եթ. սկսաւ, և ոգորմու-
թեամբ նորին կատարեցաւ Անտարանս ըստ
Ղուկա, մեկնեալ ի դնատիոսի հայրապետի,
թաջ հռետորի ի թվարեութեանս ի պալս-
տենէ կենարարին Փրկչին, հաղարեւորդի
Երեւոյնի երրորդի, և յարեղական տաժարի ութհարիւրերորդի
Երեւոյնի երրորդի, և ըստ նորում չրջանի Եր-
կերիւրեւորդի նսնեւորդի է Երրորդի, և ըստ
յուսաց հաղարեւորդի Երեւոյնի երրորդի
ութնեւորդի Թ Երրորդի, եւ ըստ Փրանկաց
հաղարեւորդի Երեւոյնի երրորդի 2 Երրոր-
դի միեւորդի. և ըստ ստորոց հաղարե-
ւորդի Երեւոյնի երրորդի 2 Երրորդի չոր-
րորդ երրորդի, զրեցաւ ձեռամբ Մարկոս
փցուն զրչի յոյնամեղի մեղսամակարթ:

Որոյ ցանկացող եղև ալսմ տառի
սրբաւոր վրձնաւոր կուսակրան Արեղայ
Ծալաննէս, ի վայելումն անձին իւրոյ, և
յիշատակ հոգւոյ և մարմնոյ և ծնողաց իւր
և ամ. արեան մեծաւոր աղակաւնաց կեն-
դանեաց և ննջեցեաց: Իւ հանդիպողք
այժմ աստուածաշունչ տառի պատահամբ
և երկարութեամբ կարգալով և տարեա-
կելով, յիշեալք ի Տէր զստացող սմին թղ-
վերոյ զրեալ զԾովաննէս, անձամբ տուր
արեղայն և զծնողան իւր զՄկրտիչն և
զԵնեֆորն և դամ. արեան մեծաւորան:
Յիշեալք և զԵնեֆորն աւրեւոյնի զԱն-
տեն Այ. Քաշ. և զաւական իւր զԳրիգոր
եւայն տո Քա. զՄաղաքիայն և զԿաշանի,
սր սուք մեծ թողին ծնողին իւրեանց:

Յիշեալք ի Տէր և զկաղմող զրեցող
զԾովսէփ կուսակրան Այ. արեղայ, վերա-
դիտաւ Սր. Անտոնի միարանից և զծնաւոր-
ան իւր:

Եւ զարձակ աղայան արկանեմ, կր-
կին յիշման արձանի արարէք զիս զանպի-

շխաւ Ած. զԹոխաթցի Մաղաքեա վարդապետի հոգին յուսաւորէ. այս նորա Մեկնիչն է:

Դ. — Փիլիպպոս Երէց Վանեցի, 1687. էջ 608թ. Ռուրազցի. — Ես Վանեցի տէր Նիկողայոսի որդի Փիլիպպոս Երէցս, թկ. ՌՃԼԶ, եկի ի սր. քաղաքս եւ ընթերցաւ զսր. Մեկնիչս Ղուկաս Աւետարանի. հանդիպողոտ Ած. ողորձիմ ասէք ինձ եւ ի մոցն ամ. ի:

Զ. — Մատթէոս Երէց Աննցի, 1727. էջ 610թ, Ռուր. շեղանկերպ. — Յետնեայս ի բարեաց Մատթէոս երէցս եկի ի

Սր. եմ. թվին ՌՃԶ, յայտի իգին, զՍր. Աւետարանս աւարտեցի Ած., որ եմ ի քաղաքէն Ակնայ:

Զ. — Տ. Լ. Թ. Սալայանեանց, 1855.

էջ 608թ, շեղագիր. — Յիշեալէք ի բարի աղօթս ձեր զնուստ ծառայս Այ. դՏ. Լ. Թ. Սալայանեանց, որ այս եւթներորդ ամ է զի աշխատիմ ի դասատուութիւն եւ ի գրագրութիւն քարտուղարութեան Սր. Աթոռոյս, եւ զամ. ձեռագիրս գրքատանս յուզեալ զպիտանիսն ի յոյս վերբերի, որք թաղեալ ի ցեց եւ ի լուսի, յամի Փրկչին 1855, ի Ռ զօրոտոտի:

296

ՄԱՇՏՈՑ ԶԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ. — 4

Տեղի

ՊԶԶ = 1437

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւայ 27 x 18 x 2.5: էջք 236: Հանդամանք յայ: Թուղթ բամպակեայ: Գրի: Ղաղար Ղրիմեցի: Գրութիւն՝ Հրահանգները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, երկսիւն, 19 տող: Բոլորդիր վարժ եւ խոշոր, Լուսանցադարձ՝ իւրաքանչիւր աստիճանի եւ կանոնի սկիզբը: Կիսախորանք, էջ 1, 87, 123: Նկար մը, էջ 52, որուն ներքեւ մասը բոլորդրով կը կարողացուի. ձով աէր իմ եւ հայր ընդալ գտակաւ նկարս եւ յիշեալ դմեղաւորս Մարտիրոս, ի սր. աղաւթս քս, ի ժամ թաշխման շնորհաց Սր. Հոգւոյն: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պաշտպանակ մաղաղաթեայ, սկիզբը մէկ, իսկ վերջը երկու թերթ, երկաթագիր Աւետարանի մասն: Ստացող՝ Տէր Յովհաննէս Նորբնայ եպս. Տրապիզոնի:

ԲՈՎՈՆԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Մահմադարութիւն դաստիասկոյթեան Ռորաճնիւղ մանկանց, որք իրաւիքիւց իցեն յաստիճան Բահմաւոյթեան: Խրատք հարկաւորք եւ պիտանիք, արտեալ մեծ վարժապետին Գրիգորի հր-

ոնտերի. — Ազդ ըստ կարգի ժամանակին վարժել զմանկունս...

էջ 53. — Սկիզբն կարգի աստիճանաց որ ձեռնադրեն ի չարս եղանակս տարւոյն:

ԾԱՆՈԹ. — Այս թերթը, էջ 53-54, միասին է եւ տարբեր բոլորդրով:

էջ 82ա. — Խաբէն աւելցուած թերթի մըն է նորոգարի որ ունի սա յիշատակագրութիւնը. «Զատակալ պակասութիւն զրոյս լցուցանող, զպիտակ անուն Կիրակոս, յիշեալի ի սր. յաղթս քո: Եւ գուեւ յիշեալ յիշիս առաջի Բի: Գրեցաս ի Հոտ քաղաքի:

էջ 87. — Կամոն յարժամ Սարկաւազ ձեռնադրեն:

էջ 123. — Կամոն Զեռնադրութեան Բահմաւոյթի:

էջ 201. — Կամոն սպաշխարադ առնելոյ, Յոնիանոյ Մամղաւանցոյ արարեալ:

էջ 224. — Կամոն իսմիղերձեղէնի սպաս եկեղեցւոյ աւրինելոյ:

էջ 234. — Կամոն մկերեալ պատկեր աւրինել:

Յիշատակարան. —

էջ 235թ, բալագիր. — Դրեցաւ զիրար

Չեոնադրութեան ի թվ. 929, ի վայելումն տէր Յոհաննիս նորրեմայի՝ Տրապիզոնի եպ. ի, որ Տէր Ած. վայելել տացէ յամե-րամս ժամանակաց: Ամէն:

Կատարեցաւ Հրամայեալն ի քէն ով տէր պատուական: Չսակաւ գծիկս ընկաւ յանպիտան Ղազարէ Ղրիմեցոյ, իբրեւ զիս-րելէս այրոյն, եւ անմեղադիր լիւ խոշո-րութեան, զի կար մեր աշխարհ էր. եւ մի՛

մոռանար ի բարի մտաց քոց զանարժանս, աղայեմ:

ԾԱՆՕԹ.— Սաւալանեանի Յուցակին մէջ կը գտնենք հետեւեալ նկատողութիւնը. «Մաշտոցս այս յետ ժամանակաց ի Հոռոմ քաղաքէ եկեալ է այսր. քանզի գտանի յա-ւելեալ ինչ ինչ նոր նորապարով ձեռամբ Կիրակոսի ուրումն, եւս եւ փոփոխութիւն արարեալ եւ ի հաւատամբն ըստ մտաց յա-տին եկեղեցւոյն (էջ 212):

297

ԱՍՏՈՒԱԾԱԵՈՒՆԶ.— 2

Խլաք

ժԵ. Գար

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտայ 26×19 չ'11: Թերթք 664: Հան-յամանք յա. ընդհանրապէս, լուսանցք-նէրր քիչ մը միասուած խոնաւութենէ եւ որպէսէ: Թուղթ բամպակեայ: Գրիչ՝ կա-րապետ Քանանայ, որդի Յովհաննիսի եւ Թանկխաթունի: Գրութիւն՝ խորագրերնր եւ իւրաքանչիւր հատուածի առաջին գըլ-խոյրներնր կարմիր, մնացեալը սև մեյա-ւով, երկսիւն, 42 տող: Բոլորդիր կանո-նաւոր: Համառօտադրութիւնք բաւական սուսու: Ուղղադրութիւն՝ բաւական սխալա-շատ: Գունաւոր սկզբնատուք, լուսանցա-յարդք եւ կիսախորանք իւրաքանչիւր գրքի սկիզբր: Խորանագրերք թշ. 1ա, եւ թշ. 502ա: Կաշկեղծ տախտակեայ, քանդակա-յարդ, մի քիչ հինգած: Ստացող՝ Յովհան-նէս Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Թշ. 1ա.— Յառաջաբանութիւն Ծմբմ-դոց.— (Ս)Սուրբ եւ զԱծ. աշխի գիրս Մըըն-դոց՝ զրեաց նախամարդարէն Մովսէս՝ որ ի տանէն Աբրահամու Ղեւտացի...:

Դիտող.— Մարկոզը 2 սկզբնատուին տեղ սխալմամբ Ս զծած է, Թոնադիր:

Թշ. 2Ձր.— Գիրք Ելիցն Նախապա-տի յոյ տաի առ Հերբայցիսն...:

ԾԱՆՕԹ.— Ամոնեան ձգժ հատուածէն

սկսեալ կը յաճախեն Որդիներն նշանները լուսանցքի վրայ:

Թշ. 58ր.— Նախադրութիւն Ղեւտա-կամին.— Ղեւտական գիրքս վայելապէս զինի ելիցն կարգեցաւ...:

Թշ. 78ր.— Նախադրութիւն Թուոցմ.— Որպէս որ նախ քան գրիւն...:

Թշ. 109ա.— Նախադրութիւն Երկ-րորդ Օրինաց.— Այս է պատճառ գրոցս...:

Թշ. 126ա.— Նախադրութիւն Գրացմ Յեսուս Որդոյ Նաւեայ.— Յեսու որդին Նաւեայ...:

Թշ. 141բ.— Նախադրութիւն Գրաց Դատաւորաց.— Քանզի յետ մահուն Յե-սուայ...:

Թշ. 156բ.— Նախադրութիւն Հռու-թայ.— [Պատճառ գրոցս Հռութայ...:

Թշ. 159ա.— Յառաջաբան մախա-կարգեալ քաղաւորութեանց.— Վասն ի յերկուս առ ի յերրայեցոց զպատմութիւն ժամանկոյ՝ զի ի եւ Բ նշանագրօք վարին երբայեցեքն...:

Թշ. 180.— Թաղաւորութեանց Առա-ջին.— Եւ այր մի էր յԱրիմթեմայ...:

Թշ. 229ա.— Նախադրութիւն Առա-ջին եւ Երկրորդ Մնացորդաց:

Թշ. 266ա.— Գլուխք Գրացմ Առաջին Եզրի.— Սկսանի ժը ամէն յովսեայ...:

Թշ. 272ա.— Գլուխք Գրացմ Նեմեա.— Յետ զժ ան ամի արձակելոյն Եզրի...:

ԾԱՆՈԹ. — Նենեմիի գերբը շատ համառու է ձևագրելու մէջ, իբրեւ նմոշ կը դնենք Դ. հատուածը: Հմմտ. Զօհրապեան, էջ 309. Գլխ. Զ. 1-է. 4:

Եւ եղեւ յարծամ լուսն Սամաքադատ եւ Տաւրիս եւ երկիրն արաքացաց եւ այլ բազմաւք ի թշնամեաց մերաց. եթէ շինեցաւ պարիսպն. եւ ոչ մնաց ի մասս գործարին. եւ կամէին որսալ գմեզ խաբէութեամբ եւ պատրի բանիւք եւ ոչ կարացին զի ընդ մեզ Տէր Ած. էր: Եւ ասացին ցիս արք մամեմ. բա՛. մոցուք ի տուն ՏՅ. եւ ամբաստուք ամոզ զի մի եկեալ թշնամիքն մեր եւ սպանանցին գմեզ: Եւ ես ասեմ. ո՞վ է այն յարմէ եւ փախեայց. եւ կամ ո՞վ իբրեւ զիս այր. որ մտցէ ի տուն ՏՅ. եւ կարիցէ աղբոյ: Եւ ոչ մտից ի տուն ՏՅ. զի մի մեղայց ասաքի Այ.: Եւ կատարեցաւ պարիսպն յիշուլ ամսայ ի իւ, յաւուրս ծր: Եւ յարծամ լուսն ամենայն թշնամիքն մեր գարիտրեցան եւ անկաւ ան ի վերայ ամենեցուն. եւ զիտացին թէ յԱյ. էր կատարում գործոյն մերոյ:

Թղ. 275ա. — Պատմառ Գրացն Եսթեբայ. — Ժամանակ իրացն Եսթեբայ եւ Մարգարէի...:

Թղ. 278բ. — Նախագործութիւն Գրացն Յուդիթայ:

Թղ. — 282բ. — Նախագործութիւն Տուրիթայ:

ԾԱՆՈԹ. — Որոշ չափով համառուութիւն է Տօլմիթի ու, կը սկսի այսպէս. «Գերբ բանից Տուրիթայ՝ որդոյ Տօլմեղայ՝ յապէ՛ Նեփթաղիմայ՝ որ զերեցաւ յաւուրս Ենեմետարայ՝ արքային Ասորեստանեայց՝ ի Թեղուլ՝ որ է ընդ աջմէ Նեփթաղիմայ ի Գալիլիայ: Եւ Տուրիթայ ճանապարհս ճշմարտութեամբ գնացի...»:

Թղ. 285բ. — Նախագործութիւն Առակաց — [Խորհուրդ զիւրեղոյն Բի. զաւարհաւ...]

Թղ. 286ա. 2. — Գլուխ Գրացն Առաջին Մակաբայեցեացն:

Թղ. 287ա. — Գիրք Մակաբայեցեացն. — Ի ժամանակս Աղեքսանդրի կայսրս Մակեդոնացոյ...:

Թղ. 296բ. — Նախագործութիւն երկրորդ գրացն:

Թղ. 304ա. — Գլուխ Երրորդ Մակաբայեցեացն:

ԾԱՆՈԹ. — Շատ համառու է, բնորմէնք ու կէս սինակ. կը սկսի այսպէս. «Ազգ եղեւ Փիլովպատրայ՝ վասն Ամտիոքայ՝ թէ գայ պատերազմաւ ի վերայ Ռուս. վասնորոյ եւ գորս հեծնեց ժողովէր՝ զունդ կազմէր եւ Ելանէր ընդդէմ մեծին Անտիոքայ...»:

Դիտ. — Թերեւս կ'արժէ յիշել որ զրիւր տողադարձի ժամանակ բառի մը վերջին բաղաձայնը յաճախ առանձին կը տանի յաջորդ տողին, եւ առանց ենթամտնայի:

Թղ. 305բ. — Իմաստութիւն Սիրաբայ. — Ամենայն իմաստութիւն ի Տեսողն է, կա եւ մայր ընդ նմա յաւիտեան...:

ԾԱՆՈԹ. — Ստորին յուսանցքին շեղադիր Լեկու տող. «ԶԹերին Սիրաբայ գտցես յարաւս մարդարեւութեան Դանիէլի»: **Թղ. 313 բ 2** կը վերջաւորէ լև. 18 համարով. «Մարդ որ յաղմուկ սօզիդ է սատանայի նման է, զի սատանա բարի ոչ յիշի, եւ ոչ մարդն այն խրնամարաք»:

Թղ. 314ա. — Գիրք Ածաշումի՝ Հիմ եւ Նոր կտակարանի՝ զձի. ի Ռոբ. — Այր ունէր յաստիտայ աշխարհի...:

Թղ. 327բ. — Առակք Սոգոմոնի արքայի. որդոյ Դաւիթ Բագաւորի. եւ մարգարէի:

Թղ. 339ա 1. — Այս խրատք Սոգոմոնի անգնիմէ՛ գոր զրեցին քարեկամքն. եղեկիւս արքայի Հրէաստանի:

Թղ. 341բ. — Բանք ժողովադի...:

Թղ. 346ա. — Երգք երգոց...:

Թղ. 348բ. — Իմաստութիւն Սոգոմոնի...:

Թղ. 358ա 2. — Տեսիլ Եսայի...:

ԾԱՆՈԹ. — Լուսանցքի վրայ կ'երեւին Որոյինեան նշաններ:

Թղ. 388բ 1. — Մահ Եսայայ Մարգարէի:

Նախագործութիւն Երկրորդ Մարգարէի:

Թղ. 415բ. — Երեմիայ Մարգարէ:

Թղ. 440ա. վարի յուսանցքին. «Ո՛հ, զի յո՛յժ ծերացանք էր որինեակ Երեմիայն: **ԾԱՆՈԹ.** — Լուսանցքի վրայ տեղ տեղ կը տեսնուին Որոյինեան աստղանիշեր:

Թղ. 448ա. — «... Պատուէր տուք յի-

նէն արայարտեան թագաւորութեանն, և արգիտեալեան զընդինն... — Լուսանդրի 1.—
մրայ, զբէնն չոր են չալքն:

Թդ. 451ր.— Բամբ բարեւոյ:

Թդ. 451ր.— մարի յառնեցին — զմի
կարարք, զբի սխալանացս անմեղապի յի-
րութ, զի օրինակն հին է և խառնակ, և
զիրն մատն:

Թդ. 452ր.— Ոգրք Երեմիայ Մարգա-
րէին:

Թդ. 455ր.— Աղօթք Երեմիայի:

Թդ. 455ր2.— Տեխի Եզեկիէի Մար-
գարէի...:

Թդ. 486ր2.— Մարգարէ [Եզեկիւս
ժէկ ու կէս տող] զոր մարգարէացաւ ի վե-
րա Շուշանայ.— Եւ էր այր մի բնակեալ ի
Բաբելոն...:

Թդ. 499ր1.— Յաղագս Արիակամ զար-
ձոց եւ ալոց խրատոյց.— Էբր զու կա-
տաս ի զործ քո...:

ՄԱՆՈՐ.— Սիրարի յարունակութիւնն
է, լա. 27:

Թդ. 502ր.— Անուարում քստ Մաթեա-
սի:

Թդ. 570ր2.— Յակար Այ. և Տն. Ոյ.
Քի. ծառայ...:

Թդ. 587ր1.— Ազերս Եւթաղեա:

Թդ. 587ր2.— Հանգիստ Յովհաննու
Աւետարանչի:

Թդ. 589ր1.— Յայտնութիւն Ս. Յով-
հաննու Առաքելոյ եւ Աւարան Անտարան-
չի...:

Թդ. 598ր2.— Այս Յայտնութիւն
Աւարան Անտարանչին Յռահու...: —
Հմում. Յիւս. Ղևոնդրաց, Ա. էջ 623:

Թդ. 599ր1.— Յառաւորացի Պօղոսի
Առաքելոյ՝ հոխակարգեալ ի գլուխ գործս.—
Անց ուսումնաւոր և ընդ փոյթ քոյոյ
սիրոյ զարմացեալ...:

Թդ. 608ր1.— Առ Հռոմայեցեան:

Թդ. 640ր.— Դատարկ ձգուած. Կո-
ղտացոյց Թուղթին սկիզբը կը պակսի մե-
նէ Ա. 22:

Թդ. 660ր2.— Գրեցի և կարդեցի քստ
կարի քստեքերուն...:

Թդ. 661ր1.— Թուղթ Կորնթացեացի
սու Սր. Առաքելոյ:

Գլխաւոր յիշատակարան, Թդ. 662ր

Փառք Հօրն անպատճառի,
Հանդերձ Որդոյն իւր Հակցի,
և Սր. Հոգւոյն իւր փառակցի,
օրհնարանեալն յամենայնի,
որ զօրացուց զմեզ ի մարմնի,
յաւարտ Հանել զքանս ի բարտի,
զհին և զնոր Կտակարանի,
Աձ. աշուհն անուն կոչի,
զձեալ մատամբ անարհեստի,
որ Կարապետ անունն կոչի.
Վասն ինչոյց սրբաւորի,
Յովհաննէս վարդապետի:
Արդ պատահողք այսքմ տառի,
օրինակաւ եւ վասն օգտի,
յիշման առնէր զմեզ արժանի,
Հանդերձ ծնողք մեր և տօհմի,
այլ և ծնողացն զմեզ երկամբ բանի,
ու ի յիմաստն սիրելի:
Արդ յիշողաց զմեզ ի բարի,
պատահացի և ձեզ բարի,
չնորհիւն էիցս պատճառի,
յորմէ բանիւ փափաքէի,
Հասար ի վերջ յիմաստ բանի,
և զբեցաք զգիրքս ի լմնի,
ի զօրութիւն տկար մտի,
որ ի յոյս ամէ զկուր աշուի,
զհոգոյն բանայ և զմարմնի:
Այլ Հայցողացոյ այլոց օկտի,
նոյն տեղի ձեզ պարգեւեացի,
կամօք նմին զնոյն տառոցի,
ու ի բարին զմեզ ածողի,
որով օրհնի յամենայնի,
Հանդերձ Հարբն իւր պատճառի,
և Սր. Հոգւոյն իւր զուգակցի,
միով բնութեամբն եղակի,
օրհնեալն այժմու յաւիտեանի,
և յանմահեան տուրն մեծի:

Արդ եւ Յռահու վարդապետս ի միտ
ամեյով զրանս մարգարէին որ առէ, Երանի
որ ունիցի զասակ ի Սիրն և բնաւանի յՅմ.,
և յոյժ բոճմամբ և ջնքմ սիրով և փափա-
քանօք ստացայ զԱձ. աշուհն զիրս զայս,
բանիցի ոսկի՛ է անկար քանկուածով՝ ա-
ռանի քան զյուստաստիցի իրարեղ, սեղան
տանայի և յօղանախորտիկ, աղբւր անքա-
պատ և ուրախարար՝ սեպան ոչ ունա-

նութեան, որ ծորելով լրութեան կարստանայ, այլ այն ծայրածաւալ սեղանոյն զոյճէն հրամայեաց ուսել՝ եւ ոչ ճաշակել զմահ: Իսկ այսմ սխորժանման եւ յղնամանակ սեղանոյս գանկացող-եղէ, եւ ետու զրիւն՝ զսա յօժար սրտիւք եւ փափաքանօք ի չայայ լրելից եւ յարգար վաստակոց զորինքն ամենախնաման Ած. օրհնէ զԱբգարն որ օգնական եղև զրոցս, եւ իւրն պատճառ փրկութեան:

Արդ եւ Յովհ. վարդապետս սուցայ զԱծ. արուեստաւս ի վայելումն անձին իմո, եւ Հարց եղբարց իմոց՝ Աստէն կրօնաւորի եւ Գրիգորի եւ Վասիլի, եւ ծնողաց իմոց Տիրուպոլսի եւ Մենեղին ամէն:

Դսռձնայ կրկին ի յանձնիք յաղօթն Յէրզ-զօրեկոյ որդին մեր զՎարդան կրօնաւորն, որ շատ աշխատանք կրեց ի թուղթ կոկիւրն, ի նշայնին, ի խնամակալութիւն զրոցս:

Արդ աղայնմ յիշել ի Տէր զիս զմեղապարտ գրչակս զհարապեա սուտանուն բանաւայ, եւ զծնողսն իմ զՅովսէփն եւ զԹանկրաթուն, եւ զՆուգեւոց Հարգն իմ, զԱնպէտն եւ զԻրականն եւ զայլ երախտաւորսն մեր՝ որ ի վերայ մեր երախտիք ունին, ինքն ողորմածն Ած. զիւր ողորմութիւն ցօգեացէ յուկերս նոցա եւ բուժուցէ յօրն վերջին, ամէն:

Արդ աւարտեցաւ մարդարտաշար եւ Քրիստոսարուիս գիրքս այս ի քաղաքս որ կոչի իսլաւ, ընդ Հովանեաւ ժ եւս խորանին, եւ այլ սրբոց, ձեռամբ յօգնամեղ եւ սնարհեալ գրչի Կարապետի, ի խնդրոյ սրբանեալ եւ ընտրեալ վարդապետին Յովանիսի, յիշատակ իւրն եւ ծնողաց իւրոց, եւ եղբարց եւ ազգականաց իւրոց, Աբգարին եւ Սամուէլին, եւ այլոցն օրք երախտիք ունին ի վերայ գրոցս:

Արդ աղայնմ զձեզ ով եղբարք յիշել ի Տէր զանարկան եւ սխալանաց անձեղադիր լինել, զի բազում աշխատութեամբ եւ ջանքի եւ տագնապով գրեցի զսա: Քանզի օրինակ՝ մի տուր ոչ կայր. Զարարածքն եւ Զելքն, եւ որ ի կարգին է մինչեւ ի թագաւորութեանցն, Ած. փառաւորէ զՅովանէն վարդապետի Հոգին, նա շնորհեաց զօրինակն որ գրեցաք: Եւ Քաղաւորութեանց այլ ցից օրինակ էր: Մնացորդն եւ Եզրաս

եւ Նեմաի, եւ Իսթիք, եւ Յուդիթ եւ Տոգրիթ, եւ Մակարայեցիք. այլ ուրիշ օրինակ էր: Յոր, եւ Առակէն Սողոմոնի, եւ Սիրաք, եւ Երզն Երզնոցն, եւ Իմաստաւորին Սողոմոնի, եւ Երկոստասան Մարգարէքն եւ այլն որ ի կարգին է, ուրիշ օրինակ էր: Զաւետարանն ատենի Աւետարանն էր՝ օրինակ գրի ու գրեցի: Զգործքն եւ զԱթողիկէքն, զճաշապէրքն օրինակ գրի եւ գրեցի, եւ Պօղոս ուրիշ օրինակ էր: Զի Ած. աշունչ գիրքս ի մի յօրինակէ չգրեցաք՝ այլ եւ, զ. փրիթ օրինակ էր. պատճառն այն զի օրինակ չկայր. եւ սխալանաց գրիս անձեղադիր լինիք՝ զի կար մեր այս էր:

Եւ դարձեալ աղայնմք զի Թղթի խաւորութեանս եւ կեցտութեանս անձեղադիր լինիւր, զի զրոյ տէրս է զշատ բաժինն նշայն եւ կոկիւր ու յաբակել:

Կր շարունակուի տարբեր գրչով, բարգիւր:

Եւ ի դուռն սր. սքանչելագործ սր. նշանին ընծայեցի եւ Յովանէն վարդապետս, յիշատակ Հոգոյ իմոյ եւ ծնողաց իմոց, որք Հանդիպիք յի բերանով Ած. ողորմի ասացէր: Դարձեալ յիշեցէք ի Քս. զՄանէլ արեղէն եւ զտէր Նիկողայոս վարդապետն եւ զեղբարց իւր զԱծ. ատուրն որ վերտտին ետուն զԱծ. աշունչն ի դուռն Սքանչելագործին ձեռամբ [եւ վկայութեամբ (թերեւս Աւետիք)] վարդապետին — որք Հանդիպիք յի բերանով Ած. ողորմի ասացէր: [Թվ. ՋԻԲ]:

ԾԱՆՈթ. — Կարթագինէրու մէջ զրրուածները առինք Խապայանի Յուցակէն (Տէւոր ԴԻ, էջ 1094), վասնզի յիշատակարանին այդ մասը փտած փնայած է: Զուարդին թուականին մասին Սաւալանեան կ'ըսէ. «... եւ է գրեալ յառաջ քան զԹուականն Հայոց ջըք (1503), բանգի ի ամին ամի Յովհ. վարդպ., թերեւս ստացողն գրուր, ընծայէ գոյն յիշատակ Սք. նշանի եկեղեցոյ» (Յուցակ, էջ 212):

Նոյն Գրիգոր օրինակած է ասոր նման ուրիշ Ած. աշունչ մը 1418-1422 թուականներուն իսլաթի մէջ (Հմմտ. Հ. Բ. Վ. Սարգիսեան, Յուցակ Զեռ. Վենետիկ, Ա. Հատար, էջ 99-114): Հետեւաբար ներկայ ձեռագրին ընդօրինակութեան ժամանակը

պէտք է զետեղել վերոյիշեալ թուականին մօտերը:

Այլ յիշատակագրութիւմք, բոլորգիր, թղ. 663ր 1.—

Դարձեալ յիշեալիք յազօթս ձեր զհարարն մեր՝ յՏիրացու ՔՀ. եւ զորդին զՆերսէս, եւ զՆերսէսի որդին զՍէթ ՔՀն. եւ զեղրարքն իւր՝ զՍարգիսն եւ զՄելիգոնն, եւ զԱւետորն, եւ զՍէթ ՔՀի. որդիքն, զՍտեփանոս ՔՀ. եւ զՀամադազդին, եւ զՏիրացուն:

Այլ եւ կրկին յիշեալիք զՍարգիսն, եւ զորդիքն զԱրդարն եւ զԲարդաասարն, եւ զԱրդարի դուստր զՄանթարն, եւ զամենայն ազգատունն, զմեր զկենդանիքն եւ զհանդուցեալսն, եւ յիշողացոյ ողորմեսցի ամենայնամանիւ Ած., ամէն:

Այլ եւ զեղրախառուրն մեր զՆերսէսն, եւ զորդին իւր զՅովսէֆն, որ ի տրխաս հասակին փոխեցաւ ի Քս. եւ զեղրայրն իւր զԱծատուն, եւ զմայրն իւրեանց զՄինայաթունն, եւ զամենայն ազգայինսն իւրեանց, ամէն:

Այլ եւ կրկին յիշեալիք զՀամադազդին եւ զորդիքն իւր՝ զՄելքիսէթն, եւ զՋաքարէն եւ զՅովսէֆն, եւ զՄինասն եւ զամենայն ազգա(ւ)տունն իւր, ամէն:

Արդ հս [քերթում է] ստացալ զԱծատունն ի հայալ յընչից իմոց յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց Սարգիսն եւ Սիրմային, եւ ամենայն ազգականաց իմոց որ այլ մարդու ձեռք ի վերայ չլինի. որ ոչ ծախուի, եւ ոչ դրուակի, այլ ի իմ կողմանէ է սա՝ եւ յիշողացոյ ողորմեսցի բարեխնամն Ած., ամէն:

Մամր յիշատակագրութիւմք Գրչի.

1.— Թղ. 338ր 2.— Տէր Ած. Յս. Քս. ողորմեա ստացողի սորա Յոհանէս խնդրողի բանին, եւ եղբոր նորին Արսէն կրօնաւորին

եւ հարցն եւ եղբարց իւրեանց, եւ Ռստոյկս Գահանայի, որ քիչ թուղթ կոկեց ախտանօք: Եւ ինձ մեղապարտ պծողի, եւ հարց եւ եղբարց իմոց, ամէն:

2.— Թղ. 455ր 1.— Տէր Ած. Յս. Քս. տուր դքս խաղաղութիւնոյ ամենայն ախարհի, եւս առաւել ստացողի Ածատուն: Կրօնս տէր Յովհանէսի, եւ հարազատ եղբոր նորա Արսէն արեղայի, եւ ծնողաց եւ (եւ) եղբարց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, եւ ինձ մեղապարտի եւ ծնողաց իմոց Յովսէսի եւ Թանկաթունի եւ ամենայն արեան մերձաւորաց մերոց, ամէն: Ով եղբայրք, զրի սխալանաց անմեղապիր յերուք, զի օրինակն յոյժ ծերացեալ էր, եւ զիրն վատ եւ սխալ:

3.— Թղ. 528ր 2.— Ջուտացոյ Սր. Աւետարանիս եւ Ածատուն: Կտակարանաց զուէր Յովհաննէս զինկորոյ բանին, եւ զեղրայրն իւր զԱրսէն կրօնաւորն եւ զծնողն իւրեանց եւ զամենայն արեան մերձաւորս, եւ զԳարապետ զրչակս եւ ծնողն մեր, եւ զեղրախառուրն մեր: Նա զՆդիս կրօն(աւ)որն յիշեցէք, որ բազում ջանի զթողթն կոկեաց, զոր Ած. հատուցէ րատ վարձուց իւրոց, գերկնից արքայութիւնն, ամէն:

4.— Թղ. 578ր 2.— Քս. Ած. բո սր. յարութեամբոյ եւ Սր. Ած. անձին բարեխոսութեամբն ողորմեա ստացողի սր. զրօցս՝ Յոհ. խնդրողի բանին, եւ եղբարց նորին, եւ ծնողաց նոցին, եւ Վարդանէս կրօնաւորին, որ բազում յաւատարմեամբ աշխատեցաւ ի Նշախն եւ ի կոկեին: Ընդ՝ նմին եւ մեղապարտ զրչիս Կարապետի եւ ծնողաց իմոց, ամէն:

ՄԱՆՈՒ.— Շատ մը գիրքերու վերջր կը գտնուին նման մանր յիշատակագրութիւններ, թուով մօտ երկու տասնեակ, որոնք առանց նոր յաւելումների կրկնութիւններ ըլլալուն զանց բրինք:

11 — Ս — Դ Ե ՈՒՊՐԱՆՈՒՄ
 Թ. 298. Է. 322 :
 ԻՍԽԱՆԻՎԱԾՔ ԵՄ ՈՒՊՐԱՆՈՒՄ

... զգալի մէջ իրականացնելով — 204 ձգ
: լիարժեք օգնություն
-ը ուղղորդելով տնտ. յաջողութեան — 205 ձգ
: ... զգալի
-աւելումը Ժողովուրդի — 206 ձգ

$$1497 = 808$$

— 2 —

867

8706000 408408 . 11 — 867

[illegible][illegible]

ԵՐԵՎԱՆԻ ՎԵՐԱԿՈՆԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

521

և միտն և ևս դու յիշեալ լինիս ի Գէ. Այ. ն մերոյ:

Բ.— Ստացող Մկրտիչ Աբեղայի.—
Թ. 1506.

1.— Էջ 321. բոլորգիր.— Արդ ևս Մկրտիչ անուամբ միայն արեղաս, որ ցանկացող էի ճշմարտալիբ ար. Աւետարանի, եւ իմ յուզ(դ)ի անկեալ գնայի ի Սբ. յեմ. եւ ի Կապոսի վանքն շանդիպեցայ ի գնայն իմում եւ խնդրեցի իմ չոզևուր եղբարէն Մաղաքիա վարդապետէն, եւ նայ զիմ խնդրութիւնս կատարեաց որ զսբ. Աւետարանս մեծաւ փութով զրեաց ի ճշմարտալիբ ար. Աւետարանէ ամ. արուեստիս որոյն որ արքինակն էր:

Եւ ես ստա՛մ զսբ. Աւետարանս ի Հայտ յնշից իմոց լիշատակ ինձ մեղաւորիս եւ հոգոյ Հաւատարմ անուամբ Մկրտիչ արեղիս, եւ իմ եղբար որդւոյն Սիմէօն քահանային, եւ իւր կողակցին Սուրանին, եւ Յովանէս Մայսդին, եւ Նահապետին, եւ Յումրիշատ սարկուսալին եւ հոգեւոր որդւոյն իմոյ Խաչատուր քահանային եւ այլ ամ. արեւանդաւոր մերձաւորացն իմոց ամէն:

Ոյ զսպք յարեւմտք իմրից յերևանկեայ աղաւթմ զսբ. պատահողոց, տեսանելով եւ այլ ինչ կերպիւ, յիշեալիք ի սբ. յաղութս մեր զմերոյ զրեկայն, մասնաւոր զիս զանաբաժնս որ ծարսւի իմ ոգորմութեան Այ. թրեւս ոգորմութիւնս զսպք աղաթիւք ձերոյ ի յանարպաճածարէն Այ. եւ ցաւեցեցի ոսկերս իմ, եւ միտն և ապատիկ եւ ձեւոյ լիցի, ամէն: Բայց ոյ որ կտրէ դիշատակս, ինքն Կայնի եւ Յուդայի դասն զասն:

2.— Էջ 641ր, բոլորգիր 645ա, տարբեր զրիշով եւ մեկնումով, նոտրակերպ.— Արդ ես Մկրտիչ արեղաս ցանկացաւոց եղէ աւետարտար ար. Աւետարանիս, մինչեւ Տէր Ես. կատարեաց զինչդրեիս իմ, յիշատակ ինձ եւ ծնաւոցսն իմոց եւ եղբարցն իմոց, եւ Հայրեգորսն իմոյ վարդապետին, եւ իւր որդոցն Շնոֆորոսարին, եւ Մխիթարին, եւ իւր զստորացն Ոսկոյն եւ Աննային, եւ Թոռինն Սիմէօնին, եւ Շահպարտին, եւ այլ ամ. արեւանդաւոր մերձաւորացն իմոց, եւ արք յիշէք մի Տէր ոգորմալիս, եւ զուք յիշեալ լինիք ի Գէ. Այ. ն մերոյ, ամէն:

Ես Մկրտիչ արեղաս որ մականունն Տանծիկ ասի. եկի ի դուռն Սբ. Ած. անհին եւ Սբ. Կարապետին, որ մականունն Այոց կոչի, զ տարի աստ կացայ. եւ յետոյ յիշատակ դրի զսբ. Աւետարանս եւ ոսկած տետր մի, յիշատակ ինձ եւ ծնաւոցսն իմոց Հայրն իմոյ Խաչատրին եւ մարն իմոյ Թուրխադին, եւ եղբարցն իմոյ Կարապետին եւ Եղբարարին եւ Գայատին, եւ Հարեղարոն իմ վարդանին, եւ իւր որդոցն Շնոֆորին եւ Մխիթարին, եւ ի Հայրապետութեան տէր Յովանիկ Լալիսկոպոսին, որ մականունն Կլլլ ասի. ի Թովականիս Հայոց ՁԾԵ:

Գ.— Ստացող Ներսէս արքի եպս. ի.—
Էջ 503—4. բոլորգիր.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան, Հայր եւ Որդո եւ Հոգւոյն Սրբոյ ամէն:

Արդ վերջին ըստացող ար. Աւետարանիս, տէր Ներսէս արհ. եւ պանծալի եպս. ե պատուեա խախտեաց, որ այժմ մականունն Բարեղոյ որդորին: Զի բազումք ի մարդկանէ, ի սէրն Այ. բորբոքեցան, ումանք կուսութեան ցանկացան եւ ոմանք ճշնութեան, ոմանք ի լեռնս բնակելով եւ զմիայնակեցութիւնս ստանալով, եւ ոմանք խարաղնաղեաց լինելով, եւ այլք ի ծերոցս վիժաց եւ իւրծիթս կենալով, եւ առանձին սղաթելով, վասն սիրոյն Գո. ի ե յուսոյ տարալսութեան, ոմանք զրոտատուոյց, տրեւակկոյ, ձինաթտիս, տնձրեւտնալ, քաղցեալ եւ նաթիս անցնողանէ վին զիւսան իւրեանց, եւ ոմանք ի մարդկանէ վասն արքաութեան սիրոյն ի միտ անելով զրոտն անաթիւն Այ. եւ ընտրելոյն, որ առ. եթլ չարարանացն Գի. կցորդ լինիմք, նորին իստացն Հաղորդ լինելոց եմք: Վասն այսր յուսոյն ոմանք ի մարդկանէ հրով այլեւցան, սրով կտրատեցան քարով քարկոծեցան, եւ պայծառացան առաւել քան զարեղակն ի մէջ աստեղաց:

Սոյնպէս եւ այս աւրինակաս ի մտի եղեալ իմաստուն եւ Հանճարեղ Հոյիբնիկոյ ուսանարդ ար. ուխտիս, ի մտի եղեալ, տէր Ներսէս արհ. եպս., զրանն յուսարողորով ար. Աւետարանիս որ առ. երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն ընդունեակ է յեմ: Ըստ այսմ իրի ցանկացող եղիս ար. Աւետարանիս Գի. աստուածաճէր եւ ցանկալի,

գիտունն և ճարտար իմաստիւք լի տէր ներ-
սէս տրչի և պանծայի եպս.ին առաջնորդ
Արսնց Վանուցս, Սր. Կարապետի և Սրբ-
րոհո Ած.անիս, և այլ բազմահաւաք սրբ-
բաթականցս որ աստ կան հաւաքեալ: Եւ
գինաց զսր. Աւետարանս յիշատակ հոգոյ
իւրոյ և եղ ի գոտն Սր. Ածած.նին և Սր.
Կարապետին, ով որ կարգայաք զյիշատակս
Ած. ողորմի ասացէք տէր ներսէս եպս.ին

և Ած. զձեզ յէջէ իւր միւսանգամ զայրու-
տրն ամէն:

Դ.— Նուիրատու Սեբեքէ Պետրոսեա-
նի, 1861.

Էջ 7. շիգագիր.— Ի յիշատակ անուն
Պետրոսեան Պողոս Վարդապետի եղբայր
իւր Սեբեքէ և ժողն Մարիամ Նուերեցին
Թանդարանին երուսաղէմի, 1861. սեպտ.
14:

299

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԵԱՑՑ.— 6 (Բ)

Ս Ս Ր Գ Ի Ս Վ Ա Բ Կ Ա Պ Ն Տ

Ս. Հրեշտակապետ (երուսաղէմ)

29Ա = 1332

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 26x19x9: Էջ 684: Պրակք
ԼԱ.—ՄԼ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ Հաստ
բամպակեայ: Գրիչ՝ Կարապետ Քահանայ,
որդի Պարոնտատի: Գրութիւն՝ զլիազիր-
ները մասամբ կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, երկսին, 33 տող: Բոլորդիր մեծ-
կակ: Մագղիւ՝ ներսէս: Լուսանցադարձք՝
իւրաքանչիւր ճառի սկիզբը: Խորանագրաւ
մը, էջ 269: Կազմող՝ Մատթէոս կրօնաւոր:
Կաշեկազմ տախտակեայ:

Մանր.— Առաջին մասը տես աստ,
Բ. 319:

ԲՈՒՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-4 և 681-684.— Պահպանակ
թղթեայ, փոքրադիր, բոլորդիր, մեկնու-
թեան կամ թարգմտման:

Էջ 5.— ... ութնամբ և անուամբ 55.
մանեցի գիտատ: Եւ արդ մի յաղթեաց մեկ
վիշապի ապստամբ պատրանաւքն իւ-
րաւք...:

ԻԲ.— Էջ 6ա.— «Ձերեցունս տալու-
հետեւ աղաչեմ իբրեւ գերեցեալիցս, և վր-
կայա՝ շարչարանացն Բի ...»: Հմմտ Ս.
Պետրոս, Ե. 1:

Էջ 62բ.— Երանելոյն Սարգսի ասա-
ցեալ Մեկնութիւն երկրորդ Թղթին Պետ-
րոսի:

Էջ 269.— Երանելոյն Սարգսի Վար-
դապետի ասացեալ Մեկնութիւն Առաջին
Թղթոյն Յոհաննու:

Էջ 501ա.— Յոհաննու երկրորդ Բրի-
տին Մեկնութիւն զոր արարեալ է Սարգսի
Հնորճադարձ Վարդապետի:

Էջ 523բ.— Երանելոյն Սարգսի Վար-
դապետի Մեկնութիւն երրորդ Թղթոյն Յո-
հաննու:

Էջ 563ա.— Երանելոյն Սարգսի Վար-
դապետի ասացեալ Մեկնութիւն Թիտոյն
Յուդայի:

Մեծ յիշատակարանք Գրչի.—

1.— Էջ 870ա.— Փառք եղակի, և
ուսհիւսակ զաւանութեան, Համուղապա-
փառ, զուղակչիւ, մեծապոյ, ինքնապոյ,
անեղի, և մշտնջնաւորի էութեան: Երկս
անմնայորութեան և միոյ Ած.ութեան, յի-
մոյ յանաբժան բերանոյ ոտաւանուն քահա-
նայի որոյ Կարապետ անուն կոչի, որ Կար-
դապոյց յոյսն իմ Քս. զտկարութեան իմ,
և ետ ինձ զարութիւն տարանել զսա իմով
մեղումներն և զաղիր մատամբս, և ի հրա-
բուն սեռից և ի բանաւոր կենդանեաց,
այժմու յաւիտեանիս, և անվաղջան յաւի-
տեանին ամէն և եղբցի:

Աստուածային իրաց զիտուորութիւն
անպատու գործութիւն ամենայնի անհա-

սանկիւք են։ ... Իսկ ի վերջին դարուս եւ ի նուազելի մամանակին յառաջագոյն լիալ, այլ ունի ի լիաշնորհ հասու լիալ հին եւ նոր տառից եւ կտակարանաց տատանածայնոց, բովանդակեալ զմեկնութիւն նոցոնց ուսմամբ, եւ զբէ թէ գերագանցեալ քան զբնաւս ի համադասու իւր եւ խոկայր ի տուէ եւ ի զիշերի, զի արժանացի մեկնել(ալ) պրքահարական թուխտն զառաքելոցն քառից։ Իւ ազդեալ նմա ի Հոգոյն Սրբոյ ոչ հեղդայ եւ ծուլանալ առ ի փափաքելին ձեռնարկել(ալ)։ Եւ նա մտահացեալ ի Տէր եւ ի Հոգոյն Սրբոյ, ձեռնամուխ լիի լիալ յայն տառ որ ի նախնեացն հարանց անտես լեալ էր. եւ կորովի մտաւ ի ինեկէ եւ արտաճառէ անախայ մեկնութեամբ հանգոյն ըստ պատշաճի Յոհաննու Ոսկերերանի, աւելի եւ ոչ պակաս։

Եւ էր նմա անուն կոչեցեալ Սարգիս, ի նահանգէն Հոռոմոց, եւ անեալ եւ վարժեալ ի մեծ զղկիրն, կոչեցեալն Վլայ, որ է աթոռ հայրապետական ի յաւերժանէն հայոց մինչեւ ցայսր։ Եւ նա սկսանի եւ արտաճառէ Հրաչայան յարեմուտեամբ ըստ տուեցելոյ նմա շնորհք ի վերուստ։ Սմա լեկալ ի խնդիր Հոգեւոր միաճառական ուն առցեալ իմաստօրէ եւ միպասան յատուածայնոն զարդարեալ առաքելի վարիւք եւ հաճոյացեալ Այ. եւ մարդկան խաչադարձար քահանայութեամբ զբարիօք գնացն ցուցանելով նշանակեալ իրրեւ աստեղս արեւիսկն եւ փայլէ յաւուրց մամանակին կոչեցեալ Սարգիս անուն, որդիացեալ աւետեանց աւետարանին եւ պարծանք լիալ իւրում մտածողի, կեցեալ սրբութեամբ ի մանկութենէ մինչեւ ցարդիս, եւ աստուածաբան քաղաքավարութեամբ ցահապաշտառ ի դրանց խորանացն Այ.։

2. — ԵՐ 674ա. — Փառք միակ երբակին եւ երից միակին, Հաւր եւ Որդոյ եւ Սրբ. Հոգոյն յաւիտեան յաւիտենից. որ շարժէ զեղեալս յինքնէ, եւ ինքն յումեքէ ոչ շարժի, ինու դէպքեւ եւ ինքն ուստեք ոչ յանի, զի եւ կատարելոյն ալլուստ լնուլն անպատշաճ է։...

Եւ արդ եղբարք եւ եւ ծանրամեղս կարպետ ի բազում աւուրց ցանկացող եղէ զրոցս եւ երկնչի, զի չի հմուտ արուեստ զբնութեան, եւ կամէի զգրելն եւ ոչ տայր

յանմն առնուլ զայս մեծ եւ ծանր գործս։ Իսկ ապա պատահեալ ողջաւ հերարց եւ մեծիմաստ զիտապետի եւ առաջնորդ Եմի. որոյ տէր Վարդան անուն կոչի, եւ ի կարգ զուգնաքեալ ըսնից ի մէջ եկն եւ առն ըսնիս յաւարութիւն, եւ պատճառն զոր զրեցաք որով խափանէրն սա, եւ զոր աւերեալ ուրպէս այր ի քնոյ զարթուցանել եւ զիս զարթուցին ասելով, չէ պարտ յԱ. ապա իննոյն, զանկարութիւն զնն ընդդմբարի զործոյ սկսանելոյն, զի մեղ չէ այլ ինչ կարելի, քան յաւարութիւն ի բարին, եւ կատարողն ի ձեռն մեր զբարին՝ Քս. է։

Եւ իմ զայս լուեալ ի ըզիմանէ բարի Եղբարցն բերանոյ, առ ժամայն զաւարացալ հոյւտի, եւ ի րաց եղի զանկարութիւն եւ զայլ մարմնոյ զրազմունք։ Եւ յուսովն որ առ Ա. սկսայ եւ շնորհիւ նորին կատարեցաւ. եւ այս ոչ յիմէ զարութենէ, այլ յԱյ. եւ բարեմեակն եւ ի Հոգեւոր առաջնորդէս տէր Վարդան, եւ այլ մերեկոյն եղբարց աղաւթիւք։ Եւ որպէս ունիք տեսանել զործող, զի զտողն կորուսել եւ զգէմն իսկ Բայց զին։ Եւ է Այ. շնորհիւն յանկ ելաւ։

Արդ աղաւթ միաճառեղի զհեշտակապետաց, եւ Սրբ. Հոգոյն ընակիւք էք այժմ, եւ որք լինիք մինչեւ ի Քի. Երկրորդ յայն ի զատուստան, զեպիսկոպոս, զքահանայ, զկրօնաւոր, զաշխարհական եւ զկուսանս, եւ զհաւատորս, մի հայիք ի բանիս խոշորութիւն, այլ ի սրտիս յաւարութիւն. եւ աղաւթեղի Քս. ընդունել զար. ընծայս յանստեր եւ յաղտեղի ձեռնաց, եւ ի լոնթեւունն եւ ի միթթարիւն յիշեցէ նախ զարժանիս յիշատակի զտէր Վարդան եւ զծնաւս իւր ի մեղաց թողութիւն, զի յարժանիցունց եւ զիս ի Հոգեւորն եւ ի մարմնաւորն. եւ զեղբարբորդն իւր զհեղաճողին զՄարտիրոս Քահանայ զամ. զովութեանց արժանին, եւ զերջանիկ վարդապետքս զԿիրակոս զուսուցիչն իմ եւ զվարդապետ Կարապետ եւ զայլ միարան եղբայրութիւն մեր, զՍտեփանոս, եւ զԳևորգ, եւ զՊարտիք, եւ զՊարգիս, եւ զԹորոս, եւ զԳրիգորիս, եւ զՄատթէոս, եւ զփակակարս մեր զԵմիսէփ կրասնաւոր, եւ զայլ միանձնաւորս, զԲարսեղ, եւ զԿիրակոս, եւ զը-

սուտանունը կրանաւոր յիշեալէք յաղասիւս ձեր. ազդ կազմեցաւ սա յանապատիս ընդ հովանեաւ Սր. Կարապետի, եւ Սր. Վիմի, եւ Սր. Աճ. ածնի, եւ Սր. Ծննդիւս, որոյ առաջնեմ գտմենեանն որ կարդայք զսա մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յԱյ. ինձ եւ ծրնադաց իմոց եւ Աձ. ձեզ ողորմեացի, ամէն, ամէն:

Տարբեր գրեալ եւ գումարաւ մեղաւնով սրբազրագի:

Այլ գարձեալ յերես տնկեալ աղաչեմ զձեզ ո՞ր դասք քահանայիցոյ, որ լի սրտիւ Աձ. ողորմի ասէք, սրդալ հանդոցն, եւ քերթողացն, զոր ի սմայ պակաս է զտեալ. եւ Աձ. ձեզ եւ նոցա ողորմեացի, ամէն:

Էջ 680. գատարկ:

Գրչի մամր յիշատակագրութիւնք կը գտնուին իւրաքանչիւր ճառի վերջը, իւրաքանչիւր տարրերս թիւններով. կ'ստանենք մէկ քանի կարեւորները միայն:

1 — Էջ 600 — Ողորմեա Քս. Աձ. մեղաւոր դրչի կարապետի եւ ծնադոցն զիս, եւ եղբորց իմոց եւ քանկաց Սր. Հրէշտաւակաւտաց եւ որ ու ամէն ամեն:

2 — Էջ 451p — Զաշխատող տառիս

գմեղաւք մեղեալ հոգիս զաբաղածաւց դրիս եւ զծնադոցն զիս եւ զեղբարս իմ եւ զքնակիչք Սր. Հրէշտաւակաւտաց եւ զառաջնորդ ուստիս զտէր վարդան, յիշեալ ջիք ի մեղաց թողութիւն. Քս. Աձ. ողորմեացի աշնոցիկ որ լի սրտիս ամէն ամեն:

3 — Էջ 523p — Եղբարք, եւ մեղաւոր դրաւս չեմ զետ ալլ մեղաւոր, ապա տեհնարին է, ու ծառի իմ յանցանքն. աղաչեմ զձեզ մեծ փան կայէք, թերիս ողորմի ինձ Տէր. ալլ վայ ինձ թէ հեղոյնաւք, զի իմ յոյսն Քս. է, ձեր միջնորդական սիրովդ, չեմ սուտ, ծանր է ծանր:

Յիշատակարամ Մաղկոզի.

Էջ 6. վերի լուսնագիւն, բոլորովոր. — Գիշեալք եւ զբողոքմեղ ծաղկաւցս ներսէս, որ չեմ վարպետ. յար սէր եղբարս ստիպեց:

Յիշատակագրութիւն Ողորդոցի.

Էջ 289. վարի լուսնագիւն, բոլորովոր, գումարաւ մեղաւնով — Է, զոգորդոց սրտաւ չափս մերս աղաչեմ զձեզ յիշեալք ի Տէր ամէն:

300

Ա. — ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ. — 7

Բ. — ԼՈՒՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒԱԳՐԻ. — 2

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 26x19x9: Էջք 750: Պրակք, ՈՏ, ԱՄ, ԲՔ (= 5531): Հանդամանք զբերիլ րաւարար. նարպոթեան Լեւոնուհուած է. յուսնեցնէրք ցեցակեր: Թուղի բամպակեալ, Գրիչ՝ Հանքաւի Սարկաւոյ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսպիրները մասամբ կտրմի, մնացեալը սեւ մեղանոյ, միասին, 33 տոյ: Բարդիք վարձ եւ խիտ: խորանայոց Բ, էջ 1, ոչ հարաւոր: Կաշեկաւ տախտակեալ, վարձ եւ զերբը միասուած, պրակները սեւոյ դրուած:

Ա. — ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ

Ա. — Էջ 1. Հեղաւոր նոր. — վարձ սրբոյն Անտոնի մեծի ճգնաւորի. — Բարձր է նախանձ բարոյ առաքինութեան...

ՆԱՆՈՒ — Այս տաղին թերթի միտանէն կը տարբերի խոյթով եւ զբաւթեմք. յետոյ աւելցուած է կորսուածին տեղ:

Բ. — Էջ 51. — Թուղի Անքալունի սր. հարձ առ աշակերտս երանելոյն Անտոնի առ Մալար եւ առ Ամատու. — Մեծ բարեխաւ կորոյս ոչխարհա...

Դ. — Էջ 52. — վարձ Պարզանի անապատեանի:

Դ.— էջ 58.— Պատմութիւն Հաւր Մա-
կարայ Եգիպտացոյ:

Է.— էջ 65.— Խրատ եւ կատարումն
Յոհաննու Թեղրացոյ Մարգարէի.— Էթն
Եղորտէ Լաթ ժեթ ատարք ի ժիմանաց...:

Զ.— էջ 74.— ...— Սերապիոն այր
Երկիրոյն...:

Ը.— էջ 77.— Վարք եւ պատմութիւն
որ. Խալմ մերո Ոմտիրիոսի անապատակա-
նի՝ գոր պատմաց ար. Խալմ Պափնտիոս.
— Ի ժիւմ ատար եւ Պափնտիոս փու-
թագս ընթանայ եւ լինել...:

Ը.— էջ 93.— Վարք երանելոյն Արքա
Մարկիսի եւ կատարումն Որթին եւ խաւսք
սու Սերապիոն:

Թ.— էջ 100.— ...— Պաղ էր այր Հո-
ղապարծ...:

Ժ.— էջ 104.— Վարք Ստեփաննոսի
նոր վկայի յետ Քաղկեդոնի.— Ստեփանոս
այր Կրանտար Հոնապիւստ վարաք եւ
ուղղափառ Հաստոյթ փայլէր յերկրի...:

Ժա.— էջ 107.— Վարք երանելի ա-
ղայնոյն Քի. Եւսեբիոս:

Ժբ.— էջ 108.— Վկայաբանութիւն
սրբոց արեղայացն Սիմէական եւառաքալ
յերին.— Մարգարէի եւ պղծադոճ բար-
բարութիւն...:

Ժգ.— էջ 109.— Վարք երանելոյն
Մարտիրոսի կրտսերորդի:

Ժդ.— էջ 113.— Վարք երանելոյն
Թէոդորոսի Սիկէացոյն:

Ժե.— էջ 116.— Վարք Մովկիսի
խալիչիկ աւագակին:

Ժզ.— էջ 117.— Վառն մերթնոյն
լուսնեան փնայրաւարի իճ:

Ժէ.— էջ 119.— Ի սահման Եմի. ի
ձոր մի մեծ եւ խոր...:

Ժզ.— էջ 122.— Դորին սրբոյն Նե-
ղոսի յարաւոր ողջոյ.— ա.— Ճանապարհ
յառաքինութիւնս, Հրաժարումն յաշխար-
հէն է, բարիութեւ եւ կարճատեւ...:

Ժթ.— էջ 127.— Եւան ռն ի Ղո-
կիոն քաղաքէ ի մանկութենէ ուսաւ Հիւս-
նութիւն...:

ՄԱՆՈԹ.— Վարի լուսանցքին թղ-
թաթիւ նշանակում է Գ, իսկ անոր կէջ
նորադիր կայ սա ծանօթութիւնը. «Գրոցոյ
Հարանց վարուց յառաջն նոր անտառն է,
յայց Երկու թուղթն անկեր է այս երեքէն

ի վեր զթղթերուն համարն դրեցի, ով ըն-
թերցող յիշեալ ի Տէրս: Արդարեւ վարի լու-
սանցքին վրայ թուղթերը թուադրուած են
մի առ մի մինչև 2. այսինքն էջ 281 եւ
ստակ վերջ տաս առ տաս: Այս ձևադրին
մէջ պրակին համարաթիւր նշանակուած է
ստակին թւերին վերի աջ անկիւնը, եւ վեր-
ջին թւերին վարի լուսանցքին, այլուրե-
նակեան յաջորդութեամբ:

Ի.— էջ 166.— Յաղագս Խամեստու-
թեան սկսնակաց, եւ յաղագս կամեցողացն
բնակելի ի հաւասար կենցաղաւմ եւ յաղագս
ւեմաւորաց Սերպիանի եպսիմ Թմաւացոյ:

Իա.— էջ 179.— Որ ի յերկրին եղիպ-
տացն Հարանցն Պատմութիւն:

Իբ.— էջ 292.— Բամբ եւ Պատմու-
թիւնմ հարցն եւ յառաջիմութեամբ կատա-
րումն:

Իդ.— էջ 296.— ...— Ասկ Արքա Ան-
տոնիոս, ԼՔԼ Ժառնեմ...:

Իզ.— էջ 313.— Բամբ Սրբոյն եփ-
րեմի.— Վայ այն որ անհրաւ է, Վայ ա-
նաւաթիցի...:

Իկ.— էջ 342.— Խրատք պէսպէս եւ
հաղագս Պատմութիւնմ սուրբ հարցն որք
քարգնամեցան ի Սիմէոն միայնակեցէ ի
յոյն լեզուէ ի հայ.— Անց Երանելի Հայրն
Կոչեցեալն Ոսկերեան, ԼՔԼ ի նստի քում
յնթնոնոյ դաստուծախն զգիրս...:

Իլ.— էջ 358.— Պատմութիւն Պետ-
րոսի Մաքսաւորի որ գինքն վաճառեաց.—
Յոփրիկեցոյ աշխարհէն էր ռն մեծատուն
յոյք ստամբակ եւ անողորմ, անուն Պետ-
րոս, եւ էր մաքաւար...:

Իկ.— էջ 376.— Վարք ախախնոյն
Քի. Եփրեմիւն.— Եղև այր ռն մեծա-
տուն յԱղեղսանդրիս քաղաքին...:

Իբ.— էջ 383.— Վարք եւ ապաշխա-
րութիւն Տայաւայ պոռնիկի:

Իթ.— էջ 385.— Վարք եւ կատա-
րումն Եղիմեայ եւ դոմեք Որթա Մարմեայ.
ՄԱՆՈԹ.— Ա—Թ թուահամարները
նոր են, Տ. Ստալանեանի գրէն, յաջորդ-
ները կը պատկանին բնագրին:

Ա.— էջ 388.— Երանելոյն Նեղոսի
ճգնաւորի յաղագս աղաքից, գլուխ ձմ:

Բ.— էջ 399.— Բամ Սրբոյն Նեղոսի
ի կարճիկ գովուեկամ արավայմ եւ շտիկ գան-
ձիւն...:

Գ. — էջ 409. — Նեղոսի սուրբ հայր խրատաբ Եղեշահի մանկամեջ... :

Դ. — էջ 416. — Նիզոսի սուրբ Հայր. — Սկիզբն բարեաց Երկիւղ Տեառն է... :

Ե. — էջ 416. — Նիզոսի սուրբ Հայր խրատ վերակացուաց :

Զ. — էջ 417. — Նիզոսի սր. Հայր պատուէր առ մանկունս :

Է. — էջ 418. — Նիզոսի Յգնատրի սր. Հայր. — Որ Հիկի սկսանի պարտ է կատարել... :

Ը. — էջ 422. — Վարք երանելուն Մահաբան լոգիպտաւիտայ :

Թ. — էջ 425. — Վարք երանելուն Յովհաննու Գիւնցաւիտայ :

Ժ. — էջ 431. — Վարք երանելուն Ռահմանիս յոյւտայ եւրպայտի կամաւոր աղատացելուն վասն Քի. :

Ժա. — էջ 439. — Թուղթ երանելի Հայր Մակարայ. — Յառաջ յորժամ սկիզբն արտաղ մարդ... :

Ժբ. — էջ 443. — Թուղթ սր. Հայրն Ամոնի. — Հայտն Սր. սր. եւ կամի Հանդի... :

Ժգ. — էջ 445. — Նորին սր. Հայրն Ամոնի ալ թուղթ :

Ժդ. — էջ 447. — Նորին սր. հայր. — Սկիզբն իմ ի Տէր, զհոգիս եւ զուրբ... :

Ժե. — էջ 448. — Հատ Աբաա Մովսէսի վասն յիսկալոյքեան :

Ժզ. — էջ 450. — Ի յգրոյն Մովսէսի միայնակեցի որ առ Ամոն քան խրատաւ. — Երկիւղն Այ. մեղծ զամենայն շարախատութիւն... :

Ժզ. — էջ 451. — Խաւաք եպիսկոպոս միայնակեցի. — Ասաց ձերն, որպէս առեւծ ահարկու է ի վերա իշապայրեաց... :

Ժը. — էջ 452. — Աբաա եպիսկոպոս խորին Ասարոս առ կրտսեանքս :

Ժթ. — էջ 456. — Նորին Աղայրք. — Բժշկեա զիս Տէր եւ բժշկեցայց... :

Ի. — էջ 457. — Նորին սր. հայր. — Եկայք սկիզբն իմ, Եկայք Հարք իմ... :

Իա. — էջ 459. — Նորին սր. հայր. — Դրախտ յի պաղով տարաւթեան... :

Իբ. — էջ 460. — Նորին սր. հայր եպիսկոպոս Սկիզբն Եթէ ի Հէնթ բժրոշեանքի... :

Իգ. — էջ 462. — Նորին սր. հայր. — Աղաչեմ զքեզ Քս. :

Իդ. — էջ 463. — Կտակ եպիսկոպոս. — Ես եկրեմ մեռանիմ, զհաւթիւն յիցի ձեզ արք եղեւեւայ, կտակ ձեզ թողում... :

Իե. — էջ 476. — Վասն եկեղեցի. — Ճառս այս զոր կամիմ պատմել ի Բարոն. — Նառն պարկեւտ առնէ լուայ... :

Իզ. — էջ 478. — Վասն Պատրիսի եպիսկոպոսի. — Ի ժամանակս կատարի մասնողայացեոցն բաղում տեղիք լիտայիս տնայարտ եղև... :

Իկ. — էջ 480. — Վասն Անդրէի եպիսկոպոսի. — Հարկաւոր եղև ինձ զմեծամեծ արանց զյորժամ պատմել... :

Իր. — էջ 482. — Վասն Կոստանդիոս եպիսկոպոսի. — Այր ոմն յոյժ պարկեւտ խարսք... :

Իթ. — էջ 482. — Վասն Փրեմիդիանոս եպիսկոպոսի. — Կանխատարութիւն առնաւ Այ. ... :

Լա. — էջ 483. — Վասն Գեորգիանոս եպիսկոպոսի. — Քաղաքալարութիւն պարկեւտ առնն Գեորգիանոս... :

Լբ. — էջ 481. — Վասն Փլաւոյէտ եպիսկոպոսի :

Լգ. — էջ 485. — Վասն Սահակաւ հայր. — Ի սկզբան Գաթաշեոցն ժամանակի... :

Լե. — էջ 487. — Վասն Մարտիրոսի կրտսեանի... : — Վարք երանելուն Ամոնի եպիսկոպոսայ միայնակեցի եւ մահաբան սր. ձերտունայ եւ րոյտայ Արամաւի. — Բարեբա Նախանձ Հակոտակութեան... :

Լզ. — էջ 489. — Վարք երանելուն Սիմեոնի Սիմեակեցի, որ ի Մամիգրայն ի Հալպ. — Երանելին Սիմեոնի, Լր ի քաղաքին Անախթայ... :

Լդ. — էջ 505. — Բան երանելուն Փեյնիստանայ Յերապալայի եպիսկոպոս. — Գոյ զորեաց ի խնդրայ եղբար. — որ աղաչեաց զմա ուսանել զսկիզբն ընթացից միայնակեցաց, եւ զկատարումն որոց լռեմ ի սեմեակ. — Այգմեա Քս. — Քանդի տեւի զՀայի քս. ոյ տեղաբանի Հոյուլ իմայ... : — Լուսնեցիքն. — Ելաւորս է Թարգի. — Հառիմ վերջ լուսնեցիքն զարձակ. — Ելաւորս է Թարգիմ. — Նաճ ճառս այս (էջ 524) :

Լդ. — էջ 525. — Կոյրաւորայ իմն Ավ. քոտ երկուստամ ժամուց աւարին... :

ԻՒ. — Էջ 335. — Վարժ եւ վկայ. սրբ-
բոլի Գումեախի :

Ի՞նչ... Ի՞նչ 567... Բամբ հայրն Յոհան-
նու Աճարամի առաջնապետն ազգայնաբ. Սք.
Հոգեւոյն ի Խրատ միանձնաց եւ ամուսնաւորու-
կանաց... Թողութիւն շնորհեաւ Եղբայր զի-
ւեղ ի մօտ իմում սկսանել ի դերս յայտ...:

Հը.— Էջ 592.— Յազուզս պատուոյ
կիրքակէի եւ առ ի մա զգուշոյ քեան խրատ.
Սիրելիք իմ պարտ է պիտոյնաւ...

ԻՒԼԵՌՈՒ — Հատին վերջապարտվածների կարգապահի ստ տեղեկությունները — զնայաբանական յատարի գրադ ամեն կրանաոր կարանդան անուն թարգմանիչ էր ի լեզվին Ուսուցչու տառից թերթորթվածն արհեստից գոր ալլ ժխտանակացք քնդաորինակել էին համարտուն է ծալքաքաղ. գոր է Ես կղկիլա Հանդեսիցի գրեցի գաա չիտեմ տեղաբախիւ :

Հիշում եմ 396-ը և Յոհաննու բանիցն
որ եւ Կիւմաքս անուանի, վասն աստարտ-
նեան . . . :

Չուս էջ 660.— Սրբոյ հաւրմ Ռեմե-
դիստի.— Սահման առաջին ընթացից
կրկնաճարաց.— Ռեյնզ դիք սրղեակիք խը-
յանստան . . . 3

ՄԻԼԵՌԹ. — «Են՝ դրսիք է, գաղղ ու
ճով, թերևս ի Լամբրոնացոյն» (Սատու-
րանեան, Յաղաթ, էջ 217) :

2ր.— ԿՅ 607.— ԲԱՈՒ Ֆ ՅՈՒԱՆՈՒ
ՄԻՍՅԱՆԻՅԵԴԻ ԹԻՎԱԿԵՂՈՅ ՂԱՎԱԿԱՐԻ ԿՐԻՍՏՈՍ
ՈՍ.— ԼԼԻՆ ԺԱՄՆ ԺՈՂՐ ԹՈՒՆԵՆՈՒ . . . :

ՂԷ — Էջ 631 — Առաջին աշտինան
խամարիտը ք եւան :

Բ. — ԼՐԱՏԵՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆՔ ԵՒԱԳՐԻ

Դր. — էջ 640. — վարժ Խաղրեայ Երանիշի. — Ի յաղագրս իրո, ոչ սիրելիք
կարի յո՞ւմ գտաբանայի և Հռչակաւոր վա-
րդք Երևանյ Հասարակած ծառայն Այ
Եւսոյրեան . . . :

16 հունիս — Խաղաղության միջազգային օրը — Իմանաթը պատրիարք, զբաղվում էր իր անձնական գործերով, զբաղվում էր իր անձնական գործերով, զբաղվում էր իր անձնական գործերով...

Էջ 647 — Գիտնաւոր եւ արդիւնաւոր

ԼՂ 651. — Եւագրեալ. — Քահնդի յա-

Ռաջադոյն յղեցէր զոս առ իս Լէնատաւ, սի-
բւի Նդրայր . . . :

ԼՖ 661. — Վասն հատատությունից որ
մերն է յանախտութիւն:

Էջ 666-՝ Հատ Բրտտեայ. — Իւ. սր-
ժանի ալի 4 . . .

Էջ 693. — Վասն պաշտաման. — Յոր-
ժամ կենաց կցորդ Լորայր քո ճանապարհ
Կրթեալ իղի . . .

Ի՞նչ էլէք:— Սեպտեմբր առ Մարտի րոտս.
— Զնա՛հատակին Քի. դժառային պատժուեալ
պա՛ր... :

Իջ 705.— Հաւատք որ ի նիկիայս.—
Հաւատաւք ի Ժի ՍԺ. յամենակայ արարիչն,
երկնի եւ երկրի, անբեռն թե բեռնի արա-
յումոց . . . :

Էջ 708.— Ընդդէմ պատասխանի ի
Գրող Արող առ դեւան որ փորձեն գտնել :

էջ 710.— Առ խորհուրդսն որկորստու-
նեան :

ԼՁ 717.- Աս խորհուրդսն պտոնկու-
րեան :

ՀՁ 724.— Առ խորհուրդսն արժարսի-
սուսեան :

էջ 731. — Առ խորհուրդսն տրտմու-
րեալսն :

Էջ 740.— Առ խորհուրդսն արանու-
րէամ :

ՀՅ 746.— Առ խորհուրդսն երկբա.

ԾԱՆՈԹ — Վերջապահութիւնը Սեբե-
կ, կը սրահսին երկու պլաներ:

Մանր Յիշատակագրութիւնք Գրչի Կ.
 Կանուին չատ մը պուխնեւոյ. մեղքը. Կատ.
 նենք կարեւորենք միայն :

1 — էջ 52 — Բարեխառնութեամբ
որ հաւրս Անտոնի ողորմեա Քս. բաղմա-
մեղիս Հոնիսկոյ պրոդի սորալ:

2.— Էջ 58.— Բարեխաւսութեամբ
սր. Հուրս Պաղոսի ողորմեա Քա. առաւ
անուն Սարկաւադի Հանիօղու, ամէն:

3.— էջ 126.— Զմեղապարտ և ըստ
յազմամեղ և զանաթան զծոցս զրկս յի
չեսջիբ ի Քո. Յո. ի Տէր մէր, ով եղրայ
Յոհաննէս, յորժամ ընթեռնուս զսոր
կտակաւ, եւ Աճ. զմեղ յիշեսցէ, ամէն:

4.— էջ 212.— Սբ. Հարգա բարե

խաւսութեամբ փրկեցէ Քս. դախմար գրող-
յիկա Հանիսուկ :

5.— էջ 487.— Ով սր. եղբարք որք
ընթեռնոյք զբանքս սր. հարցն, աղայեմ
ոչ բարկանալ ախմար գրողի սորա Հանիս-
կու այլ ներում շնորհել անյարմար և ան-
կերպ զրոցս զի տուայտէի նիւթոյս և ախ-
մար դրոյս, այլ փափաքէի սր. բանիցս և
համարձակեցայ զրել. բայց զուր փասն
Տեառն թողութիւն արարէք :

6.— էջ 640.— Բարեխաւսութեամբ սր.
հարա Մարկոսի և ամենայն սր. հարցս
և ընտրեալ նահատակացս թո Քս. լիծ. ու-

ղորմեա բազմամեղ և ախմար գրողի սորա
Հանիսկու և ծնաւդաց իմոց ըստ մարմնո և
ամենայն ազգայնոց և հազեւոր եղբարց ի-
մոց Սարգսի և Պաղոսի, և քեզ փառք :

7.— էջ 710.— Ով աստուածաբեալ
հարք որք միտս միայնակեացս ստուգիւյ
ունիք և աւկտիք ի ամանէ, աղայեմք զի
վասն լիլ. սիրոյն գրագմամեղ և զանառակս
Հանիսուկ զրոց սր. բանիցս յիշեմք ի
սր. յաղաթս ձեր, զի բժշկեացէլ զցոսս
հոգոյ իմոյ բժիշկն հիւանցաց Քս. և զձեզ
զաւրացուցէ առնել զկամս իւր :

301

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— Տ

Տեղի

ԲՀԶ = 1627

ԵԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 26×20×4: էջ 456: Հանգս-
մանք յաւ ընդհանրապէս. թերոյթիւր կան
տեղ տեղ: Թուղթ ողորկ: Գրիչ՝ Յակոբ:
Գրութիւն՝ գլխաւորինք կարմիր, մնաց-
եալը սև մեկանոյ, երկսին, 43 տող: Նոս-
ք տար խոստ: Համոտտապորութիւնք բաւա-
կան առատ: Կարմիր կանաչ լուսանցա-
յարդք և գլխադարդք իւրաքանչիւր գլուխի
սկիզբի: Խորանագրայ մը, էջ 13: Կոչե-
կաթ տախտակեայ, ինքնատիպ քանդակ-
ներով. առաջին կողքը փրթած: Ստացող՝
Կարապետ Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ասաց ոմն ծեր... կէտ սիւ-
նակ:

էջ 1բ.— Վարք հոգեւորի մեծի և կա-
տարեալ ծերոյ.— Եղգեքոս ոմն տնուն
միայնակեաց...:

էջ 4.— Մեծագոյն մտք պարայ:

էջ 5ա.— Յառաջադրումով զբող
Վարդոց Սրբոց Հարանց և Քաղաքապետ-
քիւմ Ծոցա.— Որ էրն ի սկզբանէ առ լիծ.
Առտուած հան...:

էջ 6բ-7ա.— Պարայ քոզում 25
տողի միջոց:

էջ 11-12.— Դատարկ:

էջ 13.— Խնայք ցնայրն Անտոնիս և
տաէ...:

էջ 65.— Կարապետի մեծի վարդա-
պետի ասացեալ խրատ...:

էջ 442.— Մեծագոյն մտք պարայ:

էջ 446բ.— Պատմութիւն վարք երու-
նեկի կառնաւոր ազգասացելոյն վասն Քի.
սրբոյն քաղաւորին Հոռոմոց.— Որք և Կ-
րարք և հարք յուրաք...:

էջ 455բ.— Դատմութիւն պատուա-
կամ եւ ցանկալի յոյժ հաւաքեալ ի մի ի
քաղմոց ասացելոց վարդապետաց.— Խոս-
տովանիմ և հաստատ զղուպախոս միտ-
թիւն...:— Մէկ սիւնակ միայն, յազորդ
էջը դատարկ:

Մամբ յիշատակագրութիւն Գրիչի.—

1.— էջ 79բ.— Ով սր. ընթերցող թո-
ղութիւն մեղաց հայեցէք զծողիս և ծնո-
ղաց իմոց. յիշեցէք և զի յիշմանս ոչ ենք
արժանիք. և դուք յիշեալ լիջիք ի Ք. լի.
մերոյ. և որ զամէն ասնեզ գումէն:

2.— էջ 107ա.— Ով սր. ընթերցող
յիշեմք յարժանաւոր աղթս ձեր զա-
նարման գծոցս և գծեղանք իմ և թողա-

թիւն մեղաց հայեցելք, և ողորմածն Ած .
 մէջ և մեղ ողորմեացի, ամէն . ի թվ . ԹՃ .
 3.— էջ 151բ.— Ով սբ . ընթերցողք

յիւնցէք ի Թս . զԹակոր գրողս, և զկարա-
 պետ բանի սպասաւորս, զստացող գրոցս,
 Ած . ողորմի սասցէք :

302

Մ Ա Շ Տ Ո Ց . — 5

Լիմ Ամապատ

ՋԷԹ = 1530

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մաւալ 26×18×7: էջ 620: Հանդա-
 մանք լաւ ընդհանրապէս . Նորոգութեան
 և նթարկուած է: Թուղթ ղեղնորակ կոչաւ:
 Գրիչ: Յովսէփ Արեղայ Աղթամարցի: Գրու-
 թիւն՝ խորագիրները և գլխագիրները կար-
 միր, մնացեալը սև մեյանով, երկսիւն, 24
 տող: Բոլորգիր վարժ: Զարդարուն սկզբ-
 նատուր և յուսանցազարդք իւրաքանչիւր
 կանոնի սկիզբը: Կիսախորանք, էջ 38, 89,
 124, 151, 199, 391, 421: Խորանշարդ,
 էջ 19: Մանրանկարք ի յուսանցս, էջ 65,
 76, 82, 83, 84, 104, 253, 288, 299, 320,
 342, 367, 376, 589: Նկարք, էջ 18, 390,
 120, ղեկքին երկուքը մասամբ եղծուած:
 Կանկարձ տախտակեայ, ջանդակազարդ .
 նախապէս արծաթազարդ: Ստացող՝ Պար-
 սաձ միայնակեաց Ուրանցի: Յիշատակա-
 ղիրք.— Գրիչը, Ռատակէ Արեղայ և Գր .
 Շղթայակիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1—4 և 617—620.— Պահպանակ մա-
 ղաղաթեայ . բնաիր սեւ երկաթադիր, մասն
 Աւետարանին Յովհաննու:

էջ 5—8.— Դատարակ:

էջ 9.— Քարոզ Եկեղեցւոյ.— Եկեղե-
 ցին մի անուն է, և բ իրս ցուցանէ, զշին-
 ւալն եւ զշինողն, մինն զքնակութիւն՝ և
 միւսն զքնակեալն . . .

էջ 16բ.— Յառաջարկութիւն Գրոցս .
 — Կաման Այ . այս ինչ կայ ի տուի գրոցս
 ալս . — Ա.— Հիմնարկէ Եկեղեցւոյ . . . —
 Լ.— Նոր Գիրք տաւանելոյ:

էջ 18.— Կոմսովն իմնարկութեան սբ .
 Եկեղեցւոյ:

Ա.— էջ 19.— . . . Յովհաննու Ման-

դակունցոյ Հայաց Կաթողիկոսի արարեալ
 զհիմնարկութիւն և զարհմութիւնս սբ . Ե-
 կեղեցւոյ:

Բ.— էջ 38.— Իսկ ի Ուսակատիս
 Արքիմուրեան Եկեղեցւոյն . . . :

էջ 65.— Ըմդ Քարոզիս և զԳանձս
 տսն ի խորհրդաւոր.— Տաճարդ երկնային,
 տուն Քրիստոսային, տեղի անմահին . . .

12.— Հիմնարկէ Եկեղեցւոյ,
 Թ . 302, էջ 18

Գ.— էջ 82.— Կոմսն յարժամ Նոր Դու-
 ուրն գնեն Եկեղեցւոյ:

Գ.— էջ 83.— Կոմսովն աւրեմութեան
 զգետնող սրբութեան:

Ե. — էջ 84. — Կամովն Սկի եւ ԼՐագ-
քմայ աւրեանելոյ:

Զ. — էջ 86. — Կամովն պղծեալ կե-
րակրաց:

Ը. — էջ 88. — Կամովն Լևսգան Արի-
նելոյ:

Թ. — էջ 93. — Կամովն զուր խաչա-
յուսյ առնելոյ:

Պ. — էջ 104. — Կամովն վասն պրդ-
ծեալ տոմարի:

Ռ. — էջ 117. — Կամովն Տնտես Արի-
նելոյ: ... Դարական ի ներքեց շնորհալի
վարդապետէն Գրիգորոյ. *ժամն տնտես
արհնելոյ.* —

ժառու հաստիս կրանուստամի,
վանականաց միաբանի.
եղբայրս, մեր տրմոնս կարգի.
զմեզ կերակրել ըստ պիտանի.
շնորհիւ քն Տէր սա լրցցի
եւ ի չարեաց ազատեսցի:

Ուսկէս սրբայն տեսնանաւի,
պրականուն քն վրկայի.
որոցս յայրեսց տրմոնս կարգի.
ձեռնադրութեամբն Պետրոսի.
որոյ շնորհաւ սա լրցցի
եւ ի չարեաց ազատեսցի:

Յոր ինչ սարին ձեռն մրիսի,
պարգեւի հոգւոյդ առատացի.
սոռ եղիսէի եւ Պարսաւի.
եւ այլ սրբոցն որպէս ասի.
որոց շնորհաւ սա լրցցի.
եւ ի չարեաց ազատեսցի:

Տէր հաց եղուց կեանարար.
ամէնատառ եւ բարեարար.
բամդ հայրական որ տարմնացար.
եւ հաց կեանց ամուսնեցար.
շնորհեա եւ մեզ ձեռամբ տալա
լրդոյտու մեր եւ կերակրեա:

Աստուածածին մայր քամին,
լերկմից իյեալ կեանց հացին.
տոր մէր բարեացս լիւսիւն.
եւ տրմոնսս առաջաւորին.
սպասաւորել մեզ ըստ կարին.
եւ վարձատրել ի բէն իրեկին:

Ճ. — էջ 124. — Խրատք ԼԿրտու-
րեան հոգեւոր հար մերոյ Գրիգոր վար-
դապետի: Յարժամ կամիցի քրիստոնէա առ-
նել. պարտ է զայն կարգ կատարել: Յոր-
ժամ տղայն լճ արեալ լինի. տայ բերել ի
զաւիրս սր. եկեղեցւոյն:

Էջ 142. — Խրատք զգոյշութեան զոր
տացէ Բանաւայն հանդերձելոցն պսակ առ-
նուլ կանխաւ. եւ դարձեալ ի ժամ հարսան-
եացն: Եւ երէ ոչ ընրեռնու զգարագս եւ
զգոյշացաւսմէ. ինքն տացէ վրէժս ան-
ձանց մոցս յաւուր դատաստանին զոր դա-
տի Աժ. — *Գիտասցի որ զեհեղ, որ Հան-
գերձեալ էք կապել ընդ ժիւղանս լրճով աւ-
րինաւոր ամուսնութեան...*

Ըջ 149. — Եւ առեմ զեղսս աւրինու-
րեան. — *Ամենապար Տէր Թագաւոր...*

Ճ. — էջ 151. — Կամովն Պսակի:

Ճ. — էջ 171. — Կամովն հաղորդ տա-
լոյ:

Ճ. — էջ 178. — Կամովն զամ. վախ-
ճանեալ տղայսն. որ ի տասն տարւոյն ի
վայր եմ, առ Քս. յուգարելոյ:

Ճ. — էջ 199. — Կարգ եւ Կամովն զամ.
հաւատացեալ մեղեցեալսն ի Քս. յուգար-
ելոյ:

Ըջ 227. — Այլ Ողբ որիք ձայնիս. — *Բե-
րեկ Հոգեւորքն տնցայ Հոռ տառի գրեմս
կապուցի...*

Ըջ 230. — *Ստորին յառնեցի, բա-
լարցիք. Քճ յԱղեքանայրի Անն կուսեա
կուգա, եւ կամ լիվ դարձանայուն:*

Ըջ 234. — Եւ այդուցն զան ի գերեզ-
մանն եւ ասնն զամբիճքն ի բուն:

Ըջ 242. — Կամովն իսրմաւորն:

Ճ. — էջ 247. — Կամովն Հսգեանու-
ղիստ առնել մեռելոց:

Ճ. — էջ 253. — Կամովն Խաչ Արի-
նելոյ:

Ճ. — էջ 280. — Կամովն Սիրմ եւ
Շեղք եւ Հրմծան աւրեան:

Ճ. — էջ 286. — Աւրեանային Մըր-
զոց: Վարի յուսանցիլին. *Աւրեան թիւն
Հատի Պատարագի, տանձի եւ խնձորի, խա-
ղաղի, չաճի եւ թիւն:*

Ը. — էջ 288. — Կամովն տեսնական
աւրեան:

Ը. — էջ 299. — Կամովն Զուր Արի-
նելոյ: Յատուր զայտեսն եւ Յայտու-

յեան ՏՆ. մերոյ Յի. Բի., երթալով ի Սր. Յարդանան, այս կամոն կատարի:

Իր. — էջ 319. — Կանովն Ոսնայաւա յիմ...:

էջ 328. — Երանելոյն Եռանման վարդապետի, որ մականունն Պառզ ասի, ասացեալ բան վառն Սիրոյ:

Իդ. — էջ 342. — Կանովն ժամեաւար ասրիմելոյ:

Իդ. — էջ 344. — Կանովն վառն հիւսնոցաց աղաւթելոյ:

էջ 349. — Քարոզ Բախանայից Անուաղորդիւն. — Բաւանայք որ յիցին եւ մի զարշնցուցանիցեն զանուն ՏՆ. Այ. Իր. հանց...:

էջ 354. — Հարցումն իսկականսն առ հոռիւնալոյն աստիճանաց իմն կարգաց. — Աստուածային եւ վերնական շնորհն Երկնային...:

էջ 375. — Կանովն յորժամ սարկաւագ ձեռնադրին:

Իւ. — էջ 391. — Կանովն Անուաղորդիւն Բախանայից:

էջ 405. — Ասա եւ զգանձս ընդ Քարոյիս. — Գրթա ի միջ Տէր ամենակալ...: Յաջորդ էջերու վարի լուսանցքին. «Դռնն Ձեռնադրութեան Բաւանայից ի Մերեանց Գրդար վարդապետէ ճշմարտաց»:

Իդ. — էջ 420. — Քախանայաւալ:

էջ 547. — Գանձ Թաղման Բախանայից ի Մանուէլ Բրդնեցոյ. — Մեծ եւ Հրդար ասուն Հաւալի...:

ՄԱՆՈՒԹ. — Ստորին լուսանցքին կայ աս տեղեկութիւն Հրաւանդը գրչէն. «Ձաւրինն զտեճիս աշտար Երկր իճղկան ի յԱրհիւս. Թէ աստ եւ Թէ յանցալ տարն աստ. զի անհաս է մտաց հոգեղինաց»:

էջ 551. — Ողբ ի յԱռաքիլ վարդապետէ Բաղիշեցոյ. — Յիւլիսյ գաւր մահուն սիրտ իմ ասանի...:

ՄԱՆՈՒԹ. — Վարի լուսանցքին կայ հետեւեալ բացատրութիւն. «Ուսանաւոր է զինչ: Ան կասեալ կուրայ. վասն այն չհագեցի»:

էջ 552բ. — Փոխէ ի յԱղէկաւորի ձէն ասաց. — Ես եմ կորուսեալ ոչխար մարտիկ ի սր. քո հօտէ...:

Իւ. — էջ 577. — Աղաւթ վառն երաշ-

տութեան. — Տէր Ած. ամենակալ, որ վերաւնա զամպս ի ծաղաց Երկրէ...:

Իր. — Իւղաքերից Անտարան Մաքէասի:

ԻԹ. — էջ 589. — Քարոզ պատուիրանն. — Լուարուք ինձ որդեակէ իմ...:

ՄԱՆՈՒԹ. — Յաջորդ էջերու ասորին լուսանցքին կայ սա բացատրութիւն. «Ձարոզ պատուիրանիս յոռնալուն պիտէր գրի. նա լուրինակն չկէր. յետոյ աստ գրեցի. անմեղապիր լեր եւ Ած. ողորմի ասաց»:

Տարբեր գրիչ. բաւարգիր.

Լ. — էջ 605. — Կանովն Յարակերտ գիրք ասրիմելոյ...: — Աւրհնեալ եւ Տէր Ած. մեր որ հոռու պատուիրանս...:

էջ 606, եւ 608-616. — Դասարկ:

Դիւխաւոր յիշատակարան Գրչի. —

էջ 599ա. — Փառք Սր. Երբորդութեանն եւ մի Ած. ութեան ամէն: Եւ արդ ես անարգս եւ անպիտանս, անարժանս եւ անպիտանս, եւ ամ. մեղաւք եւ աղտեղութեամբ զատածեալս, անիմաստս եւ անբաւարար ի զիրս զընթեան, Յուսէի մեղաւք խաբիւրդ եւ ոչ ալքիւրդ. շնորհիւ ՏՆ. սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զատուս աստուածալարմար, զբնարս Ած. աշունչ, զհպարտեղիս բուրաստանս, եւ զճաղկաւորոյն մատնանս, զսպարթափրթիթ եւ զյոգնապտուղ զերս, որ է կոչեցեալ Մալթոց, հաւաքեալ տիեղերայոյ վարժապետին եւ հոգիւնկալ տնի Այ. Մալթոց վարդապետի: Որ սովաւ կատարին եւաթն խորհուրդ որ. Եկեղեցոյ եւ Երթն աստեան քահանայութեան, եւ ամ. կարգ եւ սահման ըրիտունկալուն հաստատոյս:

Որ եւ տեսեալ զանտառիկ մեծութիւնս եւ զդանձս պատուականս, լարեպաշտ եւ աստուածասէր, հաւատարիմ եւ իմաստուն ճշմուրս միայնակեաց Պարսաւ, եւ հոռափափաղ ստորի եւ յաւար կամաւք ստացաւ զաս յարգար վաստակոց իւրոց, յիշելով զորն մարգարէին որ ասէ. Երանի որ ունիցի դասակ ի Միտն եւ բնտանի յեճմ: Վասն որոյ եւ զրեյ զսա յիշատակ բարբ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնաւչաց իւրոց, հարն Յոհաննէսին եւ մաւրն Մարգարտին, եւ Եղարացն Մարգարին եւ Վարդանէսին, եւ հաւ-

ըզբաւըն **Յովանիսին**, և որդւոց նորին կարապետին և **Մեխիբին** և **Մկրտչին**, և չարեւորաւ կնոջն **Շուքրանին**, որ շատ երախտէ և մայրութիւն է արեւ. այլ և չարաներուն, **Շաղուշին** և **Սալամին**, և երկրորդ մօւրն **Մուղային**, և միւս չարոսինն **Մանիչակին**, և զորք որդոյն **Մարտիրոսի**, կտրտպետին և **Յովանիսին**: Այլ և աւ. ազգականաց և ամ. արեւան մերձուորաց իւրեանց կենդանեաց և հանդուցիրց, ամէն:

Արդ աղաչեմ զամենեանս զմանկունսրդ սբ. եկեղեցւոյ, զի որք աւուրիք ի սմանէ կարդալով և կամ աւերակելով, և կամ չարեւանցի տեսանելով, յիշեմք ի սբ. և յերկնաթռչ յազաւթս ձեր, առաջի տնմա՜ զստիկնն Այ. զատուածասէր և զյարեւոյշտ տանուտէրն զբարեմիտ ճրդնաւոր միայնակեացն **Պարսամ**, և ըզնաւոյն իւրեանց, զկենդանիսն և զհանդուցեալսն, և զամ. վերոյ զերայսն ի սմայ, որք մօտն ինչ ունին ի սբ. զիրքս, և թողութիւն մեղաց խղիղեցէք ի Բ՛լ. և յորտր սրտի և ի բերանով Ած. ողորմի առացէք ամ. վերոյ զիրկոցս ի ամա. զի ձեզ զիւրին և և մեզ կարի և յոյժ պիտանի: Եւ ինձն որ առատն է ի տուրս լաբեաց, ձեզ յիշողաց և մեզ յիշեցեկոցս տացէ զիւր երկիւղիկն աւրալու թիւնն: Եւ նմա փառք յաիւտանս ամէն:

Եւ արդ զրեցաւ սա ի մեծ **Թփականիս** հայոց, ի Զ և ԷԹ ամի, ի ծովամիջակ առապատիւ, և յանտիկ ամբողջաւ որ կոչի **Լիմն**: Ընդ Հովանեաւ գեղեցկաշէն և մայկուշ որ. տաճարիս, որ յանուն սրբոյն **Գեորգիոս** զարապալարին կառուցեալ կայ: Ի Հոյրտուկտութեան տն. **Գրիգորիսի**, և ի թաղաւորութեան **Դանամ** փաթշահի, որոյն չա՜հ Դումայիլի: Յայսմ ամի գրեցաւ սբ. զիրքս յերկիրս **Գնունեաց** որ այժմ ասի **Աւուլ**, ի դաւաւ և ի յար ժամանակիս, որ ի հարկապահանջութենէ անաւերեաց շատ զկողորեայք անմարդարեակ եղեն, ի յարութենէ անխմաստ բռնաւորաց: Եւ այս ամ. մասն ծովացեալ մեղաց մերոց:

Արդ յիրես անկեալ աղաչեմ կողկողային պաղտառանաւք զմանկունոք սբ. և կեղեցւոյ՜ զի յիշման արժանի առնէք զըստացող սորա զբարասէր միայնակեացն ըզ-

Պարսամ, և զձեռոյն իւր զ**Յոհանն** և զ**Մարգարիտ**, և զեղբարքն **Սարգիսն** և զվարդանէսն, և զհաւերդալոյն զ**Յովանն** և, և զորդիսն զհարապետն և զ**Մեխիբին** և զ**Մկրտչին**, և զհաւերդաւր կէն **Շուքրան** մամէն, և զհարսն **Շաղուշին** և ըզՍալամն, և զերկրորդ մայրն **Մուղային** և զհարսն **Մանիչակին**, և զեղբոր որդին **Մարտիրոսն**, և զորդիսն զհարապետն և զ**Յովանն** և զայսն ամենայն:

Եւ զիս զթմբրեայս յամ. տեսակս մեղաց և զանյիշելի և զեղկելի գծոց Ախթամարցի, և զձեռնաղան իմ և զուսուցիչքն, և զամենեանսն, որ ի վերայ մեզ և լախտիք ունին, թէ հոգեւոր և թէ մարմնաւոր: Եւ թողութիւն մեղաց խղիղեցէք յորժամ զանարիւն դառնն զենջիք. և յաւթար կամաւք և ի բերանով Ած. ողորմի առացէք ամ. վերոյ զիրկոցս ի ամա. զի տասցէ Տէրն թէ որով չափով չափէք չափեսցի մեզ:

Նաև զամենեանսն որք մասն ինչ և լախտեաց ունին ի սբ. գիրքս. և որք հոգաւորաւթնութեամբ խնամեն և յաւ պահեն, զմատն չքթանան և զթոխտան չքթեն. Գն. Ած. զնոսա ինամէ ընդ Հովանեաւ թիւոց իւրոց ամէն:

Այլ և աղաչեմ զամենեանս, անմեղազիր լինել խղորութեանն և սխալանացն, զի տրդէտ ևմ զրոց զիտութեան, և ամաւարմար ի զիրս զրչութեան. մասն այն ինքն հայցեմ և աղաչեմ, զաւելորդն րոտնայ և զպոկական յնույ: Եւ լաբերարն Գն. զձեր զամ. հոգեւոր և զմարմնաւոր պակասութիւն յրնու: Եւ նմա փառք յաիւտանս ամէն:

Բախիշան ուն ցանկացող ևղև Մալթոցիս և ոչ կարաց կատարել: Այլ առացաւ զսալ **Պարսամ** միայնակեալոց Ուրանցին, և ևս զսայ ի նոյն գեաւորաբարդիւր յՈւրանց ի ուրն Սր. Ստեփանոս Նախավկային և Սր. Նշանին, յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնաւոյց իւրոց: Եւ մի՛ ոք իշխեսցէ Հնոցուցանել զսայ ի դրանէ Սր. Ստեփանոս Նախավկայիս, ոչ ի մերոց և ոչ յառաւորաց: Եւ թէ ոչ յանդգնի և հանէ, զանէձքս կամին և զմայնեկն առցէ և մեր մեղացն պարտական և տէր լիցի, ամէն:

Այլ Յիշատակարամ.—

էջ 597-8.— Բուրդգիր.

Տէր Գրբիդոր քաղցր եւ բարի,
 զՄայրոցս ընկալ զնդ հաճելի,
 թէպէտ որ չէ արտօժելի,
 այլ զնի լիցի ընդունելի:
 Առ ի յիշիլ զմեզ ի բարի,
 յաղաթելոյն ժամանակի:
 Սա յիշատակ զնի եղիցի,
 եւ ծրնալոցքն քո բարի,
 Յոհաննիսի եւ Մարգարտի,
 եւ ամենայն ազգատոճի:
 Կուս իմոցն ամենայնի,
 Հարց եւ եղբարց եւ վարպետի,
 ամէն ամէն եւ եղիցի:

Ջերկյա սակաւ խոյս մատանց,
 ընկալ ի սէր քոյին կամաց,
 Պարսամ որ եւ իմ սիրեցած,
 եւ բարեկամ ինձ ի սրտաց:
 Ասկաւ է բանն այս ի բազմաց,
 բայց զստաւոր բառ զխոտթեանց.
 եւ զարթոցիչ սա ծոյլ մըտաց,
 եւ արտփարան է տխուրթեանց:
 Յոյժ փարատիչ է սա վշտաց,
 եւ մրիտիթար սրգաւորաց.
 ատիթ պատճառ է թողութեանց,
 գործոց մեղաց եւ յանցանաց:
 Սա յիշատակ մեզ անմոռաց,
 ի բարեւէր քոյին մրտաց.
 ինձ եւ իմոցն ծրնալոց,
 Հոպեւորաց, մարմնաւորաց:
 Յուսկին յետին է ի դրջաց,
 այլ եւ արբուայ կարգաւորաց:
 Ջիս լանձն տունձ քոյին կամաց,
 յաղաթս յիշիլ բարի մըտաց.
 եւ զուրկողչ լեր ի յարեաց,
 եւ աղաթեա առ Տէր Աստուած:
 Այժմ է ինձի քաւիչ մեղաց,
 մինչ չէ ելիլ աւրս ի ձեռաց:
 Որ կայ տեղի պաղատանաց,
 զղջումն ողբոց եւ արտառուաց,
 կրժոց բախումն ընդ յանցանաց,
 կրժն յաւտուտ եւ յայ աշաց,
 յուղաց հոնին եւ այն ի մըտաց,
 եւ հառայանս ի լի սրտաց:
 Յորժամ նստի յաթոռ փառաց,
 ստեղծողըն ըր՝ յորից Աստուած,
 զերգս ընդունի յերկնաւորաց,

զքաղցրը հնչումնսն հրեղինաց.
 զմերս ընկալցի ընդ հրեշտակաց,
 զերգսն չընչին հողեղինաց:
 Պարգեւատուն ողորմութեանց,
 միզ պարուել վարձս լատ բարեաց,
 յառատամիտ իւրոյն չորհաց,
 թողցի զպարտիս մեր յանցանաց:
 Ամէն:

Գոյս է չընչին սակաւ[ու]որ,
 սրգինչքն մեծ եւ փառաւոր,
 Բամեայ բանի. յոյժ զստաւոր,
 զիտուն մրտաց է ըղձաւոր:
 Իմաստութեամբ խորհրդաւոր,
 եւ հանճարեղ բան լուսաւոր:
 Գրեալ ի սէրտս հոգեւոր,
 բոնտորաց բոն շահաւոր:
 Որք միտ զմեկն բանից բոյոր,
 պողաբերեն յոյժ ընդաւոր:
 Բոտեալ սիրով արգասաւոր,
 զղրծողս յիշեալ տէր Գրբիդոր:
 Ի հանդիսի տուն իմբաւոր,
 սուրբ արգարող պարակաւոր:
 Էին բանին Հաւրն երկնաւոր,
 փառս տացուք մեք բանաւոր:

Գրչի մամր յիշատակագրութիւնք կր
 գտնուին էջ 234, 419, 420, 534, 596, որոնք
 չեն պարունակեր սրեւ յաւելումական
 տեղեկութիւն:

Ենտնագոյն յիշատակագրութիւնք.
 էջ 604, քոյորգիր.— Թվ. 1610.

Հաւոյ Հաւոր թվականին,
 Ծ[— յիսուն] և Թին [— ինն] տւելորդին,
 ուրախութիւն Հայոց ազգին,
 յերուսաղէմ սուրբ քաղաքին:
 Որ եւ զպարտիս վճարեցին,
 զղրտեալ անաթիս ազատեցին,
 զեկեղեցիսն զարդարեցին,
 ուրախութեամբ զյոյսն տեսին:
 Յոռնկն, Հոռոմքն եւ Ասորիքն,
 հիսցեալ սպուշ մնացին.
 այս եղև ատաջնորդութեամբ
 Տէր Գրբիդոր կրաւաւորին:
 Նորողեցաւ զանձս մեծադին,
 ձեռամբ ամամար Ռաւտակէսին,
 առ աշս մարդկան արեղային,
 զործով ստոյգ խաբարային,
 Ձեռք աղաչեմ կողկողաքին,

Հայրք և Լղրաբք զամենևսն,
և որ չնորհէք ինձ թողութիւն,
և զմեր յանգանքն ոչ յիշեսցին:

Իմքնագիր յիշատակարան Գր. Շգրա-
յակիր.—

Էջ 607. նետր շեղակեալաւ.— ԹԿ. 1733.
Վերստին նորոգեալ կազմեաւ և ար-
ծաթեայ իաշերոք զարդարեցաւ սբ. Հայր
Մատոցս՝ ի թուին ՌՃԶԲ ամին: Յորում
յայտն ամի, ի յունիսի ծա օրն, ի ցերեկի
ի մետասան ժամու, յաւուր տոնի սրբոյ
Հայրապետին մերոյ մեծին Ներսիսի, առ
վծ. փոխեցաւ հոգևոր որդին և ցուպ ծե-
րութեան իմոյ՝ Սբ. Էմջի. Աթոռակալ Հա-
նայ Յովհաննէս և Թաւրան Վարդապետն և
Արքեպսոսն, որ ի մանկութենէ ի մէջ Սրբոյ
վծ. ադիր Աթոռոյս սնեալ և վարժեալ, և
հնդեստասն ամ զգործ Աթոռակալութեան
բազմապէս կատարեալ, և զբազում վիշտս
և զնեղութիւնս կրեալ վասն պարտագա-
տութեան՝ նորոգութեան՝ և յիշութեան
Սրբոյ Տանն Այ.: Եւ յետոյ վասն իմ առ-
թիւ մեղացս՝ անոր չկէլի ցաւօք որ տամ-
յալ կոչի հարեալ անկաւ ի մահիճն դառն
հեծութեամբ, զերկու ամ և զերկու ամիս
այնպէս մնացեալ ի մէջ անտանից ցաւօք:

միշտ գոհանալով Այ.: Եւ ի բազում բժշ-
կաց ոչինչ ոգտեալ, յօրն վերորդեալ ա-
ւանդեաց զբազմեղի հոգին իւր ի ձեռն
Այ., յառոյզ հասակի, դառաւտուն ամ դեռ
ևս ոչ լցեալ, և յաստի կենացս՝ և ցնաց
առ վծ. արարիչն իւր, վայելապէղ և զե-
ղեցկատիպ անձն այն շքեղ, և եթող ինձ
Դրիպոր մեղապարտ վարդապետիս հոգևոր
հօրս իւրոյ սուգ անհնարին և կսկիծ դառ-
նագին: Եւ յետ բազում ողորմք ցնա թա-
ղելոյն, սբ. գրքիս այս՝ ի Սր. Փրկի-
վանքն ի կարող Հայրապետաց Սրբոյ Աթո-
ռոյս՝ զի էր մեծ երախտաւոր Սրբոյ Տանն
և ինձ ողորմելոյս, ետու զպիքս նորոգել
և կազմել մեծի Լղրոյն իմոյ՝ Սր. Յարու-
թեան Բէիդ Յովհաննէս ծերունի վարդա-
պետին, և արծաթով զսա զարդարեալ՝
յարդեանց հանդուցելոյ ցանկալի որդոյն
իմոյ՝ առ ի յիշատակ յուսաւորեալ հոգոյ
նորա:

Արդ՝ յընթերցողաց յալով խնդրեմ
զի լիաւերտ զթով ասիցէք, վծ. ողորմի
Աթոռակալ Յովհաննէս վարդապետի հո-
ղոյն. որ և նմա և ձեզ և մեզ՝ Տէր ողոր-
մեսցի, ամէն: Ձեռամբս զընցի դառն ող-
բովք և բողոքով արտասուօք:

303

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 3

ՄԻ ԵՍ ԱՅ Է Լ Ա Ս Ո Ր Ի

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԷՍՅՈՑ.— 2

Փ. Բ Ո Ւ Զ Ա Ն Ք

Կ. Պոլիս

ՌՂԸ = 1649

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 26×20×4: էջք 418: Պրակք
ԻԴ—ՈԱ: Հանդամանք յաւ: Թուղթ տոկուն:
Գրիչ Յարութիւն Դպիր: Դրութիւն՝ զըյ-
խապիրները մասամբ կարմիր, մնացեալը
սև մկանով, երկսիւն, 31 տող: Նոտրապիր
վարժ: Համառօտագրութիւնք առատ: Լու-
սանցադարձք էջ 226, 229, 278, 358, 408,
Կիսախորան, էջ 235: Խորանադարձք, էջ 3:

Մանրանկար մը, էջ 237: Նկար մը, էջ 2:
Կազմ՝ կիսակաշի, խաւաբարտեայ, Ստա-
ցող Յակոբ Դպիր:

Մամօք.— Պակտոյ Ա-ԻԳ պրակներու
մասին տես զըյի յիշատակարանէն յետոյ
մեր կողմէ տրուած ծանօթութիւնը:

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

էջ 1.— Յամկ Միխայէլ Դրոց:

էջ 3.— ՏՃ. Միխայելի Պատրիարքի Ասորք շամառոտ ժամանակաց զբայցք, քաղութան արարեալ ի յալովից պատմագրաց ի վարժս բամախրաց. ժամանակ տեղեկութեամբ յԱղամայ ետեղ միմնել յետիմ առաքս քիտացեալ.— Հմմտ. Ա. Հատոր, Բ. 169:

էջ 22թ.— Յս. Քս. անսկիզբն ի մասնակէ և սկիզբն և կատարումն ամ. Քս. Հանայութեան Որդին Այ.:

էջ 229թ.— Տէր Միխայել միմնել ցայս վայր. ոստի վարդաւն սկսածի վարդապետսրմ.— Այլ մեք Հետեւեալքս և պատահալքս...: Հմմտ. Տպ. 1870. էջ 609:

Բ.— ԲՈՒԶԱՆԿԱՐԱՆ

էջ 235թ.— Բուզանդարան Պատմութիւն. խոստարանութիւն նախադիտելի է. Այս ինչ է ի զգործութիւն երբորդ պատմութեանց մամտակալի կանոնք մատենից...:— Հմմտ. Ա. Հատոր, Բ. 230, էջ 627:

էջ 236ա.— Ա.— Յաղագս որ ինչ յետ քարոզութեան Թաղեղի Առաքելոյ յերկրին Հայաստան աշխարհին որդոյ Թորգոմայ:

էջ 271.— Չորրորդ Դպրութիւն Բուզանդիա:

էջ 356.— Դպրութիւն հինգերորդ Բուզանդիայ. Հինգերորդ խոստարանութիւն զոր ասելոցս եմ...:

էջ 407.— Բիւզանդիա վեցերորդ խոստարանութիւն...:

էջ 415ա.— ... եւ սրբոյն Տրդատայ կայսերէ բնակութեան էր ի պատան Տարսույ շինեալ զիւր եղբայր:

էջ 417-Ց.— Դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.

էջ 415ա.— Փառք և զոհութիւն, տրւելութիւն անձապապաք և արտաւարածին երկրպապութեան, ետակ անձաւորութեան և եղակի էութեան Հաւր և Որդւոյ և Սր. Հոյոյն, զթածին և որդւոյն, նախախնածին և մարդասիրին, յար. եղականաց ի նմանէ զոյացելոց, յերկնաւորաց և յերկրաւորաց, ի Հրեշտակաց և ի մարդկանէ, յաւէտ անսկիզբն և անկէտ ըստ իւրում անսահման էութեան ի կամս Հաճութեան իւրում, աշտմ, և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Աստանաւր զրեցաւ և զբաւ առեալ կատարեցաւ Հոգեկուարճ բուրաստանս որ ասի Պատմագիրք, որ ըստ անուան իւրոյ սկիզբն առնէ զհաւրէն նախնոյն Աղամայ, և պատմէ մի ըստ միոյն զհանգամանս նահապետաց, թուարարաց, հայրապետաց, և հասուցանէ մինչ ի յետին մամտակալ: Չորոյ զճաշակ առեալ, և փոփաղանաւոր ստացեալ զսառստումաւոր Յակոր Դպիր, ակն կախալ բանին Պողոսի Առաքելոյն որ ասէ. զգիրս սուրբս զիտես որ կարող են զեզ իմաստուն առնել. այլ և վասն բաւութեան և թողութեան մեղաց, որպէս և ասէ Տէրն. արարէք պտուղս արժանի տալախարութեան. և մարդարէն ասէ. զմեզս թողորմութեամբ բաւեցես և զանարկնութիւնս չորսաւք տնանկաց. նաև վասն ուղտութեան և բարեգարգութեան և իմաստութեան մանկանց եկեղեցւոյ, զի ամուսումն և առաքելութիւն զրովք կատարի Այլ և ի նախնմ և ի փափալ շարժելոյ զայս՝ ճշմարիտ արդեանց և բարի գործոց ըստ տալեցն թէ՛ նախնմաւոր յերուք չորհալցն որ յաւն են:

Ըստ այսմ յարացուցի աստուածաւոր և հաստարիմ քրիստոնեայն Յակոր, վասն յերոյ ասացեալ աւղտակար պատճառացս ցունկացաւ իւր և այս պատուական գրոցս, և ետ զիւր յիշատակ Հոյոյ իւրոյ և բարեւելք ծնուցացն իւրոց մահաւոր Վահրատին և մահաւոր Եղատային և քրեւրցն Քնարին, Դշխոյին և Մարթիան, և պապերին նորին Յովնայոյն և Յովանէսին, և մամեւրցն Քնարին և Մեհարին, և Հարսիւրոյն Կիրակոսին և որդոցն նորին, Յովանէսին և Ղուկասին, և Հար քրեւրցն Չուլային, Աղկույին և իւրեւրին, և նախնացն նորին Աւտիքին, Սիրունին և Երանոսին, և Քնարին և իւրեւրին և ամ. առաւարան մերձաւորացն. այլ և զաւակացն իւրոց կենդանեացն, Յովանէսին, Մարթային և Ղուկասին, և հանգուցելոցն՝ Յովանէսին, Սարային և Մկրտիչին, նաև. կողակցին Գոհարին, և Հաւատարմն իւրեւրցն թողութիւն յԱյլ. ինչորեցէք, զի և Տէր յմերն թողցէ. և աշխատաւորքն և երախտաւորքն ի սոյն, բարի վարձս բնկայցին յԱյլ, յարմէ և մեղ յիշելոցս և ձեզ յիշողացդ և Ամ. ու

ղորմի ասողացող, տացէ Տէր զերկնից թա-
ղաորութիւնն ի փառս անուան իւրոյ, ա-
մէն:

Կատարեցաւ զիրքս պատմութեան որ
ունի յինքն ամբարեայ ի սոյն քառասուակ?
գնդաձև փոքրագեղ տփիս զգիրսն հան-
ճարեղ իմաստնոյն Ազաթանգեղոսի, որ
յայտնէ պատմութիւն մեծին Տրդատայ եւ
զՍրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին եր-
կար եւ ճոխ պատմութեան Սյւլ եւ զՄոյ-
սէսի Խորենացոյ: Դան. զեղիշի որ զՀա-
րազ Մեծագ պատմութեանցն սկիզբն առեալ
հասանէ մինչ ի Քաջն Վարդան: Դան.
յոտեառն Միխայիլի Պատմապիտան. եւ զԲու-
ղանդ՝ որ սկիզբն է առեալ յԱղամայ եւ
հասուցանէ մի քստ միովէ մինչ ի վերջին
մամանակս:

Իսկ ի դիմ արկանել եւ յաւարտ հասա-
նել զորոյս եղբ. ի թիականիս հայկազա-
յաւմի, Ողբ. ամի, ի մայրաքաղաքն եր-
ջանիկ ի մեծն Կոստանդնուպոլիս, ընդ Հո-
մանեաւ հռչակաւոր տաճարի Սրբոյն Սար-
գիսի Զաւարտայ ի ժամանակս իշխանու-
թեան տաճկաց Սուլթան Իպրահիմ քան-
կալի: Դան. ի հայրապետութեան որ ի Սր-
իջմիածինն Տեառն Տէր Փիլիպպոս Սրբազան
կաթողիկոսի. եւ յԱռաջնորդութեան Մր.
Էմայ Տէր Ամատուր երջանիկ բարունա-
պետի: Զեռամբ անցաւոր զրչի, սուտ անուն
Բարութիւն Դայրի:

Աղայիմ դամենեանց որք հանդիպի
սմայ կարգալոյս եւ կամ հարեանցի տկա-

նելով յիշեցէք յերկնաթուղ յաղաթ. ձեր
զվերոյն ասացեալ ասացաւդ արդա զառ-
տուածաւոր Յակոբ Դայիր, եւ զԳրաբեպա-
տան ծնաւորն իւր զմահտեալ Վահրատն
եւ զմահտեալ Շաղատան, եւ զգլխակոս
զՅովանէսն եւ զՄարթան եւ զԴուկասն, եւ
զհանգուցեալոսն առ Քա. զՅովանէսն, յոյ-
Սառան եւ զՄկրտիչն եւ զամ. արեան մեր-
ձաւորան յիշեցէք առ Տէր. Եւ աշխատա-
ւորացող ի սայ՝ վարձա քարիս տացէ Ամ. եւ
որք յիշեց զմեզ՝ Որդին Այ. եւ զմի յի-
շեցէ, և որորմութեանցն իւր արմանի
արտացէ, հանդերձ հաւատացելովք ի Քա.
Յա. ի Տէր մեր. Եւ մխիթարէ. Հոգին Ամ.
Հարբ եւ Միածին Բանին տացէ մեզ դարձ
ի մեղաց յայտ աշխարհիս եւ մասն քար-
եաց ի հանդերձեալն: Եւ որք քնթեռնուի
զսա րանայ զմիտս եւ մխիթարէ յուսով
սնրապաւ րարեաց, եւ առեյ տայ զոր ե-
րեւիսս, եւ զՄիայնն սիրել եւ վասն ա-
պառնի պատկացն վաստակել եւ նմին ակն
ունել ի Քա. Յա. ի Տէր մեր, որ է աւրհնեայ
յաւիտեանս, ամէն: Հայր մեր որ յերկնայ
ես սր. եղիցի անու.:

Երկրորդն է Ազաթանգեղոս եւ Միխայիլ
զիրքս ի Մր. Էմ. առ զքան Մր. Բակուրս:

ՄԱՆՈՅ. — Վերև յիշուած Ազաթան-
գեղոսը, ուրոյն կազմուած, այժմ կը կրէ
Մատենադարանիս 314 թուահամարը: Իսկ
Մ. Խորենացին եւ Եղիշէն միասնաբար կը
յոտնուին 310 թուահամարի տակ:

304

ԱՍՏՈՒԱԽԱՇՈՒՆԶ (ՄԱՍՆԱԿ). — 3

(Ո. կէս ԺԳ. դարաւ)

ԿԱՐԱՅՈՒՄԻՍԻՒՆ, —

Ծաւայ 26x18x8: Թերթ 280: Պրա-
կըք, մաղաղակեայ մասին ԺԲ-ԼԱ: Հան-
գամանք բաական լաւ, յուսանջքները վը-
նասուած եւ նորոգութիւն կրած: Մազա-
ղաթ հաստ: Գրիշէ՝ Թորոս դայր մաղա-
ղաթին. իսկ Թղթեայ մասին Մարուգէ ե-
րէց: Գրութիւն՝ խորագիրները — ոմանք

բոլորովին զուեթափուած — եւ զլիազիր-
ները կարմիր, միացեալը սեւ. միւսնով,
Երկսին, 31-33 տող: Բոլորդիր վարձ:
Կարմազգիծ լուսանցադարձ զլիաւոր հա-
տուածներու սկիզբը: Կիսախորանք, Թղ.
50ա, 68ա: Խորանադարձ, Թղ. 2ա, 68ա:
Կաշեկազմ տախտակեայ: Մազաղաթեայ
դաշակաւակ՝ երկերկու Թերթ, սկիզբը եւ

վերջը, երկաթադիր Ահտարանի մասն։
Ստացող՝ Սոսթենէս բարունի։

Դրանք.— Հմմտ. այս ձեռագիրը թ. 306 Ածաշունչին հետ որ նախ բովանդակութիւնն ունի և կր պատկանի նոյն գրչին։

ԲՊՎԱԼԵՂԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Թ. 1ա.— Յետնագոյն յիշատակագրութիւն, տես յետոյ, և պանդան գրափորձեր։ Յաջորդ էջը զատարկ։ Թերթ 1-44 բամպակեայ հաստ թուղթ է։

Թ. 2ա.— Առակք Սազումնի, որդոյ Կառլի քաղաքին ինքայնի։

Թ. 3յա.— ... Բամբ Ժողովոցի...
— Սնանդանքիւն ունանութեանց, սակ ժողովոցի...։

Թ. 4յա.— Ձանապան յիշատակագրութիւնք, տես վարք։ Յաջորդ էջը զատարկ։

Թ. 45ա2.— Երգ երգոց որ է Արեմուքիւն Արեմուքեանց...։

Թ. 48ա2.— ԴԱՆՈՒԹ.— Տպագրեալի Բ. 15 համարի «Սրունք» բառին զիմաց յուսանցքի վրայ նշանակուած է «Կարթէք»։ Իսկ «Եւսեպի» բառին տեղ ընտրելն մէջ ունի «Տեսակ» և յուսանցքին «Հասակ»։ Յաջորդ համարին վերջը յուսանցքի վրայ կարմրադեղ արուած է սա տեղեկութիւնք. «Մինչև ցայս վայր մեկնութիւն չի տալու»։

Թ. 50ա2.— Խմատոյթիւն Սալաւուլի Արքայի Հրէաստամի։

Թ. 61բ.— ԴԱՆՈՒԹ.— Տպագրեալի ԺԸ. 15 համարին կից կայ սա յուսանցագրութիւնք. «Էղածմանն թողաւոր որդոյ իւրոյ մեռելոյ արար պատկեր»։

ԴԱՆՈՒԹ.— Թի 67 և 68 թերթերուն միջև կտրուած է 1 թերթ։

Թ. 68ա1.— Մարգարէութիւն Եսայիայ.— Արատաւանութիւն զԵսայիայի...։

Թ. 69ա.— Տեսիլ Եսայիայ որդոյ Աւովսեա...։

Թ. 118ա2.— Պատգամն Այ. որ Էղիսի վերա երևեալի Քեղիկեայ...։

Թ. 167բ1.— Բարութ.— Եւ այս են բանք...։

Թ. 171ա1.— Ողբք երեմիայի Մարգարէի։

Թ. 174բ2.— Աղաւթք երեմիայի Մարգարէի։

Թ. 175բ1.— Մարգարէութիւն Դանիէլի։

Թ. 192ա.— Եզեկիէլ Մարգարէ։

Թ. 239ա2.— Բամ ՏՈ. որ եղիւ տա Ովսէ...։

Թ. 247բ1.— Պատգամք Ամովսայ...։

Թ. 254ա1.— Միքիէլ։

Թ. 258բ2.— Յովէլ։

Թ. 261ա2.— Արդիտ։

Թ. 262ա1.— Յովնան։

Թ. 263բ1.— Նաւում։

Թ. 265ա1.— Արեւիկում։

Թ. 267ա1.— Մաքսիմիայ։

Թ. 269ա1.— Անգէ։

Թ. 270ա2.— Ջաճարիայ։

Թ. 278ա2.— Մաղաքի։

Յիշատակագրութիւնք.—

1.— Թ. 191բ2. բոլորգիր.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան յախտանան ամէն։

Ձատագող սորս զՍոսթենէս բարունի և զձեռագրան իւր, ազաւած յիշի Ի Տէր Ընդ նմին և զԵկեղիկ զժող սորս զԹորոս Կոյր և զձեռագրան իմ և զհարառաբայն ազաւած յիշի Ի Տէր և շնորհիկ մեղաց թողութիւն։ Եւ զուր յիշադք յիշեալ լիլ։

2.— Թ. 28ա2, բոլորգիր.— Տէր իմ Բա. Փա. սորմեա մեղապարտեա, Մաքսիմի իրիցոս, որ պանուն ունիմ, և զդործրն ոյ։

3.— Թ. 44ա1, նոտրագիր.— Վերաւան յիշատակ է Սերաստացի Սիմէոն Կաթողիկոսին ի մայրաքաւոյն ի Սիւ թվին ԹԶԸ, 1639։

4.— Թ. 1ա1, նոտրագիր.— Եւ յանարման ծառայ Այ. Յօսամեա Էկի ի օծումն, ի թվին Հայոց ԹՃԿԳ [= 1714]. Հայրն իմ մահակսի Մարգիան, մեծ Հայրն իմ մահակսի Մահակն, առայ այս դիրքս ծղենիւրի ոսկի յալայերումն ինձ մեղավորիս։

ԸԿ [= 160] րդտարբք էինք Առաւնաւ շատ ուրախութեամբ զնացինք Էկանք որոց զյիշարքն Հայրն իմ մահակսի Մարգիան և մեծ Հայրն իմ մահակսի Մահակն Օհուրոցի Տէր Գրիգորն և Տէր Պողոս տար Էրէցքն։

5.— Թ. 44ա1, նոտրագիր.— Եւ յառանցիկ մահակսի Մահակի որդի տերացու։

Յովանէս Իււկէր Հայր մեղային որ դուք իւլայք լինիք ի Քս. Է ամէն: Գրեցաւ Թփին ՌժԿԳ ունեւորի իր օրն ար. յիմարեա ճաղաքն Սիս զնազի պապուս հետն մեռն օրհնում այս պիւրքս զնեցի իւ զոչ. ու կէս:

6.— Թղ. 44ա2, Ստորագիր.— Ի Թփա-կանիս Հայոց մեծի, ՌժԿէի, մանուկ մի ծնաւ այսմ տարի անուն սորա Սիրաք կոչի, որդի զյորոյ Ովանէսի, կոչիմք ա-նույմնք Պատմածի, ոյք զարգաք տուք ամս զողորմի, զրոյ զրուս Յովանէսի:

ՄԱՆՈՔ.— Այս յիշատակագրութեան ձեւանք եւ գիրք տարբեր են նախորդէն:

7.— Թղ. 44ա2, Ստորագիր.— Եւ ես մեղաւոր եւ անարժան տիրացու մահաւոր Սիրաքս ի Թփ. ՌՄ(ձ)ԻԵ [= 1776] ամին ի քաղաքս յերուսաղէմ ընծայեցի զգիրքս այս, նորապսակ պատրիարք տեառն Ովանէիմ Աժ.արան եւ յերանիկ վարդապետին ի վայելումն Սր. Յակոբաւ. որ եմ որդի տի-րացու Յօհաննէսի. կոչիմք անվամբ Պա-մասիկաւտէ Ատանացի. ով ոք զարգաք տուք զողորմի:

8.— Թղ. 176ա2, Ստորագիր.— Եւ ես տիրացու Ովանէսի որդի տիրացու մահ-տեաի Սիրաքս յիւլայք Հայր մեղաի եւ դուք յիւլայ լիլիք ի Այ. ամէն:

305

ՔԱՐՈԶԱԳԻՐՔ. ԶՄԵՐԱՆ ՀԱՏՈՐ.— 2

Պ Ք Տ Ա Ր Ի Ի Ա Յ Ի

Երուսաղէմ

ՌժԿԳ = 1664

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 26x19x7: Էջ 910: Հանգա-մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Երե-միայ Սարկուսայ: Գրութիւն՝ խորագիր-ները, սկզբնաորութիւնները եւ յաճախ ընթաններն ու զլիսագիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկային, 35 տող: Բոլորգիր վարժ: Համառոտագրութիւնք եւ կրճատումնք չափազանց առատ: Գունա-ւոր թղթնայի սկզբնատառք եւ բացդոյն յուսանցապարզ իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը: Ստորանագարդ մը, էջ 11: Կաղժոյ կնիւտուր Սարկուսայ, ի Հայապ, Կաշե-կոյմ տախտակեայ:

Ծանօթ.— Հմմտ. այս ձեռագիրը Թ. 189ի հետ, որ Ամբասն Հատորն է, գրուած իրուսաղէմ, 1684ին, Երեմիա երէցի ձեռ-բով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Դատարկ:

Էջ 2.— Այս իմէ է ի Գիրք Քառագիս, Առաջին Հատորիս.— Ա.— Առաջին նա-խերկաբար մասն տարեմտին... — ՃԿԱ.

— Ներբողեան ողբերգարք ի Թաղումն Յո-հաննու Որոտեցոյ...:

Էջ 11.— Ա.— Գրիգորի եռամեծի քաջ հեռեւորի եւ ամյալք փիլիսոփայի,...— ի տաւն տէրուհակաւնաց...:

Էջ 15.— Բ.— Եռամեծի Յօհաննու Ո-րոտեցոյ տիեզերայոյս բարունակաւոր, ի բան որ Աւետարանի. ճեւ յամենուն վեցե-րորդի առաքեալ Գարբիէլք:

ՄԱՆՈՔ.— Էջ 11-46, այսինքն Բ. պրակին վերջը, գրուած է կանոնաւոր մանր նոտրագրով:

Էջ 868.— ՃԾԵ.— Նորին Բարսի Ստեփաննի...:

Էջ 907-9.— Դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Գրիչի.—

1.— Էջ 10թ.— Զեղկեյի եւ զանայի-տան զոծողս զերեմիայ Սարկուսայ, ա-ղաչեմ յիւլայ, ով վեհ պատուական: Որ զրեցաւ ի Սր. Քաղաքս յիւլ. ի Թփ. Հայոց ՌժԿԳ, ամէն:

Ձեռս փրտի եւ Հոգ դառնայ, գիրքս առ ձեզ յիշատակ մնայ. զգծող սորա զն-

րեմիայ, որ եւ յիշման արժան արայ։

Էջ 874, վարքի լուսամզքին.— Ջանադիտան պծողս, զերեմիայ աղաչեմ յիշել ի միեթարանս արքայն Ստեփանոսի ով վեհ պատուական։

Յիշատակագրութիւն կազմողի.—

Էջ 910, Ռոտրագիր.— Արդ կապեցաւ տաղին կապ թոյին հայոց ՌեծԳ յունիս ամսոյն Ծե, օրն Դերթի. ձեռամբ յունիս տնուն Քաշատուր Սարկաւագին ի քաղաքն Հայասյ [հազիւ ըմբռնոյի է] ընդ հովանեաւ։

Սր. Ածածնի եւ Սր. Բառանից, ով որ յիշէ զիս ինքն յիշեալ լիցի ի Բա.է, ամէն։

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն.—
Քկ. 1763.—

Էջ 906բ, անկամն շեղագիր.— Թոյին ՌեծԾի ամին եւ մեղապարտ անուամբ Սա—
հակ լոկ Աքեղայս Սր. Եէմյ. Նուերակու—
թեամբ զործով եկի Վան քաղաքս. Բ գիր տարւոյն. Առաջաւորի Լրկուշափաթն ը օրն եղև կատար...։

306

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ (ՄԱՄՆԱԿ) — 4

Ինծփար վանք

2111 = 1272

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 26×18×7: Թերթք 289: Գրակր Ը-Ա, տաղինը Երկու թերթէ ըաղկացած: Հանդամանք՝ ոչ զոհացուցիչ, վերջին մասերը ցեցերէ կամ որդերէ մնասուած: Ժամանակին նորոյութեան այ ենթարկուած: Թուղթ բամպակեայ, զեղնորակ: Դրիչ՝ Թորոս Սարկաւայ կամ Դպիր: Գրութիւն՝ վերնադիրները եւ մասամբ զլիսադիրները կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, երկուսն, 33 տող: Բոլորդի վարժ: Համառոտագրութիւնք սովորական, Լուսանցազարդք աղօտ զոյնով՝ իւրաքանչիւր զբքի սկիզբը: Խորանդարդք, թղ. 1ա, 58ա, 107ա: Կայնկապմ տախտակեայ: Մագաղաթեայ պահպանակ սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ, երկաթադիր Աւետարանի մասն: Ստացող՝ Սարգիս Բանանայ:

Ծանօթ.— Այս ձեռագիրը ցուցակագրուած է Սիւրմէեանի կողմէ. Հմմտ. Ա. Հատոր, Վեներտիկ, էջ 304-5:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ ա.— Այս համաձայն է ըստ ամենայն մտաց, Սրբոյ Յարութեան գրչայ հին Աստուածաշնչին. որ Հին Կտակարանն միայն է. եւ այս ունի յինքեան զգրեանն Սողոմոնի եւ զամ. մարգարէից:

Ծանօթ.— Ե... Այս ծանօթութիւնը անյայտ նորագործով, թերեւս լինի Հաննից

Մալեան Սարգիս Վարդապետինը... (Պապայան, Յուլիակ, տետր ԺԴ, էջ 1061):

Էջ ք-դ.— Դատարկ:

Թղ. 1ա.— Ծանաչել զիմաստութիւն եւ զիրատ...:

Թղ. Դր2-8ա 1.— Մէկ ու կէս սինակ պարագա ձգուած է, բայց բնագիրը անթերի է:

Թղ. 8ա 2.— Առաջի Սազովմանի, բամ երկրորդ:

Թղ. 21ա2.— Առաջի Սազովմանի.

Նորոգ ծեռնդ որ յերկիր դաս, եւ յերկարեալ կենաւք մնաս...:

Հմմտ. Բանք Չափաւ, Վեներտիկ, էջ 362:

Թղ. 21բ 1.— Առաջի Սազովմանի ար-
գայի իլի. ամբողջ...:

Թղ. 25բ.— Ներքիտի առացեալ.

Բանիդ ընդ Հաւր Հականի...:

Տառիս զրողի տէր Ներսէսի:

Եւ Սարգսի վերծանողի,
զերամաքուր կրանաւորի:
Նոյնպէս եւ ինձ մեղաւորի,
Թորոսիս փցուն զբէրի:

Հմմտ. Բանք Չափաւ, էջ 363:

Թղ. 26ա 1.— Բամբ Ժողովողին, Որ-
դայ Դաւթի Սազովմանի արգայի իլի. յիմ.,
նկլտիստուտ.— Ունայտութիւն ունայտու-
թեանց ասաց Ժողովող...:

Թղ. 34ա 1.— Երգ երգոց, որ է Արի-
մուքիւն Արիմուքեանց...:

Թղ. 38ա2-ր 1.—

Նորոգելոյս ի քէն Յիսուս...:

Հմտ. Բանք Զարիս, էջ 364:

Թղ. 38բ2.— Խմաստութիւն Առաքմանի,

Թղ. 54ա 1.— Տն. Ներսէսի արարեալ
յիշատակարան Առականց Սողոմոնի, զոր
խորոյ ձեռութիւն զրեւաց—

Առատածեղէն Հոգեւոյն ի սմա

խաղաղութեան անուն արքա...:

Հմտ. Բանք Զարիս, էջ 357:

Թղ. 55ա 2.— Նորին ի Սողոմոն ար-
քայն—

Սա մարդարէ տառուածարան,

և խմաստուն յոյժ խոհական...:

Հմտ. Բանք Զարիս, էջ 351:

Թղ. 56բ 1.— Ա.— Ամրաստամութիւն
զխորայնիէ...:

Թղ. 58ա 1.— Տեսիլ Խաւս երգոյ
Ամովսայ...:

Թղ. 107ա 1.— Բանն Այ. որ եղև ի վե-
րս Երեմիայի Գեղեկան...:

ԵՄԱՆՈԹ.— Բղ. 151ա, ստորին իու-
սանցրին՝ մանր ըստըրգութ. «Լեզբ արի-
նակն անխմած»:

Թղ. 159բ 1.— Բարութ.— Եւ այս են
բանք...:

Թղ. 163բ2.— Սրբայն երեմիայի Ողբ:

Թղ. 169ա2.— Մարգարէութիւն Գա-
միելի:

Թղ. 190բ2.— Տեսիլ եղեկիելի Քահա-
նայի, որդոյն Բուգեա, զոր նոսն յերկրին
Վաղգեկացոց ի վերայ Քորաք զետոյ:

Թղ. 243բ1.— Մարգարէութիւն Ու-
սեա:

Թղ. 250ա2.— Մարգարէութիւն Ամով-
սայ:

Թղ. 256ա 1.— Մարգարէութիւն Մի-
քիայ...:

Թղ. 282բ2.— Մարգարէութիւն Մա-
ղափա, որ քարգմանի իրեշտակ.— Ա.—
Եւ սա յետ իւրին ի Բարկույն մարգարե-
ան...:

Թղ. 285ա2.— Մահ Մաղափի Մար-
գարէի:

Թղ. 286-289.— Դատարկ:

Դիւանաբ յիշատակարան Գրչի.—

Թղ. 285բ.— Փառք Ամենասուրբ Էր-
րորդութեան յաւիտեանս ամէն:

Աղղ զրեցաւ Ամաշունչ տառս սրբոց
մարգարէիցն ամ. ի Քաղաւորութեան Երկ-
րորդ Լեւոնի և ի Հայրապետութեան տն.
Յակովբայ ի վանքս որ կոչի Մեծքար ընդ
Հովանեաւ Սր. Ամաշունչ և Նշանին սրբ-
րոյն Թէոդորոսի և այլ սրբոց վկայից որ ի
սմա Տարապոսի, Պորոսի և Սնդորոնիկոսի,
ձեռամբ անարժան զպրի Թորոսի, ի խնդրոյ
պատուական Հոգեւոր եղբար մերում
Սարգսի քաշանայի, որոյ Տէր Ամ. վայելել
տառէ զստ ընդ երկայն ատուս:

Աղղ աղաչեմ զամենեանս որք աղղ-
տիք ի սմանէ ընթերցմամբ կամ արինա-
կաւ, զստացաղ սորա զՍարգիս Գաշանայ
և զճնուպան իւր և զամենայն աղղայինս
աղաչեմ յիշել ի Տէր և խնդրել մեղաց թո-
ղութիւն:

Ընդ նմին և զիս զեղեկելի զրիս Թո-
րոս և զճնուպան իմ. ո՛հ և զերջանիկ ձե-
րունին զհաւերգրայն իմ զԹորոս վանկի
մականան իւրեցեալ Քարձ, և զստաջորդ
ուխտի անապատիս զտէր Յակովբ աղաչեմ
յիշել ի մեղատարի: յաղաթն ձեր և Հա-
րցի մեղաց թողութիւն ամենեցուն առ Հո-
սարակ մեղ թողիւն և ստացողին և ա-
յոց Հարցա: Եւ Քա. Ամ. որ փշեաց զհոգին
սուրբ ի մարգարէքս յայս մարգարէանայ և
զուշակել զիւր մարմնանայն ի Սրբոյ Կու-
սէն և զիկրկանի զայուստն և զդատաստա-
նը, ձեղ յիշողոյ և մեղ յիշեցող ստՀա-
սարակ ողորմեացի և նմա փառք յաւիտե-
անս ամէն:

Եղիսկոպոսն սնուց և կերակրեաց և
Հաւերգրայն ուսոյց ընդամ տառապա-
նաք, ո՛հ տառել աղաչեմ վանս սոցա,
խնդրել Լայիսկոպոսին Հանդիւն ընդ ՄԼԵԻ-
սեղեկի, և Հաւերգրայն ընդ քաշանայիցն
սրբոց. և թէ զուր մէկ խնդրէք և Հայցէք
և նոյն ձեղ ըրեալպատիկ պարգեւեացի:

Մամբ յիշատակալորութիւն գրչի.—

1.— Թղ. 57բ 1.— Տէր Ամ. աղիւսեա
տկար ընտրեալն մեղապարտ զրոգիս սու-
տանուն սարկաւաղի Թորոսի, և ողորմեա
Հոգեւոյ իմոյ և ձեւալաց իմոց ի քում զա-
լատեանդ ամէն:

2.— Թղ. 106ա 2.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան յախտեանս ամէն: Արդ զընցաւ սա ի ստոյյ եւ յընտիր արիւնակէ ի Թու ՁԱՒ: Արդ աղանձմ դամեանեանս սրբ կարգայք եւ ընդարինակէք՝ յիշեցէք զստացաւոյ սորա եւ զգրող սորա եւ զծննդոսն մեր ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր՝ եւ զոր զուք մեղ եւ Ած. ձեզ:

3.— Թղ. 169ա 1.— Ձեզկելի գրող սորա զԹորոս յիշեցի Տէր Յս. եւ խոշորութեանս անմեղադիր լերուք:

4.— Թղ. 190ր 1.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան եւ մի Ած.ութեանն յախտեանս ամէն: Ով դասք յուսեամից աղանձմ յիշէ յարժանաւոր յաղաւթս ձեր զստացաւոյ սորա զվարդիս թաննայ եւ զծննդոսն իւր որ ստացաւ զսա ի վաշերումն անձին իւրոյ եւ յիշատակ Հոգոյ իւրոյ եւ

ծննդաց իւրոց: Ընդ նմին եւ զիս զեզկելի զծող սորա զԹորոս Սարկաւազ եւ զհուրեղրայրն իմ վերլուծանող բանի եւ մականուն կոչեցեալ Քարձ Թորոս, եւ զծննդոսն իմ յիշեցէք ի Տէր եւ զուք յիշողդ յիշեալ յիշէք ի Տէր Յս. եւ ընդ սուրբս զստացէ զմեզ:

5.— Թղ. 243ա 2.— Ով պատուական թաննայք, որք կարգայք եւ արինակէք, յիշեցէք ի Տէր Յս. զստացաւոյ սորա զՍարգիս սպասաւոր բանի, եւ զծննդոսն իւր եւ զամ. աղգայինս: Ընդ նմին եւ զիս զեզկելի զծողս Թորոս զայիր եւ զծննդոսն իմ, եւ զհաւրեղրայրն իմ զԹորոս Վանկցի մականուն կոչեցեալ Քարձ. եւ Քս. որ առատն է ի տուրս պարկեւոյ ձեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշեցեալս առհասարակ ողորմեսցի եւ նմա փառք յախտեանս ամէն:

307

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 4

Մ Ի Ե. Ա Մ Ո Ր Ի

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 3

Փ. Բ Ո Ւ Ջ Ա Ն Գ

Տեղի

ԻՀԳ = 1624

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 26 x 20 x 2: էջ 310: Գրակք Ած.Ի: Հանգամանք լաւ ընդհանուր առմամբ. նորոգութեան Լնթարկուած: Թուղթ: Գրութիւն՝ գլխադիրները մասամբ կարմիր, մնացեալս սև. Վրանով, երկսիւն, 41 տող: Բոլորդիր վարձ: Համառօտագրութիւնք բաւական առատ: Պորանդարդ մը, էջ 3: Կազմ կիսակաշի խաւաքարտեայ: Կնիք, էջ 3, «կարապետ Վարդապետ Ժառայ»: որ է ստացողը:

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մամօք.— Ա. կողքին ներսի կողմը, չեղարդիր.— «Պատմութիւնք Միքայելի Ասորոյ յայսմ եւս ի 303 եւ 662 Թուահամարն զոյգ ընթանան»:

էջ 1ա.— Ցանկ Միխայել գրոց:

էջ 3.— ՏԱ. Միխայելի պատրիարքի Ասորոց Համառօտ Ժամանակաց գրոյցք, քաղաւթու արարեալ ի յալսից պատմագրաց, ի վարժս բանասիրաց. սղաւմանկ տեղեկութեամբ յԱղաւայ հետէ միմյեւ յետիմ յաւուրս քեւացեալ.— Համտ. աստ, Թ. 303:

էջ 169.— Ա.— Յս. Քս. անսկիզբն ի ժամանակէ եւ սկիզբն եւ կատարումն ամ. թաննայութեան Որդին Այ.:

էջ 171ա.— Տէր Միխայել միմչեցայս վայր, աստի վարդաւ սկսամի վարդապետմ.— Այլ եւ մեք հետեւեալքս եւ պատանեալքս...: Շեղադրեալը լուսանցքի վրայ:

Բ. — ԲՈՒՋԱՆԴԱՐԱՆ

էջ 175բ. — [Բ]ուզանդարան Պատմութիւնք, խոստարանութիւն նախագիտելի է. Այս ինչ է ի դպրութիւնս երբորդ՝ պատմութեանցս ժամանակագիր կանոնք մատենից. . . : — Հմմտ. աստ, Թիւ 303 :

էջ 176. — Ա. — Յաղագս որ ինչ յետ քարոզութեան Թաղէասի Առաքելոյ յերկրին Հայաստան աշխարհին որդոյն Թորգոմեայ :

էջ 204բ. — Չորրորդ Դպրութիւն Բիւզանդիա :

էջ 265. — Դպրութիւն ինկեքնորդ Բուզանդիա. Հինգերորդ խոստարանութիւն գորստելոցս եմ. . . :

էջ 305. — Բիւզանդեայ վեցերորդ խոստարանութիւն. . . :

էջ 310. — . . . Եւ սրբոյն Տրդատայ կայսերնք բնակութեան էր ի գաւառն Տա-

րօնոյ շինեալ զիւր Լղբ(արց) — Վերջին վանկը յաւելեալ է տարբեր նոր գրչով :

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.

1. — էջ 162բ. — Չկարապետ վարդապետն յիշեցէք ի Քս. դատացող տառիս :

2. — էջ 166բ. — Չկարապետ վարդապետն յիշեցէք ի Քս. և ևն. ողորմի տառացէք, որ ևս զրել զպատմագիրքս յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնողաց իւրոց :

3. — էջ 310բ. — Քս. ևն. լուսաւորեալ զհոգի ստացողի զրոցս զկարապետ վարդապետին, և ծնողաց նորին և տմ. մերձաւորացն, և որ ի սմա մասն ունիցին, տմէն : Եւ ինձ մեղապարտ զրչի մի բերան ևն. ողորմի ասացէք և ևն. զմեզ յիշէ իւր լարբայութիւնն : Ի թուին Հայոց Ռէֆ. տարեկցաւ Միխայէլ պատմագիրքս. տրւինայ է ևն. :

308

ժՈՂՈՎԱԽՈՑ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Վան ?

1616-1617

ժողովածոս կր պարունակէ

Մ. Խորենացի, Մեսրոպ Երեց, Տեպիլ Ս. Սահակայ, Եղիշէ :

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մուշայ 26 x 20 x 1.5 : էջք 254 : Պրակք Լ-ժէ : Հանդամանք զրեթէ լա : Թուղթ՝ նախորդին նման : Գրիչ՝ Գրիգոր ՔՀն. Հիւլանցի, սրգի Ամբրաղիոյ : Գրութիւն՝ խորագրերնրս սկզբնատառերը և հատուածներու առաջին տողերը կարմիր, մնացեալը սև միւսնով, երկուսն, 44 տող : Բոլորովր վարժ : Համառոտագրութիւնք բաական տառ : Կազմ՝ կիսակաշի խաւ քարտեայ. պահպանակ թղթեայ սկզբը և վերջը լէկ մէկ թերթ (էջ 1-2 և 253-4) : Ոտացող՝ Կարապետ Վրդ. Մոկացի՝ Կալօնց :

Մանօք. — և-Չ պրակները աւամ դարձած են առանձին հատոր մը, Թիւ 309 : Այս Թ. 308 ձեռագրի մասին Համառոտ տեղեկութիւններ կան Խորենացիի Քննական Հրատարակութեան մէջ, էջ 89 :

Ա. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. — 2

Մ. Խորենացի

էջ 3. — Մովսէսի Խորենացոյ յաղագս մերոյս յիսկգրանն յայտմ բանիցս, Սահակայ Բագրատունոյ խնդրալ. — Ձանրսպտ խաղացմունս տատառածայնոց ի թեյ չնորձացն. . . : — Հմմտ. և. Հատոր, էջ 625 :

էջ 34. — Կատարեցան ցանկէ առաջին ծննդաբանութեան Հայոց Մեծաց : Ի Պարսից առասպելեաց, յաղագս Բիւրասպի Աշղահակայ : Բայց զինչ տարփանք թեյ. . . :

էջ 35բ. — Ցանկ Երկրորդ Գրաց. — և. — Միջակ Պատմութեան Հայաց :

էջ 44ա. — Ը. — Ցաղագս մերոյ Արշակայ Առաջնոյ եւ երկրորդ գործոց : — Նկատ. — Նոյնը կայ նաև ցանկին մէջ, էջ 35 :

էջ 54. — ԻԹ. — Առաջումն իշխանացն Արդարաւ առ Մառննս...

էջ 55. — Քարգորութիւն յեղեանս. Առաքելայն Թաղէի...

էջ 58. — 2Թ. — Յազազս վախճանին Տրդատայ թագաւորին...

էջ 59բ. — Բովանդակեցան Գիրք Երկրորդ Գառապիտոյնիւն չայոց Մեծաց:

էջ 90ա. — Յանկէ Երկրորդ չատուածի: — Ը. — Աւարտումն չայոց Պատմութեան:

էջ 91ա. — ԵԹ. — Ենիւած կարմոյ ճաղափն որ կոչի Թեոդոսայօլիս:

էջ 91բ. — Մովսէսի հարեմացոյ Աւարտաբանութիւն մերս իշխանեաց: չատուած երրորդ: Ազգեա Սբ. Հոգի Ած. — Ը. — Ոչ հաւատութիւնք...

էջ 116բ. — Թուրք Արտաշրի առ Վրոնաշապուհ. — Մարդկանց Արտաշէր արքայից արքա, առ եղբայր Վրաճապուհ թագաւոր չայոց...

էջ 128բ. — ԿԸ. — Ողբ վասն բառնայոյ քաղաքաւորեան չայոց յազգեմ Արշակունեաց. եւ եպիսկոպոսայետութեան ի տառնէ Սրբոյն Գրիգորի...

էջ 130բ. — Աւարտեցան Գիրք Երրորդ յանկ ելանելոյ Պատմութեան չայոց Մեծաց:

Բ. — ՊԱՏՄ. ՄԵԾԻՆ ԵՆՐԱՆԵՍԻ. — 2

ՄԵՐԱՊ ԵՐԷՅ

էջ 131ա. — Բազազս զարմից Սրբոյն Գրիգորի. եւ Տեսիլ Սրբոյն Ենրաւսի, եւ րովանդակ պատմութիւն ազգեմ Մառնիւնէից, մինչեւ ցԱռքն վարդապետ, եւ մինչեւ ցիս արիւնական ազգեմ Հռոմայեցոց, որ իրեն զարեգակն եւ լոյս եւ փրկութիւն ծագեցան տիեզերաց: — [Ծ]ՈՒԹ եւ տառնեւորդի տմին մեծին Տրդատայ թագաւորին չայոց, նստաւ յԱթոռ Թաղէոսի Առաքելոյն Լուսաւորին չայոց Սուրբն Գրիգոր...: — Հմմտ. աստ, էջ 57:

Գ. — ՏԵՍԻԼ Ս. ՍԱՀԱԿԱՑ. — 1

էջ 159ա. — Գառաջարան Տեսիւն Սրբոյն Սահակայ Պարբեի չայոց կարողիկոսի, գոր եցոյց մեա Բարձրեայն անբաւ. մարդասիրութեամբն իւրով. — Եւ յես

ճառանն Յակոբարի, որդոյ Շապնոյ թագաւորին Պարսից, թագաւորէ Վրաճ որդի նորա...: — Հմմտ. Գ. Փարսեցի, Վենետիկ. 1933. էջ 57:

Մանօք. — Գրեթեանս ընթացքին տեղ տեղ կան կարմիր գոյնով խորայիւրներ: Մարգարէական տեսիլք բաժնուած է մանր տուններու, աւել, Թուահամարով: Ապա կը յաջորդէ մեկնութիւնը, դարձեալ Թուահարուած ածք: — Ի վերջոյ սա բացատրութիւնը. «Բայց այլ խօսքն մեկնութիւն ոչ ունին, որ են բանք Հրեշտակի Այ. եւ պատասխանիք Սրբոյն Սահակայ, եւ են յայտնիք եւ տառնէ մեկնութեան, զանգի պարբարանք եւ, եւ որ պարբարանք են, մեկնութիւն մի՛ խնդրէր: Արդ եթէ կամիս զդատելոյ եւ դմեկնութիւնը ընդ միմեանս հասարակ, ամ. բանի դմեկնութիւնն գտանես համարալորով. սկիզբն ի տեսլանէզ արայ, եւ ալիւն ի մեկնութեան զարեւ գտանես, եւ դեռն նշան, եւ գտանես ամ. բանի տառնէն գմեկնութիւնն:

էջ 171բ. — Վասն Սրբոյն Մերսոպայ որ Մաշքոց կոչեցաւ. — Եւ յետ վեց ամսոյ կատարման նորին տարոյ հանգստեան Սրբոյն Սահակայ...: — Հմմտ. Գ. Փարսեցի, էջ 113:

Դ. — ՊԱՏՄ. Ս. ՎԱՐԳԱՆԱՑ. — 1

ԵՂԻԶԷ

էջ 172ա. — Պատմութիւն Սրբոյն Վարդապետ Գալի եւ չայոց Սպարապետի եւ վկայի Գի. յեղիշայն Սրբոյն. Մառաք երիցու հաւյնցեալ. — Զբանն վասն որոյ պատուիրեցիս արարի ո՛վ թա՛, վասն Հայոց պատերազմին հրամայեցիս, յորում բազում առաքիտացան բան թէ սակաւ: Ահայ նշանագրեցի յայտն յեթն յեղականի: Առաջին՝ դժամանակն...: — Հմմտ. Մատենադարանութիւնք Եղիշէի, Վենետիկ, 1859, էջ 5:

էջ 205ա. — Զորարդ. վասն երկպառակութեան իշխանին Սիւնեաց եւ ընդեւրաց իւրոց:

էջ 208բ. — Վեցերորդ. կրկին անգամ ընդդէմ չայոց կայ պատերազմաւ քաղաքին Պարսից. — Մեծ է սէրն Այ. զան դամ. մեծութիւն երկրաւոր...:

Մանօք. — Գրիչը փոխանակ օրինա-

ի Քս. է Այ. մերոյն Բայց զրեցաւ ի թվին Ռիկն:

7.— էջ 158թ, Յատրագիր.— Զբաղմամբ չհոգիս եւ զպայտոս ի բարեկաց եւ զյարացեալս ի յորեաց զԳրիգոր գրիչս, զդատարամեալս եւ զստորգրեալս ի կենաց կտակէն, պատահողք սմայ՝ յիշման առնէք որքանիս եւ զիման ամ., եւ յիշողք յիշեցէ մարդասէրն Ած. յանմոռաց գուծն իւր, ամէն: Եւս առաւել զստացաւ զորոցս զհարսակտ վարդապետն:

8.— էջ 171թ, Յատրագիր.— Քս. Ած. բարեխօսութեամբ եւ աղօթիք Սրբոյն Սահակայ Հայրապետին ողորմեայ ինձ անպիտան եւ անարհեստ զրչի սուտանուն Գրիգորի եւ եղբարցն իմոց եւ ծնողացն, եւ քեզ փառք լամ. զոյիցս, ամէն: ԹՎ. ՌԿԶ:

9.— էջ 245թ.— Զբաղմամբ չհոգիս խոցեայ ի նետից բանասրկութիւն զանազան մեղօք, զԳրիգոր Հիգամցիս որ անուամբ ՔՀյ. կոչիմ եւ զործով հռիւ զտանիմ, յիշիլ պայքիմ, եւ աղօթիւք սոցայ զողորմութիւն Այ. ի Հոգիս մեր շնորհեյ, որ րոկար անձամբս գծեցի զպատմագիրքս, ի թվին ՌԿԶ. եւ Քսի փառք յաւիտեանս ամէն:

10.— էջ 249.— Բարեխաւսութեամբ սր. եւ մաքուր, քաջ եւ յաղթող զաւրաւորին եւ նահատակին Վարդանա՝ եւ ամ. ինքնանուէր պատարագեալ բանակի նորին հաղար եւ երևուն եւ վեց նահատակացն, մանաւանդ մաղթանաւ սր. եւ ընտրեալ Ղևոնդեանց քահանայիցն վարդապետացն եւ հայրապետացն, ողորմեցի Տէր Ած. ստացաւ զի սր. զորոցս Մովսէսի Կարապետ վարդապետիմ որ մականուամբ Կայօննց առնեւ, եւ ծնաւոցս նորին, հօրն Մեարոպին եւ մօրն Այամին եւ եղբարցն Խաչատրին եւ Հայրապետին եւ հօրեղբար Սրապիտին եւ սրբոցն Աւարին եւ Միխիթարին եւ այլ ամ. մերձաւորաց նոցին ամէն:

Դարձեայ կրկին անգամ աղաչեմ ի խորոց զնթերցողք սր. զորոցս, Ած. ողորմի ստացէ՛ք վերոյ յիշեցեալ Կարապետ վարդապետին. եւ ուսուցանողի նորին քաջ եւ մարտի Սիմէոն Բարսեղապետին, որ ՌԿԳ [= 1614] թվականին հայոց փոխեցաւ առ Քս. ի Շամիրամակերտ մայրաքաղաքին, որ այժմ ստի վան: Իսկ որ քաջ նմա ողորմի, ինր յԱյ. աւերհեալ լինի յայժմ ի ներկայս եւ յապառնի, եւ զաստատան իւր քաղցրացի:

309

Ա. Գ. Ս. Թ. Ա. Ն. Գ. Ե. Ղ. Ո. Ա.— 2

Տեղի

ՌԿԶ = 1617

ՆԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուշալ 26x20x1: էջք 142: Պրակք ԱՁ: Հանդամանք բաւարար, լուսանցքներէն ցեցակեր: Թուղթ՝ նախորդին նման: Գրիչ Գրիգոր ՔՀն. Խիզանցի: Գրութիւն՝ զյիսպիւրնեբր մեծ մասամբ կարմիր, մնացեալս սև: միանոյ, երկսին, 44 տող: Բոյրոյցիւր վարմ: Համառօտագրութիւնք լուսական առատ: Խորանազարդ մը, էջ 3: Կաղմ. կիսակաշի խաւաքարտեայ Ստացող՝ Կարապետ Վրդ. Մովսէսի, Կայօննց: Կնիք՝ էջ 3, Կարապետ Վարդապետ ծառայ:

Դիւնթ.— Այս ձեռագրի մասին հա-

մառօտ տեղեկութիւններ կը զտնուին Ալաթանդուտի Գնանեան Հրատարակութեան մէջ, էջ ԻԳ. ուր սակայն Թիւր փոխանակ 309-ի նշանակուած է 310:

ԲՈՎԱՆԴԻԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ազաթամգեղ: Ազնեայ Յս. Քո. Ած. իմ եւ Տէր.— Իղժք բաղձացեալք ցանգալիացն, զկամս նաւեւոցն ի նաւահանդիտն հասանել խնդրութիւն է խաղալութեամբ. վասնզի ի մէջ ուսուցեալ ալեւացն, որ ընդդէմ դառնան մբրկածին օլորքն ի մարտ պարտութիւն ընչաքաղցիցն եւ. օկոտմարաւեացն, ժամ եղեալ

բողոքաց միաբան սանձեայ թիակօքն զերկ-
 վար տախտակադործացն, ընեռակերպ եր-
 կաթապործացն զմիմեանս քաջ[այ]երկոյ
 կասկած էրկեզի սրտիւք ի կապոյս զաւ-
 տին միարժակ լինէին, անքայլ դնացիւք՝
 և անընթաց ոտիւքն թողցաւ... Զմմտ.
 Ա. Զատոր, էջ 624:

էջ 3.— Պատմութիւն Յաղագս Ծննդե-
 անն եւ ՍՈՌԵԱՆԸ եւ վարուց եւ վարդապե-
 տութեան Սյրբայն Գրիգորի մեր Լուսաւոր-
 չին, յԱգաթանգեղոսէ.— Ընդ նուազել ժա-
 մանակաց թաղաւորութեան Պարթեւաց...

էջ 33.— Դմաթ.— Կէս էջ պարապ
 թողուած է նկարի համար, ինչպէս կը հաս-
 կցուի վարի յուսանցքին զրուած ոտանա-
 տը հրահանդէս.— Զմմտ. Ա. Զատոր, էջ
 624:

էջ 39.— Դմաթ.— Կէս սինակ
 պարապ թողուած է և վարի յուսանցքին
 դրուած. «Հան աստ զՍՈՐԵԱՆ Գրիգոր զա-
 տպալնաւ...»: Զմմտ. Ա. Զատոր, էջ 624:

էջ 40ա.— Վարդապետութիւն Սրբայն
 Գրիգորի առն Այ.— [Տէր] Ած. որ նա
 մեռնի ինքնութեամբ...:

Դմաթ.— Վարի յուսանցքին կը գրտ-
 նրին յովանդակութեան յախարար բացա-
 տրութիւններ, որոնք կ'առնենք քանի
 մը հատ, յաջորդաբար.— էջ 41, վասն
 սննդիչիւնութեան մարդոյն վասն աքա-
 չութեան Այ.: էջ 43ա, Պատրիկ Սեդակոյ.
 44ա, Փոխյեյն եւ թափչեյն, եւայր.—
 Զմմտ. Ա. Զատոր, էջ 626:

էջ 110ա.— Կոտապեցաւ վարդապե-
 տութիւն Սրբայն Սրբոյն Լուսա-
 տրիչ ի վառս Քի. որ է արեմնայ յաւիտ-
 եանս ամէն:

Արդ եկայք հղարարք...:

էջ 131ր.— ԹՈՒՆԻՄ ՍԻՐՈՑ ԵՆ ԼՄԻԱ-
 ԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

1.— էջ 1. վարի յուսանցքին.— ԲԶ-
 դործն ձեռաց մեքոց...:

2.— էջ 32բ.— ԶԿարապետ վարդա-
 պետ և զձեռքն իւր ըստ դրոց, որ զար-
 զիւրս զայս ստացաւ յիշատակ հոգոյս և
 ձեռքաց իւրոյ. ընթերցողք եւ յողջ աղօ-
 թիւք մասին ի Տէր՝ արժանի տանէք յիշ-
 ւոյ, ամէն:

Նաեւ զիս զրազմավէր ոգիս զԳրիգոր
 զժող տառիս յիշեցէք ի Տէր՝ և միայն ողոր-
 մոյ արմանի արէք զաղագաստ ի բարեաց և
 զշունչն որս ի բարի գործս, որ բազում նե-
 ղութեամբ զպատմադիրս գրեցի ի թվին
 ՌԶ. հանդիպողք և յողջ յողորմութիւն
 Այ. յիշատակեցէք զմեղաւորս, ամէն:

3.— էջ 77. վարի յուսանցքին.— Ա-
 աղ թէ կարի ձանձրացայ յանկոկութենէ
 թղթիս որ մը զրիչ յետոյ զիւր մի կու շինե-
 ուի:

4.— էջ 142ա.— Ես Գրիգոր մեկու-
 պարտ զրիչ ցանկացայ բարի աւուրցն, որ
 միշտ արծարծէր շնորհք Հոգւոյն Սրբոյ
 յարմանաւորս իւր Սիրոյ նոցին և աղօ-
 թիւն տնչացայ, և զրեցի զՊատմութիւն
 որ. Կաթողիկոսացն և թաղաւորացն, զի
 աղօթիւք նոցա ողորմեցի Քս. Ած., մեկ և
 մերոցն ամ. և աշտոցիկ որ բոլորով սրբ-
 առի և յոմար կամաւք սիրեն եւ ընթեռ-
 նուն զԹուրթ Միաբանութեան և սրբոյ
 սոցա ընդ իրեարս (Տարբեր զիրով) Դատմ-
 եայ յիշեցէք՝ ի Քս. բոլորով սրտիս զՄ-
 կաղի Կարապետ վարդապետ որ մակ ա-
 նուն Կաթողիկոս և զձեռքն իւր, զհաւ-
 րն զՄեղաւորս և զմարն զԱյամ և զհաւ-
 եղարարն զՍրապիւն և զոմ. արեան մեր-
 ձաւորսն, ամէն:

Յիշատակարան Կարապետ վարդա-
 պետի.— ԹԿ. 1631:

էջ 2. բովորգիր.— Ի թվին հայոց Ռ
 և 2, ի ժամանակս յորում էր Հայրապետ
 Սր. եմի. Գանձակեցի Տէր Գրիգորն սրբա-
 սնեայ, որ զամ. տնորինական տեղայ Քի.
 վերստին նորոգեաց որպէս Զօրարարէլ ի
 հնումն իւր. և նա նուստ Մոկացի Կարա-
 պետ պիտակ անուամբ վարդապետ, և պա-
 տաական իւրք տուի յիշատակ Սր. եմոյ
 ի զուտ Սր. Յակարայ: Նախ Ած. աշունչն
 Հին և նոր Կտակարանքն ի մի տուփ: Երկ-
 րորդ զիւրքն է Պատմադիրք, և մեծ Հարսնոց
 վարքն ի մի տուփ: Երրորդ զիւրքն է արտա-
 քին և Սահմանքն Դատի, բովանդակ ըր-
 նարանքն և մեկնիւքն և յուժմունքն ի մի
 տուփ: Զորորդ զիւրքն Գրիգոր Դաթնացոյ
 Հինամ, նոյն արտաքին է զրոց Լուծմունքն
 ի մի տուփ: Հինկերորդ զիւրքն Գանձողիւքն
 և Դատաստանադիրքն և տասն ասացումն—

Հատուած կրորդը: Ազգեա Սբ. Հոգի Ած.:

Էջ 175. — Ոգր վասն բառմայոյ թագաւորութեան Հայոց յազգէն Արշակունեաց եւ եպիսկոպոսապետութեան ի տանէ Սրբոյն Գրիգորի:

Բ. — ՊԱՏՄ. ՄԵՆԻՆ ՆԵՐՍԷՍԻ. — 3

ՄԵՐԱՅ ԵՐԵՅ

Էջ 178թ. — Յաղագս գարմից Սրբոյն Գրիգորի եւ Տեսիլ Սրբոյն Ներսիսի. եւ բովանդակի պատմութիւն ազգին Մամիկոնէից, մինչեւ ցՍուրբն Վարդան եւ մինչեւ ցեյս արիական ազգին Հռոմայեցոցը. որ իբրեւ զարեգակն եւ յոյս եւ փրկութիւն ծագեցան տիեզերաց:

Է. — Ընդմէջ կտրեմացի Թ. 310, էջ 4:

Մանթ. — Ստորին յաւանդարին հին գրչութեամբ բառած է ՎՄԺԱԿԱՅԻ ԽՈՐԵՆԱՅԵՅՈՒՆ. անոր մօտ աւելցուած է չեղադիր, ՎՄԽԱՐՈՒԿԱՅԻ ԵՐԵՅՈՒՆ և զի իրա եւ ոչ ՄԻՍԻՍԻԱՅԻ:

Դ. ՏԵՍԻԼ ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՀԱԿԱՑ. — 2

Էջ 218թ. — Յառաջաքան Տեսլեան Սրբոյն Սահակայ Պարբերի Հայոց կարգի:

կաւի. զոր եցոյց մնայ Բարձրեայն անբաւ մարդասիրութեամբն իւրով: Հմմտ. Թ. 308. Գ. Եւ Մանթ. Էջ 157:

Էջ 237. — Վասն Սրբոյն ՄԵՐԱՅԱՅ զր Մաշդոց կոչեցաւ:

Դ. — ՊԱՏՄ. ՍՐԲ. ՎԱՐԴԱՆԱՑ. — 2

ԵՐԵՅ

Էջ 238ա. — Պատմութիւն Սրբոյն Վարդանայ Բագի եւ Հայոց Սպարապետի եւ վկայի Գի. Երեւայէ Սրբոյ. Դարայ Երեւայիցայ ի մնամէ. — Զրանն մասն ուրոյ պատմութեան արարի ով քաջ, մասն Հայոց յորում յաղութք պատերազմին հրամայեցր տառաքինացն բան թլ սակաւ: Ահայ հաւանդեցի յայսմ յեւթի յեղակահի... — Հմմտ. Թ. 308. Էջ 157:

Էջ 291թ. — Վեցերորդ կրկին ամգաւրնդէմ Հայոց կալ պատերազմաւ յազատութիւն պարսից. — ՄԷՃ է սէրն Այ. բան զամ. ԷՃԱԹԻՆ ԵՐԿՐԱՐ. — Հմմտ. Մանթ. Էջ 157-8:

Էջ 301ա. — ... Եւ մի. տացի զկէկ. զեցի իւր ի մեռաւ ՆԵՐՍԵՆԱՅ: Յետ այսորիկ իրիւ Խաւս զարաւարն պարսից զրեւի, Էթլ հառան պատգամաւորքն... — Հմմտ. Թի. 308. Էջ 158:

Էջ 305ա. — Եւրմերորդ յեղանակ կարգութի զարմեայ...:

Էջ 316ա. — Արաւսոյ եւրմ յեղանակի ուրեւորդ...:

Էջ 350ա. — Բայց ի տեղի այսր ինչ զարմեայ զալ պիտի. — Իսկ կանայք Երանելեայն Եւ տառաքինի կապկոյնն Եւ անկույնն ի պատերազմի... — Հմմտ. Թի. 308. Էջ 158:

Էջ 352թ. — ... Եւ մեք Եւ Նոբայ Հատարակ յառանգեցուք զհաղութարարն յարեաց, Եւ տառաքինի Եւ փառաւորն զուր Եւ Որդոյն Եւ Հոգոյն Սրբոյ, յանբաւ յաւանդան ամէն. — Հմմտ. Թ. 308. Էջ 158:

Դիւթաւոր յիշատակարան Գրչի. —

Էջ 352թ. —

Փառք Աստուծոյ Հաւան վերին,
Եւ միանչի Որդոյն Նորին,
Հոգւոյն Սրբոյն մշտաբոյնին,
անցեալ այժմոյս Եւ ապագային:
Ամէն:

Առանաւոր զրեցաւ, և զբաւի տին կաշեայ մինչ ցալս վարչ հասնայ կատարեցաւ զիրքս, որ ասի Պատմագիրքս էւ յիւրաի պատմէ ըստ անասն իւրս զկեկտարն ի Սրբոյն Գրիգորէ մեր Լուսաւորէ մինչ ի Սուրբն Վարդան պարտաւորն Հայաց մի ըստ միմէլ համառաստ պատմութեամբ, և բանայ զհիստ ընդատիրացոյ՝ և յցուցանէ երկնային արախութեամբ, որպէս ալլի որ անկեկայ է ի գնացս ջուրց, և արպէս զծաղկայի ըստբառասն, յի գուն զգոյն հոռոյք անուշիք զմայլկեղուցանէ զբիւս հետեւսցաց իւրցս:

Որոյ ցանկեղացոյ եղեալ՝ և բազում փափայտնութիւն ևս զրեյ զսա ի յարգար գունի իւրս Ակնդի Գաղտ Դայիր, ի վալանայն անձին իւրոյ և յետ հաշնեայ ի կենցաղոյս, կեցիցի հոգոյ իւրոյ յիշատակ, և ձեռագացի իւրոյ մահտեւի Վահրատին, և մահտեւի Շարատային, և գտակացն իւրոյ հանդուցեկացն առ Քս. Բաթմէսին, Սասային և Մկրտչին, և կենդանեացն Գոմանդտին, Մարթային, և զեղաղայն Ղուկասին, և կողակցին Գահարին, և քուրեցն Բրնատին, Դայրային, և Մարիամին, և ամարեան մերձաւորացն ևս պատուելի ալլաւ, և զովելի անուամբ վարժապետին իւրոյ Գաղտ կուտակարն Մարիատային, և Ասիատակէս Քահանային, ալլ և հորեղբայրն իւրոյ ծաղկեալ ձերստունի կիրակասին, և սրպոյ նորին Գոմանէսին և Ղուկասին, որ ի տիս մանկութեան վճարեցին զկենցաղս, զնայով առ յուն ամենեցուն:

Արդ աղայեմ զամենեանեայ՝ սիրոյն Այ.՝ յիշէլ սրտի մտաք զստացալ սորս զիւրս զրեկայ Գաղտ զայր և զծնուցս նորս զմահտեւի Վահրատ և զմահտեւի Շարատան, և զամ. աղայինն, և ի ձեռն մեր սր. ինդրոյն ողորմել նոցա. զի սուրբութիւն է Այ. ալլում ձեռաք ալլում ողորմելի էւ ոչխատաւորացոյ ի սոյ վարձս բարկա տացէ Ած., և որք յիշէջոյ զմէլ՝ Որպէն Այ. և զմէլ յիշեցէ, և ողորմութեանցն իւր արձանի արասցէ Հանդերձ ամ. հաւատալիւթի ի Քս. Գս. ի Տէր մեր էւ միւիթարիէ Հոգիս Ած., Հարբ և Միանին Բանին, տացէ մեղ զարձ ի մեղաց յայսմ աշխարհի, և մասն բարեաց ի հանդերձ

եայն, և որք ընթեռնուն զսա բանայ ըզմիտս և միւիթարէ յուսով անբազաւ բարեացն, և տակ տայ զոր երեւիս, և զմիւսն սիրելի՝ և վասն ապառնի պակասն վաստակել, և նմին տին ունել ի Քս. Գս. ի Տէր մեր, որ է արհնեայ յախտեանս, ամէն:

Գրեցաւ Հոգեգրութեմ բուրաստանս ի թվականին հալիպոսն զարմի ՌՂԸ ամի, ի մայրաքաղաքն երջանիկ ի մեծն Կոստանդնուպոլս, ընդ Հոմանեաւ հոգեպետի ստանարի Սրբոյն Սարգիս Զարաթարի: Ի մամանակս կէլանութեան սուհեաց Սուրտն իպրահիմ ընդակալի, որ և յայսմ ամի միւրանեալ զարացն իւրոց ընկեցին յաթոսոյ արքայութեան զՍուրտն իպրահիմն, և նստուցին ի տեղի հարն, զորդի նորս զՍուրտն Մուհամման, մանաւի է ամաց: Եւս և յաստիւրդութեան որ ի Սր. էջմիստինն՝ Տեառն Տէր Փրիլպպոս Սրբապան կաթողիկոսի էւ յեղեկեղատութեան Սր. եմաց: Տէր Ած. ստոր կրջանիկ բարանալիսն Զեռմբ բազմակէլ զրէի Գարուիսն սուս անուս Դայրի: Աղայեմ զամենեանեայ որք հանդիպէք սմայ ներումն աբարէք խոչորութեան սորս՝ և անմեղաղիր լիւրք, զի կար մեր աչ էր: Իսկ Սր. երբորդայ թիւնն արհնեալ եղիցի, յախտեանս, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս:

Յիշատակագրութիւն Ստացողի.—

Էջ 178ա.— Աղայեմ զմէլ կորաք իմ նաղիկի, որք պատահիւ յայմ զրոցս ի պատճառ զինչ և իցէ, ստացողի սորս Գաղտ անցաւորիս, և ձեռացն մահտեւի Վահրատին և մահտեւի Շարատային, և զստակացն Գոմանէսին, Սասային և Մրկրտչին, և ամ. արեան մերձաւորացն սուացէք Ած. ողորմի. զի և Տէրն Քս., որ առատն է ի տուրս բարեաց, յիշեցալ և յիշեցոս առ հասարակ ողորմեսցի ի միւսանցամ զպատեանն, Ամէն: Հայր մեր:

Մամօր.— Երկու մանր յիշատակագրութիւններ ևս կան, էջ 218ա, և 237բ, առանց նորութեան: Իսկ 354 էջին վրայ կրկնորդուի նորապիր. «Յիշատակ է սր. զիրքս ի դուռն Սր. Գաղտ, որ է քաղաքի էմ»:

311

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ. — 2

Վ Ա Ր Գ Ա Ն Վ Ա Ր Գ Ա Պ Ե Տ

Տեղի

ՊԺԲ = 1363

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 26x18x7: էջ 662: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ վեր-
նայիւրեկը եւ զիտայիւրեկը կարմիր,
մնացեալը սև մկանոյ, երկսիւն, 25-26
տող: Բոլորդիւր վարժ: Համառոտագրու-
թիւնք բաւական առատ: Լուսանցադարձ
եւ կիսախորանք, էջ 23ա, 95ա, 165ա, 241ա,
305ա, 377ա, 449ա: Ռորանադարձ մը, էջ 1:
Կաշկեղծ տախտակեայ: Պահպանակ սկիզ-
բը երեք իսկ վերջը մէկ թւերթ թուղթ, դա-
տակ, զմեծութեամբ: Ստացող՝ Յովհաննէս
Քաչանայ [= Յ. Որոտնեցի?]: Յիշատակա-
րան թւերի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Տիեզերայայտ Վարդապետի
վարդաւանջ Մեկնութիւն Սաղմոսիս. շարժ-
եալ ի Հոգւոյն Արքայ եւ յարիակամ տեսա-
նէն Հաղարատայ. ի վարժ մանկանց Սիւմի.
— Մի է Աձ. եւ մի միջնորդ Այ. եւ մարդ-
կան, մարդն Յս. Քս. ասէ Ք.իւ կենդանին
Պապոս...: Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 603:
էջ 23ա. — Սաղմոս ի Դաւիթ. — Ե-
րանեալ է աբ որ ոչ դնաց ի խորհուրդ
ամարչաւանց...:

Մամօր. — Լուսանցքի վրայ հետզհետէ
նշանակուած են, Խոյ, Բոյ, Դն, Աթ.,
Եփր.:

էջ 524բ. — Վանակամ Վարդապետի.
— Նիդրիկ պարտ է թէ յիշէ միտս ասեմ
ի յիշատակի ննջեցեայ: Ասան թէ ի վերայ
յերեղմանին Աղամայ ասաց Դթ. զայն Սղս.
զի անց դարեմաք եւ դպատուիրանաւ, եւ
զվկայութեամբ Տն., սակայն յորդուց նորա
յոյովք զդուլացան եւ պահեցին. թող վճարի
ասէ նորաք. Հայրենի պարտքն: Վասն այսո-

րիկ ասեմք ի Քս. ննջեցեայ յիշատակի, զի
մի են զբխառնեայք՝ մարմին միոյ զիտոյն,
եւ իրեաց անդամք. — Հմմտ. Տպ. էջ 419:

էջ 527ա. — Երգ Աստիճանաց. Թէո-
զիտոն՝ Երգ Ելից. Ակիւղ՝ երգ յեւս. —
Երկրական բնութիւնս մեր կարօտանայ փո-
փոխման, միջոցաք մամանակաց նորոգ-
ման ի ձախմարութեանց եւ ի վատասկաց...:
— Հմմտ. Տպ. էջ 421:

էջ 529ա. — Երգ Աստիճանաց. — ՃԺԲ.
— Ի նկարագրեան իմում եւ առ Տէր կար-
դացի...:

Յիշատակարան Գրչի. —

էջ 662. — Փառք Համայոյ Սր. Եր-
րորդութեան եւ մի Աձ. ութեան, Հաւր եւ
Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ
եւ յաիտեանս յաիտենից, ամէն:

Արդ կարողութեամբ եւ շնորհին Քի.
սկսեալ կատարեցաւ զիրքս աստուածա-
պատում ի թուականութեանս Հայոց ՊԺԲ,
հրամանաւ եւ արդեամբք աստուածարեալ
սրբամաքուր Հոգիադարձ յիսկատար շնոր-
հօքն Քի. Երարատեանայ Յովհաննէս կրու-
նադարձ քահանայի, որ եւ արդ պաշտոն
փառաք սորին լուսաւորին եկեղեցիք Հա-
նուրց աղղիւ, եւ բազում Հոգարարձու-
թեամբ ինձամայ նորոգէ ի չարսդաւան
ներհակաց, եւ զմանկունս սորա խրատով
Տն. ամբացուցանէ արստարէ մնայ Հաս-
տատուն եւ անմիղով ի սր. Հարցն աւան-
դութեան. որո արդեամբք որք Հանդիպիք
աստուածաշունչ տառիւ, աղաթիւք սա-
տարեմօթի, զի անասան եւ անդրդուելի
կենաւք վայելմամբ յերկար կե

Մամօր. — Շարունակութիւն շատոնց
կորած է դժբախտաբար:

312

ԳԱՐՈՋԱԳԻՐԻ— ՁՄԵՐԱՆ ՀԱՏՈՐ.— 3

Գ Բ Ի Գ Ո Ր Ց Ա Բ Ե Ա Ն Ց

Վ, ամ

1623: 1681

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 26×20×6: էջք 666: Գրակք Ա.—Ա., և Ա.—Թ: Հանդամանք բաւարար. յաւանդքներէն որդեակեր: Թուղթ կրկնա-
տեսակ: Գրիչք՝ Ա.— Կարապետ Քաշա-
նայ. Բ.— Յոհան. Գ.— Գրիգոր: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները և սկզբնաորոթիւն-
ները կարմիր, մնացեալը սև մեյանով,
երկուսն, 35 տող: Բոլորդիր վարժ: Համա-
ստապրութիւնք շատ առատ: Լուսանցա-
դարպի խրատներ: Ժողով սկիզբը, Ա.—
մասին մէջ: Խորանագրող, էջ 13: Նկար,
էջ 12. տարապէտայ կարմրադեղով: Կա-
շեկապմ տարտակեայ: Ստացող՝ Յովհան-
նէս Վարդապետ: Յիշատակադիրք: Ա.—
Գրիչ Կարապետ Քաշանայ, 1623: Բ.—
Յոհան Գրիչ: Գ.— Գրիգոր Գրիչ, 1681,
և Յովհաննէս Վրդ. Կաշակ: Դ.— Կա-
րապետ Կթղ. Աղթամարայ, 1671:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ձոնապան գրչափորձեր, ի
միջի տպոյց կայ Հեռեւեարը նոտր շեղադիր.
— Ջրալլակալալի Է. սր. սարայ, սր. սար-
սիւնայ, սր. սարասիւնու, որ ունիք իշխա-
նութիւն ի վերայ գաղանաց կապեցէք բե-
րանն պայլ և սոմ. չար պաղանաց դէմ ծա-
ռալին Այ. այս անունն:

էջ 2.— Նկարափորձ:

էջ 3.— Նոտր շեղադիր.— Իսկ թէ ոք
Հարցանէ թէ զարականա ու է արարեայ:
Գիտելի է նախ և ստաջին Մեծն Մեհրապ
զկարգ ապաշխարութեան: Եւ Սր. Հայրա-
պետն Իսահակ զկեայ չարաթիւն....:

էջ 4.— Նոտր շեղադիր.— Եւ գիտելի
է զի ի Հինն? Երկոտասան պատուական ա-
կունք էին ի վերայ վախալին Ահարոնի....:

էջ 5.— Յամլի է Գրոցս.— Ա.—
Նախ և ստաջին չարող վասն տարեմտին
...: Կլի.— Դարձեալ չարող ի նոյն բան,

յուացարուք, սրկեցարուք: Ա.— Վասն
Սրբոյն Գրիգորի Լուսաորչին մերոյ...:
Ին.— Քարող զիտաց առաջնորդաց...:

էջ 8.— Դատարկ:

էջ 9.— Նստրագիր.— Ի Հանդիսա-
րանս խօսից ատենի բանն մողթան[ա]յ,
որով Հոգին Այ. պաշտեայ, Հասանէ յող-
նականութիւն.— Աղաչեմ զանփութիւնի
Տէրութեւն...:

էջ 10. Նստրագիր.— Եւ արդ զի ոչ
զիտեմ տիրապէս զի՞նչ անուանեցից դատ-
եանս սատուածաՀաւաք:

էջ 13.— Գրիգորի Եսամեծի, քաջ հե-
ռետարի եւ անյաղթ փիլիսոփայի...: Փող
Հարէք ի գլուխս ամսոյ...:

էջ 507. արակա, տարբեր լատրակ
բաղք.— Ա.— Նորին վասն Սրբոյն Գրի-
գորի Լուսաորչին մերոյ, ի քանն. Նոմ-
նողէ ինձ եղերուք, որպէս ես Քա.ի.—
Ձատուածախօս Ատաբերոյ Հրամանն ի
գլուխ ր բաժանել արժան է...:

էջ 598.— Մածկադրի մեւեր և նշա-
նագիրներ:

Յիշատակարամք Գրչաց.—

Ա.— Կարապետ Գրչի. Քախամայ.

Գլխաւոր յիշատակարամ.— Թկ. 1623.

էջ 505.— Փառք ամենապարտ անՀատու-
նելոյ, անճառելոյ, անդննելոյ և անքննե-
լոյ, միասնական և անբաժանելի Սր. Եր-
րորդութեան Հաւր և. Որդոյ և. Հոգոյ
Սրբոյ, որ արար զէակս յանդոյն և Հաս-
տատեաց բանի. զարդարեաց ամ. պիտո-
յիւք և սեփականեաց նախնոյն զեղծմ զի
պահելով ի ծառայ միոյ բարոյ և չարի
զարձարադոյն փառան տացէ, դոեղի դոբ
կամակոր Եղեայ սաղախին և անկեայ ի պատ-
ուոյն: Ուստի քէն նախանձու բանտար-
կուին ուս պաշտելեաց. վասն որոյ ջամբել
մարն ստաջնոյ զճաշակն զատուութեան, ո-

րով ոչ հնազանդ եղեալ առից զլիսոյն, արտաքսեցան ի փառայակեցազ գրախտէն, և գրաւեցան թշնամոյն խողարած, ի հայրենի տունցն մայրութեմ եղեալ: Իսկ անկիորն Հայր ոչ լթող զկրտսեր որդին սովածան լինել ոչ ի հացէ, այլ ի կենաց բանէն. ի ձեռն մարդարէիցն զուշակեաց զիմանել խմանուէլին ի յարդանդ կուսին, և նա եկեալ կատարեաց դամ. բաց ի մեղաց և խցեաց զդատակնիք: Իկն երևանամեայ ի մկրտութիւն և արար սրանչևիս մեծամեծս զոր կենսարեւր Աւատարանն թուէ. զմեռեալս յարուց, և եկն յաւանկուս յեմ. արհնեցաւ ի աղայոց և ել ի վերնատունն, ալիւնիսց զաշակերտսն և յուսց զուտ նոցա և բաշխեաց զմարմինն և զարիւն իւր ի նոսա, զերկիւղ, զսէր և զխոնարհութիւն զեկր[յ]ց նոցա և եկն կամաւ ի շարպարտսն: Խաչեցաւ, թաղեցաւ, զդժոխսն սպարտեաց և առեալ զսիրասնունց Աղամ եմոյն ընդ որորէափակ զուտն բառաւորակ զբախտին: Յարեա ի մեռելոց և յարուց զբնութիւնս մեր յուսոյ: Հաճառեաւ առ Հայր և յերկինս ճանապարհ առաւ մեղ: Չձգին իւր փառակից եւեղ յառաքալսն, և նոքաւ զախարհս յորդկորութիւն իւր կուցաց: Գալոց է ի զատել զկենդանիս և զմեռեալս, և առ ըստ իւրաքանչիւր զործոց, զխոստացեալ յարդեանն:

Զոր յուեայ Յովաննէս Վարդապետն զՔս. ի մարմնատիկ տնարէնութիւն որ աւարար վասն մեր և ուսուց մեզ զապաշխարութիւն ի բաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց, վասն որոյ ևս զրել զսա ի հայայ յաղեակ[ն]ց իւրոց և յարգար վաստակոց, յիշատակ իւր և ծնադաց իւրոց:

Իւ ևս տեսեալ զյամար կամք նորա և զսէրն որ առ Ած., առեալ զրեցի ի զրուես Սր. Յովաննու Մկրտչին և Սր. Գէորգեայ զաւրախարին, ձեռամբ յողնամեզ և ախտամած միշտ ի չար Կարապետիս, ի թուականութեան հայոց Ռէճ տառն որ կուի Գարդղիբք, յանուն Յովաննէս Վարդապետին, զոր Տէր Ած. մեր ընկալցի զսա և ընդունելի արասցէ, որպէս զընծասն թաղաւորացն մուկոց, որք մատուցին Տն. Յի., ի յարի և ի մարմին Յովաննէս Վարդապետին և ծնադաց նորին աէր Յովան-

նէսին և Շոբիսիմին և եղբարցն տէր Հայրապետին և Սուրբասին ամէն:

Արդ աղաչեմ զձեզ ով հանդիպողք սր. զրոցս, յորժամ կարգայք և կամ աւրինակէք նա յի բերանով և բոլոր սրտիս Ած. ողորմի ամացէք Յովաննէս Վարդապետին և Հոգեւոր ծնադացն թա՛ւ և արի Վարդապետին որ բազում աշխատեաց ի վերա և որ ասէ նոցա զԱծ. ողորմին, միոյն ու առգէ ի Քս. ի զստատաննին, ամէն:

Կրկին անգամ աղաչեմ և առ ուսս ձեր անկեալ Համբարձումի ժտեմ, որ հաստատի և հաստատեալ ամենեքեան իսկանայք և վարդապետք, որ յորժամ տեսանէք և կարգայք և կամ հարաւանցիկ հալիք զԱծ. ողորմին տաղէք Յովաննէս Վարդապետին և ծնոյազ նորին տէր Յովաննէսին և Շոբիսիմին, և եղբարցն տէր Հայրապետին և Սուրբասին և Գրիգորիսին և քուերն Հոմարին և Հանումին, և Հօրեղբարցն Թաթոսին և կնոջն Ինսիին, և Մարգարին և կենակցին Սայամին, և Ոլլիթին և կենակցին Սայամին, և տէր Հայրապետին և կնոջն Մարգարին, և Սուրբասին և կնոջն Ինսիին, և ամ. արեան մերձաւորաց նոցին, ամէն:

Մամր յիշատակաւորութիւնք.

1.— Էջ 47.— Ձանորժսն զրիչս և զպիտակ անուն Կարապետ, և զՅովաննէս Վարդապետն յիւնցէք ի Քս. և Ած. զձեզ իւրէ ամէն:

2.— Էջ 67.—

Ձարադս ի չարիս և զծոյս ի բարիս, զԿարապետ զծոյ զբիւ, զԹշուտապետ և կեկիւիս, աղաչեմ զձեր զբիւս, որ զուշ յիւշ զիս ի բարիս, բանիւ ասէք ինձ ողորմիս, թողուք զմեզ յանցաւորիս:

Դանդաւ յիւնցէք զՅովաննէս Վարդապետն, և զքոյ՞ բարեւանպետն նորա զՅովաննէս: Յիւնցէք ի սր. յաղթս ձեր և Ած. զձեզ իւրէ ամէն:

3.— Էջ 107.— ՁԿարապետ զրիչս ի կարդէ յարողողաց, աղաչեմ զձեզ ով սր. հանդիպողք, յիւնցէք ի Տէր. և Ած. զձեզ յի-

ՆՃ : Այլ ևս զՅոյաննէս փարդապետն Լ. զրա-
բունապետ նորա զՅոյսէփն, ամէն :

Ի մէջ 179-՝ Զատաբարդ Ար. Ռաթաբար
Այլ և զՅովաննէս Վարդապետն յիշեցէք
ի Քո. ուր սր. ընթերցողք Նարեկայ յիշե-
ցէք և զՅովաննէս և զԳեորգ Վար. անհարպ
զհաւանայիս թէ զիշէ Հրամայէ Քո. զիրար

Դրանք. — Շատ մը քարոզներու վերջը
կան մանր յիշատակադրութիւններ, կա-
րապետ գրչի, սրահի նորոթիւն մը չեն բե-
րեր :

Բ. — Յոհան Դրշի .

1. — էջ 381. — Զբոսարահայ սիրտու և
զխաւարտաւ հոգիս, և զդառածեալ միտս
ի յաւիտեան և զհնչաւածէր մարմինս կախղաղոյ
և յուսաւորեալս, և զարժոյն ի պնդեղաղմ
առաքինութիւն, զո՜ր ահեղանկարող զորո՜ւ
թեամբոյ Քո. Աձ., զԵռան սուտ սնուն
զբիշու. Այլ և զԵրվանդէս Վարդապետն և.
զԵրվանդի Վարդապետն պարաւ(բա)ղյալ և և.
պարաւ(բա)ղյալ առաւ սր. վարդապետացն յու-
սունքն ահեղեղն, ամէն.:

2. — Էջ 414. — Բարեւոյնք և. մարդա-
ւելք Աձ. իմ Յս. Քս. գրք զոտաւս ողորմո-
ւթիւնոյ արալ առ Յովաննէս վարդապետն,
բնոյ նմին և. զՅովանէի թաջ բրարունայտն:
Այլ և. զոտաւսնն Յնչան զծոցս ամէն:

٤٩ ٤٦٠.—

էն ինձ անտարժան Յռահմէսիս ,
որ մեղօք ի յի կամ յաշխարհիս ,
ով բնթեւոյողք ալամ տառիս ,
սպաշեղէր զհալլուն ի յերկիրս ,
որ ողորմի իւր ծառայիս ,
սլլ եւ ծնողաց իմոց :

Դ. — Գրիգոր Գրչի .

Դիտարոյ Յիշատակարան .— Թ/ . 1681 .

էջ 599.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան և միասնական Ած.ութեան Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ:

Արդ զանկալոյ էղեալ այսմ հոգե-
րայիկ եւ աստուածախօս մատենիս՝ որ ասի՝
Քարոզիկիբ, որ արարեալ է զսա հոգեպարզ
եւ զպզմաշնորհ Վարդապետին Դրիդորի
Տաթևեացոյն ի յուստորոյթին մանկանց
Սրբոյ Տիեզեացոյ՝ զերբերջանիկ եւ հնորեւ-

ոստ տն՝ Յովհաննէս և Աժարան Վարդապետը՝ որոյ մակ անունն կէժուկենց կոչի։ Եւ յարդուքեամբ Այ. պատահեաց այսմ ասպարապի կտակիս, որ եւ. Ջիւմաջեմը եւ Լեւոնիկայիս սիրով ստացան դաս, եւ զթէրին ելից՝ եւ Լու վերստին զարմկի ի վայելումն անձին իւրոյ եւ յասպա եկելոցն. որպէսդ որք հանդիպիցին սմա՝ եւ կամ վայելեացն՝ յիւնացին յարօթս եւ Աժ. ողորմի ստացան Յովհաննէս Վարդապետին եւ ծնուցաւ նորին եւ սմ. զարմիս։

Դարձեալ յիշեալիք ի սր. յաղօթս ձեր
սիրելիս հրանաւ, երջանիկ և զպանծալի
բարունապետն զԵմիւշաննէս վարդապետն և
զԺողովն իւր՝ զՍարգիսն եւ զԱղայէկին,
ևս առաւ ի զՍուրբ Բարսեղն, զԺողովարէն,
զԵմիւշաննիս և զԿառապանս

Եւ Յովհաննէս վարդապետս՝ որ և Կաթմոսի կոչիմ ի նախնեաց, ստացայ զգր-
վիբքս այս ի վաչկերմն անձին իմոյ՝ և յեռ-
իմսյ մահուան՝ յիշատակ բարի եւ անփնիջ
ի ձեռն Հոգիւոր եկարաց Մերոց Հոգեկիւր և
սատուածսմանս վարդապետաց, որք ճաչա-
հեցեն ի մահմէ և վաչկիւցեն՝ ստացեն
Աճ . ողորմի ինձ Յովհաննէս վարդապետիս
և իմոցս ամ .ի՛ Հարց եւ եղբարց իմոց՝ Հո-
ղեւորաց և մարմնաւորաց . եւ զուք կացօքիս
և մշտաջիւք խաղաղութեամբ ընդ երկույն
ստորս ամէն .

Եւ. արդ եւ անպիտան ծառայա ծառայեց իյ. յարմամեց Գրիգորս զրեցի զպատկաւ մասն զրցոց, որ է Թ. տեղեր, ի ինչորոյ վեհապետ եւ աշխարհապառտմ' տիեզերաբարոց եւ սրբազան Յովհաննէս Վարդապետէն, ի Բյակահայ ժեղոյ Ուշի, ամբն, ի Հայրապետութեան ամ. Հայոց Տէ. Եղևկայսի վեհադեմալ Կաթողիկոսին յառաժառայ Սր. Աթոռոյն Էմբիածնի, եւ մեղտն Առաջնորդին Կարապետ Վարդապետին, որ տրեմ Վարապոյ վանեցի եւ սպասաւորէ Առաջ Սր. Նշանին, ի մայրաքաղաք Վան, ընդ Հովսեփեան Սրբոյն Վարդապետ' Հայոց Զօրավարին: Որք հանդիպէք Աժ. ողորմի աստաբէք ինձ եւ իմոնք ամ.ի:

Մանր յիշատակագրութիւն. 49 606.

Հանապետ դրոշմ,

դժբող տառոյս,
Աստուած իմ Յիսուս,
մի թողոյր անյոյս,
այլ արա մեզ լոյս:
ՉՅովհաննէսն արի,
դրարունն պանծալի,
դիարմասկտն բարի,
դԳրեղորիկս յոռի,
դԹարմատարս դերի
և յոյժ Լոկենի,
Հայդմամբ պաղատիմ
յիշել յաղօթի,
և առել ողորմի:

ՆԲԱՆՈՔ.— Քանի մը տեղ ևս Գրիգոր
գրել էր ինչպէս լինէն ստացող Յովհաննէս
Վարդապետը ևս գիրքեր նշենք նաեւ որ էջ
617—618 նոտարայիր է:

Այլ յիշատակագրութիւնք.

1.— էջ 480. վարի լուսամցին. ան-
կամոն գրով.— ի թուին ՌՀԳ [= 1624] գ-
տաղան առաւ մեղապարտ Յովանէան, ի որ.
ուխտն որ կոչի Ղորնկէյանք:

2.— էջ 4. անկամոն գրով.— ի թ.յին
ՌՃԻ [= 1671] ևս կարապետ կարողիկոս
Էկի ի յԱմուկ նիւիրակ, ոյ՜ խիտո նեղ տ-
ձեն ի յայասոցձաց, ևս առաւ յաստիկ
ձմեռն է, որ զարնանայմոսիս զ. զ. թիղ
ձուս Էկաւ, վերջն ԱՅ. միայն դիտ թէ ինչ-
պէս լինի:

ԾԱՆՈՔ.— Աղթամարի Աթոռ ունի
կարապետ ունեւ կարողիկոս մը 1671ական
թուականներուն:

313

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ.— 3

Ն Ե Ր Ա Ն Ս Ի Ա Մ Ր Ք Ո Ն Ա Յ Ի

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւայ 26 x 17 x 6: Թերթք 234: Պրակք
Ա—Լ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ Հաստ բամ-
պակեայ: Գրութիւն՝ խորագիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մկանով, միասին,
30 տող: Բոլորը յիշում: Կաշեկազմ տախ-
տակեայ: Ստացողը՝ նախ Թորոս վարդա-
պետ, ապա Կարապետ Էրէջ և ի վերջոյ
Սիմէոն վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Թ. 1—2.— Դատարկ:

Թ. 3ա.— Մեկնութիւն Երկոտասան
Մարգարէիցն, զոր արարեալ է Աբբա Եփ-
րեմի եւ Սրբոյն Կիրոզի Աղէփանգրաւ Հայ-
րապետի, զոր առ միմեանս յարմարեալ է
սրբոյն ներսիսի նիկիսկապսի Տարսնի կի-
լիկեցոց:

Բան ՏՃ. որ եղիւ առ Ովա՛ն արդի Յե-
րարայ. յաւուրս Ողիւ և Յովաթամու և ա-
բաղու եւ Եղեկիայ րազաւորաց Յաւա, եւ
յաւուրս Յովրամայ՝ որդւոյ Յովասոյ րա-
զաւորի իլի:

Յոր և մերձաւոր վկայ ևս գտոց բնա-
ւորական բնութիւնք մարդկան որք ցուցա-
նեն զպատուէր տրիխացն զրեայ ի սիրոս
խրեանց...

Թ. 5բ.— Ալիզըն բռնից Տն. տա Ոյ-
սէլ... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 611: Նա-
և, Տպ. Կ. Պոլիս, 1826, էջ 7:

Թ. 60ա.— Մարգարէութիւն Ամուլ-
սայ: Ամուլս ի Շարիփ մարգարէացաւ յա-
ւուրս Ողիայ Արքայի Հրէաստմի:

Թ. 84ա.— Մարգարէութիւն Միւ-
իայ:

Թ. 101բ.— Մարգարէութիւն Յովե-
նայ:

Թ. 113ա.— Մարգարէութիւն Յու-
նամու:

Թ. 122բ.— Արդիւ մարգարէացաւ
յառաջ քան զիս առորետաւան:

Թ. 125ա.— Նաւում վասն աստակ-
ման յիմուէացոցն մարգարէացաւ:

Թ. 132բ.— Մարգարէութիւն Ամբա-
կուսայ: Ամբակում վասն Բարեւոյն որ գեր-
եսց գնիմուէ մարգարէացաւ.— Սոփրու-

թիւն էր ի մաղովրդեանն հրէից մեք՝ առ դատաւորն նստել մարդարէից...

Թղ. 150ա.— Սոփմոնիայ յաւուրս Բովսիայ մարգարէացաւ : Մարգարէութիւն Սոփմոնիայ :— Բռնն սր եղև առ Սոփմոնիայ...

Թղ. 158բ.— Մարգարէութիւն Անգնայ : Անգնայ Զաքարիայ համղեքձ յետ ելիցրն. յամին երկրորդի Դարեհի արքայի մարգարեաց.— Եւս զարձին ի զերութենէ անտի Բարեկացոցն...

Թղ. 167ա.— Մարգարէութիւն Զաքարիայ : Զաքարիայ յետ ելիցն մարգարէացաւ. յամին երկրորդի Դարեհի.— Յամսեանն ու թերորդի յամի երկրորդի Դարեհի եղև բոն Տն. առ Զաքարիա մարգարէ...

Թղ. 219բ.— Մարգարէութիւն Մաղովայ : Մաղովայ զարձնայ յետ զարձին մարգարէացաւ :

Թղ. 232ա.— Կատարեցաւ Մարգարէութիւն [Մաղովայ] :

(Դամոք) :— Թերթին վարի մասը նորոգութեան ենթարկուած է և տարբեր գրութիւն տալցուած Միքիայ, որ սխալ է :

Թղ. 232բ.— Զանապան յիշատակաւ գրութիւնք :

Թղ. 233-234.— Դատարի գրեթէ :

Յիշատակարան Հեղինակի.— Թկ. 1180.

Թղ. 232բ, բառերգիր հմադրաւ, բուն գրչութեան բառերգիր տարբեր.— Ի թուիս Ութ բառ շրջաբերութեան հայոց տուժաբիւ, կատարեցաւ յարմարումն Մեկնութեան երկուստան Մարգարէիցս, տաժանամար յատակոյ նուստի ներսիս, որ յեթեմոյն զգնապէս հաւրն եփրեմի հողիւնորձ Մեկնութիւնն ոչ կարէի աւղտեցուցանել զմիտս իմ տկար, վասն ոչ ու-

նելո յարմար ընդ տեսութեանն և զրանրանն. ապա ձեռն ի զորձ արկի զբաւումն տունէլ ինձ յանսպասական լուծիւնս ըղարմարումն սորա և Կիրգին ընդ միմեանս և ինչ ի մէջ ինչ յաւաւ առ Թերութեանն յորումն, ի զիրութիւն ինձ յեթեմումն և ալլոց, որք կամիցին աւգտել, Աղաւթ հարք սորբք և եղարք անմեղադիր մնայ ժպրհութեան իմոյ որ պատճառաւ տղիւնութեանս եղև. իսկ ապա թէ բարոյ իշման արժանի համարք զաշխատութիւնս, և զձեզ յիշեսցէ Քս. ի խոստացեալ բարիւն իւր, մաղթանաւք Սր. Մարգարէիցն և Սր. հաւրն մեռոյ եփրեմի, և նմա վտոք յախտանս յախտենից, ամէն :

Մամօք.— Վերոգրեալ յիշատակարանին ներքև աւելցուած է Հետեւեալը. նորոյալիր. «Լեւոն Թադաւորն Կիլիկացոյ, ինչիւր ի տաճկաց, կամեցաւ ընդ Ֆրանսիսն սէր զնէլ, և նոքա ասն հաւանի Քաղկեդոնի. և Լեւոն ոչ կամաւ ալլ յակամա հաւանեցաւ, ԲԺ ան Կաթօք, յորոց մի է ներսէս Կամբրոնացիս, որպէս վկայէ Կիրակոս պատմագիրն » :

Զանապան յիշատակագրութիւնք.

Թղ. 158ա. բառերգիր. ձեռամբ գրչին. — «Ջոտացաւ սորա զարդան և զերպոյն վարդապետն Թորոս յիւսջիւր ի Տէր վայելողք » :

Թղ. 181բ, Ոտորագիր.— Ես Կարապետ երէցս տրի զայս երկուստան Մարգարէից զԻբքս Սիմէոն Վարդապետին ու առի ի ամանն Քարոզգիրք, ԱՅ. զիւր Հողին ընդ երկոյստան վարդապետն զատակից և պրատկակից արասցէ ամէն :

Թղ. 232բ, Ոտորագիր.— Գիրքս յիշատակ է Սիմէոն Վարդապետին :

314

Ա.— ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ.— 3

Բ.— ԴԱՇԱՆՑ ԹՈՒՂԹ.— 4

[Կ. Պոլիս]

[1649]

ԿԿԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 26x20x3: Էջ 206: Պրակք
Ա.— Զանգամանք յա: Թուղթ տոկուն:
Գրչի և Ստացողի, ինչպէս նաեւ տեղւոյ և
Թուականի մասին տես աստ Թ. 303 և 310,
որոնք նախապէս գտնուած են մէկ տուփի
մէջ, ներկայիս Հանդերձ: Գրութիւն՝
սկզբնաւորութիւնները և մասամբ զխա-
ղիւրները կարմիր, մնացեալը սև մկանով,
երկային, 35 տող: Նոտրապիր վարժ: Հա-
մատուցարութիւնք առատ: Գունաւոր քա-
ղիւրջատառք և յուսանցադարդք, էջ 3,
34, 48, 51, 60, 109, 159, 174, 175, 180,
189, 195: Խորանագրայ մը, էջ 7: Նկարք,
էջ 6, 51 և 60: Կաշեկալմ տախտակեայ,
քանդակադարդ: Պահպանող սկիզբը և
վերջը երկուսական դատարկ թերթ, առա-
ջինը մուսկաթ, վերջինը Թուղթ:

Մակոյ.— Այս ձեռագիրը յիշուած է
Տփղիսի քննական Հրատարակութեան յա-
ռաժարանին մէջ (էջ ԻԵ):

Ա.— ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ

Էջ 1-2.— Դատարկ:

Էջ 3.— Ազարաւոցեղոս: Աւգնեա՝ Յս.
Քս. Աժ. իմ եւ Տէր.— Իզճք բաղձաղեալք
ցանդակալոյն զկամա նաւելոցն ի նաւանն-
դիւան Հատանեյ խնդութիւն է խաղաղու-
թեամբ. վասնոր ի մէջ ռաւոցեայ ալեացն
որ ընդզէմ դառնան մարտկոծին օգոյթն ի
մարտ սրտուրաստին ընչաքաղցիցն և օկ-
տածաւորակոցն, մամ եղեայ բաղձաղ միա-
րան սանձեայ թիակոյն զերիվարս տախտա-
կադորձացն, բեւեռակալ երկաթադորձացն
զմիմեանս բաջ[այ]երկայ կապած երկիւղի
սրտիւք ի կապստ զաշտին ձիւտձակ յի-
նէին, անբալլ զնադիւք և անբնթաց ոտեւք
Թուցեայ...: Հմնոտ. տատ, Թ. 309:

Էջ 5.— Դատարկ:

Էջ 7.— Պատմութիւն յաղագս ծնրնդ—

եան եւ օմնոցեան եւ վարուց վարդապետու-
րեան Սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին:
Ազարաւոցեղոսէ:— Ընդ նուագեյ մամանու-
կաց Թապաւորութեան Պարթևաց, ի բառ-
նայ տէրութեան յԱրտեանայ...:

Էջ 34.— Եւ Եղիւ ընդ այն մամանակս
խնդրեաց իւր կին Կալսր Դիւկեւորու-
նոս...:

Էջ 48.— Իսկ Թապաւորն Թողեայ զիւր
ամօթ կորանացն...:

Էջ 51.— Եւ այնուհետեւ մտեայ լի-
զկոյն խոտաճարակ լեալ...:

Դամոսը. — Ստորին լուսանցքին կայ նկարչին ուղղուած յորդորը.

Նազալ ճարտար ամենեւին,

կողմնայ զու շամբ եղեղնային...

— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 624:

Դամոսը. — էջ 66ա. նկարին ներքև կայ սա հրահանգը. «Հան աստ զՍուրբի Դրիգորի դասադոնաւս եւ զՏրդատ խոզ անկեայ ատջի նորա, եւ զամ. նախարարսն խոտնիճադանճ մարդկային կերպիւ լալց ալլողէմ, ի լսելի զվարդապետութիւն նորա»:

էջ 66բ. — Վարդապետութիւն Սրբոյն Դրիգորի, ատն յԱյ. — Տէր Ած. որ նա'յ միտն ինքնութեամբ...:

էջ 109. — Ակն տրկեայ մեղ ախու հետեւ ի միանան ասացելոցս...:

էջ 159ա. — Կատարեցաւ Վարդապետութիւն Սրբոյն Դրիգորի, Հայոց Լուսաւորչի ի փառս Քի. որ է արիմնայ յաւիտեանս ամեն:

Արդ Եկայք եղբարք, զօգուտն մասն հասարակացն շինութեան փութացուք...:

Դամոսը. — էջ 171, լուսանցքի վրայ ձեռք մը որ կը մատնանէ ճառաջին կուտարն: Այդպէս կը շարունակուի յաջորդ էջերուն վրայ ալ, բնադրէն տարբեր գրչով: էջ 179, կը մատնանշուի ճառաջին եկեղեցին զոր շինեաց:

էջ 189. — Ընդ ժամանակս ընդ աշտոնիկ Թաղաս որեաց Կոստանդիանոս որդի Կոստանդեայ...:

Բ. — ԴԱՇԱՆՑ ԹՈՒՂԹ

էջ 195բ. — Թուրք սիրոյ եւ միաբանութեան մեծի կայսերն Կոստանդիանոսի, եւ Սր. Պապուն Սեղեմստրոսի. եւ Տրդատայ Հայոց Արքայի. եւ Սր. Լուսաւորչին Դրիգորի. — Կամաք եւ կարողութեամբ համադր Սր. Երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հողոյն...:

315

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԿՈՍԻ. — 4

Բ Ա Ր Ս Ե Վ Վ Բ Գ.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Դրաւ 26×19×3: էջք 330: Հանգամանք՝ ընդհանրապէս լաւ. վարի կողմէն խոնաւութիւն ատած եւ քիչ մը միասուած: Թուղթ: Գրութիւն՝ բնարանները կարմիր, մնացեալը սև. մեխանով, երկսիւն, 35 տող: Նոտրադիր վարժ: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշկապճ շագանակագոյն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Երկարոյ Հատար Մեկնութեան Սրբոյ Անտարամին Մարկոսի, ասացեալ Բարսեղի Վարդապետի, մակ անուամբ Ճոն կղեցելոյ. — Հարցին ցնա եւ ասեն, զի՞նչ է այն՝ զոր զպիւրքն ասեն...:

էջ 325բ. — Ցամկ Մեկնութեան Սրբոյ Անտարամին որ քառ Մարկոսի:

Յիշատակագրութիւն. —

էջ 330բ. Ոտարագիր, բնագրէն տարբեր գրչով. — Յիշատակ է Մեկնութիւն Անտարամին Մարկոսի, Հաճի Խաթուն Եղիսայիին, որ ետ ի կենդանութեան իւրում, անջինջ յիշատակ իւր կենդանի հողոյն եւ հանդուցեալ ծնողացն եւ համայն ննջեցելոցն, ի ձեռն Այալկերոցի Յարութիւն անիմատ Արեղայիս: Եւ որք հանդիպէր բնութենելով կամ օրինակելով յիշեջիք զվերոյ յիշեալ բարեպաշտուհի Հաճի Խաթունն այն, եւ զուր յիշեալ յիշէք ահեղ ատենին. ի թվին ՌՄԾԷին [= 1808], յեղիպտոսն, որ է Մար:

316

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ.— 2

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 26 x 18 x 3: էջք 230: Հանդա-
մանք բա: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ բը-
նայիրները կարմիր, բացատրութիւնները
սև: Մկանով, միասին, 35 տող: Նոսրա-
ղիր մտրմ: Կաշեկապմ խառքարտեայ, ս-
կեզոծ:

Խմբօք.— Լուսանցքներուն վրայ ու-
ռատօրէն նշանակուած են սուրբ զրական
տեղիքներ, բնայրական ճշգրտմներ, էջերու
բաղդատութիւններ, եւայլն: Պատարաղի
Մկնութեան առաջին օրինակը տես Ա. Հա-
տար, թիւ 146, Մատենադարանի թիւնք Ն.
Լամբրոնացոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Մեկնութիւն Պատարագաւա-
նոյց Աղօրիցն, արարեալ Ներսէսի Լամբրոն-

նացոյ.— Զինչ յայտ առնէ քահանայիցն
հանդերձ սարկապոսն յաւանդատունն
պայծառապակասիլ— [ն]կեղեցիս տաճար
եւ տունն Աստուծոյ է, որպէս եւ զբոլաց Պո-
ղոս, ո՛չ է տունն ճեպարն տեղի ձեզ հաց ու-
տելոյ...:

Խմբօք.— Լուսանցքի վրայ՝ Ա. Կորն.
Ժա, 20:

Յիշատակադրութիւն Հեղինակի.—

էջ 226.— Նորին Սրբայն Ներսէսի.—
Այս բանք եւ աստուածային օրինադրու-
թիւնք՝ սպասարարութեամբ մտաց եւ ի ձե-
սին խմոյ թշուառ Ներսէսի ասացաւ ի Հոդ-
ոյն Այ. ի նախակարգեալ թուականոյ, ի
ՋՂԻՋին [= 1177]. եւ ի ժամանակ կենաց
մերոց՝ մինչ էի քան եւ չորս ամաց...—
Հմմտ. Ա. Հատար, էջ 418:

Էջ 227-230.— Դատարկ:

317

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԳԻ ԿԻԻՐԱԿԻՒՅ.— 14

ՈՒՍՈՐ ՊՏՐ. ՆԱԽԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 26 x 18 x 2: էջք 142: Հանդա-
մանք՝ բառարար, վարի մասը խոնարա-
թեղէ մշակուած: Թուղթ: Գրութիւն՝ խո-
նայիրները, սկզբնասարութիւնները եւ զյը-
խայիրները կարմիր, մնացեալը սև: մկա-
նով, երկսին, 28 տող: Նոսրաղիր կոտ: Հա-
մաժողատարութիւնք շատ առատ: Գու-
նուոր սկզբնատառք անարուեստ: Լուսան-
ցադարպ կտրուած կտրմէյու ժամանակ:
Նորանպարզ մը, էջ 2: Նկար մը, էջ 1,
Աղամ եւս զրախի մէջ՝ կոտ զծաղրու-
թեամբ: Կաշեկապմ խառքարտեայ: Կնիք,
էջ 2, զարդաղրերու կարգին նկարուած,
«Մի՛նաս վարդապետ, ՌՄԺԷ, 1768»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2.— Մեծի Պառնոց Բարեկենդանի
Կիրակէին...:

էջ 22.— Քարոզ ԶԳ.— ի մոյն Կիրա-
կէի ի վերայ պահոց...:

էջ 32.— Քարոզ ԶԲ.— Երկրորդ Կի-
րակէի Մեծի Պառնոց...:

Եջ 56.— Քարոզ ԶԳ.— Երրորդ Կի-
րակէի Մեծի Պառնոց...:

էջ 88.— Քարոզ Դ.— Զորքորդ Կի-
րակէի Մեծի Պառնոց, ի վերայ Տնեսիմ...:

էջ 104.— Քարոզ ԴԱ.— Երկրորդ Քա-
րոզ ի մոյն Կիրակէին, ի վերայ մեծատունն
եւ Ղազարոս...:

էջ 122.— Քարոզ ԴԲ.— Շաբաթի ա-

ուրիս ի վերայ և մանկանցն վկայից...:

էջ 127.— Քարազ ՂԳ.— Հիմզեքերդ
կիրակէի Մեծի Պահագ ի վերայ Դատաւո-
րիմ:

էջ 139.— Քարազ ՂԴ.— Առ նոյն կի-
րակին ի վերայ Փարիսեցոյն եւ Մաքսա-
ւորին:

էջ 140բ-142.— Դատարկ:

318

ԼՈՒԽՄՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՏՃԱՒՔ

կրկնկա

ՁԼԲ = 1323

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 26×17×11: էջ 1162: Պրակք
Ա.—Գ.— Ա.—Թ. (= էջ 1036): Հանդամանք՝
յաւ: Թաղթ րամպակեայ: Գլխուր Գրիչ՝
Նիկայ: Գրաթիւն՝ խորադիրները և յս-
կրկնատուները կարծիք, մասցեայր սև,
մերմեայ, քնդհանրապէս Երկսին, 40 տոյ.
կարգ մը մասերուն մէջ 35, կամ 41: Բու-
յրդիր վարժ: Համառոտագրութիւնք րու-
տական տառաւ: Մեծ սկզբնատառք և. լու-
տանցադրոյք, միակոյն, խրաքանիւր
դաւախ սկիզբը: Կիտախորանք՝ խրաքան-
իւր զբիք սկիզբը: Կաշեկալմ տախտակ-
եայ: Մտացոյ Յովհաննէս Վարդապետ:

Ծանօթ.— Այս ձեռագիրը նախապէս
ցուցակագրուած է Միւրմէնանի կողմէ.
տես Ա. Հատար, Վենետիկ, էջ 305-308:

Ա.— ԼՈՒԽՄՈՒՆՔ ՃԱՌԻՑ ԳՐ.

ԱՍՏՈՒԱՄԱՐԱՆԻ.— 1

Դաւիթ Վրդ. Քոթայրեցի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.—էջ 1.— Սակս Պիտոյից, Համա-
ուաւտ Հաւաքումն ի Դաւաքայ: Ազնեայ Հո-
դի Սր. Ած.— Քս. ծնեալ լինի՝ փառաւորե-
ցէք, փառնդի Քս. յաւել քան զԵս. առ ծը-
նունդն խորհրդակաւն...: Աջս նառս
կրկին զբեցի զի զերպանց կորով իմաստի
տրաւ՝ զարմացուցեալ խանդակաթ արար
դիս սիրով յոճ աստուածազար գերբարիին
պայծառութիւն իւր, զորոյ Հոնտորիմաստս
րայցատրել են Բ. Վեհքն դիտութիւն ընդ որ
անցուք աւթանդակութեամբ Սր. Հոգոյն,
և. զեղիայ ուղափառի իմաստասիրի աստ-
րոյ դոր և. յաջորդս ցուցանէ: Եւ արդ ա-

ղաշէ զբիւս զի մասն կրկնմանն մեղադիր
մի լիցին զի սէր սորա բոնագատեաց կրկին
զբել:

էջ 12ա.— Եղիայի ուղափառի եւ ի-
մաստասիրի Մեկնութիւն Ճառից Մեծի Հը-
ռետորիմ Գրիգորի Ած.աբամի: Ազնեայ
Սր. Հոգի.— Քս. ծնեալ լինի, փառաւորե-
ցէք. ոչ առ ի բրեւի զանցեալ ինչ տան ա-
ւետարանեմ, այլ որպէս զարդէն եղեալ...:

էջ 38ա.— Պատման, դարձեալ իմ Ես.
— Յարժամ Քս. ծնեալ նառն կատարեաց և.
հրաշարանութեամբ զփառաւորութիւն ա-
րատեաց, յուեալ թաղաւորն հանդերձ
յաղմութեամբն զասացեալսն...:

էջ 46բ.— Ի Մկրտուրիւմ.— Երէկ
զպայծառ յուստորութեանցն զաւր տաւ-
նեցաք. զճառս զայս ասացեալ է մասն
մկրտութեան...:

էջ 63բ.— Յարութեամբ ար եւ սկիզբն
աջողակ.— Ասացեալ է զայս ճառ զինի եր-
կուց ամաց քահանայութեան իւրոյ...:—
Հմմտ. Տաշեան, Յուցակ, էջ 755:

էջ 67ա.— Ի Պառն իմում.— Ջա-
ւատ ուղափառութեան ամ. տիեզերք յառա-
ջիւրցն ընկալան...:

էջ 89բ.— Յազագս մաւակառնաց մա-
ռիս այսպէս իմացում.— Մովորութիւն էր
յառաջ ըստ առաքելադիր սահմանին...:

էջ 96-7.— Ի Պեմտակաստեմ եւ ի Հո-
գիմ Սուրբ.— Զրովանդակ պատճառան յա-
զագս տօնիս յալոյց պատճառաց ունիս
տեղեկեանալ յայլմէ զբեցեւոյցն...:— Հմմտ.
Տաշեան, Յուցակ, էջ 755:

էջ 110ա.— Նորին ի Ժողովոյն.—
Ջաւս ծանեաք ճառիս պատճառ...:

էջ 110ր.— Նորին առ հայրն իւր լր-
ռել եւ գոսգել վասն իտրուածոյ կարկտին:

էջ 111ր.— Նորին յազագս ազգաւո-
սիրտս բեան.— *Մուրբս Գրեգորիոս Ած. ա-
բան*...

էջ 113ա.— Նորին ի կիպրիանոս եպս-
եւ վկ.— յանդաստանէ եկեալ յետ մի առաւր-
շիշատակի.— *Երթեալ ձեռնիս աշտրիկ Գրե-
գորի յանապատն*...

էջ 114ա.— Նորին ի Մակարայեցիոս
վկայոս.— *Յազագս Մակարայեցոց վկայեցն
առ յայտն Երկրայութիւն լինէր*...

Բ.— էջ 116.— Պատմառ համառատ
Առ Որս Բամի եւն պատմութեամբ: Գրիգորի
Ած. արամի տն էր նուիրանոսսն.— *Յետ մահ-
ուան Մեծին Կոստանդիանոսի բաժանի թա-
ղատարութիւն նորա*...— *Հմմտ. Տաշեան,
Յատակ, էջ 756*:

էջ 125ա.— Նորին յազագս Հատատոյ.
— *Յատմութիւն ճառին Հանդիսացո*...

էջ 133ր.— Նորին յազագս Որդոյ Բամ
տաղիւն.— *Յատմութիւն ճառին Լոյսն գրեց-
ած խմբանկիւն վիճմուն*...

էջ 152ր.— Առ աւմոսիկ որ տսեմ երէ
մեծ է Հայր Բամ գրողի.— *Ի ճառիս յայ-
տիկ բողոքողի Նշանակաւ ցուցանել զճա-
տատարութիւն Որդոյ առ Հայր*...

էջ 155ա.— Նորին յազագս Որդոյ Բամ
կրտորդ.— *Ճառս առ թէպէտեւ երբորդ է
ի կարգի*...

էջ 170ր.— Նորին յազագս Սուրբ Շոգ-
ոյն.— *Արդ սր յոս. Որդոյ Բամն է՝ աշ-
տան կարգադրուելս զնէ և զայս ճառ*...

էջ 176ր.— Նորին յազագս Ած. արա-
մոս բեան.— *Յատմութիւն ճառին և յեկե-
րարցին զԳրեգորիոսյանցն Էրոյժ վկար-
ծիւն*...

էջ 181ր.— Յազագս Ած. արամոս բեան
առ Արիամոսսն.— *Ի ճառմանակի յորում
կոչեցեալ կղեր և առ ի Կոստանդնուպո-
լիս*...

էջ 184ա.— Նորին տն Կլոդոնիոս.—
*Կրեցոնիոս քրեպիսիսպոստ կր ընդ ձեռամբ
Ած. արամի*...

էջ 186ր.— Առ Կլոդոնիոս.— *Յոր-
մաժ պատգաւաց*...

էջ 187ր.— Ի մարգարէ[ա]կյան քսմն,
Որովայն իմ ցաւէ.— *Որովայն զհոգին ա-
ռէ*...

էջ 188ա.— Յազագս քարեկարգո-
սեան.— *Յորով ի տղիտաց ընդ վայրա-
քեհինք*...

էջ 195ա.— Յազագական յետ յոռո-
սեան.— *Մերծ ի Թաղաւորարեակ քաղաք
էր միարանկեցայց*...

էջ 197ա.— Յազագական երկրորդ.—
Յայժմ Լթէ դին է իսաղաղութիւն...

էջ 200ա.— Յազագական երրորդ.—
Յազագս Նորին իրի...

Գ.— էջ 204ր.— [Ա].— Լուծմունք
Յաղրեցայ Գրեց.— *Յաղթեցայ և զպար-
տոս. ԼՆ. ի ձեռնադատելոյ և սիրելոյ
յաղթեցայ*...— Բ.— *Ջերբան իմ յա-
ցի*...— Գ.— *Գարձեալ ի վերայ իմ օ-
ծումն*...— Դ.— *ՅԱրամսս— ՉԱթանա-
սոս Կոնստանդնուպոլսի զսկիւղից. ԼՆ.
Ջայս ասացեալ է յօրս տառնի*...

էջ 226ր.— Ի Նեսար եղբարն իւր.—
*Գաղղի երբ և տնուն. ԼՆ. Սիրելին Հայրն
և Եղբարն*...

Ի.— էջ 230ր.— Ի էռլլոն.— *Ջոյրն զոյկ-
լով ընդ ընտանիսն սրանչանամ. ԼՆ. Որ
ոչ թոյ առ ոճանց*...

էջ 232ա.— Առ հայրն մերծ Բարսիլ-
— *Արդ Ա. ԼՆ. Առ Բարսեղ առ*...

էջ 237ր.— Նորին ի Բաւիլիոս.— *Հոն-
դերձեալ էր ուրեմն*...

Դ.— էջ 247ա.— Ա.— Լուծմունք Որք
յեկիպոստէ Գրեց.— *[Ո]րք յեկիպոստէ ևս
սցբունեմ. ԼՆ. Յարմաժ Եկին Հարքն մե-
դիկոյտակ, ոչ զնոցին առ Արիամոսն,
այլ առ առ Եկին*...— Բ.— Գրիգորի ի Մե-
լիտոս եպիսկոպոսն.— *Աճեցայց զմէկ զթի-
ստաթեյոցն. ԼՆ. Որպէս յառաջագոյն Մա-
տաթիայ յիմ*...— Գ.— Ի զայ եպիսկո-
պոսսն.— *Ջրար. ձեկ մերթս ոյ Հոյ. ԼՆ.
Մեր Գայն, յայս քաղաքն և մատակն*...

Դ.— Ի Բարսեղ եւ ի Գրիգոր.— *Սերելոյ
Հատարութիւն. ԼՆ. Առ Նիստացին առ*...—
Ե.— Առ Եկեայսն. Յետ Չեռն.— *Ջր ասո-
ցից ինչ տնտակցադոն*...— Ի Մաթիմոս
խմատաւաւն.— *Եւ րանի զրան զիմ ի-
մատարեկեցէ մեկ*...— Նորին ի քսմն և
ի հաւասարեցողիցն.— *Հատարեցա Գա-
րն մեկ մարմնատիկ տնորէնութեամբն*...—
Ջին. յոնապատութիւն...— Յայլիմոս
յազատորն.— *Լուարթ ցայս առ*...—
Նորին յիմքն յազատակէ եկեալ ուղէն.—

Զայս ճառս ի Կոստանդնուպոլսիս է ասաց-
եալ... — Եւ սքանչեանմ. իՄ. Զայս ի
Կոստանդնուպոլսիս է ասացել... — Հմմտ.
Հայկ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 358:

էջ 292ա. — Թուրք Գրգ. Մագ. առ
Պետրոս Հայր Կար. Հայոց: — Ընծարեմ թեղ
ապրեկան...:

էջ 293ա. — Յառաջաբանութիւն Պաւ-
ղոսի գործիքի ցամիկ է արարեալ. — Ար-
խաղիքն Հերձուած առէին...:

էջ 294ա. — Լուծմամբ ժողովողի. —
Խաչատուր պատուական եւ մարգարէ գիօթիք
պիտի առել...:

էջ 298ա. — Բս. ծնեալ յինի, յառո-
որեկէք...:

էջ 300բ. — Յաղագս Պահոց Գրոց: —
Յաղագս ամիստի: — Յաղագս տարբերա-
ւեան: — Փիլոմի լուծմանց ժ քամ աւրիմա-
ցրն յառաջ քան վասն համարացն: — Յաղ-
պեղա Գրոցն Պատմառ: — Որք յեղիպ-
տոս: Պատմառ: — ՅԱռ Որս Գրոց: — Գիտ-
նական Պատմառ: — Պատմառ Հարցողաց
Գրոցն: — Պատմառ Սահմանաց Գրոց. —
Մեծն Գոթիք եւ եղիակ Կողորացի յղան յԱ-
թէն, եւ յառն եւ տեսին բիծս ի վարս
վարդապետացն...: — Փիլոմ: — Փիլոմի այ-
նոցիկ որ ի իմեկութեան յգս. խնդրոց եւ
լուծմանց: — Փիլոմ յգս. Նախախմանու-
ո եւսն Գրոցն Պատմառ: — Փիլոմի կեանք
խմտամոց Ռաիսպետաց: — Փիլոմ Ալլաբու-
նուրեան Պատմառ: — Յգս. Հեսեանցն: —
Փիլոմ յգս. Երեւ: — Ի Նախախմանութիւն
Գրոցն: — Յերեւեցան Գրոցն: Ի Բնութեան
Գրոցն յգս. ամձին: — Խաղբեայ վասն
Հօտոյ: — Յարարեան ար եւ սկիորն ար-
դակ Գրիգ. Ած. արամի:

Մամօր. — ԺԳ. պրակի վերջաւորու-
թեան, էջ 310բ, գրչին կողմէ գրուած է սա-
աղգր, կարճագոյնով. ՎԱՅՈՐ ԹԵՐԻՆ Ի
ՎԵՂՈՐԻՆ ՎԵՐՋԻՆ Է, անդ տես, ժի մղաղորդի,
սի ընթերցող, Թուրք չկայք:

Բ. — ԼՈՒԾՄՈՒՆԻ ԳԻՌՆԷՍԻՈՍԻ. — 2

Դաւիթ եւ Յակոբ վարդապետք

էջ 311ա. — Լուծմամբ Դիմէսիոսի,
ի Դաւիթ եւ Յակոբայ, յիմաստուն վարդա-
պետաց: Աւգմեա Հոգի Սուրբ: — Ամենայն
տուրք բարի. իՄ. Սկիզբն զառաքելական
դէժ իւրոց բանիցն, Թէպէտ լի էր իմաս-

տութեամբ Հնոցն եւ Հոգոյն, որպէս եւ բա-
ղումք ի վարդապետաց...: — Հմմտ. Ա.
Հատոր, էջ 504:

Մամօր. — Կր ղաղկանայ տասնեւհինգ
Համառօտ ճառերէ:

էջ 328ա. — Վասն Եկեղեցական Քա-
հանայութեանց ճառ Ա. — Ի դերագրա-
ղից...:

Մամօր. — ԺԴ. պրակին վերջին էջը,
334. պարսպ մնացած է, ԺԵ. պրակը տար-
բեր գրչով է. գրութեան մէջ ընդհատ չկայ:
ԺԶ. պրակը դարձեալ նախկին գրչէն է:

Գ. — ԼՈՒԾ. ՀԱՐՑՈՂԱՑ ԳՐՈՑ. — 2

էջ 417ա. — Զյուլական կենցաղս. իՄ.
Զբրիտանիէից կենցաղս առէ, զի աւտար է
ի Հեթանոսաց, Ենդ եւ Նուրք եւ զգոյշ յա-
մենայնի...: — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 505:

Դ. — ՊԱՏՃԱՌԻ ԵՒ ԼՈՒԾՄՈՒՆԻ
ՊԱՆՈՑ ԲԱՐՍՂԻ. — 2

էջ 473բ. — Մեծն Բախլիկոս ծնեալ էր
ի Նաւթ Գոնտոյի եւ ի մաւրէ Կապադո-
կիցի. ոչ յանդանից սմանց, այլ ի մեծաց
եւ լեւեւեկաց եւ ճշմարտութեան Հօտոյ
պայծառ...: — Հմմտ. Ա. Հատոր էջ 505:

էջ 547ա. — Բարսղի եւ Գրիգորի. —
Արին եւ զուգնաբա եւ ոչ. իՄ. Արին եւ ոչ
փոքր ինչ գիտել...: — Հմմտ. Ա. Հատոր,
էջ 506. ԼԳ:

Ե. — ՊԱՏՃԱՌ ՎԵՑԱՄԻՐԵԱՑ ԳՐՈՑ
Ս. ԲԱՐՍՂԻ. — 2

էջ 550բ. — Տեսցուք վասն վարդոց
սքանչելոյն Բարսղի. բարեպաշտ եւ մեծա-
տան ծնողաց զօսիկ գոյով, Լեւոնմեան տու-
ի զպրոց եւ Հինդ ամ վարժեցօ յառտու-
ծային դիւս անդէն յիւրում քաղաքին...:
— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 506:

էջ 555ա. — Ճառ է երորդ. — Վառ-
ուրամ, Զոկերամ դեան...:

էջ 556բ. — Պատմառ Բս. ծնեալ Ռա-
նին. — Յաւուրս տօնից տէրունականաց...:

Զ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՑՆ ԲՆՈՒ-
ԹԵԱՆ. — 2

էջ 551. — Առտուածահաճոյ եւ երա-
նելի վարդապետն Գրիգորիոս, այնքան ուռ-

գարար. ի՞նչ որ է միայնարար՝ զի յոյժ էն սեռին և տեսակին առ մի իմն և առ միմեկին հաւարումն... Տեսակ ապի։ Տարբերութիւն։ Պատահում. Յլայրն է։ Բանգումն նախերգանի։ Յաղագս յատկի։ Յաղագս Պատահումն։

էջ 1070թ-1072. — Դատարկ։

ԺԳ. — ԲԱՅԱՅԱՅՏՈՒՄՆ ԲԱՆԻՑ

Ս. ԴԲ. ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՑ. — 1

էջ 1075. — Բացայայտումն Բանից Սարր Զարն մերայ Գրիգորի նարեկացոյ. — Դրանք յաճախութեան բանից աւտաւարաց աղաչանաց հոգեւոր խորատու... — Կաւում. ի՞նչ. Զայր...

Կումոր. — էջ 1120. ստորին յատմութիւն կայ առ ուղիւ. «Պակտ է. Յառաջին տետրին գտանաւ, եթէ ինչպիսիք։ Ահաբար կուտ յոյ կարոր կը գտնուի էջ 1073։ Աւելցնենք նաեւ որ սոյն «Բացայայտում» մատուցուած է, տարբեր մեկնում է. զրիւն, և պրակներու տոմարին համարաթում, Ա-Բ։ Ունի նաեւ կարծ յիշատակարան մը, էջ 1119. ապաւն. «Երեսունհինգ աղաչում այստեղ ընկերացույ, յիշեալ զեղկերի պիշն» միտմ աղաչանայի. և չիկնել մեկուսիք միտն անարուեստութեան զրոյս, զի կարի գտնն կենաւ զրիւն միտն ներութեան և չար տարաց. և զու յիշեալ յիշեալ ի Տէ. Այ. »։

ԺԵ. — ԺՈՂՈՎԱԲԱՆԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՌԱՍՊԵՆԱՑ. — 1

էջ 1121ա. — Ժողովարանք Պատմութեան Առապիւնացն այնոցիկ գրքս յիշատակեաց Աժարան ի շատին Մկրտումքեան ՏՆ. մերոյ որ է սկիզբն. Դարձեալ իմ ՅՍ. և դարձեալ խորհուրդ. — Ոչ Արամաղաւ ուսուցիչի ծնունդն և զոգովիւնք կրտաւորաց ընտրութիւն... — Հմմտ. Հայկ Թրգմ. նախնեաց, էջ 635, 636։ Զևարդիւս սոյն էջին ստորտար չեղապիր նշանակում է ճշմանութիւն։

էջ 1126ա. — Հաւաքումն Մեկնութեան Առապիւնացն գրքս յիշատակեաց Գրիգոր Աժարան. ի գերեզմանակամ բամբն Սրբոյն Բարսղի. — Հոռոտքն և սովեւատաք արտաքնեցն, զայ ի նշոյնն ներքոյ։

Կայն կամելոյ աղնուական ցուցանել... — Հմմտ. նոյն, էջ 637։

էջ 1130թ. — Մեկնութիւն այնոցիկ առապիւնաց որ և յառաջեմն Յայնախոյ յարձանակամն եղն յիշատակել առ ի պատմութեանցն. — Արձանական բանն պարսո է Յայնախոյ զործոցն, այլ զանապանի ի պարսո արձանական... — Հմմտ. նոյն, էջ 638։

էջ 1149ա. — Նմանուպէս պատմութիւն որ յերկրորդումն արձանակամն առապիւնացն զոր յիցէ ստորն Աժարան. — Առաջին յոյ. Արիստոյն պապիկն, և Բերեթիկա Նիսակիկն, և Կարապիկն, և ցրուն, և առիծոյն, և առձակային, իրք ևն առապէս... — Հմմտ. նոյն, էջ 644։

էջ 1157ա. — Յաղագս որ ի Սրբոյն կիտրիանոսի մարին գրեալ է հերամառականացն իրաց բամբ. — Ոչ սատ ձիթենոյ սպումպիական... — Հմմտ. նոյն, էջ 646։

էջ 1158թ. — Դիտար յիշատակարան, տես յարար։

էջ 1160ա. — Աննախանձ յայրոց միտակ. ի՞նչ. Աննախանձ զձեր միտակ...։

Կումոր. — Վերին յատմութիւն չեղապիր նշանակում է. «Եւ աղաչեալ միտարարն ևն, զոր միտացեալ է»։

էջ 1162ա. — Վառն Ասապիւնաց. — Քաջ Երկրաշարին և ներհուք աշխարհաւորութեան ապաւն տառքին...։

Դիտար յիշատակարան. էջ 1158թ. Մտաղղ Եոյնանէս Վարդապետէ, թկ. 1323.

Փառք մատաց, փրկոյին տիեզերաց Բի. Այ. յուսնի մերոյ, որ ի կամս բարեբարութեան իւրոյ՝ ի բարեհրոյնութիւն տամեք առաջնորդէ, և զսկ տատաձային յամ. որք տրեւեմէ, և բառ տատաձային սիրոյն ի զործս բարեաց առ Հասարակ տաճնորդէ։ Զոր և ինձ մեղուցեալ անձինն Յովանիսի բանի սպասարոյ՝ զի բաղան պարէքն առատապէս պարզեալ, և զուրիւն տատաձային տառքն ի սիրոյն իմ արկեալ, և տկարացեալ հոգոյս զազդողական զեղն պատրաստեալ, և խաւարեալ մտացս զյուսեղէն պապոտաւն բացեալ, և ինք ճանապարհ կենաց յայտնեալ, և ինձ

մոլորելոյն է առաջնորդեալ. անյարկ հոգոյն եւ [ան?]ապաւէն մտացս ապաւէն զաստուածային մատանսն է ցուցեալ, եւ ստեղծութեան վերելից յերական հովուացն զկանոնսն է ինձ կանոնեալ, եւ նեղ եւ անձուկ ճանապարհաւ յախտեանական կեանքն սահմանեալ:

Եւ ես վերջացեալ կենալքս յիմարական բաժակաւ արբեալ, եւ ինձ անդեղաւ կենաց զհոգոյն երդն ստացեալ, եւ երդարանաց հոգոյն բանին եմ ես ցանկացեալ, եւ սկի ի նոսա կայեալ, եւ նոցին բանիք զբմախեալ, թշկտեալ եւ զործնական բարոյն եմ եւ պոկասեալ, բայց ուսումնականին սկիւն ոչ դադարեալ: Որ եւ գտնուս հայրապետայումար բանիցն եւ զիմաստալեղձ կտակս ստացաւ ինձ:

Որ եւ զբեղաւ ի թուականսն հայկազան տումարին, եւ ԶԼԲ, ի հայրապետութեան Տն. Կոստանդեակ, ոչ այնձ որ յազոդս Տն. Կոստանդակ զպոյս եւ զսամուկ, եւ ոչ հոգն լուսնուս պատուեաց, այլ փոխանորդին նորին որ անուանակից էր նմա: Այլ սա բառն է հար զուղղափառ դասանութեան, եւ յառաջին ամին իւրում ընթացաւ յեղիպոտոս խողաղորտ թեան աղապատ մշակելով զմեր փրկութիւն: Եւ ի թագաւորութիւն Լեւոնի, սրբոյ Ոչնի. եւ թշկտեալս իւր հասակաւ այլ սիրող էր ուղղափառութեան: Եւ ի վերադիտողութեան զաստուս եկեղեցեակ Տն. Սարգսի, ոչ առաջնոյ, այլ վերջնոյ:

Գրեցաւ լիւնայատու մերձ Սրբոյ Դամբարանի Լուսաւորչին մերոյ Հաւերն Հատուտոյ Սրբոյն Գրիգորին: Ընդ Հովանեաւ արբայն սամարայի Սն. Եւ ձմեռն եւ արբոյ Կարապետին եւ արբոյն Մինասայ, եւ այլ արբող տաճարացս որ ի ձորակս յայն Հաստառեալ են ապաւին մեզ: Ստացաւ ի վախճումն ինձ եւ Հետեւողաց բանն եւ ամ. մանկանց եկեղեցոյն:

Ջոր եւ լերեւ անկեալ աղաչեմ զպատաշաւազք այլսմ տառիս, որք ընթեռնուք եւ կամ դադափաբէք զիս ամբողջեալ ծառայս զԵմբանէս եւ զանարծառն յամենայնի որ միայն տնումար կրունաւոր եւ բանի սպասաւոր անուանեալ եւ զգործով յամ. ի վերջադեալ եմ: Յիշեցէ՛ք ի սրտի եւ կատարեալ Հաստառով զիս եւ զծնաւորն իմ ըզ-

փոխեցեալսն ի Բ. եւ զամ. երախտաւորք տառիս որք աւելանական եղեն ի յամ. պէտս սորա, նոցա մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք, եւ բարձաւորն ամ. մեղաց թողէ՛ք զամ. յանցան նոցա եւ զմերն, զի յոյժ ազատու էի հոգոյ եւ մարմնով եւ զի ինքն աւելանողն ամ. ի եւ փոխարինաւորն ամ. բարեաց աւելեցէ՛ք նոցա եւ փոխարինեցէ՛ք նոցա միոյնն ապաւորի, եւ ի շանդերձեւումն զՊատրիարքն Իսկ յանուան վասն այն ոչ զբրեցի զի մի փառաւորական ախտն եւ մեծամտական՝ տնխարձ վնասաւ հանցէ՛ք եւ տուտն փոխարին ինիցի նոցա. այլ անհախանձ տուողին յանձնեցից յնոսա որ բարիքն անշնանայի եւ տուրքն անպակասելի եւ տուողին փառք յաւի:

Նոյնպէս եւ զՄխիթար վարդապետն որ զարինանն շնորհաց յիւղելք ծնաւորք եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք: Եւ զարձեալ աղաչեմ զիւրիսն զաստառապոյս բառն եւ զծնաւորն իւր յիւղելք յաստառածախտս աղաթս ձեր եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք եւ Սն. յեղեցեց զիւրն պարզեւեցէ՛ք զի ծնաւորք սորա մեղ բաւով եղբայրութիւն եւ բարութիւն ցուցին եւ յամ. պէտս մեր աւելանական եղեն, մինչ զմանուկս զայն ետուն ի ձեռս իմ որպէս զորդի հոգեւոր: Իսկ սա թշկտեալ տարաս զոյով զբնական արհեստիս, այլ յամարական կամաւք մտացաւ զկար մարմնով իւրոյ զտկարութիւն իւր, իսկ Հոգին Սր. որ զարաքնաւորն է ամ. Հասակի, կարաւորացոյց զսա Հաստան յաւարտ տառիս, եւ յանդանձ բաղում զտանել զգիրս զայս մեծ իւր Համարեցաւ եւ յիշատակ անձին իւրոյ եւ ծնաւորաց զոր եւ ՏՆԻ կատարեցէ՛ք բայց զուրք ո՛ր իմաստուն ընթերցաւորք մի արհամարհէ՛ք զթերութիւն զրի եւ զբանի այլ ուղղեցէ՛ք որչափ կար ձեր իցէ, զի առաջին զիւր էր եւ կար սորա այն էր:

Եւ զՍման եւ զԵմբանեան զնորակերտ բաշնայնայն որ բաղում աւելանական եղեն ինձ ի կոկել թղթիս եւ յերթեւեկութիւն վասն պիտոյից մերոց, յիւղեցէ՛ք ծնաւորք եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք եւ Սն. զյիշողացի եւ զծնաւորաց ձերոց զյայնցանալ թողէ՛ք, կատարաւորն ամ. խնդրումաց Քի. Այ. մերոյ փառք պատիւ եւ զհոսութիւն յախտանս յախտելից ամէն:

Լիանք յիշատակագրութիւնք գրչաց. —

Ա. — Բուն Գրիչ Նիկողի. —

2. — Էջ 115ա. — Ձմեղուցեալ զրիչս զնիկաւոյ և զրանի սպասաւորս զՅովանէս յիշեալքէր յաղաթս ով բարեմիտ քնթերցաւդք :

2. — Էջ 115ա. — Ձմեղուցեալ զրիչս զնիկաւոյ և զրանի սպասաւոր զՅովանէս յիշեալքէր յաղաթս ով բարեմիտ քնթերցաւդք :

3. — Էջ 293ա. — Ձատացող զրոգս զՅովանէս, և զմեղապարտ զծոցս զնիկաւոյ, և զծնաւորն իմ, յիշեալքէր ի մաքրապարտ յաղաթս, և մեղաց թողութիւն ինչրեղէք յԱյ. նոյն և ձեզ ինչի ամէն :

Մամօք. — Նման յիշատակագրութիւններ կր զանոյն նաեւ էջ 204ա, 246բ, 416ա, 473ա, 658բ, 803ա, 870ա :

Բ. — Կնիքնից Ներսէսի. —

էջ 95b. վարի լուսամբքին. — Ձմեղասաների անձն և զգրծող ուխտի կրանաւորութեան զնիկաւոյ Կնիքնիցս յիշեալ նառախախտ' ով խոհմ պատահող ասելով թող բոյանցանս Ներ[սէսի], որ զսակասս զնիկաւ և զուրք յիշ[եալ] ի թիւք :

Գ. — Կարապետի. —

էջ 1070ա. — Փառք բոլ թնիչ խորոյ, յայտնիչ խորհրոց, տուող շնորհից, բաշխող իմաստից : Ձհանդիպեալող վերծանութեամբ ներհոնակի իմաստիցս, շնորհիւն մասանց բացալայտնութեանս, զգաւալից անձնս, և զկորստեան վիճակաւ չողիս, զկար[ապետ], ի Տէր յիշել աղաչեմ :

319

ՄԵՆԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՆԱՅՑ. — Գ Ա

Ս Ա Ր Գ Ի Ս Վ Ա Ր Գ Ա Պ Ե Ց

Ս. Հրեշտակապետ (Նքոսաղէմ)

92Ա = 1332

ՆԵՐՍԵՍԻԱՆԻՍԻՒՆ. —

Մասայ 26×19×10: էջք 710: Պրակք Ա. — 1: Հանդումանք յա: Թուղթ Հաստ բամպակեայ Գրիչ՝ Կարապետ Քաշանայ, որդի Պարոնաստի: Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւններ և զլրացրիներ բառամբ կարմիր, մաշկեայ սև մկանայ, երկսին, 33 տող: Բուրդիք մեծակի: Մաղկող՝ ներսէս և Լուսանցապարզք՝ յաբաշխիւր ճառի սկիզբու խորանապարզք՝ էջ 1, 11: Կաշեկապ մախատիկայ: Ստացող՝ Գրիչք:

Մամօք. — Մեկնութեան երկրորդ մասը տես տատ, Բ. 299:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Բառաբարաճութիւն ասացեալ յաղագս սբ. վարդապետին Մարգարէ: Անգնաւ Հոգիդ Սբ. Ած. Բշմարիտ. — Ամենայն սբ. որ զգիր աստուածային ի ձեռն առնուցու... :

էջ 11. — Անգնաւ Հոգիդ Սբ. Բշմարիտ Ած. և հաստ յաւարտում գրայս: Երանելոյն Սարգսի Մեկնութիւն Կարապետի հայ թղթայն Գալովրա. — Աստուածային տեսութեանց և իրողութեանց պարապկ մասաց յայտնի է որ սբ. ևս սրտիւր և մաքուր Հոգով... :

Մամօք. — էջ 24, վարի յառանգքին, չեղադիր. չկար պակաս է և չատ յայնչուց զիս :

էջ 340բ. — Երանելոյն Սարգսի վարդապետի Մեկնութիւն Կարապետից Առաջին թղթայն Պետրոսի. — Բանք աստուածայինք ամենայնք աղղիւնադործք ևն և շնորհաւորք... :

Գրչի մանք յիշատակագրութիւնք կան իւրաքանչիւր ճառի վերջի, կ'առնենք երկու նմոյշ. —

1. — էջ 518բ. — Ողորմեա Ած. միա-

Դ. — Էջ 78ա. — Վասն այնոցիկ նր
րնդ Էսոմ ցմբբն անցանէ. — *Յորժամ քնդ
բուն ցնորիցն սա ի ցանկութեան կողմ անդր
գիմեմք...*

Ե. — Էջ 82բ. — Վասն հաստատու-
րեան որ մերձ է յամախտաբիւմ. — *Երկուս
գիտեմ զգոցն խաղաղութեամբ հաստա-
տութիւն...*

Զ. — Էջ 92բ. — Վասն նշանակուց ան-
ցաւոր քիւն. — *Գոն ցաւք մարմնայ, գոն
և ողբայ...*

Է. — Էջ 125ա. — Նորին եւագրեայ քան
խրատայ. — *Եթէ անեղիս քնդ թղ կարաւ
մի՛ հզարտանայելս ի միւրայ նոցա իրեւ
զվարդողեալ...*

Ը. — Էջ 128բ. — Հաւատք որ ի նիկ-
իայ հաստատեցին. — *Հաւատամք ի մի Ած.
լամենակաւ, բարաբն եռնիկ և երկրի ա-
նեքեւայի և երեսիկ պարաճոց...*

Թ. — Էջ 133ա. — Առ մարտիրոսս իբր
ազգայնմ եմ առաջակալ բանքս, եւ խօսի
սա նոսա, լարեխոս ունիշտ առ Տէր, եւ
գՏէր ազակէ ոտօօ, խրատե՛ նաեւ զժողո-
վորդս, զի տարբերս յիշատակօք միշտ
սրատուեցին գտորբս. — *Ձեռնատակն Բի.
զծառայն պատուեցուք մտնեկեան...*

Ժ. — Էջ 133բ. — Վասն յարուքեան
խօսի առ ժողովորդս, զի զգոցապեալք
գլխաւ քեան շնորհ, եւ երկրպագութեամբ
զոհասցին գՏէ. — *Յարութեան Բի. Երկր-
պագացուք...*

Ժա. — Էջ 134բ. — Դիւք երկարող
Դիւմուսը եւ Արդիմուտը. — *Երկրպագ
ձեակք, յետ աշխատութեանց սերման...*

Ժբ. — Էջ 141բ. — Եւ զի ի շնչաւոր
անտանց անտի իգէն որ աշխճ իգէն... :
— Հմմտ. սատ, էջ 176:

Ժգ. — Էջ 163բ. — Սագրեա երանել-
ւոյ, առաջին յուսառը պատեքազմին. —
Բան երանելոյ եւագրեա, խրատ կրօնա-
ւորայ, թէ սողկս պարտ է ի կրի և ի
հանդէս մտանել քնդ խնամակց կենաց մե-
րոց... : Հմմտ. սատ, էջ 176:

Ժդ. — Էջ 238ա. — Վասն ընդունելու-
րեան. — *Եթէ յօտարութիւն զնոսցես
մի՛ հիւրասիրութեան քնդունելութիւն յա-
մենեցոնց պատրաստեցիս գտանել...*

Ժե. — Էջ 266բ. — Վասն տաշտաման

եղբարց. — *Բազում պաշտամունք ևն յԵր-
կրի, որ կատարին ի մէջ մարդկան...*

Ժզ. — Էջ 284ա. — Նորին եւագրեա.
— *Ժառանգաւորք Այ. յուստք զպատգամս
Այ. ժառանգակիցք Բս. ի ընկալաբոյ
դատս Այ. ... :*

Ժկ. — Էջ 318բ. — Սրբոյն եւագրեա
քան խրատայ. — *Բան երանելոյն եւագրեա
սրբոյն հօրն մերայ խրատ կրօնաւորաց, և
սմ. ճշնադրեաց և աստուածատէր միւն-
ժանց...*

Ժլ. — Էջ 327բ. — Երեսայ քե՛հաճ
կարասնէ գոսկի, և արբեցողն զկեանս
իւրս. — *Մեղեմեկեաց և սմ. որ վանական,
որ և ծառայ և հնոցանդեալ է միանձնա-
կան կարգացն և հայրատուր օրինացն...*

Ժթ. — Էջ 345բ. — Երբորդ Դիւք և
ուգրեա ընդդէմ Պատասխանի ի Գրոց Սրբ-
ոց, առ զնոսն որ փորձեմն զմեզ. — *Սր.
հայրն մեր, և Երկոս Երանեալն եւագրես,
որ Երարձ գլխին Բի. և հեռեկեաց հեռոց
նորա...*

Էջ 346բ. — Առ խորհուրդոն պտրն-
կութեամբ:

Էջ 380բ. — Առ խորհուրդոն Արծալ-
սիրութեամբ:

Էջ 391բ. — Առ խորհուրդոն Տրտմու-
րեան:

Էջ 407ա. — Առ խորհուրդոն սրտմու-
րեան:

Էջ 421ա. — Առ խորհուրդոն երկրայն
Զամմութեամբ:

Էջ 430բ. — Առ Ողորտաւ ամբարնա-
ւան խորհուրդոն:

Էջ 440բ. — Առ խորհուրդոն ամբար-
տաւանութեամբ:

Մամօր. — Աւելորդ չենք համարիք
Սատարեանի Ռուցակին տանել հեռեկալ
նկատողութիւնները. Էւնադրեալ, Գոնա-
ցոյ զրոցն Մեկնութիւն արարեալ Գրի-
գորի զիտեական և արգիւնական վարդա-
պետի համաօտարար՝ Թուի թէ է Գր.
Սկեռացին. քանզի գործն քստ վսեմու-
թեան արժան է նորա անուան... : Որի-
նակն է մարտր նորադպր զդուշութեամբ
զրեալ ի վերայ թանձր հասարակ թղթոյ.
ունի յիշատակարան համարոտ եւ թուա-
կան, այլ եղծեալ է դարն ձեռն օտար, և
քնթերցեալ լինի եւեթ գրեալ ի Տիգրանա-

կերտ եւ յիշատակ արարեալ Սր. Եէմի. Տեսաք ի վերոյ ի Համար 319. այլ մեկնութիւն Համառոտ յոյժ քան զայս արարեալ յայմէ Լւ առեալ ինչ ինչ ի սոյն գրոցսք (ՀՅ 227):

Յիշատակարան եղծեալ.

Էջ 452ա.—

Շնորհօքն Այ.

այս գիրքս զընգաս ի քաղաքն Տիգրանա-
կերտ որ է Յամիթ. ի Թուին ի վա-
րելումն անուամբ Յիւա-
տակ անջինջ ի սր. քաղաքն յերուսաղէմ
ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ վանուցն
Լթի որ Հակոսակի . . . :

Մամօք.— Կայ սակայն ուրիշ յիշա-
տակարան մը. զոր տաճ է Քալայանն իր
Յուդակին մէջ, որ է Հետեւեալը:

Յիշատակարան Գրչի.

Էջ 134ա-բ.—

Շնորհօք եւ ողնակնու-
թեամբ մարդասիրին Այ. կատարեցան ա-

ռաջին գիրք. որ. եւ Էրից Էրանեայ Էրմա-
նիկ շօրն մերոյ Կաղարեա, զորս արարեալ
է շնորհօք Հոգւոյն Սրբոյ, ի շահ եւ յո-
ղուտ առաքինասէր միանձանց եւ արդիւ-
նաւորական կրօնաւորաց, եւ բնա իսկ ամ.
աշխատասէր պաշտօնէից Տն., որք Հետեւին
ընդ շաւիղս առաջին Հաստատութեան մտաց
եւ խորհրդոց: Արդ ով աստուածասէր սր-
հարք, եւ Հրեւտակակրօն եղբարք, որք օղ-
տիք, եւ յուսամտիք, եւ զերափայլեալ
դուարճանայք, աստուածադարդ եւ յուսե-
րանդ խրատիքս, յիշեմք ի սր. եւ յաստ-
ուածախօս եւ ի մարգարայի սղօթս ձեր
դքս՝ Հեռետոր զՍուրբիս Ած. արանութեան
վարդապետն, եւ զուրիթ տառակրթութեան
նորին զՏէր Եղիազար Կաթողիկոսն Ամե-
նայն Հայոց, եւ զիս զտիմար զանուղղա
զրիս. եւ որ առատն է ի տուրս րարեաց
Ած.՝ նոցա եւ ձեզ ամ. Հաւատացեալաց առ-
հասարակ ողորմեացի անՀաս մարդասիրու-
թեամբն իւրով, եւ ինքն աւրհնեալ եկեղի
յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

321

ՆԱՐԵԿ ՏԱՂԱՁԱՓԵԱԼ.— 1

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՓԵՊ. ԵԴԻՍՈՒՑԻ

Տեղի

1813

ԵԿԻՐԱՅԻՍԻՍԻՍԻՆ.—

Մուտք 26×19×3: Էջք 616: Հանդա-
մանք լաւ: Թույլ Հասարակ Գրչի՝ Յօրի-
նայի Լեզուորդին՝ Գրիգոր Դպիր Գրու-
թիւն՝ խորապիւրնէր եւ զյակպիրնէր մօթ
վարդապետն, մնացեալը սեւորակ մեկանով,
միտսին, 24 տող, Էրկու Հատածով, ո-
րոնց միջեւ յայն միջոց մը քաջ թողուած է:
Նոտարգիր շեղակերպ, կանոնաւոր: Կաշե-
կաղմ խաւարակեալ:

Հեղատ.—

Տաղաչափութիւն Սրբ. Նարեկի Տ.
Գրիգորի Հրեւտակայրօն վարդապետի: —
Գրիգորի ի Յաւութիւն Արքեպս. Եղեշա-
ցոյ Հալիսմեան: — Զեռուգրեալ ի Գրի-
գոր Կարէ եղբորորդու սոյմ նպաստի: — Թա-
ւի Տոմ. 1843 Յունիս 15:

Էջ 1.— Յառաջարկութիւն.— Ար-
դարեւ ի վեր քան զմիտս մարդկան են շա-
րայարական ճոխարանութիւնք Հոգեկերպ
յուսածոց Սրբ. շօրն մերոյ Գրիգորի Նարե-
կացոյ Հրեւտակակրօն վարդապետի Ած. ա-
րանութեան Աղօթամատոց զորոյն Որոյ
Լթի քաղցրարանութիւն Հրաչից, Լթի ա-
մենապերճ Հարստութիւն զրաւորական ըն-
թացից, Լթի Հոգեշահ անսղիտ դրամն ի-
մաստից. Լթի յաճախակի ծանօթութիւն
աստուածային սր. տառից, եւ մանաւանդ
Լթի ընդ Այ. խօսակցութիւնն աղերսախո-
րն վստահութեամբ, անհարկն իմն ի զար-
մացումն աճեն զյեթիս մարդկան, եւ զդ-
եռանդն ապաշխարողաց սրտից բերապա-
տիկ խանդաղատականք վառեն բոբոբեն,
եւ ուղեւանդաւան ու կառն իմն ճմարու-

Համարումս
 -մը վաղեւորմա՞յ վերջը վերջե՞րս ճշ ելեալով
 -ըստ սոսկ մարդկանստե՞րդի եղաւա՞յնդ զո՞ր
 -եղբորդո՞ւ համա՝ ճշդստեղծա՞յ զստիկանն այ՝
 ' ճշդստեղծա՞յ ողորդս՝ ճշդա՞յնս ուսման
 -մն ողորդսն ճշո՞ր ' ժողովի տալի՞ս բնա՞
 ' քմիկ մարդկանսը ճշով կ'ընկնելէ կ'զմաւա՞յ
 -ուստ ճշմարտա՞յ ճշդունն ճշով ' խաղա՞ն
 վիզլիմա՞րդը ' յ ' վիզլի՞քի կողմն ուսման ուկ
 -դտ բռնեմ վ ' յ ' ճշտորոյ՞ ճշտիկուկի համ
 -ա՝ ժողով ճշմով ճշմ կ'ըզմարդի ճշվի՞նս
 -տո՞ւնեաւ ճշմարդի ' խաղա՞յնդ ճշվի՞նս
 -ստեղծա՞յ վիճիկի տղան մը ի՞նչ ' մով ճշվի՞
 -նա՞լքիտ ' յ ' եմա՞յ ճշտեղծ մարմոմանելի
 վերջե՞րս ճշմով ' մարդկանստե՞ր ճշմա՞յ
 ճշվի՞նսն ճշմարդուն կ'ըզմա՞յ ճշվի՞նստունն
 -մտի վ ' ժա՞յ վիճաւատիկի ճշվ ' ճշմարտե՞ր

[illegible]

բովանդակ՝ բայց ի ներդրական ճառիցն յորինածոց։

Զոր օրինակ յօրինեցան նախ քան զայս յանպիտան անարժանութենէն մերմէ ներբողական Որդուրն Որոտման Մեծին Յակոբոսի և Բօճաննու Կարապետի և Մկրտչի Տոն. մերոյ Յս.ի Քս.ի, ևս ևս Մեկնութիւն երգ երգողի արքային Սողոմոնի. նրա՛նանպէս ևս առ ի վայելյումն զերօրհնակ աղոյիս Հայկազնոյ, և ի նպատատւորութիւն բացման զբախարհութեան զպրոցական, մանկանոյ և կիկեղոյ ի փոստ ամենաժեծին և ամենատեղծին Այ. բարձրելոյ. որոտ փոստ և ևրկրդապաթիւն յաւիտանա լաւ ետեւինց ամէն։

Էջ 5. — Տաղաչափութիւն Նարեկիս՝ նուիրի առ Արժանապատիւ Բովանանչ Աղոյի փոստութիւնն Քիւրքճանի ի նշան օրոյ ևս բարեկամութեան ի Գրիգորէ եղևապատ Գաղաղենեան։ 1862. Մարտ 11. (բառ Լա.)։

Եւ ևս կոտնմեմ առ Գերապատիս Կրպ. Վարդապետի աղաչելոյ որ թէ Հնար բլլայ Ս. Եփեսոս Վանոց ապարանք տպէր Հաճի ի Հաւերժական լիչատակի Հեղինակին և ի յօդուտ աղոյիս. ու ևս վարձատրուած պիտոր բլլամ ևթէ յուսահոյի հօրս Ակնցի Գուրգէնեոֆ Ստեփանն աղաթ յիշատակութեան նախկինութեան բարեկամութիւնն ունենանս. հարբ։ Այսու ակնկալութեամբ մտնամ, ի. Խ. Բ. Ս. Գուրգէնեոֆ, Հալլոյ, 11-24-62։

Էջ 7. — Տաղաչափութիւն Սրբազան

Դրոյն Աղօյից Գրիգորի Հրեշտակակրօմ վարդապետի. — ի խորոց Սրտից խօսք ընդ Այ. — Բաւ Ա.։

Ա. — Զայն արկանեմ հառաչանոց, թախանձանօք հեծեմնաց. վերնեմալ քեզ ի բարձունս, ու անօղ զու սրտի զաղտնեաց։

Եղևայ ի հօր թախանձանոց, տնձին իմում տոչորանաց. զրգմիցս պրտող ճնեմնաւաց, միշտ սասանեայ իմոց մրտաղ։ Վեր առաքլ առ քեզ զրթամ, մտտ ռարախաւ իմոց կամոց. հոտտեանցիս սիրով ի նոյն, բոն զստարաղն հին օրինաց։

Բնկայ յոլոյրդն բանից յօդուտ, ի հաճութիւն խրնկեալոյ կամաց. մի՛ բարկացիս Տէր բարեկոյթ, զոյից ընտից թախիչ մեղաց։...

Էջ 77. — Մաղլամբ զօրաւորք արեալս լազ զիշերայնոյ. —

Բնկայ թաղցրութեամբ Տէր Աճ. հրօր, զղղառնացողիս զաղաչան Լրդ նոր. մատիբ զրթութեամբ առ պատկառելոյս որ ամօթալից զիմօք ևմ ի կոր։ [Իմ,

Փառաւառ Եփեսոս զիմա տրտմութիւն, ևս զամոթական սրտիս տրիւթութիւն. բարձ լինէն Տէր Տէր յոյրեմին մեղաց, որ անտանելի է ինձ մանրութիւն։...

Գրառոյ — Հեղինակին մտաին համոտտ տեղեկութիւններ կուտայ Ս. Եփ. Աղաչանի, Մխարհք, էջ 333-334։

322

ՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ ՊԱՐՈՆՏԵՐ ԳՐԻԳՈՐԻ. — 1

նրուսաղէմ

ժե. Գար

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս 26×19×2: Թերթք 73: Հանգամանք լաւ: Մաղաղաթ հաստ: Գրիգոր բարձրութիւն: Գրութիւն՝ ընդհանրապէս սեւ մե-

յանով, մերթ կարմիր կամ կապոյտ, Աճ. անունը յաճախ ոսկեկիր, միակին, 21 տող առհասարակ: Գիր՝ առանկապէս բոլորգիր, ևրեմն նոտր: Խորանագրողք՝ Թղ.

-սոժմոտ - յոտ ոչ ' ժպտման ելքիչկոտ եղամ
 -բնեմ ոչ ' ժպչնով' - մո ոչ ժպժպտ վթեմ
 -մո ոչ վկոտ չթ ոչ ' ժպմեմ չթ ' ժպմեմ
 -սպլեկեյ - յոտ ' Խորեկեյ զսպմեմեմ յթմթ
 ' հմտ' յթմեմ սաթմ ոչ շոմ մ զպիտմթ
 ' մթ տոնտաթմեմ Լոյտսո զվի'ազ'աթթ
 ' մոմոմ վ ' զպթմեմեմթոթոտ ոչ եոթսոտ
 -ոտ չ զպթմեմեմթոթոթ ' ոչ ' զվիմթ ' մթ վ
 միվ ոչ ' եոթիմեթ ոնտոթոթմթոթ սոմ' Լոտ
 ոչ եոթիմեթ ոթոթզսոմոն ոչ ' եոթսոտոտ
 զպթմաթմոթ ոչ հմոթ ' զպտմթի եոթիմ
 -սպ զվիմ զվիմ Լոթթմեմ սո ' զոկեմեթ
 չոթթիսիսպ վ վոթոտ ոչ մ' մաթիթ չոթ
 եոթիսպթոթ յոսմոմ ոչ ' եթմ վթմթ
 զոսմեմ ' եմեմոթմթմ զոթմեմ զվիմթ
 ' միլի մ մոմո զպթմեմեմ զվիմ [119]
 ≡ ԿԿ զվիթ ' - ոթթ ' մթ վ Խոկ սո ' հոտ
 ոթեմեմ ժոտիսպթի մեմեմ ոթմեմաթի ոթ
 -թոթեմ եոթիմեմ մպ զպտմթի ' տեթոտ
 -ոթ սոմ' ոչ սոմ' ' Լոմիսիթթ զսմթ ' չՏ
 մաթի զոթթ զպթմեմաթմոթմ սաթմ տաթմ
 ոչ զոթթոթոթոթոթոթոթմ տոնտոթթմ վ
 -ոթթմոտ զթի ոչ ' զոթթմեմեմթոթոթ զվիմ
 յթեթ զպթմաթմեմ եոտմեմ ' տեթոթմեմ
 ' զլի մ չոթ ' եոթմ զպթմեթ յոսմեթ
 ոչ ' ժաթի ' ոչ ' ժպտոթմոթ ոչ ժպտոթ
 վմոտ ք զրոնեմաթ ' եոտմեմեմ զսո ոթ
 մ ' չ զսոթոթմի մեմթմ զոտ ոթ

ԺԹՄՈՒՆ
 ՎՆԵՄ զԵՐ ԴՆՈՒՄՈՒՆ յԹՄԵԾՈՒ ՈՒ ԵՂՔՂՈՍԻ
 յԹՄԵԾՈՒ ՈՒ ԴՊՈՂ Ժ ԽՈՒՄՈՒՆ ՈՒ ԽԱՄԳԻ
 -ՄՈՒՆ ՈՒ ՎՔԻՆԸՐԵ ՍՏԵՃՈՒՆ Ժ ԺՈՒՆԴԱՆՈՒՆ
 ՎԵԼՈՆ ԺՎՈՂՈՐ ԴՍԱԾՈՒ Ժ ԺՈՒՆԴՈՂ ԴՍԱՅԻ
 Ի ԺՂԱՆ ԶՔԻՆ ԶԹՈՂՈՒ ԽՂՈՒՄՆ ԺՐԵ ԶՎ ԺՂԱ
 -ՈՒ ՈՍԽԱՆՈՂՈՒ ԶԺԱՄԱՆՈՒՆ ԵՂՂՈՂՈՎՈՆ ԺԱ ԴՂԺ
 -ՈՒՆ ՈՒՄՈՒՆ ԵՆԱՄԱՌՈՒՆ ԺԱ ԺԱՄԱՅՆՈՒՆ ԺՈՂ
 -ՈՒ ՄԱՆՈՒ ԺԱ [Ի191 =] ԵԽԻ ՎՔԻՆ ԺԱ ԻՐԶ
 Ի ԺՂ ՎՔԻՆ ԵՂ ԺԱԽՔԻՆ ԺՐԵ ԿՐԺԱՆՈՒ ԵՂ

: գլխու իսկըմտք ոչ իս-
 -եսն չհեղձմեմտե ժառգլմեմտն ոչ չհեղե-
 -մեմտն մեղ զգլգլն : Ելլ : հեղեմեմտն զիզեմտն
 -դքմ Ժքլմեմտն զգլգլն : Դոմեմտն : Ժլլն
 [Է191 ==] ԺԿԿ զլի՛մ : Է : հեղեմեմտն զսլլն
 -եմեմտն զլի՛մ : Ժլլն [S091 ==] ԺԿԿ զլի՛մ : Է
 : Դոմ զլի՛մն ոչ զիզեմեմտն հեղեմեմտն զլի՛մ
 -եմեմտն զլի՛մ : Ժլլն [Է091 ==] ԿԿԿ զլի՛մ
 : Է : չհեղեմտն զլոքմտն զհեղեմեմտն զլի՛մ
 -մլլ զլի՛մն : Ելլ : ԳԵԵԵԵ Կոտեմեմտն զլի՛մ
 -լի՛մ ԺԿԵ ԺԿԵԵԵ : Ելլ ԺԿԵԵԵ : Է : Է

[illegible]

. յի վ ետի յս ետեալս պիտես մշտ սկսել
 վեր . բոլ րդ յայտօք մտնող երգչուհեան րդ
 մտնո . ժողովուհեան ւս կտեսու րդ ժողովու
 հո փառնո գլխամշի րդ գլխիկի յս . ինչիկ
 յիլ ճղ ճղանսկիսիսիս մտնող մէջ ետեալ
 ոյտիտիտմիտ . գլխիկի իստուտալ . ճղ
 . ճղանցուտ իստիս սղմուտ

[illegible]

. . . Դամակոյց . . .
 զսահ. վ. բն. վ. մասոյ զմտնայից և մաս
 զգործնայի տիեզերքն զկոմսն . զլի
 : Դամատու զվիսն
 միկն . զլի . Դամակոյց զսահ. վ. բն. վ. մաս
 զմտնայից զգործնայի իմայն վ. զկոմսն և
 մաս զգործնայի տիեզերքն զկոմսն . զլի

... ԵՂՅԱՆ

Ն հեղեղեկոտուն զհետադիւտեմեաւ ՝ մա զվճարս
եղա զդձիկն ։ ԳՂ ։ Կիկն չթուրմա զսիտաստուն
ն ։ եմտունեաւ ու ։ ստճմա՝ Գլաստուն զսկ
տաստուն ու ։ Դալ վասիկ ԵՂԻ ու ։ ստեմեա
։ լի զստուն վ ։ ԲՅՅ ։ ձի վ ։ մասիկ մա զվա
գիտունեալ եղտույ մա վ ։ Բմսաւ ։ ԳՂ
։ Դմսաւուց ։ ձի զստուն վ ։ ԲՅ ։ ձի վ ։ մասիկ
ստեմեալ վ ։ Բմսաւ ու մա ։ Դմսաւուց ու մա
նոյիկ ու մճ ։ Դմսաւուց ։ Դմսաւուց ու մա
նոյիկ ։ ԳՂ

—դառնալու մասն զժողովուրդս զվս ազդ ունիւն իշխ

Վերջինս զգալաւորօրէն յայտնուիւ
միջ վիշտաւորեղ օտարի վիշտ վարձաւանակող
եման զհեղձմանեան՝ մաւորեման չի՛նք
մարեան չի՛նք վրա ժխտովմից ից ծղաւտովմ
զտղծւածութիւն լիլտաւ միջ զսանս
նա հիմաղով իշտաւ եւր զընկ նկատյոյ
ովզով բոհմ մա ծաղղզաւովմ լաղնաւտաւ
աւա յաւ իշտաւ ուր ծախտեան յաւաղղզաւ
զիտղզղնղղաւ զժաղնաւ ից ծխանաւ տաւ
սիւղղղղղ ից իսնան զծղղղղղիկ չեղղղղղ
անտաւ զիլ զմիտեանտ ից զտղղղանա զմիլ

գութեամբ կարգուի, և մամակարկութեամբ
և սաղմոսեղծութեամբ, մշտնջենաւոր Հա-
նապատարայ սր. պատարադաշ, որ բնաւ ա
օր ոչ անցուցանէ ստանց պատարադի, որ
մինչ ի սոյ ոչ գոյր տարակիս սահման:

Գործեալ մեծամեծ եւ պատուական եւ
մեծապիկ անաթք շինեց, եւ գրեալք, ք սա-
րասար իսպիտակ շուրջաւ, եւ մէկ ասիա-
րտն սրմաբար շուրջաւ իւր Հուրարոյ,
յապոյտնոյն, սաղաւարդոյն, Թաղոյն, եւ
միտրոնոյն: Թող զայլ բազում աշխատան-
քին, ք սաղաւարդ, այլ ուրիշ ք մեծապիկ
մարդարտաշար, ոսկիւստ Թալ, ք դա-
ւաքան, մէկ պատուական սկիւն, մէկ խո-
րանեղով, պատկերներով, գործաթով զար-
մանայի ինկատուի, ք ոսկի սր. նշան, դ
ծաւ[՝]կոց, է վարապուր, Ժք աղնի ուրար,
վր գումաշ շապիկ, եւ իզ խաչերով շապիկ,
ք սպիտակ, ք կարմիր, դիպալ շապիկ. եւ
այլ շատ ցեղոցեղ անաթք, եւ զարդերք,
եւ սղասք սր. եկեղեցեանցս որ արար, եւ
զարդարեալ զսուրբ եկեղեցեիս Հայոց ի
Սր. յեմ. , պէտպէս միշտք խիստ շատ կըր-
եալ, եւ ներսմիջնաւ թալուսմ ի սրբալ Ժա-
մանակին, յոյժ ստատկացաւ Հարկապահան-
նութիւն ի Սր. եմ. . . .

Իս Գրեղոր եպիս. Սր. յեմյ. Ժդ ամիս
արդիւնքի մեր որդի Մուրատ Թաթիւն Սր.
յեմ. . . աշխատի մեծամեծ խաչեր տոյի շի-
նեյ, ու այլ ոսկի խաչեր, ու արծաթէ Բա-
չեր, ու սկի ու բուրբառ ու անաթք դինչ
որ կայր ամէնեւ, եւ եղի յիշատակ Սր. յեմ.
ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. յուստուրէ Եամախեցի Մուրատ
Հասրի Հոգին, որ նստաւ ի յեմ. Ժդ ամիս,
ծաւ մեծ վատի խաչ, զ պատուական ոսկի
խաչ, ա արծաթի բուրբառ շինեց եւ զե Ա-
եսաբարն ոսողեաց [= արծաթապատ-
եաց, վարի յուսեցիք]: Ած. ողորմի յա-
ճի Խորիարին եւ յաճի Լուծիւն որ ձե-
որնուս եղն Մուրատ Հապիւն:

Ած. ողորմի Պէլլորդատի Գիբիխանին
Հոգոյն, որ կտուր ակնեղով սաղաւարտ մի,
յիշատակ Սր. եմ. ի Սր. Յակոբ:

Ած. ողորմի Եղիսէ Հոգոյն, որ ետուր
սկիւն մի ու շուրջաւ մի յիշատակ Սր.
Ած. անշալ զերեզմանին:

Ած. ողորմի Խոջա Ալթունին, որ երեւ
ա խաչ:

Ած. ողորմի Խոջա Խաչատուրին, որ եւ
րեւ ա խաչ, ա սկի, ա շուրջաւ:

Ած. ողորմի Տէր Վասիլ եպս. ին որ եւ
րեւ ա լաւ խաչ:

Ած. ողորմի Կուրասարին Հոգոյն որ եւ
տուր շուրջաւ մի յիշատակ ի Սր. Յովհան-
նէս եկեղեցին: . . .

Ած. ողորմի Տաթևացի, Տէր Մովսէս
Վարդապետին Հոգոյն, որ Ղուկաս եպս. ն
րնդ իւր ք մեծ արծաթի կանթեղ բերին,
ա պատանատեղաց, ա Սր. Յակոբայ աւագ
խորանին, ա արծաթի բուրբառ, ա ար-
ծաթի բաժականոց, ա արծաթի խնկատուի,
ծաւ պղնձի բուրբառ, Թիլ. Խնիք [= 1613],
րեւին ի Սր. եմ. . . Ած. Խրեանց Կոնստանտին
Հատուցանէ ի միւսանդամ զայլուստն ամէն:

Ած. ողորմի մահուսի Մարկոսին Հո-
գոյն որ բազում ամ. ծառայութիւն արար
Սր. Գերեզմանին Քի. , եւ ետուր վարապուր
մի եւ Հարունց Վարք մի յիշատակ ի Սր.
Յարութիւն:

Ած. ողորմի մահուսի Կիրակոսին եւ
մահուսի մերն, եւ իւրեանց արհնեալ որ-
դոցն Խաչայ Պետրոսին, եւ Չալապի Սա-
նոսին, որ կտուր ի Սր. եմ. ի դուռն Սր.
Յակոբայ ա շուրջաւ, զ արծաթի խաչ, է
սողաւարտ, ա խաչախառ:

Ած. ողորմի Ամթա Խաղաքի Ժողովորդ-
կանն Հոգոյն որ ի Ղարիպի Խաչատայն ք խա-
նութ պնեցին եւ կտուր յիշատակ Սր. յեմյ.,
դ զուռիչ վարձ կու գայ: . . .

Ած. ողորմի յաճի Սիմոնին, որ կտ
դիւր շուրջ[՝]առ իւր աղևատոյն ի դուռն
Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Զուղայեցի Տէր Յով-
հանիսին, որ երկր ք ծնեղայ:

Ած. ողորմի Խոջայ Փանոսին, եւ Խո-
ջայ Սեկանին, որ բերին ա պատուական
շուրջաւ:

Ած. ողորմի Վարապի Տէր Մարտիրոս
Վարդապետին որ կտ եմ. ի Սր. Յակոբ ա
պատուական մեծ սկի: . . .

Թղ. 17ա. . . ի Թիւն Հայոց Ռ եւ Զ
[= 1631] ի մամուկայ յորում էր Հայրա-
պետ Սր. եմ. ի Գանձակեցի Տէր Գրիգորն
որբանեալ, որ զամ. տնօրինական տոկիս
Քի. վերստին նորոգեաց, որպէս Զորաբա-
րէյ ի Հոսանն յիւրապիւն իս նուստա Մո-
կացի Կարապետ պիտակ անուամբ վարդա-

պետ, և պատուական դիրք տուի յիշատակ Սր. Եմայ. . . . — Հմտ. աստ. Թ. 309, էջ 161: Հոս գտանցեմ յեմ. Առաջնորդի կամացն՝ բառերը քերուած Գնչուած են:

Թղ. 18ա. — Ած. ողորմի Խոճա, Մերտնին և իւր կողակցուն, որ Լտուն մեծ խաչ մի: Ած. ողորմի Խոճայ Սինանին, որ Լտուր և սարսառ շուրջառ մի: Ած. ողորմի Հաճի Սառախն, որ Լտուր սարսառ շուրջառ մի: Ած. ողորմի Հաճի Նրսէֆին, որ Լտուր ք արծաթէ քոց: Ած. ողորմի Խոճայ Նրդրչին, որ Լտուր ք արծաթէ չամագան: Ած. ողորմի Խոճայ Սարային, որ Լտուր արծաթէ կանթեղ մի: Ած. ողորմի Առաքել Արեղին, Լտուր շուրջառ մի: Ած. ողորմի Աղիղին, Լտուր խաչ մի պատուանդանով: Ած. ողորմի Խոճայ Մանուկին, որ Լտուր արծաթէ կանթեղ մի:

Ած. ողորմի Զուգայեցի, Մահպատի Մարգարէ Զաքարէ, որ Լտուն դ ալի, և տուն յեմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, Գոնթուն պատուին, ի դեռն որ կոչի ճղնայ:

Ած. ողորմի մահուտի Շաղուպաթ Սարկուաղին, որ դրել է ք ձեռնաղաց երկանաքար յիշատակ Եմա. ի դուռն Սր. Բաղորին:

Ած. ողորմի Մահպատի Կերակոսին, մահպատի մեծ մարտի, և իւրեանց ամէնաւորնէս որդոցն, Խոճայ Պետրոսին, Սահոս Զարայուն, իւրեանց կողակցացն, և ամ. քնտանեացն, որ տոյին կրկին, ք աղին շուրջառ, մէկ արծաթի զատագան, մէկ աղէկ խոն, յիշատակ Սր. յեմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Տէր Եսիմանկ Լպիսկոպտին, որ Լտուր մէկ պատուական խալի, Սր. Յակոբայ աւաղ խորանին, յիշատակ իւր հոգուն և իւր ծնողացն:

Ած. ողորմի Շահրի Զայպուն իւր կողակցոյն, որ տուին մէկ պիտր խաչ, և մէկ պիտր իսկիւն, յիշատակ ի Սր. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Իսկանդար տոյաթխարին հոգուն, որ շատ ողորմութիւն արար Սր. Եմա. ի դուռն Սր. Յակոբայ. և պտնձեայ ևս յիշատակ և սարսառ շուրջառ, և սկիւն, և թաղ, և զաւագան, և բուրմառ, և ծածկոց, Ած. յուսաւորէ գիւր հոգին և

գիւր ծնաղացն և ամենայն ընտանեացն ամէն:

Ած. ողորմի Խալիֆայ Ած. ասուր Զայպուն ծնաղացն և ամ. արեան մերձաւորացն հոգոյն, իւրն և իւր զօակացն արեւշատութիւն պարզ[եւ]է, որ Երևտ յիշատակ և պաղայ զաւագան սատաֆով չինամ, նոյնպէս զբաղկալ մի փոքրիկ յիշատակ ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Մարիամին հոգուն, որ Լտուր և Եմիտրոն յիշատակ ի Սր. Եմ. դուռն սուրբ Յակոբայ:

Ած. ողորմած իրին Տէր Բարսեղ Վարդապետին հոգոյն, որ Լտուր և աղէկ պատան յիշատակ ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Խոճայ Փոյատին հոգուն, որ Լտուր և աղին մեծ խաչ մի ի Սր. Եմ. ի դուռն Սուրբ Յակոբայ:

Ած. ողորմի Կիրակոսին հոգուն, որ Լտուր արծաթի կանթեղ մի, Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Խոճայ Պաղոմին հոգուն, որ Լտ աղէկ մեծ խաչ մի, Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Աղպոյին հոգուն որ Լտուր մէկ մեծ կանթեղ մի, ու մէկ մեծ սկիւն, մէկ արծաթի զատագան յիշատակ ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Խոճայ Մարգարին հոգուն, որ Լտուր մէկ շուրջառ ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Շահգատին հոգուն, որ Լտուր և շալիք, և սաղարարտ, ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Երզնկացի Տէր Բարդուին և իւր ծնաղացն հոգոյն, և ամ. արեան մերձաւորացն, որ Եղիր յիշատակ մէկ աղին սակեմի սրմաքաղ պատկերով Սր. Սեղանի ծածկոց մի, և նշխարքի ծածկոց, ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Կամիցի Գրիգոր Վարդապետին և իւր ծնաղացն հոգոյն, և ամ. արեան մերձաւորացն, որ Եղիր յիշատակ մէկ միջակ զեղեցկաչէն խաչ մի, բաղում մասեամբ նշխարաց սրբոց, ի Սր. Եմա. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

Ած. ողորմի Տէր Ստեփանոսի սրդի Տէր Գրիգոր վարդապետին հոգուն, որ բոլոր

ժամանակք է որ Սր. յեմ. ի դուռն Սր. Յակորայ ժամասած եւ աշխատաւոր է, յայսկ եւ ցերեկ մեծաջան կ'աշխատի մասն չիտնթեան Սր. յեմյ.։ Եւ եղբոր յիշատակ ք իտէ իւր հոգոյն եւ կենակցին եւ ծնողացրն, ի Սր. յեմ. ի դուռն Սր. Յակորայ։

Ած. ողորմի Ամիրխան մահաւետոյն եւ իւր հարազատ եղբարն Միքայէլ եպո.ին եւ իւրեանց համարէն ննջեցեայց հոգոյն, որ եղին յիշատակ մէկ մեծ սեկէն պատմա վարայր, դուռնապուն նաշխած պատկերովք, եւ փոքրիկ վարազայր մի այլ նոյն դուռնոյն, ի Սր. Դիսաղրին դրան վերաւ եւ մեծ վարազայր մի կէսն, որ ի զբոխ որմի երեւն ի վարք է, ետուն ի Սր. յեմա. ի դուռն Սր. Յակորայ։ Եւ ինքս մահատախ իմիրխանս աւայ որ կայ ի սպասաւորութիւն ի դուռն Սր. Վանացս Յակորայ Տն. եղբոր, որ է մինչեւ ցայսօր, ի ամ. որոց յիշատակն արհնութեամբ կոչիցին. եւ քաղում երախտեացն եւ աշխատանցն իւրոց փոխարինին տոցլ, զհասուցումն, ի Բաւէ Այ. մերոյ որ է արհնեակ յախտեանս ամէն։

Ած. ողորմի Սարնջի Տէր Գրիգոր Վարդապետի հոգոյն եւ իւր ծնաւզացն Տէր Ստեփանոսին եւ Եօփոյին, եւ իւր կենակցին, որ ետ յիշատակ պատուական արծաթէ սկիւն մի ի Սր. եմ. ի դուռն Սր. Յոհաննու Աստուարանչին։ Յիշեցէք եւ Ած. ողորմի առաջիկայ իւր ամ. արեւան մերձաւորացն, որ եղ Բարդղղբք մի Սր. Յարութիւն, արծաթէ կանթեղ մի եւ Ժամապիթք մի ի Սր. Ծնունդին։

Թգ. 20թ. — Ած. ողորմի Զուղեցի Խաչայ Մաթէոսի որդի Խաւա Մարութաին եւ իւր կենակցին, եւ իւր ծնաւզացն եւ եղբարցն եւ ամ. ընտանեացն, որ ետ մէկ տղին սարսուար չորջառ մի, մէկ արծաթի կանթեղ, մէկ աղէկ խաչ մի, Սր. յեմա. ի դուռն Սր. Յակորաւ. Ած. զերանքն արհնէ ամէն։

Ած. ողորմի Զուղեցի Խաւա Մաթէոսի որդի Խաւան իցդապարին, իւր կենակցին, եւ իւրեանց ծնողացն եւ եղբարցն եւ ամ. ընտանեացն իւրեանցն, որ եկաւ յեմ. կոյր յիշատակ մէկ մեծ տղին սկիւն, մէկ տղին մեծ խաչ, մէկ արծաթէ կանթեղ, մէկ վարազայր, մէկ բեմի ծածկոց, Սր.

յեմա. ի դուռն Սր. Յակորաւ, Ած. զինքն արհնէ ամէն։

Ած. ողորմի Եատախցի Տէր Դաթին եւ իւր ծնաւզացն որ ետ յիշատակ Սր. Յակորա յաւ մապաղաթ ոսկով Եարակնոց մի. յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք։

Դարձեակ կրկին անգամ յիշեցէք ի Բա. եւ Ած. ողորմի ասացէք Սր. եմյ. վերակացու մահապի Ամիրխանին, որ էր նա յաշխարհէն Աղծնեաց, որ Խոգձ կոչի, որո, մայրաքաղաքն այժմ Բաղէ՝ անուանի, ի նորին յարեւելից կուռ, ի դուռնէն Կողարտարա, որ եկակն եկաց ի սպասաւորութիւն Սր. եմյ. ամս չգ. եւ գոր ինչ Ած. պատրաստեաց նմա ի հաւայ արցեկոյ իւրոց՝ ստացաւ զսր. մատաննս զայս՝ նախ ք մապաղաթ Աւետարան՝ ոսկով զարդարեալ ներքոյն եւ արտաքոյ։ Եւ պատուական բուն Հարանց Վարք մի՝ մապաղաթ, յորդրիւր, ոսկով լոյսնդակն, ծաղկերն եւ պատկերն եւ երկաթալիւրն. Եւ մապաղաթ լոյսնդիւր եւ ոսկով, ի մի առափ, Սաղմոսարան, եւ Աղոթմամատոյցն եւ Չոնացայն եւ Գարգաւմաք։ Եւ փոքրիկ մապաղաթ ոսկով լոյսնդիւր պատուական Սաղմոսարան մի։ Զայսքան զբերս Այ. ողորմութեամբն ետ յիշատակ ի Սր. եմ. ի դուռն Սր. Յակորայ. Ած. ողորմի ասացէք նմա, ամէն։ . .

Ած. ողորմի Բաւամբաւցի Հաճի Սարգսին եւ իւր կենակցին, ծնողացն եւ զնտանեաց իւրոց, որ եկան յեմ. յիշատակ զրին մէկ խաչ ու մէկ սկիւն, մէկ ուրար, մէկ զիթք, որ է մեկնիչ Յոհան գլխոյ Աւետարանին, Սր. յեմյ. ի դուռն Սր. Յակորայ։ . .

Ած. ողորմի Սեբաստացոյ Խաւա Ած. առուրին եւ կենակցուն իւրոյ, եւ ամ. ընտանեացն որ երկա ք. խաչ, ք պատմա Սաղմոսարան, ի Սր. յեմ. ի դուռն Սր. Յակորայ։ . .

Ած. ողորմի Հիդանցի Յովանէս երեցուն, որ երեսու լաւ (լաւ) Եարակնոց մի, Սր. եմյ. ի դուռն Սրբոյն Յակովբայ։

Ած. ողորմի Հիդանցի Տէր Մկրտչին, որ եղ յիշատակ լաւ ձեռաց Մաշթոց մի եւ պատուական սկիւն մի արծաթէ, յեմ. ի դուռն Սր. Յակորայ։ . .

Ած. ողորմի Մարգուանցի Տէր Սարգսին, որ ետուր յիշատակ Սր. եմյ. ի դուռն

Սր. Յակոբայ սարասար չուրջառ մի, ե. արծաթէ թաք մի, եւ արծաթի ոսկի ջրած սկիւճք:

Ան. ողորմի Ուրշալեցի Անտուր Սարկաւազին եւ իւր ծնաւդացն եւ իւր ամ. արեան մերձաւորացն, որ ետ յիշատակ Սր. Եմայ. ի դուռն Սր. Յակոբա լաւ արծաթէ ձեռաց խաչ մի, յիշատակ Հոգոյ իւրոյ:

Ան. ողորմի Մոկացի Տէր Մոսէսին, որ ետ յիշատակ ի Սր. Եմ. տունն Սաղ. մոսարան մի, Աղօթամատոյց եւ Տօնացոյց բնդ նմա՝ ի մի տուի. յիշեցէք:

Ան. ողորմի Համթեցի Տէր Կիրակոսին ծնաւդացն, որ Շարակնոց մի ետուր յիշատակ յեմ. ի Սր. Յակոբ:

Ան. ողորմի Գոթանցի Յակոբ Եղս. ի. Շարակնոց մի ետ յիշատակ:

Ան. ողորմի Մոկացի Տէր Մելիքիսէ-թին, որ Սաղմոս մի, եւ արծաթապատ Աւետարան մի եղ յիշատակ ի Սր. Փրկին, Ան. ող. . .

Ան. ողորմի Համթեցի Մեծխաչին, ու ետ յիշատակ Սր. յեմայ. խաչիւնոցն խաչնոթ մի, որ տարին զ դուռիչ վարձ կու գայ:

Ան. ողորմի Համթեցի Ագատին, որ ետուր յիշատակ Սր. յեմայ. խաչնոթ մի, որ տարին զ դուռիչ վարձ կու գայ:

Ան. ողորմի Համթեցի Խոճայ Պետրոսին թոռն թուխմանին, որ մաղաղա ետուր յիշատակ Սր. յեմայ. զ դու. վարձ կու գայ:

Ան. ողորմի Համթեցի Խոճայ Խանտուն զստեղն Խոճարին, ետուր էթմէքնու փուռ մի եւ տուն մի յիշատակ Սր. յեմայ. իէ դու. վարձ կու գայ:

Ան. ողորմի Սասնցի Մկրտիկն Հոգոյն որ ետուր էթմէքնու խաչնոթ մի յիշատակ Սր. յեմայ. որ տարին ծ դու. վարձ կու գայ:

Ան. ողորմի Լէզցի Տէր Զաքարիա աւայրիբոցն ծնաւդաց Հոգոյն, որ Եկաւ յեմ. թվ. ԽԶԶ [= 1637] եւ հոգի յիշատակ յեմ. Ե Սր. Յակոբ աղէկ ոսկեղաւծ սկի մի, Ան. ողորմի իւր Զնգեկոց Հոգոյն: . .

Ան. ողորմի Համթեցի Գոճարին հագոյն, որ ետուր տուն մի յիշատակ Սր. յեմայ. ի Սր. Յակոբ, տարին զ դու. ու կէս վարձ կու գայ:

Ան. ողորմի Համթեցի զերձակ Սայ. մունին եւ իւր կողակցին, որ ետուն տուն մի

յիշատակ Սր. Եմայ. ի Սր. Յակոբ, որ մէկ դու. վարձ կու գայ: . .

Ան. ողորմի Ամթեցի մահտեսի Գոսպարին եւ իւր ծնոդացն եւ ամ. արեան մերձաւորացն, որ ետուր մոմխանայ մի յիշատակ Սր. յեմայ. եւ սրբոյն Յակոբայ. տարին ծ դու. վարձ կու գայ: . .

Ան. ողորմի Բարութեան յոյսարար Տէր Վարդան Արեղային ծնաւդաց Հոգոյն, որ Եղիւր յիշատակ ի Սր. Բարութիւն խաչ մի ու սկիւճք մի. Ան. ողորմի իւր Զնգեկոց Հոգոյն:

Ան. ողորմի Սարկաւազ Պաշարաթին ծնաւդաց Հոգոյն, որ Եղ յիշատակ ի Սր. Հրեշտակապետացն Լկեղեցին ք Աւետարան արծաթապատ եւ ոսկեղաւծ. Ան. ողորմի իւր Զնգ. . .

Ան. ողորմի Ամթեցի մահտեսի Հարապետին Հոգոյն, որ ետուր մահաարա մի յիշատակ Սր. յեմայ. ի Սր. Յակոբ, տարին լ դուռիչ վարձ կու գայ: . .

Ան. ողորմի Ըստամբոյցի Զինիճե Սինանին կնոջն, որ ետուր տուն մի յիշատակ Սր. Եմայ. ի Սր. Յակոբ: . .

Ան. ողորմի Ըստամբոյցի Տէր Նիկոլայոսին եւ իւր ծնոդացն որ ետուր աղնի տուն մի յիշատակ Սր. յեմայ. ի Սր. Յակոբ:

Առտուած ողորմի Կամիցի Գրիգոր Վարդապետին Հոգոյն, որ ետուր ի Թէքիւր տաղն տուն մի, եւ Ան. ալունճ մի, Պողոսի Մկնիկն մի. յիշատակ Սր. յեմայ. եւ Սր. Յակոբայ Ան. ողորմի տապէք:

Ան. ողորմի Գրիգոր Վարդապետի Եղբորն մահտեսի Մարկոսին, որ ըստած մահմանակ աշխատեցաւ ի Սր. Եմ. ծառայութիւն տանկայ Սր. տնայրինականացն Գի. եւ Եղ յիշատակ Ճաշու Գիրք մի, եւ Առտուած էրք մի, եւ Աւետարան մի, զ արծաթէ կանթեղ, սկիւճ մի, ք Մակառոտութեան Գիրք, ք ոսկի կանթեղ, ծա արծաթէ չմպիւր կանթեղ, եւ Եղ ի Սր. Բարութիւն: . .

Ան. ողորմի Սասնցի մահտեսի Տօնապետին եւ իւր ծնոդացն Հոգոյն, զի յ տարին Է որ սպասարութիւն կու տան Ար. Եմայ. եւ Եղ յիշատակ արծաթապատ եւ ոսկեղիւր Աւետարան մի, եւ արծաթէ թաղ մի ի դուռն Սր. Յակոբայ: . .

Ան. ողորմի Լէզցի բան Սիմէոնին հա-

դոյն որ ետուր արծաթէ խաչ մի յիշատակ Սր. յեմ. ի Սր. Յակոբայ . . .

Թդ. 26բ.— Ած. ողորմի Համթեցի Խոջայ երեմիին եւ իւր ծնողացն, որ եկն ի Սր. ելմ. Լերտ յիշատակ Սր. Եմյ. ի դուռն Սր. Յակոբայ մէկ մեծ աղնի ականակուտ ետղկութիւն եւ զմ[ր]ութիւն զարդարած սակ խաչ մի, մէկ ոսկի սկիւճ մազգմանով, մէկ աղնի սպիտակ սարասար շուրջատ մի իւր զգեստին, աղէկ աղնի սաղաւարտ մի տարզարան սիրմաքաշ, նոյնպէս վարչամակ մի յիշատակ. յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք Խոջայ երեմիին եւ իւր ծնողացն մահպտի Գաղպարին եւ Շահմեխիին, եւ որդւոցն Մաղաբիին եւ ամ. արեան մերձաւորացն մեծի եւ փոքու տո Հասարակ սակեցուն, ամէն . . .

Ած. ողորմի Համթա տաղնորդ Բարսեղ Ած. արան Վարդապետին, որ է աշակերտ Սրապիտն Վարդապետին, եւ ինքն Բարսեղ է ի Սասնայ յերկրէն ի Նիշ զաւուռն, ի Մարտնոյ զեղջէն, որ ՌՁԱ [== 1632] Թվին եկն յեմ. եւ լաւ եւ պատուական, ոսկով ծաղկաւ եւ զարդարած մաղապատ Ած. աշունչ մի ետուր Սր. Եմյ. եւ արծաթէ լաւ զաւարան մի եղ յիշատակ ի դուռն Սր. Յակոբայ, եւ է ճշմարտ բարեկամ Սր. Եմյ., Ած. զինքն վերնոյն Եմյ. արժանաւոր առնէ ամէն :

Ած. ողորմի Վանեցի Խոնա Ջիրաբին, որ մականունն Գրուզ իւրին, որ լաւ բուն Ած. աշունչ մի ետուր յիշատակ Սր. Եմյ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, եւ պատուական զարդարեալ ճաշու Գիրք մի յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողացն, եւ իւր ամ. արեանու. մերձաւորաց կենդանեաց եւ Հանդուցեցոյ : . . .

Ած. ողորմի ասացէք Վերապեցի Դաւիթ եպս. ին, եւ ծնաղացն, Հաւրն Սարգսին եւ մաւրն եւ հղարացն եւ աղգականացն, որ ետուր յիշատակ ի դուռն Եմյ. եւ Սր. Յակոբայ, շուրջատ մի իւր բղգեստովն, վարչամակ մի սուրճայ թելով երկոյտասան պատկերաւք, սաղաւարտ մի սուրճաքաշ. ոսկեւորու զեղեցիկ մաղապատ Շարակնոց մի ոսկով եւ դուռնոցն զեղաւք զարդարեալ Խիւայ. իւր ձեռաւք զբեալ առնին Սաղմոսարան ժամայորք մի Աղաթմաւուց եւ Տաւնացուց Խաղալտետ որ ան-

ուանի, Դ. զիրք ի տուի մի, կարգացէք եւ Ած. ողորմի ասացէք Դաւիթ եպիսկոպոսին եւ իւր ծնաղացն ամէն : . . .

Ած. ողորմի ասացէք Անտոքիոս եպս. ին եւ իւր ծնաղաց Նողոյն, որ ետուր յիշատակ լաւ արծաթապատ Աւետարան մի, Սր. Յակոբայ : . . .

Ած. ողորմի ասացէք մահտասի Աւետիսն, լուսարար Սր. Ած. ամենին եւ այլ ամ. ար. տնօրինականացն Գի. Այն մերոյ, որ ստացաւ լաւ ոսկով Աւետարան մի եւ եղ յիշատակ ի Սր. յեմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք : . . .

Ած. ողորմի ասացէք Կաֆայեցի մեծ Նոյնոյն եւ ծնողացն եւ կողակցին Շահրաբաբին Նողոյն, որ ետուր յիշատակ մէկ սարասար շուրջատ, մէկ մարդարտով եւ քարով փակաս եղին յիշատակ ի Սր. յեմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք : Յիշատակս թվ. Ռժէ [== 1658] ին Լկաւ ի Սր. յեմ. : . .

Թդ.— 33բ.— Ի յեղեմնալի եւ յաշմանացեալ դարս, ի ժամանակս յարուստ Եղգոյն ի յաշմ տաւապեալ ի ձեռս այլ աղգաց : . . . — ՏԼա Գ. Հաստոր, 1854, էջ 200 :

Թդ. 42ի մեծ մասր, մինչեւ 47ր դասարկ :

Թդ. 48ա.— Ած. ողորմի Ամթեցի Աւետիսն որդոյն մահտասի Դարեպ[ի]ն. դուռն մի, որ է խոնութ, տիեզ Սր. երուսողեմայ յիշատակն Հոյոնեցի Յովսէփ վարդապետն, Կարապետ վարդապետն, Դուկաս եպիսկոպոսն, Դաւիթ եպիսկոպոսն, Ամթեցի Յովաննան, Ուրապեցի մահտասի Սարգիսն, Ամթեցի Տէր Ստեփանոսն, Վասնեցի Խոյն Երկարն, Ջողուլեցի Խոյն Կարն, վ(ա)կայ եւ ու Ած. վկայ— Հասան Փաշային Խանի կոնական է խանոյթն Գրեցաւ թվ. Ռժն [== 1626], տարիէլ ամսոյն մէկ : . . .

Թդ. 48բ.— Եւ նուաւ Գրիգոր Հալարուկ Սր. ելմայ. զինքն Խիւաթի տղայոց տունն. Ած. աւրնէ զիմ Հողեւոր որդի Մահտասի Գրիգորն, որ ի մանկութենէ մինչեւ ցալմաւ աշխատաւոր է ի Սր. Եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ. կրկին աշխատանքս այս է, զի յորժամ զնեցաք զԽիւաթենց տունն,

այս իմ սրբի Գրիգորս՝ բազում ազնական
և ձեռնառու եղեւ, տրեւց իւր Հոգոյ բաժին
բառ կարեաց իւրոց, Սր. Եմ. ի դուռն Յա-
կորաւ, յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք իմ
Հոգեւոր որդի Մանտասի Գրիգորին եւ իւր
ծնոցացն, հարն Յովանիսին, եւ մաւրն
Խումարին. եւ իւր ամ. արևանառու մերձա-
ւորացն ամէն: Հայր մեր որ յերկինս Թվին
Թղ. [= 1641], բաւ է:

Դարձեալ կրկին Ած. ողորմի ասացէք
Գրիգորին որ զնեց քաղաք մի եւ փութ մի
եւ եղ յիշատակ Սր. Յակորայ, և զոչ. վարձ
կու զայս ի տարին. եւ յաւ սակով զարդա-
րած արծաթապատ Աւետարան մի, եւ ոս-
կով Շարահնոց մի իկկցի աւրինակ. յիշե-
ցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք իւրն եւ իւր
ծնոցացն եւ ամ. արևան մերձաւորաց: Կր-
կին տեսաւ Ած. ողորմի ասացէք Մանտասի
Գրիգորին եւ իւր ծնոցացն հօր Յովանիսին
եւ մօրն Խումարին, որ ի Թվին Թճն [= 1666] ին զնաց վասն Սր. Յակորայ Աթոռոյ
սոցիս հայոց ի Ստամբուլ եւ յուստին Այ-
գամ. պակասութիւն սուրբ տանա Հոգացին,
եւ սրբախոթեամբ զարձաւ ի Սր. Եմ., եւ
Երեք իւրն յիշատակ յաւ սակով զարդարած
մազադաթ Աւետարան մի, եղ ի դուռն Սր.
Յակորաւ. յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք
իւրն եւ իւր ամ. արևանառու մերձաւորաց
ամէն:

Յիշեցէք ի Քս. եւ Ած. ողորմի ասա-
ցէք մանտասի Տօնապետին եւ իւր ծնոցացն
եւ ամ. արևանառու մերձաւորաց իւրոց, որ
եղ յիշատակ ի Սր. Մնասնոյն զարծաթե-
կանթեղ, յաւ Աւետարան մի, ակնանկուս
գեղեցիկ խաչ մի, եւ մարդարտաշար սա-
ղաւարտ մի: Ած. ընդունելի արասցէ: Եւ
ոյ սք որ Հետաշուցանել նենգութեամբ, կամ
ծաւել, կամ զրաւել, զանէծքն զհայկէնին
առցէ եւ զպատիւն զԵրուզային եւ զԽաչա-
հանուտն. եւ յաւ պաշտօն աւրհնեայ եղիցի
յԱյ. եւ յամ. արրոց նորա ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քս. եւ Ած. ող-

որմի ասացէք մանտասի Տօնապետին, վե-
րակացու Սրբոյն Յակորայ, եւ մանտասի
Գրիգորին՝ Արդայի որդոյն, որ ստացան
մեծ արտ մի հանդէպ Սր. Սիոնի, առաջի
Սր. Փրկչի վանացն եւ արարին զերեզմա-
նատուն եւ հանգստարան ննջեցելոց, ի Թը-
վին Թճն [= 1658]: Եւ այլ բազում Երախ-
տիս եւ աշխատանա ունին ի Սր. Յակոր եւ
յայլ Սր. Տնօրինականքն, որ ի մանկութենէ
իւրեանց մինչեւ զայժմ աշխատաւոր են ի
Սր. Եմ. ի դուռն Ս. Յակորայ: Զոր եւ Տէ-
րն մեր Յս. Քս., հանդիսան հրեղինաց եւ
Հոգեղինաց, հանդուսեց զնոսա ի տեղով յու-
սոյ եւ ի տեղով հանդուսեան, եւ տացէ վար-
ձաւ ըստ վաստակոց իւրեանց ամէն:

Թղ. 50-51. — Դատարկ:

Թղ. 52ա. — Դատարկ: — Աստուա-
ծային եւ երկնաւոր շնորհմ. որ միշտ լնու
զպէտս կարեաց սրբոյ եկեղեցւոյ, եւ տայ
շնորհս ամենեցուն առատապէս ի ձեռն Հոգ-
ւոյն Սրբոյ, որ զիրկութիւն կամեցով ազգի
մալոգկան, եւ զդարձն ի գիտութիւն մըշ-
մալտարեան, արկամէ սէր եւ զույս ի
սիրտ հաստատեցիոց իւրոց, զայ երկրպա-
գութիւն յաստուածակոխ Բաղաճին Սրբոյ
Եւելի, եւ տնօրինականաց ՏՏ. մերոյ Յի.
Քի. առ ի լնու զմալազուսմն եւ զիղձ սրբ-
ալից իւրեանց, եւ աւնույ ձրի գրասցութիւն
մեղաց, ի ձեռն զգնման եւ խոտառումնա-
րեան, եւ ամփոփիլ զշնորհս Սր. Տեղեացս
ի ձոցս իւրեանց, եւ ձրարիլ ի զոսո գորի-
նութիւն սրբոյքեանցս, եւ տամն ի յերկիր
եւ ի քնիկ աշխարհն իւրեանց: Տէս Գ.
Հատար, 1951, էջ 205:

Թղ. 54բ-64բ. — Դատարկ: — Դատարկ:

Թղ. 65ա. — 71ա. — Դատարկ:

Թղ. 71բ. — Շնորհք ընդ ձեզ եւ խա-
ղաղութիւն յԱյ. Հօր եւ ի Տէ մերմէ...:

Թղ. 73. — Դատարկ: չեղադրի նաթ
մր հաշեան Յուցակն որինակուած:

323

ՆԱԽՆՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒՆ.— 1

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՄՈՒՐԱՏԱՌԵԱՆ

Նէսպոլիս

ՌՊԺԼ = 1818

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 26×19×1: էջք ձծ: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն
սեւորակ մեյանով, միասին, 19—23 տող:
Նոսր չեղապիր: Կաշեկազմ խաւարտեալ:

Հակաւտ.— էջ Ա.

Խնդիր ուրազիւտ եւ մարալուր յա-
ղազս անմայր Ոսթմութեան արարատեան
արաւեան հայկազեան յեղուիմ, գոր վեհա-
պատիւ եւ վսեմապատ աստուածաբան Պո-
ղոս Վարդապետիդ եւ պատրիարքիդ հա-
յոց ընծայէ Ուրիշէ մատուցանէ Կատանդ-
նուպոյսեցի Պետրոս Վարդապետն Մա-
րատնայեան: Ի մայրաքաղաքն Նէսպոլիս,
յամի Տեառն ՌՊԺԼ, յուլիսի ԱԱ:

էջ Գ.— Յատաբարմութիւն ի վերայ
խնդրոյս.— Արդարեւ ժաբկանելով դժուար
իմոց զգործութիւնս առ ի բազայալսի դոյն
դայս խնդիր ամենեւին տկարս, եւ պաշտ-
պանելոյ աշխատեալ մեծի արժանաւորու-
թեան նորա բնաւին անկարս, թէ սակաւ հան-

դամանաց նորին խոշիւք իմովք յօգեցեալ
դժուարութեանց, եւ թէ սակաւ սկզբնաւորե-
ցելոյ ի հասանելի արդէն ձերութեան՝ յիշո-
ղականին անզօրութեան, ապաբէն յերկ-
րայս եւ ի տարակոյսս զանձն իմ տեսա-
նէի...

Երեսնակագրութիւն.—

էջ Ա.— Սրբազան Հօր մերոյ՝ յորոյ
անուն ընծայի դիբքս՝ բերաւ ի Ղալաթիս՝
յԱրապկերցի Պարոն Թորոս անուն յուսում-
նականէ ումեմնէ ժաբեւոյ յերապեանս
Հրահանգ, աշակերտելոյ երբեմն ի Սր-
եւէմ. առ սոս նորին Սրբազնութեան:—
1821:—

էջ Բ.— Յիշատակ է եւմի միարան
Անդրիանուպոլսեցի նախկին պատրիարքի
մեծին Պօյոյոյ՝ Պօյոս Սրբազան Արեւելոյ ին
ձեռնաստան աշակերտ Զօրութեցի Տէր Կա-
րապետեան նուիրակ Հանդուցեալ Երեմիոս
չնորհադարգ ժաբդապետին, ի դուռն Սրբ-
ութեց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն Ամ. Հա-
յոց: Թիֆլիս 1838, Մեայ. 6:

324

ՎԱՍՏԱՆԿ ՈՍԿԵՂԷՆ.— 1

Ս Ա Մ Ո Ւ Ե Լ Ռ Ա Բ Բ Ի

Իրգմ. ՄԵԼՔԻՍԵԹԵԿ ԲԱՆԱՍԷՐ

Կ. Պալիս

ՌՄԾՁ = 1807

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 21×15×1: էջք 100: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրեւէ՝ Մեկբոն
Քաւանայ: Գրութիւն՝ խորագիրները կար-
միր, մտացեալս սեւ. մեյանով, միասին,
26 տող: Նոսրադիբ: Համառօտագրութիւնք

չատ առատ: Կազմ կիսակաշի խաւարա-
տեայ:

Հակաւտ.— էջ 1.—

Վաստակ Ոսկեղէն, Սամուէլ Ռաբրի
Հրէիմ, որ յանդիմանէ զհրէից մորթու-

Քիւն: Նախ ի Արապականէն ի Հատինական թարգմանեցաւ, եւ ի լատինականէն ի Հասարակ բարբառն Հելլենացոց, եւ տրպարեցեայ ծախիւք պատուականագուհիք և պատանացուի պարտն Նիքոլայոսի Ընքուտդոսի, ի Լիփսիայն Սաբունիացի, ի տպարանի Պոլիգորֆին, յամի 1769:

Եւ ներկայիս թարգմանեցաւ ի Հելլենականէն ի Հայկական բարբառ ի Մելքիսեդեկէ բանասիրէ, յամի Տն. 1774 և յօղոստոսի է:

Արդեամբք եւ ծախիւք Զօպան անուն նորարողոյ՝ բարեպաշտն իշխանին, որ է որդի Հովուեան Մարտիրոս մեծ եւ բարեպաշտ իշխանին, որդւոյ Հանգուցեայ երկրպագու Յարութիւն երկրլոյսծ եւ արդիւնաւոր իշխանին Ապրիլիցոյ:

Իսկ այժմ ի Հայրապետութեան յուսակազմ Սրբոյ Գահոյի՝ Միանձնաթիղի Տեառն Տեառն Դանիէլի Աստուածակոչի եւ օրինաւոր բազմաշարար Սրբազան Կաթողիկոսի ամ. յուստորոտին երամօց Հայկազանս սնոի:

Գաղափարեալ ի յրնտիր գաղափարէ ձեռամբ տէր Մելքն մեղումամծ Քաւանայէ եւ անարժան սպասուորէ Սրբոց Հրեշտակապետաց Տաճարին, որ է ի Պայտն Կոստանդնուպոլսոյ, յամի Տն. 1807, եւ մեռոյս ՌՄԾԶ, ի յօդոս:

Էջ 3.— Արման է ունիլ ամ. Քրիստոնէի գայնպիտի գրեանա ի յրնթերցումի եւ ի խոյումի, որպէս է ոսկեղէնս այս գրքակոյկս...

Էջ 5.— Առ ընթերցողն.— Ձի'նչ է չա՛ն ի արամարանելոյ մեր ընդ Հրէիցն... Նիթիփօսոս Արեղայ Թեօդօփս:

Էջ 13.— Վերմագիր Թօքոյն.— Թուղթ գրեցեալ ի Սամուէլ Վարդապետէ իսրայելաւոյ՝ սիրեցելոյն ի թաղաւորութեան Մարովկայ, առ Ռարբի Իսահակն, որ է Վարդապետ ի Սուլիուլմէղն եղեալ սինահոկային, որ է ի յասացեալ թաղաւորութեան: Թուղթ.— Ած.Ն եղբայր զբեզ թանգեց, եւ զբեզ պապականեցէ մինչ ի յազատին մեր ի գերութենէս յայսմանէ... — Հմմտ. Գործ Ոսկեղնիկի Սամուէլ Ռարբի Հրէի, Երուսաղէմ, 1887, էջ 11:

Էջ 87.— Նշմանկեալ.— Ձի գրքոյկս այս երեսի թէ թաղուցաւ ի Հրէիցն առա-

ւել քան գերկու հարիւր եւ գերեսուն ամս...

Էջ 88.— Վերջաբանութիւն.— Որչնուեթիւն անեղբական, եւ փառք անՆուլի...

Էջ 91.—

Սոփեստութիւն թէպէտ առ իս լիտ յա-

րաւից
Այլ դու շնորհեա խուն ինծ խօսիլ միակ

մի եղ,
Հաշի ուղիղ առի Փրկչէն՝ որ է ճոյն

հեղ,
Արմանս սեռի քառիմ կամա: զէտ ջօղ

ի սէղ,
Կայ վանկադարմ իսմայլ բառս ամիսն է

քեզ,
Է ի վայելս թարգմանցոյցին զթածին

առ մեղ:
Եւ դայս երեսանկեայ աղերսմ վա-

յելոյցող դայս՝ ներկ սխալանացս ոռ ի սա, զի տկարութիւնս ինքնին խոստովանիմ, ինչին ծառայ Յո. ի Սահակ եւեթ Լեւոյ ամցիւնցին:

Ծանօթ.— Սահակ երէցի ոտանաւորին մէջ ընդզենիք այն բառերը, որոնց այբուբեններուն թուական արժէքը կը ձեւացնէ յիշատակարանին տարեթիւր, այսպէս.

Նոյն հեղ = 400 + 600 + 300 + 400 + 70 + 5 + 6 = 1781

Թառիմ = 9 + 1 + 1000 + 20 + 200 = 1230 + 551 = 1781

Իսկ իսմայլ բառին վանկերը դարձնելով կ'ունենանք ամիսը մայիս:

Եւ այժմ աշխատութեամբ Պօյսոյ տրամաժառանգ պատրիարքի սպասուոր աւագ սարկաւազ Ածատուր Պօյսեցի, իրր գրագիր, չէշտէլ:

Էջ 92-100.— Դատարկ:

Ծանօթ.— Ըստ Սաւայանեանի Յուցակին, 324 թիւին ներքեւ նախապէս գրտնուած է ուրիշ մեծագիր մը, զոր նկարագրած է սապէս. «ՎԵԼԷՆ. Գատարագի ուրարեալ նորոգութիւն Անձնացեաց կայ. Տօր Ս. Գր. Նաբեկաւոյ: Օրինակեայ է յամի 1840 բաղդատութեամբ երից Հնադոյն օրինակաց գրեալ ի ԹՎ. ՈՒԶ (1177), ԶԽԲ (1293), եւ ԶԳԶ (1311), մե. Սր. Աթոռոյս գրագիր Միգրիլ Վարդ. Բաղիւնցեայ» (էջ 228):

325

ՄԵԿԵՆ. ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,—

Ծաւալ 26×19×4: էջք ՆՄԲ: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Տէրացու Գրիգոր, որդի Տէրացու Պօղոսի: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ գլխագրերները կարմիր, մնացեալը սև: Ժխանոյ, Երկախ, 35 տող: Նոտարայիբ վարժ: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկալիմ տախտակեայ: Ստացող՝ Սիմէոն Եպս. Նջեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ,—

էջ ա.— Առաքարանութիւն.— Ձկնի բացալայտելոյ յատկին մասին գործառնութեան աշտորիկ դաշն ճշմարտութիւնս, որք առաւել պատկանին առ ծանօթութիւն խորհրդոցն Հաւատոյ. . .

էջ 1.— Ընծեռուած Առաջիմ. Յաղագս Սրբազնութեանց.— Ջոր Ած. Երբեմն խոստացեալ էր եղեկիկի մարդարկին. . .

էջ 2.— Գլուխ Առաջիմ: Յաղագս Սրբազնութեանց. Պրակ Առաջիմ:

էջ 3.— Գլուխ Երկրորդ: Յաղագս Մկրտութեան:

էջ 14.— Գլուխ Երրորդ: Յաղագս Սրբազնութեան հատատութեան, որ է Դըրոշմն:

էջ 15.— Գլուխ Չորրորդ: Յաղագս Սրբազնութեան Հաղորդութեան:

էջ 44.— Գլուխ Հինկերորդ: Պրակ Առաջիմ: Յաղագս Ազաշարարութեան:

էջ 85.— Գլուխ Վեցերորդ: Յաղագս Սրբազնութեան վերջնոյ օծման:

էջ 86.— Գլուխ Եփեմերորդ: Յաղագս Սրբազնութեան կարգի:

էջ 87.— Գլուխ Ութերորդ: Յաղագս Սրբազնութեան Պատկին:

էջ 14.— Երկրորդ Ընծեռուած: Յաղագս առից մարդկայնոց. որք ըստ աստուածայնոյ օրինի կանոնի են ուղղելիք. . .

էջ 15.— Յաղագս քէ մի իցեմ կղերիկոսն տգէտք, կամ առանց դպրութեան: — Ասէ ճկալդոս վապն, որ դուսի է Դպրութենէ ոչ կարէ լինիլ յարմար որբույան խորհրդոց. . .

էջ 15—88.— Յամկ Գլխոց:

Յիշատակարան Գրչի.— էջ 15—88.—

Այլ եւ յիշեցիք զորոց զբոյս Կեսարացի, ի դիւղէն Մասնացի Տէրացու Պօղոսի որդի Տէրացու Գրիգոր անիմատ գրիւս, զի յոյժ աշխատեցայ ի գրելն սորին, եւ զվարձապետն իմ Հանդուցեալ Մարտիկի որդի Մահտեսի Տէր Կարապետն եւ զուրք յիշեալ լիջիք ի Դս. Է, Ամէն:

Յիշատակագրութիւն Ստացողի. — 1788.

էջ 88.— Յիշատակ է զիրքս, Ստորեցի ի դիւղէն Նջեցի Սիմէոն Եպս.ին ի Սր. Յակոբայ Գրքատունն որ յեմ. , եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոք իշխանութիւն Հանելոյ դաս ի Սրբոյ Աթոռոյս: Վաշխոյզդ եւ օրինակողդդ տապէք Ած. ողորմի: Ի ՌՄԺԷ ԹՎին Հայոց:

326

Ժ ՈՂ ՈՎ Ա Ն Ր Ո Յ

Ընկուզեկ. Դաբայ Վանք. Սկեռայ Վանք:

Ուել-Ուել = 1199-1202

Այս պատուական ժողովածուն կը պարունակէ զյիսաւորաբար Ջաֆարիս
կոյ՝ ի ճառերը. Պրոխորովն Պատմութիւնը. Յովհաննէս Յայտնութիւնը,
Եւ Եփրեմի Վեշտասան Ասացուածքը:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 26 x 17 x 8: Թերթք 386, Պրակք
Եւ Բ-Լ: Հանգամանք ընդհանրապէս յաւ,
նորոգութեան ենթարկուած: Ջաֆարիս Կա-
թողիկոսի ճառերը բազմաթիւ թերութեան-
քով: Թուրք արեւելեան, հաստ, դեղնո-
րակ: Գրիգոր Սամուէլ՝ որդի Խաչեփարզի-
Յովհաննէս: Գրութիւն՝ սեւ մեկնեով,
միասին, 23-26, և 19-20 տող: Թղ. 8-268
անցման երկաթալիւր-բոլորիլը, մաշուր և
ափսոսմունք. Թղ. 278-385 բոլորիլը մեծ և
լուսնաւոր: Լուսանցապարզ՝ շատ մը գր-
չութեան սկիզբը, թուով 15 հատ, նախ-
նական արուեստով, ընդհանրապէս թանձր
ներկերով: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պաշ-
պանակ թղթեայ՝ սկիզբը երկու թերթ եր-
կաթալիլը Աւետարանի մասն: Ստացող՝ Ող-
բոյ Եփրեմի՝ Ներսէս Արքեպիս. Տարածի:

Հմտ.— Յ. Մուրատ, Յայտ. Յովհ.
Հին Հայ Թարգմ., Երուսաղէմ, 1905-1911,
էջ 2-է: Հանդ. Ամսօրեայ, 1933, էջ 281:
Յիշտ. Ձեռագրաց, Ա. էջ 625:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1-7.— Հասարակ թուղթ, գրե-
թէ գատարկ:

Ա.— ՃԱՌԻ.— 1

Ջաֆարիս Կաթողիկոս

Թղ. 8ա.— [Խաղկազարդի].— . . .
... զորա լոնացեն ըստ ձեր չար կամացդ,
որ կամիք գմարդարականն խախտել չա-
րերդ աղաղակեն...:

Թղ. 11.— Տճ. Ջաֆարիսի Հայոց Կա-
թողիկոսի ի Մեծ Երկու[շաբաթն] Արտա-
դրութիւն...:

Թղ. 12.— Հասարակ թուղթ, տաքէն

գրուած, առաջին երեսին նորագիր.
«Տեառն Ջաֆարիայ Հայոց Կաթողիկոսի
...», ընդամենը 8 տող. մնացեալ մասը դա-
տարկ:

Թղ. 13ա.— ... Խաւսեցաւ Տէր ընդ
Մովսիսի և ասէ. Ջատուցես ինձ խոտ-
սուն և ութ չաղաք ապաստանի...:

Թղ. 26.— Հասարակ թուղթ, դա-
տարկ:

Թղ.— 27.— [Մեծի Երեմիայի].—
... . . . դեռ արեւակաւն: Եւ Անդանոս ի
Հարաւ կայով աշխարհին: Եւ Կաթողիկոս
Մովսիս յարկէ և աշխարհի արձանացեալ անդ
ընդդէմ հայի արեւակաւն...:

Թղ. 43բ.— Նորին Ջաֆարիայի ի Մե-
ծին Զորեմիայաբն Արտադրութիւն.— Ե-
րկէլ գմեծ ար. երեքարթի ատուր տա-
նախմբել արձանադրեցաք...:

Թղ. 56ա.— Նորին Ջաֆարիայի Հա-
յոց Կաթողիկոսի ի մեծ Հիմզաբարոյ աւ-
րին Արտադրութիւն.— Երեւելեան ի դեռ-
դելութն ատուր...:

Թղ. 71.— Հասարակ թուղթ, դա-
տարկ:

Թղ. 72ա.— Նորին Ջաֆարիայի Հա-
յոց Կաթողիկոսի յար մեծի ուրբարում կե-
նարարին յարչարանացն Արտադրութիւն.—
Երկէլ գմեծ և զճաշախոտ Հինգաբարձոյ
Հոյակապ խորհրդածութեան ար տաւա-
խմբի...:

Թղ. 90-93.— Հասարակ թուղթ, դա-
տարկ:

Թղ. 94ա.— [Մեծի շաբաթն].—...
կործանումն նմա լրումն ստեղծութեան այլ
ընդ հակառակ հանեալ զապականեալ խր-
րատն լոնաարկութիւն...:

Թղ. 108բ.— Նորին Ջաֆարիայի Հա-
յոց Կաթողիկոսի Խաւսք յար մեծի եւ կեն-

սարքեր Յարութեան ՏՅ. մերայ Յի. Քի.— Անժամանակ Որդին, որ է յոյս փառաց և նկարագիր էութեանն Հաւ.—...

Քդ. 122ա.— Ներիմ Ջափարիայի Հայոց կարողիկոսի ի մեծ աւր Համբարձման ՏՅ. մերայ Յի. Քի.— Որդ պատանիս թաղաւորաց Հանդիմանայ են դուզողդէն ի յոյս մոտանութեան...:

Քդ. 139ա.— Ներիմ ՏՅ. Ջափարիայի Հայոց կարողիկոսի ի ճնջումն Ամենալուսնայ Տիրոհայ Ածած-Ոհմ, եւ միշտ կուսին Մարիամա.— Արարիւն արարածոյ և ճշտարարական բոլորից, ստեղծեալ զյոյսցոյց...:

Քդ. 154ա.— Ներիմ Ջափարիայի Հայոց կարողիկոսի խաւք ի Սուրբ եւ ի հրաշափառ Կարողիկէ Եկեղեցի.— Ան. Լան պետական դարձութեան Համադոյ ճշտեցեալս և երկանման տէրութիւն և պետական իշխանութիւն...:

Բ.— ՊՐՈՒՈՐՈՐՆ.— 3

Ա.— Քդ. 169բ.— Պատմութիւն ախանջիի գործոց եւ վարդապետութիւն Սրբոյ Առաքելոյ. եւ Աւետարանչիմ Յովհաննու, գոր արար յմիտեոս, եւ ի Պատմոս կղզոյ, եւ բազում մեղութիւնք եւ չարչարանք գոր կրեաց ի Դմետրիանոսէ կայսերէ ամս երեքտասան, յարժամ ահաբանաց զմա ի Պատմոս կղզի: Եւ յետ ԾԲ ամի չարչարանաց փրկչիմ դարձաւ ի քաղաքն Խիսնոս. յարտաւանմանելոյ յաւուրս Ներուսաս, եւ կամ Տրաքիանոսի. զկնի ԾԳ ամի Համարձումն փրկչիմ զրեաց զԱւետարան յմիտեոս, ի յոյմ լեզու, եւ եկաց ամս հինգտասան եւ յովանդակ երամասուն եւ իրկու ամ, եւ յետոյ բան զամենայն տալիս ի յոյսեցաւ ի Բա.— Յեւ Համարձումն Տն. մերայ եւ փրկչի Յի. Քի. յերկինս...— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 461: Եւ Մատ. Հայկ. Թարգմանութեանց. Վենետիկ, 1889. էջ 671:

Բ.— Քդ. 187բ.— Յաղագս ախարաց ամենագովելի եւ Սր. Առաքելոյն Յովհաննու.— Իսկ ի ժամու տուր երկուայ նմա մանեաւորն տակոյ գնա. զարժիւր տեղրէն եւ ժուա յմիտեոս...:

Գ.— Քդ. 194ա.— Յաղագս Միոնի-նոսի եւ եղիցն ի ձեռն Յովհաննու. եւ ա-

մենայն տան մարա.— Քանգի էր այր մի ի քաղաքին յայնմիկ տնուանելոյ Ջահաւոր, որոյ տնուն Միտեոս, եւ կնոջ նորա տնուն Փոնիա...:

Դ.— Քդ. 202ա.— Յաղագս Վասիլի եւ կնոջ մարա, թէ որպէս մոխա յուսարեցան ի Յովհաննէ.— Քանգի էր այր մի ի քաղաքին մեծատուն, որոյ տնուն Վասիլ...:

Ե.— Քդ. 204ա.— Յաղագս Խոստի-նոսի եւ կնոջ մարա, թէ որպէս յուսարեցան ի Յովհաննէ. բնդ մասին եւ որդւոյ մոցա.— Քանգի էր այր ոմն ի քաղաքին յայնմիկ, որոյ տնուն Խոստի...:

Զ.— Քդ. 209բ.— Յաղագս կիմոպասա եւ չարարանստ կախարդութեան մոքա. գոր արար առաքի Յովհաննու ի ձեռն չարածանդ մարդկան.— Քանգի էր այր ոմն ի Պատմոս կղզոյ կախարդ...:

Ը.— Քդ. 221բ.— Յաղագս դիւին, որ զկեղծարանս զայլոյ ունէր. եւ էր ի քաղաքին յայնմիկ.— Եւ ի ժամանէն մեր տեղ, որ քանակէր զմեկ ի բնակչաց քաղաքին...:

Ը.— Քդ. 226ա.— Յաղագս Նոտիանոսի եւ ամենայն տան մարա եւ գոր արար առ մոտա Յովհաննէ.— Քանգի էր այր ոմն ի քաղաքին Ջոնիսա որում տնուն Նոտիանոս. եւ կնոջ նորա փոռա: Եւ ունէին երկուս որդիս, տնուն միոյն Ռայր, եւ միւսոյն Պաղիկարպոս...:

Թ.— Քդ. 229.— Յաղագս Մոսիպատ-նոսի եւ մար մարա Պրեկիանէ եւ ամենայն եղեցոյն առ ի միւսնէ.— Յանկանի, զատարորին ի Պատմէ կղզւոյն...:

Ժ.— Քդ. 234բ.— Յաղագս Յովհաննու Աւետարանին թէ որպէս պատմեցաւ ի Յովհաննէ. կամ յարում տեղոյ բնկալան հաւատացեալ գաղարկեալ զայս ի Տեսողնէ մերմէ Յ. է. Բ. է եւ ի Յովհաննէ.— Յեւ Հատարայն մանեան կղզոյն Պատմոս, եւ ի վախճանի թաղաւորին Դմետրիանոսի...:

Ժա.— Քդ. 237բ.— Յաղագս Տեսանման Յովհաննէ (Յետ ժամանակաց ինչ եւրս արտաքս ի քաղաքին...:

Ժբ.— Քդ. 239բ.— Հանգիստ Սրբոյ Առաքելոյ եւ Աւետարանչիմ Յովհաննու.— Էր բնդ կղարս մրանիլին Յովհաննէս...:

Գ. — ՅԱՅՏ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 1

Քղ. 244ա. — Յայտնություն Յովհաննու Աւետարանչիմ գործեր ետես. երանի որք լսեմ եւ առնեմ զի սմա գրեալսս. զի ժամանակն մատու է. — Ի Յովհաննէ եւրն եկեղեցւոց որ յախայ Լն... : — Հմմտ. Յ. Մուրատ, էջ 3 :

Քղ. 269-277. — Հասարակ թուղթ դատարկ :

Դ. — ՎԵՏՏԱՍԱՆ ԱՍՍՏՈՒԱԾԻ
ՎԱՍՆ ՆԻԿՈՄԻԴԵԱՆ ՔԱՂԱՔԻ. — 1

Եփրեմ Խորի

Քղ. 278ա. — ... զգոռն իւր ... Մի Եկեղեցի առ նա եւ հաւանեցուցէ բանալ առաջագոյն զլուծմարանս թու. ... : — Տես Սիրան, 1927, էջ 315 :

Մանթ. — Սկիզբէն կը պակսի մատաւորապէս 14 թուղթ, Ա. պրակը 8 եւ Բ. պրակէն 6 :

Քղ. 285ա. — Զորքորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, 1927, էջ 381 :

Քղ. 289ա. — Հիմնքորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, 1928, էջ 28 :

Քղ. 295ա. — Վեցերորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, էջ 61 :

Քղ. 299ա. — Եւքմերորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, էջ 83 :

Քղ. 304բ. — Ուքերորդ վասն Նիկոմիդեայ քաղաքի եւ քնկերաց իւրոց Ուքուտաներորդ. — Տես Սիրան, էջ 167 :

Քղ. 321բ. — Իմներորդ վասն Նիկոմիդեայ քաղաքի եւ վասն յարութեան եւ աշտութեան. — Տես Սիրան, էջ 277 :

Քղ. 327բ. — Տասներորդ վասն Նիկոմիդեայ եւ վասն վարդապետութեան Երանց. — Տես Սիրան, էջ 346 :

Քղ. 337ա. — Մետասաներորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, 1920, էջ 184 :

Քղ. 349ա. — Երեսուսաներորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, էջ 222 :

Քղ. 352ա. — Երեսուսաներորդ վասն Նիկոմիդեայ քաղաքի. — Տես Սիրան, էջ 276 :

Քղ. 356ա. — Զորքուտաներորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, էջ 278 :

Քղ. 359ա. — Հնգետասաներորդ վասն Նիկոմիդեայ եւ վասն Նիծիրիմաց-

ւոց որ զգեցան խորագ. — Տես Սիրան, 1930, էջ 35 :

Քղ. 364բ. — Վեշտասաներորդ վասն Նիկոմիդեայ. — Տես Սիրան, էջ 57 :

Քղ. 369ա. — Կատարեցան վեշտասան Ասացուած Արքայ Նիքիւմի, վասն Նիկոմիդեայ քաղաքի :

Քղ. 369բ. — Ասացուած առաջին, վասն Յովնիմանութեան. — Յասան խորագի դէս. եւ կարգն լոյս չբաժայէ. քանզի ինչ որ շատ իցէ, թէպէտեւ անոյ իցէ, չէ՛ անոյ, ինչ որ չափով է, չայեակն է, ինչ որ չափով է, անոյ է... : — Տես Սիրան, 1931, էջ 122 :

Քղ. 385բ. — ... յառաջագոյն ընդրէ. զեկեղեցի ընդ մասը եւ զվարդապետս փոխանակ լարց ... երեսուց ... եւ ոչ կացին ի սմին ուխտի. [ե]յն յեկե. — Հմմտ. Սիրան, 1932, էջ 156 :

Քղ. 386. — Հասարակ թուղթ, որուն վրայ շեղագործ կ'երեսին Հատորիս Համառոտ բովանդակութիւնը եւայն :

Յիշատակագրութիւնք Գրչաց. —

Ա. — Սամուէլ Գրչի. — Քղ. 2-268, Թ. 1199 եւ 1202 :

1. — Քղ. 43բ. — Ով Եղբարք աղաւ շեցէ վասն իմ գճէր, զի մի ընդ այծիսն կացուցէ դիւ, այլ ընդ աղիւսն, եւ ընդ իմաստունս որ. կուսանիս :

2. — Քղ. 72ա. — Տէր Յս. Բս. ուղորմեա եղբարք իմում Յոհաննիսի փոխեցելոյն առ թեղ, եւ Հան Նմա մասն յարգալութեան թու :

3. — Քղ. 122ա. — Աստանաւոր յիշեցիք զՍամուէլ գճորդ, եւ զՅոհաննէս զեղբարք իմ զփոխեալն առ Բս. :

4. — Քղ. 154ա. — Ով Սրբուհի Տիրամայր, անկեալ առաջի թու, եւ Սամուէլ մեղաւք մեռեալս աղաչեմ զդեղ բարեխաւսեա վասն եղկելոյս, զի թողցէ ինձ գճեալ իմ :

5. — Քղ. 169ա, ստորին լուսանցքիմ, վերին երկու քառերը տարբեր մշտնով. ճՈՒՆԸ Թու. յԼեկուցիկ գրեցաւ :

6. — Քղ. 169բ, ստորին լուսանցքիմ, մանր գրով. Շողոմարոս գամովք լետոյ զբեցի, ի վանքս Դաթա, ՈՒՄ Թու. :

7. — Քղ. 202ա. — Աղաչեմ յիշեցի զՍամուէլ Գրչի :

8. — Քղ. 209բ. — Աղաչեմ յիշեցիք

զհայրն իմ զՊաշէվարդն որ ի ծերութեան փոխեցաւ ի Քս.:

9.— Թղ. 234բ.— Աղաչեմ աստանաւոր յիշել զհայրն իմ զՊաշէվարդն ի սուրբ և յընդունական յայտաթաճեր:

10.— Թղ. 239ա.— Ած. իմ եւ Տէր Ես. Քս. ողորմեա փցուն զրչիս և ծնողաց իմաց բարեխաւսութեամբ Սրբոյ Աւետարանչիս Յովհաննէն և Պոռփորոսի աշակերտի նորին, և մի մասններ զիս բոցոյ զԷհնէրն, այլ փրկեալ զիս յախտեմից տանջմանացն:

11.— Թղ. 243բ.— Ի փառատրութեան ասուր, փառք փառաք փառաւորեալ և զերարքի փրկաւէալ արթթամացուցչին փառաք: Եւ երկնացնծութեամբ զհացելոցս առնակ, երբակի Ած.ութեանն, և Եղակի բնութեանն, այժմ և յախտեան, Ամէն:

12.— Թղ. 268բ.— Փառք ապենիողին Այ. այժմ եւ միշտ և յախտեան յախտեմից, ամէն:

Ծանօթ.— Այս վերջինք թերեւս բուն յիշատակարանին սկզբնաւորութիւնն է որուն շարունակութիւնը կորսուած է. մասն զի մէկ թերթ կը պակսի Ք պրակէն: Նոյն զրչէն եօթ փոքրիկ յիշատակագրութիւններ պանջ բրինք, որովհետեւ նորութիւն մը պիտի չաւելցնէին եղածներուն վրայ:

Բ.— Յովհաննէս Գրչի.— Թղ. 278-349.

1.— Թղ. 284բ.— Ձտէր Ներսէս սրբաւոր անձն և տիեզերական վարդապետ, ստացաւդ աստուածեան մատենին, յիշեմք ի Քս. և նոյն ինքն ձեզ ողորմեացի, ամէն:

2.— Թղ. 295բ.— Ձտէր Ներսէս Սրբապետ արքայեկեղպոս Տարսնի, և առաջնորդ Սր. Ռիտիս Սկիւռոյ, որդի Աւշնի Սեւաստոսի, ստացաւդ սր. մատենին յիշեմք ի Քս. Հանդերձ դեղեցիկ և ծաղկեալ չորսին՝ Հարադատաւքն, Հեթմի, Ապիւրատիւ, Ծանաշաւհի, և Գրեթորին: Եւ զիս ցմեղուցեալ զրչի: Եռաննէն աշակերտ նորին: Եւ Ած. ձեզ յիշողացաւ և յիշելոցս ողորմեացի, ամէն:

3.— Թղ. 304ա.— Ձտէր Ներսէս(սէր)սէս

առաջնորդ Սր. Ռիտիս Սկիւռոյ Հանդերձ մեծանուն մարր իւրով յիշեմք ի Քս. Ես., և նոյն ինքն ձեզ ողորմեացի, ամէն:

4.— Թղ. 321բ.— Ձտէր Ներսէս զերամաքուր անձն և տիեզերական վարդապետ յիշեմք ի Քս. Ես., և զմեղուցեալս Եռաննէն աղաչեմ:

5.— Թղ. 327բ.— Ձտացաւդ մատենիս զտէր Ներսէս մեծ զիտնական յիշեմք ի Քս.: Ընդ նմին և զախմար զրչիս Յովհաննէս:

6.— Թղ. 349բ.— Ձտէր Ներսէս ամենամաքուր անձն և անյաղթ զիտնական յիշեցէք ի Տէր Քս., և զհարազատ նորուն զՀեթում Սեւաստաւս, զի աստ երկարեացին ամաւք խաղաղութեամբ, և անշարժայութեանն երկնից արժանի յիցին: Եւ զԵովհաննէս զրչի:

7.— Թղ. 369ա.— Բոլորգիւ. կարմրաղեղ.— Ես Յովհաննէս զեռուրոյ ի զրչաց, ան. իմ Հրամանաւ Ներսէսի, իմով զաստիարակողի, և զիս յաստուածայինսն ձգաւդի, սկսայ զՈղբս զայս և զողեւած բանքս Սր. Հաւքն մերոյ Եփրեմի, զոր առացեալ է մասն Նիկոմիդեա քաղաքի, և կատարեցի: Արդ որք բնթեոնոյք զաւ յիշեցէք ի Քս. զտէր Ներսէս զսուրբ և բնաթիւ և զտիեզերական վարդապետ: Ընդ նմին և զաստուածաւոր մայր իւր տիկնաց տիկին Ծանաղուխտ կոչեցեալ, և զհարազատ իւր զՀեթում Սեւաստաւս, և զԱպիւրատ, և զԾանշաւհ և զԳրեթոր, և Ած. ձեզ ողորմեացի: [Բոլորապիւր փոքր, սեւապեղով, տարբեր զրչի: Ն. [ամբողջացի?]. և զգրչիս յիշման արժանի արարէք. և զախտաւորս ի յողեղաւ:

Գ.— Վսիքամ Գրչի.— Թղ. 350-385:

1.— Թղ. 356ա.— Տէր Ես. ողորմեա ան. Ներսէսի, առաջնորդի մերոյ եղբարութեան: Ընդ նմին և մաւր նորա մեծանուն սեւաստուհոյ, և աշնոցիկ որք յիշեն զնոսա, Ամէն:

2.— Թղ. 364բ.— Վահրմայ զրչի ողորմեա Քս.:

327

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Մեկու

Պրն = 1406

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ —

Մաս 26 x 18 x 5: էջ 390: Հանգստանալու ընդհանրապես: Թուղթ դեղնա-
բակ, Գրեթե՝ Ծր. Գեղորդ, Մխիթարի: Քա-
նանայ, եւ Ծր. Ղուկաս: Գրութիւն՝ խո-
րագիրները, և մասամբ, զիտագիրները կար-
միր, մնացեալը աւել մեկնով, երկուսն, 41
տող: Բոլորգիր: Համառոտագրութիւնք
չատ առատ: Լուսանցադարձք՝ փոքր, միա-
դոն, շատ մը գլուխներու սկիզբը: Կա, ե-
կարծ տախտակեալ: Պահպանակ մայադա-
թեալ սկիզբը մէկ թերթ, երկաթագիր,
հաստութեամբ Գաղատացոց Թուղթն, մասեր
Գ. և Դ. գլուխներէ. նախ երկու թերթ թուղթ
դատարակ: Իսկ վերջը մէկ թերթ թուղթ և
մէկ թերթ մայադաթ, զմեծութեամբ Ստացող
Մխիթարի: Վրդ. Գաւառեցի, Կնիք՝ էջ 3ա
և 388, փակագիր, սեւագործ, «Ք. Ծ.
Գարբիէլ վարդապետ, 1241» [= 1792]:

ԲՈՎԱՆԻ ԴԻՅՈՒԹԵԱՆՑ —

Թղթեալ պաղպաղակիմ առաջին էջիմ
վերնո՝ մտարագիր. «Երեւանկու ծրանկնե-
րուն առած Սաղմոսի և Դանիէլի Մեկնիւն
է»:

Ա. — ՄԵԿՆ. ՍԱՎՄՈՍԱՆ — 3

Վարդան Վարդապետ

էջ 1ա. — Բարսղի. — է սաղմոս սի-
րո ժողովարան, հաշտարան խոսկեղոց,
մասնակի երկու երդեն սիրով...:

էջ 3ա. — [Մ]ի է Ած. և մի մեքսոս-ն
Այ. և մարդկան մարդն Յա. Քա. աւել Ք. ի
կենդանին Պաղտոս...: Հմմտ. Ա. Հատոր,
էջ 603:

էջ 10բ. — Եկեղեցոյ յայտնեան և ի
սկիզբն Սաղմոսիս որ սաղ. «Երեւանայ է աշր
որ ոչ զնոց ի խորհուրդս աւարարտաց...»:
լրամօր — Լուսանցքի վրայ հետզհետէ
նշանակութեամբ են. եպ., Աթ., Դն., Բդ.,
Եփ.:

էջ 113ա. — ՀԱ. — Ի կատարած Սաղ-

մոս յԱսափ. — [Դ]ուրթ երդէր և Ասափ
գրէր և եղանակէր, առեալ ի հոգոյն Դա-
թա Բէ ունքն ի Մովսէս...:

Բ. — ՄԵԿՆ. ԵՐԴՈՑ ԵՐԴՈՑ. — 4

Վարդան Վարդապետ

էջ 241բ. — Մեկնութիւն Համառոտ Եր-
գայ Երգոյն, զոր ժողովեալ է Վարդան
Վարդապետն ի տնտօրեանց Գրիգորի Նի-
սացոյն և Հիպոսիտոս Հոռոս Հայրապե-
տիմ եւ Որոգիմեա. եւ զոր յինքնին: Ի
խնդրոյ կիրակոս Վարդապետին: — Նման-
ցաւ արքայութիւն երկնից զանձի ծածկեալ
յայտարակ...: Հմմտ. տոտ, էջ 84-5:

Մամօր — Լուսանցքի վրայ հետզհետէ
նշանակութեամբ են. Վրդ., Գր., Որոգիւն.,
նար.:

էջ 282ա. Գլխ. Ը, Հմր. 12: Լա. Որ.
— «Այդի իմ առաջի իմ», եւ ոչ որպէս կա-
թան նենգաւոր որ դոտարն ի՛ր ջանա առ-
նել, Պահպանք ուղիւ հարսնին առաք-
եալք և մարգարէք, սբ. զխաւոր թուոյն
ձ աւորք կոչին, եւ բանին պտղաբերողին
դայդին, Թերեւս յայն խորհուրդ հաի երի-
նոսի ասեն. Եթէ ի ի աւեալ արքայութեան
սրբոցն, ի յորթ մի ինի ի տո, և յամ-
ուտ ի արմուկ, և յամ. արմուկ ի ողկույ,
և յամ. ողկույ ի պտուղ. ի տն զտոտ-
տութիւն բարեացն նշանակելով: Եւ յամ.
պտուղս աւել Ի՛ր Համ զինոյ, ըստ մարդա-
րէիցն եւ առաքելոցն զխաւորաց: Այլ զու
որպէս կամին իմացեն իմաստունքն. մեք
դարձցուք ի յոճ տաւեղեղոց որ աւել բանին
հարսնին:

էջ 284բ. — Իսկ զու եղբայր մեր մա-
կը մորենեաց և պատարաւ, անբոստեր
վարդապետ, անուշ մր. ճաշակ յարամաւ, և
յոյս յԱծ., Վարդապետ ի կիրակոս, որ
հարկեղեցի, հրամանաւ, և զուսնին մա-
հու քեղ, առել զմերն մեծակալ, մուծեր
զմեկ ի տուն գինոյ և իւղոյ, խնձորս և
նոնենեաց դրախտին, չղթայիք արմանա-

ւոր ուրիշ, հայել, լակ, և խոսել, հոտուել, և շշտիկ, դիւանա և դանձաւութիւն, գայարաւոր բիւր քանքարօ պարտականօք իւրաքանչիւր մասամբ, որ առախարհիկաց էին սորմանաւորք. քան զիմանալ և աւել մեծ էր ինձ և ստեղծի. առկայն ընդոտաւ և առաւ յոյս մեծագոյն և իմէ և արդ ևս եկն Տէր և կոչէ զքեւ, ո՛չ դարձանաւոր օք, այլ զմեղաւորս զիս, ոչ յապաշտ միայն յանցեալ կենացն, այլ յանրաւ և յանճառ ուրախութեան հարսանեաց, զի զորմացուցէ զերկինս և զերկիր, զոր սփոր է առնել միշտ. որք և զտանին ի պիտ յայս, Ռախար, և Բարեկոն և Եթովպիայ, ի բաց եղեալ դատալին կերպարանն և աստուածադիկաց եղեալ. զոր և զու միշտ ազօթեցեալ զայս լինել ի կամեղոյ և ի կարող Տեսնելն և մեք քեզ շնորհ ունայով շատ զստեղծամբ, ձեռնարկեցաք ի յիշմարտեցանայ հաղթանայ յո, զձեռն յունչն ի Քս. տալով, մտաք յանճուն խորս, և Ելաք, և իմէ բերաք ինչ ի վեր քեզ ցանկի իւր, որ զտանին յայսպիսի ծովոս, յունիմ ինչ աւել, Տէրն զիտէ տուողն, որում երկրպագեցեալ յառնուին, և զսգալան ինձ համարեալ սողեցեալ ինձ օժանդակ լամենանի. Ստեղծեալ զհնազանդութիւն հաստացեալ զցալոյ և զցերեկ անժոռաց յաղթաւ, և զյալ նուէր տացեալ Սիոնի մօրն վերնոյ, և զուրիթս նորա բնկնելով. իբրեւ զսաս մի ձիթեցեալ, ո՛ր գետէ թէ մանկունք նորա ի մտանէն տացեն, և ցուցեն նմա ի խնդութիւն ինքեանց, և ի յաւութիւն մեզ. բացերեա զնա և բերկրեալ տանելով, յորդիկ իւր միակցելով զմեզ, ի շնորհ փեսայն իւրոյ Յի. և Հօրն զթածի, և Որդոյն ողորմածի, որում ամենայն խնդութիւն և սէր և ցնծութիւն ի սուրբս իւր և յարթածաւ, և ի քեզ, և ի մեզ, և ի մեր երախտաւորան յամենայն յաւիտեան և յաւիտեան յաւիտենից ամէն. Հմտ. տտ, էջ 85:

Գ.— ՄԵԿՆ. ԵՍԱՅԵԱՅ.— 1 (ԹԵՐԻ)

Յովհան Ոսկեբերամ

Էջ 287ա.— 8[ո]ն[ա]ն[ո]ն Ոսկեբերա-
ցի Միկնու[թ]ի[ւ]ն[ո]ն իւրախ[ո]ն Մ[ա]րգ[ա]-
րի[ս].— Առաւելութիւն մարգարէիս նախ

աստի ի մարգարէն է իմանալ, և ապա
դիտարեալ յաւութիւն նորին...

Էջ 290ա.— Վարդաբ Երկինք և ուն-
կեղիք Երկիր, զի Տէր խօսեցաւ: Բացում
ցամամբ լի է մարգարէութիւն...

Էջ 292ա.— Վերայ թողեալ լիցի զյուս-
տոր Սիոնի իբրեւ զհոգիանի յաղթոյ, և իբ-
րեւ դատաւար մարգարէաց ի մէջ սե-
խեցեաց:

Էջ 293բ.— Ե. 1.— Վարդ Եղև ուն-
կեցելոյն յեղբեր ի տեղի պարարտութեան:
Անուամբ ալլո գամ. դարձան և զիմամ
որ ի նմանէ նոցա լինէին նշանակ...

Էջ 298ա.— Բ. 2.— Վեր իցի զսե-
լաւոս յառնել յայտնի յառն Տեսնելն:
Տեսնելն զտուրութիւն մարգարէին...

Էջ 302բ.— Զ. 1.— Վե. եղև լամեն
յորում մեռաւ Ողիւս արքայ: Եւ զիմար
իցէ զի զալլ մամանակ ի կենաց թաղու-
ւորաց նշանակ...

Էջ 308ա.— Է. 10.— Վե. յուսէ Տէր
խօսել ընդ Արարու և աւել...

Էջ 311բ.— Է. 16.— Վե. մտաղէ
կիրք յորում և զու և պակեցեալ տառի
երկուց թաղաւորոց: Ողիւս և զալլում
անցամ առնէ մարգարէս...

Էջ 312բ.— Գրեթէ դատարկ:

Գ.— ՄԵԿՆ. ԴԱՆԻԷԼԻ.— 2

Յովհաննէս Մործորեցի.— 1316

Էջ 313.— Դպրութիւն Դանիէլի Մար-
գարէի: Սկսալիք յառնեցարգար զթ.
թերթի մարդոյ դատարկ:

Էջ 315ա.— Ա. 28.— Վե. ի վաղի
անդր իբրեւ եկն ժողովուրդն առ այլն նորա
Յովակիմ, եկին և երկորքն ծերքն անարէն
մտօք զԵռշաւառ ապանանի զհաւ: Աստ զԱյ-
երկայնմութիւնն ցուցանէ, և զնախարո
ծերոցն զանգրութիւն...— Հմտ. Ա. Հա-
տոր, էջ 584:

Էջ 323ա.— Երեք սիւնակ դատարկ:
Էջ 324բ.— Բ. 9.— Վերջ իմէ զերկոյն
ոչ պատմեցէք ինձ...

Էջ 389.— Ընդ որում և մեզ լիցի մա-
սըն անարժանի անձինս... Եղև աշխա-
տութիւն մեր... ի թուս Հաղ 246, և ի
մարգարէութենէ ամաց Յի. Քի. ՌիճժԶ
ամին... ձեռամբ նպաստ ապաստարի
Յոհանիս Եղեղակեցոյ...— Հմտ. Ա.

Համար, էջ 584-5. որ յար եւ նման է ասորի:
էջ 390. — Դատարարի:

Յիշատակագրութիւն Գրչաց. —

Ա. — Գրիշ Ծր. Գեորգեայ.

էջ 112ա. — Զատագող այսմ հոգեւոր
կտակի զՄխիթարի: Վրտ. Գաւառեցի՝ յի-
շենքի է Տէր բարի մտօք ո՛վ հանդիպողք,
այժմո: ներկրթութեանն մարմոցի: Նուեւ
զատապակայ եւ զթաղծեայ ողի զԾր. Գե-
որգ. զոր եւ իմոյս իսկ տխլոծ մատար: Կծաղընցի ի քարտիտի, աղաչեմ հառաչեմ
գի եւ զմեղ յիշենքի ատ բարեպոյծ: Ան-
համայն դարմիք եւ տղպանաք, ցի եւ
զուք յիշեայ յիջիք ի Քչ. Այ. յուսոյն մե-
րո, օրհնելոյն յախտեանն ամէն: Այլ եւ
աղաչեմ պատահողոց սմին միտն խոտ-
րութեան գրոյս անմեղապիր լինել, միտն
գի այս չափ էր կար մեր:

Բ. — Գրիշ Մխիթարի Գաւառեցի.

էջ 285ա. — Յիշենքի եւ զգծող Մր-
խիթարի: սոսկ անուամբ քահանայ, եւ տ-
նակերտ լանի, ի մաքրամիայ յաղթն մեր,
եւ թողութիւն հայցել մեղաց իմաց, ի հեշ-

տալուր Տեառնէն եւ ներումն աղայտնացն
եւ կարճողութեան. գի մեհոն էր, եւ մեր
ատաղի գիրն այս է, որ գրեցի ի զուտոս
Արտազու, ի զեօղս որ կուի Մակու, տո
Պարնութեամբն Պարոն Նուրաղնի, եւ բա-
րունապետի Մխիթարի վր. կոչեցեալ. ի
թուի հայկաղեանն սեռի Պ եւ Միլ ամի,
յամսեանն յունվարի ի Իէ. օրն: Արդ որք
ընթեռնոյք կամ օրինակէք, յիշեցէք ի
մեղոաքաւի յաղթն [օթն] մեր, զՄխիթարի:
պատաստութեանն, եւ զամ. երախտ[աւորս],
զծնողս հոգեւ[որ] եւ զմարմնաւ[որ], եւ
Ած. անհամարակ ողորմեացի ի յահայիկն
պայտեանն իւրում յիշողացի եւ յիշեցող
ամէն:

Գ. — Գրիշ Ծր. Ղուկաստ.

էջ 389բ. — Աղաչեմ զպատահող այսմ
ատուածախն զանձին եւ զընթերճողոց յի-
շել զիս զթարմատար ողի Ծր. Ղուկաս ծր-
րադրող այս փոքր նշանախնցի, այլ եւ մող-
թեմ աղայտնացն եւ խոչորութեան գրոյս
անմեղապիր լինել, միտն խոտ-
տու որ աղայի ի գործն իւր:

Վասն Այ. սիրոյն Համար մի Տէր սո:

328

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ծ Ո Յ

(Տպագիր եւ Ձեռագիր)

(ԺԸ. Գորք)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատայ 25 x 19 x 2: էջք 260: Հոնդա-
մանք լայ: Թուղթ տոկուռն: Գրութիւն՝ խո-
րագիրները եւ զյիսագիրները կարմիր, մնաց-
եալը սև: մխնոփ, Էրկսին, 28 տող: Նստ-
րագիր: Համառոտագրութեւք բաւական
տառաւ: Կաշկեղած խաւաքորտեայ:

Մտնօք. — Այս ձեռագրի մասին գրած
է Բարդէն Եպոս. (Հանդ. Ամս. 1925. էջ
369-373):

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — էջ 1ա, տպագիր էջ 1ա. — Վասն
րիւրութեան Հերձուածողաց: Հատոր Երկ-

րորդ: Գլուխ Առաջին. — Որք զայս իմա-
տից... — Հմտ. Գր. Տաթեւացի, Գիրք
Հարցմանց. էջ 31: Սոյն հատորին մէջ գրա-
նուոր պրակները կը ներկայացնեն զբիւս
տպագրութեան ատաղին ձեռնարկին ուր-
դիւնքը, ինչպէս պատմուած է Հարցմանց
Գրքին Յիշատակարանին մէջ (էջ 790):

էջ 9, տպ. էջ 9. — Մեծի Հօրն ասա-
րակաց երանելոյն Յովհաննոս Որոտնեցոյն՝
աստուածաւորաց աշակերտի եւ պարգեւի
Լուսաւորչի, Սրբոյն Գրիգորի Տաբուաց-
ոյն Ած. արամ Վարդապետի եւ բուն իմաս-
տաւորի անյաղք փիլիսոփայի եւ խոտա-
կրօն ճգնաւորի, արաքայի Սուրբ Գիրք

Հարցմանց բազմազան բանից լուծումն նրբ-
րից եւ եղծումն այլեւայլ ազգաց եւ ազան-
դից եւ հերքումն ամ. հերքումածաղաց չա-
րափառաց ի փառս Յշմարտութեան Քի. Այ.
մերոյ եւ յօգուտ ուղղափառաց մանկանց
կաթուղիկէ Հայաստանեայց Սր. Եկեղեց-
ւոյն Քի.:— *Որպէս սահն Հերքումածողք...*
Հմտտ. *նոյն, էջ 6-7:*

էջ 25ա, *նոտրագիր*.— Յաղագս չա-
նայման Այ.:

էջ 27ա, *նոտր*.— Ընդդէմ Հրէիցն.—
*Ուրացեալ Հրէայի ստորիկնն ընդդէմ մեր,
թէ դեռ եւ...*

էջ 29ա, *ուպադիր*.— Վկայութիւնք
յաղագս Սրբոյ Երբարդութեանն:

էջ 65բ, *ուպ*.— Հարցմումք Գեարդեայ.
— *Թէ զի՞նչ է ինեկն հաւասար Այ.:* ...
Նորին Գրիգորի Պատասխանի.— *Երանեկին
Պոզոս...*— Հմտտ. *նոյն էջ 93:*

էջ 73ա, *ուպ*.— Յանկ Երկրորդ Հա-
տորի Գրքաց:

էջ 74ա, *ուպ*.— Հատոր Երբարդ: Յա-
ղագս Ած. արանութեան Սրբոյն Դիմնէսիո
սի: Գլուխ Առաջին.— *Պարտ է դիտել...*

էջ 77ա, *նոտրագիր*.— Ած. արանութե-
ան Սրբոյն Դիմնէսիոսի:

էջ 85ա, *ուպադիր*.— Վստմ յաւիտե-
անց:

էջ 108բ, *ուպադիր*.— Վստմ շարժա-
րեան սիրոյ եւ սիրնորեան:— Հմտտ.
*նոյն, էջ 143: Տպադրեալ մասին վերջին էջն
է այս եւ կր կրէ ձր իջլթիւր:*

էջ 190ա, *նոտրագիր*.— Վստմ ամ-
ուսանց Հրեշտակաց:

էջ 114բ, *նոտր*.— Վստմ հրեղէն Վի-
շապին:— Հմտտ. *նոյն, էջ 151: Զեռադրիս
մէջ Հարցմանց Գրքին վերաբերող մասը
բոտ գրչին կր բաղկանայ ժՐ պրակներէ,
զզ էջերով: Քսան էջի տարբերութիւնը զո-
յացած է սկիզբի պրակներուն կրկնութե-
նէն, տարբեր բովանդակութեամբ:*

Բ.— էջ 117ա, *նոտրագիր*.— Երանեյ-
ւոյն Աթմասի Արքեպիսկոպոսի Ազեկոմն-
դարցոյ Հարցմումք վայելուչք եւ պատուա-
կանք. Կիւրդի Յերուսաղեմայ Հայրապետի,
Յաղագս Մակաղութեան եւ համեմարն,
Հարցմումք տ.:— [Հ]եռեւումն համարիմ

*ընդ այս բանն եւ այսպէս աշխուհեաւ ի մէջ
զալ...*

Գ.— էջ 184ա. *նոտրագիր*.— Կանոն
ձ եւ Ե Սրբոց Հարցն ի Կոստանդնուպոլիս
գումարելոց: Ի գրեշտութեան գերապայ-
ծառ իշխմանցն Նւէրիսիսի Եւագրիսայի
յովիսի ք: Յառաջ քան զկանոնս եղա-
ստ: Թուղք մոյմայ սր. ժողովոյն
Կոստանդնուպոլսյ առ բարեպաշտ յազա-
ւորն Թէոդոս. Մեծն ամուսնեալ որում
յղբոյն եմբաղասեցին գաա ի յիւրեանց
սահմանեցեալ կանոնս:

Թուղք: Ամենատուրք եւ գեր ի վերոյ
աստուծոսէր Թէոդոսի քաղաւորիդ սր.
ժողովոյն եպիսկոպոսաց՝ որք ի գամարան
գաւառացն գումարեցեալ ի Կոստանդնուպո-
լիս:— Ի սկզբան թղթոյս մերոյ որ առ Գո-
րին բարեպաշտութիւնդ...

էջ 185ա.— Այսք եմ՝ գորս սահմանե-
ցին հարքն ի Կոստանդնուպոլիս՝ շնորհօք
Այ. գումարեցեալք ի գամարան գաւառաց
բոտ համակնչումն ամենատուրք Թէոդոս
քաղաւորին.— Կանոն Առաջին.— [Հ]ա-
ւասար հրէք Հարիւր եւ ժր Հարցն, որք ի
Նիկիայ թաղաքն Բիթլիկայ զուսարե-
ցան...

էջ 188բ.— Համգամակ մոյմայ սր. ժո-
ղովոյն Կոստանդնուպոլսյ.— *Հաւատարմ
ի մի Ած. Հայրն ամենակարող...*

էջ 189ա.— Ստորագրութիւնք ձ եւ Ե
եպիսկոպոսաց որք գումարեցան ի Կոստան-
դնուպոլիս.— *Ներսար վերատեսուչ Կոս-
տանդնուպոլսյ ի դաւառէն Եղիսպոսի...
Մարիս՝ Դողբեհայ, ի դաւառէն Կիլիկիայ
... Կիրակոս՝ Աղանեայ...*

էջ 192ա.— Թուղք ի Կոստանդնուպո-
լիս գումարեցելոց եպիսկոպոսաց, առ գու-
մարեցեալ եպիսկոպոսունս Հոսմայ.—
[Տ]երանց եւ զերապատուելի եւ զերայա-
րգելի եղբարց՝ եւ զործակցաց...

Դ.— էջ 197ա.— Պատմութիւն Սր. ժո-
ղովոյն Նիքեսոսի, որ է եկդ. Տիեզերական
ժողով.— Յետ Ներսարիոսի նստաւ յա-
թոնն Կոստանդնուպոլսյ Սրն. Յօհան Ոս-
կերեան...

էջ 212բ.— Ջառ Պրակզոս Վերատե-
սուչին կիւրդ, ասացեալ ի մէջ ժողովարա-
նին Կոստանդնուպոլսյ առաջի Նիստորի,

վասն մարդեղութեան ՏԾ. Մերոյ Յի. Քի. —
 Լկաթ կուտական տոնախմբութիւն՝ զկղզուն
 մեր ի գովասանութիւն Հրաւիրել, Լղ-
 բայրք...

Հի 218ա. — Թուխք կիրդի եպիսկո-
 պոսի Աղէֆամըրիայ առ Նեստոր՝ յար-
 ժամ իմացաւ զչար միտս Ողոս: Գեղիկիսյ
 քարեպաշտ եւ աստուածասէր Նեստոր ե-
 պիսկոպոսիդ եւ գործակցոյդ՝ Կիրեղ ե-
 պիսկոպոս ի Տէր խնդալ: Արք. սմանք
 պատուոյ և հատապոյ աբժանիք Էկին յԱ-
 ղէֆանդրիայ քաղաքն...

Հի 219բ. — Թուղք Նեստորի առ Կի-
 րեղ Աղէֆամըրիայ եպիսկոպոսն. ի ձեռն
 Լաւաբոյն երիցոյն եւ միայնակեցին: Գե-
 րիվերոյ աստուածասէր եւ ամենասուրբ
 գործակցի իմոյ կիրդիդ՝ Նեստորս ի Տէր
 խնդալ: Ոչինչ է զօրասոր քան զգրիտո-
 նէական պարկեշտութիւն...

Է. — Հի 241ա. — Ամենայն ապ. քրիս-
 տանէի յա. դիտեն որ քրիստոնէական հա-
 տուն է պատանութիւն Ամենասուրբ Երրոր-
 դութեան...

Հի 251ա. — Ռուցանի կարճատաւա-
 պէս որ փռամկէմ ոչ ունին զէ խորհուրդ ե-
 կեղեցւոյ: Գուպականք իրին անուանին
 այնորիկ ասանց որոց իրն ոչ լինի...

Հի 257բ. — Գաւառութիւն Սք. Գրի-
 դորի Լուսաորդին զրեալ ի Սք. Ոսկեքերանն

ընդհանրական վարդապետին. — [Բ]արձ-
 բացաւ ի վերայ խաչին մարմնով...

Զ. — Հի 258ա. — Թվին Հայոց ՌՃԿԸ
 [= 1713], ևս Կոստանդնուպոլսեցի Գևորգ
 վարդապետ Էկի ի Կեսարիայ Կոպուպո-
 կացոց ի քարոյութիւն բանին Այ. և Հա-
 կածատութիւն ինչ անկեալ ի մէջ մեր, և ի
 մէջ մկրտապոլսոյն յունաց ի վերայ փր-
 կական չարչարանացն Քս. ի Այ. մկրտոյ,
 յետոյ նոյն մկրտապոլսոն զբնաց առ մեկ
 զթուղթ մի ի վերայ նոյն բանին Հելլենա-
 կան լեզուաւ: Զորոյ զթուղթն ևս զպատու-
 խանին մեր յետոյ թարգմանեցաք և ի մե-
 րա յեկուաւ, ի խնդրոյ պաշտպանութեան
 ի խանին Հաճի Մուրատ պատէ մահաթ
 Պողոս Զէյլյուսն և յիշատակ անճեթեյի և
 ի յաղօթական արձանագրութիւն ճշմու-
 րութեան ուղղափառ հաստոյն:

Թուղք Մեծարապոլիսին Յումաց առ
 Գէորգ վարդապետ Հայոց: Ամենմիտաստ
 վարդապետիդ Հայոց ՏԾ. Գէորգիտսիդ Ող-
 ջոյն. — Առացեալ է ոմն ի հնոց հմտութե-
 րաց...

Մամբոյ. — Հի 254բ-259. բոլորգիր է:
 Հի 259բ-260. — Դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. —

Հի 183բ. — Զմեղք ի գծոյս չեւոյ-
 թիք ի Տէր աղագեմ:

ՆԱԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտայ 25×20×1: Հիք 180: Հանդու-
 մանք յա: Թուղթ Հատարակ Գրչի՝ Կիբա-
 կոս Լպո. Երուսաղեմացի Դրաթիւն՝ ամ-
 բողջութիւն ան մէկանով, միասին, 36 տող:
 Նոսրապոյի վարձ: Թղթակազմ: Կեիք, Հի
 1. փակագիր. ՎՔ. Մ. Կիբակոս Եպիսկո-
 պոս, 1817:

Մամբոյ. — ՎԱյս դիրք տպագրեցաւ ի
 Սք. Աթոռս յեւէ մի պատրիարքութեան Տն.
 Յովհաննու բարձր Որբոյան Արքեպ. Ի՝
 արդիւմք ի Բարեկոն բնակեալ ապիստական
 Աղա Միքայէլի. ի յիշատակ Հօր իւրոյ Հան-
 գուցեալ Աղա Միքայէլ Միքայէլյան 1857:

Հի 1. — Նուստա Կիբակոս Եպոս. Սք.
 Եւէմի. ձեռամբ իմով զրեցի զայս գիրք,

331

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՐԿԱՆ) — 1

ՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. —

Պատալ 25×18×4: էջ 300: Պրակք Ա—Ճ. յետոյ փոխուած է և կրած Ա—ԺԸ, ԺԹ, Հանգամանք լաւ. նորոգութեան Լեթարկուած. վերջնորոգութիւն թուղթ լամպակեայ: Գրութիւն՝ սև և մեյանով, միասին, 25 տող: Բոլորդիր հնարգում: Ուղղորոգութիւն տկար: Կաշեկազմ տախտակեայ. սկիզբը և վերջը քանի մը թերթ սխալ գրուած: Պահպանակ մողաղաթեայ, սկիզբը և վերջը մէկ մէկ թերթ, երկաթադիր Աւետարանի մասն: Յիշատակագիր՝ երկին նորոգող Աստուածատուր Եպիսկոպոս, 1590:

ԲՈՎԼԻՆԴԻԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Որք միանկամ համարեա և կարեւոր աստուածամբն և աստուածասեր անմահութեանց ցանկացողք, ընդ աստուայտ և ընդ անկոխ հանապարհ տանելի հրահանակ հրամանք... — Հմմտ. Աժ. աւետար., Վենետիկ, 1805. էջ 723:

էջ 5-6. — Տարբեր թուղթ, դատարկ:

էջ 13. — Գործք Առաքելոց — Զրանն աստօին զոր արարի...:

էջ 17-18. — Տարբեր թուղթ, նոսրադիր:

էջ 130. — Յարաջարմուրիւն եւրք յորոց կարողիկեից. — Ի փոքունս փոքումք ինչ, յանդգնեաց չլուեաց կասկածանայ... — Հմմտ. Նոյն, էջ 750:

էջ 133. — Թուղթ Յակոբոյ:

էջ 145. — Թուղթ Պետրոսի Առաքելին:

էջ 159. — Թուղթ Պետրոսի Երկրորդ:

էջ 167. — Գլուխք Առաքելն Թորոյն Յովիմնոյ:

էջ 179. — Գլուխք Երկրորդ Թորոյն Յովիմնոյ:

էջ 181. — Գլուխք Երկրորդ Թորոյն Յովիմնոյ:

էջ 182-183ի միջև. ինկած են կր թուր

Լրկու թերթեր. կր պակսին Յովհաննու, Երբորդ Թուղթին վերջին, իսկ Յուդայի Թուղթին առաջին մասերը:

էջ 184. — Աղբրս եւ յաղի:

էջ 186. — Աւետարան քստ Յսիմնոյ, Ի սկզբանէ Երանն, և բանն Երան Աժ. և Աժ. Երանն... — Դիտ. — էի տեղ զրէի: Կր զործածէ և:

էջ 244. — ... զի արինակ մի ևսու ձեղ, զի որպէս և ձեղ արի, և զորս անհոջիք. — Հմմտ. Յով. ԺԳ. 15: Ամփոփուէս կր յաջորդէ կարմրագիր:

Կարգ Բուն Բարեկեցողին կիրակեօն. ընդ երրորդում յսեանայ մարգարեի. — Գուշույ դարութեամբ և մի խնարք...:

էջ 247. — Ի Հոգմամբեցոց Թորոյն Պողոսի Առաք. — Եւ զայս զիտուսիք վասն աստանիկս...:

էջ 250. — Աւետարան Մարքոսի. — Զորք յորք ողորմութեան ձերութ...:

էջ 252. — Երկրորդ կիրակեօն ընդ երրորդում յսեանայ մարգար.:

էջ 262. — Երրորդ կիրակեօն...:

էջ 269. — Զորք յորք կիրակեօն...:

էջ 271. — Հինգերորդ կիրակեօն...:

էջ 299. — Զերրորդ կիրակեօն...:

էջ 299. Ոտք յուղք. Եստեւալ բոլորգլի յիշատակագրութեամբ. — Ոյ ընդերմողք քահանայք և վարդապետք, յորմամ կարգայք Աժ. ողորմի ասացէք ինձ անարման և անպիտան մեղաք մոլորեալ և անցատար արուպ Աժ. աստուր կար. ի հոյուն և իսր ձնադաշն. Ռ. Թ. [= 1590], աստուտամտ ի ԺԴ. կրկին նորոգեաց ձեռամբ մեղապարտ Աժ. աստուր կար. ի յԱժ. տկալ. Սր. Գաղթան Եմ. ընդ հովանեաւ Սրբուն Յակոբոս և Յոհանն. ի Հայրապետութեան Տն. Տէր Աղարիկ Կաթողիկոսին կրկնեցոցն, և ի յառաջնորդութեան Տէր Դեմետրոսկայ Արքեպս. Ին Եմ.:

332

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ.— 3

Ն. Ե. ՆՈՐԱՆԻ

Տեղի

Նախ քան 1278

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 26×17×8: էջք 606: Հանդա-
մանք լաւ ընդհանուր առմամբ. նորոգու-
թեան ենթարկուած: Թուղթ՝ բամպակեայ:
Գրիչ՝ Ստեփանոս: Գրութիւն՝ մասամբ սև,
մասամբ ծանդագոյն մեղանոյ, միասեւ,
30 տող: Բոլորգիր հնարդոյժ, բայց ոչ միև
նոյն դրչէ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պաշ-
պանակ մազադաթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ
մէկ թերթ, անկիւնաւոր երկաթապրով, ու-
րոնցմէ մէկուն վրայ նշանակուած է շե-
ղապիր. «Ոսկերերանի է ճառս ե խաչելու»
թիւն Տն. 3: Ստացող Սիմէոն Վարդապետ,
ապա՝ Գէորգ Վարդապետ, թվ. 1278: Կր-
կին նորոգողք Ած. ասուր Եպս. Տարոնացի,
եւ Նիկողայոս Դպիր, թվ. 1591:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-12. տարբեր թուղթ. մոտրագիր:
էջ 1.— Մատենաք. աստուածայինք եւ
հոգեւորս Վարդապետութիւնք իմաս-
տեց... — Հմմտ. աստ. էջ 43:

էջ 13.— Ժողովում Մեկնութեամ Սըր-
բոյ Անտարամին որ քստ Մարէի, ի քա-
նից մախաշար վարդապետաց եկեղեցոյ,
կարգեալ եւ յարինեալ դիրանաւ ընթեր-
ցողաց, Ներսիսի Հայոց Կաթողիկոսի ի
խմբոյ մօրում եղարար Գրիգորիսի առա-
ջին վերայդիտողի Հայոց.— Սիրոյ զարու-
թիւն դերագանց է քան զբնութիւն...:

էջ 23.— Գիրք ինկնոյ Յի. Բի. որդի-
ւոյ Դաւթի որդւոյ Աբրահամ...:

էջ 168.— Եւ ցրեալսն, թէ ո՞վ ո՞ր
յանդիմանեց զիս վասն ձեզաց. եւ դարձ-
եալ, զի նոր իւրով աւրինաւն զհինն ե-
լից. ոչ բարկանալովն, զմի ապանաներն.
եւ ոչ հայելով յարատ, զմի չնալն, եւ տալ
տպասակին զծնաւասն: Իսկ զմարդէան, ի
կատարելն զոր վասն նորա ասացեալք եղեն
ի նոցանէ, զոր եւ աւետարանիչն ասէին,
թէ կատարեցի ամենայն ինչ որ վասն նորա

գրեալ էր. զի ելից զամենայն մարդարէսն
արդեամբք, յիսկզբանէ ծննդեանն. մինչեւ
յարութիւնն. ըստ այնմ, եթէ աւաւասիկ եւ-
րոնեմք յեմ. — Եւ կատարեցին զբնալքն:

[Լուսանցքիմ՝ շեղագիր, շմինչեւ աստ
է մեկնեալ ի Շմարեալ. 3]:

Մինչեւ անցեն երկինք եւ երկիր,
յովս մի որ նշանակեց մի է, ոչ անցանէ
յարինաղ եւ ի մարդար: Զաստատութիւն
աստուածային բանիցն նշանակէ, թէ չէ հը-
նար անցանել, մինչեւ ամենայն կատա-
րեցի. որպէս այլուր առէ, թէ դերբի(ւ)ն
է երկին եւ երկրի անցանել, քան յարինա-
ցրն նշանակեցի միոյ անկանել... — Հմմտ.
աստ, էջ 43:

էջ 206.— Նորին Յոսիմնու Ոսկերե-
րամի Կափառմաւում. Բամին Տն. Մեկնու-
թիւն. Գիրք Երկրորդ. — Իրբեւ եմու Բա.
ի Կափառմաւում...:

էջ 355.— Յովհաննու Ոսկեքերամի
Գիրք Երկրորդ Կեսարացոց.— «Եւ եր-
եալ Բա. ի կողմանս Փրիլիկա Կեսարեայն,
հարցանէր ցաշակերտսն իւր...»:

էջ 482.— Տն. Յոսիմնու Ոսկեքերամի
Գիրք Զորարդ, Փարսացոցն: Ով եղբայր
բողոմքիւն արայ: — Շնկ Փարսեցիքն իւր-
եւ լուան թէ...»:

Ծանօթ.— Լուսանցքներու վրայ նշա-
նակուած են կարգ մը մեկնիչներու անուն-
ներուն կրճատումները, ինչպէս Եփ. Կ.
Փր. Կղ. Եպի.:

Յիշատակագրութիւնք.—

1.— էջ 206, Գրչեմ.— Յիշեալ դաս-
նապետս:

2.— էջ 308.— Ստացող Սիմեոնի,
լուսանցքներու վրայ.— Զվարդապետն իմ
Սրբազան գրաւիթ, եւ զիս զՍիմեոն ըստա-
ցող տառիս յիշեալի Բա. աղայեմ, եւ զկոռ-
տանդ եւ զՊաշտաւուր ընկերակից եւ ուսում-
նակիցս իմ անմոռաց յիշեալիք:

3. — Էջ 406-7. վարի լուսանցքին. — Ջվարդապետն Սիմեոն և Գրող. և ղՄխիթար յիշեալս. և ղԵմաշատուր, սիրելի Լղբայր մեր :

4. — Էջ 408-9. լուսանցքնուն, շուրջանակի. մատամբ ամրնրնովի. — Էս նրուստս Սիմեոն յիշատակելի ի զիրս իմ դամեալն բնկերակիցս ... յրնկերաց տատի իմոց. այլ բնկեր է ստաննի. զի չբնիակաց նա ի մանկութիւնս իմ ... տղարարարաց :

5. — Էջ 604. Դրլեմ. — ՁՍտեփանոս նաւատ զբիշ յայտաթս լիշեալիք աղաչեմ : Տարբեր մեկամայ, բոլորգիր. — Թղ. 1278.

Նաւատ վարդապետս Գեորգ. յետին ստացիչ աստուածախաւս սեւտաւոր րանից աստուածայնոց ի Հոլոյն Սրբոյ աղղկ ձեկնողաբէն ի միտս աստուածազան արանց, զոր մոլոյթալ Տն. Ներսիսի Հալոյ Կաթողիկոսի, ի վարժման հետևողաց բանտիւրոց, յաւուտ անձնաց և ևկեղեցոյ. ոպոյեմ երկրամերձ դիմաւ որք յետ մեր մասանդէլ յիշել զմեզ անժողաց. և որք յիշէք յիշել յիշիք յանապառ րարին, թվ. Ձիշ. ի չբ[ևտ]ակարձակ ուխտս Բոյնայրս զրեցի, որ էր Հանդիստ մեր բնոց Հոխանէս Սր. Ոձ.աձնիս, զոր Հաստ[ա]տյան պահեղէ Միամիտն իւր, մինչ ի պատանի իւր մեծանցամ :

Տարբեր անվարձ գրեով.

Ոյ աստուածայնէր անձնան ար. կարգացող Սարգիս Զաքիա որդիս յաղաթս յո յիշէ վանն Ու. Ոձ. քեզ յիշէ յեր ողորմութիւն. զրեցի, թվիս, ԶԺԳ. — Սաւալանեան կարդացած է ԶԺԳ. 1264. Տես Ռուցակ էջ 234 :

Էջ 605. մտալագիր անվարձ. — Իկ. 1591.

Նույ և զանպիտան մեղապարտ մեղաք մեռեալ անցաւոր ամ. յետնոցս տրբուպ Տարոնացի Ամատուր եպս. 6 որ վերբառն կրկին շորոյկաց ղՄաթէոս Աւետարանչի Մեկնիչն ի յԱւակոս Սր. Գաղաթն յեմ. ի վանքն Սրբոյն Յակոբայ, ի Հայրապետութեան Կիլիկեոց Տն. Տէր Աղարիս Կաթողիկոսին ամ. Հալոյ :

Եւ ի յառաջորդութեան Սրբոյն Յակոբ և Յովսէփ Տն. Եղբարն Տէր Դաւիթ Կաթողիկոս Արքեպս. ին իմ. զոր Տէր Կաթողիկոսութեամբ պահապանեալն Ոձ. ի յալալան շոր բոնտարաց, և յետ աստեղոցս յատան զատակից և պատկոյից տուրպէլ հանդիւրձ ծնողաք իւրոյք ամէն. Նայ և ղնիկոյալոս զպիրն. որ ղիշմացն և ղպակասն զրեաց, Հաստացանողն Ոձ. Հաստացէ նմայ զվարձս վաստակոց իւրոց : Թվն. Հուլոյ Ին :

Էջ 606. — Դատարկ :

333

ՄԱՏԵՄԱՏԻԿԱԳՐԱԾ — 2

Փ Ի Լ Ո Ն Ե Բ Ր Ա Ց Ե Ե Ի

Արեւիկ անապատ (Կիլիկիա)

Չիկ. = 1298

Նիկիա (Կիլիկիա).

Մատ. 25 x 19 X 6: Թերթ. 391: Համպատանք յաւ բնոց հանրապէս. լուսանցքնեքէն ղեշակեր, նորոյութեան ևն թարկուած: Թուղթ: Գրեչ և ստացող՝ վահրամ Սարկուսայ: Գրութիւն՝ խորագրերնէր և հարցումներ կարճեր, մեծ սկզբնատուներ կապալս, միացեալոր ևս մեկանով, Երկախն,

33 տող: Բոլորգիր վարձ: Միացան լուսանցապարզ իւրաքանչիւր զբիւսկեր: Կիսախորանք. Թղ. 73ա, 139բ, 252ա, 318ա, 347ա, 375ա: Խորանցապարզ, Թղ. 1ա: Կաշկեպար տախտակալ: Սկիզբի 2-3 պրակները քակուած: Պարսպ թուղթ սկիզբը 6 թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Թդ. 1ա. — Փիլովմի այնքանի որ ի լի-
նելութեամբ խնդրոց եւ լուծմանց, քան ա-
ռաքին. ընդէ՛ր գաշխարհաբարութիւն ընդ
միտ ածելով եւ հաշուելով ասէ. Այս գիր
լինելութեամբ երկնի եւ երկրի յարժամ եղիւ .
— *Ջորժամ հզեւն անորոշելի են անպա-
րայր, որ որպէս Լեւեւեցաւ...* — Հմմտ.
Ա. Հատոր. Թիւ 157:

Թդ. 139բ. — Փիլովմի այնքանի որ
յլեւն է խնդրոց եւ լուծմանց:

Թդ. 179ա. — Յաղագս Քահանայիցն:

Թդ. 188բ. — Փիլովմի Յաղագս Բաղ-
նին իրաց:

Թդ. 196բ. — Փիլովմի Յաղագս Ժ Բա-
նիցն:

Թդ. 216ա. — Ոչ շնասցես:

Թդ. 223ա. — Առանց պատրաստու-
թեամ ի Սպիւհալմի:

Թդ. 235ա. — Փիլովմի Յաղագս Յով-
նանու:

Թդ. 249ա. — Փիլովմի յաղագս զԱծ.
ի բարեգործութեամբ հուր ծախաւոյ առնու-
նիլ:

Թդ. 252ա. — Փիլովմի Յաղագս Յա-
ռապախմաւութեամբ, առ Աղէֆամիղոս. քան
առաքին:

Թդ. 269ա. — Փիլովմի Յաղագս Նա-
խախմաւութեամբ, քան երկրորդ:

Թդ. 295բ. — Փիլովմի յաղագս քան ու-
նիլ եւ անասուն կենդանեաց:

Թդ. 316բ 1. — *Մեծիմաստն Փիրոն՝
խորայեկացի զորով...*

Թդ. 316բ 2. — *Լինելութենէ խնդրոց
եւ լուծման:*

Թդ. 318ա. — Փիլովմի կեանք իմաստ-
նոցն:

Թդ. 347ա. — Փիլովմի Ած.այլիմ արի-
նացն այլաբանութեւ:

Թդ. 375ա. — Յաղագս կենաց Վարդոց
տեսակաւմին:

Թդ. 386բ 2. — Յովնանու Քահանայի
յաղագս անկիւնաւոր քուոց... — Հմմտ.
Ա. Հատոր, էջ 468:

Գլխաւոր յիշատակարան. — 1298

Թդ 390բ 1. — *Փոքր տնհասանի անի-
մանայի անպատմելի անպարտականի ան-
վայրափակ միարուն դարութեանն Հաւր եւ*

*Որդւոյ եւ Սր. Հոգւոյն յախտանա յաւի-
տենից, ամէն:*

Ահայ մարգարտութեամբն Այ. եւ
կատարեցի նորին ողորմութեամբն, զաստ-
ուածագարդ եւ զլուսաւոր տառս զերկց Լ-
րանեալ աստուածախաւս եւ աստուծաւոս
մարդարէին Մովսիսի, զգծաւորմաց եւ
զթանճարխտ տեսութիւնն, զոր ոմանք ի
թանճրամտաց թեթեւարար այլ իմն կար-
ծէին եւ բաղադէին: Չոր քաջ հմուտն աւրի-
նաց, ճոխն իմաստութեամբ, եւ փարթամն
զլուտութեամբ մեծն եւ երեւելին Փիրոն՝
տեսեալ զայս՝ եւ վարդապետութեն յեղա-
նակաւ, անհնդարար յարկնմամբ պաշ-
տառ եւ լուսաւոր քանիք եւ բախիւք, ըստ
ճառին եւ ըստ այլաբանութեան, աստուա-
ծային Հոգւովն փետեկեաց եւ ուղղեաց ճա-
նապարհ մեկնողութեան մտից յաստուա-
ծային զիր, իբր զկարապետ եւ զնախն-
թաց ամենեկուն որք մխեցան ի զործ մեկ-
նութեան:

Այն եւ զհնոց կարծեցեալ իմաստաւո-
րաց, որք դանձինս առ իմաստունա ունէին,
տեսն՝ ոչ զայ նախախնամութիւն, ի զերկուս
հանէ զնոցա զանտուութեան կարծիքն: Նաեւ
զհնոց ոմանց զառաքինութեան պատմէ
մտերմամանարար մի ըստ միողէ, ի նա-
խանն չարժեկով զմէկ եւ յուսումն յառնա-
սութեան, որում Հիսնայք յորջորջին:
Միւս եւս այլ զիրս պատմէ որում կեանք
իմաստնոց տալ:

Ունակեցեալ զպրաթեամբ, մանրա-
մատոց մատոց ջամբեցոցանէ երջանկա-
լոկ մանկանց, որք բաղմախոյ տնչանաւք
ստատանան յամպարափայլ յարփաղարդ
ճեմարանին: Չոր կամեցաւ յարինիլ ի լու-
սիտակահովիտ Հիթիս՝ սեռաթիւր թե-
ւով, ներարհեալի շարմանեալ, ի յու-
սաւորութիւն մտաց եւ ի վարժումն ման-
կանց առապատի փերինն ներստղէմի: Ըստ
զանպան զարդու զարդաւիւր, որ է լու-
րաստան անմահութեան, եւ բուրէ զհոռ
կենաց յուսումնասիրաց ամէնաւ:

Որում խանդակաթ փափաքանաւք իր-
քեւ տեսի՝ անյապաղ փութով շրթափու-
թեամբ խոյր զրով տարտեցի զգոնակալի
տառս եւ վահճում սուտանուն սարկաւաղս,
ի վաշխով եւ ի միւրթարութիւն Հոգւոյ
եւ մարմնոյ, ինքնապիւր երկաւք, ի ծոցն

անուցչի իմոյ աստուածաբանակ տաճարին Աստուածածնին եւ Սր. Փրկչի, յԱնպատիւ Աբձնի: Եւ թշուառ եւ տկար եւս էի զԵրթոյ, մինչ զԻրթէ յողիս ապաստան եղեալ եւ յողեմայ: Սակախն ամենակալ ձեռածին Այ. ամբողջակալ Հադիւ Հադի, տաղանապառ իմն, Հասի յաւարտ ողորմելոյն Տեառն, որոյ ի մեղուցեալ անձնէս բիրտապատիկ պոռնութիւն եւ երկրպագութիւն:

Եւ վասն ժամանակիս անհանդուրժել իբրցովմանցս եւ խուճապ խաղնապիս գորհնաւ ի վերայ մեր յազգին իմայնյացեոց, եւ յախճապեալսց յյուսթի եւ յայարարտ մասն, երկրիս մերոյ ի թուականիս Հայոց ԶԽԷ. որում եղև զբաւ զրոցս, եւ բազումք անկան ի սուր սուսերի, եւ ի զերութիւն, վասն խոտակոյ զմէջ Տեառն, եւ մեք ոչ խորատեալք: Այլ Հատար պակասեալք եւ ամպարաւորութիւն դաւաքեալք, արդարութիւն հեռացեալք եւ անաբնդութիւն բազմացեալք, ոչք եղծեալք եւ անդթութիւն ծաղկեալք, յարիք դաստեղեալք եւ յար արմատացեալք, Աստուած մասնաւոր եւ չարահոթութիւն թաղաւորեալք, եկեղեցիք քակեալք եւ քաշանայք խողխողեալք, մանուշաք ապականեալք եւ միանձուներ ցրուեալք, մանկունք զերեալք եւ տղկունք մասնաւորք ի ձեռագ տնաւորեալք:

Արդ զուրպիս՝ Հարաշուք եւ բազմաբնոյն ծանր ուղէտի աւուրս. եւ ունախնացեալք եւ յոյժ խաւարածաւանդս եւ պարապնիստս ձեռուք Վաւրած ապրկաւազս մարթագից ճառել զԹշուառութիւնս, զոր Տէր Բիստս քնդարձակումն արաքցէ:

Նաեւ առ աղապալալ ճանդիպալոցս եւ քնթերցալոցս, կամ զաղափարաւոցս մաղթանք ըստ յիշման արժանաւորել զՇուրկուր Հալոն իմ եւ զուսուցիչ որ իրեւ զՇուր մաքրէ զիմ զմարմնական ախորժակս՝ յաստուածայինն յորդորելով ճանապաղ աննախանձարար՝ զԱստուածուհի Գոյնբերիցանց: Եւս եւ զծնաւոյն իմ աղաչեմ արաստապից Հատարմամբ յիշել ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր, վասնդի սովորէ ամենողորմ Ամայրում աղաչանաւ ուրում ողորմել: Դի վասն յիշման աշխատեցայ ի սա: Եւ որ յիշէ ողորմելով՝ յիշեալ իջի յանդիկ տարն առաջի Բի. ուր բանք րուպտին եւ պոճք թաղաւորեն:

Եւս եւ զկրկաւոյ քարտիսիս զՊատարու կրանաւոր. եւ զկոտորանդին Սարկաւազ տալեմ յիշմ. որ աշխատեցան ի սա: — Հմմտ. Ա. Հատար. էջ 469:

Յեմնագոյն Յիշատակագրութիւն. — Կիրեց Արեգայի: —

1. — Թղ. 391բ 1. Ատրապիւր. — Փառք Ամենասուր Երբորդութեան Հար եւ Որդոյ եւ Հոյոյն Սրբոյ Էրեց անձնաւորութեան եւ միասնական Ամ. ութեան, այժմ եւ միշտ եւ յախտեան յախտեանց ամէն: Գիբքս այս յոյժ չնորձադարդ եւ աստուածային պարզեւօք ի գոր վերոյյրեալք պատմեն մի րատ միովէ կր տեառն իմոյ Ուսատուր բարունակաւ վարդապետի, եւ ի վախճանի նորս եւ Կիրեց անձնաստ եւ փցուն արեղեկս յոյլ եւ ծոյլ քնտրելի դաս ի մէջ ամ. զբնանցն եւ առի զնոյլ եւ այժմ իմ յոժար կամօքս տփի Թարշուս սր. եւ կուսակրան ք. ին սեփնական, ու սր. քնթերցալոյ որք յուսաւորիք ի յուսաւորայլ յալիցոց սր. զրոյս յաղապալեալ մեծ իմաստասիրին Փիլոնի, որ է ի թման ի եւ կատարեալ, յիշեալք զՇուրկուր ծնաւոյն մեր զտէր Վարդան եւ զվերոյ զբնալ խաւատուր վարդապետն մեր, եւ զվիտաս նորարողոյ սր. առաքինի կուսակրան քանանայն. նա թէ արժանի տունք զանաբանս զիլիւրեղ եւ զծնաւոյն իմ, եւ յիշողք յիշեալ իրիք ի Քս. Այ. մերոյ ամէն, եղիցի:

2. — Թղ. 374բ. Ատրապիւր.

Թաղաւորն անձամանակ Ամենողորմ եւ միշտ բարի Թաթեւ Հայեալ միշտ զպարզեւ իրք տարածեալ զսր. ձեռող ի վեր Ոյ տէր եղբայր զրանս յիշէ Սիրով մաղթէ ծառայս Կիւր[ը] Այ.

3. — Թղ. 386բ, Ատրապիւր. —

Թաթեւ լալ զրանս յառապ Աղաղակեմ աղերսելի Թողու զմէկս իմ Փրկիչն թիկ էթէ մաղթես տա Տէրն մեր Ոյ Թողութիւնս սիրով Հայցէ Սրբեալ նայն ինք յիցի[ն] անմէլ:

էջ 293.— Վայ վշտացեալ անձինս,
քանզի ի մահուն երկեղէն հաշիմ տառա-
պանաւք:

էջ 393.— Ո՛հ վիշտս ի սուտ եղբարցս,
յորս ուղղութիւն ոչ գո՛:

էջ 407.— Ո՛հ միաշարաթ կիւրակէի
որ կարի դառնադոյն հասեր ի վերա իմ, եւ
սայրասուր սուսերու հատեր զհաստատու-
թիւն սրտի իմոյ. ո՛հ դառն եւ մահաշունչ
յուրս որ հնաս ի յսկիս իմ:

335

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Լ. Պալիւս

1666

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 26×19×5: Էջք 490: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Թումայ
Դպիր Ստամպուլցի: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները, բնարանները եւ ղյխագիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մեխնով, երկսին, 29
տող: Նոտրադիր վարժ: Համառոտագրու-
թիւնք բաւական առատ: Գունաւոր կիսա-
խորանք, էջ 187, 249, խորանք, էջ 11, 403,
նկարք, էջ 10, 186, 248, 402, միջակ ուս-
ուեստով, մանրանկար մը էջ 261: Կաշե-
կապ տախտակեայ: Ստացող՝ Ծահապար
Արկ. Աղուեղի:

Ա — ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ ՊԱՐԱՊԱՐԱՆՑ

ԳՐՈՑ.— 1

Գր. Տաթևացի (1391)

էջ 1-2.— Դատարկ:

էջ 3.— Յոսի Լուծմանց Պարապմոց
Ղուրջ Սրբոյն կիրարկ: Առաջին մասն. յառն
տեժման, եւ անդրանկութեան, եւ արդա-
յութեան Բ. Բ.:

էջ 1-9.— Դատարկ.—

էջ 11.— Գրիգորի Աշակերտի Յովհան-
նու Որոտնեցոյ քաջ հոնտորի աշխատասի-
րոյ ի Լուծումն Պարապմոց Սրբոյն կիր-
արկի, ի խնդրոյ ունեմն քանասիրի Գեորգ-
եայ Ոսրին հարադատի: Ազմեայ Հոգիդ
Սուրբ Ած.: Պատմութիւն կամ օրինակ.
Պարապմոց. Պարապմունք կոչի զիրքս
այս, զի իւրաքանչիւր Հերձուածողաց, որ
ի տնօրէնութիւն Քս. Բ. ամ. բանի, յի եւ
անթերի պատասխանիս պարագեաց. . .:

Ծանօթ.— Ճատերուն Թուահամարը
եօթանասունէն յետոյ թրքերէնով նշանակ-

ուած է, այսպէս. 2 պիր, էթմիշ իբի, 2
տաորտ, 2 իւշ, սէզսէն տաորտ, Լեալին
(էջ 164-5):

էջ 181-2.— Յիշատակարան Հեղինո-
կի.— Թի. 1391:

Այլ ուր քոմիջ հոնտորաց համէրիակոյ
Գեորգէի, ընկալայ զհարկեցուցիչ հրաման
քուժող Լորայրութեան, եւ աշխատասիրեալ
բառ կարի եւ տկարութեան ի լուծումն
խնդրոյն որ վասն Պարապմունք Գրոցս. ու
ամենեւեւ ընդ տնկոխն ընթացալ ուղիւ, ալ
սակաւ ինչ հաւաքեալ ի քրտանց ա-
ռաջոց հարց. եւ իր ինչ ի լուսաւոր բանից
լուսաւորչին մերո եւ լուսանդակն իսկ յա-
ռառածին շնորհաց: Այլ ուրիշ յերկարեալ
բանից ի թիւս զլիտոյ ի պէտս բնամացու-
թեան եւ ի կարգս գրուցատրութեան եւ լու-
ղում ուրեք համառատ անցեալ. ոչ ալ
ինչ հոգացեալ, բայց միայն զուղղափառ
տեսութիւն, եւ այս ոչ վարկաբարդի, ալ
բազում աշխատանաւք, ի սոյն զեղերեալ
ընծայիցի եկեղեցեաց Հայաստանայց:

Արդ եթէ գտանիցի ինչ ի սմա բառ ա-
խորժեցեալ ճերտ, ՏՆ. շնորհք, եւ նուազի
սխալակիրս անաթոյ, որ եւ եխարախէր
կամօք աղբրեմ զպակասն ընույ, զաւ-
լիսն կշռել, եւ չափաւորին աժխոյժ մտաւք
հանդիպել եւ մի հարեւանցի տեսութեամբ
եւ բանի աշխաւ, որպէս ոչ մտերիմ, կամ
զրախոս, զլացող, եւ բասրասէր զրո-
բովող:

Եւ դարձեալ պաղատիմ աղերսունեալ
զի ընդ ներկ սխալանաց բանից, ներումն
հայեցել եւ սխալանաց գործոց, անխաշարն
Տեսունէ, զի թերեւս ցօղ քաղցրութեան մե-

բայ իջել է զերեզման մահու մեռելոյս, և յուսացեալ յուսեացէլ զբազմադան շարասալեր զկեր Հոգւ և մարմնոյ ամենաթշուառ անձինքն:

Այլ և յիջի ժառանգ բարեաց և յիշատակ աւրհնութեան յուսաւոր վարժապետեան հանուրց Յովհաննու Որոտեկցոյ, որոյ եղէ ի վերջին ժամու վերացեալ սպասաւոր նորմայ, ոչ զյուզ ներքաղցաւ իրօք կամ մառօք, թէ և համաժայն կամ առնչական, աշտակերտեալ պէտ անուանեցայ:

Որ եղև զբաւ վերլուծութեան ի թվական հայկական տոմարի, կրկնակի հարիւրք չորից, և տասանց քառից, ի Նեղ, և ի ստորաստղեալ տամանակաց, յորում սակաւ ինչ լատմ հենկ տլլատեղ զորաց զերկիրու մեր տապալեալ զերեաց եւ աւերեաց, և այլ բազմակիւ պատիժ յանցանաց զմէլ չբնապատեալ. և այժմ խնամ վերնական, նայելով ի տապալանա մեր, տակաւ ինչ թույլ ետ շունչ կանկելայ թէ և տակաւն ևս ձեռն բարձր ի հարկանց, զոր ի ձեռն ձերարկ սրբառակիւ մաղկանաց զարձեալ զարձուցէլ զպատուհաս մեղաց և կրկին պալլիկեւեցէլ զխաղաղութիւն բառ ի բառն խառնումն, զոր ի միասին վալլիկեաց զոր մեր և մեր անդրաւ կենաք ի Գո. Բա. ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յախտեան, ամէն:

Եւ որք ընդորինակէք, զբեռքի և զգասկաւ յիշատակարանա մեր, և զուլ զբեալ իջիք ի զպարթիւն կենաղն. ամէն:

Բ.— Էջ 187ա.— Լուսինքնի եւ հրիցս հրամեալ բազմեցանակ ի եւ տիեզերալոյս մեծ հոնեորքի եւ ամլիլար փիլիսոփայի հայոց մեծաց Բեռնանու Որոտեկցոյ, արարեալ մեկնութիւն քանին որ ասէլ շնոսեղծ առանձին զսիրտս Ողջաց.— Ներդրածական իմն անխախտ, բնաւորեալ են միտք...

Գ.— ԼՈՒՆԻՄՈՒՆԻ ԳՐԱՌԹԵԱՆ

ԳՐԱՌ ԱՐԻՍՏԱՆԿԻՄ.— 1

Գր. Տաքեացի

Էջ 249.— Նորին Գրիգորի Լուծումն իստիստոս դժուարիւմաց բանից ի զիր զորչութեան, որոյ Առիստաղիստ Հոնեորք.— Վերլուծութիւն. ԼԾ. Մեկնութիւն յայտնապէս...

Դ.— ԼՈՒՆԻՄՈՒՆ ԳՐԱՌԹԵԱՆ

ԴԵՐՈՐԵԱՆՑ ՎՐԻ.Ի.— 1

Գրիգոր Տաքեացի

Էջ 261.— Նորին Գրիգորի. Լուծումն Համառու ի նրաւ զորչութեան Գեորգեայ Վարդապետի. զոր մայր խնդրեալ էր ի մահունէ Կոստանդնույ զրի. եւ սպալ Գանդերիցանց Ստեփանոսի.— Անպարտաւոր անձամբ. ԼԾ. Նախ Հոգեգոյ, ի յի րան, զարձեալ անպարտաւոր անկատար լաի...

Էջ 272ա.— ... Էւ տաւ կատարումն տառքին Խրոստոսն, որ վասն Կոստանդնույ զրեաց:

Էջ 272բ.— Դարձաւ խրատ Ռոյն Դեորգեայ վարդապետի որ տա Ստեփանոս Գոյն Որիցանց զրեաց.— Եղապա զբարձրութեան արուեստի. ԼԾ. Դրչութիւն արուեստ է. և զամ. արուեստ պարտ է ստանիլ և տալալ զորձիլ...

Ե.— Էջ 277ա.— Կանովն յարմար կուսիցին քրիստոնեայ անկել. սպարտ է վայս կարգաւ որոտ քիւնս կատարել:

Զ.— ԼՈՒՆԻՄՈՒՆԻ ԱՌԱՌԻՆՈՒ-ԹԵԱՆ.— 1

Գր. Տաքեացի

Էջ 283ա.— Այս ինչ է ի Լուծումնս Առաքիմոս քանց:

Էջ 284բ.— Նորին Գրիգորի. աշտակերտի Բեռնանու, համառու լուծումն Առաքիմոս քանց Արիստաղի.— Էւ յատաշխարհաց զրոյ. ԼԾ. Ատա կարգէ վասն յորից. Նախ զի այս թուիւ է տա Ապր. ստեղծութիւն...

Էջ 289բ.— Վերլուծութիւն Արիստոտելի տաւն քանիցմ. ի Դարեալ փիլիսոփայէ.— Ստորոգութիւնք ներքին, տաութիւնք տաին...

Է.— ԳԱՐՈՋԲ.— Էջ 303բ.— Բարդուխտաւոր անտաքեալ Գաւարաւ արարէք զճանապարհս Տն. ...

Էջ 308ա.— Բաղագոս Ծմեղեան Աժ. անձին.— Երեւի թէ Երանուհի Կոյսն ոչ Էղև որքեալ յառաջ քան զԾմեղեան ի յարգանքէլ, զի ասէ Գաւարս, Ա. Կոր. Ժ. և ոչ Նախ Հո-

դեւորն. այլ շնչաւորն. և ասպ չողե-
ւորն...

Էջ 310ա.— Յազագս Դժնդեանն Քի.
Այ. մերո.— Ծնաւ ձեզ այսօր փրկիչ...

Էջ 312ա.— Նախերգամ Քարագի.—
Ժառք, դոյութիւն և պատիւ Եռանձնեա և
Դի Անութեան...

Էջ 317բ.— Բամբ պիտանիք.— Իրբև
յան աւուրք սրբութեան նորա...

Էջ 324ա.— Վսամ չորչաւանացմ Քի.
— Յորժամ Քս. Լին յեմ.

Էջ 335ա.— Վսամ հացիմ եւ գիւնոյն
որ փոխի ի մարմին եւ յարիւմ Քի. — Ա-
ւեն սր. վարդապետք թէ զ սքանչելիք Երե-
ւին ի մարմինն Քի.

Էջ 344բ.— Գալստեան սր. շոգոյն.—
Երեւեկոս նոցա ըստանեալ լեզուք իրբև ի
Հրայ...

Էջ 353.— Վսամ զգրամ եւ արտա-
նուց.— Շողեւոր պատկն...

Ը.— ՅԱՂԱԿԱ ԶՈՒՌՆԻՍՈՑ ՀԱՒԱՏՈՑ — 2

Թովմայ Ագուինացի

Էջ 359բ.— Խաւսք արքայն Թովմայի
վսնական վրդի յԱգիմոյ. ասացանք Յա-
ղագս Զաւղուածոյ եւ խորհրդայ եկեղեցոյ.
— Խնդրեալ յինչն ձերդ սիրելութիւն զի
յողոյս ցաղուածոյ Հաւատոյ, և Եկեղե-
ցոյ խորհրդածութեանց, ձեզ Հաւատօտ Էն.
Վսան իշատակի փոխադրեցիք, երկրայու-
թեամբն շանդերմ, որք առ այսոսիկ կա-
րացանք շարժել... — Հմամ. աստ, էջ 61.

Էջ 386բ.— Յազագս խորհրդածու-
րեան հարսնածութեան, Փո. Մայրեմա-
րեան — Էմիւրերդ խորհրդածութիւն է
Հարսնածութիւն...

Դամոք.— Էջ 288ա. վարի յուսանց-
քին, շեղագիրք. «Մինչև աստ է Թովմայի
դիրքն, 1867»:

Թ.— ԶԱՆԱԶԱՆ.Բ.— Էջ 388բ.— Յե-
լից գարեմն մայն անամք...

Էջ 391ա.— Արիմեցեղ գԱժ. ի սրբու-
րեան մորաւ.— Սրբութիւն Տն. գիտչն ասէ
և պատհն...

Էջ 393ա.— Սեղան քո Տէր զօրու-
րեանց Իսկաւոր իմ եւ Աժ. իմ.— Վարդա-

պետք ասեն, թէ անգան կոչի Հայր Աժ.
Միանին Բանին...

Ժ.— ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐՈՐԵԱՅ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆ.— 1

Յովհ. Որտմեցի

Էջ 403.— Ու Տէր Աժ. Իմ Յս. Քս.,
Բան Հայր և որդի Կուսին, տուր ինձ ան-
կատարիս գկատարեալ լանից քոց թաղո-
մանութիւն. զի թէ Լեզից ինձ այս շնորհք,
յայտնի լիցի ամենազօր կարողութիւնդ քո
Հրաչազործել ի տկարութեան իմոյմ, քան
դի յոյժ խոր են խորհուրդք քո...

Էջ 405ա.— Ի սկզբամէ Տէր գերկիլ
հաստատեցիր, եւ զործք Դեռաց քոց երկինք
եմ.— Այլ նախ քան ի մտանել լանիս, նա-
խերկարար լարդարեալսք դոյսա քո
ան...

Դամոք.— Վերնադիրը դրինք քոտ Սա-
ւալանեանի Հեռեւեալ րացատրութեան.
«Երբորդ մասն է ՄԼԿն. Դննդոց կամ յա-
նա ընդանկան և իմաստասիրական տե-
սութիւն վեցօրեալ արարութեան Այ.,
արարեալ Յովհ. Որտմեցոյ» (Յուցակ էջ
241):

Էջ 470ա.— ԺԹ.— Եկեղացոյ իննն և
տասնէրորդ դոյսն և տասնցոյք թէ վո-
որն է՞ր ի Հաստատութիւն կան քոյ-
մաստեղք...

ԺԱ.— Էջ 473ա.— Բան իմաստասիրա-
կան զոր ասացեալ է մեծ փիլիսոփային Գր-
րիգոր Մակիաւորոսի յիւր տնունն.— Գո-
մապտական գեղանամ չողացեալ... —
Գրիգոր ի գ ո յ Մ Կ ի ս տ ռ ո ս :

ԺԲ.— Էջ 475ա.— Պատասխանի քրի-
ստոնքն կրմարի. զոր գրեալ է յա-
զագս վախճանելոյ տունմն յազկալամաց
իւրոց. որ բազում երախտամօք վերստա-
ցեալ էր գնալ։ Եւ գկմի այնորիկ ապերախ-
տութիւն եւ փորձութիւն ի մտնէ եղևալ
ամենա արարեալ գկմի մտնումն այսպիսի
գրեաց պատասխանի.— Զտառիս գամբա-
նական և Լեզկական... Եկեղեց Գողոս ողջ
լեր ի Տէր:

ԺԳ.— Էջ 477ա.— ... Վսամ խոհե-
մութեան — Խոհմութիւն իմաստութիւն է
և Հանճարն...

պարեն և Սիւնեցի տէր Պողոսին, և ևս առաւել ամուլ տէր Ալիքասանին որ առաւել ունի աշխատանք եւ երախտիք ի վերայ իմ. ինդրեմ ի մէջն ուլ տուտումարեալ քաշունայք և ուսումնասէր սարկաւաղ եւ առ ամ. ազգ յուսանորչականք, որք շանդգիպէ յայրմ աստուածաշունչը զորոցս կարգալով կամ որինակելով կամ ունկն ղնելով աստուածային բանիս, ինդրեմ ի մէջն որ վերայ զբեայ չոյկն որ ծնողացն եւ վարժապետացն իմ լի յերանով և զուարդ բարբառով Ած. ողորմի ասէք իւրեանց, ինծ եւ ձեզ ամենեկուն Տէրն տէրանց, Ած.ն Այ.ոց ողորմեսցի ի միւսանկամ դայտեան եւ երանաւէտ ձայնն յսկ տացէ, ամէն:

Դարձեալ առաւել աղաչեմ զձեզ ուլ աստուածասէրք որ զհոգեւոր եղբայրն իմ Գրիգորի որդի խորովն առողջ անորդջ պահեցէ, անփորձ եւ անասան տարեալ հաստացէ իւրեանց թեմականն շանդեմ շարադատ եղբորն իւր պարոն Սարխախն, որքան ի մարմնի են ուրախութեամբ անցուցանեն զկեանս իւրեանց եւ առցեն ըդ փափակ սրտից իւրեանց բարի քաղաքայալութեամբ որդովք և զտեքք ծաղկեացին եւ ամ. ասացուած իւրեանց ևս ուրախութեամբ վայելեացն. եւ յետ աստի կենացս յերկնից արքայութիւնն ժառանգեացն, բնդ Մարիայ և Կոսպարայ դասուն դասակից եւ պսակակից արաացէ ամէն:

Դարձեալ կրկին եւ կրկնակի աղաչեմ զամենեւեանից որ առաւի սիրով խնդրէք ի Սր. Ած. ամենն և ի նման ծնելուն Որդւոյն Այ., որ ողորմի Ած. ասէք խոյսակբոն Ուրանէս սր. վարդապետին որ նա եւս բաղում աշխատեաց ի վերայ իմ, որ լմնցուց զշարական խաւ, այլ փոխեցաւ յանեց կեանսն երկուսասորդ զոյով, Ած. ինչն չոգուով եւ մարմնաւոր ընտրեալ դասուն զասակից եւ պսակակից արաացէ, ամէն:

Այլ եւ աղաչեմ զձեզ զմարմնաւոր ծրնեղքն եւ ընտանիքն իմ յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղթս ձեր հայրն իմ Հայրապետն եւ մայրն իմ խանաղէն եւ եղբայրն իմ Հախնադարն եւ ամուսինն իւր Մարթան եւ զասակքն իւր Աննան, եւ Գորքն եւ Հայրապետն, փեսան իմ պարոն Զաքարէն եւ քոյրն իմ Բէկաղէն եւ զուսարն իւր Մարիամն, եւ իմ Շահնապարիս և կենակցին իմ Նազդուն

և հարապատ որդին իմ Դասիթն և կրսեք որդին իմ Զօրարարէն, որ մանուկ ախար փոխեցաւ առ Քա., եւ ծառան իմ Յակոբն, եւ մայրենի պսպն իմ Բարդամն, և յանիկն իմ Կիւլաղէն, եւ աւագ որդին իւր Փնթուն և ամուսինն իւր Մինէ Խաթունն եւ որդին իւր Թուսման, և միւս քեռին իմ Շահուն, եւ որդին իւր Վարդանն, և կրսեք քեռին իմ Յակոբն և որդին Անդրիտան, եւ աներն իմ տէր Ուրանէս, և կենակիցն իւր Կիւլապաղէն, որ աստի կենացս փոխեալ են յանանց կեանսն, Տէր Ած. նեղեցեալ արքայութիւն տացէ, կենդանեաց առողջութիւն տացէ ամէն. Հայր մեր.:

2. — Էջ 397ա. — 401բ. — Փառք և ուսնիւսակ անձնուորութեան և եղակի բրնձեան.:

Արդ մի տուրք և ունիմանայի զեղմունք.:

Քանզի եղի ի մտի ելայ ի յթելմանի հայրենի աշխարհէն.:

Վասն որոյ ընկալայ և ստացայ յարթեանս այշալի զիրք և յստ իւրաքանչիւր պատահման ժամու, որք են այսորիկ մայրեն իմ ստացաւ ինծ Սաղմոսարան մի յաւ ընտիր օրինակէ խաւ թխտով բոյրապիծ գիր, եւ ևս ստացայ ժամադիրք Բ. մէկն պատմայ, եւ մէկն բոյրապիծ, Սրբոյն երբմի աղօթքն ընդ իւր. պատմա Յս. Որդի մի, Շարակնոց մի բոյրապիծ զոսկեցո՞ւ և զեղեցկապարդ ի վերայ մաղաղաթի. Տօնացոյց մի եւս նոյն զոսկեցո՞ւ մաղաղաթեալ. Կանոնդիրք մի առաքելական աղնի և մաղաղաթեալ, Հարցմանց Բ. նոտրադիծ, մէկըն զոսկեցո՞ւ ի վերայ թխտի, մէկն լահադիր ի վերայ խամ թխտոյ. Կիւղի Պարապմանց մի բոյրապիծ ի վերայ պատուական թխտոյ, և Լուծմունք մի նոտրադիծ տառի ի վերայ թխտոյ. և այլ Ոսկեփորիկ մի նոտրադիծ ի վերայ թխտոյ. յաւ պատուական իմաստեսաբաց և Այլ իւրացոցոյ. և այլ ժողովեալ Առակադ Գիրք մի, եւ Բժշկարան մի որ է Չէնիսարան. յոյժ պատուական յաւ զեղեցիկ աղնուական Տաղարան մի. այլ և Աւետարան մի զոսկեցո՞ւ մաղաղաթեալ արծաթապատ, զորս են յաւ թուանացս է առան, միջնորդութեամբ Սր. Ած. ամենն և երկուսասան

առաքելոցն և րարեխառնութեամբն Դ Աւետարանչացն յղին զխնդրուածս իմ. այլ յուսամ մաննագոր մարդասէր և րարերարն Ած. որ ևս ինձ ի և ժ ըն դիրք ամպարեայ կայ ևս իս սպատաւս :

Եւ զայլոն զոր ունիմ ի մտիս Լեւայ յայլելոյ խնդրեմ ամենազօր զօրութիւնն, րարերար և մարդասէրն Ած. որ զիտակն ամ. զաղտնեաց հոգածնածս : Եւ Լեւի յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց, և միտնդամայն ազգակցաց իմոց, ի վայելումն հարստիս և ցանկալի որդոյ Դաւթի սիրելւոյ իմոյ : Եւ տատնօր յուշ առից զմտաց զիտակնեաց քաջադասինց, զանպատկանաւորութիւն իմոց կրիցս մտաց, թերեւս զլուսայն անբարեկէի իմոյ վարամտութեանց. քանզի և զստորադասութիւն յաճախ հարստանութեանցս, յաւելու ի հարկէ տաղտկութիւն յարանաց. որ և յիշումս աստէն յստ ուրուն ուրուն անտան անձոնձիք ինիկ, մտեմ ձեզ յաղաց սէր և մեղ անմեղապարան ինիկ յնորձ :

Ձի և րնդ իս յիշատակումն նախնեաց իմոց . . .

Այլ և հոգեւոր ուսուցչաց և մարմու-

պետաց իմոց . . . Այլ և հոգեւոր Լղրարն իմ Գրիգորի որդի Խոֆայ Խորոպն, և Պետրոսի որդի պարոն Սասնհին :

Այլ և հարսպետութիւն Սր. Իջմանեայ . . .

Եւ րնդ այս անտուժեայ . . . Եւ զի թէպէտ արքն այն մեծարագոյք սակս նախանձու արին զայն զործ, բայց յոյժ րարեւոք Լեւի ինձ վերջն, զի զերծայ անտանելի յուծոյն : Եւ արդ միշտ ի վարանս եմ րնդ տնայան աստեմանի զոր րնկայայ, զի ի վատթարութիւնս ճեմիմ զարդիս հոսակ զուրի րնաւին Եղեռագործոց :

Այլ և մաղթեմ զի հոգիք արանցն այնոցիկ . . . — Զմտ. Ա. Հատոր, էջ 577-579 : Նոյն յիշատակարանն է փոքր տարբերութիւններով. արտայայտեցինք կարեւոր մասերը միտին :

Կան տասնեակ մը մանր յիշատակութիւններ, առանց կարեւոր նորութեան. կր նշանակենք էջերը յսկ. 182ր, 260ր, 272ա, 282ր, 284ա, 317ա, 334ր, 344ա, 359ա, 390ր :

336

Ա. — ՀԱՐՏՈՂԱՅ ԳԻՐԳ. — 1

Ր Ա Ր Ո Յ Վ Կ Ե Ս Մ Բ Ր Ա Յ Ի

Բ. — ՀԱՐԱՆՅ ՎԱՐԳ. — 9

Դայլ վամբ (Սագիկ = Մըշկածագ)

ՁԵԻԲ = 1298

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 25×18×6 : Թերթք 287 : Պրակր Ա-Մ (թղ. 153) : Ա (թղ. 157)-Հ (թղ. 284) : Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս, նորոգութեան ենթարկուած : Բուղթ հին բաժակաւայ, Գրիգի՝ Սերգիս Սարկաւադ, Յովհաննէս կրօնաւոր, Մարկոս Վարդապետ, Եւզոբ-Եւթիմ Գահանայ : Գրութիւն՝ խորագիրները և զիտակները մասամբ կարմիր, մնացեալին առաջին մասը ժանգաւոյն, Լրկարդր, սև մկրանով, միասին, 20-24 տող : Բոլորդիր հնագործի, կանոնա-

ւոր : Ուղղագրութիւն տկար : Խորանայադրք թղ. 3ա, 21ա, 158ա : Նկար մը, թղ. 2ր : Կաշկաղճ տախտակեայ, քանդակագործ : Պահպանակ՝ սկիզբը և վերջը մէկ մէկ յիւր ժողովրդի զատարկ :

Մամօք. — Ձեռագրիւ թուականին համար հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 533, ուր արաբածոց և փրկչական թուականներուն տարբերութիւնը 5424 տարի է : Նաեւ աստ էջ 109 : ՅՊԵԻ = 6855-1430 = 5425) :

— Ինքնը ընտրուի՝ ժող. քաղաքացիական — Դժմ
ժողովուրդի խաղաղության համար — Կ

... /mu q p

-d m p y E y z h n x u y t f y — y i — y b u w d l

— 15 —

— Եւ այդպիսի արտօնով զամ կշիռ աշ վերադառնալ —
 • Նուստաւոյնց պիւսնմաշ — ԽԼԶ • ԿԳ
 : • ԷՂ

յոյսով ստ չվնասեմք մեր պայքարը —
 ԴՊԵՆՈՎԱՅԻՆ ԿՐԻՍՏՈՒՄԸ
 ԲՆԱԳԼՈՒՄԸ

[illegible][illegible]

տալացի: Պատմեցաւ երբեմն ոմն Տի ի ծե-
րոցն, զի տեսաւ յիցի որ ինչ գործեցի...:

Թդ. 260ա.— Պատմութիւն Հաւրն Մա-
կարա Սգիպտացոյ:— Սկիւրն արադուր
պատմել զերանելի հաւրն Մակարա...:

Թդ. 271բ.— Հատ. Պաղես Միւս-
նակեցի:— Պաղ էր այդ հոգաւորքն և ու-
սուել ամբիշ և անարատ և սր. փարութ...:

Թդ. 285ա.— Փառաւոր(ա)մք պա-
մենատաւ բարերարութիւնն Սյ., և պան-
հատ ծառայումն շնորհաց նորա. զի սոսո-
կապէս Հեղեայ յախից, զետահոսեալ ծը-
րոյն, որ խաղա ի կենան լաւիտենից, առ-
բոց պրօյր պարս սրբոցն, համարէն ընդ

սրբա աշխարհի, որք քաջութեամբ հաշա-
տակեցան ընդդէմ Թշնամոյն, և և յամաթ
արարին զպիղծ և զիբր կատաղին, որ
կամէր վարատել զերամ և քանկեալն.
Բայց և զգարութիւն անյողթելի աւր-
նեցուք զարարչին ամենայնի, որով կա-
րողացան ի տկար մարմնի իբրեւ պանմա-
մին պատերազմեալ և յաղթել ընդդիմա-
մարտին, որ Թէպէտեւ ոչ սրով կամ բերա-
նաւ, այլ առաւելաւ ընդ յերկրեալ
կենաց ժամանակի, ձգէին զարշարան
կարեաց բնութեան, երանեմ զձեզ սուրբ
և երջանիկ զասք, պարկեշտք և հոգիաց-
եալք ի Հոգւոյն Սրբոյ:

Քրիստոսակրանք և հարստեմ անմահ փեսային յառազասուն,
Փառաւումք ամհատականք ռուք Երրորդութեան,
Իսել և եռամասնա, սիրակապիկ ընդ սիրելոյն,
Յաւաքացք հաւատացելոց առ ի զովացումն.
Բարումք ճշմարիտք և ճառագայթեալք ի լուսոյն.
Տեսարանք հրեշտակաց և ցամաքի մարդկան.
Վաստակեալք մարմնով, և վերացեալք հոգով.
Սքսամաճուրք սքսոյն և արքանք հոգւոյն.
Ռեսնամութիւն զրախտիմ և ժառանգորդք պսակին.
Ջահապայծառք ընդ իմաստունս և ռորումք մեղաւորաց.
Պարայարիմիչք ընդ սերովբէս և սքսածք Տեսուն.
Չարչարիչք զիւսգ(է). և հանգուցիչք տէրութիւն.
Որոշեալք յերկրէ և մերձ կացեալք յերկիմս.
Շիմոզք Սիմօն, և հիմումք հաւատոյ հաստատումք.
Նորդորք Եկեղեցոյ և ուշախարաք տիեզերաց.
Ռորդարոյն լուսնի բարեաց, և սնուցիչք կամուխ պողոց.
Մարդախիւրիմ մատակայք և Երրորդութեան արքանք.
Համապարեք բարեաց և ճշմարտաւէրք խնդրականք.
Ղաւորք հիմութ և բնացողք սրագնացք.
Սլանաւորք համարցելոյց, և լուսատուք խաւարելոց.
Հաշտարաք խռովեցոց և խափանիչք բարեւոյրեանք.
Կենդանիք առ Քրիստոսի և բառաք հոգիախոսք.
Երաւասպառք մարմնով, և զովացումք պսակելոց.
Խաղաղարաք
Լուսատու
Կալաքարք բազմապատիւք.
Խմատուն զովասանեալք. և բարեհամբաւ և յիս զնացից.
Ժամանակաւ չարչարելով. և յաւիտեան համգելով.
Թախտականք յաշխարհի և հայրենականք յաղիմս.
Ընդամացեալք Երուսաղէմա վերնոյ և բնակողք մեւ.
Էականին Աստուծոյ սիրտք և միացեալք ի գլուխ Քրիստոս.
Հաւականք արքային, և ճանատակք քաղաքին.
Երջանիչք տիեզեան հոգւոց, և ցամաքի զաւարդոց.
Դուռն երկնից մտիմ, և ճանապարհք արդարոց.

Գերագնացք ի բարձունս. եւ խառնեալ ընդ հրեշտակս.

Բարեխաւս յերու՛ք մեղաւորացս զվ ասորք հորք.

Ահեղադատ հրապարակին առ Տէրն բարբից:

*Ով Էրանկի չարք, շնորհեցէք ինձ երկրորդեալ գրան գովման ձե-
րոյ. դի գսէրն իմ գիտէք, առեյ դարձեալ.*

Անդառի քաղաքաւ անցէ՛ք առ Աստուած աստուածաւանայ՛ք.

Բնակաւթեամբ բռնակամ քացի՛ք գոռուն կենաց.

Գոհոյքեամբ գամնեցեալք զքով զեղեցիկ վայելէ՛ք այժմ.

Դատելով մարմնով դառեցայ՛ք ընդ հրեշտակս.

Երկնային աստեղք ելլալիայլք. երկրի լոյսածայգք.

Զարաւար գաւրականք գաւրաւթեան Տեսուն.

Էակից Որդւոյն գին՛ք, եւ Ժառանգակիցք Ոռիւն.

Ընդ հրեշտակք նախանձեալք. ընդ Ողոս պարէ՛ք.

Թագաւորին հաւատարիմք, քափանցիկ ազնուակմք.

Ժռովալք ի մարտին. Ժառանգողք պսակին.

Ի մարմնի ամմարմինք, յաշխարհի երկնաւորք.

Լուսաւորեալք ի Տեսունէ, լուսատուք աշխարհի.

Խաչընդուս նստաւանք. խաղաղարարք երանեալք.

Մովք իմաստութեան ծաւալեալք յաշխարհի.

Կաւարարք Աստուծոյ, կոտորիչք Բելգաքիլի.

Հաւատարիմ տնտեսք հաւասարք հրեշտակաց.

Ջեռնատու խնդրողաց լինել մի ձմեռումայ՛ք:

Ղարբար ցահաւիայլք, կուրացե[ալ] մտաց մերոց.

Հշարխո բարեկամք, ճամապարեորք անուորք.

Մարգարէից գանգալիք, մեծ պատուոյ տրամնիք.

Յուսով գաւրացեալք, յաշխարհէ մեկնեցայլք.

Նահատակք քաղացեալք, մաւք քեքեալք արեւոյն.

Շրջաւակեալք յերկրէ. շարք կայք սեղանոյն Տեսուն.

Ուրուշեալք յերկրէ. ունիք զկեանս երկնաւոր.

Չարչարել մարմնով. չարին յաղթեցիք.

Պանծացեալք յերկինս. պարակցեալք հրեշտակաց.

Ջուր կենդանի ջունիք գրքիստոս, գովանալ աչեմք.

Խաւամուտք դրախտին, ռոգամողք խնդրողացս.

Սլինք յուսոյ, սրբազան դասք սահմամապահողք.

Վաստակաւորք վերտինք. վեհագոյնին ընդունողք.

Տատրակք անապատի, տաճարք Հագւոյն Սրբոյ.

Բարունեալք ի փապարս, վասն ընդարձակ պողոտան.

Յմնացեալք ի Տէր. ցանգալիք անմարմնոց.

Իսել պսակաց ժառանգք.

Փառաւորեալք

Բաղաւաքիք

Պատճառ — Թերի մնացած տողերը մող լինել վարուց ձերոց, դի մի աստու-
ղժբախտարար փնայած էն ձեռագրիս մէջ, բացայ ի ձէնք, ալլ դտից դչաիդս ուղիւղ,
եւ փառաւորեցից դէս. յախտեանս աւելն:

... մեղ խնդրել, որ առաջի ձեր ուն-
չել էլէք? խնդրեմք ցերծանել ի յունայ-
նագիր պարողէն, մեղ շնորհեցէք նախան-
բէն:

Յիշատակարանք

1 — Թղ. 13ա. — Չորս տող, յունա-
բէն:

2.— Թղ. 165ա.— Գրչեմ.— Փառք և դակի, և իտալիական դասաւորութեան, երեքսորեն Տէրութեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հոյուն, այժմ եւ յաւիտ. Եւս առաւել յիմոյ անարժանէ աւրհ[ն]եցիք բերանւոյ, որոյ շնորհին սկսաւ եւ կատարեցի, ապրեցուցին Յի. Քի. փառք յաւիտ. Եւ գրեցի դաս Հրամանաւ. Հոգեւոր Հաւր իմոյ Մարկոսի կրանաւորի, որ ետ գրել դաս յաւկտակար վարուց, իւր եւ եղբայր իւրոց, Եւ գրեցաւ յերկիրս Սաղիկ. յիշխանութիւն կիտ Լէոնի Ղառաւա, զոր Հաստուն պահեցէ Տէր ի կամ իւր ամէն: Ի վանք որ կոչի Նոր, ընդ Հոյանէ Սր. Ած. ամենիս, ի թուականիս յախտենից 82ԻԲ [== 1298] աստուկցաւ յերեքարթի, ապրիլի Ժն: Գրեցաւ ձեռամբ այսիկար սարկաւազի Սերգիսի: Որ կարդայք յիշման արժանի արարէք, եւ որ դմել յիշէ արտի մտաւք, յիշեալ յիցի ի Տեսունէ: Փղկութեան գրին մի մեղադրէք, զի այդքան էր կարողութիւն իմ:

3.— Թղ. 177ա. վարի լուսամբքիմ, դուրսարաքի մելամով, մոտր բոլորգիր.— Քս. Ած. բարեխաւաքութեամբ սր. Հարանցըն աղաւթոյն ողորմեայ անարժան եւ մեղաւոր Բայեմամի Խարիտաւմի ամէն:

4.— Թղ. 182ա, մոտրաղիր, բնագրիմ մէջ մտած.— Եւ ծառայ Գրիգոր որ ի բաղաւք եմ. առկատար չարչարանք պայքեր եմ Սր. Յարութիւն եւ Սր. Ակորին Համար իմ պայքեր երարայր, Տէրն մեր Յս. Քս. աստուկցէ... թէ՛յին ՌճԺԱ [== 1662]:

15.— Թղ. 208բ, վարի լուսամբքիմ, բոլորգիր, բնագրեմ տարբեր մելամով եւ տելի փափր գրով.— Քս. ողորմեա մեղաւոր գրչի Բոհամովի:

6.— Թղ. 285ա.— Աւրշնեայ եւ Քս. Տշմարիտ Ած. իմ որ Հասուցեք զիս զանաւորեկայ կենաց ի վերջին դիծս, գոհանամ զքէն խորհրդովք Հոգոյս, եւ փառաւորեմ անձկով արտիս զփառքս արոց. զի թէպէտեւ գրեցաւ զա ձեռամբ աստուածայնէր կրանաւորաց Յոնամիսի, եւ պատուական Հաւր մերոյ Մարկոսի Հայրապետի, այլ զաւարտումն յիմու անարժէք: Բնկայաւ յանարժան կրանաւորէս Եվտաֆսէս որ փոխել կոչի Եւրիմ: Աւարք աղաւթմ գրիստաստէր քանանայց եւ զկրանաւորստ, որ ընթեռնուք, եւ յուսաւորիք իմանալով զհղուութիւն արոց Հարանցն, աղաւթէք ողորմա բարեխաւաքայ առ Տէր վասն իմ, եւ զուրք իսկ վասն սիրտի նոցա, աղաւթմ յիշեցէք զյեւթին կրանաւոր եւ զապիկար քանանայս, եւ զեղբայրքս միարան. եւ որ դմեա յիշէ արտի մտաւք, եղիցի նմա զնոյն դուսնել ի Քէ. Այ. մերոյ, որում փառք յախտեան յախտենից ամէն:

7.— Թղ. 287ա.— Գրեցաւ սա ի թուականիս յախտենից՝ 82ԻԲ, եւ աստուկցաւ յամենն աղաւթստաս Ժղ. յաւորչորեւրարթու, յերկիրս Սաղկանի [== Զմէկածակ է], ի վանքն որ կոչի Նոր, յարջորջեալ Գայլ Վանք, մերձ ի վեղն որ կոչի Սղմա, յիշխանութիւն Կեր Լէոնի Ղառաւա, բարեպաշտ իշխանի, զոր պահեցէ Տէր յամենայն փորձութեանց: Անպիշտութեանց՝ զրիս մի մեղադրէք. զի այդքան էր կար մեր:

Մամօր.— Կարթագիծի մէջ զբոլորստուեր կր զտնուին յուսանցքին վրայ, նոտրագիր:

337

ՊԱՏՄ. ԺՈՂՈՎՈՅՆ ՏՐԻՏԵՆԹԻՆՈՅ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասիւ 26x20x2.5: էջք 248: Հանդուսանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները կարծիք. մնացեալը սեւ մելանով, միասիւն, 31 տող: Նոտ-

րագիր: Համառօտագրութիւնք բաւական տառաւ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

Մամօր.— Ըստ Սաւալանեանի թարգմանեալ է բառական ոճով: Թարգմանիչն անծանօթ (մուշակ, էջ 242):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Կոմիտայի Հրատարակութեան, Սրբազան Տիեզերագումար. և ընդհանուր ժողովոյն Տրիդէմրիքնու. ի ներքոյ Պապական երրորդի տն. ծայրագոյն քահանայապետի. Պօղոս Եպիսկոպոս. ծառայ ծառայիցն Այ. ի համդերձեալ իրողութեան յիշատակութիւն:

Ի սկիզբն մերոյ բանաստեղծութեան, զոր ոչ քան արդեանց մերոց, այլ յազգայ մեծադին յարեարարութեան նախախնամութիւն ամենակարօյն Այ., յանձին արար մեզ...

էջ 13. — Ճշմարտին Այ. միոյն ի ներքոյ իրողութիւն, և երրորդութեան ի միտութիւն երկիր պազմեմք:

Առաջին Ատեմադրութիւն. սրբազան տիեզերական. և ընդհանուր ժողովոյն Տրիդէմրիքնու. ի ներքոյ Պօղոս երրորդի ծայրագոյն քահանայապետի յամի ՏՃ. հազար հիմզ հարիւր ևն. և յերեքտասներորդ տարւոյն դիտեմքերի ամառ ի համդէտ արկեալ: Սահմանադրութիւն սկզբն ժողովոյն:

էջ 64. — Կոմիտայի վերստին առման ծաղովոյն Տրիդէմրիքնու. ի ներքոյ Տուրքի երրորդի ծայրագոյն քահանայապետի: Յաւիտեալ եպիսկոպոս, ծառայ ծառայիցն Այ. ի համդերձեալ իրողութեանց յիշատակութիւն:

էջ 45. — Կոմիտայի համդիտութեան Տրիքնու ժողովոյն ի ներքոյ փոսի չորբորդի ծայրագոյն քահանայապետի: փոս Եպիսկոպոս ծառայ ծառայիցն Այ. ի համդերձեալ իրողութեան յիշատակութիւն:

էջ 231. — Յանգ. Տրիդէմրիքնու սր. ժողովոյն:

էջ 239-248. — Դատարար:

Յիշատակագրութիւն. —

էջ 238. Ոտարագիր. — Յիշատակ է, Տրիդէմրիքնու ժողովոյն զիբար, Սարսնի ի գիւղէն Նիւքի Սիմէոն Եպ. ին ի Սր. Յուրայ զբարտեան որ յէմ, և քան իրոյ կտակին յունի որ ի իշխանութեան Հանքոյ զառ ի Սրոյ Աթոռոյս: Վաշխոյրդ և արեւակոյրդ ասաւէք Ած. զորմի, ի ՌԻՓԻ [— 1768] թվին Հայոց:

338

ՄԵԿԵՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ. — 3

ԳԵՈՐԾ (ԱՄԲԵՐՈՆԱՅԻ) ՍԵՆՈՒՄԱՅԻ

Բաղդէ

Ռեթ = 1000

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ: 26 x 20 x 4: Էջ 420: Հանդաժանք լաւ ընդհանրապէս. յուսանցքներէն ցեղեկներ: Թույլ գեղարարակ: Գրիչ: Սարգիս: Գրութիւն՝ իտալիցիները և գլխաւորները կարմիր, մաքուր սեւ մկանայ, Էրկիւն, 30 տոյց: Բարդիւր կանանաւոր: Համառոտագրութիւն բառական առատ: Խորանարդայ մը, էջ 5: Կաշկարած տալտակէս: Ստորոգ՝ Ազարիս Կթոյ. Ստալ. սպաւ ուրիշներ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 20. — Դրոյքիւնք բարոյականաց, Համառոտ Մեկնութեան Գործն Առաքե-

լոցն. — Ա. — Բէ՛ւ: Է պարտ յապարհ ի մկրտութիւն: ... Մե. — Վտան Պօղոսի Առաքելոյ: — Հմտ. Ա. Հատոր, Թ. 179:

էջ 6. — Առ իմդրաւորն համառատաւ, Տէր Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Եւ եպ. Ուսանցաց Ած. ապա զգեկին Մալխոմի. և մասին իմ Բարձրեղոյ, և նոյն տեսուչ իշխակելի Սր. Ուստին Գոմեղոյ, և առ համդիպեալսն մատենիս. — Ահա այժմ տալտաժանէք Հայր իմ և տէր...

էջ 6թ. — Վտան վերնագրութեան Գործն Առաքելոցն:

էջ 8թ. — Ի Գործն Առաքելոցն, բուն և ընդարձակ Մեկնութեանց Սրբոց... Հրամամալ ՏՃ. Յովհաննիսի՝ Ած. ապա

Ուխտին Գոմեքոյ Առաջնորդի :

Էջ 12.— *Ջրանն ստաջին զոր արտաբի : Առաջին բանն զԱւտարանն առ :*

Ծանօթ :— Էջ 38բ-39ա, վարի լուսանցքին, մամր բոլորգրով. «Այս զգուշութիւն տեսնայ մինչև յորում առեւն ի լուսանցք էր դրած մեք ըստ կարգին դրեցաք» : Էջ 74-75, վերի լուսանցքին, բոլորգիր. «Ազարիայ Կաթողիկոս» : Էջ 176-177. 210-211, 292-293, նոյնպէս : Էջ 303. միջին լուսանցքին, բոլորգիր. «Կերական սրբապետ» :

Լուսանցքներու վրայ կ'երևին տեւի կամ նոսր լոճախութեամբ, Բոն. Եւփ. Դիոնիսիոսի. Նրս. Լմբ. Ամարան, Ներս. Կրդ. Կիրգի Եւփ. Ամնցքին. Կիրակոս, Կիրգի կոչմամ :

Էջ 419-420.— Դատարի :

Բիշտակախամբ.—

Էջ 417ա.— Աղեքս Որոգ զստացողի, եւ աշխատասիրաբար Որոգողի. բուն մեկնութեամբ, յորմէ այս համառոտեցու :— Ընթիւն մեց Հայտարարի, ՀինգՀարիւրհարի, առաջնհարի արարածոց աշխարհի, եւ ի Ռերողի, եօթնասունհարի, Եփեսոսի կենտրոնին մերոյ զարտեանքն, եւ ըստ խոստումային թրոյ Հովսեփանց ՀինգՀարիւրհարի, քսանհարի, Հինգհարի, ի Թագաւորութեան Միւս լէւի որդոյն Դսկին, եւ ի պատրիարքութեան Կոմմայի երկարակի, եւ Գրիգորի որդի Գրիգորի Պահաւանդ . . . թնոյ Հատուն իմոյ, . . . վերտին արժարձեալ զխորրադեալ բան Հոռոտին . . . իշկել զիմ կաղեղոյրիւնս . . . զպաշտօնողն ի մայ : . . . եւ մի՛ պակասեցուցանել . . . — Հմմտ. Ա. Հատար, էջ 533 :

Էջ 418. Գրչեմ.— Փառք ամենասուրբ երբորդութեան Հօր եւ Որդոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ եւ կարողութիւն անարժան դրախտ Սարգսի յանկ եւ ի յաւարտ Հատանկ այսմ տառիս, ի թիկ Հայոց Ռեթ [≈1600], ի քաղաք Բաղէշ :

Արդ զընցաւ սա ի դռն եւ ի չար ժամանակիս, զոր անթելնէ յամէն զիմաց նեղնն զբխտանեալս ի Հարկապահանջութիւն, որ ի բաղում Հարկապահանջութեան յաղղն սկիւթացոցն զոր պահանջէին, բա :

զում պարտս անկեալ էր ի վերայ եմայն եւ եմ. կայր ի զերութիւն նոցա : Ջոր տեւեալ եւ լուեալ որ վարդապետն Աղաբիայ, որ էր յանձն ժամանակի Հայրապետ Սրայ եւ փոցկայր ի սրտի իւրում, եւ ոչ զիտեր թէ զինչ արասէ : Եւ ի տընութեան Հոգւոյն Սրբոյ Լարկ զմասն Երանել յերկին Հայոց առնուլ ողորմութիւն ըստ Պողոսի, տանել եւ ապատել զիմ. ի յայն ազգաց : Եւ եկեալ Եհաս քարոզութեամբ ի քաղաք Բաղէշ, եւ տեսեալ զայս աստուածային տառն, յոր էր ժողովեալ Սր. Աւետարանիչն Դուկաս ի Պողոս, եւ մեկնեալ Սր. Յովնան Ոսեթերան եւ Սր. Հայրն Եփեսմ, եւ ցանկացող եղև ամա եւ եւ Ոսեթափաղ սրտի վրէյ յիշատակ Հոգւոյ իւրոյն եւ ձեռալ լուրոյ. Հարն Պաղոսն եւ ժորն Ողանփաշին, եւ եղորն Աղուպին, Հանդուցեալ եղորն Փայային, եւ Արթնին, եւ եղաւ որդւրն Նապարին, Փայային, Միրիւկին, Պատն Հայտին? Եւ այլոցն : Որք Հանդիպէք ամայ յիշեցէք եւ Ամ. ողորմի ասացէք եւ զորք յիշեալ իջէք ի Քա. Այ. մերոյ :— Հմմտ. Կիւրճեղեան, Պատմ. ԿԻՊ. Կիւրճեղ, էջ 159 : Նոյնպէս եւ յարող յիշատակաբարութիւններ :

Էջ 94բ, Գրչեմ, մամր բոլորգրով.— Ջերոգ, եւ զստացող սր. տառիս, զտէր Աղաբիս կաթողիկոսն, զգա՛ն ի բանասիրացն, յիշեալ ի Ք. . . ոյ սուրբ բացայայտող բարունի :

Էջ 3բ. բոլորգիր.— Ջիւրջիկն խտացող զտէր Յովանէս Վարդապետն որ զնեղ եւ երաց սիւ ի դուռն Սր. Ամանին (չարտնալութիւն երկու տող բերում զմուսն) : Էջ 198-199, վարի լուսանցքին, բոլորգիր.— Այս զիրքս սիւ է ի դուռն Բարձրոյ Սր. Ժամնին, ձեռնոր Յովանէս Վարդապետին :

Նքքեւր Ուտարգիր երկու տող իւրարմէ տարբեր գրեքով.—

Այս զիրքս յիշատակ Սր. Եմայ, զի Աղաբիս կաթողիկոսն է տուեր զերկ որ Եմայ. նուիրակն էր. զի զողագած էր ընտն Բարձր [զմուսն գրեքէ] : Եւ Կարսպոս Զոր զնեղի :

Դարձեալ ի թուին Ռճ եւ ԻԵ [≈1476] կրկին զերեզուս զիրքս ի Կրտէս կողմն ի Ֆոսնեայ, եւ Բերեալ ի Պատմագր զԵհայ

կանոնք կատարելեայ. — *Եկո այսորիկ դրանայր ստացուց հերձուածն որք շորեք տասաներորդ կոչին*. — Կան. *ԿԶ-ԶԷ*. — *Հմտ. Ա. Հատոր. Բ. 182. էջ 537. ԻԴ. . . ցորնայր Բոստացուց հերձուածն Դժոհերորդ կոչին*. . .

ԺԱ. — ԹԳ. 70թ. — Կանոնք Արքայն Գրիգորի. — Կան. *ԲԻԱ-ԲԻ*.

ԺԲ. — ԹԳ. 72ա. — Կանոնք Սարգիսկեայ. — Ոսիսու Լսու. տապ. . . — Կան. *ԲԻԱ-ԲԶ*.

ԺԳ. — ԹԳ. 78ա. — Կանոնք Կոստանդինուպոլսի. — Եկո ոչ բազում ատուրց թուղտուրս մեծի Թեոդոր. . . — Կան. *ԲԶԲ-ԲԶԳ*.

ԺԴ. — ԹԳ. 79ա. — Կանոնք Կիսեսուսի ժողովոյն. — Կան. *ԲԶԵ-ԲԶ*.

ԺԵ. — ԹԳ. 81թ. — Կանոնք Արամասի Հարցմունք. — *Ի ժամանակի յայնմիկ Լեւ. Լեւոյ այր մի, Գորգիս անուն, արխանս Ի Կապադովկիայ*. . . — Կան. *ԲԶԱ-ԵԿԸ*.

ԺԶ. — ԹԳ. 91թ. — Գիր Կանոնական Բեկի Եւ զիտմուորի եպիսկոպոսապետի Բարսիլի. առ Սրմ. Ալիշախէն. Լիկոնացուց եպս. . . Բամ Դրա. — Արտաբաշար յեկեղեցու ամ. Հերձուածոյք տաին, այլ թղկէս հերձուածոս կոչեցին միայն, Եւ զայս բաժանողս, Եւ զայլ տոմարներն ժողովարար. . . — Կան. *ԵԿԹ-ԵԺԸ*. — Գիր Կանոնական Սրբայմ Բարսիլի առ Քեա. մեծ Թէոդորոս յԱմտիոքա. վասն ամենեւին հետապոյց Եւ զազգայնի կին ոչ առեկոյ. Բոմ Ա. — Կան. *ԵԺԹ*.

ԺԷ. — ԹԳ. 99ա. — Կանոնք Սրբոյն Մահակայ Հայոց Հայրապետի. Գլուխ ԵԿ. . . — Սրբոյ Մահակայ Հայրապետի Թաղաք Բորիսկոպոսաց. . . — Կան. *ԵԻ-ԵԶԳ*.

ԺԸ. — ԹԳ. 115ա. — Եղեայ միաբանութեամբ աւագ հայոց յնորեքորդ ամի վախճանելոյն Սրբոյն Մահակայ. Կարգեցան կանոնքս այս. Մահմանք Եւ Կանոնք Կարգի Սրբոյն եկեղեցու զոր եղին վարդապետք հայոց ի յուրիմ առաքելական Եւ յիկիական կանոնաց հաստատութիւն. — Կան. *ԵԶԵ-ԵԶԳ*.

ԺԹ. — ԹԳ. 126ա. — Ի քստի ատու պաշտարարեան Բոմք ԺԴ. — Սեւանտոս Լսու. որ ԼԶ Ա. Ի Քաւ. Եւ Ի Հաղպն Սրբ-

ոյ Գահանայից Ի ՏԷ. ողջոյն: ՄԺԲ Կաթողիկոս Ժողովեցաք. . . — Կան. *ԵԶԵ-ՈԸ*.

Ի. — ԹԳ. 128ա. — Այս Կանոնք եղան յաւուրս ներսէսի Կարողիկոսի Եւ ներսպուց Մամիկոնէից եպս. Ի. տուն լէ. — Կան. *ՈԻԲ-ՈԻԵ*.

ԻԱ. — ԹԳ. 131թ. — Կանոնք Բոնամու Մոնղակունայ Հայոց Կարողիկոսի. — ԶԷԵ Եւ Կանոն. . . — Կան. *ՈԻԶ-ՈԻԵ*.

Նբառք. — Այս ձեռագրին մէջ ալ տես Կանոններս զիտակարդութիւն Կր. տակ. — Հմտ. Ա. Հատոր. Բ. 157. էջ 472 ձեթ.

ԻԲ. — ԹԳ. 133թ. — Կանոնք Արարեամբ Մամիկոնէից եպս. աւ վաչագամ Ողտանից արժայ. — Կան. *ՈԻԶ-ՈԻԸ*.

*ԻԳ. — ԹԳ. 135ա. — Հարցմունք Կանոնական Բազմանա Սիմականի Բաղաբաց, Եւ առքեքարդեայ պատասխանիք Ռիմ Սահակայ Հայոց Կրօնի. Եւ երոսմ արտակցաց եպսց. բազմաց: Գլուխ ԺԵ. — Կան. *ՈԻԹ-ՈԻԳ*.*

ԻԴ. — ԹԳ. 137ա. — Կանոնք Բամի. . . — Կան. *Իմաստաբիրի*. — Կան. *ՈԶԳ-ԶԵ*.

ԻԵ. — ԲԳ. 142թ. — Կանոնք Այս 146 Հայոց Կրօնի. Գլուխ ԻԴ. — Կ. Ո. ԶԶ ԶԻԸ.

Նբառք. — Ս. ձեռագրին Եւ զիտակարդ. ԻԵ. յունի, բայց Կանոնէրս Կրօնականութեան Եւ ԲԸ մասնոր Եւ ԲԸ յնչանոր Բիւրեք. առաջինը Կարմի. Եւ Կրօնորդը սեւ մեղանով. — Հմտ. Ա. Հատոր. Բ. 157. էջ 473 ձեթ.

ԻԶ. — ԹԳ. 146ա. — Սահակի Կանոնաց Այս Ուսմեկոյն Թաղէտի. — Կան. *ԶԻԸ-ԶԻԸ*.

Նբառք. — Գիտակարդութիւն Կայ. Կանոններս Բիւր Եւ յնչանակում է.

*ԻԷ. — ԹԳ. 150ա. — Կանոնք ՏՅ. Փլիպպոսի Առաքելոյն: Կոմ. ԶԻԸ. — Կոթիմ Կանոն. Գլուխ Բ. — Կան. *ԶԻԳ-ԶԶ*. — Հմտ. Ա. Հատոր. էջ 473. ԻԷ. առ Կանոնորդն Լ ԶԻԸ-ԶԻԹ.*

ԻԸ. — ԹԳ. 151ա. — Կանոնք Երկարոյ Ամտիոքա. — Որպէս ասէ Լեկուց Եւ ԼԵԻԳ հաստատեցի ամ. բան. . . — Կան. *ԶԶԱ-ԶԶԲ*.

ԻԹ. — ԹԳ. 153ա. — Կանոնք ՏԸ. Եվրիս արդիմաստար Կրօնաւորի զոր տնո-

գրուելի քանակատն. ի կատարութեան Յառէն:

— Կամ. 22-22է:

Լ.— Բդ. 153բ.— Կամոմք Կիւրգի Ա-
ղեկսանդրատեղւոյ. Գլուխ Ե:— Կան. 22Ը-
22Թ:

ԼԼ.— Բդ. 154ա.— Կամոմք Կիւր
ՏՈ. Եպիփանու ասացեալ. Գլուխ Ե:— Եստ.—
կամ Էրէզ կամ սարկատաղ, որ տանտիկին
ի տանն ունիցի. ըստ Հեթանոսական սովո-
րութեանց. յունցին իւրաքանչիւր յաշտի-
նանէ, ըստ ի նանս՝ կամ ի մօրէ կամ ի
ռեթց.— Կամ. 22Գ-22Է:

ԼԲ.— Բդ. 154բ.— Կամոմ Եղիշէի
վարդապետի. Գլուխ մէկ:— Կան. 22Ը:

ԼԳ.— Բդ. 154բ.— Կամոմք Եւ Խոսե-
ւովանուքիւմ երբորդ ժողովայն Ամուրոփու:—
Կամ. 22Թ:

ԼԴ.— Բդ. 156բ.— Կամոմք Երկրորդ
Նիկիականք:— Կան. Գ-ԶԺԳ:

Նումօք.— Ընդհանուր Կանոնաթիւն
մէջ Պի համարք կրկնուած ըլլալով՝ մէկ
թիւ կ'իջնէ և դարձաւ կր հաստատի Թ.
157 ձեռագրի Կանոնաթիւն.— Հմտ. Ա.
Հատոր, էջ 174, ԼԴ:

ԼԵ.— Բդ. 160բ.— Սահմանադրու-
լիւմ Կամոմի վարդապետայն:— Թամս վա-
րդանայ Աղուանից արքայի:— Կան
ԶԺԳ-ԶԼԲ:

ԼԶ.— Բդ. 162բ.— Կամոմք Բաղարի
:— Իթէ որ սպտիանէ:— Կամ. 21Գ
ՌՄԴ:

ԼԷ.— Բդ. 182ա.— Սահմանք Կանո-
նադրութեան երանելոյն Գրիգորի Ածարու-
նի. Նազդիւմցու նպախ:— Կան. Կարեւորա-
բարութեան հաստոց:— Կամ. ՌՄԼ-
ՌՄԼԴ:

ԼԸ.— Բդ. 186ա.— Կամոմք Դմի Սբ.
ժողովոյն:— Ա.— Վասն Առաջնորդաց:
— Կամոմք Դրմի.— Զատաջնորդաց Երբոյ
Եկեղեցւոյ:— Կամ. ՌՄԼԵ-ՌՄԼԶ:

Մամօք.— Ներսէս Կաթողիկոսէն յե-
տոյ ստորագրող Լայկակոպոսներն են.

Տէր Յովաննէս՝ Ոստան եւ Մարդոսե-
տական Եպս.

Տէր Ներսէս՝ Հարբա Եպս.

Տէր Բրիտոսաստոր՝ Բասենոյ Եպս.

Տէր Իսրայէլ՝ Տալոց Եպս.

Տէր Յովաննէս՝ Մարդաղոյ Եպս.

Տէր Յովհանն՝ Բգեունեաց Եպս.

Տէր Գրիգոր՝ Աղաթունեաց Եպս.

Տէր Սերէոս՝ Բագրատունեաց Եպս.

Տէր Գրիգոր՝ Պոստոնեաց Եպս.

Տէր Սիմէոն՝ Ռատունեաց Եպս.

Տէր Իսրայէլ՝ Վանանոյ Եպս.

Տէր Թէոփիլոս՝ Աշտունեաց Եպս.

Տէր Ասայէլ՝ Ուստունեաց Եպս.

Տէր Գրիգոր՝ Անձաւանեաց Եպս.

Տէր Թէոդորոս՝ Գնունեաց Եպս.

Տէր Յակոբոս՝ Պայունեաց Եպս.

Տէր Սամուէլ՝ Մեհնունեաց Եպս.

ԼԹ.— Բդ. 190ա.— Երանելոյն Մա-
կարայ Սրբոյ Գաղափին Եմէի Հայրապետի
Կամոմական քառիտ ի Հայս:— Կամ.
ՌՄԽԷ-ՌՄԽԸ:

Ս.— Բդ. 193բ.— Սրբոյն Սահակայ
Հայոց Կրդիսի. զիր ասանդութեան:—
Կամ. ՌՄԽԹ:

ՍԼ.— Բդ. 195բ.— Յոսիմնու Մա-
ղակունոյ Հայոց Կրդիսի. Եւ Կարգմանի,
սլակերտ եղելով Սրբոյն Սահակայ:—
Արդ ևս զայս ըստ իմոմ գիտերոյ տեսմ:—
Կամ. ՌՄԽԺ:

ՍԲ.— Բդ. 196բ.— Կամոմք Սբ. Ժո-
ղովոյն ար ժողովեցան ի Թէոդորոսիս, որ
այժմ կոչի Կարմոյ Գաղափ:— Կամ.
ՌՄԽԳ-ՌՄԽԺ:

ՍԴ.— Բդ. 201ա.— Սահմանք եւ Կա-
մոմք Կարգի Եկեղեցւոյ Սրբոյն Ներսէսի
Հայոց Հայրապետի. Գլուխ ՍԴ.— Կամ.
ՌՄԿԷ-ՌԵԺ:

ՍԶ.— Բդ. 202բ.— Կամոմք Ռովիան-
նու Մամղակունոյ:— Կամ. ՌԵԺ-
ՌԵԺԶ:

ՍԸ.— Բդ. 203ա.— Սրբոյն Դիոնի-
սիոսի Արեւնացոյ նպախ քան ևս.— Համա-
կարդին ոչ կարեն զմիմեանս լատաք անել.
Լիթ յանդիպին կրկին Նորոյնային. վերինքն
գնեւքնոցն ունի, իսկ ներքինքն զվերնոցն
ոչ ունին:— Կամ. ՌԵԺԷ:

ՍԺ.— Բդ. 203ա.— Կամոմք Երանիւ-
ւոյն Եպիփանու Կիարացոյ նպախ, մեծի
եւ առաքինոյ մարգարէի, եւ Ուսմագործի.
Գլուխ Գ.— Ի վերայ ըստ նշանացն և
մարդարէութեանց:— Կամ. ՌԵԺԸ-
ՌԵԺԹ: Հարգում Թէոդորի Բախմանի:—
Կամ. ՌԵԻ:

ՍԼ.— Բդ. 207ա.— Կամոմք Յոսիմ-

նու իրաւագէտացոյն եպս-ի. Դլուխ ա.—
Կամ. **ՌՅԻԱ** :

ԽԸ. — Բ. Գ. 207ա. — Կամոմք Հիպո-
դիտեա սրբոյ... Կամ. **ՌՅԻԲ** :

ԽԹ. — Բ. Գ. 207բ. — Կամոմք Նեփտու-
եա Հոնիմա եպս-ի Դլուխ ա.— **ՌՅԻԳ** :

Ի. — Բ. Գ. 208ա. — Կամոմք Մելիտոնի
եպս-ի առ Տրիպլիս. Դլուխ ա.— Կամ.
ՌՅԻԴ :

ԻԱ. — Բ. Գ. 208ա. — Կամոմք Սքրոմ
Արամասի մեծի. քամ ա.— Կամ. **ՌՅԻԵ** :

ԻԲ. — Բ. Գ. 208ա. — Կամոմք Սքրեք-
իամոսի... — Կամ. **ՌՅԻԶ** :

ԻԴ. — Բ. Գ. 208բ. — Կամոմք Սոկրա-
տոյ. քամ երկու. — **Հանդէս ՅժԼիցի**...
— Կամ. **ՌՅԻԷ-ՌՅԻԸ** :

ԻԶ. — Բ. Գ. 209բ. — Կամոմք Ս. Գիո-
նէսիտի Արիպաղացոյն... — Կամ.
ՌՅԻԹ :

ԻԷ. — Բ. Գ. 209բ. — Կամոմք Մամուէ-
լի. քամ մէկ.— Կամ. **ՌՅԼ** :

ԻԸ. — Բ. Գ. 209բ. — Կամոմք Կղեմիայ
Հոռիմա եպս-ի.— Կամ. **ՌՅԼԱ** :

ԻԼ. — Բ. Գ. 210ա. — Կոչումն Ալկուշ-
իարտ թեման զոր ստացեալ է ՏՃ. Յովիմո-
նու Մանգակտունջ Հայոց Կրդիսի :

Մամոք. — **Ընդհանուր Կանոնաթիւր**
Հոս Կանդ Կանոն. յաղորդ Կարոնեքր միտն
մասնաւոր թուահամար ունին, նշանակուած
Կարոնեքրով Կանոն զիտեկ տայ որ
Կանոնադիրքիս սկիզբը գրուած գլխ-կար-
դութիւնն ալ կը վերջանայ Մանգակունի
սոյն գրուեալն յիշատակութեամբ : Հետո-
գայ Համարաթիւեր թեք կողմէ են : —
Հմտ. Ա. Հատոր. Թ. 157. էջ 476 ծնթ. :

ԻԼ. — Բ. Գ. 212բ. — Կամոմք Նորիմ
նորադ Յարաղի Կեսարու Հայրապետի ս-
լարեալ Գլուխ ԶԳ. զոր ոչ կայր ի քում Ե-
րիմակն. յետոյ գտեալ այլում յօրիմակի ու
ստո եղբւմ. — Ա. — **Պարտ է գուրացողն**
Հատուտեղեւոյ առանց մտանդի Հրամար-
եալս մա. աշխարհիս իրաց, զամ ար-

տաւորեալն մտեմութեամբ, եւ ճշմո-
թեամբ, ապաշխարելի եւ ապագն աղօթից
Հարոյրեալ... : Հէ. — **Մի իշխեցէ խոտու-**
մանահայր որ փան րաբեկամութեան ու-
մեք, եւ կամ փան ակնաւորութեան... —
Հմտ. Ա. Հատոր. էջ 476. ԾԼ. եւ ծնթ. :

ԻԹ. — Բ. Գ. 217ա. — Բեռնեմու Ոս-

կեքերամի. յաղագս սահմանի Կանոնաց
Կարգաւորաց, որք զամ ի խոստովանու-
թիւն. — Ա. — **Էթէ** որ աղեկցուի թեամբ սա-
տանայի... : **ԶԳ.** — **Որ չուր խոնէ ի գի-**
նին... :

Կ. — Բ. Գ. 220բ. — Բաղագս Պատկի
Ամուսնացեաց, Բակոք վարդապետի Վրի-
մեցոյ արարեալ. — **Գիտելի է զի Կանոն է**
այնոցիկ... :

Յիշատակարան.—

Բ. Գ. 231ա. — **Փառք անորոնիկ Այ.**
Հոր ամենակայի ստեղծպին ամ. Է. եւ
Որդւոյն իւր միանին փրկողին բոլոր աշ-
խարհիս, եւ Սր. Հոգւոյն Հմարտի որ
բաշխի առտապէս ստորեւս տիեզերակա-
նի :

Արդ Էղև զրա որ. Կանոնաւորեալ տա
որ Կոչի Կանոնդիրք. ի թվին Հաղոց **ՌԶ**
սեպտ. ամսոյ իր. Հետմ որ մեղաներկ եւ
տեհմուտ, տեհան եւ անծայ գրէի՝ **Ջատեկ**
ստատանոյ զպրի, սրգուս Գրիգորի, որ եւ
Հարու թեմայ յեղալ եւ մեղաց դատաւեալ :

Ատաւոր Կատարեցաւ Հոգեկեղոյ
ցանկայի զրախոս ամենաւորեալ տաւոր-
թեամբ յորմէ դնան Կեսա եւ Բղիւն աղբիւր
անմահարար եւ զտալացոյնիք, եւ որք փա-
փայլին ի սմա սիրով տաւորեն զմարտեալ
սղիս իւրեանց, եւ զտաւենն այտալիկ շա-
տաթիւն մեղաց :

Որոյ աշպարիս բոցայի փարթմամբ-
թեանց Համահեռեալ եւ փափաղող եղալ
Սարգիսն որդի տէր Վարդանին, եւ ետ զրեկ
գաա իւր արարալ եւ շրտալն փոտակոյն
Թայց Տէրն ամ. Է. սորաբին Էրկին եւ Էրկի
ոչ զատաւորութիւն բնիցն պահանջէ, այլ
զյժմար կամալ ինչպէ ըրտրոյ սրտի, մա-
տն որոյ զայս զմտաւ ամեալ Սարգիսն եւ
ստացաւ փառ ի փայլումն անմին իւրոյ,
եւ յետ առաի կենաց իւրոց յիշատակ Հոգ-
ւոյ իւրոյ :

Արդ աղաչեմ զմէկ Հոյքք եւ Էղբարք
զամենեանեաց, որք Հանդիպիք ամա տա-
մամբ կամ տեսութեամբ, եւ կամ յորիտ-
կելով, յիշեալիք զստացող սորա եւ զծնող-
քն իւր : Նոյնպէս եւ զիս զտաւապետ զր-
բիյս, եւ զծնողս իմ եւ զամ. արեան մերձա-
ւորս իմ : Եւ Աճ. յիշողացող ողորմեաց յիւր

Վեպուդա. — Գրատեանն տալն: Հար մեր

Այս լիշատակարունին հետքերն ատրիեր նստարարով անկցում է Հատուած մը, այսպէս. — Իս. — Յաղազի յիշոցմատուացմ. — Տասներորդ կանոն դր-

րեմք վասն անկիւ եւ մեծ եւ դասն եւ դար-
հուրիի մեղացն որ ասի յիշոցք դեղձուկ
բառով. . . — Ընդամենը չորս տէ կէս . . .
նակ է: — Թուղթ 233-234 դասարկ:

Թ. 14ա. վերի լուսանցքիմ. չեղու-
զիր. — Յիշատակ է Սր. եւ մ. ի գերազան-
ժառ դասն Սրց. Յակոբեանց:

340

Ա. — ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ. — 4

ՎԱՐԳԱՆՆ ՎԱՐԳԱՊԵՏ

Բ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ. — 5

ՎԱՐԳԱՆՆ ՎԱՐԳԱՊԵՏ (1726)

Մեկնութիւն. —

Մտայ 26x18x9: էջք 684: Հանդու-
մանք ոչ գոհացուցիչ, յուսանցքներէն եւ
մասամբ բնադրէն ղեցակեր, մամանակին
նորոգութիւն եւս կը տւի: Թուղթ հաստ ում-
պակեայ, բացի սկիւրրի 44 էջերէն: Գրու-
թիւն՝ ամբողջովին սև մկրտով, միասին,
20 տույ: Բնադրիւր վարժ: Համառօտարու-
թիւնք յատկան առատ: Խորանազարդ մը՝
էջ 9: Կաշեկազմ տախտակեայ: Մազա-
դաթեայ ասեղանակ սկիւրր եւ վերջո եր-
կերկու թիւթ, երկաթեայիւր Աւետարանի
մասն:

Մտնոր. — ՔՐԻՆՈՒՄ ԲԱՅԱՆԻ շունի
ու թատկան եւ ոչ յիշատակարան, այլ հո-
մարի գրեալ յերկրաւաններոց դարու,
բայէն յայտ է ի բոլորացիմ տառիցն եւ
տառարկեայ թղթովն (Մատարան, Յու-
ցակ, էջ 244):

Ա. — ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ

էջ 1-8. — Դասարկ:

էջ 9. — Աշխարհայտը եւ տիեզերայոյս
վարդապետիմ վարդաւաւայ. . . — Մի է Ած.
եւ մի միջնորդ Այ. եւ մարդկան. . .

էջ 30. — Եկեցաւ աշտուհտու սկիւ-
րրիմ ստղմոսիս որ ասէ. «Երանայ է
այր. . .»

էջ 44. — . . . եւ թէ նախ քան դամ-
նայն բուրս:

Մտնոր. — Այս մասը, էջ 9-11, յո-
ւած է նոր բոլորգորով, ճերմակ, փալտն,
հաստ թուղթի վրայ: Լուսանցքներուն հե-
տըհեւտ նստակուած են, Էսդ., Թրս.,
Դան., Աթ., Եփր.:

էջ 45. — լուրս ծնալ պիտ, եւ իմ յո-
ւած քան զարեւ է անուն նորա. . .

Մտնոր. — Լուսանցքներուն վրայ հե-
տըհեւտ նստակուած են Էսդ., Դն., Աթ.,
Եփ., ԲՏ., Մաքսիմոս:

Բ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ

էջ 598. Ուարդաւայ. — Ի իմին հասէն
հարիւրերորդի չորերասաններոցի եղև
Մեկնութիւն երկոց երկոյս ի վարդաւաւ
ի դիմանկան ի տիեզերայոյս եւ յիմաստու
փորձաւաւ, յատուածամեծ Սր. Ուս. և
Հուրաստ ընդ հովանաւ Սր. Նշանի փոր-
կու Մեծ. մերոյ արեւակաւն եւ հօր եւ հո-
քոցի սրբութեան մերո. ի պատրիարկու-
թեան հայոց Կոստանդեայ եւ Հեթմո պա-
կաւորին մերոյ. եւ արհիւպիկոսկոսու-
թեան տէր Յոհաննիս, զոր ի էմմա իւր խո-
նամեցէ եւ ի սէրն իւր մածուսցէ Գո Ած.
մեր բանն փեսայսցեայ եւ հարմարեւելոյ
ամէն:

Բալարգիր.

Հոգիապաշտոն եւ տիեզերայոյս վար-
դապետն վարդաւաւ արարեալ Պարգութիւն
Երզոյն ի յոյն Քս.:

Դման է արքայաթիւն երկնից պատճի ծածկելոյն... Իսկ զու եղբայր մշակոյ մարենեաց եւ տղտապտ անբուսաբեր վարաց անշէյ մեկ հաշակ յարածամ, եւ յոյս լիւծ, վրդ, կիւրտկոտ, ... պայտարանաք բիւր բանբարոյ պարտականաք... քան զի եւտնայ եւ պատկ մեծ էր ինձ եւ ստակալի, ստակայն ընդստակար եւ ստար յոյս մեծագոյն, էթէ արդ եւս էին Տէրն եւ կոչէ քեւ, ոչ պարմանաւոր սբ. այլ զմեկուորս զիս, ոչ յայտաշուն միայն տնցեալ կենացն, այլ յանբոս անհոտ ուրախութիւն հարանեաց... ի լոյց եղեալ քնաւիքն զտաջին կերպարանն... ուղեցեալս աւստնդակոյ ինձ յամենայնի... Հարն զթմածի եւ Հագոյն Սըրբոյն պարմածի... յամենայն յախտեանս եւ յախտենից յախտեանս ամէն — Հմմտ. աստ թ. 327. էջ 200-201:

Դրանք — Լուսանցքի վրայ նշանակուած հեղինակներն են, Որ., Փր., Հիւյ., Նար.:

Յեանազոյն յիշատակագրութիւնք. — Թ. 1603. —

էջ 691, տարբեր բողոքի վրայ. բողոքելիք — Ես Արապիոն վարդապետս Ուտիւնցիս որ ստացալ զայս Ապոմոսի եւ Նրոյ երգացի մեկնիչս ի հայալ արդեանց իմոց եւ ետուս նուէր եւ ընծայ ի գոտն Քարժոսէաւայ Սր. Ած. ամենին զի մտաց[է] անջնջելի յիշատակ հագոյ իմոյ եւ ծնադացն իմոց եւ ամ. արեան մերձուորացն իմոց, եւ ոյ սբ. տնդպիւն եւ հանձ զու ի գրանէ Սր. Ած. ամենին, իմոց, եւ թէ յատարաց, ծախելոյ եւ կամ այլ ինչ պատճառաւ. զատարարուեալ լիցի յիւյ. եւ յամ. արքոյ նորա, աստ եւ ի հանդերձեալ ահաղ առնելին Քի., ույ յաւ պահացն եւ խնամ տանողն ուրհնի լիւյ.

եւ յամ. արքոյն ի մէնջ ամէնէ Կրեցուս զնշատակարունս ի մարտադարն յիւտնայ, ի թոյին Ռոմէ. յունիարի ր:

Եւրբար սեւադրոմ կնիք. «Արապիոն վրդպ. ծառայ Ռի. Քի. արձանագրութեամբ:

Այլ յիշատակագրութիւն. էջ 598. վեւի յուսնցքին. անվարձ բողոքելոյ. — Ոյ սր. Էղբարք որք աւելիք ի ամանէ աստցէք վտան Քի. թոյ Ած. զբողոք մեկս, զր.՞ ստացողի, զծնադացս եւ զեղբայրս նորա. զայս առելոյ եւ զմերն խողջէ Քս. արհնեան յաւ. զի յսր յատմ ստացալ զաղ. յայն իմ ի Քս. Ած.:

Ակիլերի եւ վերջի մաղպոթեալս պաշտանակներուն յաւանցալին պարագայութեանց վրայ այլեայլ բաներ զբոսած են, կ'առնենք մի քանի կարեւորները, թուականի կարգով:

ԹԹ = 1560. — Սկ. էջ 3, ճոտրագիր. — ԹԹ թոյին վախեն Սոյթեան Պաշտպան եւ զնայ ի Շահաստան, առ շահ Տահմաթն:

Թե = 1591. — Վջ. էջ 1, ճոտրագիր. — Ես Արապիոն վարդապետ, որ էի յեմ. Թե թոյին յայլս յատու յարբութի լոյցաք զբոթ մահուն Տ. Դաւիթ Պատրիարքին Ս. սորոց. յայլս իր աւսի երազ որ իմ սարկատայն Ած. աստուրն սեւ փիլոն էր առեր ի վերանս ու կու յար թէ էր արեգա չեցու:

ԹճԺԷ = 1668. — Սկ. էջ 2, բողոքելիք. — Յագոյ ամի յարձեցու Ամտախ. եւ Սարգստան աստուիկ երեւմամբ եւ փրան յապում շինուածք մինչ զի կէսը նոցա կործանեցան. որ է թովկանիս մեր ԹճԺԷ. Նաւ. Պոյի քաղաք եւ այլ բողոքած տեղիս շարժուալս, սակս անթիւ մեղանացս մերոց:

ՎՈՎՈՎԱՆՈՅ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Բաղէշ

ԻՒՄ 1599

ԿԱՎԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 25×19×5: Էջք 720: Պրակ, ժիւ. ժիւ: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս, տաանջքներէն ցեցակեր, նորոգութեան ենթարկուած: Թուղթ: Գրիչ՝ Մարտիրոս: Գրութիւն՝ խորայինները եւ կամ սկզբնորոշութիւնները կարծիք, մնացեալը սեւ մեյանով, երկսին, 27 տող: Բարդղիք կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Ուղղագրութիւն թերի: Կիսախորանք՝ էջ 72, 77, 591: Գունաւոր խորանագրայք՝ էջ 9, 283: Կաշեկազմ տախտակեայ, Գրիկոս պատրիարքի արձանագրութեամբ: Ստուգող՝ Աղաբեա Կթղ. Ստոյ:

Ա. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. — 4

Մ. հորեմացի

էջ 1-5. — Դատարկ:

էջ 6. — Ցամկ Առաքին Գրեցմ. — Ա. — Յազար պէրոյ յիսկարանն յայտ բանիցս, Սահակայ Բագրատունոյ խնդ(ր)ալ:

ԺԹ. — Որ ինչ դիւնի մահուանն Շամիրամա:

Ի. — Վասն Արայեան Արայի, եւ Էթլ սորա որդի Անուշաւանն որ Սօս անուանիս:

էջ 9. — [Մ]ովսէս հորեմացոյ յազարս մերոյ յիսկարամ յայտ բանից Սուհակ Բագրատունոյ խնդալ. — Զանքատուն յազարսուն տատամաճանդոն եւ թեյ յորոհանդն...

էջ 49. — Էս առ սոմա Արատամա տատար թաւալք: Համաւտութիւն ձեռնաւորանութիւն ապիւն մէրոյ ընդ երբաւեւան, մինչեւ զ[Մ]արգանապոյզոս, որ կուչէր Թոնտ Կանկոցեոս:

էջ 68. — Կատարեցամ Գիրք Առաքին շնեղա(մ)րանութեան Հայոց Մեծաց: Ի Պարսկաց Առապիլաց Յազարս Բիւրատիկ Ածղանկալայ:

էջ 72. — Ցամկ Ներկարդ Գրեցմ. — Ա. — Միջակ Պատմութեան Հայոց:

էջ 77. — Մովսէսի հորեմացոյ բան միջակ Պատմութեան Մերոյն Նախնայ: Գիրք Ներկարդ. — Գրեմ թեյ յորոհանդն...

էջ 190. — Բովանդակեցամ Գիրք Ներկարդ. Բառադիւնութեան Հայոց:

էջ 191ա. — Ցամկ Ներկարդ Հատածի Աւարտման Հայոց Պատմութեան:

էջ 193. — ԾԹ. — Շինուած Կարմուրազի, որ կոչի Թեոդոսապոլիս:

էջ 194. — Մովսէսի հայրեմացոյ Աւարտամութիւն մերոյ Հայրեմաց. Հատած երրորդ. — Ա. — Ոչ Նախնայութիւնք Էջեալ մէրոյ յախարհիս...

էջ 194. — ԿԸ. — Ոգր՝ վասն բառնալոյ թագաւորութեանն Հայոց յազգէն Արշակունեաց եւ Քանակապետութեան յազգէն Սրբոյն Գրիգորի: Աւարակեցմ զանկ իւրորդ գրոց յանկ Նյանելոյ պատմութեան Հայոց: Տաղք յախա յիմէն եւ ի Սահակ Բագրատունի: — Հմմտ. Տպ. Տիգրիս, էջ 256:

էջ 249. — Թուրք Արտաշիւս առ Վոսաճապուի. — Մագդկոց թա՞ Արտաշիւս արքայից արքայ առ Էդրայի Վոսաճապուս Թագաւոր Հայոց ողջուն շատ...

էջ 276. — Ոգրք վասն Բառնալոյ թագաւորութեան Հայոց յազգէն Արշակունեաց, եւ եղիսկոպետութեան յազգէն Սրբոյն Գրիգորի. — Ոգրած գրեց Հայոց ախարհ, ողբած գրեց Նախնայք հուսակաւանցքս վերադոյն... — Հմմտ. Տպ. Տիգրիս, էջ 358 յս.:

Ծանօթ. — Խորենացոյ Տիգրիսեան հրատարակութեան մէջ յիշուած է այս մեյողիւր (էջ ԽԲ-ԽԳ):

Բ. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. — 4

Փաւստոս Բիւզանդ

էջ 283. — Բովանդարամ Պատմութիւնք: Խաւարաւորութիւն Նախադիւնիլի, Այս ինչ է զգրութիւն Էրրորդ պատմութեան:

զանչաղք փխխոփայն (զոլգարիայ) մեծ կաթողիկոս, որ էլ ի Սրբայ և Եկն ի լուրեւելաւ. վասն նմաւ. զի բազում պատտա տնկեալ էր ի վերայ Սրբ. Եմայ. և Եւ Եկն Եւտոս ի բազաթ Բաղէշ, և տնեալ զպատմայիք և զանկաղեալ սմա և ևս զրէլ զսա Լուսիփաթս սրտի յիշատակ Տոգոյ իւրոյ, և ծնողայ իւրոյ Տօրն Պաղոսին և մօրն Ողլանիւշին, և Եղբորն Սղուպէին, և Զանուցեալ Եղբարն Փաշային և Իսայի- ճանին, և Եղբն Բորղոն Նաղաբին և Փա-

շային, Միքիլէկին, և Պատիշտային, և ամ. արեան մերձաւորացն. որք Զանկաթ սմա կարգալով կամ օրինակ զնկալով կամ Զարեանցի տնեանկալով, յիշեալիք ի մաթրափայլ յաղօթս ձեր զՏն. Ազարիայ կաթողիկոսն և զամ. արեան մերձաւորս և Սե. ողորմի ասացէք:

Կան երկու մանր իշատակաւորութիւններ ևս զըշէն, առանց նոր տեղեկութեան, էջ 281ր. 491ր:

342

Ա.— ՅԱՎԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՔԱՆԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իրգմ. ՍՏ. ՍԻԻՆԵՑԻ.— 2

Բ.— ԼՈՒՆԴՐՈՒՆԻՔ ԴԻՈՆԷՍԻՈՍԻ.— 1

ԻԱԻԻԻ ԻԻ ՅԱԿՈՐ ՎԱՐՊԱՊԵՏՔ

[Նզնկայ]

[ԻԻ. Իառ]

ՆԵՐԱՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—

Մտաւ 25 x 17 և 8: էջ 744: Հանա- մանք լաւ, վերջին մասը թերի. Թուղթ բաժնաւորեալ Հաստ: Գրիշ. Կարապետ Երէց: Գրութիւն՝ զրեթէ ամբողջութիւն սեւ ձեւա- նով, միասին, 26 տող: Բոլորովին խոտր և վրայն ի: Ուղղաւորութիւն ոչ անթերի, յուսանջնեւութիւն վրայ կ'երևին բազմաթիւ սրբաւորութիւններ: Կարմրազին խորանա- վարդ մը, էջ 3: Նկար՝ էջ 2: Կաշեկապմ տախտակաւ: Ստաղդ՝ Ահարոն Վարդա- պետ:

Մամոք.— Տեղութիւն և թուականին մա- սին համա. ԺԴ. Դարի Հ. 2. Հիշատակա- րաններ, Լ. Ս. Խաչիկեան, 1950, էջ 31, ուր ներկայացուած է Գր. Ամարանի Առ Որս Գրքին մէկ յիշատակարանը, բայց ուրտե Կարապետ Երէց Եղեկայի մէջ օրինա- կած է իշեալ զիրքը, 1304 թուին, «Պատ- ունի և իմաստուն» Ահարոն Վարդապե- տին ինդրանքով:

Ա.— ՅԱՎԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՆԱՆԱ- ՅԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

էջ 3.— Դիմեցիոսի Նպիսկապոսի Ա- յիմալոյ, Յաղագս Երկնային Քաճառաւոր- ւոյնտուքնունք.— Ա. Թէ ամենայն աստ-

ուածային լուսափայլութիւն բոլորա- րութեան...:

էջ 7.— Ա.— Ամենայն տուր բարի և ամենայն պարզ և կատարեալ ի վերաւոր է իջեալ...— Հմմտ. աստ. Թ. 270:

Բ.— ԼՈՒՆԴՐՈՒՆԻՔ ԴԻՈՆԷՍԻՈՍԻ

(ԻԻԻԻ)

էջ 734.— Լուծմունք Գլխունիոսի. ի Դաւթի եւ ի Յակովբայ յիմատուով վարդա- պետաց.— Ամենայն տուրք բարի և ԼՄ. Սկիզբն զտաքեւականն զնէ իւրոյ լու- նիցն...:

էջ 744.— Դի ոչ տառադրուելն ուր մոլորեցուցանեն, և ի զետնանախանձ նուաստ շարունակութիւնը կը պակսի, յա- ջարդ ԼՔ պլակի իմկամ բլլալով]:

Մամոք յիշատակագրութիւնք Գրչի.

1.— էջ 14.— Ձառագաղ տառիս զԱ- հարոն Վարդ. աղաճմ իշել ի Տէր:

2.— էջ 104.— Տէր Ամ. ողորմի աստ- ցողի սորայ Ահարոն Վարդապ. և ինձ:

3.— էջ 156.— Տէր Ամ. ողորմի աստ- ցողի սորայ Ահարոն Վարդապետի և ինձ անարժան զմաղի Կարապ. Երիցու:

4.— էջ 428.— Յիշեալիք ի մարտա-

և հաղթաբերու ապի լի տուռն վրա տղեմուկ
 և հանգզվի եղև խորեկոն հաղթաբեր

 և հանգզի զբզուս սոթաւ ետոյեանս
 և համ փիւսածիկն զփիւսանսման
 և հաղթաբերու եղև հաղթաբեր լի զգու
 և հաղթաբերու եղև սոթաւ

—տղեմուկ ի վրա զ և հաղթաբերու . հաղթաբեր
 —մարտ զտղեմուկ . ի տղեմուկ զ և հաղթաբեր
 —և հաղթաբեր . ի տղեմուկ զ և հաղթաբեր
 —տղեմուկ . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 —. ի տղեմուկ . ի տղեմուկ

և հաղթաբերու
 —և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ

և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ

և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 —և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ

և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 —և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ
 և հաղթաբերու . ի տղեմուկ . ի տղեմուկ

343

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 5

Մ Ի Ե Ա Յ Է Լ Ա Ս Ո Ր Ի

Բ.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 3

Ս Ա Մ Ո Ւ Է Լ Ա Ն Ե Յ Ի

Կ. Պոլիս

ՅԻԹ = 1480

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատալ 25×18×3: Էջք 440: Հանդա-
մանք լաւ բնդհանրապէս: Թուղթ տոկոսն:
Գրիշ: Ներսէս Գաշն. Ամասիացի: Գրու-
թիւն՝ թուականներու սկզբնաւորութիւն-
ները եւ զլրացրիները կարծիք, մնացեալը
սեւ մկանով, Ա. մասը Էրկսին, 33 տող
Բ. մասը միասին, 31 տող: Բոլորը բո-
լորով: Կարմրայիւծ յատանցապարզ, էջ
27, 98, 247, 266, 275, 285, 286: Խորա-
նագորգք, էջ 1, 307: Կաշեկազմ տախտակ-
եայ, քաշքայտած: Ստացող՝ Ամիրամյաթ
Բախչի:

Մանուկ.— Առաջին թղթեայ պահպա-
նակին ներքի կողմէ չկարգիւր. «343 եւ 961
յոյզ բնթանան»:

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՒՆ. ԱՆՈՐԻ

էջ 1.— ՏՅ. Միքայէլի Պատրիարքի Ա-
սորոց, Համառատ ժամանակաց զրոյցք,
հաղտածու արարեալ յոյժվից պատմա-
գրաց, ի վարժս բանասիրաց պաւստանակ
տեղեկութիւն յԱղաւա հետէ մինչեւ յե-
տին աւուրս յեւացեալ.— Եւ արդ յարտաք
սասոմանակքք եւ աստուածաւորքք... —
Տես Տպ. Երեսույթ, 1870. էջ 1: Հմտու.
Ա. Հատար, Թ. 169:

էջ 247.— Նորին ՏՏ. Միքայէլի Յա-
ղագս Բահամայական կարգաց, քէ ռստի՞
սոմու սկիզբն.— Սկիզբն քահանայական
չորհի է անձամանակն Աձ. ... — Հմտու.
Տպ. Երեսույթ, 1870. էջ 532:

էջ 266.— Դաւանութիւն սր. պատ-
րիարքին Միքայէլի.— Դասանէ զնա Որ.

Եւ զուգամատ երբորպութիւն... — Հմտու.
նոյն, էջ 574:

էջ 279.— Արդ Եւ մեք Հետեւեալքս Եւ
պատահեալք յայտմ՝ Հաստացաք մինչեւ տա
մեզ՝ նախն յատմն Այ. ... — Հմտու.
նոյն, էջ 608:

էջ 281բ.— Այլ Եւ մեք իսկ սր լաւ
մերում կարի սատարեցաք ի գիրքս լաւ
... — Հմտու. նոյն, էջ 613:

Զանազան Հատումք.—

էջ 285.— Յատորի գրոց, վասն յոյք Ռե-
նահապետացն, մարգարէք եւ առաքեալք,
եւ դատաւորք եւ քաղաւորք եւ քարմա-
նիւք.— Ռուբէն սրբի Լիայ...:

էջ 286.— Խրատ ժամանակարոյն քնանց,
պաւստից եւ ծնրադրոյն քնանց հասարակաց
եւ առանձնոյն քնան. ի Գրիգորէ վարդապե-
տէ.— Նախ պարտ է աստուածաորոց քա-
տանալ Հաւատու ուղիղս... — Տես Որոն,
1954. էջ 251:

էջ 291.— Յիշատակարան, տես լիայ...:

էջ 293.— Վասն քաղաւորաց հայոց,
գոր կարգեաց Մովսէս Խորենացի: Մովսէս
Խորենացի գրաւ քաղաւորացն հայոց այս-
պէս կարգէ.— Յարկ արդի նոյն:

էջ 298.— Ի Մարէտի Անտարա-
Ռին Մեկնոյն քննէ.— Իսկ Հերոդէս խոսի-
ցաւ, զի ոչ էր նա ի ցեղէ թաղաւորոց...:

էջ 301ա.— Վանական վարդապետի.
— Ջինչ է ճրագաւորման յոմոմն...:

էջ 301բ.— Յարագս Աստիճանաց եկե-
ղեցոյ. քէ աւր եցոյցք Քս.:

էջ 302բ.— Անանիայ Շիրակոյնոյն Հա-
մարդի քիւք որչափոյն քնանց Հին Կոստա-
րանի...: Նորին քիւք որչափոյն քնանց Նո-
յոց Կոստաւարանաց...:

էջ 304ա.— Բաղրդիր տարբեր գրէլ.—
Լարստ Խմանասիրացն.— Չորս Բրբ ամ.
մարդկան վառ է. Երեւոյն, Երեւոյն
սին. Ի սիրտ Երեւն. շատաթիւն...

էջ 305.— Դատարկ:

Բ.— ԻԱԴԱՆԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Անեցի

էջ 307.— Սամուէլի Փանամայի Զա-
նեցոյ Հաւաքմունք Ի գրոց պատմութեաց,
Յաղագս գիտի ժամանակաց անցնող միմ-
յն Ի Սերկայս ծաղրաբաղ տարեալ.— Բե-
քա սրտչմունք բաժանեալ սահմանեալ
Ախր ժամանակաց...

էջ 412.— ԲՈՂ — ՈՒԷ.— Աստուծոյ
գտելի առեալ կողին շարքարթիւնըս. Ե-
րեւոյնսին Սամուէլի գոր թողում Ե-
րաւարթիւնս Եւր տարեալ ստացարթ-
ման Եւ Երաւարթի Եւր տարեալ մինչեւ իսին
ժամանակ. Եւ ժամանի պատմութեանս
սահման էլ զանցնողն Եւ զերկային Հաւա-
քն թողումն Եւ զոր Հաւաք անցանէ.
Այլ թողում թաղման Եւր տարեալ մտ-
նէ կանան իշխանութեան Հաւաք Ի Հաւա-
քարթիւնս, առեալն սին թողում տեսնի
կանանս. ժամանի թաղման Եւր տարեալ
Եւ Հաւաքարթիւնս, Եւ զերթի Բի.
Ծնողանն ամբ Եւ թողումն Հաւաք Եւր տարեալ
անցանէ...

էջ 413.— ԲՈՂ—ԲՈՂ.— Եջ 419.—
Տես Գաղղիին Ա. Կթղ., Երեւ. Չեղարթ,
Ա.— Անթիլիս, 1951, էջ 523-532:

էջ 420-421.— Դատարկ:

էջ 42.— ԹՈՒԽԹ ՍԻՐՈՑ Եւ ՄԻԱՑ-
ԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԻՅԻ կայսերն Կոստանդիս-
նոսի Եւ Սրբոյն Սեղեւարտոսի. Եւ Տրդա-
տայ Հայոց Արեւայի Եւ Սրբոյն Դիւղարի
Հայոց Կոստանդիս.— Կամաք Եւ ողորմա-
թեամբ Համայոյն Սր. Երբորդութեան,
Հաւաք անհաւի. Եւ անհանաւի, Եւ Որդոյ
Միաձնի Տն. մերոյ Բի. Գի., Եւ կեղանա-
րար Եւ աղաթի Սր. Հաղարթ...

Մանթ.— Որինակութեան է Եւրեւս
Կր.էն, 1498ին:

էջ 435.— Նոր քուր, յատկապէս
փակցում. կր պարունակէ յաւելածա-
կան Ուրիքեւ ցանկը, շեղագիր:

էջ 436-440.— Դատարկ:

Դիւաւար իշխանութեան.

էջ 291.— Յիշատակարան Դրոցս.—
Փաւր Անհատարթ Երբորդութեան Հաւաք
Եւ Որդոյն Եւ Հաղարթ Սրբոյ յաւելանա
յաւելանից ամէն:

Եւրեւս Տն. սկ[ա]ւ Եւ ողորմութի.
Նորա թանկ Հանեալ կատարեցի զգաւա-
նաւորս Հաւաքարթ Եւ թաղարթ,
զոր ժողովայն Ի գրոց պատմութեաց Հիւ-
նայ Հաւաքարթն, սկսեալ Ի Նախատեսգէն
Սկսեալ մինչեւ յիւր ժամանակն, Եւրեւսին
Կաթարգիւնս Աստուծոյ Միապիլ, զոր տե-
նայ զառ Եւ Եւ պատմական Կաթարգիւնս
Տէր Կատարեցին իւրերորդ մասնէ Հաւաք, Ի
զգեցի թողումն, ինտարթ Ի Հաղարթ
Սրբոյ թաղման տարեալսն, որ Եւ թա-
ղում թողումն Եւ թաղարթ թողումն
Եւ զառ Ի Հաւաք յաւելայ Ի զանա մեր, պի-
տան Եւ զանա թաղարթն թան Եւ եր-
եւոյն իմաստիւր յեւել, Եւ կարճատե-
սանիւր (թանիւր) թաղարթիւն: Ստուգի
մէկնէլ զպատմութիւն Եւ զառ իւրարմ-
ութի զպատմութեան տեսարկութեան:

Չոր տեսեալ զառ Հետեւն իմա-
նութեան, Եւ սիրելի ար. զոր ժաման-
ատ թողարթն Ուրիլ Արարտիլար
Երբորդութեան անուր գրութեան Եւ յաւելագիրն
յեղարթի, թաղարթի մէջ Երբորթ ցնուած
է: Առաջանեալ կր ծանօթագրէ: «Չոր. եղ-
նայ Եր անուր, զոր Եւրի կարագրի թ-
սնուել» (Ուրեղ, էջ 245): Եւ Եւ զառ
որ. Ի վարկութեան անձին իւրոյ Եւ զեղարթ:
Նորա Հաւաք Եւրեւսին իւրոյ Ամիրտարթին, Եւ
Եւ տեսարթ իշխանի իւր Եւ ծնողաց ի-
րոց ամէն:

Արց զեղարթ Կատարարթս առ Ի թ-
տակարութեան Հաւաք Ձիթ, Ի թաղարթ
Ի Բիւրանցի, (Կոր արմ կոչի կո-
տանի) ինտարթիւ, ձեւում անցարթ
Եւ անարձեւութիւն Եւրեւսին ստուգանա
Հանայի, Ի թաղարթութեան Ստուգ
Մահմաթին, Ի յեղ Եւ Եւ Նոր ժամանակիւ,
զոր թաղում մերիկ յարեցանէր Ի վերա ք-
րիւտանից Եւ իւր աղարթ, Եւ տեղ Եւ տեղ
փոխելով Եւ Հարկարթանիւթութեամբ Եւ ալ
թաղում վաղարթ:

Արց յերես անկեալ աղաքն զմեղ որք
կարդաք կամ արիւնակէք յիւեղէք Ի մա-
րափայլ աղաթս ձեր զթափութեան յամ. Եւր-

հայց — իսկ Լիժն սղալ կամ խոչորապիր, կամ անախորժ մտաց ձերաց գտցի ի մեա, անմեղադիր լերուք դի ի մէջ դառնութեան զրեզի դատ, դի բոնութեամբ եւ ակամայ ի լիւմախու. զմեզ բերին ի Կոստանդինուպոլիս. եւ ես յայոյ եւ ըրազում Հռոմաշանաւք զրեզի դատ. այլ եւ կար մեր այս է: Եւ արտատան է ի տուրս բարեաց մեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշեցելոց առ Հասարակ ողորմեացի Բա. Անն որ է արքանայ յախտեանս յաւիտենից ամէն:

Էջ 334. բոլորգիր. տարբեր գրչով. — Այս է Թուխթս զրեզաւ ձեռամբ Ներսէսի, Բիւրն Ջնի [== 1498] յունիս ի:

Ներքեւր տարբեր գրչով. բոլորգիր.

Թովին ՌՁԳ, է Երեւակն Գ, վերադիրն Թ, աւալ լրումն ապլ. Ձ. արն Կիրակի, եւ բանի զիրն Շ. յայսմ ամի մարտին լունքն

եւ առնեն Մոսկուսիկ. ապլ. Ձ. պատրաստ կացիք որ չի խաբիք. մեր Հաղոցա ապլ. Էփ Զատիկ է:

Թովին Հաղոց ՌՁՀԷ, է Երեւակն Կ, վերադիրն Թ, աւալ լրումն ապլ. Ձ, արն կիրակի, եւ բանի զիրն Շ է, այսմ ամի մարտին յոյնք եւ առնեն Մոսկուսիկ, մեզ Հաղոց ապլ. Ձ. է:

Թովին ՌՄՀԳ:

Ներքեւր ճատրագիր.

Յիշատակ է զիրքս Յովանէս Երեզունի [իլիս սոց քերտում զնոյում] ի հետն Բիւրն Գնի Եպիսկոպոսին. Աճ. սղորմի իւր Հայսմ:

Ներքեւր ճատրագիր. տարբեր գրչով

Ի ԲԷ. Բիւրն ՌՁԸԶ [== 1680] յաւ. մարտի Հռոմա, Եկաք ի Լիւտնա, մտանէլ նա: Ետն մտր տուող իր. մտաք ի նաւն յաւալ մտաք Հոյսին Սրբոյ:

344

Մ. ՅՈՒՑԱԿ ԶԵՌԱԳՐԱՑ. — 1

ԿԻՐԱՅԻՄ ՊՏՐ. ԵՐԵՎԱՆԻՄԵՐ

Ս. Յակոբ (Երեսնակ)

1861

ՆԿԻՐԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ, —

Մտայ 26×17×1: Էջք 210: Հանդամանք չառ յաւ: Թույլ տոկուն: Գրիչ՝ Մկրտիչ Սրկ. Վանեզի, Մ. Ս. Յ. Գրաթին՝ մաս մը խորապիրենք եւ չառ մը բարեք կարմիր, մանցեալը սևութակ մերսինով, միասին, 31 տող: Նոտր չեղապիր: Կապ՝ կիսակաշի խառաքարեակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ, —

Նախառ. — Գիրք Քարսոյից, արարեալ Տեառն եւ Տեառն Կիրակոսի Սրբազան Արքեպիսկոպոսի եւ Պատրիարքի Սրբոյ Գոհոյս երեսնակմի:

Վերստին օրինակեալ ի բուն զազափարէ ուրումն ի Միաբանական Ուխտէ, ի Վանս Սրբոց Յակոբեանց որ յերեսնակմ, աշխատեալ ձեռամբ յետին եւ ստոր միասին Վանեզի Մկրտիչ Աւագ Սարգսապի եւ պատասար Մարտիր Վարդապետի:

Ի Հայրապետութեան Սրբոյ Էջիւմանի Տեառն եւ Տեառն Մատթէոսի Սրբազան Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց:

Եւ ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Աթոռոյս երեսնակմի Տեառն Յովհաննէս մարտիրոսայ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի:

Եւ ի Պատրիարքութեան Կոստանդնուպոլսոյ Տեառն Սարգիսի ազգասէր եւ վանմարտն Սրբազան Եպիսկոպոսի:

Յամի Տեառն 1861 եւ ապրիլի 10. ի Վանս Սրբոց Յակոբեանց օրինակեցաւ:

Էջ 1. — Քարոզ Կազմողի Նոր Տարւոյ: Բնաբան՝ Օրինեցի Պոսկ տարւոյ քաղցրութեամբ քո. Սղմս. 64. 14: Քարոզ Առաջին. — Արքայ մարգարէն Դաւիթ թողում չեղութիւն կրեց Սաւուդի ձեռքն, յաբին Երբոր այս չեղութիւններէն ազատեցաւ խնամօքն Աստուծոյ, եւ հանգստացաւ...:

Էջ 199. — Քարոզ վասն Նորինքան Մար-

դեղորբեամ Բամին Աստուծոյ :

էջ 209.— Յամկ Գարագից :

Դրամոր.— Ընդամէջեր 53 կարճ բարոյ-

ներ են, գրեալս ալ ժամանակի աշխարհիկ յարգաւորով, և խառնուած թրքերէն բառերով :

345

Ն Ա Ր Ե Կ.— 1

Ներկիւնիւնիւնիւնիւն.—

Ծաւալ 25 x 17 x 9 : էջք 760 : Հանդա-
մանք գրեթէ լատարար. նորոգութեան և ն-
թարկումս, յաւանքներէն ցեղակեր :
Թուղթ լատարարակալ : Գրուածքն՝ սկզբնա-
տուրք կարմիր, միացեալք սև մեղմանով.
Միասին, 19 տող : Բոլորդիք մեծկակ : Խ-
րանադարով, էջ 1, կէսք միայն միացած :
Կաշիկապմ տախտակալ : Ստացող՝ Գրիգոր
կուսակրոն Գաւանայ : Կորոզող Ած. տառար
Լեւոյ. Տարեանցի, 1594 :

Բոյվիւնիւնիւնիւնիւն.—

էջ 1.— Բամ Առաքիւն : Ջայն հասո-
յանաց հեծութեան սորոց սրտի ազդակեր
և կ ղերնծալիւն :— Ընմտ. Գր. Նա-
մակացի, Մատենադրութիւնք, Վեհկտիկ,
1810, էջ 1 :

էջ 5.— Բ.— Վերստիմ յաւելումս...

էջ 433.— ԿԲ.— Բարերար և բարձա-
դարձ, մարդասէր և Լրկայնամիտ... —
Ընմտ. նոյն, էջ 159, ԿԳ :

էջ 443.— ԿԳ.— Լիւյ աղբ ընդէ՞ր ոչ ի
վերադրեցեան սողմոս նախաճառական... —
Ընմտ. նոյն, էջ 158, ԿԲ :

էջ 503.— ՀԱ.— Եւ քանդի Լըջանիկն
և փառաւորեալն... Բամք պամնովիք
հալոնեցոյցիչ Աստուծոյ.— Լիւյ և աւայի-
տանս լամենայնի... — Ընմտ. նոյն, էջ
181-2 :

էջ 549.— Ընդդէմ պիղծ ազամդաւո-
րուցն, ամիծեալն Թանդրակեցեաց մօր Մա-
նիկեցոյց.— Դաւանեմք ի հաստ ուղիղ... —
Ընմտ. նոյն, էջ 197 :

էջ 671.— ԴԲ.— Ած. յաւանեանան,
լարերար և ամենակալ... — Ընմտ. նոյն,
էջ 265, ԴԲ :

էջ 674.— ԴԳ.— Արեղակն արդար,

Տառապալմ աւրհեալ... — Ընմտ. նոյն,
էջ 266, ԴԵ :

էջ 677.— ԴԴ.— Ի վախումս Խոյն-
նիկ... — Գոհանամ զգէն բարեւոր... —
Ընմտ. նոյն, էջ 239, ԴԲ :

էջ 699.— ԴԵ.— Աղաթք թարգմա-
նութիւնք... — Սուրբ, տաւառ անուն... —
Ընմտ. նոյն, էջ 246, ԴԳ :

էջ 756.— ... Այն իմ ձեռնարկութիւն
ի սրբութիւնն. և այս արձանագրութիւն
ի սրբութեանցն սրբութիւն, ամէն :—
Ընմտ. նոյն, էջ 265 :

էջ 757-760.— Նոր թուղթ, վերջին Լ-
րեք էջերը դատարկ :

Մամր յիշատակադրութիւնք Գրչի.—

1.— էջ 286.— Ջատաղող մատենիս
դիտասիրան քաւանան զԳրիգոր ծաղկեալ
այեալք, յիշեալիք ի Ք., որք աւելիք ի
ամանէ :

2.— էջ 310.— Ստացալիք տառիս,
և դժոյգ լանիս, թողութիւն մեղաց հար-
ցեղէն ի Քէ., ոյ դասք սրբազանից, որք
ընթեռնողք զաս :

3.— էջ 318.— Քս. Որդի Այ. սղոր-
մեա տաղաղի տառիս Գրիգորի կուսակրան
քաւանայի :

4.— էջ 452.— Ջատաղող Աղաթար-
նիս, զձեռնարկեան Գրիգոր, վանից քաւա-
նա, յիշեալիք ի սր. ազաւթս ձեռ ոյ դատք
սրբազանից :

5.— էջ 480.— Ջեղուցեալ զգրչս տ-
ղալեմ յիշել ի Տէր :

Յիշատակարան Նորոգողի.— 1594.

էջ 757. բոլորդիք.— Դարձեալ Ած. ո-
ղորմի ասացէք ինձ անարժան և անպիտան
ծառայ ծառայիցն Այ. զՏարեանցի Ած. ա-
տուր Լեւկան. որ կրկին նորոգեաց զսր.

նարեկացի Գիրքն ի յԱՃ.ալոսի Սր. Քաղաքն
էմ. ի դուռն Սրբոյն Յակոբա եւ Յոշաննու
Աւետարանչին Տն. Զերեղեա որդոցն եւ ի
յԱռաջնորդութեան Սր. Ուխտին Տէր Դա-
ւիթ աթորակայ Արքայսին. Եմյ. զոր Տէր
Աճ. խաղաղութեամբ պահեացէ, եւ յետ
աստեացաւ Էրանելոյ ընդ առաջին Սր. Հայ-
րապետացն զասան զասակից եւ պատկակից

արասցէ ամէն: Ի թիւն Ռեֆ. Աճ. ողորմի
տաացէր Մշկիցի Աճ. աստուր Էպիսի. Հասան.
եւ իւր Հանգուցեալ ծնաւդացն, Աճ. ձեզ եւ
ձեզ ողորմեացի ի ժամ ռոտկայի անկղ ասե-
նին Քի. Նայ եւ ի Հայրապետութեան Տն.
Կիլիկեցոց Տէր Աղաբիայ քաջ բարունապե-
տին ամ. Հայոց:

346

ԽՆԴԻՐ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՆ.— 1

ՈՍԽԻՎՆԵՐՈՍ ՎԱՍԻԼԻՍԻԱՆ, ԳԵՆԵՅԵԹ (1708)

Հոռմ

1725

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 25 x 19 x 3: Էջք 262: Նսնդա-
մանք յաւ: Թուղթ: Գրիչ: Ասյան Յակոբ-
եան, Գրութիւն՝ խորագրերներ եւ զյիտա-
յիբներ կարծիք, մեացեալք սեւ մեղանոյ,
միասին, 30 տող: Խորագրեր: Համառո-
տագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկապմ
տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1:— Խնարհաղէմ Հարցումն, եւ
ուրբ պատասխանատուութիւնք առ տղա-
պրեայ զրեուին վիճարանական Տեսոն իմոյ
Տէր Ալէքսանդրոս, զերտալսյաժառ եւ տը-
փալստից վարդապետի, զոր ինքն շա-
րադրեալ էր տղի, ի թուականութեան
Հայոց Հազար Հարիւր Երեսուն վեցին, եւ
յոկորունն Հոկտեմբերի ամսոյ, ի վանս
Սրբոյ Ամենափրկչին Նորայ Ջուղայոյ,
Հրապտան նորին յաջորդի եւ յայտ ածողի
տղապետանն տն. ալը Ստէփաննոս ող-
իակերպ Էպիսկոպոսի: Յումեմնէ անողոտ
ծառայէ:

Դնելով յստաճարկութիւն, եւ զձեռ-
նորութիւն մեծի վարդապետիս ի մի կող-
ման թուղթոյ տեսիս, եւ զհարցմնականո-
րէն զպատասխանատուութիւն մեր ի միու-
սում կողմանն, զի ընթերցողք Համադինք,
եւ Հարազատք իմ դիւրաւ կարացան տալ
ղեծթադատութիւն միոյն առ միւսն, որով
յայտենացին ձգարտութիւնքն: Որ եւ ակն

ունիմ զի նայն ինքն ձգարտութիւն տղա-
տեացէ զմէկ ըստ անտառ խոստմանն իւրոյ
որ է Փրկիչն մեր օրհնեալ անդրաւ յախտե-
նի:

Էջ 2:— Բամ տղեքստնաց առ Լեւոն-
Աիկ եւ Եղամեծ քաքունապետն իմ ՏՅ. Տէր
Աղէքսանդր տիեզերայութի վարդապետն:—
Ձկնի որոյ շարապրեցեալ Էղեւ ի թումմէ վի-
սեմալունէ պատուականէ ով Երջանիկ եւ
զերտալսյաժառ վարդապետ իմ, զայս զրեուի
վիճարանական, եւ տղապրեցեալ, յայնմ
օրէ մինչեւ ցայս վայր պարտում ցանկայր
սննն իմ եւ փափաքիւր ոյր իմ, զի թերեւ
լինիցիւր զտանն, եւ ի պարապայ ունիլ
զպետականութիւն տեանդ, ի տեղոյս ան-
գորութեան, կամ ի վայր Հանգստեան, զի
ի յուր ականջաց յուրիւր ծառայ քոյ դուծ-
մունս տարակուսանաց ոմանց զորս պարտ-
նակէ տղապրեցեալ զիբք քոյնն վսեմա-
թեան եւ շահէ ի զերախտար իմաստու-
թենէ Լըջանիկ:

Իսկ ի պատճառս տղոս եւ տղայր տու-
րարեմանն ի շրջապայութեան մերոյ, ի այս
վաճառականութեան աղապաւ, լինելով
բազմիցս անդամ ի Հնդկիս, Լըբեմ ի Յու-
նաց տունն, եւ Երբեմն ի յնւրոպայ, բոլո-
րովիմ ոչ ժամանէ կարացաք տարփանցն
մերոց, եւ ոչ Էղեւ Հնար զոնեայ աւորս
ինչ մնայ ընդ Հովանեաւ տեանդ...

Վասն որոյ զկնի շրջանաց, այսինքն
թուականութեան փրկչին Հազար եօթն հա-

բիւր վեց, 1706, ի յոչ գրտանէն զհնար
բաղձանայն իմոց ներարտադրեցեալոյ, հա-
մարձակեցաք տրականս տառեկ, և կամե-
ցաք ի մեռն բարտենի տեղեկանայ գլխաւ-
տորութենէ զընցեղոցն տեանոց, ընդ նմին
և պատասխանատուութիւնք ոգոքք: Եւ
ամենանուստ ծառայ քոյին երջանկու-
թեանոց, Սակփանոս պաշտօնեայ, Դաշտե-
ղի, և զյետին ծառայիցդ տեսող, և հա-
ցեմ երեսիլ տառքի աշտց երջանկութեան
մերոյ, ի պտարձութիւն և ի խնդութիւն,
բոս Սրբապանի Առաքելոյն, որ ի յերրոր-
դամ Կոթողիկեաց, բոտաջինէրորդում
գլխաջ, և ի չորրորդում համարն, զոր ա-
սկ. մէծ ևս ինչ տարակոթիւն բան պոյս ոչ
սինիմ, զի յսկիմ թէ իմ արգեակեան հո-
մարտութեամբ զնանս Վասնդի եմ հոյեւոր
գտաւի մերին պետականութեան, և ի հօտ
Սրբոյն Լուսաւորչի, և կրտսեր ի մանկունս
եկեղեցոյ հայոց, ողջ յեր:

Եջ 3.— Նոյիրմում ատ Սբ. Կոյսմ եր-
ջանիկ, եւ ապաստումարարութիւն ուտ մայ-
րմ գրութեամբ.

Սրորհիդ ի կանայս և բնորեայ և
[բնաւիդ,
յերապանցդ ի մերմէս և անձարմոռն
[աղղակիդ,
նախ բան զէսս Լազարու ի լուսմն
[նիւթդ անրիծ,
սահմանեալդ ի յերկանց զոյ ծնող
[անկակիծ,

— Ս տ ե փ ա մ ո ս :

Եջ 5.— Գիրք Առեմուկամբ, որ տախ
միհարտական, ներտպաղեցեալ ի տպա-
րանում Սրբոյ Ամենափրկչի Վանացս Նոր
Ջուղայոյ, ի Հայրապետութեան Տն. եղիա-
պարոյ յոյնեղմտեկ Կաթողիկոսի: Եւ լա-
ռաջնորդութեան յայսմ նահանգի Տն. Ստե-
փաննոսի յայտ սծողի տպարարտանս, և
հրամաօգի տռնէլ գլիրդս: Աշխատութեամբ
ումեմն նուաստի Տէր Աղէքսանդրի, ի Թր-
տականութեան հայոց ԻՃԼԶ, և յամեռնն
հոկտեմբերի յառաջնէրորդում աւուր, յո-
րում սկսաւ տիպ զծիս:

Առ Քրիստոսասէր և ուղղադաւան ժո-
ղապուրդ հայկական, Քի. ծառայից նը-
սառտ ծառայ, Աղէքսանդրէ պատականուն
մարտպանէ յայտարարութիւն բոս Կիրդի
հակահաւտութեան ընդդէմ ազգին Քոստկաց:

Եջ 8.— Բամ առ երջանիկ վարդապետն.
— Իսկ արդ որովհետեւ...

Եջ 166.— Զսակաւ աշխատող սորին և
յարմարող զԱղէքսանդր անուամբ, և եթ
բանի սպասաւորս յիշէլ աղաւմ, ով զասք
ուգափառաց հայկական տոճմի. զի Թուոճ
հաղար հարիւր երեսուն մին ամի: Եղև
կատարումն տպագրութեան գրքոյս, ի
զահս արքայանիստ, և ի զեղաքաղաքս
Ջուղայ, ընդ հոփանեալ Ամենափրկչի Վա-
նացս, ի Թիքի հայար հարիւր երեսուն վեց.
Իսկ զթիւ տպոյն է հինգ հարիւր. և Քի.
փառք յաիտեանս, ամէն:

Եջ 178.— Պաշտտանք առ երջանիկ
վարդապետն զինի որոյ յուսքն զի շնորհօք
ամենապրոքին Այ. և օծմամբ ամենազոր
Սբ. Հոգոյն նստուցաւ պետ և ծարաղոյն
քահանայապետ ընդհանուր հայոց:

Եջ 180.— Աղբրամբ և բամբ պաղա-
տումաց առ քարծրեայմ Աճ. ... — Սուրբ
Սրբոց՝ բնակեալդ ի յոյս՝ իմանայի, փակ-
եալ սեմոց՝ զրանց զգաւոյ՝ յեր բանայի:
... — Ս տ ե փ ա մ ո ս ի Դաշտ ե գ ո յ
է ա յ ո ւ ք ա մ ս :

Եջ 181.— Վերստոտք մոյմոյ մեղա-
պարտէ: Սիրեկեաց իմ՝ տամ մեր փրկի-
չին... — Ս տ ե փ ա մ ո ս ի է:

Եջ 182.— Դուամոթիւն և խոստո-
ւանութիւն իմոյս ամարժմանի ամմիմ...

Եջ 183.— Թիւ փրկչին հաղար Եթն
[հարիւր տասն,
վերջնեզաւ սակապոյծ բա-
[նիս մասին:

Եջ 184.— Վերստիմ խոստովանու-
թիւմ համդեք պաղատամաց...

Եջ 187.— Առաքելութիւն ի պարսից
ոմամբ, եւ պատասխանատուութիւն ի մէնց,
ի պատասխանմ մեր ի քաղում տեղիս, մանա-
ւանդ ի քվս. փրկչիմ հաղար եօքմ հա-
րիւր և եօքիմ, յարժաւ էաք ի Բանտար Սու-
րաք սմումանայ ճաղաբում, ի Հնդկիս,
ընդ տմամ փիլիսոփայս ամումիս. զորոց
ամումմմ երկարութեամ ստորաղրել:—
Յաուր միւսմ մինչդեռ հաւաքեալք զտաք
ի տան ումեան պարսկի բանաստեղծի և փի-
լիսոփայի...

Եջ 203.— Վերստիմ հարցմումք ի Պար-
սից և պատասխանատուութիւնք ի Յուսս-
տութեմ մերմէ...

347

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՐԱԶԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մալ. 25x17x5: Թւրթւր 198: Պրապիկ Ա—Մ: Հանդամանք դրեթէ բաւարար. նորոգութեան Լեթարկութեամբ, յուսանցքներէն ցեղակեր. սկիզբը և վերջը թերի. Թուրթւր Հաստ, բամպակեայ: Գրութիւն՝ զյիսողիները կարմիր, մնացեալը ժամպուկոյն մէկանով, միասին, 30 տող: Բոլոր գիրը Ուղղարարութիւն ոչ զօրաւոր: Կաշուկազմ տախտակեայ: Պաշտպանակ թղթեայ, նոր, սկիզբը երեք՝ իսկ վերջը երկու թերթ, մէծ մասով դատարկ: Ստացող՝ Վարդան Վարդապետ: Նուիրող՝ Կարապետ Վարդապետ:

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԻՆՆԻՏՈՑ,
ԵԼԻՑ ԵՒ ՂԵՏԱՆՑԻՈՑ

Սկիզբը թերի է, Ա. պրակէն մէկ թերթ միայն մնացած է:

Թ. 1ա.— Մովսէս, և զազանաց ընդ-դէմ զոն Հեթանոսք թէ նոքա մեզ իշխեն... բոստ պատկերի Այ. բոստ տառաքինութեան, եղերութ տակ նման Հաւր մերոյ...:

Մամօր.— Լուսանցքներուն վրայ խիտ առ խիտ կ'երևին ըստմութիւն տնուններուն կրճատմանը, այսպէս. Փր., ԵՀ., Լույ., Ած.արան, Գր. Նիւ., Փիւ., Բա., Եպիւի., Կդե., Գր. Լու., Դու., Աթառա, Զուրար., Մովս., Կուպր., Տիմ., Եղիւ., Ստե., Անաստ...:

Թ. 50ր.— Մեկնութիւն Օրինութեանց Գալտրայ զօրդիս իւր.— ՄԴ.— Աւրանցիկն արդարեւ և կատարեցան արշնուութիւնք նոցա...:

Թ. 53ր.— Կատարեցան Վարդապետ Սարգիսի Կաշուկազմ թղթեայ: Դարձել Դւ. Ելից.— Ա.— Փառանակ տիր դի տակ...:

Թ. 69ր.— Կամոմեք իրաւամբ.— Եթէ զնկոցեալ քեզ ծնուա երբանցի...:

Թ. 77ա.— Կլէմ կատարեցաւ: Ղեւտակամբ.— Ա.— Ած. զի առ զդոհա նոցա յաւեն...:

Մամօր.— Լուսանցքներուն վրայ կը կարգացուին նաեւ Հետեւեալ տնունները.

Եստերի., Սեւերեան., Ապոլի., Որոգիւն., Կիւրեղ.:

Թ. 99ա.— Հիպոթիսայ Մեկնութիւն Արքիմոքիանց Մովսիս. Բիւ ազգ.— Զեքու-նելոյն Խաչակայ զարշնութիւնն առ որդիան իւր յառաջին զիրան պատմեալ, և զԵակոբայն ևս զերկոտաւան արշնութիւնն որդիան յիշեալ...:— Հմտ.— Մատ. Հայկ. Թրդմ. Նախնեաց, էջ 56: Նաեւ Հանդ. Ամս. 1954. էջ 603:

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳԵՍՈՒԱՑ
ԵՒ ԴԱՏԱՆՈՐԱՑ.— 1

Եփրեմ Խորի

Թ. 110ր.— Մեկնութիւն Գեսուայ Որդի Նաւեայ. զոր արարեալ է ՏՌ. Խի-րեմի իորթն Ատորոյ.— Յունեն եղեալ յաղո-վարդն Գեսուայ տանել յառանգեղոցական, նոցա զերկիրն պարզեալ...:

Թ. 121ր.— Կատարեցաւ Մեկնութիւն Գեսուայ: Մեկնութիւն Գրոց Ազգաց.— Գիրք ազգաց զպրութիւն է դատաւարաց...:

Դ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳԵՍՈՒԱՑ
ԵՒ ԴԱՏԱՆՈՐԱՑ.— 1

Եղիշէ Վարդապետ

Թ. 133ր.— Մեկնութիւն Գեսուայ Եւ Դատաւարացն զոր արարեալ է ծայրափաղ, Եղիշէի Հայաց Վարդապետի.— Կռեղայ Բեաւ Նաւեանց ի Տեսանէ տառաւոր իղի...:— Հմտ.— Եղիշէ, Մատենադարան թերթ, Վեհապիկ, 1859, էջ 167:

Դ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵԶԵԿԵԼԻ.— 2

Կիրեղ Ազէֆ. [Թեոդորոս Կիրացի]

Թ. 163ր.— Սրբոյն Կիրիլի Կիւսկո-պոսի Ազէֆամորացոյ վերայալսիւն ի Մարգարէն Եզեկիել.— Ազգեմա Յս.— Ու-մանց մարմնաւոր աշուք մեւոց ևս զուսնեց ասեղծան դատաղը, և բնարեն յորժամ իցեն ուղիղք, և մանաւանդ արդարադոյնք: Իսկ

տկարութեամբ դիմեալք, մեղանշին յի-
րուացոյն, եւ յորժամ յարգարարունէն
սխալեն: Է դի մանենէն ինչ ոչ տեսանեն,
եւ է դի ալլընդայլոյ տեսանեն, ոչ ստուղեն
արդարապէս զերեւելեացս զքնութիւն...
— Հմմտ. Ա. Հատոր, Թ. 208, էջ 587: Այս
մեկնութիւնը հրատարակած է Migne 1864ին
(Patr. Gr., Հատոր 81, էջ 807), Թէոդորոս
Եպս. Կիւրացիի անունով:

Թղ. 170բ. — Ճառ երկրորդ. — Եւ եղե-
ի վերայ իմ ձեռն Տն. եւ սոաց առ իս, արի
եւ ի դաշտ եւ անդ խառնեցայց առ թեղ...
Թղ. 181բ. — Ճառ երրորդ. — Եւ եղե-
ի վեցերորդ ամի ի Հինգերորդ ամեանն,
որ աւր Հինգ[դ] էր ամսոյն... — Հմմտ.
Եղվ. Ը 1:

Թղ. 191բ. — Վասն այսորիկ այսպէս
ասէ Աղոնայի Տէր. փոխանակ զի եղէք ա-
մենեքեան ի մի խառնուած, վասն այսորիկ
աւհա եւ ընկալայց զձեզ ի մէջ Յմի. ... —
Հմմտ. Եղվ. ԻԲ. 10:

Ժ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՄԻԱՅ. — 2

Միտիթար Վարդապետ [Գոշ]

Թղ. 193ա. — Համառատ մարգարէու-
թեամբ երեմիայի, եւ մայրաքաղաքի մե-
լայ ի Միտիթարայ Վարդապետ. — Հարանց
ուրոյ, բանին ծննդեամբ, եւ եղբարց ըստ
վարժից հարազատութեան, որոց ամբ եւ
որ զկնի, զմաղթանս զիմոյ մատուցանեմ
նոսաստութեան...:

Թղ. 197ա. — Եւ եղեւ բան Տն. առ իս
եւ ասէ. Ձի՛նչ տեսանես երեմիայ. Գաւա-
ղան ընկուզի տեսանեմ ես... — Հմմտ.
Երեմ. Ա. 11:

Թղ. 198բ. — Ասէ Տէր Սքն. Իդի., Տն.
է սկիզբն արմատեաց նորա... — Հմմտ.
Երեմ. Բ. 8:

Մամբ Յիշատակագրութիւնք. —

1. — Թղ. 1ա, վարի լուսամբքին, բո-
լորգիր, գումաքափ մեղանով. — Ես կարա-
պետ Վարդապետս տվի դիմ գրկունքս Սր.
Փրկչիս որ է ի Սր. Գաղաթն Եմ. Սր. Փր-
կչիս անդիք չարչարանաց Քի. Այ. յուսոյն
մերոյ...:

2. — Թղ. 69բ–70ա, վարի լուսամբքին,
բոլորգիր, գումաքափ մեղանով, մայրա-
դէմ տարբեր գրով. — Ով պատուածաւոր եւ
պատուական վարդապետք եկեղեցոյ դե-
կովքոս ծառայ Տն. յաղաթս յիշեցէք, զի
կարի զատ ոչխատեցայ. դի ի տղայութեան
ժամն զրեցի:

3. — Թղ. 84բ, ճախկնդմեան լու-
սամբքին, բոլորգիր. — Ով պատուական եղ-
բարք զՎարդան յաղաթս յիշեցէք, ոչք ըն-
թեռնոյք, զի կարի ջանիւ եւ ոչխատու-
թեամբ զրեցի:

4. — Թղ. 110ա, ստորադր. գրչեմ. —
Ջստացող սորայ զՎղ. Վարդապետ, յիշե-
ցէք յաղաթս: Ներքիւր. — Տէր Յս. ողոր-
մեա Կպ. [Վղ.ին]:

5. — Թղ. 138բ, վարի լուսամբքին,
գումաքափ գրեքով. — Փրկչի իմ Յս. ողոր-
մեա Կպ. Վղ.ին եւ ապրեցոյ ի հոյն յաւի-
տենից:

6. — Թղ. 153ա, ստորադր. բոլորգիր.
— Յիշել աղաչեմ զպարտապանս բերուց
բանբարաց: — Ներքիւր, լուսամբքին, գա-
մաքափ գրեքով. — Յս. փրկիչ ողորմեա
Կպ. Վղ.ին ամէն:

7. — Թղ. 192բ, ստորադր. գրչեմ. —
Ջստացող սորայ եւ զծրողս յիշեցէք, ա-
ղաչեմ:

8. — Թղ. 197ա, վարի լուսամբքին. —
Սր. Ած. ամբին թեղ յանձին եւ Կպ. Վղս.
Հոգովս ի յայն յահեղ ասենին:

348

Բ Ժ Շ Կ Ա Ր Ա Ն.— 2

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 25×17×6: էջք ԺՁ+558: Հան-
յամանք լաւ: Թուղթ տոկուն, կրկնատե-
սակ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխա-
գիրները կարճեր, մնացեալը սեւ մերանով,
առաջին մասը երկուսն, 28 տող. կրկնորդ
մասին ձախակողմեան էջը բազմաստիւն տ-
ղիստեմէ, աջակողմեանը միաստիւն: Նոտ-
րագիր վարժ: Կաշկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-ԺԲ. Տարբեր Թուղթի վրայ զրբ-
ուած այրուքնակաւն ցանկ մըն է.— Ա.
— 254.— Ականջն որ խրլանայ: ... Ծ.
— 120.— Ֆոսնիկ ուշուրի հասկեր եւ եղեր:

էջ 1.— Յաղագս կազմութեան Մար-
դոյն եւ գոյացութեան ամ. ամպամբ մարմ-
նոյն, կամօքն Այ., ազմեայ Հոգի Մուրք.—
[Մ]տուրի ճարտարօք բնորած, իմաստու-
սիրաց եւ բժշկական վարդապետացն, Հե-
լինացոյց, եւ Յունաց, իմասնայլ զընու-
թիւն մարմնոյ, մարդուն զստեղծութեան,
եւ զանգամքն, զստեղծութեան, եւ զօգլմածն, եւ
զլղերն:

էջ 4.— Վասն շինութեան գլխոյն եւ
րդեղան.— Առէ իմաստունն Գալիստոս...:

էջ 6.— Վասն շինութեան եւ յօրին-
ութեան աշացն.— Առացեալ է մեծն Միսի-
թար...:

էջ 11.— Պատմութիւն տեղաշարժի
կամօքն Այ. ամէն:

էջ 12.— Վասն ստեղծման ակամբաց:

էջ 13.— Վասն ստեղծման քթին:

էջ 14.— Վասն քերականի եւ ատա-
ւմանցն:

էջ 15.— Վասն ստեղծման որսին:

էջ 16.— Վասն ստեղծման քթին...:
Վասն ստեղծման լիւրդին:

էջ 18.— Վասն ստեղծման փայծղան:

էջ 19.— Վասն ստեղծման երիկամաց:
...: Դուռն որ իմանա գտայն...:

Մամօք.— Լուսանցքին շնագիրք. «Այս
ուրիշ բան է»:

էջ 21.— Վասն ստեղծման լեզույն...:
Վասն ստեղծման փաղափշտին:

էջ 22.— Վասն ստեղծման եկամտեա-
ցուն...: Վասն ստեղծման ստամոքին:

էջ 23.— Վասն ստեղծման աղէնօք-
տացն:

էջ 24.— Վասն ստեղծման եւ յօրին.
ուածոց ոսկեղացն, ջլիցն եւ երակացն:

էջ 26.— Վասն ստեղծման է ամղամո-
ցն:

էջ 29.— Վասն կազմութեան մարդոյն,
մեծին Գրիգորի Նիսացոյն, համառօտեալ
բաղդատաբար.— Ի չարից զոյացեալ ասի
մարդն, դի դ պատճառք են լինելու Եւստի-
ամ. զսլիցս. Հուր եւ օդ, Հող եւ օդ...:
էջ 42.— Դուռն որ ցուցանէ զպատ-
մութեան որ եմ սարաքաշքներն. եւ պատ-
մութեան:

էջ 55ին կը յաշարդէ 57, 56ր մոռ-
ցուի. Լ. քաղաքինի եղածին պէս:

էջ 63.— Ի բաղդատ լուսացվիլն.— Առէ
Գրեղիանոս...:

էջ 65.— Ի մասն մտիլն.— Վասն Թրո-
սիքի ի նաւ նստելոյ ասէ Մարտինոսյան...:

էջ 70.— Վասն Ռշմակ կենաց եւ
մահու հիւանդիւն:

Ա.— էջ 73.— Յանուարն Այ. Դուռն ա-
ռաջին որ ցուցանէ թէ որպէս ուսանին
զարուհաւոս: Գիտելի է զի ստացին բժշկա-
պետքն ամ. թէ պարտ է որ զայս բժշկու-
թեան արուեստն ամ. մարդ ու[ւ]նի եւ
դիտնայ. եւ այս վասն այն պատճառին հա-
մար, որ այս բժշկութեան արուեստն...:

Բ.— էջ 77.— Յանուարն Այ. գրածին
եւ ողորմածին: Գիրք բժշկական արհեստի,
գոր սահմանեցին իմաստուն փիլիսոփայքն
եւ բժշկական վարդապետքն...:

Գ.— էջ 78.— Որտաւ եւ նշան զընու-
թիւն առողջ պահելոյն...:

Դ.— էջ 79.— Գլխացաւութեան որ ի
տաքութեան լինի...:

Ճիւ.— էջ 151.— Փառացաւութեան
դեղ խիստ փորձած է. որաւ փոր արին ու
պալլաւ կ'երթայ օդտէ Ավ.:

էջ 186իմ կը յաջորդէ 188, 187ը մոռցուած է:

Մլլ.— էջ 215.— Վասն գիտութեան ռուսական տարոյն:

էջ 217.— Պարտ է բժշկին որ նախ դժարութիւն պատկերէ տեսանէ եւ տեսի դշտն իմանայ եւ ապա գրեղն տայ:

Նլի.— էջ 256.— Վասն ամ. ցեղ սեբմանց բնութեանց.— Յորեանն առողջ դորաւոր է եւ ահեղ:...

Նլլ.— էջ 257.— Վասն ամ. ցեղ մսի ամասնաց.— Ա[ր]ջառու միան ծանր է, եւ ահեղ եւ կապ:...

էջ 262, 263. կրկնուած են:

Շկզ.— էջ 292.— Յազագս մարմնախաղութեան գոր տացեալ է Դանիէլ մարգարէն Սր. Հագալմ.— Թէ մարդուն դարաթրն խաղայ հարկիւր գտանէ աւագաց:...

Շկե.— էջ 300.— Խրատ Նաշրոֆ քագաւորի ասացեալ է շառ եւ օգուտ ի միտ անոնաց խիստ ամնամ բամ է.— Ամենայն մարդ որ գիտի դյափ անձին իւրոյ ինչէն ողջոյն մատուցէ:...

Շկզ.— էջ 302.— Բառ ի վերայ ամ. բժշկական վարդապետացն: Պատմութիւն վասն դեղերուն:

Շէէ.— էջ 319.— Բառ եւ պատմութիւն ամ. ցառոց.— Արագանն դեղնութիւն է:...

Շհւ.— էջ 324.— Բառ Գալիանոսի Բժշկապետի եւ մարտարի ասացեալ է:

էջ 332.— Բառ բժշկական վարդապետացն:

էջ 338.— Բառ հայերէն, արապերէն, լատիներէն:

էջ 342ին կը յաջորդէ 344, 343ին վրայէն ցատուած է:

էջ 347.— Վասն կշռոց եւ լտրերու եւ դրամներու:

Շհւ.— էջ 349.— Վասն երակ առնելու ի վերայ լուսնիմ:

էջ 361.— Միշամը եւ գիրը կը փոխուին:

էջ 367-368, Դարձեալ վարժ մատուցիր: Ձայնազգմեան էջիմ վրայ աղիւսակածն Ոչմանկուած են դեղերուն ամնաները, այլուրեմի կարգով. Հայոց, յԱրապի, Պարսից, լեզուներով. ինչպէս ման ամնաց Որպիտութիւնն, աղէկն, ընութիւնն, չաքն: Իսկ համադրական էջիմ վրայ առանձին պարբերութիւններով՝ Դեղերուն դորութիւնն, ըստ այն կամ այն բժիշկին:

էջ 368.— Առէ Դեղիանոս վասն սորայ [Անիսոնի] Թէ ինչն դատմողն ուժովցնէ եւ կերակուրն տայ ուտել եւ դերկներն կայուածն բանայ:...

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն, շեղագիր տեղը,

էջ 1ա.— Յիշատակ է ի դուռն Սրբոյ Յակովբայ Աթոռոյն որ յնէմ. եւ մի՛ ոք հանցէ զսա զողունի, դի այնպիսին կրեողէ պատիժ յուղայի:

Մամօք.— Ըստ Սաւալանեանի սա է ճիշդկարան Սեբաստացւոյ ուրումն հայագլոյն (Յուլյան, էջ 248):

349

ԳԻՐԻՔ ՕՐԻՆԱՅ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱՅ ԼԱՍԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 25×19×4: էջ 729: Հանդամանէ լաւ: Թուղթ հասարակ. կան նաեւ թերթիկներ, յաւելումական գրութեամբ, միասին կազմուած: Գրութիւն՝ ամբողջովին սև. մէկանով, երկուսն, 36 տող. շատ տեղեր լուսանցքի վրայ յաւելումներով. երբեմն տարբեր գրչի դեղատուութիւններով եւ սրբագրութիւններով: Նոտագիր վարժ:

Պորպղիւններուն եւ սկզբնատառերուն տեղը յաճախ բաց մնացած: Կաշեկազմ խաւաքարտայ, զիւ մը հինցած: Նուիրատու մահտեի Գր. Տէրիմէնճեան, 1880:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յազագս Օրինաց: Գլուխ մախարդ.— Հրց. Ջիւն, ինչն օրէնքն, եւ ի քանի՞ս բաժանին: Պոլս. Օրէնք անտարբե-

բարբար առեալ՝ նշանակէն զամենայն կանոնս, եւ զեղանակս զործոց...:

Էջ 663.— Ի վնտց Բեմէտիկտոսի Պապին չորեքստամբերորդի, ի գգուշութիւն խոստովամանարց: Բեմետիկտոս Եղիսկոպոս.— Նախ մասն խորհրդոյ ապաշխարութեան...:

Էջ 716.— Պրակ Ե: Յազադս անփոտոյ եւ բաժանող արգելմանց:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն, մընուիրատուի:

Էջ 729բ, շեղագիր.— Նուիրեցի ի յիշատակ Թանդարանիս մերծանութեան Սըբոյ Երուսաղէմի, յորդորմամբ մերատեսչի

նորս Եսայի մարդապետի: 1860 յամին. յուլիսի 9: Մատեսի Գրիգոր Տէյերմէն-ճեան:

Ծանօթ.— Օղտակար կը նկատենք արտադրել Հետեւեալ տողերը Սաւալանեանի Յուշակէն. շփրք Օրինաց եւ Կանոնաց, յորինեալ ի Հոսմէական մարդապետաց եւ Թարգմանեալ ի մերս յատենական ոճով. Թուի բնագիր լինել զի ի բազում տեղիս ունի սրբադրեալ: Խօսի նախ յղ. օրինաց խղճի մտաց, Հաւանական կարծեաց, բաւազրանաց, Նղովից, Կանոնական պատժոց, Ներողութեան, յորհիւնի, խորհրդոց եկեղեցոյ հասկնալ (էջ 249):

350

ԵՍԲԵՈՒԹԻԻՆՔ ԱՇԽԱՐՀԻ.— 1

Բ Է Ո Դ Ո Ր Ո Ս Ճ Ե Ն Ն Ա Ր

Յրգմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵՍՐՐՈՐԳԵԻ (1730-34)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 25×19×4: Էջը 2+250+340: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրութիւն՝ պիտադիրները կարմիր, մուգ-հալը սևեմանով, միասին, 28 տող: Նոտրագիր մանր եւ կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Սեւագիծ խորանագրողք, էջ Ա. 1, Բ. 1: Կաշկակազ խաւաքարտեայ:

Ա. Հ Ա Տ Ո Ր

Էջ Ա.— Գերազայշառագունեղ հայր.— Լինէր ատաքենութիւն անկատար, մոռանալ առնէր անիրաւութիւն ինչեան իւրոյ, յորժամ բառնայցէր ի կարողութիւնէ զկարողութիւն ընդ մասանց նորին...:

Էջ Բ.— Առ ընթերցող.— Թեպէս զարմանտ (ո՛վ ընթերցող) եւ բարեպաշտ տեսնեցի յայսմիկ ժամանակի...:

Էջ 1.— Խաբէութիւն Ա.— Յազագս այնմ, որ կարծէ զինքնմ զոլ լաւագոյն քան զայլմ. զի առնէ գիրս ամմամ այլոց: Սր. Հոգի օգնեալ.— Այսօր յաջողութեամբ

Տն. ձեռնամիտ ի մեկնել զներկայէ խաւաքարտեայ...:

Էջ 249.— Ցանկ խաբէութեանց:

Էջ 250.— Գիրքս այս որ կոչի խաբէութիւն աշխարհի, են երկու Հատորք. յորմինն աւարտեցի Այ, որ է առաջին Հատոր, եւ զմիւսն Թարգմանելոյ եւ նորին օղորթութեան յիտալիական լեզուէ ի Հայկական բարբառ ի փառս Այ. եւ ի պատիւ երանուհւոյ Կուսին Մարիամու, եւ ի յօղոտ տղիւն մերոյ Հայկաղանայ, խնդրոյ եւ օթանդակութեամբ եւ զոյնէ սրբապանի եւ քաջ բարունապետի Անարան արհի Յօհաննէս եպիսկոպոսի եւ պատրիարքի մայրաքաղաքին Կոստանդնուպոլսոյ, միջնորդութեամբ Յակոբ Անարան մարդապետի եւ եպիսկոպոսի աշակերտի Նոյնոյ մեհալուստեր պատրիարքի, եւ Ղուկաս չնչին մարդապետ Խարրերթցի որդի Աբրահամու ի տունէն Գասպարան, յորձորջեալ Թարգմանիչ Նոյնոյ պատրիարքի. Թուին Քօթ. 1730. ի ժամանակի ապստամբացն ալ յայկաղոց ընդդէմ իշխանին իւրեանց:

Բ. ՀԱՏՈՐ

Էջ 1.— Աբ. Հոգի Օգնեա ինձ: Խաբէ-
ուրիւն Ա.: Յազագս այնմ, որ յաւայն եւ
մեղանչէ. զի Ած. է աղարմած: Կամ յա-
զագս այնմ, որ յաւստատի եւ երկնի. զի
Ած. է արդար.— Երկիրն ընդ որոյ եւ յո-
ւրն են երկու կիրք հակակրականք, եւ որ-
քան հօրք...

Էջ 37.— Յամկ խաբէութեանցմ:

Էջ 340.— Բարոյակոմ Տրամախոսու-
թիւնք, կամ Խաբէութիւնք յայտնեցեալ,
մեղաւորին, շարադրեցեալ է Թէոդորոս
Ճեննոր տէ. Վէլիոյ Խպէտ, գիրք պողա-
ւէտ խոստովանահարց եւ ամ. Չերմեանդ
անձանց, որք ընթանան ի ճանապարհս Հոգ-
ւոյ, եւ Թարգմանեցեալ ըստ խնդրոյ եւ օ-
ժանդակութեան յերազանցազունեղի եւ
յերբարդեւոյ յեհայութեանք արհի եւ պան-

ծալի տն. տն.

Կոստանդնուպոլ-
սոյ, եւ վերատեսչի Հայկազեան ազգի Յո-
հաննիսի Ածարանութեան երջանկի, եւ Ե-
րեցս երանելոյ վարդապետի Բաղէշացոյ,
ղոր Ած. պահեսցէ անփորձ անասանս ի
փառս եւ ի պարծանս հայոց ազգին ամէն:
Ի Ղուկասոս ստրուկ եւ անարժան վարդա-
պետէ Խարբերթացոյ Արանամեան, ի Խ-
տալական լեզուէ ի հայ բարբառ ի փառս
Այ. եւ ի պատիւ ամենօրհնեցելոյ Կուսին,
եւ ի յօդուտ, եւ ի շահաւէտութիւն հայ-
կազեան ազգին, որոյ ընթերցողն յիշուի,
ի մաքրախալ աղօթս իւր զվերոյ ասացեալ
յերապաշտառ տէրն, եւ զծնողս Նորա, եւ
զիս անարժանս եւ զծնողս իմ, եւ ինքն յիշ-
եալ լիքի առաջի ահեղ ստեղծին Քսի. ամէն:
Որոյ ստորոտմն եղև յամի 1734ի:

351

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ.— 4

ԳԼՈՐԳ ՍԿԵՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 25×17×5: Էջք 442: Հանգա-
մանք բաւարար, լուսանցքներն ցեցակեր,
նորոյութիւն կրած: Թուղթ հին, բամպակ-
եայ: Գրիչ՝ Գրիգոր Արեղայ: Գրութիւն՝
սակաւ խորագիրներ եւ մաս մը գլխագիր-
ներ կտրմիր, մնացեալը սեւ մեղանոյ, երկ-
սիւն, 36, 36 տող: Բոլորգիր վարժ: Կա-
շեկազմ տախտակեայ, ռաւական հինցած:
Ստացող վարդան վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-2.— Դատարար:

Էջ 3.— Դրաքիւնք Բարոյակոմաց Հա-
մառաւ Մեկնութեան Գործոց Առաքելո-
ցն.— Ա.— Թէ ոչ է պարտ յապաղել ի
մկտութիւն. ... — ՄԵ.— Վասն Պաւղոսի
Առաքելոյ.— Հմտ. Ա. Հատոր, Թ. 179:

Էջ 4.— Առ յոգրաւոյն համառատութիւն
Տէր Յոնանէ Արքայեղբայր եւ եղբիւն
պոռ Յոնանցոց աստուածապետ զգեղին
Մաւիւնքի եւ մատին ինչ Բարձրեղբայր. եւ

առ պատեանեայն մատնիս.— Ահա ոյ
աստուածապետ հայր իմ եւ տէր, Հարկեցու-
ցիւ ինչդիրս քո եւ պատկառելի շուք երե-
սացող դարձեալ գրաւեաց զիս ահիւ, մինչ
զի մոռանալ զիս մոռութիւն օրհնութեանս,
եւ ընկնելու զիս ի դրժոք որ առաւել ծանր է
քան զիս...:

Էջ 5.— Ի Գործոց Առաքելոց բուն եւ
ընդարձակ Մեկնութեանց Սրբոյն, ՏՅ. Են-
քեմի եւ երանելոյն Յովնանու Ոսկեքերտ-
նի: Այս համառատ շարեանցեալ, որ-
պէս եւ տեղեւ աղքատքի բանիցմ յամենայն
տեղաւ զորշմեալ գամուտն Սրբոյն: Հրա-
մառու ՏՅ. Յովնանի, աստուածապետ
Ուխտին Գոմերայ Առաքելոցի.— Ե՛գր.—
Գործոցս Առաքելոց մատենագիր է՝ Ղուկաս
Աւետարանիչ...:

Էջ 8.— Ա.— Ջրանն առաջին զոր արա-
րի: Առաջին բան զԱւետարանն առէ...:

Մտաք.— Լուսանցքներուն վրայ նշա-
նակուած են գլխաւորաբար Եփր. եւ Յոն.,
կան նաեւ Դիմոսի, Բար., Ներս. Լամբր.,

Նիսւ., Ածաբ., Խաւս., Ներս. Կաթղ., Դա-
ւիթ Փիլ., Կիր. Նմի., Աւանցեայն, և Եւ-
սեբի.: Կր յիշուի Երեցս Կիրակոս սրբազ-
րող մեկնչին, էջ 181, 323 և 324:

էջ 374.— Աղերս հորոգ ստացողի եւ
աշխատասիրաբար հորոգողի բուն մեկնու-
թեանն յորմէ այս համառաւ[ւ]տեցաւ.—
Յամի յից հաղարկորդի հինգ հարիւ-
րորդի առաջնորդի արարածոց աշխար-
հի, և հաղարկորդի եւթանասներորդի
և թնորդի կենարարին մերոյ զայստես-
նին, և ըստ Խոսրովային թուոյ հաշիւադա-
նքս Հինգհարկերորդի, ի թաղասորոթեան
Միւրաշէի որդւոյ Դուկեմին, և ի պատ-
րիարքութեան Կոսմայի Երկաւնակի, և
Գրիգորի որդի Գրիգորի Պահլուանոյ,
... եւ ըստ յառաջատես տեսլեան ... և
ստատածան պարզեաւ ևս թաղամանի
... վերստին արծարծեալ գեորքացեալ
բան հետորին, ... յիշել զիմա աղիւղ-
կույթիմ ի Տէր սրտի մատաք Ընդ իմեւ եւ
զաշխարհաւոյն ի սմա ... զի և զձեզ գր-
իւսցէ Տէր ի զերն կենաց ...: Հմմտ. Ա.
Հատոր, ԼԳ 533:

էջ 375բ.— Կատարումն Մեկնութեան
Գործոցս համառատի ի փառս Յի. Բի.

էջ 376ա.— Բարեբաւութիւն Ներքա-
ղական զովութեանք ի փառաւոր աւր Համ-
բարման Տն. մերոյ Յի. Բի., Սրբոյ Ներ-
սէհի եպիսկոպոսի Տարսնի կիլիկեայ եւ
որդոյ Աւշնի Տեառն Լամբրոնի ասացեալ.—
Յնձաւ այսաւ հարան ողջախոս եկեղեցի հե-
թանոսաց ...:

էջ 391բ.— Տն. Գրիգորիսի Հայոց Կա-
րողիկոսի ասացեալ բան.—
Է յիս գիտութիւն բայց խմբարեցեալ է,
գոյ երկիւղ բարեացայլ շիբանի միշտ...:
Տես Գ. Հատոր, 1954, էջ 262:

էջ 392ա.— Նորին Տն. Գրիգորի ա-
սացեալ բան յաղագս աւգտի.—
Ասացից բան մի յայտնի՝ որ ազատեալ է,
զու ի միտ առ սիրելի Էանգի բարի է...:
— Տես Գ. Հատոր, 1954, էջ 263:

էջ 394ա.— Նորին Գրիգորիսի, այլով
եղանակաւ.—

Յարժաւ գիտ ինձէ՞ծ ու ես ընդ իս
[սակաւ խաւսեցայ],

զմիտս իմ առ իս բերի՝ գայս գերիս որ յիս
[Կայ մնայ]...:

— Տես Գ. Հատոր, 1954, էջ 265:

էջ 396. մեծայայն մասը զատարկ.—
Յաջորդը տարրեր զըշէ:

էջ 397ա.— ԼԳ.— [Ա]յսաւ յարեալ
Բս. ի մեկնոց և յարոյց ընդ իւր զի վար
տնկեալ ընտթիւնս ի մեղացն մահուա-
նէ ...:

Եւսոթ.— Վարի լուսանցքին, չեղա-
ղիւր. Վարկորի Սկեռացեոյ է ճառս ի Յա-
ւութիւն Տն. ...:

էջ 430ա.— Փրկութիւն մարդկան զոր
կատարեաց տնորէնութեամբ իւրով բանն
Աձ. ...:

էջ 432ա.— ԼԳ.— Անահմանելին և
ընտթեամբ բարին Աձ. զատարարոյն բա-
րեարտութիւն ոչ ինքեան միայն սեպչա-
կանեաց, այլ կամեցօ եւ յայլս զնոյն տն-
որացեալ ...:

Եւսոթ.— Վարի լուսանցքին, չեղա-
ղիւր. Վարկամայ Վարդապետի յերկրորդ
ճաղկադարձեալ:

Մամր յիշատակագրութիւն Գրչի.—

1.— էջ 142, վարի լուսանցքին.—
Ջաւառան Իրեբաց՝ որ առանց վկայի յայտ
է՝ խոտենեալ ահա՝ մարտտ չըջել եւ մաղել
և զիւր զբեր ձեռաւ զողորմելով սեպչա-
կանեաց զբաղմամբ, զոր թշուառականիս
հանգիպեցան ահա Մեղայ Այ.:

2.— էջ 333ա.— Ով պատուական եղ-
բայր մի՛ մեղադրեն խոշորութեան գրոյս,
զի այսչափ էր կարն մեր:

3.— էջ 391ա.— Ջատացաւ տուիս
զՎարդան Վարդապետ եւ ծնաւ Նորին յի-
շեցէք ի Բս. ով եղբարք, որք աւղորդի
սման[է], եւ զիս զբաղմամբ զբերի զԳրի-
գոր սուտ անուն արեղայ, եւ զծնաւոյն իմ
յիշեցէք ի Բս. եւ Աձ. զձեզ յիշ.:

4.— էջ 392բ, Յերմուր.— Ջողորմելի
տառապեալս յիշեցէք ի Բս. եւ Աձ. զձեզ
յիշէ:

5.— էջ 396ա.— Ջատապեալս հոյ-
ւով զԳրիգոր փշուն գրող սորին յիշեցիք
ի Բս.:

Ձանգամաց.—

էջ 432ա, բալթագիր.— Տր. Վա. յիշ.

էջ 441, նախագիր.— Ած. աստուր
Վրդպս. գրչագիր ճարտեր:

էջ 441, շեղագիր.— 1862 ամի, յա-
ւուրս առանց պատրիարքութեան ժամա-

նակի, ես անարժան Բառնարաս Վարդա-
պետս, ի Սր. Յակոբյան եղեալ Թանգարանի
գրեանսն որոնեցի ամէնն, վասն Սր. Ա-
թոռոյս պատրիարքաց զաւագանդիւրի. որ
եւ մէկ տարի վասն գրոցս աշխատեցայ:

352

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 3

Ի Գ Ն Ա Տ Ի Ո Ս Վ Ա Ր Դ Ա Պ Ե Տ

Տեղի

ԶԻԱ = 1272

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 25 x 17 x 7: էջք 612: Հանգա-
մանք գրեթէ յաւարար. լուսանցքներէն
ցեցակեր, նորոգութիւն կրած: Թուղթի
հաստ բամպակեայ: Գրիչ՝ Հանիսուկ: Գր-
րութիւն՝ Հատուածներու սկիզբը մէկ տող
կարմիր, մնացեալը սև մկանով, երկսին, 24
տող: Բոլորգիր վարժ: Կաշեկազմ տախ-
տակեայ, ներսը շինական մետաքս: Պաշ-
պանակ մազաղաթեայ, սկիզբը եւ վերջը
երկուսական թերթ, երկաթադիր Աւետարա-
նի մասն: Ստացող՝ Վարդան Քահանայ:—
Յիշատակագիրք: Ա.— Գրիչը: Բ.— Պետ-
րոս Տարօնեցի, 1352: Գ.— Կարապետ Վրդ.
Երուսաղէմացի: Դ.— Գրիգոր Արճիշեցի,
1480: Ե.— Ոմե Սահակ, 1603:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2.— Դատարակ:

էջ 3-4.— Յետնագոյն յիշատակա-
գրութիւնք, տես յետոյ:

էջ 5.— Մեկնութիւն Ղուկասու Աւե-
տարանին, գոր արարեալ է իգմատիոսի
Սրբայ Եղիսկեպոսի ի Խնդրոյ ՏՏ. Գրիգորի
սիւսի Հայոց Կաթողիկոսի.— Լնուլ զայս ի-
մաստ Ած. ան ըր ըզից պարտ Համարե-
ցայ, ոչ Գրիգորիոս քահանայապետական
ղլուխ... — Հմմտ. աստ, Թ. 295:

էջ 608, վարի լուսամբէն մէկ տող բո-
լորգիր.— Աւրհնեալ է Քս., յայտ մաւր
Մարտի ամսոյ իր եւ է սատակի ցուրտ:

էջ 609.— Ընկալ ոչ աստուածայինդ

Գրիգորիոս զփոքրիմայ րանքս նուազ մե-
րոյ տեսութեանս...

Յիշատակարանք

Ա. Գրիչի.— 1272.

էջ 610.— Փառք Քի. որ արժանի ու-
րար Հասանէլ յաւարտումն կտակիս. չնորհ-
եա եւ այժմ ողորմութեան քում մամանեւ
յահաւոր քում պայտեանդ. ամէն:

Յամի ԶԻԱ ի թուակ. Հայոց զըզաւ.
մատեանս Հոգեյից Աւետարանին Ղուկայ,
զոր մեկնեաց սր. Վարդապետն Ինքնատիւս
և պս., ի ինչորոյ մեծի գիտապետին Հայոց
ՏՏ. Գրիգորիսի Զոր տեսեալ պատուական
քահանայն Վարդան փափաքեց սմա ըղծալի
սրտիւ, եւ ետ զընդ զսա յիշատակ րարի
Հոգւոյ իւրում եւ ծնաւոցա իւրոց եւ ամե-
նայն ննջեցեւոց իւրոց: Եւ ես փցնալիրս
Հանիսուկ ոչ Հայեղով ի խոշորութիւն եւ
յանյարմարութիւն զըլիս, այլ ետանդոտ
յաւմարութեամբ գործ ի ձեռն առեալ գրեցի
զսա ի վարժումն ուսումնասիրաց եւ յիշա-
տակ ծնաւոցա իմոց եւ եղբարք եւ բաղամ-
մեղ անձին իմոյ:

Արդ գրեցաւ ձեռամբ անարժան ծու-
ռայի Այ. Յոհաննէսի, զի անձն իմ յցեալ
էր ամենայն մեղաւք, եւ ի միւրում աւուր
ոչ եմ կացեալ ի պատուելիւրան Քի. զի միտք
իմ չարաւմակութիւնը կորած:

Բ.— Տարօնեցի Պետրոսի.— 1352

էջ 3, բալթագիր.—

Բեկ Երանի որ հանդիպին,
վարդավաթի թրուրատանին,
երբ լի սրտի. ծրնդրելի ամեն,
յիշեալ յաղաթի զեղկելին,
զրազմամեղ նուստ ողիս,
դիս զՊետրոս Տարաւեցին.
Եւ որ յիշէ աղաթիւք զիս,
յիշեալ լիցի յայսմ նուազիս:

ԲՊ. ՊԱ:

Գ.— Երուսաղէմացի կարապետ վարդապետի.

Էջ 4, բարբգիր, գումաքափ մեկնումով.
— Ես նուստ Կարապետ վարդապետս, որ
դիւցի զՍր. Փրկչի եկեղեցին, որ է ի Սր.
Քարդաք յերուսաղէմ. Եւ է Սր. Փրկչին
տեղիք չարչարանաց Քի. Այ. յուսոյն ժե-
րոյ. որ է սեղան մէմն որ զՔս. ի վերայ ձա-
ղեցին. Եւ չինեցի մանք ըստ կարի իմուի.
Ղ անդամ յնիւպտոս իջէ Եւ առի թուխթ չը-
րամանի ի յարգայն յնիւպտոսի համարձակ
չըջել ի տեղիս տնաւբինականաց Քի. Այ.
միւրոյ: Բազում վշտացալ ի հուստագիւտի
Եւ յանհատից. յոյս ունիմ ի Սր. Ած. ա-
ծին, որ փոխարէն տա զիւր տեսն Եւ զիւր
Միածնին, ու Սր. Ած.ածինն լինի ինձ հո-
ղերարձ, զի ես մարմնական տէր չունիմ:
Տփի դիմ գրկուքս Սր. Փրկչին, որ է Ղու-
կասու Մեկնիչն. մի՛ ռք ի խնացէ հանել ի
Սր. Փրկչին. կարդացցեն Եւ այլ ի վանքն
ղարձուցեն: Քնամով պահողքն ու բնին
յԱյ., Եւ անխնամքն սրտո՛րհն: Տէր Ած. Յս.
Քս.: ողորմեա մեղուցեալ զո ծառայիւ կա-
րապետ վարդապետիս, Եւ արժանաւորեա
լա սատուածային տեսիւանդ, Եւ զո անա-
բատ ծնաւորդ տեսիւանդ, զի այլ փոփաք
չունիմ քան զքո տեսդ Եւ քան զքո անարատ
ծնաւորդ.— Հմմտ. Միաբանք, էջ 192-3 Եւ
199: «Համարի կեցեալ շուրջ զ1350 ամօք»
(Մաւալանեան, Տուգրակ, էջ 251):

Էջ 360, վարի լուսանցքիմ, գրեթէ
նոյն գրչութեամբ.— Տէր Յս. ողորմեա Կպ.
Վղ.ին ծմացո ամէն:

Դ.— Արեւշեցի Գրիգորի.— 1480

Էջ 611, բարբգիր մտաբաներալ.—

Յիմար Գրիգորս Արճիշեցի,
կոխան ամէն վարդապետի,
Ջ[== ինն Հարկւր] Թվականի,
Էի ԻԹ [== քսան ինն] տեւորդի,
ի Սուրբ Երուսաղէմ եկի,
Գ [== Երեք] տարի ի տեղս կացի,
ղկւնտարանս Քրիստոսի,
ղղլուսի որ Ղուկաս անուանի,
որ է մեկնալ իդնատիոսի,
սատուածաբան Հեռեւորի,
բաներ ունի յոյժ պիտանի,
քաղցրաւհամ քան զտորիս մեղի,
ըստ իմ տկարութեանս կարի,
բանիկ բանիկ զստ սասցի:
Աւղանկանութեամբն Յիսուսի,
ի սուրբ Գլորի պիղլւրն արի,
ի Նոր Կիրակէն վճարեցի:
Կապն էր հնացեալ նոր կապեցի,
հոգեւոր եղբայրն մեր բարի,
քաջ վարդապետն Եսայի,
որ է ամէն շնորհաւք իւրի,
հմուտ ամենայն արհեստի,
ի կապելն այս սուրբ կտակի,
խրատատու եղև մեզի:
Որք հանդիպէ յայմ տառի,
ընթերձամբ կամ աւրինակի,
միշտ յիշեցէ՛ք զմեզ յաղաթի,
Ասէք մեզ Աստուած ողորմի:
Նայ որ առատն է ի տուրս բարի,
ձեզ ու մեզ հաւասար ողորմի:

Հմմտ. Միաբանք, էջ 95:

Ե.— Ոմն Սահակի.— 1603

Վերջնաբեր պահպանակի երկրորդ ե-
րեսին.— Ես նուստ ծառայ Յի. Քի. եկի
սատուածակոխ քաղաքս յեմ., Թվ. ՌԾԲ,
Եւ առաւ կացի գ տարի. եղկելի Սահակ:

353

Հին ԿՏԱԿԱՐԱՆ (Ա. ՄԱՍ)

Տեղի

ՁԻԳ = 1274

ՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 25×17×7: Թերթք 408, Գրակք ժԼ+ ժԼ: Հանգամանք՝ որդեքէ վնասուած, նորոգութիւն կրած, առաւելապէս Բ. մասին մէջ: Թուղթ երկու տեսակ, առաջին մասինը աւելի տոկուն: Գրի՝ Սահակ ԲՀն. Աստրի: Գրութիւն՝ խորագրերն եւ սրխողներն մասամբ կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկսիւն, 35 տող: Բոլորդիբարձ: Միագոյն կիսախորան, լուսանցադարձ, եւ մեծ սկզբնատու իւրաքանչիւր դրքի սկիզբը: Կաղձող Կարապետ: Ուղղի՝ Կոստանդին: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պահպանակ Թղթեայ՝ սկիզբը մէկ թերթ, վերջը՝ երկու, զրեթէ դատարկ: Մտադող Ստեփանոս, ապա՝ Կոստանդին եպս. Կեսարիոյ:

Մամօք — Ձեռագրիս նկարադրութեան բանին մէջ Խաչապանի մօտ կը կարդանք. «Պաշտամակ՝ սկիզբը երկու թուղթ մտադարձ եռասիւն երկաթադիր պրութիւնամբ (թերևս մեկնութիւն անասուկին, տե՛ս վարք)» (Տետր ժԻ, էջ 1062): Ահաւանակ իր կողմէ օրինակուած՝ միջին սիւնակի բովանդակութենէն մաս մը. «... Տուք եւ զաւղ ի յոտս դորա, զի մի դարձեալ աւան զտցէ զգորշապարս նորա մերի. եւ զի կոխեաց զյոյուն վիշապին, զի փշրուող զիտթոցս պատերազմողին, զի պրնացէ ընդ երանելի պահոց ճանապարհն. եւ ամէք զդուարակն, զոր երինջն Մարիամ կոյան ծնաւ, ամէք զդուարակն պարարեալ, զանմուղն որ զմեղացն լուծ ա՛յ ընկալաւ...» (եռյն, էջ 1067): — Հմմտ. ՆՀԲ, անմուղ բառին ներքեւ դրուած ոսկերեքանեան մէջբերումը, Հատուածիս առնչութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ —

Թղ. 1ա1. — Ի սկզբանէ արար Ած. զերկինս եւ զերկիր...:

Թղ. 48ա2. — Եվ յգեպտոսէ — Այս

ևն անուանք սրբուցն իյի. մտելոցն յն-
զկպտոս...:

Թղ. 92ա1. — Ղեսացեաց. — Էւ կու-
եաց Տէր զՄոսէս...:

Թղ. 121ա1. — Թիւք իսրայէլացեաց. —
Էւ խոսեցաւ. Տէր ընդ Մոսէսի...:

Թղ. 166բ–167ա. — Երկրորդ Արեւելն.
— Այս են պատկամք զոր խաւսեցաւ. Մոս-
սէս...:

Թղ. 205բ, որ վերջին էջն է ժԼ. սյու-
րակին, մտացած է դատարկ, նախորդ էջի
ր. սիւնակին եւ ոտն էջին սկիզբը զուսա-
թափ միանով զրուած տողերու ջնջումով:
Մասամբ ընթերցելի է վերջաւորութիւնը
«... թիւն հայոց ՋԾԳ զեկտեմբեր իԱն:

Թղ. 206ա. — Յետ քրդի Նաւեյ. —
Էւ եղեւ յետ վախճանելոյն Մոսէսի...:

Թղ. 231ա. — Դատարարք. — Էւ եղև
յետ վախճանելոյն Յեսուայ...:

Թղ. 256բ1. — Հոռութ. — Էւ եղև յա-
ուրս զատկելոյ դատարարացն...:

Թղ. 260ա. — Սկիզբն Թագաւորու-
քեանց առաջին գլխոյն ի կարգի. — Էւ այս
մի էր յԱրմաթեմայ...:

Թղ. 297ա2. — Թագաւորութեանց եր-
կրորդ. — Էւ եղև յետ մահուանն Սաու-
դայ...:

Թղ. 329ա. — Թագաւորութեանց եր-
րորդ Գլխոյն. — Էւ արքայ Դաւիթ ծերու-
ցեալ...:

Թղ. 368ա. — Թագաւորութեանս Զոր-
քորդի. — Էւ նշկահաց Մովսր դիտա-
յէլ...:

Թղ. 402բ. — Յազագս Երեմիայ մար-
գարէի, որ է գերեւմտ Եմ. ի գոց Բարու-
բայ. — Յորժամ Հանդերձեալ էին քաղ-
դէացիքն պաշարի դր. քաղաքն Եմ. Խա-
սեցաւ Տէր ընդ Երեմիայի եւ ասէ...:

Թղ. 407բ2. — Յառաջաքան Թագաւո-
րութեանց. — Վասն ի յերկուս գերս առ ի
Հերբայեցոց՝ զպատմութիւնն բաժանե-
լոյ...:

Յիշատակագրութիւնք։—

Ա.— Գրչի։

1.— Թղ. 205ա2.— Տէր Ած. Իլի. ուղորեաց ըստացողի դրոցս տէր Կոստանդնայականական քահանայպետի։ Ընդ նմին եւ զծողի սորա նուաստ Բահ. Սահակայ ասորւոյ։ եւ Այ. փառք յաւիտեանս ամէն։

2.— Թղ. 259բ, վարի լուսամբին, մանրատառ։— Կատարեցաւ դիրք Յեսուս մարգարէին եւ աստուածախաւերն որ է Դատարորք ցեղիցն Իդ. ի ձեռամբ [բ] յո(ւ)ղնամեղ Բհ. Սահակայ ասորւոյ, ի խնդրոյ աստուածասէր Քահ. տէր Կոստանդնայ։ Վայելիլ տացէ սա Տէր իւր ի գրաւ սորա։

Բ.— Ուզչի։

1.— Թղ. 297ա1, տարբեր գրչով։— Փառք Թաղաորին երկնաւորի որոյ անվանան է Թաղաորութիւնն, ամէն, ամէն։ Ով սրբաւէր Հաբք եւ եղբարք որք Հանդիպիք սմա մեղաց Թողութիւն Հայցեցէք ի Տեսանէլ ստացողի սորա Սա[կիանոսի] եւ ուղչի որ բազումս աշխատեցայ որպէս եւ տեսանէլդ։ Եւ Ած. զձեզ յիշէ յիւր ողորմութիւնն։

2.— Թղ. 407բ1.— Ով աստուածաբեալ մանկունք վերին Սիոնի որք աւգտիք ի սմանէ՝ բազմամեղ ստացողի սորա ըմտ[կիանոսի] եւ ծնաւոյց իւրոց եւ սմենայն աշխատողաց ի սմա մեղաց Թողութիւն Հայցեցէք ի Տեսանէլ եւ սխալանալս որ ի սմա աննեղադիր լերուք, զի գրողն ասորի էր եւ յոյժ Թիւր էր գրել եւ անյարմար։ Ես ըստ կարի իմում Համարձակեցաւ ուղղել զսա ի ստոյլ աւերինակ է եւ խիտ վիշտ կրեց յուղղել սորա, զի կարի սխալ էր որպէս եւ տեսանէլդ։ Բայց ընդ այս ուրախ եմ զի Թէպէտ գիրս այլայեցեալ վասն ուղղելոյն, այլ որ ընթեռնու՝ կամ ընդաւելինկէ՝ նմա յոյժ աւգուտ է։ Եւ [որք?] յիշէք զձեզ՝ եւ դուք յիշեալ յիշիք ի բարեբար Տեսանէլ մերմէ որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտեանից, ամէն, ամէն, ամէն։

Գ.— Ստացողի

Թղ. 91բ2, բալբգիր մանր.— Որ գերեսն Մովսէսի պայծառացուցեր՝ եւ զիտրանն շնորհաւք Հոգւոյդ ցեր, լուսաւորեա եւ զմեղապարտ Հոգի ստացողի սորա Ստե-

փա[նոսի] եւ զծնողաց իւրոց։ Նաեւ զուղղիչ սորա զԿոստ[անդին] եւ զծնաւոյսն իւր՝ ընկալ ողորմութեամբք ի յոյժ անմատուց։ Եւ որք յիշեն զձեզ՝ եւ ինքեանք յիշեալ լիցին ի Տեսանէլ։

Դ.— Կազմողի. Թղ. 1274

Թղ. 408բ1, բալբգիր.— Կազմեցաւ սայ ձեռամբ մեղուցելոյս Կարապետի, ի Թու. Հայ. ԶԻԳ. Արդ ես տառապեալ կարմող սորայ գերեսս ի մոխիրն զնեմ ընթերցողաց եւ աղաչեմ յիշել ի մեղաց Թողութիւն զիս եւ զծնողն իմ եւ զեղբարքն զհանդուցեալսն ի Քս. եւ ըստ Հոգւոյ եղբայրս իմ զՍտեփանոս եւ զՊաշէր կրանաւոր որ աստուածախիբարար խնամէ մեզ յայտ աւատարութիւնս. եւ որք յիշէք եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քս. որում փառք յաւիտեանս ամէն։

Ե.— Ստեփանոս Գաեաճմոյի

Թղ. 91բ2, ժամգագոյն մեղամով, բալբգիր.— Զամենբընիկ զերիցս երանեալ քրիստոսապրեաց զարհ եպոսոս մայրաքաղաքին Կեսարիոս Կապադոկացոյ զտէր Կոստանդին յիշեալիք աղաւթիդ ով ընթերցողք զի բազում ծախիւք եւ աշխատութեամբ ստացաւ զաստուածային Կտակարանս ի վայելումն անմին իւրոյ եւ յիշատակ յետ աստեաց իւր եւ որ. Ծերունի Հաւրն իւր Թորոս ՔՀ. ին եւ ամենաբարի պարկեշտ մարն Յուստինանէ վերափոխելոյն ի յոյսն մեր եւ յԱծ.ն Քս. որոց յիշատակ նոցա աւրհնութեամբ. եւ դիտ զանաբժանս ի կարգս քահանայութեան զՍտեփանոս որ ծառայ տեսնել իմոյ եւ եպ. ին տէր Կոստանդեան, յիշատակի յիշման արժանի արաք եւ Ած.ն մեր Քս. զձեզ յիշէ յարքայութեան իւրում ընդ սուրբս իւր, եւ Քի. Թաղաորին անմահին փառք յաւիտեանս ամէն։

Զ.— Վերջին Ստացողի

1.— Թղ. 121ա1. Գումարափ մեղամով.— Զստացողս աստուածային կտակեցտէր Կառ[անդին] յիշեցէք ի Քս.։

2.— Թղ. 259բ2, Գումարափ մեղամով, բալբգիր.— Ամենաաւատ Տէր իմ Յս. զուղորմեա ծառայիս քո Կատանէլ իպ. իս կիսարիւն Կապադոկացոց եւ Հաւրն իմոյ Թո-

րոս Ք. ի և մաւրն Յուստինէն վերափոխելուցն ի զեզ և և նախնի հաւքն մեր Ք. ին Երեմիային և Երզն հորա Վլասին:

3.— Թղ. 408ր2, տարբեր գրով:— Աւ—

խառողացն ի սմայ Կոստանդնույ Իպիսկոպոսի Կիսարիւ Տէր Ած. Յս. Քս. ողորմեայ և հաւք նորայ Թորոս Զահանայի: [Ասոր Յերէմի յիշատակագրութիւնը ջնջուած է]:

354

Ա.— ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՍՆԱԿ) — 2

Բ.— Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Տեղի

ՈԿԵ = 1216: ՈՂԱ = 1222

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 24 x 16 x 7: էջք 466: Հանդամանք՝ զբեթէ բաւարար, վերի և վարի յաւանքները մեծ մասամբ կարկտնուած: Թուղթ հաստ բաժպակեայ: Գրիչք՝ վարդան, Յովհաննէս: Գրութիւն՝ խորագիրները և մեծ սկզբնատուերը յաճախ կարմիր, մնացեալը սև: Ճիւղածով, միասին, 19, 20, 18 տող: Բոլորգիր վարժ: Փոքր կէտախորանք էջ 2, 21, 311: Կաշեկադ տախտակեայ: Ստացող՝ Ստեփանոս Քահանայ:

Ա.— ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Այս ինչ է ի գիրս Գործոց Առաքելոց: ... Յառաջաբան Գրոց Գործ Առաքելոց — Որք միանգամ ճշմարիտ և կարեւոր...:

էջ 21.— Ընթերցուած Ա ի Գործոց Առաքելոց — Զրանն առաջին զոր արարի վարն ամենայնի...:

էջ 211.— Յառաջաբան Եւքամեցուց կարգիկէից — Ի փոքուն փոքուածք...:

էջ 216.— Թուղթ Յակովբայ: Ընթերցուած Ա.:

էջ 236.— Թուղթ Պետրոսի Առաքին:

էջ 257.— Թուղթ Պետրոսի Երկրորդ:

էջ 269-270.— Ճերմակ քուղթ, բարբգիր հատրակերով:

էջ 273.— Թուղթ Յովհաննու Առաքին:

էջ 292.— Թուղթ Յովհաննու Երկրորդ:

էջ 295.— Թուղթ Յովհաննու Եր(կ)րորդ:

էջ 298.— Թուղթ Յուդայի՝ եղբայր Յակովբայ:

էջ 305.— Ազեքս Եւքաղի:

էջ 309-310.— Տարբեր քուղթ, դասարկ:

Բ.— ԺՈՂՈՎԱՄՈՅ

Մաւոք.— Գիրը կը փոքուէ հոս, նոյն պէս և մեկանք: Կազմելու. բաժանակ պարակները սխալ դասաւորուած են:

էջ 311.— Վարդապետութիւն ... ՏՈ. Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին — Աւրհնեալ է Ած., աւրհնեալ է Սր. Երբորդութիւնն աւերածանելի, աւրհնեալ է Հայր և Որդի և Հոգին Սր., աւրհնեալ է Քս. Որդին Այ., որ վասն բազում ողորմութեանն իւրոյ ոչ կորաց անտես անեւ զազգս մարդկան...:

էջ 411.— Ի սրբոց հարցն ասացեալ Յազգս մնչեցելոց գնացելոցն առ Քս. ... վառ միջիարարութեամբ սգաւորաց — Աւրհնեալ է Ած. յամենայնի եղբարք որ զամենայն ինչ ի բարի մատակարարէ ողբոց մարդկան. ոչ է մահն չար եղբարք...:

էջ 428.— Գիր հաւատայ խոստովանութեան Հայաստանեաց Եկեղեցոյ, գրեալ ի ներսեւ Հայոց Կաթողիկոսէ, ի խնդրոյ գերապատիւ իմեմալայի փեսայի քսգաւորին Հռոմեաց Ալեքսի մեծի Պատաւաւորութեան, յորժամ իլ յարեւելս եւ էր ի Մամայետիայ մայրաքաղաք Կրիկեցոց. եւ է ընդդէմ հերձուածողաց պատասխանի — Բանեաւք դողնաքեա իմն խաւովով, ի յրսեկիս խոհեմադուհիւ...:

էջ 465.— Տարբեր գրութիւն, քերես

իրբիւ պահպանակ դրաւ՝ քերթ։— ...
Բղխեսցեն առ շուրք, այսինքն զկէտս մե-
ծամեծս, Հանդերձ մանբերամ ձգամբք։—
— Հմմտ. ՆՃԲ, մանբերամ բառին տակ։

Յիշատակարանք։—

Ա.— Վարդառ Գրչի։— ԹԿ. 1216.

Էջ 307-308.— Փառք մանեստորբ Եր-
րորդութեան անդրաւ յախտեանս յախ-
տենից։ ԾնորՀին Այ. սկսայ եւ ողորմու-
թեամբ նորին կատարեցի գԳործս Սր. Ա-
ռաքելոցն եւ մեղաւորս Վարդան, ի Թուխ
Ոյն, ի Թալաւորութեան Հայոց Մեծաց
Լեւոնի յամին յորում էստ զԱնտիոք Թալա-
ւորն Հայոց Լեւոն։

Արդ որք աւստիք ի սմանէ ուսմամբ
կամ զինչ եւ իցլ, Թողութիւն մեղաց Հալ-
ցիցէք եւ Ած. ձեզ շնորհեսցէ զիւր ողոր-
մութիւնն։ Զստազող դրոցս զՍտեփանոս
սրբաւէր քահանա եւ զԾնաւղս իւր յիշես-
ջիք ի Գո., զի ստացաւ զսա յիւր արդար
վաստակոց ի Ժառանգութիւն որդոյ իւրոյ
Յոհաննիսի, որում վայելի տացէ Ած.։ Եւ
խոշորութեան գրուս անմեղադիր լերուք
զի [այսչափ էր կարն իմ?]։ — Հմմտ.
Յիշտ. Զեռ. Ա. էջ 783-785։

Բ.— Յոհանէս Գրչի?։— ԹԿ. ՈՀԱ.
— 1222

1.— Էջ 463-464, բոլորգիր, գրչւծ.—
Փառք Սր. Երրորդութեան յախտեանս ա-
մէն, որ ետ զաւրութիւն տկարութեանս ի-
մոյ Հասանել յաւարտումն մատենի տառիս
եւ իտատովանութեան Հայաստանեաց զը-
րոյս, զոր Սրն. Նարէս աղղս Հայաս-
տանեաց զի առեալ նմա Հոգոյն Սրբոյ
Թեալդեալ ի շրթունս, անից, յայտ-
նայէն ցուցեալ զպատասխանատութիւն
Հերձուածողաց, եւ այլատեա աղղաց եւ այլ
ուսմորութիւն յունաց եւ բարբաբոսաց ան-
մտից եւ ազիտաց, որք ոչ խաւեացին զու-
ղղոյս, այլ Հակոսակ նորին։ Սովաւ աղղս
մեր ակփ ի բերան առնեն զայնոսին իր Հա-
կոսակին ճշմարտութեանն։

Եւ ես տրուպս եւ յետինս, բաղմամեցս
եւ անիմաստս, եւ նուսաստս ի քահ. ի դործ
առեալ գրեցի զսա ի խնդրոյ սրբաւենալ

քահանային Ստեփանոսի, ի վայելումն
անդրանիկ որդոյ իւրոյ Յոհաննիսի(սի), զե-
ստրոյս սարկաւաղի, եւ յիշատակ ննջեցե-
լոց իւրոց։

Արդ որք աւստիք ի սմանէ կամ ա-
րինակէք, յիշեսջիք ի Գո. զսրբաւենալ
քահանային զՍտեփանոս, եւ զՅոհաննէս
որդին նորին։

Եւ ես մեղաւք յցեալս անարժանս յի-
շելոյ, յերեսս անգեալ յալով աղաչեմ զսր-
քահանայալ եւ զսր. մանկունս եկեղեցւոյ
սրք աւստիք ի սմանէ, յիշեսջիք զիմ ա-
նարժանութիւնս, եւ Թողութիւն Հայցեցէք
Այ. բաղմամեղ անմին իմոյ եւ Ած. ձեզ եւ
մեզ ողորմ ՈՀԱ.։

Մամօք.— Բայց Թողուած տեղերը
փճացած են վաղուց եւ նոր Թուղթով կար-
կրտեաւ։ Հմմտ. նաեւ Յիշտ. Զեռ. Ա.
էջ 785-6։

2.— Էջ 368.— Ով սրբաւենալ քա-
հան[ա]յք եւ ստտուածաւէր Ժողովուրդք,
յերեսս անկեալ աղաչեմ զձեզ, խնդրեցէք
յիլ. զԹողութիւն յանցանաց բաղմամեղիս
Յոհաննիսի, եւ Ած. [ձեզ եւ մեզ] աղարմես-
ցի։

Մամօք.— Ծեղագրուած մասը յետ
նորոգութեան գրուած է տարբեր գրչով.
Իսկ կարթագիծերու մէջ գրուած բառերը
մենք աւելցուցինք, ենթադրաբար, նկատի
ունենալով դատարկ մնացած միջոցը, եւն.։

3.— Էջ 428.— Գո. որքի Այ. յորժամ
գաս թո Հայրենական փառաւոր Հատուցա-
նել ըստ զործոց, դու ողորմես մեղուցեալ
ծառայիս թո Յոհաննիսի եւ շնորՀ[ե]ա Թո-
ղութիւն բաղմամեղ եւ զԺեղակ յանցանաց
նորա, եւ քեզ փառք յախտեանս ամէն։

Մամօք.— Գրուած է քնագրի զրէն ու-
ւելի խոշոր լուրորդրով եւ միջին երկաթա-
գրով։ — Հմմտ. նաեւ Յիշտ. Զեռ. Ա. էջ
785-6։

Ջեռագրիս զանազան էջերուն վրայ կը
կարթագրուի սապիսի տող մը. «Գիրքս այս
Հրեշտակապետացն է որ յեմ.։ Յիշենք
մէկ քանին. էջ 20, 211, 236, 298, 308,
411, 429։

355

Շ Ա Ր Ա Կ Ա Ն. — 3

Ս. Յակոբ (Երուսաղեմ)

ՌՃԺ = 1661

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×18×7: էջ 620: Հանդա-
մանք բաւարար. նորոգութեան ենթարկ-
ուած: Թուղթ փայլուն: Գրեչ եւ ծաղկող՝
Յոհաննէս Հիզանցի: Գրութիւն՝ Խորազիր-
ներբ, սկզբնաւորութիւնները եւ զլրացի-
րները կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով,
միասին, 23 տող: Բոլորգիր վարժ: Գու-
նաւոր սկզբնատառք, լուսանցադարձք կամ
մանրանկարք իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը:
Խորանայարդք, մեծ եւ. փոքր, էջ 21, 35,
109, 198, 242, 319, 404, 501, 534, 580:
Կաշեկադմ տախտակեայ: Պաշտօնակ մա-
ղաղակեայ սկիզբը եւ վերջը երկուական
թերթ, ասորերէն: Ստացող՝ Տ. Սիմէոն
Պարոնտէր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Շարակամի ֆաղուածքն այս-
պէս արայ: — Երկեղէք որդիք սի. ...:

էջ 15. — Հարց. Որպէս քաղեմք զա-
յակմա: Պատասխանի. Նոյս ըստ աւուրց-
երկրորդ բառ համեմատութեան. երրորդ
բառ կերպի...:

էջ 17-20. — Դատարկ:

էջ 21. — Երկեղէք որդիք Սիւրնի...:

էջ 390. — Կանգնիմ երկարոր Աւուրն
արեւնու. — Այսաւր դանձառելի ծննդեան
քո Տէր...:

էջ 391. — Ամմիմք Սր. Ած. ամմիմ, Ա-
սացեալ ի կիրակեա Վարդապետէ Երզնակա-
ցոյ. — Արեւելք դերարիին...:

էջ 437. — Կանգնիմ Մեքովպա Վար-
դապետիմ. — Որք դարդարեցին...:

էջ 468. — Շարակամ կիրակեալտի. —
Անրսկիդրն Աստուած համապայծառ...:

* Դիւաւար յիշատակարամ. — էջ 613

Փառք եռակի աստուածութեան,
եւ միակի անճառ ընութեան,
Երրորդութեան անջընհական,
եւ միութեան անջընհական:

Ձի Հայր պատճառ է ծնեալան,
ւ Որդին ծընունդ է էական,
Հոգին բղղեալան աղբերական,
անճառ ւ անհաս են մըտական:
Անբաւելի սեռից մարդկան,
անճառելի ւ ոչ ճառական,
բայց ի Վալիքս որ արարան,
դիմանալին սովաւ ծանեան:
Ձի բանականքս որ գոյացան,
յերից մասանց ճանաչեցան,
մըտաւք բանի հոգով դրական,
որ լինի մարդ եւ բանական:
Հայրն է անեղ մըտաց նըման,
ւ Որդին ի ծոց որպէս ըզբան,
Հոգին բղղեալան է փառական,
արարածոց տէրն եւ արքայն:
Ձի Հայր է ծով անբաւական,
ւ Որդին է դեռ ծաւալական,
Հոգին աղբիւր անճառութեան,
զովացուցիչ որդոց մարդկան:
Արժատ ծառին Հաւըն նըման,
եւ ոստ ճրդին Որդի Նորայն,
պըտուղ Հոգին է դանազան,
երեք ի մի են գանազան:
Ձիարդ լեզու տարտամական,
կամ աղցաւոր միտս իմ անբան,
համարձակի ժրպրհական,
յիշող լինել անեղ անուան:
Այլ նա շնորհիւ բայտողական,
որ ճըրի տայ առատական,
գմաւաթ լինին որք չիմանան,
յեբրորդութիւնըն միական:
Այլ ես տրուպս անյիշական,
եւ անխմատս իմաստութեան,
ծոյլս եւ պըղբեզս ի հոգեբան,
եւ ժրացեալս յաշիտարական:
Ձեւդ ազայեմ Հայր դըթական,
Երրորդութիւնը միական,
տուր ինձ իմաստը բանական,
դի ճառեցից շարադրական,
ոտանաւորս յափ տաղական:
Ձաստուածային ըզբուրատան,

բարեպաշտի այս երգարան,
բզպրոտալի դրախտ անճաման,
անուշահամ եւ զանազան:
Ըզծաղկաւէտ հովտիս շուշան,
երանդ երանդ դունով որ կան,
վարդափրթիթ ալոյշ նրման,
հոտ արճակէ թիմըս մարդկան:
Որ ի սրբորոցն շարադեցան,
ի թարգմանչացրն ճառեցան,
եւ շարականքս անուանեցան:
Որպէս դակուհոն երկոտասան,
որ ի վակրոսն ահարոնեան,
դեղեցկափայլ գունճով նրման,
յերկոտասան աղբաց անուան:
Եւ կամ զակունքն երկոտասան,
որք ի յԱղիմոն բրդիցան,
լուբ քաղցրահամ է անապական
երկոտասան դեղիցն արբան:
Այլ եւ Յեսու որդի Նաւեան,
որ զփողովորդն յերկրէն եհան,
ցամաքեցոյց ողջՅորդանան,
ւ ընտրեաց քարինն երկոտասան:
Որ օրինակ էր Յիսուսի,
ւ առաքելոցն երկոտասան,
որք ընդ ոլորտս միշտ ընթացան,
սիւն հաւատոյ հաստեցան:
Կենդանակերպէն երկոտասան,
որ տանուէրք յերկինն եղան,
նոքա իշխեն ընտրեանս մարդկան,
եւ տարեաց որք են անբան:
Այլ եւ անունն անճառական,
ամենասուրբ Յորորդութեան,
Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի,
զըրոյթ լինին երկոտասան:
Այս խորհրդեանց նրմանական,
երկոտասան կարգ շարական,
են շարագրեալ մեզ ի լրման,
որով լիցուք միշտ փառաբան:
Քանզի մանկունք ուսումնական,
եղանակեն զսա քաղցրաճան,
հոգւով ցընճան եւ զուարճանան,
մարմնով հրճուին ւ ուրախանան:
Գովմ ըզքեզ ով շարական,
շարեալ ակունք եւ զանազան,
յեկեղեցիս շարադրական,
որպէս վական ահարոնեան:
Ով ոք անէ համեղաբան,
խոնարհ հոգւով սուրբ ժրտական,
լինին տաճար եւ բնակարան,

ամենասուրբ Երրորդութեան:
Իսկ որք շասնն եւ յուրանն,
կամ թէ ասնն հաճոյս մարդկան,
նոքա արժան չեն թողութեան,
յայտմ հետէ մինչ որ յայն կան:
Դու զեղ զսուրց եւ վրշտական,
եւ փաբատիւ վիրաց մարդկան,
կարկիչ զընդին սաղախչեան,
եւ նեղելոց եւ աւզնական:
Ձի տասրն ձայն յարմարական,
ի քեզ եղեալ հաստատեցան,
ինրն հրեշտակն յերկինն եղան,
եւ մինն ընտրեալն բանական:
Արդ աղաչեմ դամենեան,
դանկունաց որ սէր ունիք ուսման,
դի միշտ վառիք յուսով նորայն,
փառաւորել զՏէրն յաւիտեան:
Այս մասենիս աստուածաբան,
դանադանեալ ակնցս որ կան,
եւ մեղաւորս եւ անպիտան,
որ ցանկազող եղալ սորայն:
Յոր եւ յարեացրս աւթաբան,
եւ ի բարի գործոց ունայն,
փափաքեցալ իրր եղջերայն,
յաղքերըս շուրց անմահական:
Մարմնովս աշխատ գործիական,
հոյւսովս յաւթար եւ ժրբական,
բաղում ջանիւ աշխատական,
կատարեցի զսա ի լրման:
Որք հանդիպէք սրմ տեսնան,
կամ վայելէք յայս բուրաստան,
յիշման առնէք ըզմեզ արժան,
ողջիդանցի դրծողս Յոհան:
Եւ դուք յիշէք առ Տէրն բան,
յորժամ դայցէ ի դատաստան,
լրնէք ըզճայնն երանական,
զեկայք աւրհնեալք Հօրն իմ արժան:
Աղաչեցողք զՀայրն զըթական,
զԵրրորդութիւնըն միական,
նրմա առցողք փառս անխափան,
որ է աւրհնեալ միշտ յաւիտեան:
Եւ արդ գրեցաւ եղանակաւոր տառս,
եւ աստուածաբան կտակս եւ ինկալի տու-
փըս, եւ զանազան ծաղկաւէտ բուրաստանս,
եւ պողպի դրախտս, եւ քաղցրաճաշակ
հոգեղէն կերակուրս, որ կոչի Շարականոց,
ի լաւ եւ յընտրի աւրինակէ, որ է Խլիկ
կոչեալ, ճնտար ամենամեղ եւ անխափան
Հիգանցի Յոհանէս գրչի, ի Մք. Քաղաքս

յնժ. ի դուռն Սր. Յակոբաւ առաքելոյ զըլ-
խաղիւր սր. դամբարանին. ի յաթոռակա-
լութեան սր. ուխտեա տէր Ած. ատուր եւ
տէր Նիդիպար զալ եւ արի Ած. արան վար-
դապետացն: Եւ ի Կաթողիկոսութեան Սր.
Էջմիածնաւ տն. Յակոբաւ: Եւ Սրապ տէր
Խաչատուր Կաթողիկոսին: Եւ ի Թապաւո-
րութիւն աշխատելոց Մահաւատ խոնդա-
րին, ի դուռն եւ ի նեղ ժամանակիս, յո-
րում նեղիմք եւ տառապիմք ի Հարկապա-
հանջութենէ աշխատելոց. զի անթիւ եւ տն-
համար է առնելիքն. զի դամա չ եւ այլ աւելի
որ ի տեղի կամ՝ աշխատի Հարկ եւ առնե-
լիք չէաք տեսեր. զի յառաջ Ա կամ Բ քէ
ստանան, Հիմա այլ Ա չեն յիշեր, եւ ոչ Ե,
այսա, Ժ քիսա, Կ քիսա, աշխատեալ է եղեր
առնելիք. եւ ամ. աշխարհ յաշխատի մշտի
եւ տառապանաց միջի կամք, զոր եւ Հար-
ցեմք միջնորդութեամբ Սր. Յակոբաւ եւ եղ-
բաւին իւրոյ Յովհաննոյ զՍր. Կոյսն Մար-
իամ Ած. ամեն զի բարեխաւէ առ միածին
որդին իւր փրկիչ զհաւատացեալ իւր յայ-
պիսի վշտէ եւ ի նեղութեանց ամէն:

Եւ արդ՝ եւ անարժանս եւ անպիտանս
Հիդանցի Յոհանէս որ զանուռն [ուն]իմ եւ
զդործն ոչ, զբեցի զսա ի Թփն Հայոց Ռ
Ճ եւ Ժ, ի սր. զաղաքս Եմ. եւ եղի ինձ
յիշատակ. իսկ Սիմէոն Պարոնտերն որ է
վերակացու Սր. Ծնողեան միաբանիցն եւ
Սր. Ուխտին, բազում աղաչանք արաւ Թէ
զղին առ որ մեղի լինի յիշատակ, եւ առա
զղին եւ ետու նմա, եւ եղ յիշատակ ի Սր.
Ծնողն ի դուռն Սր. Ած. ամենին. որք Հան-
դիպիք յիշեցէք եւ Ած. ողորմի ասացէք
Սիմէոն Պարոնտերին եւ իւր ծնողացն Մար-
դարէն, եւ ամ. արեան մերձաւորաց կեն-
դանեաց եւ ննջեցելոց առ Հառարակ ամե-
նեցուն, եւ Սր. Յակոբաւ վերակացու մահ-
տառի Սարգիս Հաւրն որ Ծարակնոցիս
Թուղթն երես եւ իմ վարպետացն, եւ աշ-
նոցիկ որ վերայ մեզ երախտիս եւ աշխա-

տանս ունին կենդանեաց եւ ննջեցելոց առ
Հառարակ ողորմեացի Քս. Ած. ամէն:

Եւ արդ որք Հանդիպիք ամա կարդա-
լով կամ աւրինակելով, դուււրդոյն բա-
նայք եւ զպակասն լքնուք եւ սխալանաց
անմեղադիր լերուք զի ծերացեալ եմք եւ
կար մեր այս էր: Կրկին անգամ աղաչեմ
զմեզ Ած. ողորմի ասէք Սիմէոն Պարոնտե-
րին եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամ. մերձաւորաց
կենդանեաց եւ ննջեցելոց ամէն:

Եւ արդ կացցէ աս անջինջ յիշատակ
եւ անվնաս խնամօքն Այ. ի Սր. Ծնողն ի
դուռն Ած. ամենին ի մայելումն Հոգեւոր
Հարց եւ եղբարցն մերոց վանացն խնդրոյ
եւ վերակացու տէր Սիմէոն Պարոնտերին
որ նա խնդրեաց եւ եւ զբեցի, եւ այլ ամ.
սպասուորաց Սր. Ած. ամեն տաճարին, որ
վասն Հոգոյ իւրեանց փրկութեան կան ան-
զաղար ի սպասու տանն Այ. զոր եւ ասցէ
նոցա Տէր Ած., իւրեանց աշխատանցն
փոխարէն միոյն Հարկերապատիկ, Հոգա-
րապատիկ, եւ բերապատիկ. խնամով սյա-
հողն աւրհնեալ լիցի Այ. ամէն: Հայր:

Մամբ յիշատակագրութեմք Գրչի.

1.— Էջ 34.— Ած. ողորմի ասացէք
Հիդանցի Յոհանէս զրչին եւ Թղթի կոկող
տէր Ած. ատուրին եւ իւրեանց ծնողացն:

2.— Էջ 318.— Ով Հարք եւ եղբարք
վասն սիրոյն Քի. եղկելի Հիդանցի Յոհա-
նէս զրչին մի Ած. ողորմի ասէք, եւ Ած.
ձեզ ողորմեացի ի միւսանդամ պարտաւորն
ամէն:

3.— Էջ 403.— Ով Հոգեւոր Հարք եւ
եղբարք վասն սիրոյն Քի. եղկելի Հիդանցի
Յոհանէս զրչին մի Ած. ողորմի ասէք, եւ
Քս. Ած. ձեզ ողորմեացի ամէն: Թվ. ՌՃԺ:

4.— Էջ 500.— Ով Հոգեւոր Հարք եւ
եղբարք վասն սիրոյն Քի. Հիդանցի Յոհա-
նէս զրչին եւ ասէր Ած. ատուր Թղթի կոկո-
ղին մի Ած. ողորմի ասէք եւ Ած. ձեզ ո-
ղորմի ի զարտեան իւրում ամէն:

356

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ (ՄԱՍՆԱԿԻ).— 5

Ա.— ԵՍԱՅԻ ՄԱՐԳԱՐԷ

Բ.— ԹՈՒՂԹԹ ՊԱՆՂՈՍԻ

Տեղի

Զեմ = 1297

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 25×18×9: Թերթք 452: Հոն-
զամանք լաւ ընդհանրապէս, յուսանցքնե-
րէն ցեցակեր վերջին մասերուն մէջ: Թուղթ
րամպակեայ լաւորակ: Գրիչք՝ Ա.— Ստե-
փանոս Գոյնեիբիցանց. Բ.— Պետրոս Բու-
հանայ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլխա-
ղիրներէն շատերը կարմիր, մնացեալը սև
մկրանով, երկսին, 17, 19 տող: Բոլորդի
վարժ: Ա. մասին զուսաւոր լուսանցադր-
դերուն եւ սկզբնատառերուն մեյանը ընդ-
հանրապէս թափանցած է թուղթին միւս
կողմը եւ յաճախ ծակած եւ թափած: Խո-
րանադարձք՝ Թղ. 1ա, 10ա, 237ա: Կաշե-
կալմ տախտակեայ: Ստացող Ոսկեհէր Բու-
հանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա.— Նախադրութիւն Եսայայ
Մարգարէի.— Հռչակարարն ի մարգարէս
կտայիսս...

Թղ. 3ա.— Գլուխք Գրոց Եսայայ
Մարգարէի.— Ամբաստանութիւն զիէ-
լէ...:

Թղ. 10ա.— Մարգարէութիւն Եսա-
յայ: Տեսիլ Եսայայ որդւոյ Ամովալ...:

Մամբ.— Լուսանցքներուն վրայ յա-
ճախ կ'երեւին որդիինեան աստղանիշեր:

Թղ. 204բ2.— 206ա1.— Յիշատակա-
րան Գրչի տես յետոյ:

Թղ. 206ա1.— Յառաջաբան Պաւղոսի
Առաքելոյ Յայտարարեալ ի գլխի գրոցս.—
Ընդ ուսումնասէր եւ ընդ փոյթ քոյոյ սի-
բոյոյ...:

Թղ. 217բ.— Բովանդակութիւն ըն-
թերցուածոց եւ որոց ի նստա Գլուխք եւ վր-
կայութիւնք են ըստ իւրաքանչիւր քաղա-
քն Առաքելոյն եւ որչափ իւրաքանչիւր ի
Եցանէ տունք իցնէ:

Թղ. 236ա.— Նախադրութիւն առ Հը-
ռովմայեցիս Թաքայն Պաւղոսի.— Զայս
տառքեաց ի Կորնթոսէ...:

Թղ. 237ա.— Պաւղոսի Առաքելոյ
յաւաք առ Հռովմայեցիս.— Պաւղոս Եսայ
Բի. Թի. ...: Հինգ տող մետրապեան երկա-
րագիր, կարմրագիծ:

Մամբ.— Վկայութիւնները Նշանակ-
ուած են լուսանցքներու վրայ:

Թղ. 269բ.— Գլուխք Առաքելոյ Թղ-
այն Կորնթացոց:

Թղ. 305բ.— Գլուխք Ներքորդ Թղ-
այն Կորնթացոց:

Թղ. 330ա.— Գլուխք Գաղատացոց
Թղայն:

Թղ. 343ա.— Գլուխք Սիքսացոց
Թղայն:

Թղ. 355բ.— Գլուխք Փիլիպեցոց
Թղայն:

Թղ. 365ա.— Գլուխք Կաղապոց-
ոց Թղայն:

Թղ. 375ա.— Գլուխք Առաքին Թղ-
այն Թեսաղոնիկեցոց:

Թղ. 384ա.— Գլուխք Թեսաղոնիկեց
ոց Ներքորդ Թղայն:

Թղ. 389բ.— Գլուխք Թղայն Ներա-
յեցոց:

Մամբ.— Լուսանցքներու վրայ՝ բաղ-
ամթիւ վկայութիւններ:

Թղ. 420ա.— Գլուխք Առաքելոյ Թղ-
այն Տիմոթեայ:

Մամբ.— Թղ. 430-431բ միջև, թերթ
մը ինկած է, որ է Լէ պրակի վերջին թեր-
թը:

Թղ. 431ա.— Նախադրութիւն առ Տի-
մոթէոս Ներքորդ Թղայն:

Թղ. 438բ.— Գլուխք Թղայն որ առ
Տիմոթէ:

Թղ. 443ր.— Գլուխի Թղթոյնն որ առ փիլիմովն:

Թղ. 445ր.— Գրեցի եւ կարգեցի ըստ կարի ստիճերոն...:

Թղ. 446բ1.— Նաւարկութիւն Պաւղոսի Առաքելոյն ի Հռոմ:

Թղ. 446բ2.— Թուղթ Կորնթացեացի առ Սուրբ Առաքելուն Պաւղոս:

Թղ. 448ր.— ՊԱՒԴՈՍ կալանաւոր Յի. Բի. առ եղբարս Կորնթացիս, ի բարոյս վրիպակէ առտի ողջոյն...:

Թղ. 451բ2-452.— Յիշատակարամ: Տես վարը:

Յիշատակարամ Գրիչ Ստ. Գոյնքերն քիցամցի.—

Թղ. 204բ2.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեանն յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Բարձանաւ առ ի Քս. յուսոյն շարժեալ աստուածասէր քահանայ ոմն՝ անուն Ոսկեհեր, եւ ի փարթամութիւն տաճարին Այ.՝ զոր կանգնեաց յանուն Սրբոյն Ղազարու յաստուածապահ քաղաքն Ատանա, կամեցաւ ստանալ զաստուածաբան գիրս մարգարէին Յայայ: Եւ առ այս Թախանձեալ զմեղսաներկ գրիչս Ստեփ. Գոյնքերիցանց. եւ ես թէպէտ վասն ի ծերութիւն հակելոյն, եւ նուազութեան աչաց եւ բթութեան զգայարանաց, որոց առուզութեամբն ի ճաշ կատարին արուեստք, եւ զարդարուն յարիւրին ձեւք՝ աղքատացեալ, այլ՝ ո՛չ կարացի անյուր լինել խնդրողին. խոշոր եւ մացառոտ զծիւ ձարլուռեցի զօր. գիրս զայս, ի վայելչ Ոսկեհերի եւ ի զդուշութիւն անձին ի կեանս, եւ յետ մահու յիշատակ արքացոց որոց Տէր ժառանգեցուցէ, որք սպասաւորեն սբ. տաճարին Սուրբ Ղազարու: Զորս աղայեմ զարքասէր ժառանգաւորսդ սբ. տաճարին եւ սուրբ մատենին, միամիտ սրտիւ յիշել յաղաւթս զստացաւոր սրբոս զՈսկեհեր քահանայ եւ զճնաւաւս նորին, եւ զամենայն զարմն իւր, եւս եւ զտա-

ռապեալ ոգին զնուաստ գրաւս, եւ զծինաւսն եւ զուսուցիչն իմ ի Տէր, եւ զուր յիշեալ լիլիք յառատ ողորմութիւնն Այ.:

Գիրքս այս ի Թուին ՁԽԶ աւարտեցաւ ի փառս Այ., ի Թաղաւորութեան Հայկադեան ազգիս Միքատայ եւ ի կաթողիկոսութեանն տեառն Գրիգորի:

Յիշատակարամ Գրիչ Պետրոս Գանառայի.—

Թղ. 451բ2.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեանն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հոգւոյն, ամէն:

Ի Թու[ին] Հայոց ՁԽԶ ի Հայրապետութեան տեառնն Գրիգ[որի], եւ ի ամին ամի աւծութեան Թաղաւորին Սմբատայ, գրեցաւ աստուածախաւս մատենան սուրբ Առաքելոյն Պաւղոսի՝ ձեռամբ փցուն գրիչի Պետրոսի նուաստ ԳԻԺ., Հրամանաւ եւ ծախիւք աստուածասէր քահանային Ոսկեհերի, ի վայելչ իւր եւ ի փարթամութիւն իւրաչէն եկեղեցւոյն Սր. Ղազարու, յաստուածապահ քաղաքն Ատանա. եւ յետ ելիցն իւրոց յիշատակ բարի իւր [եւ] ծնողաց իւրոց, եւ ամուսնոյն իւրոյ կանուիս վախճանեցելոյ. նաեւ որոց կենդանի եւս են աստուածապաշտ Հաւրեղբաւր կնոջ եւ մայրաբար սնուցիչ իւրոյ, եւ Հաւրեղբաւրորդւոյն իւրոյ Հեթմոյ:

Արդ պատահալէդ սբ. մատենին՝ խնդրեսլիք յԱյ. պահպանութիւն ի կեանս Ոսկեհերի՝ ստացողի գրոցս եւ հանդիստ յետ աստեացս. եւ ընդ [ն]մին եւ մեղաւոր գրիչս. եւ ձեզ Հայցողացդ ի փառս Այ. ամէն:

Տարբեր գրչով. Թղ. 452բ1.

Այդ եւ որք Թելաղարաւք եւ ձեռնուրք եղեն յաւթարածիտ կամաւք զբելոյ գրոցս՝ եւ ուղղելով կամ զվնասգրեւով նպաստք, Գորգ եւ Պաշտաւոր սպասաւորք բանի, յիշատակի արժանի արասլիք հանգիպեալէդ աստուածայնոյ տառին, եւ դուք յիշեալ լիլիք յողորմութիւնն Այ. ամէն:

357

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ.— 1

ՀԱՍՏ-Տ. ՄԱՐԿՈՍԻ ԶԱԿՈՒԹԵԱՑ

Թրգմ. ՅՈՎԷ. ՏԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԹԷԲԻՐՏԱՂ, ԿՈՒՍՏԱՆՅ

1893-1899

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 25 x 20 x 1: էջք 250: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Պօղոս
Վրդ. Պետրոսեան: Գրութիւն՝ ամբողջովին
սեւորակ մելանով, միասին, 26 տող: Նո-
տրը շեղադիր կանոնաւոր: Համառոտապ-
րութիւնք բաւական առատ: Կազմ կիսա-
կաշի խաւաքարտեայ անարուեստ: Ստացող
նախ Գրիչը, ապա Իսահակ Վրդ. Անկուր-
իացի, Կնիք՝ փակադիր, սեւադրոյմ. «Բ»
Ծ. Սահակ Վարդապետ, 1881, էջ 2, 3:

ԲՈՎԱՆԻՍՏՈՒԹԻՒՆ —

Հակատ.— էջ 1.—

Տեսչութիւն Հոյուական, այն է՝
ձառք եւ Նամակք եւ Շրջաբերական Թուղթք
ՏՈՒՄԱՐԿՈՍԻ ԶԱԿԱՆՅԱՆ, որ նախ Զենե-
տայ, եւ ապա Վիչեհեյայ քաղաքին վերա-
տեսուչ:

Թարգմանեալ ի մերս բարրաւ ի Յով-
հանէս զպրէ Տէր Կարապետեան Պրո-
սացւոյ, ի Սր. Վանս Արմաշու, յամսեանն
մարտի, 1827:

Նորոգ գաղափարեալ ի Պետրոսեան
Պօղոս Վարդապետէ եւ Առաջնորդէ Վիճա-
կիս Թրակեան, յառանձին վայելս իւր: Ի
Թէքերտաղ քաղաքի, ի Սր. Թազաուր
Ուխտն, 1833:

էջ 3.— Ի նուիրել իւր յեպիսէպոսա-
կան աստիճան.— Ճառ Ա.— Նախանձելի
Համադումարումնդ, որով պատուէք աշ-
տօր զմուտս իմ յայս տաճար առտուած-
եան... — Հմմտ. Տպ. էջ 1:

էջ 115.— Ի տարբ Կուսման.— Ճառ
Ա.— Տես Տպ. էջ 241:

էջ 156.— Ի Սուրբ Կուսման.— Ճառ
Զ.— Տես Տպ. էջ 820:

էջ 165.— Թուղթ Շրջաբերական, առ
պատուելի առաջնորդս քաղաքաց եւ Թեմից,
զի զմանկունքս՝ որք կամին առնուլ զեկե-
ղեցական վիճակ, մուծցեն ի դպրոցս առ ի
յուսումն:

էջ 171.— Թուղթ Շրջաբերական ի
փոխադրութիւն Հսկման Տօնի Սրբոյն Մա-
տաթիայ Առաքելոյ:

էջ 177.— Թուղթ Շրջաբերական Յու-
դագս ընկերելոյ Սրբոյ Թօշակին տանիլ առ
հիւանդացեալս:

էջ 208.— Թուղթ Շրջաբերական Յու-
դագս ապախտ առնելոյ գտօն ինչ ինք-
նօրէն կամաւորս:

էջ 219.— Թուղթ Շրջաբերական ի վե-
րայ տնօրինում կերակրոց ի Քառասնոր-
դաց պահս:

էջ 234.— Թուղթ Շրջաբերական յեւա-
նելն յառաջնորդութեմ վիճակին:

էջ 249.— Յանկ Գլխակարգութեան
Գրացս:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— Թի.
1839:

էջ 250.— Աւարտեալ օրինակութիւն
զրոյս ի Կուսման քաղաքի, ի 1839, ի 7
մայիսի, յերրորդ տի վերատեսչութեան
նոյնոյ վիճակին, ի Տ. Պօղոս Վարդապետէ
Պետրոսեան:

Յիշատակագրութիւն Բ. Ստացողի.—
Թի. 1841.

էջ 2, նոտր շեղագիր.— Ստացալ զայս
պիւքս ի նոյն պերճանորէ Պօղոս Վարդա-
պետէ ի զալն նորա ի վիճակէն Կուսմանոյ:

ի կատանդնուպոլիս ի 1841 ի 11 յունիս, Սրբոյ Եէմի միարան Անկուրիացի Իսահակ վրդպտ. Տէր Գրիգորեան ի վայելս նուաժանութեանն եւ լիտ անցման իմոյ յիշատակ

Միարանութեան Սրբոյ Եէմի Աթոռոյն Սրբոց Յակոբիսեանց:

Մամօք. — Այս ձեռագրին վրայէն կատարուած է 1856ի ապագրութիւնք:

358

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 3

Ս Կ Ո Ւ Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 25×19×3: Էջք 328: Հանդամանք լաւ. վերջաւորութիւն թերի, Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները ևւայն կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, երկսին, 30 տող, Նոտարդիր: Համառօտագրութիւնք չտոտ տոտաւ: Հաթակոյցմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Առագարաւութիւն, կամ քսկիգրմ Ած. արաւութեամ. — Մեծութիւն, կամ յայնատարածութիւն նիթոց՝ զորոց ընծեղէ Ած. արաւութիւնն, յառաջնալ պարտի ի մեկնութենէ նոյնոյ Ած. արաւութեան...:

Էջ 5ա. — Ած. արաւութիւն Սկօքսիմ, Մասն Առաջին: Ձմրութիւն էտքեամ Ած. այնմը եւ գերբորդութիւն ամճանց մեկնելով...:

Էջ 150ա. — Կատարեցաւ գիրն առաջին, որ ասի յաղագս միայն Այ.:

Մամօք. — Յաջորդ դատարկ թերթին առաջին սինակին վրայ տարբեր գրել մը

արձանադրած է հետեւեալ նկատողութիւնք, նոտր շեղադրով. — Ձեռագրում վարդապետութիւն Սկոտոսի է աստ ամենեւին. րատ մասին կարէ լինիլ ճշմարիտ, թէ ի բրնականս եւ թէ ի գերբնականս. այսպէս հաստատեցի համարակապէն. և թէ կամք իցէ բարեմիտ ընթերցողացոյ, ըաղղատեա մտադրութեամբ եւ տես թէ քանի բնդէմ րանի եւ Սր. Գրոց, քանի անպատշաճ րանք դոր ի յրեթեոնոյն տղէտք եւս ծիծաղին աղեղեցութեամբ բնական յուսոյ, ապա քանի առաւել գիտնականք, որք պարապին տիւ եւ գիշեր ի Սր. Գիրս եւ յարտաքին յարուեստաւ:

Էջ 153. — Սկօքսի, ընծեռուած գերբորդակէ Այ. ...:

Էջ 275. — Երբորդ ընծեռուած Սկօքսի վարդապետին: Ցաղագս Ստեղծումն Աշխարհիս...:

Էջ 328ր. — Վերջաւորութիւն Ած. արաւութեամն մըքաղունգի Սկօքսի վարդապետին. — Աւրհնութիւն անյուլի Հօրն անեղականի...:

359

ՀԵՐԲՈՒՄՆ ՎԱՀԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ ԳՐՈՑ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 25×19×1: Էջք 124: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեղանով, միասին, 28 տող, Եեղագիր: Համառօտագրութիւնք բաւական առատ: Կագմ կիտակալի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Եարունակութիւն, կամ հաստատութիւն յառաջագոյն գրեալ մերումս ասեարանի: Կամ, Յայտնի աղագոցոյ նոր հերձուածող լինելոյ վերապատուելի Հայր Միքայէլի Ձամչեանց եւ բարբ միարանութեան իւրոյ, քաղեալ ի բուն ձեռագիր

գրուածոյ իւրոյ, զոր իբր հրաշիւք ձղեցաք ի ձեռս մեր, յամիկ 1816, մարտի 4:

Էջ 117.— Յայտարարութիւն դաւանութեան Վ. Հ. Պօղոս Վրդ. ի Թընկերեան՝ աշակերտի Վ. Հ. Միքայէլի Ձամչեան, զոր դրեաց ի ժամանակս վերջին ժխտանութեան, եւ հրատարակեաց թէ առ Հայոս եւ թէ առ ուղղափառս, որով իւրաքանչիւր ոք քաջ իմանայ, թէ քանի ազգակցութիւն ունի ուս դաւանութիւն ընդ վերոյդրեալ բանն Հ. Միքայէլին:

Էջ 124.— ... Վերջ: 1816 ինտ. 12: ի Կոստանդնուպոլիս:

Ծանօթ.— «Հերքումն Վահան Հաւատոյ Գրոցն Միք. Վարդ. Ձամչեան, արարեալ ի զոյնցի վարդապետաց, յորում ցու-

ցանի անուղղակի կերպիւ թէ Միք. Ձամչեան եւ բովանդակ ժխտանութիւն ունիսն Վենետիկոյ՝ եւ հերձուակող...» (Մատենան, Յուլիս, էջ 264):

Յիշատակագրութիւն, էջ 1, ստորից լուսամբքին, տարբեր մեղմով եւ գրչութեամբ.—

Յիշատակ է նէմի միտման Լնդրիս-նուպօլսեցի նախկին Պատրիարք մեծին Պօստոյ Պօղոս Սրբազան Արքեպս. ին ձեռնադրու աշակերտ Ջօրուցի Տէր Կարապետեան նրա իրակ հանդուցեալ երեմիա շնորհազարդ Վարդապետին, ի դուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն Ամ. Հայոց: 1888, ռեպու. 6:

360

ԿԵՐԱԿՈՒՐ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ.— 2

Թրգմ. ՎԱՐԴԱՆ ԿՐՈՆՈՒՈՐ

Զմիտիմ

1883

ԿԵՐԱԿՈՒՐ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ.—

Ծաւալ 26×21: Էջք 46: Հանգամանք բաւարար, որդերէ ծակծկուած՝ աստուելապէս լուսանցեմքէն: Թուղթ բարակ թուփանցիկ: Գրիէ՝ Դաւիթ Վրդ. [Կարնեցի], Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, միասիւն, երբեմն թուղթի մէկ երեսին միայն, 34 տող, երբեմն երկու երեսին ալ, 42, 46 տող. Նոսր չհզապիր: Անկազմ տետր:

ձեւատ, էջ 1.—

Կերպիւր Բանաւայից.— Թարգմանեալ ի լատին լեզուէ ի Հայ բարբառ ի ձեռն Վարդապետ ուսման կրօնաւորի: Եւ պապ հրամանաւ Տեստն Տեսան Ստեփաննոսի առաքելապապի Արքեպս. ի Զմիտնոյս նոր շարադրեալ ըստ Հայկաբանութեան կարգի, յաւելումք ի նոյն եւ ալլեւ վկայութեանց եւ բացատրութեանց, ի ձեռն Միքայելեան Տէր Յովհան Վանանդեցի Վրժպ. Քահանայի Զմիտնոյ Սր. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն ի Հոգեւորապէս ճաշակումն դասուց քահանայից: Յամի Տոն. 1822, ի յունիսի 2, ի Մայր Դպրատան Զմիտնոյ:—

[Հմտ. Ա. Հատուր, Թիւ 221]:

Ի խնդրոյ Սրբոյ Աթոռոյն մերոյ Սահմայ Միարանի Տոն. Սահակայ Վարդապետի շնորհապահ եղբոր, յիսկական ձեռնարոյն վերոյիշեալ Տ. Յովհան շնորհապան ընտիր քահանայի օրինակեմ ձեռամբ իմով ամ. զգուշութեամբ, որպէսզի ի ժամանակին անխալ տպեցի ի Սր. Աթոռն առանց որոնելոյ դրու իսկ ձեռագիր նորին Յովհաննու քահանայի աստուածաշնորհ մասանցն օրութեան: — 1883, յուլիսի 8, ի Զմիտին: — Ծաւալ Դաւիթ Վրդպ. միաբան Նրուսդէմի պաշտօնեայ:

Էջ 48.— Ցանկ գլխոց յիւրեմանիւր երես քաղաքաւոր: ... — Ձայս ցանկ յրեցի ի պարապորդութեանս պահուի Պէրուէ ի տուն աստաֆ մահտեսի յարդոյ Յովակիմ Աղային, այն ինչ ըստ հրամանի Սրբոյ Դահին Հարկեցայ զնալ յԱղէքանդրիա Փակէթ նաւով ի վերայ Պէրուէի, եւ յԱղէքանդրիոյ՝ եթէ Տէր կամեցի յնդեպտոս վան տնօրինութեանց արքեանց միաֆից Սր. Աթոռոյն: — 1844, ի Յունիսի 27, Ծ. Դաւիթ Վրդպ.:

361

Հ Ա Ի Ա Ք Ա Մ Ո Յ

(ԺԹ. Գ. Խ Բ)

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 25+18 և 1: Էջ 236: Հանդուսանք բաւարար: Թուղթ հասարակ, ոչ միատեսակ: Գրիչ մէկ տետրակին՝ Նիկողոսեան եղիակ զպիր: Գրութիւն՝ զրեթէ սմբողջութեամբ սեւ եւ սևւորակ մկանով, միատեսակ, 24-28 տող: Մասամբ նոսր, մասամբ չկողպիր: Թղթակազմ պարզ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Ճառ Հարց-պատասխանական գտեսակաց ընդմիջանաւ Տեմիի. Արարեալ Պարոն Բոնիի հոչակաւոր բժշկի, յաւի Տեսնո 1805:

Էջ 3.— Յազագ ընդմիջանաւ տեմիի այս է՝ սրբ-մայի:

Էջ 13-18.— Դատարկ:

Բ.— էջ 19.— ԱՏԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆ Տեսնո Տեսնո Պոզսի Արիի եպիսկոպոսի եւ Պատրիարքի մեծի Պօլսայ, առ հաւաքեալ, ժողովրդականս ի նախանձախնդրութիւն աւելրաւ. զյուրաց ի վերայ Մր. եկեղեցւոյ, Հայաստանայց, ի Տաճարի Մր. Աստուածածին Մայր եկեղեցւոյ որ ի Կոստանդնուպօլս, յամի Տեսնո 1817, ի 12 Դեկտ.: Եւ անդ ներկայ եղեալ Նիկողոսեան եղիակ Դպիրս, ունկնդիր գորով՝ ի գիր առեալ արձանագրեցի:

Էջ 21.— Ամենասուրբ Երրորդութեան շնորհքն իջցէ ի միտս մեր՝ խօսել զուղիղն, եւ յականջս ձեր՝ ի լսել:

Մեր այսօր առ ձեզ խօսիլն ոչ այլ ինչ է, այլ միայն վասն փառացն Այ. եւ եկեղեցւոյ չէրէֆին, այլ եւ ազգիս խաղաղութեան. եւ այս երեք բանն մէկ խօսք է. զիրաւ եկեղեցւոյ չէրէֆն ալ, ազգին խաղաղութիւնն ալ, Այ. փառք է. եւ չունիմք այլ ուրիշ դիտաւորութիւն. ահա սբ. սեղանն՝ եւ Հոգին Մր. աստ է. չունիմք նէփսանիքէթ կամ կոբւ, եւ կամ այլ ինչ. այլ մի միայն լանաք վասն խաղաղութեան եւ սիրոյ ազգիս՝ եւ բառնալոյ զատելութիւն:

Եւ հարցաւ Զամէան Յովսէփ Այալին թէ՛ աճէպ հայեմ'ը ասեմք թէ՛ տաճկեմ'ը. եւ նա պատասխանեաց թէ՛ տաճկեմ'ը ասելն միշտակ է. եւ ինքն եւս ասաց թէ՛ տաճկեմ'ը խօսիմք. կարելի է թէ հայեմ'ը չկողպող լինի, եւ սկսաւ խօսիլ:

Ճիւղէնդէ մայիս տիւր քի...:

Էջ 33-38.— Դատարկ:

Գ.— էջ 39.— Ի վերայ անշիւք միաւորութեամբ միաւորեալ մի բնութեան Քսի.՝ գոր դատանի Հայաստանաց Սր. Եկեղեցի:

Էջ 42.— Ի վերայ բղիւսան Հոգւոյն Սրբոյ որ ի հօրէ:

Էջ 45.— Ի վերայ պատուոյ եւ իշխանութեան Առաքելաց:

Էջ 47.— Ի վերայ անջատեալ հոգւոյ:

Էջ 48.— Ի վերայ մատաղի:

Էջ 51.— Ի վերայ ընդունիլ ժողովոյ:

Էջ 53-54.— Դատարկ:

Էջ 55.— Ո՛ր աստուածառէր եւ բարեւորեմ մերայ.— Բարեպաշտութեան ձերում զինդիբ իրեւ զհրաման բնկայեալ...:

Էջ 93-100.— Դատարկ:

Դ.— էջ 101.— Քաղաւած Բարդաւկանի՝ ի Կոնստանդնուպօլս.— Բարոյական աստուածարանութիւն բաղկանայ ի պատուիրանաց իրեւ ի կանոնաց...:

Էջ 159.— Յազագ խորհրդաց առ հասարակ.— խորհուրդն է նշան զգալի կարգեալ ի Քսէ. ի նշանակել եւ ի պատմաւոր զշնորհս:

Էջ 178-182.— Դատարկ:

Էջ 183.— Հատար երկրորդ.— Մեկ-Ուրբիս Առաքելական Հանգամանքն որ է Հատարամբն:

Էջ 213-214.— Դատարկ:

Զ.— էջ 215.— Համառօտ խնդիրք մայրաքաղաք արարեալ ի պէտպէս երեւելի եւ ընդունելի եւ ի հատատաւս հեղինակաց:

Էջ 234-236.— Դատարկ:

362

Հ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր.— 9

Կարսիկ (խարբերդ)

ՊՃԻՋ = 1377

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 24×16×7: էջ 694: Հանդա-
մանք լաւ. նորոգութեան ենթարկուած:
Թուղթ հաստ, դեղնորակ: Գրիչ՝ Աւան
Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ մա-
սամբ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև
մկանսոյ, միասին, 22-28 տող: Բոլորդեր
վարժ, բայց ոչ միատեսակ: Ուղղագրու-
թիւն տկար: Թոշնադիր գլխատառեր շատ
մը ճառերու սկիզբը: Պորանայարդ մը՝ էջ
1: Կաշիկազմ տախտակեայ, Գր. Պատրի-
արքի արձանագրութեամբ: Ստացող՝ Յո-
վանէս Արեղայ:

ԲՈՎԱԼՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Յաղագս հաւատոյ.—
Սկիզբն ջրիտառնէութեան հաւատոց մէջը-
տու թիւն է, զոր պարտ է ՔՀ.ին ուսուցա-
նել, ժողովուրդեանն...:

Բ.— էջ 13.— Յաղագս հաւատոյ.—
Նախ պարտ է իմանալ եթէ դին է ջրի-
տառնէութիւնն...:

Գ.— էջ 16.— Յաղագս Քի. մարմ-
նոյ մանու եւ խաչին, եւ ջրոյն որ ելն ի
կողմն, եւ վասն մկրտութեան յորմէ մաքրի
հաւատով եւ սիրով գործողք.— Զխոր-
հուրդ խաչին եւ աման Քի. մարմնոյն
գոտաւ ածելով անհնարին բմբռնէ զիս բա-
բանէցն հրաժէ...:

Դ.— էջ 34.— Յաղագս Բ իմութեան.
— Սոցայ Հեռեւեալք խոստովանութեան եւ
դոմարբնութիւն որդոյն Այ. անճառ միա-
սորութեան Այ. եւ մարմնոյն, մի բնութիւն
խրատեցաք...:

Ե.— էջ 55.— Սկիզբն եւ գլուխ ամ.
տաւեից է, տաւե Մեքեդեան եւ յայտնու-
թեան Քի. ...:

Զ.— էջ 58.— Պատմութիւն վասն հա-
յոց համընկաման եւ ար. համընթիմ Քի. եւ
պատկերին, որ մկաքնցաւ ի գատառապին.
— Ի ժամանակս Աւգոստոսի Թաղաւորին
եղիւ. աւետիս կուսին...:

է.— էջ 65.— Երանելոյն Յռահմու
Ոսկեքերամի առացեալ յօտը բարեկեցա-
նին, վասն սիրոյ եւ խրատ վասն պաշտոյ
աղօթից...: Տէր մեր Յա. Քա. եցոյց
մեզ, եթէ անհնար է առանց եղբայրսիրու-
թեան...:

Ը.— էջ 75.— Տճ. Բարսեղի առացեալ
յաղագս ողորմութեան եւ անողորմութեան.
— Մի ոք աղայարարաւ եւ անընտրողա-
կան ինչ մտաւ ժպրհեցի...: — Հմմտ.
Յ. Մանգակունեայ ճառք, Վենետիկ, 1836,
էջ 35:

Թ.— էջ 90.— Վարդան Վչու.ի առա-
ցեալ խրատ հոգեշնչ.— Արդ ով ցանկալի
եւ հոգեւոր ուստերք իմ եւ դատերք, զի
պարտք եւ հարկ ի վերա իմ կա, վասն հա-
ւատոյ եւ բարի գործոց քննութիւն տոնել եւ
ուսուցանել ամենեցուն...:

Մանօք.— Ժ Համարագրերը չկայ. կը
յաջորդէ ԺԱ.

ԺԱ.— էջ 99.— Վասն Որովայնամու-
լութեան.— Ով թէ քանի չար եւ մեծ կո-
րուստ է ախտ որովայնամուլութեան...:

ԺԲ.— էջ 108.— Վասն Զրկամաց.—
Ով ժողովուրդք Այ. եւ խորհրդական ծո-
նունդք վերինն եմք: Վայ ինձ եւ եղուկ
եմ ես...:

ԺԳ.— էջ 120.— Վասն Շնութեան.
— Վայ ամ. մարդկան որք եկին յաշխարհս
յայտ տնիծից եւ որք գալոց են զհեռ մեր,
ով հոգեւոր որդեակք իմ...: ... Ապա
ստոյգ վայ մեզ, զի այս Հաղար ու երկու
ձէն ամ է ի խաչելութիւն. Տճ. մինչեւ ի
մեզ, զոր գաւազանապաղ քարոզին մեզ
ամենայն սուրբքն եւ բնորեալ արդարքն
Այ. ...:

ԺԴ.— էջ 130.— Տեսիլ Սր. Վարդա-
պետին Հայոց Յռահմիսի որ մակաման
կնչի կոզեռն.— Դարձեալ թիվի հալոց ՆՀԸ.
[= 1029] եւ ի Թաւառութեան հոռոմոց
Վասիլն, եղև եւ հաւար նշան յերկինս ստո-
կալի եւ բարկութիւն ի վերայ ամ. արարա-

264

սիրութիւն եւ անհնարին շար է քան զամ.
շարութիւն... Հմմտ. Մանդ. էջ 52:

Մամօր — Այս ծառին մէջ փոքրիկ
թւրտտներ կան երկու տեղ, էջ 265 եւ 266:

Լ. — էջ 275. — Վասն սիրոյ եւ մա-
խամաց եւ մախաման. — Ոչինչ պիտոյ են
յաղպայ սիրոյ նորադոյն ինչ խնդիր... —
Հմմտ. Մանդ. էջ 87:

ԼԱ. — էջ 287. — Վասն չքամբասելոյ
եւ չդատելոյ գրհամանայ եւ զվարդայտելոյ.
— Մթերք սղոյ եւ աղջամուղ տրամութեան
դիզեայ ի վերայ իմ կուտին հանապաղ... —
Հմմտ. Մանդ. էջ 79:

ԼԲ. — էջ 308. — Վասն երկիւղի եւ
զգուշութեամբ ի Սբ. հարիւրդմ մերձեմա-
լու. — Սոսկան ոսկերք իմ զոգութեամբ,
սարսափէ անձն իմ հրացեայ... — Հմմտ.
Մանդ. էջ 158:

ԼԳ. — էջ 329. — Թուխք վասն յիսա-
պահաց եւ քիմախամաց. — Ահնդ անա-
րէնութիւնք եւ սաստիկ շարութիւն տեսա-
նեմ գոխապահացն... — Հմմտ. Մանդ.
էջ 100:

ԼԴ. — էջ 345. — Թուխք վասն սակաւ
ինչ գաղութեամ գոր ոչն աղաշխարհմ.
Անկարծ դողանայ եւ աներեւոյթ յախշտակ
զմիտս մարդկան տառապան եւ մերժեալ հանէ
յերկիւղն Այ. եւ մտաբուցանէ զպատուե-
րանս նորա, եւ իբրեւ ըմպունէ զամ. խոր-
հուրդս եւ զգայարանս նորա, եւ ապա պա-
տրուակէ ի ճշմարտութենէ զսիրտս նորա,
եւ սերմանէ զորոմն անաւրէնութեան... —
Հմմտ. Մանդ. էջ 106:

ԼԵ. — էջ 355. — Թուխք միջիարու-
քեամ վաղանմելոյ յաշխարհէս. — Հայեա
դու ի յոյսն վերին որ ինկալը եւ ի խորս
խաւարին ոգոյք... — Հմմտ. Մանդ. էջ
168:

ԼԶ. — էջ 376. — Պատմաւ Առաջա-
ւորաց Պառաց. — Արդ Առաջաւորաց պատ-
ճառք բազում են, բայց զսակաւն ասացուք
ուսումնասիրաց...:

ԼԷ. — էջ 393. — Երանելոյն Արա Եփ-
րեմի հարիմ Ասորայ մերթալեմ, ասացեալ
մտա ի մեծի աւուր վարդապետին, յԱյլա-
կերէլյումն Տն. մերայ Յիսուսի Գրիստոսի.
— Յերկէր հունձք եւ ուրախութիւն...:

ԼԸ. — էջ 418. — Յաղագս Նաւակատ-

եաց Սուրբ Խաչին. — Արդ ծագեցէ մեղ
արկուտին ի բարձանց...:

ԼԹ. — էջ 430. — Յաղագս Ամգրէի
Առաքելոյն եւ մարին սեմնելիեացն, գոր ա-
րար եցայ յաշխարհմ մարդակերաց, ի ձե-
ռն ի Մարէի մեղս քարոյ եւ առաքեալ. —
Յետ համարանալոյն Տն. յերկինս եւ զՍբ.
Հոգին ասացալ...:

Ս. — էջ 466. — Խաւս Գրիգորի Նա-
րեկացոյն մաղբան ի Սուրբ Ածածին. —
Ինչ արդ ի վերայ այսպանեաց յուսահատու-
թեանց...:

ՍԱ. — էջ 471. — Վկայարանութիւն
Արդիւնէի որ վկայեցաւ ի Շիքար քաղա-
քի. — Աստանաւ սկիզբն արացուք պատ-
մութեան սրբոյ վկայեա Արդմեհա, որ
թարգմանի ծառայ Այ. Եւ Յամի եօթն հա-
րիւր թուականութեան յունաց...:

Մամօր — Տարբեր գրչով է, թէն յու.
րոյրգիր, նախընթացէն քիչ մը փոքր:

ՍԲ. — էջ 498. — Խաւս ի յամ. Ժա-
ղով տուաի Սրբաց Գառամնցն, Միսինոսի
վարդապետի եւ կրամաւորի ի խնդրոյ Ժա-
ղովին, ի միմի քաղաքին Սիքատիւս.
— Զմեծ ղթութիւն Այ. եւ զմարդասիրութիւնն
տեղի միշտ պատաւ հրաման ընկալաք յաստ-
ուածաշունչ զորոց...:

էջ 536. — Վկայարանութիւն Սրբաց
Գառամնց. — Ընդ ժամանակս Լիկիանէ
Թաղաւորի Լր հայածումն մեծ քրիստո-
նէից...:

ՍԳ. — էջ 550. — Վկայութիւն Սրբոյն
Սարգսի Զաւրավարի եւ որոյն մորա որոյ
անուն մորա Մարտիրոս՝ քարգումի վկա,
եւ այլաց զինուորաց, որք ընդ մատ վկաե-
ցին յաւուրս ամբարիշտ քաղաք(ի)ացն
յունաց եւ պարսից Յուլիանոսի եւ Շապու-
հա. — Ի ժամանակս Թաղաւորութեան հռո-
մայեցոյ մեծին Կոստանդիանոսի...:

Թարգմանեցաւ ճառս ի յասորոցն ի
մերս ի ձեռն Միխայիլ որումն կրանաւոր
Գահ. ի ասորոյ, եւ յարմարեցաւ ըստ կար-
դի, ի մերումս լեղուի, շարադրութեամբ ի
Ներսիսէ Կաթողիկոսէ հայոց, ի Թուական-
ութեան հայոց ՈՅ, որովք հայցեմք զըն-
թերցողոյ եւ զզաղափարողոյ յիշել զաշ-
խատեալն իմ ի սմա աղաւթիւք առաջի
Այ. յաւուր ասունք երանելոյս եւ զբանս

դասյ յիշատակի զրեւ յիւրաքանչիւր զըր-
եանս ընդ հայցեմ:

ԽԴ.— Էջ 582.— Հարցումն եւ պա-
տասխանութ Սրբոյ Գրիգորի եւ Հրեշտա-
կին:— Սուրբ Գրիգոր զբառասուն տիւ եւ
զբառասուն զիշեր հաց ոչ եկեր եւ ջուր ոչ
չարբ...:

ԽԵ.— Էջ 598.— Խաւսֆ Փիլոնի ա-
սացեալ յաղագս Հարցաճնուրքեան.— Ի
սկզբանէ արար Ած. գերկինս եւ զերկիր եւ
երկիր աներեւոյթ եւ անպատրաստ էր խո-
ւար ի վերս անդրնոց, եւ Հոգի Այ. չբէր
ի վերայ ջուրց: Զինչ է սկզբանս. իսկ՝
զՀայր ասէ, բան՝ զՈրդին, եւ էն՝ զՀոգին
հաստատէ. այս է իսկզբանէն...:

Արդ բանի բուռոյց Տէր Ած. զամե-
նան ծառս գեղեցիկ, բայց անդ, յաշխար-
հին, որ են անուանք այտոքիկ. ձիթենիք՝
կանաչատերեւ կարմրաբեր, խնձորիքն,
նոնենիքն ծաղկեալ, բուսակէն՝ պարարտ
անուշահոտ մանրագոյնք, զաղջր արգա-
կաղինքն, լայնատերեւք խնձորտերեւ թղե-
նիքն, տանձիքն զաղջրահամք, զաղջրահամ
ոսկեկեւղիք, անուշահոտ ծիրանիքն, եւ դե-
ղեցկաղոյնք դամոնիքն, շիտակք ամրա-
ւենիքն, զաղջրահամք արմաւենիքն, վախ-
լուչ ծաղիկք. ճապոնիքն, եղջերունիք,
հոնիքն, եւ խոռոյնք, թթենիքն, եւ բախ-
նիքն, նշենիքն, զնարուսքն, սորբիքն,
կղտինոք, սոսն, բազասմին, կաթարդեն,
տաւախին?, մուրան, ռաւն, կաղամախն,
ճշգրտենիքն, ուռիքն, մայրն, սոճն, սա-
րոնն, եւ սմնակն, եղեւնափայտն, դին, եւ
մաքին, դղբին, մանիկքն, աճրենիկքն,
սնձնիքն, տարսիքն, եւ վխիքն, մորենիքն,
ծորենիքն, հասկիքն, եւ հասկենիքն, պծե-
խենիքն, եւ կուենիքն, կոտնիքն?, զիր-
մանիքն, դերմաստիքն, յաւք, տիտնիքն,
գորդոշն, լուսինն, կապառաշն, որդնա-
փայտն, որդն, բարունակն, եւ ապա ծառն
կենաց ի մէջ զբախտին:

ԽԶ.— Էջ 606.— Խաւսֆ Մով[ս]էսի
եփրպոյ[ա]լիարմ.— Մոռն կենաց զոր պա-
հէին սերորէնք, բերորէնք, եւ հրեղէն
սուրն, այս ինչն է, աստուածութիւն...:

ԽԷ.— Էջ 614.— Տճ. Նիսիւի յաղագս
կրկին վիմացն.— Երկոտասան վէճքն որ
եկին ի դետոյ անտի, ի նմանութեան երկո-

տասան ստաբիլոցն...:— Հմմտ. Եղիշէ,
Մատենապարտիթինք, էջ 168:

Էջ 614.— Ի մեղս Նիկիտացոցն դառ-
նակ ի Մերմոզոց.— Եւ եկաց Արարհամ ամս
ն եւ ծնաւ դիւանակ...:

Էջ 615.— Ի Մերմոզոց.— Յորմէ հետէ
րնկալ Արարհամ դաւախիս, մինչ զի եմուտ
ժողովարդն յնիկատոս, ամբ բձն, ...:

Էջ 616.— Ի անյն Մճ.— Յուդայի եղեն
Գ որդիք...:

ԽԸ.— Էջ 616.— Խաւսֆ Աթանասի Ա-
ղէքսանդրո չայրապեւ, ասաց. Յաղագս
Մեծի Նշաբաթին.— Եթէ պարտ է ամենայն
հաւատացեալոց միահամուռն ճաշակել զմեծի
տէրունական յշարաթին զհաղորդն...:

ԽԹ.— Էջ 617.— Խաւսֆ Յոսիման
Ոսկեքիւրաւ.— Ի Կոնկաց Գրոց.— Որ ոչ վե-
րադրէ դամենան բան արարածոց, այն-
դիսին ջուհուա է...:

Մ.— Էջ 619.— Մրանիւյն Աթանասի
իպիսկոպոսի, առ այժմոսիկ այժ ասեմ եթէ
կրամամու Այ. գործի բարի եւ չար.— Իր-
բեւ կայնէ մարդ զհաւատս եկեղեցոյ...:

Մամթ.— Ասկէ յետոյ համարադրե-
ր են երեւի յուսանցքներու վրայ, հաւա-
նարար կտորներ ըլլալով կարծի միջոցին:

Էջ 622-3: Սրբոյն Գրիգորի Լուսա-
ւորչի ասացեալ է.— Եւ յորժամ Ած. արար
զմարդն, զԱղամ գմբ նախահայրն...:

Էջ 644.— Ընդդիմաւարտ դիւաց այս
նուագ աղաւթից, եւ դիւատարաւս ջրմմա-
տագնապ այտուտարութեանց Ավ. փարա-
տիչ.— Արդ այսբանացս անբոյց հրաշքս
հանդերձել Հայր ամենաստեղծ, անուն ա-
հօր...:

Էջ 647.— Համառատ ծաղովեալ ի կա-
ռնաց սրբոց կարց. Զնիկիմանու կռնածոց.—
Որ զչորեղարաթ կամ զուրբաթ կամ
զԱռաջուտոն...:

Էջ 670.— Կռնոց գգուշաւար բանամա-
յից.— Գահանայից պարտ եւ արժան է
որութեամբ սպասաւորել...:

Էջ 688.— Յոսիման Ոսկեքիւրաւին,
Յաղագս տեղամնի կռնածոց կարգաւորաց
որ գամ ի խոտովանութիւն.— Եթէ ոչ
աղդեկցութեամբ սատանայի անկանիցի...:

Էջ 693.— Դաւանութիւն առ Ած.—
Արդ պարտ է ճշմարիտ դաւանողին հաւա-
տալ զԱծ. անեղ եւ անմահ հուրիւն...:

Ջոր մեք կարճ եւ համառաւ զրանս շարադրեցաք սիրողիկ բանի, ի փոռս Այ. Հաւր: Վասն որոյ սիրով ընկալ զի ոչ էր ժամ տեղի ընդ երկար շարակարգել զպատահառս բանին: Եւ յիշեալ յաղաւթ սպա(սա)ւոր բանին:

Մամոթ.— Կր յաջորդէ երկու թերթ սյաւսանակ՝ տարբեր նոր թուղթ:

Յիշատակագրութիւնք.—

Ա.— Գրիչ Ասլամ Գպրի.

1.— էջ 162.— Ձմեղաւոր եւ զանաթան սուտանուն գրիչս զԱսլան Գպրիս, որ կարդայք մեղաց թողութիւն:

2.— էջ 287.— Ձմեղաւոր եւ զանաթան սուտանուն Ասլան գրիչս եւ զվարդապետն իմ զՅովանէս արեղայն որ կարդայք թողութիւն խնդրեցէք յԱյ. ամէն:

3-6.— էջ 329, 354, 393, 429. զրեթէ նոյն նախորդին հետ:

7.— էջ 465.— Փառք Ամենասուր Երրորդութեանն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Գրեցաւ Ճառնորտիս ի թրվականիս հոռոց ՊճիՉ, ի գուառիս որ կոչի Պադրերդ, ի յայարակիս որ կոչի Կասրիկս, ընդ հովանեաւ Սր. Ած. ամենին: Գրեցաւ ձեռամբ քաղմամեղ եւ անարժան գրչիս, սուտանուն Ասլան գպրիս, ի վախտումն վարդապետին իմո Յովանէս արեղայն, յիշատակ իւր եւ ծնողացն իւր, հաւրն Մանկուսաւորին եւ մաւրն Մամխաթունին, որ հանգուցեալ է ի Քս.: Որ կարդայք կամ աւերինակէք մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յԱյ. եւ ինձ քաղմամեղ գրչիս Ասլանիս,

եւ հանկուցեալ մաւրն իմոյ Աֆէնդաւորիս, յին, որ կարդայք մեղաց թողութիւն խնդրեցէք յԱյ. ամէն:

Ներքեւը տարբեր գրէ:

Ձմեթին կազմող սորայ մէկ մեղասոր յիշեցէք ի Քս. եւ Ած. զձեզ ամէն:

Բ.— Ստացող Յովնամնէս Արեղայնի

1.— էջ 34.— Ջամ. բարեաց տարտամ եւ դամ. մեղաւք փարթամս, յերեսս անդ[և]ալ կողկողանամս զհեղուկ Յովանէս Արեղայս զիս յիշել յաղաւթից ժամս:

2.— էջ 582.— Ընդ որս եւ ես Յովանէս արեղայս սղաչեմ զձեզ յիշել զիս յաղաւթս ձեր:

3.— էջ 644.— Քս. Ած. ողորմի ստացողի զորոյ Յովանէս արեղայն հոգոյն եւ ծնողաց իւրոց հաւրն Մանկուսաւորին եւ մաւրն Մամխաթունին, որ կարդայք յիշեցէք ի Քս. եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէք ի սրտիս եւ Ած. զձեզ յիշէ:

Գ.— Ջամագամագ.—

էջ 1. խորամագարի խորշին մէջ, կրնայ պատկանիլ ճկարողին.— Եսայի յիշեցի ի Տէր:

էջ 376, մամբ բոլորգրով.— Ձմեղաւոր եւ զանաթան գրիչս յիշեալ ի Տէր Ած. որ Ած. ողորմութիւն առնէ ինձ մեղաւորիս եւ ձեզ որ յիշէք:

էջ 470, եղծուած յիշատակագրութեամ մը մերքեւ ամվարժ գրով.— Հայր մեր... Գրեցո Հայր մեր կինքս ի թոյն հայոց ՌժԹ սկկդե:

363

ՔԱՐՈՂԱԳԻՐՔ (ԱՄԱՐՆ ՀԱՅՈՐ).— 3

Դ Ր. Տ Ա Թ Ն Ի Ա Յ Ի

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24×16×9: էջք 810: Հանդամանք, ճշնոտի եւ ցեցակեր եւ թերիչ, ալլ եւ ճրնաիթ օրինակ: Նորոգութեան ենթարկուած է: Թուղթ բամպակեայ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զվանդանները կար-

միր, մտացեալ սեւ մեկնով, միասին, 39-47 տող: Բոլորգիր վարժ. կայ ետքէն աւելցուած նորարդի մաս մը, էջ 297-302: Համառատագրութիւնք չափազանց առատ: Կարմրադէժ պարզ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր քառորդի սկիզբը, սկսեալ ԽԾ քա-

բողին, էջ 219բ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Դատարկ թուղթեր աւելի նոր տեսակէ, էջ 59-61, 295-61, 515-61, 521-2, 533-61, 581-2, 725-30, 735-40, 769-76, 807-8:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Յամգն է Երկրորդ Հատորի Քարտեր:

էջ 19.— ճՁԶ.— Նորին Սերբոզեամ ի բարեյաղք մահատակն եւ ի Կաթողիկոսն՝ սուրբն Թէոդորոս:

Եւ յիշատակարան Գրոց:

էջ 23.— Բ.— Ժ բանեան արիմաց. եւ եմ Տէր Աստուած քն:

էջ 797.— ՃՁԶ.— Նորին Գրեգորի Աշակերտի. Սերբոզեամ զքերքաբար ի բարեյաղք մահատակն եւ Կաթողիկոս, Սուրբն Թէոդորոս:— Ջանդիսաբերացն նա—հատակութիւն տաւախմբելի է...:

Յետմազոյն Յիշատակարանս իսկ.

1.— էջ 809. բոլորգիր, թԿ. 1599.—

Ջիւերջին տապող սր. տառիս, զմահ—տասի Բարամն, որ տապալ գաւ ի հայկ—րն:ից իւրոց եւ ի յարդար վառատակոց իւ—

րոց, յիշատակ հողոյ իւրոյ եւ ծնողացն եւ ամ. արեան մերձաւորացն, ամմէն:

Զապմեցաւ սր. գիրքս ձեռամբ անար—ժան սուտանուն Ըստակէն(*) Արեղայի. որ անունն եւ գործն ոչ: Այլ դու մի բերան ողորմեա՛ տաւ. Ած. առտա է ի տուրս բար—եաց, մեկ եւ մեկ ողորմեացի ամէն: Թվ. ՌեւԸ:

(*) Որ եղեւ վղղոտ. ճշտ. եւ զարդ ու—նապատի յետոյ:

2.— էջ 810. բոլորգիր, թԿ. 1645.—

Ջիւերջին տապող սր. գրոցս զԹօփայ Սաֆարն, եւ կողակիցն իւր զՄարիամն, եւ զԾաղկեայ դուտոր եւ ուղիքն իւրեանց ող—Տէրոնն, եւ զարկաւազ Գրեգորն, եւ զգրո—տերքն իւրեանց, զձմէնփարի, եւ զՍան—դուխտն, Ած. իւրեանցն բարի յիշատակ ա—բասցէ, եւ զիւրեանքն խաղաղակաւ կենօք պահեացէ մինչեւ ի խորին ծերութիւն, եւ յետ ատրի կենացս արքայութեան արժա—նաւորեացէ Քս. Ած. մեր, որ է աւրհնեայ յաւիտեանս, ամմէն:

Եւ զՋիւերջին զԿապուղոս յիշեցէք. զի եւ Ած. զձեզ յիշեացէ ողորմութեամբ իւ—րոք. թվ. ՌեւԹ:

364

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 25×17×1: էջք 210: Հանդա—մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Դրութիւն՝ խորադիրները եւ քնարանները յաճախ կար—միր, մնացեալը սեւ միւսնով, երկսիւն, 35 տող: Նոսրադիր, մէկէ աւելի դրիչնե—րէ: Համառօտագրութիւնք բաւական ա—ռաւ: Կազմ կիսակաշի խաւաքորտեայ:

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Բարդուղիմէոսի Քարոզ.— Թաղաւոր ռմն ունէր ակն մի ոյժ պատ—ուական...:

էջ 8.— Քարոզ Մննդեանն ի բանն որ աւել. Բոնն մարմին եղիւ.— Առնն իմա—տունքն...:

էջ 26.— Քարոզ Սք. Ած. ամմին. Ե—զիւ մա իբրեւ զմա շահաբեր որ ի հեռա—տանէ ժողովէ զմեծութիւն.— Ասնն իմա—տունքն...:

էջ 59.— Քարոզ վասն լեզուի, որ ա—ւել Սաղմոն. Մեան եւ կեանքի ի ձեռն լեզուի.— Որպէս յօժարի մարդ...:

Մանթ.— էջ 115էն անդին այլեւայլ մեղաններով դրուած, զանազան հաստուած—ներ, հարցումներ, եւայլն:

էջ 177.— Բարդուղիմէոսի Քարոզ ի բանն Սողմոնն որ տու. իմաստութիւն շին—եաց իւր տուն...:

էջ 185.— Քարոզ Տիրատուրի ասաց—եալ Մաղկապարդի ի բանն Մատթէոսի 21

Գլխ. Ա.: Իրքեւ մօտ եղեմ յեմ. . . : —
 Յորժամ պատմեաց Աւետարանիչն. . . :
 էջ 197. — Դարձեալ Մաղկաղարդի

Կարագ Տիրատոյ: — Ուրախ լիւր յոյժ
 Զուտոր Սիւնի. . . : — Գայեառ եւ Հրաշակ
 է մեկ տօնս այս, ո՛վ եղբարք. . . :

365

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՑԵԱՑ. — 2

Գ Ե Ո Ր Գ Վ Ա Ր Գ Ա Պ Յ Ց

Տեղի

1299

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24 x 17 x 4: էջք 476: Հանդու-
 մանք յաւ, նորոգութիւն կրած: Թուղթ
 լամպակեայ: Գրիչ՝ Վարդան: Գրութիւն՝
 խորոյրիները եւ մասամբ զխորոյրիները
 կարմիր, մնացեալը սև մեկանոյ, միասին,
 33 տող: Բոլորդիր կանոնաւոր: Համառօ-
 տապրութիւնք բաւական առատ: Փոքր խո-
 տանադարձ մը, էջ 3: Նկար մը, բաղմա-
 դոյն, էջ 2: Կաշեկաղճ տախտակեայ, դե-
 րակաշակ, հինգած: Ստացող՝ Կոստան-
 դին Արշիպիսկոպոս: Յիշատակագիրք. —
 Ա. Գրիչը: Բ. — Ստացողը: Գ. — Կոստանդ
 եպոս. Կեսարիոյ: Դ. — Կերակոս Թովո-
 բանցի, 1489: Ե. — Յովհաննէս Մարեցի,
 1541: Զ. — Գրիգոր Բաբուն, 1573:

Մամօք. — Ձեռագիրն նախապէս ցու-
 ցակադրուած է Միւրմէհանի կողմէ. Տես
 Ա. Հատոր, Վեհետիկ, էջ 308:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3. — Համառատ ժողովումն Մեկ-
 նուրեմն Սր. Մարգարէիմ Եսայեա ի լու-
 սաւոր մեկնաց Սրբոյ Հարմ եփրեմի.,
 Յոնանմու Ոսկեքերամին եւ Կիւրդի Աղեմ-
 տնդրու Հայրապետին, Հրամանաւ Տմ.
 Հայոց Հիւրմոյ, Գէորգեա Վրդ.ի արար-
 եալ. — Մոծուկ մէկս եւ անյայտ են բանք
 աւրինացն եւ մարդարէից, վասնզի առա-
 կաւք եւ աւրինակաւք ծրարեալ ունին յինք-
 եանս զխորհուրդ Գր. . . :

էջ 243. — Նրկարդ Հատոր Համառո-
 տիս. Տեսիլ Ջորճտամեաց Ամապատին
 կամ Հարաւոյ. — Ի ներութեան եւ անձկու-
 թեան: Զի բարս անասնոց կալան յանձին,
 յորոտանիս կոչէ զնոսա. . . :

Մամօք. — Լուսանցներուն վրայ հե-
 տրդեալէն նշանակուած են, Յռն., Եպիփան.
 եփր. Կիւրդի, Ամաքան., Եւագր, Սարգ.,
 Արամ., Գրիգ.:

Յիշատակագրութիւնք

Ա. — Վարդան Գրիչ.

1. — էջ 159. — Ջոռուստ Գր. զՎար-
 դան աղայեմ յիշել ի Տէր:

2. — էջ 243. — Ջորտաւոր բանիս
 զՍրբազան Արշիպոսն զՏէր Կոստանդին,
 աղայեմ յիշել ի Տէր: Եւ ընդ նձին ըզնր-
 տառ վեցուն Գր. զՎարդան. եւ յիշելոց
 սորմեացի Գր.:

3. — էջ 409. — Ջառացաւդ սր. եւ
 տառուածային երգարանին զՏէր Կոստան-
 դին Արշիպիսկոպոս աղայեմ յիշել ի Տէր:
 Նանի զանարտան ծառա Տն. զՎարդան Գր.
 յիշելէք ի Տէր, բանդի եւ զուր յիշեալ
 յիշէք ի Գր. Յս. ամէն:

Բ. — Ստացող Կոստանդին Եպս.ի. —
 Թի. 1299

էջ 469. — Նախորդ յիշատակա-
 րան անմիջապէս մերժեալ, բայց գիրն ու մե-
 լամը բոլորովին տարբեր. — Յամի եւթն
 հարիւրերորդի, քառասներ(ը)որդի, ութն-
 րորդի, թուականիս Հայոց, ի Թաղաւո-
 րութեան Հայոց Հեթմոյ բարեպաշտի եւ
 քրիստոսաւորի, զրեցաւ զիրս յաղթաւոր-
 թենէ անարժան Հոգոյ եւ ծառաի ձեր Կո-
 տանդեա անարժան եպիսկոպոսի, որ եւ
 յերևանեալ աղայեմ զառաւանդաւոր ըն-
 թերձողս յիշել սրտի մտաւք ի Գր. Յս.
 Տէր մեր, եւ ինքն Տէր Գր. մարդասէրն
 զմեկ յիշեցէ, եւ նմա վառք յախտեանս
 ամէն:

զոր զսա Լըզաց մեծ բարունիս,
 Է Սուրբ Ուստո Սանահ[ն]իս,
 զմարդարէս Սուրբ զՅնայիս,
 վասն անպիտան Յոհաննիս:
 Ես աղաչեմ զՀայրն երկնային,
 զանեղ Որդին եւ զՍուրբ Հոգին,
 որ պարզեւէ զանճառ բարին,
 Ղուկաս անուն մեծ բարունին,
 եւ իւր ծնողացն Ամիրասաթին,
 եւ իւր մաւրն Թանկադիգին.
 որպէս զովեմք զհայրս մեր բարի,
 որ զովութեան է արժանի,
 ուս է նման առաքելոցն,
 սայ Համայնարզ մարգարէիցն,
 սայ զաստիկից Հայրապետացն,
 սայ աթոռակից մեծ բարունացն,
 սայ աստիճան բահնայիցն,
 սայ պսակ սորկաւաճաց,
 սայ սիրեցեալ Թադաւորաց,
 մեծայմեծաց եւ իշխանաց,
 սայ ցանկալի է Հրեշտակաց,
 սայ ըղձուլի է կուսակաց,
 սայ աւրինակ ճգնաւորաց,
 սայ դարձուցիչ մոլորելոց,
 սայ է կանկնիչ զուրբելոց,
 սայ արեգակն մէջ արիսարհի,

սայ է լուսին հնդկտասնի,
 սայ արուս[ն]ակ առաւաւտի,
 սայ նման է ի յամպի
 ցաւդ քաղցրաբեր ի վերայ երկրի:
 Ես Յոհան[նէս] Մարեցի,
 զայս սակաւ բանս զրեցի.
 ձեզ եւ ի [մեզ Տէրն] ողորմի,
 աւուր մեծի դատաստանի.
 [Ամէն] Ամէն եւ եղիցի:

Զ.— Գրիգոր Բարունի.— ԹՎ. 1673
 էջ 470, քիւ Դ յիշտաւարամին մեր-
 քեւ, մատարցիր, մասամբ կորած.—
 փափականաւք ի քեզ եկայ,
 անտես [ը]անին, տեսաւդ եղայ,
 դուղայքաղաք կարի կոչայ,
 ընակութիւն միշտ ... նայ:
 Տէր Գրիգոր բարուն կոչայ,
 վարդապետաց քաջայլերայ.
 խարխիս ... կայ,
 ուսումնասէր ...
 սայ անարժան աշակեր[տիս]
 ...[ա]նուն Յովսէփ կոչիս,
 ծառ ... կտակիս,
 Սբ. մարգար ... իս:
 ԹՎԿՆ. ՌԻԲ,

366

Դ Ա Տ Ա Ս Տ Ա Ն Ա Գ Ի Ի Ր Ք (ԹՅՐԻ).— 5

Մ Ե Ի Թ Ա Ր Գ Ո Շ

ԼԵԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24x17x2: էջք 246: Պրակք

Զ—ԺԼ. Հանգամանք, ոչ զոհացուցիչ, խո-
 նաւութենէ վնասուած, սկիզբէն եւ վեր-
 ջէն պակասաւոր, կարգ ղ թերթեր կար-
 կտուած: Թուրք հնաստիպ, բաժակեկեայ:
 Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, մնաց-
 եալը մասամբ ժանգաւոյն եւ մասամբ սեւ
 մեղանով, միասին, 25 տող: Բոլորգիր կա-
 նոնաւոր, հնադրոշմ: Կարծրագիծ լուսան-
 ցապարզք իւրաքանչիւր յողուածի կից:
 Կագ՝ կիսալաթ, խաւաքարտեայ:

Մամբ.— Այս ձեւագրի մասին տե-
 ղեկութիւններ տրուած են Բաբգէն Սպիւ-

կոպոսի կողմէ, Հանգես Ամսօրեայի մէջ
 (1926, էջ 137—8):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— ԺԻ.— Հայր եթէ ոչ կամիցի
 ունել եպիստրապէս? որդւոց իւրոց եւ մե-
 ռաւ ոչ յորդուցն, իշխանութիւն է մաւրն
 ժառանկել զնոսին:

Մամբ.— էջ 1—4 սխալ տեղ դրուած
 են վերջին կազմին ժամանակ. շարունա-
 կութիւնը կը զսնուի հատորին վերջը, էջ
 235—239. կանոնաթիւք 25: Յաջորդ յոգ-
 ուածով կը սկսի բուն Դատաստանագրքը.
 Նախորդները ամբողջ կորած են:

էջ 5. — Խէ. — Յաղագս Եպիսկոպոսաց, չճշմարտութիւն զոք յիւրացն արտաքին կրօնաց եւ միաբանութեամբ այնոցն. — Զի ոչ է պարտ եպիսկոպոսին եղբար կամ որդւոյն... — Հմմտ. Բաաստմեանց, էջ 126, յոգ. 1Ա:

Յոգ. Ծ-ԾԷ իմկած եմ:

էջ 7. — ԾԸ. — Յաղագս դատաստանաց բաւրաստագաց զիայր կամ գմայր. — Որ բաւրաստէ զհայր իւր... — Հմմտ. Բաաստ. էջ 339, յոգ. ԻԵ:

Յոգ. ԶԵ-Ղ իմկած կորած:

էջ 24. — ՂԱ. — Յաղագս դատաստանաց վաճառագաց եւ գնողաց տամ. — Եթէ վաճառիցէ ոք տուն բնակութեան... — Հմմտ. Բաաստ. էջ 363, յոգ. ԿԳ:

էջ 52. — ՃԻԴ. — Լուսանցքին ծառութեանց կէտն է ընդդէն տարբեր գրով. Եփրատն պատմութեան էջ:

էջ 179. — ՄԾԱ. — Յաղագս դա. Որք յաւարէ վաճառաց. — Եւ վաճառեալ Լա դնեալ գաւար՝ ոչ դարձցի անդրէն իւր ըզգողացեալն... — Հմմտ. Բաաստ. էջ 442, յոգ. ՃԼ. — Ինչպէս կր տեսնուի մեր կատարած համաժառութիւններէն, այս ձեռնա-

գրին յէջ ալ Կանոնները միայն կ'ընթանան: Հմմտ. Բ. Հասոր, 1953, թիւ 157, էջ 81:

Արեւմտ յաղթող քաղաքաց կոստանդնուսի. Թեոդոսի եւ Լեւոնի: — Զարեհն բարի Է զճշմարտութեան Տէր Ած. Ի սկզբանէ եւ մարդոյն... — Հմմտ. նոյն, էջ 141-2:

էջ 181. — Ա. — Վասն ժառանգութեան րնիցից հարց: ... — էջ 187. — ՃԾԱ. — Վասն որ կորուսանէ իրս ի հոգեւորում:

էջ 188. — Վասն մոյմ խորհրդաց:

Ա. — Վասն ժառանգութեան. — Այր ոք եթէ մեռանի, եւ ոչ զըրէ կտակ եւ թողու որդիս, արուք եւ էզք միապէս ժառանգեան, եւ Եթէ զըր կտակ ժառանգեցողանէ որդւոց իւրոց որպէս եւ կամի... — Հմմտ. նոյն, էջ 142:

էջ 234. — ՃԽԵ. — Թէ մի որդի է մարդուց եւ մեռանի զինի հաւան, հաւան տա աւերիս առնուլ մար որդոյն ք մասն ի ժառանգութեանէն...

էջ 239. — Արեւմտ Ամաղիքի ի ձեռն Մովսէսի յեկից Գրաց. — Ա. — Լա եմ Տէր Ած. քո սր հանի զգեղ յերկրէն եղկապապոց ի տանի ծառայութեան:

367

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՍԱԿՎՈՐԱՑ. — 1

Փ. Բ. ՏԱԹԵԼԻԱՅԻ (1405)

Ա. փրկիչ (Նրասաղեմ)

1785

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×19×4: էջք 760: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Մատթէոս Արք. Ապուշեկցի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլիսագիրները կարմիր, մնացեալը սև միջանով, երկսիւն, 30 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք շատ ստուտ: Գունաւոր սկզբնատառք ընդհանրապէս թույնագիր: Խորանագարը, էջ 5: Նկար մը, էջ 2, Գր. Տաթեւացի բաղմած, առջեւը 6 երկտառաւր վեղարաւորներ ծընրադիր, մին՝ բացուած դիրք է ձեռն: Փառակազմ, ոսկեղծ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3. — Ցամկ է նախեղանմի եւ Առաջին կրօնանիւն:

էջ 5. — Նորիմ երգանիկ եւ երանաշնորհ Սք. Հօրն եւ անշաղք հեռեսորի եւ խորագնազցեստ ճգնաւայր: Ուրուց յուսուարչի շայնոց, Գրիգորի հուսմեմի, Լուծմամբ դժուարիմաց բանից, եւ քաղուած Սաղմոսացն Դաւթի ի Սքոյն վարդաւառ: Մեկնութեմէ յայժ պիտանի շարագրութեամբ:

Յայտ իմ Յս. Բս. օգնեալ անգորիս, եւ Հագիղ Սք. Ած., գորացալ գտկարս ի

գործս բարի. և գտնեալս իմ դու ի կատարումն համ ի փառս քոյ. Հագիդ Սք. Ած. Բշմարիտ օգնես իմն՝ առ քեզ աւարտեալ գիղիցիկ պիտանի բանիս:

Մի է Ած. ընդդէմ թաղում տառուածոց . . . :

Էջ 14. — Սաղմա ի Դաւիթ : — Երանեալ է այր որ ոչ գիտաց. ի վերայ յայմ զ իրս Հորանելի է . . . :

Էջ 639. — Քարոզ Քառամայից, ի բաճրն ար ատէ. Քառամայք քոյ զգեց[ց]ին, և այլն :

Մեկնութիւն վանական Վարդապետի :

Քահանայն Հայր է աշխարհի, աշխարհն փոխանորդ Քս. ի . . . :

Յիշատակարան Հեղինակի. — Թիւ. 1405

Էջ 749. — Ընդ որոց վերջինս ըստաւրաց, և խնդրուց ըստին, պիտակ առնուն կոչեցեալ Գրիգոր, մեղաներկ անձամբ և տրխեղծ մատմբ, մերստին Հատաբեկի գրադուածոյս Մեկնութեան Սաղմադն Դաւթի ի նեղ և ի ստորաստղեակ մամանակին, որում ըստակալն Թամուր, Խայրատնութեամբ վերին խնամոցն, տիրեալ թաղում աշխարհի, և աւերեալ կործանեալ տաղապիտցի գլորով տեղին ի յայտմամբ ՊՄԴ Թուրի :

Եւ պատճառ մերստին շարժութեան գադուածոյս. նախ՝ Մեծին Վարդանայ Համատու և խորին տեսութիւն, որ անյայտ մնալով միշտ, Հոգացայ յայտին և ընդարձակ պոչցանէ. երկրորդ՝ զի տաւրին բաղումն ի կարի կարճ և պակաս Թուէր. երկրորդ՝ ի թախանամոց ոմանց Հատկեցեալ : Մանաւանդ որ տայ տմեկանին և յայտնէ ում և կամի :

Եւ զպատմութիւն սորա. նախ ի Մեկնիչն Վարդանայ դասի ընթերցմանց պաշտոն տեսութեանց : Այլ և ի բանս խորատու և քարոզութեանց, նաեւ ի վարժ խմատից, մատուց սաղմադարց :

Եւ թաղում մեկնութիւն կրկին է գրեալ, որպէս ողորմութիւն և ճշմարտութիւն, և Հատուցումն, եւայն : Վասն կըրկին պատճառի. նախ, որ էր յառաջ քաղ-

ուածոյն, և յերկրորդս զբեցաւ և դարձեալ զանդախտոտ մտաց յուրացեալ անձանց : Եւ քառակի տեսութիւն, ըստ Հատակի տեսողաց : Եւ ոչ ամ. բանի. Զի ընդ յորին մեկնութիւնն յառաջինն զտեղի, և մանաւորն աստ : Զի ճշմարտութիւն ճշմարտութեան ոչ ներհակեցի, որպէս ասէ խմատնոյն ստորագրէն աշխարհի :

Արդ՝ եթէ զտեղի ինչ ի սմա արժանի տեսութեան ձեր, Տն. շնորհ և վարժապետացն նախնի, և պակաս տկարութեան մերում ներեցի :

Այլ և վարժապետին խմում Յոհաննու Որոտնեցոյ յիշատակ թորի ի Տէր արձանացի :

Ընդ որում քառութիւն թաղման մեկուց մերաց, և ծնողացն կրկին. տեսն մերձապրացն և աշակերտացն, և բարեւելք կամաց ձերոց մաղթեացի :

Որ և զերկ աղաչեմ զմատաւուն պատկառող սակաւ յիշատակի, զի և զուր գրեալ յերկ ի վերն անթիջելի. եւ ձեզ յիշողաց ի բարի, և մեզ յուրողաց ի չղի, առ Հատարակ Տէրն ողորմեացի. Ամէն, և երկի, և երկի :

Յիշատակարան Գրչի. — Թիւ. 1785. —

Էջ 750. — Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան, միազոյ յառաջէմ և զուգապատու երկից Անձանցն, և միոյ ընտելեան և Ած. տնութեան, ձոր Այ. անհասի, և Որդւոյն Այ. Միաձին, և Հոգւոյն Այ. ճշմարտի, յամ. յաւիտեանս Ամէն :

Որ իւր անհուն զթութեամբն և անչափ ողորմութեամբն. որ եւ կարողութիւն ինձ նուազտ և չնչին Մատթէոս սուտ առնուն և անարժան արեգայիս, զաղափարի և յորինակի դար. մտառան, որ կոչի Գադուածոն և Մեկնութեան Սաղմոսի Դաւթեայ Սր. Մարգարէին : Շարադրեալ և մեկնեցեալ յերկից երանեալ Սրբոյ Զորն մերոյ Գրիգորի Տաթևապետն, երկրորդ Լուսաւորչին Հայաստանեաց Եկեղեցոյ : Յամի Կենարարին մերոյ և Ամենափրկչին ի Թուրին 1785, և ի Թուականն Հայոց ՌՄԼԻն, ի Սր. Քաղաքն Եջմ. ընդ Հովանեալ Ամենասուրբ Փրկչին, և պատուական Սր. Կաթարիչ Վեմին : Եւ ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Քաղաքիս Տն. Յովակիմայ

գեներալնիկ բարոնապետին, եղև աւարտումն դժադրեալս :

Ապա ուրեմն յերեսն անկեալ տղաչևս դձեղ ով տիրաբէր իմ, ով ոք Հանդիպեցի սոյն զբէրոյս, ընթեռնելով, եւ կամ օրինակելով, միով Հայր մերել, կամ Ած. ողորմեայի յիշեացէ ի մաքուր աղօթս իւր, յղծող զբէրոյս, յԱկնա գիւղէն Ապուշիսցի, անորժման սպտաւոր եւ մեղսամած ծառայ Սր. Փրկէին, Մատթէոս ապարդէն աբեղայս, զհոյեւոր եւ զմարմնաւոր ծնօղս իմ, եւ զամ. արեանաոռ. մերձաւորս իմ Որ եւ զուր լիւորայ, յիշեալ լինիլիք առաջի անմահ Որդւոյն Այ. Ամէն :

Եւ եւ. ով պատուական Հարգէ եւ եղբարբայ իմ, ի յնթիւնողն ձեր զսոյն զիրքս, եւ կամ յօրինակեմն, անձեղադիր լինիլ ինձ նրաւորս, թէ վասն սխալանաց, եւ թէ խողորութեան եւ մանրութեան զբռոյն, եւ թէ ի կողմանէ չեւոյն, բուժին, բարորակեմն, մերջակեմն, եւ ենթա-

մընային, եւ յայոց բոլոր պակասութեանց, վասնդ անտեղեկ զլոյս իմ արհեստի քրականութեան, եւ այլոց, յերկիւղէ կարծեաց սխալանաց, գտեալ իմ, զերկուս եւ երեք հեղինակ սորին, նայելով ի վերայ նոցա, զգրեալսն ի նոսա. իսկ նկարագրին եւ գտիպն առեալ գրեցի. ոչ տառափոխութիւն եւ ոչ զբաղարձութիւն արարի, այլ միայն եւեթ զնոցին տիպն նկարեցի եւ ծրեցի. վասն որոյ յօդադր յինթիւնողաց զկնի ներումն պակասութեանց սորին ինդրելոյս, ոչ այլ ինչ ստահանջիւմ ի ձէնջ, այլ եւեթ զաղօթս, վասն բուրբեան մեղացոյ, որ եւ ինքն քաւիլ ամենայնի Բս. Տէրն մեր քաւեացէ զմեզ ձեր եւ ջնկեացէ զամ. յանցանքով զերանաւէտ ձայնն յաւիտեանական, Ամէն :

Ձևորս վրտի եւ հոգ դառնայ,

Դիրքս ոյս ձեկ յիշատակ մնայ :

368

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ր. — 10

Կիլիկիա

ՁԽԹ = 1300

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24 x 16 x 5: Թերթ 229: Պրտիւր ԺԵ-ԼԴ: Հանդմանք լաւ, նորոգութիւն կրած, կան թերթիքներ: Թուղթ դեղնորակ, տոկուն: Գրիչ՝ Ստեփանոս [Գոյնէրի-ցանց]: Գրութիւն՝ խորագրեմբն եւ սկզբը նաւորութիւնները կարծիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 27, 28 տող: Բոլորովոր վարժ: Կարմրագործ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր ճառի սկիզբը: Կաշեկազմ տախտակայ: Պահպանակ մազաղարթեայ՝ վերջը մէկ թերթ, երկաթադիր Աւետարանի մասն: Ստացող՝ Գրիգը:

Մամօք. — Այս ձեռագրին սկիզբի ԱԺԿ պրակները առանձին կազմով այժմ կը ձեւացնեն յսկզբ թիւ 369 հատորը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Ե. — Բղ. 1ա. — Յառաջաբան Պատ-

մուքեան Ագաքանգեղոսի. — Արդ ըզման յանձին կալեալ մտանել ի պատմադիր մասնիցն խորութիւն ցուցանել այնոցիկ որ իմաստասիրութեամբ կամիցին ունկնդիր լինելով կուտիկ պատմութեանս :

Արդ հրաման հասեալ առ իս ոմն Ապթանգեղոս՝ որ ի քաղաքէ ի մեծն Հոռմայ՝ որ վարժեալ հայրենի արուեստի՝ ուսեալ հոռմբէն եւ յունարէն դպրութիւն՝ ոչ ինչ կարի անտեղեկ լեալ նշանադրաց: Եւ ի վերայ յայտորիկ հասեալ ի դուռն Արշակունեաց, յասմ քալի տառաքիւնոյն ուժեղ եւ պատերազմողին Տրդատայ որ քան զամենայն նախարարն քաջ եղեալ զանցոյց արութեամբը: ...

Իսկ նա մատուցեալ կանգնեաց զնոսա ի գեանոյն, ասէ. յո՛տն կացէք զի ես մա՛րդ եմ իբրեւ զձեզ, եւ մարմին ունիմ իբրեւ զձերդ: Բայց արդ ծաներո՛ւք դուք զա-

բարեկէն ձեր, որ զերկինս եւ զերկիր արարեալ է, զարեւոյն եւ գլուխն, եւ գատեղս, զծով եւ զցամաք, եւ նա բժշկեցէ զձեզ. նմա փառք յախտեանս յախտեանց. ամէն: — Հմմտ. Ագաթանգեղոս, Վնեախիկ, 1930, էջ 11 եւ 166: Տիգրիս, 1909, հատուած 12 եւ 222:

Զ.— Թգ. 21ա.— Յաղագս զարմից Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին եւ բովանդակ պատմութիւն Սրբոյն Ներսիսի Հայրապետին.— Եռթուտան ամի Մեծին Տրդատայ՝ նստաւ յաթոս Սուրբ Առաքելոյն Թաղէտի Լուսաւորչին Հայոց Գրիգոր, եւ նա զարժայ զամենայն հայք ի գլուխ թիւն ճշմարտութեանն Քիւ: Եւ յետ ամաց երեսնից փոխի մահուամբ ի կարգս Զրեշատկաց: — Հմմտ. ստա, էջ 157: Եւ Սոփերք, Զ, էջ 9:

... Որ եկել եւ Համապատգոյ Սուրբն Վարդան, եւ սրննէկին Հմայեակ, եւ երանելին Համադարպեան: Որ մինչեւ ի ստա եկն եւսաւ արհնութիւնք Սրբոյն Ներսիսի, որպէս եւ ի սոցին պատմութեանց առնուս զարմութիւն սոցա, զոր բազմառաւ բանիւր յարմարեալ Սրբոյն եղիչէի Վարդապետի: Որ եւ պակեցան ի թագ արքայութեան երկնից ի Քս. Յս. ի Տէր մեր, որում փառք յախտեանս յախտեանց, ամէն: — Հմմտ. Սոփերք, Զ, էջ 147:

Է.— Թգ. 55ա.— Պատմութիւն վարդապետ Սրբոյն Սեդրեատրաթի Հռոմայ Հոյրապետի.— Սկիպրն Սրբոյն Սեդրեատրոսի պատմութեան արտացոյց՝ որ կոչեցաւ յաթոս Լորիսիպոստոպետութեան: —

Ը.— Թգ. 80ա.— Վարժ երանելոյն Յովհաննիսի Աղբատացիոյն կիւմարաբայ վրան Քիւ: Եւստուար ի թե.— Եւստոթագոս արքայութեան Արկաղիտի որդւոյ Մեծին Թէոդոսի, ի հայրապետութեան Սրբոյն Եւստանոս Ոսկերեանի, ալ որոն էր յատուածապա՛ս Երզնքի կոստանդինոպոլիս, կոչեցաւ նոր Հռոմ, որոյ անուն եւստոպիտ կոչեցեալ: —

Թ.— Թգ. 89բ.— Պատմութիւն Որդւոյ Թագաւորին Հռովմայ Որդւոյ Անուսի եւ Ներսիսի Որ յողեալ զամենայն կրօնաւարս ի վրան Սուրբ Հայրն Անտանի.— Պատմիկ մեկ զվարս բարեպաշտիցն երկեղ է, մի՛ դուցէ յառաքելութեան վարդապետ:

Նուագապոյն զոյ առաջեալն, իւր զրկեալք ի վարժացն որ յաղագս աշխարհի է... Եւ հայր Գաղիկ որ Թարգմանցի զպատմութիւնս զարդոց Թագաւորացն երկուցոսն յատրոց ի մերս, եւ աւանդեցի ասխտի խնայ եւ ժողովրդեան... Թգ. 98ա:

Ի.— Թգ. 98ա2.— Պատմութիւն եւ վարժ երանելի առնն Այ. կամարապետացիոյն վրան Քիւ. Որդւոյ Թագաւորին Հռովմայ.— Արք երարք եւ հարք, յուսրուք զհանդամանս առնն Այ. որդւոյ Թագաւորին Հռոմոս: —

Ժա.— Թգ. 105բ.— Պատմութիւն վարդապետ Այ. կամարապետացիոյն վրան Քիւ. Որդւոյ Եւստանոսի ի Սարտի ժեմ.— Այր ոմն էր ի Հռովմայացւոյ բազմաթիւ մեծաւորն յոյժ, եւ անուն նորա Ոսկերեան: —

Ժբ.— Թգ. 111բ.— Վկայաբանութիւն Սրբաւոր Սարգիսի Սարգիսի Որ վրկայապ յԱմսիոյ բազմի Յալիս ամսոյ ի թե.— Եւստ Երարթեան Տեառն մերոյ Յի. Քիւ. եւ փառաւոր Համարժեան: —

Յրանք.— Այս պատմութեան վերջին եւ յաջորդ կալիստրատոսի պատմութեան ստալին ժուսեր կը պակսին. վանդի 122-123 թիւ թույլներուն մէջ երկու թերթ ինկած է:

[Ժգ].— Թգ. 123ա1.— [Կալիստրատոսի է].— ... տոնացոց աշխարհէն, յատաղէ, բարբարոս եւ լցեալ աստուածային խնամութեամբ: —

Յրանք.— Տարբեր մեղանով, բոլորդիւր, հետեւեալ նկատողութիւններ կ'երեւին յուսանցներու վրայ Ս. Կալիստրատոսի խոսածներուն զէմ. Թգ. 133ա1. «Քու լիդի կի՛կ միլ յանիս որդւոյ կալիստրատոսի Համարեացին, զի ընդդէմ են հաստոյ զբխտոնէից: Թգ. 133ա2. «Միջեւ ի յայս տեղիս ուղարկեալ խոսի, եւ ապա մոյլի: Թգ. 135ա1. «Աստ վերջ առնէ մոյլիս խոսն բանից. զի խոսնեալ է զորոմն ընդ ցրեկոն: — Գր. Տաթեւացի, սակայն, ուղիղ գտողներու կարգին կը դասէ Ս. Կալիստրատոս վրան: Տես Գրք Հարցմանց, էջ 686բ, 687բ: Կալիստրատոսեանց պատմութեան վերջին եւ յաջորդ կալիստրատոսի պատմութեան ստալին ժուսեր կը պակսին. վանդի 144-145 թիւ թույլներուն

միջև երկու թերթ ինկած է դարձեալ:

[Թղ.] — Թղ. 145ա1. — [Կիսրիա. եւ Յուստի.] — ... մեայ առն իւրում դամե-
նայն ինչ զոր ասաց նմա զուստըն իւր-
եանց...

Թղ. 155ա. — Խոստովանութիւն եւ Ա-
պաշխարութիւն Կիսրիանոսի Եպիսկո-
պոսի եւ դարձ Ողբաւ. — Որք Բի. Խորհրդո-
վրն յատալ զայլք, ձերոյնն արտասուաւք
Հուրցարութիւն...

ԺԵ. — Թղ. 169բ. — Պատմութիւն Յա-
ղագս Կեմաց Սրբայն Դիմիտրիոսի Եպիսկո-
պոսի Որ էր արդի Սահրատայ Գլխաւորի Ա-
րեմիացոց: Հոգտնիքք ԻԿ. — Պատմեաց
յաղագս անձին իւրոյ Երանելին Դիմիտրիոս
եւ առջ. եւ Եղբարք՝ իմաստութեան սի-
րաւորք՝ Դիմիտրիոս որդի Սոկրատայ...

Այս պատմութիւն Սրբայն Դիմիտրի-
ոսի ի Սուրբ Բագրեան եւ ի Թարգմանեայ
էր յունականին: Իսկ ի մերս Թարգմանեաց
Յովհաննէս Բեթիլ, յերեք Հարիւր քսան եւ
ութ թուականութեանն Հայոց... — Տես
Յիւս. Զեռ. Ա. 49 81:

ԺԶ. — Թղ. 175բ. Վկայութիւն Սուրբ
Մանկամբն Որք յեփեսոս Յոգնա յերիմն
Որք յալիմ յալուր թէղոյնի քաղաւ-
որի. — Ամենեցուն Տէրն եւ արարիչն, որ
յիտէ զվերջինս եւ զառաջինս...

ԺԷ. — Թղ. 188բ. — Պրակք Սուրբ Ա-
ռաքելոյն թումնայի եւ վկայութիւն Ողբիմ.
— Ի ժամանակին իւրեւ էին ժողովեալ
սուրբ ոտաքաւորք յեմ. — Հմմտ. Անկ.
Գիրք Առաքելականք, էջ 369, լս.:

ԺԸ. — Թղ. 205բ. — Ի մեծի տաւմի
Նաղիպարոյնի, Սրբայն Գրիգորի Լուսա-
ւորչիմ. եւ ալոց Սրբայն Հայրապետաց
Խաւեալ՝ Զոր եղեալ աղբիքք միմեանց.
— Անսահմանելին եւ ինտութեանք բարին
Ած., զոտապարոյն բարեբարութիւնն ոչ
իշխան միայն սեպականեաց... —
Հմմտ. աստ, էջ 247:

ԺԹ. — Թղ. 217բ. — Պատմութիւն
Սրբայն Գեորգեայ Զարապարիմ, Սուրբ եւ
յաղբաց վկայիմ Բի. — Յայն ժամանակի
զարբացոյց ստաւանայ գմեմ գէնն իւր զար-
բայն Դաւթացոց որում անուն էր Դիադա-
նոս, որ ունէր ընդ ձեռամբ իւր չորս Բա-
ղաւորս կամարարս իւր... Կատարեցաւ
սուրբ վկայն Բի. ամենագոյն Գեորգէոս,

որ ար քսան եւ Երեք էր ապրիլ ամսոյ յա-
ւուր ուրբաթու յեթեորոր ժամու: Եւ եւ
Փոստերոս ծառայ արբոյն Գլխակայ սա-
րիթեր Եղիայ ամենայն Հանդիսական մըր-
ցանոց նորա, ի սկզբանէ մինչեւ ցկատա-
րումն զերեկ Համառուտ պատմութիւն Ե-
րանելոյն, զոնց արարեալ զյոյժ նշանաւք
եւ զհարցափորձութեան զի մի տաղտկա-
ցին յատգէն յերկայնութենէ բանիցն, այլ
զոր ինչ զերեկ ստուղի՛ն զերեկ ի փոսս Ա-
մենասուրբ Երրորդութեան Հաւր եւ Ող-
բոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյն: Թարգմանեաց
ճառս յատարի զրոց ի Հայո ի թուականիս
Հայոց՝ ԵԶԹ. [= 1140]:

Թղ. 228, 229, մեծ մասով պարապ:

Գլխաւոր յիշատակարան Գրչի. — ԹԿ.
1300:

Թղ. 227ա2. — Փառք Ամենասուրբ Եր-
րորդութեան յախտեանս յախտենից, ա-
մէն:

Եւ միշտուր Հոգոյ Ստեփ. ցանկացայ
աստուածաշունչ զրոց ստանալ՝ եւ կա-
տարեաց Ած. զլուսաւն իմ, եւ զերեկ որ-
պէս Հանդիպեցաւ, Երեք զլիւր ի տուի մի,
եւ այլ չափ, եւ այլ սովաւ, եւ Հանդիպե-
ցաւ աշտ զլիւր վերջոյ բան զամենայնս:
Եւ զի էի եւ կարի յոյժ տկարացեալ յա-
լաց, եւ տաղնապ մեծ ի մահմետականացն,
եւ էր զլիւր յոյժ նուրք՝ կամեցայ ի նոր
պատմութեանցս զայսչափ ի Հետ զերկ. կէս
զրոցս Հին պատմութիւն, եւ կէս զրոցս
նոր: Աղայեմ ներել՝ սղալանացս եւ խոշոր
ձարտանացս, զի յոյժ գլխաւք եւ տառա-
պանաւք զերեկ: Աղայեմ ներել եւ թողու-
թիւն խնդրել յանցանաց իմոց ի Բէ. և ինք
ձեզ թողցէ:

Գրեցաւ ի թու[իս] ԶՊԹ, ի դառն ժա-
մանակի, քանզի զԼամպրունին քաղաքն
եւ զայլ չըջարեակա ալիքին մահմետա-
կանքն, եւ մեք մազապուրծ հազիւ հազ կա-
րացաւ զերծանել՝ Այ. աւգնութեամբն, եւ
այժմ կամ յերբման եւ ի սասանման, զոր
Տէր Յա. եւս արասցէ բարեխառութեամբ
հարք վկայիցն իւրոց. զի վասն ծովացեալ
մեղացն իմոց աշտ ամենայն զործեալ:
Թողութիւն արարէք, եւ Ած. ձեզ ամէն:

Մամբ յիշատակարանիմ գրչի՝ կը

գտնուին իւրաքանչիւր ձառի վերջը, իւրաքանչիւր անձնական տարրերութիւններով. կ'առնենք կարեւորները:

1.— Թղ. 54ր2.— Աղաչեմ զհանդիպողսդ զի ողորմութիւն ինդրէք ի Քչ. մեղաւոր զծողիս՝ բարեխառութեամբ որբող Հայրապետացն Գրիգորի և Երեսիսի, որ և զսէր Հանդիպելոջիք ողորմութեան: Յանկացայ պատմութեանցս ստանալոյ, և եմ տկարացեալ յո՛յժ ի յաւոյ, և ահ մահ—մեռտակնացն յո՛յժ տաղկալի դեմայ. վասն որոյ ազատել ցնցրոյեցիք, աղաչեմ ներել ձեզ և Տէր ձեզ:

2.— Թղ. 98ա2.— Զորդամեկ և զմայաւորս զծաւոս յիշեալիք ի Քս. և Ած. զձեզ յիշէ. ամէն:

3.— Թղ. 169ա2.— Զկարատուս ողորմութեան՝ զամենամեկ փրկուն ձառնաւորս յիշեալիք ի Քս. և Նոյն ինքն զձեզ յիշեացէ. ամէն:

4.— Թղ. 188ր2.— Զկարատուս ողորմութեան զփրկուն զրազ և ստացաւոր տառիս յիշեալիք ի Քս. և Ած. զձեզ յիշէ:

5.— Թղ. 217ր1.— Զամենամեկ և զրազմաթշուառս Ստ. զրէ՛ւ յիշեալիք ի Տէր, և Ած. զձեզ ամէն:

Յեռնուգոյն յիշատակաբայք իւճ.—

1.— Թղ. 227ր2, սեւ մեղմուլ, Ոստոյ բոլորգիր.— Յիշատակ է Սուրբ Գիորգ Տէր Նիկողայոսին, որ ստացաւ զսա, և ևզ յիշատակ ի զուռն Յարութեան, ի սր. վերնատունն, իւրն և իւր ծնողացն Հոսիսն.

հօրն Ղազարին և մօրն Մարիամին, և ևկողացին Ոսկեհատին, և զսասկին Տծնաւոյին, և ամ. արեանտուս մերձաւորացն, որք հանդիպիք ամա կարգաւով, կամ տեսանելով, կամ աւերեակելով, միով Տէր ողորմեալս. յիշեալիք ի Տէր, և զսէր յիշեալ յիշիք ի Քս. է ի միւս անկամ զայրառեանն, ամէն:

Արդ՝ այս ինչ կայ ի տուել զբերս. առաջն. երթիք, Յուդիթ, Տովբիթ, Առաջին Մակարայեցիք, Երկրորդ Մակարայեցիք, Երրորդ Մակարայեցիք. Պատմութիւն Լուսաւորչին, և Երեսն Հայրապետին, և այլ շատ պատմութեանք կայ ի սա. ով ոք որ հանդիպիք ամա և կարգաւ, ասացէք. Հայր մեր յերկ.:

Մամոթ.— Վերոյիշեալ աստուածաշնորհան զբերք տես յաջորդ թիւին ներքեւ:

2.— Թղ. 229ր, բոլորգիր վարժ.— Ի թուսլ Հայկազնէս Ռ. և ՃԱ [== 1652], ի Սր. Գաղաթ եմ. ևկն մեծ Հայրապետն Հայոց, Սրբազան և Երանաշնորհ և բաշ պրեւոստիոս Տն. Տէր Փիլիպպոս, յերկրպարութիւն զանապոս տեղեացն Քի. բաղում միարանիք աստուածարան վարդապետք որք էին ձեռնառնող և աշակեթոք իւր, ի թուով և այլ աւելի, և որք արեղայեց և այլ ուշտեանաւորաց, ամենեքեան առաւել քան զկ [== 60] ոյի, միարանք Սր. իշմիածնի, զորս ընդ ինքեան լուրեալ յերկրպարութիւն Գերզմանին Քի.:

Կիլիկիա

29թ = 1300

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւ. 24×16×3: Թերթէ 171: Պրակէ ԱժԳ: Հանդամանք լաւ, նորոգութիւն կրած: Թաղի գեղնորակ, տոկուն: Գրիչ՝ Ստեփանոս Գոյնեւորեցեաց: Գրութիւն՝ ի որպիւրներ, սկզբնաւորութիւնները և.

յաճախ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սև: մեկնով, երկուսն, 29 տող: Բոլորդեր վարժ: Կարմարով լուսանցաղարդք իւրաքանչիւր զբեր սկիզբը: Կազմ՝ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Մամոթ.— Տեղը, ժամանակը և գրիչը

նշանակած ենք Հետևողութեամբ նախորդ ձևապիւրն, որուն առաջին մասը կը կազմէր այս երբեմն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Թղ. 1ա1.— Նախադրութիւն Գրաց Եսքերայ.— [Ժ]ամանակ իրացն Եսթերայ եւ Մուրգէի...:

Թղ. 2, տարբեր գրչէ. բոլորգիր ա, երեսը կը ներկայացնէ իմաստասիրութեան բաժանումները, զծապատկերով: Բ երեսին վրայ կը խօսուի Նեեմանի բժշկման մասին: Եւ ապա կը կարդացուի սա յիշատակագրութիւնը.— «Գանձայի վարդապետ զնուստո աշակերտու ձեր Կոտտանդին յիշ[ե]ա ի մաքրափայլ յաղաթա քու եւ խոշորութեան պըրոյս անմեղայի լեր»:

Թղ. 3ա1.— Եսքեր.— Յամին երկբորդի ի Թապաւորութեան Արտաշէսի արքայի մեծի...:

Թղ. 20ա.— Եսքերի վերջը.

Դարձեալ կանանց դործ հանդիսի,
այս շարապրատ յառաջ մատչի,
դի Եսթերայ ըստ Հին Բնութի,
Ամաղեկանց տունն ջնջի,
Իսթերայ սուրբ աղաթիւքն՝
մեր յանցանքն քաւեսցին,
զոր գործեցաք խորմամբ չարին:
Ամէն:

Թղ. 20ա2.— Նախադրութիւն Գրացն Յուդայ.— Զգործ քաջութեան Յուդայ...:

Թղ. 20բ2.— Յուդիք է Գիրքս.— Յամին երկոտասաներորդի Թապաւորութեան Նարուէդոնոսարայ...:

Թղ. 44բ, Յուդիքի վերջը, տարբեր՝ ժամագագոյն մելամով, ստորին լուսանցքին.— Նա եւ Յուդիք քաջարարոյ՝ կին իմաստուն եւ դարաւոր զպաշարչին պլուխըն կուրէ, զնկեղան յաւարն ընդարձակէ: Զմեր հակառակս որ ի ձախմէ՝ դու Տէր խորտակէ, Գա. Ած. մեր և փրկիչ՝ դու լեր մեզ ընդ աջմէ:

Թղ. 45ա1.— Նախադրութիւն Տովբիթայ.— Տովբիթ ի գերեւոցն է Սաղմանասարայ...:

Թղ. 58բ, վարի լուսանցքին:

Անա զաղքատն որ ոչ սիրէ,
Աստուած նմա պաշտպանեցէ,

եւ հրեշտակուք անձամեծեցէ,
զոր եւ Տուբիթ պրտս պատմէ:
Տուր մեզ Աստուած սէր ի սրտէ,
սիրել զաղքատս ի բոլորէ,
սրպէս եւ Տէրդ իսկ հրամայէ,
մարդպիւրն Դաթիւ առէ.
Թէ յաւա՛ր չարի փրկէ:

Թղ. 59ա1.— Նախադրութիւն Առաջին Մակաբայեցեաց.— ՅԱղամայ մինչեւ յերկին շինուած պարբոյսին Եմ. Բ...:

Թղ. 59բ2.— Գլուխք Առաջին Գրաց Մակաբայեցեաց.— Թէ յետ հարիւր եւ յետուն մի մահուան Աղեքսանդրի...:

Թղ. 113բ1.— Նախադրութիւն Բ. Մակաբայեցեաց:

Թղ. 154ա1.— Նախադրութիւն Նյւրոդ Մակաբայեցեաց:

Թղ. 171բ1, Մակաբայեցեաց Գրաց վերջը, ժամագագոյն մելամով.

Դատաւորքն եւ Թապաւորք՝

Իր աւրինակ գոյով փրկչին,
որչափ պարտն հրամայեաց՝
զիշխանութիւն վարեցին:

Դատաւորքն ինն յետուն ամ զուրեցին,
և Թապաւորքն վեց հարիւր ամ հովուեցին:

Իրեւ մեռաւ Զաւարարբէլ՝

պետ քահանայքն տրեցին,
երեք հարիւր ամաւք յառաջ՝

քան ըզՅուդայ որ Մակարին.

Զի աստիճանս այս յարդեցի՝ ի նոյն խորհուրդն,

եւ Մակարեանց ամս հարիւր եւ երեսուն:

Որդիք նոցին ընտրեալ արանցն որ աստ պատմին,

զմեզ դասեցես Տէր ընդ նոսին,
վասն զո սուրբ ծնողին: Ամէն:

Յիշատակարամ Ստեփանոս Կազմողի.

— Թղ. 1636

Թղ. 171բ, տեւ մելամով, բոլորգիր մտոր.— Զվերջին ստացող Սբ. Գրոցս զտէր Նիկիւզայոս ժամարարն որ եկաւ ի Սբ. յեմ. եւ մէջ քանի տարի եկաց ի Սբ. Քաղաքս յեմ. իւրն ուխտ արար յամէն տնաւորինականց տեղիքն Քի. պատարազելով զիւր սրտի փափաքն լցուցանելով, արարի-

չին Աժ. զինքն անխորձ եւ անստան պահեցէ ի վերայ երկրի ամէն:

Դարձեալ յիշեցէ ի Քս. եւ Աժ. ուրբմի տասցէ տէր Նիկիդայոսին որ վերադարձին նորոգել եւ զդիւրքս յիշատակ հուր իւրոյ եւ ծնողացն իւրոց հարն Ղազարին եւ մարն Մարիամին եւ կողակցին Ոսկիհատին, որք հանդիպիք սնայ կարգալոյ եւ կամ օրինակելով կամ տեսանելով հայ ի սրտիս եւ յայր հաւատով Աժ. ողորմի

ասացէ տէր Նիկիդայոսին եւ իւր ծնողացն եւ ամ. տրեան մերձաւորացն ամէն:

Կազմեալ եւ նորոգեալ դիւրքս ի Սր. Քաղաքս յեն. ի դուռն Սր. Յակոբայ եւ զյիւսդիւր սուրբ զամբարանին եւ ալ սրբութեանցն որ աստ կան հանգուցեալ, եւ ի հայրապետութիւն Տէր Գրիգոր Եպիսկոպոսին ի ԹՎ. ԲՁԵ [= 1636] ամին ձեռամբ սուտանուն Ստեփանոս կազմողի ամէն:

370

Բ Ժ Շ Կ Ա Ր Ա Ն.— 3

(ԺԲ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատու 24×16×8: Թերթք 381: Հանդամանք՝ զրեթէ զօհացուցիչ. նորոգման ենթարկուած ընդարձակ շափով: Թուղթ՝ հնադոյնը բամպակեայ հաստ զեղնորակ. նորոգոյնը՝ բարակ յղեւն: Գրէշ՝ Հեթում Սեւաստուս: Գրութիւն՝ հնադոյնը ըստ զիւր վեր վարձ, կարմիր զիւսդիւրնելով. նորագոյնը՝ նորոգելով, միասին. հինը՝ 24 տող, նորը՝ 28: Դիւսել է որ հնագոյն զրեթիւր պ տառին ձախակողմեան ատամները վարէն իրարու կը միացնէ, իսկ փակողմեանը՝ վերէն: Կաշեկալով տախտակեայ: Մազաղաթեայ պահպանակ նկար, մէկ թերթ սկիզբը, մէկ թերթ վերջը: Ստացող՝ Հեթում Սեւաստուս, որդի Օշնի:

Մանօք.— Սաւալանեան ճուղակի լուսանցքին վրայ տարբեր զրնով մը արձանաւորուած են հետեւեալ տողերը.— Գրիշն կամ զաղափարողն ըստ ամենայն հաւանականութեան Թուր լինել նոյն ինքն Հեթում Սեւաստուս որդի Աւշնի, որպէս ցուցանէ՝ հետազոյց հատուածն զրեալ ի թերթին 20ա [= 19ա], տող 2-4. «Այլ նշանք պատրաստութեան մտպուխի զոր արար ծեր բօղիչն պաղտատեցին ինձ Հեթմոյ Սեւաստուսին...»:

Այս Բժշկարանի մասին կարեւոր ծանօթութիւններ՝ տես Յիշտ. Զեռագրաց, Ա.

էջ 667-674: Հասկ Հայադիտական, Գ. էջ 3-25: Հմմտ. նաեւ Հայկ. Թրգմ. Նախնայ, էջ 761-2:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Մազաղաթեայ թերթ սկիզբը, էջ ա, նիւթերու ցանկ մը հին ու եղծուած, ներքեւը բոլորակը երեք տող.

«Տէր Ես. վայելիլ տացէ զԲժշկաբանս մեծի եւ բարեպաշտ իշխանին Սեւաստուսին Հեթմոյ որդոյ Աւշնի բարեպաշտի: Էջ ք, նկար մը, մուր զոյնեկով զրծուած եւ շատ հինցած:

Ա.— ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Թերթ 1-12 նախագիր:

Թղ. 1ա1.— Ա.— Վասն երակաց Բաւաշեղայ եւ Նշանաց Ուրիմ: Բ.— Վասն զարաւայի Բաւաշեղայ եւ Նշանաց Ուրիմ: Գ.— Վասն հիւանդի գիտէ եւ Ուրիմ Նշանաց: Դ.— Վասն եթէ Բաւի Բիւսօ պարտ է բժշկին գիւսանդն ստածել եւ բըծըշկել: Ե.— Վասն ձեռնալուայ մաւալ գիւսանդին գլխաց եւ գիւսան: Զ.— Վասն ամ. ցեղ մտպուխեայ: Է.— Վասն ամ. ցեղ հապեղայ, եւ բըրած սաղախ:... Ը.— Վասն մեկնութեան զեղայ, զոր քարգնանցեալ յայլ բառայ ի մերս:

Թղ. 1բ.— Դատարի:

Թղ. 2ա.— ... Եւ որքամ տեսնես որ

ի մարդոյ լեզուաբանն ք ելուն ինչ յերար
ի կից հշանն այս է...:

Թղ. 2ր.— Եւ այլ Աշաննի որ լինի ի
իլիւսնդ ի Բագրատու փիքասագրէն *ասցա-*
է... — Ա Դսուռն. *թէ լինի հիւանդին ե-*
րեսն այրոց, եւ ի ձախ ձեռքն ի վերայ
կրծոցն...:

Թղ. 5ա.— Վասն փայերուն զօրաւ-
եան թէ որպէս իցէ.— *Ըսպիտակ քար ի*
ի վերայ հասնին քսեւ ջրով...:

Թղ. 7ա.— Դեղ. տուգլի պալլամի
վերածնէ. — Առ *զպոկութիւնն զտակն*
լլայ եւ մոնտրէ...:

Թղ. 12, գրեթէ գտառիկ:

Թղ. 13-36, բոլորգիր:

Թղ. 13ա.— ... Այլ մտպուկն որ աւ-
տէ սեւտար եւ հանէ ի յանձնէն զխտոն
ցաւերն. առ զկեղին հալլիւս ի կորզէն հա-
նած ի դրամ...

Թղ. 17ա.— Այլ մտպուկն թիթեւ եւ
աւքտակար, զոր գրեց Յիւն յժիւն Գրի-
գորայ վահրաւայ որդայն. առ քապուկի
հալլիւս ի կորզէն հանած եւ ձորձատած Ծ
դրամ, բլիւյսյճ եւ ամլայճ գ գ դրամ. . .

Թղ. 19ա.— ... Այլ շնոնք պատ-
րաստութեան եւ մտպուկի, զոր արար ծեր
բժիշկն պաշտատեցին ինձ Հեթմոյ Սեւա-
տաւիս, որ է աւքտակար միջացաւի կռն-
ջուտի եւ այլ այդպիսի ցաւու...

է.— Թղ. 19բ.— Վասն ամենայն ցեղ
հապերայ եւ քրքած սաղարի.— Յառաջ ըզ-
հապկարեւն գրեւք որ է աւքտակար պիտ
որ ցաւէ...

Ը.— Թղ. 26ա.— Վասն ամենայն ցեղ
մանդր լուծման դեղերայ.— Այս լուծման
դեղք հանէ զղորկուտ պղլամն որ զերդ
փշծիւած լինի...

Թ.— Թղ. 27բ.— Վասն ամենայն ցեղ
խուսերայ.— Առաջին խուտ տապալչիբի
որ աւքտակար է սուր ջերմերոյ եւ ծարա-
ւի...

Ժ.— Թղ. 36բ.— Վասն ամենայն ցեղ
մանուկայ.— Առաջին մանուկ զայս դրեւք
որ խնդացնէ զգիրտն, զհոգն եւ զզուտան
տան եւ հանէ զվախն ի սրտէն...

Թղ. 37-38, նստրագիր:

Թղ. 39-41, բոլորգիր:

Թղ. 42-72, նստրագիր:

Թղ. 73-76, բոլորգիր:

Թղ. 77-78, նստրագիր:

Թղ. 79-85, բոլորգիր:

ԻԳ.— Թղ. 84բ.— Վասն ամենայն
ցեղ համեմունդ.— *Պղպեղն տաք է եւ չո-*
րաին, զպոկն յորդորեցնէ, եւ երբ փորն ի
ցաւել լինի ի բամոյ աւալէ, եւ այն քա-
մոյն աւալէ որ ի ստամոքսն լինի, եւ ըզ-
պղլամն որ ի կուրծքն լինի ժողովայ եւ ի
ստամոքսն եւ ի թոքն կտրատէ եւ գկերա-
կուրն հալէ...:

Թղ. 86-87, նստրագիր:

Թղ. 88-94, բոլորգիր:

ԻԵ.— Թղ. 88ա.— Վասն ամենայն
ցեղ կքերայ.— *Յառաջ զկաթն յիշենք, զի*
զ ցեղ բնութիւն ունի. առաջինն ջուրն,
եւ երկրորդն կարպն, եւ երրորդն պանիրն.
եւ պանիրն հով է եւ կապական եւ ծանդր
եւ յուշ երթա ի ստամոքսն. ապա եթէ
հալլէ շատ կերակրէ զանձն...:

ԻԶ.— Թղ. 88բ.— Վասն ամենայն
ցեղ ջրերայ.— *Ի ջրերն լաւ այն է որ ըս-*
պիտակ է եւ պարզ եւ քաղցր...:

ԻԷ.— Թղ. 89ա.— Վասն ամենայն
ցեղ ամուշահատաց.— *Մուշկն տաք է եւ*
չորայն...:

ԻԸ.— Թղ. 90աբ.— Վասն ամենայն
ցեղ թրեակ առնելոյ ընդդէմ մեղացու դե-
ղոց ու է քամաւորացն.— Այս է աւաղ
թրեակն որ ճանաչած է այրած մեծ խմա-
տասերին եւ բժշկական վարդապետին Գաղ-
խանսի...

Թղ. 95, դատարկ, նոր:

Թղ. 96-114, բոլորգիր:

Թղ. 96.— [Ը.— Վասն բնութեան
մարդկան թէ որպէս բաժանի յեղանակս
տարւոյն]:

[Ը.— Թղ. 105բ.— Վասն որ աւժ
գմարդն հարու կամ կարիւն.— *Յորժամ աւժ*
զմարդն հարու եւ կամ այլ դազան բռնէ,
առ ժամն լուր տեղին կսկծի եւ ապա փոխի
կսկծն ընդ ամենայն անձն, եւ արիւն դա
ի խոցէն...:

[Ը.— Թղ. 107ա.— Վասն երբնմանի,
լապատակի, եւ ժանգուտի, եւ սպտրի աւգ-
տից.— *Երբնմանն զաւրուութիւն ունի ջեր-*
մայն...:

ԼԳ.— Թղ. 108ա.— Վասն որ իմանա
թէ ի չորից միւսքոցն որ է շատացել առ
մարդն.— *Թէ կամիս որ իմանա թէ ի չո-*

րից նիւթոցն որ է շատացաւ առ մարդն, ստիբայն՝ որ է խաբաէջ մարդն...

ԼԴ.— ԹԳ. 108թ.— Վասն նշանաց ռեւանդ առնելոյ եւ այլ խոտոց աւգտակարից.— Նշանք բուսանդ ստեկելոյ. Հան ըզխտաթծոյն տակն որ է դարն, երբ հասուն լինի...

ԼԵ.— ԹԳ. 110ա.— Վասն մեկնութեամբ դոքս քարգումնեցա՛ յայլ քարառայ ի մերս...

Ափսխումն, ինքի ի Կոխոն լինի, եւ նման է ծայթրի հնդի...
Քաւշմարաւ, որ է դոճամաւրին:

ԹԳ. 114թ, դատարկ:

Բ.— ԶԵՐՄԱՆՑ ՄԵԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆ
(ԹԵՐԻ).— 1

Միթքար Հեքացի (1184)

ԹԳ. 115-116, նտրագիր:

ԹԳ. 115ա.— Ա.— Վասն հալեւմաշ ջերմերայն յէ քանի ազգ են, եւ ընդ քանի ցեղ բաժանին, եւ զիւրեցն պատնաւն եւ ըզտեղիքն: ... Լ.— Վասն նախագիտութեան Դ ժամանակացն, որով յառաջագտել լինի քծիչն զկենացն եւ գրաւուի յամենայն հիւսանդութիւն: — Հմտ. Տպ. Վենետիկ, 1832, ցանկ, ԻԱ-ՁԶ:

Ա.— ԹԳ. 116ա.— Պատմութիւն նախագիտութեան վասն հալ եւ մաշ ջերմերայն եթէ քանի ազգ են, եւ ընդ քանի ցեղ բաժանին, եւ զիւրեանց պատնաւն եւ ղոնդիքն եթէ ուր եւ որպէս լինի.— Զայս ջերմն հոռոմն անուանէ կաթիլան, եւ տաճիկն դըկ աւէ, որ Թարգմանի հալ եւ մաշ... — Հմտ. Տպ. էջ 35:

Մանթ.— Մեր ձեռագիրը բազմաթիւ տարբերութիւններ ունի տպագրին համեմատութեամբ. կարեւորներէն մաս մը կը նշանակենք ստորեւ իբրեւ նմոյշ: Սոյն ձեռագիրը, իր ընտիր ընթերցումներով, շատ Թանկազէն նպաստ մը կընայ բերել այն պարագային, երբ ձեռնարկուի քննական շոր հրատարակութեան մը:

ԹԳ. 117-123, բոլորգիր:

Բ.— ԹԳ. 116թ-117ա.— Վասն առաջին ազգ ջերմամն գոր ասացաւ.— Եթէ տեսանես գրաքոյն որ այրեցող ջերմ ունի... Իսկ երկրորդ ցեղ հալումաշն լինի յայն պատնաւն որ տաքութիւնն հասանի

ի բնաւորական յերկրորդ զիջութիւնն որ է միտն լինի եւ ի փորտութիւն, ապա այն նշանին...: Եւ իւր պալտ]ճառն այն է, որ տաքութիւնն աղբւրով լինի ի ներքս ի մարմինն եւ պատճառ զերգ ի՛ք մի. եւ երբ մտանէ կերակուրն եւ քովայնին ի մարմինն...: Եւ իւր զողին նշանն այն է, որ ի հիւանդութեանն ի սկիզբն զերգ պառնել ի դեբորա լինի ի ներքս ի կարուրայն: Եւ ի հիւանդութեանն ի վնարն ձիթոյ նման լինի գոգն զուսուխ եւ վայթելոյն: Եւ իւր պատճառն այն է, որ մարմնոյն ամենայն անդամութեանն ի հալել եւ ընկել: Երբ դայր զամենայն նշանազ տեսանես՝ զտաքութիւն որ է բարոյ, զի ընդունի զառողջութիւն, այլ ի նոյն ցաւքն մտանի: — Հմտ. Տպ. էջ 36, 38, 39, 40:

Գ.— ԹԳ. 120աթ.— Վասն Ստածման եւ բժշկութեան առաջին ցեղ հալ եւ մաշ ջերմամն. որ ի տաքութեան լինի, եւ ինքն ընդ երեք ցեղ բաժանի.— Երբ ճանաչես դայս ջերմն որ մէն լինի, ստանց բորբոսային ջերմերոյն...: Եւ զառմանէ դէշն դալար խոտով եւ հովային բանջարով, որպէս հաղարի եւ զդմի տեբեւով, եւ հնդպէի խառնած ընդ դալար դիմն. եւ խոտն պիտի գերդ պարզատունի քաւին եւ գառմալեզուն, որ է զգախոտն: Եւ զգարին լուսամաշ եւ քաղցր ջրով, եւ ցամաքեցոյ եւ այնց տուր: Եւ ապա առ ի յայտ իշտ կաքն եւ յառաջին աւրն կէս լիտր... — Հմտ. Տպ. էջ 41:

ԹԳ. 124, նտրագիր:

ԹԳ. 125-163.— Բոլորգիր:

Դ.— ԹԳ. 127ա.— Պատմութիւն նախագիտութեան վասն պին ջերմամն, որ է քաճայն յոցնայն եւ մաշիլն.— Այս ջերմիս հոռոմն եթիթիս անուանէ եւ տաճիկն ալ կոչէ... — Հմտ. Տպ. էջ 48:

Ե.— ԹԳ. 127բ.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան պին ջերմամն.— Արդ պարտ է ի յայս ջերմանս ի ստածումնն եւ ի բժշկութիւնն որ քնես աղէկ... — Հմտ. Տպ. էջ 49:

Զ.— ԹԳ. 132թ.— Պատմութիւն նախագիտութեան վասն ամենայն ցեղ բարբոսային ջերմերայն որիշ որիշ.— Իսկ սկիզբն յարենէն առնեմք, եւ ասեմք յառաջ գտնախաւս ջերմն... — Հմտ. Տպ. էջ 56:

էջ 58, հրատարակչինը ընդդէմ քաւել լատեր թիւրիմացութեամբ փոխած են քաւելի. մեր ձեռագիրն ալ ունի քաւել, որ ճշդ է:

Է.— Թղ. 137ա.— Պատմութիւնն Ռախագիտութեան վասն արեւմտ ջերմքայ.— Իսկ վասն արեւան ջերմքերն յառաջ սկիզբն ի սինկիստան առեմք... — Հմմտ. Տպ. էջ 62:

Ը.— Թղ. 138բ.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան սինկիստան ջերմքանն որ ի յայտնէ լինի, եւ ինքն ընդ Գ ցոյ ղաժանի.— Զայս ջերման հոռոմն սինկիստան անուանէ, եւ տաճիկն մարդա, որ Թարգմանի սուր եւ յար... — Հմմտ. Տպ. էջ 64:

Թ.— Թղ. 144ա.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմքանն որ կոչի մաւշիայ. որ Թարգմանի դամակ, որ է սաւազումն.— Յորժամ այս ջերման հանդիպի մարդկան, որ հետաքնն յայտոցին լինի, որ մաւշեա կոչի. որ է սաւազումն, Յառաջ քան զամենայն ինչ արոյն հան ըստ Հիւանդութեանն, եւ ըստ Հիւանդին դարբութեանն, եւ այսպիսով զայս բժշկելու: Առ Թարգմանի է դրամ, եւ ամբոյն չիբ ծն հաստ, եւ սաւազումն որ է անծիտոն Ե դրամ, եւ հայկաջ զեղին եւ քաւելի ի կորզէն հանած, յաճէն մէկէ Գ դրամ... — Հմմտ. Տպ. էջ 72:

Ժ.— Թղ. 144բ.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմքանն որ հետ յայտոցին լինի զոր խումբա կոչի.— Փաւոս ասէ Թէ այս յայտոցին եւ ջերմքանն պատճառն ի տաք արեւն լինի եւ ի սուր մաղձէ... — Հմմտ. Տպ. էջ 72:

ԺԱ.— Թղ. 145բ.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմքանն որ հետայն յայտոցին լինի որ փխմաւնի անուանեն, որ Թարգմանի տաճ զարայց յարեմէ.— Թէպէ կուտայն ասէ, Թէ այս յայտոցին եւ ջերմքանն պատճառն յերկու իրոց լինի... — Հմմտ. Տպ. էջ 74:

ԺԲ.— Թղ. 147ա.— Պատմութիւնն Ռախագիտութեան վասն ծաղկին ջերմքանն.— Եւանայն ասէ Թէ իւր պատճառն այն արեւանն յաւելուածն լինի... — Հմմտ. Տպ. էջ 76 եւ 78:

ԺԳ.— Թղ. 147բ.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմքանն որ գինի ծաղկին լինի.— Յորժամ իմանա որ ծաղկի

կամ ի Եւանի ի մարդն, յառաջ քան զամենայն ի սկիզբն երակ առ ի կեկաւն կամ ի լատակիկէն, եւ արոյն թող ըստ ուսման: Ապա լիջ յառաջ ծաղկին յերեւան զայ, երակ չէ պատճառ առնուլ զի անսկէ շատ... — Հմմտ. Տպ. էջ 76 եւ 78: Վերջ... — Եւ իւր ստածումն յար եւ ի մատ է ի ծաղկին ստածումն ամենայն զիմաւր զարուսմամբն Այ:

ԺԴ.— Թղ. 150ա.— Պատմութիւնն Ռախագիտութեան վասն պղամին ջերմքանն.— Ընծայն ջերմ ի պղամէն, յորժամ բորբոսն առաւոր տաքութիւն ընծայեցն զոր չէ ըստ Թարգման... — Հմմտ. Տպ. էջ 80:

ԺԵ.— Թղ. 152ա.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան եմփիմեռէս ջերմքանն որ ի պղամէն լինի որ Թարգմանի, ամենայն աւուր ջերմ.— Իսկ պարտ է ի յայս ջերմանս ի սկիզբն որ կոչի պղամին ջերմն, եւ լինի նուազայն ամենայն աւուր, յառաջ պրտութիւնն կաղտոցեցանել... — Հմմտ. Տպ. էջ 82:

ԺԶ.— Թղ. 156ա.— Պատմութիւնն եւ Ռախագիտութիւնն վասն երկու ջերմքանն զոր անուանեն եմփիլայաս եւ լիկաղիպա որ ի յայն պղամէն լինի որ գերդ հալած ապիկի.— Եւ Այս երկու ջերման ընծայն ի հոյ եւ ի հաստ եւ յորեկուտ պղամէ... — Հմմտ. Տպ. էջ 88:

ԺԷ.— Թղ. 157ա.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմքանն որ եմփիլայաս կոչի.— Գարտ է բժշկելն որ ի յայս ջերման զիւր յոյզն եւ զանքն ի ստածումն այրնէ... — Հմմտ. Տպ. էջ 89:

ԺԸ.— Թղ. 157բ.— Պատմութիւնն Ռախագիտութեան վասն յայտեւ մաղձին ջերմքանն որ է սաքիայն, եւ հոռոմն քաւելի յայլին ասէ.— Յառաջ պարտ է իմանալ զմաղձին ջերմքն... — Հմմտ. Տպ. էջ 90:

ԺԹ.— Թղ. 161բ.— Վասն ստածման եւ բժշկութեան յիստակ տոխտեւս ջերմքանն, զոր հոռոմն աղաւաւս անուանէ, եւ տաճիկն յայտա, որ Թարգմանի անապակ եւ յիստակ յարտնոչ մաղձին ջերմքն.— Գարտ եւ պատճառ է որ ի քամ ի կամկեկ ծառայեն, եւ բժշկեն զայս ջերման որ յիստակ կոչի... — Հմմտ. Տպ. էջ 94:

Ի.— Թղ. 164, հաւաքագր, ա.— Վաւրն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմքանն

ար չէ յիստակ տոխտեաւս, այլ խառն. եւ յաւգական է ի յայլ միւրէ որպէս հրամայէ Դադիանոս այսպէս. — Գալիանոս հրամայէ թէ պարտ է որպէս սպրնեաւ եւ ջանաս... — Հմմտ. Տպ. էջ 99:

Դամոք. — Յաջորդ թերթի. — 165ա. — վերի լուսնացիին կայ հետեւեալ խորագիրը, կարծիր մեղանով, բուն զրէշն. «Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմանն որ չէ իստակ խարտեշ մաղձունն այլ խառն եւ յաղնական ի յայլ միւրէ»։ Եւ ապա բնագիրը. — Ի յամենայն ցեղ հիւանդութիւն, Այլ զայս ջերման տէրն ի սկիզբն հիւանդութեանն ի բաղանիս չէ պատեն տանիս... իսկ ստորին լուսնացիին, դարձեալ կարտիրով կը կարդացուի. «Այս տեղս պակաս է զլուսն բանիս. մի մեղադրեալ»։ — Ակնարկումք պակասը լրացուած է հետագային մտքը գրով, ինչպէս ցոյց տուիմք վերեւ:

ԻԱ. — Թղ. 167ր. — Վասն ստածման եւ բժշկութեան սուր եւ այրեցող ջերմանն գոր Հոռոմն աւգոնս դիակայիս ասէ, եւ տաքիկն հաղ եւ մերկա ամուսնէ. — Իսկ իւր պատճառն անպակի եւ յիստակ խարտեշ մաղձն լինի... — Հմմտ. Տպ. էջ 103:

ԻԲ. — Թղ. 170ր. — Վասն ստածման եւ բժշկութեան այն ջերմանն գոր հոռոմն ք եւ կրկնակ տոխտեաւ ասէ, եւ տաքիկն զպլազմայ, գոր ի յար տոխտեաւ ամուսնէ. — Այս ջերմս բնձաի երբ մաղձ. մէն բորբոսի ընդ ներքսէ երակացն... — Հմմտ. Տպ. էջ 107:

Դամոք. — Այս գլուխն ալ թերի է. նոր թուղթ մը աւելցուած է — 171 — որուն առաջին երեանն նորոգադիր հինգ տող միայն դրուած է. ապա տպանշէն ալ օրինակուած է, զոպադիր, 14 տող. բայց չէ ամբողջացուած:

ԻԴ. — Թղ. 172ա. — Նախագիտութիւն վասն ջերմանն գոր Հոռոմն մի տոխտեաւ ասէ. և տաքիկն շատրապ, որ քարգմանի կէս երեքուրեաւ — Այս ջերմս յերկու նիւթէ ընծաի, եւ յերկու տեղաց լինի... — Հմմտ. Տպ. էջ 109:

ԻԵ. — Թղ. 173ր. — Վասն ստածման եւ բժշկութեան իմրախտեաւ ջերմանն. — Պարտ է բժշկին որ զայս ջերմանս զըս-

տածումն ըստ յաղթող նիւթոյն այրնէ... — Հմմտ. Տպ. էջ 111:

ԻԶ. — Թղ. 175ա. — Պատմութիւն մախագիտութեան վասն սաւտային ջերմեայն որ է սնի մաղձն. — Յառաջ գտնատոտեաւս յիշենք, եւ ինքն երկու ցեղ լինի... — Հմմտ. Տպ. էջ 143:

ԻՁ. — Թղ. 177ր. — Վասն ստածման եւ բժշկութեան տեստոտեաւ ջերմանն որ ի սաւտայէն ընծայի, եւ տաքիկն որդ ասէ որ քարգմանի չարեքարեաւ որ է երկու աւր ընդ մէջ ջերմն. — Այլ գիտացիր որ այս ջերմս հինգ զէմս առնու... Առ տառաշ, Է պապունէճ, եւ հուլպէ, որ է հացհամեն, եւ թեւի ի կտու ծրարած, եւ չոր թուլ եւ ճակընդղի ջուր, եւ բաւրակ, եւ շաքար, եւ չրիկձէթ... — Հմմտ. Տպ. էջ 116:

ԻԻ. — Թղ. 183ր. — Պատմութիւն մախագիտութեան վասն բնական սաւտային ջերմանն որ է սնի մաղձն. — Բնական սաւտային ջերմանն նշանն այս է, որ իւր առաջին պատճառն են զերջ գիտանշուածքն, եւ տարիքն... — Հմմտ. Տպ. էջ 124:

ԻԼ. — Թղ. 187ա. — Պատմութիւն մախագիտութեան վասն հինգաւրեաւ եւ վեցաւրեա ջերմանն. — Այս երկու ջերմս զոր հինգաւրեա եւ վեցաւրեա անուանեն, ունին զնուպայն մէկն յամենայն ի հինգ աւր, եւ մէկն յամենայն ի վեց աւր, վասն այդոր անուանեցին զերեք այդ անուամբ... — Հմմտ. Տպ. էջ 129, Գլուխ ԽԲ, ԽԳ:

ԻԹ. — Թղ. 188ր. — Պատմութիւն մախագիտութեան վասն ժաւարեա ջերմանն. — Այս ջերմս յամենայն ժաւար ապա բերէ զնուպայն... — Հմմտ. Տպ. էջ 132, Գլուխ ԽԴ, ԽԵ: — Տպադիրն ԽԴ գլուխին երկրորդ պարբերութիւնը, եւ ԽԵ գլուխին երկրորդ եւ չորրորդ պարբերութիւնները զկան մեր ձեռագրին մէջ:

Լ. — Թղ. 189ր. — Պատմութիւն մախագիտութեան վասն չորս ժամանակացն որով յառաջագէտ լինի բժիշկն զկենացն եւ զմահուն յամենայն հիւանդութիւնքն. — Ամենայն ցեղ հիւանդութիւն եթէ սուր լինի, եւ եթէ յերկարաւրեա, չորս ժամանակ ունին, եւ չորս սահման... — Հմմտ. Տպ. էջ 134:

վերջաւորուիլն՝ ... և և ինքն լինի պատճառ մահուան նորա որպէս ասացին ի մաստաւէրքն:

Ան և կարծիք դարդադիծէ մը յետոյ կը գտնուին սա տողերը, միևեկոյն զընտրեալով: — Թղ. 198ա.

Յիշատակագրութիւն —

Ես. Քս. որ բժշկիկ ևս հոգւոյց ևս մարմնոց բժշկիկ ևս զվէրս հոգւոյ ևս մարմնոյ ծառային քո Հեքմեդ Սեւաստաւաթ որդւոյ [Ա.] չնի, և քեզ փառք յաւիտեանս աւելն:

Գ. — ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Թղ. 198բ. — Ա. — Վասն ամենայն ցեղ զլիսացաւութեամբ: Բ. — Վասն լակուկայի որ զլիսայն կէտն ցաւի: ... — ՀԳ. — Վասն որ շոյտ տայ ծնանել որոյ, (որոյ) մտնուին յարգվանիմ մեռած լինի:

Թղ. 200—202, նուրագիր:

[Ա.] — Թղ. 200ա. — Երբեք գլուխն ի տալու թէն ջոյն նշանն այս է յերեսացն զոյնն կարծիք և Ժանրանայ, և աչքն կարմրել, և երակն տալու թիւն լինի, և երակն ինն աւելի: ...

Բ. — Թղ. 206բ. — Վասն լակուկայի որ զլիսայն կէտն ցաւի մարդոյն: — Երբեք գլուխն կէտն ցաւի մարդոյն: ...

Գ. — Թղ. 207բ. — Վասն որո խելքն գնա մարդոյն և աչացն մաշքն անցնի և մուաղի: — Իսկ որոյ խելքն ի շուրջ զայ մարդոյն նշանն այս է: ...

Դ. — Թղ. 208բ. — Վասն մաղասակայի: — Երբ այտ ցաւս դիպի մարդոյն, տես եթէ ի քուն լինի եթէ ոչ: ...

Ե. — Թղ. 209բ. — Վասն մամախտուլայի որ դիպի մարդոյն: — Այս ցաւս ի սեւտան զլիպի մարդոյն, և ուսպտան ասացել թէ և ի պղլամէ լինի: ...

Մամոք. — Լուսանցքիմ նոտր շեղագրով: — Այս փոխ մինչ ի վերջն չգրես ի գիրքն կա, այս նշանն մինչև այլ նշանս: Պայմանակամ նշանները դրուած են զլուլիմ սկիզբը և վերջը:

Զ. — Թղ. 212ա. — Վասն ամենայն ցեղ աչացաւութեամբ: — Արդ յառաջ վասն տղայոցն գրենք, զի տղայն շատ դիպի աչացաւութիւն: ...

Մամոք. — Լուսանցքներուն վրայ ան-

վարժ նոտր շեղագրով աւելցուած են կարդմը հրահանգներ ևս զեղագրեր:

Թղ. 221—237, նուրագիր:

Թղ. 221ա. — Պատեք քիչ ցաւ ևս որ այրուին շատ երթայ: ...

Թղ. 222բ. — Պատեք, ի բերանացաւութեան, յամեն ցեղ, և շրթան, որ պատուի: ...

Թղ. 224բ. — Պատեք ի ցաւն որ կոչի զաթաւիչ որ է թոքաց ցաւ: ...

Թղ. 228բ. — Պատեք, ստամոքն և ի ցաւերն, ի պատժին, որ ի ստամոքն լինի: ...

Թղ. 229ա. — Պատեք ի ցամաք բորն և զեղ զայտ արայ: ...

Թղ. 231բ. — Սահեայն ցեղ ականջաւութեան: — Երբեք ականջն ի տալէ ցաւի նշանն այս է: ...

Թղ. 237, գծմամբ, դատարկ:

Մամոք. — Սկիզբի ցանկին մէջ կան հետեւեալ զլուլները: — Է — Վասն ամենայն ցեղ ստամոքացաւութեամբ: — Ը — Վասն յաղաւարտի որ ի բերանն ելնէ. և քեզ ցեղ անկանի ի բերանն որ է գնցաւ, և կամ հոտ գայ: — Թ — Վասն որ լեզուն բուլամայ մարդոյն յինչ իրաց և լինի: — Ժ — Վասն ամենայն ցեղ փռագաւութեամբ: — ԺԱ — Վասն ամենայն ցեղ աղանջացաւութեամբ: — ԺԲ — Վասն ամենայն ցեղ կլմացաւութեամբ: — ԺԳ — Վասն ամենայն ցեղ շաւաթի:

ԺԴ. — Թղ. 238բ. — Վասն նզլայի և հազի: — Եւ իւր նշանն այս է. որ մարդոյն զլուլն և կուրծքն ցրտանայ և ամենայն անձն: ...

Թղ. 241 նուրագիր:

ԺԵ. — Թղ. 244բ. — Վասն ամենայն ցեղ ստամոքացաւութեամբ: — Երբ մարդոյն ստամոքն վատուի և զկերակուրն չլինի ի կարել ի հալել, գուրջ զայս բնութիւն: ...

Թղ. 246 նուրագիր:

Թղ. 251, 252, նոր, դատարկ: — Մամոք. — Սկիզբի զլիսակարգութեան համաձայն: — ԺԶ — Վասն ամենայն ցեղ Սրտայցաւութեամբ: — ԺԷ — Վասն ամենայն ցեղ Լեղացաւութեամբ:

Թղ. 253ա. — Այլ նուրագիր վասն լեղի զոր գրեց Ապուսիտ բժիշկն Մուփաղկե-

չին, և ևս Գրիգոր Վաթրմայ որդայն ևւ յաջկատ։ ևս զբառասուն տււարն հետ իւրաց զեղն ի դատ զրեց ևւ զպատարաստութիւն, ևւ զիկարտուր ևւ զբմբխիւ։ Արդ որ ի ջերմութեան ցաւի յերդն նշան այս է...։

ԺԲ.— Թղ. 264ա.— Վասն ամենայն ցեղ յոճացաւութեամբ։— Եւ իւր նշանն այս է որ մարդոյն ջերմութիւն զիպի, ևս զոգին չկարէ կրկնել...։

ԺԲ.— Թղ. 265բ.— Վասն ամենայն ցեղ փայծղնացաւի։— Յորժամ տեսնես որ ի փայծալնացաւն ջերմութիւն կայ...։
Իւ.— Թղ. 267բ.— Վասն ամենայն ցեղ իրիկամնացաւութեամբ։— Յորժամ մարդոյն իրիկամնացաւութիւն դիպի ևւ մամաց, նշանն այս է...։

ԻԱ.— Թղ. 270ա.— Վասն գանակացաւի մամացի եւ քարի որ առ մարդն ընծայի։— Յորժամ առ մարդն քար ընծայի ևւ կամ թէ զանձակացաւութիւն դիպի կամ միկալլուրի որ ի բուշտն լինի ևւ որ յերկր կամուռքի...։

ԻԲ.— Թղ. 274բ.— Վասն ամենայն ցեղ փորացաւութեամբ եւ նգաց։— Այսպէս խմալիւր որ փորացաւութիւնն ք ցեղ են...։

Թղ. 283, նոր, դատարկ։

ԻԳ.— Թղ. 289ա.— Վասն արի որ առ մարդայն լինի եւ իմբու այն է որ կերպարն ողջ եւ անհալ ի վայր անցանի եւ նգաց։— Իսկ յորժամ աւր հանդիպի մարդոյն որ է որովայնանցութիւն...։

ԻԴ.— Վասն ամենայն ցեղ պատրուգնայ։— Առաջին պատրուգ որ յամէն ջերմն ցաւք ի ներս զնել մարթի...։

ԻԵ.— Թղ. 293բ.— Վասն կալմցի որ դիպի մարդայն եւ ամենայն ցեղ հուկնայն։— Յորժամ կոլինը դիպի մարդոյն նշանն այս է...։

ԻԶ.— Թղ. 299ա.— Վասն ամենայն ցեղ սնգան եւ թէ նստոյ տեղն ցաւի։— Սուսնայ որ լինի առ մարդն ք ցեղ է...։

Մանօր.— Թղ. 299ա—302ա, լուսանջնեքը լեցուն են նորադիւր ծանօթութիւններով ևւ գիտելիքներով։

ԻԿ.— Թղ. 305ա.— Վասն բրանի եւ սրանի։— Յորժամ մարդոյն բրան դիպի, նշանն այս է, որ յառեմ զմարդն ուղղ բռնէ, ևւ հետ ախոր տքնի եւ ուռչի եւ գերը կրակ դառնայ...։

ԻԼ.— Թղ. 306ա.— Վասն որ երանդն փաղաղի, եւ երէ աքթա դիպի որ աշինչ յիմանաւ։— Եթէ հիւանդն ի փաղաղա լինի նշանն այս է որ մեկն պատիկի ևւ պակաս իմանայ...։

Թղ. 308, նոր դատարկ։ Յաջորդ խոյացիքը՝ աչ բաւն գրչէն, վերի լուսանցքին, քոյրգիր։

ԻՄ.— Թղ. 309ա.— Վասն խաբականի որ յանգարծակի յաւժն գնայ։

Լ.— Թղ. 310ա.— Վասն արակամի որ դիպի մարդայն։— Յորժամ այս ցաւա զիպի մարդոյն որ կոշի արական, նշանն այս է որ աշիցն սպիտկուցն զեղնի ևւ անձնն ևւ ձեռքն...։

ԼԱ.— Թղ. 311ա.— Վասն որ մարդայն կամն գնայ որ է փնջի։— Այս ցաւա որ մարդոյն կամն զնայ տաճկերէն փնջն ասեն...։

ԼԲ.— Թղ. 313ա.— Վասն սեկաի որ դիպի մարդայն որ է գմատ։— Այս ցաւա որ կոշի գմատ ք ցեղ է, առաջին տապալ ասեն, ևւ ինք այն է որ լուր մարդոյն փորն մեծանայ...։

ԼԳ.— Թղ. 314բ—315ա.— Վասն որ մարդայն երեսացն գոյնն աւերի եւ աչացն սպիտակուց դեղնի եւ ամենայն անձն։— Յորժամ պայ տեսնես դիտացի որ խաբուել մարդն է...։

ԼԴ.— Թղ. 316ա.— Վասն որ մարդայն արծա պր զինչ ուտէ ի վեր բերէ եւ առ իւրն չդադարէ։— Եթէ մարդոյն ործա որ զինչ ուտէ ի վեր բերէ զայս զնոս արա, առ խաղբոյն ըմբելի որ է զափն...։

ԼԵ.— Թղ. 318ա.— Վասն որ մարդն քրտնած ցուրտ ջուր խմէ որ գնն այրնէ իր։— Երբ մարդն շատ յեղուել լինի կամ հետեակ ևւ կամ ձիով ևւ յաւազնել լինի ևւ քրտնել...։

ԼԶ.— Թղ. 318բ.— Վասն վերաբերաւթեան որ գնալան եւ գնալան սրբէ։— Յորժամ կամիս որ զմաղճն ևւ զմաղասն մարդն վերաբերութեամբ ի դուրս ձգէ...։

ԼԷ.— Թղ. 319բ.— Վասն որ գմաղան կապէ եւ գնեռուկն դադարէ։— Եթէ մաղճ յուղ ճարթի ի մարդոյն ի վեր եւ ի վայր եւ մարդն վատուած է...։

ԼԸ.— Թղ. 320բ.— Վասն որ զդրն մարդայն յիւրա բարձին եւ որ ի գարկուց

կամ յայլ պատճառէ կարճել լինի։— *Երբ այս ցաւս դիպի մարդոյն որ շղերն յերար քարշուին եթէ ի մէկ զաւարտանն եւ թէ յամէն զաւարտանն...*

ԼԹ.— Թղ. 321ր.— Վասն մկրսի որ դիպի մարդայն եւ որոց առջն ցաւ։— *Երբ այս ցաւս դիպի մարդոյն որ ոսկերքն ցաւնն որ կոչի նկրիս...*

Խ.— Թղ. 324ր.— Վասն որ կգանայ մարդն եւ արկանիսի որ է ամբամացաւոր լինում։— *Այս ցաւս որ դիպի մարդոյն է որ ընդ զրացէ լինի եւ կգանէ զմարդն որպէս հարուածք...*

ԽԱ.— Թղ. 326ր.— Վասն որոյ աւր լինի ի փորն եւ յաւաքն եւ թէ քաւի լինի ի ստամոքսն եւ քաւակն ցաւի եւ կամ այլ ինչ։— *Յորժամ այս ցաւս հանդիպի մարդոյն որ կոչի աւր զայս զեղս տուր...*

ԽԲ.— Թղ. 328ր.— Վասն որ մարդն ի ցաւն մուտքի եւ որ գոգին չկարէ տալ եւ առնուլ։— *Երբ մարդն ի ցաւնն ի ներս նուաղի չէ ազէկ...*

ԽԳ.— Թղ. 329ր.— Վասն որ հիւանդին աքնուր զիպի։— *Եթէ հիւանդին տքնաթիւն դիպի ի ցաւնն ի ներս եւ լեզուն սեւ լինի եւ կամ զեղին, ի զլիտոյն վերայ մարդոյ կաթն տուր կթել, եւ զայս զեղս զուրկ եւ գէր ի վերայ գլխոյն...*

ԽԴ.— Թղ. 329ր.— Վասն որ կգանի քափի մարդոյն։— *Երբ մարդոյն կգանի քափի...*

ԽԵ.— Թղ. 329ր.— Վասն որ ընդ մարդայն բերանն եւ կամ ընդ քիթն արոյն գայ։— *Եթէ ընդ մարդոյն բերանն արոյն գա սրծալով եւ կամ թանկով...*

ԽԶ.— Թղ. 331ր.— Վասն որ գոսպնայ երեսն սրբէ։— *Եթէ կամիս որ զոսպնայ երեսն սրբես, առ բարկմատ եւ բաւրակ աղա...*

Թղ. 332, նոր, դատարկ։

Մանթ.— Սկզբի գլխակարգութեան համաձայն։— *ԽԵ.—* Վասն որ երանքն առչի մարդայն։— *ԽԶ.—* Վասն որ մարդայն գլխոյն եւ մարմնացն մեզն ի վայր գայ։— *ԽԸ.—* Վասն որ մեզ քուտուցանէ ի գլուխ, եւ որոյ թեփուկ լինի ի գլուխն եւ թէ հերմ ճողի։— *ԽԹ.—* Վասն որ ձուգն առչի մարդայն։— *ԽԱ.—* Վասն ամենայն ցեղ հաստ-ծի։

ԽԲ.— Թղ. 334ր.— Վասն Սերմնակարի։— *Յորժամ այս ցաւս հանդիպի մարդոյն, առ զկտաւատն եւ զթիւրայն եւ յիսարակին ուղղոյ...*

ԽԳ.— Թղ. 335ր.— Վասն որ զայլ կամն բնութիւնն զարագնէ եւ յորմէ որդեծնութիւն չլինի։— *Եթէ կամիս որ զայլ կանն յանութեանն ուժովանան...*

Թղ. 336 նստրագիր։

ԽԴ.— Թղ. 337ր.— Վասն միմոյ բաւորի եւ տափակի որ առ մարդն լինի։— *Յորժամ իմանաս որ ճիճի լինի առ մարդն, առ գառն քուշտ որ է կաւտն...*

ԽԵ.— Թղ. 338ր.— Վասն մարդոյ որոյ անձնն եւ ստամոքսն հովանայ, եւ թէ բնականն հով բնութեան տէր լինի...

ԽԶ.— Թղ. 338ր.— Վասն ամենայն ցեղ սպեղանեց կտրածի, խոզից, քաւի, կուրնի, եւ ամենայն ցաւու։— *Եթէ զաւրուած լինի կտրելի առ մարդն զայս սպեղանիս զուրկ...*

Թղ. 339 նստրագիր։

Թղ. 343ր.— ... *Այս սպեղանի խոզից որ ի մարդոյն չլինի լինի եւ կամ ի յայլ տեղի, առ քար մարդ։—* Հաս կը վերջանայ հնազայն բոլորագիր մասը։

Մանթ.— Սկզբի գլխակարգութեան համաձայն։— *ԽԵ.—* Վասն ամենայն ցեղ զարկուց որ լինի առ մարդայն խոցերոյ։— *ԽԶ.—* Վասն որ գարիւնն դադրեցնէ գաւ։ ցեղ զարկուց։— *ԽԸ.—* Վասն որ դեղուն մետով գոսպն հարուն յարտեղ որ լինի ի մարդն։— *Կ.—* Վասն այրածի դեղի տեղի յոր եւ լինի ի մարդն ի կրակէ։— *ԿԱ.—* Վասն ամենայն ցեղ ելնդնայ եւ խոցերոյ։— *ԿԲ.—* Վասն քաւածարի եւ կածծի։— *ԿԳ.—* Վասն որոյ ձեռքն պայքրէ եւ կամ ըզրկուեցն կուտ լինի։— *ԿԴ.—* Վասն ամենայն ցեղ բորայ եւ քոսի։— *ԿԵ.—* Վասն մոլաքորի որ է ուսպատ։— *ԿԶ.—* Վասն գահացաւի։— *[ԿԶ-ԿԸ, չկան]* *Զ.—* Վասն տեստես կանաց որ ի կարգի ոչ լինի։— *ԶԱ.—* Վասն որ յարգանդն քափի եւ որոց (եւ որոց) մարդ յարծի մանկան։— *ԶԲ.—* Վասն կնոջ որ յաւանդ ոչ եւ թէ տուլ լինի ծննդական առնէ։— *ԶԳ.—* Վասն որ շոյտ տայ ծնանի որոյ (որոյ) մանուկն յորովայնին մեռած լինի։

Մանօք.— Վերջին երեքը տարբեր
գրչէ, նստադիր:

Դ.— ԲԺՇԿԱՐԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հանդամանք՝ խցճալի, վերի եւ մա-
նուանդ վարի լուանցքէն շարաշար որդ-
նակեր: Թուլի՝ բարակ, վատտրակ, նոտ-
րադիր վարժ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 344ա. Դատարկ:

Թղ. 344բ. Ցանկն է. սկիզբը նստա-
գլի, ապա բուրգի: Թուահամարները ա-
րարական քումնումներով: — 1 — Վանն
աչաց ցաւի?: ... — 37 — Ցանկում կամ
պակասում մարդոյ: — Բժշկարան Ան-
ուամբն Այ.:

1.— Թղ. 345ա.— Վաւըն աչաց ցա-
ւի.— Աչաց ցաւի դատարարի շաբարն ե...:

2.— Թղ. 345բ.— Վաւն Ակամքի.—
Ականք որ ի հողմու ձայն ածի, զեղին աղ-
ջիւն խարտէ, վարդեղով ետացո եւ ալան-
ջին ած...:

3.— Թղ. 346ա.— Վաւըն լընգայնաշի
եւ ատամնաշարժի.— Ջողդեղն եւ դժուտն
ընդ իրար աղայ եւ արկ, լինչն ողջանա,
եւ ատամն պնդի եւ զհոտն տանի...:

4.— Թղ. 346ա.— Վաւըն գլխոյ եւ
ակամքի.— Գլխոյ զեղ դառն նշի եւ քա-
ցախ, վարդեղով յարոյ, եւ տլլէ քսէ...:

6.— Թղ. 346բ.— Վաւն փեծղամ.—
Փեծաղն որ ցաւի եւ ինչուր ի պորտն ուռ-
չի...:

7.— Թղ. 346բ.— Վաւըն չագի.—
Որ կակուղ չագայ բերէ շարաւ եւ փըր-
փուր...:

8.— Թղ. 347ա.— Փեծղամ.— Փեծ-
ղան զեղ ծծում եւ ճնարակ, յարու գինով
եւ մեղրով...:

9.— Թղ. 347ա.— Վաւըն մգի.—
Նեղ որ ոչ ջուր բերէ եւ ոչ արուն...:

10.— Թղ. 347ա.— Վաւըն քամու.—
Քամու զեղ...:

11.— Թղ. 347բ.— Վաւն փեծղամ.—
Փեծղան զեղ առ է դրամ սպանդ...:

12.— Թղ. 347բ.— Վաւըն արուն-
բերի.— Որ քիթն արիւն դայ գ գիտոր ա-
ղայ եւ ի քիթն փչէ...:

13.— Թղ. 347բ.— Վաւն մաղդղեղի.—
Որ ողջութեամբ մաղդղեղ առնու եւ բան
չայրնէ...:

14.— Թղ. 348ա.— Վաւն երածի.—
Երծի զեղ ուրն թրջէ եւ ի վերայ դիւր,
անխաւս պահէ...:

15.— Թղ. 348ա.— Վաւըն շեքումի.—
Ջեքումն որ է զաղի խէժ, քաջ քաջ-
խով թրջէ եւ աւծ: Պատմութիւն վասն
քահանայի տակին, որ է սպիտակ զըպ-
րիթ, զոր Սողոմոն իմաստունն փորձել
է...:

Թղ. 349բ.— Վաւն հազի եւ ձայնի.—
Վասն հազի եւ ձայնի: Հապ որ աւտէ
հազի եւ ձայնի, եւ ստամոքսն որդէ...:

Մանօք.— Թղ. 349բ-350բ, լուանցք-
ները լեցում մամր ճոտարգիր յաւելում
ներով:

Թղ. 351ա.— Մաշած տղայի զեղ...:
— Յաւելումն կամ պակասումն մարդոյն դ
իրք է...:

Թղ. 352-363ա.— Ջամազան հիւան-
դաւքեանց վերաբերող դեղեր եւ բժշկական
գիտելիքներ:

Թղ. 363-364ա.— Գրեթու բնութիւնը,
հրային, արեւելեան, եւայլն:

Թղ. 364բ.— Վաւն [տլւ?]մաց. եւ
պատմէ գիրք այս զպատմաւս բնութեան
իրաց, որ չէ յայտնի մարդոյ. իմաստա-
սէրք, որ կոչի տաճ[կ]երէն, խաւաթ,
զոր հրամայեց Գալիկ Շահնշահն, որդին
Ապասայ, Թարքիմնէ ի տաճիկ լեղովէն ի
հա՛ լեղու: Ասաց Ապուպաքը Մահմատ
Ջաքար որդին Ռադիկն, թէ տեսայ եւ
լսեցի, որ անդէտ մարդիկ շաւտան իմաստ-
նայիբաց, եւ արհամարհեն զմեզ. ապա-
հարկ եղեւ այրենէ ինձ զայս գիրքս, արվա-
նել հիմն եւ շինել տուն եւ դնել բոյն եւ ցու-
ցանել նացանց իրաց բնութիւն էր աւտար,
եւ դայն տեսանեն զեռ իրենց աչերովն, եւ
շաւտան, եւ ջանան ստել գետիկարն...:
Կատարեցաւ խաւ[սք] Գալիմոսի եւ այլ
իմաստաւարացն, եւ բ[ժշ]կալպետացն —
Սկիզբը հիմա. Յիշտ. Ձեռ. Ա. էջ 672:
Վերջաւորութիւնը դրուած է Թղ. 371ա,
վարի լուանցքին, մասամբ փճացած:

Թղ. 371բ.— Եւ այս խաւս Պաղմե-
սի, գոր գրեաց, զաճանչիլսն Այ. որ լինին
ի տարբեր աշխարհի, որ յիրքեր ի ներս լի-

նի, զոր թարգմանէ յաղէքսանդր մետրոյ-
սյօլիսն, ի ժամանակին փլիխտէրէ, զստեր
փտողմէնսիս: Նշանք տոյմի որ յայտնեն ևւ
յաջքն դնեն, որ է աւղուտ աւձայհարի,
մեղուտայհարի, կարծայհարի, և ամ. թիւն-
նայտուաց. և թէ ի ձախ կողմն հաքած, յաջ
կողմն դիր դեղն, ևւ թէ յաջ կողմն հարած,
ի ձախ կողմն դիր աչքն դիր զդեղն...:

Թղ. 373ր. — Խաւաք ևւ Ողմաք տլսմաց,
զոր ասացել ևւ փորձել Բաղիսանոս իմաստա-
սէրն, զոր խօսաց է հաւ մասաւի, ևւ փոր-
ձած ընտրելեցն Այ.։ Արաւ աւձ պղնձի, ևւ
առ զառնալի ի աղ ջուրն [տ]աքցոյ ևւ ի
փորն դիր ևւ տար թաղէ ինչ ի սահմանն
ած լինի, ամէն ոնդ հաւաքի, զու ի մօտ
կաց ևւ կալ... Կատարեցաւ դիրքս այս որ
կուի թալթ խաւաքի. ևւ այլ գրեցաք,

ծաղկաքաղ, բժշկարանացն ի մեր աւապ ևւ
ի հարկեւոր բժշկացն... Ասաց Արաւ
արդլէ թէ մարդիկ, կամ ի կամա', կամ
յանկամա ձանճ շուտն դողենաին: Կատա-
րեցաւ ծաղկաքաղ բժշկարանս ի պատուա-
կան բժշկարանաց զոր դառաք աւղտակար?
գրեցաք ի փառս Այ.։

Թղ. 377ա, դատարկ:

Թղ. 378ա. — Դեղ դիվանխարի. —
Ջուրս տլիսմս գրէ ևւ ի ջուրն ձղէ որ
խմէ...:

Թղ. 380ա. — ... թէ զպայուռն զեր-
տըն դիվիտ մարդուռն ի յաջ թեւի կողմէ
նայ այլ դեւիւն չի բռնէ...:

Թղ. 380ր. — ... Վասն տուղլի սլու-
ղմի...:

371

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ — 1

ՅԱՅՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԵՐՆԱՅ

Տեղի

ԺԸ. Դար

ԿԱՐԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 25×17×1: էլէ 176: Հանդու-
մանք լաւ: Թուղթ սպիտակ փայլուն: Դը-
րութիւն՝ խորադիրները ևւ սկզբնատողներ
կարմիր, միացեալը սև մէկնոնդ, միա-
սիւն, 30 տող: Նոտրադիր վարժ գրչէ: Հո-
մառօտագրութիւնք չափազանց առատ: Մեծ
սկզբնատող՝ սոսկ ուրուպիւծ, մատի-
տոյ: Կաշկապմ խաւաքաւախ: Ստացող՝
Գարբէլ Վրոյ. Կնիք, խաւաք, սեւա-
գրոշմ, փակադիր, չի. Բի. Մն. Գարբէլ
Վարդապետ, ՌՄԺՁ, էլ 172:

ԲՈՎԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

էլ 1. — Թուղթ Սրբայն Գրիգորի մե-
րոյ Լուսաւորչիւն աւ Սուրբ Յակոբ Մրծ-
բըմայ Եպիսկոպոսն: — Հմտ. Տպ. Կ. Պ-
լիս, 1824, էլ 3:

էլ 3. — Սրբայն Յակոբայ Մրծբայ Ե-
պիսկոպոսի պատասխանի յղորդի Սրբայն
Գրիգորի Լուսաւորչիւն: — Վասն Հաւատոյ,
Հաւ Ա: — Հմտ. Նոյն, էլ 5:

Բ. — էլ 10. — Վասն Օրինակի Սիյաչ:
Գ. — էլ 20. — Վասն Օրինակի Պահոց:
Դ. — էլ 28. — Օրինակ Ագօթից:
Ե. — էլ 34. — Օրինակ Պատերազմի:
Ջ. — էլ 45. — Օրինակ Ուխտաւորաց:
Կ. — էլ 57. — Օրինակ Ապաշխարու-
յեան:

Ը. — էլ 67. — Վասն Յարութեան Մի-
նից:

Թ. — էլ 75. — Վասն Խմարեութեան:
Ժ. — էլ 82. — Վասն Հովաք:
էլ 88. — Հաւ Սրբայն Յակոբայ Մրծ-
բըմայ Հայրապետին, ընդդէմ Հրէից, զըր-
եալ առ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչիւն Մեր:
Վասն Թլփատութեան: — Հաւ Առաջին: —
Հմտ. Նոյն, էլ 202:

էլ 96. — Վասն Զատկաց: — Հաւ
Երկրորդ: — Հմտ. Նոյն, էլ 251: — Վերջ.
... Թէ ի նոյնն էլ խմր Հեթանոսութեան
ընդ ամ. երկիր: — Հմտ. Նոյն, էլ 256:
Մամոք. — Այս ճառին շարունակու-

թիւնը եղող երեք տողեր կը դնուին էջ 137. մնացեալը կը պակսի:

էջ 98.— Վասն Շաքարու, ըմբիւր
Հրէից: — Հառ Երբորդ: — Հմմտ. նոյն,
էջ 220:

էջ 105.— Օրինակ Յուցանելի վասն
րնտարեան կերակրաց: — Հառ Զարբորդ:
— Հմմտ. նոյն, էջ 235:

էջ 112.— Վասն Հեքամոսացմ մտա-
նելայ վնխանակ ժողովրդեանն Հրէից: —
Հառ Հինգերորդ: — Հմմտ. նոյն, էջ 266:

էջ 117.— Յուցանի քէ Գս. է Որդի
Այ.: — Հառ Վեցերորդ:

էջ 123.— Օրինակ Յուցանելի ընդդէմ
Հրէից վասն Կուսութեան և Սրբարքեան: —
Հառ Եօթներորդ:

էջ 129.— Յանդիմանութիւն ընդդէմ
Հրէից, վասն զի ասեմ, քէ կայ մեզ ժողո-
վի: — Հառ Ութերորդ. ... որպէսզի կա-
տարիցի տեսիլն:

Լուր դու սիրելի իմ, վասն զատկէս
այտորիկ, զոր ինչ ասացի քեզ, և քէ տուաւ
խորհուրդ նորա առաջին ժողովրդեանն, և
հաստատութիւն ճշմարտութեան նորա ի
հեթանոսս պատմի և աւետարանի այսօր:
Արդ յոյժ աստուծոյն զբաղեալ են միտք
սպէտ և տխմար մարդոց, վասն մեծ ա-
ւուրս այտորիկ: էջ 137: — Հմմտ. նոյն,
էջ 256:

էջ 137.— Աւարտեցան Պատասխանա-

կանքն թուղթ Սրյ Յակոբայ Մծրնայ, առ
Սուրբն Գրկար Լուսաւորին մէր:

Ուշիմ ընթերցող.

Թէպէտ այս ճառ՝ որ հետեւի ոչ իցէ
զրեցեալ առ Լուսաւորին մէր, սակայն
զի մեծի առն վիպէ, ոչ համարիմ անօրուս
լինիլ, թէ ստորայարիցի զհին թղթոց նո-
րին պատասխանատրականաց, հարցմանց
սրբոյն Լուսաւորին մերոյ, որովհետեւ ըզ-
րպաւս ինչ յիշեանս պարփակէ ի շինու-
թիւն մէր:

Հառ Մի

Վասն հալատակութեան եւ երբնուա-
ծոց որք լինին ընդ գաւառս ուրիշ...: —
Հմմտ. Տղ. էջ 321:

էջ 173-176, դատարկ:

Թիշատակագրութիւն Ստացողի.—

էջ 172, կնիքին հերքել, ճատրագիր
քննագրել տարքեր.

Ըզնտեանալ ըստացող սորին,
որ և օթն տառիւ լաղաղքին,
զիմն նախկին, նաւ լինն վերջին,
չարապուկալ անուն կոչին,
հինգ հաղար թուով յորհորջին,
բարդեալ ընդ վաթսուն երեքին:

Մամօք.— Առեղծուածակերպ ծածկա-
յրուած անունն է Գարբիլէ, որուն եօթը
տառերուն թուական արժէքին դումարը
կ'ընէ 5063:

372

Տ Օ Ն Ա Պ Ա Տ Հ Ա Ռ.— 4

Սուրիսաք (Ղրիմ)

292 = 1347

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուալ 24×17 չէ: էջ 814: Հանգա-
մանը շատ լաւ: Թուղթ բամպակեայ լաւ-
րակի Գրէլ՝ Ստեփանոս Գրութիւն՝ խո-
րակները և սկզբնատողերը կարմիր,
մնացեալը սև մեկանով, երկուսն, 30 տող:
Բոյրդիլի կանոնաւոր: Պատուաւորութիւնը
սովորական: Դունեաւոր սկզբնատառը և
ստանանդարդը իւրաքանչիւր ճառի սկիզ-
բը: Խորանագրող, էջ 7: Նկար մը, Դաւիթ
Մարգարէ և Յակոբոս Տեառնեղբայր, էջ

6: Կաշկկալմ տախտակեայ, Ստացողք՝
Աստուածատուր և Վարդան Քանանյա:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, դատարկ:

էջ 5.— Ցանկն է: — Ա — Դաւթա եւ
Յակոբայ: ...: — ԿԱ ի բարաւխաւսէն:
Ա.— էջ 7.— Սկիզբն տառից եւ հռ-
գեւոր խրատուց է տառն Մմբնդեան եւ
Յայտնութեանն ՏՃ. մերոյ Յի. Գի. —
Սկզբնաւարն ստանանայ ջանացաւ խանկա-

րել, զկն գտեալ իւր դանիծեալն Արտեմովն
ևս դամ. հնրճութեանդն...:

Բ.— էջ 24.— Պատմաւ Ստեփաննայի
նախապիկին.— Ածալարդ շուք տաւնիս
յուսակարմէրէն իւրով...:

Գ.— էջ 40.— Պատմաւ Պետրոսի եւ
Փառլայի.— Եւ իւրեւ ճաշեցին սակ ցՍի-
մովն Պետրոս Յս...:

Դ.— էջ 54.— Պատմաւ Յոնանու եւ
Յակոբայ.— Ածաւորմանն իէլ. զսկիդն
տաւնին ևս մեծարանաւք ընդունել և
սահ...:

Ե.— էջ 65.— Վանական Վարդապե-
[տի] Հաւատոյ րամ.— Հաւատ ի Հաւել
սկսեալ յիրդի եւ ի չուի վերաբերի...:

Զ.— էջ 69.— Պատմաւ Ծննդեան
Արագայուցին.— Ըստ աստուածադրոծ նոր
արարչութեանս...:

Է.— էջ 81.— Պատմաւ Յայտնութեա-
նքն.— Իսկ ի վեցն յունուարի ամսոյ, տաւ
ծերնդեան զվեց Ռ դարուն ըզգորչուրդն
նախակն, յորում խոնարհի արարչին ի
խնդիր զուրեւ արարածոյն, որ վեցեկի
յանցանաւք մոլորեալ կայր...:

Ը.— էջ 89.— Պատմաւ ՏՈ. ընդ ա-
ռաքին.— Եւ իւրեւ լըցան աւուրք սրբու-
թեան նոցա...:

Թ.— էջ 103.— Պատմաւ Ծաղկազար-
դին.— Եւ յեկանին նորա յերեքով...:
Զմեծաբանէ և զտիեզերածադ ծագու-
մըն...: Ի վերջն. Եւ արդ Տէրն մեր բարի
արարչի ի վերա արարածոցս ի յերկինս և
ի յերկրի...: ԶՊալարս քրիստոնէից
որդւով և պապառաւք աւրհնեցէ...:
Զհաւատպետն և զհիմն հաւատոյ զտէր
Մխիթար] պաշտանէիւք եկեղեցեաց խա-
ղապանեցէ...:

Ժ.— էջ 135.— Պատմաւ Գառնադո-
ղաց Պառնոյ.— Ենորճ բարերարութեան
արարչին և խնամողական սէր զթութեանց
նորա...:

Յամօք.— էջ 168, ստորին լուսանց-
քին. Կարծեմ այս ծառա չէր ի լման և
յաւրհանակն այսչափ կայր...:

ԺԱ.— էջ 168.— Պատմաւ Մեծի Ուր-
բաթին.— Որպէս զի մեծ են դործք քո
Տէր...:

ԺԲ.— էջ 171.— Ի բանն որ առ Տէր
զարք Բ լուս եւ. Զարդ գեղեցկութեան

Երկին...: Ի վերջն.— Եւ ինքն բանն Ած-
աւրհնեցէ զամենեանս դարմաւք և զա-
ւակաւք, յարեկամք և աղակաւնաւք, սի-
րելօք և դրացաւք, և վերեւեցէ ի շար
պատմարաց, ի դիւսց և ի շնորհաց, ի
պատրանաց և ի դարձուրանաց, ի յերկեղէ
և յորդայից թշնամոյն, ի կաշծականց
հրոյ և յամպոյ որոտալոյ, ի հողմոց ձմե-
րանոյ և ի հիւսոյ ձիւնոյ, ի միասակար
ցրոյ և ի սառնամանեաց հանդիպելոյ, ի
թաշտեցեալ որդայից և յանկարծաւս
փաթեկալէ, ի ցաւաբեր խորշակէ եւ ի լիւր
մարդոյ բռնութենէ. և վերեւեցէ յաշա-
տութենէ և զլիսացաւութենէ, յատմանաց-
ութենէ և յալանդացաւութենէ, ի փոր-
ցաւութենէ և յարեւութենէ, ի կաղութենէ
և ի կոյրութենէ, ի խնդալարութենէ և ի
խեղութենէ, ի մաղձոյ և ի մաղասու, ի
ցեցոյ և ի ներկիւնոյ. և տացէ բերան և
չնորհ խաւսից, և փրկէ[ւ]ցէ ի դազանաց
և ի սողնոց թիւնաւորաց, և աւրհնեցէ
զվարս և զվաստակս, և զմահն ի պատ-
շաճ արացէ և զհոգեւարքն թիւիւ. ամէն:

ԺԳ.— էջ 186.— Պատմաւ բանին
Պետրոսի որ առ.— Եթիստոսի շարաբին
մարմնով վանն ձեր...:

ԺԴ.— էջ 200.— Պատմաւ Յարու-
քեան.— Մարդ որ յուսով է հաստատել
նա' է մարդ...:

ԺԵ.— էջ 205.— Պատմաւ նոր կի-
րակիւն.— Ոմն իմաստնոց ասացաւ է, թէ
ամ. աւրել թիւնաւորք իրեւ զկեն-
դանի մարդ մի են...:

ԺԶ.— էջ 210.— Պատմաւ Համբարձ-
ման.— Ամենայն տաւնք տէրունականք զոր
պաշտէ եկեղեցի հաւաոր և հրաշալիք
են...:

Մամօք.— էջ 214, վարկ լուսանցքին.
Կարծեմ այս տղոս բան կա պակաս...:

ԺԷ.— էջ 222.— Պատմաւ Սրկարդ
Ծաղկազարդին.— Եւ յիցին գաւաիք մեր
պնդեալ ընդ մէջս...:

ԺԸ.— էջ 227.— Պատմաւ իրման Հոգ-
ւոյն ի դատ Ստաֆիլ[ոցոյ].— Բարի է Ած-
եւ ամ. բարոյ արարիչ...:

ԺԹ.— էջ 237.— Հոգոյն Գալտոնան.
— Ամենայն բանք աստուածախնք բազմ-
ծաղիկ և լեռնաաղարթ և յուսաբեր է...:

Ի.— էջ 241.— Գոնանու Աւետարաւ..

— «Եթէ սերէք զիս զպատուիրանս իմ պաշտօնիս...»:

ԻԱ.— Էջ 249.— Համեմատութիւն չընոյցն առ նոր.— Ի ծով խորհրդոց քոց ահա իջնակաւ ի մաճառ Որդի Այ.: Ռորպէսն է ծովն եւ աստիկն է շարժումն նորա, եւ ըր-վածառականս որ զնոն վայտն շնչին փրկէ զնոսայ...:

ԻԲ.— Էջ 250.— Պատմաւ Տապանա-կիւնի.— «Եւ արար Բեւեկէյն տապանակ յանդուտս վայտից...»:

ԻԳ.— Էջ 272.— Պատմաւ Վարդա-վառի.— Երեւի արեւիկան ի ծագելն իւրում եւ ոչ զք թողս սնորայ...:

ԻԴ.— Էջ 201.— Պատմաւ Նմշման Աւեմարեմիւ Ածա.— Ի զերպանց լուսոյն զյայտառացանս ամ. արարածք...:

ԻԵ.— Էջ 312.— Վասն Մառնաւան Արամ.— [2]Գրիւս արարածոց Հաստատ-կաց Մովսէս, ոչ ինչ յիշէ զմահեանն Ա-յոմա, այլ սակաւ. թէ եկաց Ադամ Զ ամ եւ Լ: Իսկ ի պատմութիւն Յունաց մընա-ցորդացն զտեղ տայէն զբնայ վասն նա-տաւանդիցն...:— Հմմտ. Անկ. Գիրք շին Կոստարանաց, Վենետիկ, էջ 24:

ԻԶ.— Էջ 315.— Պատմաւ Սրբոյ Խա-չիմ.— «Աւերհեալ եւ աստուածաշարդ զը-րիստոսայակալ վայտ սուրբ...»: Ա-մենայն բարեկամի եւ սիրելոյ զպաշտ ուրախարարք են եւ արտաճախածք...:

ԻԷ.— Էջ 332.— Պատմաւ որ ստեմ գՍր. Ածմ. հաչեցար.— Վասն Որդւոյն Այ. որբասացութեան որ խաչեցար երդի յնկե-ղեցիս Հայաստանեաց, զոր բանաստեմք որ-պէս նոր ինչ եւ անդիր աւտնդ յաւանն է կեցեցեալ...:

ԻԸ.— Էջ 346.— Պատմաւ վասն Խաչի.— Եւ ձգեաց Մովսէս ըզգաւապանն ի վերս ծովոսն քառակերպի տրպաւք...:

ԻԹ.— Էջ 352.— Վարդան Վարդա-պետի առացեալ.— Բնութեամբ է լուսոյ խնդալն եւ զկենօք շուրջ զարն եւ զհարա-պատաճք փարելն, որ եւ մեղ իսկ է վայել-լական զերծանիլ ի խաբարս կենցաղոյս...:

Լ.— Էջ 360.— Վարդան Վարդապետի Ասացեալ ի քամից Պաղատի Ասաքիւն ի Խորեմար Սկեղեցոյ.— «Այլ Բո. եկեալ քահնապետս, մեծան եւ կատարեալսն, եւ անձնադործ խորանաւն: Ի զերպանց

լուսոյն զյայտառացան արարածք անբա-տեւի միջաւորէր. Ի բարբառ հրամանի կա-կան լուսոյն...:

ԼԱ.— Էջ 369.— Վասն Բահանայա-քեան Ընթան Եւ Նարոյս.— Սկիզբն քահ-նայութեան շնորհի, է՛ անմահանակն Ած., որպէս եւ ամ. բարեաց...: Ի վերջն... զեղջեր Հայաստանեաց բարձրացուցէ, եւ զորդիս նորա զցրուակայն մողովացէ... եւ զյայմաւ Հաստապետն մեր զտէր Մխի-թար, հանդերձ կպիսկոպոսաւք... պա-հեցէ ամբիժ կենօք...:

ԼԲ.— Էջ 391.— Պատմաւ վասն Լիմե-լուքեան Արարածոց.— Սկիզբն իմանալոյ մեղ փայն ինկելութեան արարածոցս, նախ եւ տաղին հաւատք ի մեղ Հաստապետի...:

ԼԳ.— Էջ 405.— Պատմաւ Արարչու-քեան Այ. երբն աւուրն.— Անդրանիկ է աւր միաշարաթուս, եւ անդրանիկ Սր. Եկեղեցի Բի. ...:

ԼԴ.— Էջ 423.— Կատարած Որդոցն Խորխայ. Սաղ. Ի Դաւ.— «Եկալք եւ տե-սէք զործս Այ. ...»: Ածալն եւ Քրիս-տոսանորդ, ծաղկածին եւ ծաղկածաւալ, չքեղապարզ յուսոյն պերճացեալ...:

ԼԵ.— Էջ 437.— Պատմաւ վասն ըՍ-տեղծման Մարդոյ.— «Արար Ած. զմարդն ի պատկեր իւր...»: Ած. ինկան Դաւիթ աստուածաշարժ լեզուաւ խառն ընդ...: Ի վերջն. Աւերհեացէ Տէր Ած. զաթոռ քահնայապետութեան Հայաստանեաց... եւ զյայմաւ քահնայապետն մեր զտէր Մխիթար զուրացուցէ ի սէր սրբութեան... եւ կանդեացէ զպատան Թաղաւորին մերոյ Կոստանդեա, եւ բարեհաճաւ աւեր-հեացէ եւ պահեացէ անասանիկ յամ. ներ-հուկաց, եւ ալն Անդրին հովանն եւ պահա-պան կեցիք ի վերայ նորա...:

ԼԶ.— Էջ 462.— Պատմաւ վասն Դաւիթ Ասաղի Սաղմոսի.— «Երանեալ է ուր որ ոչ գնաց...»: Զամենառատ պար-զեակաց Այ., մինչեւ ցլտին արարածս...:

ԼԷ.— Էջ 476.— Պատմաւ Սաղմոսաց Նրկարդ Կամմիմ.— «Երկինք պատմն զփառս Այ. ...»: Զաստուածեղէն աւրի-նացն երիս ձեռն եւ երիս որոշմունս...:

ԼԸ.— Էջ 497.— Վասն Խորնդացոց քրքոյն Պաղատի, Վարդան Վդ. Ի.— «Գո-հանաւ զԱյ. փան ամենեցուն մեր, ստա-

և ի լեզուաբան խառնում...: Արարչապետը
Ած. հոգին ճշմարտութեան, որ է Հաւել ե-
լանի անհատաբար, և ի յորդի երեւի ան-
հատաբար, որ հաստատեաց զեկեղեցի խա-
տան հիմամբ, և բանական վիճաբ, առա-
քելոյ և մարգարէի...:

ԼԹ.— Էջ 115.— Վարդան վարդա-
պետի ի Ժ բան. Պատգամացն.— «Եւ Լ
Տէր Ած. քո, մի՛ եղեցին քեզ այլ Ած. բայց
յինն...»: Հոգի երեսոց մերոց Տէր Քս.
Ած. զբանն իւրական հոգի կոչեաց և
կեանք...:

Խ.— Էջ 538.— Ի բանն որ ասէ Հայ-
եաց ի Քեզ.— Գութ արարչական խնամոցն
Այ., և անդունդէ յրտակ և անապական
սիրով նորա...:

ԽԱ.— Էջ 561.— Յաղագս երկնային
Դասում քէ այժ եմ Առաքինքն և կամ վեր-
ջինք.— Իսկական էութիւն և գերարուն
Ած.ութիւն...:

ԽԲ.— Էջ 564.— Ի Սարգիս Գրոց Է.
— «Ջոր աւրինակ մարմին առանց հոգոյ
մեռեալ է...»: Որպէս կամեցի ոչ յեր-
կրպոյրոց զանդաստան լի փշարեր սըր-
բել...:

ԽԳ.— Էջ 577.— Ի մարգարէութեմն
Եսայա.— «Մի՛խթարեցէ, մի՛խթարեցէ
զմոռոյմուրդ իմ ասէ Ած. ...»: Ի քառա-
հոյով չըջման արեգակնածաղ փայլութեան
մամանակին...:

ԽԴ.— Էջ 592.— Ի Քարոզմ վասն ի
գիշերի և ի...: Քանզի ցանկացեալ սաղ-
մոսերովդին...:

ԽԵ.— Էջ 603.— Ի Քարոզմ վասն
Ուղղիւթայ.— «Վասն ուղղիւթայ»: Արժան և
աւելն է մեզ, որպէս կերակրեմք...:

ԽԶ.— Էջ 609.— Վանական վարդապ.
— Աստուծով իմաստացեալ Սաղմոն ի
զիրս իւրական զեկուցանէ մեզ յաղագս
Այ. արարչութեան...:

ԽԷ.— Էջ 625.— Պատմառ Առաքա-
ւորին Պառոզն.— Յովդէ և զանազանք են
բանք պահոցս, այլ զսական ասացուր է
րազմացն...:

ԽԸ.— Էջ 628.— Պատմառ Քառա-
մարդաց Պառոզն.— Եղբորհէ Հոգւոյն Սըր-
բոյ զանազան և պէսպէս է յաղագս բանա-
կանաց...:

ԽԹ.— Էջ 637.— Յաղագս Սրբոց Քա-

ռասնիցն Որք ի Սերա.— Բարի է Ած. և
ամ. բարութեան արարիչ...:

Ծ.— Էջ 668.— Յաղ. խոստովա... —
Տէր մեր Յս. Քս. Հրամայէ թէ անհար է
առանց եղբայրասիրութեան...:

ԾԱ.— Էջ 673.— Պաիք ընդունելի և
անընդունելի.— Ջի՞նչ ապակիս վասն ի
պահէ լինելոյն, բերանն չորակեր, ի սիրտն
ի ռիսակալութեամբ. բերանն բանջարա-
րուտ, և լսելիքն ի խնամ չարին...:

ԾԲ.— Էջ 678.— Յաղագս Արարածոց
Գրոց.— Ասաց Ած. մարգարէին առաջին և
վերջին բարեկամին իւրոյ Մովսէսի...:

ԾԳ.— Էջ 700.— Յաւականքն Սաղմո-
ւմնի (ժողովաղին է).— «Ուրախ լըր երի-
տասարդ ի մանկութեան քուս...»: Արդ
ասեն Ած. արն Գիրք թէ բազում իրօք նը-
մանութիւն ունի Սաղմոն՝ Փրկչին...:

ԾԴ.— Էջ 723.— Պատմառ վասն Գեղ-
ունի իրատուց.— Արար Ած. զմարդ Հոգի և
մարմին, և դարդարեաց յիւր պատկերն և
ի նմանութիւն...:

ԾԵ.— Էջ 731.— Վերլուծութիւն Ա-
րիստոտելի Տան Բանիցն.— Ստորոգու-
թիւնքն ներքին ասութիւնք ասին, կամ քըն-
նութիւնք...:

ԾԶ.— Էջ 741.— Ի Մարգարէութեմն
Դաւթա.— Համարմի զաշս իմ ի լե-
րինս...: Ած. այլն զիրք առաքն զմարդիկ
առ մեղուն յուսումն և ի խրատ...:

ԾԷ.— Էջ 746.— Պատմառ վասն Հո-
գւոր իրատուց.— Որք Սր. Հոգւոյն են
ցանկացեալք, և աստուծոսին սիրոյն բազ-
մացեալք, պատեան Որդւոյն Այ. սպա-
սեն...:

ԾԸ.— Էջ 750.— Իրատ վասն Քառա-
մայից.— Արդ քահանայ աստեանն յայտնի
է, թէ որպէս պարտ է սուրբ լինել և ա-
նարատ...:

ԾԹ.— Էջ 770.— Ի Մարգարէութեմն
Դաւթա իԹ [ԼԹ] Սաղմոսին.— «Եհան զիս
ի դրոյ տառապանաց, ի կաւոյ և ի տղոյ»: Յաստուծոյն
զանձուցն փարթամացեալ
դասք սրբոց մարգարէիցն...:

Կ.— Էջ 779.— Պատմառ ի իսրիւրդ
Եկեղեց.— Բարեբանեցէ զԱծ. (յեկեղե-
ցիս) մարգարէական գոյժ մայն. և զնոյն
առեալ աստանաւ Հոգէշնորհ Ընչեցուցա-
նեմք, աւհարանելով զՏէր ի զբունս զըն-

տեր Սիմեոն... — Հմտ. Յով. իմաստասէր, Մատենադարձիւնք, Վենետիկ, էջ 130:

ԿԱ.— Էջ 797.— Բառք Առաքելաբք գրք ասացեալ է Բարսաբսոմ.— Զբարս իւրաքանչիւր անասունցն քննել արտասահմանել ունի լինեալն տառն...:

Յիշատակարանք.—

էջ 474ր.— Զծոյս ի բարիս եւ դարագոյ ի շարիս զՍտեփ. Գր. յէջ.:

էջ 812ր.— Դրեցաւ ի թմբիս հայոց ՁԴԶ: Զծոյս ի բարիս եւ դարագոյ ի շարիս զՍտեփ. գրիչ աղաչեմ յիշել ի Տէր:

էջ 813, մարքեք զյշով.— Կատարեցաւ տառս վանականոր՝ բազմահոտ քննութեամբ, ի հոգ եւ ի նորոց թելադրութեան, յատուածաշունչ տառից, վասն տանից տէրութեանաց, հեղ եւ հանդարտ դնացիւք ի ճաշ մեկնութեամբ, ըստոյ յկայութեամբ ի սրբոց հարցն ի հոգեկիր եւ աստուածահաճոյ նախկի պտուղաց սրբոց վարդապետաց ուղղապաշտ հովուաց Հայոց Մեծաց, զոր իմաստութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ արձանացուցին զբոլ յպատեառ տանից ի պէտս տանաւորաց եւ անձանց աստուածաբարաց վասն ի վերայ հասանելոյ ճշմարտութեան պղտտոյնն որ զէմ յանդիման կոցուցանէ աստուծոյ անսար արքային Քի. Այ. մերոյ արհնելոյն յախտեանս ամէն:

Արդ զրեցաւ հոգեպատում տառս զկնի մարդանալոյ բանին Այ. ի ՌՅԾ ամի, յաշխարհն Հոնաց, որ ասի այժմ Ղըրիմ, ի քաղաքին որ կոչի Սուրխաթ, ի հողէ տներս վերի, ի հայրապետութեան տէր Մխիթարայ, եւ յեպիսկոպոսութեան տեառն Ստեփաննոսի արհի վերադիտողի ամ. հիւսիսական կողմանց եւ յաթոռապահութեան նորին Յանանէս կրտսնաւորի, յոյժ հմուտ աստուածային աւրինացն, հեղ հողւով եւ մաքուր վարիւք ուղղապատութեամբ եւ պապանձեցուցիւք երկաթանակացն ամեն իմաստ զիտութեամբ Հողւոյն Այ.:

Արդ՝ արք աստուածաւորք հարազատ եղբարք, սարբք խորհրդով եւ մաքուր հողւով, եւ ճշմարիտ հաւատով. եւ կատարեալ յուսով քահանայք ընտիրք աստուածահաճոյ վարիւք, Ածատուր եւ Վարդան,

ցանկացան այժմ երկնային զանձիս Տառնապատմութեան կտակիս, եւ բոճայի սրտիւ եւ ջերմ սիրով ասացան զսա զանձ անկողնային, յիշելով զբան զորոյն, թէ՛ Լաւրի որ սնիցի զաւակ ի Սիւն եւ ընտանի յեմ., եւ զպատուէր տէրութեանայ հրամանին, թէ Գանձեցէք ձեզ զանձս յերկինս որ ոչ զող մերձեանայ եւ ոչ ցեցն ապականէ, եւ չ' երկնիք եկեղեցի յերկրի. եւ սա զանձ ցանկայի ուսումնասիրաց որք տնեշանաւք ընկնուին, եւս զերազոյն քան զոսկի եւ քան զոսկանս պատուականս, որպէս մարգարէն տե՛. ճրագ է բանն աւրինաց եւ լոյս տոյ շաղ(ու)աց եւ թէ քաղցր են ի քիմս իմ բանք քո քան զմեզր բերանայ իմոյ. եւ ի՞նչ պատուիրանք Տն. լոյս են եւ լոյս տան աշուց. եւ իմաստութիւն զորոց ճրագ է հոգւոյ. եւ եթէ ընդ յուսոյ համեմատեալ զիմաստութիւն առաւել զտանի, քանզի զլոյս զիւր փոխանակէ. իսկ զիտութիւն զորոց եւ քան զերկաթ հղաւարտոյն է, թէպէտ ածմիկ անպատուի ի տղիտաց. յետոյ յսկի լինի քան զձայն զաւաւորաց բերաւորոց շարանց փախալորացն. եւ որ զգիտութիւն զորոց ոչ ունի, հոգին սովմանէ կորնէ, որպէս արժաւոր տնկոց եւ բուսոց առանց ջրոյ շորանան. իսկ որ զգիրս սիրեն եւ հոգւով ընթերցուեն եւ ի միտ առնուեն, եւ ստեն ի ուսուցանեն ընկալցին զկեանս յաւիտեանական:

Եւ զայս ամ. իմացեալ աստուածաւոր քահանայքն Ածատուրն եւ Վարդանն, եւ յարգար ընչից իւրեանց ստացան զգանձս զայս հոգեւոր յիշատակ իւրեանց, աստ ի դրուսանս եւ ի խրատ իւրեանց եւ ի դաստիարակութիւն լսողաց. եւ ի հանդերձաւոյն զաւակ եւ ընտանի եւ ընդունող ասպնջական րատ տէրութեան հրամանին որ ասէ, թէ արարէք ձեզ բարեկամս ի մամոնայէ անբաւական, զի յորժամ սպառեսցի այս ընկալցին զձեզ ի յարիս յաւիտեանական:

Արդ որք հանդիպէք այս բաղմալութիւն բուրաստանիս հոգեւոր, յիշեցէք ի սուրբ յաղաթն ձեր զԱծատուրն եւ զՎարդան քահանայքն, եւ զծնողսն նոցա զՍտեփաննոս եւ զՍիմեոն, եւ զերկու կանայք քահանայիցն զԹադուհին եւ զԿրքան, յիշեցէք եւ զորդի զԱւետարեորն, եւ զորդին նորին զՄարտիրոսն, զՍտեփաննոս,

յնակորն, զԻրիկորն, զԴաւիթն, զՄարիանէն, զԼաւրն, զԳարիանէն, զՖռանկն, և ևս զՍէթն, և ևս զայլ ամ. ազգայինսն, զհենդանիս և զննջեցեալսն, և զծեր Բհն. բոլորատիւն ըստմաց ևս զորդորդ զբոյս և

զնորհող օրինակ զԼարդան Լօրեցի, և սրբ յիշէ յիշեալ լիւիք ի Գէ. : Զմեղապարտ կազմողս զնատեր և զոսկերիչ Ներսէսն մի մոռանայր յիշի և խնդրի յԱյ. թողութիւն զի և ձեռ լիցի :

373

S O Ն Ա Պ Ա S Ճ Ա Ռ. — 5

Խրիմ

ԶՆԷ = 1348

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 24×16 չճ: էջ 694: Հանդամանք լաւ ընդհանուր առմամբ: Թուղի զնորմալ: Գրիչ՝ Գրիգոր Աբեղայ մակահուն Աղբատ: Գրութիւն՝ խորագրերնր և սկզբնատրութիւննր յաճախ կարմիր. մնացեալը սեւ մկանով, երկսիւն, 29 տող: Բոլորովն վարժ: Համառոտագրութիւն սովորական: Կարմրագիծ դարձադիր և լուսանցարդ իւրաքանչիւր ձառի սկիզբը: Լուսանցքի մանրանկար Ս. Ստեփանոս, էջ 30: Խորանադարդ էջ 11: Նկար՝ Դաւիթ մարգարէ և Յակոբոս առաքեալ, էջ 10: Կաշկեղծ տախտակեայ դրոշմարդ: Պահպանակ մազադարձայ սկիզբի և վերջը մէկմէկ թերթ էջ 1-2 և 693-4, երկաթագիր Աւետարանի մասն: Դատարկ նոր թուղթ սկիզբը երկու թերթ, վերջը երեք, էջ 3-6 և 687-692:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 7. — Նշանագրերու ցուցակ մը, բոլորգիր:

էջ 8. — Նիւթերու ճանկը: — Այս ինչ որ կայ ի դիրս: Ա-ՊԹ:

էջ 10. — Նկար. «Սբ. Յակովբէ» և Դաւիթ մարգարէ, Կը նմանի նախորդ Թ 372 մետրիկ պարունակած նկարին: Այս անկէ զի մը աւելի մնասուած է ժամանակի ընթացքին:

էջ 11. — Տառագաւորագր, գոր աւարեալ է վարձաւ վարդապետի:

Ա. — Յազագս Դաւիթի Մարգարէիմ եւ Յակովբայ Առաքելոյն. — Սկիզբն տառից և Հոգեւոր ուրախութեանց ամենայն Հա-

ւատացելոց է՝ տան Ծննդեան և Յայտնութեան Տնտոն, զոր սկզբնաւորն ջանաց խանդարել...:

Բ. — էջ 30ա. — Ի յիշատակի Յաւակայիմ Սրբայն Ստեփաննոսի. — Աստուածադարդ լուք տառնիս լուսակազմ երեւմամբ իւրով, ահիւ լնու զմիտս իմ...:

Գ. — էջ 49ա. — Պետրոսի եւ Պաւլոսի Գլխաւորաց Առաքելոյն. — Յատուածաւոր սքանչելեանց զոր իմանա՞ք և բանիս անկարանամբ...:

Դ. — էջ 61բ. — Յազագս Յաղթայ եւ Յռնամն Սբ. Առաքելոյն. — Աստուածաւորաման պատուէր ունէր...:

Ե. — էջ 75ա. — Յազագս Յայտնութեան ձրագաւորցիմ. — Աստուածադործ նորոյ արարչութեան սկիզբն, Հիմն և աւարտ է՝ Աստուածայայտնութեան տառն...:

Զ. — էջ 98ա. — Պատմաւ Առաքելութեան. — Յուդէ և բանք վասն այս պաւոյ...:

Է. — էջ 101բ. — Տնտնոնդառաքիմ. Ի Փետրուարի ամսոյ որ աւր ԺԴ, Բառաս. Ոնրորդ Տնտն մերոյ, Ժաղովիմ ի Մատրամն ի Բազմիմ...:

Ը. — էջ 117բ. — Վասն Աղուեացիի Առաքիմ Կիրակէիմ. — Խորհուրդ եկեղեցոյ նման է զանձի ծածկելոյ...:

Թ. — էջ 134բ. — Պատմաւ Խաբիդոյ Երկրորդ Կիրակէիմ. — Արդ զոր ինչ ընթերցունք են այս աւուր...:

Ճ. — էջ 186բ. — Պատմաւ տնտաւ Երկրորդ Կիրակէիմ. — Սքանչելու-

հրաշք են խորհուրդք միաշարաթու Աղու-
հացիցս...:

ԺԱ.— Էջ 140ր.— Պատճառ չարքորք
կիրակէիմ.— Սքանչկահրաշ համեմատու-
թեամբ կապեալ են...:

ԺԲ.— Էջ 144ր.— Պատճառ հինգե-
րորդ կիրակէիմ: Արինմալ է Ած.— Ահա-
որ եւ մեծ է խորհրդոցն Այ.— զարու-
թիւն...:

ԺԳ.— Էջ 148ր.— Պատճառ վեցերորդ
կիրակէիմ.— Այն որ նախ քան զսա...:

ԺԴ.— Էջ 152ր.— Խորհուրդ Գա-
լիստեան Տեսնոյ յԵմ. յաւուրս Ոգագմեան
տաւմին.— Զորքը Արմաւենեաց Աբ, զոր
եւ աւերեալ աւր ահաւեմեք...:

ԺԵ.— Էջ 184ա.— Ի Մեծի Հինգշա-
բաթին ասացեալ Սբ. Վարդապետին Վար-
դանայ.— Այսմ աւուր սահմանել կանոյնս
մեծախորհուրդ է եւ պատուելի...:

ԺԶ.— Էջ 200ր.— Ի Մեծի Աւար Ուր-
բաթի Զարչարամացն Գրիստոսի Այ.— մե-
րոյ.— Որպէսզի մեծ են զորքք քո...:

ԺԷ.— Էջ 235ա.— Կամոն Մեծի Ուր-
բաթու Զարչարամաց Տն. մերոյ.— Զկեհ
մեծի երկուդին հոյ՛ն եւ աւրինաւոր դատկին
կատարման...:

ԺԸ.— Էջ 242ա.— Յաղագս ձրագա-
լուցին Սաղմոսին.— Զի որպէս զգալի ա-
րարածք յաւելուածով հասին ի կատարե-
լութիւն...:

ԺԹ.— Էջ 253ր.— Յաղագս Համբարձ-
ման Տն. ի Դուկա Աւ. Մեկն.— Եւ մինչ-
զեւ տակաւին շահաստային ի խնդուե-
նէն...:

Ի.— Էջ 267ր.— Յաղագս երկրորդ
Գալստեանն եւ ամբաշուրքան.— Եղիցին
դատիք մեր պնդեալ...:

ԻԱ.— Էջ 273ա.— Յաղագս իջմանն
Հոգոյմ Սրբոյ ի դաստ Առաջնիւցն.— Բարի
է Ած. եւ բարւոյ ամենայնի արարիչ...:

ԻԲ.— Էջ 285ա.— Յառամնու Ոսկեքե-
րանի ասացեալ.— Հաւատամք ի մի Ած.
Հայր. Մեզ մի է Ած. Հայր...:

ԻԳ.— Էջ 289ր.— Յաղագս որ գկնի
Հոգւոյն իջմանն տօնեմք եկեղեցոյ.— Ի
բազմաց դանդաղեց կարծեաց...:

Մամօթ.— Էջ 290-291ի միջեւ կտրը-
ուած է երկու թերթ, ի՞նչ ձառնէ:

ԻԴ.— Էջ 293ա.— Յաղագս Տապանա-

կին.— Աստուծով լուսափայլեալ ան-
միշք...:

ԻԵ.— Էջ 305ա.— Յաղագս Վարդա-
վառի Տօնին ասացեալ.— Երեւելի արեգակն
ի ծաղկն իւրում ոչ զորք թողու անդոյ...:

ԻԶ.— Էջ 324ա.— Յաղագս Ննջման
Մար Տեսնոյ եւ Կաւսի Աստուածամօնի.—
Ի գերազանց լուսոյն պայծառացան ամե-
նայն արարածք...:

ԻԷ.— Էջ 342ր.— Յաղագս տաւմի Սբ.
Խաչին ասացեալ սբ. Վարդապետաց.—
Աւերենալ եւ աստուածազար ճրիստո-
սապանկեալ փայտ սուրբ...:

ԻԸ.— Էջ 357ա.— Ի մեծի տաւմի Սբ.
Խաչին զոր Խաչավերաց ասեմք.— Ի Ժա-
մանակ մեծին Կոստանդնուպոլիս...:

ԻԹ.— Էջ 371ր.— Նախքան Վար-
դան Վարդապետի արարեալ եւ յարդարակ.
— Յաստուածակերտ յարուստէն ամենայն
արարածք, նախ անկենդանք...:

Լ.— Էջ 375ր.— Յարդարակ է.— Եւ
արդ եւ վերջացեալս եւ լի մեղաւք...:

ԼԱ.— Էջ 381ր.— Ի բանն որ ասէ.
Դուք էք աղ երկրի.— Այն ունի զհոռւորա-
կան ազգապար զարութիւն...:

ԼԲ.— Էջ 388ա.— Եւ տեսեալ գծադո-
վորդն ել ի լեւան, եւ իբրեւ մտաւ, մտա-
եան տա մա աշակերտքն եւ բացեալ գրեմն
իւր ուսուցանէր գնտա.— ՅԱստուծոյ չը-
նորէ իմն ճրի պարզեւեալ է բանական բը-
նութեան...:

ԼԳ.— Էջ 414ր.— Վարդան Վարդա-
պետի արարեալ, Հայր մեր որ.— Յէսս
Եղակաւոյ զոր արար Աստուած խոտան եւ
անպիտան ինչ ոչ գոյ...:

ԼԴ.— Էջ 425ա.— Վարդան Վարդա-
պետի արարեալ ի ձ ապմօսն: Աւարք իմ
որպէս...:— Աստուածային շնորհացն ար-
մանացեալ արդարք...:

ԼԵ.— Էջ 443ա.— Պատճառ Անտա-
րանին Յովհաննու.— Որք արտաքին հան-
դիսեցն լինին տեսողք...:

Մամօթ.— Լուսանցքներու վրայ յա-
ջորդարար կ'երեւին կարգ մը մեկնիչներու
անունները, կրճատուած մեծով, այսպէս.
Ստ. Բզ. Եփր. Եւսր. Նան. Ոսկ. Յոհ.:

ԼԶ.— Էջ 468ա.— Նախերգան.—
ՅԱստուածուստ բարետրապէսն զեղ-
մանց...:

Մանր յիշատակագրութիւնք Գրչի կր
դանութն չտու մը Ճառերու վերջը, կարե-
ւորները կ'առնենք ընտրովի:

1. — Էջ 61. — Տէր Ած. չորսըցն բա-
րխտաւթեամբ ողորմեա իբրակտս կրո-
նաւորի եւ ներսխանի եւ Մկրտչին աշխա-
տելոցն մերոց, եւ Թղթին կոկողնին, եւ ինձ
լազմամեղ եւ անխմատ զրչի, եւ ծնաւա-
ցրն եւ երախտաւորացն մերոց, եւ կարգա-
ցողացն եւ լուղացն առհասարակ ողոր-
մեացն եւ նմա փառք յամենայնի:

2. — Էջ 117. — Բերստու Ած. որ եկեր
խոնարհութեամբ առաքմամբ Հաւր եւ զոր-
ծակցութեամբ Ս. Հոյուղը, երբորդութիւն
անրաժին լի եւ ամթիւրի, յորժամ զսա ահա-
ւոր Թաղաւորութեամբդ զատել զկենդանիս
եւ զմեռեալս, եւ հաստեղանա ըստ իւրաքան-
չիւր զործոց, յայնժամ չորս արարչական սե-
րովդ յանւանէ կոչեալ զծառայեց չոր զՏիրա-
ւորն, զԿիրակոսն, զՆերսէսն եւ զՄկրտչին.
զհոյեւոր ծնողքս մեր: Նաեւ զժամրձոյ ծը-
նողքն եւ զկրթարքն, զկազմոնն, եւ զՍտե-
փաննոսն, եւ զՊատուականն: Նաեւ զպա-
տանակ եղբարս մեր Աստուածատուր, որ
հասարակ աշխատեցաք. ով սբ. ընթեր-
ցողք, յիշատակելոցս մեզաց Թողութիւն
հայեցեցէք եւ Տէրն մեզ եւ ձեզ առհասարակ
ողորմեացի եւ նմա փառք յամենայնի ամէն:

3. — Էջ 242. — ԶԳրիգոր առաքանուն
արեղայ անպիտան զբիշ եւ զԱստուածա-
տուր զեռարոյս պատանի եղբայր մեր՝ յի-
շեմիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր սրտի
մտաւք, եւ որ յիշէ զասացեալս եւ ողոր-
մութիւն հայցէ յԱստուծոյ եւ Տէրն մեզ եւ
ձեզ առհասարակ ողորմեացի. նմա փառք
յամենայնի այժմ եւ միշտ եւ հանապազ
անդակի:

4. — Էջ 342-343, վարի լուսանցքին.
ի լրման ճառի Աստուածածնիս,
եւ ի սկզբան սրբոյ խաչիս,
ի դրան սրբոյ Լուսաւորչիս,
ձեռքք անխմատ Թարմատ զբշիս,
Տէր ողորմեա չորս արարչականիս,
ի միւս անգամն յորժամ ծաղիս:

Գլխաւոր յիշատակագրամ. — 1348

Էջ 683. — Փառք համազոյ եւ միա-
նական Սբ. Երրորդութեանն Հաւր ամենա-
կալի եւ Որդւոյ Միածնի եւ Հոգւոյն Սրբոյ,

նորոյողի եւ նախանձողի, որ արժանի
արար զԹախուրս ի զործոց բարեաց եւ
յլրացեալս մեղաւք հասանել ի յետին զին
հոյեւոր երկանց, սրբամաշուր եւ հոգեա-
նալ եւ հուլով լցեալ ուղղափառ եւ ուղղա-
դատն զարդակեալոց, զժողովեալս յաստ-
ուածային բուրաստանաց զհոյեւորական
եւ զպարարող պտուղս ի կերակուր որդոց
մարս մերոյ Սիոնի, եւ զհոգեւորական դան-
ձրս, զոր եւ Պետրոս բաշխէր Տաքիթեայ,
սո ի բժշկութիւն ակտացեալ հոյեւոցս. նա
եւ զերզս հոյոցն որով նկարեցիք Քս. ի
մեղ. Արդ աւերհոսութիւն եւ փառք յամենայն
րերանոյ եւ լիմոյ անարժանէս դաւա-
ցուցչին իմոյ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ այժմ եւ յանվախճան յաւիտեանս
ամէն: Արդ ի զերարուն բարեւորապէս
յԱստուածուտ բաւանդակեալ բարոյն Յի.
Քի. եւ ի Հոգւոյն Սրբոյ մակացւին ամ. ար-
հետի եւ Հաւր ամենարաւականի երեք-
անձնեալ եւ մի բնութեամբ տէրութիւն ան-
րաժանելի որում փառք անբաւ հաղար
անդակի:

Գրեցաւ զԻրքս, որ կոչի Տաւապատ-
ճառ, ձեռամբ անխմատ զբշի սուտանուն
եւ անպիտան Գրիգոր արեղի, որ մակա-
նուն Աղբառ կոչի, ԶՂԵ Թվականի ի հիւսի-
սային կողմանս իրիժի, ի վանս որ կոչի
Յոհաննիսի, ընդ հովանեալ Սբ. Տաճարիս
Լուսաւորչին մերոյ Գրիգորի:

Արդ աղայնձ վամենեանս, որք հան-
դիպէք այսմ տառի կարդացմամբ կամ զա-
ղափարելով կամ տարաղաւ իւրիք աւելտի,
յիշեցէք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր, ըլ-
ր Պետրոս հայրպետն որ բազում յաւժարու-
թեամբ զաւրինակն ետ. նա եւ զհոգեւոր
ծնողքն մեր եւ զաշխատողքն եւ զուսեցիչ-
սնն եւ զարքանք կրանաւորսն զկայսն եւ
զհանդուցեալսն, զՅոհաննէս, զՎասիլի,
զՏիրապուն, զԿիրակոսն, զՄկրտչին, զՆեր-
սէսն եւ զայլ միահաւաք հարքն եւ եղբարք
եւ երկխաւորքն մեր:

Նայ ի զժամրձոյ ծնաւղքն մեր եւ
զկրթարքն եւ զբերքն, որ բազում ակոր-
ժական զինաւք աշխատեցան զհետ մեր:
Նայ եւ զԱստուածատուր արեղայ դեռս-
րոյս կրանաւոր, որ ցուակցարաւ աւտա-
ղակեաց ի նիւթն ի Թղթին կոկիւն եւ յաւ-
սպաւ ձեռնտուութեան եւ ոչ ձանձրացաւ:

Նա եւ զիս զանախտան եւ զյետին զրբիչ, որ վասն բազում մեղաց իմոց է՛նալ զաշխարհս ամենայն, եւ զհիւսիսայինս առաւել զաւաղանն բարկութեան ի սուր ի սոյ ի ի զերութիւն, եւ վասն հնկից զյայտութեանց զործելեաց մեղացն մերոյ հինդ ամառ պատուհասեցաք, եւ ի վերայ ամենայն զմասն սաստիկ մեղաց մերոց զանբարկանալի բնութիւնն Աստուծոյ եւ զանցասումն, ի բարկութիւն եւ ի ցասումն շարմեցաք, եւ եհար զաւաղանն տարածաւ մահու մինչ զի քնկէին աղղն տուածան տունն ընդանեալն եւ տեառնէին հարձ զորդին, եւ որդիքն զհարս, եւ մայր զղեւտեալս, եւ զստերք զմայր, եւ ի վտանկէն փախաւական լինէին, եւ որ ի զթոյն յաղթեալ լինէր եւ գիտէր ի աղլայինս իւր, նա

ախտէն իրբեւ ի շար զապանէ ըմբռնեալ լինէին, եւ ի ժամէ ի ժամ ոչ հասանէին. եւ այնպէս աշտոյին էր սաստն, որ ոչ ոք կարէ բանիւ ճտել, եւ մեք զայս տեսեալ եւ անդիջ մնացեալ. եւ ապաւինելով ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր, եւ որ յիշէ զյիշատակեալս ի սմա սրտի մտաւք, ողորմածն Ած. մեղ եւ. ձեզ առհասարակ ողորմեցի այժմ եւ յաւուրն անեքելի: Եւ զարձեալ աղաւթն ողալանաց եւ խոշորութեան եւ աննոյն զորիս անմեղազիր լինել, զի ի յայտ տարերր ժամանակի զրեցաւ, եւ ես էի անհմուտ: Եւ Գրիգորոսի փառք յախտեանս ամէն ի աւմէն:

Մամոք. — Արդարեւ ձեռագիրս հեռու է մօրերեակ զրչութեան վայելչութենէն:

374

Ա. — ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՑ ՅՈՎԷԱՅ. — 2

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԳ. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ (1778)

Զմիւռնիս

1828

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս. 25 x 20 x 2: էջք 316: Հանդամանք, ընդհանրապէս յաւ. էջ 83-142 վրնասուած, մեյանի պտղումով ունցած: Թուղթ հասարակ: Գրեւ՝ Գրեգոր Դայիր Զմիւռնացի: Գրութիւն՝ ամբողջովին ուն մեյանով, միասին, 32 տող: Նոտրադիր վարժ: Համառոտագրութիւնք բաւական տեսաւ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Մասցող՝ Դաւիթ Վրդ. Գեորգեան, Կարնեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Հալատ. — Մեկնութիւն Գրքց Եզրայ, Արարեալ ի Միաբանութենէ Սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի Տոն. Պատարի հոգեգրոն Արքեպիսկոպոսի Աղաւարեան Նախիջևանցալ:

Եւ այժմ օրինակեցաւ յրեալք ձե-

ռազրէ ի վայելս Սրբոյն Սաղիմայ Միաբանի՝ Գեորգեան Դաւթի Վարդապետի Կարնեցոյ՝ Աշակերտի Սրբոյն Սաղիմայ Տոն. Գարբիէլի Սրբադոն Պատրիարքին: Զևաճմբ մտեկալարմ նուաստ Գրեգոր Դայիր Զմիւռնացալ որդւոյ տէր Յովհան. նու Քաւանայի Մերդայեան:

Յամի շնորհաց 1828, Սեպտ. 1. ի Մայր Դպրատանն Զմիւռնիոյ:

էջ 1. — Գլուխ Առաջիմ. — 1. — Այր մի էր յՕստեր աշխարհի եւայն: Օսիտ որ թարգմանի խորհուրդ, էր դաւառ յերկրին նշոմայ, յանապատին Փառանու...:

էջ 240. — Ազօք առ Տէր եւ շնորհաւկալութիւն:... Հայցեմ ի քէն՝ մի՛ տար զանձն իմ ի փորձութիւն...:

էջ 250-252, պատարի:

Բ. — ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿՈՎՏՆՈՑ. — 1

Հոստ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՊՏՐ. Կ. ՊԵՂՍՈՑ (1827)

Կ. Պալիս

1828

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Գրիգ' Դաւիթ Վրդ. Կարենցի: Գրու-
թիւն՝ միասին, 23 տող: Նոտր շեղագիր:
Հակատ. —

Էջ 253. — Յօրինել չամառութիւն
Կովսոնոյ Տրամաբանութեան Առաջնոյ Հա-
տորոյն Կանոնացն, Տ. Տ. Կոստանդնուպո-
սեցւոյ Նարդեան Սրբազան Վեհափառ Պատ-
րիարդի Ածաշնորհ Կրպտ. Արքեպս. Ի,
Ինկըրյ հոգեւէր գիտնականաց. 1827, Ի
յունիսի 16, Ի Կոստանդնուպոլիս:

Ն. այժմ զգրուութեամբ օրինակել
Ի հարազատ կաղափարէն Ի վայել անձին
իմոյ, եւ հաւատարմ կրօնակից եղբարց:
Մատայ Դաւիթ Վրդպտ. Կարենցի, յիմար
տրուպ միարան Սրբոյ Երուսաղէմի: —
1828, յունվարի 4, Ի Կոստանդնուպոլիս,
յիսկեւտար:

Էջ 255. — Տրամաբանութիւն Համա-
նօսել Ի Կովսոնիւն ընդարձակ Տրամա-
բանութեմ. — Տրամաբանութիւն է գիտու-
թիւն, որ ուղղէ գմբտս Ի ճանաչումն ճշ-
մարտութեան...:

Գ. — Էջ 285. — Յանկ Քարոզաց քարդ-
մանալ Քարոզգրքոյն:

Էջ 295-298, դատարկ:

Դ. — Էջ 299. — Հագեշմարի Տէր Յով-
հան Վարժապետի Զմիւռնիոյ ասացեալ,
1828 Սեպտմ. 3:

Համառօտ Յայտարարութիւն, զոր
տան Հայք զհաւատարեաց իւրեանց Ի պատ-
ճառս նոր դիպուածոյն:

Յայտարարութեամբ արքունի հրա-
մանին յաղապ Հայոց ոմանց բաժանելոց
յնկեղեցւոյ իւրեանց...:

Ի հարազատ բնագրէ նորին շնորհա-
պէր՝ վարժապետի սիրելութեան օրինա-
կեցի Ի վայել անձին իմոյ, եւ կրօնակից
եղբարց: Դաւիթ Վրդ. Կարենցի, տրուպ
միարան Երուսաղէմի: 1830, յունվար 20,
Ի Զմիւռնիա:

Էջ 309, դատարկ:

Ե. — Էջ 310. — Ի մէլէս եղեալ Սր.
Աթոռոյն միւրոյ վախճ տան միոյ հեծեղթի
օրինակ. 1828, Նոյ. 20:

Էջ 312-316, դատարկ:

375

Ա. — ԲՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ. — 2

Բ. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ. — 1

Մ Ո Վ Ս Է Ս Կ Ա Ղ Ա Ն Կ Ա Տ Ո Ւ Ա Յ Ի

Գ. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. — 1

Յ Ո Վ Հ Ա Ն Կ Ա Թ Ո Ղ Ի Կ Ո Ս

Տեղի

ՌՃԼԴ = 1685

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×18×3: Էլք Դ2 + ՃՄ2 +
ԴԲ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ դեղնորակ,
միջակ տոկունութեամբ: Գրիգ' Վարդան
Յունանեան: Գրութիւն՝ խորագիրները,

զլխադիրները, եւ Ա. մասին ձեռնագնա-
կան դժագրութիւնները կարմիր, մնացեալը
սեւ մելանով, երկսիւն, 43, 41 տող: Նոտ-
րագիր մանր: Գունաւոր սկզբնատառք, լու-
սանցազարդք եւ կիսախորանք Աղունակ

Պատմութեան մէջ, էջ 9, խ եւ ձիւ: Կաշեկայմ տոստակեայ: Պահպանակ՝ սկիզբը և վերջը երկուական թերթ թուղթ, դրեթլ, դատարկ, Կնիք. Ձիւ. Բի. ծառայ Ետայի վարդապետ, էջ իզ, 9, խ, 9, Ժ:

Ա. — ԲՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ

Էջ Ա, 1. — Բնագրմութիւն բոլոր մարդկային մարմնայ, այստեանեցեայ ի հմտագրմից վարդապետաց զրեանց լս. յիմացոց: Ընդօրինակեայ աշխատի նախապաշարքն անանցեցիտ: Ի թուականի ներմարմնութեան բանին ՌՈՁԵ [= 1685], և ի համաթուութեան հայկազնեայց ՌՃԼԻ: Զեռամ վարդապետ Եռնանեան: — Հմտ. Հանգ. Ամս. 1910, էջ 325:

Բազագս բնագրմութեան բոլոր մարդկայնայ մարմնայ, եւ նորին օգտակարութեան եւ գերազանցութեան. ըստ զորում ծրմանի ի սկզբանց բնականաց: Գիրք Առաջին: Նախերգութիւն գրեանն առաջնայ:

Էջ ԶԶ, 2. — Ծանկ Գրոց Բնագրմութեան:

Էջ ԶԸ, 2. — Զեռնաձննոթիւն ԲՆԱԿԱՆ, Թարգմանեցեայ ի նոյնոյ Հեղինակէն: — Հմտ. նոյն:

Նախերգութիւն Գրգոյս. — Գերարդիկի արհեստն ձեռնդնութեան, ի ժամանակայ յայտին, այնքան պախարակեցեայ տեսանի ի մէջ լեզուապարաց...

Էջ ԴԲ, 2. — Ծանկ Գրոց Զեռնագրմութեան:

Էջ ԴԴ-ԴԶ, դատարկ:

Բ. — ՊԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ

Էջ Ա, 1. — Ծանկ Առաջնայ Հատարիմ Պատմութեան Աղումնից Ազգին: Ա. — Նախերգան ասկ Պատմութեան Աղումնից:

Էջ Գ. — Նախերգան սակ Պատմութեան Աղումնից. — Ած. աստեղծ մարդն աստիքին, հայրն մեր Աղամ, Լեկաց ամս երկու հարիւր եւ երեսուն եւ ծնաւ րդ-ԱՅԹ...:

Մամօր. — Էջ ԺԴ. Գլխ. ԺԴ. Շահնապարեան եւ խմբն ունին սկիզբը 5 էջ առեւ թան մեր ձեռագիրը:

Էջ ԼԸ, 2. — Ներքաք Պատմութիւն Արեւիկեայց Աղումնից Զեռնագրի. — Պատմութեան ի դէպ զրոցս:

Էջ Խ, 2. — Պատմութիւն ի դէպ զրոցս. — Որքան պաշտօնք են երկինք աստեղօք եւ երկրի բուսութիւն, այսպէս եւ ջան աշխարհակիր պատմողի յայլոց ինքնոց պարզարդի...:

Էջ ՃԻԴ, 2. — Երբորք Ծանկ Պատմութեան Աղումնից: — Ա. — Սակս խմբ. յիւսնան սպիւն յարմարման...:

Էջ ՃԻԵ, 2. — Առաջին յարմարման ի նախաք երկրի, եւ ձմիկ զծագս տիեզերաց իսմայիլեան ազգին. — Զորս լեկալար ի հոգեպարծ վարդապետաց լոյսակերտման ապառնեաց...:

Էջ ՃԻԲ, 2. — ԻԳ. — Անուամբ Հայրապետացն Աղումնից, ամբ եւ ցործք մոցին. — Սակս Հայրապետական անուանց... — Ա. — Արդ՝ զի Հր պատճառ լուսաորորութեան մերում սուրբն եղիլէ... — ԽԴ. — Տէր Լուսն ամս 9, յատմութեան ժամանակ, Կանաց:

Էջ ՃԻԵ-ՃԻԲ, Լ. Ա-Գ, դատարկ:

Գ. — ՊԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՅԱՎԻ. Կարգիկոյ

Էջ Դ, 1. — Զեռնամ Առաջնայ Կարգիկի. յառաջաքամ Պատմութեան. — Զգադարման զարուց ժամուց եւ ժամանակաց թէպէտ եւ իսկապէս զժողբ ասաց Բանն զնեղ յերում իշխանութեան ի րաց ժխնադամսն տարեւոյ ի մարդկայնոցս զհատութեանց...:

Էջ ԶԴ-ԶԲ, դատարկ:

Զեռնագրման Յիշատակագրութիւն

1. — Սկիզբի պահպանակին վրայ, նախաքիր. — Բնագրմութեան զիրքս եւ աղումնից Պատմութեան յիշատակ է Կեանքից Ետայի վարդապետին, յիմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ:

2. — Զեռնագրմութեան Գրքին վերջը. Էջ ԴԲ, 1. — Յիշատակ է Բնագրմութեան Գիրքս Կեանքից ի վանք զեղեղեկէ, տէր Արքաշամի ողջի, Ետայի վարդապետին, ի վայելման անձին իւրոյ. Լ. Երեսանկեայ յաղակմ արաթուտ ի հանդիպող մասնին յիշել զիս եւ զծնողս իմ, տէր Արքաշամ, եւ մայրն իմ, Սուլթանն, եւ զուրն իմ Մարիամն, եւ հանգուցեալսն ի Քս. Սահակն եւ զԱղոթն, եւ այլ ժխնադոյն առհասարակ. ե ուր յիշէ միով Հայր մեղայն, յիշեալ լիւրի

ի Բսէ. , ի ուրն ոսկայգայի: Երկուստան
զերանո տառք ի մի տեղ թիւ ՌճԿէ [=
1718] օգս. ամսոյն Գ ըն, ի զնայս ի էջ.
միածին. և ուր Գ զիրն ի մի թիւի, այսինքն
Բնադնութիւն, և Պատմութիւնք յԱղջա-
նից և Հայոցն:

3.— Հայոց Պատմութեան վերջը. էջ
ՀԲ, 2, Ասոր շեղագիր.— Յիշատակ է Բր.
նազննութեան Գիրքս Կեսարացի որ և Լ
զիւղեցի վանք Եսայի վարդապետին, ի Սր.
եմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, ի թվին ՌճՁԹ
[= 1740], յիշեցէք ի Տէր Բս.:

376

Մ Ա Շ Տ Ո Ց.— 6

(ՁԵՆՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՅԱԹԱՎԻ)

Տեղի

ՁԵ = 1338

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24 x 17 x 5: էջք 386: Պրակք
Ա-Ե+Ա-Ժի: Հանդամանք լաւ: Թուղթ
Հաստ, բամպակեայ, երկու տեսակ: Գրեւք՝
Ա. մասին Ղազար Թոխաթցի, Բ. մասին
Աւալ: Գրութիւն՝ խորագրերնրը, զլիս-
զերները, և հրահանգները եւայն կարծիք,
միացեալը սեւ մեղանով, երկսին 24 տող:
Բոլորը ձեռնակ: Մեծ սկզբնատառք և
պարզ լուսանցարդղք՝ շատ մը դուրսնե-
րու սկիւրը: Գունաւոր խորանագարդ, էջ
119: Կաշկեղով տախտակեայ: Պահպանակ
սկիւրը մէկ թերթ ճերմակ թուղթ, վերջը
երկու թերթ մագաղաթ, երկաթադիր Ան-
տարանի մասն: Ստացողք, առաջին՝ Տէր
Կիրակոս, Հետապալին Տէր Սրապիոն:

Մանթ.— «Մաշտոց այս յեղեսիայ
առաքեալ ի Սր. Աթոռս, 1886» (Սաւա-
յանեան, Յուցակ, էջ 271):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Սաեմամադրութիւն դաս-
տիարակութեան նորամենայ մանկանց, որք
հրաւիրելոց են յաւտլիման Բանամայա-
քեան: Խրատք հարկաւորք եւ պիտանիք
արարեալ ի տէր Առաքել Սիմեոն Եղիս-
կայան.— Արդ ըստ կարգի ժամանակի.
պարտ է վարժել զմանկուն ի սնունդս ար-
ուրթեան և իմաստութեան... — Հմմտ.
Մեծ Մաշտոց, Կ. Պոլիս, 1807, էջ 337:

էջ 21ա.— Իսկ յաւուր ձեռնադրու-
թեան նստցի եպիսկոպոսն յաթոռ ի մէջ ա-
տենի ի դուռն եկեղեցւոյն, առաջի ամ.

րազմութեան և ճննեսցի բազում զգու-
շութեամբ զնուիրեսլան: Ա.— Նախ տե-
սանք թէ ունի լիով դուռումն քահանայու-
թեան թէ ոչ... — Հմմտ. նոյն, էջ 261:

էջ 34ա.— Վարդան վարդապետի ա-
սացեալ յաղագս Բանամայութեան.—
Դարձեալ ով եղարդք, քահանայական աս-
տիճանն քան զԱՅ. խոնարհալոյն կարգ է,
և քան զհրշտակք եւ քան զամ. որդիս
մարդկան վերալոյն և բարձր...: Ի դրոց
հրամանաց խրատ զրեցաւ ի Սր. Վերս-
պիս, ձեռամբ նուաստ վարդան վարդա-
պետի, ի Տեառնէ Այ. պատկառող եպիսկո-
պոսաց, և առաքեցաք առ ամ. եպիսկո-
պոսունս որ ի ձեռնադրութեան օրն կար-
դան: Այլ և զպրոցական տղայոց Գ Հեւ
կարդան, որ դիտեանք թէ որպիսի ստեղծի
և զարհուրելի աստիճանի և կարգի են.
Ձի աշխարհականին մի դատաստան կայ
վասն իւր, իսկ քահանային վասն իւր և
վասն ալոց դատաստան և անեղ ճնն-
նութիւն ի Բրիտտոսէ Այ. մերոյ, որում
փառք յաւիտեան ամէն: — Հմմտ. նոյն,
էջ 342-3:

էջ 37բ.— Յետ այստրիկ մատից յա-
ռաք առաջնորդ սր. ուխտին, կայթլ առաջի
եպս.ին եւ ասէ բարձր ձայնիւ.— Հայր սր.
խնդրեմք ի քէն մայրս սր. եկեղեցի, զի
ձեռնադրեցես, զայս անուն, յատեմա
քահանայութեան...:

էջ 61ա.— Սկիզբն աստիճանաց կղի-
րիկաւաց, որք են սաղմաւորդու և աւե-
լածու...:

էջ 53ա. — Առաջին կարգ դռնապանին :
էջ 54ա. — Երկրորդ կամոն ընքերցո-
ղութեան :

էջ 55բ. — Երրորդ կարգ երդմնեցուց-
չաց :

էջ 56բ. — Զարրորդ կարգ աստիճանի,
ջահրմկայութեան :

էջ 58բ. — Հինգերորդ կարգ կէտ սար-
կաւագացն որ է դպիր :

էջ 64բ. — Կամոն յարժամ սարկաւաճ
սեռնաղյուծ :

էջ 79բ. — Կամոն սեռնաղյուծ քան քա-
հանայից սրբոց :

էջ 105ա. — Տաղ վասն աւծման քա-
հայից. — Ոյ անժամ Հաց կենաց մեղ տր-
ւար Տէր Յիսուս, քառեցեր լոյսարարն
նախաճօրն Աղաճայ : ...

էջ 07ա. —

[Գ]անձըս դրեցա ձեռնադրութեան,

[Բ]ամենայ րանիւ խորհրդական,

[Գ]րբեալ Լոյն պատշաճական,

Որ զիս ասնն ի ժամ աւծման,

[Բ]ամենայ արանցին սրբորդան,

[Ո]ր դան ի կարդ և յատիճան,

Կալ ի սպասու Փրկչին արժան :

[Դրթա ի մեղ] Տէր ամենակալ, և լուր
բնութեանս մեր տրկարացեալ... : —
Հմտ. Մեծ Մաշտոց, էջ 277 :

էջ 110բ. — [Տ]արփաղկալ լոյճա-
նաժ... :

էջ 111բ. — [Ի] մեծի Հրաշափառ Հա-
ղիսի... :

էջ 113բ-118, զատորդ : Ապա կը յա-
ջորդէ Հնազոյն ժառը :

էջ 119ա. — Կամոն յարժամ եպիսկո-
պոս կամ քահանայ կամ ուխտի առաջնորդ
վախճանի մահուամբ ի Բա. : — Հմտ.
Մեծ Մաշտոց, էջ 344 :

էջ 151. — Եւ սկսանին կցուրդ «Ան-
գին անցատուճ», եւ քառման քահանային և
տանին յեկեղեցին. եւ ի ճամապարհին ի
պատեհի տեղի համկիստ տան, եւ ընթե-
ռան աւետարան առանց ալիշուի : Աւետա-
րան ըստ Մարտի : — Եւ իբրեւ ընդ երեկս
եղև... : — Հմտ. Նոյն, էջ 356-7 : Դիտելի
է որ մեր այս ձեռնագրին Համաձայն կցուրդ-
ներ կ'երգուին և ոչ թէ չարականներ, ու-
րոնք աւելի յետոյ ներմուծուած պէտք է
լլլան՝ Քառանապարտի Կանոնին մէջ :

էջ 173. — Եւ քառման քահանային.
կցուրդ. «Քահանայապետաբունճ», եւ
տանին յեկեղեցին եւ զիցն ի մէջ եկեղեց-
ւայն : Եւ ասնն Սաղմոս կց. «Բացե՛լ իմ
զգլումս արգարութեան...», — Հմտ.

Նոյն, էջ 366 :

էջ 204. — Եւ ասնն կց. : Եւ դարձոյ
եւ զգաւապան յեկեղեցուց դռն : Թէ եպիս-
կոպոս իցէ արառովն տանին. քէ Բա. է ի
դաւաղսն դիցեն : Զսպիսկոպոսն վարա-
ղայրաւ ծածկեն, եւ գրին շուշփայլի.
... : — Հմտ. Նոյն, էջ 375 :

էջ 300. — Ազարթ Սրբոյն Ստեփան-
նաի Սիւնեաց եպիսկոպոսի, որ ասացեալ
է յաղակս կմեխլա զգերեզմանն. — Աբահեայ
է Տէր Ած. ամենակալ, յամենայն հոգւոյ
և սրտնէլայրոյծ, որ մեայն և ինքնու-
թեամբ, և ամ. արարածոց Երեւելոց և
աներևութից արարող. որ արարեր զեր-
կինս եւ զերկիր, զծով յանիւթից, և զլեւ-
զէն կամորն, ճառարայթեցուցեր ի նմա
զարկակին և զլստեխն և զաստեղս... :

Մամոք. — Ընդամէնը Լոթ է. Հառ-
ղիստ ասնն :

էջ 307ա. — Արաւեստիք պատշաճաւ.
որք քահանային ժողովին ուսացին և
քաղցրաձայնեմ, եւ եղանակեմ անմախտ-
նաբար, կամակցութեամբ եղբարցն. ապա
եթէ հալապակիմ՝ պարտ է չտեսի :

Մամոք. — Կը յաւորդեն ծանօթէն
խապարտուած ալկուներ և կցուրդներ
ԱԶ-Դի :

էջ 330բ. — Կամովն երկրորդ Աւուրն :

էջ 333բ. — Եղիշէի վարդապետի ու-
սացեալ. — Ահեղ և զարմանալի է զարուս-
տին Բի. և ահաւոր զառաստանն. յոր-
ժամ երկինք և երկիր զղորդեալ չորձին,
և Հրէշտակէ Այ. ապա և անոր ընթանալ-
ցեն... : — Հմտ. Մատենադարան, էջ
355 :

Մամոք. — Երեւ սինակ է մեայն :

էջ 347. — Կամոն երրորդ Աւուրն :

էջ 353. — Կամոն Զորբորդ Աւուրն :

էջ 359. — Կամովն Հինկերայ Աւուրն :

էջ 366. — Կամոն Վեցերորդ Աւուրն :

էջ 371. — Կամոն Եթերերորդ Աւուրն :

էջ 375. — Կամոն Ութերորդ Աւուրն :

— Հմտ. Մեծ Մաշտոց, էջ 419, Կանոն
Հեղեհասան Աւուրն :

Երանոսը — վերողբեայ Այդուցի Կա-
նոններուն մէջ կան բազմաթիւ Աղօթքներ.
Քարոյներ, և. ընթերցումսն որոնք կը
տարբերին տղայութեանն էին:

Էջ 385ր., զուտ արաբի մեխանով. բո-
լորցիք անվարժ —

Արհեստայ անուն անմահ բանին,

որ ի կողմն է սրտեղծեր կին. . .

Էջ 386. — Այլ և այլ զրութիւններ,
զարդեր, ևւայն:

Յիշատակարան Աւագ Գրչի. — ԹԿ.
1338

Էջ 384ր. — Այլ և. զբնցու տառս այս
ձեռամբ Աւագի, անխմատ և տխուր զբիւ-
ն. և իմ անընդունակ զողով յարուստ զբնու-
թեան, և. բազում մեղաց ցնորեք պաշա-
րել. այլ ըստ կարի մերում զոր պարզեմաց
մեկ մարդուսէր Հոգին, բազում աշխատա-
սիրել իմ ի ամայ Գրեցի անարժան ձեռագ
իմովք յիստեր և. ի ստոյգ աւրինակէ, կե-
նաւք տառապանութե և. բազում պանդըր-
տութեամբ: Իսկ ըստ Թուոյ խոսքովային
յարեթեանս տուժարի ՁԷի: Ի Կաթողիկո-
սութեան Հայկազանց սեռից, Տն. Յակով-
բայ, և ի Թաղաւորութեան Լեւոնի, նստեալ
ի Կանն Կիլիկիացոց, զոր Տէր Ած. պահանջ
անասաննի զաթոռ Հայրապետական և
զԹաղաւորական. զի յիշել զանունս նոցա
սասանել սաքրին և ոչ ևւս երեսին Քննամիջ
ճշմարտութեան:

Արդ այսքան և այսպիսի մեծափառ և
ասլաւէն ապաստանի, Քաւութիւն մեղու-
ցելոց, և ի բարի յարմատոյ շառաւիղն և
սրբանունդ Հայրապետն, և մեր երկրորդ
յուսաւորին, տէր Կիլիկոս, զոր Տէր Ած.
վայելեալ տացէ զաթոռ Հայրապետական
մինչ ի խորին ծերութիւն ամէն և Կամեցաւ

զատուածաշունչս զայս ստանալ, զոր ի
վաղուց հետէ փափաքեալ ցտնկար բաղ-
մանաց: Յիշատակ և. ի վայելումն անձին
իւրոյ, որոյ Տէր Ած. վայելեալ տացէ պա-
րագած ամուս. և. երկար ժամանակաւք,
ամէն:

Յիշատակարան Թնխարցի Ղազար
Գրչի. — [Դար ԺԶ-ԺԷ]. —

1. — Էջ 37ր. — Ձմեղաւոր զառածեալ
և. զյանցուտոր փծու[ն] զբիւշ գթաբացի
Ղազարիկս յիշեալ և ի բարի մասին, և. Ած.
յմեկ յիշէ ամէն:

2. — Էջ 107ա. — Յիշատակարան է սր.
զլացս. — Փառք Ամենասուրբ Երրորդու-
թեան և մի Ած. ութեան Հօր և Որդւոյ և
Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ և. միշտ. որ ետ կա-
րողութիւն տկար հոգոյս, Ղազար Թու-
խա[ր]ցոյ:

Անմիջապէս մեյքեւը.

[Դար]մեալ վերստին նորոգեցաւ Հայր
Մաշտոցս ձեռամբ բազմամեղ Արիտակէտ
Տարօնացոյ: Ի թվին Ռեմ [1603], ի մայ-
րաքաղաքն յԵրուսալ, ի դուռն Սր. Ած. ամ-
նին, ի վայելումն և յիշատակ զերեւելանիկ
հօրն իմոյ տէր Սրապիոն քաջ բարունա-
պետին:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —
1866

Սկիզբի պառագանկին մերսի կողմը,
շեղագիր. — Յեղեհիս ինքնանկար Սր.
Ած. ամենի Եկեղեցւոյն, ձեռամբ լուսարար
տէր Սարգիս մաքրակրօն քահանային,
Պալեսն? կոչեցելոյ: — Սրբոյ Եղմի. Յա-
կոբ Եպս. Տիգր. . . . — 1866, Սեպտմ.
18:

377

ՎԱՍՏԱԿ ՈՍԿԵՂԷՆ. — 2

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲԱՐԲԻ

Կ. Պոլիս

1812

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 25 x 19 x 1: Էջ 80: Հանգստ

մանք լաւ: Թուղթ հաստ: Գրիչ՝ Բրարիոն
նոտարուհի: Գրութիւն՝ խորագրերնրը և.

սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, միասին, 27 տող: Նոտրոզիք վարժ: Համառոտապրութիւնք շատ առատ: Կաշկազմ խաւարտեալ: Ստացող՝ Յովհաննէս Վրդ. եւղղակացի, Մ. Ս. Յ.:

Ճակատ.—

Վաստակ Ոսկեղէն, Սամուէլ Ռաբբի Հրէիմ, որ յանդիմանէ զհրէից մոլորութիւնն: . . .

Գաղափարեալ ի յրոտիք դադարել՝ ձեռամբ Տէր Մեղեոն մեղսամած քոհանայէ եւ անարժան սպասաւորէ Սրբոց Հրեշտակաւորաց Տաճարին, որ է Պայտոն Կոստանդնուպոլսոյ, յամի Տն. 1807, եւ մերոյս ՌԻՄՁ, ի յայտատոսի:

Դարձեալ նորոյ օարինակեցաւ ի վալկումն, ի միարանութենէ Սրբոյ եւմի:

Եւթովացի Յօհաննէս Վարդապետին. ի 1812, յամի Տն., Օղոստ. 1, ի Մեծն Պօլիս: — Հմմտ. առա, Թ. 324:

Էջ 1. Վերի լուսանցքին, շեղապիր.— Յիշատակ է ի դուռն Սր. Յակովբայ, յեմ. հանդուցեալ եւղղակացի Յօհաննէս Վալկումեանին, որ ի Դամասկոս հանդուռ ի Տէր, 1829, Սեպտ. 13:

Էջ 1.— Արժան է ունիլ ամ. Գրիգորիոսին: . . .

Էջ 79. Սահակ Երեցի ոտամալոյրիմ Ռեքիւ.— Գաղափարեցաւ ի վայելյալն Սրբոյ երուսաղէմի միարան եւղղակացի Յօհաննէս Վարդապետին, ընդ հովանեաւ Սուրբ Հրեշտակապետ եկեղեցւոյս:

Ձեռամբ Բարբիճն Նոտրուհույս: 1812, Սեպտեմ. 4:

378

ՀԱՅԵԼԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ.— 1

Կ. Պոլիս

1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 25 x 19 x 1: Էջ 220: Հանդուածնք յաւ: Թուղթ սպիտակ տոնուս, Գրիւ՝ Նազարէթ զպիր: Գրութիւն՝ վերնապիրները եւ հատուածներու սկզբնատուրիք կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, միասին, 30 տող: Նոտրոզիք վարժ: Համառոտապրութիւնք ոտառ: Կաշկազմ խաւարտեալ:

Ճակատ.—

Հայելի Ազգեցութեան, յորում ցուցանին թիւրութիւնք տւտրակին կոչեցելոյ, Գաւաղան Կրկնաբար: Առ ի զգատութիւն եւ յաւաղութիւն հեղինակի նորա Սրմաբէ: Մանուէլին: Արարեալ յուսմանէ ճշմարտութիւն ի փառս ճշմարտին Այ. եւ ի պատիւ Սրբոյ Ածածնին եւ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին: Յամի Տն. 1781, եւ ի թուին հայոց ՌՄԼ:

Իսկ այժմ վերստին օրինակեցաւ ի զրապիր Նազարէթ Դպրէ, յամի Տն. 1822, ի Կոստանդնուպոլիս:

Էջ 1.— Կամխարանութիւն առ Սրմաբէ: Մամուէլին.— ի բազում ժամանակաց յուաղ՝ եւ զաղաքեալ հուսացեալ՝ եւ մոռացեալ զարձակ միւսանկամ զլուս ամբարձար յայտնի ժամանակաւ, դարձեալ հանդիսացար ի վէճս հաւատոյ: . . .

Էջ 5.— Գրուի Ա.— Խնդիր Առաքին.— Հակառակութիւն Սրմաբէ: Մամուէլին ի վերայ բիւման հոգւոյն Սրբոյ, եւ մեր առ ի մայմս Ավ. դիմագրութիւն:

Էջ 125.— Գրուի Գ.— Յուցամի յիւսմիրաւութիւն Ը մայմատիլ զլատիմացիս՝ եւ զմեզ, վասն դմելոյն ի համգաճանկ լագրառս եւ յորդոյն, սակս բացայայտութեան:

Էջ 138.— Խնդիր Երկրորդ: Վասն պատարագելոյ ի տան, եւ վասն քմակելոյ կարգաւորաց ի տուն աշխարհակամաց:

Էջ 171.— Գրուի Բ.: Յազագս քաւարանին, Եւ զիմ իմացեալ լիմի:

Էջ 176.— Գրուի Գ.: Յազագս մկրտութեան լատիմացեալ:

Էջ 182.— Գրուի Դ.: Յազագս հաղոր-

դուրսի մարմնիս եւ արեան ճեղքն մե-
յոյ Յս-ի Թս-ի :

Էջ 191.— Գլուխ Ե-: Յաղագս դրոշ-
մին լուսնացոյց :

Էջ 195.— Գլուխ Զ-: Յաղագս վերջին
օժման :

Էջ 210.— Վերջաբանութիւն, եւ յըն-

րատք առ Սրմաբէշ Մամուլին :

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն, ըս-
կիցքի սյանսմանկին հերսի կողմը. շնա-
գիր.— Ի յիշատակ անուան Պետրոսեան Պո-
ղոս Վարդապետի ի դուռն թանգարանին
հէմի. Էդրայր նորա Սկորթէ և քոյրն
Մարիամ : 1861, Սկստ. 14 :

379

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. Յակոբ (երեսագէտ)

1799

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 25×18×4: Էջ 586: Հանգա-
մանք յառ թուղթ կապտորակ, հասարակ:
Գրիչ՝ Պողոս Վրդ. Ագրիանուպոլսեցի:
Գրութիւն՝ ամբողջ լին սեւ մկանսով, միա-
սեւ, 38 տող: Նստրապիւր ոչ վայելուչ:
Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ:
կաշեկապմ խառաքարեայ:

բանց հոգեւորաց և եկրորց ըստ վարժից
հարապատութեան...

Էջ 508.— Կտարեցաւ. Մեկնութիւն
Մարգարէաբնեան Երեմիայի, զոր արարեալ
կրկին աշխատութեամբ Գոշ Վարդապետին
Մխիթարայ Համառոտ բանիք զթերի և
զանյայտ բանն ի յայտ անկողի ի պէտս
ուսումնասիրաց, որոյ Տէր սղորմեսցի հոգ-
ւոյն, ամէն:

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԱՅ.— 3

Վանական Վարդապետ

Էջ 1.— Մեկնութիւն Համառոտ Յո-
րայ, հաւաքեալ ձեռամբ Վանական Վար-
դապետին.— Ներդրածական իմն զօրութիւն
կատարանութեան բնասրեալ ունի սէք՝
սեւն և անապակ...

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ, ԵՍԱՅԱՅ.— 2

Հմտ. Պօղոս Վրդ. Ագրիանուպոլսեցի

Էջ 133.— Մեկնութիւն Սալայայ ի
կառնելիութի Մեկնութեան համառոտեալ
ձեռամբ Ամոքիանուպոլսեցի Պօղոս Վար-
դապետի.— Մինչ եղիկէլ և ևս չորս քե-
րորէք, որք խորհրդապէս նշանակեն զչորս
մարդարեան... — Հմտ. աստ, էջ 71:

Գ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՄԻԱՅ.— 3

Մխիթար Գոշ

Էջ 119.— Համառոտ Մեկնութիւն Ե-
րեմիայի, եւ Ոսթադրութիւն Յարիմ.— Հա-

Դ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼ.— 2

Վարդան Վարդապետ

Էջ 515.— Մեկնութիւն Դանիելի Մար-
գարիին, արարեալ ի Վարդան աստուածի-
մաստ վարդապետէ Հայոց: — Դանիէլ ի
նոցանէ է, զորս ոչ արժէ աշխուհ, ըստ Պո-
ղոսի ասիցն...

Էջ 574.— Ընդ որում և մեղ լիցի
մասն, անորժանի անձեան, սակաւ ինչ
փաստակողի ի բանս սրբայ, հուսառ Եո-
հաննիսի Եղիկեացոյ, որ և Մործորեցի կո-
չեցիւյ, վայելել ի փառս շնորհաց նորա,
հանդերձ կրկին ծնողօք, ի գթութեան Հօր
ամենախաղի, և յաւերժախաղաց պարգեւս
Րբղոյն Միածնի Յի. Բի. Տն. մերոյ, և
յուզիս սիրոյ մարդասէր Հոգւոյն Այ., ո-
րում ամ. վայելէ փառք անհրազան, և
յղտութիւն վայելչական, և զոհութիւն ան-
փախճան, այժմ և միշտ յաւիտեանս յաւի-
տեանց ամէն:

Էջ 575-586, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Գրչի

էջ 127, Յոբայ Գրչին վերջը. — Ի դաշտափարէ օրինակեցաւ յամի 1248, Ի Սբ. Յակոբ յենժ. յԱնդրեանուպօլսեցի յետին

սպասաւոր Սրբոյն յԱղոթայ ապարան Պօղոս սեւակբէս: Որք յէշէդէ՝ յէշէալ լիշէք Ի Տեառնէ:

էջ 128-132, դատարկ:

380

ՀԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆՔ ԵՒ ՔԱՐՈՁՔ

Զմիւռնիա

1810

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 25 x 20 x 2: Էջ 212: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ՝ Յով-
Հաննէս Քչն. Զմիւռնիացի: Գրութիւն՝
քանի մը խորագիրներ եւ կարգ մը բառեր
կտրմիւր, մնացեալը սեւ մելանով, միա-
սիւն, 30 տող: Նոտրագիր: Կաշեկալմ խա-
ւաքարտեայ:

Ծանօթ. — Սաւալանեանի բացատրու-
թեամբ. «Օրինակք եւ ձեւք ճարտասանա-
կանք ըստ ճարտասանութեան Ստ. Ազոնցի»
(Յուլյակ, էջ 273):

Ճակատ. —

Ի Հայրապետութեան Սրբոյ Աթոռոյն
մերոյ էջմիածնի Տն. եւ Տն. Եփրեմի Ած. —
ընտիր Կաթողիկոսի Ամ. Հայոց:

Եւ Ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Եղէմի.
Տնօրինական Տեղեացն Տն., Դարբերէլի եր-
ջանկապարզ Արհապանք Եպս. Ի:

ՎԷՆԵՐԻԱՆ Հրամանաւ Անդրեանուպօլ-
սեցի Տն. Պօղոսի հրամաններ Արքեպս. Ի
եւ աթանքներ Պատրիարքի Թաղաւորեալ
մայրաքաղաքիս Ի Կոստանդնուպօլսոյ:

Եւ Սրբոյ էջմիածնոյ շուրջակ եւ Ա-
ռաջնորդ Թիֆլիզեցոյ Ենովքեան Տն. ըՄ-
տ: Ի: Ենոս Առաքելաշնորհ Արհապանք
Եպս. Ի մեծին Իզմիւռնիոյ:

Աշխատասիրութեամբ եւ ջանիւք նորոգ
դաշտափարեալ Ի ձեռն իմ յողմամեղ տէր
Յովհաննու Թարմատար մեղամած ապար-
դիւն քահանայիս, որ եղեւ յամի Տն. 1810,
մարտի յսկզբան. որ եմ եւ անարժան սպա-
սաւոր եւ աւելածու ընդ Հովանեաւ Սբ.

ըՍտեփաննոս Եկեղեցւոյն, մեծին Իզմիւռ-
նիոյ քաղաքի, Ի վայելս անձին իմոյ:

ԻՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Առ Արդար առաքեալ յախտ
Թանչից զԹաղաւորն զոր տեսեալ Սբ. Հոգ-
ւոյն տուչութեամբ բշխեալ Թաթչոս ըն-
թացակից Պետրոսի տասնոտնեան: — Ա-
դամն առաջին ամենից նախնին...:

էջ 161. — Վասն քարոզութեան բան
ինչ Հաւաքեալ սրբ. Թաթեացոյն եւ առէ
յաղաղս ահեղ դատաստանին: — Նախ եւ
առաջ ահաշնութեան դատաւորին...:

էջ 181. — Քարոզ մօրին Սիմէօնի Ի
չորս գլխաւոր Աւագ Տօնս, Ի բամի քէ՝ Այր
ոմմ գործեաց ընթրիս...:

էջ 184. — Քարոզ մօրին Սիմէօնի Ի
խորհուրդ էրրդ Կուրակէմ Մեծի Պահոցն Ի
Մաղկապարդիս...:

էջ 188ա. — Քարոզ մօրին Սիմէօնի
Ողբումի...:

էջ 188բ. — Քարոզ մօրին Սիմէօնի Ի
բամն Յօհաննու Ի Տեպիւմ քէ՝ գմորն Երու-
սաղէմ...:

էջ 193. — Քարոզ մօրին Սիմէօնի Ի
Սբ. Խաչմ վարազայ, Ի բամն քէ՝ փայտ կե-
նաց է...:

էջ 197. — Երամելւոյն Մովսէսի Քեր-
բաղաօրն, Ի յիշատակի Սրբոյն Հոփ-
սիմեայ, Ի մօրին վկայակցաց Սրբոց Կու-
սանացն, մերքաղեմն մոցա ասացեալ հրա-
շալի յօրինուածով: — Նորահաշու եւ զե-
րապայծառ է տօնս...:

381

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԲԱՆՔ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 25×18×2: էջ 288: Հանգստանք լաւ: Թուղթ կապտորակ, հասարակ: Գրէջ՝ Պօղոս Վրդ. Աղբիանուպոլսցի: Գրութիւն՝ սմբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 28 տող: Նոտրապիւր անկող: Կապ՝ կիսալաթ, խաւաքարտեայ:

Մանօք.— Ստալանեան սապէս կը

նկրկայացնէ. «Բանք ժողովածու, յորս զտանին առակաւոր բանք, ի զրոցն Մարկոսի Աւրելիոսի քաղութեմէ, և ալ բանք յարոյսականք և վարդապետականք խառն: Գրեալ աղծառ և անկարգ զբշաւ ի վերայ կապոյտ թղթոյ, և համարի ձեռագիր Պօղոս Պատրիարքի» (Յուշակ, էջ 273):

382

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ.— 2

ԾԻ

ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՆ ՏՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 2

Հմտ. ՊՈՂՈՍ ՎՐԴ. ԱԳՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՅԻ

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

1797

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 24×18×3: էջ 440: Հանգստանք լաւ: Թուղթ կապտորակ էջ 1-336, ճերմակ, աւելի կարճ, էջ 337-440: Գրէջ և ստացող՝ Պօղոս Արդ. Աղբիանուպոլսցի: Գրութիւն՝ սմբողջովին սեւ մեկանով, միասին, տողք ալլաղան, 28-39: Նոտրապիւր անկող: Համառոտագրութիւնք առատ: Կապ՝ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

Հմտ. Թ. 225, որ տնանուն էր:

էջ 3.— Ովսեայ.— Օրինակ մարդարէութեանց շինեալ էր ի Հոսմ արձանանման զանդակեալ...:

էջ 289.— Կուռնիքսի Մեկնութիւն Յայտնութեան, համառոտեալ Սր. Եւմի: Միաբան Անդրիանուպոլսցի Պօղոս Արեղայի, գրեալ յԵւմ. յԱքոսն Սրբոց Յակոբեանց, 1246:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ի Մեկնութեանց յ12էջ: Երբոր-դութիւն անտեղծ՝ է էութիւն Այ.—

Դիւ. 1. յառաջագործ մակաւրն զբր-դոյն և զբուստական ներբողեանն... — Հմտ. Թիւ 164, որ տնանուն էր:

383

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՋԵԿԵԼԻ ԵՒ ԴԱՆԻԵԼԻ.— 2

Կ Ո Ւ Յ Ն Ե Լ Ի Ո Ս

Հ մ ո ս . ԳՈՂՈՍ ՎՐԻ. ԱՆԻՄԱՆՈՒԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

Երևանագեմ

1798

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառալ 24x18x1.5: էջք 252: Հանգստանք լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրիչ՝ Պողոս Վրդ. Աբրահամականացի: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկնով, միասին, 36 տող: Նոտրադիր անկակ: Համատեսադրութիւնք բաւական առատ: Կաղմ՝ կիսալաթ խաւարտեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հ մ ո ս . Թ .

156:

էջ 1.— Մեկնութիւն եզեկիւղի, ի ձեռքն Անդրիանուպոլսեցի Պօզոս Վարդապետի համատեսեալ, ի լայնածաւալ Մեկ-

նութեմէ Կառնելիոսի. յետմ. յամի ՏՏ. 1798:

Ոմանք ասացին թէ եղեկէկ է Պաթաղոս, լայն ոչ է, այլ էր քահանայ...:

էջ 157.— Մեկնութիւն Դանիէլի, ի ձեռն Անդրիանուպոլսեցի Պօզոս Վարդապետի համատեսեալ, ի լայնածաւալ Մեկնութեմէ Կառնելիոսի. յետմ. յամի ՏՏ. 1798:

Գլուխ Առաջին. Նոյս եւ առաջ դեռ եւս աղայ զոյոյ հանգեւթ երկք ընկերօք ի Բաբելոն դերի վարեցաւ Դանիէլ մարդաբէ...:

384

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ.— 5

Կ Ո Ւ Յ Ն Ե Լ Ի Ո Ս

Ս. Յակոբ (Երևանագեմ)

1808

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառալ 24x19x4: էջք 592: Հանգստանք լաւ: Թուղթ լաւորակ, լայն կապոյտ եւ սպիտակ: Գրիչ՝ Գեորգի Պետրոս Եպս. Ածատրեանց: Գրութիւն բնաբաննէրր եւ գլխագիրները կարմիր, մնացեալը ս'ւ մեկնով, երկսին, 43 տող: Նոտրադիր մանր: Համատեսադրութիւնք չափազանց առատ: Կաշեկաղմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Մեկնութիւն երգաց երգոյն աքաբեալ ի Կառնելիոսէ Գոնէլեմն մերհում մեկնէ: Առաջաբանութիւն: — Երբայեցերէն զիրքս այս դրի Սերահորիւթ...:

էջ 563ա.— Համատես մերգառումն գրականի մեկնութեան եւ քննական կամ յատուկ երգոյն երգացն:

էջ 587ա.— Աստանօր պատշաճ համարեցայ զբէլ զրուն բնագիրն երգ երգոյն ի մեր հայկական Ածաշնչէն...:

Յիշատակարան Գրչի.—

էջ 591ա.— Բարեգթած բարերարիւ բարեխնամ շնորհիւն, եւս անդառնալի բարեխօսութեամբ Ամենօրհնեալ Սրբուհոյ Ածածնիւն, եւ ամ. հոգեւից եւ զերմաստորոց վարդապետաց, աւարտեցաւ օրինակումն օոյն այս իմաստալից մասնիւն, երգ երգոցի Մեկնութեան, ի Սր. Գաղաքն Նէմ.

և. զերահոշակ Աթոռս Սրբոց Յակոբեանց Առաքելոց, յաւուրս՝ սորին Առաքելապատի Դահապալի Տեսնոն Թէոդորոսի Հոգեւորտի Պատրիարքի Վանեցոյ, ի Թուին ՌԻՄԵ, և ի մայիսի 20. և այս ի ձեռն մեծի Պօղոս Տն. Չարարիայ Պատրիարքին ձեռնադրոյն աշակերտ՝ լոկ տնուն Պետրոս նկարողոյս Կեսարացոյ, ի Վանք զիւղէն, և յԱռաքեանց դարձն հանգուցեալ Պատմիս որդոյն Ապա խնդրեմ աղերսա-

նօք ի հանդիպել ձեր, նախապէս ներկայ տնարմար գրոյս և զրութեանս, և ապա, ի մարտի սրտի ձերում ունելով, միով Հայր մերի յիշնջիք զվերոգրեալ խնամաշատ Արհիպպանն վեհապետն մեր, հանդերձ բոլոր միարանական սերպուսմար երամովք, և զմեզ զաշխատաւորս ընդ հոգեւոր և մարմնաւոր մերոյնովք, որ և յիշողդ յիշեալ եղի՞իք աստ և. ի հանդերձեալս թո՛ւ յԱյ. մերմէ, Ամէն:

385

ԱՆՏԱՌ ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ.— 1

ՀԵՐՈՒՄՈՍ ԱՅՈՒԹԵԱՆ

Հմտ. ՊՕՂՈՍ ՎԴԿ. ԱԴԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՍԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24 x 18 x 3: էջ 464: Հանգամանք լաւ: Թուղթ կապտորակ, հասարակ: Գրիչ՝ Պօղոս ՎԴԿ: Աղբիւնաւազութեան Գրութիւն՝ ամբողջովին սև մեկնով, միասին, 33-37 տող: Նստրադիր տնկով: Համառոտագրութիւնք շատ տառաւ Կաշեկադմ խառաքարեայ:

Արէյ երկրորդ որդին Աղամայ, ըստ որում նա ծնանի զկնի Կայէնի, օրինակ է հոգեւոր կենաց...:

էջ 96.— Բաազ, նշանակէ զպպիրս և զիարկանցիս...:

էջ 428-432, դատարկ:

էջ 433.— (Աբարիմ), տնջք...:

էջ 458.— Անդունդն է տնջափ իմն

խորութիւն...:

էջ 459-464, դատարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յամտառէ Այլաքամութեմէ.—

386

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂՈՒԱԾՈՅ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24 x 19 x 1.5: էջ 142 + 114: Հանգամանք լաւ: Թուղթ երկու տեսակ, կապտորակ և ձերմակ: Գրութիւն՝ խորագիրներ և զխաղիւրներ մասամբ կարմիր, մնացեալը սև. մեկնով, միասին 32 տող: Նստր ընդպիր: Համառոտագրութիւնք տառաւ, Կազմ՝ կիսակաշի խառաքարեայ, Մամօք.— շէմարանութիւն քաղաւառոյ յընդարձակէն, յօրինեալ որպէս համարի ի Մկրտիչ Վարդապետէ Առաքեալն, ի Միխիթարեան ուխտէն (Մաւալեան, Յուլյակ, էջ 274):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Քաղաւառ Առաջին Հատորոյ, օր է ներածութիւն Աստուածաբանութեան, ձառ Ա.— Յաղագս Ածաքամութեան ընդհանրապէս.— Ածարանութիւն ըստ վկայիւյ ձայնին է բան վկայ...:

էջ 65.— Քաղաւառ Սրկորդ Հատորոյ:— Յաղագս միայն Այ. եւ ստորագրեաց Արա: ձառ Ա: Յաղագս Այ. ընդհանրապէս: Գլուխ Ա.— Յաղագս Ածային Ամուսնաց: Ածդ անուն՝ ըստ իբրի նշանակելոյ, է անհոտական՝ ամենայնիւ անթարգմանիկ, ըստ նարեկացւոյն...:

էջ 1.— Քաղաւած Երբորդ Հատարայ,
այսինքն, յաղագս Երբորդութեան: Ճառ Ա.—
Յաղագս Էութեան եւ գոյութեան խոր-
հրդոյ Երբորդութեան:

էջ 61.— Քաղաւած Զորբորդ Հատարայ:
Յաղագս Մարդեղութեան: Ճառ Ա.—
Յաղագս գոյութեան Մարդեղութեան:

էջ 111.— Յանկ Գրքոյս:

387

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՔԻՆԱՅԻ.— 1

Թրգմ. ՄԵԼՔԻՍԵՆԵԿ Կ. ՊՈԼՅԵՏԻ (1771)

Կ. Պալիս

1771

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 25×18×3: Էջ 554: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ վատորակ, Գրիչ՝ ՄԼ-
քիսեղեկ Կ. Պոլսեցի: Գրութիւն՝ ամբող-
ջովին սեւորակ մեխոնով, միասիւն, 18
տող: Շեղադիր խոշոր: Կաշեկաղձ խաւա-
քարահայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Պատմութիւն Թաղաւորու-
թեան Քինայի, որ պարունակէ զմեծութիւն
այսմիկ Թաղաւորութեան՝ ըստ յառաջա-
կայ կացութեան, զվիճակս նորին, զքաղաքս
եւ զբերդս, զվարս, զօրէնս, զվաճառակա-
նութիւնս, զգօրս, զմուտս, զժամանակաբա-
նութիւնս Թաղաւորացն, զարժանաւորու-
թիւնս, այսինքն, զմանսուպս, եւ զդատա-
րանս, զկրօնս եւ զլարբարոս, եւ եթէ զայլ
ինչ հետաքրքրելի եւ արժանաբան իրս.
զոր օրինակ ի ցանկոյն երեւի:

Յայտմ նախ քաղեալ ի յստուգապոյն
պատմչաց յանկլի կալլխաւաց, եւ ի լոյս
ածեալ ի միւս պարզ բարբառ, ի Գէորգէոսէ
Քոնստանդինոսէ Յոհաննիւնացւոյ, օժանդա-
կութեամբ եւ ծախիւք Պարոն Բօլիզոյի
Լաւսպնեթիոդի Յոհաննիւնացւոյն, այսին-

քըն, ետեւացւոյն:

Հատար Երկրորդ Համաշխարհային
Պատմութեանս ի Վէնէտիկ, 1763, ի տպա-
րանի Անտոնի Ջաղդայի, եւ Թարգմանեալ
ի յունացն ի Հայս, ի Մեքսիսեղէ ի Կոստան-
դինուպ[ոլ]իս, ի Թուրին Հայոց ՌՄԻ:

էջ 2-4, դատարկ:

էջ 5.— Պատմութիւն Թաղաւորու-
թեան Քինայի, որ պարունակէ զմեծու-
թիւն...:

էջ 6.— Յանկ Գլխոցն յառաջակայ
զրգոյս:

էջ 11.— Մասն Երկրորդ: Յառաջա-
րանութիւն յաղապս Թաղաւորութեան Քի-
նայի, որ ի յԱրայ պարունակեցեալ կայ:
— Ձկնի պարադրութեան եւ պատմութեան
Թաղաւորութեան Ռուսիայի, ի զհպ երեւե-
ցաւ ինձ պարադրել անմիջապէս զԹաղա-
ւորութիւն Քինայի...:

էջ 23.— Պարադիր Թաղաւորութեան
Քինայի: Գլուխ Ա.: Դրութիւն, այսինքն,
կլիմայ, մեծութիւն, սահմանք, գետ եւ
վտփոխութիւն Թաղաւորութեան Քինայի:
— Քինայ, որ ի հնումս ասիւր Սինայ, եւ
Սինէ, միացեալ ընդ մեծ Թաթարիստանի,
որպէս դատնի այսօր...:

388

ԳԻՐԲ ԶԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ.— 1

ՆԵՌՈՒՑՈՒ ՍԱՐԵՂԱՑ (1808)

ԹԲԳՄ. ՆԵՐՍԷՍ ԳԱՀԱՆԱՑ ԵԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆ (1806)

Կ. Պոլիս

ՌՄԻԿ = 1818

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 25×17×1: Էջք 180: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրել՝ Եղեա Վրդ. Կ.
Պոլսեցի: Գրութիւն՝ բոլորովին աւել մեղա-
նալ, միասին, 20 տող: Նոսր շեղադէր:
Համառոտարութիւնք առատ: Կաշեկազմ
ոսկեկոծ:

Հակատ.—

Գիրք մակատամարտաւրեան կամ ընտ-
րողութեան այնք, որ ունի ընդ ազգին ճշ-
րէից՝ վասն օրինաց նոցին եւ ծխից, վկա-
յութեամբ Սր. Գրոց Հին եւ Նոր Կտակա-
րանաց: Արարեալ յոսմանէ՝ Նէօփիտոս ա-
նուն յունաց արեղայէ, որ երբեմն բարունի
աղբին Հրէից:

Եւ Թարգմանեցաւ եղև ի Մօլտո-
վանու լեզուէ ի հայ բարբառ՝ աշխատութե-
րութեամբ Տէր Ներսէս Գահանայի, յամի
Տն. 1808, մայիսի 30, ի քաղաքն Եւջ:

Իսկ այժմ դադարեալ ի Կոստանդ-
նուպօլիս ի Հայրապետութեան Տն. Նիփրեմի
սրբազնակատար Կաթողիկոսի Ամենայն
Հայոց՝ ձեռամբ եղիայ սեւակրիս՝ յաշա-
կերտութենէ Տն. Պօղոսի Արեւիս. ի եւ զե-
րահանձար Պատրիարքի Պօլսոյ, ի վայն-
յումն եղիա յետին վարդապետի Կոստանդ-
նուպօլսեցոյ. յամի Տն. 1818, եւ. մերոյս
ՌՄԿԷ, Դեկտեմբերի 6:

Էջ 1.— Յառաջաբանութիւն.— Օրհ-
նեալ է Հայր եւ Որդին եւ Սր. Հոգին ճշմա-
րիտ մի Ածուածին, որ մէշու կամի զի ամ.
մաքզ կեցեցէ, եւ ի գիտութիւն ճշմարտու-
թեան եկեցէ...:

Էջ 5.— Գլուխ Առաջին.— Վասն աւ-
եան Բրիտանոնից՝ զոր սոզոր եւ առ-
եւել...:

Էջ 42.— Գլուխ Երկ(ր)րորդ.— Վասն

նախահարցն աւել՝ եւ զովաբանէ զայնոսիկ՝
յորոց աղկէ եւ շատաւիղէ ծնաւ Քս. ...:

Էջ 67.— Գլուխ Երրորդ.— Առ զհեք-
եանս, այսինքն՝ զյոյն, եւ զայլ ուղղա-
փառսն...:

Էջ 97.— Գլուխ Չորրորդ.— Առտանօր
յայտնարանէ զեբր լինիլն մի հօտ եւ մի
Հովիւ...:

Էջ 169.— Յայտարարութիւն իմէ վա-
սրմ գրքոյս ի քարգամնէն.— Բանք սրբա-
ղան աստուածարանից ոչ երբեք ի դուր ե-
լանեն, այլ են ամ. բանք նոցա ուղիղ.
Բանդի ի բազում տեղիս կան զրեալք յա-
ղապս, այն ալն անօրէնութեանց աղբին
Հրէից, որք վասն այնոցիկ անօրէնութեանց՝
վարդապետք եկեղեցւոյ մէշտ Հայրական
դժով խրատեն եւ ուսուցանեն զհաւատաց-
եալսն Քր. զղոյշ լինիլ ի նոցին չար աղան-
ղեցն...:

Արդ՝ զգիրքս զայս արարեալ է ոմն
յարեղայ Նէփիտոս անուն, ... եւ ի տիպ
ածեալ ի լոյս ընծայի առ յաղան յունաց,
յամի Տն. 1808:

Եւ մեր տեսանելով զայս յոյժ պիտո-
յանալի գիրքս, ցանկացաք թէ եւ ի մերս
լեզու դառնելցի՝ զի ամ. ումէք յաղգէն
մերմէ ընթեռնելով զընդառացին ի չար արար-
մանց նոցին, եւ ճանաչիցեն զնոսա...:

Վասն որոյ՝ ի հանդիպելն աստ ի Եւջ
քաղաք՝ Փօթչանցի Խեղեանց Աղաջայ
Եարուրեան, յամի Տն. 1807, ի Դեկ., եւ
առ նմա դառնելով զայս զգիրքս ի լեզու
մօլտօվանի, եւ տէր Մարկոս Հայրն մեր
յարեալ ի ն(ոս)ա՝ եւ առեալ ի ձեռանէ նո-
րին՝ ստիպմամբ ետ ինձ առ ի Թարգմանիւ.
եւ իմ յանձին կալեալ ապաւինելով ի Հո-
գին Սր., ըստ իմում կարի Թարգմանեալ ի
լոյս անի, որ թէպէտ ոչ էր իմ գործ՝ զովով
իմ անկերթ մտօք եւ խաղ գիտութեամբ.

յայտնի որպէս եւ իցէ՝ թէ եւ անյարմար չափազանցութեամբ ծրարեցի եւ եզրի ի յայտն:

Յամի ՏՆ. 1808. Մայիսի 30, ի բաղաճն ետէ: Ամենախոնարհ ծառայ, տէր Ներսէս Յարութիւնեան:

Էջ 169. — Յամի Մատենիս. — Ազդի հրէկոյ ի Սր. Գրոց. . .

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

Էջ 148. Վարի լուսանցին, շեղագիր. — Յիշատակ է Եջմի միաբան Անդրեանուպոլսեցի նախկին Պատրիարկ մեծին Պօյսոյ Պօղոս սրբազան Արքեպս. ին ձեռնասուռն տալիկերու Զօրլուցի Տէր Կարապետեան Նուբրակ հանպուցեալ երեմիա Հնորհաբարդ վարդապետին, ի զուտ Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց, թուին 1838, իկտ. 6:

389

Մ Ա Շ Տ Ո Ց. — 7

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24 x 16 x 5: Էջ 492: Հանդաժանք յաւ: Մաղաղաթ Թանձրկեկ, ճերմակ: Գրութիւն՝ խորագրիւները, հրահանգները եւ մասամբ դիտողիւնները կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, միասին, 25 տող: Բարդիւր վարժ: Գունաւոր հասարակ սկզբը: Կաշի նաւաթ, լուսանցադարձ, եւ խորանք՝ զիւստոր բաժանումներու սկիզբը: Կաշի-կապ մախտակեայ, կոնակը հինգած տնամարտ: Պահպանակ մէկ մէկ թերթ վարդոյն թուղթ սկիզբը եւ վերջը:

Մամբ. — Ըստ Սաւալանեանի, Մալոսոց գրեալ «Երեւի յժէ դարձում» (Յուշակ էջ 275):

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1-4. դատարկ:

Էջ 5. — [Կամառ Հիմնարկութեամ եկեղեցւոյ]. — ԲԱՐՍԵՆԱՒՍՈՒԹԵԱՄ ՍՐ. ԱՅ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԵԱՄ. — Եւ ամ. սրբոց, լուր մեղ Տէր ԱՅ. մեր, եւ հաստատեալ զհիմունս սորա մեծաւ գորութեամբ քով. . .

Էջ 21. — Կամովն եկեղեցի արեւմեայ. . .

Էջ 54. — Կամովն յարժան մոր դուռն եկեղեցւոյ հաստատուն ի տեղաւ իւրում:

Էջ 55. — Կամովն Աւագամ արեւմել:

Էջ 62. — Կամովն Ուսանկատեաց, եկեղեցի արքեպիս յամօրիմաց մոլեգմութեան:

Էջ 76. — Կամովն Ուսանկատեաց, եկեղեցի արեւմել:

Էջ 77. — Կամովն Սկի եւ Մաղաման արեւմել:

Էջ 78. — Կամովն հանգերմեղն սպաս արեւմել:

Էջ 79. — Կամովն Ուսանկատեաց գիրք արեւմել:

Էջ 80. — Կամովն ժամանար արեւմել:

Էջ 83. — Սահմանադրութիւն Դաստիարակութեան հարմարեալ մանկանց որդիքիւն: Կարմիր արեւմել: Կարմիր ժամանակին վարժել զմանկունս. . .

Էջ 119. — Սկիզբն առաջինաց կարդիկսաց, որք եւ Սաղմոսերգաւ եւ Աւելում: Եւ ամենեքեան ըստ իւրաքանչիւր կարգի:

Էջ 134. — Կամովն յարժան Սարկաւագ անուանքին:

Էջ 153. — Կամովն Զեռնադրութեան Բահանայի:

Էջ 182. — Կամովն յարժան Եղա. կամ Բեյ. կամ ուխտի առաջնորդ վախճանի:

Էջ 443. — Կամովն երկրորդ աւարմ:

Էջ 456. — Կամովն երրորդ աւարմ:

Էջ 461. — Կամովն չորրորդ աւարմ:

Էջ 466. — Կամովն հինգերորդ աւարմ:

Էջ 472. — Կամովն վեցերորդ աւարմ:

Էջ 476. — Կամովն եւթերորդ աւարմ:

Էջ 480. — Կամովն ութերորդ աւարմ:

Էջ 487. — [Փառք ամենաաւարք երրորդութեան: — Շարունակութիւն չկայ, դատարկ ցիւրքը:]

390

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Բ . — 1

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ն Ի Ի Ս Ա Ց Ի

Կիլիկիա ?

Նախամ ԴԼԲ = 1383

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մասալ 24 × 19 × 8 : էջը 834 : Հանդա-
մանք յու : Թուղթ բամպակեայ Հին : Գրիչ*
Բասիլ : Գրութիւն՝ խորադիրները կարմիր,
մնացեալը սև : մեխանով, երկսին, 31 տող :
Բարդիւր վարժ : Պատուազրութիւնք սովոր-
ական : Կաշեկազմ տախտակեայ : Պաշտա-
նակ մաղաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը մէկ
մէկ թերթ, անկիւնաւոր երկաթադրով,
Մաշտոցի մաս՝ Գահանայաթաղ . նաեւ դա-
տարի թուոյթ սկիզբը 4, իսկ վերջը 3 թերթ :

Ա . — ԽԱԽՍԲ ԹԻՆՆ ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆ . — 1

էջ 1ա . — Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նիւս-
եա խաւսք Թիմո Երամուրթիմ : Բամ Առա-
ջիմ . Երանի ազատաց հագում . — Ուրդեօջ
այնպիսի ժողովեալսս իցէ մինչ զի աշա-
կերտ լինելով բանին եւ ընդ նմա ելանիցէ
յերկրէ հովտաց . . . — Հմմտ . Հայկ .
Թրդմ . Նախնեաց, էջ 362 :

էջ 11բ . — Նորիմ Երանիի հեգք, զի
նոքա ժառանգեսցեն գերկիր . Բամ երկրորդ .
— Որք սանդղովք ոմամք ի բարձրագոյն
կանեն, յորժամ առաջին աստիճանն ելա-
նեն . . . :

էջ 20բ . — Նորիմ բամ երրորդ, Երա-
նիի սգաւորաց զի նոքա մխրարեսցին . —
Ձեւ եւս ի գագաթն լերինն ի վեր ելաք . . .

էջ 31ա . — Երանիի քաղցեալք եւ ծա-
րաւիք արդարութեամ, զի նոքա յազե-
ցիմ : Նորիմ բամ չորրորդ . — Ստամոքսա-
ցաւացն եւ որք չարաչարն կերակրին . . .

էջ 44բ . — Երանիի մզարմածք զի
նոքա աղորմութիւն գացիմ : Նորիմ բամ
հիմնեցորդ . — Թուի ինձ այնպիսի իմն . . .

էջ 57ա . — Երանիի մաքաւրք սրտիւք
զի նոքա զԱստուած տեսցեն : Նորիմ բամ
վեցերորդ . — Ձոր ինչ կրել պատշաճ լի-
նի . . . :

էջ 67բ . — Նորիմ բամ եւթմերորդ . Ե-

րանիի խաղաղարարք զի նոքա որդիք Աս-
տուծոյ կոչեսցին . — Աստուածայնոց վկա-
յութեանն խորանահարութիւն զոր ի լերինն
Այ . ցուցեալ արինակն, արէնադիրն Իս-
րայէլացոյ կազմեաց, ամենայն սուրբք եւ
բահանայականք . . . :

էջ 80ա . — Երանիի հալածեալք յա-
զագս արալարութեամ զի նոքա է արքայու-
թիւնն երկնից : Նորիմ բամ ութերորդ . —
Ձիւն ութերորդին ի մարդարէնն խոր-
հուրդ . . . :

էջ 89բ . — Նորիմ բամ իմներորդ, ի
Հայր որ յերկիմն . — Ձաղաթեց մեզ զվար-
դապետութիւն աստուածայինս պատմէ
բան . . . :

էջ 104ա . — Նորիմ բամ տասներորդ, ի
Հայր մեր որ յերկիմն . — Յորժամ մերձե-
ցուցանէր մեծն Մովսէս . . . :

էջ 114ա . — Նորիմ բամ մետասանե-
րորդ . — Որք գատուեր Հանդերձեւոց բար-
եացն ունէին արէնքն . . . :

էջ 125բ . — Նորիմ բամ երկուսասանե-
րորդ . — Լուայ յամմենէ ի բժշկականէ . . . :

էջ 139ա . — Նորիմ բամ երեքուսասանե-
րորդ . — Եկն յառաջանալով բանս ի Նոյն
ինքն յառաջնութեան ծայր . . . :

էջ 152բ . — Բամ չորեքուսասաներորդ . —
Եկն եւ ի մեզ հոգեւոր խրախճանութեան
սպասաւորութիւն . . . :

Բ . — ՅԱՂԱԳՍ ԿՈՒՍՈՒԹԱՆ . — 1

էջ 162ա . — Յորդորում մամկանց ի
Կատարիմ . Նորիմ Գրիգորի Նիւսացոյ .
Յազագս Կատարեան . Եթէ տեղեկամ է
պատուածայնոց եւ անմարմին բնութեանն
կուտարիմ . — Բազմաց կանխաւ եղեւ կու-
տութիւն . . . — Հմմտ . Հայկ . Թրդմ . նախ-
նեաց, էջ 366 :

Գ. — ՄԵԿԵՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ. — 1

Էջ 242բ. — Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նիսացւոյ խաւսք ևնրին ժողովազին Մեկ-նուսլին առաջիկա բանիցս, բան առաւին: Բանք ժողովազին Որդւոյ Դաւթի Թագաւորի իղի. յեմ. — «Ունայնութիւն ունայնութեանց, ասաց ժողովողն...» — Հմմտ. նոյն էջ 365: ...

Էջ 343ա. — Բան ուրբերալդ. — Ժամանակ սերկելոյ եւ ժամանակ ատելոյ...:

Գ. — ԹՈՒՂԹ ԾԱՂԱԳՄ ԵՐԳՈՅ
ԵՐԳՈՅ. — 1

Էջ 362ա. — Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նիսացւոյ Թուղթ յազագս երգոյ երգաց. — Ընկալալ որպէս վայել էր քուս պարկեշտ վարուցդ եւ սր. անձնդ...: — Հմմտ. նոյն էջ 367:

Էջ 368բ. — Խաւսք Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նիսացւոյ, Առաջին յերջ երգաց. — Որք միանգամ ըստ խրատուն Պաւղոսի...:

Էջ 445բ. — Խաւսք Եպիսկոպոսի. «Ձայն իղարար որդւոյ իմոյ...»: Որք այժմ ընկերցուածովս առաջի եղան մեկ յերջոյ երպոցս իմաստասիրութենէս, ի փափաքումս անէ տեսութեանն զերականիցն բարեաց, եւ տրամութիւն ամբարէ յողիս մեր...: ...

Էջ 484բ. — Բան չարեմասամ. — «Մնաստք նորա իրրեւ տաւք խնկոց եւ զկիկեաց...»:

Ե. — ԾԱՂԱԳՄ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐԴՈՅ. — 1

Էջ 596բ. — Ա. — Վասն բնութեան մարդոյ: Բ. — Վասն անձին՝ այս է՝ հոգւոյ մարդոյ...: ԽԲ. — Թէ քոյց է նախախնամութիւն:

Էջ 597ա. — Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նիսացւոյ Յազագս Բնութեան Մարդոյ. — Ձմարդն ի հոգւոյ իմանալոյ, եւ ի մարմնոյ զեղեցիկ կազմեալ...: — Հմմտ. նոյն, էջ 371:

• Էջ 711ա. — Յազագս քոյց է նախախնամութիւն. — Արդ զի է նախախնամութիւն եւ զինչ է ասացաւ...: Վերջ. ... Արդարեւ եւ ի վերայ ժառանգն, եւ յափշտակողացն զինչն. քանզի որոց հանն, քերեւս

վասն աւարտի. իսկ յափշտակողն անիրաւք. զի վասն ժառանգութեան, եւ ոչ վասն աւարտի հոնին ի նոյսնէն:

Զ. — ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴՈՅ

ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ. — 1

Էջ 721ա. — Գրիգորի Եպիսկոպոսի եգրաւր Բարսղի՝ Տեսութիւն Մարդոյն կազմութեան: Գլուխ յարաւ է իմն մասնաւորական յազագս աշխարհիս բնաստարեան, եւ գեղեցիկ իմն եւ պայծառ պատմութիւն, — Զի Թէ ընդ այնոսիկ որ ի ձեռն առաքինութեանն զանպանեալ են...: — Հմմտ. նոյն, էջ 371:

Էջ 803բ. — Յիշատակարամք. — Ի վեց հազարերորդէ, երկերեւեբորդէ, քսաներորդի, եւ քսներորդի [ամի] արարածոց աշխարհիս, ըստ յունարէն թուոյ ի չորեք տասաներորդի ընդիքտիոնն, իսկ ըստ հայոս թուականին՝ երկերեւեբ քսան եւ մին՝ յառաջին ամի Թագաւորութեան Լէոնի, Թարգմանեացոյ զլիք Սրբոյն Գրիգորի Նիսիս եպիսկոպոսի, ի ստոյլ օրինակաց (ի) ի Կոստանդնուպոլիս՝ ի ձեռն Դաւթի Հիւպատոսի, եւ ի Թագաւորական սեղանոյն (յան) կիրանալի, ի ձեռն Ստեփանոսի Գահառայի եւ Քերթովի, աշակերտի Տն. Մովսիսի Սիւնեաց Եպիսկոպոսի՝ Յիշեցէ զսա ընդօրինակողք, եւ փոխեցէ զբանս յիշատակի ի յոյս փրկութեան աշխատողացն եւ յիշողացն եւ յիշողացդ առ Քս. — Հմմտ. նոյն, էջ 371, եւ Յիշտ. Ձեռագրաց, Ա. էջ 55:

Նախորդին անմիջապէս ներքեւ.

Ընդ նոսին եւ դէտնեալս ի բոլոր բարեաց զործառնութեանց, զսորին գծող զգրաւոր, որ բազում ամօք ծառայեցի զքոյն եւ ի հոգին ոչ ժամանեցի, աղանձ յիշել ի Տէր, ո՞ր բարեմիտ պատահողք սմին. նա եւ յաշակերտն իմ զԳրիգոր. — որ եւ առաւն է յամենայնի՝ յիշողացդ եւ յիշելոցս ողորմեցի: Եւս եւ զնոյնոն իմ եւ զեղբարսն ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ աղանձ յիշել ի մաքրափայլ յաղթան, զի եւ զուգ յիշեալ լիլիք յուրանութիւնն Այ., որ է աւրհնեալ յաւիտեան, ամէն, ամէն, — Տես յար եւ նման ուրիշ յիշատակաբան մը. Լ. Ս. Խաչիկեան, ԺԴ. Դարի Զ. Զ. Յիշատակաբաններ, էջ 638:

Է.— ԼՈՒՆՈՒՄՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐՈՑՆ.— 1

Էջ 804ա.— Լուծումն Բնութեան Գրքիցն.— Որպէս ոչ հնար այլ աղբ լինել։ Ը.— Լիւնքան զեղեցիկ արար Ած. զմարդոյս կաշմութիւն՝ որպէսզի քան զայս դեղեցիկ ոչ ոք իմանայ կարէ. . . :

Խմբօր.— Էջ 827, ստորին լուսամբիցն.— «ՄԺ Թուղթ է զերդս աշա»։ Գրիչը հաշուած է իւրաքանչիւր երկու թերթը մէկ թուղթ և այդպէս ալ թուարկած է ստորին լուսամբիցին։ Այդ հաշուով զերթը պիտի ունենար 840 էջ, բայց վերջին պրակը լման չէ, այլ երեք թերթ պակաս։

Էջ 830բ.— Ոյց է մախախմամբիւն.— Նախ տեսութեանցն և ասլս ամ. ի բոլոր պարպուն։ Ը.— Տեսութեանցն զի տարրս սառչ՝ թէ նախ սոցա նախախնամէ. . . :— Վերջ.— . . . այսպէս որ սպանեալ լինէր՝ ոչ կամէր մեռանէր՝ բայց դահիճն յարձակեցաւ և սպան։ — Ժաշտիցն, աղահացն։

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք.— Ա.— Առաքել Եպս. Եղեւսոցի, ՊԼԲ == 1383.

Էջ 833, քաղաքիւր, ժանգագոյն մելանով.— Եւ ևս նուազստ հողս և մոխիրս, ծերս և ծոյս, Առաքել Եպիսկոպոս Եղեւսոցի ցանկացող Լոյն այսմ վարդապետական դրոցս, և փափաքանաւք զնեցի զսայ. ոյ որ կարդէք յիշեսցիք յաղութս ձեր, և այնոցիկ ողորմի Գս. որ ի զին սորայ աղանական ևղեն. և Ած. ձեզ ողորմեսցի ամէն։ Ի Թիֆլի ՊԼԲ։

Բ.— Այսամաս Մայրեցի, ԻձնՁ == 1697,

Էջ 833, նոտրագիր.— Նուաստ պարտաւոր լանտարիք Աթոնասի Մայրեցւոյ սկսեալ մատենիս սրբոյն Գրիգորի Նիսեայ ընթերցեալ յանկ յածի ԻձնՁ ի Թիֆլ յորժամ ևս և իմ եղբայր Բարսեղ Վարդապետս ևմ. ևկաք։ Բերան մի ողորմի հայցեմ։

391

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ն Ե Ր Ս Է Ս Լ Ա Մ Բ Բ Ո Ց Ն Ա Ց Ի

Վերի Նորավանք (Վայոց Ձոր)

ԶԼՀ = 1329

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 24 × 17 × 5: Էջ 444: Հանգամանք. լաւ։ Թուղթ բամպակեայ, Գրիչ՝ Ստեփանոս, Գրութիւն՝ խորագիրները և երբեմն սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնով, երկուսն, 39 տող։ Բաղրդի վրած։ Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի։ Կաշեկազմ տախտակեայ, կոնական նոր կտոր փակցւած։ Պահպանակ թղթեայ սկիզբը մէկ թերթ։ Ստացող՝ Կիրիւն բարունապետ։

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՎԱՑ.— 2

Էջ 1, Խորանազարդի մը կամարածեալ խորշին մէջ, կարմիր յատակի վրայ, երկաթազիր փիլիքով վարդապետս. իսկ անոր ներքեւը, սեւ մեկնով, բոլորգիւր. ՎՍՐՈյն Ներսէսի Եպիսկոպոսի Տարոնի

Կիրիկեց. Առակաց Սաղով[մո]նի։

Էջ 1ա.— Համդեքմեալ ի քննութիւն Առակացի Սողոմոնի՝ նախ զայս իմաստք. . . :

Էջ 3ա.— Ժանաչիկ զիմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զասն հանճարոյ. . . :

Էջ 57բ.— Զձեզ աղչեմ ո՛վ մարդիկ և լուչխեմ զյարբարո իմ որդոց մարդկան. . . :

Էջ 75ա.— Առակք Սաղօմոնի.— Որդի իմաստուն ուրախ առնէ զհայր. . . :

Եիշատակարամ Հեղինակի.— ԹԿ. 1197.

Էջ 201բ.— Սկսեալ ի քննութիւն աստուածայն իմաստիցս երեք ամօք յառաջ քան զայս որ է ՈՌՁ Թիֆլ. . . :— Հմմտ. Յիշտ. Զևազարաց, Ա. էջ 603:

Էջ 202ա.— Այս առակի Սաղամնի քաղաքի ԱՌՖՅՈՒՄԻ, գոր զոնցին բարեկամին եղեկիւ Արքայի Հրէաստանի.— Յարմարի եւ յառաջակ բանք առակացս ընդ նախաշնորհալոյ . . . :

Բ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 2

Էջ 250ա.— Բանգ Ժողովադի, որդւոյ Դաւթի քաղաքին իդ.ի յետ. Եկէլէսիաստէւ.— Առակաց Դիրք խրատէ մարդկան յանհարթ եւ յանհասարակ կենցաղոյս ընթացքս . . . :

Գ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ.— 2

Էջ 347ա.— Իմաստութիւն Սաղամնի.— Ի վերնագրէ աստի ուսանիմք եւ զայս իմաստութիւն Սաղամնի. որպէս եւ զնախակարգեալսդ սորին գլխակն, եւ զԺողովադի, եւ զերկ երկոցն . . . :

Յիշատակագրութիւն Դրչի

1.— Էջ 57.— Ջատացոյ սր. մատենիւ, զՍաղամնեան Առակիւ, եւ զմեկնեալ եւ զպարզիւս ի Ներս. Եպ., եւ զմանեալս նորին եւ զվարս եւ զմիտս ստացողի, զերջանիկ բարունակտին, զվերինին զՀոգին, զբնա՛ Բս. ի վեր չոր կենդանի ամ. դարմիւք իւրովք, ամէն :

2.— Էջ 75.— Զարդիւնական եւ զհասուտ զանձիւս ստացողն զպայծառացեալն հոգոյ, զմեծ բարունակտն զԿերեղ, իրէա Բս. եւ կարգեալ ի թիւ. սորոցն յարթաութեան չորմ :

3.— Էջ 202.— Յիշեցէք ի Բս. զարժանին յիշատակի գիւտիք բարունակտն եւ վերինն սպասաւոր նորին :

Ծանօթ.— Գրչին սոյն յիշատակարութիւնը մասամբ չբերուած եւ կարգ մը փոփոխութիւններով ներկայ ձեւին վերածուած կ'երեւի, ձեռամբ վերինն բարունակտն :

4.— Էջ 250.— Ջատացոյ սրբա դրաւունակտն զվերինն յիշեցէք ի Բս. : Նայել. դարմար զերէս յիշել աղաչեմ :

5.— Էջ 347.— Ջատացոյ այսմ տառիս վերինն բարունակտն եւ գլխարուն նորինն սրկ. յիշեցէք :

6.— Էջ 442բ-443ա.— Որ Լո կարողութիւն մերում տկարութեան ժամանակ յաւարտումս տառիս, իմոյ անարժան գրչի Ստեփանոսի. Հրամանաւ եւ արգելամբ սր. բարունակտին Կիրիւնի, առաջնորդի մեծ մենաստանիս Վերի Նորալանք կոչեցելոյ, ընդ հովանեալ մօրս լուսոյ եւ սրբոյ Սիրնի արեւելեաց, ի զաւառիս որ կոչի Ջար Վայոյ. ի տերութեան տեղոյս եւ դատիս մեծահաւատ իշխան[աց] իշխանի Գրն. Գուրթիւ, եւ երկղաղարդ ամուսնոյ իւրոյ եւ մեծուհոյ Գարն Վախախին եւ թաղամասնոյ զաւակաց իւրոց Գեղէն եւ իւսնէ կոչեցելոյ. եւ ի զիտապետութեան սր. եւ արհիական գլխոյ տէր Ստեփան., ի վարժապետութեան տանն արեւելեաց մեծարանշնորհ Հռետորի Եսաեայ Հօր եւ ուսուցչի վերասացեալ առնս Այ. սր. բարունակտն Կիրիւնի, սպասաւորի սր. զերզմանի բարունակտն Դաւթի, ի թուականութեանն հայոց 22Լ [= 1329] :

Յետմագայն յիշատակագրութիւն. —

1.— Սկիզբի պաշտամանիմ մերսի կողմը, շնագիր.— Ի Զընքուշի Գաղտասար սր. Հօրէ ընծայեալ Առակաց Մեկնութիւն : 1866 Հոկ. 26, ի Զընքուշ :

2.— Էջ 443, նոտր շնագիր.— Սրբոյ իղմի. Առաքելական Աթոռոյս զայս Դիրք Առակաց Մեկնութեան յիշատակ արար ընդ Տիգրանակերտցի Զընքուշի նախկին բաղմամիս զէտ ծերունաղարդ Գաղտասար ծայրաղոյս յիւրպտ. սր. հայրն, ի ձեռն Սրբոյ իղմի. միտրան Յակոբ Եպ.ին Տիգրանակերտցոյ : 1867, Հոկ. 26, ի Զընքուշ :

392

ԿՐՕՆԻ ԵՒ ՎԱՐՔ ԵՐԱՑԵՑԻՈՑ.— 1

ՏՈՒԳՈՒ ՊՈՂՈՍ ԲԺԻՇԿ

Իրգմ. ԼԵՆԻՆԳՐԱԴ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ (1768)

Կ. Պոլիս

ՌԻՍԿ = 1766

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 25×18×3:— էջ 648: Հանգստանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Լեյբնից Կ. Պոլսեցի: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 22 տող: Եւրոպիոյ խոշոր: Լաթակալով խառաքարտեայ:

էջ 1.— Հակաստ.—

Կրօնի եւ վարք երբայեցւոց, շարադրեցեալ հանգեւր՝ կործանմամբն նոցին ի յետոյիական լիցուն, ի Տագդոռ Պոզոս Բժշկէ, եւ թարգմանեցեալ ի պարզ լիցուն յունաց՝ առ լարեհաճութիւն հետաքրքիր ուսումնասիրացն կամաց, իսկ այժմիկ փոխեալ ի հայկական լարերով՝ վասն անխոտով պատրաստութեան քրիստոսաւորացն մտաց: Ի Բուրն հոյսց ՌԻՍԿ, եւ ի Սեպտեմբրի դ. Էկսեալ:

Ծնորձօք Սր. Հոլլոյն թարգմանեցաւ: Կրթութի Եւրոպաց լիցուէ ի Հայ լարերս ի

Տիրացու Լեյբնիցի Կատանդինուպոլսեցւոյ, թաղի Պալատիցոյ. արդեամբք եւ ընչիւք Կարապետ Վարդապետի Անդրեանուպոլսեցւոյ, փոխանորդի Էրկուց Սրբազան Գառնարեաց Տն. Յակոբայ Զիմառացւոյ, Լ. Տն. Գրիգորի Կատանդինուպոլսեցւոյ: Թամի Տն. 1766, յամսեանն Սեպտմ.:

էջ 2.— Կրօնի եւ վարք երբայեցւոց: Դիւիս Առաջին: Առաջաբանութիւն հարկաւոր, առ ի իմանալ մարդայ՝ զայն որ պարտեալէ գիրքս այս.— Եւ արդ՝ առ ի իմանալ մարդոյ զայն որ կամիմ տեսլ ի յայսմիկ զբուժանքս...:

էջ 620.— Կրօնի ԼԳ.— Վասն պատուասեցմ, զորս կրէ այժմ սինակեղայն երբայեցւոց...:

էջ 643.— Սուտ մեծիւայք գորս ընդունեցին եւ հաւատացին մարտեալ երբայեցիմ:

էջ 645.— Ցամկ:

393

ՔԱՐՈՂԱԳԻՒՐ.— 1

ՂՈՒԿԱՍ ՎԱՐՔԱՑԵՑ ԼՈՒԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 25×19×2: էջ 292: Հանգստանք լաւ: Թուղթ փայլուն, տոկուն: Գրիչ եւ Ստացող՝ Մարտիրոս Երէց: Գրութիւն՝ խորագրերեք կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 30 տող: Նորարգէր վարժ: Ողղադրութիւն շատ տկար: Գաշեկազմ խառաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Քարազ ի բան Աւետա-

րամին որ աւէ քէ եղբուք խորագետք իրնի գօմ, եւ միամիտ որպէս գաղամի.— Նախ գրեւորէ է զի որպէս մարդս հոգի է եւ մարմին, նոյնպէս Սր. Գրոց բանն հոգեւոր է եւ մարմնաւոր...:

Բ.— էջ 9.— Քարազ ի բան մարգարէին որ աւէ. Որպէս իծի եւ քարի զի խցեալ է գաղամիս իւր, զի մի լուսնի մազայն թալլի մարտարի.— Թէ վասն ինչ պատճառի մարգարէն սակաւ խօսի, զի առաւելուր բանն խորին է...:

Գ. — էջ 17. — Քարագ ի բան Սոզոմոնի որ ասէ. Որ գամմն ի գործ իւր աչք ժշկէ, եղբայր է Թաւմոսիկի որ ամսինն ուսնիցեն. — Անձն զբանական հոգիին ասէ, որպէս ասէ մարգարէն. (Օրհնեա՛ անձն իմ ԿՏէր...)

Դ. — էջ 27. — Քարագ ի բանի Սոզոմոնի որ ասէ. Ման եւ կեանք ի ձեռն լեզուիմ է. եւ որք ըմբռնեմ գնա, կերիցեմ յպատուդ Յորա. — Առաջին իրարտա այս...

Ե. — էջ 37. — Քարագ ի բան Աւետարանին որ ասէ. Մի տայք գործութիւն շանց... — Առաջին սրբութիւն անուանի հաղորդութիւն, եւ չուն՝ զպոռնիկ եւ գորդարած մարդն ասէ...

Զ. — էջ 54. — Քարագ ի բան Սոզոմոնի վասն մեանու որ ասէ. Լաւ է օր մահուն քան զօր ծն[ն]դեանն. — [Եւ] սարտ է զիտել զի հեթանոսք զօր ծնըդեանն պատուեն... ի վերջն. ... որ եւ հանգուացէ Տէր Ած. գտացազ գրեցոց զՄարտիրոս երեսն եւ ծնողան եւ զննջեցեալսն իմ եւ զկենդանիսն ամէն:

Է. — էջ 71. — Քարագ ի բան օրինաց Մովսէսի որ ասէ. Մի՛ զոգամար. — [Եւ] զիտել է զի այս բանն աստուածադէր պատուամոցն է... ի վերջն. ... որոց փրկեացէ Քա. Ած. զմեղապարտ գրիչս ըզՄարտիրոս երեսն զննջեցեալսն եւ զկենդանիսն եւս առանկ զտացազ զրոցս:

Ը. — էջ 82. — Քարագ ի բան վասն հպարտութեան Սոզոմոնի որ ասէ. Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ... — [Եւ] զիտել է զԱծ. բնութեամբ բարի է...

Թ. — էջ 104. — Վասն քսան սեղան օրհնելոյ ի բան մարգարէին որ ասէ. Երկիր ետ գպտուդ իւր եւ օրհնեաց գմեզ Ած. Ած. մեր. — [Առաջին երկիր կոչէ...]

Ժ. — էջ 106. — Դարձեալ վասն գիմի եւ սեղան օրհնելոյ, ի բան սաղմոսին որ ասէ. Ած. մեր օրհնեաց գմեզ. — [Հրամայեն մարդապետք...]

Ժա. — էջ 110. — Քարագ վասն աւուր եւ կատարածի ի բան առաքելոյն որ ասէ. Փռոյ հարկամի եւ մեռ[ի]ւյ[ի] քա. յարեցն. — Նախ պարտ է գիտել...

ԺԲ. — էջ 113. — Դարձեալ վասն սեղան եւ գիմի օրհնելոյ ի բան Մովսէսի Ածախոս մարգարէին որ ասէ. Օրհնութիւն

ՅՅ. ի վերայ լերանց մշտնջենաւորաց. — Նախ մշտնջենաւոր լերիքն անուանին դասք հրէշտակաց, որպէս ասէ մարգարէն. Հեւրիքն չուրք են զնովա...

ԺԿ. — էջ 116. — Դարձեալ վասն սեղան եւ գիմի օրհնելոյ ի բան սաղմոսին որ ասէ. Օրհնեացէ պսակ քաղցրութեան քն Տէր. — Նախ պարտ է զիտել զսկ[ի]զբն տարոյն...

ԺԿ. — էջ 125. — Քարագ վասն ցրիկ-գեղիկ ի բան Ածախոս մարգարէին Մովսէսի որ ասէ. Նա էր ամաց Զ հարաւից եւ ջուր ցրիկգեղիկ եկն աշխարհս. — Յորժամ եսպան կայեն զեղբայրն իւր զԱբէ...:

ԺԸ. — էջ 139. — Քարագ վասն սոդոմացեցն ի բան որ ասէ. Ազապակ սոդոմացայց եւ գովարացն ել առաջի իմ. — Յորժամ մեզ [Կը] Նոյ ի տապանէն...

ԺԹ. — էջ 153. — Համառոտ պատմութիւն Յեսուայ որդայ Նաւայ. — Յեսու որդի Նաւայ էր յազգէն Բեթլեհեմ, որդոյն Յովսէփայ եւ աշակերտ էր Մովսէսի եւ իրբիս դոարկաւոր պաշէր զդուռն խորանին վկայութեան զամս իւր. յանապատին...

ԺԿ. — էջ 168. — Պատմութիւն համառոտ եղիայ Մարգարէին. — Եղիայ Թեղբայր էր յազգէն Զահանայիցն. Զահայ Թեղբի տուրք էր Զահանայիցն. անուն հօր նորա Ասուն. ... — Հմտ. Անկ. Գրքէ Հին Կտ., էջ 333, որուն վերջաւորութիւնն է. Զեւ երթայր Աբույար լարով ի տուն իւրոյ: Մեր ձեռագիրը կը շարունակուի այսպէս, էջ 175. — Տէր վերացոյց զեղիայ եւ եղառաքին կոռն Աբույար եւ անհաւատ Թաղարն ո՛չ արար պատիւ մարգարէին եւ ո՛չ հաւն ի կոտն իւր, այլ առաջի կառացն ընթացոյց զնա մինչեւ ի մոռոտ յեղբայրի...:

Եւ տարան զնաբովթ յառեան եւ առեն թէ դու Զահանայ մարդ եւ ինչ պատեհ է որ դու զԱծ. եւ զՄովսէս հայհոյեալ, զԹաղարն եւ զորդիքն իւր անիծեալ: Եւ ազգակեաց Նաբովթ թէ ես ընդէր կու հայհոյեմ զԱծ., առտ է բանդ ի վերայ իմ. եւ նոքա առեն թէ վկայ բերենք. եւ նայ առաց թէ վկայ բերէք օրէնքն զիս քարկոծել կու տայ այլ ինչ կարեմ խօսիլ...: Վերջ. վասն այլ անթողիկ մեղացոյ ինքն իւր ընտանոցն շահց եւ զապանաց կերակուր եղև, խոցք կերան զմարմինս նոցա, եւ

բողք լուացին առաւօտուն զհանդերձս իւր-
 ևանց արեամբ նոցա. զրկեցան ի մարմ-
 նաւոր կենացս. զրկեցան յարքալութեան
 փառացն եւ մնան յահեղ աւուր զատաստ-
 նին: Դեռ այս յետին համարն չէ, յետին
 համարն չէ կատարած, յորժամ ծագի խաչն
 ի յերկնից, նոսի Քրիստոս յաթոռ փառաց,
 արդարոցն տայ պսակ որք ճգնեցան կացին
 ի լաց, մեղաւորաց զհուրն անշէջ զտար-
 տարոս թուրն որդեհուաց. որոց փրկեցէ
 յմեկ Բս.:

Ժբ.— էջ 187.— Քարոզ ի բանն որ
 ասէ. Հրամայեաց Դաւիթ ք-վի գծադւար-
 դրն.— Եւ զի նահապետէն յերկար ապ-
 րէին...:

Ժբ.— էջ 191.— Քարոզ ի բան Յու-
 մանաւ որ ասէ. Ահա երեք աւուրք եւ այլ ոչ
 եւս իցէ Նիմուէ.— Նինուէ էր քաղաք
 մեծ...:

Ի.— էջ 202.— Քարոզ եւ պատմաւ-
 քիւն ի բանն Եսայի մարգարէին որ ասէ.
 Եւ ի չորեքտասան ամի քաղաւորութեան
 Եզեկիայ ել Սեմեթարիւ արքայ ի վերայ Ա-
 սորեստանի ամուր քաղաքացն.— Սենեթա-
 րիւ կոպալալ թաղաւոր էր ասորոց ի
 Նինուէ քաղաքէն եւ ըստով զորոք ի վե-
 րայ ամուր քաղաքացն Հրէաստանի...:

Իա.— էջ 212.— Քարոզ վասն երից
 մանկանցն որ ասէ. Եւ մոգս երեքեանն գը-
 մային ի մէջ հրոյն գովէին եւ օրհնէին զԱծ.
 — Զի յառաջ քան զդերութիւն Բարնայց-
 ւոց...:

Իբ.— էջ 219.— Քարոզ ի բան Դա-
 ճիլի մարգարէին.— Եւ զի թաղաւորն
 Նարեկոդոնոսոր...:

Իդ.— էջ 225.— Քարոզ եւ պատմաւ-
 քիւն զպստեան Գոգայ եւ Մօգայ.— Յետ

զարժի վերութեանն Բարեկացոյ, զի գ ան-
 կամ զերեցաւ ժողովուրդն եւ գ անկամ
 եղև դարձ...:

Իդ.— էջ 234.— Քարոզ գերութեան
 Բարեկացոյ ի բան մարգարէին որ ասէ.
 Առ գետս Բարեկացոյ ամր նստեայք եւ լա-
 յաք.— Եւ զի յառաջ քան զգալուստն
 Քի.— ...:

Իե.— էջ 248.— Քարոզ ի բան որ
 ասէ. Ի սկզբանէ արար Ած. գերիինս և գեր-
 ւիյր...: Անդրանիկ օր միաշաբթուս...:

Իզ.— էջ 261.— Վասն չքանցասելոյ
 եւ չդատելոյ գեղարայրս, գմանմայս եւ ըզ-
 վարդապետս.— Մթերք սորոյ եւ տարակոյս
 աղջամուղջ տրամութեան զեղեալ ի վերայ
 իմ կուտին հանապազ...:

Իկ.— էջ 268.— [Համառօտ ժամանա-
 կազարութիւն].—

Առաջին աստուածաստեղծ մարդն Ա-
 դամ յեկանիոյն ի զրախտէն եղև ամաց ԶԼ
 տարու եւ մեռաւ...: — Տես Դ. Հատոր,
 1956, էջ 57-61: Հմմտ. Մանր Ժամանա-
 կաղրութիւններ, Բ. էջ 119-148, եւ 152-3:
 Նոյնպէս, Յուլի Զեռ. Զմամու, 1964,
 էջ 498-501:

ԻԼ.— էջ 275.— Հարցմունք Տիգրո-
 նու Ամիրային եւ միայնակեցին ի թվին ԲՃ
 ամին թաղաւորեաց զրայ? մի Տիգրոնայ.
 — Այր մի էր ի Տիգրոն սորոյ անունն իւրոյ
 Տուլաղիկ էր: Սորայ էր ծառայ մի մեծ
 յոյժ սերեցեալ, զի սնըդակիցք էին միմ-
 ևանց...: Վերջ. Ամիրն. ամ. մեծութիւն
 եւ ողբատութիւն եւ մահ ի յԱյ. է թէ ոչ:
 Կրօնաւոր. որ ի չարն կամի դառնալ Ած. ո-
 ղորմի եւ մահ տայ եւ որ անդարձն է զա-
 ռաջակայն հատանէ եւ որ ամէն:

Վերջին երկու էջերը — 201-2, դատարկ:

394

Ա.— ՅԱՂԱԳՍ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ.— 2

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 2

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻՒՍԱՅԻ

(ԺԳ. Դար ?)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 25×17×3: էջք 286: Գրակք
Ա-ԺԻ: Հանդամանք լաւ. սրբադրութեան
և նորոգութեան ենթարկուած: Թուղթ հին,
բամբակեայ: Գրութիւն՝ ամբողջովին ժան-
դադոյն մէջնով, միասին, 27 տող: Հնա-
դոյն խոշոր բոլորգիր, խոտն երկաթազիր
տառերով: Զարդարուն սկզբնաւորք էջ 1
և 115: Սև ու կարմիր խորանշագլուք մը,
էջ 1: Կաշեկապմ տախտակեայ, ոչ հին,
լնտիրատու կարասկետ վրդ. Տապեցի,
մզմզ դար: :

Մանօք.— Ըստ Սաւալանեանի «հին
բաղրապէր դրեալ ի մտտոտաներորդ դարու
որպէս յայտնի է ի ձեռն տառիցն» (Յու-
ցակ, էջ 277): Ոսպոյանի համաձայն
«անցման երկաթազիր. միջին մեքերեան»
խոտն անցման բոլորգիրն ձեւերով: ... Դար
ժք-գ» (Յուցակ, Տետք. 9, էջ 949): Մեր
կարծիքով վերջնոյս ենթադրած ժամանա-
կաշրջանը աւելի հաւանական է:

Ա.— ՅԱՂԱԳՍ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ

էջ 1.— Յարգարում Մանկանց ի Կու-
սուրին: Ներին Յազագո Կուսուրեան: Եւ
քէ սեպհակամ է Ած-այնոյ եւ անւարմին
բնութեանմ կուսաբին.— Բազմաց կան-
խու. եղև կուսութիւն առ ի ցոյցս բա-
նից պատճառս բերս տալով պատուաւի-
րացն...: — Հմմտ. աստ, էջ 313:

Բ.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ

էջ 115.— Տճ. Դրիգորի Նիւսացայ՝
ժողովորդն մեկնութիւն առաջիկայ բանի-

ցն. բան առաջին. Բամբ ժողովորդն սրբոյ
Կուսի բազմաբի իղի. յեմ.— Ունայ-
նութիւն ունայնութեանց ասաց ժողովո-
ւրս...:

էջ 281.— Բամ Ը երկուրդ.— Ժամա-
նակ սիրելոյ և ժամանակ առելոյ, ով արդ-
եաւք այնպէս իցէ լսելաւք մաքրեալ...:

Մանօք.— Էջ 284, վարի լուսանցքին,
մատիւնով շեղագիր. «Պակասեն աստ
թուղթք երկու, տես 1757 նորապէր ձե-
ռողիւրն և անդ նշանակեալ զացես որ ինչ
թերի է աստէն»: Սոյնանման ծանօթագրու-
թիւն մը կայ նաև. վերջին թղթեայ պահ-
պանակին վրայ:

Մանր յիշատակագրութիւնք.—

1.— էջ 1, վարի լուսանցքին, բար-
պի տարբեր գրչէ, գումարաւի մեխանով.
«Տէր Յս. ողորմեա Կպ. վր.ին ամէն»: —
Հմմտ. աստ էջ 242, 249:

2.— էջ 226, բուն գրչէն. «Ողորմեսցի
Բս. Ած. ասաց[ող]ի սորոս, ընդ նմին և
մեղաւոր ծրողիս, ամէն»:

3.— էջ 226, վարի լուսանցքին, տար-
բիք գրչէ, ըստ առաջնոյն.— Բս. Ած.
«[Հ]մարիտ ի յա[յ]նմ ժամանակին յորժամ
առնես պատաստան ողորմեա Կպ. վր.ին ա
մէն»:

4.— էջ 234-5, վարի լուսանցքին,
բուն գրչէն.— Աւագ դի ժողովեալ. միտքս
մատն այնորիկ պտկասեալ բանն, անմեղա-
յիր լերուք:

5.— էջ 286, վարի լուսանցքին գու-
նարաւի գրեքով. «Տէր Յս. ողորմեա Կպ.
վր.ին ամէն»:

395

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ.— 2

Բ.— » » ՊԱՏԱՐԱԳԻ.— 2

ՄՈՎՍԵՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ [ԲԵՐԵԱՍԵՒ]

Տեղի

22 = 1331

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՆ.—

Մատու 24×16×7: էջք 638: Պրակք ե-լԱ: Հանդամանք լաւ ըստ բաւականին, նորոգման ենթարկում: Թուղթ բամպակ-ետայ, փափուկ: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ սկզբնատուները կտրմիւր, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 28 տող: Բոլորգիր կա-նոնաւոր: Կտրմապիծ լուսանցադարդք եւ զլիսադարդք, էջ 286, 349, 453, 525: Կաշե-կտրմ տախտակետայ: Պահպանակ մազա-դաթեալ, սկզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, զոթական տառերով լատիներէն զբեզորեան ձայնադրութիւն: Ստացող՝ Կերակոս Վրդ. [Երզնկացի]: Յիշակատագիրք.— Ա.— Հե-րինակը՝ Մովսէս Վրդ., 1293: Բ.— Գրէշը՝ Մկրտիկ Դպիր, 1331: Գ.— Գրգրոր Վրդ. [Շղթալիկ], 1721:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

Մովսէս Վրդ. [Երզնկացի]

էջ 1.— Քարագ Հսկմ[ան].— «Ձար-թուցեալքս ամենեքեան ի Հան[դ]ընտենէ յնոյս...»: Յիսկորան բանին ցուցանէ զկէվ. խոման, որ նախ քան զհանգերմ-ետան ետ աստէն...:— Հմմտ. Մեկն. Ժամոկարգութեան, 1840, Իթթադիւղ, էջ 1: Բ.— էջ 272.— Տճ. Յռնամնու Հայոց կարգադրութիւն, ԽԻԷ զինչ խորհուրդ ունի Ա-րեւադային Աղաւթին.— Այս աղաւթքս ըդ-միւսանկամ զալուստն ԲԻ. նշանակէ...:— Հմմտ. նոյն, էջ 146:

2.— էջ 349.— Երանելին հարսովու վասն Երեւոյնի ժամում.— Նախ քան զե-րեկոյնի պաշտամանն զգարողն եւ զաղաւթ-որն մեկնել...:— Հմմտ. նոյն, էջ 193:

Ե.— էջ 406.— Յազագս հազադեղա-նին Աղաւթից.— Իսկ Հանդատեան Ժամու աղաւթքն...:— Հմմտ. նոյն, էջ 226:

էջ 451.— Վասն որոյ զորդապետ

բոսն հարցուք ... վառաւորիկ զՀայր եւ զմորգի եւ զՄուրբ Հողին այժմ եւ:

Եւ Մովսէս մեղուք մեռեալս... — Տես յետոյ:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Մովսէս Վրդ. (1293)

էջ 453.— Հաւաքումն Համառատ (Երեւնաւքեան Սրբոյ Պատարագին, զոր յա-նապատման արարեալ Սրբոց Լուսաւոր Հարց — Ած .որ մեծն է որդորութեամբ, անըս-կէպրն եւ անվասման, անպատճառն յամե-նային եւ պատճառն ամենեցուն լինելու-թեան...:

էջ 458.— Երանելոյն Ներսիսի, Տար-աննի Սպիւնդարի, բացայայտութիւն քէ զինչ յայտ առնէ յաւանդատումն պայծա-րազեատիւն.— Երեւոյնի տաճար եւ տուն Այ. է...:

էջ 489-490.— Կտրուած Թերթի մը փոխարէն զետեղուած է նոր Թուղթ եւ լը-րացուած նոոր շեղապրով:

էջ 501.— Մեծին հարսովու Մեկնու-թիւն, զոր արարեալ է Քարագին, որ յետ ա-րեւադային, եւ զՀաւատաւմն ասելոյ. Քա-րագ.— «Եւ եւս Հատառով աղաչեցուք եւ լինիլընեցուք...»:

էջ 525.— Պատարագամատոյց.— Տէր Ած .պաւրութեանց...:

Մամոք.— Լուսանցքի վրայ յաջորդա-րար նշանակուած են երկու ծածոթ մեկ-նիչները, հաս. եւ Ներ. կրճատումներով, ինչպէս նաեւ Դիմնէս, Կիւրղի, այլաւստ, Տիմոքի, Սեւեռի, Ամոնի, Ած.արամին, Իզնատիւնի, Նիսաց.:

էջ 569-570, դատարկ, տարբեր մոր յաղպ:

էջ 635-638, Յոր քուրք. վերջին երեք էջերը դատարկ:

Յիշատակարամբ.—

Ա. Հեղինակի.—

1.— Էջ 451—2, բոլորգիր, գրչին.—

Եւ Մովսէս մեղաւք մեռեալս ուզի ծնունդ վերջին ժամանակի, եւ սպասաւոր պիտակ լանի, կամեցաւ հաւաքումն առնել սրբոցն լանից որ վասն Աղաւթից եւ Ժամակարգութեան արարեալ էին յառաջագոյն եւ զիւրաքանչիւր առանձնակի որոշւայն յանցնիւր տեղւոյ կարգեալ. այլ եւ բռնադատուալ եղէ ի սիրելի եղբարէ ուսման Թէորոյս յիշողեայն ի մեծէն խորովու ըզլանս աղաւթից, յանցնիւր տեղւոյ վերուստութեամբ դնել: Եւ իմ թէպէտ եւ հայեցեալ տեսանէի յոյժ անարժան զիս այսպիսի պորժառնութեամբ՝ եւ լքուութիւն մեծ զայսպիսի իրողութեանց բուռն հարկանել, որ ի վեր է քան զկար եւ զբոժանն իմ, սակայն յմտաւ. ածի թէ եւ ձող ապուստ, թէ ընդ արծուոյ եւ ընդ լաղէի աւապարիկ լինիցի, ոչինչ չիտթումն եղիցի, զի ամենեցունց յայտնի երեւի թէ ազաւան ազաւա է, սեւաթորմի, ղաղարի կենդանի, եւ ամենեցունց ատելի. եւ նոյնպէս ազաւա մնացէ եւ ծանցիցի: Եւ քան հնդդութեամբ ի հանպիստ յաւժարել, աշխատութիւն յաւէտ է լարի. եւ իւրաքանչիւր ոգ զիւր վարժ առցէ: Եւ թէպէտեւ կամեցաւ հասկաքող լինել ի հունան սրբոցն, եւ ճառքալ ի կուժ, սակայն փախեալ աշխատութենէ՝ զամենայնսն ոչ կարացեալ քննել. այլ եւ խնայելով ի լսելիս ունկնդրաց. եւ զի մնացեալն զնոյն զաւրութիւն ունին: Եւ իմ շմեղադրութիւն պահանջելով յամենեցունց, ներումն խնդրմ. եւ Քի. Այ. մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտ.:

2.— Թվ. 1293

Էջ 633—4, բոլորգիր, գրչին.— Ի վեց հապարերորդի, չորեքհարիւրերորդի, իննսներորդի, եւ չորե թուի ելանելոյն Աղաւա ի փառակենցաղ դարձաւն, եւ յեթի հարիւր քառասուն եւ երկու թուի հայկականս տումարի, ի դիտապետութեան Տն. Ստեփաննոսի գերելոյն յեղիպտացոց, եւ ի թաղակալութեան Հեթմոյ որդւոյ Լեւոնի, առն բարեպաշտի եւ աստուածասիրի, Մովսէս մեղաւք մեռեալ ոգի, կամեցաւ հաւաքումն առնել համառուտաբար մեկնութեանց Սրբոյ Պատարագիս, զոր սուրբ

հարքն խորով Անձեւացեաց եպիսկոպոս եւ Ներսէս Տարսնի, յառաջագոյն ընդ երկար քննեալ էին. նաեւ զոր յայլոց սրբոց հարց եւս կարացաւ լանսպտակ լինել յանցնիւր տեղւոյ եղաւք առ ի զբաւսանս մանկանց Սիոնի: Եւ զայս ոչ թէ միայն յանձնէ կամ սիրով խրկախեցաւ, այլ յորդորեալ առաւել յիմաստուն բարունակութիւն Յովհաննու, որ եւ ի սոյն ամի փոխեցաւ ի Քս., որոյ շնորհացէ Տէր Ած. հանգիստ եւ ողորմութիւն:

Արդ թէ ումեք հաճոյ թուեսցի Տն. շնորհ, եւ թէ ոչ՝ ի բունն ընթացի Մեկնութիւն եւ զմեզ անպարտաւս թողցէ. զի ըստ առն եւ զաւրութիւն իւր, եւ ի որաքանչիւր ոգ իւր վարժս առցէ ի Փրկչէն մերմէ Յ. է Քս. է, որ է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Ներքեւը հետեւեալ քառեակը, տարբեր գրչով, բոլորգիր.

Մէր եւ սիրոյ ծնունդ եւ աղբիւր կենաց, Բախճանս պերճակ վերնոց եւ ներթաւանաց.

Բարի եւ բարեաց բաշխող եւ լոյս երեսնաց, Որ ստեղծեւր զԱղամ պատկեր մեծի թոփառաց:

Բ.— Գրչի. Թվ. 1331

1.— Էջ 348.— Ձատացաւ լուսազարդ տառիս զհոգեւոյց արդիւնաբան վարդապետն զԿիրակոս, եւ զարտէ խոցեալս զՄկրտիչ դպիր, յիշնալիք ի Տէր, աղաչեմ:

Գրեցաւ լուսազարդ մատենան ի Թվ. 92:

Մտնօք.— Վերջին տողը կը թուի տարբեր գրչէ, բայց հարապատ:

2.— Էջ 373.— Ձմեղապարտ գրիչս զՄկրտիչ դպիր, յիշնալիք ի Տէր:

3.— Էջ 405.— Ձմեղապարտ գրիչս զՄկրտիչ դպիր աղաչեմ յիշ. ի Տէր:

4.— Էջ 452.— Ձատացաւ լուսազարդ մատենիս զերջանիկ վարդապետն զԿիրակոս. նաեւ զարտէ խոցեալս եւ զմեղաւք լըցեալ գրիչս զՄկրտ. Դպ. յիշնալիք ի Տէր աղ.:

5.— Էջ 523.— Ձատացաւ լուսազարդ տառիս զհոգեւոյց եւ զերջանիկ վարդապետն մեր զԿիրակոս եւ զծնաւոյն նորա յիշնալիք ի Տէր: Նա եւ զարտէ խոցեալ եւ զառածեալ

մեղուք լցեալ զբիշս զՄկրտիչ զպիր եւ զծնաւայսն իմ յիշնաջիւրի ի Տէր. եւ որք յիշէօյ սրտի մտաւք յաղաթն ձեր միով Տէր ողորմայիւ, եւ զուք յիշեալ իջիւր յառատ սղորմութիւն Քիւ. Այ. մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

Գ.— Յետմագոյն Ստացող Գր. Վրդ. ի. — Բկ. 1721

Էջ 635, նոր քուղքի վրայ քաղաքգիր. — Զհողեկեցոյց զիրքս այս՝ հողերի եղբայրն իմ եղնկացի Մխնատ Ածարան Վարդապետն՝ իւր զգալցիւ ետ ինձ մինչ էի ի Բերեայ: Իսկ ի զայն իմս Գրիգորի պիտակ վարդապետի յատուածակոխ Սր. Քաղաքս իմ ի մեծապայծառ յԱթոս Սր. Յա-

կորայ, զսոյն զիրքս որ կոչի Աղօթից Մեկնիչ՝ եղի յիշատակ ի Սր. Գահս Ածային ի փրկութիւն հողոց մերոց՝ եւ վերայ գրեալ Վարդապետին: Արդ զընթերցողս ժողով միով Տէր ողորմեալս յիշնաջիւր զմեզ եւ զծնողս մեր զհողեւորս եւ զմարմնաւորս. եւ զհայեւոր որդեակն իմ զՅովսէֆն Ածարան Վարդապետն զՊատրիարքն Բիւրանդիոյ եւ զԱբրահամ խոհեմ Վարդապետն զԱռաջնորդն Մշոյ Սր. Կարապետին եւ մի ոք իշխեսցէ հետացուցանել զսա ի զԷրանէ Սուրբ Յակորայ: Եւ լաւ ինքամով պահողք զվարձս յԱյ. առցեն: Այս եղև ի մերս թիւ հազար հարիւր եօթանասուն ամին, յամսանին Նոյեմբերի, Է, ի փառս Այ. ամէն:

396

ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 1

ՅԱԿՈՐ ՎՐԳ. ԵՒՄԷՈՆԵԱՆ

Կ. Պոլիս

1828

Նկարագրութիւն.—

Մասայ 24x18x2: Էջք 396: Հանդամոնք լաւ: Թուղթ: Գրիչ՝ մանկավարժ Թովմաս զպիր: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ բնարանները կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, միասին, 31 տող: Նստրադիր վարժ: Համառոտագրութիւնք աստու: Մեծ, կարճրաների սկզբնատառեր՝ մի քանի հատ: Կաշեկապմ խաւարարտեայ: Ստացող՝ Դաւիթ Վրդ. Գեղորդան:

Հակատ.— էջ 1.—

Մեկնութիւն երգոց երգոյն Աղօթման, արարեալ ի Միաբնակութենէ Սր. Աթոռոյն Էջմիածնի Տոն. Յակոբայ հողեղջոն Բարունայ Կարնեցոյ Սիմէոնեան: Եւ ա[յ]ժմ օրինակեալ յրիտիւր ձեռագրէ ի վայելս Սր. Սաղմայ Միաբան Տ. Դաւիթ Վարդապետի Գեղորդան Կարնեցոյ: Զեռամբ մանկավարժ նուստ Թովմաս Կարնեյս յամի շնոր-

հաց 1828, ի Վերելարանի Սր. Աթոռոյն երուսաղէմի, ի Պօլիս:

Էջ 3.— Բան առ խոհեմախիտ մերագեալ ընթերցողս.— Եթէ սակս լերին Սիւսոյի պատմէ Մովսէս...:

Էջ 9.— Մակաղրութիւն հետեւեալ յանիւսն անուանէ զսա երգ երգոց Սողոմոնի...:

Մտնօթ.— «... ուրեք ուրեք տեսանին թիւրի բառք ինչ, կամ ամբողջ իմաստք թողեալ պարագծ (Սաւալանեան, Յուդակ, էջ 278):

Էջ 23.— Ի սոյն նախկին զլլտը՝ հարան զանխարտոր զաղբիւս ընծայէ...:

Էջ 351.— Վերջ եւ աւարտ Մեկնութիւն:

Մեկնութիւն վերջացուցեալ փառս տացուք ամենախալ Աբարշին: Ոտանաւոր զուրթեան, եւ մեծի շնորհակալութեան.

Տէր իմ Տէր Հայր՝ զգէն զոհանամ, զանուն Որդւոյ քոյ՝ միշտ կարգաւ...:

ի մեկնութեան Յայտարար տառի,
Աշխատեցէ կամուսնի,
Որ ըզգրեալ ի խնայի քարտի,
Արտոյց սմանց Սարգի ցուցցի։

— Եւ Եւ յայն վարդապետէ։

Ըջ. 353. — Յանկ երգ երգաց անուան-
եալ Սողոմոնի. իսկապոյն բնաբանի մո-

լին...

Ըջ. 362. — Վերջաբանութիւն Գրոյս
Դրութեան. և ծանուցումն ունից բանից. —
Փանաքի միայն մեկնից վերջին սեւակրի...

Ըջ. 364-5. 369-376. Կոնստանտին
ուսմանը, տարբեր գրչոյ միացեալ էջերը
դատարկ։

397

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՍՆԱԿ)

Հիւսն

Ռեւ = 1596

Նկնիկներով թիւն. —

Մասայ 21 x 16 x 4: Թերթը 266: Պրակը
Ա-ի: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս.
Եւստանցներէն ցեցակեր: Թուրթ թարակ
կոկեալ, պէշտոնակ: Գրիչը եւ Մաղկոգը.
Տէր Մարտիրոս և. որդին Տէր Գրիգորիս.
Կրտսէն մասնակից է նաեւ իր եղբայրը,
Տէր Սարգիս: Գրութիւն՝ իւրագրիները եւ
յիստորիները կարմիր, մնացեալը սև. մե-
լանով, երկայն, 31 տող: Բոլորգիր վարժ:
Համառոտագրութիւնք լաւահան առատ:
Գունաւոր սկզբնատուր, յիստորիքը, եւ
լուսնացարդը՝ իւրաքանչիւր զքի սկիզ-
բը եւսյն: Խորանագրող՝ թղ. Դա. Նկար
մը՝ թղ. 6ր: Կաշկակով տախտակեայ: Պահ-
պտնակ մաղաղաթեայ, սկիզբը եւ վերջը
երկուտալիս թերթ, երկաթապէր Աւետա-
րանի մասն: Պատուիրատու՝ Դաւիթ Պար-
երուստղէմի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. 1-3, դատարկ, ի բաց առեալ
փոքր յիշատակագրութիւն մը: Տես ապա
իր կարգին:

Թղ. 4ա1. — Յառաջաբան Առաջին եւ
Երկրորդ Մնացորդաց: Երեւի գիրք Մնա-
ցորդաց յայլ եւ յայլ պատմողաց շարա-
գրեալ...

Թղ. 73ա1. — Նախադրութիւն եզրի.
— Եզր ի քահանայիցն էր, ի առնէն Եղիա-
ղարաւ...

Թղ. 102բ2. — Նախադրութիւն Գրացն
Նշեմայ. — Զննմի թէ իցէ ի քահանա-
յիցն...

Թղ. 119ա2. — Նախադրութիւն Գրո-
ցն Երեւայ. — Ժամանակ իրացն եսթե-
րի...

Թղ. 132բ 2. — Նախադրութիւն Գրացն
Յուդայ. — Զգործ քաջութեան Յուդ-
այ...

Թղ. 151ա2. — Նախադրութիւն Առա-
ջին Մակարայեցոցն. — ՅԱղամայ մինչեւ
ցիւրկին շինուած պարսպին...

Մամոք. — Թղ. 236ա, վարկ լուսանց-
քին կը կարգադրուի. «Ո՛հ ո՛հ զի զերն ի
զուրկ ետուր, անմեղապի իւրեք անարժա-
նիս»:

Թղ. 241ա1. — Իմաստութիւն Սիւրա-
բայ. — Ամ. իմաստութիւն ի Տէ. է կայ եւ
մնայ յաւիտեան...

Թղ. 250ա2. — Բամբ Առակաց. — Որ
լմաստուն է առաջնորդեցէ նմա՝ եւ իմաս-
տուն մարդ հաճոյ լիցի մեծամեծաց...

Թղ. 259ա1. — Այս խօսք Սիրաբայ
կարծեմ որդոյ կատարելոյն Սիմեոնի. —
Միտք հնարանդ եւ որդոր պարկեշտ փառք
էն մարդոյ...

Գլխաւոր յիշատակարան. — Թղ. 1596

Թղ. 262. — [Փ]առք համագոյ, հա-
մափառ, համապատեւ, անբաժանելի, մի-
առեալեան, ամենաուրբ երրորդութեանն,
անկղի եւ անցորակն Ած-ութեան, Հօր եւ
Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ անգր-
բաւ յաւիտեան, ամէն:

Եւ արդ՝ խնորդ եղեւ աշխատեալսն
ի Սր. Գրոց որ է Ած-աշուէ՜ սրբազան
պանծալի եւ պատուական Հայրապետն Տէր

Դաւիթ Աբրեհայն, և ևս զրեւ զսա յօժար սրտիւ և ևս կատարեալ չաւատով ի յընթերցումն ամ. մանկանց սիննի, և ևս յԵմ. խողաբի, ի դուռն Սր. Յակորի Հրաշափառ եւ զերապանն Սր. Ռիտիւ: Յելատակ բաբի իւրն և իւր ծնողացն, Հօրն Յովսիփսին և մօրն Քաթուրն Ղամարին, և Հօրեղբարցն՝ Տէր Ած. ատուր Աբրեհային և Տէր Անդրէաս Լուսին, և ևս ամ. արեան մերձաւորացն նոցին կենդանեացն և Հանդուցելոցն ողորմեացի Գա. Ած. յիւր միւսանգամ զալուստն ամէն:

Եւ արդ՝ աղաչեմ յիշել ի Տէր զատուածաւորդ և զկերթմատուն, զշնորհալարիւ և զերանանոր Հարճեայն զՏէր Դաւիթ, որ փափաղող եղև աշխարհ լուսաւոր լանիս և ևս զսա յիշատակ անուան իւրոյ, Ած. զանթառամ պըսակ պարգեւացէ Դաւիթ Լուսին, և իւր ծնողացն Յովսիփսին և Ղամարին, և Հօրեղբարցն Տէր Ած. ատուր և Տէր Անդրէաս Լուսացն, և ևս եղբորն Տէր Կերակոս Գահանային, և ևս եղբորորդոյն Տէր Նիկողոսին, և Հօրեղբոր որդոյն Քորշին, և ամ. աղգականաց նոցին, կենդանեացն և Հանդուցելոցն: Տացէ նոցա Տէր Ած. զիւր ատու ընտրութիւնն և զերկնից արքայայ թիւնն ամէն:

Արդ՝ որք ճաշկէք յամէնառաւ սեղանոյ, և ևս վաշկէք յատուածային բուրաստանէս, և Հանդիպէք տեսութեա՛ւ սր. զրոցս, կարգալով կամ օրինակելով, կամ Հաքեմանցի տեսանելով, յիշեմք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր ատաշի անարիւն զեմանն, ի մամ սոսկալի Սր. Պատարաղին ի բերանով և ըլլոր Հաւատով Ած. ողորմի տաղէք մաքրածիտ և սրտալան Լուսին Դաւիթ, և ծնողացն Յովսիփսին և Ղամարին և Հօրեղբարցն Տէր Ած. ատուր Աբրեհային և Տէր Անդրէաս Լուսին, և ևս աղբոյն ամենայնի, և ևս առաւել աշնոցիկ որ ի որ. զիրքս աշխատանք և երախտիք ունին ամենեկուն ողորմեացի Գա. Ած. յիւր միւսանգամ զալուստն, ամէն:

Եւ արդ յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ կողկողաղին պաղատանք ով մանկունք սր. Եկեղեցոյ, յիշեմք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զլծողք լուսալարդ և ատուածալիս սր. տառիս, որ կոչէ Ած. աշուհ, ձեռամբ շնորհալարդ և պատուա-

կան Տէր Մարտիրոս վարպետին, և իւր որդոյն Տէր Գրիգորիս վարպետին, և ևս տեսանուն Սարգիսին. քանզի զատաշին երկու տետրն զընցաւ ձեռամբ Մարտիրոս վարպետին, և յես նորա չ տետր յատաշին և ի վերջն զընցաւ ձեռամբ մեղաւոր Սարգեթի, և ևս այլ ամ. Տէր Գրիգորիս վարպետին, որ աշխատեցան ի զրեւն և ի ծաղկելուն Տէր Ած. զերկնային Հանգիստն պարգեւացէ նոցա և իւրեանց ծնողացն, Հօրն Տէր Սարգիս վարպետին՝ փոխելոյն առ Գա., և մօրն Սանուսին, և Տէր Գրիգորիս մօրն՝ Աղարէկուն, և ևս այլ ամ. աղգականաց մերոց, կենդանեացն և Հանդուցելոցն ողորմեացի Գա. Ած. և մեր յիւր միւսանգամ զալուստն ամէն:

Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէք ի Գա. զՍարգիս տես անուն քահանայս, որ անուամբ միայն և մ բայց զործովս ոչ. որ տակաւ մի օղնական եղ զրիս, և զծնողն իմ զՏէր Սարգիս վարպետն և զՔանուան, և զերանանոր Հղարարն իմ զՄարտիրոս վարպետն, և զՅովսիփսին, և զեղբորորդիքն իմ զՏէր Գրիգորիսն և զիշնատետն, և զեղբոր դստերքն իմ, զԱննայն, զԵղիստելին և զՀաճիմամէն, և զաղալքն իմ զՅովանէան, զԿարապետն և զԷդիլէն, և զայլ ամ. աշխատաւորն ի մամ զկենդանիքն և զհանդուցելաքն Հանգուցէ Գա. Ած. ի խորանն լուսեղն, ամէն:

Եւ արդ զընցաւ սա ձեռամբ Մարտիրոս վարպետին և իւր որդոյն Տէր Գրիգորիսին և իւր եղբորն Տէր Սարգիսին, ի դուռն և ի նեղ մամանակիս, յորում նեղիմք ի ստիոյ և յանօրինաց, յորոց փրկեացէ զմեզ Գա. Ած. յամ. պատահմանց Հողոյ և մարմնոյ, ամէն:

Ենոր՛ի Տն. սկսանք և ողորմութեամբ նորին կատարեցինք ի յատուածապահ քաղաքս Հիլան, ընդ Հովանեան սր. տաճարացս, Սր. Յարութեան, Սր. Ած. անն, և Սր. Յովանէս Մկրտչին, Սր. Ստեփաննոսի Նախավկային, և Սր. Գրիգոր Լուսաւորչին, Սր. Սարգիս Զօրավարին և որդւոյ նորա Մարտիրոսին, ի մեծ թուականիս Հայոց՝ Թ և ևս ին աւարտումն եղև սր. տառին: Բայց աղաչեմ զձեզ ով ոչ Հանդիպէք (Հանդիպէք) սմա՛ կարգալով կամ սքինակելով, և կամ Հարեւանցի տեսանե-

յով, նա գտնելով լառնայի և զպակասու-
թիւնն լուսւք, և խոշորութեան զրիս անմե-
ղազիր լինել զի կար մեր այս էր:

Ի Հայրապետութեան Տէր Յովա-
նիսի, որ յայսմ ամի նստաւ յԱթոռն էջ-
միածնայ, և ի կաթողիկոսութեան Աղթա-
մարայ, Տէր Գրիգորիսի, յորոց պայծառ և
հաստատ պահեսցէ զնոսա Քս. Ած.ն մեր
իրեւն զՃահն ինչն ի պարծանս մեր և
ի պայծառութիւն սր. եկեղեցւոյ ամէն:

Դարձեալ կրկին անկամ լինեցէ ի Քս.
յարապետ և զմաքրածիտ Երանանոր
Պատրիարքն Եմայ Սր. Քաղաքին զՏէր Դա-
ւիթ, որ ետ զրեկ զսր. տառս յիշատակ
րարի իւրն և իւր ծնողացն, հօրն Յովանի-
սին և մօրն Խաթուն Ղամարին, և հօրեղ-
րարցն Տէր Ած. տառս Եպս. ին և Տէր Անդ-
րէասին, և ամ. ազգականաց և մերձաւո-
րաց նոցին կենդանեացն և ճանդեցելոցն
սղորմեացի Քս. Ած.ն մեր յիւր միւսանգամ
գալուստն, և նմա փառք յաւիտեանս ա-
մէն:

Թղ. 263ր-266ա, դատարկ:

Թղ. 286ր, յետնալոյն յիշատակա-
դրութիւնք:

Մամր յիշատակագրութիւնք գրչաց.

1.— Թղ. 38ա1.— ՁԱրգիս սուսա ա-
նուն գծողս՝ յինչեցէ ի Քս.:

2.— Թղ. 194ա2.— Ով ընթերցողք,
անարժան Գրիգորիսիս Ած. ողորմի ասացէք
և ծնողացն իմոց, ամէն:

3.— Թղ. 240ր2.— Ով ընթերցողք,
յորժամ ընթեռնոյք զՍր. Գրիգոս, Ած. ո-
ղորմի ասացէք անարժան Գրիգորիս գծո-
ղիս, և Ած. ձեզ ողորմեացի, ամէն:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւնք.

1.— Թղ. 1ա, Աստրագիր.— Ի Թվին
Հայոց Ռեթ [= 1620] ամին Դաւիթ Կա-
թողիկոսն Սր. էջմիածնայ եկաւ ի Սր. Եճմ.
Երկրպագութիւն լուսարուիս Գերեթմանին
Քս. ի, յունկարի ամսոյն ի ժը աւրն, օրն
Գ. շարաթի:

2.— Թղ. 266ր, Աստրագիր.— Ի Թվին
Հայոց Ռեթ, 1618, մայիս ամսոյն, ժգ օրն
չորեքշաբթի զինչն զողբն մտին ի Սր.
Յակոբայ լանից դարպասն, և զինչ կար-
պետ և խալիբ կայր բարձք և խոցակնի և
կայլ շորեղէն, և շատ րրինձ և այլ ինչ
որ դտան դամէն թայնեցին և տարան, զոր
Տէր Ած.ն զվերջն ի րարի առնէ:

3.— Անդ. տարբեր գրով.— Թվին
Ռեթի [= 1608] փետրւարի ին, օրն ԳՇի,
մէկ նշան մի երեւցաւ ի յերկնս, որպէս,
զերանի չափ լոյսայնման Ած. դարբն կա-
տարէ:

4.— Ներքեւը, այլ գրով.— Թվին Հա-
յոց Ռեթի [= 1677]ին, ըխտաւորքն ի զեռ
Յորդանանն ճանապարհին արապն էգարկ
և թայնեց կայր և զկին, Հոռոմ և Տը-
ռանկ, Հայ և զՏաճիկ, զամենեանս մեր-
կացոյց իբրև զօրէ մերկիկ արար, և Ե
հոգի սղան ի ըխտաւորացն. ք. Հայ, և մէկն
խլպտի, և ք տաճիկ, որ ի սէյտի Մուսայ
կու զնային. և բազումք մերկք և վերա-
ւորք խեղճ և լալագին դիմօք եկին ի Սր.
յեմ. ի յառաջնորդութեան Տն. Եղիաղա-
րու, որ ի Սր. յեմ. ի Թաղաւորութեան
տաճկաց Ստլթան Մուհամմէտին, որ Լա-
տամալոյ, Կաթողիկոս էջմիածնին Տն. Յա-
կոբայ. որ ի Սիս, Սահակ Կաթողիկոսն էր:

398

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի.— 2

ԳՐ. ՓԷՇՏՄԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ՊՕՂՈՍ ՍՐԿ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Երուսաղէմ

1824

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 25 x 19 x 1.5: Էջք 282: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝

Պօղոս Սրկ. Պետրոսեան, Եղիաղ Խորհրդ-
արանի Սրբոյ Դահիս Յակոբայ Տն. Եղ-
րայր Առաքելոյ: Գրութիւն՝ ամրողովին

սեւ մկանով, միասին, 24 տու: Նոտր չեղալիք կանոնաւոր: Կաշեկապ մասա- թարուայ:

Ճակատ.—

Նամակամիջ յօրինալք է Տէրացու Գրիգորոյ Փշտմայնեան մեծիմաստ եւ քոջոտման վարժապետէ մեծի դպրատան Միջպոլիդի, ի գիմաց իւր եւ այլոց՝ յայլ- եւայլ մտմանակս: ... Նուերեալ է վայելս Տէրացու Յարութիւն Սարկաւադի յիկոնա- ցույ հարադատ սպասաւորի Տոն. Մկրտչի Արքեպս. Սևադ լուսարարի եւ խորհրդա- կան կառավարչի՝ ի ոչնոս կրթութեան իւ- րոյ ի ճարտասանական հանդէսս: 1824, ի 1 մայիսի. ի Սր. եղէմ: — Հմմտ. Ա. Հա- տուր, թիւ 99:

Էջ 1.— Առ Կարալիկիստմն Յամակի. — Դմեղակապոյն մշտամբն հեննդհատ հեղեղեալ զառնաղէյ կրից: ...

Էջ 6.— Կանխահրապէր ընտրութեամբ Հոլուտն սրբութեան ... Տն. Տն. Դանիէլի Ամ. տոտեալի Քահանայապետի: ...

Էջ 8.— Օղ քաղցրութեան հոգեշունչ հոգեմոյ ... Տոն. եփրեմի Ամ. ընտիր Կաթո- րիկսի: ...

Էջ 11.— Ուս ողկուցալից որթոյն կենդանոյ ... Տոն. եւ Տոն. Կիրակոսի Ամ. ընտիր Կաթողիկոսի զերահաշ Աթո- ոսի: Կրիկիոյ: ...

Էջ 17.— Հաղարտալիտ զանծուց երկ- նասոր պարզեաց ... Տն. Տն. Կիրակոսի Սրբազան Կաթողիկոսի: ...

Էջ 19.— Հովիւ խնամածու բանաւոր հօտ ի ... Տն. եւ Տն. Կիրակոսի Սր. եւ Ամ. արեալ Կաթողիկոսի: ...

Էջ 21.— Հովուապետ քաջ հայկադ- եանս հօտի, Տն. եւ Տն. եփրեմի բարեյի- չատակ եւ Սրբազան Կթղկի: ...

Էջ 22.— Ամ. արեալ Հովուապետի Հա- մարէն Աղանալիսն զրօշի Տոն. Տն. եփ- րեմի վեհափառ Կթղկի: ... Կսե- մափառ Տէրութեան քուժ մշտանուէր ծա- րայ Գրիգոր Փշտմայնեան, մանկավարժ զպրոցին Օրթադիւղի, Աշակերտ Թէոդորոս Սարկաւադի երգնակցույ՝ միաբանի Սրբոյ եւ Մեծի Աթոռոյ իջնիմանի:

Էջ 23.— Ծնորհածիր պարզեաց հոդ- ւոյն Քս. ի մարմնեղէն տաղաւար ... Տոն.

Տոն. եփրեմի զերազա՝ Կթղկի. Սր. Ա- թոռոյն իջնիմանի: ...

Ձի տաւակ ... լեղուաց հրեղինաց ի հողեղէմ լիզաւ նոցա հանդիւրով: ...

Եւ եկն ահա հրովարտակ ի Գերմանիկ՝ եւ ռաթիկան ի Դրանէն, եւ ամին զմեզ ի Սպարտիակ քաղաքն, եւ տարեալ առ Ռէկի Էֆէնտին եւ առ փոխանորդն եպար- քոսին, եւ առ այլ մեծամեծս պետութեան, հարցին զայս ամենայնէ: ...

Եւ թէպէտ ո՛չ ախորժէի իմչեցուցա- նիս սուլիմ պարտիս զքօթաքեր լուր կրիցս զստունթեան: ...

Մամտ աղաքէն ընդունական աղօթից Սրբութեան ձերոյ եւ միեղէն կղարց Սրբոյ Աթոռոյ կարօտեալ յամենայնի, Կիրակոս Կթղկ. Տան Կրիկիոյ, ի Կոստանդնու- փոլիս: — Հմմտ. Կրէսէրեան, Պատ. Կթղ. Կրիկիոյ, էջ 569-573:

Էջ 32.— ... Տոն. Տոն. եփրեմի վե- հափառ Կթղկի: ...

Էջ 33.— ... Տէր եփրեմ Սրբազան Կա- թողիկոս: ...

Էջ 35.— Տէր եփրեմ Սրբազան Կթղկ. ...

Էջ 37.— Առ Եպիսկոպոս:

Տախտակ անձնաւոր աստուածային օ- լինայ, եւ մտտեան շնչաւոր զործոց բար- ւոյց, Տոն. Տոն. Ներսէսի Ամ. արեալ Արք- եպս. ի Աջոյն Սրբութեան համարյ:

Էջ 43.— Տիրատունիկ այլուոյ երկասէր մշակ ... Տն. Տն. Պօղոսի Ամ. արեալ Արք- եպս. ի, ...

Էջ 45.—

Մաքրափայլ վարուք փայլեալ ի մարմնի, լցեալ պարզեւօք Հոլուտն Յս. ի,

Տն. Պօղոսի Արհի երջանիկ, շնորհարաշխ Աջոյն համարյ յուրի: ...

Էջ 46.— Ջայր փառաց ճոխութեան տան Այ. ... Տն. Տն. Պօղոսի սրբանեալ Արքեպս. ի, ...

Էջ 48.— Պատկեր կենդանի ... Տն. եւ Տն. Պօղոսի համահրեղտակ Արքեպս. ի, ...

Էջ 55.— Անօթ յարդարուն երկնածիր շնորհի ... Տն. Պօղոսի արհաւիրանձ Եպս. ի, ...

Էջ 56.— Սովիւր հոգեմատեան ... Տն. Տն. Պօղոսի երանաշնորհ Արք- եպս. ի, ...

էջ 56ր.— *Ոնկանոց ուկի ... Տն. Տն. Գողոսի համահրէշտակ Արքեպսի, ...*

էջ 59.— *Քաշակիր վարուք ... Տոն. Տոն. Գողոսի ...*

էջ 62.— *Լուսափայլ ճրագ ... Տոն. Տոն. Արուստմու երեցս Լբանեալ Սրբաղան Գատրիարքի ...*

Ալխարհ Սիւնեաց՝ դրախտ հոտեան, մեկ բուսուցեր վարդ անթարչամ,

յՏՏր Արուստմ մԼիք-լարման, արթուն հովիւ դէտ Բիւզանդեան ...

էջ 69.— *Գանձարուն անձնաւոր ... Տոն. Լւ Տոն. Թէոդորոսի ... Գատրիարքի ... Սրբոյ Եկմի. ...*

էջ 77.— *Առ Վարգապետս:*

էջ 97.— *Առ Ուսումնակամս:*

էջ 157.— *Առ երեւելի ամփնս եւ առ իշխանս:*

399

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ.— 4

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

Ս. Յակոբ (երուսաղէմ)

1806-7

ՆԿԱՐԱՆԻՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 25×18×5: էջք 576: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրել՝ *Պետ-*
րոս Եպս. Ածատրեանց: Գրութիւն՝ խո-
րազիրները, բնարանները եւ գլխազիրները
կարմիր, մնացեալը սև մեկտնով, երկսիւն,
էէ առդ: Նոտրազիր մանր: Համառօտա-
դրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակ-
եայ:

ձախատ.—

Մեկնութիւն Յայտնութեան Սրբոյն
Յօնաննու Առաքելոյն, Հեղինակութեամբ
Հօր Գօռնէլիոսի Գօռնէլեան Իլափիտոյ ի
կարգէն Յիսուսեան: Նախ ի Լովանէնիայ,
ղկնի ի Հռօմէականի Լօարանում Սրբազան
տառից ուսուչէ: Նուիրեալ ամենապայծառ
եւ դերայարկեցելոյ իշխանին *Պետրոսի Օ-*
թօյոնեան, ... ի Վէնէժում, յամի Տեառն
Ռիշ, 1700: Թարգմանեցեալ եղեւ ի Ղու-
կասու. Վարդապետէ Քարբերթացոյ: Քննդ-
րանօք եւ ծախիւք Մեծի Գատրիարքի Բի-
ղանիոյ Տեառն Յօհաննիսի Աստուածաբա-
նութեան Վարդապետի Բաղիշեցոյ:

Ի յիշատակ հօգւոյ Կնտրօքցի Պետրոս
Սրբաւում մաքրագարք եղաւ ին, եղաւ ի
գրխատումն Սրբոց Յակոբեանց Առաքելա-
կամ Սր. Աթոռոյն, որ ի Սր. Երուսաղէմ,
յամի Տեառն 1813, մարտի 10:

Իսկ այժմ ի Սր. Քաղաքն Երուսաղէմ,

եւ ի դերահաշակ Աթոռս Սրբոց Յակոբեանց,
եւ ի պատրիարքութեան սորին Հոգէշտիւր
Գատրիարքի Տեառն Թէոդորոսի Առաքելա-
պսակ Եպս. ի Թուրքի հայոց ՌՄՄԵ [≡
1806] եւ հոկ. 3, «կսայ յօրինակել մաքուր
մաղթանօք Սրբոյ Յօհաննու Աւատարանչին,
եւ Սրբոյ Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, եւ
Սրբոյ Դէսրդայ քաջամարտիկ զինաւորին:
Մեծի Պոտոյ Զաքարիայ Գատրիարքի յե-
տին աշակերտս ի Կեսարիոյ ի Վանք դիւ-
ղէն, եւ յԱծատրեանց զարմէն, Պուտախի
որդի Պետրոս եւթ եպս. ...

էջ 1ա.— Յառաջաբանութիւն.— ի
մարզարէն եւ յաւետարանչէ Հնոյ Կտակա-
րանի, յեախայ առեմ ...

էջ 16ր.— Ազգարարութիւն ի յօրի-
նօղէ գրգոյս դոյ[զ]ն ինչ բամբիլ.— Գիտու-
թիւն լիցի ուսումնասէր ընթերցող եղբարց,
ահա յայտ է սոյն գիրքս, որ է Մեկնութիւն
Յայտնութեան, ի Կռտնի[ի]տ[ի]սէ շարա-
դրեալ, բայց որովհետեւ այլապէս ըն-
թեռնանի լատինական շարադրութիւն ընդիկ
Յայտ[ն]ութեան զգրոյ, եւ այլապէս գծե-
րեն, որ է հօթանասնից Թարգմանչաց
Թարգմանութիւն. եւ այս այսպէս ուրեք
յիմատտ եւ ուրեք, առաւելապէս ի բառս,
վասն այսօրիկ ի դէպ համարեցայ ի յօրի-
նեյն սորին, զնեյ զքնաբանս մերս, ի յԱթ-
րայ Միթթարէ տպեալ յԱծաշնչն, ընդիկ

րնարանն առն առ տուն, ի յսկզբանն մեկ-
նութեան յամ տանց՝ բոլոր դրով, եւս եւ
հանդերձ համարախոսին իրեանց, իբր
յրնթևոսն ինցի ի պատրաստի, բաղդա-
տելով տեղեկանայ։ Ուրեմն յորժամ ըն-
թևոսնս դաս, պիտասջիք դի ահա մեք ե-
ղաք նայմիկ, դի ոչ զոյ յալլ ուրեք եղ-
նայ, ի յալլ օրինակին սոյն այս զըզույս,
եւ զկնի մեղ անբասիր առնիցէք, ըստ որում
խիղճ՝ խղճիս կերպի։ Իւիւք իայթէր այլա-
յիլ պրտանն հեղինակի սորին։ Բայց ըստ ո-
րում վայելուչ թուեցաւ, այն սակս զընցի-
եւ աղաչեմ եթէ ի սոյն յօրինակէս ի դէպ
ինցի օրինակիլ՝ դասաքանկիս եւս զընցի,
եւ այսու իմացի զդիտաւորութիւն րանիս,
եւ զմեզ անմեղալիբ առնիցեն, ի դիպելն
ուսեք սմին։ Ուրեմն եթէ զդոյն ինչ օգնեա-
լիք յառտի յայտման՝ յիշեալիք ի մաքուր
աղօթան ձեր՝ զՊատրոս մեղսամած եպսս,
կեսարացի, ի Վանք դիւղէն, եւ յԱմատու-
րանց պարմէն, եւս եւ աշակերտ Մեծի Պօլ-
սոյ Տոն։ Ձաքարիայ բարեկարգ եւ սրբա-
ղան Պատրիարքին։ Եղեւ օրինակելս ի Սր-
բաղաքն Սաղիմ, ի Սր. Ամաղիր Աթոռս
Սրբոց Յակոբեանց երջանիկ Առաքելոցն, ի
Թուին հայոց ՌՄԾԵ եւ հոկտ. Գին։

Իջ 576բ.— Յիշատակաբամ Օրինակա-
ղիւ.— Արատաղեղ շնորհիւ եւ բարեխնամ
զթութեամբ Ամենասուրբ Երրորդութեան՝
Հօր եւ Որդւոյ եւ Սր. Հոգւոյն աւարտեցի
զայս իմաստալից դիրքս Յայտնութիւն
Սրբոյն Յօհաննու Ամարան Աւետարանչի ի
Կուռնեկոռէ լատին վարդապետէ մեկնա-
րանեալ, եւ ի լեկուս հայոց ի Ղուկաս Խար-

րերդացի Վարդապետէն թարգմանեալ, որ-
պէս ունիս յսկզբանն պտանելով հմտանալ։
Այլ այժմ ի Սր. Քաղաքն Եէմ. ի Ամա-
հաստատ Աթոռս Սրբոց Յակոբեանց, եւ
Թուին հայոց ՌՄԾԶ [= 1807] եւ ի սեպ-
տեմբերի 3ին, յաւուրս սոյն Սրբոյ Գահոյս
հողէ ընտիր (եւ առ իս խնամարկու) Գահա-
կալ Տեսուն Թէոդոսի Առաքելապատիւ Պատ-
րիարքին, ձեռամբ Մեծի Պօլսոյ Տեսուն
Ձաքարիայ բարեկարգ եւ աղգասէր Պատ-
րիարքի ձեռնասուս աշակերտ Պետրոս լոկ
անուն Նկա. իս Կեսարացւոյս, որ ի Վանք
դիւղէն, եւ յԱմատրեանց զարմէն, հա-
յուսեցալ Պուտախի որդւոյ։

Ապաքէն ունիմ պրաղում գոհութիւնս
առ բարեղթածն Ամ., որ զօրացուցանելով
ի յաւարտ պործոյս հասոյց դանարժանու-
թիւն իմ, եւ այն մաքուր մաղթանօք Սըր-
սոյն Յօհաննու Աւետարանչի, եւ Սրբոյն
Գէորգիայ Ձօրավարին, զորս ունէի բարեխոս
առ Ամ.։ Եւ այժմ խնդրանօք աղաչեմ բա-
րեմիտ ընթերցողացդ, եւ զկնի անցման
մերոյ վայելողացդ, ներելով անյարմար
զրոյս, եւ զընկութեանս, միով Հայր մե-
րիւ, եւ կամ մաքուր մաղթանօք ձերովք,
ի Սր. սրտի ունելով, յիշեալիք զվերոգրեալ
Սրբաղան բարերարքն իմ, եւ հետեալար
դամ. սիրապումար միարան եղբարքն իմ
Սրբոյ Աթոռոյս. եւ այլ ամ. հողեւոր եւ
մարմնաւոր հոգեկից եղբարսն մեր եւ ըզ-
մեղ, որ եւ յիշօղջի յիշեալ եղիլիք աստ եւ
ի հանդերձեալն ի Քս. է յԱյ. մերմէ, յարա-
ժամ ամէն։

Յամի Փրկչին մերոյ 1807, եւ ի Սեպ-
3ին։

400

Ա.— ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅՆՈՅ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ.— 2

Թրգմ. ՍՏ. ԼԵՀԱՅԻ (1602)

Բ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ ՍՐԲՈՅՆ ԴԻՈՆԵՍԻՈՍԻ.— 5

ԴԱԽԻԹ ԵՒ ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏՔ

Գ.— ՀԱՌԻՔ.— 1

ԳՐ. ԱՍՏՈՒԱՐԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ետևալ $24 \times 19 \times \dots$ էջ 738+206,
 Պրակե ԼԱԻԹ: Հանգամանք շատ լաւ:
 Թուղթ սպիտակ, յղկուն: Գրութիւն՝ խո-
 րագիրները և դիտողները կարծիք, մեաց-
 եալը սեւ մկանով, երկսեւ, 23 տող: Նոտ-
 րալիր վարժ: Համառոտագրութիւնք շատ
 առատ. նշանադիրներ ալ կիրարկուած են:
 Ներապիծ, ինքնատիպ դարձագրեր իւրա-
 քանչիւր զլուխի սկիզբը Ս. Գրքին մէջ:
 Գունաւոր լուսանցադարպե եւ խորանա-
 դարպե, էջ 5, 125, 245, 475, 491, 553.
 1: Նկար մը էջ 4-ին միջեւ, տարբեր
 թուղթի վրայ: Կաղմ փայտեայ, կաշեպատ
 սոկեղծ:

Ա.— ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅՆ

ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԴԻՈՆ. ԱՐԽԱԿԱՎԱՅԻ

էջ 1ա.— Գիրք Սրբայն Դիոնիսիոսի
 Արխապագաւոյ՝ Յազազս Երկնայեայն Դիւ-
 անապապիտութեամբ: Յառաջաբանութիւն
 Դրաց.— Նախ քան զձեռնարկել յերողու-
 թիւնս՝ արժան վարկանիմ պատճառ ար-
 տադրել՝ թէ վրան է՞ր Համարձակեցայ յի-
 բրտին թարգմանութիւն առնել... —
 Հմմտ, Հայկ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 391:

էջ 550ր.— Յիշատակարան Գրայն. —
 Շնորհիւ եւ դթութեամբն Այ. եւ Ստեփան-
 նոս Իրաւացի, լեւորնս ի րանասիրաց...
 ...որդէս եւ յառաջ քան զայս այլ չարա-
 դրութիւնս թարգմանեցի. այսինքն՝ Յով-
 սեպոս պատմագիրն, եւ միւս երեւմտի
 պատմաւորաց, եւ Հարանց վարք, որ կոչի՝
 Հայկի վարուց, ի լեհաց բարբառոյ ի Հայ
 լեզու փոխարկեցի:

Արդ եթէ ինչ բարեւոք եւ Հաճոյ

թուեցի ուսումնասիրաց եւ ընթերցողաց,
 փառք եւ զոհութիւն տուողին զշնորհս. իսկ
 եթէ ինչ ոչ ուղղակի, եւ ընդդէմ արուեստա-
 րանութեան քերթողացն զտանկցի, աղաչեմ
 ներել պակասութեանս. քանզի ոչ քան Հր
 կար մեր:

Արդ Թարգմանութիւն զրոյս եղև ի
 թուարիւրութեան տոմարիս Հայոց 1111 [= 1602], եւ ի Հայրապետութեան Տեառն Յա-
 կոբայ Սրբապետ Կաթողիկոսի ամ. Հայոց,
 որ զկնի երկնս երանայ Հայրապետի Տեառն
 Փիլիպպոսի յալորդեաց վԱթոռն Լուսաւոր-
 չին, զոր Տէր Ած. Ընդ երկայն աւուրս պա-
 ճեաց էւ ի պարծանս Հայոց ազգիս, եւ ի
 Հաստատութեան Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ:

Եւ արդ Հայցեմ ի բարեւոք ուսումնա-
 սիրացոյ այսր Հոգեւոր սեղանոյս յիշատա-
 կել զի ի մաքրափայլ մաղթանս եւ ինձ նե-
 րումն յանցանաց շնորհել, թերեւս աղո-
 թիւք ձերովք ցօղն ողորմութեան մարդոս
 սիրին Այ. ցօղեցի ի շիրիմ ոսկերաց իմոց,
 եւ առնու զերոցի ի զպրութիւն կենաց: Ու-
 ռով եւ դուք եղիջիք զրեւոյ ի մատնանս կե-
 նաց վերին զպրութեանն: Ընդ ամին մաղ-
 թեմ եւ զայս զոյգնեալս յիշատակս զրոյ-
 մել, եթէ ոք զայս իրողութիւնս զաղափոր
 զլեզ ի փոռս Քս. ի Այ. մերոյ, որ է օրհ-
 նեայ յաւիտեանս, ամէն:

Բ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ Ս. ԴԻՈՆԵՍԻՈՍԻ

էջ 553ա.— Լուծմունք Սրբայն Դիո-
 Նիսիոսի ի Դաւթայ եւ Յակոբայ իմաստուն
 վարդապետաց.— Ճառ Առաջիմ.— Ամե-
 նախ: Խորհրդ բարեւ եւ ամ. պարզելք կա-
 տարեալք: ԸՄ. Սկիզբն առաքելական զնէ
 իւրոց բանիցն...

Վերջ էջ 738:

Դ . — ՃԱՌՌ . — 1

Դիւ . Աստուածաբան

[Ա .] Էջ 1ա . — Իրիգարի Ածաբանի Անիանգացոյ առ Եւնոմիացիսն : Օգնեա Յս . : Անաթիմ . — Աս որս լանիւ եւ պաճուհեալ լանս , եւ ի Գրոց սկսայց . . . — Հմմտ . Հայկ . Թրդ . Նարեկայ , էջ 346 :

Ժ . — Էջ 193բ . — Կազաղալաւմ Նրլադ . — Քաղաքութիւն սերելի քաղցր եւ իրք եւ անուն . . . :

Էջ 206բ . — Վերջ Գրեգոս Գրիգորի Ածաբանի . Առ որս Կաղեցեալ :

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն . —

Էջ 5 , վարի լուսամքիւն , տնւ գրեւով . — Յիշատակ է սր . գրեքս Յովակիմ Պատրիարկին [+ 1793] ի դուռն Սր . Յակոբայ , ով ոք ձեռնամուխ լինի Հանգիստ , պատեալ լինի ի յԱյ . , տէքն :

401

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Դ Ա Ի Ի Թ Փ Ի Լ Ի Ս Ո Փ Ա Ց

(ԺԳ-ԺԴ ? ԴՊԲ)

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մաւալ 24 x 17 x 6 : էջ 546 : Պրակք Ա-Դ + Ա-ԺԶ : Հանգամանք ընդհանրապէս լուսակաւ լա . տեղ տեղ վնասուած խոնաւութենէ եւ ցեցէ . նորոգութիւն կրած : Թուղթ լամպակեայ , զեղնորակ : Գրեի՝ Սահակ ? Գրութիւն՝ խորագրերն եւ սկզբնորոգութիւնները կարծիք , մնացեալը սեւ մկանով , միասին , 27-35 տող : Բոլոր-գիր վարժ լայց ոչ միասեակ : Կարճագիւծ լարդապրեր առաջին մասի գլուխներուն յիշգրտ : Կարճագիւծ խորանագրդք՝ էջ 117 , 137 , 227 , 341 , 461 : Կաշկաղմ տախտակեայ :

Մամօք . — Յաջորդ գատարկ թերթին վրայ շեղադիր զընթեանք օրինակուած է վերոգրեալ հատուածին վերջին մասը :

Բ . — ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ՊՈՐՓԻՐԻ . — 1

Էջ 117 . — Ներածութիւն Պարսիկի . — Ելոյր Հարկաւորի Գրաւորիք , եւ յառաւորստութիւն ստորոգութեանց վարդապետութիւն . . . — Հմմտ . Նոյն , էջ 227 :

Մամօք . — Ճոխացուած է ժանգազոյն մկանով , մանր բոլորդիր բազմաթիւ լուսանցադրութիւններով , ճարարեալ որպէս Թուի ի Տաթևացեանց (Սաւալանեան , Յուցակ , էջ 279) :

Ա . — ՍԱՀՄԱՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ . — 1

Դաւիթ Անյաղք

էջ 1-2 , դատարկ , նոր թուղթ :

էջ 3-4 , նոր թուղթ , նորագիր :

էջ 3 . — Դաւիթ Անյաղք փիլիսոփոսի՝ ընդդէմ առաքելութեանցն չորից՝ Պեհոմի իմաստակի . եւ սահմանք եւ տրամաւորութիւնք իմաստասիրութեան . — Որք միանգամ իմաստասիրութեան տեսչան բանից . . . : Հմմտ . Մատենադրութիւնք , Վենետիկ , 1833 , էջ 120 :

էջ 114 . — Ընդ այլոսիկ եւ առաջիկա բան իմաստեայ . — Ամենայն չար տանջելի . ոչ ոք տանջեալ անապական . . . :

Գ . — ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԵԱՆ ՊՈՐՓԻՐԻ . — 1

Դաւիթ Ներգինացի

էջ 137 . — Դաւիթ փիլիսոփայի Ներգինացոյ վերաւծութիւն Ներածութեան Պարսիկի , Պարսիկի . — Հանգրճեալք Հանգրճ Ալ . սկիզբ[ը]ն առնել . . . — Հմմտ . Նոյն , էջ 251 :

Մամօք . — Կաղմութեան ժամանակ կան սխալ գրուած թերթեր . էջ 174ի շարունակութիւնը կը տեսնուի աւելի անգին , էջ 261 , իսկ էջ 182ին ոչտք է յաջորդէ էջ 263 , ինչպէս նշանակեցինք ձեռագրիս ստորին լուսանցքին վրայ :

Դ. — ՍՏՈՐՈՓՈՒԹ. ԱՐԻՍՏՈՏԵՒԻ. — 1
(Հանդերձ Մեկնութեամբ)

Էջ 227. — Ստալագուրիւմ Արիստոսէլի. — Հոմանունը ասին, որոց անունը միայն հասարակ... Մեկն. Հոմանունութիւն լինի լատ երկուս յեղանակս, ըստ պատահման կամ մտածութեան: Մտածութիւն՝ ըստ պատուոյ, ըստ (յիշատակի) յեղանակի, ըստ յուսոյ, ըստ աղաւթից, ըստ կերպարանի, լատ նմանութեան: Իսկ միայն իբրեւ դարեկական մի անձն, կամ ըստ լծութեան պտկատութեան, որպէս միաձորմ, կամ որպէս նահատակ: — Հմմտ. նոյն, էջ 359, ուր կը պակսի մեկնութիւնը: Ձեռագրիս լուսանցքին վրայ յաջորդաբար նշանակուած են բնութեան, և մեկն. — Յարակից նոր թղթիկի մը վրայ կը կարդացուի հետեւեայ չեղադիր ծանօթութիւնը. «Մտորպու. թեանցս Արիստոսէլի երկար և կանոնաւոր մեկնութիւնը ոչ գտանին ի տպեան բաց ի քանի մի տողից յառաջում և և յերկրորդ խնայ: Ատոի սկսեալ մինչ ի սկիզբն և նստադրութիւն զրոցն Պերիարմենիտս, չիք մեկնութիւնքն ի տպեալն որպէս առաջաբն: Իսկ Ձեռագրիս 302 էջի լուսանցքին նշանակուած է չեղադիր. «մինչև ցատտ չիք ի տպեալն»:

Էջ 302. — Պրակի է երբեք. — Իսկ որք միանեալ ի դիւրին տարալուծելոցն... Մեկ. Առաջեալ յաղաղս կրականաց սրահութեանց՝ և թէ ո՞րք վստն ի զոյաբանսն կիրս առնելոյ աւիցին կրականց որակութիւնք... — Հմմտ. նոյն, էջ 409, 410:

Ե. — ՊԵՐԻՄԱՐՄԵՆԻԱՍ ԱՐԻՍՏ. — 1
Մեկնեալ ի Դաւթէ

Էջ 341. — Սկիզբն և մախադրութիւն Դորոն որ ասի ըստ յումանց Պերիարմենիտս, և և հոյսերէն Յաղագս Մեկնութեամբ, արտադրեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոսէլի. արտգումնեալ և մեկնեալ ի Դաւթէ. — Նախ արժան է դնել՝ զի՞նչ է անուն, և զի՞նչ լա. ապա զի՞նչ է բացատրութիւն և ստորաբանութիւն, և բացերեւութիւն, և բան:

Ճառեցաւ երբեմն, և թէ է ամենայն բանական իրողութեանս աշտրիկ ակնկալութիւն, առ սպառնացական շարաբանու-

թիւնն հասանել... — Հմմտ. նոյն, էջ 387:

Էջ 371. — ... յաղաղս գոյո կամ ոչ գոյոյ, որումն գումեմնէ... — Հմմտ. նոյն, էջ 512, ուր լուսանցքի վրայ ծանոթադրուած է. «Յօրիպիկին պակտունն թուղթք քսան և երեք»: Մեր սոյն ձեռագիրը մոռն ունի:

Էջ 418. — և զոռոտ հակադարձ առ միմեանս, իրր թէ ի. — Հմմտ. նոյն, էջ 515, տող վարէն երկրորդ: Ձեռագրիս մէջ յաջորդ երկու թերթերը կը պակսին:

Էջ 419. — [Ս]պիտակս առկայցէ, այլ վստն զի ոչ զոյ հակադարձս սմա... — Հմմտ. նոյն, էջ 519, տող 4-5:

Զ. — ՊԵՍՄ. ՅԱՂԱԳՐԱ ԱՇԽԱՐՀԻ. — 1
Արիստոսէլ

Էջ 461. — Արիստոսէլի իմաստաւորի թաւոյ առ Աղէքսանդր Թագաւոր, Պատմութիւն Յաղագս Աշխարհի. — Իսկ բազում անգամ ինձ աստուածային ինչ և բարբախտեալ ճշմարտապէս իր... — Հմմտ. նոյն, էջ 603:

Էջ 486. — ... այլ ունի թէ պատկերազարմն Փիտեա, ի մէջ վաճանին կադմելոյ զկթեանս անձին զէմն. — Հմմտ. նոյն, էջ 624 լս.:

Էջ 487-490, մատրագիր, տարբեր բաւոյթի վրայ:

Էջ 490. — զատարկ, բացի սա երկտաղէն. «Յիշատակ է Սահմանաց Դիւթս է որտաքնօք ի դոռն Սր. Յկորայն»:

Էջ 491-4. հիմ բաւորգիր:

Էջ 491. — յատուկ վոյթ և առաքինի ունեն իտրամադրութիւն յաղաղս անձանց... — Հմմտ. նոյն, էջ 634, տող վարէն 5, որ Յաղաղս Առաքինութեան թղթի վերջին մասն է: Ապա կը յաջորդեն հետեւեալները:

Արիստոսէլիս Ստալիբրացի էր ի Գամելիթ գաւառէ յԱւիշինթոս. որդի հաւր Նիկոմաքա, և մաւր Լաւարիտաս. քսան ամ աշակերտեալ Պալատին, և միտ էր անուանեալ ի նմանէ: Սայ առաջ սկիզբն աշխարհի, տեսակ, նիւթ, պակասութիւն, տարբեր չորք, և հնչեղորոք արփի:

Պատուոն առէ. աշխարհ է յերկնէ և

յերկրէ և որ ի նոստ բնութիւնք բազկաց-
եալ, ի հրոյ և յերկրէ, յաւդոյ և ի ջրոյ,
և յատուածոց և ի գիւտց և ի մարդկանէ
և ի կենդանեաց և ի տեկոց և ի նիւթոյ:

Մովսէս մարգարէ՝ զանդոնդս և ըր-
խաւար, և զհոսք զոլ սկիզբն աշխարհի:
Գրթադորտս Մնեաութայ՝ որդին, ըր-
խիս և զշախարհաբնութիւնս և զյարմարու-
թիւնս:

Թալէս Մեկեացի զիտէ:
Անաքսիմանդրոս Մեկեացի զանբաւ:
Անաքսամանէս զաւղ:
Անաքսագորոս Էգզապմենացի զնմա-
տմասունս:

Հերակլիտոս, և Հերպատոս Մետա-
փոնտացի՝ զհոսք:

Հմարկոսիկէս Ակրագանտինացի զչորս
տարբա, և սիրելիութիւն և հակառակու-
թիւն:

Եմպեդոկլէս զոնմայն:

Ջէնոն Միտաս որդին՝ զԱծ. և զաւղ
և զնիւթ, և զ տարերս. բայց ճշմարիտ
սկիզբն է աշխարհիս Ած., և ի նմանէ դո-
յացեալ յարացոյցքն:

Գիւլգորոս երկէ տեսեալ զարեգակն
խաւարեալ և յուսահատեալ ի լուսաւորե-
լոյն:

Ճատուդոթ արեգականն համբակ,
բայմադէտ, մի տար զքեզ թոյլ մարմնային
աչաց. ասող զերկրեայ տընջեան կոչեց-
եալ, եղեալ թալաւոր զաւրութիւն, զոր
և յիմաստութեանք ճանապարհէ խաւար,
արահտ եղեալ. վարել իմն մանկապոյն
քան թէ յառաջ. այլ զքեզ յԱրամաղղաձի
աստուած աղայեմ անմիտս ի բարեխառու-
թիւն իմն յեղմուեք: Զո՞ր երկեցից ամե-
նապանծալի պարկեշտ և հասարակ ա-
ռեստ:

Յաղպոս մարդասիրութեան ասաց Հո-
մերոս:

Աստուածքն աւտարաց նմանեալ այ-
լաբարաբացեաց ըրին ի մէջ մարդկան,
տեսանել զմարդկան զբարի և զչար, և
յականել զաշխարհիս դործան:

Գրթադորտս՝ իցէ՞ արդեաւք սիրելոյ
այլ ոք ևս, քան թէ ինքն:

Եպիգրամոս ասաց. որ փոքր ինչ յան-
ցանիցէ, քաջ այր է նայ:

Էջ 493.— Գրկոյորի Մալիստուսի
Առ Հեղոյ Յուստին Իմաստիչ.— Գամա-
լտական զկզանամ շահացեալ քեզ յայդ՝
պատահալ տառի... — Դ ի թ զ ա Ր Մ ա-
ղ ի ս:

Էջ 495—544. Ոոր քուլոյ, Ոտարագիր:

Է.— ՅԱՂԱԳՍ ԱՌԱՓԻՆՈՒԹ.— 1

Արիստոտել

Էջ 495.— Արիստոտելի Յաղպս Առա-
քնուքեանց. Առ Աղէկսանդրոս Թագաւո-
րն.— Գոմէլի ևն զեղեցիկէն, և սլարսս-
ելի զարշիւքն... — Հմմտ. նոյն, էջ 629:

Էջ 500.— Արիստոտէս Ստալիքացի էր
ի Գամէլիթ զատալ... Գրթադորտս՝ իցէ՞
արկեօք սիրելոյ այլ ոք ևս, քան թէ
ինքն.— Հմմտ. վերև:

Որ ոք անգիմանեցէ ի ձէնջ վասն
մեղաց...:

Ը.— ԳԻՐԲ ԷԱԿԱՑ.— 1

Դաւիթ փիլիսոփայ

Էջ 502.— Դաւիթ փիլիսոփայ Գիրք
Էակաց.— Գանիս բամանի էակն կամ յորս.
Երկակի՝ ի զոյացութիւն և ի պատահու-
մըն...:

Թ.— ՄԵԿԵ. ԲԱՆԻՑ

«ԱՄ. ՁԱՐ ՏԱՆՁԵԼԻ».— 1

Ներսէս Կաթողիկոս

Էջ 520.— Մեկնութիւն բանից Դաւիթ
փիլիսոփայի որ կատարումն Ոորին տա-
ռին որ վամ Սահմանաց Իմաստութեան,
Ասացեալ ՏՏ. Ներսէսի Կաթողիկոսի Հա-
յոց, ի խորոյն ումմն Ստեփաննիսի սիրողի
Իմաստութեան.— Զխնդիր հոգեւորական,
Հաւատով և սիրով հայցողաց՝ պարտիմք
տալ յօժարութեամբ ըստ հրամանի ՏՏ...:

Ժ.— ԳԻՐԲ Ի ՎԵՐԱՑ ԲՆՈՒԹ.— 1

Իշախ Բանամայ

Էջ 532.— Գիրք ի վերայ բնութեան,
Համբակեալ եւ մասնակեալ. Քանամայի ու-
մեմն աշխատեալ Իշախ, ամուս Գեաւ.—
Խնդիր վասն բնութեան այսպիսի արաս-
ցուք, Յորժամ զոյացոյց Ած. զէսս ոչ յէնց
... — Հմմտ. Հայկ. Թրդմ. Նախնեաց, էջ
483: Նաւա ԶԼԵ. Ս. Յ. Թ. 1365, Թղ. 178-
214:

էջ 543. — Նորին սասցեալ վասն հաւմոց. — Յայտնի են է. ա փոթոթն, բ թութուն, գ քաղցրն, դ զառն, ե աղին, գ կծուն, է անլին...

էջ 544. — Դատարակ:

էջ 545. — ճորագոյն քուզք. շեղագիր. — Մատենադրութիւնք Դաւթի Անյաթ փ. . . .

Գրեցաւ 1860 ի պատրիարկութեան Սր. Եղմյ. Աթոռոյս, Յոհաննու Մովսիսեան Արքեպիսկոպոսի Զմիռնացոյ:

Մանր յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

էջ 460. — Ու, ու, զեղեկի գերիս եւ յլանցաւորս ամենայն աւրինաց եւ պատուիրանաց, սկս. [Սահակո?] յիշեցէք վասն Այ.:

էջ 483. — Ու, ու, զմեղապարտ զերիս, եւ զսնցաւորս ամենայն աւրինաց եւ պատուիրանաց զեղեկի սկս. յիշման աւրմանի արորէք վասն Այ., եւ զուք յիշեալ յիշեք:

402

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐՔ (ՁՄԵՐԱՆ). — 4

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Բազէշ?

1684

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատալ 24 x 17 x 6: էջ 964: Հանդաւանք լաւ: Թուղթ զկնորակ, կոկնաղ, Գրիէ՝ Թումայ Երէց Բաղիշեցի, Գրութիւն՝ խորպիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլրացիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, Երկսիւն, 37 տող, Բուրդիւր վարժ: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Գրուաւոր զլրատուող եւ լուսանցազարդք իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը: Խորանադարձ՝ էջ 9: Նկար՝ էջ 8, որուն ներքեւ արձանագրուած է. «Նկարեցաւ պատկերս ձեռամբ Յովանէս Բաղիշեցոյ, Թվին ՌձԼԳ ամիսն, ի վախելոսն Ստեփաննոս Վարդապետին Մոկացոյս: Կաշեկազմ տախտակեայ: Քաշպանակ մաղաղաթեայ՝ սկիզբը մէկ թւերթ, վերջը երկու, երկաթաղիր Աւետարանի մասն: Ստացող՝ Ստեփաննոս Վրդ. Մոկացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2. — Դատարակ:

էջ 3ա. — Յամի Գրոցս Քարագի համառոտեալ կարգաւ, առ ի դիրքագիտ լինել տալիննցուն. — Ա. — Նախ վասն տարեմտին եւ ժամահարին, ի բան. Փող Հարէք ի գլ. . . . ՃԻԹ. — Վասն ծ հարուստոցն ի բան. Որով եւ մեղանչ:

էջ 9. — Գրիգորի Սոմաթի քաջ հոնտորի եւ անյաղք փիլիսոփայի. . . — Ա. — ի տաւն տարեկանաց մերոց եւ յաւուրս հաւաւոր. . .

Բ. — էջ 19. — Յայլմէ քաղաք վասն հրեշտակապետացն. ի քանն որ առ տեխիրն. եւ պատեքազմի յերկինս. . .

ՃԻԹ. — էջ 904. — Նորին քաղաք վասն ծ հարուստացն եղիպտոսի. իմաստնայ՝ Ուսով եւ մեղանչէ ոք մովիմք եւ տամբեսցի ստէ:

էջ 913. — Նախկողմէ Քարոզի:

էջ 929-938, դատարակ:

էջ 939. — [8]ամի յայսմ աւուրց արքոց տօնից ի վերայ այք եւ քննից:

էջ 959-964, դատարակ:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի կր. զրուհուն իրազմաթիւ քարոններու վերջը. կ'ստենէք կարեւորները միայն:

1. — էջ 49. — Եւս առուկ զստացողի զրոյս զՍտեփաննոս Վարդապետն զՄոկացին, եւ զիւր ծնողացն Աւետիսին, եւ եղբորն Հայրապետին, եւ ինձ մեղաւոր եւ սեւերես զրէի Թումայի, եւ որդոյն իմոյ Տէր Սահակին, որ զԹութիւն կոկեաց:

2. — էջ 128բ. — Եւս առաւել զստացող սր. տարու զՍտեփաննոս Վարդապետն

Մոկացի եւ զծնողս իւր: Եւ զԹումայ փծուն զրիչս, եւ զհարազատ որդեակն իմ, զՍա-
հակ երէց որ յապում հեկեկանօք զթուղթս
կոկեաց: Եւ ողորմութեան եւ անճառ սար-
դեւացն արժանի արասցէ ի Բս. Յս. ի Տէր
մեր, որում փառք յաւիտեանս ամէն:

3.— Էջ 343բ.— Մանաւանդ զստա-
ցօղ լուսալուրդ տոտիս, զՍտեփանոս Վար-
դապետն եւ զծնողս իւր: Այլ եւ զփծուն
զրիչս զԹումայ Բաղիշեցի, եւ զայլ աշխա-
տաւորս. որում փառք յաւ.:

4.— Էջ 349բ.— Մանաւանդ զստա-
ցօղ զրոյս զՍտեփանոս Վարդապետն եւ
զծնողս իւր, եւ զեղեկէի Թումայ երէցս,
որ յապում աշխատութեամբ զծագրեցի ի
ծերութեան ժամանակս, որ եմ ԿԻ [= 34]
ամաց, անմեղազիր լերուք սխալանացս,
զի աշխտեալս արացեբ է, եւ ամ. չիճուածքն
խախտեր. յիշեցէք եւ Ած. ողորմի:

5.— Էջ 357ա.— Զստացօղ լուսալուրդ
տառիս, զՍտեփանոս Մոկացի Վարդապե-
տն, եւ զծնողս իւր, զԱւետիսն եւ զԽա-
թուն, որ եւ յայտ ամի փոխեցաւ առ Բս.,
յիշեցէք ի Բս. եւ Ած. ողորմի ասացէք:

Յիշատակարան Դաւիթ ճննդիկի. —
Բկ. 1684

Էջ 958ա.— Գրեցաւ տեարս Յանկ
Յալմաւուրաց, ի վայելումն զեղապանծ
անձին, Մոկացի Ստեփանոս Վարդապե-
տին, ձեռամբ մեղապարտ Դաւիթ ճննդիկի,
ի Թվին հայոց ՌձԼԳ, ի փառս Այ. ամէն:

Յեռնագոյն յիշատակագրութիւմ. —
Բկ. 1720

Էջ 928բ, նոտրագիր.— Յիշատակ է
Բարողիբքս, որ է Զմուռն Հատոր, Վանայ
Ուոյնորդ Մոկացի Տեառն Ստեփաննոս
Վարդապետի, առ դասն Սրբոյ Յակոբայ
Տեառնեղբոր վեհափառ Աթոռի Ամ. Հայոց,
որ ի Սր. Բաղաքն եմ: Գրեցաւ յիշատա-
կարանս ըստ կտակի վերոյ գրեալ երջանկին
որ հանդեպ ի Բս., ի Թուին ՌձԼԳ, հոկ-
տեմբերի ա, հանդիպօղջոյ ասացէք Ած. ո-
ղորմի: Նա եւս շունի ոք հրաման զգիրս
զողանալոյ եւ կամ յափշտակելոյ, զի այն-
պիսինս պարտական զտանելոց են Սր. Յա-
կոբայ եւ յիշատակ եղօղ Վարդապետին:

403

ԳՆՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԳԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 2

Ն Ե Ր Ս Ե Ս Լ Ա Մ Բ Ր Ո Ն Ա Ց Ի

Միջագիւղ (Կ. Պոլիս)

1820

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24×20×2: Էջք 294: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Սե-
րուբէ Պետրոսեան, Պօլսեցի: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ զլրացիւնները կարծիք,
մնացեալը սեւ մեղմով, միասին, 27 տող:
Նոտր շեղագիր, վարժ գրչէ: Համառօտա-
գրութիւնք բաւական առատ: Կազմ կիսա-
կաշի խաւաքարտեայ: Յիշատակ՝ երեմիա
Վրդ. ի Տէր Կարապետեան:

ԲՈՎԱՆԻԿԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— Էջ 1.— Ներսէսի Եպիսկոպոսի
կիլիկեցեաց Տաքսոմի, եղբորդածութիւն
վասն Ուղղափառ Հաւատոյ Եկեղեցւոյ, որ

ի Սբ. Երբարդութիւնն, ե ի Տեղեկութիւնն
Բս.ի:— Հաւատամք իմացականիս գիտու-
թեամբ զԱծ., Նախ քան դամ. եղականքս ա-
նեղ էութիւն, որոյ բնութիւնն իսկութեան
ոչ կարեմք մտօք վերահասու լինել... —
Հմմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 146:

Բ.— Էջ 21.— Ի յմղորդ հայցման ե-
լիցագոյն եղբարք, քննութիւն կարգաց Ե-
կեղեցւոյ, եւ բացատրապէս որոշումն. եւ
յարտաճատ մտեալ ի սա Ողաճմու-
թեանց.— Սկիզբն առաջի եղեալ բանիս՝
յոհուութիւն զԱյ. կարգեմ, որ շարժեաց
զողայական իմաստ Լղբարք ձերոց...:

Գ.— Էջ 41.— Դարձեալ վերստին
խորաւորին Ողաճմութեանց, որք մտին

յեկեղեցին. և բնութիւն պատուոյ և աստիճանաց զօրութեամբ, ի սմա վիճակեղացն պարզաբար, ընդ որս և ընդդիմադրութիւն — Որոց գլխաւորութիւն անկեղեցիական ժողովքն ի սնտիկ մարմնական փառացս լուսոյ պատրիկ...

Դ. — էջ 53. — Բնութիւն օրինակաց, հաստատութիւն հարցն աւանդութեանց, որք սահմանեցին յաւ. տեղիս քրիստոնէիցն ստիկ եպիսկոպոսաց ի քաղաքս...

Ե. — էջ 78. — Որոշումն իմն դասաց աստիճանաց եկեղեցւոյ, և յատկութիւն գործառնութեանց մեջս, և զգնատեցն. ընդ որս և դիմադրութիւն այնոցիկ խնդիրոցն ունայնացումն առաջաց:

Զ. — էջ 90. — Ընդդէմ յարաւ, և ոչ ի լիսսւոյ զգնատ քանակայական:

Է. — էջ 90. — Իմաստախորութեամբ բացայայտութիւն Ած. այնիկ խորհրդոյ պատարագին...

Ը. — էջ 107. — Բնութեան պատմութիւն յազգաց զօրութեամբ աղօթից...

Թ. — էջ 118. — Զի՞մէ է, կամ զի՞մէ նշանակէ անուանելն գտուն Այ. եկեղեցի...

Ժ. — էջ 189. — Խրատ և սահման վերոյ գրեալ գործոյս քարնձեւ. սպասաւորութեան:

Ի. — էջ 191. — Սրբոյ Դիմնեսիոսի, յազգաց եկեղեցական աւանդութեան, և ի դիմումն մոցին:

Լ. — էջ 198. — Վախճան: — Շարադրեալ հղև. ի Տէր Երեսնէ Լամբրոնացւոյ Արք. Կոստ. Տարսնի Կիլիկիացոյ:

էջ 199-200, զատարկ:

էջ 201. — Ի մեծի աւուր Պնտեղեստէին Գալստեան Ամենաք. Հոգւոյն, Սըրբոյն Կիրղի Եպս. ի Հայրապետի՝ ի Սբ. Հոգին: — Շնորհք Հոգևորք ճշմարտեւ պիտոյ են, զի վասն Հոգւոյն Սրբոյ ճատեցուք պատուած...

էջ 214. — Նորին Կիրղի յերուսաղէմացւոյ. — Եւ ի կատարել աւուրցն Պնտեղեստէից յայսմ քաղաքիս յեջմ. ...:

էջ 217. — Գրիգորի Ած. արքեպիս. Պէտէկոստէն, և ի Հոգին Սբ.: — Յաղպաս տունիս զուղարեալ իմաստախորհեցուք, զի Հոգևորապէս տոնիցեմք...

էջ 230. — Սրբոյն Աքամասի Աղեքսանդրի Եպիսկոպոսի ի Սբ. Հոգին Այ.: — Աղբիւր աշու և լոյս առի Հալք, քանի թողն ասէ դարդուր ջրոց կենդանաց...

Մասնոյ. — էջ 234. — Լուսանքի վրայ կը կարգացուի սա տեղեկութիւնք. «Աստուօր ԹԼԲԲ ի թղթոյ անկեղ կը յօրինակէ»:

էջ 241. — Սրբոյն Աքամասի Եպիսկոպոսայետին Աղեքսանդրայաւ աստեղեղ ի վերացումն Տեառն մերոյ Յսի. Քսի.: — Որ ի սկզբանէ յառաջ քան դատարանս Ած. Սծ. րան, անձանց մերոց վերադարձն...

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — ԹԿ. 1820

էջ 253. — Օրինակեալ աշտօրէի ճառքս ի Հատուածոյ Հին և Երկաթադիր ճառքնորի միոյ, որ է հոգեւոր. առանց աշտօրութեան և վարդապետութեան բառից և տասնից, բաց ի պատուազարեթեան զոր ի դործ արկաք ստիկ Հատուածութեան, և բաց ի նշանադրութեան, զոր ի քանի մի տեղիս սխալմամբ զրկուք: Քանզի ի զաղախարին ոչ երևի նշան պատուազարեթեան երբէք, բայց ստիկ ուրեք, և այն ի վերայ բառիս Ած. իսկ նշան օ տոտի՝ և ոչ բնաւ:

Յամի 1820, ի Նոյեմբ. 8: Զնամար Պետրոսեան Նուստ Սերովոյէ Նուարի Պետեցոյ, ի Միջադիւր:

էջ 255-264, մտարագիր, տարբեր զընէ:

էջ 255. — Հարցաբնութիւն առ օրէմս Քսի., և հաստատութիւն քէ ո՛չ է պարտ զվիճակ եկեղեցական աստիճանի ձգել ընդ մարմնական տոնութեամբ. — Շնորհքն Այ. որում ի վեր քան դարձան և զաք ընթացաւ...

էջ 269. — Վերստին հաստատութիւն ոչ ժողովեցուցանելոյ ազատամիտ գաւազմորդական պատի՝ ի պատմութեանէ հարցն մերոց:

էջ 280. — Ի մոյն խորհրդոյ դարձեալ, յարում քէ և գմեր ազգս ունիմք իշխանութիւն դատելի՝ և ոչ զայս:

Յիշատակագրութիւն. — ԹԿ. 1838

էջ 291, մտր շեղագիր. — Յիշատակ է զերբն եջմի միարան Աղբիւրանուպոյսեցի նորակին Պատրիարք. մեծին Պօլոյ Տն. Պո-

զոս Արքայան Արքեպոսի ձեռնաստն աշա-
կերտ Չորրորդի Տէր Կտրապետեան նախորակ
Հանդուցեալ երեմիա Հարձադարդ Վարդա-

պետին, ի զուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր
Սթառոյն Սթ. Հայոց: 1838 Սեպտ. 6:
էջ 292.— Յանկ Մատեմիս:

404

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ.— 2

ԱՆԻՐԷԱՍ ԵՊՍ. ԿԵՍԱՐԻՈՑ

(ԺԳ-ԺԴ ? Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 24 x 17 x 3: էջք 210: Հանգա-
մանք լաւարար ընդհանրապէս, լաւց ցե-
ցերէ միտաւած և նորոգութիւն կրած:
Թողի Հառտ, լամպակեայ: Գրէ՛ Սարգիս
Սարկաւալ: Գրաթիւն՝ խորապիւրնէր և
զլետալիւրնէր մասամբ կտրմէր, մնացեալը
սեւ մեկանայ, միտալին, 26 տղ: Բոյսրդիւր
Հնոգրոյմ: Կողմ կիսալաթ խաւաքարո-
ւոյ: Ստացող Յովհաննէս Եպոս:

ԲՈՎԼԵՆԴԻՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-12, մոտաքգիր, տարբեր բողբի
վրայ:

էջ 1.— Յանկ: Վասն Հինդերսոյ Հրե-
տակին և խմանայի մարտին:

էջ 3.— Ի Յայտնութիւն Յովհաննու
Արքայ հօր մեր Անդրէի Երանելոյ Եպիսկո-
պոսի կիսարտ Կապաղովկեցոց համառօտ
տեսութիւն ըմբ միւրն և Արեքաս Եպիսկո-
պոսի միւրն Բաղաբի: — Հմեւն. Ս. Հատար,
թիւ 209:

էջ 31-2, մոտաքգիր:

էջ 210.— ... և որ արդարանայոցն է
արդարապէս, և որ սրբելոցն է սրբելոցի-
աճայ ևս զամ վաղագոսիկ և վարձք իմ
ընդ իս հաստու:

Մանր յիշատակագրութիւնք գրչի.—

1.— էջ 30, վնասուած, քերի:

2.— էջ 50.— Չոր աղաչեմ զամենայն
ոք որ ոք աւելտի ի ամանէ — կամ աւելնա-
կելով, զստացող սորայ ըզտէր Յովաննէս և
ըզմնոցս իւր յիշեալիք. ևս զԴանիէլ և
զՍէմեան. որ լողում աշխատութեամբ բա-
տացաւ զսայ, և տառապանաւք: Եւ զիս ըզ-
մեկադարտ զըրէ զՍարգիս սա[ր]կաւակ և
զիւ Հոգեւոր Եղբայրն զՄանուկ սակաւ, և
խոչորութեան և սխալմանց մի մեղադրես
զիւ:—

3.— էջ 104.— Չատացալ — զտէր
Յովաննէս Եպիսկոպոս և զմնոցս — Եղ-
բարքս զԴանիէլ և զՍեմէ — լողմոյմեկ
ի սուրբ յաղաթն ձեր, և զիս —

Եւանթ.— Գծիկները գրած ենք միաս-
նաւ լառերուն կամ վանկերուն տեղ:

4.— էջ 114.— Չատացող տառիս ըզ-
տէր Յովաննէս Եպիսկոպոս և զիւ Հոգոյ
Եղբարքս զԴանիէլ — Սարգիս զըր:—

5.— էջ 165.— Չատացող տառիս ըզ-
տէր Յովաննէս Եպիսկոպոս և զՀոգոյ Եղ-
բարքս զԴանիէլ և զՍեմէ — լողմոյմեկ
զմոյս զՍարգիս սա[ր]կաւակ:

405

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ. — 7

ԱՂԵՐՍԱՆԴԵՐ ԳԱԼԱՄԱԹՕ

Եւֆռատյ (Կեսարիա)

ՌՄԺԹ = 1770

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 23×18×4: էջք 686: Հանգա-
մանք զրեթէ լաւ: Թուղթ հասարակ, յճ-
կուն, Գրե՛ճ Գրեգոր Դպիր Եւֆրատացի: Գը-
րութիւն՝ խորապիրնեւը եւ սկզբնաւորու-
թիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկա-
նով, միասին, 35 տող: Նորապիր: Հա-
մառտապրութիւնք առատ: Գունաւոր խո-
րանդարդ մը՝ էջ 1: Կազմ փայտեայ, սե-
ւակաշի: Ստացուլ Աւետիս Վրդ. Երզնկացի:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Սէրմ Այ. դէպ առ մարդն:
Յազագս մեծի սիրում գոր Տէր Ած. մեր
միշտ ունեցաւ դէպ առ մարդն: — Ամենա-
կարողն Ած. ի յաւիտենից սահմանեալ առ ի
ստեղծել զմարդն...:

էջ 682. — Յոմն զրգոյս: — Ա. — Յա-
ղապս մեծի սիրոյն...: ՀԲ. — Յաղապս
սողթևոյն Գո. ի...:

Յիշատակարան Գրչի. — ԹԿ. 1770

էջ 678. — Շնորհիւ Տն. եւ յօժանդա-

կութեամբ նախալկային իւրոյ Սրբոյն
Ստեփաննոսի յանկ երևալ աւարտեցաւ հո-
գելից զրկուկս որ կոչի Սէր Այ., ձեռամբ
Կեսարիա գիւղէն Յեւֆրատացի հանդուցեալ
Տէր Յակոբի որդի տերացու եւեղ Գրեգո-
րիս, ի վայելումն Յերզնկացի Աւետիս խո-
հեմազարդ վարդապետին, որոյ Տէր Յա.
բարեաւ վայելի տացէ: Եւ արդ ով աղեկ
եղբարք իմ մինչ ընթեռնուք զգրգուկս զայս
եւ թէ սղալ ինչ յատենիցէ ի ներամին զնե-
րին հայցեմ ահասութեան զի եղեալ է կամ
ի վրեպմամբ աշացս եւ կամ անկերթ դուռս
արհեստին գերականութեան: Եւ վերջապէս
խնդրեմ զլուսաւորչածին երամոցդ զի յիշ-
մամբ արժանի առնիցէք առ Տէր հանդուց-
եալ զՏէր Յակոբ հայրն իմ եւ զմեղսակիր
Գրեգոր զպիրս միով Հայր մերիւ, եւ զուք
յիշեալ լիջիք առաջի ահեղ ատենին Գո.
Այ. մերոյ ամէն:

Որ ի ՌՄԺԹ ամի ի գիւղաքաղաքն
Յեւֆրատայ որ ի Կեսարիայ, ընդ հովանեաւ
Սրբոյ Կարապետի:

406

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. — 1

ԲԱՐՍԵՂ ԿԵՍԱՐԱՅ

Դիլիքցաւ Աքռո (Սիս)

ՉԿԸ = 1819

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 23×16×7: Թերթք 382: Պրակք
ԺԴ. I (= ԹԳ. 96: ԹԴ. 97-182 անորոշ՝
ԱժԺԲ (= ԹԴ. 318): Հանգամանք լաւ,
նորոգութեան ենթարկուած: Թուղթ հաստ,
բամպակեայ: Գրե՛ճ Խաբայէլ Սրկ. Արեւել-
ցի: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնա-

ստները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնով,
միասին, 33-38 տող: Բոլորգիր վարժ:
Կարմրապիտ լուսանցազարդք՝ իւրաքանչիւր
ճառի սկիզբը. խորանազարդք՝ ԹԴ. 1ա,
99ա, 183ա: Նկար մը, անուշտ Ս. Բար-
սեղ, զբաղած գրելով. տարբեր նոր թուղթի
վրայ, զրբին սկիզբը: Կաշկակած տախտակ-

Լայ: Ստացոյ՝ Թովհանէս Քաշանայ:
Կոպմոյ՝ Թորոս Դպիր:

Ա.— ՄԵԿՆ՝ ՎԵՑՈՐԻԱՅ

ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆ.— 2

Թղ. 1ա.— ՏՈ. Բարսղի Եպիսկոպոսի
կեանքում Կապաղովկեցուն, Մեկնույիւն
վեցորեայ Արարչութեան.— Առաջաբանու-
րիւն.— Մի ոք է քննողաց զրպարտեցէ
զԱյ. գրտուպութիւն, թէ անիրաւութիւն
ինչ պահանջեալ մարդն...:

Թղ. 1բ.— Ճառք ՏՈ. Բարսղի Հայրա-
պետի կեանքում Կապաղովկեցուն վասն վե-
ցորեայ աւուրց արարչութեան: Ղառ
ճիւն.— Լուսաք ի զրոց զի սակ. ի սկզբանէ
արար Ած. զերկին եւ զերկրէ: Քանզի վայե-
լաւ եւ զկեցեցիկ է օրկեղբն, որ եղեւ Հաս-
տատութեան աշխարհաց. ինկելով անու որ
տա ի պատմել զնմանէ. քանզի արդ ցան-
կալի է երեւեկեանց սկիզբն այս զոր եղ ի
վերայ նոցա, կանխաւ բանիւն խորով արար-
եալ զնա...: — Հմմտ. Տպ. Վեհտիկ, 1830, էջ 1:

Թղ. 12ա.— Ճառ երկրորդ, վասն վե-
ցորեայ աւուրց արարչութեան — ի սակա-
րանս պատգամացն Հաղուտ ժամա աշխատ
կպար, ընդ այլն ընդ ստուտն...: —
Հմմտ. նոյն, էջ 23:

Բ.— ՀԱՐՑՈՂԱՅ ԳԻՐԲ.— 2

Թղ. 99ա.— Սրբոյն Բարսղի Եպիսկո-
պոսի կեանքում Կապաղովկեցուն, ճրգնադա-
կանացն կրանաւարաց.— Զուշական կեն-
ցալ՝ մի զիրաւորութիւն ունի, զոգուցն
փրկութիւն. եւ ամ. որ կամի առ նա զոր-
ծակցել զյաւաքութիւնն, իրեն. զաստուա-
ծային պատուիրան, այսպէս Հանգեթն եր-
կեղի պահել...:

Թղ. 101ա.— Խորին Սահմամբ կրա-
նաւարկամբ.— Քանզի Այ. Հնորաւ յա-
նուն ՏՆ. մերոյ Սր. Գր. մերձ եկայ յայ-
տոյիկ, որք զմի եւ զնոյն տեսութիւնս վա-
րուցն բարեպաշտութեան Հաստատեալք, եւ
զուր բարիք յայտնեալք ուսանել, ինչ որ
ալ ի փրկութիւն փափաքեալք...: —
Հմմտ. Հայկ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 336:

Թղ. 103բ.— Ա.— Վասն կարգի եւ
հետեւելոյ ի պատուիրան ՏՆ...: —

ԵԿԱ.— Թէ արժան է զործել յորժամ ի
տես պան ոմանք: — Հմմտ. սատ, էջ 218:

Թղ. 108բ.— Հարցումն ճգնաւարաց.—
Քանզի եւ մեզ բանն իշխանութիւն հար-
ցանել, նախ քան զամ. աղաչեմք ուսանել,
եթէ կարլ լցէ եւ հետեւումն ի պատուի-
րանս Այ. ... Պատախանի Սրբոյն Բարս-
ղի.— Հարցումն ճգն. ճեր առաջնոցն է եւ նախ
տեսեալ յաւտարանն, յորժամ մատուց-
եալ առ Տէր օրինականն, Վարդապետ ասէ,
ս՞ր առաջին պատուիրան յաւելնն է...: —
Հմմտ. Հայկ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 337:

Թղ. 180բ.— Երանելոյն Բարսղի Ար-
եպիսկոպոսի կեանքում Կապաղովկեցուն,
ներքոյն ի Սր. Առաջնայն Թաղմաս՝ մի
յերկոտուսանիցն.— Երբժամ առաջին կեն-
ցաղն մարդկան մայր մահուամբ զատա-
պարտեալ...:

Երանել.— «Այս ճառ յետոյ օրինակայ
է յայլմէ ստացողէ զորոց, այլ է հին բո-
լորապիք» (Սաւալանեան, Յուցակ, էջ 281):

Թղ. 182բ., Ոտարագիր.— Յանկ զոցոց
Բարսղի Հայրապետի.— Ա.— Վասն պա-
հոց: ...: — ԼԴ.— Վասն միւս Որդոցն
Զերեթեայ:

Գ.— ԵԱԿՈՐԵԱՆ ԳԱՆՈՑ.— 1

Թղ. 183ա.— Երանելոյն Բարսղի Ե-
պիսկոպոսի կեանքում Կապաղովկեցուն՝ Յա-
ղագս Պառն.— Ա.— Փողեցէք սակ է ի նոր
ամեան փողով, ի բարենշան յաւուր ասնի
մերոյ: Այս Հրաման մարդարեւական մեզ
քան զամ. փող մեծաւորն, եւ քան զամ.
զործի երաժշտական բարենշանադոյն. որ
ածելով զկացուրդոն նշանակէ ընթերցեալս:
Քանզի ծանեալ զպահոցն Հնոր յեռա-
կայ...: — Հմմտ. նոյն, էջ 326:

Թղ. 250բ.— ԺԹ.— Սրբոյն Բարսղի
Եպիսկոպոսի Ուղագրութի, եւ Աղագրութի
հերձաւ.— Մարմնն մարդկային ունէր Գա-
թէ ոչ: Ապող. Ոչ: Ուղ. Այլ զոր: Ապա-
ւածային...: — Հմմտ. նոյն էջ 329-330:

Թղ. 252, տարբեր, նոր քուրք, դա-
տարկ:

Թղ. 255ա.— Ի.— Բարսղի եւ Գրի-
գորի յիւսացուն խնդիր յաղագս ուղագրութեան
հաւատն.— Բաղ. կարողութիւն է արդեօք
պատմել ինչ յաղագս Որդոյ...:

Թղ. 263բ.— ԻԲ.— Բարսղի Եպիսկո-

պոսի Եւսեբեա Եպիսկոպոսի հաղորդակցի մեքոյ. — Յորժամ առ իրան հալիմք, եւ զգոհարութիւնն տեսնեմք... :

Դ. ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ
ՀԱՐՑՈՂԱՅ ԳՐՈՑՆ. — 3

Թղ. 319-382. տարբեր քաղաք, (նաւարգիք վարժ) :

Թղ. 319ա. — Լուծմամբ Հարցողաց Դրոցն. — Զդուշահան կենցաղս : ԼԾ. ԴԶ-բրթառնէից կենցաղս ասէ, զի օտար է ի ՀԺժանոցս, նեղ եւ նուրբ եւ զյուշ յամենայնի... :

Ե. — ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՊԱՀՈՑ. — 3

Թղ. 342բ. — [Մ]եծն Բասիլիոս ծնեալ էր ի Հօրէ Պոնապի, եւ ի մօրէ Կապադոկեցի, ոչ յաննչախից ոմանց... :

Թղ. 377բ. — ԼԶ. — վասմ Դաւթի Մարգարէիմ. — Եւ ընդ բազմութիւն երայեցեացն վիճէր... :

Զ. — ՊԱՏՃԱՌ ՎԵՑՈՐԵԱՅ ԳՐՈՑ
ՍՐՈՐՈՑՆ ԲԱՐԱՍԴԻ. — 3

Թղ. 377բ. — Տեսցուք վասն վարուց սքանչելոյն Բարսղի. բարեպաշտ եւ մեծաւորն ծնողաց դաւակ զոյոյ, եօթնամեայ տուաւ ի զպրոց... :

Գլխաւոր յիշատակարամ. — ԹԿ. 1319

Թղ. 318բ. — Փառք դուպահառ եւ Համապատիւ տէրութեան, եռաւորն եւ յատկաթիւ. անձնաւորութեան, անտարբարակ եւ անորովանդակելի զօրութեան, կապի բնութեան եւ մի Սէ. ութեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն :

Յամի Ռ եւ Յ երորդի ի երորդի ներմարդութեան Այն մերոյ Գի. Յի., եւ ի Զ եւ ԿԼ շայոց Թուականի, գրեցաւ Հոգեւորութեան վարդապետութիւնս Սբ. եւ Սէ. ազգեսց Հայրապետին եւ Եկեղեցւոյ սեանն մեծին Բասիլիոսի, ի դատաւ Կիլիկեցւոց, ի դերասողութեան եւ ի Հոգաւոր Հայրապետական արժանաւոր կոչիլ Գլխիցոյ, որ է մերք առաւմապաշտ Հայրապետաբախ Սրբոյն ի Հայապետութեան գերապատիւ եւ մեծաւոր

կան զլիւթն Եկեղեցւոյ եւ սրբապան Կաթողիկոսին ամ. Հայոց ՏԵ. Կոստանդեան. եւ ի թաղասրտութեան տիրապաշտ արքային Ոչնի : Ի խնդրոյ ամենապարկեշտ եւ Հնդանոյի սրբապետ քաջանայն Յովաննիսի, որոյ բնորդութեամբ իշխանականին դատման լաւ համարեցաւ մի օր ի պարթս տան Տն. բնակիլ, քան թէ ըստ այլոց ոմանց ի Հոյս սէլտարհոյ պատաղել : Վասն որոյ զճուշակ իմախոյնութեան առեալ՝ ամ. կենցաղոյս լարեաւ մնալ տապալել զիմէ առ երկնաւանդալս զյոյն Եկեղեցւոյ եւ քաջ յիտապեան Տէր Կոստանդին, որ ի վերայ ամ. յողնաթիւ բարեացն զոր կրկին կենոք րոտացեալ ունի՝ եւ զայս եւս յուել, յսկծաժելով երբոյմամիտ ալրս, եւ ուշի մոնկոնս առ իմաստապատար բարունին, ե. քաջ րիտորն Բարսեղ, որ անըղարար եւ մեկին յաժակաւ զծարաւեալսն կենաց րանին միշտ արբուցանէ. յորց մի դասնի եւ ստաղլի զրոցս : Վասն որոյ աղաչեմ զվեհ պատահողոց զինչ եւ է տարադու, յիշել ի բարին վիբրասացեալ որեւորք, մանաւանդ զուսացող զրոցս եւ զհօրեղայրն զՍտաբի ճղեաւոր, Հանդերձ ծնողք եւ ամ. զպարմիւս եւս եւ զմեղեցանի զծոշս Խարաշէլ «[ար]կ[աւաղ] որ տարաշարահիկ զորով արեւելցի. աղաչեմ անմեղադիր ինեկ ամ. սխալ[ան]աց եւ խնդրել թողութիւն մեղաց, վասնդի ամբոխեալ կայի մտօք :

Մամր յիշատակագրութիւմ զրչի կրդտնութն շատ մր զյոյնեան վերջր. կ'առնենք մի քանի Հատ միայն իրրեւ նմոյշ :

1. — Թղ. 22ա. — Զստացող սր. զրոցս, զքաղաքն եւ զհեղահոյի սրբապետ քաջանայն զԵովաննիս սպասաւոր բանի, եւ զհօրեղայրն իր զՍտաբի միակեց, յիշեալիք ի բարին Գա. : Նաեւ զնուաւոր զծոշս Ի[սրա]էլ ս[ար]կ[աւաղ], որո՞ւմ եւ դուք մասնաւորիք :

2. — Թղ. 211բ. — Ով դապք լուսերամից, որք աստուհէք այժմ աստուածաւորն վարդապետութեանս, յիշեցէք զստացող սորա զամենամաքոր եւ զհեղահոյի քաջանայն զԵովաննիս, եւ զհօրեղայր սորին զՍտաբի միակեց, զպիտեալն տա Գա. : Նա եւ զվերջացեալս յամ. բարեալ զքաղաքն ս[ար]կ[աւաղ] պիտակ անուամբ, որ զնեցի զսա իմով իսկ ախիդ՝ մատամբ. աղաչեմ

յիշել առաջի պնդոյն Բի., որով և դուք
յիշեալ լիջիք, ամէն:

3.— Թղ. 243ր.— Սր. երբորգութիւն
և Ժի Ած. Թիւն, ընդ քոյնն ամենունակ
ինամոցոյ թիւօք. պարտեալ պահեալ զՅո-
վանէս ստացող զրոցս, և զմեղուցեալ
Իսրայէլ զրիւշ. միջնորդութեամբ Սրբոյն
Բաթիլ քոմ զաւանդիլ. աստ և ի Հանդեր-
ձէլումդ, և որ դամէնն ասնն, ամէն:

4.— Թղ. 306ր.— Բարեխոսութեամբ
Սր. Նախապիային Ստեփաննոսի, ողորմեա
Բոս ստացողի զրոցս Յովաննիսի սրբամիտ
քահանայի, և Հօրեղորբն իւրոյ Առաքել
միակնցի, և ամ. բարեմիտ ընթերցողաց
որ յիշեն զմեզ: Նա և մեղուցեալ ողորմ
Իսրայէլ Սարկ. փցուն զընի ողորմեայ. և
որ դամէնն ասէ:

Այլ յիշատակարանք.—

1.— Թղ. 96ա, մամբ բոլորգիր.—
Հայր և Որդի և Հոգի Սր., երբորգութիւն
անբաժանելի, ողորմեա ամենաառաւ մար-
դասիրութեամբ քով, ստացողի սորա,
պատուական քահանային Յովաննիսին և իւր
Հաւրն, և Հաւրեղորբն Առաքել Կր., և
նախնեաց իւրեանց. յիշեցէք ի Տէր և ըզ-
մասնակալ զրոզ սորայ, զԹՈՀ. պլ.,
և որ յիշէր զաւանդարար յիշեցեալքս,
յիշեալ լիջիք յողորմութիւնն Այ. ամէն:

Ներքեւը, տարբեր գրչով, բոլորգիր.

Եւ զկազմող գրոցս գԹորոտ Դպ. յիշե-
ցէք ի Տէր:

2.— Թղ. 180ր, բոլորգիր.— Տէր Ած.
բարեխաւութեամբ Սրբոյն Բարսղի և Ե-
մենայն ճգնաւորացն, և միախումբ բովան-
դակ բոլոր ամենայն Հանդի եղևոց քոց ո-

ղորմեա ստացողի սորա պատուելի քահա-
նային Յովաննիսին, և իւր Հաւրն և
Եղբար նորին Առաքել Կրաւնաւորին, և
ամենայն նախնեաց նացին, և քեզ փառք
և երկրպագութիւն ալմամ և յաւիտեանս
ժամա[նա]կաց, ամէն, ամէն:

Ջրալմամեղս Յոհաննէս և զծնուպսն
իմ յիշեցիք ի Տէր աղաչեմ:

3.— Թղ. 182ա, բոլորգիր.— Տէր Ած.
բարեխաւութեամբ Սր. Առաքելոյն Թով-
մայի և Սր. Հաւրն մերոյ Բասիլիոսի և Թ-
նալոյս աշտանակին, ողորմեայ ամենոյն
Հաւատացեալք քոց որք ընդ Թովմայի Տէր
և Ած. խոստովանիմք քեզի, և բազմամե-
ղիս Դրիգարի և ծնողոց իմոց և Եղբարց
սր յնեցի պիրքս և զրեցի զճառս և քեզ
փառք յաւի:

Ներքեւը մատրագիր.— Թղ. 1706

Այս զերբս՝ Թվին ՌՃԾ և Հնդին, Եւ-
զովեացի Յակոբ Վարդապետն ինձ Դօնիացի
Յոհան անուն լոկ վարդապետիս պարզեա-
լեաց, և է սա ամենեւին Սրբոյն Բարսղի
Եթնալոյս կոչեցեալ Հայրապետին ոտաց-
մունք. և է երեք զիրք. մին Հարցողաց
կոչի, և միւսն Մեկնութիւն պատշաճաւոր
իրաց՝ և Ներբողենիք սրբոց, և երբորդն
Մեկնութիւն Վեցօրեայ Արարչութեանն
Այ., լիազեղուն և անթերի Որ և զմեզ յի-
շեցէք բարեմիտ սիրով ով նազկի եղբարք
մեր և Համշիրայք, զի և զուրք յիշեցեալք
լիջիք ի Թուէ յուսոյն մերմէ, ամէն:

4.— Թղ. 381ա, մատրագիր.— Յիշա-
տակ է դիբքս ի Սր. Աթոռս Սրբոց Յակոբ-
եանց. մի իշխեսցէ ոք Հանել զսա աստի ի
յԱթոռոյս:

407

Ա.— ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՐՈՅ

ԴԱՆԻՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ

Բ.— ՇԱՂԿԱՊԹ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆԹ ՊՐՈԿՂԻ.— 1

ԻՐԵԿՈ. ՍԻՄԵՆՆԻ ԳԱՌՆԻՍԻՈՅ (1831)

Կ. Պալիս

ՌՃՁԴ = 1735

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24 x 18 x 5: էջք 628: Պրակք
Ա-ԺԼ (— էջ 420): Հանդամանք լաւ:
Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Մեարոպ, Թերեւս:
Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորու-
թիւնները եւ սկզբնատառերը կարծիք:
մնացեալը սեւ մեյանով, միասին, 28 տող:
Նոտարգիր վարժ: Զարդարուն գլխատառե-
րու տեղերը ընդհանրապէս բաց մնացած:
Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Ման-
ուէլ Վրդ. Երզնկացի:

Ա.— ՆԵՐԱՇՈՒԹ. ՊՐՈԿՒԻՐԻ.— 2

էջ 1.— Ներածութիւն Պրփրի.—
[Ե]լոյր հարկաւորի, Գրիստաւորի, և առա-
ւելիստեղի ստորոգութեանց վարչապե-
տութիւն... — Հմմտ. առա, Թիւ 401:

Բ.— ՎԵՐԼՈՒԹՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԱՇՈՒԹԱՆ ՊՐՈԿՒԻՐԻ.— 2

Դաւիթ Թիւ. Ներգիմացի

էջ 23.— Դաւիթ Թիւիստփայի Ներգի-
մացայ, Վերլուծութիւն Ներածութեան
Պրփրի.— Հանդերձեալ Հանդերձ Ավ.
սկիզբն առնել առաջիկայ շարադրու-
թեան...:

Գ.— ՍՏՈՐՈԳՈՒԹ. ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ.— 2

(Համգերձ Մեկնութեամբ)

էջ 133.— Ստորագրութիւն Արիստո-
տելի.— [Հ]ոմանունք առին՝ որոց անունք
միայն հասարակ, իսկ ըստ անունն թան-
դոյացութեան այլ... — Մեկն. Հոմա-
նունութիւն լինի ըստ երկուս յեղանակա-
ն ըստ պատահման կամ մտածութեան: Մտա-

ծութիւն ըստ պատուոյ, ըստ յիշատակի,
ըստ յուսոյ...:

Դ.— ՊԵՐԻԱՐՄԵՆԻԱՍ

ԱՐԻՍՏՈՏԵԼԻ.— 2

Թարգմանալ ի Դաւիթ

էջ 272.— Սկիզբն եւ մախադրութիւն
Դրացս որ առի ըստ Յումաց Պերիարմիմաս,
եւ հայերէն Յազագս Մեկնութեան: Արտա-
դրեալ ի մեծ իմաստնայ յԱրիստոտելի.
թարգմանալ (եւ մեկնեալ) ի Դաւիթ ամ-
լազք փիլիսոփայէ Ներգիմացայ.— [Ն]ախ-
արժան է դեմէ՝ զԴՆՆ է անուն, եւ զԴՆՆ
բայ. ապա զԴՆՆ է բացասութիւն եւ ստու-
րասութիւն, եւ բացերեւութիւն, եւ բան:

Միչ.— Ճառեցաւ մեզ երբեմն եթէ է
ամ. բանական իրողութեանս այսորիկ ա-
կընկալութիւն, առ ապացուցական շարա-
բանութեանն հասանել... — Դիտ.— Այս
օրինակը շունի տպագրին եւ նախընթաց թ
401 ձեռագրին թերթիքները:

Ե.— ԱՐԻՍՏ. ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ.— 1

էջ 374.— Արիստոտելի Վերլուծական.
— [Դ]իստոտութիւն Արիստոտելի, ի վեր-
լուծականէն, բոլորն հարկանել զպարզ հա-
ւաքմանէ... — Հմմտ. Մասնադրու-
թիւնք, Վեներտիկ, 1833, էջ 557:

Յիշատակարան Գրիչ.—

էջ 414.— Արք կարողութեամբ ամե-
նագորին Այ. Զօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ, եղերեալ աւարտեցաւ գիրքս ար-
[տ]աքնաց, որ է բնական եւ բանական, ի
հայրապետութեան Տն. Արարհամու Սրբա-
զան Կթղիլ. Թրակացոյ, որ գինի Մուշե-
ցուն աղորդեաց զԱթոռն Սբ. էջմիածնի:

ևն ի պատրիարքութեան Տն. Յովհաննու Աձարանի և պատնական վարդապետի Բաղդեղոյ, որ նստաւ ի Կոստանդնուպոլիս:

Քանզի այս վարդապետ Յովհաննէս յորժամ նստաւ ի Կոստանդնուպոլիս իւր բարոյնէր բարունք ուղղեաց զպրոցն եւ ժողովեաց զպրոցն ուշիմ մանկունս, ըստ Սրբոց Հարցն Սահակայ եւ Մեսրոպայ, եւ եւտ ընթերցող զհանճարս փելիսոփայական արհեստից, եւ ի գիրս աստուածային կտակարանացն՝ Հնոց եւ Նորոց, եւ թաղում վարդապետք լինի փարթամացեալք իմաստութեամբ եւ քարոզութեամբ իբրեւ զարեղակունս փայլէին ընդ ամ. աշխարհս Հայոց. եւ դեռ եւս կայ Հաստատուն, որ թաղումք յաշխարհաց աշխարհ զան եւ լուսաւորին իմաստութեամբ, եւ զառնան իւրաքանչիւր տեղիս:

Քանզի ի յետին ժամանակս ոչ ոք էր եղեալ այսպէս, որ վերստին պայծառացոյց զազգս Հայոց, եւ թաղմացոյց զիմաստութիւնն, քանզի այս է պրոք վարդապետին որ ամ. ժամ զհոգեւորն հոգայ, եւ հոգեւորն զբարի, զոր Տէր Թա. ինքն Սր. Հոգով զարդարէ, եւ երկայն աւուրս պարգեւեւեացէ, եւ յետ աստեացս ելանելոյ ընդ երջանիկ վարդապետացն դասեցէ ամէն:

Իսկ այլեք ի յաթոռակալաց, թէ ի զլիսաւորաց, եւ թէ մասնաւորաց, ասին զլիմաստութիւն եւ զուսմունս, եւ սէրեն զտգէտս նման ինքեանց, եւ քանան անուանի լինիլ եւ անունս բարձրացուցանել, եւ կոչիլ ի մարդկանէ ռարի. զի այսպիսեացս Տէրն հնատ զվճիռն ասելով, թէ այն իսկ են վարձք նոցա. եւ թէ այսպէս ասնէին սուտ մարդարէից Հարցն իւրեանց եւայլն լռեմ:

Բայց նոյն յարդեանս ոմն ուսումնասէր, եւ յաշակերտաց վերայ ասացեալ վարդապետին Սա եւս ուսեալ էր զամ. ուսմունս արտաքին զրոց, որ եւ էր ինքն ի զաւառէն Եկեղեցաց, որ ասուամբ կոչիւր Սամուէլ [Մամուէլ] աստուածաբանութեան վարդապետ: Քանզի վատեցաւ ի սէր արտաքին զրոցս, եւ ետ զբն զհասարակ արտաքինն ամ. որք են այսոքիկ. Պրոփիւրն իւր Մեկնութեամբն, Ստորոգութիւնն Արիստոտելի՝ իւր Մեկնութեամբն, Պերարմիստիւրն իւր Մեկնութեամբն, եւ Վերլուծականն եւ Պրոկզն՝ իւր Լուծմամբն: Զի

որքան ինքն ի մարմնի է՝ քարեւ վայելի, եւ զինի իւրն աղաչէ զհանդիպողք եւ վայելողքդ այսմ տառի, յիշել ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զՍամուէլ Աձարանի Վարդապետն, հանդերձ ամ. ընտանեօքն, եւ դուք յիշեալ լինէք ի Քի. կրկնակի զայստեանն ամէն: Հայր մեր որ յերկինս եւս սր. եղցիք անուն քո, եկեցէ:

Սորիմ գծողէ առ ստացող այսմ տառիս:

Կամէի այլ իմն երկարաբանութեամբ յայտնել զհանգմանն թաղմերախտ Յօրն մեւոյ Դաւթի, ո՛վ սիրաղան եղբայրդ մեր եւ հայր հոգեւոր, Սամուէլ Աձարանութեան Վրդապ. Քանզի մինչեւ ցայս վայր Դաւթ Անյաղթ փելիսոփայի աշխատանքն է, որո՞վհետեւ զիւրքն ըստացար, որպիսութեան հիս հմտանայի կարել լաւ էր: Բայց երկեայ դուցէ թէ յանգոսնիցիմ իբր թէ այլ իմն նորանուսթիւն ցուցանէ: Այլ քանզի այս երջանիկ հայրս մեր յորժամ եկն ի Հայս, ոչ արդիւնացաւ լաւեքն սորա, այլ բիրտ եւ կորդ ազգն Հայոց, որ մարդն ի հանդերձէն ճանաչեն, եւ զլայնայորովայնն, եւ հանդերձասէրն, եւ ստուարապարանոցն, որ եօթն լամբ որոնեն զորովայնն՝ այր մի չդտանեն, զայնպիսին առնեն իւրեանց առաջնորդս, զի զեխարսք վճարեցն զկենցաղս իւրեանց. արք երկրամէին եւ իմաստնաստողք, ոչ ընկալան զնա, այլ անարգեցին զինքն եւ զբանն իւր, այլ նա ոչ եթող զիդմն սր. հարանց, թէպէտ փոխեալ էին յաշխարհէս, այլ ելից զԹերին նոցա որ մնացեալ էր ի Թարգմանութենէն: Արար եւ հինդ զիւրքս, որք են այսոքիկ. Նախ Սահմանացն, երկրորդ Պրոփիւրի Մեկնիւն, երրորդ Արիստոտելի Դրեանց Մեկնութիւնն, չորրորդ Քերականին Մեկնութիւնն, հինգերորդ Բարձրացուցէն եւ Պէտեւն: Եւ ինքն զարձեալ յանդիմանեաց չարասէր ազգիս, ասելով թէ ես վասն ձեր աշխատեցայ, եւկայք ուսարուէք, զի անկարողք լինէք այլոց ազգաց: Եւ նոցա իւրեանց զազանաբարոյնութեամբ զիմեցին ի վերայ սրբոյն եւ զան հարեալ վիրաւորեցին զնա, եւ զնացեալ ի Վերս՝ որ է Ալպաոյ՝ առդ վախճանեցաւ, եւ յետոյ մարմինն տարան ի զաւառն Տարունոյ ի Վանքն Առաքելոց, որ է Մշու զաշառ:

Այլ եւ ի յանկայք ռոյնցն այլ տեղիս եւս եմ ասացեալ դրաստ սրբայս. այլ եւ օտարեանս կամիմք քնդ ամկայրիմ շարամանի մի ի ետալմանդն. ասկս յիշեալ քաջութեան սուրբ իորս :

Առ Դաւիթ Անյալք փիլիսոսփայն հյց. ի յարժատոց բողոխեալ ուղէչ դերազարդ, հարանց մեծաց եւ երջանկաց մաքրազարդ, կանանչախիտ զոյն զեղեցիկ դեղազարդ, հոտ զիտութեան մեղ լուրեցեք որպէս վարդ : . . . :

— Ի ՄԵՍՐՈՒՅԷ ԷՔԱՆԱ :
Էջ 420, դատարկ :

Ձ. — ՄԵԿՆ. ԳՐՈՑՆ ՊՐՈՂԻ. — 1
Սիմէան Եպս. Դաւնայ

Էջ 421. — Սիմէանի վարդապետի՝ Դաւնայ Եպիսկոպոսի, արարեալ Մեկնութիւն Գրացն Պրակի: Յառաջաբանութիւն Թարգմանոցի :

Ի Թարգմանչացն մերոց առաջնոց, Մովսէսի ստեմ եւ Դաւթի, եւ բնկերաց սոցին որք Աթենական ուսմամբն էին կրթեալք, ոչ ունիմք զՊրակոս Թարգմանեալ կամ մեկնեալ . . . :

Էջ 423. — Յանկ Գրայն Պրակի. — Վասոր միակի եւ բազմութեան . . . :

Էջ 426. — Պրակի Դիաղոսոսի, Պատմական իմաստասիրի, Շաղկապէ Ածաբանականք: Հատարք ՄԺԱ. — Ամենայն բազմութիւն հաղորդի միոյն. իսկ եթէ ոչ հաղորդի՝ ոչ ամենայն մի եղանի, եւ ոչ իւրաքանչիւրն, յորոց է բազմութիւնն, այլ եղանի իւրաքանչիւրն թալուս . . . : [Մ. Բացքերութիւնս այս որ ասէ ամ. բազմութիւն հաղորդի միական խոստովանելի է, ըստ երկուց եղանակաց. նախ զի բազմութիւն, ինքն է միակ իմն . . . :

Էջ 621. — ՄԺԱ. — Ամենայն անշուական անձն ի վայր իջեալ յարարածս ըրոյրոյլն ստորակայանայ . . . :

Էջ 623. — Եղեւ լուծածուքս բանիցն Պրակի պատոնական իմաստասիրի, ի հայաբողի եւ ի հարիւրբողի Թուականութեան Հայոց [= 1651], ի նուաստ Սիմէոնէ Դաւնայ Եպիսկոպոսէ, որ աղաչեմ զհանդիպողդ ներել ինձ ի ձեռնամխութիւն բանիցս այսոցիկ, զի դուցէ որ հանդիպող, ո-

րում Ած. Լուս պարգայոյն շնորհիցէ, բայց առ այն շնորհ ունիցի շնորհաց պարգևողին Այ. որում անբաւ վառք բոտ անուանութեան իւրում, Ամէն :

Յիշատակարան Թարգմանոցի Գրացս :

Թարգմանեցաւ զԷրքս Պրակի Դիաղոսոսի Պատոնական իմաստասիրի ձեռամբ, Սիմէոնի անպիտանս բաժանայի եւ կրօնաւորի, ի վրաց լեզուէ ի հայ լեզու, յերկրէն Հայոց, ի վանս վրաց, որ կոչի Պղնձահանք, ի յաւիտենից Թուականին 8202 [= 1248]: Աղաչեմ գնդ ով եղլորք ներել ինձ, զի յոյժ աշխատութեամբ Թարգմանեցի: Նախ զի ոչ էի արժանի այսպիսի սպասաւորութեան սակս շաղախեալ զորս մեղօք: Երկրորդ զի յոյժ ծերացեալ էի եւ տկարացեալ աչաց եւ ի մտաց, եւ ի զօրութենէ, զի զվաթնամէշեալ էի: Այլ զի ոչ էր սա Թարգմանեալ ի մեր լեզուս, յայն սակս Թարգմանեցի, զի մի սակաս լինիցի սա յազգէս մերմէ: Արդ աղաչեմ որք ընթեռնուք, կամ օրինակէք, յիշեցէ յաղօթս դէս, եւ զիմ փոքր բանս զրեցէ զկնի, եւ դուք յիշեալ լիբիք ի Գն. Էջ. մերմէ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն :

Էջ 624. — Ի Թուականութեան մերում հայկազան տօմարի, Ռձ27 [= 1735], նամբոնան սեպտեմբերի, եւ անպիտանս ամենայնի, Մանուէլ պիտակ անուամբ վարդապետս որ եմ ի զաւտաքէ կեկեղեցայ, աշխէն Երզնկու. քանզի յոյժ ցանկացայ ըստանալ զլրեանքս արտաքին, որք են ընականն, եւ բանականն, եւ բնազանցականն. քանզի Պրոփիւրն եւ Ստորոգութիւնըն, զբնութիւն իրացն ուսուցանեն մեզ, նաեւ Պրոփիւրմիանս որ նուրբ բանիւ զլրաց բնութիւնն ուսուցանեն, այս է, իբր թէ մարդ կենդանի է, քար կարծր է, եւայլ իսկ բանականն՝ ասական դիտութիւն յօի, որ բանիւ եւ առարկութեամբ ծանօթեալ անձնօթն պտանէ, որպէս այստ է ի վերլուծականն, եւ ի հաւաքարանական գիրքն Արիստոտէլի: Իսկ բնազանցականն այն է որ անմարմնոց վերայ խօսի, եւ զիմանալիսըն քննէ. այսինքն Հրեշտակք եւայլ: Եւ ետու գրել զսոսա սակս վայելման անձին իմոյ :

Արդ երեսանկեայ ազաշեմ զհանդիւնդք տայմ տառի թէ բնթեանուք եւ թէ օրինակէք, եւ թէ հարեանդի պրօնուք յիւլեցէք զՄանուէլ պիտակ անուամբ Վարդապետս, եւ հանդուցեալ ծնողքն Աստուածատուրն եւ Միստուսմն եւ այլ բնութիւն իմ, եւ դուք յիշեալ յիշէք ի Գուգ Այ. մեյոյ որ է օրհնեալ յախտեանս յախտենից, !մէն:

Ի մամանկիս տայմիկ ի մէջ Պարսից եւ Աբարացոց աստիկ պատերազմ էր, լայց կասարածն Ած. զիտէ:

Նեքեքեր տարբեր գրչով. նստր շեղագիր:

Ես Մանուէլ Եպիսկոպոս՝ հայր[ա]կան սիրով նուիրեցի զփելիստփայական զերբս այս, ձեռամբ եւ զրով իմով, որդւոյ մերոյ Տիրացոյ Օհանին, ուստի տեսողաց յայտ

եւ հաճոյ եղիցի: ԹԻՓԻ [= 1764], հոկտեմբերի մէկին:

Էջ 625-628. դատարկ:

Մամբ Յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

1. — Էջ 272. — Ստացող սորին զՍամուէլ [Մանուէլ] Ած. տրանն Վարդապետն յիշել ազաշեմ, որք բնթեանուք զսա: Կատարեցաւ տանն ստորոգութիւն Աբիստուտէլի, հանդերձ մեկնութեամբ, ԹԾՁԴ [= 1735] թիին հայոց, ի մայրաքաղաքս Կոստանդնուպոլիս:

2. — Էջ 374. — Ըստացող փելիստփայական տառիս Երզնկացի Սամուէլ [Մանուէլ] Ած. աքանութեան Վարդապետն յիշել ազաշեմ, որք հանդիպիք սմա, հանդերձ համայն ընտանեօքն:

408

ՄԵԿՆ. ՀՌՈՎՄԱՅԵՑԻՈՑ ԹՂԹՈՑՆ. — 3

Կ Ո Ւ Ռ Ե Ե Լ Ի Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×17×4: Էջ 748: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկնով, միասին, 27 տող: Նոտարագիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՐԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Մեկնութիւն յամենայն ընթերցուածս Սրբոյն Պօղոսի:

Էջ 3. — Յառաջարանութիւն գերազանցութեանց Սրբոյն Պօղոսի:

409

ՎԱՀԱՆ ՀԱԽԱՏՈՑ. — 1

2. ՄԻՔԱՅԵԼ ՎՐԻ. ԶԱՄՅԵՄՆ

(Համառօտ քաղաւածոյ)

Թուղա (Կիպրոս)

1823

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×19.5×1: Էջ 124: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրէչ՝ Պօղոս Սրկ. Պետրոսեան, Կ. Պոլսեցի: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեկնով,

միասին, 24 տող: Նոտր չեղագիր: Կաշեկազմ խաւաքարեայ:

Մամօք. — Հմմտ. Թիւ 359 ձեռագիրը, խորագրուած «Հերթումն Վահան Հաւատոյ Դրոց»:

ԲՈՒԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1. — Ճակատ. — Վահան Հաւատոյ Ուղղափառութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, Եօրինեալ ի Հ. Միքայէլ Վարդապետէ Զամչեան, Միխիթար(ե)ան: Ի Համառօտութենէ անտի դադափարեալ ի Պետրոս-եան Պօղոս Սարկաւաղէ Կոստանդնուպօյսեցւոյ՝ դասասաց անուանելոյ, ի Կիպրոս, ի նաւահանդիստն Թուղլա, ի Փետր. 1823:

Էջ 2. — Հաստատութիւն Ուղղափառութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, Վ. Հ. Միքայէլ Զամչեան ի յառաջարանութեան այր զործոյ զինի ի մէջ բերելոյ ըզրանազան եկեղեցիս այլոց ազգաց, եւ ցուցանելոյ թէ դիւր՝ ոչ նոցին աստուածաբանք արդարացուցին զիւրեանց եկեղեցին, ասէ:

Էջ 6. — Խմբիր Առաքին: Յազազ Ժողովոյն Քաղկեդոնի: Յօդ. Ա:

Էջ 114. — Խնդիր Դ. — «Թէ յի՞նչ կարծես իցեն Հայք յատն ննկեցելոց, եւ յի՞նչ միտս առեալ լինի ի նոցանէ բառս բաւարան»:

Էջ 120. — Ի Հ. Միքայէլ Վարդապետէ Զամչեան: 1776:

Էջ 122. — Այս դործ ընդարձակ անուանալ Վահան Հաւատոյ Ուղղափառութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն յօրինեալ ի Հայր Միքայէլ Վարդապետէ Զամչեան: Եւ յամ բազումս առ իւր պահէր առանց ցուցանելոյ ուրեք, բաց ի կրօնակից վարդապետաց իւրոց եւ այլոց ոմանց սակաւուց: Կասկած առեալ Փոքիջեան կարգաւորաց հետամուտ լինին, եւ ի յլինել նորա ի տան ուր արկղն իւր եղեալ էր, եւ ի զնալ ամենեցուն որք ի տանն են՝ ի բաղանիս, Փաստասեան լիբանանցի կրօնաւոր մի Պօղոս անուն՝ կուսակից իւր ունելով զմանկավարժ տանն՝ բանջր զարկղն, եւ զայս գիրք գողացեալ՝ զաղափարեն յիւրեանս ի սակաւ աւուրս:...

Իսկ զայս համառօտութիւն՝ մեծանուն Պեղեան Եօրութիւն Աղայն հնարիւք իւրք զնեաց մեծազնոյ, զ ի 1817. յամսանոս օգոստոսի, որ յածէր ի մեռս Փոքիջեան կարգաւորաց:

Ի նմին տամանակի եւ նուաստս կայի պարապեալ ի տան անդ Եօրութիւն Աղայի ի դաստիարակութիւն յետորդւոյ նորա, եւ օրինակեցի ի վայելք անձին իմոյ:

Յամի 1823, ելեալ ի Կոստանդնուպօյսոյ զգամաքակողմամբ անցի ըստ Կիլիսորէի ի Կիպրոս կղզին, ուր ի Փետրվարի սպասէի ի Թուղլա նաւահանգիստն՝ նաւարկել յմէ:

Անդանօր նստեալ օրինակեցի զայս՝ միայն զբանս հեղինակին առեալ, եւ զնշանակութիւնս գլխոց եւ զընդհատութիւնս տեղեաց, զորս համառօտին յիշատակէր: Իսկ զաղճատակից բանս ռիսերիմ դիմարանողին ընդ որս եւ զվերջարանութիւնն ի բաց ձգեցի:

Եւ իբրեւ եկի այսր ընծայեցի Սրբոյ Աթոռոյս Աւագ Լուսարար Տն. եւ Տն. Մկրտչի աստուածազնեաց Արքեպս. ի խորհրդական կառավարչի հոգեւոր եւ բարերար հօր իմոյ սպասաւոր Տիրացու Եօրութիւն Սարկաւաղի յիկոնացւոյ ի վայելս: — Ի Սր. Եմէ ի 1824: — Պետրոսեան Պօղոս Սարկաւաղ Կոստանդնուպօյսեցի դասասաց:

Մամօք. — Սաւալանեանի Յուսէպին մէջ կը կարգաւոր հետեւեալ առողբը. «Սակայն սխալ ազգ մեր մեծապէս համարելով զորոյն Վահան Հաւատոյ գիրք զրեալ ի պաշտպանութիւն դաւանութեան Հայ Եկեղեցւոյս, ըստ որում իմանաք մեք: Բանդի ի կեղծ պաշտպանութեան անդ ցուցանէ եթէ Եկեղեցին Հայոց ընդունի զգլխաւորութիւն պապին Հռոմայ, թէ խոստովանին եւ Հայք զՀոգին Սուրբ բխեալ եւ յիւրեւոյ, այլովմը հանդերձ» (էջ 283):

410

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 10

Տեղի

ԹԶ = 1631

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24 x 18 x 7: էջ 834: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Մաղաղաթ պատուական:
'Դրութիւն' խորագիրները եւ սկզբնատա-
ռերը կարմիր, մնացեալը սև մեկանով,
Էրկսիւն, 34 տող: Բոլորգիր վարժ: Համա-
ռօտաւորութիւնք բաւական առատ: Գունա-
ւոր լուսանցադարձք եւ կիսախորանք իւ-
րաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Խորանագարդ
էջ 11: Մանր նկարներ, թուով շուրջ 270
հատ: Նկարներ մօտ 40 հատ, միջակ ար-
ուեստով, կաշեկազմ խաւաքարտեայ, բիշ
մը թուլցած: Ստացող՝ Ամիրազիզ = Ամիր-
խան Բաղիշեցի:

լաց: Յազագս կատարեալ Առաքինութեան,
Գլուխ Երկրորդ: — Եւրոպացի շահարն Անտոն
Խոս եւ ասէ. զի՛նչ պահեցիք զի հաճոյ եղէչ
Այ. . . .

էջ 84.— Մեծի կարապետ վարդապետի
առաջեալ խրատ պիտամի մանկամց նկե-
ղեցւոյ, ռոտամաք տառիւք.— Ամենայնի
սկիզբն ես եմ. . . .

էջ 457.— Գլուխ վեշտասաներորդ.
Վասմ քարտ խմարեութեան, եւ քրք մո-
քաւ լուսաւորեալքն նմ: — Հայեցաւ եր-
բմէն հայրն Անտոնիոս. . . .

էջ 597.— Վասմ տուրք հօրն Տիմօք-
էոսի, զոր պատմեաց տուրք հայրն Պափ-

18.— Հարանց Վարձէն, ք. 410, էջ 611

ԲՈՎԱՆԴԱՂՈՐԵԱՆԵ.—

էջ 3ա.— Որ էրն ի սկզբանէ առ Ած.,
աստուածն բան, վասն բազում ի բարերա-
րութեանն զամ. ռոնեղծուածս յոչ գոյից ի
գոյութիւն էած. . . .

էջ 11.— Երաւոք գեղեցկայարմարք
սք. եւ երանելի հարցն մերոց կրտսմաւ-

նատիւս.— Ի միում աւուր փութացայ ըն-
թանալ. . . .

էջ 601.— Վարձ եւ պատմութիւն տուրք
հօրն մերոյ երիցս երանելոյն Ոմփրիտսի
ամապատկանքի, զոր պատմեաց մեզ սք.
հայրն Պափմատիոս.— Եւ դարձեալ միւս-
անգամ վարանէք զիս խորհուրդք իմ. . . .

էջ 654.— Պատմութիւն Սբ. Հօրն Մաւկարայ Ամուպոստականի.— Սկիզբն տրասցուք պատմութեան երանելոյն Մաւկարայ...

էջ 757.— Պատմութիւն Յովաստիանոս Բարաղամբ.— Արդ ի մարդ եղանիկ Այ. րանին ընտրեաց զաշակերտան երկուտասան, զորս եւ Առաքեալս անուանեաց... Եւ մինչեւ ցայտար րադում հրաշք առնէ Ած., աղաթիւք նոցա աշխարհին Հնգկաց: Զոր եւ ես՝ Ասատ մեղաւոր ծառայս Այ. րադում աշխատութեամբ եւ ջանի. փոքր ի շատէ ծայրաբաղ արարեալ թարգմանեցի զայս ի հայ րարաւ, ձեռամբ իշխանի միոյ պատուաւորի: Վասն որոյ ի ձեռն նոցին ճոց-

յամենայնի եւ որքան բունէ զօրէ պարսաւեալս...

էջ 797.— Ի մորին Սրբայն Գրիգորի Ասացեալ ըստգումնաց հաւաքեալ տասնութամութեան.— Եւ ահա հրամարեալ ի սատանայէ եւ յամ. արկածից ներդուծութեանց նորա...

էջ 799.— Նորին Սրբայն Գրիգորի Նսրեկացայն Ասացեալ վասն քժկութեան եւ մեծայն ցաւոց.— Որդի Այ. կենդանոյ, աւերենեալ յամենայնի...

էջ 800.— Նորին Ս. Գրիգորի Նարեկացայն Ասացեալ վասն խառնութեան.— Եւ արդ ես նախնիս ամբարշտաց...

էջ 805.— Պատմութիւն Որդայ Թագա-

19.— Հարանց վարժէմ, ք. 410, էջ 662

նութեան փառաւորի Ամենասուրբ Երբորդութիւնն Հայր եւ Որդի եւ Հոգին Սբ. աշխարհ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

էջ 775.— ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՔԱՅ.— Ամենայն իմաստութիւն ի Տեառնէ է կայ եւ մնայ յաւիտեան... Ոչ է պարտ առն խորհրդականի զամ. գիշերն ննջի որոյ իշխանութիւն եւ պէտք անձին է:

էջ 795.— Սրբայն Գրիգորի Նարեկացայ բաժն պիտամիք, հաշտեցուցիչ բնի Այ. խոստովանաւրէմ.— Այլ եւ անպիտանս

տրին Հռոմայ, որայ ամուսն էր ներսէն, որ քողեալ գամ. կրօնաւորեցաւ ի վամս սբ. հօրն Ամտոնի.— Պատմել մեզ զվարա բարեպաշտիցն երկիւղ է... Եւ հայր Գագիկ թարգմանեցի զպատմութիւնս զայս զորդոյ թագաւորացն երկոցունց, յասորոց ի մերս...

Գլխաւոր յիշատակարան.—

էջ 830.— Փառք Ամենասուրբ Երբորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Արդ այսմ անմահական բնույթով և անսպասելի անգիտ, անպիտան և անզուգական լինելով ի մէջս տարաբան մարդա սոսնձաշարի և անսպասելի անհանգիստութեան, ինչ և ինչի իսկ վիճակ անշուշտ բերանոյն, ինչ ոչ զօրէիլ ի յեղիցոյս ամա զոյ շատաւոր, ոչ միայն բոլորին, այլ և միւր նշանակեցի՝ երկին ամանոյթ իւրոյթ, և երկիր ծննդոյթ անհամեմատ զտանի, որպէս Տէրն բացայտողը ասելով. Դիւրին է երկին և երկիր անցանել քան նշանակեցի միւր յօրինաց և ի մարդարեղից անկանել:

Ձանն որոյ տին ի ճշմարիտ ծառայիցն Այ. և Հաստարիմ սերելեացն Քի. մահ-գասի Ամիրադիզ կոչեցեալ, շարժեալ ի նմանէ, այլ բոտ Հաստոց իւրոց, որպէս ասէր, առանց իմ(ն) ոչինչ կարէք առնել, բայց զհտաւան պահանջէր, թէ Հաստառք եթէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ, յորժամ որդէն Հաստայ մանանիւր զտանիւր, իսկուն վաղվադակի արդեամբք և զործովք վաւր-յեղեցեանք և ի յայտ ամէք. նա և ի սա՛ նոյն սարսախէն ի վերին խնամոցն օղեալ զյիտաւորութիւն մտացն առ ի վեր առեալ մտածեալ զդիւայն ի սր. առաքելոյն Պօ-զոսէ թէ զվերինն խորհեցարուք ուր Բս. նոսրի և յիշեալ զարանն Յի. զոր սալը տպացոյց զխորհուրդ մերնոյն զորոք Հոգեւոր զառասնն սկօսին և զստարակայսն, և զմարմնաւորսն ի յետոյս առակէր. նա և խորհեալ զդիւ Հոգ կտակին որ ասէ. Երանի որ ունեցի զաւակ ի Սիոն և բնտանակ յեմ.:

Ձայս ամ. այլովք հանդերձ ի խորհրդակեր սենեակն իւր կրեալ, վերոյ յիշեցեալ Հաստարիմ ծառայն Քի. մահգասի Ամիրադիզն, որ է սա ի յԱղծնեաց երկրէն, ի նահանգն Ռոդանեաց, ի վիճակէն Բլանունեաց, որ այժմ ասի Բաղէշ, ի գեղջէն որ նէլ կոչի, որ կառուցեալ և շինեալ ի ի սահման Հովտաձև ձորոյն զոր Գօղարգարս առասի, խոտաւէտ և ջրաբուն, երկիր լեռնային և դաշտային, անտառախիտ մրդարեքօք և մայրիւք զարգարեալ, բաղ-դասեալ երկրին աւետեաց:

Արդ այս մահգասի Ամիրադիզ, որդի Սիմէոնի, հղբայր Միքայէլ ճպիտկոպտի, ի մանկական տիողն անարդեալ գիտոս աշխարհի, և բարձեալ զիսն Յի., հետեւե-

լով բանին կենաց, շրջելով ի սր. ուխտ և ի վանորայ, աղօթելով և սրբութեանց սպասուորելով, ասիւ յուսոյ արքայութեան և մեղաց թողութեան, որ և ժամանեալ հնաւ մինչև յաշխարհն լատեանցոց, ի յառաքելական զահն՝ ի մեծն Հոռմ, և զարժեալ կոխելով ի վերայ կոհակացն ուխտանու, զայտատւածակոխ քաղաքն եմ. վասն ուխտի տառուածաւոր տնօրինականացն Քի., զուրոյ տեսեալ ընդորին բարոյցն և զընտելեանց բարութիւն առաջնորդ Սր. Գաղաթին եմ. առ ինչն կալեալ՝ ոչ տույով թոյլ առ ի հետանալ բնաւ յինքնէ, զոր սա յօժարութեամբ կատարէր զամ. հրամայեալսն առ ի նմանէ, որ և յօժանդակութիւն ոչ սակաւ առնէր ի շինումն տնօրինականացն Քի., Մերզեղանն և Սր. Փրկչին, և Հրեշտակապետաց, և Սր. Յակոբայ տաճարացն, երբեմն անձամբն աշխատելով և երբեմն հրամանաւ Գրիգոր Հայրապետին, ի հետուոր և ի մերձաւոր տեղիս նուիրակ զնալով, զորոյ զգալով և զհամեսաւ բարս նորս տեսանելով սիրէին զնա իրբեւ զառաքելով ի Քէ., և յօժար սրտիւ զհամաւոր զտուրս և զրաժինն Հոգոյ իւրեանց տալին ի ձեռն նորս, և նա անաղա զամ. հասուցանէր ի Սր. Գաղաքն եմ. առ ի լնուլ զպակասութիւն եկեղեցեացն եմայ, զի զամս Խէ ըզ-յործս զայս անտրոսնջ կատարեաց:

Եւ յետ նորս ստացաւ զսր. վարդապետութիւն զիւրս որ Հարանց Վարդ կոչի. եւ ի հայրապետութեան ամ. Հայոց Սր. Աթոռոյն իմբխանայ, Տէր Մովսէս Կաթողիկոսի. եւ յառաջնորդութեան Սր. Գաղաթին եմ. Տէր Գրիգոր Պատրիարքին, ի յայս զառնացեալ ժամանակիս որ կամք վերովեալ ի մէջ երկուց անօրէն արքայիցն, պարսից Շահապոյ իշխանին և օսմանցոցն սուր-դան Մուրատին, որ են օրինօք և կրօնիւքն... որ ունին զաղանդն Արիտսի և Կիրիթոսի, այլ և բարուր իմն բաժանման և սղոյ ի նոսա, որ նդովն զմիմանս, և ևն ի պատերազմի զամս ին, և ոչ զոյ ի նոսա հաշտութեան, յորոց միջին տառապմբ վասն մեղաց մեղոց, որպէս ասէ մարդարէն թէ անօրէնքն իրբև. զծով ծփեցոյն, և մի՛ դոցեցն Հանդիստ անձանց իւրեանց:

Ի սոյն յեղեղնայի և յետեալ ժամանակս տառուածաւոր այլս այս մահգասի

Ամերադղի ուղի Սիմէոնի, Եղբայր Միքայէլ Եպս.ի, զմտաւ ամենայն զվերոյ յիշեցեալ բանս, ևս ասացաւ զՀարանց Վարքոսն ինչ յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնողացն, հօրն Սիմէոնի և մօրն Զանաղին, և մեծ պապուն Առաքին, և Միքայէլ Եպս.ին,

և ալլ ամ. արեանաբոյ մերձաւորացն, արանց և կանանց, մեծի և փոքու, կենդանեաց և հանգուցելոց:

Վասն որոյ աղաչեմ զդասս և զկանառս այսմ զորոցն տեսողացդ և ընթերցողացդ, և զաղափարողացդ, ուղիղ որոի: Ի ի բերանով Ած. ողորմի ասացէք վերոյ յիշեցելոցդ և ձեզ յիշողացդ յիցի ողորմութիւն ի յարարէն արարածոցս. ևս ամուսն աշխատաւորացն, ամէն եղիցի և կիցի:

Եւ ըստացեալ է զ Գրեք. զայս Սր. Հարանց Վարքս, և մաղաղաթ ոսկով զարդարած ներդո և արտաքոյ, ք Աւետարան, և ք փոքր Սաղմոսարան, ոսկով: Եւ Սաղմոսարան մի ալ Առնի մաղաղաթ ոսկով զարդարած, և Աղօթմատոց և Տօնացոյց և Պարզատմար ի հետ ամենեքեան ի մի առախ: Եւ է տաք յիշատակ ի դուռն Սր. Յակոբայ: Յիշեցէք և Ած. ողորմի ասացէք մահաբան Ամիրխանին և Ած. ձեզ ողորմեսցի:

Յիշատակարամ Ստացողի. — Թի. 1631

Էջ 803ա. — Ի Թիւն Հայոց ՌԶ, ի յառաջորդութեան Սր. իմայ. Տէր Գրիգոր Հայրապետին, ևս նուառտ մահաբան Ամիրազիդ, որ այժմ մասի Ամիրխան, որդի Սիմէոնի, Եղբայր Միքայէլ Եպս.ի, յաշխարհէն Ալմեայ, որ ինչո՞ք կոչի, որոյ մայրաքաղաքն այժմ Քաղէշ անուանի, ի նորին արեւելից կուսէ, ի գաւառին Կօղայ-դարայ անաթեն, բարորդ տառապանօք չըջնայ ի լաղում յաշխարհի, և լ ամ կամ ի սպասաւորութիւն Սր. իմայ. և զոր ինչ Ած. պատրաստեաց մեզ ի Հալալ վաստակոց, զամ. յօմար սիրով կամաւ իմով տոպի Գրեք գրել և զնայ ի դուռն Սր. իմայ, ինձ և իմոցն յիշատակ, ի թեալ ի յետայեայ բռնէն թէ՛ Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն և ընտանեակդ յեմ. և նախ ք մաղաղաթ Աւետարան ոսկով զարդարեալ ներքոյ և արտաքոյ: Եւ պատուական Հարանց Վարք մի մաղաղաթ բոլորպիւր, ոսկով բո-

ւանդակ ծաղիկէն և պատկերքն և Երկաթապիւրս և մաղաղաթ բոլորպիւր ի ոսկով, ի մի տուփ Սաղմոսարան և Աղաթմատոց և Տօնացոյց և Պարզատմար: Եւ այլ ուրիշ մաղաղաթ առանձին ոսկով բոլորպիւր պատուական Սաղմոսարան: Հայաքան զբերս Այ. ողորմութեամբն, կոմօքն և օղանկանութեամբ և օթանդակութեամբ աղօթից ձերոց արարուք յիշատակ ի դուռն Սր. Յակոբայ: Եւ պատմայ վարդապետ մի մեշինի Սր. Յակոբայ իտրանին Յիւլ [= 124] մօրթի: Եւ թէ ոք այսուհետեւ հակառակի այսմ բանին և զայս զբնաւս շտայ Սր. իմայ, թէ յիմոց և եթէ յատարացն, և կամ զողորման, նա զպատիժն զողոյն Աւարայ կրէ, որ զԱյ. բաթին զողոյցաւ. և կամ թէ ոք վասն ապահովեան ծովս առանց իմայ Ատոջնորդի կամացն, և կամ հեռացուցանէ անդառնալ, նա մասնակից լինի Յուդայի որ զիրեքն Այ. վաճառեաց վասն ապահովեան, և բորոտի իբրեւ Ըդ-Գեկդի, և կցորդի անիծիցն Կայնի. և եթէ ոք զստա ինամով պահէ, և յօմար սիրով ընթեռնու, և տնինայ տայ սիրով և յամար ընթերցողացն, և զնոցա հոգեւոր քաղցն և զծարաւ կարօտութեան իմս, նա փոխանակ այս վնջ զորոցս, ի յաւուր պատասանին ի Սր. իմ. զողորմածաց վնջ աւրհուրեան բարբառն լսել տացէ Գ. Ած. որ ասէ. Եկաք աւրհնաւք Հօր իմոյ զի քաղցեալ ևս յալլ ամ. տմէն: Եւ զարձեալ և թնայլիւր աւրհուրեան ձայնին արտանաւորեսցի հանդերձ ամ. Ննջեցիովք տմէն:

Եւ զիս զանպիտան զծոյս յիշեցէք ի Տէր ամէն:

Էջ 804ա. — Զփարթմաս ի չարեաց և զթափուրս ի բարի զործոց աղանձ յիշել (զ)յանարժան զծոյս զի յսլ [էջնմ մնացեալ մար շատարի]:

Մամբ յիշատակագրութիւն Կան իւրաքանչիւր գլուխի վերջը, Կ'առնենք մէկ երկու նմոյշ:

1. — Էջ 56, ստորին լուսամբիքն, տարբիւր բոլորգրով. — Բարեխոսութեամբ սր. հոնաւորաց ողորմայ զապողի բրոց մհոյսի. Ամիրխանին և իւր ծնողացն հօրն Սիմէոնին, և մօրն Զանաղին:

2.— Էջ 563.— Գս. Ած. ողորմեա ատաղցողի զրոյցս մահոյսի Ամիրխանին և իւր ծնօղացն Սիմէոնին և Զոնապին և Էրարսն Միքայէլ եղաւին, և մեծ պապուն Աւաղին, և ամ. արեան մերձաւորացն կենդանաց և Հանդուցեցոց ամէն:

3.— Էջ 754ր, տարբեր բաւարգով. — Բարեխաւսութեամբ և աղօթիւք սր. ճշդ-նաւորացս ողորմեա ատաղցողի զրոյցս մահ-դասի Ամիրխանին, Հաւրն Սիմէոնին, մաւ-րն ճանաղին և Էր Էղրարց Միքայէլ ե-սլաւին և Սիմէոնին փոխեցեալսն առ Գս.

և մեծ պապուն Աւաղին, և մամուս և ամ. արեան մերձաւորացս Ած. ողորմի ասացէք, և Ած. ձեզ ողորմեսցի ամէն:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն. — Թկ. 1768

Էջ 834ր, նտարագիր. — Յիշատակ է զԻրքս Սր. Յակոբայ մեծի Աթոռոյս, և մի ոք իշխեսցէ Հոնել զսա ի Սր. Աթոռոյս. ընթերցողդ ասացէք Ած. ողորմի ընծայո-ւին. Եղև ի ՌՄԺԷ Թուին:

411

Մ Ե Կ Ն. Ժ Դ. Թ Ղ Թ Ո Ց Ն Պ Օ Ղ Ո Ս Ի.— 5

Ա Ն Ա Ն Ի Ա Ղ Ի Դ.

Տեղի

Նախ քան 1811

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 23x17x4: Էջ 572: Հանգա-մանք բաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ զԼրնայիւրնէր և ընտանները կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, միասին, 35 տող: Նոտարայիւր վարժ: Համառօտապարտութիւնք բաւական առատ: Ուղղագրութիւն անխնամ: Զարդարուն սկզբնատառք իւրաքանչիւր զլուխի սկիզբը, Թռչնաղբի, ձկնաղբի, և այլն: Կաշեկազմ փայտեղէն, ոսկեղծ:

ԲՈՎԱՆԻՆԿՐՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Երանելոյն Յօհաննու Ոսկե-բերանի, Կոստանդնուպօլսի Եպիսկոպոսի Համառօտ Մեկնութիւն Առաքելոյն Պօղոսի: — Բազումք Հաւատացին ի Գս. ի Հրէից և ի Հեթանոսաց, և էր աղմուկ ի մէջ նո-ցա...:

Էջ 2.— Երանելոյն Յօհաննու.— Յանկ և Հանապաղ ընթեռնելով զգիրս երա-նելոյն Պօղոսի...:

Էջ 3.— Մեկնութիւն Թաքոյն Հռոմա-յեցոց.— Գլուխ Ա.— Պօղոս ծառայ Յս. ի Գս. ի կոչեցեալ առաքեալ: Մովսէս Հինգ զգիրս զերեսց...:

Էջ 74.— Առ Կորնթացիս իրրեւ և հաւ Աւետարանն ի ձեռն Պօղոսի...:

Էջ 75.— Մեկնութիւն Կորնթացոց, Գլուխ 1.— Պօղոս կոչեցեալ առաքեալ Յի. Գի. 3: Տեսնես, զիմք փաղկապե-լի...:

Էջ 158.— Պատմաւք Երկրորդ Թաքոյն Կորնթացոց.— Հալածումն մեծ և անհաւ-րին յարեալ...:

Էջ 159.— Գլուխ 1.— Պօղոս Առաք-եալ Յս. ի Գս. ի կամօքն Այ. և Տիմօթէոս եղբայր...:

Էջ 215.— Թուղթ Երանելոյն Պօղոսի առ Գաղատացիս.— Գաղատացիքն աշա-կերտեցան Պօղոսի, ոչ ի պահել զպահպա-նութիւն օրինացն...:

Էջ 239.— Թուղթ Երանելոյն Պօղոսի Առաքելոյն առ Եփեսացիս.— Եփեսոս մայրաքաղաք է Ասիացոց...:

Էջ 273.— Թուղթ Երանելոյն Պօղոսի առ Փիլիպպեցիս.— Հալածանք մեծ յար-եան ի վերայ Պօղոսի...:

Էջ 301.— Թուղթ Երանելոյն Պօղոսի Առաքելոյն առ Կաղապացիս.— Կողոսացիքն աշակերտեալ էին Եպափրեայ...:

Էջ 327.— Թուղթ Երանելոյն Պօղոսի առ Թեսաղոնիկեցիս Առաքելաբարդ.— Պօ-ղոս իրրեւ Հալածեցաւ ի քաղաքէ անտի Փիլիպպեցոց...:

էջ 350.— Առաջաբանութիւն.— Իբրեւ ընթերցանի Թեազոնիկեցիքն զկնի աշար դիտողքն առաջին, և ընթերցան ի մէջ ժողովրդեանն...

էջ 351.— Թուղթ Երամնելոյն Պօղոսի Առաքելոյն և թեազոնիկեցիքն Երկարագիր յառաջ 1.— Պօղոս և Սիլվիանոս և Տիմոթէոս...

էջ 366.— Առաջաբանութիւն.— Երանելին Պօղոս, զՏիմոթէոս յղեաց առ Երանացիսն վասն ռմանց...

էջ 412.— Յառաջաբանութիւն.— Վասն Լ՛ր զրէ առ Տիմոթէոս յերկրորդ թուղթին և առ, անն ունիւ ի մօտոյ զայ...

էջ 482.— Առաջաբանութիւն.— Պօղոս Լթող զՏիմոս ի Կրեաէ...

էջ 493.— Առաջաբանութիւն Փիլիմոնի Թղթոյն.— Նախ կարեւոր համարիմ զպատահառ թղթոս ասել...

էջ 500.— Առաջաբանութիւն Թղթոյն Եփրայեցեաց.— Երբայցեաց թուղթս թուի

իւ չիցէ Պօղոսի վասն նկարագրին...

Յետևագոյն յիշատակագրութիւն. — Ք. 1811

էջ 1իմ համդիպակաց պառնայանակին վրայ. մատրագիր.— Անդրիանուպօլսոյ հոգևոյս Առաջնորդի Տեսան Միքայէլ Լարքեպոսի աշակերտ՝ Սաղիմացի Կիրակոս Նուստարեղայոս Մնացականեան, ստացալ զայս հոգևաճ զիրքս Մեկնութեան, ի վաշկս ինձ՝ և յետագայ ընթերցաւք բարեմիտ Լորարց, որ և մաղթի ի հանդիպողաց յիշել զմեզապարտ հանդերձ հայրապետի Գեորգ վարդապետ Լորարքի խնամ, և համայն հոգևոր և մարմնաւոր ծնողք և իմանողքս. և զորք յիշէք յիշեալք ի Դս. Է, յաւուր մեծի առնելին:

Ի Թուին ՌԻԿ և. ի մայիս ժին, ի յԱնդրիանուպօլիս:

Ներքեւր կնիք սեւագրոյմ. փակագիր. — Կերրակոս Վարդապետ, 1256:

412

Ա.— ՀԱՄԱՌՈՏ ՎԱՐՔ Յ. ԱՒԵՏԱՐԱՆՁԻ

Բ.— ՄԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ.— 1

ՅՈՎՀ. ՈՐՈՏՆԵՑԻ

ԱԿՅ

ՌՄՀԷ = 1828

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 24 x 18 x 2: Էջք 198: Հանդիմանք յաւ: Թուղթ սպիտակ, սուրճ: Գրիչ՝ Եսրայիլի ԲՅՆ. Ակնցի՝ Գրութիւն՝ բնականեր կարմիր, զկնայիւններ մասամբ կարմիր, կապոյտ, մնացեալը սև մկանով, միասին, 29 տող: Նոտր չկապիր: Համաստապարտիւնք բաւական առատ: Ուղղադրութիւն թերի: Կարմրակեղծ ուռուտ զծեալ Յ. Աետարանիչ և արծիս, էջ 40: Կաղմ կիսայաթ խաւարտեալ, անարուեստ:

Հակաս.—

էջ 1.— Վարք երանելոյն Յանանու Աետարանիչի, որբանեայ աշակերտի Տեսաւք մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Երանելոյն Յանանու Աետարանիչի զատուածային ժառանգութեան զմարչիկսն հաղորդակից առնելն, ևս որ կրեաց նախատին ի կատարաւորեց և ի հրէից:

Ատաւոր յամենից օրինակ տալոյ Մարտիրոս զպրիս, ներ յայսմ թղթով մեծաւ բազմաւք առ զմաղրեցի:

Ի հայրապետութեան Տեսան Դուկոս որբանաւոր կաթողիկոսի ամենայն Հոսոյ:

Ի Թուականութեան մերոյ ՌՄԼԶ [= 1787]ին և ամսեանն Փետրվարի 12ին, և սոյն օրինակս զրեցաւ ի քաղաքն Կատանդիանուպօլիս ի յամենից. ի Թվականութեան մերում հաղար Լրկու հարիւր ռոստուն և Երկուսին [= 1793] օգոստոսի իէին:

Ա.— ՀԱՄԱՌՈՏ ՎԱՐՔ
Ծ. ԱՒԵՏԱՐԱՆՁԻ

Էջ 5.— Գնացէ՛ք այսուհետեւ աշակերտեցէ՛ք զամ. հիբրամաս սկստեցէ՛ք գնատ առնու ձօր եւ Որդւոյ եւ Հօգոյն Սրբոյ: Մասնն Առաջին:— Յետ հանրառայոյն Տեառն մերոյ Յսի. Քսի. յերկինս, ժողովեալ սբ. կուսակցոյն ի միասին յեկմ. ժողովալու: Թեամբ պահելով դրանք Տեառն եւ լուսաւոր. վարդապետութիւն նորա պահօք եւ աղօթիւք: Եւ յետ ժամանակ ինչ անցանելոյ՝ եղև զնալ նոցա ի ձորն Գեթսեմանի... — Հմմտ. Անի. Գիրք Առաքելականք, էջ 190, Ա. որ:

Էջ 7.— Մասն երկրորդ.— Եւ ի զնալն մեր յերուսաղէմէ յԱսիայ... Վերջ.— ... Ապա ուրեմն յայտնի է թէ Յոհաննէս առաւել ցուցանէ զԲ. Ած.ութիւնն, քան զայլ Աւետարանիչքն՝ վստմորոյ Ածարան կոչի. եւ Քի. փառք յաւիտեանս ամէն:

Բ.— ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
Յովհ. Որստմեցի

Էջ 32.— Յատաբարմութիւն Աւետարանի Յսիմնու եւ Ամխացուցումն Մեկնութեան բարբ զլիտյ. օգնեա Յս. և զսկզբնալս կատարեալ.— Զի թէպէտ Դ Աւետարանիչք, սակայն Յոհանս առաւել յայտնի է աստուածային դրժոյնն...

Էջ 41.— Էի սկզբամէ էր քանն եւ քանն էր: Բազում սկզմունս աշխարհի. նոքա որպէս սկզմունք արարչականք երկնի եւ երկրի, ըստ Մօսիսի...:

Յիշատակարան Սրբոյ Մատնինս.—

Էջ 189.— Յանուն գերադուենից Ամկուսաւորք երբորդութեան եւ միոյ Ած.ութեան ձօր եւ Որդւոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ երկրպաղութիւն փառաբանութիւնն զոհուութիւն անդրաւ. յաւիտեանս ամէն:

Որ իւր անհուն դուռութեամբ եւ անշափ ողորմութեամբն ետ կարողութիւն մեզ նուաստեցս զսբ. եւ աստուածային տոտադիւն եւ ի լոյս ածել զհնացեալ եւ զհաղուսդիւն մատեանս, բազում աշխատութեամբ եւ սերտ սիրով աւարտեցաք, օղնականութեամբ անարատ ծնողին իւրոյ՝ եւ բարեխօսութեամբ Սրբապան Վարդապետին Յո-

հաննու Որոտնեցուն՝ որ եւ ինքն մեկնեաց զսա կարճատոս եւ համեղ բանիւ:

Որ եւ կուչի սա Վարք գրանկարծութեան՝ եւ Մեկնութիւն Յոհաննու Ածարան Աւետարանին, զոր առաջն Լուսք զՍքանչկարգութիւնն եւ յետոյ զՄեկնութիւնն: Վասնզի յոլով ժամանակաց ցանկալի սորա՝ Տէր ետ եւ լցոյց զփափաք սրտի իմոյ եւ լցոյց զսիրտ եղիկոյս լալում ուրախութեամբ. զի կարի եւ յոյժ փափաք տնէյի սորա. որ յունկանէ լուեայ էյի եւ ոչ ականատես. ահա այժմ տեսի եւ հոգաւած եւ անարժան ձեռամբս զերցի, ըստ կտրի իմոյ եւ խնամարկութեամբ Հոգոյն Սրբ. զի իմն արժան եղև սա եւ յիշատակ հիւրոյս եւ ծնողաց իմոց:

Եւ եղև վաղճան սոյն հոգելից բուրաստանիս ի հայրապետութեան ամ. Հայոց Տեառն երիցս երանեալ երբեմ Սրբապան Կաթողիկոսին, եւ Սրբոյն Սաղիմայ Տեառն Դարբիէլ Վարդապետին, եւ յԱլկնայ քաղաքիս տեսուչ եւ Առաջնորդ Յոհաննէս Ածարան Վարդապետին, ընդ հովանեալ Սրբ. մեծաշուշակ վայելչակերտ եւ յուսանկար եկեղեցոյ Սրբուհոյ Ած.ածնին, ի թուականս մերոյ ՌՄ Հէին եւ ամսանն մայիսի Լին:

Վասն որոյ ցանկացող եղէ սոյն որոյ մատնելիս մեղապարտ եւ անարժան եւ ոտից կոխան եւ եւս ձեր ամանեցունցդ պատրաստի ծառայ իբր Յարութիւն երեցն, որ միայն ունիմ զձեւ. քահանայի եւ ոչ զդործն. որ եմ ի քաղաքէն յԱլկնայ եւ ի դիւղէն Կամարակապու. հանդուցեալ տէր Յոհաննէսի որդի, որ բազում ջանիւ եւ աշխատութեամբ զերցի զսա՝ որ քաղցր է ճաշակողաց բիրն. զբարեկից խորտիկ, եւ լսողաց է տխրժակ: Եւ եւս սղաչեմ զպատուական հարցդ եւ սիրելի եղարացդ յորժամ զօրոտութեամբ մի աշխատ անէ՛ք զիս եղեկիս թէ վանկին եւ թէ բառին եւ զբաղարձին, եւ կամ ի բանն, զի ըստ օրինակի զաղարարին զրեցաք. զի բանն ընդ բանին խառնակելով եւ վանին ընդ բանին, հաղիւ կարացաք տեղեկանալ եւ զատել ի միմեանց: Վասնզի ոչ եմ ուսեալ ի վարժապետէ եւ ոչ անիմ արհեստի տեղեկութիւն, այլ խնամարկութեամբ Հոգոյն Սրբոյ է: Ոնդրեմ որ ձերն աստուածապարզեւ իմաստութեամբն զտորա

թերին լցուցանէ՞ք և և դաւելորդն բոտնույք, ղի՞ դոյ նկանակ չացի, որ ունի ալրեցեալ. ոչ թէ զլորտրովին նկանակն անպիտան համարին և արուսքս ընկենուն, այլ զայլեցեալն ի լոյս բառնան և և զմնացեալն ճաշակեն, նոյնպէս և սա :

Եւ արդ խնդրեմ և դարձեալ խնդրեմ ի վայելողացոյ այսմ սեղանոյ յախորժաճաշակ յարդարելոց յիշատակել ի արժանաւայց աղօթս ձեր՝ զծնողսն մեր որ և և հանգուցեալ են առ Քա. , զպապն իմ տէր Թարութիւն և և կենակիցն իւր, և և զհայրն իմ տէր մահտեսի Թահաննէսն և և սորին կենակից մայրն իմ Բրաբրոնն, և և զեղբայրն իմ վաղահաս տէր Եակոբն և և Եսային, և և զօրեղբայրն իմ Աթանասն և և Թեաթորոսն և և իւրեանց կենակիցքն և և եղբորորդին իմ Եարութիւնն, և և քիւրքն իմ Բերաբէն, Խուսարն, Մարանն, Ճուհիստանն, և և զայլ ամ. ննչեցեալսն մեր, յիշողոյ յիշեալ լինիջիք :

Եւ զկենդանիքն մեր տէր Ղուկաս քահանայն եղբոր որդին իմ, և և զտէր Բարդղիմէոսն նորընծայ, և և որդեակքն իմ Թահաննէսն, Մարտիրոսն, Թադուհին, Բրաբրոնն, և և զայլ ամ. արեանատու մերձաւորսն մեր միով Հայր մեղայիւ յիշեալիք :

Հիւսկ եղոյ յիշեցէ ի Տէր՝ Հազարենց

հանդուցեալ պարուն Խաշատուրի որդի հանձարիմաստ տիրացու Նիկողոսն. ղի բազում հոյս տանէր առ մեղ՝ վասն բառի և և բանի, և և բազում անդամ ստիպէր զմեզ ի կատարումն վաղճանի, զհոգութիւն և և փառք ի կատարն հասուցանող արարչին :

Եայտ լիցի իմոյ հիգոյս հոգեկից եղբարց իմդ, որ այս հոգեւոր բուրաստանս ոչ ամ. ուրեք գտանի, բաղձանք հոգոյ ընթեռնուր, սակայն ոչ խնայելով մեր սիրելեացոյ, դուք և և պարտիք քան զհափն աւելի խնամարկելով պահէք, ոչ կեղտոտէք, և և ոչ պատահէք զթուղթն, և և ոչ դողամիտ մտօք պահէք և և դողանայք, և և ալ լոց վաճառէք և և զբաւ դնէք. եթէ ոք զայս առնեցէ՞ ի մաննասուրբ Երրորդութենէն և և իննեակ դասակարգութենէն, երկոտասան առաքելոց, քսան և և չորս մարդաբէից և և երեք Սր. Ժողով հայրապետացն և ամ. սրբոց երկնաւորաց և և երկրաւորաց և և իմոյ կարգիւս իշխանութեամբն եղիցի անիծեալ և և նզովեալ հոգով և և մարմնով, պատիւն Կայնի առջէ եօթնապատկ և և մասն Թուգայի և և խաչանուաջն մասնակից եղիցի և և ահեղ ատենին Քա. ի պարտական լիցի, Եւ եթէ ոք սիրով պահէ և և խնամարկէ օրհնեալ լիցի ի յԱ. և ամ. սրբոց նորա Ամէն :

413

ՏՕՆԱՊԱՏՃԱՌ.— 6

Երգմկա ?

ԺԴ. Դար ?

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 24×16.5×8: էջք 912: Հանգահանք լաւ. նորագութիւն կրած: Թուղթ բամպակեայ, դեղնորակ: Գրիչ՝ Կարապետ Երէց: Գրութիւն՝ Խորագիրները և և սկզբը նասառեբը կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկսին, 40 սող: Բաղդադի կանոնաւոր: Խորանազարդ միագոյն, մութ կարմիր, էջ 7: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Տէրացու Արեղայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1-2, մոր թուղթ, դատարկ, իր պաշտամոյս :

Էջ 3, գամեզմ բամբր գրուած տարբեր գրիմներով. կարեւոր յիշատակագրութիւն մը կը գետեղեմք իր կարգին :

Էջ 4-6, դատարկ :

Ա.— Պատմա Պալքի և և Յակովբա. — Սկիզբն առանից և և հոգեւոր ուրախութեանց ամենայն հաւատացելոց, է՝ առան մընը—

ևան եւ Յայտնութեան Տն., զոր սկզբուն-
չաբն կամեցաւ խանութեան(այլ զեն դտեալ
իւր զանիծեալն Արտեմոն...:

Բ.— էջ 17բ.— Յոնիսմէն եղկկանցն
արարեալ յարմարութիւն բանից ասաց-
ումսն ի թագաւորութեան Գրացս, Յաղագս
Դաւթի Մարգար.— Եւ զղջացաւ Տէր զի
թագաւորեցոյց զՍաւուղ: Աստուածային
լիութիւնն պարզ է եւ անյաւազական եւ ար-
տաբոյ յայսպիսի կրից որ ի մարդկային բը-
նութիւնն գործի...:

Գ.— էջ 36ա.— Սրբոյն Ստեփաննոսի
նախակայի.— Աստուածադարձ շուք
ուս(ւ)նիս լուսակազմ երեւմամբ իւրով...:

Դ.— էջ 48բ.— Պատմառէ Առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պաւլոսի.— ՅԱժարար սքան-
չելեացն բազումք են զոր իմանամք եւ բա-
նիւ ասել անկարեամք...:

Ե.— էջ 55բ.— Պատմ. Յոնան. եւ
Յակ.— Ածարաման ունէր պատուէր
իւն. ...:

Ձ.— էջ 64բ.— Եւ էր ընդ եղբարցն:
Ի Մեկնութեանն ներսիս Լամբրամացոյն.
— Ու հայրդ ես որոց ի վեր ճան զերկինս...:

Է.— էջ 77բ.— Յոնիսմիսի եղկկանցն
աշակերտի գրաց Ասացումս յաւուր Մնընդ.
եւ Մկրտութեան Գի. Այ. մերս: Եւ ի խոր-
հուրդ միաւորութեան տաւնցն: Ի սրբոցն
ժողովեալ բանից ի մի յարմարութիւն.—
Յաղագս Այ. եւ աստուածային իրագործու-
թեան խաւսել բազմալի է բնուից բանա-
կանաց...:

Ը.— էջ 98բ.— Մեծի աւուր Յայտնու-
թեան ձրագալուցի.— [Ը]ստ Ածարած
նորոյ արարչութեանս...:

Թ.— էջ 106ա.— Ի բանն Յովնաննու
Աւետարանիսն որ ասէ. ի սկզբանէ էր Բանն.
— Գանդի Այ. երեւումն իմանալի արեգակն
ծաղեաց...:

Մամօթ.— Վսեմ եւ վայելուչ հայկա-
բանութեամբ յորս երեւին հետք բանից Գր.
Ածարանի եւ Սարգսի (Սաւալանեան,
Ցուցակ, էջ 286):

Ժ.— էջ 127բ.— «Եւ ի ծնանեն Յի.
ի Բեթղէմէմ շրէստանի, յաւուրս Հերովդի
արջայի»: Նախ զեղանակ ծնըղեանն, եւ
որ նովաւ լինելոց էր փրկութիւն...:

Ժա.— էջ 134բ.— Առաջին աւուր Եը-
նըղեանն եւ Մկրտութեան Գի. Այ. մերոյ.

— Տաւն ուրախական խնրիւք կատարին է
մէջ զբխառնից...:

Ժբ.— էջ 140ա.— Ի Մատթէսի Աւե-
տար. Ասէ. Յայն ժամ գայ Յս. ի Յարդ.—
Ածարանիքն ոչ ըստ մարդկանցոս բե-
րին...:

Ժգ.— էջ 145ա.— Ի Մատթէսի Աւե-
տարաւ.— Գիրք լինելու Յի. Բի. որդւոյ
Դաւթի, որդոյ Աբրահամու: Զինչ խաւսի
Աւետարանիչս...:

էջ 161բ.— Երկրորդ աւուրն պատմաւ.
— Երկրորդում աւուրն ձգեցաւ հաստա-
տութիւն...:

Ժդ.— էջ 163բ.— Ի բանն որ ասէ.
Քս. ծնեալ լինի.— Ածարայտնութեան
խորհուրդ յայտնապէս զարդեալ...:

Ժե.— էջ 178ա.— Երբայդ աւուրն.—
Երկրորդում աւուրն բուսոյց երկիր առանց
մշակութեան...:

էջ 193բ.— Յեքայեցեաց Թղթոյն.—
Բազում մասամբք եւ բազում տարիա-
կաւք...:

Ժզ.— էջ 205ա.— Զարբարդ աւուրն
արեւմութիւն.— Ի չորրորդում աւուրն ա-
սացաւ լինել արեւգական եւ այլոց լուսաւո-
րաց...:

Ժզ.— էջ 220ա.— Հիմկերարդ աւուրն.
— Յաւուրն հինկերորդի հրամայեաց Ած.
Ղուրցն ծնանիլ...:

Մամօթ.— Լուսանցքներու վրայ յա-
ջորդարար նշանակուած են, Ստ., Ոսկ.,
Նան., Յոհ., Եփր., Իզս., Կրդ., եւայլն:
Նմանապէս այլ տեղեր:

Ժը.— էջ 244բ.— Վեցերորդ աւուրն
արեւն.— Ի վեցերորդում աւուրն ստեղծ
Ած. զմարդն...:

Ժթ.— էջ 253ա.— Երկերորդ ա-
ւուրն է.— Յեւթներորդ աւուրն հանդես.
Ած. յամ. գործոց իւրոց...:

էջ 257բ.— Այս աշխարհագրութիւն.—
Եւ հրաման յղոստոս կայսերէ աշխարհա-
դէր առնել...:

Ի.— էջ 261ա.— Ութերորդ աւ.—
Յոթերորդ աւուրն հրամաէ ժողովիլ ի
Մր. Յարութիւն...:

Իա.— էջ 291բ.— Ի փոքրաւորի ամ-
առ որ ար ժի ժողովին ի Մատթան ի Բա-
ղաթի ի խորհուրդ Բաւառներարդ Տն. մե-
րս: Սգ. տնսին ամենայն ծագք երկրի.— Ի

յալ մեծի թաղաւորի ո՛չ միայն երեւելիքն
եւ ճոխքն խնդան... :

Իդ. — էջ 301ա. — Պատմաւ ասացեալ
վասն Առաքաւարաց Պառնոց. — **Յորոյք են**
բանք վասն այսր պահոց...

Իդ. — էջ 303. — Երիցս Երանելի Սբ.
Վարդապետացն Յանանու Ոսկեքերտումս եւ
Եփրեմի եւ Ամանիայի Ասացեալ ի Յովնան
Մարգարէ. — **Մարգարէիցն նախատինս դը-**
նէին խորայնացիքն...

Իդ. — էջ 310ա. — Յաւուր Բարեկեմ-
դանին. Ասացեալ Պատմաւ վասն Ազուհա-
ցիցն. — **Պորհուրդ Եկեղեցւոյ նման է**
յանման ծածկելոյ...

Իճ. — էջ 321ա. — Յազուհացից կար-
գեմ ամենայն աւուր եղեալ. — **Ճրայ մար-**
մնոյ ակն է...

Իդ. — էջ 327ա. — Տեսութիւն Յառա-
փելոյ Յաղագս Պառնոց. — **Եւ զայս պիտա-**
լիք վասն ժամանակիս, զի այժմ ժամ է
մեզ ի ճնոյ դարթեալոյ...

Իլ. — էջ 332ա. — Տեսութիւն ի մար-
գարէն Եսայի, ի յերկրորդ կիրակէն. — **Տէր**
ողորմեաց մեզ դի ի քեզ յուսացաք...

Իբ. — էջ 344բ. — Նորին Երկրորդ
կիրակ. Պատմաւ. — **Ամենայն կարգ ի նոր-**
դացս ի պատճառ զղման մեղոցեկոցս...

Իթ. — էջ 346բ. — Երրորդ կիրակէին,
Տեսութիւն յեսայեա Մզ. — **Ասաց Տէր**
հաշտեալ եմ ընդ քեզ տառապեալոյ...

Լ. — էջ 357ա. — Զորրորդ կիրակէին
Պատմաւ. — **Անընդհատ զորով ճանապար-**
հացն արդարութեան...

Լա. — էջ 372ա. — Հինգերորդ կիրա-
կէին, Տեսութիւն յառաքելոյ. — **Այսուհե-**
տեւ Լորարք իմ ուրախ լըրուք ի Տէր: Եփ.
Յետ այսորիկ իբրեւ քաջակերեաց եւ զա-
րացոյց զնոսա...

Լբ. — էջ 379ա. — Վեցերորդ կիրա-
կէին: Տեսութիւն Առաքելի Կողոսացոց. — **Զդոյճ լըրուք մի ոք իցէ որ զմեզ կողաւ-**
տիցէ...

Լդ. — էջ 384ա. — Կարգ եւ խորհուրդ
Յարութեամբ Ղազարու. — **Այս տառն զոր**
կատարէ Եկեղեցի ի շարաթու...

Լդ. — էջ 388բ. — Ի խորհուրդ Յարու-
քեան Ղազարու Սրբոց Վարդապետացն
փոքր ինչ յաւելեալ մայիսեղանի ի Յոնանի-
սէ. — **Արուեստք ամենայն յերիս որոյճունս**

բաժանեալ տեսանին. յարարչականն, եւ ի
բնաւորականն, եւ ի զործականն...

Լե. — էջ 406ա. — Խորհուրդ Գալիս-
տեանն Տն. յեմ. յաւուր ռոգոմեանն, եւ ի
բանն զոր այն երանելի Աւետարանիչն Մար-
կոս: Եւ գալ յերիքով. — **Զսուրբ արմա-**
ւենեացս աւր անուանելին...

Մանթ. — **«Է ճառ երկար, պարզ եւ**
վայելուչ ոճով, արարեալ ի Յովն. Գանձա-
կեցւոյ կամ Տարօնեցւոյ» (Ստաւրանեան,
Յուլի, էջ 287-8):

Լդ. — էջ 426բ. — Ի Գալստեանն յովա-
նակա յեմ., ի Զաքարիաի Մարգարէու-
թեմէն. — **Նախ համեմատեալ զուրս զայս**
ընդ առաջին արարչութեան տրեւ...

Լէ. — էջ 432ա. — Մեծի Բ շարքիմ
խորհուրդ. — **Իսկ զատկաւարութիւն պահէն**
զատեալ ի իւրեցն...

Լբ. — էջ 435ա. — Մեծի Երեմիայա-
րքիմ խորհուրդ. — **Իսկ Երրորդ աւուրն ըն-**
թեցողածքն ի Մընդոց լինել...

Լթ. — էջ 440բ. — Մեծի ԳԵ. խոր-
հուրդ. — **Իսկ շորհչարարութիւն երեւել Ած.**
Արրահամու...

Ն. — էջ 452ա. — Ի Մեծի Հինգշա-
բաթի ասացեալ. — **Այո՛ւ աւուր սա՛մանեալ**
կանոնս մեծախորհուրդ է... — **Հմտ.**
Աստ, էջ 295. Ժե ուր ընծայուած է սուրբ
Վարդապետին Վարդանայ:

Ն. — էջ 462ա. — Դարձեալ ի Մեծի
Հինգշաբաթիմ խորհուրդ. — **Իսկ եՇին է**
Երրորդ ժամն ժողովիլն...

Նա. — էջ 464ա. — Արքստակէս Վդ. ի
ասացեալ Մեծի ԵՇին Ոսկուսային խոր-
հուրդ. — **Ած. ապարդեւ շնորհիւ լցեալ որ-**
դիք հաւատոյ եւ մանկունք ուխտի սըր-
բութեան...

Նբ. — էջ 471ա. — Յաւուր Մեծի Ուր-
բաթի Զարաբանաց Տն. մեր եւ Այ.Ս. — **Որ-**
պէս զի մեծ են գործքք Տէր...

Նդ. — էջ 493ա. — Խորհուրդ մեծի
Ուրբաթի. — **Չմեծի Ե աւուր իմաստ տա-**
նեցաք...

Նդ. — էջ 496բ. — Յաղագս Ճրագա-
լուցին Զատկին խորհրդա ասացեալ. — **Զի**
բրպէս տղայ արարածքս յաւելուածիվ հա-
սին ի կատարելութիւն...

Նե. — էջ 503բ. — Զատկին կիրակէին

խորհարդը.— Իսկ ի Զատիկի Կրկնակէն առաւարտուն ժողովին ի Մատուռն...:

Էջ 505-րդ.— Բայց այժմ որ ըստ Յահման Աւետարանին է տեսութիւն քննեցաւ, գոր յարմարեալ է արդիւնական վարդապետ մեր եւ հոգեւոր հայրն մեր վարդապետ զայսմ ի մոյմ յարել.— «Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ որ յԱր. ք: Այս Յովսէփ մի էր ի նախարարացն Հրէից մեծաւորն եւ երեւելի յորդ տան եկեր Զատիկն աշակերտաւ Տէրն...:

Խղ.— Էջ 518-րդ.— Պատմաւք բանիցն Գրիգորոս գոր եւ ասացեալ է ի պահու իմում կացից.— Յետ Զամբարձման Տն. մեքս Գի. Բի. եւ իջման Հոգւոյն Սրբոյ...:

Խղ.— Էջ 530-րդ.— Սրբոյ վդ. ին Գրիգորոս ի Ար. Զատիկն եւ ի կենսաբեր Յարութիւնն Տն., միարամուրեալքն Աւետարանացն բանից. եւ բացայայտումն կամանն եղաբերից.— Այսաւ յարեաւ Բա. ի մեծելոց եւ յարոց ընդ իւր զիմալանդեալ ընտրեալս...:

Խղ.— Էջ 555-րդ.— Մեծի աւար ԵՇ. Բասացուածոց Ար. Զարմ մերս վարդան վարդապետին եւ վարդապետին վահրամալ կիլիկեցոյ ի մի ամեղ յարմարութիւն, Ռուստ Բոհանմիսի եղնկալեցոյ.— «Յետ սեցաւ Տէր ընդ Մովսիսի եւ ընդ Ահարոնի յերկրին եղեպատացոց եւ ասէ. Ամիսս այս Լիդիի ձեզ սկիզբն ամսոց առաջին եղեցի յամիս տարոյք: Ամայինքն միայն իւրք են եւ ոչ ոք է նմա բաւական եւ ամենեցուն...:

Խթ.— Էջ 582-րդ.— Արքատագէտ վարդապետի ասացեալ ի նոր Կիր.— Նոր է տաւան եւ չքնաղ որ ի սմա են խորհուրդք. նոր, վասնզի նորոյ արարածն է սկիզբն...:

Ծ.— Էջ 589-րդ.— Եւ յետ ութ աւուր զարձեալ էին ի ներքս աշակերտքն...:

Ծա.— Էջ 595-րդ.— Աշխարհամատրամ.— Տաւնիս խորհուրդ ոչ որպէս ոմանք կարծեցին...:

Ծր.— Էջ 597-րդ.— Յաղագս վերացման Տն., ի Դաւիթ Աւետարանն, որ ասէ. քէ մինչդեռ չհաստային ի խնդ.— Ամենայն տաւնք տնարկեականք զոր պաշտէ եկեղեցի...:

Ծղ.— Էջ 608-րդ.— Վահրամա արարած ի մեծի աւր Զամբարձման եւ Ծաղկազարդին.— Անսահմանելին եւ ընտրի. իս-

րին Ած. զառատագոյն բարեկարգութիւնն ոչ ինքեան միայնոյ սեփականեաց...:

Ծղ.— Էջ 620-րդ.— Խորհուրդ Ծաղկազարդին, որ ասի Երկրորդ աղս.— Զտաւան զայս տաւնն ոչ միայն որդիք մարդկան եւ սորորին բնութիւնք, այլ տաւնն վերին զարութիւնքն...:

ԾԼ.— Էջ 623-րդ.— Յաղագս որ յետ Բարութեամ տաւնմք յիսուն աւր, առանց պահոց եւ ծուրն դնելոյ կատարեմք. համդերս Աւետարանչաւքն: Զարցումն եւ պատասխան: Զարցումն առաջին.— ԶԲՆՆՆ պատճառ է յետին աւր պահք եւ տրոմուրիւն եւ ողորմայն աղմուրք...:

Ծղ.— Էջ 627-րդ.— Ի ար. եւ ի հրաւրապատ իշումն Զոգոյն Սրբոյ ի դասս Առաքելոցն: Բարի է Ած. եւ բարոյ ամենայնի արարիչ...:

Ծէ.— Էջ 633-րդ.— Ի բանն Տն. որ ասաց, Եթ սիրէք զիս զպատուիր.— Այս մեծ եւ Երեմի եւ պարզեալատ աւր կերպէիս...:

Ծր.— Էջ 640-րդ.— Յաղագս խորհրդեան եկեղեցոյ. որ զկնի Պենտակոստէին (կատարէին) կատարեն եկեղեցիք Զայստաւանք, ի Դաւթ Զարգրել գաւանդս իմաստիցս.— Ի բաղմոց զանազանք եւ զանխուլ մնալոյ իրաց...:

ԾԹ.— Էջ 644-րդ.— Յացագս Տապանակին խորհրդ.— Եւ արար Բերսելիկ տապանակն յանփուտ փայտից: Այլ յուսափայլեալ անձինք...:

Կ.— Էջ 652-րդ.— Յաղագս Այլակերպութեան Տն. մերոյ եւ Այ.— Երեւելի արեղակն ի ծագելն իւրում ոչ զոք Թողուանր...:

Կա.— Էջ 664-րդ.— Ի մոյմ խորհուրդ վարդապետի տաւնին յԱռաքելոց Մաղովման.— Ուղեղիտեք ի ճանապարհս իւրեանց շատ ինչ տեսանեն...:

Կբ.— Էջ 672-րդ.— Յաղագս Շոգակալին.— Անդրդուրիւն Հիմն Հաստատութեան Կաթողիկէ եկեղեցոյ...:

Կդ.— Էջ 679-րդ.— Ի մնշումն Ած. ամալն առաց.— Ի գերադանց լուսոյն պարծառացն արարածք...:

Կղ.— Էջ 690-րդ.— Ի տաւնի Ար. Խաչին, ի բանն Դաւթի որ ասէ. Արեւմալ Ածազարդ եւ Գս.— Աւրին [Ամ]ենայն իս-

ընկածի և սիրելի գոյություն սերախարարք և տրամաշարժք են...

Կլ. — էջ 655ր. — Մսմուխիլի ասաց-
նալ վասն խաչի տոնին:

Կլ. — Էդեմիշ շուվմա շայրապետի:

Կլ. — էջ 699ր. — Վասն որ ի տառն
Սրբոյ խաչին. յԱռակացն Սոգովումի որ աս-
սե. Կարծեալ երէ մառ քի ելեալ ընդ աս-
տեհի սլիսն կամիցի. — Առակախաւն ի-
մաստուն խրատ զգաւնութեան մատուցա-
նէ...

Կր. — էջ 706ա. — Եւ ահա արք վից
գային ընդ Յամսպարի բարձու. — Անհա-
սանկի են խորհուրդք կամացն Այ. ...

Կթ. — էջ 715ր. — Ի բան Անտարա-
նին որ ասէ. Զի որպէս փա. — Ածաշոյ
արանց առաքելոց և մարգարէից...

Հ. — էջ 729ա. — Յաղագս խորհրդեան
եկեղեցւոյ ասացեալ. որ ասէ. Իմաստու-
րին իւր շինեալ. — Ածաշոյն իմաստու-
թեամբն լցեալ...
Հ. — էջ 729ա. — Յաղագս խորհրդեան
եկեղեցւոյ, մարգարէականն մեզ կոչէ
ձայն... — Համետ. աստ, Թիւ 372, էջ
292. (Կ):

Հա. — էջ 740ր. — Յաղագս եկեղեցոյ,
յԱռակացն Սաղամունի որ ասէ. Իմաստու-
րին իւր շինեալ. — Ածաշոյն իմաստու-
թեամբն լցեալ...

Հր. — էջ 749ր. — Վասն եկեղեցւոյ
ասացեալ ի Տեսլիքն Յովնանու Անտ. —
Եւ նոյն մեծ Երեւեցաւ յերկին...

Հլ. — էջ 759ր. — Ի բանն Յովբա որ
ասէ. Երկիր եւ ի մեամէ ելցէ հաց. — Վե-
րադոյն ասաց թէ նիւթք պատուականք
յերկրէ կանեն...

Հլ. — էջ 764ա. — Տապմանկին ասալ.
— Բազմաց ի Հերրոյեցոցն և յմատոցն
կեկեալ ի Հաւատ...

Հե. — էջ 775ա. — Ի Տիմոթեա Թրդ-
քոյն. — Ձայս գրեմ առ քեզ ոչ իրր թէ չու-
նիցիմ ակն...

Հզ. — էջ 776ա. — Ի Կորնթացոց Թրդ-
քոյն. — Զի ճառ խաչին կորուսել: Ոչ ճար.
տարութեամբ րանից...

Հէ. — էջ 780ր. — Սբ. խաչին Զորեմ-
շարաքին, Վարդամ Վարդապետի ասաց-
եալ. Այլ քս. եկեալ քահանայապետ. — Ի
զերազանց լուսոյն պայծառացան արա-
րածք...

Հը. — էջ 790ա. — Եւ ելեալ Յս. ի
կողմանս Փիլիպոս Կեսարեան հարցանէ

ցաշակ. — Եւ ելեալ Յս. Պարո և արժան
է իմանալ...

Հթ. — էջ 798ա. — Սբ. խաչին Հիւզ-
շարքի ասուրն. Անտարալ. — Ձայնում
ևս ցնա ի ձեռս ցի ի խաչ կանեցէ...

Ձ. — էջ 819ա. — խաչին շարաքն ա-
ւուրն. ի Փիլիպեցոց Թրդքոյն. — Ձայն
խորհաց իւրաքանչիւր սք ի Հէնթ...

Ձա. — էջ 823ր. — Մաղագս հիւմնար-
կարեան եկ. — Վէժ անտոյ և անկու
կանդեալ ի մէջ խորանին...

Ձբ. — էջ 823ր. — Պատմութեան եկեղեցւոյ
արքին. — Մըտանեն յերկրոյն ի Հրա-
կունի...

Ձլ. — էջ 827ր. — Պատմութեան մաւակաւ.
եկե. — Քարոյն ճմարտութեան Սր. Լու.
սաւորելն Գրիգորիւ...

Ձլ. — էջ 828ր. — Պատմութեան Շոգակա-
ւին. — Քս լոյս փառաց որ ծաղկեցար Հա-
յաստանաց...

Ձե. — էջ 829ա. — Նաւակաւեաց Խա-
չին. — Մեծ է իմաստութիւն յաղագս պո-
հոց և նաւակաւեաց...

Ձլ. — էջ 832ա. — Պատմութեան Վարդա-
կաւ. — Վարդալ Ուշին ասա զդիտն
Պատրոնիկէ...

Ձէ. — էջ 833ա. — Դրաստ ասացու-
ծոյ ի բանն Նաեա որ ասէ. Այսպէս ասէ
Տէր. Ահաւարի զմեռ եւ ի կիւմուն Սիովի
վէմ արգամապատիկ. — Սերելի կղիցի
մեզ այսպիսի առն րանիս խրախանալ...

Ձը. — էջ 836ա. — Այլ կարգ ասաց-
ուածոց տաւից, յԱռակացն Սաղամունի ծը-
նընդի. — Տէր ստացաւ դիւս սկիզբն ճանա-
պարհաց իւրոց...

Ձթ. — էջ 840ր. — Զի զս. ի նմա Հոյի
մտաւոր, սր. միածին Կանխա խոստացու
պատմել մեզ...

Ղ. — էջ 845-6. — Ի տաւնի Վարդա-
ւառին, Ներսիսի Լամբր[ոյն]ացոյն Մեկ-
նութիւնի ասացուած. — Ուրախ լըր երե-
տասարտ ի մանկութեան քո...

Ղա. — էջ 851ա. — Յաղագս եկեղեցւոյ
խորհրդեան, յԱռակացն Սաղամունի. Ներ-
սիսի Լամբ. — Իմաստութիւն չինեաց իւր
տուն...

Ղբ. — էջ 857ա. — Աշխարհամարա-
նի, եւ Տեստմանի ասա, յԱռակայն Սա-

զովմ. : Պատուհան ղՏէր է քողոց արդար վատասկոց, եւ հան նմա պտուղ... :

Ղ. — էջ 858ր. — Վետական Գայրու-
քիւն : Մատաղի եւ Տեառնականի. — Երրորդ-
դական մատանան Մովսիսական զրոցս
ուելի... :

Ղ. — էջ 863ր. — Յաղագս Աբ. Հը-
ռիփսիմեանցն ի ճշմարիտ մատնագրացն
յուսաց գտիլ Մովսէսի հարեմացոյ. վասն
Արքայ Հռիփսիմեանցն զոր քաղել համա-
նաւտեցի Ռուստոն Յռնա[մեւն] Եզնի[ացի].
— էր Սուրբն Հռիփսիմէն է տոհմէ Ազոս-
տոս Կայսերէ է նոյն ցեղէ եւ Սուրբն Գա-
րիւն... :

Ղ. — էջ 872ա. — Արքայն Գրիգորի
Հայոց Լուսաւորչի Պատմութիւն Համա-
նաւտ եւ քիւլ չարչարանացն եւ կարգ է
գրոց պատմագրացն կարճառատել Յռնա-
միսի Եզնիկացոյ. — ի յիշատակ իա եր(ո)ւ
նահապետէ Աբրահամ, որ յետ Սառայի առ
կին զԿենտ[ուրա], յորմէ ծնաւ զորդի եւ ար-
ձակեաց յարեւելս... :

էջ 879ր. — Արքայն Գրիգորի Գիւս
Յշխ. : «Եւսկ արդարն եթէ հասցէ է վախ-
ճանիլ է հանգստեան եղիցի : Զի արդարն
աստ տառապի եւ չարչարի եւ յետ մահու
նպաստէ հանգստեան... :

էջ 881ա. — Աբ. Գրիգորու Ելն ի վի-
րապ. : «Յայնժամ կացցէ արդարն ըս-
տոմ համարձակութեամբ հանդէպ ինդկաց
խրոց... :

էջ 882ր. — Յաղագս տաւնից Արքայ
Թագաւորաց :

Ղ. — էջ 884ր. — Յաղագս Արքայ
Հայրապետացն ի քան ՏՅ. որ ասէ. Ես
հմ Հովիւն քաջ : Ի սրբոց վարդապետացն
բանից յարմարեալ. Յռնամիսի Եզնիկացոյ,
ի խնդրո վարդապետիմ Մոնիփաննոսի. —
Սիոմիսի վերնոյն, եւ համայնից մաւրն երա-
մից սրբոցն ազատածին դաւանին եւ որդին
հապելի... :

Ղ. — էջ 905ա. — Յաղագս մայիս-
հարցն. — Նախահայր ասի Աբրահամ... :

Ղ. — էջ 906ա. — Խաւսեցաւ. Տէր ընդ

Մովսիսի եւ տէ. Առ քեզ խոսի ահա-
լուն... :

Ղ. — էջ 907ր. — Յաղագս Մարգու-
րտից. — Ասէ Յս. ամ. մարդարէք մինչեւ
զՅովսէնէս... :

Ղ. — էջ 909ր. — Յաղագս Երկնաւան
Առ. : «Մանչալու ասէ տեսնողն... :
Յորժամ արբին յողովուրդն զՍուրբ քաղց-
րացեալ է ձե [շարունակութիւնը կորած] :

էջ 911-2, դատարկ, մոր քույր, իոր
պահպանակ :

Մամր յիշատակագրութիմ գրչի կը
դտնուին շատ մը դուրսնեւու վերջը. կ'առ-
նենք մի քանի նմոյշ կարեւորներէն :

1. — էջ 220ր, մամր քույրագրով. — Բս.
Ած. է զոր միւսանգամ զարտաւանդ զողոր-
մութիւնդ զոր պարգեւեալ սր. եւ ընտրեալ
ՔՀ. ին Տիրացուին, եւ ինձ մեղապարտի
Կարապ. զձաղրի. ամէն եւ եղիցի :

2. — էջ 332ա. — ՏՏիրացու Աբեղան
եւ զսրբացեալ Հողին եւ զԳր. Երէցս յիշեցէ
ի յաղաթն ձեր ով եղարք իմ սիրելիք :

3. — էջ 530ա. — Տէր Ած. ողորմեա
նորոգողի սորա Տիրացու ՔՀ. ի, եւ մեղա-
պարտ զձողի Կարապետի, ինքն որ առատն
է յամենայնի, եղիցի եղիցի :

4. — էջ 555ր. — Տէր Ած., սր եւ հրա-
շալի զոր յարութեամբ ողորմեա ստացողի
որ. զրոցս Տիրացու կրանաւորի եւ Կարա-
պետ մեղուցեալ եւ անարժանի, զձողի,
որ բաղում աշխատանաւ զրեցի :

5. — էջ 663ր. — Տէր Ած., որ է Թս-
լաւր երեւեցար աշա., ողորմեա Տիրացու
Արեղի եւ Կր. զրազրի, եւ յիշելոցս ձեզ եւ
մեկ ողորմի ամէն :

Եւնոմագոյն յիշատակագրութիւն. —
թկ. 1721

էջ 3, եիմ շեղագիր. — ՉՏճնապատեալ
դերքս եղի յիշատակի ի Սր. Բաղաւոյ յեմ.,
ի Սրն. Յակոբ, եւ Գրիգոր մեղապարտ
վարդապետս՝ աշակերտ Տն. վարդապետ,
վարդապետի Բաղիշեցոյ : Խնդրեմ յիշել ի
Տէր, ի Թվ. ՌՁՀ ամէն :

414

ԲԱՆԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆԻՐ. — 3

ՄԻՆԻՐԱՐ ՍԱՍՆԵՅԻ (1821)

Մեծովայ վանք

1334

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 24 x 16 x 6: Թւրթք 250: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հաստ, բամպակեայ: Գրիչ՝ Գրիգոր Արեղայ: Գրութիւն՝ սեւ մէլանով, միասին, 22 տող: Բուրդեր վարժ: Դուռնաւոր լուսանցադարձ և պիտառաք իւրաքանչիւր քարոյլ սկիւղը: Կաշեկայտ տախտակեայ: Ստացող՝ Մխիթար Արեղայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. 1-6, Պարզառամարի մասն, քառ. մը էջ դրուած Առաղոյն, ուղղանկիւն չըլ՝ չաղիւններու մէջ, որուն ներկը տեղ տեղ կերած է թուղթը և փոփոխուած: Թղ. 3ա էայ հետեւեալ յիշատակագրութիւնը կանոնաւոր բոլորովով:

Չմեղուցեալ յամ.ի գոտաւորապէս սակաւ դժիւ դէտած սպասաւոր ո՛չ բանի, ալլ մեղաց, խողովիւն խնդրել ի Բ.Ղ. մաղթանք հայցեմ: Գրեցաւ ի Սր. Ուխտա Աղթամար ի թվականութեան հայոց ՊԼԷ [— 1388], յետ չարարատին Լանկաթումուրի միով ամաւ:

Թղ. 7ա. — Առացեալ Մխ. վղ.ի, քէ գի՞նչ է պատճառ մարդեղութեան Բանին Այ. Տճ. Յի. Գի.: Եւ քէ հարկ էր եղանիլ Տճարեմութեան խորհրդայ որպէս եւ լի մեղութիւն արարածոց զի զկատարումն ի հանդերձեալն եւ ի մշտնջենաւորն ունի, եւ ո՛չ որպէս մամբ ասեմ քէ կարողութիւն գոյր Միածնի Որդւոյն Այ. յերկինս երկնից գայլ՝ եւ անտաւտ ի ստորինս իրաշարժել անամց այնք ամեմայնի գոր ինչ յաշխարհի կատարեաց: — Հմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 147:

Բան Ա. — Առաջին բարի բնութեամբ և պատճառ բնաւին եղեւոյ զԱՅ. և զՏէր իմացեալ գոլ զարարիչն ամենայն արարածոց...:

Թղ. 48ր. — Նորին Մխ. վղ.ի ասաց-

եալ յաղագս միաւթեան բնութեան եւ ներգործութեան կրից մարգացելոյ Բանին Այ. Տճ. Յի. Գի. ուղղափառ դաւանութեամբ ըստ սրբոց հարցն անողոյ: Եւ քէ ո՛չ է երկուս բնութիւնս, կամ երկուս մեղութեան յիշումն կրից որոշեալս ըստ երկարութեան և քանակութեան:

Բան Բ. — Բանն ԱՅ. Որդին Հաւորեալն մարդ Յս. Գո., որ ևս զանձն իրական ընդ ամենեցուն...:

Թղ. 65. — Նորին Մխ. վղ.ի ասացեալ քէ որ ինչ ի բնութիւնս մեր անկարելի է հարկաւորք եմ, այնմէքիլ արարչին արարածոց Տճ. Յի. Գի. կարելիք էմ և կատարեալ:

Բան Գ. — Ծնանկն եւ մեռանկն և յառնեն ի մեռելոց, մեռումս բնութեան հարկաւորք են...:

Թղ. 73ա. — Բան Դ. — Նորին Մխ. բանախօսի, վասն Յի. ԱՅ.ութեանն. — Յաղապս Յի. ԱՅ.ութեան ամենազակեալ յԱՅ.աշունչ պատգամաց...:

Թղ. 77ր. — Բան Ե. — Նորին Մխ. բանախօսի յաղագս կատարեալն կրից Տճ. Յի. Գի. մարգացելոյ Բանին Այ. — Եւ արդ ահաւասիկ պարտիք աստանաւոր սակաւ ինչ յիշատակել...:

Թղ. 88ա. — Բան Զ. — Նորին Մխ. յաղագս պարզ պատարագին եւ մեղաւաճիչ խորհրդոյն Գի. Այ. — Ներգործական դաւութիւնք աստուածային հրաշքն զորս արար Որդին Միածնին...:

Թղ. 113բ. — Բան Է. — Նորին Մխ. ատ այնքիլ որք խմբ եւ ջուր արկանեմ յանաւոր խորհուրդ սրբայ պատարագին. — Որք միանգամ ճշարտութեանն սիրողք իցեն...:

Թղ. 123-4. — Նորին Մխիթ. վասն քանանայական զգեստոց: — Բան Ը. — Ընդդիմաբանութիւն ատ ի յոմանց եղելոյ յաղագս քահանայական հանդերձից...:

Թղ. 132բ. — Բան Թ. — Նորին Մխ.

բամախիս յաղագս երկարդի գալստեանն Տն. Յի. Քի. Որդւոյն Այ.— Հուսատք են տակ մեծն Պապոս յատեցելոց իրաց հաստատութիւն...:

Թղ. 146ր.— Բամ ժ.— Նորին Միս. վամ խոստովանութեան մեղմուաց.— Ճըմարիտ եւ հուսատի է սահման խոստովանութեան մեղմուաց...:

Թղ. 163.— Նորին Միս. վդ. ի յաղագս սորոմածութեան եւ աղքատսիրութեան... Բամ ժԱ.— Չորդորմածութեան զգիտութեան իրաւոր յաղագիտի իմացաք զոյ, եւ յիւրտի իսկ...:

Թղ. 223ր.— Նորին Միս. բամախիս ի բամ գոր խաւսեցաւ Տէրն առ Նիկողեմոս եկեալ առ ճալ ի գիշերի. Ոչ աք ել յերկինս երէ ոչ որ էջն յերկնից որդի մարդայ որ էն յերկինս.— Բամ ժԲ.— Վաղ ուրեմն տապեալ եղև ի մէջն եթէ աստուածային էութիւն բնութեանն ոչ ի թիւս ժամանակաց յալի, եւ ոչ ի տեղոյն ուրեք բովանդակի...:

Թղ. 231ր.— Բամ ժԳ.— Նորին Միս. ի բամ ստաքելոյ. Այլ արք Քս. յարեցեալ է ի մեռելոց առաջին պտուղ ճնջեցելոց.— Ի ձիւս շնորհաց աստուաղիս պարկեաց չորդոյն Սրբոյ ապաւնելով...:

Թղ. 238ր.— Բամ ժԴ.— Յաղագս տնտեսութեանն խորհրդայ Քի. Այ.— ասացեալ Միս. վարդապետի.— Խորհուրդք արնտեսութեանն Քի. Այ. ժերոյ...:

Թղ. 240ր.— Բամ ժԵ.— Ասացեալ Նորին Միս. Խարցուսն եւ պատասխանի ամենայն Յուստական կրիցն Տն. Յի. Քի.— Վասն զի դամեանք նուաստական կիրս բնութեամբ ունելով ի մեղ...:

Թղ. 241ա.— Նորին Միս. այլ բամ յաղագս նուաստական կրիցն Տն. Յի.— Յամենայն ներդրածութիւն նուաստական կրիդ կամաւ խոնարհեցաւ Տէր մեր Յս. Քս. ...:

Յիշատակարամ Հեղինակի.— ԹԿ.

1321

Թղ. 241բ.— Փառաւորեսցուք զոհաբանական ծայրն զՄիսն Որդին Այ. ըր՝ Տէր մեր Յս. Քս. անճառ հրաշք ներդրածալ կամաւ Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ իմանալեաց եւ զգալի արարածոց: Միրեսցուք զնա յամենայն մտաց եւ յամենայն դարուս

թենէ մերմէ: Զրանս եւ զդործս բարիս պարատեսցուք ըստ հաճոյլից կամաց նուաւ հատուցուք զնուէրս ընծալից զպատու շրթանց խոստովանելոց յանուն նորա, ըրբանական պատարագս հրով հոգւոյն ողբակրեալ, իրարուս փոխարենի մեծադոյն երախտեաց եւ անպատում պարկեաց նուաւ, զի արար զմեզ ըստ պատկերի եւ ըստ նմանութեան փառաց իւրոց:

Իսկ ի լրման ժամանակի եղև բոս նորմանութեան մերում, ասանց մեղաց եւ ասպականացու կրից, ծննդեամբ մաքրակաւնու ի կուսական արդանդէ, այլ եւ կամաւոր մահուամբ իւրով սրով կենդանացաւ յաւով անմահական յարութեանն Գործեալ միւսանկամ զմահանացու բնութիւնս մեր բոս նմանութեան անմահական յարութեան իւրով անեղծ պայմանաւ. նորդուիով արտուրդ լինել մահացու եւ ամենայն ասպականութեան կրից, յորմամ զայցէ փառաւ Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ հանդերձ հըրեշտակուք սրբովք զտաղ զբանական կենդանի ըստ խորհրդոց բանից եւ դործոց: Չարաց մարդկան որոց ի մեղս դառածեալ կամակոր մտաւք արքունական դատաստանու հրածեալ լինեմէն տալով ի տանջան յախտեանկան հրոյն զոր պատրաստեալ է աստանայի եւ հրեշտակաց նորա: Իսկ բարեացն եղելոց զուրախութիւն յախտեանկան կենացն ողորմութեամբ եւ զթութեամբ իւրով՝ եկայք աւրհնեալք Հաւր իմոյ ժառանգեցէք պատրաստեալ ձեզ զարքայութիւնն ի սկզբանէ աշխարհի: Որում աւրհնութիւնք երդոց լեղաւաց երջանկաց անմահից եւ մահկանացու բանականաց երկրպագութեամբ հանդերձ ընդ Հաւր եւ ամենատուր Հոգւոյն յախտեանց յախտեանս ամէն:

Ի թուի ՉՀ երորդի հայկազնանս տոճի տոմարի, եւ անպիտան ի ծառայ Տն. Այ. Յի. Քի. Միս[իթար] անուն կրտսեր վարժապետաց եւ յետին բան(հաշիւաց. կարգեցի եւ հիմնացեալ կառուցի զայս մատեան հոգեւորական տաղից յանուն եւ ի փառս Սրբոյ Երրորդութեանն Հաւր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յուսումն հոգեւոր աւգտից մանկանց եկեղեցւոյ սրբոյ: Գործակցութեամբ ընտրեալ եւ սրբազան Յուհանուս Բարեւնոյ եւ մերում հարազատի հոգեւոր եղբար: Այլ եւ աւղանկանու-

թեամբ աղաթիւ Բարսեղ Արեղայի ծոռայի ՏՆ. Յի. Քի. Որդւոյն Այ. Որ է սայ ճշմարտութեան վկայ ուղղափառ խոստովանութեամբ Ած.ութեանն Յի. Քի. Որդւոյն Այ. եւ արարչական զարուսթեան նորա, Միանդամայն եւ ուղղափառ դաւանութիւն հաւատոյ Սրբոյ Երրորդութեանն, եւ տնտեսութեանն խորհրդոյ Յի. Քի. ըստ ուղղափառ դաւանութեան սրբոց հարցն աւանդից:

Վասն որոյ աղաչեմ զէպ ժամանակի սիրով սրբոյն Այ. զմանկունդ առաքատի երկնաւոր փեսային Քի. որք ճաշակէք յայսմ հոգեւորական սեղանոյ իմանալի տաս ճաշակմամբ, յիշատակել զմեզ սնուն սիրով ի միտս բարիս եւ ի պատկանաւոր խնդրուածս. զի եւ ձեզ հասցէ ման բարի փրկութեան յերկնաւոր թալաւորէն Քի. Այ. ի փառս Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ:

ՁԿԿրտիչ Արեղայ եւ յաշակերտ րաւնին ճշմարտութեան յիշատիք բարի կամաւք առ Տէր Յս. Այլ եւ զյիշատակարան այսմ մատենի գրեթէ բարեթիւր սմին անվեհեր կամաւք:

Յիշատակարան Գրչի.— թի. 1334

Թղ. 243ր.— Այս երկրորդ է մակարտութեամբ զկնի առաջնոյ մատենին սր առացեալ եղեւ ի նորին Միաթարայ աստուածաշնորհ վարդապետէ:

Գրեցաւ մատենան այս հոյեւորական տառից ի փառս Սրբոյ Երրորդութեանն Հաւր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ի թուի հայկազանն տոճմիս տոմարի 2294 երրորդի ի լուսադարդ անապատիս ընդ հովանեաւ սր. մարա լուսոյ Ած.ածնի ի Մեծոփայ Վանս առճայներոյ, ձեռամբ երկոց Գրիգորոյ Արեղայի եւ յետին կրանաւորի, աւժանդակութեամբ ձեռին Մկրտիչ Արեղայի մերում հոգեւոր վերակացուի, ի ստացումն աւգտութեան Միաթար արեղայի եւ սյաւաւորի եկեղեցւոյ սրբոյ:

Արդ հանդիպելոցդ այսմ հոգեւորական մատենին որք աւգտիք ինչ ի սմանէ առ որս աղայանս աղերսից մատուցանեմ յիշատակել զվերադրեալս ի սմայ բարի կամաւք եւ անյայտ խնդրուածովք առ Տէր

Յս. զի տացէ նոցին շնորհաւք սղորմութեան իւրոյ զուրախութիւն անմահական կենացն ընդ սրբոցն դասուց ի փառս եւ ի զովեստ ինքեան եւ Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս ամէն:

Գրեցաւ սայ ի ժամանակս նորին Միս. Վղ. ի որ ինքեան ձեռամբ ուղղեալ եւ յարդարեալ ճշմարիտ մակարտութեամբ զոր մերոյին աշաւք տեսեալ զնայ եւ ի խնամս զթոց նորին վայելեալք եւ իմանալի մտաւր յաստուածատուր իմաստից նորին ճաշակեալք, վասն որոյ Քս. Ած. զնայ անճառ պարգեւաւքն լցուցէ ի փառս եւ ի զովեստս անուան իւրոյ սրբոյն եւ ձեռողաց նորին բարի հանգուցելոցն առ Քի. առցէ նոցին Տէր Ած. յուրախութիւն անմահական կենացն ընդ սրբոցն դասուց փառաւորելով զՔս. ընդ Հաւր եւ Սր. Հոգւոյն յաւիտեանս ամէն:

Յեռնագոյն յիշատակագրութիւն.—

Թղ. 244ր, Առտրագիր.— Այս սր. գիրքըս, իմ Կիրեղ հարեղայիս այ. ետ մահուն իմոյ յիշատ. Սր. Յակոբայ:

Ներքեւք բոլորչի կնիք:

Թղ. 245; 246, առաջին երեսներուն վրայ ռազգանկիւմ շրջագիծին միայն, առանց ռելի գրութեան:

Թղ. 247ա.— Պատմութիւն հաւաստի եւ համառատ Միսթ[ար] Վարդապետի.— [Ա]մենայն ներառականց պատմութիւնք տացեալ եւ շարադրեալ եղին յաստուածայ(ւ)նոց ոմանց ի սրբոց հարցն եւ ի վարդապետացն առաջնոց... եւ առաջնորդ առեալ զհոյին Սր. զնայ յԱյրարատեան զաւառս ի Սր. Ուխտն յորում էջ Որդին Միածին եւ ոսկի ուռումն րախտաց զաւարամետս անդնոց... — Հմմտ. Գարեգին Վ. Յովսէփեան, Միաթար Սասնեցի (Կեմանեցի), Վաղարշապատ, 1899, էջ 27-32:

Մտօք.— Սոյն ձեռագրին մէջ Միաթար Վարդապետի կենսագրութեան զրիշր Գրիգոր Արեղայէն տարբեր եւ աւելի ճարտար մէկն է, ըստ երեւոյթին Մովսէս անունով, որ պատմութեան վերջը աւելցուցած է ռա տողք. «եւ զմզմ. զյեւայր ոմ. անաբէնութ.՝ աղայեմ յիշել ի Քս.»:

415

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐԻՔ. — (ԱՄԵՐԱՆ). — 4

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՄԵՒԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատու 23×18×6: էջ 734: Հանդու-
մանք լաւ. նորոգութեան ենթարկուած:
Թուղթ ղեղնորակ, տոկոս: Գրեշ՝ Գրեկոր:
Գրութիւն՝ խորագրերն երբ, սկզբնաւորու-
թիւնները եւ զլրացումները կարծիք, մնաց-
եալը սեւ մկանով, երկսին, 46 տող: Բո-
լոյցի վարժ: Համառոտագրութիւն եւ կր-
ճատմունք չարագանջ չափ: Կարծազիծ
սկզբնատուք եւ լուսանցադարձք իւրա-
բանչիւր քարոյթ սկիզբ: Գոհաւոր խո-
րանագրող, էջ 11: Կաշկակալ տախտակ-
եայ: Պահպանակ մաղաղաթեայ՝ սկիզբը եւ
վերջը երկուական թերթ, երկաթապիւր Ա-
ւետարանի մասն. թղթեայ՝ սկիզբը երեք
եւ վերջը երկու թերթ, մեծադոյն մատը
դատարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Ցանգն է երկրորդ Հատարի
Քարագիւ: — Ա. — Առաջին մախերգաբար,
վասն աւրինաց. ի բանն, Առաջնորդեա ինձ
ի չարիչա զատուրդանաց զոց...: ՃՃԵ. —
Յայլմէ եւ վերջին քարոյ. վասն փառաց
արքայութեան. Մուտ յուրախութիւն Տե-
ֆա: ...: Եւ յեղատակարան զոցս, ի փառս
Քի. աւարտեալ:

էջ 9-10, մօր քուրք, մտորագիր յիւս-
տակարարութիւն. տես վարք:

էջ 11. — Գրեգորի եղանակի բանիքուն
վարդապետի քաջ հռետորի եւ ճշմարտասէր
իմաստասիրի, ճգնագցեաց անձին եւ առ-
յալք փիլիսոփայի, աշակերտի Յռեմեոս
Որոտնեցոյ. շարժեալ ի քարեխեր մտաց եւ
ի հոգւոյն շնորհաց, յաւետ ի հարկեցուցիչ
բանից՝ տիրակալն հրամանաց, տալ ըստ զո-
ւնի ի էէն խնդրագաց, վասն եղման չառ
իմաստ բանից անհամեստ քարագցաց, տա-
լով զսա ի յազուրդ մտաց բանասէր ան-
ձանց, մանաւանդ ի գարդ պարծանաց ուղ-
ղատէր մանկանց, եւ ի պատիւ սրբոց, եւ
դարձումն ի մեղաց, պատմաւ սրբութեան
մարքասէր հարսին փեսային փառաց...:

ՄԴ. — էջ 222ա. — Դարձեալ յայլմ, .
վասն կարգի Քահանայութեան ի բանն. Քա-
հանայք քո զգեցցին զարդարութիւն եւ սք. .
քո ցնծալով ցնծ. — Վարդապետք ասեն թէ
պատճառ է որ յեկեղեցիս սբ. լինէր կարդ
քահանայութեան...:

Մանօր. — էջ 224. վարք լուսանցքին
կը կարդացուի Հետեւեալ նորագիր աղագ-
րարութիւնը. «Եւ մացիք տալ մէկ քարոյս
ձահալն Ֆռանկի ի որպէս յառաջն առաց՝
յայլմէ. վասն այն զհերն ասէ հարթեցն»:

էջ 696ա. — Յիշատակարան Դրացն. —
Աւրճանութիւն, դճուութիւն եւ բարեբանու-
թիւն...:

էջ 698ա. — Քարագ վասն եկեղեցոյ,
ի բանն որ ասէ. Յեկեղեցիս քարեբանցեմ
զԱժ...:

էջ 704ա. — Քարագ պատարագի. կար-
գաւ պատմագրաբար. Հց. — Ջիճէ ի ասեն
խորհուրդ պատարագի: Պի. — Նախ դի
ծածուկ եւ խորհրդաբար աղաւթեմք եւ ոչ
յայտնի...:

էջ 708բ. — Այլ բանք խրատակամ:
Հց. — Վասն է՞ր խարեաց սատանայ զԱ-
ղամ: Պի. — Անէ սուրբն Գրեգոր յաճախ-
պատումն, տալմ դ. պճն...:

էջ 710բ. — Քարագ խոստովանութեան.
ի Գիրս Նիցն...:

էջ 714բ. — Վասն պարծելոյն մեմոյ
առ Պետրոս, գոր սուտ պարծին: Հար-
ցումն. — Ջիճէ ի ասեն Տե. առ Պետրոս.
Մինչ մանուկն էիր...:

էջ 718բ. — Խրատք յարժամ եղս. կամ
հիշ. կամ ուխտի առաջնորդ վախճանի. —
Առնուն քահանայքն զմոզմուրդն եւ եր-
թան ի տեղին...:

էջ 723-4, մօր քուրք, դատարկ, բացի
մտորագիր երեք տողէ, «Եւ զա զոգ Գս.
Աժ...»:

էջ 725ա. — [Սկիզբը կորած է] Եւ իւր-
մաթիւ մեղաց մերոց յանցանաց: Եւ յիւ-
ղացող, եւ յուռողացս, եւ զամէն առողացող.
Եւ զորոցս լաւ պահողացող, առ Հատարակ

Տեառնէն բարեաց, հաղորդեացուք մասին չնորհաց, քառութեան մեղաց, սրբութեան սրտի, արդարութեան մտաց, եւ անհուն բարեացն ի Տէր մեր Յս. Բա., որում փառք ընդ Հայր իւրում, եւ ամենասուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտեանք ամէն ամէն ամէն:

Դամոթ.— Գրչի գլխաւոր յիշատակութեան վերջին մասը կը թուին ըլլալ այլ: Խոշորը: Սոյն էջին մնացեալ մասերը դրամած են նոտարիքը գրութեամբ, անվարձ գրէ:

Էջ 726-734, դանդաղան հառաւանդներ, աղակալական աստիճաններու. եւ Ղուրանի մասին. նամակապալտներ, յորդորակներ, մաղթանքներ եւ այլն, լոյսը ալ լոյսաւորին: գրչութեամբ:

Մամր յիշատակագրութիւնք գրչի կը գտնուին շատ մը քաղաքներու վերջը. կարելիութեան կ'առնենք մի քանի հատ:

1.— Էջ 262բ.— Տաւրաթում ի բարեաց իւ գիտութեամբ ի շարեան գրչի գրութեան արմար զիւր, յորմամ իմենեանց յիշեցէք լծ. ողորմայիւ միտով, զի եւ զմեզ յիշէ Բա.:

2.— Էջ 328բ.— Ով Լեզալը եւ հայր յորմամ կարդէք կամ արեւմտեանց յիշեցէք զմեզուք մեռեալ ովքեր զգծող Գրչիւրս. եւ զհարազատն իմ զվե. ատուրն, որ տղայ հասակաւ զնաց առ Բա. եւ զմեզ կսկծեցոյց. եւ զմեզ յիշէ Բա.:

3.— Էջ 499բ.— Աղաւանաւ սրբոց առաքելոց եւ մարգարէից եւ վարդապետաց եւ ամ. Բրդը քոց Գ. Ած. ողորման գծն. զիս, եւ ծնողաց իմոց հոգեւորաց եւ մարմնաւորաց, եւ ամ. արեւան մերձաւորաց, եւ հարազատին իմոց Ած. ատուրն որ փոխեցաւ մանուկ տիւալ ի Բա. եւ մեզ մեծ եւ յոյժ կսկծի եթող, եւ ով ոք որ կարդայ եւ լծ. ողորմի ասէ՛ Բա. զիւր մեղքն թողու:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք. —

Ա.— Էջ 10բ., Առաքագիր.— ի թվականիս Հայոց 22Ը [= 1539] ամին մուրեալ յոյնք արարին Մոսկապոլի, եւ Հայք մնացին անխախտ ի վերայ Հիւան անուն զստուգ գատիկն ապրիլի 24, բայց յոյնք ապրիլի 9. վերագրին Թ. Տառնաւէր Զրհոսն, Տարեագիրն շան, եւ է երեակ Գ. Որ եւ զմեզ փրկեացէ Բա. ի շար աղանդոյն Բաղկեղոնի:

Ներքեւը Առաքագիր տարբեր Գրչէ.— Դորձեալ միւսանգամ սխալեցան յոյնք եւ արարին ծոպապոլի ի 1629 [= 1634] թուին Հայոց:

Բ.— Էջ 9. Առաքագիր վարձ.— Յիւսակ է սր. Գիրքս եւ արեւակնապալտ Կտակարանս որ կուչի երկր[ւ]որդ հասար բարոյշաց եւ աստուածասէր բանիրուն լոյնաւորաց, ի Սր. Բաղաւն Եմ., ընդ հովանեալ Սրբոյն Յակոբայ Տեառնեղբարն, եւ դամբարանին Սրբոյն Յակոբայ որդւոյն Զերեթայ եւ Լեզաւն Յոհաննու Երեմի աշակերտին Քի., եւ այլ ամ. տնտերինականացն Քի., եւ վիճակիս Հայոց. ի հայրապետութեանս սոցա, եւ յառաջնորդութեանս Տէր Գրչիւր ամենամաքուր եւ ճշնագրեաց արհի եւ պանծալի եպիսկոպոսի, որ շինեաց զերեստին զմնունդն եւ զվր. Յոհաննու Աւետարանչի Եկեղեցին եւ բալուստ երախտուարար ի վերայ ի իճակիս Հայոց ի Սր. Եմ.: Եւ ի յաւաքս սորա եղաւ Բարոյգիրքս յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնաւորաց. եւ ամենայն արեւանաւ մերձաւորաց. եւ մի ոք հնուացուցանէ զղրքս ի Սր. Եմ. ի վիճակն Հայոց ի Սր. Յակոբայ. թէ ոք յանդիմն զոգանալով եւ կամ պատճառելով, եւ յափր[ւ]տակելով հնուացուցանէ, նա զպատիւ ժըն Գէնդի առջէ եւ զպատուհանն Դաղանու կրէ. եւ զլաւ պաշտոնն եւ զգուրմէթեմար բնթերցողք արհնեալ լիցի ի Տեառն Այ. Իղի. ամէն:

Գ.— Էջ 516ա., Առաքագիր մամր.— Յիշատակ է Ամառն Հասար Գիրքս այս Պետրոս վարդապետին Աստապատեցու, որ ստացեալ էառ զսա հայալ վատակոց եւ բնչից իւրոց: Տէր Ած. Յս. Բա. իւրն բարի վախճումն տացէ, եւ ծնողացն իւրոց՝ ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ՝ զերկնից արքայութիւնն պարգեւեցէ, անգրաւ յաւիտեան եւ յաւիտեանս յաւիտեանք ամէն:

Ներքեւը սեւադրամ բալարչի կմիք, որում փալագիր արձանագրութիւնն է. Եֆի. Մո. Պետրոս վարդապետ. 1629 [= 1706]: Նայն կմիք քրմաւանած է մանկ էջ 378 եւ 696, լուսանցմանը վրայ:

Դ.— Էջ 512, շեղագիր հիմ.— Եւ Աս—

տաղատու ժանից Սրբոյ Ստեփանոսի նախափայլի անուփանեայ ի ժամանակէ ժամանակ պատահեալ է ևս խառնուոր ելալ. փրաչտեսոյ՝ սոյն ժանիցս այս թվին 1824 յունվարի 30ին Սր. Երուսեղմայ նոր-ժիրակն Մկրչտ ծայրակաւն վարդապետի եկն աստ այս սր. ժանքս այս նախնեայ ժամանակէս կայր այս գիր(ւ)քս ժանքումս

որ ունէր Սր. Երեղմայ յիշատակ դրեայ մեք էլ ետուք նվիրակին սր տանէ Սր. Աթոռն և յիշէյ զմեկ եւայլն եւայլն: ԲՄ ՀԳին յունվարի Վին զրդեցաւ Սր. Ստեփանոս ժանք Աստապատու:

Վերելը կայ սեւադրաշ կմիք. որուն արձանագրութիւնն է. «Բ. Ծ. Խաչատուր Վարդապետ, 1244» [= 1795]:

416

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵԻ.— 2

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻ և Թ. ՇՈՐՈՐՈՐԵԹԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 24×17×5: էջք 624: Հանդուսնէ շատ լաւ: Թուղթ սպիտակ, տոկուն: Գրութիւն՝ հատուածներու սկզբնաորութիւնները և զլիսպիւրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեղանոյ, երկսիւն, 35 տող: Նոտրադիր վարժ: Համառօտապրութիւնք ստատ: Գունատր լուսանցադրդք և զարգապիրք խրաքանչիւր հատուածի սկիզբը: Երփնապիւղ խորանցադրդ, էջ 25: Նկար էջ 24, Ս. Մտաթէոս և Հրեշտակ: Կաշեկաղմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Մեկնութիւն սակս ժ խորանացն.— Մտտեանք աստուածայինք և հոգերուի վարդապետութիւնք իմաստից...:

էջ 11ա.— Եկեղեցական Պատմութեան.— Առաքեալքն էին երկրտաան, և այլ աշակերտք ՀԲ...:

էջ 15ա.— Ներսէսի Եպիսկոպոսի, եղբայր Գրիգորի Կաթողիկոսի, սակս Աւետարանին Մատթեայի.— Սիրոյ զօրութիւն զեւրդանք է քան զքնութիւն...:

էջ 25.— Գիրք Մենդեան Եթ. Բի. որդւոյ Դաւթի, որդւոյ Աբրահամու...:

էջ 109ա.— Լրումն քերոյն համառօտ տեսութեամբ, Սրբոյ Աւետարանին որ ըստ Մատթեայի: Հաւաքեալ ճառատ վարդապետի Յաննի Երզնկացոյ, որ եւ ասի Մարծարեցի.— Գերապատիւ և բարեհռչակ հայրն մեր ըստ հոգւոյ և Բզ Լուսաւորիչն սր. Եկեղեցւոյ...:

էջ 615–624, դատարկ:

417

ԱՍՏՈՒԱՄԱՇՈՒՆ2 (ԵՍԱՅԻ ԵՆ ՊՈՂՈՍ)

Մեծաքար Անապատ

ՈԿԳ = 1214

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 24×16×8: Թերթք 285: Հանդամանք բաւարար, նորոգութիւն կրած: Թուղթ՝ թանձր, յղկուն: Գրիչ՝ Գրիգոր: Գրութիւն՝ վերնապիւրները և համարագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեղանոյ,

միասին, 21 տող: Բոլորդիր: Պատուազրութիւնք սովորական: Լուսանցադրդք սեւադրծ անարուեստ: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Պահպանակ թղթեայ սկիզբը երեք, իսկ վերջը երկու թերթ, երկուսն, լորդիր, մասունք մեկնութեան Սարգիս

վարդապետի, ի. Թղթոյն Պետրոսի: Ստա-
ցողք՝ Յովհաննէս եւ Ստեփանոս քահա-
նայք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա.— Տեսիլ ծայրիա, որդւոյ Ա
մովսայ, զոր ետես ի վերա Հրեատամի, եւ
ի վերա նմի. ի քագաւորութեամբ Ոգիա,
եւ Յովաքամայ, եւ Աւագու, եւ Եզեկիա,
որ քագաւորեցին Հրեատամի:

Թղ. 112ա.— Գլուխք Հռովմայեցւոց
Թղթոյն Պաւլոսի:

Թղ. 114ա.— Առ Հռովմայեցիս.—
Պաւղոս ծառայ Յի. Բի. Կոչեցեալ առաք-
եալ...:

Ծանօթ.— Լուսանցքներու վրայ նշա-
նակուած են Հին Կտակարանէն մէջ բեր-
ուած վկայութեանց հաստատման: Նոյն-
պէս եւ յաջորդներուն:

Թղ. 144բ.— Առ Կորնթացիս Առաջին
Թուղթ Առաքելոյ:

Թղ. 156ա.— ... եւ եղբարքն Տեա-
ռն...:

Ծանօթ.— Աջակողմեան լուսանցքին
ծանօթագրուած է՝ Շորիք Յովսէփայ Յա-
կովրոս զլուի Լախակոպոսաց, Յուսէփ,
Սիմիակ, Յուդա:

Թղ. 173բ.— Առ Կորնթացիս Երկրորդ
Թուղթ:

Թղ. 193ա.— Թուղթ առ Գալատացիս:

Թղ. 203բ.— Թուղթ առ Սփեսացիս:

Թղ. 213ա.— Թուղթ առ Փիլիպպիս:

Թղ. 220բ.— Առ Կղզսացիս Թուղթ:

Թղ. 227բ.— Առ Թեսաղոնիկեցիս
Թուղթ Առաջին:

Թղ. 233բ.— Առ Թեսաղոնիկեցիս Երկ-
րորդ Թուղթ:

Թղ. 239բ.— Թուղթ առ Եբրայեցիս:

Թղ. 261բ.— Առ Տիմոթէոս Առաջին
Թուղթ:

Թղ. 269բ.— Առ Տիմոթէոս Թուղթ
Երկրորդ:

Թղ. 275բ.— Առ Տիտոս Թուղթ:

Թղ. 279ա.— Թղթոյն առ Փիլիմովն:

Թղ. 281ա.— Նաւարկութիւն Պաւ-
ղոսի Առաքելոյ ի Հռոմ:

Յիշատակագրութիւնք.—

Ա.— Գրչի.—

1.— Թղ. 111բ.— Տէր Ած. Բարեխաւս-
տութեամբ սբ. եւ աստուածախաւս մարգա-
րէին Նսայեա, ողորմա ստացալոց զրոյս
Լիւորաց հարադատաց Յոհաննու եւ Ստե-
փանոսի որդեանեալ քահանայից: Ընդ
նմին եւ զրոգի սորա Գրիգորի:

2.— Գլխաւոր յիշատակարամ.— 1214

Թղ. 281բ.— Փառք բեղ միայնոյ սկըզ-
բանդ, եւ անսկզբանդ ընդ սկզբանդ, եւ ըս-
կըզբնաւորիդ սկզբանց, Երեցդ ի մի, եւ
միումդ յերես, համադոյ տէրութեանդ, աշ-
տըմ եւ միշտ եւ յաւիտեան յաւիտենից,
ամէն:

Շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողորմու-
թեամբ նորին յաւարտումն անեալ կատա-
րիցի զմատենան տառից աստուածախաւս
մարգարէին Նսայեա, եւ զդէրս առաքելոյն
սբրոյն Պաւղոսի տիեզերաց լուսաւորչի եւ
եկեղեցեաց Գրիստոսի պայծառացուցանո-
ղի, որ ընթերցեալ լինի յեկեղեցիս Աստու-
ծոյ ըստ որում եւ առաքեալ ասի:

Ձայս երկու գիրս նորոգեալ զընու-
թեամբ նուաստս եւ տրուաց յորդիս եկե-
ղեցւոյ Գրիգոր, ի խնդրոյ եղբարց հարա-
դատաց պատուական եւ ընտրեալ քահանա-
ից Աստուծոյ Յոհաննիսի եւ Ստեփանոսի,
որ մեծաւ ցանկութեամբ փափագաւ եղև
սոցա յոյժ հարեալ զմեզ ստացան զսա ի
վայելս կենաց իւրեանց, եւ յիշատակ ան-
ջինջ ինքեանց եւ ծնաւոց իւրեանց որ
փոխեալ են յաստեացս. մանաւանդ հար
իւրեանց Պետրոսի սուրբ եւ ընտրեալ քա-
հանայի ննջեցւոյ, որում ողորմեցի Տէր:

Եւ արդ եղեւ զբաւ գրչութեան սորա ի
Բուականիս ՈԿԳ, ի Կաթողիկոսութեանն
Հայոց Տեառն Յոհաննիսի, եւ ի Թաղաւո-
րութեանն Լեւոնի որդւոյ Ստեփանէի որդ-
ւոյ Լեւոնի որդւոյ Կոստանդեա որդւոյ
Ռաբէնի: Որ տիրեաց զաւրութեամբ Աս-
տուծոյ եւ խաղաղացոյց զաշխարհս իւր յա-
մենայն շուրջաքնակ թշնամեաց, որում
տացէ Տէր յաղթութիւն իսպառ, եւ կենան
երկայնս առողջութեամբ եւ բարեկարգու-
թեամբ:

Իայց գրեցաւ սա յԱնապատիս որ կոչի
Մեծաբար, ընդ Հովանեաւ սբրոյ եւ փառա-
ւոր եկեղեցւոյս որ յանուն Տիբաւաւն, եւ
գերաւնչակ սբրոց վկայիցս Պրորոսի, Տա-
րադոսի, եւ Անդրոնիկոսի, յառաջնորդու-

իւնան ուխտի տէր Աստուածատրոյ սուրբ եւ ընտրեալ եպիսկոպոսի, ի դաւառիս որ Մանուտ կոչի, եւ լաւեցեալ իշխանիս մէջ Փեղորեան իշխեցողի Անաստասիս:

Բայց սակաւ ընդհանրապէս պատմեցիք վասն իշխանիս այսմիկ: Սա որդի էր իշխանաց իշխանին մէջին Միւհի, հաւրեղաւորողի Թապաւորին Լեւոնի, եւ էր սա քաջ եւ յաղթող ի պատերազմի, ոտամեծնէ, ռատասեպան, բաշխուող աղբարտաց, պարգեւատու զինուորեալ մարդոց:

Այս աստանաւոր ամաչեմ տսել զաղիս մերոյ զննեութիւն եւ զըջալ կարծիս առ իրեանս, որ ի սկզբանէ նախանձուող եւ ընկերասացք լեալ են: Եւ մարդիկ ոմանք չարք եւ քամոսք մտեալ առ Թապաւորն ասնն եթէ ազգային քո Գեորգ հակառակ է Թապաւորութեան քո: Մինչ զի աստուածամէր եւ բարեպաշտ Թապաւորն ի ցասումն չարեակն կալաւ զաղգայինն իւր զմեծն Գեորգ, յախշտակեաց զամենայն ինչս նորա եւ եղ զնա ի բանդի ի զղեակ եւ յանառիկ բերովն Միսոյ Թաղաւորարձակ քաղաքին, եւ ի նմին առւել խաւարեցոյց զաչն նորա, ի Թուականին Հայոց ի ՈՄԷ [= 1208]:

Իսկ նա եկեալ խաւարեալ աչաւք ի հայրենեալն վանս իւր զոր հայրն իւր բաւականն մեծն Միւհ շինեալ էր զհռչակաւոր Անաստաս Մեծաքար եւ զմեծ եկեղեցին յանուն Տիրամարն, որում ողորմեցիք նմա Տէր բարեխաւութեամբ Սրբոյ Աստուածածնին եւ սրբոց վկայիցս:

Իսկ Գեորգ Թէպտէ եւ զյոյս աշխարհիս կորոյս, բայց երկնաւոր լուսոյն արժանի եղև տեսանելոյ շնորհաւքն Բրիստոսի, բազում ճշմութիւնս եւ ծնորդութիւնս յանձն առեալ կրէ, եւ աղաւթից ստէպ կայ հանապաղ ի տուէ եւ ի գլխիքի արիաքար կալով յաղաւթս առաջի [գն]բահրաշ վկայիցն: Եւ յայսմ ամի շինեաց եկեղեցի ի վերայ քնարանի սրբոց եւ շինեաց պառակայն առաջի զրանց սրբոց եկեղեցեացն մաւա ի զիրս սրբոցն, որ ի յունականն կոչի զբան արահ. եւ անուանեաց զնա իւր տապանատուն, զի ի վախճանին իւրոյ անդ Թաղեցեցն զնա: Այլ մեք յառաջիկայսն երթիցուք:

Եւ աղ աղայեմ զամենայն որդիս եկեղեցւոյ, որք կարդաք եւ կամ աւրինակէք, յիշման աղաւթից արժանի արաջիւք

զստացաւք սորա եւ զծնաւդն իւրեանց եւ զբաւանդակ աղբատուսն իւրեանց:

Այլ եւ զբաղմամբ զձողս աղաչեմ յիշել ի մեղաց Թողութիւն: Եւ խոշորութեան զոյոյս եւ սխալանաց աննկղաղիք իբրեւ: Միայն ի սիրոյ համարձակեցայ տուլ զսինձն յայս աշխատութիւն: Մի ոք եպիսկոպոս զմեղ տնկունն յով, այլ ուղղեցէ նորայրաւոր, զի մարդ ընդ տկարութեամբ անկեալ, եւ զըբազում զբաղմամբ աշխարհիս փա... ոչ համակ ի բերան ունելով զը [յաջորդ քուղ-քը իմկամ ու կորսուած վաղուց]:

Բ. — Նուիրատու Յովհաննէս վալապետի:—

Թղ. 284ա, ԲՈՒՐԳԻՐ մեծ. — Փառք Հաւրն էականի, եւ Որդւոյն Միածնի եւ Սբ. Հոգոյն մշտնընկաւորի, այժմ եւ յաւիտեանս ամէն:

Եւ Յովհաննէս վարդապետս, մեղուցեալ Հոգս, որ տվի զդաննս աստուածայինս, զնսայիս, եւ զԱռաքեալս, ի բազալս Երուսաղէմս, ի Վանքս Հրեշտակապետաց Միքայիլ եւ Գորգիէլի, յիշատակ ինձ եւ ծնաւուցն իմոց:

Արդ աղաչեմ զամենեանս, որք հանդիպէք մայր ընթերցմամբ կամ զաղարարելոյ, մեղաց Թողութիւն խնդրեցէք Յովհաննէս վարդապետին, եւ հաւրն իւրոյ կարապետի, եւ մաւրն իւրոյ:

Արդ յերեսս անկեալ աղաչեմ զամենեանս, մանաւանդ զդասս քահանայից, որք վայելեցեք ի քաղցրայնաշակ, եղևմատունկ վտակաց, քառառաջեայ հոսանաց կենդանակայն աստուածախաւս Ես(ս)այուս եւ Առաքելոս, յանձն ուովն որ. մարդարեւ եւ որ. ասաքելուս, եւ միջնորդական կենաբար հրաշխէ որ. պատարագին, յիշեցէք զՅովհաննէս կրօնաւոր, եւ զծնաւորն իւր յառաջեցեալ, եւ զամենայն զաղգայինս զկենդանին եւ զմեռեալս ողորմութիւն գտանել յանդ առւելն համառատի ընդ կամարարս իւր ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Բրիստոսէ: Եւ որ յիշեցէ զվերոյ զըբեալսք, Գ. Ած. զինքն յիշէ ողորմութեամբն իւրով եւ նմայ փառք յաւիտեանս ամէն:

Մի ոք իշխեցէ հանել զտուր Եսայիս եւ զԱռաքեալս ի Սբ. Հրեշտակապետացն,

կամ դրամական զինել կամ դողանայ կամ իւր սեպհականնէլ, կամ յինչ եւ իցէ պէտս շաննէլ ի Սր. Եկեղեցւոյն. այլ կոցէ մնացել շանսպաղ եւ ի բոլոր կարիս եկեղեցոյս: Եւ Լթէ ոք յիշխանութիւն ի կէր արկցէ եւ շանցէ, Գ. լինի նմայ դատախայս յաւորն այցելութեան, եւ Լյցէ ինքն իւրայոյքն ի կենաց զրէն: Իսկ Լթէ ոք վասն հեծելի, եւ կամ վասն այլ իրիք խոտփութեան շանցէ, եւ յորժամ խաղաղի, զարժուցէ ի տեղի իւր, աւրհնէ ի յԱտուծոյ եւ ամենայն սըրբոց: Խնամով պահաւողն ուրհնին յԱտուծոյ, եւ որք անփոյթ արասցեն, զհակասուկըն կրն կրնացեն:

Եւ երեսանցեայ ուղաչեմ զմեզուցեալս չողս, սուտ զընկալ յիշխմիք, եւ զուք յիշեալ լիլիք:

Գ. — Այլոց, ժամանակադրական կարգով.

1. — Թղ. 203ա, նոտրադիր. — Ես մեղաւոր եւ անարժան չող եւ մոխիր ոստց կոխան Անդրեասս կարգադի դասաւորածուլունչս եւ զՊողոսս, ի սր. քաղաք Եմ. ի

Թվականութեան Հայոց Ռիկա [= 1612], ի Հայրապետութեան տեսան տէր Դաւիթ սրբաւսեալ առաքելաւորս արհի եպիսկոպոսին Սր. Երուսաղիմայ, եւ ի յառաջորդութեան Տէր Գրիգոր սրբաւսեալ կրօնաւոր Հայրապետին, զոր Հայցեմք ի Քրիստոսէ, որ պահակ է զնոսայ եւ պահակ, անփոյթ եւ անսասան կենօք մինչեւ ի խորին Տիրութիւն. եւ յետ աստեացս Եյանելայ զսէր Դաւիթ ընդ դասս Հայրապետաց զաստկցէ, եւ զտէր Գրիգոր ընդ դասս քահանայից, ամէն:

2. — Թղ. 144ա, նոտրադիր. — Խփին ՌՂԴ [= 1645] Գրիգոր Պարոնտէրն աս Աստուած փոխեցաւ, Տէր Ած. ողորմեայ (մեղաւոր) Հասամայօցի մեղաւոր Գոհան սարկաւադի ծառայ Սր. Երուսաղիմայ, Թփին ՌՂԶ [= 1647], յիշեցէք մէկ Ած. ողորմի ասելով. Տեսոն Աստուծոյ վարձս առնէք ամէն:

Մամօք. — Ձանց ըրինք քանի մը ժամն յիշատակադրութիւններ, որոնք կարեւոր տեղեկութիւն մը չէին պարունակեր:

418

Ս Ա Ղ Մ Ո Ս Ա Ր Ա Ն. — 7

Իլով

Ռիթ = 1580

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×15×2: Էջք 298: Հանդումանք բաւական լաւ. զործածութենէ աղտոտուած, լուսանցքին մէկ մասը մկնտիկեր: Մաղաղաթ լաւորակ: Գրել՝ Սիմէոն Երէց Իւովցի, Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, գլխագիրները կարմիր, կապույտ, փոնիքիփոս: Բոլորգիր կանոնաւոր: Զարդարուն գլխատառք իւրաքանչիւր զուրդայի սկիզբը: Գունաւոր լուսանցադարձ կտրուած կազմելու ժամանակ: Մանր կիսախորանք կանոններու. վերեւ: Խորանդարձ. էջ 3: Կաշեկազմ:

Դիւսաւար յիշատակարան. — Թղ. 1580

էջ 292ա. — Փառք անհոսս վահի, ան-

կարաւս հպարի, անբաւ. մեծի, աննիայ բարեբարի, Հաւր աննկարնակաւին, Որդոյ սկզբնակցին, Հողւոյ զոյակցին, Եւրոպիայ արարչին, ամէնից փրկչին, բոլորից ազատչին, Հաւր կամեցողին, յաւիտեանս ամէն:

Աստանաւր կատարեցաւ տասն ուստուածային, որ կոչի Մաղմոսարան, տիկնիւրայլոյս եւ Հողերեկալ առն Այ. եւ նախահաւրն ըստ մարմնոյ Բանին, երջանկին Դաւթի, զոր ընկալեալ զարտազեղումն չորհաց Հողւոյն Սրբոյ, երկեաց յիւրում ժամանակի, երբեմն ի տաճարի, եւ երբեմն յարձանագրի, երբեմն ի քաղաքի եւ երբեմն յանապատի, երբեմն ի մանկութեան եւ երբեմն ի ծերութեան. յորում եւ

յուրպէսի ժամանակի Հոգին Սր. տայր բարբառել նմա: Որոյ յեղու նր. զգրիչ արագապիւր զարիւ, ներկեայ մէկնանսն շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ, բարբառեցաւ: Վասն տնաւորնութեան Բանին վասն ի Կուսէն մարդեղութեան, եւ վասն շարձարանացն, այլ եւ թողմանն, եւ յարութեան, եւ Համբարձմանն, ի միտանդամ պարստեան:

Չայս ամ. երկեայ ի տարած եւ ցիր ժամանակի, զոր առեալ սրբաց առաքելոցն, եւ Հոգեկիր սր. Հարցն, կարդեցին ի միտուի, եւ աւանդեցին մանկանց յեկեղեցւոյ ի Հոգեւոր դրամանս, իրր զՀոգեւոր ճաշ պատրաստեալ ի սեղանի, յամ. օր երկել ի սր. եկեղեցի, եւ Հոգեպէս զմայլիլ ի ճաշակմանն սորին: միայն թէ յաշիւմ եւ Հոգեխառն մտաւ իմանալցնն զրանս սորին. եւ ոչ Հատակասոր շաղկապիւրանութեամբ բարբառնել եւ ի աշխատանաց անխաբձ կաննել: Ձի թէ ոչ յաշիւմ մտաւ եւ Հոգեխառն բարբառով նուազեցնէ, սրպէս եւ ինքա Դուռիթ ասէ: Սաղմոս տասցից եւ ի միտ առից, այսպիսի զարուքիւն ունի սայ, զի կարող է զլեւս Հալածել, եւ զամ. շար ի մարդկանէ խախտնել: Ըստ որում եւ ինքա Դուռիթ, ոսկիւր Հալածէր զշար այրն ի Սառնազայ:

Արդ՝ այսպիսի աստուածատուծ Հոգեւոր բարաստանիս, եւ անարժան սուտուհուն երէցս՝ անարհեստ զրչակս, ցանկացող եղէ մեծաւ փառապանաւ, եւ զրեցի զստ ի յազուտ մրճոտեալ եւ ազանգացեալ Հոգուս, եւ յիշատակ երախտաւոր ծնաւազացս, Վասիլ արեկամանին եւ Կատէրինին, եւ եղբորս Փիլիպին զի զմապաղաքն նա շնորհարար, եւ Յնաչո տարակմանին, եւ այլ Հաւաղատաց իմոց՝ կենդանեաց եւ ի Քս. Հանգուցելոց. մանաւանդ կենդանի նահատուկին քուերն իմոյ եղիտարեթ աղաշխարողին, եւ ամ. արեան միքճաւորացս: Եւ ետու զսա յաւիտեանական յիշատակ բուսարուի գերեզմանին Քի. եւ այլ աստուածակոթ անարհեստեանաց, ի վայելումն մանկանց նորոյ Սիոնի. զի յորժա՞ք քաղցրանուազ ձայնիւ եւ Հրճուալի՞ր բերկրանաւք եղանակեցնն զսա, յիշեսցնն զինչ Հոգս լոկ աւուռն Սիմէոն երէցս Իլովցի, զմեղասաւր զրիւս մերայնոցս Հանգերձ: Եւ որք յիշն

սրտի մտաւք, առցնն վարձս բարեաց ի Ք. ի յաւիտեանական կենաց, ամէն:

Արդ՝ զրեցաւ սա ի յաշխարհս րօնուցայ ի մայրաքաղաքս Իլով, ընդ Հովանեա Սր. Ածածնին ննջման: Ի Հայրապետութեան Տն. Տէր Թաղէսին, յորում ժամանակի մեծ նեղութիւն եւ աւերումն եղև Հայոց ազգիս խմայելական ազգէն: Եւ ի տոթնորդութեան յայտ քաղաքիս Տրապիզոնցի Պարոտեկր Պարսամ Արշիկոսին, Հոգեկիր վարդապետին: Եւ ի թագաւորութեան Լեւոն աշխարհին բարեպաշտ Լ. աստուածաբան արքային Սահականիսին: որ է ազգու ընկուղ: Յորում ժամանակէն մեծ յարուցումնք եւ պատերազմ էր երկուց ազգաց քրիստոնէից, Լեւոն եւ ընդուց, որ է Մոսքով, կոստապաշտ եւ տնապարտն ազգ. եւ ի աշխարհս կործանեալ, եւ զարտուղի անկեալ ի յերաւանցն Այ. զի տառապանս եւ բազում նեղութիւնս յարուցանէր շուրջարեակ ազգաց եւ ապանց քրիստոնէից, իւրայնոց եւ աւտարաց, եւ ոչ իմեար եւ ոչ զղջար արիննահղութենէ տն. մեղաց, որպէս զապան արեան ծարսին: Եւ բազում աւերումն առնէր պատուոց եւ ամբողջաց: Եւ այս եղև պատճառ պատերազմի եւ մեծ խռովութեանց երկու կողմանէ Փապաւորաց, զոր Տէր Ած. ի խաղաղութիւն եւ ի սէր միաբանութիւն փոխարկեցն ամէն:

Արդ եղև զսա զբնութեան ի թիվ. Հայոց մեծաց Ռիթ, աւգոս. ինչ:

Արդ երեսնակեալ եւ մոխրաթաւալ զիմաքս աղաշիւմ զմանկունս աշխարհայոյս սր. ուխտս, որք աւելուք ի սմանէ կարգալով ոսղմոսեկով, կամ աւերանակով կամ ասկս մասին սմա պատանակով, յիշանքիք առաջի Քի. զվերոյ զրեալքն ի սմա, եւ Ած. յիշողացող ողորմեացի բարում միտանազ պարտեանն ամէն:

Բայց ամիկաղդիր լերուք իոշխրութեան եւ ողորմացս զրոցս, աղաշիւմ վարն Այ.:

Էջ 296ր, բոլորգիր, տարբեր գրէէ. քկ. 1611.—

Եւ արդ եղաւ սայ յիշատակ ի Սր. Բաղաշն Եմ., ի զուռն Սր. Յաղորա Առաքելոցն, ի Հայրապետութեան Տն. Տէր Գրիգոր արք. եպիսկոպոսին, ի թիվ. Ռիւ, զոր

Տէրըն մեր եւ Փրկիչն Յս. Քս. պահեսցէ զինքն անփորձ եւ անսասան ի յայսմ աշխարհի, եւ ի հանդերձեայն Սր. Հայրապետաց զասուն զասակիկ եւ պսակակից արասցէ Քս. Ած.ըն մեր եւ նմա փառք յաւիտեանս ամէն: Հայր մեր որ յե.:

Էջ 297, Առտրագիր, յիշատակագրութիւն, թԿ. 1692.—

Շնորհօքն Այ. վերստին նորոգեցաւ Սաղմոսարանս, յառաջնորդութեան Սր. Եմյ. Յոհաննէս Եպիսկոպոսի, ի թվին Հայոց ՌձԵԱ ամին, որ յայսմ ամի նորոգեալ եղեւ Սր. Փրկիչ վանքն որ արտաքոյ Սր. Եմյ.: Պարիսպն Դ կանգուն բարձրացաւ ի վերայ Հին պարսպին, հանդերձ եկեղեցեա-

ւըն եւ խցերով, եւ այս ի խնամոցն Այ. Եմյ. Փրկիչն, եւ զանիցս անգամ զողջ յաղկն յարակաց՝ ի վիշերի մտին ի վանքն Սր. Փրկիչին, եւ բազում վնաս դործեցին, մինչ զի մարդ եւս սպանին անօրէնքն, զոր Տէրն մեր ողորմեցի շինութեան եւ նորոգութեան պատճառ եղեկոցն, նախ ողորմութիւն տուողացն ի նորոգումն սորայ, այլ եւ աշխատաւորացն Տէրն ողորմեցի: Իսկ որք ընթեռնութեւ զգիրս ասացէք Ած. ողորմեցի նայ եւս անարժան Յոհաննէս Արհեպիսկոպոսի Սրբոյ Աթոռոյս եւ ծնողաց իմոց Անդրէաս Քահանային, եւ մօրն իմոյ մահտեսի Աղլիտային, եւ որք լի բերանով ասէք Ած. ողորմին, Ած. ձեզ ողորմեցի:

419

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ.— 3

Հմտ. ՊՕՂՍՍ ՎՐԳ. ԱԳՐԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 24×18×2.5: Էջ 356: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ, ոչ միատեսակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մելանով, միասին, 25-28 տող: Շեղագիր: Կաշեկաղմ խաւաքարեայ, անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԵԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Առաջաբանութիւն ծայայայ Մարգարէիմ, արարեալ Կուռնիլիոսի, զոր ծաղկաբաղ հաւաքեալ է եւ համառօտեալ Պօղոս Վարդապետն Անդրիանուպօլսեցի, յարմէ եւ իստեակ վրդ. վանքի:— Մինչ եղեկիէլ ետես զշորս քերօթք, որք խորհրդապէս նշանակեն զշորս մարդարէսն... — Հմտ. աստ, թիւ 267:

420

ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԳԻՐԳ.— 4

ԳՐ. ՅԱԹԵԻԱՅԻ

Սեքստիա եւ Խիզմո

1601-2

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23×17×6: Էջ 634: Հանգամանք շատ լաւ: Մագաղաթ ողորկ: Գրի՝ Յակոբ քարտուղար եւ Դիլաք Սարկաւազ: Գրութիւն՝ խորագրերները կարմիր, սկզբնաւորութիւնները եւ գլխագրերները ռսկի,

մասցեալը սեւ մելանով, երկուսն, 41-43 տող: Բոլորգիր կանոնաւոր: Համառօտագրութիւնք չափազանց առատ: Մագաղաթ՝ Մարտիրոս Հիգանցի, Էդրայր Սարգիս Քահանայ, եւ որդին Գրիգորիս Քահանայ: Գունաւոր զարդադրք, լուսանցազարդք եւ

կիսախորանք, բաւական նուրբ, իւրաքան-
չիւր հաստորի սկիզբը, եւ այլն: խորանա-
կարը, էջ 9: Նկարք, էջ 8, Գր. Տաթեւացի,
տարբեր, աւելի փոքր մագաղաթի վրայ: էջ
205, 327: Կաշկեղծ տախտակեայ: Ստա-
ցող Տէր Սարգիս Կրօնաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3ա.— Այս իմն է գլխաւոր քանի
քաղոր գրաց:

20.— Խորամագարդ, ք. 420, էջ 9

էջ 3բ.— Յառաջաբան գրաց.— Ներ-
գործական իմն մշտաշարժ...:

էջ 9.— Գրիգորի, աշակերտի Օռա-
մեծի Յովնանու Որդւոնցոյ, Հարցումն
գաճաղամբ պիտանիք եւ օգտակարք, գրաց
աշակերտեալ անձանց:

Գլխաւոր յիշատակարան.— ԹԿ.
1601-2

էջ 628բ.— Փառք Ամենասուրբ Երբոր-
դութեան եւ աւիտանայի հուրեան, անբաւ
դաւորութեան եւ ամենունակ տէրութեան,

երից անձնաւորութեան եւ միոյ բնութեան,
Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ
անկէտ յաւիտեանի ամէն:

Ի Թղարեւութեանն Հայոց Ռ եւ Մ ա-
մին, եղև սկիզբն լուսազարդ եւ վարդա-
պիթ շարցմանցս ի քաղաքիս Սեբաստիոյ,
որ այժմ անուանի Սեւաստ, ի ձեռն քաջ
քարտուղարին Յակոբայ, Որ է շարայարեալ
եւ յօրինեալ զանկողոպտելի դանձա, եւ
զհրաշագործ սբ. գիրքս շարցմանց, մեծ
եւ անուանի քաջ հեռետորն, բարունապե-
տաց բարունապետն եւ վարդապետաց վար-
դապետն Գրիգոր Տաթեւացին Որ եղև երկ-
րորդ լուսաւորիչ աղբիւ Հայոց, եւ իրբեւ
դարեգակն ի միջօրէի պայծառացեալ լու-
սաւորեաց զեկեղեցիս Հայաստանեաց, Քան
զի գրեալ է վասն նորա, թէ ոչ հանդիսո
մտաց տայր, եւ ոչ հանգիստ մարմնոյ, այլ
հանապազ կանխէր եւ հանէր զգիշերն ի
գլուխ յաղթան Այ. ի յարսասուս բազմա-
հոսս, եւ լնոյր զպակասութիւն եղբարցն որ
առ ոտս նորա էին եւ առ նա էին ժողովեալ:
Առ որ զնալով ի մէջ այաղղեաց, մեծա-
մեծաց եւ փոքունց, զի ոչ դոյր նման նմա
ի ժամանակն նորա իշխան եւ առաջնորդ
բաց ի նմանէ: Եւ ըստ աստուածատուր
շնորհացն եւ լուսաւոր մտացն շըջէր ի բու-
րաստանս հոգեւորս եւ ի մատենան աստ-
ուածայինս, բերելով յայտ զծածուկս խո-
րինս եւ զգիրս խթնածածուկս: Եւ ոչ մի-
այն այս այլ եւ նման անարին թշնոյ ան-
բան մեղուաց, որ շըջելով ի տեղիս զանա-
զանս, եւ ի ծաղիկս աղբի ազգիս, բերելով
եւ կազմելով ճաշակա քաղցրահամ եւ դեղս
բժշկարարս: Նոյնպէս եւ Մեծն Գրիգոր քաջ
հեռետորն, շըջեալ ի հինս եւ ի նորս, այլ եւ
արտաքին դիտութիւնս, եւ ժողովեալ զօգ-
տակարն, կազմեաց պսակս լուսաւորս եւ
եղ ի գլուխս մանկանց եկեղեցւոյ, եւ վա-
հան ամբութեան ընդդէմ այաղղաւան
տոհմի, եւ ելից զսա որպէս զամենալի
դրախտ, եւ զծաղկաւտ բուրաստան, ըզ-
հարց եւ զպատասխանի ի միում տեղի եւ
անուանեաց զսա Հարցմանց:

Արդ՝ այժմ լուսազարդ տառի փափա-
քօղ եղեալ, եւ ցանկացաւ սբ. գրոցս, մահ-
դասի տէր Սարգիս Կրօնաւորն, եւ ետ ի
քաջ քարտուղարն Յակոբ, եւ նա առեալ ի
ձեռն իւր յօժար կամօք եւ ջանիւ առ ի կա-

տարել ևս ըստ զգալիաւթին զրոյս. և ի վճարել չինոյ հատորին և ի հասանել ի վեց հատորի մէջն, եղև աստուածատաւ րարկութիւն ի վերայ բաղաքին Ակրատիս լստ լանի Տն. որ սակ. զոսչ կացէք, զոսչ ծանրանայցին, և լոնկարծակի հասանից ի վերայ ձեզ որպէս զորպայթ. ալպէս իւրեւ զորպայթ պաշարեսոյ գմեծ քաղաքն Սերատիսայ:

Զի այլ ոմն մանն ևս շարարայ իտղիշի տնուն, զոր և և զ ամալ քառաջ էլեալ էր ի վերայ աշխարհիս որոպայթ ևս պատուհան, և բազում տեղի աւերեալ ևս կործանեալ: Իսկ ի յայս ամի բազում ուրաք և կնի ի վերայ մեծ քաղաքին Սևաստոյ, ևս բազում շարիս արաբեալ ևս ոմնիս զործեաց, աւելի քան զիտ այլ ջարդեաց, ևս սրախողիտոյ արար, և ըմ անմեղ տղայս ի Հայոց և ի Հոռոմոց զերի վարեաց, և յետոյ զքաղաքն ամ. հրով սոյրեաց: Իսկ զոգրա նոցա ևս զարտաւուս, զյալիւն ևս զհաւաչանա, զկակեծ ևս զլաւնութիւն, զիշխոս ևս զտաւապան, ոչ կարեմ ընդ զրով արկանել ևս կամ ընդուս պատմել:

Իսկ ի միւս ամիկ եզրայ նորին Հառան լիկ անուն, առաւել չար քան զիսղիշին, և կն բազում յորաք ի վերայ քաղաքին իւրիկայ, որ այժմ կոչի Թուխաթ, ևս յաշում ոմնիս ևս շարիս զործեաց, առաւել քան զՍերատիսայ, և ոչ պակաս: Այս ամ. կն ի վերայ մեր վասն մեղաց մերոց:

Յայս ամ. պատահմանց ևս շարիսոյ մէջն, մնաց Հարցմանց զլուքս կիսկատար, փոխտուկան լինելով ևս ի սպանմանէ բուն փոխտուկով տէր Սարգիս Կրտսեան: Եւ այնչիւն երես յաշխարհէն յայնմիկ ևս և կեալ ի քաղաքս իւրեան տո անարթանութիւնս մեր ի Թուականիս մեծի, ի Ռ և ՄԱ ամի, ի մուսն Մ ևս երկուքին, ևս մեք տեսաք զէք ևս զփախաք սորա, ևս ձեռնարկեցաք ի և զ գրադէր, ևս աղոմամբն Այ. աւարտեցաք, ևս ծաղկեցաք ևս զարդարեցաք ոսչով ևս լազուարդով ևս երանդ երանդ զեղօք ևս մեղաւոր Մարտիրոս Հիդանցիս ևս եղրայրն իմ Սարգիս պատուական քանանայն, ևս որդին իմ Գրիգորիս քանանայն, ևս այլ աշակերտեալ մանկունքն մեր, ընդ հովանեաւ սր. եկեղեցեացս, Սր. Յարութեան ևս

Սր. Ած-ածնին, Սր. Յովանիսին, Սր. Ստեփաննոսի ևս Սր. Գրիգորին, Սր. Սարգիսին ևս Սր. Մարտիրոսին: Ի հայրապետութեան Տն. Տէր Դաւիթ Կաթողիկոսին էջմիանայ, ևս ի մերս Կաթողիկոսութեան Արթուրայ՝ թաղաւորայն Տէր Գրիգորիսին, ի զորսն ևս ի նկ ժամանակս, յարամ նեղիմք ի յանօրինաց ևս ի հարկապահանջութենէ, միմիկ լուստարն Սծ. միւսն լոյս էնէ մեկ:

Յագորդ երեք սիւնակնիւր եղծուած: Մնացեալ էջիւր դատարկ:

Մանր յիշատակագրութիւնք.—

1.— Էջ 250ր.— Կատարումն հինդեւորայ մատենի Հարցմանցս: Աղաչմ յիւն ի Տէր յիշարայ տառիս զանարթան գեականք:

2.— Էջ 435ր. եղծեալ. զծուարք: Ի եռնիլի, բալարգիլ.— Արատացող զրոյս լուսալարդ սր. տուրիս, զտէր Սարգիս րարմիտ մահտաւ կրծատուն, ևս զծնօյսն իւր զԹորոսն ևս զՏիմիթին ևս զամ. մերմուտրս նոցին, ամէն:

3.— Էջ 531ր.— Արատացող զրոյս լուսալարդ սր. տուրիս, զտէր Սարգիս րարմիտ մահտաւ կրծատուն, ևս զծնօյսն իւր զԹորոսն ևս զՏիմիթին, զամ. մերմուտրս նոցին: Եւ զիս զանարթան Գրիգորիս զծոզս ևս զծնօյսն իմ զտէր Մարտիրոս վարպետն, ևս զԱղաւթին, ևս զամ. սարդականն իմ, յիւնեցէ ևս Ած. ողորմի ասացէք, ևս մեղաց թողութիւն հայցեցէք, ևս որ զԱծ. ողորմին ասէ նա Ած. իւրն ողորմեցին՝ ամէն:

4.— Էջ 628ա, բալարգիլ, եղծեալ բայց ըմբռնիլ.— Ձեզկնի ևս զանարթան սուտ անուն Դիլաք Սարկաւագս գրիչս յիւնեցէ ևս Ած. ողորմի ասացէք ինձ ևս ծնարդաց իմոց, ամէն:

5.— Նախորդին ճերմիւր տարբիլ բալարգով.— Հարցմունքս յիշատակ է ի Սր. Գաղաքս յեմ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, Գիրքս զերի անկաւ ի ձեռն այլազգաց, տարան ի Յալապ ծախեցին: Տէր Գրիգոր Պարոյնտէրն իմացաւ, բազում ջանիւ հլրսն ևս իւրեք այլիկ յեմ: Արարիչն Ած. զինքըն ի յիւր մեղացն աղաչն ևս անաստոս պահեցէ ի վերայ երկրի ամէն:

421

Ա.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 2

ԳԵՏՐՈՍ ՎՐԻ. ԱՂԱՄԱԽԱՆ

Բ.— ԿԵՒՈՒ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ.— 1

ԳԵՏՐՈՍ ԱՐԲ. ԲԵՐԻՈՒՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 24×18×1.5: էջք 166 է. 50:

Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրէջ՝
Հայրապետ Դպիր, ապա Սարկաւազ: Գրու-
թիւն՝ խորադիրները եւ սկզբնաւորութիւն-
ները տեղտեղ կարծիք, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 29—32 տող: Նոտք շեղա-
դիր: Զարդադրեր՝ այլազան ոճերով: Կազմ
կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Ա.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Զմիւռնիա 1821

Ճակատ.—

Գիրք որ կոչի Աստուածամանութիւն.

— Արարեալ ի Պետրոս Վարդապետէ Նախի-
ջեանեցոյ Աղաժառն, ի փառս Այ. եւ ի
յօգուտ մանկանց Եկեղեցոյ: Հատոր Առա-
ջին: Յամի Տոն. 1769, եւ ի Թուականու-
թեանս Հայոց 1218, ի մարտ ամսոյ յերե-
սունն:

Յամի Տեառն 1821, ապրիլ 17, ի քա-
ղաքն Զմիւռնիա, նորոգ օրինակեցաւ յըն-
տիր օրինակէն, աշխատութեամբ Հայրա-
պետ Դպիր:

էջ 1.— Յառաջաբանութիւն.— Արա-
րանապատում մարդարէն Մովսէս...: —
Հմմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 177:

էջ 115.— Հատոր երկրորդ:

էջ 168.— Յիշատակագրութիւն.— Ի
վայելութիւն Գաղատացի Տէր Գրիգոր Աւաղ-
եբէցի որդի Նուսատ Հայրապետ Դպրիս,
յամի Տեառն ի 1821, ի յունիս 20, Իգմիր
քաղաքի:

Ծանօթ.— Հայրապետ Դպիր, յետ

ձեռնադրութեան կը դառնայ Սահակ Վրդ.
Գաղատացի.— Տես Միարանք, էջ 442—4:

Բ.— ԿԵՒՈՒ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ (ԲԵՐԻ)

Երուսաղէմ 1828

էջ 1.— Գ[ի]րքս Կշիւ Արդարութեան է,
արարեալ Նախիջեանցոյ Պետրոսի Ածա-
րան Աբգէսիսկոպոսի Բերդումեան կոչե-
ցելոյ: ... Գլուխ Առաջմեր(ք)որդ, Յա-
ղագս Արդարութեան.— Յայսմիկ մատենի
խորհիմք ընձեռել զարդարութեան, եւ դամ.
մասանց նորա ընդարձակապէս...:

էջ 33.— Յաղագս խղճի մտաց եւ տրք-
տըմբակամիմ, Գլ. ԺԱ:

էջ 37.— Եղբակացութիւն վեցերորդ.
— Տրտնջական զօրութիւն է՝ բնական ու-
նակութիւն ինչ՝ խղճի մտաց...:

էջ 38—48, դատարկ:

էջ 49.— Յամի Գրքոյս Կշիւ Արդա-
րութեան:

Յիշատակագրութիւն, էջ 49.— Ի 1828
Թուականին Գի. եւ ի յամսեանն ապրիլ 23
յնէմ.: Սոյն Կշիւ Արդարութեան դիրքն ոչ
երբեք էանց ի ձեռս իմ կատարեալ օրի-
նակն, այլ սակաւ ինչ աստ, եւ սակաւ անդ
զտի, եւ ուր ուրեք տեսի, առեալ զծագ-
րեցի ոչ նայելով ի զեղեցկութիւն զրոյ,
այլ վաղ ընդ վաղ օրինակել փութայի-
ռատի ներեցիլք ո՞ր բարեսէր ընթերցողք
կամ օրինակողք. եթէ զտից ժամ բարե-
պատեհ, ունիմ ի մտի զեղեցիկ զրով զրել,
եթէ արժան համարեցիք յիշել ղնուստս
նոտարս Հայրապետ սարկաւազն, այն չը-
նորհ ձեռ է, բայց խնդրեմ եթէ յիշէք,
մի՛ եւս անդոսնէք...:

422

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԳԻՒՏՈՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ.— 2

Իրիւմ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՎՐԻ. ԿԵՍԱՐԱՅԻ (1758)

Երուսաղէմ

ՌԲՃԳ = 1754

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 2A x 18 x 2: էջք 228: Հանգստանալ լաւ: Թուրք տոկուն: Գրիշ Գաւրիէլ Վրդ.: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ ղլխագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյլանով, միասին, 22 տող: Նոտրագիր չկ: Պակերպ: Կաշեկաղմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Սկիզբն գտնամ նորոյ Աշխարհի որ ասի Ամէրիգա. եւ քաղաքաւար բառիւ, եւնի Տիւնեայ յորդա[ք]ջեցեալ: Որում պատմաբանն, այստե ստուգաբանութեամբ արտաբանեալ են, որք ստորեւ հետեւին.—

Յերկրին ձինսկիզու, ի նէրվի կոչեցեալ յեղջէն Քրիստափոր անուամբ, Գուլուն մականոչեցեալ ոմն, թէ ի ծովու եւ թէ ի ցամաքի զբաղումս չրջագայեով... — Հմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 14:

էջ 216.— Յազաքս համից որք են մատնէք.— Գեոք զեզերն զվիհս պեղեն, եւ ի գետոց առիւ ջուր առածեն ի նոսին վիհսն...:

էջ 217.— Յիշատակարան.—

Փառք անբաժանելի եւ միասնական Սբ. Երրորդութեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգոյ Սբբոյ, յայժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Գրեցեալ եղև. գիրքս այս որ կոչի Նոր Աշխարհի Պատմութիւն: Որ եւ թարգմանեցեալ եղև տաճիկ լեզվէ ի հայ լեզուս:

Եւ թարգմանող սորին է Սբ. Երուսաղէմս վէթիլ տեառն Յոհաննէս Ածարան և խորմաստ վարդապետ, որ եւ կուռն ջանիւ և բազում աշխատութեամբ զայս զեղեցիկ պատմութիւնս թարգմանց: Տէր Ածարան երկար կեանս պարգևեցեց, եւ յերկնից արքայութեան լեւի տացէ, ամէն:

Որ եւ ես Գարիէլ վարդապետս զայս Պատմութիւնս ընթերցաւ եւ կարի ախորժութեցաւ եւ սկսաւ գրել Այլ. ծրեցի եւ կատարն հասուցի: Թէպէտ զիրս ոչինչ է և սղալմունքն շատ է. այլ սակայն երեսուն կեալ աղաչմի զձեզ ով որ որ ընթեռնանի զայս լաղցր պատմութիւնս մի մեղադրիչ զի չեմ հմուտ աստուածային գրոց որ և ուղապէս գրէի:

Եւ դարձեալ եղև աւարտ սորա Դեկտեմբերի ամսոյն, եւ ի թուականութեան մերում ՌիժԳին, որ եւ ես տէր Գարիէլս ձեռամբ իմով գրեցի բազում աշխատութեան մէջ էի որ մինչ մէկ երես գրէի տասն անգամ կու կայնէի վասն այն պատճառի ոչ կարացի հաստատ գրել:

Ինչ եւ իցէ աղօթիւք ընդ հովանեալ Սրբոց Յակոբեանց լաքանէլադործ եւ սրբելի աշակերտացն Քրիստոսի եւ մարտիրոսթիւք սոցին աւարտ հասուցի, ամէն: Որ եւ ես յայժմ ծառայեմ սոցին, ամէն:

էջ 219-220, դատարկ:

էջ 221-222, չորս փոքր եւ դուարճաւի առականք:

էջ 223-8, դատարկ:

423

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏՆԵՒ.— 4

ՎԱՐԿԱՆ ՎՐԳ.

(Դար ԺԴ ?)

ՆԿԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 23×17×4.5: էջք 432: Հանդամանք լաւ, նորոգութեան ենթարկուած: Թուղթ հին, բամպակեայ: Գրէ՛լ՝ Ռատակէս՝ Գրութիւն՝ հին մասը սեւ մեկանով, նոր մասերուն խորագիրները եւ տեղ տեղ զլխագրները կարմիր, երկսին, հնագոյնը 30, նորը 34 տող: Նախնական մասը բոլորդիւր վարժ, նորը՝ նորարդեր, նոյնպէս վարժ: Համառոտալրութիւնք դրեթէ առվորական: Կաշեկալմ տախտակեայ: Կնիք սեւադրոշմ, էջ 209, վարժ լուսանցքին. «Բի. Մո. Ստեփանոս վղպտ»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-36, մտարգիր.—

էջ 1.— Մեկնութիւն Արարածոց. Այս է Մովսիսական գրեք՝ հաւաքումն ի ձեռն որոց արանց եւ վարդապետաց եկեղեցւոյ, Դիոնէսիոսի, Մեծին Բարադի, Եփեսիի, Գրիգորի Լուսաւորչին, Գրիգորի Ածարանին Գրիգորի Նիւսացոյն, Յոհաննու Ոսկերեանին, եւ Նիշիէի, եւ այլոց: Արարեալ վարդանայ վարդապետի, [ի] խնդրոյ Տեառն Համազասպայ, եւ Գրիգորի վարդապետի, ի փառս մեծին Այ.:

Նախադրութիւն առ խնդրոյ մատենին: Յատկաբանութիւն Մենդոց: Մեկնութիւն Մենդոց: Արարեալ վարդանայ վարդապետի Հայոցս:

Նախադրութիւն Մննդացմ վարդանայ վարդապետի առ խնդրոյն մատենին: — [Բ]արք է բնաւորեալ առ մարդիկ ի բնութեանս մերում...:

էջ 3.— Աշխարհալոյս եւ տիեզերալոյս վարդապետի վարդանայ, արարեալ Մեկնութիւն Արարածոց.— [Հ]աւատարմին դանձուցն Այ. ...:

էջ 7բ.— Նախադրութիւնք Մննդաց տետրութեան արարեալ մեծի Հօրն վարդանայ Հայոց վարդապետի.— «Բ սկզբանէ ա-

լար Ած. դերկինս եւ դերկեր»: Բաղմադիմի լիի անուն սկզբանդ...:

Մամօր.— էջ 43, վարի լուսանցքին. «Լաճն նատա ու տուն ետուր ու դայն ի մէջ եթող քերեցի ու մանր գրեցի որ հասաւ»:

էջ 135-6, մոր Բուզք, մտարգիր:

էջ 256ա.— Գիրք Նիցմ. Մովսէսի.— Այս գիրք նորամեծար եւ պատական համարեալ է:

էջ 355բ.— Ղեւտական Դպրութիւն.—

Երբորդական մատենան մովսիսական դրոշմ...: Վերք. ... նմա աւրհնութիւն եւ փառք ի բոլորից եւ ի մասանց արարածոց եւ ի նմանէ բեւեռք սիրո սր. եկեղեցւոյ, եւ աղքատութիւն նորա եւ իւրոցն վարդանայ վարդապետին եւ Թումա վրդ.ին, եւ Սիմեոն վրդ.ի, եւ Յով. վրդ.ի, եւ Կիրակոս վարդապետի, ողորմութիւն ի նմանէ, եւ Ռատակէս ծոյլ գրչի:

Մամօր.— էջ 368, կաղմնակի լուսանցքին. «Ձմեռն որ դայս տետրս գրեցի կաթեց առեց մուրն ի վերա քերեցի նա չէր լաւ»:

էջ 380ա.— Ի չորից եղևալս եւ հրաւիրեալս ի նոյն, եւ ի նմանէ կոչեցեալք...:

էջ 402բ.— Ներկարդ Օրեմն.— Թեւօք արարչական եւ անճառելի խնամովք ամենաուրբ Հոգոյն...:

էջ 423-432, մոր Խուզք, մտարգիր:

էջ 431բ.— Յիշատակագրութիւն յետնագոյն գրչի.— Ով գիր որ մնաս, ով մարդ որ կարգաս, ով մատունք որ հող դառնաս, ով ընթերցողք եւ ընդ նմին օրինակողք, աղաչեմ զձեզ, չի խնայեք զմի Հայր մէր տանին, եւ զմեղաւոր եւ զանխմաստ հող եւ մոխիր եւ անարժան, չնչին եւ անպիտաս, պակասամիւս եւ անարհեստ՝ յետեալ եւ անընտիր ծառայս նոտար դրոյս յիշել չմո-

սանայք. և զսփք արքայութեան Լերինից արժանանայք և ի կայանս արդարաց վերա-
նայք, ամէն:

Էջ 432ա. — Վարդան Վարդապետի արարեալ Յիշատակարամ. — Ամենազոտ՝ Ան., անտխակալ, անշխաշար, ասցցր և Երկայնամիտ, յանսկիւրն և յանվախճան, աներր և անտրեք, և ամէնուրեք մերձու-
տոր, Ամենասուրբ Երրորդութիւն, ի միում բնութիւն, և զօրութիւն փառաստեալ, յա-
նարժանս պիտոյ իրի, և անանս յանդամս ար. Եկեղեցւոյ թոյ, ի մեղսաներկ և ի ցա-
ւալից ձեռք ատնայ հաւատով զնշխարս սրբոց թոյ ոսկեբաց, որք մատուցին քեզ զինքեանս հաճոյական պատարաւ քեզ ի հոտ անտէից, զխաւարչուտ և զնսնմացեալ. զյոյութեամբ իմով արկեալ զիրումն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ յերկրպագանեմ քեզ ամենեւումբ, զար. շրջունս նոցա զնշելով ի պատուանդանս ոտից թոյ. և զկենսու-
նակ սուրբ նշանն սիրոյ ի սրտէ եղեալ զո-
հոնամ զքէն՝ զյոյովք հաճոյեալ յերկին ի վեր՝ և յերկիր ի խոնարհ, այլ և բան տա-
լով ի ոլորորից և մասանց արարածոց, կոտո-
րելով զամենեանս ի չափ հատով մանսն-
խոյ զկեցեցանելով նոցա կեանս և լեզուս. և աշակաւ օրհնեմք և զովեմք, զոհանամք և փառաւորեմք, զգօրացեալ և զառատ ուղորմութիւն թոյ, յանարժանս Լերինի և Երկրի, որ և յաւելեալ յայնս քաղցրութեան և զայս՝ զի արժանի եղէ տեսանել զկա-
տարումն ինդրոյ ար. Եկեղեցւոյ թոյ, և

ձեռն աւագին իւրոյ, տն. և սրբոյն հա-
րապատի, թէ համարձակելի է մեկ և զմէկ մեծարել ի նաւակատես մեր՝ զլիւ. Եկեղե-
ցոյ մեր, տէրոյ արհիպիան և անպիանիկ Լիւթարոյ մեր ունի և տաացեալս իմատուտոյ Պիտիթեայ, սուսմք, ո՞ մշակող մօրենեաց և վիտաց, և կամ աղտաղտուկ, և իողխոտ զիտոյ և ցամաքեալ արարեք, իւ. իս ի խոր-
շակահար հասկաց, սակայն զի արեղակնու-
խոյն էր և յուսով կենդանի, և արդ բնկա-
լարուք զսեմանեաց մերոյ յորովից՝ յա-
կանջս զիմօք և զերելով ի տեսիլ աշաց բերս պտղոյց, և տուք զերախայրիս կայոյ և հնձունաց Տն. Յի. և Հօրն իւրոյ զթածի. և լարեկսովն՝ զկողովն ողիւսդիս, մտա-
ւոր օրհնութեամբ՝ զի նորա ողորմութիւն, և ներ քաջութիւն յաղօթս և ի հաւատս, սակայն յորդոր արատ՝ և անպիտոս սր-
տաստօք ոռոգել աղաչեմ, զասպարիսի և զանբանից կոխան յանգաստանս ուստի բն-
կալարուք զսակաւ սատարդ փոքր մի դա-
ղարեցեացանել զախորժակ և կարօտութեան ձերում, զի և ձերովք բարեղթութեամբ և յաղբարիւ հայցմամբ՝ պաղատանս և ուր-
տաստութիւն հեղմամբ կաթիլ կայսկամոյզ վիժման զղջմամբ մաղթանաց, զոցէ և աստ Յս. քաղցեալն պտուղ ի Բեթանիայէ Լկեալ լինէմ. աշակերտացն դասուք, յուրէ օրհնեալք իրցուք և պտղալից եղեալք ձեռք հանդերձ փառաւորեցուք զնա Հարք և սմենասուրբ Հոգւովն յաւիտեանս յաւիտե-
նից ամէն:

424

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԵԿԻՑ. — 4

Ն. ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

Կապոսի Ամայտոս ?

ԺԵ Դար ?

ՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ. —

Մաւալ 23 x 16 x 7: Էջք 594: Պրակք Ա-ԻԵ: Հանդամանք լաւ բնդհանրապէս կան խոնաւութենէ և որդերէ միասուած լուսանցքներ: Թուղթ հաստ, բամպակեայ: Գրիչ՝ Մաղաքիա Բարերդցի, հաւանարար:

Գրութիւն՝ խորագրերներ կարմիր, սկզբը-
նաւորութիւնները և զլիագրերները կարմիր և կանաչ, մնացեալը սեւ մեյանով, միա-
սիւն, 26 տող: Բոլորգիր վարժ: Համառո-
տագրութիւնք գրեթէ սովորական: Գունա-
ւոր կիսախորանք և մանրանկարք՝ իւրա-

բանիւր մարգարէութեան սկիզբը, բաւական յաջող: Կաշեկոյժ տախտակեայ: Պահպանակ մարգարէեայ սկիզբը եւ վերջը երկուստեան թերթ, բոլորը, ճաշոցի մասն: Մտայգը յարգարար: Համէնցի բարունակեալ (Յովհաննէս + 1497), Ռրատակէս վարդապետ, ինչպէս որ կ'ըլլի: (Կիլիկիայ, 1560-1581), Աղարեալ կ'ըլլի: Կիլիկիայ (1584-1601), Յովհաննէս կ'ըլլի: (Անթիպի, 1602-1621), Մկրտիչ վրդ., եփրեմ Արեգայ (1767?):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Սրբայ հայրն մերոյ Տեառն Ներսէսի Արքեպիսկոպոսի Տարսնի. Մեկնութիւն Երկոստեան Մարգարէիցն, գործի բնագործութեմ Արքա Տեառնի եւ կիւրքի եւ յիւրոց յաւելումն մտաց զեղեցկայարմար յետեալ իբր ոսկի ընդ սարդիտն: — Հմտ. Ա. Հատոր, Բ. 226: Նաեւ Տպ. Կ. Պոլս, 1826, էջ 5:

Բան Տն. որ եղի առ Յովսէփ:—

Յար եւ մերձաւոր վկա են զրոյ բնաւորական բնութիւնը մարդկան:—

էջ 7.— Մեկնութիւն Մարգարէութեան ընդ Ովսէի:— Սկիզբն բանից Տն. առ Ովսէի:—

էջ 143.— Մարգարէութիւն Ամովս: Ամովս ի Շամիրն մարգարէացաւ յաւուրս Ովսիայ:— Պատգամ Ամովսայ որ եղեն յԱղարիմ Թեկուայ:—

էջ 202-3.— Մարգարէութիւն Միքիայ:—

էջ 250.— Մարգարէութիւն Յովնայ:—

էջ 280.— Մարգարէութիւն Յովնանու:—

էջ 306.— Արդիւ մարգարէացաւ յառաջ քան զիս Ասորեստամայ:—

էջ 313.— Նաւաւ վասն աստակմանն Նիմուէացոց մարգարէացաւ:—

էջ 332.— Ամրակում վասն Բաբելոնացն որ գերեաց զՆիմուէի մարգարէացաւ:—

Մեծ եւ երջանիկ սուրբն Ներսէս շնորհաւոր,
Երեւեալ տունին մերոյ Նորազունեղ Նովկոս:
Հայրապետ Հանրահալի Հանուրց ազանց զովսէի,
Ճշմարիտ սուրբ Հաւատոյ ճարտար քաղաղ շնորհալի:
Երանեմ այրող բարի զեռաքանակ զայս պատգամ,
Հաննկոցս պարզեցներ վերլուծութեամբ քաղցրահամ:

էջ 377.— Բանն որ եղի առ Մովսէսայ Դոսայ որդի:—

էջ 398-9.— Անգէ Զաքարիայի Կանգնոր յետ ելիցն յամի երկարողի Դարեհի արքայի մարգարէացաւ: [Մամր յիշատակարան. տես յետոյ]: — Եւս զարձին ի Կրեթէնէն անոր Բարեկոյցոյ:—

էջ 420-1.— (Յամեսանն ուրբերողի յամի) Զաքարիայ յետ ելիցն մարգարէացաւ յամի երկարողի Դարեհի արքային:— Եւս մրսանն երկարողի Դարեհի եղև բան Տն. առ Զաքարիայ մարգարէ:—

էջ 557.— Մարգարէա զարեւայ յաւարգարէն մարգարէացաւ: Մարգարէութիւն Մարգարէայ:—

էջ 589-594, մեր քուրք, մեծ մասով դատար:—

Մանք.— Դիւանոր յիշատակարանը զբեր վերջաւորութեան Հնա կորած է: Կան մանր եւ յետնորդ յիշատակարանութիւններ, պատմական արժէքով, կու տանք ամբողջապէս:

Յիշատակագրայիւմ.—

1.— էջ 398, բոլորը որ մանր, բնագրէն տարբեր:— Զատագրոյ աստուածային մատենի զաստուածայան բարեւանայետն Համշէնցի եւ զճոզն նորին եւ զամ. արեան մերձաւորն նորին, ընդ ճմին եւ զեղեցիկ զրիւս, եւ զման ամ. յիշեցիք առաջի ատենին Բի., մանաւանդ ի ժամ պատարարին. եւ Բի. փառք:

2.— էջ 556, բոլորը որ մեծ, բնագրէն տարբեր:— Յիշատակ է որ. զիրգս (յնայեայ) Զաքարիայ մարգարէին. Ած. ողորմի ասացէք Ընդտագէտ վարդապետի Հոգուն, որ զՄեկնիս ետուր Խաչատուր կ'ըզն:—

3.— Նախորդին մերձեւ, մտարգիր. — Ած. ողորմի ասացէք Յովաննէս Կաթողիկոսին որ ետուր զՄեկնիս յիշատակի իւր Հոգւոյն ի ձեռն Մկրտիչ վարդապետին:

4.— Նախորդին մերձեւ, բոլորը որ տարբեր մեղմով:—

Հայաստանեաց Եկեղեցւոյ Հայրդ իմ արի Թալպիովթ,
Ընդդէմ շարաց հակախորաց հակադրիմք սուրբ դրովդ:
Որ առեր վերլուծութիւն սոյն մատենին աստուածախօս,
Միայն ետես ակն իմ արատ՝ զաստուածային այս մատենան,
Իսկ եւ իսկ զաղափարել առփութեացեալ ամի ջան:
Դարձուցից զրանս իմ առ ձեզ որք ընթեռնուլ հանդիպիք,
Մեղաներկ զանձն իմ գերի՝ Հայր մերիւ դուք յիշեալիք:
Որ տրուպս ամենայնի Եփրեմ շնչին Արեղայս,
Դաղափարեալ յօրինեցի ոչ թէ զմատենան դայս,
Այլ յայս յառեալ զայլ օրինակ գրեցի,
Նուաւստ դերոյս ցնծութիւն մեծ արեցի:

Բաւ է. 1919 [= 1787 ?]

5.— Էջ 592-3, նստրագիր հմտաւիպ.—
Փառք Փրկչին եւ յիշատակ դրչին, Տէր Ած-
ողորմեսցի սր. զորոցս զծաղորդին, Տէր
Մաղաքիա Բաքերդացի սր. վարդապետին,
այլ եւ ընդ առաջին զորդի եւ ըստացողի
սր. եւ աստուածապարգեւ պատգամացս Եր-
կոտասան Սր. Մարդարէիցն Մեկնութեան:
Աղաչեմ յիշել ի Տէր եւ Ած. ողորմի ասել՝
ի նմանէ առ մեկ հասցեցանողացն զսր-
կտակս Տէր Արիստակէս Վարդապետին, եւ
հաշատուր Կաթողիկոսին: Այլ եւ զյայտմու
գվերջի ըստացմամբ վայելողի յայսմ տոտի
զհամաձաւալ լոյսս, զորդդաւատ աղբիւրս.
զքաղցրարարբառ եւ զանձանձիւր պատմոյ
եւ զքարոզող աստուածային պատկաւացս եւ
զպայծառ ջահըս սր. Եկեղեցոյս Հայաս-
տանեացս, զՏէր Ագաթիա Կաթողիկոս՝ տու-
նըս Կիրիկիոյ, որ Հայրապետական եւ վար-
դապետական իշխանութեամբ լուսաւոր,
ղբողոր ազգս Հայոց: Որ եւ հայրենի սիրով
գլխացեալ ի տառապելու եւ ի նուաւստ որդի
եւ աշակերտս իւր՝ այսինքն ի յիս՝ Յովակ-
նէսս՝ որ եւ շնորհաց ըզսուրբ մատենանս
ինձ ի զաղարարս: Եւ ես խնամաբն Այ.
եւ Հրամանաւ տն. իմոյ վեհի՝ դաս ոսի ա-
շակերտեալ մանկանցս իմոյ զօր. **դերքս**,
եւ ետու գրել ըզսայ ինձ յիշատակ յաւիտե-
ական, այլ փոքրագոյն եւ զեղեցիկ օրին-
ուածով. եւ ասայ զհնութիւն սորա նորո-
ւեցի վերստին եւ վայելուած տն. իմոյ զոր
Տէր Ած. մեր պարագայց ամաւք եւ երկար-

եալ մամանակաւք պաշնայց ի պարծանս
մեր եւ ի պայծառութիւն սր. Եկեղեցոյ ա-
մէն:

Նորոպեցաւ ի Ռեթ [= 1600] ԹՎին:

Մամօք.— Յիշատակարանի հեղինակը
կը թուի ըլլալ Յովհաննէս Անթէլպցին, որ
յաջորդէ իր ուսուցչին Իբրեւ Կաթողիկոս
Կիրիկիոյ: Իր գրչին ուրիշ յիշատակարանի
մը նմանահանութիւնը տուած է Կիրիշակ-
եան, (Պոմ. Կաթ. Կիրիկիոյ, էջ 221) որուն
բաւական կը նմանի ձեռագիրս մէջ զըստը-
ւածը, զըրեթեամբ եւ մելանով: Այս յի-
շատակարանին համաձայն ձեռագիրս զրիչը
պիտի ըլլայ Մաղաքիա Բաքերդցի, իսկ
ստացողը իր ուսուցիչը Յովհաննէս Համ-
չէնցի, որ վախճանած է 1497ին, Հմտ.
վերք. 1 յիշատակագրութիւն, եւ Սիմն,
1952, էջ 283:

Հետեւեալ կարճ յիշատակագրութիւնը
կը գտնուի Յայրապետ ամփոփագրէ մերքեւը,
Յիշատակ է Բժան Մարգարէից Մեկ-
նիչս Մկրտիչ Վրդային:

Մամօք.— Այս վերջինը տարբեր դրով
է: Աւելի ուշ ձեռագիրս բերուած է Երու-
սաղէմ: Մէկ երկու տեղ կան այսպիսի ար-
ձանագրութիւններ. «Յիշատակ է Սր. Ե-
րուսաղէմ ի դուռն Սրբոյն Յակոբայց (էջ
1): «Յիշատակ է Բժան Մարգարէից Մեկ-
նիչս, յեղմ. ի դուռն Սրբոց Յակոբեանցն»
(էջ 139):

425

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Ատամու

ԹՃԻԸ = 1679

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 23.5×18.5×5: էջք 480: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս. խոնաւութենէ մի քիչ վնասուած: Թուղթ րաւական տուկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, գլխադիրները կարմիր կամ կապոյտ, մնացեալը սև մելանով, երկսին, 26 տող: Նոտարադիր: Համառոտաբարութիւնք չափազանց առատ: Կիսախորանք եւ լուսանցազարդք, էջ 63, 279, եւայլն: Կաշկազմ տախտակեայ, բաւական մաշած: Պահպանակ թղթեայ, հնազոյն բոլորովոր, «Վարդ Սրբոյն Պաւղոսի Անապատականի», որ է մասն Հաբոնց վարուց:

ԲՈՎԼԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, զանազան զբաղւորման, եւնի: էջ 3ա.— Պատմութիւն վարուց եւ բաժանելիք սրբայ եւ մեծի առաքելոյ եւ աւետարանչի Ած.աբանին Յովհաննու: Յոռում եւ վկայեցաւ ի Տէ. առ ամենատարեկոյսմ Մարիամ Ած.ածիմն՝ քէ ահա որդի բն: Եւ ի ժամ մատմութեան Տն. փարեցաւ պարսափելի պարանցաւ մորա, եւ մարեցաւ արպէտ գոսկի ի հուր.— [Յ]ետ համարանայոյն Տն. մերոյ...:

էջ 5բ-60, դատարկ. մինչեւ հաս տարբեր թուղթ է: էջ 61, կը սկսի Ա. պրակիր:

էջ 61, դատարկ:

էջ 62, դատարկ էջին վրայ մտոր շեղագիր. «Տեսչեան Մեկնիչս յիշատակ է կենարացի Ծայի վարդապետին, յեմ. ի Սրբ. Յակոբոս: Քիչ մը վարը, շեղագիր. «Գտաւ օրինակս ի գրքատուն Սրբոյ Աթոռոյս յետ տպելոյ մեր ի տպարանիս, իրո զկնի երկուց ամսոյ, 1855»:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԶԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՆ

ՅՈՎԼԱՆՆՈՒ.— 3

Անդրէաս Եպս. Կեսարիայ

էջ 63ա.— Ի տիեզերական ժաղովոյն

եւ վայելուչ կամ ար եղեւ՝ յաստուածապահ քաղաքն Կոստանդինուպոլիս Յայտնութիւն Յովհաննու ընկալեալ եղեւ...: Հմտ. Ա. Հատոր, Բ. 209:

էջ 66ա.— Գլախք Յայտնութեան...:

էջ 69ա.— Ի Յայտնութիւն Յովհաննու Սրբայ Հօր մեր, Անդրէի Երանելոյ Եպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկեցաց: Համառոտ տեսութիւն: Ընդ միմ եւ Արեքաս Եպս. միմ քաղաքի:

էջ 75ա.— Յայտնութիւն Սրբայն Յովհաննու Ած.աբանի: Գլախ Առաջին:

էջ 220ա.— Նախադրութիւն Սրբայն Յովհաննու Յայտնութեան.— Ես Ներսէս Նուստուս ի Քս. եւ տարտամս յուսումնասիրաց...:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՆՆՋՄԱՆՆ ՅՈՎԼԱՆՆՈՒ.— 2
Ն. Լամբրոմացի

էջ 221բ.— Տեսութիւն Պատմութեան բանից Ննջման Սրբայ Աւետարանչին Յովհաննու Ած.աբանի, արարեալ Սրբաբան Արքեպիսկոպոսին Տարանի Ներսէսի. ի խնդրոյ [Ստեփաննոսի Յակովկացոյ] իւրոյ վարդապետի.— Հմտ. Տպ. Կ. Պոլս, 1736, էջ3: Գիրքս պատուականութեանդ մի անդամ եւ երկեցս, Հայր սբ., հնա առ իս՝ փութացուցանող առ ի խնդիր քննութեան Ած.աբան Առաքելոյն Յովհաննու Աղօթից...: Եւր ընդ եղբարս երանելին Յովհաննու, մեծաւ ուրախութեամբ ի Տէրս: Էր ասէ: Եւ թէ յորում տեղոյդ, կամ ի քաղաքի, ոչ նշանակէ զիսնն...: Վերջ... զայդ բան ոչ եթէ հաստատեմք, այլ ի կամս քննողացն զՀմտարտութիւն առնեմք ապաստան զհաւանութիւն, եւ մանաւանդ ի ջոյդ որ յամենայնի եւ ճշմարտասէր եւ իմաստասէր՝ մինչ զի ոչ ջոյովդ բաւականացեալ, այլ եւ զմեզ միկեցիւ հաւանութեամբ ի յանդիմութիւն, ո՛ր Հայր պատուական Ստեփաննոս, զորոյ ի դուռն աս՝

շնորհացն Այ. ղնդրելիս ի ձեռն տառապեալս զործարանի ի փառս իւր եւ ի վայելքումդ հաւատաց, եւ համարիտ որ տառաւածարանս սիրոյ՝ ոչ եթէ ըստ որում պարտն էր կամ զդրօնեղան անեալ ի լոյս, պարտս զօրութիւն՝ որ անհասն էր յինչն։ Այլ փութացեալ միայն հնազանդութեամբ որդիականս հպատակութեամբ պատճառ նիւթել իմաստնոյ՝ առ ի յեւս սորին իմաստութեամբ յարձարեալ, շնորհօքն Քի. Այ. յուսոյն մերեւ եւ լուսոյ որ է տրհնեալ յաւիտեանս ամէն։ — Հմմտ. Յիշտ. Ձեռ. Ա. էջ 481, 1179 Թուականն ներքեւ։

Ապա անմիջապէս կը յաջորդէ.

էջ 273ա. — Սալ է գրացս Յիշատակալամն. — Ես Յեռմանէ Եպիսկոպոս, դատապարտ ծառայ Այ. եւ նուազտ ձեր կրտսերս իսկ պաշտօնակից, որդի Գրիստոսասէր եւ բարեպաշտ Էլիսիանց Էլիսիոյն կոստանդեա թագապահի եւ արքայահօր Հայոց։ Շնորհիւն Այ. եւ աւրհնաբեր փութով, բարեհօգի եւ քրիստոսապիշեաց հօքն իմոյ եղեալ ծանօթ մասամբ իւրից իւր ծաղիւ մատին նըլուրից աստուածաշունչ եւ քրիստոսածիր տառից, եւ իմ յընթեռնուլն զԱծարանս ար. Աւետարանչին եւ սրբելի աշակերտին Տն. յիմատաւ[ս] փած հանգստեան նորին բան[ս] օրօքից ոչ լինել հասու խակսխած միտք թկանին ըստ արժանւոյն, որո վասն [ի] խոյդ իսկ ելեալ՝ Կտի գործիստոտողկեաց երջանիւնն Տն. Ներդէսի Լամբրուսեցեոյ զժամատաւ իսկ իմր եւ արեանտուրի տեսութիւնս արարեալ սոցին բանից ի ինդրոյ հարց աստուածազանից։ Ընդ որս դիւտ յոյժ բերկրայից հղէ, որպէս զայր որ Կոստնէ դանձ յազարակի եւ կամ [որ] առնու աւար բաղամ ցնծայից եղեալ երեսօք մտաց՝ ոչ զԵթ անձին իմոյ այլ եւ յընդնդ ապաղա իմաստասիրոյ հյլարց զսոյն ցնծութիւն վայելի՝ զրիւ ետու, զոր իմ իսկ մեղսամակարթ ձեռամբ եւ Հողացեալ մատամբ սկսու եւ վասն անպարապրութեան իմոյ ետու զբն Փիլիպպոսի քահանայի, որ Թէպէտ եւ կիրթ էր զբոյ՝ այլ միասեալ էր ի լուսոյ որոյ Տէր ողորմեցի։

Աստուածարեալ ողորդք ապագայից, ի սոյն վարժողաց, եւ օգտողաց հայցեմ Հողս ձեր՝ Յեռնեալ եպս. [եւ Բար.]՝ ծնողք մերս եւ համայն բնտանեօք, նա եւ ուսուցչօք եւ բն-

կերակցօք բնաւ ին իսկ սպասաւորօք։ Սրտի մտօք եւ բազում հառաչմամբ եւ արտասուօք յիշել զմեղ սերտ սրտիւ ի բարին Քս. ու զորմութիւն եւ քաւութիւն եւ հանգիստ ի Քէ. դտանել ամենեցունցս։ Զի կարօտիմք մտածել ձեզ եւ յիշել [ի] բարին Քս. յոր եւ դուք անմոռաց յիշումն ի միշտ կենդանւոյն մատենան մեօք լիջիք գրեալք ամէն։

Նա եւ զայր տառ խոսմոց եւ յարցող եւ աննախանձ զօրինակ շնորհոք՝ խնամեցել զթով ամենախնամն Ած. ամէն։ Անձա՛հ փառաց եւ բարեաց արժանացին համայն քրիստոնեայք ի Քէ. Այ. ամէն։

Գրեցաւ ի մայրաքաղաքն Ատանա, հոխանեաւ Սր. Ած. ամենի, Թվ. ՌՃԻԸ [= 1679] Նոյեմբեր է։

Ծածօք. — Վերոյրեալ հնալոյն յիշատակաբանն Հեղինակն է Յովհաննէս Եպս. Արքայադրայր (1259-1289)։ — Հմմտ. Թ. 458։

Յաջորդ երկու սիւնակներուն պարտուակած յիշատակագրութիւնը եղծուած է։ Ապա կուգայ մէկ էջ դատարկ։

Գ. — ԽՐԱՏ ՀԱՍԱՐԱԿԱՆ ԳՐԻՍՏՈՆԵՒՑ Յովհաննէս Երզնկացի

էջ 277ա. — Ա. Յաղագս Յաղագրութեան աստուածաբն կանոնիս։ . . . Ի. — Վասն ոչ յառնուլ սուք մեռելոյն։ . . . ԼԶ. — Վասն յարացողաց եւ յիշցնայտուաց, եւ գի յուծանել ԴՇԻմ, յարքաթիմ։

Եւ սեղաւոր եւ անձաւոր Եսայիս զըրեցի փոքրիկ ցանբո ի դուռն Սրբոյն Սարգիսայ Վանիցն եւ որդւ նորին Մարտիրոսին եւ Սրբոյն Գեղարքայ. Թվին ՌՃՀԷ [= 1726] սեպտեմբերի ԺԺ։

էջ 278, դատարկ։

էջ 279ա. — Յովհաննէսի եզմկացոյ, Խրատ Հասարակաց Գրիստոնէից, քահանայից եւ ժողովրդաց, ի Կանոնական սահմանաց Առաջելոց եւ Հայրապետաց եւ Սր. Հօրմ մերոյ Վարդան Վարդապետի, յորոց ժողովեցի եւ գրեցի. — Ամենապար թագաւորին մերոյ Քի. . . .

Յիշատակագրութիւն. — էջ 320ա. — Եւ ես անարժան գծողս աղայեմ, ով ընթերցող, յիշեցես միով Հայր մեղայիւ, ամէն։

Դ.— ՀԱՌԻՔ

Էջ 320ր.— Յովհաննու Մ․ փղակունդ ստացեալ. վասն չբարեբախտ զհանաւայս եւ զվարդապետս.— *Միկեր սոյլ եւ աղջաւոր զին տրամոթեան...*

Էջ 329ա.— Գեորգայ վարդապետի ասացեալ. վասն Հաղարդուքեան. ի խնդրոյ ունեմն Յովհաննէս Քահանայի.— *Արեւմտեան Բի. փրկեալ եղբայրք իմ ի Քո., վասնզի պարտ է զբխտանէին խոտտովանելով եւ ապաշխարելով յառեալ զանձն ի ձեզաց...*

Էջ 333ր.— Նորին վասն Սր. Հաղարդուքեան, համառօտ բանի.— *Լուսարարք, Բի. փրկեալ ժողովուրդք...*

Էջ 335.— վարդան վարդապետի ասացեալ. Տեսիլ Սրբոյն Արամաթի Ազեֆսի խորոյն Հայրապետին. զոր ետես ի Սր. Խորհուրդն Եկեղեցւոյն Այ.— *Ամենեցունցն Ած. քանչիւք տեսիլ երեսցոյց մարդարէիցն եւ ասաքելոցն...*

Էջ 339.— Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ, վասն մեղեցեցելոցն, մասնաւոր որ տղայք անբարտէ քաղին զայս կենցաղս.— *Բեր այսուհետեւ մանասնոց օան...*

Էջ 346ա.— Նորին Տն. Յովհաննու Ոսկեբերանի, ի մոյն խորհուրդ մեղեցեցելոց.— *Քո. հատ երկրպագեցաւ, ստեղծէն վերստին ըստեղծ...*

Էջ 353.— Նորին Ոսկեբերանի, վասն որք տղայք վախճանեցան.— *Այսմիկ հոյ տանի կարեւոր է...*

Էջ 357.— Նորին Ոսկեբերանի, վասն մեղեցեցելոց.— *Աղէ աստ ինձ ո՛վ կին դու, յի՛մ ճշես, եւ ողորմանիս ի վերայ առն քո...*

Էջ 359.— Նորին Յովհաննու Ոսկեբերանի, վասն Գեհեմիմ.— *Եւ արդ տես, մեղաւ Աղամ, մեղաւ եւ Եւայ...*

Էջ 365.— Նորին Ոսկեբերանի, վասն հանդերձեալ դատաստանիմ.— *Պարտապան եմք, ով սիրելիք, զմեանանց բռն բառեալ...*

Էջ 374.— Երանելոյն Հիպոլիտես Եւսիսկապոսի, վասն կատարածի աշխարհի եւ վասն Նեոքիմ.— *Եւ եկրոյդ զպստեան Տն. մերոյ Յի. Քի., ասացեալ բան մարգարէութիւն.— Քանի երանելի մարգարէն աչք մեր կընն...*

Էջ 405.— վարդան վարդապետի ասացեալ. վասն դժոխացն եւ դառնագոյն տանջումացն.— *Ձար է անուն դժոխաց ի յեկեւ մարդկան...*

Էջ 414.— Նորին վասն դժոխացն եւ անհուն որջանցն: Ջի չէ սաւտ որպէս եւ կարծեմ տգէտք մեղաստեղք, այլ ստոյգ է Այ. վկայութեամբ եւ սրբաց Յորա, զոր մեղաւոր վարդան՝ Ած․աշունչ գրոց յարմարեալ գրեցի.— *Ով քահանայք եւ ժողովուրդք Այ., գիտացիք եւ ի միտ առնէք զայս, դէ շատ եւ մեծ բարի է մեզ Այ. րապանայիք դժոխոցն, քան զիստատման արքայութեան...*

Էջ 425.— Խրատք մարիմ, յԱծ․աշունչ գրոց, եւ պարզ բանի յայտնումն բարոյն եւ չարին, զոր մեղաւոր հոգս վարդան, Այ. յարմարեալ գրեցի. ի խնդրոյ շնորհապարզ քահանայից.— *Ով որդեակք, վերջին է յամանակս, եւ լցաւ մեղօք ամ. երկիր...*

Էջ 438.— Սր. Հօրն Թեոփիլոսի, վասն արտասուաց եւ խոտտովանութեան.— *Յորժամ միտքդ զբաղեալ լինի, եւ կամիս որ ի զՉումն անես, դու որպէս այլ մարդոյ ա՛հ արկ լեզւ առանձինն եւ ասա...*

Էջ 444.— Երանելոյն Եփրեմի խորիմ Աստուծոյ եւ տիեզերալոյս վարդապետի ասացեալ, վասն անորեմ ուրացողացն եւ պիղծ յիշեցնատուացն, եւ վասն լուծանելոյ զուրաք կամ զչորեքշաբաթ, աւտելով եւ կամ ըմպելով.— *Ով եղբայրք իմ սիրելիք, եւ զբիտոսասէր ժողովուրդք յուրաք ինձ...*

Էջ 463ր—480, զատարկ:

426

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂՈՒԱԾՈՅ. — 2բ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 24x20x1: էջք 140: Գրակք ԺԳ-ի: Հանգամանք լաւ: Թուղթ երկու տեսակ, կապտորակ եւ ճերմակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկնով, միասին, 22, 28 տող: Գիր երկու տեսակ նոսր շեղագիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կազմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Մամօք. — «... գրեալ որպէս թուի ի Սերոբէ վարժապետէ Գեորգեան Կ. Գուսեցւոյ, անթուական» (Սաւալանեան, ծուցակ, էջ 299):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա. — Քաղաւած երբորդ Հատորայ, այսինքն Յաղագս երբորդութեան, ձառ Ա. Յաղագս էութեան եւ գոյութեան խորհրդոյ երբորդութեան. — Հմմտ. աստ. Բ. 386:

էջ 53. — Քաղաւած Զորբորդ Հատորայ, այսինքն Յաղագս Մարգարէութեան, ձառ Ա. Յաղագս գոյութեան Մարդեղութեան:

էջ 133. — Ցանկ Գլխոց: Քաղաւած երբորդ Հատորայ:

էջ 136-140, դատարկ:

427

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂՈՒԱԾՈՅ. — 2ա

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 23x18x1: էջք 240: Գրակք Ա-ԺԲ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ, Գրութիւն, Գիր, Կազմ, ըստ նախորդին, որուն առաջին մասն է արգէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Քաղաւած Առաջին Հատորայ,

որ է ներածութիւն Աստուածաբանութեան, ձառ Ա. Յաղագս Ածաբանութեան ընդհանրապէս. — Հմմտ. աստ. Բ. 386:

էջ 75. — Քաղաւած Երկրորդ Հատորայ, այսինքն Յաղագս միայն Այ. եւ ստորագիւտեց մորա:

էջ 223-234, դատարկ:

էջ 235. — Ցանկ:

428

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՈՒՆԶ. — 7

Ստամպոյ

Ռ-ԿԹ = 1620

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 23x17x7: Թերթք 543: Հանգամանք շատ լաւ: Մազաղաթ ոլորուն, Թանձրութիւն ոչ միօրինակ: Գրիչ՝ Յակոբ Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլխագիրները կարմիր, սկզբնաւորութիւնները սկզբոյն եւ կապոյտ, մնացեալը սեւ մեկնով, երկսին, 48 տող: Բոլորգիր յոյժ

կանոնաւոր: Մաղկող՝ Պաշտօնի Արեղայ: Զարդարուն սկզբնաւորութեան, ինչպէս նաեւ զունաւոր սկզբած կիսախորանք կամ լուսանցազարդք՝ իւրաքանչիւր գրքի սկիզբը: Նկարք՝ Բզ. 8բ, 280բ2: Խորանագրորդք՝ Բզ. 9ա, 261ա, 421ա, 434ա, 443ա, 457ա: Կաշեկազմ տախտակեայ: Պահպանակ Բըղթեայ սկիզբը եւ վերջը չորսական Թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ.—

Թղ. 1ա1.— Գլուխք մննդոցն: ...:

Գլուխք երկրորդ Օրինաց:

Թղ. 9ա.— Գիրք մննդոց:

Թղ. 32ա2.— Ելք:

Թղ. 51ա1.— Ղեստական:

Թղ. 64ա1.— Թիւք:

Թղ. 80բ2.— Երկրորդումն Արիմաց:

Թղ. 95ա2.— Նախադրութիւն Գրոցն

Յետւայ Որդւայ Նախայ:

Թղ. 107ա1.— Գլուխք Գրոց Դատաւո-

րացն: ...: Նախադրութիւն Դատաւոր::

Թղ. 118ա1.— Հոռութ:

Թղ. 120ա1.— Նախադրութիւն Թա-

գաւորութեանցն:

Մամօք.— *Հուսանցքներու վրայ Նշա-
նակուած են Սիմաբոսի եւ Ակիւղասայ
յառուի ընթերցուածներ: Օր. Թղ. 171ա.
Եւ ինքեանք զերծան յերկիրն Արարատայ,*
Սիմ. Հայոց:

Թղ. 173բ2.— Գլուխք Առաջին Մնա-
ցորդ::

Թղ. 199ա2.— Նախադրութիւն Եզր:.

...: Գիրք Եզրի Առաջին:

Թղ. 205բ2.— Համագամմ Գլխոցս Բդ
Եզրի:

Թղ. 209ա2.— Նախ. Գրոցս Նեեմայ:

Թղ. 214ա2.— Նախադրութիւն Գրոցս
Եսթրայ:

Թղ. 218ա2.— Նախադրութիւն Գրոցս
Յուդիդայ.— *Ձգործ քաջութեան Յուդ-
թայ:...*

Թղ. 224ա2.— Նախադրութիւն Տով-
բիթայ.— *Տուրիթի զերեւոյցն է:...*

Թղ. 227բ2.— Նախադրութիւն Առա-
ջին Մակարայեցոց:

Թղ. 241բ1.— Գլուխք երկրորդ Մակա-
րայեցոց:

Թղ. 252ա1.— Նախ. Գրոցս Երրորդ
Մակարայեցոց:

Թղ. 256բ2.— Դարբի Փիլիստփայի
Յազագ՝ Սաղմասայ Դարբի.— *Արդ՝ առեալ
ասէ. Սամուէլ զեղջիւր իւղոյն եւ աւծ ըզ-
Դարբի Թագաւոր կատարմամբ եւ խաղաց ի
վերայ ի նորա Հոգին Տն. յարէն յայն-
մանէ:...*

Մամօք.— *Ջօհրապեան տեսած է
նոյնը Եպիփան Կիւրացիի անունով մա-
կազգուած (էջ 390, ծնթ.):*

Թղ. 257բ1.— Աթանասի Եպիսկոպոսի
Ազեմանդրացոյ գամ. Սաղմասացն Դարբի
գնեւումակ միտմն գտեալ եւ յայտնի ցուց-
եալ.— *Փոյթ յաւժարութեամբ եղեալ ի
մտի իմում ամ. Գրոց Սրբոց մեկնութեան
Հասանել եւ առանել փութացայ զմիտս
Սաղմասացն Դարբի իմանալ:...*

Թղ. 257բ2.— Ցամկէ Դարբայ Մար-
գարէութեանց:

Թղ. 259բ2.— Երանելոյն Եպիփանու
Եպիսկոպոսի Կիւրացոյ Յազագս Երգոց
Սաղմասարամի.— *Ջամեան ինչ զոր ասաց
Հայրն մեր Աթանաս:...*

Թղ. 261ա.— Սաղմաս: Դարբ:

Մամօք.— *Գուհաւոր ոսկեղօծ սկզբ-
նատառ եւ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր
դուրբայի սկիզբը, փոքր կիսախորան կամ
զլխազարդ՝ իւրաքանչիւր Կանոնի վերեւ:*

Թղ. 283ա2.— Գլուխք Առաջնոյ բանի
Առակացն:

Թղ. 283բ1.— Գլուխք Իմաստութեան
Սոզմոմի:

Թղ. 292բ2.— Բանք Ժաղպաղին Որդ-
ւայ Դարբի Թագաւորի իլի. յմո:.

Թղ. 295բ2.— Երգ Երգոց որ է Արի-
մաութիւն Արեւմութեանց:...

Թղ. 297ա2.— Իմաստութիւն Սոզ-
մովմի:

Թղ. 302բ2.— Նախադրութիւն Յով-
բայ:

Թղ. 303ա2.— Յովսիմայ Եպիսկո-
պոսի Աղիկառնացոյ.— *Նշանակէ գրեթե
բանելույս Յորայ:...*

Թղ. 313ա1.— Յառաջարան Եսայայ
Մարգարէին:

Թղ. 332ա2.— Գիրք Տեպեանց երկու-
տասան Սբ. Մարգարէիցն:

Թղ. 349ա1.— Ա.— Սկիզբն մարգա-
րէութեան երեմիայ ե:...

Թղ. 372ա1.— Բարութ:

Թղ. 373բ2.— Սրբոյ երեմիայի Ողբ:

Թղ. 375բ2.— Յառաջարան Դամիէլի
Մարգարէի.— Ա.— Մարգարէանայ մասի
վասն Շուշանայ:...

Թղ. 383բ2.— Նախադրութիւն Եզեկ-
իլի Մարգարէի: Նախադրութիւն մննդոց.
— *Ջսբ. եւ զատուածային գիրք մննդոցն
զրեաց յախամարդարէն Մովսէս:...*

Թղ. 384բ1.— Նախադրութիւն Թուո-
ցնն:

Թղ. 385ա1.— Տեսիլ Նզեկիւիւի Մայ-
դարէի:

Թղ. 404բ2.— Նախադրութիւն Նզեկ-
իւի Մարգարէի:

Թղ. 418ա1.— Եւսեբոս Կալկեդոնի
Սիրիլի եղբոր ի Տէր ազգոյն:

Թղ. 420ա.— Գլուխք Մարտոսի Աւե-
տարանին:

Թղ. 420բ2.— Նախադրութիւն ըստ
Մատթէի Աւետարանին:

21.— Խորանագարդ, Թ. 428, քղ. 443ա

Թղ. 405ա2.— Գիրք Մնացորդաց
հաւաք Ռուբէնի Կտակ Առաջնոյն.— Հրա-
ժան Կտակի Ռուբէնի զոր պատուիրեաց
որդւոց իւրոց...

Թղ. 421ա.— Աւետարան Մարէոս:
Մանօք.— Գունաւոր փոքր լուսանցա-
ղարդ իւրաքանչիւր հատուածի կից: Նոյն-
պէս և յաջորդներուն:

- Թղ. 434ա.— Աւետարան Մարկոս: Թղ. 532ա1.— Դրութիւնք գլխոց Սրբ-
 Թղ. 443ա.— Աւետարան Դուկասու: րոյ Յայտնութեան:
 Թղ. 457ա.— Աւետարան Յովհան: Թղ. 532բ2.— Յայտնութիւն Սրբոյ
 Թղ. 467բ2.— Յառաջարկամ Դրոցս Յովհաննու Ածարն: :
 Դործոց Առաքելոց: Թղ. 538բ2.— Հանգիստ Երանելոյն
 Թղ. 484ա1.— Յառաջարան Լւրանե- Յովհան. Աւետ: :
 ցունց Թղրոցն Լարողիկեայց: Թղ. 539բ2.— Յիշատակարան:

22.— Խորանագարդ, Թ. 428, րգ. 457ա

- Թղ. 492ա2.— Յառաջարան Պաղտոսի Առաքելոյ Ռախակարգեալ ի գլուխ գրոցս: Թղ. 540ա1.— Երկինք, Եկեղեցի, Ա-
 Թղ. 531ա2.— Թուղթ Կորնթացոցն առ Սր. Առաքելոյն Պաղտոս: րեղական, Բա. եւ Աւետարանն: Լուսինն,
 աւրէնքն: Արուսեան, Յովհաննէս Մկրտ-
 տիչն, եւայլն:

Թղ. 542ա1.— Թվ. 1621

Ի թվականիս մեր հոյակապեան,
որ էր անցեալ բառն յորեկեան,
այլ եւ եւթասն աւելի լման,
զորեցաւ շունչս ոստուածական:
Ստ. Առաքելոց սրտոց կոշման,
որք հաւաքեալ ի մի եղան,
ըզշին եւ նորոյ կտակարան,
զոր աստ շարեմ յարմարական:
Յառաջ ըսկիզբն իբրեւթայն,
զործք վեցարեայ արարելութեան,
ի կիրակէ օր տէրունեան,
մինչ ի շաբաթն աւր հանգըստեան:...

Այսքան զորք փափագեցաւ,
հաղիսղարդ [ընթացած է]:
Եւ ետ գրել իւրն յիշատակ,
անջնջելի մինչ յաւիտեան:
Եւ ծնողաց իւրոց որ կան,
ի յանդրանկաց հոգոց կայան.
Եղարոց իւրոց եւ զվերաց,
եւ ընտանեացն հանրական:
Եւ իւր որդոցն բաղձական,
դեռարուսիկ, բողբոջական,
եւ դատերացն սիրական,
փոխեցելոցն եւ որ աստ կան:
Զոր Տէր Աստուած մեր յաւիտեան,
պահէ անփորձ եւ անսասան.
Եւ յետ աստեացս արքայութեան,
ամենեքեան լինին արժան:

Իսկ եւ նուաստ անձն անարժան,
Զիք Ստեփանոս մեղաց աման,
չարեաւք լցեալ՝ դարեաց ունայն,
Եւ սրկեայ զան զամենայն:
Այսքան զբոց ոստուածական,
զոր շարեցի անբանական,
դձեկ աղաչեմ, որք հանդիպիք,
յանդադրել իմ լրութեան:
Զի ես տկար եւ սխալական,
ձեռնարկեցի յօթարական,
զրեցի զկրօնիկն սուրբ կտակարան,
սոսմք յափեալ՝ ստ հոմերական: —
Հմմտ. Հանդէս Ամսօրեայ, 1947, էջ 120-1:

Թղ. 543բ2.— Յիշատակագրութիւն,
Կլիսաւոր յիշատակարամ.— Թվ. 1620
Թղ. 539բ2.— Փառք անեղին եւ ան-
հաս էին Այ. շաբաթ եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն

Սրբոյ, որ յունչէ արար զամ. Եւ բռնիս
յոյացոյց զիշեալս, եւ հոգւով կենդանու-
թիւն ետ ամ. էջից, եւ արար զմարդ: Իստ
պատկերի իւր եւ փշեաց ի նայ շունչ կեն-
դանի եւ եղև Աղայ հոգի կենդանի: Սո-
վիմք հոգւով վարժեցան մարդիկք զվերս
սուրբս: Վասն այն կոչեցաւ զիւրս այս
Աստուածաշունչ. զի շին եւ նոր կտակա-
րանք կայ ի սա դրեալ:

Վասն որոյ ցանկացաւ սմա աստուա-
ծասէր եւ բարեպաշտ այրն [ընթացած է]: Մե-
ծաւ փափագեամք ուղարկելու ոմն Թասալի
անուն ըպպահանէ, մինչ ի Կոստանդնու-
պոլիս, եւ ետ գրել զսա յիշատակ իւր եւ
ծնողաց իւրոց եւ արեան մերձուրաց: Ով
եղարարք եւ մանկունք Եկեղեցոյ, որք հան-
դիպիք սմա կարդալով կամ արիւնտակով,
յիշեցէք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր [ընթ-
ացած] եւ ծնողքն զՈման [ընթացած] օ
Սուլթան փաշան. նաեւ Եղարարքն Ոման,
Ֆրեանկուրն, խոհան Սուլթանուսման, եւ խո-
հայ Զալան: Այլ եւ կողակիցն Նախուհն
մանաւանդ նազելի Պարոն որդիքն, [ընթ-
ացած]. Սինանն, [ընթացած], զոր եւ Տէր մէկ
Յս. Դս. պահանջէ վիշեանս անփորձ եւ
անսասան ամերամ ժամանակաւք մինչեւ ի
խորին ծերութիւն. եւ յետ աստեացն յերկ-
նից արքայութեան արժանի արասցէ հան-
դերձ իւրայովքն, ամէն:

Այլ եւ յիշեցէք զԹասալին, որ հետու-
ւոր ծանապարհս աշխատեցաւ:

Արդ գրեցաւ սա ի Թուականիս Հայոց
Ռէկթ, ի քաղաքս ըստամուլ, ի դուռն Սր.
Նիկողայոսին, ի Թաղաւորութեան Սուլթան
Օսմանին եւ ի Կաթողիկոսութեան Էմիւսման-
այ [գլխաւարկ է], եւ պարսից Թաղաւորու-
թեան Շահ Ապաղին:

Գրեցաւ եւ աւարտեցաւ սա ձեռամբ
մեղապարտ զբլի Յակոբ Դպրի. ինդրեմ
ընթերձողացոյ յիշման արժան առնէք զիս
եւ զծնողս իմ, յիշեալն յիշեալ լինին ի
Տեառնէլ:

Այլ եւ ծաղկող սորա հեղայնագի եւ
հանճարունող զսրբասէր կրանաւորն Տէր
Քաջատուր Արեղայն յիշեցէք ի Տէր:

Նաեւ վարդապետն մեր եւ զմանկունս
յպրատանս, որ համակամութեամբ կամք ի
զաւեթս Եկեղեցւոյ ընդ հովանեաւ Սր.
Նիկողայոսին, Ամէն:

Յետևագայն յիշատակագրութիւն. —
թիւ. 1629

Թիւ. 543ր2.— Ի թվականն Նայոյ
Ա—Լ2 մամի մեռաւ Ծա՛ Ապապ' արքայն Պար-
սից, և յաջորդեաց զինի Ծա՛ Ապապին
Թառն նորին, Ծա՛ Սէֆի անուն: Արգ՝ ի
սոյն մամի նստաւ յաթոտ Սրբոյն Գրիգորի
Լուսաւորէին Տէր Մովսէս Տաթևացին, այր
սրբաորնունդ և խորազնայկեաց, կոյսերուն

և ճգնաւոր, որ և վերստին նորոգեաց զՍր-
էջմիածինն, և այլ բազում և կեղեցիս կար-
գօք և կրօնիւք հաստատեաց, և բազում
որդիս ի փոռս էած, զոր և Տէր Ած. զինքն
անխորժ և տեսաւսն պահեցէ, մինչև և ի
խորին ծերութիւն, և յետ աստեացս կա-
նելոյ ընդ սր. հայրապետացն և ընդ մա-
բութ վարդապետացն դասակից և պատկա-
կից արասցէ, ամէն:

429

Ա.— Ճ Ա Ռ Բ.— 2

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՈՒԱՆՈՒԱՆ

ՆԵԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատւ. 23×16×5: էջք 868: Պրակք
Ա—Լ2: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ
բարակ, յղիւն, զկնորակ: Գրութիւն՝
խորագրերնր և սկզբնաւորութիւնները, և
տեղ տեղ զլիարկերները կարմիր, մնացեալը
սև. մկանսով, միասին, 37 տող: Նոտրա-
դիւր մանր, կանոնաւոր: Համառոտաբո-
ւթիւնք առատ: Միայոյն կիսախորանք և
յուսանցադարձք, էջ 3, 343, 469, 596,
697, 746: Կանկկագմ տախտակեայ: Կործ-
քին երկաթադիր. «Առ Որս Գրիգորի Ած. ա-
բանն»:

Մանօր.— Ըստ Սաւալանեանի, «Օրբ-
նակս է Հին հոտորդիժ ի վերայ հնադոյն
րամպակեայ նուրբ թղթոյ, զրեւյ հմուտ
ձեռագր Երեմիայի. անթուական և առանց
յիշատակարանի» (Յուշակ, էջ 301):

Ա.— Ճ Ա Ռ Բ

Դրիգոր Աստուածաբան

էջ 1-2, դատարկ:

Ա.— էջ 3.— Նրանելոյն Դրիգորի
եպս.ին Ազիագաւ ի Յայտնաւիւմն Տճ.—
Գս. ծնեալ լինի փառաւորեցէք, Գս. յերկ-
նից՝ հանդիպեցաւ, Գս. ի վերայ երկ-
րի՝ արարձարացաւ... և Վմնտ. Հայկ.
Թրդմ. Նախնեց, էջ 351:

Բ.— էջ 10.— Սրբայն Դրիգորի Ած. ա-
բանի ի Յայտնաւիւմն Տճ.— Դարձեալ իմ
Թս., և դարձեալ խորհուրդ...:

Գ.— էջ 19.— Ս. Գ. Ած. արամին Ազ-
իագաւ. Նախնապոսի ասացեալ ի Մկրտու-
թիւն Տճ.— Երէկ զպայծառ յուսաւորու-
թեանցն զօր տօնեցաք, քանզի և վայելէ՛ր
խել՝ զոհութիւն զնկ ի փրկութեան աւերն
մերոյ, և յոյժ առաւելագոյն քան զհար-
սանիս, և զծննդեան, և զանաւորու-
թեան, որք մարմնոյ են սիրօղք, զպա-
տանեացն համարոյ և զբնակութեան, և
զտարեւորականն...:

Դ.— էջ 23.— Նրանելոյն Դրիգորի
Ած. արամի նազիագաւ. եպս. ի Պասփայ և
ի հեղզութիւն.— Թարութեան օր, և սկիզբն
յաջողակ, պայծառացուք տօնիւ...:

Մանօր.— Այս ճառին վերջը կայ հե-
տեւեալ կարճ յիշատակագրութիւնը. «Զըն-
տացող սր. զընդս աղանձ յիշէ ի Տէր»:

Ե.— էջ 25.— Նորին Դրիգորի Ած. ա-
բանի ի Սուրբ Պասփայ.— ի պահու իմօմ
կայի՛ր՝ առէ սքանչելին Ամբակում. և ևս
ընդ նմա այսօր՝ տուեցելոյն ինձ ի Հոգոյն
Այ. իշխանութեան և զօրութեան, և զե-
տեցից և ծանեայց զինչ երեւեցի...:

Զ.— էջ 36.— ի մեծի աւար նոր
կիրակէի, Նրանելոյն Դրիգորի Ած. արամի.
— Նաւակառիկք պատուեցին Հին Օրէնքն,
և զեղեցեալէս կայեալք, մանաւանդ եթէ
նորքս պատուեցին նաւակառեօքն, և այս
ոչ մի անդամ, այլ և յովակի...:

Է.— էջ 41.— ի մեծի աւար Պեմտա-
կաստիւն, Դրիգորի Ած. արամի, Յազագս
Հագայն Սրբայ.— Թաղապա տօնիս զուգիւր-

Լայ խմատասիրեսցուք, զի հողեւորացիս
տանիցեմք. այլք այլոց տանք, բայց սպասա-
ւորի բանին՝ բան... :

Ը. — Էջ 48. — Գրիգորի Ածաբանի և
Մակարայեցի վկայում. — ԶԻ՛նչ են Մակա-
րայեցիքս, վասնզի սոցա է մեքմաւոր
տօնս... : — Հմմտ. նոյն, էջ 354 :

Թ. — Էջ 56. — Գրիգորի Եպիսկոպոսի
Նազդացու, առ Եւմանիացիսն : Ազգեմայ Յս-
կապարեի. — Առ որս բանիւ են պաճուճեալ
բանքս... : — Հմմտ. նոյն, էջ 346, եւ
սատ էջ 331 :

Ժ. — Էջ 61. — Ներիմ Յազագս Հա-
ւատոյ. — Յորժամ տեսանեմ այժմ լեկ-
ուագարութիւն... :

ՃԱ. — Էջ 66. — Ներիմ Յազագս Որ-
դայ, Բան Առաջին. — Զոր Ի՛նչ արդեօք
ապիցի ոք ի բաց հատանելով զբանիցն
նոցա զպատրաստութիւն, եւ զխոշորու-
թեան եւ զարագութեան սղալանս յամ-
իրս... :

ՃԲ. — Էջ 77. — Առ այնտիկ որ ասեմ
երբ. մեծ է Հայր քամ զՈրդի. — Զոր ինչ
սխտանանս առ բաղմածաղիկս բուրաստա-
ւոց, որք այնոցիկ են ցանկացողք տեսու-
թեանց, որոց ոչ առ մի ինչ երեւեցելոցն
յաղագս համապատիւ զեղեցկութեանն աչքն
հաստատին, այլ յամենայնս ցանկու-
թեամբն ցնդին... :

Մամօք. — Լուսանցքի վրայ, չբէ՛ն.
ճնխուսցայն ասացեալ է ծառս, եւ Ածա-
րանն եզ յիւր գերբս առեալ ի նմանէք :

ՃԳ. — Էջ 87. — Յազագս Որդայ, Բան
Երկրորդ մարին. — Վասնզի քեզ ընդ խոր-
հրդոցն զարժուածս եւ մանուածս բաւա-
կանապէս անցի զօրութեամբ Հոգոյն Սըր-
բայ, ի Սը. Դրոց վիճութիւնք եւ ընդդի-
մադրութիւնք... :

ՃԴ. — Էջ 97. — Ներիմ Յազագս Սըր-
բայ Հոգայն. — Արդ որ յաղպս Որդույ
բանն է՝ այսքան... :

ՃԵ. — Էջ 112. — Ներիմ Յազագս Ա-
ծաբանութեամ. — Եւ արդ վասնզի մաք-
րեցաք բանիւ զԱծաբանութիւնն... :

ՃԶ. — Էջ 130. — Ներիմ Գրիգորի Ա-
ծաբանի առ Արիամատ. — Ո՛ւր արդեօք
իցեն որք զաղբաստութիւնն թշնամանէն... :

ՃԷ. — Էջ 138. — Ներիմ առ Կեղծոմ-
իոս. — Կամիմ ուսանել զԻ՛նչ է նորմաւ-

ութիւն յեկեղեցոյ, զի իշխանութիւն ու-
նիցի տմենայնի կամօղի... :

ՃԸ. — Էջ 143. — Ներիմ առ Կեղծոմ-
իոս Երկրորդ Բան. — Վասնզի բազումք
Լկեալք են Լկելիզածութեանց հաստատու-
թիւն խնդրեն յաղպս հաւատոյ... :

ՃԹ. — Էջ 146. — Ներիմ առ Կեղծոմ-
իոս. — Որովայն իմ, որովայն իմ ցաւէ՛ եւ
զպայարանք ճմիւն, ապէ ուրեմն յիւրում ի
բանսն յերեմիաս... :

Ի. — Էջ 152. — Ներիմ Յազագս Բս-
րեկարգութեամ ի խօսս. — Վասնզի Լկիք ի
միասին յօժարութեամբ, եւ բաղմամարդ
է տօնս, վասն այդորիկ մանաւանդ ժամանակ
զործոյ. բեր տացուք ինչ ձեզ շահ, թէպէտ
եւ ոչ հասարակաց յօժարամտութեամբ
արժանաւոր... :

ԻԱ. — Էջ 167. — Խաղաղական ի միա-
բանութեամ միայնացելոց յետ լուրքեամ.
— Արժակէ ինձ լլկուուս յօժարութիւնս, եւ
արհամարհեմ զմարդկային օրէնս յաղպս
օրինաց Հոգոյն, եւ տամ խաղաղութեամբ
բանս... :

ԻԲ. — Էջ 178. — Խաղաղական Երկ-
րորդ. — ԶԼրժ է նախանձ, Հեզ Հողի, մար-
դասէր, մանաւանդ ինքն մարդասիրութիւն,
Երկայնամիտ յոյս... :

ԻԳ. — Էջ 184. — Խաղաղական Եր-
րորդ. — Խաղաղութիւն սիրելի քաղցր եւ
Ի՛րք եւ առեւն... : — Հմմտ. սատ, էջ 331 :

Էջ 192-194, զատուրդ :

Ա. — Էջ 195. — Տճ. Գրիգորի Երանե-
լայն, Եպիսկոպոսի Ազիաբա, պատասխանի
յաղագս իմն յուսողութեամ հաւանու-
թեամ եւ երաժարելոյ. — Յաղթեցայ եւ ըզ-
պարտութիւն խոտովանիմ, հնոպանիցայ
Տճ. եւ մաղթեցի զնա... :

Մամօք. — Էջ 195-202, տարբեր թուղթ
եւ գրիչ :

Բ. — Էջ 229. — Գրիգորի պատասխա-
նիք յաղպս ի ձեռնադրութեմն երաժարե-
լայ : Նորին յիմքն եւ ի հայրն եւ ի ժող-
վուրդն պատասխանի յետ ձեռնադրութեա-
մն իւրայ յերիցութիւն. — Զբերան իմ բացի
եւ ձգեցի զՆոգի... :

Գ. — Էջ 231. — Ներիմ այլ պատաս-
խանի յարժամ Եպս. Գեղամարտեայ. —
[Դա]րձեալ ի վերայ իմ օժոճմն եւ Հոգի... :

Դ. — Էջ 234. — [Ներիմ յԱրամատիոս] :

— (Ա.) Աթոնասիոս զովելովս՝ դատաբե-
նութիւն զովեցիցի... :

Ե.— էջ 251.— Նորին ի կեսարիոս
յեղբայր իւր.— Կարծէք զիս թերեւս սերելի
եւ եղբարք եւ չարք... :

Զ.— էջ 265.— [Նորին ի հայրն իւր].
— Զգոյրն զովելով ընդ ընտանին սթան-
շանմբ... :

Է.— էջ 275.— [Նորին ի հայրն իւր].
— Այրդ Այ.— Եւ Հատարարմ ծառայ... :

Ը.— էջ 299.— Նորին ի Բասիլիոս.
— Հանգըրձեալ էր ուրեմն բազում պատ-
ճառս մեզ բանից առաջի զինելով մեծն Բա-
սիլիոս... :

Մանօք.— Այս ճառին կը յաջորդէ հե-
տեւեալ գաւառութիւնը :

Հաւատմ ի մի Ած.— Հայր ամենակալ
ստացող եւ արարչագործ բոլորիցս երեւի-
եաց եւ աներեւելեաց :

Եւ յորդին մարին միածինն Յս. Քս.
յԱստուածն քան, ծնեալ ի Հօրէ, Ած.— յԱս-
տուծոյ, լոյս ի լուսոյ, Ած.— հշմարիտ յԱս-
տուծոյ հշմարտէ ծնեալ՝ այլ ոչ արարեալ.
հասարակական Հօր, հաւասար Հօր, մշտուն-
ջեմատրակից Հօր։ Որ ի վերջին առաք
աշխարհի, իջեալ ի յերկնից եւ ծնեալ ի
Սրբոյ Կուսէն Մարեմայ, մարմնացեալ,
մարդացեալ, չարչարեալ վառ մեր, խաչ-
եալ առ Պանտագիով Պիղատոսիւ, մեռեալ,
յադիալ, յարուցեալ ի մեռելաց յաւա-
ր երբորդի, ելեալ յերկինս եւ նստեալ ընդ
աջմէ Հօր իւրոյ, զալաց է ի դատել գկեմդա-
միս եւ գլխեալս :

Եւ ի Հագին Սուրբ, հոգի որդեգրու-
րեան, հոգի ուղիղ, հոգի իշխանական, հո-
գի բարի, ի կեմդամբար գորութիւն, յառ-
հաստչեալմ յալիտեմնից բարութեանցն,
յաղբիւրն սրբարար, հոգին հշմարտու-
րեան, որ ի Հօրէ ելամէ, որ ընդ Հօր եւ ընդ
Որդւոյ երկրպագեալ, որ Հօր եւ Որդւոյ
մշտնջեմատրակից. մարին գոյով Հօր եւ
Որդւոյ Աստուածութեան եւ գորութեան.
հաւատարմ ըստ կաթողիկէ եւ առաքելա-
կան Եկեղեցւոյ ուղղափառ հաւատոյ :

Ձայս ոչ բազից մինչեւ ցկերջինն իմ
շունչ, որով յաւամք բազութիւն մեղաց,
դարութիւն մեռելաց, ի գկեմնս յալիտե-
մից, ամէն :

Ա.— էջ 343.— Որք յեկպտոսէն Լն

ողջունեմ. քանզի իբրացի է, զի յօժա-
րամտութեամբ իսկ ի միասին եկին... —
Հմտ.— Հայր. թրդմ.— Նախնեաց, էջ 355 :

Բ.— էջ 348.— Աճեցոյց մեզ զթիւ ու-
ռաքելոցն Նոր առաքեալս... :

Դ.— էջ 354.— Զիարդ ձեր մերքս,
ով Հոգւոսակբող, Եւ Հոգւոսակիցբող... :

Դ.— էջ 361.— Սիրելոյ Հատարարմ
ոչինչ է փոխանակ յէկցս եւ ոչինչ... :

Ե.— էջ 365.— Զիարդ հեղգի մեր
բանն ով սիրելիք եւ եղբարք... :

Զ.— էջ 368.— [Զ]իմաստասէն զո-
վեցից թէպէտ Եւ աշխարհմ մարմնոյս,
յիսնդի իմաստասերէ... :

Է.— էջ 378.— Զի՞նչ է բռնաւորու-
թիւնս զոր ի սիրոյս բռնադատութեւ... :

Ը.— էջ 386.— Լուարուք զայս ամ.
ողղբ, ունինդիբ լերուք ամենեքեան որ
բնակեալ էք աշխարհի, քանզի կոչեմ զա-
մենեանն իրեւ. ի բարձր զխոսնողէ ի-
մեք... :

Թ.— էջ 429.— Արդ այս մերքս բա-
նից հանդէս կատարեցաւ Եւ առարկեցու... :

Ժ.— էջ 446.— Անձկորիս առ մեզ,
ով մանկունք, Եւ փոխարէն անձկացեալ
լինէի Հատարար չափողք. քանզի Հատարմ,
պարտ է այսուհետեւ Եւ հաւատ յաւելուլ ի
բոնս. այ՞ի՛ մերով պարծանաբղ զոր ունիմ
ի Քս. Յս. ի Տէր մեր... :

ԺԱ.— էջ 455.— Ես սքանչանամ
զի՞նչ արդեւք իցէ զոր առ իմ բոն ախտա-
ցալք. Եւ ուստի այսքան յաղթեցալք ի
մերմէ ձայնէս, յարտասահմանելոյս Եւ ի
փառուէս, թերեւս Եւ ոչ փափաքելի իսկ ու-
նդէս... :

էջ 462-464, դատարկ :

էջ 465.— Պատմառ Քս. ծնեալ ձառին.
— Եւսուրս տօնից տէրունականաց հրա-
ւիրեալ լինէին իմաստունք Եւ վարդապետք
Եկեղեցւոյ ի Հոգոյն Այ. ... :

Բ.— ԼՈՒԻՄՈՒՆԻՔ ՃԱՌԻՑ

ԳՐ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԻ.— 2

Դաւիթ Վրդ. Գորայրեցի

էջ 469.— Սակս Պիտայից Համաոստ
Հաւաքումն ի Դաւրայ։ Օգնեալ Հոգի Սր-
Ած.— Քս. Ծնեալ լինի փառաւորեցէք, վա-
սըն զի Քս. յաւէտ քան զՅս. առ Ծնունդն
խորհրդական է... — Զայս ճառս կրկին

գրեցի զի գերազանց կորով իմաստք սորա զարմացուցեալ խանդակաթ արար զիս սիրով... :

Էջ 481. — Եղիայի ուզազափառի եւ իմաստասիրի ի Մեկնութիւն Ճառից մեծի հոռետարին Գրիգորի Ածաբամի: Ազնեայ Սբ. Հոգի Ած. — Քա. ծնեալ լինի փառաւորեցէք. ոչ առէ իրբեւ դանցեալ ինչ աւետարանեմ, այլ որպէս զարդէն եղեալ... :

Էջ 510. — Պատմաւ Գարծնալ իմ Յո. — Երբժամ զՔա. ծնեալ ճառն կատարեալ... :

Էջ 519. — Ի Մկրտութիւնմ. — Երէկ զպայծառ յուսուորութեանց զոր տօնեցաք... :

Էջ 537. — Յայրութեան օր եւ սկիզբն արգազի. — Ասացեալ է դայա ճառ... :

Էջ 541. — Ի պահաւ իմուի. — Զճառ ուղղափառութեան... :

Էջ 566. — Յաղագս մաւականեաց մառիս այսպէս իմացուի. — Սովորութիւն էր յառաջ... :

Էջ 574. — Ի Պննտակոստեմ եւ ի Հոգին Սբ. — Զրովանդակ պատճառն յաղագս տօնից յայլոց պատճառաց ունիս տեղեկահալ... :

Էջ 589. — Նորին ի ժողովուրդ. — Զայս ծանեալ ճառիս պատճառ... :

Էջ 590. — Նորին առ հայրն իւր լըռիլ... :

Էջ 591. — Նորին Յաղագս Ազատսիրութեան. — Սուրբ Գրիգորիոս Ածաբան... :

Էջ 592. — Նորին ի Կիպրիանոս Եպս. ... :

Էջ 594. — Նորին ի Մակարայեցիոն վկայ. — Յաղագս Մակարայեցւոց վկայիցն... :

Էջ 596. — Պատմաւ համառօտ Առ Որս քանի եմ պատմեցալք, Գրիգորի Ածաբանի, Առ Եւմուխիմոսեմ. — Յետ թահուան մեծին Կոստանդիանոսի բաժանի թաղաւորութիւն Նորա յերկի մատուռ... :

Էջ 608. — Նորին Յաղագս Հաւատոյ. — Յառաջումն ճառին Հանդիսացաւ ընդդէմ շարփառացն... :

Էջ 615. — Նորին Յաղագս Որդոյ բամ Առաջին. — Յառաջումն ճառին էլոյծ... :

Էջ 637. — Առ այնոսիկ որ ասեմ երէ մեծ է Հայր քան զՈրդի. — Ի ճառիս յայսմիկ... :

Էջ 640. — Նորին Յաղագս Որդւոյ բամ Երրորդ. — Զառս այս թէպէտ եւ Երրորդ է ի կարգի շարփառութեանս... :

Էջ 657. — Նորին Յաղագս Սուրբ Հոգոյն. — Արդ որ յաղագս Որդոյ բանն է, այսքան կարողաւորապէս զնէ եւ զայս ճառ... :

Էջ 664. — Նորին Յաղագս Ածաբանութեան. — Յառաջումն ճառին... :

Էջ 670. — Նորին Յաղագս Ածաբանեան Արիամատեմ. — Ի ժամանակի յորում... :

Էջ 673. — Նորին առ Կողոմնիս. — Կողոմնիոս քորեպիսկոպոս էր... :

Էջ 676. — Առ Կողոմնիս. — Յորժամ զղուշացոյց... :

Էջ 677. — Ի մարգարէ[ւ]լիւմ քանն Ուրվայն իմ ցաւէ. — Որովորէն զհոգին ասէ... :

Էջ 679. — Յաղագս քարեկարգութեան, Էջ 686. — Խաղաղական յետ լուսութեան. — Մերծ ի թաղաւորարնակ քաղաքն էր վանն միարանկեցաց... :

Էջ 688. — Խաղաղական Երկրորդ: Էջ 692. — Խաղաղական Երրորդ:

Էջ 697. — Լուծմունք Յաղթեցալ Իրւոց: Ազնեայ Սբ. Հոգի Ած. — Յաղթեցալ եւ զպարտուի: ԼԾ: Ի ճննադատելոյ եւ սրբելոյ յաղթեցալ... :

Էջ 746. — Լուծմունք Որք յեկիպոստի Դրաց. — Որք յեկիպոստէ եւ ողբունեմ: ԼԾ. Յորժամ եկին Հարջն յեկիպոստէ՝ ոչ զնացին առ Արիանոսեմ, այլ առ սա եկին... :

Էջ 796. — Թուղթ Դրք. Մագ. առ Պետրոս Հայր. Կաթ. Հայոց. — Ընծայեմ քնդ տարեկան... :

Էջ 797. — Յառաջարմութիւն Պոզոսի գոր Եւթաղի ցամկ է արարեալ. — Արիանոսեմ Հերձուած ասէին... :

Էջ 798. — Լուծմունք ժողովարի. — Թաղաւոր պատուական եւ մարդարէ զԻսւրթ պիտի ասել... :

Էջ 802. — Քա. ծնեալ լինի փառաւորեցէք... :

Էջ 805. — Յաղագս Պանոց Գրոց. — Յայտնի է վարք եւ ժամանակ սրբոյս՝ տմե-

հեցուն...: Յազագս անհատի: — Յազագս
սարքերութեամ: ...

էջ 818, գտարի:

Դ.— ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԱՍՊԵՆԱՑ.— 2

Նոնմոս

էջ 819.— Ժողովարանք Պատմա-
րեանց Առասպելացն այնոցիկ զարս յիշա-
տակեաց Ած.արամ [ի] ճառին Մկրտութեան
Տն. մերոյ, որ է սկիզբն Դարձեալ իմ Յս.
Եւ դարձեալ խորհարդ.— Ոչ Արամազդայ
այսոքիկ ծնունդն է և զգաւթիւնն Կրեւտա-
ցոց բռնաւորին...:

էջ 824.— Հաւաճումն Մեկնութեանց
Առասպելացն զորս յիշատակեաց Գրիգոր
Ած.արամ ի գերեզմանակամ բանսն Սրբոյն
Բարսեղի:

էջ 826.— Յազագս փոխարութեան
նդինն ընդ Կուսին որ է եղեալ յի երաքում
պատմութեան արձանակամին ընդդէմ Յուլ-
իանոսի:— Յորժամ յեկարացցոց նաւա-
րկութիւնն եղև ի վերայ Տրոպոլա...: —
Հմտ. Հայկ. Թրքմ. Նախնեաց, էջ 637: —
Ե.— Յազագս շրջմանն Սեփեղանին Գիւ-
ղեսի:

էջ 830.— Ա.— Առաջին Պատմութիւն
է այս.— Ջալոսիկ խաղ սրասցեն առ նո-

քօք եմբողովեանք սմանք և Արիտեանք
...: — Հմտ. նոյն, էջ 638-9: Մերինին
մէջ էր պակսի վերնադիրը:

էջ 850.— Նմանապէս Պատմութիւն որ
չերկրորդումն արձանականին առասպելացն
զոր յիշէ Սուրբ Ած.արամ:

էջ 859.— Յազագս որ ի սրբոյն կիպ-
րիանոսի ճառին գրեալ է հեքամասակամ-
ցն իրաց բանք.— Ոչ ոսոս ձիթկոյ սյոմ-
պիական...:

էջ 860.— Արդ սակ վէնն Գրիգորիոս
ցտարին կիպրիանոս. ով աստուածային և
խաճանալական գլուխ՝ ոչինչ յաջպելի
մտտի պարզեաց մատուցանեմ քեզ, այլ
բան որ քան զամ. ինչ ընտանեկոյն է բա-
նին սպասուորաց, որք մեծամեծացն բաղ-
ձայցեն, որ է զգլումն և խստութանու-
թիւն, և մեծին որ է ապաշխարութեան ար-
տասութեւ և վեր ի վեր մկրտութեան Դարձ-
եալ տեսականին և զործականին մասին, և
զբախտին կենաց զոր կորուսաք...: —
Հմտ. Հայկ. Թրքմ. Նախնեաց, էջ 646,
որ մերինն սարգիւր և աւելի կործ վեր-
ջաւորութիւն մը ունի:

էջ 861, նորագիր, այլ գրէ.— Յի-
շատակ է զիրքս ի Սր. Աթոռս Սրբոց Յա-
կոբեանց. մէ իշխեսցէ սք հանել զսայ ի յԱ-
թոռոյ աստի:

էջ 862-868, գտարի:

430

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵՍԱՑԵԱՑ.— 3

Դ. Ե. Ո. Գ. Վ. Դ.

Ղրիմ

Ռձէ = 1658

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 23×17×4: էջք 432: Հանգա-
մանք լաւ. նորոգութիւն կրած: Թուղթ
տոկոսն: Գրիչ՝ Վարդան Ղրիմեցի: Գրու-
թիւն՝ խորագրեւոր և տեղանդ գլխադիր-
ները կարծիք, մնացեալը սև մեկտոյլ, երկ-
սիւն, 37 տող: Բոլորգիր վարժ: Համառ-
տագրութիւնք բաական առատ: Գունա-
ւոր նկար, էջ 4, խորանագարդ էջ 5: Կա-

չեկագմ տախտակեայ: Ստացող՝ Ուարտի-
րոս Վրդ. Ղրիմեցի:

ԲՈՎԱՆԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-3, դատարի:

էջ 5.— Համառոտ ժողովումն Մեկ-
նութեան Ար. Մարգարէին Եսայայ ի լու-
սաւոր մեկնացն Տն. Եփրեմի Խորին Աստ-
րայ՝ Յոնանու Ոսկեքերանի՝ Կիրգի Ազեկ-

սանդրացոյ: Հրամանաւ Տեառն Հայոց Հեքիմայ արարեալ լուսաւոր վարդապետին Գեարդեան: Ազգեաւ Ած. Հագիդ Սբ.: — Ծածուկ միշտ եւ անյայտ են բանք օրինացն եւ մարդարէիք...:

Էջ 89, լուսաւորագրութիւն, կարմրադեղնով. «Տէն, ո՛վ Երկարեակ, Ոսկերերանին է բանս որ ասէ՝ միացոյց զրնութիւնս մեր ընդ իւր»:

Էջ 216ա. — Երկրորդ Հատը Համառոտիս: Տեսիլ Ձորքոտանեաց Անապատին կամ Հարաւոյ. — Ի նեղութեան եւ յանձկութեան, Ձի բարս անանոց կայան յանձին, չորքոտանիս կոչէ դնոսա...:

Էջ 428բ. —

Ստուգիւ ծըրեալ աւարտեցա,
Էսայիու Մեկնիչ է սա,
Նըկըրտեալ յոյժ ցանկացա,
Անթի դանձին որ ի սմա կա:
Դէտ Մարտիրոս յերկրէն Հոնա,
Բարուն եւ յոյժ պըւտեակոս.
Ապայ դա տէ՛ն սուղ ինչ իմա,
Վերոյ տողին թըւին սորա:

Դիտ. — Ընդդուած Ապայ դա բառերու գրերուն թուական արժէքն է 1107, որ ի ներկայացնէ զըրութեան թուականը, ըստ Հայկական տոմարի: Տեսակիցի տառերը կը յօդեն զըրին անունը՝ Վարդանէս, վարէն գէպի վեր կարդալով:

Գլխաւոր յիշատակարան. — Թվ. 1658

Էջ 429ա. — Փառք համադոյ եւ միասնական անբաժանելի Սբ. Երրորդութեանն՝ Հաւր ամենակարողի, եւ Որդւոյ նորին էակցի, եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառակցի, այժմ եւ յաւիտեանս, ամէն:

Որ ետ կարողութիւն ստէ եւ վատթար անձինս անվարժ դըրութեան Վարդան եղկելոյս՝ հասանել ի յաւարտ աստուածածնեմ երգիս որ կոչիւր Մեկնիչ Եսայեա տեսանողին. զի եւ Թելադրութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ ունի յինքեան լիապէս զխորհուրդ տնարէնութեան Գի.:

Արդ առաւելապէս եռափափաք եւ յողնատենչ սրտիւ ցանկացող եղեւ յայսմ հոգիարարք բուրաստան եւ աստուածարան տառիս, զԼրիմեցի Մարտիրոս Վարդապետո՞ յայսմ ամի կարողութեամբն Գի.:

Եղեւ դէտ եւ իշխող աշխարհին Հոնաց. և Հերուն Հեռէ տիւ եւ գիշեր փափաւրէր իւր զեղնեւր ի ծարաւի զոյ: Նա որ զկամս երկեւղածաց լնու՝ եւ Ած. Ելից լիզմս փափաքանաց սորին՝ այսր եւ անդր որոնելոյ մինչ և գիտ Կարեկանիս տրաւ թշուառիս, և յիմարս ըստ տկար եւ անդէպ մտաց ի մոյս զաղափարեալ յանդ ելելոյ շնորհեցի պետիս եւ համշիրակ մեղապարտ անձինս, մինչ կենդանի է դափն եւ քարոզութեամբ սփոփէ զտողովորդ իւր լիապէս ամ. բաւրութեամբ ի դաւիթս Եկեղեցոյ, եւ արբուցէ զլուրն կենդանի ի Հոյիս ծարաւի անձանց, Տէրն մեր Յս. Գս. զինքն ընդ երկայն աւուրս խաղաղ եւ յանդարտութեամբ պահեցէ: Եւ յետ աստեացս Ելանելոյ Տն. մերոյ երկոտասան զհոյաբարյոմ Հոգեւոր ուղեանաւորացն դասուն թաղակից եւ անանջրպետս արասցէ, որ է արշնակ յաւիտեանս ամէն:

Ձբբաւ եւ յաւարտութեան զրիս եղև Ռճ եւ էն թվին, Յունիս ամսոյ ինչ, ի միջօրէի:

Ներքեւը տարբեր գրով. — Եղաւ սա անջինջ յիշատակ ի Սբ. Լեմ. ի Սբ. Յակոբայ Աթոռն:

Մերումս յատուկ շրջականի,
Ամանակաց որ հոյովի,
Բուպէց թիւ մի անպատի,
Տըրամատեալ յայլոց սեռի,
Ի մետասան հարիւրորդի,
Բուպ ընդ նմին եօթնեակ թըւի,
Ունակացաւ սա ի քարտի,
Ստացմամբ հիւրոյս չուառալի,
Վերծանողացըդ մաղթեցի,
Աղբառանօք կողկողալի,
Բարունօրէն յորժամ վիպի,
Դասիւ ի ձէնջ լուր յատենի,
Անդէն յիշել յանձն եղիցի,
Պուտիկոսացըդ պանծալի,
Եւեթ անուն զիս զեղկելի,
Տէր Մարտիրոս Ղըրիմեցի,
Ինձ մասն ընդ ձեզ հայցեմ լիցի,
Էկլիսական պարզեւորդ ձրի,
Սերմանողդ դուք կենաց բանի,
Առլիք յիշման զմեզ արժանի,
Հայր մեր յերկինս՝ սուրբ եղիցի.:

Էջ 430, դասարկ:

Զանազան յիշատակագրութիւնք. —

1. — Էջ 5, խորամագրողի խորշին մէջ. — Յիշատակ է Մարտիրոս Վարդապետին ի Սր. Բագրատի ամ. ի դուռն Սր. Յակոբայ Աթոռի ամ. Հայոց :

2. — Էջ 431. — դատարկ յեթի լլալ, նոտրալիթ. — ի թվականին մերոյ ՌՅԸ [= 1659], յամսանն հռոմայկանի ի մայիսի ին, որն Դշի, Հոգւոյն Սրբոյ զալտեանն պահոց, կամօքն Այ. և հրամանաւ Քեօփրոյ յալ Մէհմէթ Փաշա վէլիբրին զղեցաք զյիսթին տրքոնարնձն Պատրիարք ան-

ուամբ որ և տեսուչ զէտ և հոփիւ կոչմամբ ի վերայ տեսունական հօտի մեր, ի քաղաքս Ըստամպուլ, նուառտ Վարդապետս Մարտիրոս Վրիմեցի, աշակերտ Տեառն Ած ատրոյ Սր. Եմյ. Հայրապետի, զոր Տէր Ած. խաղաղութիւն տացէ քաղաքին և ամ. աշխարհի :

3. — Էջ 432, նոտրալիթ. — ՅԱԾ. ածնայ եկեղեցուն զանձանակն Ղափամածի Մինասին տալք բռնել, Սր. Գառասնից Կերակէն, որ էր մարտի ին, ՌժԺն [= 1666] թվին մերոյ :

431

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ԵՄԱՑԵԱՑ. — 4

ԳԵՌԳ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Տեղի

Նախ քան 1781

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 23×18×5: Էջք 438: Պրակք յոյժ անկունն զրուած, այսպէս. Ա-Դ, Բ, Ը, Է, Զ, Ե, Ժ-ԺԸ, ԻԱ, Ի, ԺԹ, ԻԲ-ԻԶ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ կրկնատեսակ, ճերմակ և կապտորակ: Գրուածին՝ խորագիրն եւ յաճախ զյիսթիբները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 28-33 տող: Նոտրալիթ՝ ոչ միեւնոյն զրէլ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ: Դատարկ թղթեր, սկիզբը 7 թերթ, վերջը բազմաթիւ: Ստացող Սիմէոն Վրդ. Վանեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 3. — Համառոտ ժողովումն Մեկ-նուրեան Սր. Մարգարէին ծայցեայ ի լա-

սաւոր մեկնչաց, Սրբոյ Հօրն Երեմի, Յա-հաննու Ոսկեքերամին, եւ Կիւրդի Աղեք-սանդրու Հայրապետին: Հրամամաւ ՏՃ. Հայոց Հեթմոյ, Գեորգեայ Վարդապետի ա-րարեալ. — Ծածուկ միշտ և անյայտ են բանք օրինացն և մարդարէից. . . :

Էջ 193-196, դատարկ:

Էջ 197. — . . . ի վերայ իժից և քար-րից զնասցես և կոխեցես. . . :

Էջ 210. — Գլուխ իք. — Վայ քեզ Արիէլ քաղաք: Եմէ, որ կոխան եղեւ, զոր Դաւիթն պաշարեաց. . . :

Յիշատակագրութիւն. —

Էջ 3, վերի լուսանցքին, տօնու նոտրալիթ. — ի Թուին ՌՄԸ [= 1781]ին վա-յելումն Վանցի Սիմէոն Վարդապետին:

432

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՄԻԱՅԻ (ԹԵՐԻ). — 1

Հմտ. ՊՕՂՈՍ ՎՐԻ. ԱԳՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՏԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 24×17: Էջք 96: Հանգամանք լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրուածին՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 34-41

տող: Նոտրալիթ անկով: Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ: Թղթակազմ:

Մանթ. — Մաւաթեանն Տուցակին մէջ կը կարդանք. «Պօղոս Պատր. Անդրիա-

հուպուլեցւոյ Մենն. Մարդ. երեմեայ՝
մինչև ցժգ զլ. Համառոտեալ որպէս թուի
լընդարձակէն հոռոնեիոսի. Գրեալ է ձե-
ռամբ նորին Պողոսի Պատրիարքի չուրջ
դամօք 1790-1800» (էջ 302):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Երեմիաս.— Գլխ. 1.— Արդ

զլուսն է յառաջարանութիւն բոլոր զրդոյն.
քանդի ուսուցանէ Երեմիաս, թէ որպէս
յլայ. առ պաշտօն մարդարէութեան ուսման
նեցեալ իցէ ի յարգանդէ...:

էջ 85.— Գլխ. ժԴ.— Նախ խօսի
յամբութենէ եւ զապահոնոյ սոփոյ...:

էջ 87-96. զատարկ:

433

ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ.— 3

ԳԵՏՐՈՍ ՎՐԴ.

(ԺԹ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 24×17×1: Էջ 152: Հանդա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ, ոչ միա-
տեսակ: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, միա-
սիւն, 30-36 տող: Նոտարգիր: Համառո-
տագրութիւնք չափազանց առատ: Թղթա-
կողմ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Բառ առ բարեմիտ ընքեքցօզս,
յաղագս առաջիկայ առակացս.— Կանխա-
րարբառ եւ հոգեւորք Սեւտարանիչն Մատ-

թկոս...:

էջ 9.— Յարչարակ առ առակաւոյ
բանոմ Գեթի:

էջ 11.— Յազագս Հաշտաբնամ: ...

էջ 79.— Ազէտ մարդկային անկման,
եւ կանգնումն մօրին: ...

էջ 99.— Քարոզ ի վերայ Ամստակ
Որդւոյն արարեալ: ...

էջ 152.— Աստ կատարումն եղև Յսի-
առակաց, չնորչիւ աշխիկ, որ յհամերց
բերանն երաց:

434

Ա.— ՍԱՀՄԱՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ.— 2

ԿԱՒԻԹ ԱՆՑԱՐԿ

ՏԵՂԻ

ԺԵ. Դար

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 24×18, նախապէս 20×15,
վարի եւ կողմնակի լուսանցքներուն կտոր-
ներ փակցուած են: Էջ 92, Պրակէ ԻԴ-
իէ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն,
կարծր: Գրիչ՝ Երեմիա: Գրութիւն՝ խորա-
գիրները եւ սկզբնաւորութիւնները կարմիր,
մնացեալը սեւ մեկանով, միասիւն, 37 տող:
Նոտարգիր վարժ եւ մանր: Համառոտա-
գրութիւնք չափաւոր: Կարմրագիր լուսան-
ցադարձք, էջ 1 եւ 54: Կողմ կիսալաթ, խա-

ւաքարտեայ: Նուիրատու՝ Սուքիաս Վար-
դապետ:

Ծանօթ.— Ըստ Սաւաանեկանի. «Օրի-
նակս է զերեմ ձեռամբ հմուտ զրչի Երեմիա
անուանելոյ, նա որ զրեաց եւ գհամարն
429. չուչի թուական» (Յուցակ, էջ 302):

Ա.— ՍԱՀՄԱՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

էջ 1.— Սահմանք իմաստասիրութեան
Դաւթի Ամյադք Ֆիլիսովայի.— Որք միան-

գամ իմաստասիրութեան տեսչան լա-
նից...

Էջ 50. — Կոյ սա մանր յիշատակագրու-
քիւնը. ըստ երևոյթին զբնն. «Յիշեալ
զեղիկի երեմիայա»:

Էջ 52. — ... եւ մի շար ինչ զործեա-
ցութիւն: — Դաւթի մեծի եւ անյողթ փրկիս-
փայլի ընդդէմ շորից առաքելութեանցն
Պիւհոն իմաստակեր, եւ սահմանք եւ տրա-
մատութիւնք իմաստութեան մինչեւ ցայս
վար:

Էջ 53. — Ամենայն շար տանջելի...

Բ. — ՊԱՏՃԱՌ ՍԱՀՄԱՆԱՅ ԳՐՈՑՆ. — 3

Էջ 54. — Պատմաւ Սահմանաց Գրոցն.
— Ած. անպատում եւ անպարտադրելի է գո-
լով բնութիւն յամենայնի եղեալ անհաս
Լոյսանաց, յաղագս անհղ եւ անակիրք
զոյս շորին...

Էջ 77. — ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ: Ամենայն

շար տանջելի: — Եւ աբղ խնդրելի է նախ,
թէ էր աղագոս աշտգիկ րանք յիմաստա-
սիրէս ասացեալ եղեն, յղոս. բարոյ եւ
շարի...

Յիշատակագրութիւն.

Էջ 81. — Ոտարագիր. — Ես նուստ
մեղօք լցեալ եւ աղիկար Սաւիթա լոկ ա-
նուն վարդապետ առձայնեալ, ետու ըզ-
դիրս զայս Լուծմանց Սահմանացն Դաւթի,
յիշատակ յաւանական ի Սր. յերուսա-
ղէմ, ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ վանացն
Հայոց, Որք ննկուեալմամբ հանեն անտի,
զլրէմ խնդրութիւն յԱյ. ընկալցին: Եւ որք
խնամարկենն սիրով, առցեն զվարձա ըստ
վաստակոց իւրեանց ի Բէ. Այ. յուսոյն
մերմէ, ամէն:

Քալը սեւադրոյմ կնիք, փակագիր. —
«Սաւիթա վարդապետ»:

Էջ 82-82, դատարկ:

435

ԽՐԱՏ ՄԻԱՆՁԱՆՑ ԵՒ ԱՆԱՊԱՏԱԿԱՆԱՑ. — 2

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՏՏՈՒԱԾԱՐԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Հմտ. նախոր-
դին հետ որուն մէկ մասը կաղմած է նախա-
պէս: Էջ 34. առաջին 5 Թերթիւրու լու-
սանցքնիւրուն կտորներ փակցուած են.
միւսները տարբեր թուղթ են: Պրակք ին-
իգ. կարճագիծ յուսնցադարձք, է 1, 4,
5, 11, 19, 21: Թղթակազմ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — Էջ 1. — Ի կամս Այ. մարդասի-
րին եւ ի մախախմութիւն Սրբոյ Սրբաբ-
ղութեանն, որ է գայացուցիչ Հայր եւ Որդի
եւ Սր. Հոգի: Այս եմ բամբ մշմարտութեան
Սր. Հօրն Յոհաննա Աստուածաբանի, զոր
ասացեալ է վասն միանմանց եւ անպատա-

կանաց, զոր ազդեաց ի մտ Հոգին Սր. —
Թողութիւն շնորհեալ եղարար, զի եղի ի
մտ իմում սկսանել ի զիրս յայս, եւ զար-
հուրեցայ յոյժ վասն անգիտութեանի ի-
մոյ... — Հմտ. աստ, Թ. 300 (ՄԹ):

Բ. — Էջ 21. — Ամոռնի մեծի սրբոյ ա-
նպատակամի խրատ ճգնաւորաց: Ի մորին
վարդոյն է. — Յաւուր միում եկին ոմանք
առ Անտոն...

Գ. — Էջ 31. — Յոհաննա որ ետ գծե-
նագիրն ի Բէ. տուեալ. — Միախակեաց մի
Անտիոքացի զնաց ի Սր. Քաղաքն յնէմ.
աղօթիւ...

Էջ 34, կնիք եւ մանր յիշատակարու-
թիւն եղծուած:

436

Ա.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 2

ԵՒՍԵՐԻՈՍ ԿԵՍԱՐԱՅ

Տեղի

ՌՃԽՁ = 1707

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 24×17×16: Թւերք 362: Պրակք Ա-ԺԳ. Նշանակուած Եւսեբիոսի Պատմութեան Ներքեւ. միւսները շունին, Հանդամանք լաւ. Թուղթ տոկուն, Գրիչ՝ Աստուածատուր երէց Ղալաթացի, Գրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնատողերը մասամբ կարմիր, մնացեալը սև. մեկնով, Երկուսին, 33 տող, Նոտրպիր վարժ, Համառոտագրութիւնք աստու. Կարմրագիր լուսանցողարդք իւրաքանչիւր զրքի եւ զպրութեան սկիզբը: Կողմ կիսակաշի, խաւքարտեան, մաշած. սկիզբի պրակները քայքայուած: Ստացող՝ Տիրացու Մաղաթիւ:

Ա.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Եւսեբիոս Կեսարացի

Թղ. 0.— Դատարկ:

Թղ. 1ա1.— Յանկ Առաջին Գլխոյն եւսեբի: Դպրութիւն առաջին պատմութեանց եկեղեցւոյ.—

Թղ. 7ա.— ... զի արժանի եղև անուանել — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 627:

Մամօք.— Գրիչը թերթին մնացեալ մասը պարսկ ձգած է, լուսանցքի վրայ դրելով. «Յօրինակն [այ]» [պէ]ս պակաս էր անմեղադիր լըուք»:

Թղ. 24ա1.— ԺԴ.— Վասն քարոզութեանն Պետրոսի եւ Պողոսի Առաքելացն ի Հռոմ:

Թղ. 31բ2.— Դարձեալ Յանկ Դրոց Դպրութեանն Երազմ Պատմութեանց եկեղեցւոյ:

Թղ. 84բ1.— ... արժան է երկրորդի զնա:

Մամօք.— Գրիչը այստեղ ալ Երեք սինակ բաց թողած է, լուսանցքի վրայ ծանօթագրելով. «Ի յօրինակն այլ [այ]» [պէ]ս էր. որ յառաջին օրինակն այլ թուղթ անկեալ է Եղբ, եւ զորքանն չգիտեմք:

Թղ. 133ա2.— ... զարմատութիւն յարկութեան զվրժուն Հատուցման: — Թղ. 153բ, զատարկ:

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 5

Մովսէս Խորենացի

Թղ. 154ա1.— Յանկ Առաջին Հատորին.— Սկիզբն ցաւից պատմութեանն Երազմ Սահակայ եւ խնդումն կատարել ըզհայցուածս նորա: — Հմմտ. Ա. Հատոր, թիւ 230(Բ):

Թղ. 154ա2.— ԺԹ.— Վասն Արայեանն Արայի, եւ քէ առայ որդի Անուշաւանն որ Սոս անուանէր:

Թղ. 154բ2.— ԼԲ.— Կատարեցաւ Յանկ առաջին Դպրութեան Մեքնագրամութեան Հայոց Մեծաց...:— ԼԳ.— Ստորագրութիւնք որ իմէ վասն Բիրասպեա Խաւսատիմ:

Հայոց Պատմութիւն երիտ հաստատածս Ասացեալ Մովսէսի Խորենացւոյ, ի խնդրոյ Սահակայ Բագրատունւոյ:

Թղ. 155ա1.— Մովսէս Խորենացի Խսահակայ Բագրատունւոյ իմալով.— Զանգուպատ խաղացմունս աստուածայնոցն ի քեզ չնորճացն...:

Թղ. 159ա1.— Ե.— Յազագս քէ է՝ ինչ որ հաւասար, եւ է՝ որ օտար ի Մովսէսի պատմեմ այլքն հմայեալ: Եւ յազագս Ոլոմպիոդարայ Փիլիսոփայի անգիր գրուցացն:

Թղ. 169բ1.— Յազագս Դատարարացն եւ կարգ ժամանակաց նոցա Հարցմանց Դրոցն ի Տաքեւացոյն, է Հատորն, Ե Համարն է.— Եւ յեւ Յեւուայ դատարարի դատեցան, առաջնորդութեամբ զիւն. ... Եւ յետ դեբութեանն քահանայք ի իւրեցին մուրկեցան:

Թղ. 170ա1.— ԺԹ.— Վասն Արայեան

Արսյի: Եւ յէ սորայ որդի Անուշաւան, որ Սօս անուանիր:

Թշ. 174ա2.— ԻԹ.— Յաղագս յէ էր ողակաւ յղարկեաց...:

Թշ. 175բ2.— ԼԲ.— Ի Պարսից Անուսայիեաց՝ Յաղագս Բիրաւսայի Աժդահաւայ.— Բայց զինչ արդեօք տարփանջ քեզ...:

Մամօք.— Շեղադրեալ ըստը ետքէն աւելցուած է, տարբեր զբնով, նոտրապիր:

Թշ. 177ա1.— Ցանկ Երկրորդ Հատորին Մովսէսի հորեմեացոյ Հաւաքեալ:

Թշ. 177ա1.— Ը.— Յաղագս մերոյ Արշակայ Առաջնոյ եւ Երրորդի:

Թշ. 177բ.— ԻԹ.— Առաջումն իշխանացն Արգաւառ առ Մառիմա...: — Յաջորդ երկու գլուխներուն տալիս. զբոլած եւ աստղանշաններ:

Թշ. 178բ2.— ԶԹ.— Յաղագս վախճանին Տրդատայ Երգաւորին...:

Թշ. 179ա1.— Մովսէսի հորեմեացոյ Բան Միջակ Պատմութեան մերոցն մայրեմացն: Գիրք Երկրորդ:— Գրեմ քեզ այժմ...:

Թշ. 201բ2.— Որ ինչ վրան Տիրամայ զարծի եւ այլ ինչ.— Թաղաւորէ Հայոց Տիրան որդի Արտաշէսի, յերկրորդ ամի Պետրոսի առաջնոյ...:

Թշ. 218ա1.— Բովանդակեցան Գիրք Երկրորդ Յաղագսամբարին Հայոց Մեծաց: ...: Ցանկ Երրորդ Հատումն:— Ա.— Անարտումն Հայոց Պատմութեան:

Թշ. 219ա2.— ԵԹ.— [Շինուած կարմայ քաղաքին որ կոչի Թեոդոսապոլիս. որ է Արգարմ:

Թշ. 220ա1.— Մովսէսի հորեմեացոյ Անարտաբանութիւն մերոյ Հայրեմեաց: Հատումն Երրորդ: Օգնեա Սր. Հոգի Ած.:— Ա.— Ոչ Հնախօսութիւնք...:

Թշ. 241ա1.— Թաւրք Արշակա — Արտաշէսի — առ Վառնապուհ — Մաղդեղանց քաղ Արտաշէս արքայից արքայ, առ եղբայր Վառնապուհ Հայոց...:

Մամօք.— Արտաշէսի եւ քաղաքի ետքէն աւելցուած են սրբապրողին կողմէ, տողերուն վերեւ: Շատ մը էջերու լուսանշաններուն վրայ կը գտնուին նման ուղղումներ:

Թշ. 250բ2.— ԿԸ.— Ողբ վրան քաղաքայ Երգաւորութեան Հայոց յազգէն Ար-

շակունեաց, և Երկրորդայնութեանն ի տանէ Սրբայն Գրիգորի:

Թշ. 252բ2.— Անարտեցան Գիրք Երրորդ յանկ Երանայ Պատմութեան Հայոց Մեծաց:

Թշ. 253ա, միասին.— ԵԴ.— Յաղագս Դարութեան Հայոց, Վրաց եւ Արտաւանի.— Վախճանեալ Արկաթայ փոխանակ թաղաւորէ նորին որդի, որ կոչեցաւ Թեոդոս փոքր...:

Մամօք.— Վարի լուսանշանի. «Այս գլուխն ԵԴ իւր տեղն պիտի որ ժողացեալ էր զբարկերն»:

Թշ. 253բ-258բ, զատարկ:

Գ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 5

Փաւստոս Բաւազմը

Թշ. 259ա1.— Բաւազմարան Պատմութիւն:— Խոստարանութիւն նախադիտելի է: Այս ինչ է ի Դարութիւնն Երրորդ Պատմութեանց, ժամանակապիւր կանոնք ժառանգ...:

Թշ. 259բ2-260.— Երրորդ Դարութիւն: Սկիզբն է: Սկիզբն Երրորդ Դարութեան: Գլուխ Ա.— Ա.— Յաղագս որ ինչ յետ քաղաքութեան Թաւրեան Առաքելոյ յերկիրն Հայաստան աշխարհին, կանոնք ժամանակագիր մատենից.— Ի զարդուց թեւի Թաւրեան Առաքելոյ եւ նորուն յեւելից...:

Մամօք.— Երկիր եւ աշխարհ բառերուն տեղ զործածուած են նշանադրերն:

Թշ. 274բ2.— Բայց յայնմ ամի Թաւաղաւորութեան ժամանակի...:

Թշ. 279բ1.— Զորքորդ Դարութիւն Բաւազմի:

Թշ. 326ա2.— Դարութիւն Հիմկերորդ Բաւազմի: Հիմկերորդ խոստարանութիւն, զոր անիցոց եւ կարգի զարարութիւն զարարեցան...:

Թշ. 357բ1.— Բաւազմի Գլուխները խոստարանութիւն...:

Թշ. 361բ2.— ...: Եւ սրբոյն Տրդատայ կայանք բնակութեան էր ի դաւառն Տարծոյ շինեալ զիւր եղբ

Մամօք.— Սիւնակին մնացեալ ժառը ղտարի է: Ստորին լուսանշանի կայ տող մը չեղանկերայ նոտրապիրով. «Յիշատակ է ի դուռն Սր. Յակոբայ որ յեմ»:

Մանր յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

1. — Թղ. 111ա2. — Ով ընթերցող սր. չարք և ևզրարք, յիշեցէք ի մաքրաստիյ յաղօթս ձեր զոծող սր. տառիս զԱՅ. առուր երկնս, և զստացող Տիրացու Մարգարես, և զծնողս մեր:

2. — Թղ. 218ա1. — Ձմեղուցեայ զծող Պատմադրիս զԱՅ. առուր երկնս յիշեցէք ի

Տէր Գ. և զուգ յիշեայ լիկէն ի Տեսող յերմէ:

3. — Թղ. 252բ2. — Ձմեղնամեղ զրիչս Ղայաթացի ԱՅ. առուր երկնս անուամբ միայն և ոչ զործող, յիշէլ ի Տէր սղաչեմ: Եւ ձեզ լիցի մասն բարի ի Գէ. Այ. մերոյ: Բայց զբեցու թոյին ՌՃՄՁ, յանգարի ի:

437

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ. — 2

ԳՐԱՐԱՆԻ ԿՐԹ. ԱՐԽԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×19×2.5: Էջք Ժ 326: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս. սկիզբի մասերը վնասուած խոնաւութենէ և ցեցերէ: Թուղթ, Գրութիւն՝ խորագիրները, բոկերդրնաորութիւնները և զլիսադիրները կտմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին, 24 տող. լուսանցքներուն վրայ կան բաղամթիւ և ընդարձակ յանդամներ և սրբադուրթիւններ, տարբեր զրչով: Նոտրադիր: Կարմրադիւ մեծ զարդադիրք իւրաքանչիւր զլուսի սկիզբը: Կտմ կիտակալ խաւաքարտեայ:

Մամօք. — Ստալանեանի Յուցակին համաժան յօրինուլ է զբոտ թախանձիւյ Պաղատ Պատրիարքի Եէմի. յամի 1798...:

Օրինակս է սկզբնային պաշտար, ո-

րոյ ի լուսանցս խկական ձեռամբն ունի աբարեալ նորոյ սրբադուրթիւն և փոփոխութիւն խմատեց (էջ 303):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Գ. — Առաջաքանութիւն Հեղինակի. — Ո՞ր տայր աւետիս Աղամայ նախաստեղծին...:

Էջ 1. — Դուիս Առաջին: Յաղագս յէՍր. երեսնադէմ է հաթմակաւ եւ վաղճամակաւ բնկոյտիւն մարդոյ. Ա. — Բնարոյս բերմունք բնութեան...:

Էջ 284. — Դուիս վեցտասաներայ: Յաղագս յէ երեսնադէմ է տուն զատուսամի:

Էջ 319-32, զատարկ:

438

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԸ. Գար)

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 23×17×4: Էջք 442: Հանդամանք լաւ: Թուղթ օղիտակ մեծու մասամբ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 28 տող, ոչ ամեկուրք: Նոտր չեղադիր, ոչ մեկեւոյն զրչէ: Համառօտադրութիւնք բաւական առատ: Կտմ կիտալաթ տախտակեայ:

Մատենան կը բովանդակէ բաղամթիւ և ալլաղան գրութիւններ կամ յատուէններ: Կը նշանակենք կարեւորները, իսկ մէկ քանին կ'արտադրենք ամբողջովին: Կան մեծ թիւով զատարկ թուղթեր աստ և անդ:

Էջ 67. — Վասն սղայաց պատուէր: Ի Տէր Դամիէլ Արքեպիսեպոստէ եւ

Պատրիարքէ մեծի մայրաքաղաքին կոստանդնուպոլսոյ. աստուածային օրհնութեամբ եւ ռդրուի ծանեութիւն (այս ինչ) էսկմոփի միւր Բէվլիի իկիւրպաշիք եւ զըլխաուր վարպետայք, ի գալ յորատակամ եւ պատուիրակամ Բէսկէրէիս առ ձեզ՝ պարտիք ի ձեր լոննայի տեղն ժողով անել եւ բաւոր վարպետներն ձեր էսկմոփին ժողովի՝ էրքիսմանէ ամենեցուն պատուել եւ Բէվլիէ հանել՝ զի ամէն վարպետ եւ ամէն հայր զիւր գաւակն եւ զիւր աշկերտն յորատեն, որ երկու հրեք տղայք միատեղ մէկ սօխախի մէջ չի գտանիւն. զիշերն դուրս չելանեն, ալլազգ տղայի հետ դռնուշիմշ չլան. վէ չարշի պագար լորաքար չի շրջիւն. զահվէնիւրն չի մտանեն, ճաւս սք. եկեղեցին մտանաղնեւ լաւ յորատեցէ որ սկիւ եւ հրկիւր-դիւն Այ. մտանեն եւ ելանեն:

Ահա գտացեալս բարաք ի միտ առէք եւ ամէն մարդ ձեր գալտիւն մերքեւ եղեալ տղայսն Բէ գաւակ իցեն եւ Բէ աշակերտ լալ գալով արէք. ապա Բէ ոչ այստեհետեւ որոյ գաւակն եւ որոյ աշակերտսն որ ամբողջամութեամբ շրջիւն եւ ատկարիզ հարէքնոր տիւնն տեսանեն եւ մեզ իմաց տան. այնուցիկ աղայց Բէ ծնողն եւ Բէ վարպետն առանց խնայելոյ հագնալու եւ մարմնաւոր պատժօք իրաւամբն Այ. պատժելոց երբ. իսկ ով աք, որ չի կարեն զիւր գաւակն եւ զիւր աշկերտն գալք անել. գայ մեզ ի պատրիարքաբանս յապէր տայ. որ ինքն առաջի Այ. եւ առաջի մարդկան ի դատապարտութենէ ազատ լինիցի. եւ որք սիրով եւ հնազանդութեամբ կատարէք գաստուածահաճոյ հրաւսման մեր լերաք ազգ եւ օրհնեալ յԱյ. եւ ի սրբոց ճարս եւ ի մէնջ, ամէն:

Էջ 68.— Վասն զինք տներն չի ծախելոյ պատուել:

Ի Տէր Դանիէլ Արքեպս. եւ Պատրիարքէս աստուածային օրհնութեամբ եւ քրիստոսական ողորմել ծանեութիւն ... եկեղեցւոյ՝ խոհեմամիտ Ասագերեց Աթոռակալ եւ համայն Բախանայք, ի գալ առ ձեզ օրհնաբեր Բէսկէրէիս մեծաւ զգաւութեամբ ի մէջ եկեղեցւոյ ծանուցմամբ պատուիրեսցիք քրիստոսաւոր ժողովրդոց պղծեցն եւ կանանց ամենեցուն, որ տեսաւ մեզ յարբաւնական դրամէն սաստիկ Բէվլիէի փերման

եկն վասն մէշահամայնց եւ զինք ըրախի ծախելոյ երեսախին. զի մի ոք այստեհետեւ հասարակեցի տուներն զինք ըրախի ծախել. զերէ ամ. գալտիքից Բէվլիէ լինելոյն զինք եւ մեզ յատուկ փերման եկաւ. որ ծանուցանեալ ձեզ զիրաւանս մեծագոր քաղաքին:

Վասն որոյ տեսա ի գրեւս մեր պարտիք եւ դուք սաստիկ պատուիրամք ծանուցանել ամենեցուն, որ ինքեանք մէշխանան չի մտանեն չելանեն. եւ ունեցողներն մարդ տներն չի տանին խմցնել կամ փարաշով չի ծախեն. զի մի անհնազանդ գտանելով պատժեցին: Քանզի սաստիկութեամբ ի մէջ փերմանն մահացուցանել խոստացեալ է: Վասն որոյ զգաւութեամբ ծանուցէք ամ. աւաւր. զի մի պատմառեցեն չիմանալ. եւ մի ի փորձութիւն անկցին, եւ մի պատժօք դատապարտեցին: Նաեւ ամ. Բիւլ. զիւր ծախմ յատուկ յատուկ յորատեալ զգաւաւցեցին: Որ եւ հնազանդութեամբ կատարողդ հրամանաց մերոց լերաք ազգ եւ օրհնեալ յԱյ. եւ ի սրբոց ճարս եւ ի մէնջ, ամէն:

Էջ 68.— Վասն հանգուցեալ Դուկաս կաթողիկոսի կազմանէ եկեղեցեանց պատուելու առ ի հանգուցեալ յիշատակել:

Ի Տէր Դանիէլ Արքեպս. եւ Պատրիարքէս Կոստանդնուպոլսոյ, աստուածային օրհնութեամբ եւ փրկչական ողորմելու ծանեութիւն ... եկեղեցւոյ Ասագերեց Աթոռակալ եւ յարգելի իշխանք: Ըստ որում զիւր եւ լուեալ էք աստուածային հրաւիրմամբ գերբանիկ մահ Սրբազան Հայրապետին մերոյ Տն. Դուկասու երիցս երանեալ — — ի, Բէվլիս մինչեւ ցայժմ յամեցուցաք գաւգէ մահեւորներն եկեալ հասցէ եւ ապա ըստ օրինի հանգուցեալ յիշեցուցաք, բայց յարմէհետէ յերկարեաց գալաւսն ճարս, տեսա յաժմ խորքազով երեւելի օրհնել իշխանապետաց եւ իշխանացն մերոց պատուել դատեցաք յառաջիկայ կիրակիէս, որ է մարտի Ժ, յամ. եկեղեցիս մեր աստ շարաք յերեւելոյն զինք եկեղեցական պաշտամանք հանգստեան կարգ կատարեալ գլխաւորան բացցին եւ յառաւորտուն բաց վարազարաւ մատուցեն զարքազմագործ Պատուաւորան, յար եւ գամուն Նրամեալ Հայրապետի ըստ պատշաճի հանգուցեալ յիշատաւ.

կեսցեն: Եւ յամ. ուրեք եղեալ Բարսղբ: վարդապետին Ի պատիւ Սրբազան — — ի ՏՈ. մերայ պատարագամտոյց լիցին:

Վասն որոյ ահա եւ ձեզ յատկապէս պատուիրեն զի ըստ վերայ գրեցելոյս արասցիք եւ ի կիրակէ օրէն համագոցեալ յիշատակել սկսեսցիք. սակայն բաց վարագուրաւ պատարագեղն միայն այս կիրակէ օրս լիցի եւ յայլ շաբաթ կիրակէսն ըստ օրինի արասցիք եւ յերաւ ռոգ եւ օրհնեալք յԱյ. եւ ի սրբոց նոքա եւ ի մէնջ, ամէն:

ԽՄԽԹ [= 1800] մարտի 16 ի Պատրիարքարանս Հայոց:

Էջ 83.— Վասն Հացի կողմանէ պատուել:

Ի Տէր Յօհաննէս Արքեպիսկոպոսէ եւ Պատրիարքէ Կոստանդնուպօլսոյ, սիրով Սբ. Հոգւոյն եւ աստուածային օրհնութեամբ ծանկնաւ (այս ինչ) եկեղեցւոյ խնամակարգ Աւագերէց հաւատարիմ Աթոռակայ մարգարէն Բաժնաւայ եւ ի Քս. Յս. հաւատո արիացեալ քարեպաշտօն իշխանք, զի այսօր ի յարժունակսն դրանէ քաղաւական քարտէ հրաման եկն առ մեզ, յորում սաստիկ պատուել եւ հրաման արարեալ է, ըստ որում մերձակա եմ աւարք ծոմապահութեան Բամէզանի ամօռն եւ հետեւարար յաւաւրսն յայնոսիկ Էմէլէֆոց փռնելն հացերն խաւ եւ պատուական կու համեն, եւ այն ի պատիւ Բամէզանի ամօռն յւրեմանց:

Այժմ առ մեզ սաստիկ հրաման այս է քէ մեք օրհնեալ ազգին մերայ ամ. հասարակութեան երգումք եւ ափօռօրի սաստիկ եւ սաստիկ պատուիրենք քէ մայրապետ այլազանց հաց առնելոյ ժամանակն քրիստոնեայ եղօզմն հաց չառնին փռնելն. երկրորդ՝ քրիստոնեայ եղօզմն առաւել քան զպիտոյս իւրեանց չառնուն գեաց, այլ՝ յայն օրն որչափ որ պիտոյ յիմքեանց՝ այնչափ առնուն. եւ քան երբեք չորացուցանելոյ եւ պահելոյ մտօք չի գաւեցին: Եւ երրորդ՝ մի՛ եւ մի՛ երբեք Էմէլէֆոց փռնելոյ առջեւն ժողովեցին. խալապալիս մի՛ արասցեն առաջի փռնելուն. զի այս հրաման քաղաւարական է, եւ ո՛չ յաղացմ պատիժ եւ պատուաւս պատմացեալ է ի փերմանոցն:

Ուրեմն պատուել տամ օրհնեալ ազ-

գին մերայ գգուշմանալ այսպիսեաց, զի մի՛ յետոյ փարձալքեան իմիք հանդիպեսցի սք: Եւ ձեզ եկեղեցականացդ հարկադրեն. զի յատենի Սրբայ եկեղեցւոյն յառաւստ եւ յերեկոյ լաւ հասկացուցանելով ծառնուցունքն առնիցիք եւ լաւապէս գգուշացուցիք զժողովուրդսն, զի մի ընդդէմ քաղաքի հրամանին աւելորդ հաց առնօք կամ հաց չորացուցանօք եւ կամ քէ փռանց առաջեմերն խալապալիս անօք գտանիցին. այլ ըստ բաւականին իւրեանց օր ըստ օրէ ի պատշաճ ժամանակի առցեն գեաց իւրեանց, Ուրեմն հնազանդօգն հրամանի քաղաւարին, եւ յաղէզ պատուիրանաց մերոց լիցին օրհնեալք յԱյ. եւ ամ. սրբոց նոքա եւ ի մէնջ, ամէն:

Էջ 84.— Վասն համալսելի կողմանէ պատուել.— Ի Տէր Յօհաննէս Արքի եպս. Է. Է. Պատրիարքէ մեծի Պօլսոյս...

Էջ 86-91, զատարկի Ապա թուղթ եւ գիրք կը փոխուին, էջ 95-114: Այս պարբեր, Բ. Համալսարան, Հայաստան անշուշտ կը պատկանէր ուրիշ Հատորի մը: Կը պարունակէ քանի մը պատճեններ, Թուարդուած ժոյժ: Թուղթը գեղեցիկ է, գրութեան լայնքը 9 սանթիմէ:

Էջ 95.— ԺԶ.— Յարգամեծար եղբոր եւ խոհեմ խորհրդակցի տիրացաւ...

Էջ 108.— ԻԲ.— Ի վերայ եկեղեցւոյ. — Յս. ի Քս. ի ծառայ Ի Տէր Զաքարիայ յարգելիւնդոսէ եւ Պատրիարքէ մեծի մայրաքաղաքէն Կոստանդնուպօլսոյ...

Էջ 132.— Ի Ներ թուղթ 1755, ի յերկրի Փարիզու, ուստի բացեալ եղև գտնուածն սրբոյն Դիոնիսիոսի եւ անդ պտեալ դար մի...

Էջ 133.— Գուշակութեանց սրբոյն Բեռնարդոսի՝ որում զկէր մահուանն զբողոքեալ գտաւ ի վերայ մարմնոյն, այսպէս. կողմն աշխարհի զղղեցեցի, յամի Տեառն 1755: ... Երկրին երկու կայծակունքն, եւ եղիցի աշխարհն մի հօտ եւ մի հոյիւ, Բ. Տ. 1900:

Էջ 209-232. Ա. պրակն է այն Հատորին, որուն Բ. պրակը տեսնէք վերեւ, էջ 95-114: Կը պարունակէ ամեն թուարդուած հատուածներ:

Էջ 233.— Ֆիլիպէ գնացեալ մուխաթայի՝ եւ Առաքնորդական իրաւանց գրի

սաւատն է.— *Թս.ի Բս.ի ծառայ ի Տէր Միքայէլ Արքեպս.է եւ Առաջնորդ մայրաքաղաքիս Անդրեանուպոլսոյ, Համանդամայն եւ ձեռք օրհնակ զաղաքացի ... Գլորեցաւ օրհնութեան մուխաթայութեան եւ առաջնորդական իրաւանց նամակս ի ՌՄՄԱ [= 1802] Թուին, եւ այս ինչ ամսոյ աւուր ի յԱռաջնորդարանս որ յորհնէն:*

Էջ 245.— Կնսարիայ գնացեալ Կոնստանդնուպոլսոյ, սակս Պաշայգիրկեան միւի. Եօհաննէսի ընչից կռգմամէ:

Էջ 257—276, Գ. պրակն է *Վերեւ յիշուած Հատորին: Կը պարունակէ իդ-լ Համարադրեալ Հատուածներ:*

Էջ 258.— Թս.ի Բս.ի ծառայ ի Տէր Զաքարիայ յԱրքեպիսկոպոսէ եւ — — է մեծի մայրաքաղաքիս Կոստանդնուպոլսոյ՝ յորմէ ժամանալու հասցէ գիր օրհնութեան, նամակ պահպանութեան եւ պրակ ծանուցման եւ պատուիրանաց՝ գիւղաքաղաքիս Մաշկերու քահանայից:

Սիրով Սր. Հոգայն ծաներուք դասք քահանայից, զի ի բերան Մաղաքիայ իմմանարուն բարին ծանուցանէ առ ի գաւառութիւն քահանայից՝ յասելն. Զի շրջումք օրհնային գաւառացիս գիտութեան, եւ օրեմս խնդրեցին ի բերանն նորա, զի հրեշտակ Տն. Ամենակալի է:

Այդ գիտելի է, գրելն Առաքելոյն (ըզգարմանային տեսմ կրիկեցիս ի յերկնայինն հրահանգի ղպրատամ) առ սիրելի աշակերտն իւր Տիմօթէոս, պատուիրէ քէ պարտ է նմա (այսինքն ընծայելոցն որ է քահանայացու ամմ) զվկայութիւն բարի եւ յարաւանցն ունի, զի շրջումքն առ աստուածային բերամ՝ քահանային գաւառացին գիտութեան: Ո՛վ այրք, վասն է՞ր գրէ գգիտութեան գաւառանայն. առ քէ զի մի անկանիցին յարգալիս ստուանայի: Վասն որոյ պարտ է քահանային իննի գիտում. մի՛ գիմեսրէ, մի՛ արեքցօղ, մի՛ կռուօղ, մի՛ բշմամաւօղ. զի առաւ եմ որք ածին զմարդն ի սգիտութիւն: Բայց քաղով հարկեցաւ մեզ զոմ բանին, զի բաց ի սգիտութեանն ձեռքն ձեռք օրհնակ իննի զգալութեանն ղնէք հասարակութեան, ամնունի շարժմամբ, ցոփարամութեամբ, լիտութեամբ մամաւանդ գիմեղութեամբն ընդ ձեռք: Ոչ գիտեմ քէ ընդէ՛ր մտա-

ցայ ասել գրողուն ձեռք գալաւսն եւ կեղեցական, որք կամովին լեալ էք յամնաւառ առ ի կատարել զայն: Իսկ այժմ առնելով ի մտացոմս գալաւսն ձեր առ է հարկ ձեր ամմին, զարմայնս ձեր, իբրու գալաւսն ձեր պաշտէ: Այդ գիտող համարութեցից զհետագայ բան մարգարէին չասել. քէ ես նոստ գծեց արեւմտարեւայս եւ լեւալս ընդ առ. ազգս. փոխանակ զի ոչ պահեցիք զմանապառնս իմ: Ո՞չ գիտէք արդեօք զձեր կռելին հայր ժողովրդեանն ի կատարարիչ: Այդ եքէ հովիւն հարցի, ոչ խարք ժողովրդականն ոչ ցրուեսցին: Եքէ կատարարիւն ի գիմայ լիցի ուշադիմեալ, ընդ իշխանութեամբ նորա եղեւալն որպիսի անկարգութիւնս ոչ առնին: Արդարեւ տատարով է բան բանին ամնիլ քէ՛ եքէ առն ամնամեսցի, իւ համեմեսցի: Դուք էք ազաշխարհի, գոյէ ձեզ, ո՛վ քահանայք, Տէրն մեր Բս., դուք որ պարտ էք քրիստոնէական վարդապետութեամբ, բարի կրօնիւք. համեստ գործով, խնհր շարժմամբ եւ ուշիմ արարողութեամբ ձերով համ տալ աշխարհի: Այսինքն է, ժողովրդեան գիտականայն եւ զհակառակն սացին գործէք, ուրով գալք իրկեցանքն զհատարակութիւն. վասն որոյ առն Տէրն. եքէ ոք զմի ի փոքրկանցս այսցանէ գալքսկեղեցուցէ, լաւ է նմա եքէ երկան իշոյ կախիցի ընդ պարանոց նորա եւ ընկղմիցի ի խոր ծովաւ:

Ահա տանք ձեզ, այս անգամ մերելով չգրեցի ձեզ զրաւարդանաց քուղք, զի ըզգաւազիք այստա գրով, կատարել գալաւսն ձեր եկեղեցական եւ իննիցի օրինակ բարի ժողովրդեան. զի համբաւն ձեր բարի լսելով հրճուիցին: Բայց գիտազիք եքէ զկնի այս գրոյս լիցի լսել իմ զձեր առաջին անկարգօրէն առնելն, իրակելն եւ գործելն, իսկայն ի լսելն իմ գրեմ զգիրն բանադրանաց եւ գրողապարտութեան յեկեղեցույն Բս.ի ի դուրս կորզեմ, բաւ է:

Էջ 263.— Ի՛՛՛՛.— Թս.ի Բս.ի ծառայ ի Տէր Զաքարիայ յԱրքեպիսկոպոսէ ... ի տիրախնամ քաղաքն ի զնիւխտ բնակեալ սրբասէր մաքարակեցաղ քահանայից ... ի ՌՄԻԶ [= 1777] եւ ի մարտի 22, ներպատրիարքարանի ամ. Հայոց:

Էջ 381.— Կարգ եւ թիւ Պատրիարքա-

ցնն Հայաց. արք Աստան ի Կասամնղնուսյօ-
լիս մի գկնի միայ. գկնի առմանն մեծի քա-
ղաքիս ի տաճկաց:

Թուին Հայոց 910 [= 1401] **Յովակիմ**
Եպս. զոր ի Պրուսայու: Հանդերձ ժողովրդ-
դոմք Երևր Զէթի: Սուլթան Մէհմէտն
ի Կասամնղնուսյօլիս:

927 [= 1478] **Նիկողայոս Եպս.:**

938 [= 1489] **Կարապետ Եպս.:** ...

1222 [= 1773] **Զաքարիայ Եպս.** Կաղ-
ղովանցի: Սա նուիրակ զորով Սր. էջմիա-
ննի, զնուիրակութիւնն Պօլսոյս ժողովեալ,
կրկին նուիրակ եղև: Ի Սիմէոն Կաթողիկո-
սէ: Եւ մինչ ակաաւ ժողովել զերկրորդ նուի-
րակութիւն, արարին Պատրիարկ Պօլսոյս,

զի հրաժարեցաւ ի կենդանութեան իւրում
Գրիգոր վարդապետն [Սամաթիացի, Թոռն]
աղբ Մովսէսին: Սա [= Զաքարիայ] եղև
ախոյանան Հայաստանեայց Եկեղեցոյ, Ըս-
տապովութեամբն ուղղափառ դաւանա-
թեանս մերոյ, Եւ այժմ ի սոյն ՌՄԼ [= 1781]
թուականին մերում մեծապէս մարտ
Եղեալ ընդ հետեալ ախթարմայից մերոյ,
ի սպառ ապուռ կշտամբէ զեկեղեցականս եւ
զծրդովորականս առ ի ուղղել եւ պարճու-
ցանկ զմոլորեալսն ի ճշմարտադաւան կրօ-
նից մերոց: Եւ մանաւանդ ի սոյն ամի ՌՄԼ,
մայիսի ԺԵ, աստուածային օգնութեամբ հւ.
աղօթիլք Սրբոյ Հօր մերոյ Գրիգորի Լու-
ստորչի իսկմայարչար նահատակի նման-
եալ նմա, Հաղորդակից եղեալ չարչարանաց
նորին մեծաւ աշխատութեամբ եհան ի ձե-
ռաց ախթարմայից զ Դ եկեղեցիս մեր, որ
կառուցեալ կան ի Գաղատիայ, զոր Տէր
տացէ կուանս Երկարս, անհրաժ միայով ի
յորդկայթից Թշնամեաց՝ չարահնոր ախ-
թարմայիցն, ամէն:

Եղև Զաքարիայն պատրիարք Նոյեմ-
բերի Ե ին, եւ ի տօնի Սրբոյն Թաթէոսի եւ
Բարդուղիմէոսի:

1230 [= 1781].— **Յովհաննէս Եպս.**
Պապուստցի: Սա նուիրակ զորով Սր. Եմի.
յետոյ եղև առաջնորդ Պրուսայու: Վասնզի
Զաքարիայ Պատրիարքն յղեցին ի Պրուսայ,

եւ սա փոխան նորա բերեալ նստուցին ի
պատրիարկութիւն Պօլսոյս, յունիսի Բ ին,
եւ ի պատկեր աւուր Դ շրթին:

1231 [= 1782].— **Զաքարիայ Պատ-**
րիարքն կրկին Պրուսայու բերեալ նստուցին
ի պատրիարկութիւն Պօլսոյս, մարտի
ի Դին, եւ ի պատկեր աւուր Ե շրթին:

1248 [= 1799].— **Դանիէլ Եպս.** Պա-
յեաղևոցի: Սա նուիրակ զորով Սր. էջմիա-
ննի՝ էր նուիրակ Ուտումէլու: Ի վերադառ-
նալն ի Պօլսա, ի վախճանին Զաքարիայ
Պատրիարկին, մարտի ԺԳին, եղև սա պատ-
րիարք մարտի ԺԴին, եւ ի պատկեր աւուր
չարաթ:

1249 [= 1800].— **Յովհաննէս Եպս.**
Պօլսեցի: Սա աշակերտ Զաքարիայ Պատ-
րիարկին. ի աջորդին Դանիէլ Պատրիար-
կին ի Պօլսայ Առան, մայիսի ԺԳին, եւ ի
ԺԺն մայիսի դաա արարին պատրիարկ
մեծի Պօլսոյն, եւ ի պատկեր աւուրն չարաթ:

1250 [= 1801].— **Գրիգոր Եպս.** Ոսմ-
սեցի: Սա նուիրակ Թօխաթու, եւ ժիարան
էջմիաննի, ի աջորդին Յօհաննէս Պատ-
րիարկին ի Թօխաթ Հոկտ. ԺԺին, դաա
բերեալ ի Թօխաթու արարին պատրիարկ
մեծի Պօլսոյն, Նոյեմբերի Բ ին, եւ ի պատ-
կեր աւուր չարաթ:

1251 [= 1802].— **Վերդուրեալ Յօհան-**
նէս Սրբալան Պատրիարկն կրկին Հոկ-
իմին բերեալ ի Թօխաթու նստուցին յաթոռն
մեծաւ Հանդիսիւ:

էջ 395.— Մամշու հարսամեաց բոլոր
խարճմ այս է, եւ ո՛չ աւելի:

Աղջկամ հարսամեաց բոլոր խարճմ այս
է, եւ ո՛չ աւելի: — Տես Դ. Հատոր, 1956,
էջ 145:

էջ 396.— Բալոր բովանդակ Սր. Եմիյ.
մտորաքմ պէշամ կամէ մարդագլուխ: —
Տես Նոյն, էջ 145-6:

էջ 397.— Վիմագլուխիւնք:

էջ 397-442.— **Բաղմաթի.** Խոսպանա-
ղեր, ԺԼ. քարու Բ. կէսին պաակակառ,
եւ այլ մանր մուշք հատուածներ:

439

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ ՄԱԿԱՐԱՑ ԿՐՕՆԱՒՈՐԻ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 23.5×17×1: էջք 96: Պրակե Ա.—: Հանդամանք լաւ: Վերջաւորութիւն թերի: Թուղթ հին, տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրը եւ սկիզբի երկու տողերը կարմիր, մնացեալը սև: մեյանոյ, երկսին, 21 տող: Բոլորդիւ վարժ: Սրճադոյն գլխադարդ եւ մեծ դարդադիւր, էջ 1ա: Թղթաւորութիւն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Մեծ թվաբնութեամբ Հայոց Մեր [= 801] էր, Հարցումն Ամիրային Տիգրանի, եւ Պատասխանի կրտսերներին Մտ-

կարայ ճգնաւորին.— Եւ իրեւ. թաղաւոր-
եաց ի Տիգրան այր ոմն բարի, որում անուն
էր Արդարադիւ, որաւ էր ծառա յո՛ւմ սեր-
ցեալ, եւ սննդակից նորին այր լարեխորհ,
նմանեալ իւրում ամբարայն, որում անունն
Աղտալիար ճանաչուր...: Վերջն.— ...
կրն. Թէ օրինակիտ ՀՀաւատաս զճնարտու-
թիւնն ուսիր զոր Քս. ասաց. թէ որ անէ
ուստակ յաջ ծնաւտ ջո, եւ որ հանէ գրաւ-
կոն ջո, այսպէս առնելով շառնուս խոց
եւ միարանկան ամբարայն եւ Աղտալիարն
եւ կախարդն եւ կրծնուորն, եւ առին այժ-
եայս եւ սակաւ շարունակութիւնը կորած):

440

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք (ԹԵՐԻ)

[վամ]

ՌՅԼ = 1681

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 23.5×18.5: էջք 48: Պրակե Ե.—: Հանդամանք զրեթէ լաւ: Թուղթ զեղնարակ: Գրիչ՝ Գրիգոր Դպիր: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները կարմիր, առջին տո-
ղերը կնպույտ, մնացեալը սև: մեյանոյ, երկսին, 35 տող: Բոլորդիւ վարժ: Համա-
ռօտադրութիւնք բաւական առատ: Կազմ՝
կիսալաթ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Յով-
հաննէս Վրդ. Կէծուկենց: Յիշատակագիրք.
— Ա.— Գրիչը: Բ.— Ստացողը: Գ.— Պետ-
րոս Վրդ. Թոխաթեցի:

Մտնօք.— Գրութեան վայրը նշանա-
կած ենք հետեւողութեամբ Թ. 312 ձեռագր-
րին.— Հմմտ. աստ էջ 165:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— ԺԴ.— Քարոզ վասն պաշ-
տաման ի բան Յովնայ. Փռզ հա-
րէի ի Սիւն, սրբեցէ՛ պահս, քարոզեցէ՛
պաշտաման, ժողովեցէ՛ գծերս եւ գտալս,
գնանկունս եւ գերիտատարդս ձեր ի տուն

Այ., զի քաղաքաւոր է Տէր եւ ազարմա՞.
սա՛ն մարգարէն.— Ջի յորժամ անձնիշխան
կամօք օրինացն Այ. Հնազանդիմք՝ ի բարին
փոխիմք եւ զբարին զործեմք...:

էջ 12ա.— ԺԵ.— Քարոզ ի բան ա-
ռակին որ ասէ Քս. յԱւետարանն. Թգնի մի
էր ա[ւ]րումն անկեալ յայգուց իւրում, եւ
եկն խնդրել պտուղ ի մնամէ եւ ոչ եգիտ.—
Ամենայն զիրք աստուածայինք օգտակար
եւ խրատ մեղ զեղան ի Հոգւոյն Սրբոյ...:

էջ 18բ.— ԺԶ.— Քարոզ վամ ազար-
մաւքեամ, ի բանն առակին. Խնամ տար խա-
շանց եւ երաւակեաց քոց եւ դարմանեա
գնեսա, զի իցին ոչխարք քո ձորաբերքի.
Աւրինակ է Ամ.— Ջանադան եւ բազում
կերպիւ՛ր գիրք սբ. օրինակեն զդասս աղ-
բատացն...:

էջ 28ա.— ԺԷ.— Քարոզ վամ Դա-
լեստեանն Քի. եւ Կատարածին. ի բան Աւե-
տարանին որ ասէ. Ջի որպէս փայլակն որ
եյամէ յարեւելից եւ երեւի միմէ ի քարե-
մուտս՝ այնպէս եղիցի եւ գալուսամ Որդւոյ

Մարդը. — Չփրկական դալուստն Քի. Այ. մերոյ՝ կրկին անդամ ասեն Սբ. Գիբբե եւ հոգեկէց վարդապետէ Եկեղեցւոյ...:

Էջ 36ր. — ԺԸ. — ՏՅ. Ներսէսի կայնեցոյն ասացեալ քարոզս ի հրեշտակաց մերքաղնմով. — Եւ արդ վասնդի ծանուցաւ փոքր ի շատէ...:

Էջ 44ա. — Քարոզի մաշխարհամ է վարդապետաց. — Ով դասք լուսերամից...:

Մամր յիշատակարանմ Գրչի

1. — Էջ 11ր. —

Եւ անարժան եւ անբարի,
մեղօք լցեալ եւ աղտեղի,
յոյժ անպիտան եւ զարշիւի,
եւ մեղսանեակ եւ զարդարի.
չարեաց փարթամ մեղաց զերի,
ջերմ եւ յօժար, առատ եւ լի,
բարեաց ունայն, հեղզ եւ յոռի,
եւ քան զամէն մարդ եղկելի,
եւ պարտական ըրւոյ քանքարի,
Գրիգոր զպիրս անյիշելի.
զայսքան քարոզս դժգոհեցի,
մատամբ իմով մեղսամածի,
ի վայելումն քաջ հոնորի.
Տէր Յովհաննէս վարդապետի:

2. — Էջ 18ր. — Մանաւանդ զստացող
զրոյս զՅովհաննէս վարդապետն, եւ զմե-
ղաւոր Գրիգորիկս:

3. — Էջ 28ա. — Մանաւանդ զստացող
տառիս զՅովհաննէս վարդապետն, եւ զմե-
ղաւոր Գրիգորիկս: Եւ Քի. մարդասիրին
փառք յաւիտեանս ամէն:

Թիշատակարան Ստացողի. — ԹԿ. 1681

Էջ 48ր, բալարգիր վարժ. — Եւ արդ ես
վանեցի Կէտուկենց Յովհաննէս վարդա-

պետս ստացայ զՔարոզողիքս այս ի վայն-
լումն անձին իմոյ, եւ զայսքան տետրս եւս
ետու զրել եւ նոր կաղմել՝ յիշատակ բարի
հոգւոյ իմոյ եւ ծնողացս, հօրն իմոյ
Սարգսին եւ մօրն իմոյ Աղաբէկուն, եւ հա-
րազատ եղբարցն իմոց խանամիրին, Շահ-
րամիրին, եւ նոցին տղայոց սոցին՝ Սար-
գրսին, Յակոբին, Սահակին, Աբրահամին,
Սիմէոնին եւ մօրն սոցին Ղամարին, նաեւ
Թուրվանդին: Այլ եւ քրեւրցն իմոյ եւ ամ.
արեանառու մերձաւորացն իմոց, Որք հան-
դիպիք այսմ տառի, եւ տեսանէք հարեանե-
ցի, վերոյ գրելոցս որք ի կարգի, դուք շը-
նորհեցէ՞ք մի ողորմի, եւ դուք ի գիրն կեն-
դանի, լիջիք գրեալ անշնջելի ի Ռժ Թվա-
կանին, եւ լ այլ աւելի:

Թիշտագոյն յիշատակագրութիւն. —

Էջ 48ր, մտարգիր. — Եւ ես հիւսք
ետոյ քան զամ. տեսանս սորա, ստացայ
զսա Կոստան[ը]նիտալովս, ումեմն վար-
դապետէ վանեցւոյ Կարապետ կոչեցելոյ,
որ դնալոց էր Ենթ. հանդերձ վկաութեամբ
բաղմաց վանեցոց, եւ Տիրացու Աւետիսն
եւս վկայեաց, որ զնեալ էր սա առաջին
տեսարցմէն լ զուշ. Եւս ետնորոց ի
վարդապետաց Պետրոս Թոխաթեցիս ետու
սորա դին ա հատոր Տաթեւացի, ա Ագա-
թանգեղոս, եւ երեք եալտուզ ոսկի ընդա-
մէնն լի զուշ. Հիսապ եղեւ Ած. բարով վա-
նելի տա(ց)է ինձ եւ անցման? Ետոյ իմ,
Թէ ում մնացէ յիշատակ օրհնութեամբ յե-
ղեցի. եւ հանդիպողք սորա ընթերցողք կամ
հարեանցի ըստունողք կամ օրինակողք յի-
շեցէ զմեզ միով հայր մեղայիւ զմեզ
եւ զնախնիս մեր, եւ յիշողք վարժս ի Քէ.
առցէ աստ եւ հանդերձելումն ամէն:

441

ԱՅԼԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՑ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 23×17: էջք 70: Պրակք իջ-
իթ, Նանգամանէ լաւ, Թուղթ, Գրութիւն՝
խորագիրները կամօր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, էջ 1-54 երկսիւն, 55-70 միասիւն,

41, 40 տող, Նոտագիր վարժ, Համառո-
տագրութիւնք շատ առատ: Կազմ կիսալաթ
խաւաքարտայ:

Մամօք. — Սաւալանեան սապէս կը

ներկայացնել. «Այլարանութիւն Հինգ Դրոցն Մոգէմէի եւ Աւետարանացն ոչ ամբողջապէս՝ այլ զնշանաւոր իրաց եւ իմաստեցն ցուցանել զայլարանական ծիսոս Համառօտ եւ Հաստի րանիւք, զյովկի ոճով, եւ թուի յաւէտ թարգմանեալ քան յօրինեալս (Յուցակ, էջ 304) :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Այլարանութիւն Դրոցն Առաջնայ : Յաղագս նշանակութեամ երկնի եւ երկրի. — Ի սկզբանէ ստեղծ Ած. զերկին եւ զերկիր : Երկին նշանակել զվերինս...

էջ 9ա. — Այլարանութիւն յաղագս Արարանաւ եւ արդւոցն :

էջ 13բ. — Իսիդորոսի Յաղագս Պատարարդի Արարանաւ. —

Ասաց Տէր ցԱրարաւ. Առ Տեգ երկնց երեւեայս... — Տես Դ. Հատոր, 1956, էջ 148 :

էջ 21ա. — Այլարանութիւն ելիցն Դրոց. — Առաջաք թէ հմտօն Յակոր Երկուտասան որդւոք, եւսյուն : Յակոր թարգմանի Կարթօղք եւ նշանակել զԲա. ... :

էջ 23բ. — Այլարանութիւն Ղեւտակաւ Որին :

էջ 24ա. — Այլարանութիւն Թուոցն :

Մամօք. — Դրիշը մէկ Երկու. բառի կամ տուրի միջոց քայ ձգած է յամախ, իր ձեռքին տակ զանուած զպապարին թերի կամ անընթեան ըլլայուն պատճառաւ անշուշտ :

էջ 37ա. — Ի Դրոցն Իսիդորոսի Յաղագս Սպանդիցն. —

Ձամագանութիւն սպանդիցն, քէ ա՞ր մատուցաւ... — Տես Դ. Հատոր, 1956, էջ 149 :

էջ 38ա. — Յաղագս նշանակութեամ խորանիւն. — Յայտ յարողութեան իսրայելի...

էջ 38բ. — Այլարանութիւն Դրոցն Յետայ Որդւոյ Նաւեայ :

էջ 41ա. — Յաղագս չարից Աւետարանացն Մեկնութեամ այլարանօրէն, եւ Յայ չարից Աւետարանչացն :

էջ 54ա. — Յաղագս Թագաւորադիւն եւ Որդւոյ Որդիւն. — էր ոմն թաղաւորացն...

էջ 54բ. — զատարկ :

էջ 55. — Ամ. իմաստութիւն ի Տեղ.

յԱյ. է. եւ ընդ նմա եղև միշտ, եւ է յառաջ քան զյաւիտեանս : — Յայտմանէ ընտրանէ իմանաք զեռակի գերազանցութիւն իմաստութեան...

էջ 70, Ոտորագիր, տարբեր գրէ :

Արբաշամ Արքայիսկոյոսիս Շամօռնեցոյ զոր եւ զրի.

Ք յատեայն? Աւետարան, յայն յամի Տն. ՌՈՁԶ [= 1686]ին եւ ՌՃԼԵ [1686] թվականութեան մէկ Աւետարան եւ ՌՃԼԵ մէկն :

Ք Ձեռնադրութեան Մաշտոց, Ա պատմայ, Ա զբնայ :

Մէկ յայլիւ Ած. յշուշ :

Մէկ Ոսկի փորիկ.

Ք բոլոր պատմայ Շարական Ոսկանի.

Մէկ Ղուկաս Մեկնութիւն Սր. Աւետարանին.

Մէկ Մոյսիս Բարոզգիրք.

Մէկ Սողոմոն էջմիածնատիպ մեծն.

Մէկ Հաց Նեղեւոց Գիրք.

Մէկ Եւսպորայ Գիրք.

Մէկ Զբալ շէմարտութեան Գիրք.

Մէկ Աղուէսայիրք.

Մէկ Եփրեմ Ոորի.

Մէկ Թամարու Պատմութիւն.

Մէկ Որհրթալտեան :

ԺԹ կտոր զիրք եղև այս Գարոզգիրքոցս մատայ :

442

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ. — 1

(ԺԹ. Գար)

ՆԱԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 23×16: էջք 116: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սևութակ մեղանով, միասին, 36 տող: Շեղալիք մանր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Մամօք. — Սկիզբի պահպանակին վարայ կը կարգացուի սա տեղեկութիւնը. ձևայ գործ զտաւ ընդ մատենան՝ որք եկին ի դժբաղդութեան տան Տիւղեան Տոճականաց ի Պատրիարքարանն, որ ի նմին օրինակէ դադափարեաց Պետրոսեան Սերովբէ զպիլը: Եւ որպէս կարծեմք է ի Հ. Մկրտչի Աղբերան ընդարձակ Ածաբանութեանն՝ որ

է անտպագիր ժողովեալ, զորոյ ընդ համառութեան համեմատեալ՝ զտաք նոյն՝ մանաւանդ ցանկն երկրորդ Հատորին:

Եւ ապա ի 1861. սկստ. 14, նուիրեաց թանգարանին Եջմի. ի յիշատակ անուանեցոր իւր Պետրոսեան Պօղոս Վղպի. 3:

էջ 1. — Եզր. է, խն: Ածաբանութիւն է նախապատիւ քան զամ. զիտութիւնն զործնականս եւ զտեսականս:

էջ 7. — Ամյայտ գրեմաք սմբմգումն լիք:

էջ 95. — Ցամկ երկրորդ Հատորայ. — Ա. — Ածաբանութիւն տեսական, յազաղս միոյն Այ. Եւ ստորոգելեաց նորա: Նախեղանք:

443

ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 3

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԳ. ԱՂԱՄԱԵԱՆ

Կարին

1823

ՆԱԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 23×20×1: էջք 156: Հանդամանք լաւ: Թուղթ, Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, երկսին, 28 տող: Նոտր շեղալիք: Կարմրագիր մեծ տառեր՝ իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Կաղմ՝ կիսակաշի խաւաքարտեայ: Մտացող թաշատուր Բալանի, Մ. Ս. Յ.:

Հակաւտ. — էջ 1. —

Իբրք կոչեցեալ Աստաւածամմանութիւն. զոր արարեալ է երանանորս եւ մեծ իմաստ րարուանպետին հայոց եւ բնիկ միաբանին Սրբոյ Տէրեղբարեան Մայր Աթոռոյն էջմիածնի՝ Աղամարեան Նախիջեանցի Պետրոս Վարդապետին երբեմն Փերթուս:

Եւն կոչեցելոյ:

Ի փառս Այ. Եւ ի շահ օգտի հայկապուն բունասիրաց եկեղեցականաց եւ քաղաքայնոց անձին բարուց կրթականութեան:

Յընտիր օրինակէ դադափարեալ ի վայել Սրբոյ Նշմի. բնիկ միաբան եւ Կարնոյ մայրաքաղաքի ծայրագոյն նուիրակ Տեառն թաշատուր խոնարհազարդ մեծ թարուանոյ:

Գրչութեամբ Շէքէրճեան Գրիգոր Վարժապետի Կարնեցոյ ձեռնաստուն աշակերտաց: Ի 1823 ամի Տն. ի յՕգոս. Ժ: Ի մայր ունումնարանս Կարնոյ:

էջ 54. — Թէ քրքամ մեծ իցէ մանացի զԱծ.: — Ժանադուս Այ. անքան է մեծ որքան է ինքն... — Հմմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 177:

444

Մ Ա Շ Տ Ո Ց (ՄԱՍՆԱԿ) . — 8

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծառայ 23·5×18 : էջք 58 : Հանդամանք լաւ : Թուղթ կապտորակ : Գրութիւն՝ սեւ մէյանով, միասին, 28 տող : Նոտր շեղադիր կանոնաւոր : Համառոտադրութիւնք առատ : Թղթակազմ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1. — Կամօն նախկապտորակէք կարգ . — Յորժամ հանդերձեալ լինին նարկացոյցանել զոք, աժ . ժառանգաւորք եկեղեցոյն, յոլոր ընտկշօք զատարին, երկշամբք եւ տանտակբօք, հարբք եւ զտնականօք, ընտրեն զարժանաւոր ոք եւ զսուրբ . . . : — Հմմտ. Սիւրմէնան, Յուցակ Ձեռ. Հայէպի, Բ. Հատոր, Հայէպ, 1936, էջ 16 :
էջ 27. — Կարգաւորութիւն Օրինալիսեմ Թագաւորի բստ մեծի եկեղեցւայն

Հոմայ . — Յորժամ ժառանգաւորքն եւ ժողովն ընտրեն զոք բարձրացոյցանել Թագաւոր, զան յարգունի տպարանն . . . : — Հմմտ. Նոյն, էջ 25 :

էջ 43. — Նուստտ Կոստանդան Կոթուղիկոս զտայ զշարադրութիւնս Հայրապետացն Հայոց զրեալ ձեռամբ Սր. Հօրն մերոյ Ներսէսի Արքեպս. Ի Տարսոնի, եւ Լատ. զրեւ աստ, որ է այս . — Հմմտ. Նոյն, էջ 31, 2. :

Ի մեծ Թուխ Հայոց Պիթ աժի, յօղտտաի ամսայ ժե, Ի չորեքշաբթի օր հանդես Ի Քս. պատուական Հայրապետն Հայոց, Տէր Կոստանդին Երկրորդ Լամբրոնացին, որոյ իշխտարկն նորին օրհնութեամբ կղբցի : — Հմմտ. Նոյն, էջ 32 :

էջ 44-58, զատարկ :

445

ՊԱՏՄ. ԹՈՒՍԵԻԹՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ. — 1

Թրգմ. ՄԵԼՔԻՍԵԻ ՍԱՐԿԱՆԳ (1772)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծառայ 23·5×16×6·5 : էջք 610 : Հանդամանք լաւ : Թուղթ կոշտ : Գրութիւն՝ սեւ մէյանով, միասին, 18 տող : Շեղադիր խոշոր : Կաշեկազմ խաւաքարտեայ, յարմարցում :

ՀԱՅԱՍՏ . — էջ 1. —

Պատմութիւն մերկայի Պատերազմին ընդ մէջ Ռուսիայի եւ Օսմանցւոց Դրամն : Թարգմանեցեալ Ի Հասարակ լեզուն Ի յրմբերիտոն Սարկաւազէ Բարառօրուլոսէ, եւ որբադրեալ Ի նմանէ : Հատոր երկրորդ : Ի Վէնէտիկ, 1770, Ի Թէոդոսեան Տիմիդրիոսէ Յօհաննիսանցոյ տպագրեցեալ :

Իսկ Ի նարդեանս Թարգմանեցեալ Ի յունացն Ի Հայս, Ի Մեղիսեղէ Սարկաւազէ, 1772 եւ Ի մարտի 7 :

էջ 2. — Պատմութիւն մերկայի Պատերազմին ընդ մէջ Ռուսիայի, Լեհաստանի եւ Թուրքացն . — Գլուխ Ա. — Դայթակղոթիւնք Ի Լեհաստանն, պատճառք ներկայի պատերազմիս . Բաթալիայի Եպիսկոպոսն իրեն զամբաստանութիւնս ընդդէմ Լուիս-րաբալլիւնացն, եւ առ Նոյն եպիսկոպոսն պատասխանէ Թազաւորն . . . :

էջ 610. — Վախճան երկրորդի Հատորին :

Ծանօթ . — Ա. Հատորը տես Բ. 737 :

446

ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ. — 4

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԻ. ԳԵՐԹՈՒՄԵԱՆ

Էջմիածին

1769

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս 23. 5×19×1: Էջ 116: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ դեղնորակ: Գրիչ՝
կարապետ Վրդ. Տիգրանակերտցի: Գրու-
թիւն՝ սեւ մեկանով, երկայն, 32 տող:
Նոտրդիր: Կաղմ խառքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Բան առ բարեմիտ ընթեր-
ցողսդ, Յաղագս յառաջիկայ Առականց Ա-
ւետարանականաց:

Կանխարարած եւ հոգեւարժ Աւետա-
րանիչն Մատթէոս... — Հմմտ. աստ,
թիւ 433:

Ծանօթ. — Գլուխներու սկիզբը մեծ
նախատառներուն տեղերը լայն մնացած են
ընդհանրապէս:

Էջ 83, վերի լուսանցքին, շեղագիր. —
Յիշատակ է յԱթոս Սրբոց Յակոբեանց
յեթմ.:

Յիշատակարան. —

Էջ 112բ. — [Ա]րդ յաւարտումն իրոջ-
րաքանակ զբոցս, նախ մեծաւ շնորհակա-
լութեամբ եւ երկրամերձ արտասուելի դի-
մօք փառաւորեմ զհաւոր ամենասուբը
երրորդութիւնն համադոյ, որոյ կարօզ եւ
հօր սնորհութեամբ, սորին հասի յաւար-
տումն, որ է պտղաւէտ Աւետարանական
Առականց Ք. ի Միկնութիւն փրկաւէտ հա-
մառտեալ, յորմէ եւ սերտական սիրով
միշտ մտղթեմք տացէ եւ մտաց մերոց զօ-
րեղ ազդողութեամբ սորա, եւ համայն օյ-
տողաց ի սմանէ հողւոյ ակամբ եւ մտօք
ընթերցմամբ, եւ կամ բեմաբասաց յաղու-
թեամբ, եւ նոցին արդիւնաւորիչ որպէս ի
պողոցն վայելումար, եւ համայն աղբողա-
կանի մայրցողութեամբ, եւ ոչ միայն եւեթ
նթ զովացուցիչ մեծաշուք հովանոյն ծու-
լութեամբ հանդեպ յորանալ:

Երկրորդաբար մաքրեալ մտօք զիտա-
ւորութեան լիակիր տալ զողորմին, քրտնա-
ջան շարադրողի եւ հաւաքողի աշխատաւորի
ի սմին Տն. Պետրոսի հեղահոգի եւ բանիրուն
հողեւար զիտնական Վարդապետի, եւ ներ-
կայ անձանձրոյթ համեղ դասասացի, եւ
ղշիջեալ ճարտունն լուսաւորողի անթերա-
պէս, եւ զպատշաճ փափաքողաց բաւական
զովացուցանողի: Ներ Սրբոյ Աթոռոյ Մի-
ածնաիջի, եւ իմոյ իակ հողեկցի եւ ցան-
կալոյ դաստիարակի, որ եւ յուսած ի Տէր
աշխատամբ սոքին զոն եւ քանի մի հա-
մառտ բարեկի սեղանաց հոգեւոր կերակրոց
եւ խորտկաց նախ պատրաստումն ջամբեալ
մանկանց մօրս լուսոյ Հայաստանեայց եւ-
կեղեցւոյ:

Որովհետեւ համառօտասէր եղեալ
ձանձրացեալք ի զազմակրութենէ մանանա-
յին, վասնորոյ եւ ամենահայեացն Ած., ոչ
երբեք պակասեցուցանէ յամ. դարս զՄով-
սէսն իւր ի զիտուրեցեւոց եկեղեցւոյ որ
իւրն է տեղի փառաց, եւ հաւոր երկրպա-
ղելի անուան, զի թերեւս արասցեն պտուղ,
եւ հազեւոր պատշաճաւոր կերակուր: Եւ ի
խնդրին (մանկութեւ միթէ ունիք ինչ) եւ
նոքա պատրաստուն մատուցեն ձկան խո-
րովւոյն, նշանակ, թէ մտեալ է ի ծով
շնորհաց եւ յանտի հմուտ լողականութեամբ
վաստակեալ յորս...:

Էջ 114բ. — Նաեւ ի վերջ բանիս տալ
զողորմին քաջ քարտուղարի Սրբոյ Գահիս
Մատթէոս շնորարողը զիտնական վարդա-
պետ յատուկ զեղբօս իմ բառ հոգւոյ մերում
շահեցողի, եւ սորին բուն օրինակն նուաստի
պարզեւորի, զոր ընձիւ ընկալեալ եւ գլը-
մամբ, յաւարտ հասուցաք համառօտու-
թեամբ, շնորհիւ Տն. ի յաղթատ ծերու-
թեանս, եւ Զովթեմք որոյ եւ յիշատակն
օրհնութեամբ մնացէ, ընդ իւրում կարա-
պետ նուաստիկ մեղապարտ վարդապետիս

Տիպրամակերտեցւոյ. որ երբեմն անդ ղէտ, եւ նարդենիս ծառայ Սրբոյ Իջման տեղւոյս եւ ներկայ Սրբազան Վեհին Տն. Սիմէօնի հեղաբուն եւ սրբաշնակաւոր Կաթողիկոսի եւ ծախարդոյն քահանայապետի ամենից շատց, եւ իմում իսկական հոգեւոր ծնողիս, լատ հոգոյն Այ. տնօրինման, որ եւ կամ այժմ յուսացեալ ի Տէր աղքատութեամբ իմով, ակն ունելով այցելուին եւ սովոր միխթարեալ:

Ի 1218 արամեանս, եւ յունվարի 21, տարտումն Արդ՝ զկնի նուաւտուեթեան մեր, օրատողդ տացէջ զդոքորմին համայն աշխատողացս, եւ մերոց հոգեւորաց եւ

մարմնաւոր ծնողաց մերոց նուաստից այն Տն. են շնորհք, եւ ձեզ մասն ընկալնուլ մանանայն յարամբնայն, որոյ ի վայելին օրհնեսցուք զՏէր փառաւորեալն ի բարձունս ի հրեղէն սեղից, եւ յամ. տարրական զոյից ի յամ. յաւիտեանս, ամէն:

Էջ 116ա. շեղագիր.— Ծեղապէս վայմամբ ի հանդէս առաքինասիրաց, ըրծալարադոյնն սեպհականեալ անձնիդ դահ, զերսերելի աղնուադոյն Կիրակոս Աղայ մեծապատիւ ամիրայիդ ողջոյն փրկչական ի շնորհս տեղեացն Տիրական ի սէր անեղր եւ որոց ընդ քեւ իցեն...:

447

Ա.

ԴՆՆՈՒԹԻԻՆ ԿԱՐԳԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 3

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՊԱՏԱՐԱՎԻ.— 3

ՆՆՐԱՒՍ ԼԱՄԱՐՈՒՆՈՒ

Կ. Պոլիս

ՌՄԼԸ = 1789

ՆԿԱՐԳԱՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մաւալ 23-5 x 18 x 2-5: Հանգամանք լաւ: Կաշկազմ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Պետրոս Եպս. Աստուածատրեան: Կնիք սեւադրոշմ, փակազիր. «Բ. Մ. Պետրոս Վարդապետ, 1232», սկիզբի սլահպանակին վրայ, էջ 9, ապա էջ 1ա, նաեւ Բ. Մառ, էջ 1 եւ 158:

Ա.— էջք 210: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Մանուկ Նուար: Գրութիւն՝ խորագրերը եւ տեղտեղ գլխադրերը կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, երկսիւն, 42 տող: Նոտարգիր վարժ: Համառոտադրութիւնք առատ:

Ա.— ԴՆՆՈՒԹԻԻՆ ԿԱՐԳԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

էջ 1ա.— Տեսնեմ ներսեմի Եպս. Կիւլիկեցւոյ Տարածմի խորհրդածութիւն վաւրն ուղղափառ հաւատքի Եկեղեցւոյ որ ի Սբ. Երրորդութիւնն եւ ի Տեօրեմութիւնն Բոնի: Ճառ Ա.— [Հ]աւատամք իմացակա-

նիս զխոտութեամբ զԱԺ. նախ քան զամ. անդակնքս անեղ էութիւն... — Հմմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 146:

էջ 11ա.— Ի խնդրայ հայցման երիցալոյն եղբարց, Բնմութիւն Կարգաց Եկեղեցւոյ, եւ քացատրապէս որոշումն արտաբուստ մտեալ ի սա Առաքնութեանց: Ճառ Բ.: — Հմմտ. աստ, Բ. 403:

էջ 56բ.— Զի՞նչ Աշտնակէ անուանելն գտումն Այ. Եկեղեցի: Ճառ Բ.:

էջ 90բ.— Խ.— Սրբոյն Դիմնեմքս, յաղագս Եկեղեցական աւանդութեան, և դիտումն մտնիմ:

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՊԱՏԱՐԱՎԻ

էջ 94ա.— Ցանց Գրոցս Մեկնութեան Պատարագամատոյց Ագոյիցն, արարեալ ներսեմի Լամբրոնացւոյն, ուրաւունքիւ գլխով: — Ա.— Զի՞նչ յայտ առնէ քահանայն հանդերձ սարկաւառօք յաւանդատունն զգեստաւորել:

էջ 95ր.— Ա.— Զի՞նչ յայտ առնէ
 փսեանային հանդերձ արկաւագօքն յաւսն-
 դատունն պայծառագետաւորիւն.— *Եկե-
 ղեցի տաճար եւ տուն Այ. է. որպէս Պողոս
 գրեաց, ոչ է տուն Տն. տեղի ձեզ հաց ու-
 տելոյ...* — Հմմտ. աստ, Թ. 316:

Յիշատակարան Հեղինակի.— Թկ. 1177

էջ 210ր.— Այս բանք եւ աստուածու-
 յին օրինադրութիւնք՝ սպասաւորութեամբ
 մտաց եւ ի ձեռին իմոյ Թուառ Ներսէսի
 ասացաւ ի հոգւոյն Այ. ի նախագրեալ Թը-
 ւակաւոր ի ՈՒՋն, եւ ի մասնակ կենաց
 մերոց մինչ էի ի՞նչ ամաց...

Յիշատակարան Գրչի.— Թկ. 1789

էջ 210ր., նախադրին Ռերքիւ.— Արդ՝
 որք չանդկալիք խորիստալի մարդարտաւոր
 մատենիս՝ զմեղսաներկ նոտար Մանուկս
 միով Հայր մերիւ յիշեալիք ի Տէր, զի յայժ
 տաժանմամբ եւ աշխատանք ի պատուու-
 կան օրինակէ դժեցաց ի փառս Այ.: ՌՄԼԸ,
 ի Կոտանդնույօյնս:

Բ

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի.— 1

Գրիգոր Մագիստրոս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 168: Պրակք Ա.— Թուլք սպի-
 տակ, տոկուն: Գրութիւն՝ սև: մեղանով,
 միասին, 34 տող: Նոտարգիր, Ուղղագրու-
 թիւն՝ անպատահելի:

Նկատ.— Գրիգը իւրայատուկ ձեւով
 կը գրէ տ տառը. աջակողմեան ատումն ույ
 վերի կողմէն բաց է ա տառին նման, որուն
 միջին սիւնը կ'երկարի դէպի վար: Օրի-
 նակուած է Ա. մասին Հետ զգրեթէ ի նմին
 Թուականի, Ստալանեանի կարծիքով
 (Յուզակ, էջ 306):

էջ 1.— Գրիգորի Մագիստրոսի քաջ
 պատկերասիւն եւ ներքին աստիճանի, բա-
 նաստար եւ սքանչելիանիւ Քրքաց օրինակ,
 գորս ի խրատ բանեղիմաց եւ գայլս ռզդայն
 տիր սիրելիաց հիւսեցեալ ի յան հոնտորա-
 կան:

Ա.— էջ 1.— Պատասխանի Քրքոյն
 կաթաղիկսին Ասորաց ի ժամանակին յոր-
 ժամ էր դուքս ի Վասպուրական եւ ի Տու-
 րուն... — Հմմտ. Կ. Կոստանեանց, Գր.
 Մագիստրոսի Քղթերը, Աղէքսանդրապոլ,
 1910. էջ 148, Կէ: Նաեւ Տաշեան, Յուզակ,
 Թիւ 27: Զեռագրիս մէջ թուղթերը չեն հա-
 մարագրուած:

Բ.— էջ 11.— Պատասխանի Քրքոյն
 Թուլայեցեաց... — Հմմտ. Կոստ., ԿԸ:

Գ.— էջ 13.— Բան իմաստասիրական
 գոր ասացեալ է մեծի փիլիսոփային Գրի-
 ցորի Մագիստրոսի Պատասխանայ յիւր ա-
 նուն.— Գամալտական զեղանամ, Հաւաց-
 եալ թեղ... — Հմմտ. Նոյն, ԶԷ:

Դ.— էջ 15.— Առ Հոգեւոր Տէր Պետ-
 լոս Հայոց Կաթաղիկոսն... — Հմմտ.
 Նոյն, Ա.:

Ե.— էջ 16.— Առ սրգի Աշտիկ պա-
 տասխանի... — Հմմտ. Նոյն, ՀԲ.:

Զ.— էջ 17.— Առ Արքեպիսկոպ Լաւրյան
 ... — Հմմտ. Նոյն, Հ.:

Մամօք.— էջ 28, վերի լուսանցքին,
 տարբեր գրչով. «Թողեալ զայս երես» ա՛նց
 ի դէմս, եւ զայն ընթերցի, ըստ որում
 սլալ դրեցեալ է ի դրագրին որպէս երեսի
 եւ շարագրութիւնն իսկ յայտնէ յընթացս
 իւր յասելն...:

Է.— էջ 28.— Առ Սույսն կարուց
 պատասխանի... — Հմմտ. Նոյն, ԿԴ.:

Ը.— էջ 37.— Պատասխանի քղքոյն ա-
 ռեմմ կրօնաւորի, գոր գրեալ յազագս վախ-
 ճանելոյ ուսման յազգականաց իւրաց... —
 Հմմտ. Նոյն, ԿԳ.:

Թ.— էջ 38.— Առ աշակերտս իւր
 Բարսեղ եւ Նդիտ... — Հմմտ. Նոյն,
 ԽԵ.:

Ժ.— էջ 40.— Յազագս մոռաց բան
 կատակական առ Նփքեմ Նդիկանպոս Բը-
 ճոյ: — Հմմտ. Նոյն, ԾԸ:

ԺԱ.— էջ 41.— Առ կաղ վարդապետն,
 գոր ի տոն Ածաշայտնութեան կոչեալ գմա-
 — Հմմտ. Նոյն, ԾԶ:

ԺԲ.— էջ 42.— Առ իշխան Մամի-
 կանեան, գոր խնդրէ իմաստասիրել յա-
 զագս ձկանց... — Հմմտ. Նոյն, ԶԵ:

ԺԳ.— էջ 44.— Առ ճոյն Մագիստրո-
 սեան օգնի ծառայմ գոր խնդրէ ի պէտս սե-
 ղանայ: — Հմմտ. Նոյն, ԶԶ:

ԺԴ. — էջ 46. — Առ նայն Մամիկոնեան. — *Պատասխար Լորբեհ...* — Հմմտ. *նոյն, շԴ*:

ԺԵ. — էջ 47. — Առ նայն Մամիկոնեան. գոր կաշեպի ի տոնի մատակատեց եկեղեցւոյն. — Հմմտ. *նոյն, չԷ*:

ԺԶ. — էջ 49. — Պատասխանի Թղոյնն Տեառն Յովիսմնիսի Սիւնեաց Արքեպիսկոպոսի յազագս Վահրամայ հորեղբոր իւրոյ. — Հմմտ. *նոյն, ԺԱ*:

ԺԷ. — էջ 55. — Պատասխանի Կարուդիկոսին: յաղագս Գաղկայ. որ ասէր քէ խորիմ կորուսանել գեղց: — Հմմտ. *նոյն, Դ*:

ԺԸ. — էջ 58. — Պատասխանի ՏԵ. Պետրոսի Հայոց Կարադիկոսի, սակս տրորմելոյն գորդւոյն Աշտի մինչ կինն վախանանցաւ: — Հմմտ. *նոյն, Դ*:

ԺԹ. — էջ 59. — Առ Տէր Պետրոս ի ժամանակի խաւովն յառնելոյ ի Բաղաբին ի վերայ նորա, բան միքարական. և հայցումն Ամանիայի գրոց Շիրակայնոյն, գոր մեծ քննկոնն անուանին: — Հմմտ. *նոյն, Բ*:

Ի. — էջ 63. — Պատասխանի Սբբագան եղբարցն Սբ. Ուշտին Մամեսնին որ գրեպ էին քուդք օրհնութեան ի Միջագետս, եւ մեղադրականս, սակս ոչ գրելոյ քուդք առ նա: — Հմմտ. *նոյն, ԿԱ*:

ԻԱ. — էջ 67. — Պատասխանի Առաքնորդի Սբ. Ուշտին Մարմաշիմոյ *յիւտեմէսի* [Սասրէմէսի]: — Հմմտ. *նոյն, ԽԴ*:

Ծանօթ. — Վերայդեալ խորագրերը կը գտնուի էջին ճեղք ներքեւը, ապա իբրեւ յաջորդ էջի սկզբնաբառ. *նշանակուած է զԱմսապա, սակայն էջ 68 կը սկսի այսպէս. «Այսպիսիք աղէտ տարակուսանաց ընթերցեալ իմ, ի թումդ տառի...», որ Սարգիս Վարդապետին ուղղուած նամակն է: — Հմմտ. նոյն, ԺԹ, էջ 57*:

ԻԲ. — էջ 72. — Պատասխանի ՏԵ. Պետրոսի Հայոց Կարադիկոսի, ի ժամանակի քննարկ յաշակերտաց իւրոց գովման, գրասիւն եւ գեղիսէ: — Հմմտ. *նոյն, Ե*:

ԻԴ. — էջ 7. — Պատասխանի քղոյնն Արեւելի մարայի, գոր խնդրեաց մի վասն իմաստաբարութեան եւ մի վասն հաւատոյ: — *նոյն, չԱ*:

ԻԶ. — էջ 81. — Առ վարդապետն Սար-

գիս, ի ժամանակի հալածանաց գրեաց ի մայրաքաղաքն Անի: — *նոյն, ԺԸ*:

ԻԵ. — էջ 85. — Պատասխանի Սարգսի Վարդապետին. — *Ընկալայ զգրքս...: — նոյն, Ի*:

ԻԶ. — էջ 85. — Առ Ամանիայ դարձեալ սակս ամերայնոց սաստկութեան: — *նոյն, Ե*:

ԻԷ. — էջ 86. — ՅԱմանիայ գտնուելու երկուցեալ ի հասանու հազմոյ յաւուրս ամերայնոյ: — *նոյն, ԵԱ*:

ԻԸ. — էջ 87. — Առ Ամանիայի հայրն Տիրուայ: — *նոյն, ԵԲ*:

ԻԹ. — էջ 88. — Առ Երաժիշտն Դանիէլ: — *նոյն, ԵԳ*:

Լ. — էջ 89. — Առ Դանիէլ յազագս քնն: — *նոյն, ԵԴ*:

ԼԱ. — էջ 90. — Առ ուն իշխան որ խոստացեալ էր կարծայ եւ հեղգայր առաքել գնա: — *նոյն, չԹ*:

ԼԲ. — էջ 91. — Յազագս ճկարագրութեան սրբոյ եկեղեցւոյն սրահի՝ Դաւիթ գրեաց զայստիկ, եւ սակս Մամիկոնոյ: — Հմմտ. *նոյն, ԿԹ*:

ԼԳ. — էջ 92. — Առ ուն, որ խաբէութեամբ քանայր եւ կեղծաւորէր: — *նոյն, Զ*:

ԼԴ. — էջ 93. — Առ կարծեցեալ ուն գիտական, գոր եւ յոյժ տգէտ գտեալ. եւ գգիրս արտաքին եւ զԱմսաշունչ արտուդի մեկնէր: — *նոյն, ԶԱ*:

ԼԵ. — էջ 95. — Նորին առ վեհն Վահրամ որդին իւր. — Վարժողական ներտրամադրութիւն... — Հմմտ. *նոյն, ԶԴ*:

ԼԶ. — էջ 96. — Նորին առ հեղգ մամա յաշակերտացն որք աւսանին զիմաստաբարութիւն: — Մրդուղ Ժանաթ ծերդեալ... — Հմմտ. *նոյն, ԶԶ*:

Ծանօթ. — Ասոր անմիջապէս կը յաջորդէ, «Գանդիւն բախին հասեալ...» — *Հիմ իմ այստիկ...», որ Կոստանտնուպոլսոյ առանձին գլուխ կը կազմէ ԶԵ համաբարոյ:*

ԼԷ. — էջ 97. — Առ Գագիկ որդի Աբասայ յազագս գիտական կրօնաւորին Դրեգորի Հնծացոյ: — *նոյն, Խ*:

ԼԸ. — էջ 98. — Առ Կիրակոս յոյն դպիր: — *նոյն, ԽԷ*:

ԼԹ. — էջ 99. — Առ ուն սարկաւագ

ՏՏ. Պետրոսի ժամանակի խազմի խուժանին ի վերայ յարեցեալ: — *Նոյն, Ժ:*

Ու — էջ 100. — Յազագս կրօնաւորի ումեմն զոր Շապուի ամուսնին: — *Նոյն, ԾԹ:*

Ու — էջ 102. — Առ Պաւստոս Պատրիկն եւ աշխարհագրի սակս քարեխառնութեան վաճառականի ումեմն ի Մելիտիմոյ եւտափօլ ամուսն: — *Նոյն, ՀԸ:*

Ու — էջ 103. — [Առ. Տ. Պետրոս կաթողիկոս]. — *Ջգիր տարակուսանաց որ յանտրամախոհէ անտի ՀՀաս քեզ պատահումն...* — *Հմտ. Նոյն, Է:*

Ու — էջ 105. — Առ հայր Անանիայ. — *Թէպէտ եւ աստուածային Մովսէս...* — *Նոյն, ՈԹ:*

Ու — էջ 108. — Առ հայր Սասանէս յազագս ոսկի մատամուշ: — *Նոյն, ՈԴ:*

Ու — էջ 109. — Առ խրախմամ մայրաւազաւացի եւ վարդապետ: — *Նոյն, ԿԲ:*

Ու — էջ 109. — Առ վարդապետ Սարգիս: — *Նոյն, ԻԱ:*

Ու — էջ 111. — Յաւուրն մեքիսմուշ եղեալ .. եւ գայտոյն գրեաց ի Գրիգոր եպօ.՝ Մովսէս եւ Մանգիկերտայ: — *Նոյն, ԼԳ:*

Ու — էջ 111. — Ի ԹԿ. [Գրիգոր] եպօ.՝ Մովսէս, վասն շինութեան զղեկի եւ կամգնելոյ մահաբաճ: — *Նոյն, ԼԲ:*

Ու — էջ 113. — Առ մայր եպօ.՝ Մովսէս, վասն տեսցին ցրտոյ եւ տառամանեաց: — *Նոյն, ԼԴ:*

Ս — էջ 114. — Պատասխանի Թղթոյն Գազկայ արդարն Աշտոյ. եկեալ վասն ռչին[չ] իրաց, վայրադար գնմի կրօնաւորաց, սակս պարտուց ինչ մոցա ի գաւառէն Տաթուշ: — *Նոյն, ՀԳ:*

ՍԱ — էջ 116. — Առ Արքեպս.՝ վասն ձկնաց սուղ ինչ իմաստաւորի: — *Նոյն, ԺԲ:*

ՍԲ — էջ 116. — [Առ Արքեպիսկոպոսըն Սինեաց՝ Յովնանէ]. — *Ջատուածապատիւ Հոգեւոր տեսող, եւ զիմոյ յուսատուի Եղիշանու...* — *Նոյն, ԺԳ:*

ՍԳ — էջ 118. — [Առ Տ. Պետրոս Լրդ.] — *Ջնեթմածական տարախոհութեան տեսպէս...* — *Նոյն, ԼԸ:*

ՍԴ — էջ 121. — Առ աշակերտ իւր

եղիսիէ եպօ.՝ Սեբաստիոյ: — *Նոյն, ՈԶ:*
ՍԵ — էջ 123. — Առ Կիրակոս Յոյն Դպիր: — *Լուսա ի զէն ի մէջ բարդութեան տախտիս իմաստեց եւ անմտից առաջի մեր...* — *Նոյն, ՈԸ:*

ՍԶ — էջ 126. — Առ վարդապետն Սարգիս Առաքնորդ Ուխտին Սեւանայ: — *Նոյն, ԻԲ:*

ՍԷ — էջ 128-9. — Առ հայրն Սամուէլ՝ Առաքնորդ վանիցն իմանտի. — *Իսկ երկեան [ի սերկեան] աւուրս վերծանութեան...* — *Նոյն, ՈԱ:*

ՍԸ — էջ 129. — Առ կրօնաւոր[ս]ն իմանտի, յորժամ վայնմանցաւ ծերն Սամուէլ: — *Նոյն, ՈԲ:*

ՍԹ — էջ 130. — Առ հայրն Սրբոյ Կարապետին. — *Ծանիր տղուազոյնդ ծաղկոյն բազկացութեան...* — *Նոյն, ԻԳ:*

Կ — էջ 131. — Առ մայր հայր Սրբոյ Կարապետին. — *Յերկեան տրամարանութեան մերում...* — *Նոյն, ԻԴ:*

ԿԱ — էջ 132. — Առ վարդապետն Գեորգ սակս խնդրոյ Մեկնութեան Մարգարէին Սրեմիայ: — *Նոյն, ՍԵ:*

ԿԲ — էջ 133. — [Առ Հայր Սասիմէս յազագս ոսկի մատամուշ տարակուսանաց տարակացեալ ինքեան ... զիծ թաղաւորական անթառամի եւ անթորելի] — *Հմտ. Նոյն, ՈԴ, էջ 103-4* տուեալ Սծումախին, որ է բունմարտիկ: — *Հմտ. Նոյն, էջ 104, միամարտիկ:* Եւ արդ թարգմանեցի զՊատուի Երկու մատանո զՏիմէոսի ի տրամարանութիւն եւ զՓեղոսին, բայց զտի ի մեր լեզու թարգմանեալ զԻր Ուրպիւդարսին, զոր Դաւիթ յիշատակէ: Կարի յոյժ սքանչելի եւ Հրաշայի բանաստեղծութիւնս. զտեալ եւ զԿալիմաքոսի եւ զԱնդոնիկեան ի Հայ լեզու: Բայց զերկրաշափականն զԵւակիլիոնն սկսայ թարգմանել թէ Տէր կամեցի: — *Հմտ. Նոյն, ԻԱ, էջ 66:*

Էջ 134. — Երեւի Ած. Մովսէսի օրէնսդէտ առնել գնա ... իսկ Թէպէտ եւ միակ, սակայն բարձրացն զոյանալ ընկալաւ:

Էջ 134. — Արդ՝ որով եցոյց զԵնն իւր ի մեղ ... ի լերին տեսանէր բարձեալ զԵՏէր, առ ընկալ իբրու զիսաշակից Յսի: — *Հմտ. Նոյն, ՈԹ, էջ 119-120:*

Էջ 135. — Կիտին արտակիտին, քեզ

առաջիկ ի կախ կորցեալ... — Հմտ. նոյն, ԾԹ, էջ 133:

Բառեակիմ ամմիջապէս մեքքեւր.

Տրամախոս տարագրական, տատանական տալեալ տոյեալ... Ներքուն նաւթան նոկին, նոյեան ննին իւր սղահապան: — Հմտ. նոյն, էջ 134-5:

Ամմիջապէս մեքքեւր.

Գամմապտական դեղանաւ շահացեալ... և. դանդաղականն ծուլաց: — Հմտ. նոյն, 2Է:

Դիտ. — Անմիբնադիր այս գրութեան մէջ յաջորդարար նշանակուած գտանք ուրեմն, ԽԴ, ԻԱ, ԽԹ, ԾԹ, և. 2Է Թուղթերէն հատուածներ:

ԿԳ. — էջ 13. — Առ մմ կրօնաւոր Գրիգոր անուի ի գեղջէ Այլաբերից: — Նոյն, ԾԷ:

ԿԴ. — էջ 137. — Առ Եպո.՝ Մակաց եւ Մամազկերտի պատառնամի քղքոյմ մխիթարութեամ: — Նոյն, Լ:

ԿԵ. — էջ 138. — Առ Հայրմ Սրբոյ Կարապետիմ Սարգիս, եւ առ այլ եղբարսմ: — Նոյն, ԻԵ:

ԿԶ. — էջ 140. — Պատասխամի ՏՄ. Պետրոսի Կաթողիկոսիմ Հայոց մխիթարական քղքիմ: — Նոյն, 2:

ԿԷ. — էջ 141-2. — Առ Արքեպիսկոպոսմ Է. — Մինչ կայի տրամախոսեալ... — Նոյն, ԺԴ:

ԿԸ. — էջ 142. — Առ Արքեպիսկոպոսմ Է. — Այս բան սակա Կեստոնի... — Նոյն, ԺԵ:

ԿԹ. — էջ 143. — Առ Եպո.՝ Մակաց եւ Մամազկերտոյ — Թէպէտ եւ բողոքէ մեզ Հրաշալին Պշատոն... — Նոյն, ԼԱ:

Հ. — էջ 144. — Առ Արքեպիսկոպոսմ Է. — Պաղէտին Աղէկարացի... — Նոյն, ԺԶ:

ՀԱ. — էջ 144. — Առ Տէր Գրիգոր եւ առ Արքեպո.՝ Ստեփաննոս: — Նոյն, ԻԶ:

ՀԲ. — էջ 145. — Առ Արքեպիսկոպոսմ Է. — Ի ձի երաշխ արինադոն... — Նոյն, ԺԷ:

ՀԳ. — էջ 145. — Առ Հայր Վարապայ: — Նոյն, ԿԵ:

ՀԴ. — էջ 146. — Նորիմ առ մմ. — Լուսաբ թէ եկ պապն պաղակ... — Հմտ. նոյն, 2Գ. Առ որդին իւր զօրանալ ի պատե-

րագմին հասանելոյ ի շարաքստ ծերունւոյն Նիկիւլայ ալարար:

ՀԵ. — էջ 147. — Առ Արքեպո.՝ եւ առ Տէր Գրիգորն. — Ջանհամեմատ հարթութեան... — Նոյն, ԻԹ:

ՀԶ. — էջ 147-8. — Առ Տէր Գրիգոր. — Ահաւասիկ առաքեցի... — Նոյն, ԼԵ:

ՀԷ. — էջ 148. — Առ Հայրմ Կարապետիմ. — Ջտարկուսական մակադրութիւն... — Նոյն, ԻԶ:

ՀԸ. — էջ 149. — [Առ Արքեպիսկոպոսմ եւ առ տէր Գրիգոր]. — Ջնոսնդեանն խոստացեալ քեզ բան... — Նոյն, ԻԹ:

ՀԹ. — էջ 150. — Առ Սարգիս Կառամարտիկ տէրտիս: — Նոյն, Կ:

Ձ. — էջ 150. — Առ Հմծացիմ Գրիգոր տէրտիս, սակա որոյ ել ի վամաց եւ չուգալ ի Լեռն վարագալ: — Նոյն, ԼԶ:

ՁԱ. — էջ 152. — Առ Հմծացիմ Գրիգոր տէրտիսմ. — Ի խուժադուս խուժանէ... — Նոյն, ԼԷ:

ՁԲ. — էջ 153. — Առ Գրիգոր Հմծացիմ տէրտիսմ. — Ջյաւէտն ի մեղ տուիւմ... — Նոյն, ԼԸ:

ՁԳ. — էջ 155. — Առ մմ կրօնաւոր. — Ջերիստոսազգեաց եւ դիսյակոն սրբազան անձնացելոյդ անձին Թաղկ վարս խոռվացելոյ Հրով... — Նոյն, ԿԶ:

ՁԴ. — էջ 156. — Առ Հմծացիմ Գրիգոր. — Ջզգարդ սակա բազմաթերթութեան... — Նոյն, ԼԹ:

Էջ 157. — Հորս եւ ենթակայի տրամախոսութեան յեղանակա... արդ ասա որոնց եմք այսօր, սակա Հրեշտակին ի քէն դրպարտեալ:

Կոիտաս ծեր յայտնէ գորթ տնկեալ Դիոնէսեայ Հետեւին եւ նմա այլ ի ժամանակադրաց Աթենացոց եւ Ելադացոց... — Հմտ. նոյն, ԻԹ. նաեւ սոյն ձեռագրի մէջ էջ 149:

էջ 159-168, դատարկ:

Մամօք. — Ջնոագրիս մէջ Թուղթերու դասաւորումը Կոստանենցի համեմատական պատկերին մէջ նշանակուած չորս ձեռագրերնեքն ոչ մէկուն հետ համընթաց է: — Հմտ. նոյն, էջ 251-3:

Յիշատակագրութիւն. — ԹԿ. 1796

Սկիզբի պեռնամակիմ վրայ, մոտր շե-

զադիր. — Մեծի կոստանդնուպոլսոյ՝ Տեա-
ռըն Զաքարիայ ազգասէր եւ բարեկարգ
Պատրիարքին ձեռնասուն եւ յետին աշ-
կերտ՝ եւ վէճիլ, ի Կեսարիոյ երկրէն, ի
վաճեղ զիւղէն, եւ յԱծատրեանց զարմէն,
խանճի Պուտախին որդի Պետրոս Եպիս-
տացայ զայս զերջա, որ է Սրբոյն Ներսէսի
Լամբրոսնացոյն Եկեղեցւոյ խորհրդածու-
թիւն, եւ Սրբոյ Պատարադի Մեկնութիւն.
եւ զկնի Մաղ(ր)տարոսի զրեանքն յիշատակ

ապապայ վայելօղ եղարաց, եւ ի վայելումն
ինձ:

Արդ՝ զկնի իմոյ վախճանիս, ի վայե-
լելն ձերդ սիրելեաց՝ յիշեալիք ի Տէր զիս
եւ զամ. հոգեւոր եւ մարմնաւոր մերայինսն
միով Հայր մերիւ. եւ յիշողք յիշեալ յե-
րուք յԱյ. սատ եւ ի հանդերձեալսն:

ՌՄԽԵ, յուլ. 14, ի Պատրիարկարանն
Ամ. Հայոց, ի մեծն Պօլիս:

448

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ԲՐԻՍՏՈՍԻ.— 1

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մա.ս. 23x18x1.5: Էջ 276: Հաշ-
վամանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սեւորակ
մէլենով, միասիւն, 26-32 տող: Նոսր չե-
ղապիր: Կապ՝ կիսակաշի խաւաքարտեայ:
Նութրատու՝ Գրեգոր Տէյրմէնճեան:

Մանօք.— Քերպմանեայ յեւրոպա-
կան լեզուէ հետեւակ ոճով: Յօրինակիս յո-
րում պակասէ եօթներորդ դարն, ոչ յիշա-
տակի անուն հեղինակին եւ թարգմանչին
(Սաւայանեան, Յուլակ, էջ 306):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 3.— Կամխաբանութիւն Հեղինա-
կին.— Յայտնութեան զիւր ըստ կարծեաց
մեծի թարգմանչին Սր. Բրոց՝ սրբոյն Հե-
րոնիմոսի՝ բովանդակէ դանթի խոր-
հուրդս, որք վերաբերին ապագայ ժամա-
նակի...:

Էջ 13.— Ընդհանուր Պատմութիւն Ե-
կեղեցւոյն Բօի. բաժանալ յետքն դարս. եւ
գլխաւորաբար համեալ ի գրոց Յայտնու-
թեան: ... Գլուխ Առաջինը: Մեկնու-
թիւն առաջին գլխոյ Յայտնութեան գրոց:

Էջ 174.— Վախճան Առաջին Հատորայ:

Էջ 175-182, դատարկ:

Էջ 183.— Ընդհանուր Պատմութիւն Ե-
կեղեցւոյն Բրիստանէութեան: Բաժանալ
յետքն դարս: Համեալ ի գրոց Յայտնու-
թեան Սրբոյ Առաջինը Յովհաննու: Գլուխ
ստանեալոց: Պատմութիւն հօթն դարուց
Եկեղեցւոյն Բրիստանէութեան: — Դիպ-
ուածքն, որ յայտ արարին մեկ պատմու-
թիւն ալլելայ զարուց Եկեղեցւոյն քրիս-
տոնէութեան, եղեն միջնորդ եւ ձեռնու-
մինչեւ ցայ վայր առ ի պարզարանել զմար-
դարէութիւնս պատկանեալս նոյն իսկ դա-
րուց...:

Էջ 276.— Բաց յայտմանէ հին Հոռով
յետ կործանելոյն վերստին շինեցաւ. ըստ
մեծի մասին, եւ կայ տակաւին, ալլ ընդ-
հակառակս այս վերջին Բարեկովն ունի տ-
նիւրն ու լինիլ այնպէս զի եւ ոչ ալլ հոս
զտցի: Յաւելու տակ մարգարէն:

Յիշատակագրութիւն.— Թ. 1860

Էջ 12, շեղագիր.— Նուիրեցի ի յիշա-
տակ Թանգարանի վերածնութեան Սրբոյ
Երուսաղէմի, յորդորմամբ վերստենչի նո-
րա նսայի վարդապետի: — 1860 յամին,
յուլիսի 9.— Մահտեսի Գրեգոր Տէյրմէն-
ճեան:

449

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԳԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 4

ՆԵՐՏԵՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

(ԺԹ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 23-5 × 17 × 1-5: էջք 156: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
պիտակքիւնէրր անդ տեղ կարմիր, իսկ յա-
նախ լոյս ձգուած. մնացեալը սև. մէրանոյ,
միտիւն, 36 տող սկիզբր նորարպիւր, 25
տող վերջը շեղագիր: Համառօտագրու-
թիւնք առատ: Կաշկկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Յանկ Սրբոյ Մատենիս:

էջ 7.— Խորհրդածութիւն վասն ուղ-
ղափառ հաւատոյ եկեղեցւոյ, որ ի Սր. Եր-
բորդուրիւմ եւ ի Տնօրեմութիւնմ Գրիս-

տոսի.— Հաւատամք իմացականիս գիտու-
թեամբ...:

էջ 21.— Ի խնդրոյ հայցման երիցա-
գոյն եղբարք. Գնմութիւն կարգաց եկեղեց-
ւոյ: Եւ բացատրապէս որոշումն յարտա-
հուստ մտեալ ի սա նորածնութեանց: —
Գլուխ Բ: — [Ս]կիզբն առաջի եղեալ բանիս
լրհութիւն վԱյ. կարգեմք... — Լմնո.
աստ, Թ. 447:

էջ 147.— ԶԻ՞ճ էն, եւ որպէս ա՛յլ
մարմնական գոցստ, որով պաճաճեալ բա-
ցազուխ զխորհրդական պաշտօնն կատարեն
ժառանգաւորք եկեղեցւոյ:

450

ՊԱՐՏԷՋ ՀՈՎՈՒԱՑ.— 2

ՅԱԿՈՐ ՄԱՐԿԱՆՏՈՍ

(ԺԸ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 23 × 17 × 5-5: էջք Ժ + 992:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սև.
մէրանոյ, երկսիւն, 39 տող: Նորարպիւր
մանր, անարուեստ: Համառօտագրութիւնք
առատ: Կաշկկազմ տախտակեայ: Կնիք սև-
աղւուրդ, վրակաղիւր. «Բ. Մ. Պետրոս վար-
դապետ, 1232», էջ Ե երկիցս, եւ 932:

Ճակատ.— էջ Ե.

Պարտէջ Հովուաց, Յորում պարունա-
կին ամ. վարդապետութիւն հաւատոյ եւ
վարուց, հարկաւոր ամ. Հոգարարձ քահա-
նայից, պատշաճեալ առ քարոզս, առ քրիս-
տոնէական վարդապետութիւն, առ վիճա-
րանութիւն, եւ առ դիպուածս խղճի մտաք:
Արարեալ եւ շարագրեալ ի դերյարգոյ Յա-
կորայ Մարկանտիոսէ Աճ. արան վարդա-

պետէ եւ Հովուէ: Տպւալ ի Վէնէտիկ, Հը-
րամանաւ մեծաւորաց:

էջ 1ա.— Պարտէջ Հովուաց, Ընծեռ-
ուած Առաքին.— Յաղագս Բրիտանոնական
Հաւատոյ. Առաքարանութիւն: — Պարտէզն
այն, եւ զրախոն փափկութեան, զորմէ ա-
սէ, թէ քաղում...:

էջ 933բ-974, դատարկ:

էջ 975.— Յանկ Գլխագրաց.— Յա-
ղագս Բրիտանոնական Հաւատոյ. ... Գիրք
երկրորդ.— Յաղագս յուսոյ եւ զորժոց
նորա: ... Յաղագս անյուծոնելի սոսակին:

Յիշատակագրութիւնք.—

1.— էջ Ե, ճատր շեղագիր.— Մեծի
Կոստանդնուպօլսոյ՝ Տեառն Զաքարիայ աղ-
գասէր եւ բարեկարգ Պատրիարքին ձեռնա-

սուն յետին աշակերտ՝ եւ վէճել, Կեսարացի, ի վանք գնալէն եւ յԱծատրեանց զարմէն՝ Պետրոս Եպս. ստացալ զայս գիրքս, ի գրեանց Սրբազան Հօրն իմոյ, ի վախճանին նորին ի Տէր, ի յիշատակ իւրն եւ ապագայ ընթերցասէր վայելօղ եղբարց, եւ ի վայելումն ինձ. եւ խնդրեմ աղերասնօք յարգելի եղբարցդ՝ միով Հայր մերիւ յիշեմք զմեզ սիրով ի Տէր, եւ զամ. հոգեւոր եւ մարմնաւոր մերայինս, որ եւ յիշօղքն յիշեալ լինիցին աստ եւ ի հանդերձեալսն:

Գրի յիշատակարանս ՌՄԽԼ [= 1799], ի հոկտ. 2, ի Պատրիարքարանս Հայոց, ի մեծն Պօլս:

2.— Նախորդին մեքիւ.— Զայս հոգեւոր բուրաստան կարի եռանդիւ զմայլեալ Թողաթցի Կարապետ Արքեպս.ն, եւ մեք նկատելով ի բաղձանս նորին տուաք նմա, ի վայելումն յատուկ անձին իւրոյ, եւ կրկին գրելով եւ կնքելով աստէն այսքանիկ, ստորագրեցաք, ՌՄԾԳ [= 1804], Նոյեմ. 29, ի Սբ. Սաղիմայ յԱթոռն:

3.— Էջ է, շեղագիր տգեղ.— Թղթոյս ի միւս երեսն թէպէտ յիշատակարան գրեալ կայ, բայց Անդրիանուպոլսցի, Սբ. Ենժի. միաբան Պօղոս Եպս.ս, որ երբեմն Պատրիարք Պոլսոյ, զայս գիրք գնեցի ի Կարապետ Եպս.է Եփռթ կոչեցելոյ, զոր յիշատակ արարի Սբ. Աթոռոյս, վասն հոգւոց հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողացս: Եւ ետու իմա հոգեւոր որդի երեմիա Վարդապետին. զի որքան կենդանի է վայելեացէ, եւ յետանցման նորա մնացէ եւս Սբ. Աթոռոյ յիշատակ: 1826, յաւուր մեռնադրութեան նորա:

4.— Ներքեւը տարբեր գրով.— Յիշատակ է գիրքս Ենժի միաբան Անդրիանուպոլսցի նախկին Պատրիարք մեծին Պօլսոյ Տն. Պօղոս Սրբազան Արքեպս.ի մեռնասուն աշակերտ Զորլուցի Տէր Կարապետեան նրբորակ հանգուցեալ երեմիա շնորհալարդ վարդապետին, ի դուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց, Թվին 1838, սեպտ. 6:

451

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— 3

Թրգմ. ՍՅԵՓԱՆՈՍ ՍԻՆԵՑԻ

Ս. Կանաց Վամք (Մովսէս Գաւառ)

Պի՛լ = 1379

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23×16×5: Էջք 521, արաբական թուանշաններով արձանագրուած: Հանգամանք գոհացուցիչ մասամբ. խոնաւութենէ ազդուած, նորոգութեան ենթարկուած. ինկած թերթերու տեղ դրուած են նոր թուղթեր որոնք կը մնան դատարկ. այսպէս էջ 1-20, 33-36, 37-40 կտրուած, 65-66, 494-5: Թուղթ հաստ, բամպակեայ, Գրիչ՝ Նահապետ Կրօնաւոր: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ վերագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեղանիւ, երկսիւն, 22 տող, բոլորգիր վարժ. բնագիր մեծկակ՝ իսկ մեկնութիւնը անկէ փոքր: Կարմրագիծ զարդագիրք եւ լուսանցազարդք իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը:

Կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Պատուիրատուք՝ Յովհաննէս եւ Կիրակոս Վարդապետներ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 21բ.— ... եւ զայս յայտնա(ստուգա)դոյն յայտնէ Ամժոն Արքիանուպալսի, Եփրակոպոսն:

Քանդի զմշտաշարժութիւնսն նոցա յառուածայինսն...

Էջ 46ա.— ... Թաղազն Պետութեանց եւ Հրշտակապետաց եւ Հրշտակաց եւ Վերջին Քանաւայապետութեանց,

Էջ 234 կրկնուած է:

Էջ 517.— Սրբայս Յռնթիմոսի առ ի

յաստուածաբանականաց ստիֆիրմոց — Որ
յոյսրիցս պատմառ...

Յիշատակարան Թարգմանչի. — ԹԿ.
712:

Էջ 520ր. — Ի վեցհազարերորդի, եր-
կերևորդի, քսաներորդի, ամի արարածոց
ուշարհիս, ըստ յաւարէն թուոյ, ի չո-
րեքստասներորդի դիֆտիկոնին, յերկրորդ
ամին թաղաւորութեան Փիլիպպոսի,
թարգմանեցան իբրքս այս սրբոյն Դիոնիս-
տայն Արեւսպատացոյ, ի ստոյղ ոյրինակաց
ի Կոստանդինուպոլսի ի ձեռն Դաւթի Հիւ-
սպատայն, եւ թաղաւորական սեղանոյն Կի-
ն[տո]ի, եւ ի ձեռն Ստեփաննոսի ՔՀ. ի եւ
քերթողի աշակերտի Տն. Մովսէսի Սիւն-
եաց նպիս[կ]կոսպսի:

Արդ աղաչեմ? քրիստոսասէր պաշտոն-
եայոյ սրբոյն սեղանոյ, ոյք առնոյք յօրե-
նակէս յայտմանէ զրեւջիք եւ զլսման զայս,
առ ի յիշատակ բարեխառնութեան առ Քս.
զի զբարիք եղբջիք եւ զուք ի զպրութեանն
կենաց, փառք Քի. այւ ազատեցա զի յոյժ
ձամբարացայ: — Հմմտ. Յիշտ. Ձեռնադրաց,
Ա. էջ 63:

Յիշատակարան Գրչի. — ԹԿ. 1379

Էջ 521. Ուշորդիմ Ոնքեւ. — Փառք
Ամենասուրբ Երբորդութեանն, Հօր եւ Որդ-
ւոյ եւ Սր. Հոգւոյն յաւիտեանս ամէն: Որ
եւ զօրութիւն տկարիս Հասանել ի յաւարտ
մատենիս: Գրեչ զժողարուխ ըսան Դիո-
նիսեայ. զինմանէ սայ զահաւանդակ ին

ասացողի յեկանելն անկանի: Զի իմաստուն
եւ քննող

Արդ աղաչեմ զամենեւեան ոյք ընթեռ-
նոյք զվեհապոյն եւ զգոռարիմաց բանս
Դիոնիսեայ, յիշէք ի Քս. Յս. զԵռանէս
Վղ. եւ զԿիրակոս Վղ. որ ետուն զրեւ զայս
եռափափաք սիրով ի վայելումն անձանց
իւրեանց եւ յիշատակ հոգոց իւրեանց: Ընդ
նմին եւ զիս զսուտանուն կրօնաւոր զեւ-
հապետ զրէշս, եւ զեղբայրն իմ զՀալայ-
պետ զիոխեցեանայն ի Քս. զի տարաժամ էր
մահ նորոս. եւ զհայրն իմ եւ զմայր եւ զամ.
արեան մերձաւորան իմ:

Եւս առաւել զԿիրակոս Վղ. որ աշխա-
տեցաւ ի վերայ մեր եւ ուսոյց մեզ զլրել,
զոր Տէր Ած. տացէ նմա զԵրեմից արքայաւ-
թիւնն եւ զհանգիստն յաւիտենից. եւ զվո-
խեցեալն հղբայրն իւր ի Քս. զՄկրտիչ եւ
զմայր իւր եւ զամ. արեան մերձաւորս իւր:

Արդ աղաչեմ զմեզ ոյլ բարոյնապետք
որ սխալանացն անմեղադիր լինիք եւ խոչո-
րութեան զրոյս. զի կար մեր այս էր:

[Գրեցաւ? ա]յս ի գատաւս Մովսէս ի
Վանս որ կոչի Սր. Կանաց, ձեռամբ յոդ-
նամեղ եւ անպիտան զրէի Նճպի. ի թվա-
կանիս Հայոց Պիւլ:

Մամոք. — Այս վերջին տողերը կը
դռնուն 521 էջի տառջին սիւնակին ներքեւ
բայց անոր շարունակութիւնը չեն թուիր
ըլլալ. Դժուարընթեռնի քանի մը անուն-
ներու եւ բառերու վերծանումը դիւրացուց
նոյն զրչի ուրիշ մէկ յիշատակարանը, որ
հրատարակուած է Լ. Ս. Պաշիկեանի կողմ-
մած Ժողովածոյին մէջ, էջ 534:

452

ԳԻՐԲ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՄՈՂՈՒԹԵԱՆՑ. — 1

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԱՅՈՒՄԻ

Վառք Ս. Յովհաննու (Բաղէշ)

1704 — 1705

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 22-5X17X5: Էջք ԺԲ + 906:
Հանդամանք լաւ: Թւոյթ բարակ ղեղնորակ
յղկուն: Գրիչ՝ Յակոբ ՔՀն. Բաղիշեցի:
Գրութիւն՝ խորագրերները եւ սկզբնաւորու-

թիւները կարմիր, մնացեալը սև մեկնով,
երկսիւն, 40-52 տող: Բուրբոյր վարժ,
սեղտեղ մանր եւ խիտ: Համառօտագրու-
թիւնք բաւական առատ: Կարմրագիծ մեծ
զարդագիրք եւ լուսանցազարդ իւրաքան-

չիր պոլիսի սկիզբը: Խորանագարդ մը,
էջ 5: Կաշկարայ տախտակեայ: Պահպանակ
մայադարձեայ խոնքը, սկիզբը եւ վերջը
մէյմէկ թերթ, երկաթապիր Աւետարանի
մասն: Պատուիրատու՝ Յովհաննէս Վարդ-
հարիշեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Բ, մտորագիր. Գաբ. միաւորեայ
մի բնութեան մասին:

էջ Գ-ԺԲ, դատարկ: Նոյնպէս 1-4:

էջ 5.— Գիրք Յաղագս Առաքիմու-
թեանց.— Ջաւրութիւն երանքի ի նմանէ եւ
յոյժիչ զամենեանս...:

էջ 890ա.— Յաղագս հմարից ար ընդ-
դէմ մեղաց լեզուի:

Գլխաւոր յիշատակարան.— Թկ. 1705

էջ 891բ.— Փառք ամենապօր անհա-
սանելոյ, եւ անքննելոյ, միասնական եւ
անբաժանելի Սր. երրորդութեան, Հօր եւ
Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ արար զէակս
յանկոյժ եւ հաստատեաց բանիւ, զարդարե-
աց ամ. պիտոյիւք եւ սեփականեաց նախ-
նոյն զեղեմ, զի պահելով ի ծառոյ միոյ՝
բարոյ եւ չարի զարձարագոյն փառսն տացէ
զտեղի. զոր կամակոր եղեալ սաղային եւ
անկեալ ի պատուոյն: Ուստի զն նախանձու
բանաբովոյն ոչ ապաքինեաց: Վասնորոյ
ետ ջամբել մօրն առաջնոյ զճաշակն դառ-
նութեան, որով ոչ հնազանդ եղեալ ոտից
դիտոյն, արտաքսեցան ի փառականցսդ
դբարխտն, եւ զբաւեցան թշնամոյն խոյա-
րած՝ ի հայրենի տանց մայրում եղեալ:
Իսկ անսկիզբն Հայր ոչ եթող զերտսեր որ-
դին սովամահ լինել, ոչ ի հացէ՝ ալ ի
կենաց բանէն. ի ձեռն մարգարէիցն գու-
շակեաց զիջանել իմամանէլլին ի յարդանդ
Կուսին. եւ նա եկեալ կատարեաց զամ. բաց
ի մեղաց եւ խղաց զդատակնիք: Եկն երեւ-
նամայ ի մկրտութիւն, եւ արար քանչեւ-
լիս մեծամեծս, զոր կենաւարք Աւետարանի
թուէ: Ըզմեռեալս յարոյց եւ եկն յաւանա-
կաւ յեմ., աւրենցեալ ի տղայոց եւ ել ի
վերնատունն աւրենեաց զաշակերտսն եւ
լուաց զոտս նոցա, եւ բաշխեաց զմարմինն
եւ զարիւն իւր ի նոսա. զեկեղիք, զմէք,
զխոնարհութիւն, զեկոյց նոցա, եւ եկն
կամաւ ի չարչարանս, խաչեցաւ, թաղե-

ցաւ, զըմօրսն աղարտեաց, եւ առեալ զսի-
րասնունդ Աղամ Լմոյժ ընդ սրբորձափա-
կ դուռն շառաղմտակ զբախտին: Յարևու ի
մեռելոց եւ յարոյց զրնութիւնս մեր յուսով.
Համարածաւ առ Հայր եւ յերկինս ճանապարհ
արար մեզ: Զնոյին իւր փառակից Լհնյ
յառաքեալսն եւ նոքօք զաշխարհս յորդե-
զրութիւն իւր կոչեաց: Գալոց է ի դատել
զկենդանիս եւ զմեռեալս, եւ տալ ըստ իւ-
րաքանչիւր զործոց զիտաստեալս պարգեւ-
որն:

Ջուր լուեալ քաջ հոռտորն, բանխրսն
եւ իմաստասէր Յովաննէս Վարդապետ Բա-
ղիշեցի, աշակերտ սրբոյն Վարդան Վարդ-
դապետի հանգուցելոյն, ԿԲԻ. մարմնասոյի
տնօրէնութիւն զոր արար վասն մեր եւ ու-
սոյց մեզ զապաշխարութիւն, ի քառութիւն
եւ ի թողութիւն մեղաց, վասնորոյ փափա-
քանօք եւ տենչմամբ ստիկն եւտ զրել զսա-
լ ի Հայալ արդեանց եւ յարդար վաստակոց
իւրոց, առ ի վայելումն անձին եւ յիշատակ
Հոգոյ եւ ծնողաց իւրոց, եւ զինի եկեալ
բանասիրաց եւ յարմարութն ընթերցողաց ու
ի միտ առողջաց զչարագրութիւն եւ զպէս-
պէս մանուածս բանից որ ի սմա են ամ-
բարեալք առ ի յօգուտ ունկնդրողաց, եւ ի
չահաւէտութիւն բարեօք ընկալեալ կիրա-
ռողաց, եւ մանաւանդ մշտնջենաւոր յիշա-
տակ հին եւ նոր ննջեցելոց եւ առ ԳԻ. ու-
րիղ հաւատով փոխեցելոցն:

Այլ եւ եւս զորդ սր. զրոյս՝ Յակոբ ան-
ուամբ եւեթ քահանայս Բաղէշեցի, որ եւ
զործով յոյժ ունայն եւ թափուր, որ եւ իմ
տեսեալ զյօժարութիւն կամաց ստիկն եւ
զսէրն որ առ Աժ. բորբոքմամբ սիրով զորով
ջերմապէս, եւ առեալ իմ յուսանալով ի
կուսածին Որդին միածին, եւ թելարբու-
թեամբ Հոգւոյն Սրբոյ զընցի ըստ կարի
իմում գիրքս Առաքնութեանցն զժ բանե-
ալ օրինացն, եւ զՄովսէսեանց, եւ եղաք
ի մի տիփ ի քաղաքն Բաղէշ, ընդ հովանե-
աւ Սրբոյն Յովսէփեան Մկրտչի վանից: Ի
թուականութեանս Հայոց Ռժ Ծ եւ Դ ամի:
Եւ ի Հայրապետութեան ամ. Հայոց Տեսաւ
Նաւապետի Կաթողիկոսի, որ եւ յայնմ ամի
հանգեաւ խաղաղութեամբ ի ԳԻ.

Եւ արդ ուր լուեալսմ սրբազան
սրբապետն զպաշտօնեայք բանի եւ մեղա-
քաւիչ դարձ եկելոց յանուղղայ զործոց,

և. վերստին կատարելապես զղջացնեց ի
 մեղացան, և ժրաման ընթերցողք, և բնի
 պատրաստեալ թահանիչք և. թէ այլ ինչ
 առաւելանաւ որք, որք յարժան ընթերցողք
 և. կամ օրինակէք, և. թէ ըստ Հաճոյից
 բարձր անոց ի դործ ինչ ածելէք, ի ժամ
 կանխապես թանկ յիշեցէք ի սրբանունէր
 յաղթիս ձեր զվերջոյ գրեալ Յովաննէս Վար-
 դապետն, և յամբանաւ որ ծնողս իւր սր
 փոխեալ են առ Գւ., և. զիւր արեան մեր-
 ձաւորք, զհեղեղանք և. զհանդուցեալս և.
 ինքն առնաւնալիս և. առնեալուան Աճ.,
 ի ժամ ստակալի ահեղ առնելն մեղ յիշելոցս
 և. ձեզ յանցողացդ առնաւարակ ողորմեսցի
 ի միւս անգամ իւրոյ զարկանալն, Ամէն։

ԷԳ 893-906, զատարկ։

Մանր յիշատակարան գրչի. — ԹԿ.
1704

Էջ 270ա.— Այլ և կրկին յիշել պարտ է յՅովսեփնէս զարբասէր և զարբասնունս մարդասպետն, զհարապատ հոյեւոր որդին

Վարդան Վարդապետին, որ բացում կար-
տեւ և փախաւորածք ևս զքեզ զայս ուս-
ումնածային Առաքելութեան Գիրքս ի վայն-
ումն անձին իւրոց և յիշատակն չողոց և
ծնօրաց իւրոց: Ի Թուականն մերում է
ի Դի յօրեկինն և, եւ յերրորդ ամին, ի յունա-
մարտն ժամն:

Այլ էս յետին եւ իմանաբն,
 ձեզ հոյ լինիմ կոխան ոտին,
 զձեզ ապահեմ կողկողապին,
 և միտ բերել զմի ողորմին,
 և բխարտով գծար իմ յերկին.
 զԵսակոր ցծող այսմ տառին,
 եւ զծնողսն ի միտսին.
 եւ ուսուցիչ Ալէքսանին,
 որ է մար ծնող իմ:

Եւ զորք յիշողք եւ վաճակողք ընդ Իր
փարզապետն զսասիկից եւ սրտիակից ա-
րասցէ զձեզ Տէրն մեր Յս. Քս.ն ամէն :
Էտարեցաւ Գիրք Աստուածային Առաքի-
նութեանցն :

453

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 4

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Սուրբ-անիա (Ատրպատական)

946 = 1326

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւի 23 X 16 X 5: էջը 504: Հանդու-
մանը լաւ, նորոգութեան ենթարկուած:
Թուղթ Հին, լամպակեայ: Գրչին՝ Կարա-
պետ, ծնողը՝ Սարգիս ԲՀ. և Ասպուրիկին:
Նորոգող՝ Յովհաննէս ԲՀ. Եղեանացի, թվ.
1674: Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւնները և.
զլիտագրիները յաճախ կարմիր, մոնացեալ
սև. մշակումով, երկիւն, 12 տող: Ինքնագր-
վաթ: Կարմրագիծ խորանազարդ, էջ 7:
Կաշեկազմ տախտակեայ, քանդակազարդ:
Պահպանակ մազապոթեայ, սկիզբը և.
գլխը մէկ մէկ թերթ, դատարկ, էջ 1-2 և.
503-4: Ստացող Գրիգոր ԲՀ. Անեցի, ապա
ուսիւիներ, գիրէ բոլորը, սեւապղնձ, փա-
կաթեղ, ՎԵՐ. ԲԻ. ՄԻՆԱՄ ՎՂԴԸ.
ՅԱՄԱԳԵՏԻ, ԹՎ. ԻՃԻՂ [= 1655], էջ 7 և.

498: Դարձեալ, սեւադրոշմ, հաւկթաձեւ,
«ՄԻՆԱՍ ՎՐԻՊՏ», էջ 125 եւ 138:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .—

էջ 3-32, մեր քուղիք. դատարկ էջ 3-4
 էջ 7.— Լնուկ զայս իմաստ աստուա-
 ծային քո ըղձից պարտ համարեցայ ոյ
 Գրիգորիոս, քահանայապետական զը-
 լուխ... :

էջ 35-6, նոր թուղթ: Նոյնպէս, էջ
45-6, 49-52, 173-4, 195-6, 245-8, 265-8,
341-356, 481-6, 497-502:

Էջ 494ա, ստորոտը.— Ձի որպէս դիւ-
րին է նաւաւարին հասանել յեզր ծովին,
նոյնպէս եւ գրչին ի յետի գրծն:

Յիշատակարան Գրչի. — 1326

իշ 1941-ը. — Փառք Լուսկի, եռահիսակ դաւանութեան, համադպարար, դուրակչիւ, վսեմապոյ, ինքնապոյ, անեղի եւ մշտնջենաւորի կոթեան, նոյնութեան, ինքնութեան, միութեան, երկու անձնութեան եւ միոյ Աստուածութեան, հրաշահասն եւ հիացուցանող զօրութեան, փառազարդ փառատրութեամբ փառս վերառաքեմք, ի ներկայս եւ առյապա՛յն, յառաիս եւ յապատնիսն, յայժմուս եւ ի հանդերձեալսն, յաւիտեանս եւ յաւիտեանից յաւիտեանս, ամէն:

Շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի դաւանարանական վարդապետութիւն Տեառն մերո եւ Աստուծոյ Յի. Գի. որ ըստ Ղուկա աւետարանադրի, զոր Թարգմանեալ է երանելոյն իգնատիւսի հոգեւից վարդապետի, ի ինչոր Տեառն Գրիգորիսի Հայոց Կաթողիկոսի:

Արդ այսմ լուսազարդ եւ հոգեւորոյ սր. պատուիրանի ցանկացող եղեալ ճշմարիտ եւ հաւատարիմ քահանայն Աստուծոյ Գրիգոր: Վասնզի ընթերցասէր գլուխ եւ հմուտ հին եւ նոր աստուածային կտակարանաց, եւ կորովի ի բան իմաստութեան: Որով աստուածային զօրութեամբն յաղթահարէր ի դարձուած բանից զգառս ալլասեռից: Եւ ունէր սա զընկալութիւն իւր ի մեծ մայրաքաղաքին Անի: Արդ վասն աւերման ալլարհին իւրեանց, եւս առաւել վասն մայրաքաղաքին Անոյ, եկեալ բնակէր ի տեղիս յայս: Սորա զմտաւ ածեալ զերազական եւ զանկալուն եւ զառօրեայ դնացս զանցաւոր կենցաղոյս, ստացաւ զաստուածեղէն զիրս զայս ընտանեակ ի Սիոն եւ զաւակ ի վերինն Նրուազէմ, եւ յիշատակ ազգաց յաղգս:

Իայց զրեցաւ սա հրամանաւ եւ արդեամբք նորին, ի ՁԶԵ Թուակնութեանս Հայոց, ձուսմբ Կարապետի նուաստ եւ աւարհեստ զրչի, ի նորալէն եւ յարքայանիս քաղաքիս Սուլթանիայ, ի Թաղաւորութեանն նետողաց աղղին, Բուսայիդ սուլտանին, եւ ի Հայոց Թաղաւորութեան Լեւոնի, եւ ի յաջորդութիւն Սր. Լուսաւորչին Կոստանդնույ, եւ ի յառաջորդութիւն Սարգիսի քրեպիսիոկոսի, ընդ հովանեաւ սրբուհոյ Աստուածածնին եւ այլ սրբոցս, որոց աղաւթիւք սոցա եւ բարեխօ-

սութեամբ ամենայն սրբոց, աւրնեացէ Գս. Ած. զստաւոր սուրբ զրոցս, Գրիգոր քահանայ. եւ զհայր իւր զԵփրեմ քահանայ, եւ զմայրն իւր զԱլապտիկին, եւ զկրտսյն իւր զՏիկնացն, եւ զանդրանիկ ողղին իւր զՍիւթար, զիոխեցեան ի Բրիտտոս, եւ զսրբասնեալ շառաւղէն լուսոյ եւ զժառանգն աւրհնութեան զորդեակն իւր զՊարոն, զոր Տէր Ած. ընդ երկայն աւուրս արասցէ: Նա՛ եւ զհոգեւոր եղբայրն մեր զՍիւթար Անցի, զերախտաւորն մեր, եւ զայլ միաբանեալսն հողեւորական սիրովքն ի նմայ, ամէն:

Այլ եւ դուք, ով պատուական քահանայ եւ ամ. սարկաւարուք, հարք եւ եղբարք, որք ընթեռնոյք եւ լուսաւորիք յաստուածախօս սր. վարդապետութեանց կենարարին մերոյ, յիշատակ յարմար, համարեալք զստաղդ սր. տառիս. զպատուական եւ զընտիր քահանայն զԳրիգոր, եւ զիւրսն ամենայն զորս վերադոյն յիշատակեցաք: Որպէսզի աղօթիւք ձեր եւ բարեխօսութեամբ ամենայն սրբոց, սացէ նմա Տէր Ած. վարձա բարեաց աստ, եւ ի հանդերձեալն ընդ ամենայն սուրբս լուսազարդ պրտական եւ երկնային խորանացն արտանաւորս արասցէ, եւ ժառանգակից սրբոցն, ամէն:

Այլ եւ ես իսկ նուաստ եւ վերջեցեալս ի մանկուսն եկեղեցոյ Կարապետ զրիչ, նաեւ հնացեալ մեզօք եւ տառապան հոգով հայցեմ յիշել յարժանաւոր յաղթիս ձեր զիս եւ հայր իմ զՍարգիս քահանայ, եւ զմայր իմ զԱլապտիկին, նաեւ զերախտաւորն մեր: Որպէսզի աղօթիւք ձերովք եւ մեզ հանդիպեցուք մեծի ողորմութեան Գրիտտոսի Աստուծոյ: Եւ որք բարեմիտ կամօք եւ աննախանձ սրտիւ զմեզ յիշէք, յիշեցէ եւ զմեզ Տէր Ած. յիւրում յարքայութեանն ընդ ամ. սուրբս եւ ընդ սիրելիս անուանն իւրոյ, այն սր է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն:

Մաթօք. — «Տառապեալ» բառին վերջին վանկէն սկսելով, նոր Թուղթի վրայ, աւելի սեւ մեկնելով, դարձեալ բոլորդին, նշեալացի Յովհ. քահանայի զընտրութեամբ, օրինակուած է՝ այս յարբերութիւնը, որուն անմիջապէս կը յաջորդէ, նոր տողով

և կարմիր գլխադրով, յետնադոնն ոտացու-
զին հետեւեալ յիշատակարանն :

Յիշատակարան Ամբեցի Մինաս Վար-
դապետի . — 1674

Արդ ես վերջինս եկեղեցոյ եւ տրուսս
ի բանտերայ Մինաս պիտակ տնուամբ
և եւթ վարդապետ զնացի ի նախակրթեալ
դասատունն մեր ի Շէնքուշ եւ ոչ ունելով
զՄկենութիւնս Դուկա Աւետարանին յոյժ
ցանկայի առ ի ստանալ զայն : Եւ զի յառա-
ջագոյն տեսեալ էի զյիբրքս զայս առ բա-
րտնին իմ տէր Մարկոս վարդապետ, հար-
կեցայ ի սիրոյ սրտիս մեծաւ թախանձանօք
խնդրել զանկողնապետի զանձն ի վարդա-
պետէն իմմէ : Իսկ նա որ ունէր լինել զմեզ
ծրարեալ ի վարչամակ սիրոյ իւրում որպէս
զհայր հաղեսոր խոտնեաց եւ այժմս զսոսա-
ւեղացոյնն կատարելով զբաղձանս վրկապա-
կիս տալ զյիբրքս զայս մեկ օմիտս, եւ յիշա-
տակ հազոյ իւրոյ, այսու պայմանաւ զի
սոցուք ի ձեռս եւ քարոզեսցուք զրանս կեն-
սունակ ի յսելիս քրիստոսաւորայ տնձանց :

Արդ եղև մեկ զայ ի յեղեկիս քաղաքի
և խոյրեալ զհամարս եւ զլլուխս սուրբ ա-
ւետարանին ոչ հնչեացաւ ոչ ի իմ ի տեսա-
նիկ զկրկին անկածան թղթոցն ոչ բարեւք

զրեալ բոտ յառաջնոյ ծրին : Վասն որոյ
հարկ յանձին կայա քանդել, եւ կրկին տալ
զրեւ զայս ումամն քահանայի Ուսանիսի
եղեւսիացոյ որպէս տեսանի զնոր զրեալ
թուղթին :

Որոյ վասն ազաւմ զհանդիպող-
աւղ եթէ ի յրթեւեռնուքն եւ թէ յօրինա-
կին միով ողորմեայիւ յիշեցէ զմեզօք վի-
րուսորեալ ողիս զՄինաս վարդապետս Յամ-
թեցի եւ զհոգեւոր ուսուցիչն իմ զտէր Մար-
կոս վարդապետն եւ զմարմնասոր ծնողսն
իմ, զհայր իմ մահտեսի Առաքին, որ միով
ամառ յառաջ փոխեցաւ առ Քս . եւ զայլ ամ .
կրախտաւորսն իմ :

Արդ եղև նորոգումն սուրբ մեկնչիս
ի քաղաքս յԱւրհա, ի թախանիս յարե-
թականի ՌՃԻԳ ի, ի հայրապետութեան
Սր . Երուսաղէմի Տէր եղիտար կաթողի-
կոսի, եւ ի կաթողիկոսութեան Սր . Էջ-
միածնի Տէր Յակոբ Հայրապետի, եւ ի բրո-
նակալութեան հաքարացոց սուլթան Մուհե-
մէտի որդոյ սուլթան Իպրահիմի, որ իի ամ
է թապաւորութեան սալթանէթի եւ կան ի
պատեւրապմն Կամենիցոյ զոր Ած . խաղա-
ղութիւն պարդեւեսցէ եւ քրիստոնէիցս
զանդորբութիւն շուրհեսցէ ողորմութեամբ
իւրով, որում վառք յաւիտեանս ամէն :

454

Հ Ա Շ Ո Ց . — 13

Տեղի

Ձեռն = 1299

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մաւալ 23×17×10: Էջ 896: Հանդա-
մանք բաւարար. նորոգութեան ենթա-
կուած: Մազաղաթ լաւ: Գրիչ՝ Գրիգոր Զո-
րուկ: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնա-
որութիւնները եւ յաճախ զլխագրերները
կարմիր, մնացեալը սև. մեկնաով, երկ-
սիւն, 33 տող: Բոլորգիր պատուական,
բայց կան մասեր տարբեր գրիչներէ: Երկա-
թագիր էջեր, 1, 333, 567ա: Զարդարուն
զլխատառ եւ յուանցազարդ զրեթէ իւրա-
քանչիւր զլուսի սկիզբը միազոյն: Նոյնպէս
միագոյն, մութ կարմիր խորանագրողեր,

էջ 1, 333, 567: Կաշեկաղմ տախտակեայ,
քանդակազարդ, հինգած: Ստացող՝ Տէր
Կոստանդին Եպս., որդի Վասիլ եւ Աղուոր
տիկնոջ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ . —

Էջ 1. — Տաւն Սրբայ Յայտնութեան
ՏՈ . մեքայ Յի . Քի . կատարի ի վեց Յուն-
ուարի ամսոյ: Որ առ հինգ է մարիմ ամ-
սոյ, ժողովին ի Հովանցմ ի Ժ Ժա[մաւ]
եւ այս Կանովն կատարի: . . . Աւետարան
ըստ Դուկասու. — Եւ հոգիւքն էին ի տեղ-
ւոյն յայնմիկ . . . :

էջ 2ր.— Աւետարան ըստ Մատթէոսի.
— Եւ Յի. Գի. ծնունդն էր ապակս...:

էջ 3ա.— Յետ ընթեռնոյ զԱւետարանն, երանեն անդրէն լիկեղեցին, եւ անոնս յերկայնին պաշտօնն. յարեն ի նոյն եւ զհակումն, եւ ի հակաման ընթեռնուն ընթերցումք ժի...:

Ընթերցումած առաջին. ի Մննդոց ըսկիզբն.— Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին եւ զերկիր...:

էջ 8ր.— Ընթերցումած Գ. յՆից:

Մանօք.— Մովսէսի Օրհնութիւնը ճիշդ կերպով խաղաղութիւն է, անշուշտ եղանակով երկուելու համար: — էջ 21-30. բամպակեայ Հին Թուղթ, տարբեր գրչութեամբ:

էջ 24ա.— Յերկրորդում աւուրն առաւառում:

էջ 24ր.— Ճաշ[ւոյն], ժողովին ի մատնան Սրբոյն Ստեփանոսի, եւ այս կ[ան]ոն կատար[ի]:

էջ 44ա.— Յունուաքի ամսոյ որ աւր ժԱ. Պետրոսի Ազեմանդուն Հայրապետին եւ Արքանդումա Սարկ:

էջ 46ր.— Յունուաքի որ աւր ժԹ. Յիշատակ Սրբոց Թագաւորացն Թէոդոսի մեծի եւ փոքի: Ժողովին ի Սր. Յարութ. եւ այս կանոն կատարի:

էջ 50ր.— Ստազագիւ Ազաւազիցն Առաջի Զորեմբաբաքին Սաղմոս Ծ:

Մանօք.— էջ 105-116, բամպակեայ Հին Թուղթ, տարբեր գրչութեամբ:

էջ 185ր.— Մեծի Երկշաբաթին Առաւառում: ...: Աւետարան ըստ Մատթէոսի.— Եւ աղբուցն իբրեւ դարձաւ անդրէն ի քաղաքն, քաղցեաւ...:

էջ 188բ.— Շարական երկ[ր]որդ աւուրն արարչութեան եւ վասն երկրորդ դարուն եւ վասն երկնային զարացն.— Արարչական բանին հրաման, ի յերկրորդումն աւուր սկզբան...:

էջ 192ա.— Մեծի Երեմիաբաթին Առաւառում:

էջ 195ա.— Ի տասներորդ ժամն ժողովին ի Լեռնին Ձիթենեաց եւ այս կանոն կատարի.— Ընթերցում Ա. ի Մննդոց.— Եւ այս են ծնունդէ նոյն...:

էջ 225բ.— Կանոն Մեծի Հինգշաբաթին Ոսմայուայիցն, ըստ որում ասացն Յս., Նքէ արինմակ մի ետու ձեզ: Զոր արարեալ

Տն. Եփրեմի հարին Առաւայ: Զոր քա[ր]զմանեաց Սր. Դիտապետն Հայաց Գրիգորիս վկայաւորն:

Ի տասներորդ ժամն. զկնի կատարման Սրբոյ Պատարագին. ժողովին ի գաւիթս եկեղեցւոյն. պատրաստ ունելով գրապատ խորհրդական լուսեման: Եւ ղնեմ գՍր. Արեւարանն ի վերայ սեղան(ւ)ոյն, առաջի եկեղեցւոյն: Եւ զկնեսակիր Սր. Նշանն տան ի ձեռն քահանայի միոջ, համդերմ մտեղիմաւ լուցելովք. եւ ամուշահատ խնկիւք: Եւ ապա երկուստեան, եւ կամ քէ այլ աք ի գլխաւորաց քահանայից, եւ կամ վանաց երեց, կատարիչ գործոյն. սկսանի գՄերորդ Սաղմոսն ի քիւ. Ոգորմեա իմն Ած. ...:

էջ 231ր.— Եւ ասնն գրարգս ի ձայն. ժողովարդն՝ Լաւր Տէր եւ ոգորմեա:— Ած. մեծ, քառնչկապորոք. դարութիւն...:

էջ 239բ.—

Գրչիւթն ընտրեալ հատին փոքու տաստէր զերհոգեւորն ոչ զլուսնոյ որով դառնար եւ հնազանդէր զոտս եւ ըզգլուի մաքրել մաղթէր: Գրչիւթոյ ասէ չէ ինչ պիտոյ լուսեմուն ըրոյ զի լուսեցաւ է. ոտիցըդ պիտէ են մաքրութեան յաւելի ի գլուխս սրբութեան:

էջ 276բ.— Վեցերորդ աւուր արարչութեան եւ ի խորհուրդ խաչելութեան Գի.:

էջ 277բ.— Սկզուն Ուրբաթին ղնի պատուական փայտ հաչին առաջի Սրբոյ Գողգոթային եւ ժողովեալն ամենայն երկրպագին. մինչեւ ցկեցերորդ ժամն կատարի երկրպագութիւն: Եւ ի վեց ժամն ժողովին ի Սր. Գողգոթա, եւ ասին Սաղմոս Ը...:

էջ 333.— Սուրբ Պատեֆին գիշերն ի կատարել Կանոնացն եւ գրացն սկսանին Հարցն՝ Այտար մեծ աւետիք...:

էջ 337բ.— Ի Ուրբ աւուր Կիրակեկին Սրբոյ Զատիկին յիններորդ ժամն ժողովին ի Սր. Լեռնն Ձիթենեաց, եւ անդ սաղմոսեւով իբանն ի Սր. Յարութիւն, եւ անտի ի Սր. Սիւնն եւ այս կանոն կատարի...:

էջ 341ա.— Երեմիաբաթին առաւառում...:

էջ 342ա.— Ճաշոյն ժողովին ի Սր.

Մատրան նախավկային Ստեփանոսի եւ այս կանոն կատարի . . . :

Էջ 485ա . — Պենտակոստէին գիշերն Հեսեւակ Շարական զՀամբարձման զԲարինուր յունն ասա . . . :

Էջ 489ա . — Արհիմն գաշխարհ եւ դատման ի ժամատանն . գերեկային ժամն սկսեալ . . . : Ընդ նմին սկսանին Շարական՝ Առաքելոյ աղաւնոյ , եւ ի կատարման երեք տանն՝ Աղաւբ Է հանդերձ ծուր դնելով ըզՏէր աղաչեսցաւ . Գ . Տէր ազարմա :

Եւ եղիսկայոսն Նայ Է Բ յատուար Բանանայից սկսանի զԱղաւս զայս գոր ասացեալ է Սրբոյն Յովհաննոս . ի Սուրբ Երրորդուր յունն . — Ամենակոյ տառաւ Ած . , տնկիրքն Նայ . . . :

Մանթ . — Այսպէս Ոսկերեսանի Այգթիկեր երեկոյան ժամերկայ թինն հաւաք զբաւժն , իսկ Լամբրոսիքին ծառք չկայ :

Էջ 508բ . — Քարոյ զատկաց Սրբոյն Բարդի ասացեալ . — Ժողովաւաք ի տաճար փառաց որդու թիւնրոյ քո , Հայեմք ի քոյն զբժնիւնդ , յիւր պարգեւի Հայրաւորաց մերոց յաւղէս ի քոց առատ պարգեւաց պաշտեմ . . . :

Էջ 511բ . — Քարոյ Ծննդի եւ Աեսեայ եւ Գալտեան ի Տան . Խաւր . — Անպարկան տաճար եւ տաղատա բանին Այ . Սր . Աստուածաբն . . . :

Էջ 514ա . — Քարոյ Ծաղկազարդի Գալտեան Տն . մերոյ Յի . Քի . յնմ . : — Ած . տնկ պարգաւք ի Ե . տնկաւ , տնկաւ յարի տնկատաճն . . . :

Էջ 517բ . — Քարոյ Համբարձման Տն . Սարգիս Վարդապետի՝ ոգեալ . — Սրբութիւն Սրբութեանցն Ած . տնկաւ յար , տնկաւ յար յար յար յար եւ տնկաւ յար յար յար . . . : — Սարգիս ի Գ . յնմ . : — Հնմ . : Ա . Հատար , էջ 630 , ի Ա , արմ Բաւական իւրաքանչեւ տարբերութիւններ ունի , կարծես որ ինչ խաղաղութիւն մը կը ինքնապահ . . . :

Էջ 522ա . — Քարոյ Սուրբ Հոգւոյն Դրիգ . Նարեկէ ասացեալ . — Գանձ լուսոյ , փառակից Որդոյ . . . :

Էջ 526ա . — Քարոյ Սրբոյն Յով . Մկր . — Նորահաւ ցնծութեամբ բերկրեալ մանկունք Սիւնի . . . :

Էջ 529ա . — Տաղ Յովհաննոս կարաւ

պե . : — Ամարտնոցն Հրեղինաց . . . :

Էջ 529բ . — Տաղ Սրբոյն Գեորգեան , Ներ . : — Բաղաւորն տնկաւ յարաւոր երեկալ . . . :

Էջ 530ա . — Տաղ Հրեղեանց եւ Հրեղեան . : — Առաջին յայ Երեմիկ եւ մի տառաւորութիւն . . . : — Աժ . — Փ . — Նոր տառնիւն երեկաւորաց . . . : — Ն ե թ ի : — Փ . — Անդ ի յարութեան . . . : Ա յ ս :

Էջ 531ա . — Քարոյ Վարդապետ . Տն . Ներսէսի Հայոց կարող . ասաց . : — Ներ . զործական զարու թիւն տնկ ընդ ընդ . . . : — Ն ե թ ի յ ի Ն ե թ ի :

Էջ 537ա . — Փոխման Սրբոյն Ածաժ . , Տն . Ներսէսի Նարեկեց Հայ . կարողի . ասացեալ . — Նորահաւ տառնիւն կատարեալ տրեկականաց . . . : — Ն ե թ ի յ ի Ն ե թ ի :

Էջ 541ա . — Քարոյ Սր . Խալի . — Անպարկան Սր . Երրորդութիւն . . . :

Էջ 543ա . — Քարոյ Սրբոյն Ստեփանոսի նախավկ . : — Ստեփանոս որդի Է ընդ յանձն Հայկ Աստուած , տնկալ եւ յալեալ ընդ տաճարաւ մտեալ տնկաւ մտեալ . . . : — Ս թ ե ի փ ո յ ս :

Էջ 545բ . — Քարոյ համարն Առաքելոց եւ Հայրապ . եւ ուր կամիս ասա . — Գանձ տառար եւ զարմանալի , տնկաւ տնկի եւ տնկաւ ի . . . : — Գ թ ի Գ թ ի :

Էջ 548ա . — Տաղ Աեսեայ Ածաժնի . Յոհանէս Վարդ . ոգեալ . — Յանկական լուստն . . . : — Յ ո ի : — Փ . — Գոյաւ բերկրանաց . . . : — Գ ո Վ ե թ ի :

Էջ 548բ . — Տաղ Սրբոյն Յայնունքեան . Սրբոյն Ներսէսի կարողի . ասացեալ . — Սուրբ աւետար Քարեկ . . . : — Նոր ծաղիկ լուսն յայաւ . . . : — Ն ե թ ի :

Էջ 549ա . — Տաղ Սրբոյն Յայնունքեան Առաջին առաւարտին . — Աեսեայ մեծ խորհրդոյ . . . :

Էջ 550ա . — Տաղ Ծննդի Ներս . կար . աս . : — Նոր եղև բանաւոր տնկոց . . . : — Ն ե թ ի : — Փ . — Մար Այ . Մարիամ . . . :

Էջ 550բ . — Այլ տաղ Ծննդի . — Քարազրի տնկաւ զարեկ բան . . . :

Էջ 551ա . — Տաղ Գալտ . Տն . Խալի . ի Տան . : — Այսաւ Նորահաւ լուսն . . . :

Էջ 551բ . — Սրբոյն Ստեփանոսի Տաղ . — ի յանձն տնկաւ որդի . . . :

Էջ 552ր. — Տաղ Սբ. Առաքելացմ Պետ.
 Եւ Պաւ. — Գլուխ եկեղեցւոյ եւ վէճ. . . :

Էջ 553ա. — Տաղ Բառասնիցմ Ռալս. —
 Երկ Ներդրական քաղցրանալով չընէ. . . :

Վամբ. . . :

Էջ 553ր. — Տաղ Գալստեան Տն. յեմ. : —
 Նորահրաշ նոր երկինք եղև ալաւար. . . :

Էջ 554ա. — Տաղ Յարութեան — Սէր
 յառաւարտէ. . . : — Փ — Ով կանայք դար-
 թիք տեսէք. . . :

Էջ 554ա. — Տաղ Համբարձ. Գրիգ.
 Նար. աւ. : — Էն է ինքն էին, եղակի եղակ,
 հիւրի անեղ եղովմն, աներբից յաւիտեանն
 . . . : — Փ — Այնր փոքրիկ հաւտին տրա-
 մեալ. . . :

Էջ 554ր. — Սրբայն Նիկալաւասի, Տն.
 Ներ. Տար. — Հանդէս գումարեալ, եկեղե-
 ցւոյ ժողով. . . :

Էջ 555ա. — Տաղ Սրբաց Եւստաւտի.
 Եւ ընկ. : — Առ ձեզ համարանմէ արդ մաղ-
 թանաւք ըղձայն. . . :

Էջ 555ա. — Տաղ Հոգայն Գալլըստ. —
 Արտանաւր ծաղեաց լոյս աւետեաց կե-
 նաց. . . :

Էջ 555բ. — Տաղ Պայծառակերպաւ. : —
 Ներդրանակեալ խորհուրդ լուսոյն ի
 Հրեղինաց. . . : — Փ — Ընդ որս եւ ման-
 կունք նորոյ զըստեր Սիրովն. . . : — Փ —
 Նոր Մաղ. ծայն է. : — Հայր վկայելով յամ-
 պոյն. . . : — Ես ձայն դառնիծուն ասեմ. . . :

Էջ 556բ. — Տաղ Փոխմ. Ած. : — Այս-
 աւր Գաբրիէլ Հրեշտակապետն. . . : — Փ —
 Անարատ տաճար եւ առաքառտ լուսոյ
 . . . :

Էջ 557ա. — Համգիտ Սրբայն Յովեան-
 [Յու.] Ածաբանի եւ Աւետիկոյ [Խնդի.] — Էր
 ընդ եղբարս երանելին Յովհաննէս. . . :

Էջ 561ա. — [Ծանկ այբարեւմի կար-
 գաւ.] — Աթանասի եւ Կիւրդի Աղբքան-
 դրոյ Հայրապետաց. . . : Բառասուն եւ
 Հինգ վկայիցն որ ի Նիկոպալիս Հայոց Կա-
 տարեցան. :

Էջ 565բ. — Տաղ Յոնանմու եւ Յակո-
 բաւ. — Յընծութեմար Հետեւելով աստուա-
 ծասէր թիւ մըլակացն. . . : — Փ — Որդիքի
 Որոտման որք ի վերուստ որոտացին. . . :

Ա. — էջ 567. — Յունուարի Ա. Սրբայն
 Բարդի կապաղովկ. Եւ եղբարս Յորիմ Գրի-
 գորի Նիսացւոյ, եւ Արքա Նփրեմի. . . :

Բ. — էջ 569. — Յունուարի Բ. Սեդ-
 քեստրոսի Հոգովմայ Հայրապ. :

Կ. — էջ 570ա. — Յունուարի Դ. Սրբ-
 բայն Գորդիոսի վկայի :

Դ. — էջ 572ա. — Յունուարի Թ. Պո-
 դոստի վկայի :

Ե. — էջ 573ա. — Յունուարի ԺԱ.
 Պետրոսի եւ Արիստոքովմա : Գիտ յ[Ե]րթե-
 ցաւմն հետ Ծովդիմ ուր աւարմ եւ կարդաւ,
 Յունար. ԺԶ. Եւգիմեայ Կուսի և հուր
 մորա Փիլիպոսի եպիսկոպ. եւ որոց ընդ
 մասս :

Զ. — էջ 574ա. — Յունուարի ԺԲ. Ա-
 քանասի եւ Կիրիլի Սբ. Հայրապետացն Ա-
 ղեկամուրդաւ :

Է. — էջ 575ա. — Յունուարի ԻԱ. Մա-
 րութայի Հայրապ. :

Ը. — էջ 576բ. — Յունուար ԻԲ. Եւ-
 գեմիոսի, Մեկարիոսի, Կամդիոսի, Ակիւ-
 վասա, որք ի Տրապիզոն :

Թ. — էջ 577բ. — Յունուար ԻԵ. Սըր-
 բայն Գրիգորի Ածաբանի :

Ժ. — էջ 579ա. — Ամիս փետրուար Ա.
 Սրբայն Տրիփոնի վկայի :

Մովսէ. — վարդ լուսանցքին. «Պար-
 ամոյի զՏրիփոնի կարգա» :

ԺԱ. — էջ 580բ. — փետրուար ԺԵ. Ո-
 մեպիմա աշակեր. Պաւղոսի Աս., եւ Ասա-
 փայ մարգարէի :

ԺԲ. — էջ 582բ. — փետրուար ԻԳ. Ս.
 Պաւղիկարպոսի զՄիւսեայն Նա. :

ԺԳ. — էջ 583բ. — Մարտի ԻԴ, Սաբ-
 զսի Զուրապարի եւ որդւոյ մորա Մարտի-
 րոսի եւ որոց ընդ մասս :

ԺԴ. — էջ 585ա. — Մարգարէ ԻԵ, Կոս-
 տանդինալապոսի Սբ. Ժորգովմա ՄԾ Սբ.
 Հարցն : Բուն Բարեկեմնդ. . . :

ԺԵ. — էջ 587ա. — Մարտի ԺԱ, Ս.
 Կաղարտիոսի եւ որոց ընդ մասս :

ԺԶ. — էջ 588ա. — Մարտ ԺԲ, Ս.
 Պիոնի Գաեմմայի Զմիւռնացւոյ, եւ որոց
 ընդ մասս :

ԺԷ. — էջ 590բ. — Մարտի ԻԶ, Մար-
 կոսի Արեքսոսա Նախկ. եւ Կիրիլի Սարկ.
 եւ Արդայ Նախկ. եւ Որմզդամայ, եւ Սա-
 յեմի եւ Բեմիլամեմի Սարկ. որ ի Պարս. :

ԺԸ. — էջ 592ա. — Ապրիլ Զ, Աւետիք
 Անեմոնիսեալ Մ. Կուսիմ Մարիամա Ածած-
 ցին :

ԺԺ.— էջ 594ր.— Ապրիլ Ը, Ս. Աք-
դիշյա կայսրի. եւ որք ընդ նմա վկայից ի
Պարսւտ:

Ի.— էջ 598ր.— Ապրիլի ԺԳ. Ս.
Շմառնի Հայրապ. եւ այլ բազմութեան
կայսրի. եւ վկայ. որք ի Պարս կատարեցան
բիրք բիւ.:

ԻԱ.— էջ 600ր.— Ապրիլ ԻԴ. Ս.
Կէորգեայ Զարավարի. եւ այլոցն որ ընդ
նմա:

ԻԲ.— էջ 602ր.— Մայիս Ա, Յիշա-
տակ կրեմիայ Մարգարէի:

ԻԳ.— էջ 606ա.— Մայիս Զ, Ս. եւ
Փոստաւորեայ վկայ. Ակակիսի Բիւզանդաւ.
եւ Յովրայ Արդարայ:

ԻԴ.— էջ 608ա.— Մայիս ԺԱ, Մով-
կիմայ Քահան:

ԻԵ.— էջ 609ր.— Մայիս ԺԲ, Ս. Ե-
պիսիմաւ Հայրապետի Կիպրաց:

Մանօք.— Վարդի յուսանցքին. «Վլա-
տայ Եպիսկո. յիսոյն կարգա»:

ԻԶ.— էջ 610ր.— Մայիս ԻԱ, Յիշա-
տակ Է Ս. Թագաւորին Կոստանդիանոսի եւ
մաւր նորա Հեղինայ:

ԻԷ.— էջ 612ր.— Մայիս ԻԲ, վկա-
յութիւն Ս. Թէոդորոսի Գաղատացոյ գի-
նեկան. եւ Ե. Կուսանացն:

ԻԸ.— էջ 613ր.— Մայիս ԻԴ, Ս.
Թագեղայ Բժշկի եւ Կիրակոսի եւ Յոսան-
նու Բժշկաց:

ԻԹ.— էջ 615ա.— Մայիս ԻԹ, Յի-
շատակ Ս. Ժողովոյն Նիկիայ, ՅԺԸ Ս.
Հայրապետացն:

Լ.— էջ 616ր.— Յունիս Ը, վկայու-
թիւն փառաւոր վկային Թէոդորոսի Սորա-
տեղատի եւ որոց ընդ նմա, Եւքիստոսի
վկայ.:

ԼԱ.— էջ 617ր.— Յունիս Ժ, Յիշա-
տակ Զաւարիայ Մարգարէի, եւ Վարդ Պե-
ղեգեայ Պոռնկի Անտիոքաց:

ԼԲ.— էջ 620ր.— Յունիս ԺԱ, Ս. Ա-
ռաքեղոց Բառնաբայ եւ Մատաթիայ:

ԼԳ.— էջ 622ր.— Յունիս ԺԵ, Յի-
շատակ Ս. Մարգարէին Նիկիայ, եւ վկա-
յութիւն Ս. Նիկիայ. Կիրիլի Կիրիսմ Գոր-
սիմու Բաղաւ:

ԼԴ.— էջ 624ր.— Յունիս ԻԴ, Յո-
վաննու Կարապ. Նմնդեանն, եւ յիշատակ
ծնողացն՝ Զաւարիայի եւ Նիկիայի:

ԼԵ.— էջ 627ա.— Յունիս ԻԵ, Վարդ
եւ վկայու. Ս. Փեքրոնեայ Կուսի եւ որոց
ընդ նմ.:

ԼԶ.— էջ 628ա.— Յունիս ԻԶ, Նիկի-
սոսի Ս. Ժողով. Մ. Սր. Հայրապետ. եւ
վկայութիւն Արքիստիկոսի Քահի. եւ Դի-
մետրի Կարկաւ.:

ԼԷ.— էջ 629ա.— Յունիս ԻԹ, Վր-
կայու. Ս. եւ Գլխաւոր Առաքելո. Պետրոսի
եւ Պաւղոս.:

ԼԸ.— էջ 631ա.— Յունիս Լ. Յիշա-
տակ քաժանման երկստասան Առաքելոցն
ընդ աշխարհ:

ԼԹ.— էջ 633ա.— Ամիս Յուլիս Ա.
վկայութիւն Ս. Է. անաթոքա բժշկացն Կոր-
մայի եւ Դամիանոսի եւ ընկերացն:

Խ.— էջ 634ր.— Յուլիս Բ, Տապա-
նակին Այ. որ ի Կարիաքարիւ, գոր առնեմ
նաւակաւոր վարդապետին:

ԽԱ.— էջ 637ա.— Ի մեծի տաւրի
վարդապետին առաւաւտ, Այս կանոն կա-
տարի:

ԽԲ.— էջ 647ա.— Ագաւթ վարդապետի
տաւրին Զկնի երեկոյին կանոնին.— Արհ.
Նեաւ Եւ Տէր Ած. ամենակալ.:

ԽԳ.— էջ 660ա.— Կանոն վարդապե-
տին Նիկիոյն աւարմ:

ԽԴ.— էջ 662ա.— Կանոն երրորդ ա-
ւոր վարդապետ.:

ԽԵ.— էջ 664ա.— Յուլիս Զ, Յիշա-
տակ Նաւայ, եւ վկայութիւն Թէոդորոսի
Նպս. Կիրեանայ Լիբէ.:

ԽԶ.— էջ 666ա.— Յուլիս ԺԱ, Վր-
կայութիւն Սորոսի Կուսին Նիկիոյն, եւ
Յիշատակ Սր. Կուսանացն Քրիստինեայ եւ
Ողիմպիոսայ:

ԽԷ.— էջ 668ա.— Յուլիս ԺԵ, Ս.
Կիրակոսի եւ մաւր նորա Յուլիտայ:

ԽԸ.— էջ 669ա.— Յուլիս ԺԹ, Ս.
Աքանագինէ Նիկիայ. եւ Ժ. աշակերտ. եւ
Է վկայիցն որ ընդ նմա:

ԽԹ.— էջ 670ր.— Յուլիս Ի, վերա-
ցումն Նիկիայի մարգարէի:

ԽԹ.— էջ 672ր.— Յուլիս ԻԵ, Վր-
կայութիւն Ս. Առաք. Յակոբոս Զերեղեայ
Նաւար Յովանն. եւ Աննայի՝ մաւր Ածած-
նին, եւ վկայու. Նարաբանայ Կուսի:

Ս.— էջ 674ր.— Յուլիս ԻԶ, վկա-

յուրքին Պանտաեղէմոսի բժշկի, եւ Երմո-
ղայ Գաեի. եւ որոց ընդ հաս :

Եւսոթ. — էջ 675, վարի լուսանցքին.
«Դիմոհողայ բժշկի դոստա կարգա» :

Եւ. — էջ 676. — Յուդիս ԻԸ, Ս.
Կաղիմիկասի. եւ Ապաղիմարի. եւ Թեո-
դոտայ եւ երկից որդեաց իւրաց :

ԵԲ. — էջ 677. — Յուդիս Լ. Ս.
Աթըլմեսեի, Եւստաքէսի Անկիւտ. :

ԵԴ. — էջ 678. — Ագաստոս Ա. Յի-
շատակ Մակաբէացեացն :

ԵԴ. — էջ 682. — Ագաստ. Բ. Ս.
Ստեփանոսի Հռովմայ Հայրապետի. եւ Լա-
րացի Սարկ. եւ Բեստոսի, եւ Պաղի-
տոսի եւ այլ բազմաւ. կես. եւ ժողովրդա. :

ԵԵ. — էջ 684. — Ագաստ. Դ. Վկա-
յուրքին Սոփիայ եւ երկից դստերաց հորս
Կուսից՝ Պիստի, Եղպիղոսի, Ագաիի :

ԵԶ. — էջ 685. — Ագաստ. Ժ. Վկա-
յուրքին Ս. Անտոնիոսի, եւ Թէոփիլոս-
եանց :

ԵԿ. — էջ 686. — Ագաստ. ԺԴ.
Նախատոմակ Նմբան Սբ. Ածածնին, եւ Նա-
ւակատիք Սբ. Ծաղակաքին ըստ տեղեան Ս.
Դրիգորի գոր հոսն վասն Կաթաղիկէ Եկեղ. :

ԵԸ. — էջ 687. — Ագաստ. ԺԵ. փոխ-
ման ամենաբնեայ Ածածն. եւ միշտ Կու-
սին Մարիամ. :

ԵԹ. — էջ 690. — Կսմեմ հազար արեանելայ,
էջ 695. — Երեկայն, Սաղմ. եւ ըն-
թերցումս Բ. եւ արեւարանն Բոյն : Եւ Կլանն
յանդաստանն :

ԵՐ. — էջ 696. — Երկրորդ աւու.
առաւարտ. :

Կ. — էջ 698. — Երրորդ աւու. առա-
ւարտաւ :

ԿԱ. — էջ 701. — Ագաստ. ԺԺ. Ան-
դրէի Ստրատեգատի եւ գաւրաց մորա, եւ
Ս. Դիմոհողայ բժշկի :

ԿԲ. — էջ 702. — Ագաստոս Ի, Ադ-
րիանոսի եւ Անատուղեայ, եւ ԻԴ Վկայիցն
որ :

ԿԴ. — էջ 704. — Ագաստ. ԻԳ, Վը-
կայուրքին Ս. Թովմայի Առաք. եւ այլ
սրբացն ի Բեթղ. :

ԿԴ. — էջ 706. — Ագաստոս ԻԺ,
Յովհաննու Մկրտչի :

ԿԵ. — էջ 709. — Ագաստոս ԼԱ, Վը-
կայուրքին Սբ. Առաք. Թադէոսի ի Հայք,

Եւ սրբաւետոյն Փատրիմեայ՝ որ է կիմն սա-
մար : Ի այն ար Գիւտ Գաւտոյ Սբ.
Ած. ածնին :

ԿԶ. — էջ 711. — Սեփոսեմբ. Բ.
Վկայուրքին Ս. Մաւսայ. եւ Յիշատակ
Ս. Փիղիկոսիմոսի, եւ Յոսիմոնու Ողորմածի՝
Կաստան. պաւղոս Հայր. :

Մամոթ. — վարի լուսանցքին. «Փի-
ղիկոսիմոսի դոստա կարգա» :

ԿԷ. — էջ 712. — Սեփոսեմբ. Գ. Վկա-
յուրքին Ս. Անթիմոսի Եղիսկ. Նիկոմիդ-
եայ եւ Երիմոսի Եղիսկ. :

ԿԸ. — էջ 714. — Սեփոսեմբ. Դ. Ս.
Բաքեղայ Հայրապ. եւ երկից մանկանցն. եւ
Բաքեղայ Եղիսկ. եւ վարդա. Նիկոմիդ. եւ
ԶԴ աշակերտ. :

ԿԹ. — էջ 716. — Սեփոսեմբ. Է.
Սրբոսի Կասանց Երմոնեայ Առաքաւ-
տայ, եւ Նեփոսիմեայ եւ ԲԺ մարտիրոս. :

Հ. — էջ 717. — Սեփոսեմբ. Թ. Եր-
մուդ ամենաթ. Ածածնին ի ծնողաց իւ-
րաց եւ ի Յովակիմայ եւ յԱննայէ, եւ Յի-
շատակ ծնողաց մորա :

ՀԱ. — էջ 719. — Սեփոսեմբ. ԺԲ.
Սբ. Եղիսկեպոսեանց Սպասմանի, Եղեղ-
սիմոսի, Ռոմեզոսի, Զեմեմի, Մակաբայ, եւ
Բաքից. եւ ՌԼԴ Վկայիցն որք ի Մեղիսիմե
կատա. :

ՀԲ. — էջ 721. — Սեփոսեմբ. ԺԳ. Նա-
ւակատիք մեծի Երեկեցոյն Եմի. Սրբոյ
Յարութեանն :

ՀԴ. — էջ 722. — Սեփոսեմբ. ԺԴ.
հաշակերաց Տաւմ. Ժողովին ի Ս. Մաւ-
րանն եւ Երկապագեն Ս. հաշին : Եւ այս կա-
ման կատարի :

ՀԴ. — էջ 725. — Երկրորդ աւուրն
հաշին :

ՀԵ. — էջ 727. — Երրորդ աւուրն :

ՀԶ. — էջ 728. — Զորորդ աւուրն
հաշին :

ՀԷ. — էջ 730. — Հինգերորդ աւուր
հաշին :

ՀԸ. — էջ 731. — Վեցերորդ աւուր
հաշին : Ժողովին ի Սբ. Գաղգաթա :

ՀԹ. — էջ 733. — Եւթմերորդ աւուրն
հաշին :

Ձ. — էջ 735. — Սեփոսեմբ. ԺԸ. Ս.
Մաքարէին Մովսիսի եւ Ասարովնի եւ
Բեսուայ որդոյ Նաւեայ :

2Ա.— էջ 737.— Սեփոսմբր. Ի. Ս. Լուսապետայ եւ կնոջ նորա եւ որդւոց:

2Բ.— էջ 739.— Սեփոսմբր. ԻԲ. Վրկայու. փոկասու. Հայրապետ. եւ փոկասու. վկ. եւ Նքինուսի հետեւողի ստաբ. եւ Յովնուսու մարգարայ:

2Դ.— էջ 741Բ.— Սեփոսմբր. ԻԿ. Սրբուհւոյն Թեկղի Առաքելուի ուն, եւ յիշատակ Կուսին Իրայիտայ:

2Դ.— էջ 742Բ.— Սեփոսմբր. ԻԶ. Յովհաննու Ածաբան Աւետարանչի:

2Ե.— էջ 744.— Սեփոսմբր. ԻԶ. Վկայու. Ս. Կալիստոստոսի եւ խնդրանքի:

2Զ.— էջ 745.— Սեփոսմբր. Լ. Ս. Գրիգորի Լուսապետի Գիւտ Նշխարացն: Եւ յիշատակ Սրբոց Հոփսիմանցն:

2Է.— էջ 746Բ.— Հոսեմբր. Ա. Վրկայու. Անանիայի Առաքելոյ: Եւ յիշատակ Թեոդորոսի որ ի Պերգէ վկայեաց:

2Ը.— էջ 748Բ.— Հոսեմբր. Բ. Կիպրիանոսի Նախկ. եւ Յուստինեայ Կուսի:

2Թ.— էջ 750.— Հոկոսմբր. Գ. Դիմոնտիոսի Արիստակազու. եւ Տիմոկրատի. եւ Տիմոսի. եւ Ոնեսիմայ, եւ Յիշատակ Կիրիլոսի ճգն:

2.— էջ 752.— Հոսեմբր. Է. Ս. Սարգսի եւ Բագոսի, եւ Պիղիգեայ Կուսի:

2Ա.— էջ 753Բ.— Հոսեմբր. ԺԲ. Վկայու. Սրբոց որ ի Մեծֆարն, Տարագոսի, Պրորոսի, Անդրամիլոսի:

2Բ.— էջ 754.— Հոսեմբր. ԺԵ. Դուկիանոսին Գահի. Անտիոքացոյ:

2Գ.— էջ 755Բ.— Հոսեմբր. ԺԶ. Վկայու. Դուկիանոսի Հարիւրապետ. եւ Յիշատակ Յովսեփայ Ածախար. եւ Յովսեփայ Արիմաթ. եւ Կամանցն Իւզաքի:

2Դ.— էջ 757.— Հոսեմբր. ԺԸ. Յիշատակ Սր. Աւետարանչացն Մարկոսի եւ Դուկայ:

2Ե.— էջ 759Բ.— Հոսեմբր. ԺԹ. Վկայու. Թեոդորիտոսի Գահի. Անտիոքայ, եւ Յիշատակ Անիիդաքեայ յիկանիայ Նախ:

2Զ.— էջ 761.— Հոսեմբր. Ի. Վկայու. սխանչեազործ վկա՝ Խորեմբայ եւ Արտեմայ, եւ ԺԴ եւ Մ Վկայիցն որ ընդ հետ:

2Է.— էջ 762Բ.— Հոսեմբր. ԻԲ. Վարք եւ ճգն. եւ Կատարու. Վարդի եւ Անդրեասայ ճգնաւու. եւ ընկերաց հոռ.: Եւ

յիշատակ Արեւիկոսի Յերասպաղոսի Նախ:

2Ը.— էջ 764.— Հոսեմբր. ԻԳ. Վկայու. Սր. Առաքել. Յակովքայ Տնեղարար:

2Թ.— էջ 765Բ.— Հոսեմբր. ԻԴ. Յարաքիւն Ս. Մանկանցն Նիքեոսի. եւ Վրկայու. Սր. Պարսեմն Վարդապետի եւ Մարտիրոսի:

2.— էջ 767.— Հոսեմբր. ԻԶ. Սրբոց Հիպիոբիքեանց եւ սխանչեազործ վրկայիցն Գեմետրիոսի:

2Ա.— էջ 768Բ.— Հոսեմբր. ԻԷ. Ս. Բարգամու Անտիոքացոյ, եւ Սեւերիանոսի Սեբաստացոյ:

2Բ.— էջ 770.— Նոյեմբր. Զ. Վկայու. Սր. Պարսեմն Ստեփանոսի. Մետրոփանոսի եւ Աղեքսանդրի:

2Գ.— էջ 772.— Նոյեմբր. Ը. Ս. Հրեշտակապետացն Միքայելի եւ Գարրիելի եւ Լուսնաւ. երկուսն զարացն:

2Դ.— էջ 776.— Նոյեմբր. ԺԱ. Վկայու. Ս. Միմասայ Նեփոստու. եւ Յիշատակ Խաչապետացն Միլիտոսի Անտիոքու, եւ Յովհաննու Աղեքսանդրու պահառողի:

2Ե.— էջ 777Բ.— Նոյեմբր. ԺԲ. Ս. Յովհանն. Ոսկերեքանի Կոստանդինուպոլսի:

2Զ.— էջ 780Բ.— Նոյեմբր. ԺԳ. Վրկայու. Սր. Առաքելոյն Փիղիպպոսի:

2Է.— էջ 782.— Նոյեմբր. ԺԵ. Սրբոց Վկայ. Գուրիասայ, Սամանի եւ Արիքայ Սարկաւ. եւ Բամանոսի Միքայելի. եւ Մանկանցն Խոստովանողի. եւ Հիւսիֆոսի զինուորի:

2Ը.— էջ 783Բ.— Նոյեմբր. ԺԶ. Վկայու. Սր. Առաքելոյն եւ Անտարանչի Մաթէան:

Մանոբ.— էջ 783—794, բաժանալիս չեն թուղթ, տարբեր զրուցումք:

2Թ.— էջ 784Բ.— Նոյեմբ. ԺԷ. Ս. Գրիգորի Ակաղանդազոց Նախ, Ս. Գրիգորի Մխանչեազործին:

2Թ.— էջ 786.— Նոյեմբ. ԻԴ. Վրկաւ. Կոնստ. Բագարատու Սր. Հայրաց, աշակերտաց Սր. Առաք. Պետրոսի:

2ԺԱ.— էջ 787Բ.— Նոյեմբ. ԻԵ. Վկայու. Սր. Առաքելոյն Յակովքայ Արիքայ, եւ Սիմանի Նախանդապոլի:

ձԺԲ. — էջ 788բ. — Նոյեմբեր իջ. վկայաբերին Մեղեքեղոսի Սր. և փառաւորեալ վկային Բի. : Եւ յիշատակ Գեմարեսի եղի :

ձԺԳ. — էջ 790ա. — Նոյեմբեր իջ. վկայաբերին բազմաշարչար վկայիցն Բի. Յակովկ. և Իրաւայփառայ(ց) :

ձԺԴ. — էջ 791բ. — Նոյեմբեր Լ. Անդրէի Առաքելոյն :

ձԺԵ. — էջ 794ա. — [Այմիս Դեկտեմբերի, աւարս ունի ԼԱ. : Նորին Ա. Վարք Սր. Հարցն Եղիպտոսի, Պաւլոսի, Մակարայ. [Այրսեմի. Ոմափրիոսի, Մարկոսի, Նազարեա, Նեղոսի. Յովաննու Գրացո, Յովանու Կարմախասակի, և այլ սր. հարցում :

Մամօր. — էջ 795, *Վարի լուսանցքին. «Թաթլոյ ճգնաւ. զնոյն կարգ» :*

ձԺԶ. — էջ 796բ. — Դեկտեմբեր Գ. Սրբոց իշխանացն Հայոց Սահակայ և Համազասպայ, և Սրբուհւոյն Վարվառայ Կուսի :

ձԺԷ. — էջ 798. — Դեկտեմբեր Զ. Նիկաղոսայ Սր. և սփռնչեկագործ Հայրապ., և յիշատակ Ամբրոսիոսի եղիսկ. :

Մամօր. — էջ 798-ն, *Վարի լուսանցքին. «Անէփոսիայ Լսլ. և Յովսէփ ԲՆ. և Այրաթարայ սարկաւաղի, նոյն է» :*

ձԺԸ. — էջ 800ա. — Դեկտեմբեր Ժ. վկայաբերին Սրբոցն Միմասայ, Երմոգենի և Գրափոսի, և Յիշատակ Բ կամաւոր ազատացն Յովաննու և Աղեքսոսի :

ձԺԹ. — էջ 801բ. — Դեկտեմբ. ԺԱ. վկայաբերին Բարթողոմէոսի և Յուդայի Սր. Առաքելոցն :

ձԺԻ. — էջ 803բ. — Դեկտեմբ. ԺԳ. վկայու. փառաւորեալ Սր. վկայիցն Բի., Եւստոսիոսի, Աւքեստիոսի, Եւգենիոսի, Ովրեստի, Մարգարիտի :

ձԺԼ. — էջ 804բ. — Դեկտեմբեր ԺԵ. վարք և Կատարումն Ս. Յակովբայ Մըծրեմայ Հայրապ., և Մարութի Յզն. և Մեղի. եղիսկոպ. :

ձԺԲ. — էջ 807ա. — Դեկտեմբ. ԺԶ. Ս. Մարգարէին Դամիէղի և Երից մանկանցն :

ձԺԳ. — էջ 809ա. — Դեկտեմբեր Ի. վկայաբերին Իգնատիոսի Ամազգեցի Ամատիոն Հայրապ. :

ձԺԴ. — էջ 811ա. — Դեկտեմբ. ԻԱ. վկայաբերին Սրբուհւոյ Կուսին Յուդիսեայ, և Յիշատակ Սր. Կուսանացն Ամատաւորայ և Վասիլուհի. :

Մամօր. — *Վարի լուսանցքին. «Քրիստիկայ և Փաւստինայ զնոյն կարգ» :*

ձԺԵ. — էջ 812բ. — Դեկտեմբ. ԻԲ. Ս. Թէոպոլպոսի եպ. և Թէոփայ Կախար. և չորից զինուորացն, Բառասի, Եւսեբի, Եւսիէի, և Բասիլիդիայ. և ազգակամաց նոցա և որդւոց, և այլ բարձուրեան վրկայից :

ձԺԶ. — էջ 814ա. — Դեկտեմբ. ԻԴ. Աղդէի Հայրապ., աշակերտի Թադէոսի Առաք. :

ձԺԷ. — էջ 816բ. — Դեկտեմբ. որ աւր ԻԵ. Յիշատակ Դաւթի Մարգա. և Յակովբայ Առաքելոյ իղբար Տեսոն :

ձԺԸ. — էջ 819բ. — Դեկտեմբ. ԻԶ. Յիշատակ Ս. Ստեփանոսի Նախավկայի :

ձԺԹ. — էջ 824ա. — Դեկտեմբ. ԻԸ. վկայաբերին Երկուց բիւրուցն, որք Ի Նիկոմիդեա հրով կատարեցան, և Դոմնայի և Ինդէսի, և Գղերիկոսի Բահի. :

ձԺ. — էջ 826բ. — Դեկտեմբ. ԻԼ. Տաւն է Ս. Առաքելոցն Պետրոսի և Պաւլոսի :

ձԺԱ. — էջ 828ա. — Դեկտեմբ. ԻԹ. վկայաբերին Մանկանցն Բեքլահէի, և Սրբոցն Սիգուանոսի եղիսկ. և Դուկասու Սարկաւաղի և Յուդիանոսի բժշկի :

ձԺԲ. — էջ 830բ. — Դեկտեմբ. ԻԲ. Յակովբայ և Յովաննու Աւետարանչ. :

էջ 831-842, բաժակակայ Հին Թուղթ, «արբեր գրչութեամբ» :

ձԺԳ. — էջ 832բ. — Նաւասարդ Ա. Յակովբայ Մկրտչի :

ձԺԴ. — էջ 835բ. — Նաւասարդ Թ. Սրբոց Առաքելացն :

ձԺԵ. — էջ 837ա. — Նաւասարդ ԺԵ. Սրբոց Սուրբառացն :

ձԺԶ. — էջ 838բ. — Նաւասարդ Լ. Սահակա Պարթեի Հայոց Հայր. :

ձԺԷ. — էջ 839բ. — Ի յիշատակի Սրբոց Ոսկեանց, այս կանոն կատարի :

ձԺԸ. — էջ 840բ. — Հռոմ ամոն իջ. Սրբոյն Հորփոնէա Կուսի, և բնկերաց Յորա :

ձԼԹ.— էջ 842-3.— Հռոի ամսոյ
իւ. Գայիանէ եւ ընկերաց նորաց:

ձԽ.— էջ 844ա.— Սահմի լ. Տաւն է
հռովհանու Մկրտչի եւ Արամազինէ եպիսկ.

ձԽԱ.— էջ 845բ.— Ի յիշատակի Ս.
Գրիգորիսի Աղուամից Կարազիկոսի Դիւտ
նշխարացն:

ձԽԲ.— էջ 847ա.— Սահմի ժ. Ս.
Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի:

ձԽԳ.— էջ 849բ.— Սահմի Ի. Նումէ
եւ Մանեայ:

ձԽԴ.— էջ 850բ.— Տրէ ամսոյ ժ.
Ներսիսի Հայոց Հայրապետի եւ Խաչայ Եւ-
սիսկոսպոսի:

ձԽԵ.— էջ 851բ.— Տրէ ամսոյ ժԱ.
Թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ եւ
այլոցն:

ձԽԶ.— էջ 852բ.— Տրէ ամսոյ Ի.
Նուսակատիք է Կարազիկէ Եկեղեցւոյ, եւ է
տաւմս յայն իրարակէն որ յետ Հոգւոյն Գա-
լրտեանն:

ձԽԷ.— էջ 855բ.— Տրէ ամսոյ ԻԱ.
Տրդատայ Թագաւորի եւ Աշխէն Տիկնոյ եւ
Խոսրովի յետոյ:

ձԽԸ.— էջ 857բ.— Տրէ ամսոյ ԻԲ.
Ռեստակիսի, Վրթամիսի, Յուսկանն, Գրի-
գորիսի, Դանիելի:

ձԽԹ.— էջ 859ա.— Տրէ ամսոյ Լ.
Աբրահամու եւ Խորէմայ:

ձՄ.— էջ 859բ.— Քաղոց Բ. Ս.
Երզրաւոտայ Վկայի:

Մանօք.— Վարի լուսանցքին. «Ստե-
փանոսի Ունցոյն եւ ընկերացն նոյնս է»:

ձՄԱ.— էջ 862ա.— Քաղոց Ամսոյ Է.
Ս. Սանդիստայ Կուսի:

ձՄԲ.— էջ 862-3.— Քաղոց ժԷ.
Սրբուհւոյն Շաշամկայ՝ զստերն Վարդա-
նայ:

ձՄԳ.— էջ 863բ.— Արաց ժ. Յիշա-
տակ Նախահարցն, Աղամայ, Արեղի, Եմալ-
սայ, Նայի, Աբրահամու, Սահակայ, Յա-
կովբայ, Յովսէփայ, Յովբայ, Սամուէլի,
եւ այլոց նախահարցն:

ձՄԴ.— էջ 869բ.— Արաց ժԵ. Սրբոցն
Սահակայ եւ Յովսէփայ որ Ի Կորնոյ քաղաք
կատար.:

ձՄԵ.— էջ 870բ.— Արաց ԻԲ. Յիշա-
տակ Երկատասան Մարգարէիցն, Ովսէի. . .

ձՄԶ.— էջ 874բ.— Մեհեկի ամսոյ Ե.
Քրիստափորի եւ Բ պռնիկ կանանցն:

ձՄԷ.— էջ 875բ.— Մեհեկի ժԳ.
Մեսրոպայ Վարդապետի:

ձՄԸ.— էջ 876ա.— Մեհեկի Ի. Վա-
րագայ Սբ. Խաչին:

ձՄԹ.— էջ 877-8.— Մեհեկի ԻԱ. Ս.
Նիկիշիկ Վարդապետի:

ձԿ.— էջ 878բ.— Արեգ Ե. Եգեկիւղի,
Նգրի, Ի Զաքարիայ՝ հաւրն Յովհաննու
Մկրտչի:

ձԿԱ.— էջ 879-80.— Արեգ ԻԳ. Դաւ-
թի որ Ի Դաւիթ կատարեց.:

ձԿԲ.— էջ 881.— Անկի ամսոյ Բ.
Նւրբանասուն Ի Բ Առաքելոցն:

ձԿԳ.— էջ 883ա.— Մարտիրի ամսոյ ժ.
Դիւտ Խաչին որ յեմ.:

ձԿԴ.— էջ 884բ.— Մարգաց ԻԷ. Վա-
հանայ Գողթան Տեառն:

ձԿԵ.— էջ 885բ.— Հրորսից ԻԷ.
Սուրբ Քահանայիցն Ղեւոնտեանց:

ձԿԶ.— էջ 887ա.— Հրորսից Լ. Սըր-
բոյն Վարդանայ Հայոց զարաւարի, և այլ
ՌԱԶ վկայիցն որ ընդ մեմ կատար.:

ձԿԷ.— էջ 889ա.— Յուզիս Ի. Ամ-
տանի եւ Կրանիդիայ եւ է խոստանարակա-
ցնն:

ձԿԸ.— էջ 890բ.— Պեղիգեայ եւ
Տայիսինեայ կուսից:

Մանօք.— Վարի լուսանցքին. «Եւ-
լամբուհեայ եւ Լամբուհի զնոյն կարգ. »:

ձԿԹ.— էջ 891բ.— Յուզիս ամսոյ
ժԵ. Քառասուն եւ հինգ վկայիցն որ Ի Նի-
կոպաղիս Հայոց կատար.:

Գլխաւոր Յիշատակարան.— ԹԿ. 1299
էջ 893ա.— Փառք երանեալ ամենա-
կալ տէրութեան մի աստուածութեան Հաւր
եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ
եւ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն.:

Որպէս յայտնի է իմաստնոց յարաբե-
րարոյ մարդս ըստ մի եւ կրկին գոլոյն տե-
սական եւ զործական զարուքեամբք ի
բարիս ճաշատեղիս, զի մի սուտ զիտու-
թիւն ընկալի եւ մի չար ինչ զործեացէ. Որոյ
անդէն իսկ վարդապետի վրկայակ դե-
մեցմամբ վախից ի վախս զառիւմայր մղեալ
ի բուն խորս չարեաց իրեալ թաւալէր. Առ
որ մարդասէր Հաստիւն յերկնից խո-

նարհալ, անպատմելի միտերութեամբ դանկեալն ի տղմին յինքն վերառեալ յառաջին ի փառան դարձեալ կանգնէր ։

Ձորոյ դատաւածեղէն դանքնելի յաշխարհափրկաւ ժարդեղութիւն զԱժ՝ն րանի յատաշնորհման աստուածաբանին որպէս ականատեաք եւ սպասաւորք աստուածազորք իրացն վճարման, աւետանամակ արձանադրութեամբ կարգաւ ետուն աշխարհի փանարատ ծնունդն ի Սր. Կուսէն, զամենաշուշակ յայտնումն Աժ.ութեանն ի Յորդանան, եւ կարգաւ ցկեցուցիչ մահն եւ ցժեծ յարութիւնն, որով յինքն իրկին կողմեալ զկանգնէնքս եւ ձուլեալ աստուածաբար եկեղեցութեամբ Հոլուոյն, արար անութս ոսկեղէնս ընդունաւոր աստուածութեանն զոյ եւ հազորդս բարոյսն ։

Ուստի առեալ որք յեմ. յաշնորհքն նոցին յաւտարանական ճաղցն, եւ յառաքելաւանդն ասեմ տրւութեանց, դիւնկելն յիշատակս երկրպագելի փրկազործութեանն Յի. կարգաւ ի տաւանամակ համախմբարանն յրեթեցուած անդր համառոտեալ, սկսանելով ի Բեթղաւհէմ ամենալ հասուցանէ մինչեւ ցկերտաւունն, ինչինչ ըստ թուոյ, եւ ինչ ինչ յաջարձակ, ի չըջնական տարւոյն դրնաւն լոյսնդակեալ, Յորում եւ զԱժ.անին Կուսի եւ զպաշտելի Քաչին աշխարհափրկով հանդէս ։ Եւ ոչ միայն զայս, այլ եւ ի միջոցս տէրունականաց տաւելից, ուրեք ուրեք, զոմանց ոմանց զաստուածաբարեաց արանց եւ կանանց սքանչելի նահատակութեամբ զերանալի հանդիսին կատարմանց զարժանապատիւ եւ շահաւէտ տաւախմբութիւնս ի նոյն շարաշարեալ ։

Ուստի իրեւն ի նախնի հետեւողաց մեծաց զարինակն ընկալեալ զտաւանահատք առաքել, որք յետ նոցա ընդ յեթեալեւ ժամանակին եւ բազմաեալ դատեց վկայիցն ընդ աշխարհս, ըստ պայմանի վկայարանական նոցին պատմութեան, համադար եւ ձայնակից սաղմոսիւք եւ ընթերցուածաւք զիրաւունս տաւելից նոցին կատարմանց աստուածաբան մատենիցն խորմադրեցին ։

Որովք ի ժողովս քրիստոսաւորաց աստուածեղէն տաւեքն պայծառանան եւ վր-

կայասէր տաւակատարքն մեծապէս իրնդութեամբ ընդկրին ։

Այսոցիկ աստուածաւանդ տաւելից կատարմանց ցուցակի համահաւաք Սր. ինթերցուածոցս շարագրութեան փոփաքաղս, եւ նուաստս յոգունց Կոստանին, ողորմութեամբն Այ. երբեմն եղիսկոյսոս ֆերստի, եւ ըստ դիմաշարք փոփոխմանց ժամանակի արժ ատաշնորդ աստուածապահ Սր. Ուխտիս Սկեւռայի, ի միխթարութիւն Հոլուոյ ինձ եւ յառաջնորդութիւն պատուոյ ամենատարբ տաւելից, ստացայ զոր. դիրս զայս, ոկղքնարկեալ ի ձեռն անդղակցի իղրար Քրիկոբի ումման զեղեցիկ զրէշ, որ եւ ընդ աւարտին զատաշին եւ զերկրորդ հատար զրոցս, զընթերցումն ասեմ եւ զլործս ատաքնոցն Աւետարանուն Յովհաննոս, անդէն իսկ եւ զրոտ մարմնոյ կեանս յեւալ մահուամբ՝ չոքաւ առ Աժ. որոյ ուղղմեցի Գս. ։ Իսկ զթերի մնացեալ զերրորդ հատար, զգամապիքս ասեմ որ եւ Զաւոց կոչի, ի ձեռն ալլոց ոմանց կոտուարտել, ի փառս տաւեցելոցն, Այ. եւ աստուածայնոցն, եւ ինձ ի կեանս ի սոստարութիւն յաստուածայնոն. Եւ յետ տատի Էլիցն՝ ինձ եւ իմոցն ի բարեխաւսութիւն առ ողորմածն Գս. ։

Եղևն կատարումն զրոցս՝ Հայոց ի մեծ թուիս Զնիւ, յարալայութեան Հեթմոյ, որդւոյ Լեւոնի. եւ ի Հայրապետութեան Տեառն Գրիգորի, զորս Տէր պահնոց յերկար ։

Արդ աղաչեմ զհանդիպեալսդ սր. տաւիս, յաւելտ որք յետ մեր վայելէք ի սահողեւոր միխթարութեամբ, սրտի մտաք յիշել յաղաւթս զիմ նուաստութիւնս, ըդ Կոստ. Եպիսկ. եւս եւ զի Գս. հանգուցեալ քեռին իմ Յոհաննէս Կարմիր Վանեցի, ըզմուցիչն եւ տածիչ իմ եւ զյոյժ երախտաւորն իմ ի Հոպեւորս եւ ի մարմնաւորս Մանաւանդ զարրի Հոգի քաղցրիկ մայրիկն իմ զԱղուորտիկն, ընդ նմին եւ զհայրն իմ Վասիլ, եւ զարեմք նահատակեալ եղրայրն իմ Սարգիս եւ զ իմ Գրիգորիս, եւ զյոյժ երախտաւոր մեծ մայրն իմ զՊահար, եւ զմիւս մեծ մայրն զՈսկեցաւդ Եւս եւ զանդղակից եղբայրուկն իմ եւ զլիբրդակից որդեակն զՍեպիանոս վանական քահանայ, որ արեմք կատարեցաւ ի սպասաւորութիւն սրբոյ Ուխտիս եւ իմ, զի մինչեւ ցար

մահուան իւրոյ բայում խոնջս ևւ փառաւսկս
մարմնոյ կրեաց փառն մեք, փառն բարեխա-
րոյ և սիրական կամոց իւրոց սրում Տէր
հոտոսեցէ զոնապառ բարեան: Եւ յիշելոցս
և յիշողացց մեծապէս ողորմեացի ի մեծ
աւուրն յաշտպին ժաման, և նոս փառք
յախեանս ամէն:

Ներքեւ տարբեր զրով, էջ 895ր.

Կամաւ Հաւր անմահի, և Որդոյ նո-
րայ միածնի, և Հոգւոյ Սրբոյ ճշմարտին,
Եւսդի ի Հաւրէ: Հայր հաճեցաւ, Որդի
ընտրեաց: Սր. Հոգւոյն աւժեցաւ յախոս
ստափելական և հայրապետական Սր. Լու-
սոսորչին Տէր Թէոփրոս Կաթուղիկոս ամ.
արևելեան, զոր Տէր Աժ. Գա. Քա. պարա-
դայց ամաւք պահեցէ զինքն մինչև ի խո-
րին ձերութիւն, ամէն:

Ի ԹՎ. ՊԻԹ և ի ԴԵԼԻ.:

Մանօր.— Այս վերջին տողին ընթեր-
ցումը հարցականով զրինք, որովհետև գիրը
սղոտացած և փնատուած է: Սոյն ընթեր-
ցումին ի նպաստ կը դառնեց սակայն այն
տողը որ հին գրիչ մը արձանագրած է էջ
8, վարկ յուսանցքին. «Ի ԹՎին Հայոց
ՊԻԹ ինք»:

էջ 896.— Ձանազան գրչավորման և
փնատուած յիշատակագրութիւն մը, նոտ-
բարգր:

Յիշատակարան Գրիգոր Գրչի.—

էջ 496.— Ըզտացաւ յուսագարգ մա-
տենի Ընթերցումոյս ԶԱժ. ապատիւ Ար-
քիպիկոսոս և զառաջնորդ Սր. Ուխտին
Սկեւոյի զՏէր Կոստանտին, Սրբազան
ընթերցաւք և ունիկիթք մանկունք նոր
սիրովն Յիշխմիչ ի սբ. և երկնայթովչ ա-
ղաւթս մեր, պարագայց ամաւք պահելով
ի խաղաղութիւն: Եւ զի Քա. Աժ. հաւատա-
րիմ և բարեպաշտ հանգուցեալ ծնաւոյն
իւր զՎասիլն և զԱղուորտիկին, և զկը-
սեբաբան որդեակն իւրեանց Սարգիս՝ զեղ-
բայր Տն. Կոստանտեա, որ արեամբ նահա-
տակեցաւ, յիշխմիչ յամենասուրբ երբո-
րութենէն, ի Հաւրէ և յՈրդւոյ և ի Սր.
Հոգւոյն, յաւուր Սրբոյ Կենտակոստէիս, ի
կենաց յարութիւն, և ի մեղաց Թողութիւն:

Նաև զպատուելի և զհռչակաւոր ծե-
րունին զգարդարեան ամենայն բարեձեւու-
թեամբ և շնորհաւք, զճայրագոյն և ա-

տուածայնարար Երախտաւոր քերի սորին
Տն. Կոստանտեայ, զԹոհաննէս Կարմիր
փանեցի, զհանգուցեալն ի Քա. յիշխմիչ
Տէր: Եւ որք յիշեղ և զուք յիշեալ յիշիթ
ի Քէ. Այ. մերոյ որ է աւրհնեալ յաւիտե-
անս, ամէն:

Եւ զբարամեղ զրիւս Գրիգոր Զարուկ
սպանւմ յիշի ի մեղաց Թողութիւն, ևւ Աժ.
յմեղ:

Մանր Յիշատակագրութիւնք Ստացո-
յի.

1.— էջ 511ա.— Ձուարճեցեալ յի-
շատակաւ սրբոյ տեսաբնութեան Տն. մեծի
Աժ. ապաշտութեանս և փրկական սր. Յա-
րութեան զեղկելի անձն անարժան զկոստ.
եպիսկ. Սկեւոյի, և զհեղիկ և զփրկիչ
հոգեւոր եղբայրուն իմ զՍտեփ. Վանական
Բաւ. արեամբ իւրով ներկեալ ի սպասա-
ւորութիւն Սր. Ուխտիս աղաչեմ յիշել
յայսմ տաւնի և Գա. Փըղկին յիշողացտ
ևւ յիշելոցս ողորմեացի ամէն:

2.— էջ 521ր.— Աղատեալք ի զի-
րողէն և փրկեալք ի սպանչէն որք ընդ ա-
ռաքելոցն երկիր պայանչէ զերարժառ-
նայոյն Քի. զմեղուցեալ անձն և զտառա-
պեալ ոգին ըզկոստ. եպի. Սկեւոյիս և
զձեռաստուն հոգեւոր որդեակն իմ զՍտեփ.
Բաւ. որ իւրով արեամբ նահատակեցաւ ի
պէտս իմ, յերեսս անգեալ աղաչեմ սրտի
մտաւք յիշել յայսմ տաւնի, զի մենք իշ-
եալքս և զուք յիշողացտ առհասարակ ըս-
պասեալ զայստեան Քի. արժանի լիցուք
ընդ առաքելոցն պարկ յարեալութեանն
Քի. Այ. յուսոյն մերոյ:

3.— էջ 525ր.— Որք էք լցեալ շնոր-
հաւք Հոգւոյն Սրբոյ, զտարտամ անձն
զկոստ. եպի. և զԹոհաննէս զերախտաւոր
և ըզսնուցիչ քերին իմ և զՍտեփ. իւր-
դակիչ հոգեւոր եղբայրուն իմ, որ ի պէտս
Սր. Ուխտիս նահատակեցաւ յանաւրինաց,
աղաչեմ յիշել յայսմ տաւնի, զի մեղ ևւ
մեղ յիշողացտ և յիշելոցս առհասարակ
պարզեմեացի քաւութիւն մեղաց և Թողու-
թիւն յանցանաց ամէն:

4.— էջ 530ր.— Ձանդրանիկ եղբարց
մերոց և զմտերիմ բարեկամաց զՍրբոց
Հրեշտակապետաց տաւնողաց զտաւն ցըն-
ծութեան, աղաչեմ ևս տառապեալ անձն

և և՛ հաւք լցեալս, կոստ. եպիս. Սկեռայի, դի միջնորդ լինէ՞ր առ հրեշտակական գունդն աւանական լինել ինձ մեղուցելոյս և։ Ըստ մարմնոյ հեղիկ հարւոյ իմոյ Վասիլ և և՛ աչաց լոյս հարադատ եղբարկեանն իմո՞՛ արեամբ նահատակելոյն Սարգսի և համաշունչ որդեկին իմոյ Ստեփ. Քհնի. և Տէր Յս. յիշողացտ և և՛ յիշելոցս ողորմեսցի և ընդ հրեշտակս զուգաթուեսցէ յերկրին կենդանեացս մայն։

Մամօք. — Նմանօրինակ յիշատակագրութիւններ կան նաև. էջ 536ր, 540ր, 542ր, 545ա, 560ր։

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. — ԹԿ. 1812

էջ 485, վարի լուսամցիւն. ոտայ շեղագիր անկոյն. — Ջայս ճաշոց ետ յիշատակ Սր. Յակոբայ, որ յնէմ. Վանցի ոսկերիչ մհի. Սարգսեան Թիւլպէնտճի Աւետիս Աղայն, որ է աշխատաւոր Սր. Երրորդութեան եկեղեցւոյ որ է Պէկ Օղլու։ ՌՄԿԱ, տպրիլի 27: Յայն տարին նուաւս Պօղոս Վարդապետս էի քարոզիչ է Պէկ Օղլի, որով քառացաք զայս հարուստիւս։

455

ԱՒԵՏԱՐԱՆ (ԹԻՒՐԳՅՐԵՆ). — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 24×18×2.5: էջք 522: Հանգանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սիրղընաւորութիւնները և գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև և մեյանով, ևրկսիւն, 27 տող: Նոտրագիր վարժ: Կաշկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Գլուխ Առաջին. — ՔիթՊ Իսայ էլ Մեմիհին, տօղտուղու. նայ վէլէտ Տավուտ, վէլէտի Իպրահիմ: Իպրահիմ տօղտուղու Իսակը, Իսակ տօղտուղու. Եագուպի...:

Մամօք. — Ջախակողմեան սիւնակները պարապ ձգուած են: Աջակողմեան սիւնակներուն կից նշանակուած են համարու-

թիւերը:

էջ 151. — [Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մարկոսի]. — Ինճիլին Իսա էլ Մէսիհ Իպնուլլահն:

էջ 247ր. — Քի չօգլար միւրատ էքտիլէր քէրքայ էքմէկէ մեմագիպի օլ ումուր իշիմ...:

էջ 417ր. — ... տայնէթ Իտէ ալէմի, իլլէ խէլաս օլու ալէմ օնուս իլլէ:

Մանօթ. — Պրակները սխալ զբոսած են կազմի ժամանակ, ուստի Յովհաննու Աւետարանին փոխաւորութիւնը ետեւ մնացած է: Հատորս ոչ իջաթի. ունէր և ոչ պրակահամար:

էջ 433ր. — Գատիմտէն իտի քէլամէթ վէ քէլամէթ ալլաճտա Իտի, վէ ալլահ Իտի օլ քէլամէթ:

456

ՅԱՎԱԳՍ ՎՆՑՕՐԵԱՑ ԳՈՐԾՈՑ.— 2

ԲԱՐԲ.— ԵՊՍ. ՄԱՐԱԳԻՈՑ

(ՓԸ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 23×15×6: էջ 432: Հանդա-
մանք չառ լա: Թուղթ յոյժ թանձր, աղի-
տակ: Գրութիւն՝ խորագրերն եւ սկզբնա-
ւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ
մէլանով, միասին, 28 տող: Նոտրայիւր:
Համառոտագրութիւնք առատ: Դունաւոր
մեծ դարգապիւր իւրաքանչիւր վտիւի ըս-
կիցրը, անարուեստ: Կաշեկապ՝ տախտակ-
եայ: Կնիք սեւադրոշմ, փակապիւր, «Կարա-
պետ Վարդապետ», էջ 428, 429:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3.— Յամզ Գրայս: — Ա.— Նախ
աղագս Իէ՝ զինչ ասելն ի սկզբանէ ստեղծ-
եաց:

էջ 8.— Գիբք Յաղագս Վնցօրեա Գոր-
ծոց: Արարչութեան Առաջի Աւուրն.—
Աթանէի եղև զհոռութիւն քո սաէ Սաղմո-
սիպոսն Դաւիթ: Ասեն փարգապետք թէ
մարդն է իաղադրեալ ի հոգոյ եւ ի մարմ-
նոյ... Վասն այսորիկ ի զանապան Մեկ-
նութեանց Սրբոց Հառաքելի գազկաւ րանքս
յոյստովի, եւ կարգեցի ի մի զստապարտ-
եայս Յակոբոս կարողիկաւ Հայոց, թարգ-
մանելով ի լատին բարբառոյն ի հայ լեզու ի
փառս Ար., եւ ի յօղնականութիւն ընթեր-
ցողաց: ...

Մալոթ.— «... Թուի թէ իցէ Յակո-
բոս Բ. որ նստաւ յաթոն յամի 1327, որ եւ
էր քեհոյրդի Գրիգորի Անտարցեղոյ, եւ
յաւուրս սորա եկն ի Հայս Բարդղղիմէոս
Եպոս. յառն» (Սաւալանեան, Ցուցակ, էջ
309): — Հմմտ. սակայն թ. 539, ուր կը
կարդացուի «Յակոբոս վարդապետ հայոց»:

էջ 14.— Ի սկզբանէ ոտեղծեաց Ած-
ղերկին եւ զերկիր. եւ ասեն Վարդապետք
թէ Ած. սկիզբն յինչութեան արարածոցս,
երբս զործս զործեաց...:

էջ 118.— Յաղագս երկրորդ Աւուրն

Արարչութեան Այ.— Բայց ի զործոյ երկ-
րորդ աւուրն նախ եւ առաջին հարցումն է
այս թէ Հաստատութիւն եղեալ է երկրորդ
օրն...:

էջ 162.— Յաղագս երկրորդ Աւուր Ա-
րարչութեան Աստուծոյ.— Բայց վասն եր-
րորդ աւուրն, Առաջին հարցումն է այս.
Թէ ժողովումն ջուրցն պատշաճէր որ եղև
յերբորդ օրն...:

էջ 184.— Յաղագս Զորարդ Աւուր Ա-
րարչութեան Այ.— Զգործ չորրորդ ա-
ւուրն. Առաջին հարցումն թէ պարտ էր
լուսաւորացող յինչ ի չորրորդ օրն երեւի
թէ ոչ...:

էջ 235.— Յաղագս Հինգերորդ Աւուր
Արարչութեան Այ.— Բայց վասն զործոյ
հինգերորդ աւուրն Առաջին հարցումն է այս
թէ զործ երրդ աւուրն պատշաճարար պատ-
մէ զիր որ. երեւի թէ ոչ...:

էջ 248.— Յաղագս Վնցիւրորդ Աւուրն
Արարչութեան Այ.— եւ արդ ուժմ սկիզբն
արացուցէ քննութեան Զրրդ աւուրն զոր-
ծոյ, Որ առաջին հարցումն է այս...:

էջ 311.— Յաղագս Եօթներորդ Աւուր
Արարչութեան Այ.— Առաւինոր սկիզբն ա-
րացուցէ վասն հարցման է ըրդ աւուրն,
Որոյ առաջին է այս. թէ կատարումն առ-
տաւածալին զործոցն պիտու էր նշանակել
յէ ըրդ աւուրն...:

էջ 322.— եւ գրայսն ամկեցաւ յեր-
րորդ օրն՝ վասն այսորիկ պարտ է ասել ինչ
յաղագս նորա.— Արդ առաջին հարցումն
վասն զրախտին զոր գնա իմանալի թէ ըր-
ցալի...:

Յիշատակագրութիւնք.—

Ա.— Գամձակեցի Կարապետ Աբեղա-
յի.— ԹԿ. 1740

էջ 429.— Մատենա այս տառուածա-
լին՝ որ պարունակի ներկեքեան զՎնցօրեայ
ստեղծագործութիւնն Այ., յիշատակ է

Տեառն թէ ոչ որոսի սրբանեալ Արքեպիսկոպոսի, ի ձեռն իւր ձեռնասուն աշակերտի կարապետ իւր Արեղայի, զոր Տէր Ած. բարեւաւ վայելուան տոցէ իւրն, եւ յետ նորա ալ ընթերցասէր եղբարցն վասն որոյ սրբ. հանդիպէ յայտ բուրաստանիս, միով Ած. ողորմեայիւ յիշեցէ զասանդող զորոյ՝ զվերոյիշեալ մաքրակենցաղ Բարունասկետըն, զոր եւ դուք յիշեալք լիջիք առաջի անմահ Որդւոյն Այ. ի ՌՃՁԹ Թվին, եւ յունվարի Աին։ Որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

Բ. — Թօխաթեցի Պետրոս Վարդապետի. — Թվ. 1768

Էջ 430. Յայտարդէմ տարբեր, վայելուէ մատարգրով. — Զնախկին ստացող զրբոյս Սրբոյ Աթոռոյս Պատրիարկ Թէոդորոս մաքրակենցաղ Արհին յիշեցէ ի Տէր, որ ի կենդանութեան իւրոյ յաշատակ իւրոյ ձեռնասուն աշակերտի Տն. Կարապետի

Գանձակեցւոյ Ած. արան Վարդապետի Հօրն իմոյ Հողեւորի, որ եւ նա յաջորդելով զկնի նորին, զսլով Սրբոյ Աթոռոյս Եկմի Պատրիարկ, ի կենդանութեան իւրոյ կտակ անեցելով հո ինձ Թօխաթեցի Պետրոս Վարդապետիս յիշատակ, որ եւ վերոյ զրեցելոյ Արհոյն ձեռնասուն աշակերտ։ Եւ ես սրբանս մնայցեմ կենդանի վայելցեմ եւ զմշտապէս զԱծ. ողորմին ասեցեմ երկուց սրբազանից Հողեւոր Հարցն իմոց։ Եւ զկնի իմոցս վախճանի Սրբոյ Աթոռոյս Եկմի է, եւ ի Սրբոց Յակոբեանց զբաւտունն մշտնջենաւոր յիշատակ. եւ չունի ոք իշխանութիւն ընդ այլ մանառն եւ կամ իւրն սեփականել։ Վասն որոյ աղաթմ զբարեմիտ ընթերցող զեղբարսդ եւ կամ օրինակողդ, յիշել զհօգիս վերոյ զրեցելոցն հանդերձ Ած. ողորմեայիւ. որ եւ ձեզ ողորմեսցի Տէր ի մեւ անպամ իւրոյ զայտեանն ամէն։ Եղեւ այս ի Թուին ՌՄԺԷ, Յունվարի Ժն։

457

Ա Ս Տ Ռ Ո Ղ Ա Պ. — 1

ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՆԱԴԵՑԻ

Բերիա

ՌՄԻԱ = 1772

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 23×16×3-5: Էջք ՄՁԲ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ՝ Գրիշ՝ Գէորգ Վրդ. Բերիացի: Գրութիւն՝ խորագիրները, զըլխագիրները, եւսյլն կարմիր, մնացեալը սև մեղրաւով, միասին, 31 տող: Նոտրագիր: Զափաւոր համառօտագրութեանց հետ կիրարկուած են յաճախ զանազան նշանագիրներ, Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԻԿԱՌՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա. — Սկիզբն արասցումք Ավ. վասն յայտնութեամ իմաստութեամ Ստուղպի արժեստիտ քր է գործիք ներկայափութեամ եւ Աստղարաշխութեամ քր եմ մեծ իմաստութիւն առ ուսումնասէրում. — Ա. — Դուռն առաջին վասն ցուցանելոյ զօրմարանացն որ կայ ի վերայ նորա արտաքոյ կամ ի ներքոյ, եւ վասն խազերոյն եւ բոլորակա-

ցըն, եւ դասերուն որ է կէս բոլորակին... — Հմմտ. Տաշեան, Ցուցակ, Թիւ 359:

Էջ Ե. — Բ. — Դուռն երկրորդ վասն գիտութեան զարեղանի իրթիֆայն, յորում ժամու եւ իցես...:

Էջ ԴԸ. — ԺՀ. — Դուռն ԺՀ, վասն գիտելոյ զանուանի աստեղան որ ձեւակերպեալ կան ի Ստուղպիներն...:

Էջ ԺԷ. — Ա. — Հարցումն Թաղաւորին շնչկաց, Բուղուշ, զլուսն ճուղահարի սայտ, եւ տուռն նորին նահա: Եւ եթէ զըլուին սայտի հանդիպի...:

Էջ ԺԺԱ. — Բ. — Դուռն վասն դիտութեան հողմոց...:

Էջ ԺԿԷ. — ԻԲ. — Խրատ Աղիսակի՞մ Մաթալիեացն, որ ցուցանէ զհեռաւորութիւն, զայնութիւն, զկնքմանքն, եւ գոհեմութիւն, աստիճանաւ եւ մատմաբ. — Ծաշեք եւ զայս ով իմաստասէր եղբայր զի յոր-

ժամ նուազութիւն իմ սիրահար Լիլիւ սոյն
արուեստին և օրինակեցի զգիրքս դայս,
յայժ բոցմայի դտանել զաղիսակ մաթալե-
հաց հալիական զրով և ոչ տեսի. վասնորոյ
յարարացոց լիլիւն դեսալ թարգմանեցի և
Լիլի ասա, զի ի դիպող ժամու առձեռն
պատրաստ պտանեցի: Արդ աղիսակս այս
յուսաստ եղև ի թվականին տոճկաց ՌՀԴ
[== 1663] ամին...

Էջ ճՀԹ. — ԻՁ. — Աղիւսակս վասն
յայնութեան և Երկարութեան քաղաքաց,
և արտուղիին նոցա ի հարատյ կողմանէ
առտիճանաւ և մասամբ:

Էջ ճՁ-ճՁԶ, աղիւսակները զծուած
են և միայն թիւերը նշանակուած մինչև
ճՀՁ, միւս սխալները պարապ կը մնան:
Էջ ճՁԷ. — խոյն, Առիւծ, Աղիւղնա-
ւոր բնութեամբ հուր են...

Էջ ճՂԹ. — վասն եօթանց Մոլորա-
կանաց:

Էջ Մ-ՄԸ, դատարկ:

Էջ ՄԹ. — Աղիւսակն որ ցուցանէ ըզ-
մանազիւք լուսինն թէ ուր իցէ...

Էջ ՄԺ-ՄԺԲ, պտտարկ:

Էջ ՄԺԳ. — Աղիւսակն որ ցուցանէ
զկերպ արարողութեան և սահմից վասն
սպաղայ եկեղոցն յերացն և ի յուտելիացն,
գտանիլ ի ժամ փոխման տարւոյն:

Էջ ՄԾԸ. — Յանուն Այ. ամենակային
որ շնորհաց մեղ դայս իմաստութեան գիրս
ի յարապիկ բառէ ի հայ լատբար որ կոչի
Մաթալիլ զոր շինեաց ճր. կճրբ. Աբրա-
համ որդին Հնառուտանայ թագաւորին, և
զրեաց վասն ի աստեղացն և ի պարունա-
կացն երկնից, և ԺԲ կենդանակերպիցն,
ղլայնէ և գրկայնէ...

Էջ ՄԿԲ. — ... Երեսակն բնութեամբ
իսկ դատաստան է, այսինքն, երկրաւորաց
և ծածկեցելոց ամենայնի ապացոյց է, և
զօրութեան, և փախչողութեան, և կորս-
տոյ, և սգոյ, և որակութեան:

Ծանօթ. — Էջին վարի մասը և յաջորդ
թերթը դատարկ:

Էջ ՄԿԵ. — Անուամբն անեղին Այ.
Յանկ վասն Ստուլապի արարողութեան որ
կայ այս քան ինչ. — Ա. — Նախ վասն գոր-
ծարանաց որ ի ներքոյ և արտաքոյ, զոր
ինչ խաղ կայ կամ բոլորակ կամ այլ ինչ
մասնաւոր գործիք: ... ճՀ — վասն փոր-
ձելոյ զՍտուլապի վերոյ եղևալ աստեղացն
յմեծամեծքն թէ ի հիւսիս թէ ի հարաւ, և
զտեղիքն ի յերկինս: Այսքան առ այս:

Էջ ՄՀ. — Արտաքոյ ճՀ դրամ Ստու-
լապիմ:

Յանկ մնացելոցն զոր ինչ կայ ի գիրքս
այս գրեալ. — Ա. — վասն հարցման թա-
յուսորին Հնդկաց ընդ Բուդուշի իմաստա-
սիրի: ... ԻՁ — վասն լայնութեան
քաղաքաց շինեալ ընդ աղիւսակաւ հետեւա-
րար ի վերայ ճՀՁ քաղաքի յանուանէ դրա-
ցես:

Յիշատակագրութիւնք.

Էջ ճՁ. — Եւ Աժն ամենայնի յաջորդէ
զգործս ամենեցուն ի բարին: Գրեցաւ գիրս
Աստուպոսի որ Արապիքն ասեն Ստուլապ,
ձեռամբ Գիւտրք վարդապետիս Բեքիացոյ,
որ յերբորդի ամի պտուտեան իմոյ ի Բե-
րիայ պտեալ յօրինակեցի ի ՌՄԻԱ [== 1772]
ամին Հայոց թվականին ի փետրվար ԺԲին,
ի դառն և ի նեղ ժամանակիս զոր Տէր Յս.
աղատեսցէ զոմենեսեան յամ. փորձանաց
ամէն:

Էջ ճԾԶ, աղիւսակի մը եզերքը. — Ա-
մացոյցս կու յայտնէ զԺԲ ժամ յաւուրն ըզ-
րարին եւ զչարն. քանզի կիրակի առաջի
ժամը արեղակն է եւ զայն տես ի աղիւսա-
կիս և զմեղապարտ Յակոբ Երեցս յիշել
ինդրեմ ի բնթերցողացդ զթողութիւն մե-
ղացս, զի անթիւ է քան զաւաղ ծովու, զի
անուս ունիմ եւ զործ ոչ:

458

Ա.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ.— 4

Ե. ԵՆՈՐԱՆԱԼԻ

Բ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՆՆՁՄԱՆՆ ԵՌՎՀԱՆՆՈՒ.— 3

Ն. ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

Կիլիկիա

ԺԳ. Դար

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 23x16x3: էջք 240: Հանգա-
մանք ոչ բաւարար. տեղտեղ մնասուած ող-
դերէ: Թուղթ հին բամպակեայ, Գրիչ՝
Ա. Մասին, Թումաս: Խորադիրները եւ ա-
ւետարանական ընարաններու սկզբնաւո-
րութիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, մասամբ երկսիւն եւ մասամբ միա-
սիւն, 28, 27 տող: Բոլորդիր վարժ, բայց
ոչ միեւնոյն դրչէ: Թղթակալով սնարուեստ,
Ստացողք՝ Ա. Մասին, Կոստանդին Կրօնու-
ւոր. Բ. Մասին Յովհաննէս Արքայեղբայր:

Ա.— ՄԵԿԵՆ. ՄԱՏԹԵՈՍԻ

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ձանազան նկարադրչափոր-
ձեր: Յաջողադէս նկարիկին վրայ կայ
նաեւ հետեւեալ փոքր արձանադրութիւնը.
— Դրեցաւ Թվ. Ռձիւն [= 1676], Տէր վար-
դան, մեղայ Այ.:

էջ 2-4, դատարկ:

էջ 5.— Ժողովումն մեկնութեամ մըր-
քոյ Աւետարանին Մոտթէոսի ի բամբջ Գա-
լաշար վարդապետաց եկեղեցւոյ զիւրա-
հառ ընթերցողաց: Ներսիսի լայոց Կաթո-
ղիկոսի ի խնդրո մարում եղբայր Գրիգորի-
ոյի սաղո:— Սիրո զարուծիւն դերազանց
է քան զընութիւն... Խորադիրը մասամբ
վնասուած է եւ հետագային նորոգուած.
ընդծեալ թառերը կարմրադեղով են.
միւսները սեւով, նոսր չեղադիր:

էջ 13ա.— Հորիք Երեւնեան Յի. Գի.
որդոյ Դաւթի որդւոյ Արամաճոյ: Զի՞նչ
խաւի Աւետարանիչս, զՄիածնէ Որդւոյ
Այ. Հանդերձեալ է ճառել, եւ գիւալի՞թ ի
մէջ բերէ...:

էջ 70բ, սիւնակին մերքեւը կայ եւ-
տեւեալ յիշատակագրութիւնը, տարբեր մե-
լամով եւ գրչով, բոլորովին.

Բարունոյս այսմ վեհի,
Աստուածատրոյ եռամեծի,
ով մանկունք նոր սրտնի,
աղաւթեցէ ըղձամբ սրտի,
յի եւ ձեզ ողորմեացի,
միշտ ողորմածն յամենայնի:

էջ 71-94, միասիւն, առաջին չորս
թերթերը տարբեր, ժամգագոյն միլամով:

էջ 135ա.— ... Զի ելից դամենայն
մարգարէսն արդեամբք, յիսկրոսնէ ծնըն-
դեանն մինչեւ ցյարութիւնն, ըստ այնմ
եթէ ահաւասիկ ելանեմք յեմ. եւ կատա-
րեսցին գրեալքն:

«Միմչչելու անցնեմ երկիմք եւ երկիր
յովտ մի որ նշանակց մի է ոչ անցցէ յաւ-
րինաց եւ ի մար. ԶՀաստատութիւն ոստ-
ուածախն բանիցն նշանակէ թէ չէ հնար ան-
ցանել, մինչեւ ամենայն կատարեսցի, որ-
պէս այլուր ասէ. Թէ դիւրին է երկնի եւ
երկրի անցանել, քան յաւրինացն նշանա-
խեցի միոյ անցանել, յայտ առնէ թէ ի
նմանէ խաւեցան...»

էջ 168ա.— ... Եթէ յինչն եղեւ ա-
մենայն ինչ, եւ կատարեսցաւ. Թէպէտեւ
չէիք ուղղելոց, այլ եւ զիմն արարի եւ կա-
տարեսցի: Եւ Գի. փառք յաւիտեանս յաւի-
տե[նից] ամէն:

Ներքեւը կայ կարն յիշատակագրու-
թիւն մը.— Ձստացող սորա դիտատեսչին
կրանաւոր եւ զգծող թրումաս, աղաչեմ
յիշել ի Տէր եւ խոշորութեանս եւ սղալա-
նացս մեղադիր չլինել:

էջ 168բ, դատարկ սիւնակին վրայ շե-

դուգիր նշանակուած է. *Միշին* և *Ի Դյ. Ը.*
Համար 42 :

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՆՆՋՄԱՆՆ
ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

Էջ 169.— Տեառքիւն Պատմութեամ
Բանից նման Սրբա Աւետարանին Յո-
հաննու Ածարանի : Արարեալ Սրբազան Արք-
եպիսկոպոսին Տարսոմի՝ Ներսիսի, ի խընդ-
րոյ եղբար ռմիւն.— Գիր քո պատուակա-
նութեանց միանգամ և երկեցս Հայր սբ.
հՀատ առ իս... :

Էջ 237.— ... առ ի յիւս սորին իմա-
տուիկեամբ յարժանալ : Շնորհաւն Քի.
Այ. յուսոյն մերոյ եւ յուսո որ է աւրհնալ
յաւիտեանս ամէն :

Ներքիւր կայ սա յիշատակագրութիւ-
նը.— Ջատացաւ սորա զՍրբազան Արքե-
պիսկ. եւ արքայադարյւ Հայոց զՏէր Յոհ.,
Յիշեցէք սրտի մտաւք ի յարին Քա., ծնո-
ղաւք Նորին եւ Համայն ընտանեաւք, նաեւ
յգրողս, եւ Ած. զձեզ յիշեցէ :

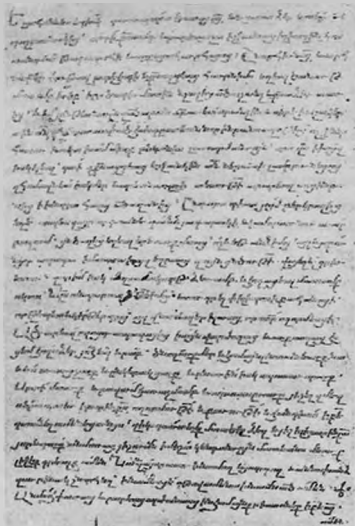
Յիշատակարան Ստացողի.—

Էջ 238, տարբեր բառերով.— Ես Յո-
հաննէս եպիսկ. դատապարտ ծառայ
Այ. ... :

Աստուածարեւոյ ողորդ ապալայից ի
սոյն վարժողաց եւ տալողաց Հայցեմ Հողս
ձեր Յոհ. եպ. եւ Բար., ծնողաւք մեր եւ

Համայն ընտանեաւք... — Հմտ. աստ,
էջ 380 :

Էջ 239, շեղագիր ծանօթագրութիւն.—
Յոհաննէս արքեպս. Համարի ըստ իս՝ լի-
նել որդի այնր Կոստանդնույ աղականի
Լամբրոնացոյ... — Տիգրան շ. Թ. Սա-
ւառնեանց Ձմիւռնացի, 1867, Մայիս 31 :

23.— Յիշատակարան Յովհ. Արքայեղոր

459

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւ 23 x 16 x 1.5 : Թերթէ 98 : Հան-
յամանք լաւ : Թուղթ Հասարակ : Գրու-
թիւն՝ խորագիրները եւ տեղտեղ զլիարկի-
ները կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով,
երկաւին, 25 տող : Նոսր շեղագիր : Համա-
ոտադրութիւնք բաւական առատ : Կաղմ
խառաքարտեայ թղթապատ :

ԲՈՎԱՆԵԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թշ. Յա.— Միշիքար Գաեանայի Սկե-
ռացոյ Պատմութեամբ Յաղագս Համապատ-
ուութեամ երկտասան Առաքելոցն, ընդ-
դէմ այնոցիկ որք մուսուլմանն զմիտաւա-
սըն իշխանութեամբ քան զՊիտրոս.— Ան-
հասանելի եւ անծանօթ ծոցոյ Մնունդ մի-
այնոյ Հօր Միածին Որդին, որ է լոյս փա-

ոսոց եւ նկարողեր էութեան նորա... —
Հմտ. Տպ. Երուսաղէմ, 1865, էջ 1:

Թղ. 17ր 2. — Սրբոյն Ստեփանոսի
Սիւնեաց եպիսկոպոսի տիեզերա ի-
մաստուն վարդապետի ասացե հե-
րետիկոսաց. — Լուր երկին եւ ունկն դէր
երկրի գի Տէր խօսեցաւ, առիւծ կոչեցէ եւ
ն՝վ ոչ իցէ որ ոչ սարսեցիք...:

Թղ. 25ր 2. — Ստեփաննոսի Սիւնեաց
եպիսկոպոսի եւ Ուղղափառ վարդապետի
Հակաճառութիւն ընդդէմ այնոցիկ որք գմի
եւ գանձաւանդի բնութիւն Որդւոյն Այ.
Ժպրեհիմ յամբողջաբար քակել եւ երկու հա-
տանել, եւ դնել առանձին կամք եւ կիրք
գործ: Առաջին ձեռնարկս սակաւ ինչ մա-
խադրութիւն բանիւ. — Ած. այլին եւ երկնա-
ւոր շնորհ, որ ի վեր քան զարժանն եղաք
ընդունակ եւայլն, տպեցելոյ սկիզբն որ է
կրթորդ թղթահամարոյ:

Գլուխ երկրորդ:

Հիմաստութիւն խօսիմք ընդ կատար-
եալս եւայլն: Ինչ համարոյ:

Ընդդէմ այնոցիկ որ երկու ասեմ բնու-
թիւն. — Արդ տեսցուք եւ որ Բ բնութիւնս
այլաներս ի միում դիմի շարադրեն...:

Թղ. 30ր 1. — Ընդդէմ այնոցիկ որք
զմարմինն Բսի. սպակամացու ասեմ. —
Արդ եթէ դժար. մարմինն սպականացու
կարծէք, դիմորդ ասէ Բս. թէ՛ ես եւ հացն
կենաց յերկնից իջեալ...:

Թղ. 33ա 2. — Կոստանդնայ գոր գրե-
եաց յաստուածապահ դռնակն Հռոմկայէ
առ քաղաքաւորն Հեքում ի մայրաքաղաքն
Սիւս: Պատասխանի քաղաքն որ ի պատկն բե-
րաւ առ քաղաքաւորն Հեքում ի ձեռն ծաղ լի-
կաթիւն, որ կոչէր Տիմանց տիկաթ: Ի քվին
Հայոց ՈՂԵ [= 1246] գրեցաւ ի ձեռն ար-
դիւնական վարդապետին վարդաւանդ յար-
մարեալ. —

Թաղաւորի ամ. Հայոց Հեթմոյ,
ի Տէր խնդալ: Յառաքեալ դրոցդ քո ըզ-
քոյին Հրամանն գոր Հրամայեալ էիք քաղ-
ցըր եւ կակուղ առնել պատասխանի թըղ-
թին պապին եւ նըրաստես առն Գիմանիդ որ
առաքեցաւ. ի պապէն գտանել զմեզ, յետ Բ
եւ Մ Ի Հ ամի գտանելոյ մեր ի Տեառնէ...:
Հմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 503:

Թղ. 36ր 1. — Խրատք առ ուղղափառ
հաւատացեալս Հայոց ազգի, եւ պատառ-

խանի առ արիացեալսն չարեօք եւ առ ան-
բարիշտոն կամօք. որում խելագարու-
յեամք յանձնգին. պէտպէս եւ սզգի ազգի
դիմօք քարազնի ի Սբ. խորհուրդ Մկրտու-
քեան. — Ա. — Առաջին այտում ասեն թէ,
յորժամ մկրտեն զոք, չէ պարտ հաղորդել
կամ մեռնել, եւ ասեն թէ քահանայն յոր-
ժամ զողջայն մկրտէ պարտ է որ ասէ եւ
մկրտեմ: ... — Թ. — Թէ էր ասի գլուխ ա-
ռաքեցն Պետրոս:

Թղ. 51ա 1. — Զօրութիւն ուսմանոր,
— Նախ դտարերացս դրութիւն եւ զկարդ
ցուցանէ, եւ ապա զի ի շարժմանէ...:

Թղ. 51բ 2. — Սբ. եւ իմաստուն վար-
դապետին Յովանիսի եզմկացո, արարեալ
այլաչափ տալս, ի խնդրալ քարեպաշտ իշ-
խանին Ապոցի, ըստ մախագիծ տաղիս
տեմք՝ Ապոցի օգնեալ Հոգիտ Սբ. Ած. —
Յամենահրաշ զործ արարչին որ զոյացան,
մեծ եւ անշղ ըսքանչիւք ներգործեցան...:
— Յ ա ի ե ա ի ի ի ա ի Բ ա մ Յ ա զ ա գ
Ե ի կ մ ի ի ի հ մ դ բ ո ի շ խ ա մ ի
Հ ա յ յ գ Ա պ յ յ գ Ա մ ու մ:

Թղ. 53ա 2. — Ըստ ունեւան մորին
դարձեալ յաղագս երկնի. — Այն որ առաջ
քեզ ճառեցան բանք նախնական...:

Թղ. 64բ 2. — Ուսմանոր ի կարպետ
վարդապետէ ասացեալ Աշխարհացոյց, եւ
այս առաջին բաժինն Քամայ է:

Թղ. 67բ 2-68ա 1, բնագրին գրով.
Ասար Սեքստիւսացի դիպեցայ բանիս պատ-
ուական,
դրեցի ի քարտի իմում թէ լինի ինձ առու-
յիշման,
կարողացողօք լսողք սորայ դուք օրհնեալք
յաշոյն հայրական,
Ած. ողորմի հայցեմ մեզ համար ասէք միա-
բան:

Թղ. 68ա 1. — [Ուսմանոր Զըրկանն].
— Ի յարի երբ ծնիս մարդոյն...:

Թղ. 69բ-90բ, գումագմն հաստաւանդի,
— Երազահանական, աշխարհադրական,
բժշկական, աղթարական, վարդապետա-
կան, բառարանական, մեկնողական, եւյն
— առանց քուսեալմարի եւ առանց բաժան-
ման:

Թղ. 91ա 1. — Նախադրութիւն Միմն-
դոց. — Զօրութ եւ զառաւանձայն գիրս

Մենդոցն զրեաց նախամարդարէն Մոյ-
սէս...:

Թշ. 92ա 1.— Նախադրութիւն (Ծնըն-
դաց) Ելից.— Գիրք Ելիցն նախապատիւ գոյ
ասի ու չբէպան քան դամ. զիրս...:

Թշ. 92բ 2.— Նախադրութիւն Ղեւ-
տական.— Ղեւտական զիրքս միայնչապէս
զկնի Ելիցն կարգիցաւ...:

Թշ. 93ա 1.— Նախադրութիւն Թուոց.
Որպէս որ նախ քան զ[Թիւս] նախակարգ-
եալ մատենաբա յիրէն առին զանուանս...:

Թշ. 93բ 1.— Նախադրութիւն Երկ-
բարդ Օրինացն.— Այս է պատճառ գրո-
ցս...:

Թշ. 94ա 1.— Նախադրութիւն Գրոցն
Գեսու Որդւոյ Նաւեայ.— Գեսու որդի Նա-
ւայ ի ցեղէն Եփրեմի...:

Թշ. 94բ 2-97ա 1, զամագամ հատ-
ուածմեր:

Թշ. 97ա 2-98, դատարկ, պոսիղա-
մակ:

460

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒՆ . 2

Յ . Ո Ս Կ Ե Ր Ե Ա Ն

(ժԳ. Գար)

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մաւու 23×17×6: Էջ 462: Պրակ-
տիւնք: Հանդամանք անբաւարար. ցեցերէ
եւ խոնաւութենէ վնասուած. Թերի Թէ ըս-
կիրէն եւ Թէ վերջէն: Թուղթ հին, բամ-
պակեայ, զեղնորակ: Գրիչ եւ Ստացող՝
Յովհաննէս, մայրը Մինա: Գրութիւն խո-
րադիրները եւ յաճախ սկզբնաւորները եւ
նախատուները կարծիք, մտաշխարհ Ժան-
դադոյն մեկանով, միասին, 21 տող: Բո-
յորդեր վարժ: Կաշեկադմ տախտակեայ:
Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը եւ վերջը
չորսական Թերթ, երկաթադիր Աւետարանի
մասն:

ԲՈՎԱԿՆԵՐՈՒԹԻՒՆ .—

Էջ 3.— ... Այլ ո՛չ գիտես՝ ուստի՞
դայ, կամ յո՞ երթայ. տո՛յնպէս եւ ամենայն
ծնեայն ի Հոգւոյն: Աստ է ամենայն կա-
տարումն բանին...:

Էջ 14.— Ի՛նչ.— Իսկ արդ. եթէ զերկ-
բարդս տասցի ձեզ եւ ո՛չ հաւատայք...:

Էջ 305.— Խէ.— Սբ. Հայրն մերոյ
Յոնանմու Ոսկեքիւղամի Գիրք Երկբարդ
Մեկնութիւն Սբ. Աւետարանի Յոնանմու.
— Ասէ ցնոսա Յս. ամէն ամէն ասեմ ձեզ,
Էթէ ոչ կերթի՞րք զմարմին Որդւոյ մարդոյ,
եւ արբը՞ք զարեւն նորա, ոչ ունի՞ք կեանս

յանձինս: Յորմամ յաղապս Հոգւեւորացն
խաւսիմք, մի՛ վնիցի ինչ յանձինս ձեր կեն-
ցաղական եւ երկրաւոր...:

Էջ 453.— Անեմ դարձեալ ցկայրն. դու
զի՞ ասես վասն մորա, զի երոց զայս քո:
Եւ նա ասէ, Թէ մարգարէ է...:

Էջ 462.— ... Զի՞նչ ապա նա, յաղ-
թեալց նոցա, եւ աղարտեալց դոստա. եւ ո՛չ
այնուհետեւ ահնդա՛հ խաւսէր...:

Մամբ յիշատակագրութիւնմ Գրչի կը
դտնուին իւրաքանչիւր գլուխի վերջը.
կ'առնենք կարեւորներն ու յատկանշական-
ները:

1.— Էջ 14.—

Սպանաւղք չարին մեծ դաղանի,
Եկեալք զկնի մեր յաշխարհի,
Նետիւք սպանէք յորմէ խոցի,
Նեղեալ վերիս մարմնով յոգի:
Աղաթիւք ձեր մասն տացի,
Համայնց Հոգւոց նախ յընդ զկնի,
Որով եւ ձեզ պարգեւեցի,
Յարդեալ եւ յաւրն աներեկի:

Մամօք.— Այս եւ յաշխարհ ոտանաւոր-
ներու տողասկիզբի տառերը կը ձեւացնեն
գրչին անուր՝ Յոհաննէս, վարէն վեր
կարդալով:

2.— Էջ 20.—

Մնոտի փառացս արհամարհաւղջ,
Երկնից բարեացն ժառանգաւղջ,
Նոր սուրբ խաչից այս ճաշակաւղջ,
Նորոյ գինեաւս այս զմայլաւղջ:
Արտասուաւք ինձ առճնդակաւղջ,
Հոգոյս ձեր լիք եւ վերբերաւղջ,
Որով եւ դուք մեր հետեւաւղջ:
Յնրկինս գրեմիք զնոյն վայելաւղջ:
3.— Էջ 40.— Պարուս պատուական
ուշմագունիցդ պաղատիմ յիշել զՅոհանէս
գրեմ մերմիջն ի Բս. 80.:

4.— Էջ 62.— Աստուածաբնիցդ եղ-
բարց, վայելողացդ զսա եւ աւստողաց,
պաղատիմ մեղաւորս Յոհանէս գրեմ, թո-
ղութիւն մեղաց ի Բէ. խնդրեցէք ինձ եւ
մաւրն իմ Միխայիլ, եւ Տէր ձեզ տայ:

5.— Էջ 78.— Սրատեսիցդ եւ կորո-
վարբացդ, զաչացու կոյրս գլուխ Յոհանէս
գրեմ, պաղատիմ յիշել ի բարին Բս.:

6.— Էջ 92.— Զեղկկի եւ զդատա-
պարտս ողի գՅոհանէս ստացող սորա եւ
գրաւդ, յիշեցէք ի բարին Բս. վայելաւղջ:

7.— Էջ 108.— Զանբերս ի բարիս, եւ
զպաղեղս ի չարիս, զմեղաւոր Հոգս ձեր
Յոհանէս ստացաւդ եւ գրաւդ, յիշեմիք ի
Բս. Թողութեամբ սխալմանց, եւ Ած. ձեզ
տացէ:

8.— Էջ 122.— Ժիր մշակացդ եւ
տեառնասպաս երկայնամտիցդ՝ կարճամիտ
եւ քնեայ, ծոյլ եւ մեղաւոր ծառայակիցս
Յոհանէս գրեմ, պաղատիմ մի՛ յրկեց զիս
ի բարի յիշմանէն որ ի Բս., զի յոյժ վտան-
կիմ ի նուաղել աչացս լուսոյ, եւ Տէր ձեզ
տայ:

9.— Էջ 217.—

Սրբեցկիցդ ի խղճէ մտաց,
Եւ մաքրիցդ յազոնողութեանց,
Նեղեալս յերկուց այս ներհակաց,
Նուաստս հող ձեր սուրբ ոտաց.
Ապրուստ չնորհաւք ձերմիջ գտայց,
Հարցդ եւ եղբարց մեր շնորհեաց,
Որոց յիշմամբ յարդիս շանգեայց,
Յամաւթոյն մեծ ազատեցայց,
Ի դուխն ուրբ բնաւիւրդ յանկեայց,
Աւրհնել գտուաւն այլք չնորհաց:
10.— Էջ 304-5.— Կատարեցաւ ա-

ռաջին գիրք Յովհաննու Սրբոյ, Կոստան-
գինուպաղսի Հայրապետի: Արդ որք ըն-
թեռնոյք կամ գաղափար դնելով փարթա-
մանայք ի ճոխ եւ յանկապուտ մեծութեան-
ցըս, յաստուածային գերունակ իմաստիցս,
յիշեմիք ի Բս. զաշխատաւղջ սբ. կտակիս.
Նախ զՍրբազանն Կերակոս Վարդապետ,
որ բազում աշխատութեամբ եւ ըզմափա-
փաք տենչմամբ՝ յասորոց գրոյ եւ լեզուէ,
եւ ի յունականէն, ընթողական արհեստիւ
թարգմանեալ ի Հայ բարբառ եւ գիր: Ընդ
նմին եւ զաստուածաբնալ եւ զեղեցկանուն
Հարսն իմ ըստ հոգոյ, զՏէր Կոստանդին
կաթողիկոս, եւ զԳիրգորէս Վարդապետք
իմ եւ Ստեփանոս, եւ զաղբերս իմաստից
Դաւիթ, եւ զայլ աշխատողսն յիս եւ կըր-
թաւղջ, եւ զուսումնակից եղբարսն, եւ
զըստ մարմնոյ սպասաւորսն եւ երախտա-
ւորսն, զի բնւր բարին Համայնքէ Հանդըս-
տիւս Կոստան ի Բէ. Այ. ամէն: Յիշել աղա-
չեմ կրկին թախանձմամբ եւ զանարժանս,
զբճաւորս, զխարեալս ի խղճէ, զբեւր
չարս, եւ զպարտուորսն Յոհանէս Կրտսէ
եւ ստացաւդ սորա եւ արտասուաթոր կըս-
կըմամբ ողորմէ լացէք զեղկկիս, եւ թո-
ղութիւն յԱյ. խնդրեցէք անդրական եւ
կամաւք մեղուցելոյս, եւ Ած. ընաւից՝ ձեր
միջնորդելովն՝ որպէս Հաւատամ փրկիմ ի
տանջանացն զոր ակն ունիմ, եւ Տէր ձեզ
չնորհէ: Հմմտ. Հայկ. Թրդմ. Նախնեաց,
էջ 618:

Մամոք.— Էջ 304, լուսամագի վրայ,
շրջամակի մէջ, ձառագիր, սեւ քաւմաքով.
«Մեկնիչ եւ Թարգմանիչք այսմ գլխոյ սո-
քա են»:

11.— Էջ 374-5,

Յահեղ աւուրն աներեկի,

Ուր ազգք մարդկան անդ գումարի...
— Տես, նոյն, էջ 618-4:

12.— Էջ 453.— Արատատէր եւ բրձ-
կան ծառայակից Կողս Յոհանէս վեհիցդ
աստուածամերձից պաղատիմ, ի բարի յիշ-
մանց ձեր մի՛ տարազրէք զեղկկիս, այլ
զթով յանգութիւն մարդասիրտապէս զթալ, եւ
բեւր. պարտուց իմ Թողութիւն ողորմու-
թեան խնդրել, որ եւ ձեզ տացի ի Բէ.:

Նյույորկի Գրքերի Կոմիտեի...—

Սաւալ 23×17×7: Էջեր 954: Հանգա-
մանք անրաւարար. կան կտրուած թերթեր
և. զծածուած էջեր: Թուղթ վատորակ: Գը-
լութիւն խորագրերը կարմիր, մնացեալը
սև, յոռի մեկնամբ, միասին, 36 տող:
միջին հաշուով: Նոտր չեղադիր, անկոկ:
Համառոտագրութիւնք բաւական առատ:
կաշիկազմ տախտակայ, յարմարցուած,
և, ըստ երեւոյթի, այդ իսկ պատճառաւ
թերթերուն յուսանցքները ամբողջովին
կտրուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Մամօք.— Նկատի ունենալով ձեռա-
դրիս վատորակ զրչութիւնը, աւելորդ կը
համարինք ըրվանդակութեան լիակատար
ցուցակագրումը, եւ կը բաւականանանք
յիշելով ուշադրաւ կտրոնքը միայն:

Էջ 5.— Երանելոյն Յեռանմու Ոսկե-
քերամի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսի ի
Մատրէսի Աւետարանի Մեկնութեմէ.—
Ջոր օրինակ՝ ասէ էր Յովնան ի փոքր ձկանն
յերիս տիւս եւ զերիս զիշերս...:

Էջ 29.— Երանելոյն Եպիսկոպոսի Օ-
պոսի. Կիպրացոյ աստեցեալ յաղագս Յա-
րութեան եւ վասմ մեռելոցն որք յարեան ի
ժամ հաշիւութեան, քէ ուստի էին եւ ոյք
եւ քանիք.— Աստուածային Առաքելաւ Պօ-
ղոս առ կորնթացիս զիշ ասելով...:

Էջ 75.— Երանելոյն Աբրա Եփրեմի
հորին Աստույն Անքրոզեան պատմագրաբար
ասացեալ ի գլխատումն Ս. Յովնան Մը-
կրտչին Գի: — Հրաւիրելով կոչեցաւ լե-
զու իմ յուրախարար եւ ի կենսաբ[ե]ր բա-
րիս... Անբաժանելի Ս. Երբորդութիւն
պարզեւեա զողորմութիւն եւ զթողութիւն
մեղաց ասացողացս եւ յողացող եւ փափա-
գողի ներողիկի Ճառիս եւ Գի. փառք:
սիրի թարգմանողի Ճառիս եւ Գի. փառք:

Էջ 133.— Երանելոյն Հիպոպոլտայ
Քատարացոյ Եպիսկոպոսի Յերգ Երգոց
Մեկնութեմէ.— Ի գիշերի խնդրեցի զոր

սիրեաց անձն իմ, խնդրեցի զնա եւ ոչ զը-
տի...:

Էջ 149.— Յ. Ոսկեքերամի Կոստանդ-
նուպոլսի Եպիսկոպոսապետի Յամբակու-
մայ Մարգարէի Մեկնութեմէ.— Տէր զուր-
բո լուայ եւ երկեայ...:

Էջ 161.— Ս. Գրիգորի Սարկաւագի
Եւ. ացոյ՝ Գովեստ ի Սբ. Խաչն Գի. Այ. մե-
ղայ.— Աւրհնացուք եղբարք զհրաշագործ
տնօրէնութիւն միածնի եւ անճառ, որ ի
սկզբանէ առ Ած. ...: — Հմմտ. Ա. Հա-
տոր, էջ 449, Միե:

Էջ 276.— Նորին Եփրեմի Կցուրդ Օրե-
նութեան.— Եւ արդ իբրեւ եկեք Տէր մեր
եւ արբ՝ որ յաւելուին զի՝ արար զայն. զի
ահա զուարթուեն հողեղէնքն որ սպասա-
ւորէին, չեն կարօտ կերակրոց...:

Էջ 291.— Ս. Ստեփան Հայոց Կաթա-
ղիկոսի քէ որպէս հաստեցաւ Կարգ Եկե-
ղեցոյ եւ որոշումն վառուց.— Հաւատք ե-
կեղեցական զարթուեցանք զմիայն երկու-
ղածաց Գի. ի գլխութիւն ճշմարտութեան
պատուիրանացն Այ. ...:

Էջ 336.— Սբ. Խաչին: Չորրորդ Ա-
ւուրն, Երանելոյն Զեմաքայ Եպիսկոպոսի
ի Քառասներորդ Չորրորդ Սաղմոսէն.—
Արդ եկ լուր դու եւ երգ մի ի հոգեւոր եր-
դոց... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 456, ՅԻԶ:

Էջ 445.— Թէ գիշեր կայ զայս էջ
կարդա: Վկայութիւն Ս. Գեորգա Ակաեցոյ
եւ Ս. Խոսրովայ որ ի Գաբշեղեան տանիւն,
որք մեռատակեցան յաշխարհիս Հայոց, ի
ձեռաց անօրէն իշխանին իսմայելացոց, ո-
րում Բովիսայն կոչէին.— Ի ժամանակին
յայնմիկ մինչ զեռ քոնացեալ էր ի իշխանն
Իսմայելացոց ի փրայ աշխարհիս Հա-
յոց... — Հմմտ. Նոյն, անդ, ԳԿԸ:

Էջ 825.— Պատմութիւն վարուց եւ
զգեսութեան եւ սքանչելագործութեանց Սբ.
Ի փառաւորեալ Հայրապետին Բարսեղի
Արքեպիսկոպոսապետին կեանքաւ կոտա-
ղովկացոյ, ի յաւանդարի. ա: — Սիրելիք
եւ բարեկամք, ոչ է անհաւատալի ճառ բա-
նիցս միամիտ որդւոց, որք հայրենատուր

վարուցն հետեւին...

էջ 831.— վասն օտաւակման Յալիա-
նոսի:

էջ 838.— վասն երիտասարդիմ մովս-
լիայ ուրացողիմ գրի:

էջ 842.— վասն Ամատատայ Բաեա-
նայի:

էջ 932.— Ամանիայի Շիրակացոյ ա-
ռացեալ Յաղագս զգլխան արտասուաց ի
խնդրոյ Գրիգորի Միակեցի.— Ասէր ոյ

աստուածասէր եղբայր խնդրող սիրոյն Այ.,
դրանն որ աղաչեցեր յիս յաղապս զղջման
եւ արտասուաց...

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 954.— Սր. վկայիս բարեխօսու-
թեամբ Գս. Ած. ողորմեա ստացողի սր.
դրոցս եւ Սր. Յակոբա սպասաւորացն եւ
կարդացողացս եւ լսողացս եւ սր ըզմէնն
ասնն ամէն:

462

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԸ. ԺԹ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 22 x 17 x 2: էջ 4 Կամանգամայն
374: Հանդամանք բաւարար: Թուղթք աշ-
րպան, վասնզի այս Հատորը բաղկացած է
զանազան տետրակներէ, իրարու միացուած
թղթիայ կողողով մը:

Ա.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ.— 1

էջ 1-16, հասարակ քուղք, մոտրա-
գիր:

էջ 1.— Դոյզն ինչ նշանադրութիւն
առ զանազան կարծեաց վարդապետաց ար-
տահանեալ ի դրոց սրբոյն Յօհաննու Լօ-
րէնցիոսի: Թարգմանութեամբ յիտալականէ
ի հայո ռուրումն յետնադոյն բանասիրի: Պը-
րակ Առաջին: Յաղագս ստեղծման հրեշտա-
կաց եւ անկման նոցին ոմանց:

էջ 14-16, դատարկ:

Բ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 1

էջ 17-94, քուղք կապտաքակ, մոտր
շեղագիր:

էջ 17.— Հաքցումն եւ պատասխանի ի
վերայ պատմական իրաց, մամուլամոյ ի վե-
րայ Հայոց ազգին քաղց:

Հ8.— Հայոց ազգին նախահայրը ո՞յ
է...

էջ 93.— Հ8.— Էն վերջը ի՞նչ ունիս
զրուցելու:

Պիս.— Կարճ խօսք ու վերջաբան նու-
թիւն աս ըլլայ հրամանոցդ, զերէ հաստա-
տեցաւ մէկ եղբայրութիւն մը, որ կ'ըսվի
Հուսաւորչեան. ասոր վախճանը Էղաւ Հառ-
տատել զպրատուն մը, որ աղջիկն տղաքը
հայպահասը յըլլան, ուստի հիմայ Ըստան-
պօլու մէջ հաղար ութը հարուր իրեք [1803]
թուականին Գսի. աս դպրոցը կայ:

էջ 94, դատարկ:

Գ.— ԳԱԽԱԶԱՆԱԳԻՐ.— 1

Մաղափա Դպիր ձեւանիրճի (1713)

էջ 95-164, նոտրադիր:

էջ 95.— Գաւազանգիրք Կաքաւղիկե-
սացն Հայոց, եւ Պապացն Հռոմայեցոց, եւ
Պատրիարքացն Եգիպտոսի. Հայոց, և Պատրիար.
քացն Կոստանդնուպօլսոյ Հայոցս: Արտա-
հանեալ ի Հնոց Պատմագրեանցն Հայոց,
Հաւաքեալ եւ շարադրեալ ի Մաղափայ
Դպրէ Կոստանդնուպօլսեցոյ ձեւանիրճոյ.
Ի փոսո ամենամեծին Աստուծոյ: Յամի
Տեառն 1713, եւ Հայոց ՌձԿԻ:— Տես Հառ-
դէս Ամսօրեայ, 1963, էջ 331:

էջ 96.— Այս աշակերտք Գի. զնա-
ցին ի քարոզութիւն ի կողմն Ասիայի աշ-
խարհն Հայաստան...

էջ 97.— Կարգ եւ Ամուսնի կարողի-
կոսացն մերոց, սկսեալ ի Սրբոց Առաքելոցն
Թադէոսէ Ի Թարգմադիմէոսէ, եւ ի Սրբոյն
Գրիգորէ Լուսաւորչէն մերմէ:

Զկնի համարանայոյ Տն. մերոյ և փրկին Յի. Գի. և ընդունելոյ Առաքելոցն զՀայդին Սր. . . . :

Էջ 121.— Տէր Աղեքսանդր երկրորդն Կոստանդինոյ պոյսեցի նստի յամի Տն. ՌՁԴ. և Հայոց ՌՄԴ, մարտի Զ և վախճանի յամի Տն. ՌՁԾ և Հայոց ՌՄԴ. . . . :

Էջ 122.— Տէր Յակոբ չորրորդ Շամախեցի նստի յամի Տն. ՌՁԶ և Հայոց ՌՄԴ նոյեմբերի ԻԴ, և Առանի ՌՄԺ Բիսի, մեծի Հինգշաբթի յաւուր :

Մամօք.— Սոյն էջին մնացեալ մասը և յաջորդ Թերթը դատարկ :

Էջ 123.— Կաթողիկոս Սրբոյ Տանն Կիլիկեցոց :

Յետ Գրիգորի Մուսապէկենց բաժանեցաւ կաթողիկոսութիւնն երկու. քանզի Էդին յամի Տն. Ռնն և Հայոց ՊԼ յէջմանի գիւրակոս Վերապեցին և ի Սիս մնայ ալ Գրիգորս Մուսապէկենց :

Տէր Յովսէփ :

Տէր Կարապետ :

Տէր Ստեփաննոս :

Տէր Յոհան Թուկուրեանցի :

Տէր Յոհաննէս :

Տէր Սիմէոն . . .

Տէր Աղաբեայ Կառկանցի, մականուամբ Ղաթրամիզ կոչէին, վասն կարճ և հաստ լինելոյ. առիւ ուրացեալ և փախաւ ի Հոս և անդ վախճանի :

Տէր Գրիգոր Պիժակ : . . .

Տէր Եփրեմ Տէր Մանուէլեան, որ և վախճանի դռնոցայ ցաւով, ՌՄԶԲ [= 1833], յաւուր դիւտի նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի :

Տէր Միքէալ Ղուկասեան :

Էջ 125-6, դատարկ :

Էջ 127.— Պապ, և աթոռաժառանգք Սրբոյն Պետրոսի Առաքելոյն, Դար Առաջին :

Պետրոս Առաքեալ Գալիլեացի, Զկնի Համարձման Տն. մերոյ՝ ի նոյն ամի կալաւ զաթոռ քահանայապետական ի քաղաքն Եմ. զամս Դ. ի տեղի վարդապետին և Տն. Բի. . . . :

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ, տարբեր զբնով կը կարգացուի. «Մուտ է և անօրէնութիւն ընդդէմ Աւետարանին» :

Էջ 148.— Կղեմէս երեքտասներորդ տղաւ վննետիկցի եպս. Պատուայ մայրաքաղաքին մակ անուամբ Քարլօ Ռէժօնիքօ : Ի վախճանի Պննետիքոսի չորեքտասներորդի առ ի կարդի(լ)նալաց ընտրեցաւ ծայրաքահանայապետ. նստի յամի Տն. 1758 :

Էջ 149-151, դատարկ :

Էջ 152.— Դղքիանոս . . .

Էջ 154.— Ա.— Յակոբ Տն. եղբայր . . . :

Մամօք.— Վարի լուսանցքին. «Տես ի միւս երեսն ըստ այսմ կարգին» :

Էջ 155.— Սպիսկապաք Երուսաղէմի Հայոց : Ի ժամանակս յետին քաղաւորութեանցն Հայոց Կիլիկեցոց :

Սարգիս Եպիսկոպոս, ԶԿ Թիին Հայոց, 1311 :

Ած.առուր Եպիսկոպոս, 1313 :

Դաւիթ Եպիս. ԶԶ որում չիբիմն կայ առ դռն Սրբոյն Յակոբայ. 1321 : . . .

Պօղոս Եպիս. ՊԿԵ [= 1416], որ յետոյ Կաթողիկոս եղև յետ Գրիգորի Ռանձողատին աքսորելոյ : Այս Պօղոս չինեաց զխանութկն Ած.ածնի Գերեզմանին, որ լըցեալ էր Հնդկով անձրեւաց, և էմբ էառ ու դմեկ մեկ փարան տան շինեաց : . . .

Դաւուստ Վարդապետ, ՌժԼԸ [= 1689], մականամբ Կայծակ :

Մինաս Վրդպ. Յամթեցի, ՌժՆԸ [= 1699] : Եմղ. վախճանի ի Թիին ՌժՄԴ [= 1704], նոյն. ԻԴ, Սա եկեալ յէմթիածնէ զՏրապիզոնաւ ի Պօլիս, զնաց ընտրութեամբ աղղին յետեւեղէ, և անդ իրլայեցաւ պատրիարդական իշխանութեամբ, ՌժՆԸ, յերկուսն յունվարի, (ըստ իւր Օրագրութեան) : . . .

Եսայի Կեսարացի ի Թալաս գեղջէ, 1864 :

Էջ 158, դատարկ :

Էջ 159, — Պատրիարքունի Կոստանդնուպօլսոյ Հայոց :

Յովակիմ Եպիսկոպոս, , ԶԺ [= 1461], ի Պոստայու ժողովրդօք բերէ Սուրբան Մհեհմէտ

Սարգիս աշխարհական. «ա ի բանակն Օսմանցոց Հաջադործ լինելով աւուր ըզպատրիարքութիւնն և զայ ի Ստամպօլ և

յետոյ լինի երէջ եւ ի դուռն դասին կանգնեալ ստի ժողովրդեան. ես ձեզ տի մեղաց սրբմ. ՌճԻՐ [== 1679]: ...

Յակոբ Վարդապետ Զմառեցի դարձեալ ՌՄԱ [== 1752], մայիսի Ժէ Թողեալ զպատրիարքութիւնն Եմի. ի վերայ Թորոսի եւ ինքն եկն ի Կոստանդնուպոլիս:

Էջ 163-4, դատարկ:

Դ. — ՅԱՂԱԳՄ ԴԱԽԻԹ-ԴԱՆԻԷԼ ԵԱՆ

ՇՓՈՔՈՒԹ ԵԱՆՅ. — 1

Էջ 165-184, նոսր շեղագիր:

Էջ 165. — Յազազս գործոց ինչ եւ շփառութեանց՝ որք եղեն եւ գործեցան զկնի մահաւան Զաքարիայ մեծի Պատրիարքին, եւ Լուկասու Սրբազան Կաթողիկոսին. — Վշտալին եղեն ոնցք՝ որք անցին ընդ ազգս մեր զինն մահուան վերջորեալ երանելիացն...:

Էջ 175. — Թուղք Տէր Գալուստ մուրալիայի եղեւ Երեւան, առ Դաւիթ Կաթողիկոսն յետքէն. — Ինքնապատուիք եւ բարձրամեծ՝ խորթաբայրն եւ քոջապատու անապատի հարսին Քսի. մօրն հաւատոյ մերոյ Սրբոյ Աթոռոյն լուսակերտի, Դաւիթ Բորչալուցեայ զեկուցումն լիցի...:

Էջ 178. — Յետ այստիկ քէ ինչ գործեցան գրին: — Ի Թուականութեան մերում ՌՄԾԶ [== 1807], լազաւ ստոեբարդմ Օսմանցու ընտ Մօսկովս...:

Էջ 182. — Զկնի այսոցիկ պատահեալն տէրութեամբ գրեմք. — Արք՝ յետ եղելոցս այսորիկ...:

Էջ 184, դատարկ:

Ե. — ՎԱՍՆ ՓԱՆՁՈՂԱՅ Ի ՓԱՆՏԱԽՏԷ. — 1

Պօղոս Քանանայ (1812)

Էջ 185-212, նոսր շեղագիր:

Էջ 185. — Դարձեալ, ի մեծ եւ ի բազմաուս քաղաքս Կոստանդնուպոլիս ժամտախտ մեծ եղեւ ի ՌՄԿԱ [== 1812], յապրելէն մինչ ի զեկտեմբերի վերջն խիստ սաստիկ. որոյ վասն ի սկսանիլն սորա՝ բազմաք ի մերային իշխանաւորաց եւ հայտաց, փախուցեալ ի լերինս եւ ի զիւղորկս անցեալ ընկակեցան մինչ ի զեկտեմբեր, Երազայս որոյ ոմն յիմաստնոց, այսինքն՝

եղբոր որդի կոչեցեալ Տէր Պօղոս մեծիմաստ քահանայն՝ դրեալ է սակաւ ինչ բան վասն փախչողացն ի ժամտախտն, եւ մեք կամեցաք զնոյնն օրինակել, որոյ վասն եւ այսքանիկս եւս զրեցաւ. եւ ահա զբան նորին զրեմ, որ է յետագայս:

Վասն փախչողացն ժամտախտէ՝ ուր է ընդդէմ Ամեմագորին Այ.:

Էջ 193. — Գուշակութիւնք վասն մեծի Պօլսոյս առմամբ ի ձեռաց Կեդարեանցն. — Ի յինն հարեւր երկու Թուականիս մերոյ հայկադեան, [== 1453], եղեւ առումն Կոստանդնուպոլսոյ ի ձեռացն յունաց ի Կեդարեան ցեղէն...:

Էջ 200. — Անա ռուսմաւոր քան Առաքել Վարդապետին. — Քանզի ձուսեկ աղջեքն շարժին, կամօք անմահ Թաղաւորին...:

Էջ 203. — Պատմութիւն պարալուսագոյն՝ յօրացոյն եւ հաստատարուստ, այսինքն՝ խիստ շիշման եւ տգիտման Երազայի Սիկիլիայոյ. — Ճրաստայոյ զօրպաներուն զվշտաւոր Պոնտփարթն՝ ինչ ժամանակ Սիկիլիայ քաղաքն առաւ նէ...:

Էջ 207. — Ողբերգութիւն եւ երգ առաքական առ Սուլթան Սելիմն երբորդ, յազազս քշուստութեան ժամանակս. ի յԱրքիանուպոլսեցի, այսինքն, յետիւնեցի մահմետականէ յամեմեմէ. — Աման էյ Սուլթան Սելիմ նէ էյլէտին սանայ...:

Ծանօթ. — Զեռազրին մէջ՝ վերջին բառին ու զրին տեղ կայ մի միացեալ տառաձեւը:

Էջ 211. — Յայլմէ այս ինչ՝ իբրեւ գուշակութիւն վասն Կոստանդնուպոլսոյ. — Այլ ոմն աստեղդարաշի քաղաւ ուռուս յամի Տն. 1800ին արար գուշակութիւն ի վերայ երկուսասան բանի...:

Էջ 212. — Դարձեալ՝ այլ եւս գուշակութիւն յայլմէ վասն բարձրամ քաղաւորութեան օսմանցոց. — Եւ զայս լուար, զի որպէս ասորեաց Թաղաւորութիւնն յուծաւ ի բարիլունացոց...:

Էջ 213. — Վտմն կատարածի քաղաքին Կոստանդնուպոլսի. — Ի մերձեանալ կատարածի ժամանակացն...:

Ծանօթ. — Էջ 213-4, յաւելումով կան տարբեր Թերթ մըն է, հին շեղագիրով:

Ձ.— ՎԱՍՆ, ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ, ՄԱՐԴՈՒՅՆ,

էջ 215-6, դատարկ:

էջ 217.— Վասն կազմութեան Մար-
դայն, Մեծին Գրիգորի Նիսացոյն համա-
ռօտեալ քաղցատաքար:

Ի չարից զոյապեալ ասի մարդն, զի
չարք պատճառք են եղևութեան ամ. դո-
յիցս, հուր եւ օդ, Զուր եւ հող...:

էջ 226.— Ասացեալ եմ իմաստունքն և
բժշկապետքն.— Եթէ Ձ իրք մահարեալք են,
եւ թէ այնք մեռանք մարդն մահապարտ
է...:

էջ 228.— Խրատ եւ Ոչան գրմութիւնն
սոտող պահելոյ. սոսցեալ մեծին Գաղիա-
նոսի եւ Բագրատայ.— Տեսաք դատողու-
թիւնն օգտակար ըստ մարմնոյ...:

էջ 238.— Աչաց համար: Անէի չօրուր
սրբելոյ:

էջ 240.— Վասն երակի ցամաշելոյ.—
Գեղեցնես առէ թէ դիտացիր որ երակն չե-
րկանին ժաժիլն է...:

էջ 250.— Նշան ձեռնալուսային. Որոյ
բնութիւնն ի կապ լինի...:

էջ 252.— Վասն նշանաց հիւանդին:
Առ Վայելանս, թէ պարտ է բժշկին...:

էջ 254.— Վասն հիւանդին քրտնելոյն:
Մակոթ.— Այս հատուածը **Թերի** է,
չարանակութիւնը կը պակսի: Եւ շուրջ
թերթը դատարկ:

Է.— ՀԱՄԱՌՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— 1

էջ 257-328, մտոր շեղագիր:

էջ 257.— Համառօտ Պատմութիւն
Ժամանակիս՝ որ եղի յՆՍՏԱՄԵՂՈՅ:

Յամի ՏՆ. 1807, Փետրվարի 8, (ըստ
հնոյն), Կրք որ եկան անդղիացւոց նաւա-
հանդէսը տանը մէկ հատ ատաներուն առ-
ջեւը կեցան նէ, տեղացը Թիղաց քաղաքը,
արքայէն մինչեւ աղբատը...:

էջ 261.— Մայիսի 13.— Աս ըսած ա-
յտս Մաճառ Նալէսին կը նստէր...:

էջ 279.— Մայիսի 16.— Տարին խզ-
դեցին զպօստանճի պաշին փոռնը մէջ...:

էջ 283-288, դատարկ:

էջ 289.— Երբ որ տեսաւ Ահմէտ պէյր
նէ պաշայեց կանչել. աման քրոյմայրն պա-
նա...:

էջ 294.— Մայիսի 18.— Շարաթ առ-
տվանց, Սո քեաթիպի էֆէնտին, որ ի Պօղ
տղան քէմէրին էր՝ իր չրբախին տանը
վրայ ելաւ...:

էջ 297.— Մայիսի 20.— Երգուշարթի
օրը կանուրն առտրվանց շարթլանժի է-
ղան խալէի կամախները...:

էջ 298.— Մայիսի 27.— Վալիսէ
քեաշեալին որ կըսվէր իւսուֆ Աղա Կիրէթ-
ցի քեապէ վացած էր տէ կուղար կոր...:

էջ 300.— Յուլիս 18.— Յետ աս րա-
ները ըլլալուն՝ արքան Թարարխանն ե-
կաւ տեսնալ ու ժուռ դալու համար: Տիւղ
Օղլուն Յօհաննէս Ձէլէպիին օտան մոտ
նստաւ, որ առաջուց փառասոր օսնտալիէ
դրեր էին արքային համար. ու հոն էլ յէր-
կէն էլէլ մնաց: Մասէլնճի աղաներն ալ
արքային ոտքը պաղցնէլ տըլին սաթ վար-
պետի, ու ինչ հէտիէ պատրաստուած էր
նէ վարպետը զան ալ ցոյց տալ տուէն ար-
քայի՝ որ շատ խոշն եկաւ ուրախացաւ:
Նոքը վարի քերթաններն ալ ժուռ պաշն
ի քէն Ձէլէպիին իրեք տղոցն ալ ճամ-
րուն վրայ ոտքը պաղցնէլ տուին: Ու ինչ
խըտար ժուռ եկած տեղը բան հարցուց նէ՝
ստոնք ճուղապ կու տային, եւ այս ոչ թէ
բերան ի բերան, որ չէ անէթ, այլ քովի
աղաներուն հասկըցնելով, անոնք ալ ար-
քային զրուցելով Վէ կտեւէն առփեւէն
կ'երթային վարպետն ալ, ու իւր չէլէպի
դաւիդներն ալ, Երբ որ արքան երթալու
ատենը ձի հծաւ նորանց զվարպետը կան-
չեցին, ու Սարգիս Ձէլէպիին ոտք պաղցնէլ
տուին թէքար: Արքին եղող տաճկները
շատ հապան աս մեծ արքայական սիրոյն
վրայ որ ցոյց տուաւ Տիւղ Օղլունց, ին-
չու որ ոչ տաճկները, ու ոչ օսլաները
կըցան արքային ոտքը պաղցնել լոյց ի դա-
պտաներէն:

Արքան երթալինին ձիոյն վրայէն ա-
պըսպրեց որ Տիւղ Օղլուն տըւածը ներս
բերեն, անոնք ալ առին տառին: Տիւղ Օղ-
լուն տուած հէտիէն ալ շատ զեղեցիկ չի
դտնըված լաւ բան մի էր, որ ռաստ եկաւ
ու դտնըլեցաւ, աս պատճառաւ ալ շատ
արդոյ համարվեցաւ յայս Թադաւորին:

ուստի ի պարուհւս իրեք հազար զուռուշ վարպետին ասելով. «Տիւղ Օղլու ուսնս կէօրէ չօք չէ՛յ լազըմ ըտը վէրմէք»։ Վարպետն ալ աղաններուն փէլը պալաւ, ու վասն կենաց արքային մաղթանս արար։

Էջ 304.— Սուլթան Սէլիմը նոր քաշտտը նստած ժամանակը ստ շտամաւորը իրեմ վրա շինեց, որ տաճկները կսնն նուրքու հիւմայիւն։ — Թէյալ Ալլահ նասիպ էթ-

էջ 305.— ԺԶ կարգ Թագաւորաց։

Վերը յիշեցինք Հիմակու նասոդ թուղաւորները, անոնց առջինները վերէն ի վար սմմէն Թագաւորաց կարգը ղիտնալ ցանկալի ե ընթերցողին. աս տարի ղեննը օսմանցոց Թագաւորաց կարգը...։

Էջ 314, դատարկ։

Էջ 315.— Ստեղծումը աշխարհիս, Խաղի մարդում.— Ամենակալն Ած. երբոր կամեցաւ աշխարհքս ստեղծել...։

Էջ 326-8, Սուլթաններու մասին համոռոտ տեղեկութիւններ։

Ը.— ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿԻՆ.— 2

Յ. Երզնկացի

Էջ 329, նուր շեղագիր, տարբեր տուելու քուղքի վրայ։

Սբ. Խ իմաստուն վարդապետիմ Յովաննիսի եղնկացւոյ, արարեալ այլաչափ տաղն, ի խնդրոյ բարեպաշտ իշխանիմ Աղլոցի, ըստ նախագիծ տաղիս ստիճանց։

Յոմանահրաշ գործս արարչին որ գոյացան,

Մեծ եւ ահեղ ըսքանչելիք ներգործեցան...։ —

Հմտ. Աստ, Թիւ 459։

Էջ 333.— Նորին դարձեալ Յաղագս երկմի։ — Այն որ յառաջ քեղ ճառեցան րանք նախնական...։

Էջ 370, դատարկ։

Յիշատակագրութիւն.

Էջ 371, նուր շեղագիր, տարբեր մեղանով.— Դարձ արարեալ ի նուիրակութենէ Բումէլու Գէորգ վարդապետի Անդրիանուպօլսեցւոյ...։ Ենէմ 1792 թուին, ածլ ընդ իւր գհայրն իմ ի ղիւղաքաղաքէ մերմէ Զօրլի կոչեցելոյ, ուր աշակերտեալ Պետրոս Պատրիարքի ի ծաղկաղուծիւն, հարկի ի հաւահօրէ իմմէ ի մհի. Մելոնէ ի հայրենիս։ Եւ քանդի չկամի ինքն զնալ, այլ յարտասուլի նամակ հաւապսին իմոյ խղճահարեալ վեհին տայ Հրաման չօր իմոյ մհի. Կարապետին եւ յորդորէ զնա հնազանդիլ ծնողին եւ խնայել յարտասուս։ Ուրանոր յասել զպահպանիչ ճանապարհորդելոյ տայ ուխտել սմա, փոխանակ իւր զառաջին զաւակն նուիրել Սբ. Յակոբայ։

Ապա ծնեալ մեր 1796 թուին, յետ երկոտասան ամաց առեալ ամէ զմեզ ի Պօլիս յաշակերտութիւն աշակերտի նորին Պատրիարքի, Տն. Պօղոսի բարունուլ Անդրիանուպօլսեցւոյ, փոխանորդի Սբ. Ենմի. ուրանոր վարժեալ յոտ նորին բարունուլ տայ մեղ զկարգ քահանայութեան, յետ ելանելոյ յիշխանութենէ Պատրիարքութեան Պօլսոյ, ի Սբ. Խաչ Եկեղեցին Սէլամիէյի յիւսկերտար, 1826, ի տօնի Սբ. Եկեղեցւոյ։— Նուաստ ծառայ Տն. Երեմիա Վրդպ.։

Էջ 372-4, դատարկ։

463

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂՈՒԱԾՈՑ.— 3

Տեղի

1861

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23 x 17 x 1.6: էջ 258: Հանդամանք լաւ, Թուղթ՝ Գրիչ՝ Սերոբէ Պետրոսեան: Գրութիւն՝ սեւորակ մելանով, միասին. 25 տող: Նոտր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Կաշեկապմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Քաղաւած Առաջին Հատորայ, որ է Ներածութիւն Աստուածաբանութեան.

— Հմմտ. աստ, Թի. 386:

էջ 99.— Քաղաւած Երկրորդ Հատորայ, այսինքն, Յաղագս Սիրոյն Այ. եւ քստորգոյնաց մտա:

Թիշատակագրութիւն.— Թկ. 1861

էջ 1, վերի լուսանգիւն, շեղագիր. — Սերոբէ Պետրոսեան զմատենան իւրով ձեռամբ օրինակեալ նուիրեաց Թանգարանին Եկմի, ի յիշատակ եղբոր իւրոյ դիտնական Պօղոս Վրդի. Պետրոսեան. 1861 սեպտ. 14:

464

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԸ. ԺԹ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23 x 17 x 5: էջ 720: Հանդամանք լաւ, Թուղթ եւ գրութիւն ալլաղան: Կաշեկապմ խաւաքարտեայ: Գրիչ՝ Ստեփանոս Քարտուկար՝ Կ. Պոլսեցի, 1781-2. մէկ երկու պրակ միայն: Կնիք՝ սեւադրոշմ, փակադիր. «Արքանաւ վարդապետ», էջ 16, 17, 641:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3.— Պրակ Հինգերորդ:— է հարհրդայց Մեկնութեմէ, Յակոբ Պատրիարկ:

Ա.— ԳԱՐՈՉՔ (Քերի)

Միտքար վրդ. Սասնցի

էջ 17, շեղագիր տնեւ, համառոտագրութիւնմ չափազանց առատ.— Ասացեալ Մի. Վարդապետի, Թէ դինչ է պատճառ մարդեղութեան բանին Այ. Տն. մերոյ Յսի. Գս. Բ. . . :

Մամօք.— Կան բազմաթիւ լուսանցագրութիւններ, տարբեր զրէչ:

էջ 49.— Միտքար վրդի վասն իտտտովանութեան.— Եւ առաջի Տն. Այ. անկանելով սահմանաւ սիրոյ. . . :

էջ 65, տարբեր դեղմտրակ քղբի վրայ, մոտր շեղագիր.— Երանեալ է այր որ ոչ գնաց ի խորհուրդս ամբարշտաց. . . — «Քաղաւածք ի Մեկնութենէ Սաղմոսին, ի Ներ. Համբոնացուոյ»:

Բ.— ԴԱՏԱՍԱՆԱԳԻՐՔ (Քերի)

Միտքար Գոշ

էջ 127, դեղմտրակ, յիշում քղբի վրայ, վարժ մոտրագրով.— Վմիռք Դատաստամաց: Յաղագս Սկզբան Դատաստանի եւ վիճակի դատաւարաց: Գլուխ Ա:— Իկեացուք այժմ ի դործ դատաստանի դիտելով, զի ըստ քաղաքաց դատաւորս Հրամայեաց Մօսէս՝ եւ նոցունց դպիր յորոց յայտ է. . . :

էջ 129.— Տանկ Գրեցս Դատաստամի: Սկիզբն ամենայնի, գնայն եւ զկատարած ա-

մեմայնի. եւ արդ սկիզբն դատաստանի, եւ քիւ զլիտցն ըստ կարգի:— Ա.— Յաղապս սկզբան դատաստանի եւ վիճակի դատաւորաց: ... — Մե՛հ — Յաղապս յիշատակի նշնակելոց:

Ճակատ, էջ 141:

Գիրք կանոնական Դատաստանաց եւ վնոց, Հաւաքեցեալ նախ յօրինացն Այ., որ ետ Ած. Մօսէսի, Առաջինն յնլիցն, եւ յերկրորդ Օրինացն, եւ այլոց Գլխոցն: Երկրորդ ի Սբ. յԱւետարանէն: Երրորդ ի Կանոնաց ընդհանրական երկոց Սրբազան Ժողովոց Հարցն Սրբոց: Եւ չորրորդ յամ. Սրբոց տառից ի Հնոց եւ ի Երրոց:

Իսկ ի նարդենիս զաղափարեցեալ եղև Դուկասու որդի Ստեփաննոս Քարտուղարէ կոստանդնուպօլսեցոյ: Յամի Տն. 1781, եւ ընթուարելու թիւնս մերում ՌՄԼ: Ի տիեզերահռչակ մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլսի, ընդ հովանեաւ Սբ. Ած. ամենի եկեղեցւոյ:

էջ 143.— Նախադրութիւն Գրաց Դատաստանի, ի տան գլուխս բաժանեալ:

էջ 145.— Նախադրութիւն Գրաց Դատաստանի: Գլուխ Առաջին:

էջ 165.— 1.— Քէվաքիպ շահատէթին պիլտիրիւր:— 62.— Էկէր պիր մահպուս շէյ պիրմէք միւրստ իտէլէր պէյանիրնոէտիւր

էջ 169.— 1 — Պապի Սանի Քէվաքիպիւն Շահատէթիւն պէնամ իտիր.— Պուսէնաթըն էսհապէրի տիմիլէր քի...:

Մանթ.— «Ատոնդադիտական զերք ի լեզու մաքուր տաճկաց» Թերի» (Սաւալանեհան, Յուլցակ, էջ 314):

էջ 225.— 39.— Փապի Սանի: Մէսիսու սահրում սիվալիմտէտիր վէ պունում սուալի տէօրք մէվէտիր:

էջ 227.— Նարին Միթիար վարդապետի:— Ի բանն Առաքելոյ. Այլ արդ Քս. յարուցեալ է ի մեռելոց առաջին պտուղ նշնակելոց:

էջ 229.— Գիրք Զորքորդ: Շարադրեցեալ Փրոնմնի Գեորգէտի մեծի յօփտէթի: Սկսեալ գլմի առման քաղաքադրոյն քաղաքացն, որ պարունակէ ի Բէյօրմիսում եղ-

եալ շփարսն. ընդ մէջ եղբարց՝ եւ Տէպուքայիցն, եւ զպատերազմս, եւ քէ որպէս Ամիրայն հալածեաց զնոսս՝ եւ հմազանդեցոյց զկզգիմ, եւ զայնասիկ զորս կրեաց շալադթում, եւ զայլս միչսս որ ի գլուխսն գտանին: Գլուխ Առաջին:

Մանթ.— «Գէորդէսի Լոկողէտի Յաղապս Առման Կ. Պօլսի ի տաճկաց եւ տիրելոյ Պելոպոնէսեայ, Թարդ. ի յունէ, ստորին ոճով, Թերի» (Սաւալանեհան, Յուլցակ, էջ 314):

էջ 240.— Գլուխ Դ.— Ի նմին աշնան, 6964 թուին, կատարեցապէս սպարաւորեցան Բէյօրմիսում Արմանիաքն...:

էջ 241.— Նարին Միթիարայ բանահիւսի յաղագս...:

էջ 251.— Նարին Միթիարայ վարդապետի բանահիւսի ի բանն զոր խօսեցաւ Տէրն առ Նիկողայիմս...:

էջ 253.— Թուարքանութիւն ամացն որ ի յԱրապս մինչեւ ի յառումն կոստանդնուպօլսոյ, եւ այլոց տմանց իրաց: Եւ մայր յաղագս Մահմէտի:— Ի յԱրաւայ մինչեւ ի Զրհնդեղ ինին ամբ 2242...:

էջ 255.— Յաղապս զլիտցն Մահմէտի Դուրամին, եւ քէ զի՞նչ ի մոսս պարունակին:

Մանթ.— «Համաոտ Պատմ. Մահմէտի եւ Կուրանին, եւ բովանդակութիւնք զլիտցն որ ի նմա, Թարդ. ի յունէ, Թերի» (Սաւալանեհան, Յուլցակ, էջ 314):

էջ 269.— Յաղագս երկնային Քահանայութեան Դիմէնիտի:

էջ 293.— Գլուխ Եօրմերորդ, Դիմէնիտի:

էջ 307.— Ցանկ Գլխոյ. Դիմէնիտի:

էջ 313-356, մեկնարանական հատուածներ, եւայլն:

Գ.— ՄԵՎԿՆ. Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ (քերի)

Ն. Լամբրոնացի

էջ 357.— Տեառն Ներսէսի Եպիսկոպոսի Մեկնութիւն Սբ. Պատարագին, լի հոգով Սրբով:

էջ 414.— Մեկնութիւն Ագօրիցն գոր

յետ այսք խոմարքի Բիշ. եւ Վ. Բս. ևւ սոէ .
նայեա Տէր մէր Յս. Բս. յերկնից ի Սրբ-
բութենէ քամէ . . . :

Գ. — ԼՈՒՆԴՈՒՆՔ ԱՐԱՐԱՆՈՐ

ԳՐՈՑՆ (ԲԵՐԻ)

Գր. Վրդ. Ներսիս

Էջ 437. — Համառոտ Լուծումով Արա-
բաճոց Գրքոցն որ կոչի նրմոյ. Արաբեոյ
Գրքոցն վարդապետի մակ առնալն Ներսիս
կոչեցեալ, ժողովեալ ըստ կարի բանից
կրքոց ալանցն. — Նախ զայս պարտ է գե-
տեկ մեկ, զման էր կոչի ուսուն զբայս նր-
նունդք ևւ Արաբաճք . . . :

Էջ 458. — Համառոտ Քաղաքնու Նից .
— Նախ զայս պարտիմք ուսանել . . . :

Էջ 469. — Գիր Աղիքսանաց գրեալ առ
Տէր նղիպար Կարողիկան ի միաբանից
Սրբոյն Էջմիածնի. — Ած. պետականին բու-
նակին տնտեսականաց քրտնաճան մշակից

Էջ 471. — Ի յնղիպար Կարողիկանէ
գրեալ առ Կոստանդնույս Կայսրիցն . —
Կայսրիցն ևւ Ած. առնալն, Հրաշապարտու-
ն ևւ ստորեկապարտու, զերաւոչակ ևւ վե-
հապառ, ստատածակուն ևւ յուսպարտար
Սր. Գաղաթ յեմ . . . :

Էջ 474-508, մեկնարանական աշխատան
Հաստատանքն :

Ե. — ՄԵԿՆ. ՆՆՆՆՈՐ. — 1

Նպիփան Կիպարցի

Էջ 509, վարձ ճոտր շեղագիր :

Նյանեւոյն Նիփիպիանու Կիպարցեայ
ստացեալ նրմոց : Անտիոն Սրբոյ Ամառ-
[Յ]իմ . — Աստանոր սկիւրն արտադրք գա-
նաղիքանն պատմել ի Մովսիսեան յառաջին
օրինադրէն որ ինքն է սկիւրն մարդարէնու-
թեան . . . :

Նրմոք. — Վերաբանու ճառօրէն
Մեկն. Գրոց Մննդոց, յորս խառնէ յարա-
բապէս ևւ գոնօրէնութիւնն Գաւ. վայել-
չապարց սնով . . . : Յաւարտ ճառիս յարին
ևւ ալ բանք յոտար գրէ, անհարապարտ ևւ
ստատակապարտ, յորում ի մէջ բերել ևւ վե-
կալութիւն ի ներ. Շնորհարար (Ստա-
րանեան, Յուլիոս, էջ 314) :

Էջ 640-698, ալլազան հաստատմոյն ի
դատարկ քղքեր :

Զ. — ՊԱՍՄ. ՕՍՄԱՆՑԻՈՆ ԹԱԳԱ-

ԻՈՐՈՒԹԵԱՆ (ԲԵՐԻ). — 1

Նրմոքն Կալիք Բէռնիւրնեան (1699)

Հակատ. —

Էջ 699. — Համառոտ ևւ ստուգագոյն
պատմութիւնք. Օսմանցոց քաղաքա-
րանի՝ Ալիօսման կոչեցեալ : Զրօտաթ
խնդրոցոց, ևւ անալիստ պատմականի
խնդրոցոց : Շարադրեցեալ յերեմիայ Կալք
Խոստանդնույ Կայսրեայ Բէռնիւրնեան
գործէ, ի թվականին Հայոց ՌՃՆԸ, իսկ
այժմ վերադրն օրինակեցեալ եղև ի բուն
հեղինակ շարադրոցին, Ստեփաննոս Գա-
րաշարէ Կոստանդնույ Կայսրեայ : ի թվա-
կանին Հայոց ՌՄԸ [= 1782] Նոյ. 19, ի
տեղեկութեան թողարքն Կոստանդնույ Կա-
լիս :

Էջ 701. — Յառաջարկում ի ին . —
Խնդրոց իմաստից, կամ ալ զբոց հարե-
ւանցի տեանից, կամ վերէ վերայ առ-
ցանից, ոչ կարեն ստանալ գնալակ : Այս-
պէս ևւ պատմութեանց խնդրոցք՝ Թէ Հին
գրոցոց, կամ Թէ կարգոց թաղարարու-
թեանց, տեաի զապա մեք՝ ևւ ո՛չ գրուի,
ևւ ո՛չ գրուն իմաստից իմաստից ևւ ալ
զբոց՝ զալլ ևւ ալ ի խօսին, որդէս ևւ առ .
կարդ խանդարեալ է, նոյնպէս ևւ գրու-
թիւնք ևւ խօսակցութիւնք նոցին :

Վասն որոյ հարկեցոյ Համառոտ տո-
նէլ զմանցոց թաղարարաց պատմութիւն
մի՛ որ դամ. արարք պարագրէ յինքան
ծաղկաբոցեալ, զի մի՛ գլոյսմանին վախի-
ցեն, պրջիս պարմիչ տնից մեկ ինչ
Թո՛ւֆ յաճանէ՛ ալ : Եւ ալ զպարտանա-
ւոր յինքան զկարգադրութիւն ալպէս ու-
նից, ևւսմ ալուհանե ինչ՝ զի՛նչ ևւ սո-
րա տակցոց :

Եւ ալ ինչ՝ ո՛րն է որոյ որդի, ևւ ի
քանի թուում ծնեալ, ևւ քանի՛ տարւոյ ի
զա՛ նոտեալ, ևւ քանի՛ ամք թաղարարին,
ևւ ինչ՝ որքան ի մարտ գիմեցին, ևւ ինչ
քանի՛ Փէթճ ունին, ևւ ինչ՝ ամք կե-
նաց նոցա : Եւ. Թէ՛ ո՛րքան միֆթիք ևւ
վիլիք իւրաքանչիւր թաղարարոցն : Եւ
Թէ՛ ո՛րն արգարապէս վարեցաւ : Եւ ինչ՝
որո՞ց մնաց վալֆ ևւ խալաթ մինչև. ցալ-
որ մամանակի :

էջ 703.— Համառօտ եւ ստուգազոյնի Պատմաբլինի Օսմանցոց քաղաքութեան, որք Ալի օսման կոչեցան: Իսկ ի Թարիխ իւրեանց էր, 711 [= 1311]: — Յորժամ ձինկիդ խոն Թաթարաց՝ դադաքն Պալիս աւերեաց, եւ զինչպարզէմ շահն ի Թաղա-տարութենէն փախոյց...:

էջ 705.— Ա.— Սկիզբն իշխանութեան Սուլթան Օսմանայ. 711 [= 1243] սենեին

ճնեալ լինի. եւ 744 [= 1299] սենեին նոյն [= 58] ամի կենաց իւրեց՝ երաւմանս Ալայիսովի քաղաքս լինի:

էջ 711.— Դ.— Սուլթան Պալազիս Նըլտըրըմ իպն Սուլթան Մուրատ համ:

էջ 716-719. զամազան հառուածնէր, տարբեր գրէէ:

էջ 720. դատարկ:

465

Ք Ա Ր Ո Զ Ա Գ Ի Ր Ք.— 4

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԻ. ԲԵՐԹՈՒՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 23×16×1.5: էջ 192: Հանդու-մանք շատ լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սև: մէլանիդ, միասին, 25 տող: Նոտք չկո-դիր: Համառօտապարտութիւնք առատ: Սեւ-դիւ զարդապարկ իւրաքանչիւր դրոշմի ըս-կիցիր: Կաշեկաղմ խաւաքարտեայ: Պաշ-պանակ եւ դռտարկ թղթեր՝ սկիզբը 8 թերթ, վերջը 6:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յաղագս Աւագ Ուրբալու Կտակի եւ Սգոյ ՏՏ. մերոյ. որ ասէ. Սուգ Միածնի արա քնգ որդեակ.— Քան զամ. սղէտ եւ ցաւ՝ դերպոյն է աղէտ եւ ցաւն միածնի...:

էջ 9.— Եւս Կռակ Աւագ Ուրբալու, որ ասէ. Սուգ միածնի արաքոյք ընդ Հօր.— Մինչեւ ցալժմ սպակից Եղաք միածնին, իսկ այժմ ցաւաւից լիցոյք Հօր նորա...:

էջ 13.— Սուգ միածնի արաքոյք ընդ մօր նորա:

էջ 17.— Յաղագս է կենաւքեր խոկ-մանց չարչարանաց միածնին որով շարժիք ի աւգ.— Թէպէտ լուրը կեանք ՏՏ. մերոյ Յսի. Քսի. էր չարչարեալ...:

էջ 53.— Յաղագս Մեծի Աւագ Շաքա-քի պատուի հանգստեան ՏՏ. մերոյ եւ քաղման: Եւ Հանդաւ ՈՒ. յաւուրն է Երբորդի յամ. դործոց իւրոց, զորս սկսաւ առնել. Ծնն.— Աժ.դետակն րարին,

վասն սիրոյ մարդոյն կրկին անկամ յանձն տաւ զաշխատանս...:

էջ 63.— Յաղագս յաղթօզ եւ փառա-ւոր Յարութեան Քսի. Այ. մերոյ:— Ընդ Ե-րեկոյս Հանդիցեն լայիք, առաւօտուց Ե-դիցի ուրախութիւն. Սղմս.— Վերնագիր այս սաղմոսի, գրի Սաղմոս Նաւակառ-կաց Տաւարին Դաւթի...:

էջ 71.— Յաղագս եօրանց ուրախու-թեանցն Եկեղեցւոյն առ ուրախութիւն փե-սային փառաց:

էջ 87.— Յաղագս զամազանից երես-մանց ՏՏ. ի Յարութեան եւ յես Յարու-թեան.— Քանդի Տէրն մեր զանազանից առ-ձանց երեւելով՝ յորդորէ զմեզ առ զանա-յան առաքինութիւն...:

էջ 90.— Յաղագս նոր կիրակէի:

էջ 101.— Քարազ Յաղագս Աշխարհա-մատրան կիրակէին:

էջ 111.— Քարազ, Յաղագս Վեցերորդ կիրա. Բիւնանցն, որ գկնի Յալալքեան Քրիստոսի:

էջ 119.— Քարազ. Յաղագս Սրբոյ Հաւարարման ՏՏ. մերոյ Յսի.:

էջ 134.— Յաղագս Ե.դ. կիրակէի որ ասի Եկ. Ծաղկադարդ:

էջ 147.— Քարազ, Յաղագս Գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ ի Սք. Պէմտեկատէին:

էջ 177.— Ներին Շալադորդի Գլույս է՝ ասացեալ առ Հոգին Ար. յաւուր Գալստ-

համեմատաբար. ի գոյն նմանատեղծեալ[ի] է եր-
գելի.—

«Պատգամային ճշգրիտ հոգի».

Քաղաքի շուրջը յարգողն...:

Վերջ տուն է: Տնտեսական ժողովուրդը
յուրեն հեղինակին տեսնո՞ւմ: Պատգամ:

էջ 179.— Յաղագս երեւման Սրբոյ
Եւսեփի. որ ի Մայիսի է:

էջ 185.— Յաղագս պրապոստոս իւղան
Լեւոնի եւ Սեւակոյն սրբապետի [Եւսեփ-
ի] նախ:

466

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

(ԺԲ. Գար)

Երկրորդականութիւն.—

Մտայ 24×19×2: էջ 234: Համար-
մանը բաւարար թուով հասարակ, ոչ մի-
տեսակ: Գրութիւն՝ գլխաւորները կար-
միր, մասնաւոր սեւ մեղմով, միտման,
33-36 տող: Կտար չկարգողն՝ ոչ մեղմով
գրէ: Համարագրութիւնը չափապան
տեսակ: Կաշեկարգ խառնարանայ, ան-
տրուետ:

Նրանք.— «Գարսիք եւ լանք վարդա-
պետականք եւ վիշապիւթիւնք ի Սր. Գրոց
խմբագրեալք» որպէս թուի նորին Պատրո-
սարդ. Բերդումեան եւ նորին իսկ ձեռնար-
նախագործարեալ հանդիւրդ սրբապետ-
Լեւոնիք եւ յաւելումք ի թիւ 1778» (Սա-
տարեան, Յուլի, էջ 315):

Բնականութիւն.—

Նրանք.— Մանր եւ անկարեւոր լանդ-
պանք կ'ընենք:

էջ 9.— Յաղագս տօնի Ամենասուրբ
Սարգիսեան.— Ոմանք տանել զտան Ա-
մենասուրբ երբորդութեան ի Կերակելի սր
է տիկնորդն Պէտկիստէի...:

էջ 13.— Յաղագս Բաղնաբայ Առա-
միւսյան.— Յուլի սր կոչեցան Բաղնաբայ
յառաքելոց սնտի...:

էջ 15.— Յաղագս Յովնանու Մկրտչի,
Բամ 1.— Եղև այր մի տաքեալ յԱյ. ա-
նան նմա Յովնանէս...:

Մանր.— Այս եւ յարդը հաստած-
ները ոչինչ բաղմամբ յառաքելոցութեան-
ներ:

էջ 21.— Յաղագս Սրբոց Առաքելոց
Պետրոսի եւ Պողոսի, Բամ 1.— Եւ արար
ԱՅ. Կերակու յառաքելն զմեծամեծս...:

էջ 27.— Յաղագս Սրբոց Պետրոսի ա-
ղագրեալն ի յամենայն եւ շրայիցն.— Հա-
տար զկապան իմ...:

էջ 28.— Յաղագս Սրբոց Պողոսի.—
Յարժամ կամեցաւ ԱՅ. որդեաց զեւ...:

էջ 29.— Յաղագս Կոչման Մարգարե-
նացյան.— Ահա տակ կամ եւ առ զորդ-
քս եւ բախմ...:

էջ 31.— Յաղագս Սրբոց Բարդուղի-
մէոսի Առաքելոց.— Ձփռաւ որդիս իմ փա-
ռաքելոց...:

էջ 62.— Վասն Սրբոց Բաղնաբայ
Մարտիրոսաց որք կատարեցան ի Սիրա-
տիս.— Տէր մեր Բա. Քա. Կիւրի բաղմոց
բարեգործեանց առաջ զառաքիս...:

էջ 65.— Վասն մեծ պատի Կիրակելից
հորեքոյն.— Կար մանք կոչեն եւ սու-
մանեն...:

էջ 68.— Սրբոց Յակոբայ Տն. Եղբ-
րն.— Երկուն զերգառնցութիւն Սրբոց
Յակոբայ Տն. Եղբորն կղև այս, զի ի մէջ
ամ. Սրբոց Առաքելոց, սրք էին իսկ մարմ-
նոյ ազգականք Քա. եւ յառաքելս կո-
չեցաւ Եղբայր Տն. ...:

էջ 151-184. բարձրալիմ դասարկ մե-
քուր քերթիք:

էջ 185-194, այլապէս հաստատման:
էջ 195.— Բամ ի Գալուստ Սրբոց Հոգ-
ւոյն.— Պատրեցմամբն նախահոր ընտ-
րիւն աղի մարդկան...:

էջ 205-232, գլխաւոր զբաւած:

էջ 232.— Կաշե Ջորջարանաց Տն. մե-
քուր Յով. Քա. եւ ասացեալ լինի ի մեծի
Որդոց.— Ո՛րդ օր զտեսութեան եւ սր-
գոյ, ո՛ր զիշեր կաշեպի եւ որդայի...:

467

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 2

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23×17×5: էջ 768 == 24Ը,
Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն, զուեա-
ւոր, դեղին, վարդապոյն, ճերմակ: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւն-
ները ևւ զլսագիրները կարմիր, մնացեալը
սև: մկանով, երկսիւն, 29 տող: Նոտրապիր
վարժ: Համառօտադրութիւնք չատ առատ:
Կարմրագիծ կամ կապոյտ մեծ զարդապիր
լւրաքանչիւր սաղմոսի սկիզբը: Կարմրա-
դիծ զլխապարզ ամէն մէկ կանոնի վերև:
խորանապարզ, էջ 7: Կաշկակայմ տախտակ-
կայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Ցանկ է Առաքին կանանին եւ
Նախներգանին: — Հմմտ. աստ, Թիւ 367:

էջ 7.— Ներքին քաղեքցանիկ եւ երա-
նաշմարն Սբ. Հօրն եւ ան[յ]ազք հոնտորի և
խարազնագցեստ ճգմատրի մորազ լուսա-
ւորչի էլայազ Գրիգորի եղաւմեծի: — Մի
է Աստուած բնդէմ բազում աստուա-
ծոց...:

էջ 16բ.— Սաղմոս ի Դաւիթ.— Ե-
րոնեալ է այր որ ոչ գնաց...:

էջ 667ա.— Հարցումն Քանանայից, ի
քանն որ ասէ, Քանանայք քո զգեց[ց]իմ:

Մեկնութիւն վանական վարդապետի
ասէ. Քահանայն հայր է աշխարհի, այսին-
քն, փոխանորդ Քի.:

էջ 677ա.— Ներքին Քարապ վանն օծե-
լոց ի քանն որ ասէ. Որպէս իւզ գի իջանէ
ի զլուխ եւ ի փորումն Անարանի եւ ի փոր-
վացն իջանէ: — Օրինակ տա գայս ի միա-
սին բնակելոյ եղարաց...:

էջ 683բ.— Քարազ Կիրակնտից.— ի
դիշերի համարածէք զձեռս ձեր...:

էջ 757բ.— Հարիւր եւ Ծրդ Սաղմոս,
դաստմոտ ունի...:

Յիշատակարան Հեղինակի. — Թիւ.
1405

էջ 767ա.— Ընդ որոց վերջին բանա-
սիրաց, ևւ տրուպ խնդրողաց բանին...:

Եւ պատճառ չարժութեան վերստին
քաղաժոյս...:

Եւ է պիտանութիւն սորա, նախ ի մեկ-
նիւն Վարդանայ դասիւ ընդերցմանց պայ-
ծառ տեսութեանց: Այլ եւ ի բանն խրատու-
լարողութեանց, ևւ լուծումն խնդրոյ հար-
ցողաց, նա եւ ի վարժումն իմաստից մտա-
ւոր սաղմոսողաց: ... — Հմմտ. աստ, էջ
273:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն.—

էջ 350ա, ճոտրագիր.— Յիշատակ է ի
դրքատունն Սրբոյն Յակոբայ ի Սբ. յեղէմ:
Մի՛ ոք իշխեսցէ հանել զսա ի դրքատնէս
եւ յԱթոռոյս:

468

Ա.— ԳԻՐԳ ՅԱՂԱԳՍ ՄՈՂՈՒԹԵԱՆՑ.— 2

Բ.— ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 2

(ԺԵ. Գար.)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×18×7: էջ 954: Պրակ-
Ա-ԻԱ. Ա-ԻԹ: Հանդամանք լաւ. նորո-

ւութեան ենթարկուած: Թուղթ Հին, հա-
տարակ, Գրիչք՝ Ա. Մասին՝ Ղուկաս Երէց,
Բ. Մասին՝ Անդրէաս: Գրութիւն՝ խորա-

գիրները եւ գլխագիրները կարծիք, մնաց-
նայր սեւ մեկանով, երկուսն, 35 տող, Բո-
յորգիր վաղմ: Համառօտապարտութիւնք շատ
առատ: Գոհանոր զարդապիւր, գլխագար-
գիւր եւ յաւանցապարտիւր կան բոտ պատշա-
նիւ: Խորանցարդ, էջ 3: Կաշկիւղմ տախ-
տակեայ: Պատշաճակ մաղաղաթեայ: Բո-
կիւրք եւ վերջը մէկ մէկ թերթ, դատարկ:
Կնիք, էջ 436.748, 872 Եղծուած: Յիշա-
տակագիրք: Ա.— Թարգմանիք, 1344:
Բ.— Ղուկաս երէց, որդի Կերտիկոս Բաշա-
նայի: Գ.— Անդրէաս Գրիգ: Դ.— Ստացոյ
Պոպոս Վրդ: Ե.— Նուիրատու Բարսեղ:
Ձ.— Նորոյս Գրիգոր Դոյր, 1712:
Ծանօթ.— Կոնստիլ պիտակին վրայ.
ինչպէս նաեւ Ստալանանի Յուսպակին մէջ,
թուականը նշանակուած է 1659, ՌՃԼ:

Ա.— ԳԻՐՔ ՄՈՒՈՒԹԵԱՆՑ

Պետրոս Արագանացի

էջ 3.— Ի յամուռ էիմ Այ.— Գիրք Յա-
ղագ Մուրիքեանց: Պատմեա ժողովրդ-
եան իմում...: Հմմտ. աստ, էջ 55:
էջ 36ա.— Յաղագս եւթմ զլիւսոր մե-
ղաց.— Եւթն չարիք կան ի նմա...:

Բ.— ԱՆՍՈՒՄԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ալպերտ

էջ 513ա.— Համառօտ հաւաքումն
Ամաքանակամ Յշմարտութեան.— Բանդի
գերադանցութիւն Ածարտանական ճշմար-
տութեան է նշույ վերին ճառապարթի...:
— Հմմտ. աստ, էջ 55:
էջ 514ա.— Գիրք Ա.— Յաղագս Ամային
բնութեան.— Նախ թէ է Ած. ...:
էջ 563ա.— Յաղագս Ստեղծման էիցս:
էջ 641բ.— Յաղագս չարիւն առ հա-
տարակ:

էջ 871բ.— Սկիզբն է երորդ Գրոցն
Վասն Կատարածի Աշխարհի:
էջ 908ա.— Գիրք Յաղագս Մոնղոլեան
ՏՈ. մերոյ Յի. Քի.— Բանն Մարմին Եղեւ
եւ բնականայ ի մեզ: Արդ ի Դ ից Անուա-
րանչացն պատուականայոյն...:
էջ 926ա.— Գիրք յաղագս հաւթմն
յարութեան, Հարցումն եւ Պատասխանի.—
Ձի ինքնին Տէր Հրամանաւ Հրեշտակապե-
տին...:

Յիշատակարանք.—

Ա.— Թարգմանիք.— ԹԿ. 1344

էջ 901բ.— Փառք Ամենասուրբ եր-
բորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ: Արդ ի յամի ծննդեանն ՏՆ. Յի.
Փրկչին մերոյ ՌԵ եւ ՆԴ Թուի, եւ ի Հայոց
ՉԴԳ. Թարգմանեցաւ վերտօնն գիրքս, որ
կոչի Այսերտոս, ի յատին յարբառոյ ի
Հայո, ձեռամբ Փռնոյ աղգաւ եւ աշխար-
հաւ. [Աբա]յոնացի, Փրա Պետրի քաջ Նո-
տրի, ի կարգէ Բարոցողաց սրբոյն Դոմի-
նիկոսի, որդի Թարգմանն էր Յակոբոս
Վրդն. աղգաւ հայ եւ ի սոյն կարգէ Բարո-
ցողացն, ի վերին վանքս Բաշոյ...:

Այլ եւ աղաշնիք, զի որք օրինակէք
գլխիւքս զայս, դատեալ յիշատակարանն զը-
րեցէք, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք ի գիրն կե-
նաց, Ամէն.— Հմմտ. աստ, էջ 55:

Բ.— ՂԱԿԱՍ ՍՐԻՑԱՆ.—

էջ 508բ.— Փառք Ամենասուրբ եր-
բորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ, որ եւ կարգաւ թիւն տկար եւ տար-
տամ անձին սուտ անուն եւ Իսնարման Ղու-
կաս էրկեց յիշեցէք, եւ հայրն իմ Կերտիկոս
ԲՇ. էն եւ Ած. ողորմի տաղէք ամէն:

Գ.— ԱՆՊՐԷԱՍ ԳՐԻԴ.—

1.— էջ 748ա.— Չորրորդ եւ զար-
հիական պատուելի եւ զերջանկալեղ զե-
րաշխարհիկ զոյից գերազանցն զրՊոպոս
ողջմիտ եւ յողջիմաստ վարդապետն սուտ-
ցոյ այժմ աստուածարան տառիս՝ յիշեցէք
ի մաքրութայ յաղօթս շնորհար զարմիւր
եւ կրկին ծծօղօք: Նաեւ զախմար զրէշ տար-
տամ եւ զնոստաւ Անդրէաս մի մոռանալք
յիշել ի Տէր սրտի մօտ:

2.— էջ 952բ.— Չոսացոյ աստուա-
ծարան տառիս սրբաւոր, զերջանիկ եւ րը-
րաներուն վարդապետն Պոպոս յիշեցէք ի
մեղսաբաւէր մաքրախայ յաղօթս ձեւ ոյ
յուսերամ դասք պատահողք յայժմ տառի
հանգերմ աղօղօք եւ աղալանջօ ամէն: Նաեւ
զեղեղելի զրէշ Անդրէաս յիշել աղաշնի.
Ած. զմեզ յիշէ օրն վերջին ամէն:

Դ.— Ստացոյ Պոպոս Վարդապետի.—
ԹԿ. 1661.

1.— էջ 179բ., մտրապիր.— Աղատեա

յամենեղկէլի ծառայ քս Պողոս յախալ լանի յիւնցէք ի Քս. Յս. ի Տէր մեր, ի նախանձուն եւ ի չար ծննդոց եւ ապականիւ թմո՞ Ռժժին...
մասանց սորին:

2.— Էջ 508ր., Աստրագիր. մէկ երկու
քառ եղծուած — Զբատացող մեծաւ բազմանօք Պողոս? պիտակ անուն սպասաւոր

Ե.— Նուիրատու Բարսեղ.—

Էջ 511-512ա, բաղրգիր վարժ.—

Աստուածային անհաս խորոցն անճառելի ի,
ուրիւր բարեաց զեղեալ առ մեզ անպատմելի:
Ռամիկ աղանց այս ձիւր շնորհալ առատութեամբ Ռ,
ուսիւ գիտել յէիցս ընդթիւն վերծանութեամբ,
Պոյժառ մըտաց նիւթ դումարեալ սա յարակ Ա,
պատրաստ ունել զմիտսն յերէ որ անպա:
Որ ըստ կոչմանն ունի անունն յարմարաւ Ռ,
սորչելով ի մոլութեանց անճաշատի:
Ղողիլ չաւիղս յառաքինեացն որ ըստ հաճոյ Ս,
ղամբար լուսոյն որ սա ըզդիւն ըստ ընդարոյս:
Ուշիմ մտաց խումբ տեսութիւն մատուցանել,
Ուղիղ հետօք մանր մասամբ ծանուցանել:
Ստացուած բարեաց յաւիտենի այս անբաղբառ Ղ,
սիրով տունալ առ ի յիշումն միշտ աննուաղ:
Վարուք մաքրել խոշոր կենօք ուսուցանել,
Վայելչակելու խորանն լուսոյ զմեզ մուծանել:
Առ ի կրթել յիմաստն հոգւոյ որ յերկիւղա Մ,
արտասուածութիւն կանխել առ Տէր բազկատարած:
Բոտեալ հոգով ի սմ գրելոցս անդիտաց Ա,
բազաղս համայնց Պողոս քարոզս որ կոչեցա:
Դոյզն լաստիւս ձեռնաճկեալ իրր ի կարկա Ռ,
դեզ ազդարար մատուցանեմ հոգեպատասխան:
Աղբիւս հայցման տուք մեզ ընդ մի Տէր ողորմել Ա,
առհասարակ մեզ եւ ծնողաց արեան նոցա:
Պատշաճ դուլով այս սովորի արժանադր Յ,
պատուէր համայնց տիոց մանկանց եւ ծերունոյ:
Եւ ըստացալ յուսով սիրոյն որ ի սրբոյն է,
Լսու ի ուրախ ապագայիցդ որ յետ մեր է:
Տաջիք եւ ինձ մասն բարեաց արտասուակա Ն,
տիրապարկէն զոր ընդունիք գուլով արժան:
Ներում ամի որ լեալ տեսուչ զահիւն սիւն Ո,
նորասքանչ սուրբ մենարանին ի Տաթևոյ:
Էր իմ յայնժամ հրամանատար որպէս գրեցա Ռ,
էրանակեալ խմբաւորօք ժողովակցաւ:
Արթուն հոգւոց հովիւն ընտրեալ բարի դարմ է,
արդարն Յակոբ պետն հոգւոց զոր մեզ տաճէ:
Երաթուն մերազնէի դարմանաւ Ռ,
յաղթ ճառէ պարզ երկթունով է զիտնաւոր:
Սովաւ ըզլիառս Տեառն տացուք մեք հոգեպէ Ս,
սոյն յախտեան եւ հանդերձեալն անսպասուէս:

Ծանօթ.— Տնասկիզբի տուեքը կը յօդակն. ձեռն Պօզոս վարդապետն է այս։ Տնայերի տուեքով կը կապուի. ձի Բարսեղ ծառայէ մեկըս։

2.— Նորոգող Գր. Դպրի.— Թի. 1712 էջ 1, մամը բոլորգիր.— Վերստին նորոգեցաւ ձեռամբ մեղապարտ Գրիգոր Դպրի ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպոլիս՝ որ եւ տպագրող Ալամատուրացն. խնդրեմ յիշել

ի մաքրափայլ յազօթս ձեռն։ Թվին Ռձկն, օգոստոսի ին, ի տպագրարանի Սր. էջ—միտմէնի։

Ծանօթ.— Ձեռնարկս շրթունքին կայ երկաթադիր արձանագրութիւն մը, այսպէս. «Տնագրանցական» Ածարանութիւն, ի վաշկումն Օհաննէս վարդապետի, Գարուդէ Ածարանութեան, Ծառայ Սր. Կարապետին եւ Սր. Յակոբայ։

469

Ա.— Զէն Ընդդէմ ՎիճԱՊԻՆ ԵՕԹՆԳԼԵՆԵՒՈՑ.— 1

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԻ. ԹԻՖԼԻՉԵՑԻ

Բ.— ՀԱՅԵԼԻ ՀՈԳԵՒՈՐ (քերի).— 1

ՆԿԱՐԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 23×18×2.5: էջք 334: Հանդամանք յաւ։ Թուղթ հասարակ, ոչ միտուեալ, Գրութիւն՝ մասամբ սևորակ եւ մասամբ սև մեկտնով, միտալին, 16—26 տող։ Մասամբ նորոգելի, մասամբ նոր չեղապիր։ Համառօտագրութիւնք չափանոցն տառ։ Կապմ կետայլմ խաւարատեալ։

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ասածք եւ Բարաք ի Պետրոս Արեղայէ ներքապալս տառնալ ի վերայ Սրբազան Առաքելոցն Գլխաւորաց Պետրոսի եւ Պաւլոսի.— Մեծահանգէս տնիւս պարծառութեան՝ մեծապէս դուստրմանայ աջ ոտը սրբուհի եկեղեցի մարտ մեր հրաշափառապէս...

Ա.— Զէն Ընդդէմ ՎիճԱՊԻՆ

(ԺԸ. Դար)

էջ 25.— Զէն Ընդդէմ Վիճապին ԵՕԹՆԳԼԵՆԵՒՈՑ, այսինքն, եօթն մահացու մեղաց։ Արտահանեցեալ ի յատկացուց գրքեանց, եւ յապարդեցեալ ի Պետրոս վարդապետէ Թիֆլիզեցոյ։ Գլխաւոր Առաքելութիւն։ Յազգս Հայարտաւրեան, (Բան).— Մի թոյլ տայցես, թէ հպարտութիւն իշ-

խեցէ զպալութեան, կամ բանից քոց (Տօր. Գ.)։ Յազգս Որակութեան Հպարտութեան.— Թիւղտ հպարտութիւն իցէ մոլութիւն իմն որ թաքէլ ջանայ ի սրտի, բայց սակայն ոչ կարէ զոյ թաքուցեալ տնիւս երկարաբար, որ ոչ արտապայանջէ ի զսրծս արտաքինս...

էջ 181.— Յանկ Գլխոց Այսպիսի Գրգրկան։

էջ 185—6, դատարկ։

Բ.— ՀԱՅԵԼԻ ՀՈԳԵՒՈՐ

էջ 187.— Գիրք ար կոչի Հայելի Հազգեալ։— Յազգս սկզբան եւ վախճանի մարդկային կեանց։ Բաժանեալ ի տուեմն հինգ պարսկ, որաց իւրաքանչիւրն լուծման զտառն տարախաւարիւնս գլխաւոր։ Պարակ Առաքին։ Եւ աստ պարակն հպար ի տեղի խոսակցութեան. եւ կամ ի տեղի հարցման եւ պատասխանայ իմա։

Վարդապետն.

Յանգլուսն օրն հարցումն առնէիր ինձ որդեակ, եւ ոչ սակաւ նկատութիւն եղեւ ինձ յայնմամ ոչ պատասխանելու. այլ զի ոչ ունէի զմամանակ, նաեւ դիտեմ, զի ոչ կարէի յոյժ բաւարարել հարցմանդ...

էջ 286.— Խօսակցութիւն Վեցերորդ։ Ան աշակերտն.— Աղաչեմ զեղ, զի ի

ակցրան այսմ խոսակցութեան, աստ ինձ...
էջ 299-306. դատարկ:

էջ 307.— Յաղագս Ծիծաղական Պատմութեանց, քարգմանցեալ յիտալիական լեզուէ ի Հայ բարբառ, ի Պետրոս Վարդապետէ կոստանդնուպօլսեցեայ:— 1.— Յառաջ միտմէ շին աշխատոր ոք պատահեալ ուսման սապատողի (այսինքն խամպուտի): և:

տալ ցնաւ. սիրելի իմ, վա՛շ թէ որպէս վաշխարար բարձեալ ունիս գոսկի ի յուսն քո ի խաղոք...:

էջ 320.— Պատմութիւն յաղագս Սիւսիսի պապին. եւ օգոստինոսեան ումեմն կրօնաւորի:— 34.— Այս երանելիս Լրջանիկ պրծով, նախ եղև խոգարած...:

էջ 329.— 42 — Յաւուր միտմ տիկին մի աղնուական կամեցաւ պրծնուի...:

470

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՒՐ. — 2

ԲԱՐՍԵՂ ԿԵՍԱՐԱՅԻ

[Նալ Բաղաթ (Սեբաստիա)] ?

ՌՃԼԲ = 1683

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 23×17×8: էջ 946: Հանդամանք լաւ: Թուղթ յղուան: Գրիչ՝ Միքայէլ, որդի Բարդամ պրչի: Գրութիւն՝ խորագիրները ընդհանրապէս կարմիր, զլխագիրները կարմիր եւ կամ կապոյտ, մնացեալը սեւ մկանով, միասին, 27, 31 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառօտագրութիւնք բաւական առատ: Գունաւոր լուսանցալարդ եւ զլխատառ իւրաքանչիւր ճառի սկիզբը: Ուրանալարդ եւ լուսանցալարդ, էջ 9, 36, 235, 279, 621, 817: Կաշեկադ տախտակեայ, Պահպանակ մագաղաթեայ, սկիզբը եւ վերջը երկուական թիւեր, դատարկ, էջ 1-4 եւ 943-6: Ստացող Մինաս Վրդ. Ամթեցի. կնիք՝ էջ 274, 279: Յիշատակագիրք:— Ա.— Մատթէոս Վրդ. 1395.— Բ.— Միքայէլ Գրիչ, 1683:— Գ.— Մինաս Վրդ. Ամթեցի:

Ա.— ՀԱՐՑՈՂԱՑ ԳԻՐԲ.— 3

էջ 9.— Սրբայն Բարսղի Եղիսկոպոսի կեսարու կապաղաւկացիեց ձգտողականացն կրօնաւորաց:— Զգուշական կենցաղ մի գիտաւորութիւն ունի, զոգտոցն փրկութիւն. եւ ամ. որ կամի առ նա գործակցել զյօժարութիւն, իբրեւ զաստուածային պատուիրան, այսպէս Հանդերձ երկիւղի պահել... — Հմտ. Ատա, Թիւ 406:

Մամոթ.— էջ 12, վարի լուսանցքին

այ անկիւնը մամբ գրով նշանակուած է. «Թ՛յին ՌՃԼԲ ամին, մայիսի ԺԺ, օրն չարաթ»:

էջ 14.— Նորին Սահմամբ կրօնաւորական:

էջ 21.— Վասն կարգի եւ հետեւելոյ ի պատուիրանն ՏՈ.:

էջ 36.— Հարցումն ձգմաւորաց:

էջ 232.— Կանովմք.— Ա.— Եւ օրչարի պատուհասք՝ եթէ ոք ողջ իցէ մարմնով՝ եւ անփոյթ արասցէ զաղօթից...:

էջ 233.— Սրբայն Բարսղի.— Գիրք պայծառ ճառից պէտպէս ծաղկանց ընծիւղումն, զանազան վարդապետութեամբ փրկական գործոց՝ դեղ Հաւատարապէս եւ դրառոս արուեստաւորս բերէ, սխալանք եւ ոչ մի ինչ ի Հաւատոցն շաղապ յառաջակողմ բանին ընթացս: Քանդի ոյժ նմա եւ կայանս ճշմարիտ բոլոր բաւականութեամբ կնքէ զիրութեամբ նիւթէ զայս լեղու Բարսղի իմաստնոյ, Ներ իմաստնոց գտնւեալ բարեխորհութեանց թողու մտածել որք Հանճարով խնդիրս աշոյս յամենայնի Հայցեն, որք բանք ասէ իբրեւ զիթան ինչ գգայնոց, ոչ վերաւորել զպանծայի բարեկենդանութիւն, այլ սերմանել մասնաւոր զարթոյն խորհրդակիցս:

Բ.— ՄԵՆԿ. ՀԱՐՑՈՂԱՑ ԳՐՈՑ.— 1

Մատթէոս Վրդ.

էջ 235.— Մատթէոսի Վարդապետի,

Աշխիւքսի Դրիգարի Տաքեւացոյ եւ Լուսաւաքի Հայոց. արարեալ Քաղաւառս Հայքացոց Դրոց Հալաոնց ճգնաւորաց, եւ պատասխանիք մեզին, ի Սրբոյն Բարսէլ եւ պիտուպոսէ կեանքացոց Քաղաքի.— *Ձին Հարկաւոր է տնայտաւորաց, եւ զինչ պիտանայու:* Պատասխանի.— *Հարկաւոր է նախ քան զամ. զախտ մարմնոյն եւ ըզմտայն ի բաց մերկանայ...*

Էջ 264.— Ի Բամն Առաքելայն. Ապարէ խոստովան լինիւք գմեղս մեր, հաւատարիմ է նա եւ արդար, առ ի թողալ գմեղս մեր:— *Վերնային զատոտանն քաղցր է քան զաշխարհէն զատոտանն.* . . :

Գ.— ԶԱՂԱԳՍ ՊԱՀՈՑ.— 2

Էջ 276.— Յանկ Տառից Սրբոյն Բարսէլ կեարացոց Հայրապետի:— *Ա.— Վասն Մեծի պահոց նրաոք, եւ զդուրթիւնք տնային աւուրն եւ պատուէքք զդուշացուցիւք, ի բանն՝ փողեցէք...*

Էջ 279.— Եղանելոյն Բարսէլ եպիսկոպոսի կեանքս կապաղովկացոց. Յաղագս Պաղաց.— *Ա.— Փողեցէ՛ք սաէ, ի նոր ամսան փողով, ի բարենշան յաւուր տօնի մերոյ:* Այս Հրաման մարգարէական մեկ քան զամենայն փող մեծամայն... :— *Հմտ. սատ, էջ 339:*

Էջ 608.— ԼԻ.— Նորին Ի Մայր Որդւոցն Ձերեղեայ.— *Վկայիցն մեզ տօն ժամանեաց, եւ Քի. սէրն եւ շնորհն ժողովեաց զմեկ...*

Դ.— ՄԵՆԻ. ՎԵՑՈՐԵԱՑ ԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆ.— 3

Էջ 621.— Բարսէլ եպիսկոպոսի կեանքս կապաղովկեաց.— *Մեկնութիւն վեցօրեայ Արարչութեանն. Մի ոք ի ճնողաց զրպարեսցէ զԱյ. զտուրութիւնն, թէ տիրաւութիւն ինչ պահանջեաց մարդն...*— *Հմտ. սատ, էջ 339ա:*

Էջ 622.— Ճառք Տեառն Բարսէլ Հայրապետի կեանքս կապաղովկացոյ, Վասն վեցօրեայ Աւուրց Արարչութեանն.— *Լուար ի դրոց զի առէ. ի սկզբանէ արար Ած. զերկին եւ զերկրի: Բանդի վայելուչ եւ դեղեցիկ է սկիզբնս որ եղեւ Հաստատութեան*

աշխարհաց. իննելով այնու որ առ ի սլառմէն զեմանէ. քանզի զարդ ցանկայի է...

Էջ 794.— Ճառ իմնեարդ վասն վեցօրեայ Աւուրց Արարչութեան.— *Սկզբն որ առաջի ձեր կալմեցաւ ընդ առաւօտս՝ տատաճեցէն բանին...*

Ե.— ՎԵՑՈՐԵԱՑ ԳԻՐԻ.— 3

Մատթէաս Վրդ.

Էջ 814ա.— Յանկ վեցօրեից Լուծմանց:

Էջ 817բ.— Նուստ Մատթէաս Վարդապետի, Աշակերտի Նուամնին Գրիգորի, աշխատաւիրեալ առ ի հաւաքումն բանից, որ հայի առ վեց աւուր գործս Այ.: ի խրմոյս Սարգսի կրօնաւորի: ի բամն Մաղովմանի որ առէ. Ամենցուն մարտարապետն ուսոյց իմն իմաստաւրիւն.— *Սքանչելի են զործք քո, եւ անն իմ սիրեաց յոյժ...* — *Հմտ. Ա. Հատոր, Թիւ 192, Բ:*

Էջ 819.— Արդ սաէ Մաղսէս զհարտաբարսիւնն Այ.:— *Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին: Նախ զայս տայ իմանայ...*

Էջ 848.— Յաղագս Երկրորդ Աւուրն Արարչութեան: Ոչ զայս ամենայն ձեռն իմ արար:— *Ի վարժարանս ուսուցանողաց մտեալ ոք, տեսանիցէ անդ զանապոս եւ պէտպէս ուսմունս բանից իմաստնոց...*

Էջ 916.— Յաղագս վեցերորդ Աւուր Արարչութեանն Աստուծոյ.— *Բանական ոգիք կրկին ուրախութիւն ունին, մի ի ծածուկ եւ միւսն յայտնի...*

ՅԻՂԱՍՏԱԿԱՐԱՆ ՆԵՂԻՆԱԿԻ.— ԹԿ.

1395

Էջ 942.— Արդ եւ խոցոտեայ յողի եւ ի մարմն տկարացեալ, եւ մտօք տարտամեալ, եւ զխուրթեամբ վիրաւորեալ, ի բանարկութեն, մեռեալ ոգի, Մառթէոս Բանանդ, սպասաւոր բանի, յանձն առի զաշխատութիւն զայս, ոչ զի կարողութիւն էր իմ, այլ Հարկեցեալ ի խնդրոյ սրբազան եղբօր մերոյ Սարգիս Բանանայի, որ փափաքեաց սեփ, հաւաքեցի ի բանից Հորանց սրբոց պարզ եւ յստակ ի հասկացումն. զոր վայելիւ տացէ Տէր Ած. արուրթեան զործով, մանաւանդ ի զուարճութիւն մանկանց եկեղեցւոյ Հայաստանեայց:

վասն որոյ երես անկեալ ազաչեմ
զհանդիպողք ամա, զի մտադիւրութեամբ
ընթերցելիք, զպակասն ուղղելով եւ զսե-
լորդն կոտորով, եւ ազայանացն ներկա ազա-
չեմ, զի այսքան կարացի:

Այլ եւ աղաչեմ յիշել ի մաքրափայլ
յաղօթս ձեր, թերեւս իջցէ շնորհ ողորմու-
թեանն Այ. ի յոսկերս մեղեդոյս, եւ յուսո-
ցէ զազառ հնութեան իմոյս:

Արդ եղև զրաւ համառօտութեան ըս-
նիս ի թոյն հայկազեան տոմարս, կրկին
քառից հարիւրաց, եւ քառից տասանց, եւ
քառից թուոց, ի ժամանակի նկղոճեան
որ ասերեալ քակեաց զաշխարհ ամ. հուրն
հարաւային Թամուրն կոչեցեալ, եւ մեք
զկոյնեալ ի դրոնս Սր. Առաքելոյն եւս-
տաթէի պանդխտական կենօք, առ սոս եր-
ջանիկ ըստուհապետին Գրիգորի, ոպասե-
լով յիւրին իննամոց: Եւ իմ տեւայ տատան-
զեալ կենօք ձեռնարկեցի ի յայտ զորձ տե-
սութեան: Եւ քանզի իմաստունք ոչ կա-
րօտին ամա, զի նոցա ամ. ինչ յայտնի է,
այլ իմ ընկերակիցաց ուսցին ի սմանէ, զի
մի անդիտութեան իտարն տաճնէին կա-
րացուցէ պնտայ:

Այլ եւ աղաչեմ զպաղաքարողսզ զի
յոտկաս յիշատակս մեր զբեռնիք ի կատա-
րումն զրոցս, իսկ նախանձամիտքն տոցեն
ըստ մտաց իւրեանց: Եւ կատարողքն ու-
ղիւղեաց մերոց օրհնին յԱյ. ամենակօյլ,
յախոսանս յախոսենից ամէն: — Հմմտ. Լ.
Ս. Ոսայիկեան, ԺԴ. Դարի Զ. Զ. Հիշա-
տակարաններ, էջ 613:

Յիշատակարանք Գրչի. — ԹԿ. 1683

1.— էջ 234.— Զատացող որ. մա-
տենիս՝ զմինաս Վարդապետն Ամթեցի,
յիշեալիք ի Ք.՝, որ ստացաւ զպիրս ի մա-
յիւսմն անձին իւրոյ, [Մէկ տաղ եղծուած]
ծնա Աթոռոյն վասն քաւութեան մեղաց
կրոց եւ ծնողացն եւս: Աղաչեմ եւ խնդրեմ
զհանդիպողք դրոցս՝ զհարբող իմ եւ զեղ-
րարբող, յիշել ի մաքուր սրօթս ձեր զյե-

րոյ զրեալ Մինաս Վարդապետն, ընդ նմին
եւ զտառապեալ զծոցս զՄիքայէլ որդի
Բարդամ զրչի: Գրեցաւ ՌձԼԲ Թրեականիս
Հայոց:

2.— էջ 274.— Մանասեղ եւ ստա-
ցող զրոցս Մինաս Վղպ. Յամթեցի, եւ
յծնողս իւր, զհայրն իւր մահտեալ Առաք-
եալ, եւ զմայրն իւր Հովսիսմէ, եւ զհա-
նիկն իւր մահտեալ Պաշիքն, հանդերձ ամ.
ազգայնօք, եւ Հոգեւոր ուսուցչաւ իւրոյ,
Մարկոս Աձարան վարդապետաւ, ոտ Տէր
պնացելոյն Գրեցաւ ի Թրեականիս Հայոց
ՌձԼԲ ամի, յամսոյն զճկոտմբերի, որ օր
քան էր ի հայրապետութեան հանուրց
Հայոց Աթոռոցն Սրբոց եկմի եւ էջմիածնի,
զի այս ամ եւ կէս եղև զհայրապետու-
թեան Գահն էջմիածնի ունի Տէր եղիտ-
պարն Կաթողիկոսն Սր. եկմի: Եւ յայտ
ամի եղև վասն յնդիպոյսն իւր յայտս
Դրիմեցեոյ ի քաղաքն յԵղիպոսս: Եւ յայտ
ամի եղև պատերազմ հապարացոց ընդ
ազգին Ֆոսանցոյ՝ տնթիւ արեանց հեղմամբ
երկոց կոպմանց: Նաեւ աղաչեմ յիշել յա-
տառապեալ Միքայել զծոցս, եւ Աձ. ու
զմրմի տակ զծաղրողաց եւ զսպի:

3.— էջ 571.— Զատացող Սր. Մա-
տենիս՝ զմինաս Վարդապետն Ամթեցի,
յիշեալիք ի Ք.՝: Այլ եւ զյծոցո՝ զՄիքայէլ
որդի Բարդամ զրչի:

Յիշատակարանք իմ Մինաս Վղպ. իւր.

էջ 942, Առաքելի, սոյն էջի Ոսայիկե-
անց յիշատակարանին Ռեքիւ. եւ յիշե-
նայն զրչի, որ տարբեր բնագրէն.— Այլ
եւ աղաչեմ յիշել զխաւարեալս մեղօք զՄի-
նաս լոկ վրդպ. անուն զԵմթեցի, եւ ըր-
ոտրունին իմ զՄարկոս Վղպ., եւ տէր իմ
զԵղիպար Կաթողիկոսն ամ. Հայոց. եւ
յծնողք Թաւառականիս զմահապի Առաք-
եալն, եւ զՀոգեւորմէն, եւ զհանիկն իմ յա-
մահապի Պաշիքն [շարքումս յայտնի քա-
նի մը տաղ եղծուած]:

471

Վ Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք.— 2

ՍԻՄԷՈՆ ԿԹՂ. ԵՐԵՄԻԱՆԵՑԻ (1768)

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23×17×4: էջք 498: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
խորագիրները, սկզբնատողները եւ գլխա-
դիրները մեծաւ մասամբ կարմիր, մնաց-
եալը սև: մեյանով, միասին, 27 տող: Նոտ-
րագիր վարձ: Համառոտագրութիւնք ա-
ռատ: Կարճագիծ խորանագարդ, էջ 5:
Կաշկեղծ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յառաջարկութիւն եւ Առաք-
ղեցութիւն իմէ՛ Յաղագս Առաջիկայ Քա-
րոզգրոյս, ի Հեղինակէն արարեալ.— Առա-
տապարդեան Ած., որ ի յըստեղծմանն զա-
րարածս . . .

Ի Սիմէօն յանաբղիւն Վարդապետի
երևանցոյ, եւ ի պաշտօնեայէ Սրբոյ էջ-
մանի, ի մեծի մայրաքաղաքն Կոստանդ-
նուպօլիս, ի դըրծս նոյնրոյութեան, ՌՄԷ
թուոյն մերում:

էջ 5.— Քարոզ ի յԱւետիքն Հրեշտա-
կապետին, առ Կոյսն Մարիամ. . . Ա. Գր-
լուիս:— Այս փրկագործ եւ Հրաշայի խոր-

հուրդ նախապէս գոյր ի միտս Այ. . . :

էջ 453.— Ներին Սիմէօնի Քարոզ, ի
հանդիսին որ եղեւ ի Պօլիս վասն որդեծնու-
քեան Սուլքան Մուստաֆայ քաղաւորին
(որ ի ՌՄԷ քաւոյն եւ մայրի ե) . . . ՂԶ
Դիւլիս:

էջ 478.— Քարոզ մօրին Սիմէօնի ի
Պօլիս առաջեալ վասն Սահակայ Վարդա-
պետի անկմանն ի Հայրապետութենէն, եւ
յաջորդեցմանն Յակոբայ Վարդապետին
Շամախեցոյ, ի ՌՄԷ քաւին Հայոց: ՃԵ
Գլուիս:

էջ 485.— Յանգ Քարոզգրոյս ի Հե-
ղինակէն:

էջ 493.— Քարոզ Ողջունի. . . :

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 492, տարբեր գրչով.— Ի վայելումն
Կիրակոս Նուստ Արեղայիս Սր. Երուսա-
ղիմացոյ, եւ յետ անցման բարեմիտ եղ-
րաց ողջմիտ քարոզչաց բանին կենաց:
Ի Սրբոց Յակոբեանց Առաջնական նախա-
գահ դերապանք Սր. Աթոռն ամ. Հայոց
մեծաց:

472

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 3

Ն. Ա Ս Ր Բ Ո Ն Ա Ց Ի

Տեղի

Նախ քան 1768

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×16×9: էջք 929: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հաստ, զեղնորակ ընդ-
հանրապէս: Գրութիւն՝ գլխադիրները
կարմիր, մնացեալը մասամբ ժանդազոյն եւ
մասամբ սև: մեյանով, երկսին, 42 տող:
Նոտրագիր մանր: Համառոտագրութիւնք
բաւական առատ: Գլխադարդ եւ զարդա-

րուն սկզբնատառ իւրաքանչիւր Կանոնի
սկիզբը, անարուեստ: Որոշանագարդ, էջ ա:
Կաշկեղծ տախտակեայ: Պահպանակ թղթ-
թեայ՝ սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ,
զատարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ ա.— Ա — Երանեայ է այլ որ ոչ

զնաց ի խորհուրդս ամբարըշտաց...
էջ ԿձԺ 1.— ... միով ձայնիւ, և

Ուստի և ձայն օրհնութեանց որ հնչի ի մէջ քո եկեղեցի,
խառնեցիք եւ դիմ ձայնս կրօնքս ամենեցունց եւ յետին քո որդի:
Եւ քնար եղեալ իմով անարգութեամբս շնորհաց հոգոյն Քի.,
հնչեցի ի մէջ քո ժպրհեայ դիրով գլխնութիւն Երդոցս Դաւթի:

Եւ առաջատա պարու քային հանդիսի,
հարի ի խնջոյս նոր եղանակի:
Եւ ի սինէլորս ծնունդ քոյոյ արգանդի,
ցանկացայ անգրանկաց դասուն կայանի:
Եւս քնեղս ի ծոց քո բոյսս անապատի,
զրդեալ ցօղով հոգոյն ահա ծաղկեցի:
Եւ կարդեալ տնտեսս քեզ ըստ ոչ արժանի,
դժառայակիցս իմ կերակրեցի:
Եւ զքանքորս տունեալ ի յիս տէրունի,
ահա ի սեղանաւոր քո սփռեցի. [դի,
եւ զՍաղմոսս որ ի լեզուաց եղբարցդ իմ եր-
թամատութեամբ ասել զսա յայտնեցի:
Եւ զհացս որով հոյի ամէն կերակրի,
մանրել ուտել ձեզ պատրաստեցի:
Եւ ոյսմ եւ ի սոցն հալցեմ ամենի,
նեքել սղախնաց որ աստ դտանի:
Իսկ թէ սփոփանս ումիք լինիցի,
տուք օրհնութիւն հոյոյն շնորհողի:
Կաթ աղօթից ձերոց ցօղեցի,
ինձ ի տապանն գերեզմանի:
Եւ այս մաստակ մատանց եղկեյի,
ձեզ ի մայեբոս յաւէտ լիցի:

միով երդով օրհնեմք զմի Տէրն եւ Ած.ն
Երկնի եւ երկրի:

Եւ քարըս յղեալ յամայնս մայրի,
զիցի ի հիմն նորոյս Սիօնի.
Դի և սովաւ փառաւորեցի
Սուրբ Երրորդութիւնն անբաժանելի.
Ի ներկայս նոյն և յապառնի
և անգրաւըն յաւիտենի, ամէն:

Ներքեւը տաքեք Ռատրագրով.— Թկ.
1768:

Յիշատակ է դիրքս Սարնցի ի զիւղէն
Նջեցի Սիմէօն Եպս.ին, ի Սր. Յակոբայ
զրքատունն, որ յիմ. և բոս իւրոյ կտակին
չունի ոք ի իշխանութիւն հանելոյս զսա ի
Սրբոյ Աթոռոյս, մայելողդ և օրինակողդ
ասացէք Ած. սղորմի. ի ՌՄԺԷ թվին հա-
յոց:

Ներքեւը ամկանն շեղազիր.— Թկ.
1800:

Վէրլի Պատրոս Արեղայնս սամաթի
տրեցաւ մեր եղբայր Արաւհամ Եպս.ին,
ի ՌՄԽԹ հոկտեմբեր մերոյն:

473

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՂԵՔՍԱՆԳՐԻ.— 1

(Նկարագրողում քերի)

Վարագ

ՁԶԵ = 1536

Նկարագրողութիւն.—

Մասայ 22.5x16x6: Թւերթք 176:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ Թանձր, բամ-
պակեայ, Գրիչ եւ սուսցոյ՝ Մարգարէ Արդ.
Արժեքի: Գրութիւն՝ կաֆաներ տմբոց-
նութեամբ, իսկ իւրագրերն են ու զլիարդեր-
նեքը մասամբ կարմիր, մնացեալը սև: մե-
լանով, միասին, 29 տող: Բոլորքի կա-
նոնաւոր: Համառօտագրութիւնք զրեթէ
սովորական: Նկարիչ՝ Գրիգորիս Կթղ. Աղ-

թամարցի: Խորանագրող թղ. 1ա: Նկարք՝
թղ. 2բ, 5բ, 6բ, 7բ, 9ա, 10բ, 11ա, 12ա,
12բ, 14ա, 16ա, 17ա, 19ա, 19բ, 21ա,
22ա, 23ա, 23բ, 25բ, 29ա, 31ա, 33ա,
35ա: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԻԳՆՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա.— Պատմութիւն Մեծ Աշխար-
հակային Աղեքսանդրոյ Մակեդոնացոյ.
Կեանք վարուց Գալուսթիոն եւ Գործք Ար-

իականմբ. Օսեւ զՎախճանմ Նշանաւք. — [Ի մաստունք եղբայրացոց երկրին ծովոյ շտիս հասեալ եւ զերկնի աստեղս թրահայ. . . :

Թ. 2ր. — Սուրաքի տեղ յող ով ի մաստունք քարտոզար եւ զՄարգարէ գրիչս յիշեալ ի Տէր. — Նկար. Զլեկանն եղեալ իր աստղի, դիթէր պատէր դմամն ի ջրրի:

Թ. 4ր-5ր, վարի լուսանցքին. Աւախ վարդպետ ի քո վատ զինջուփրի ձեռնէ, որ յի գործ կուգայ եւ յի գում:

Թ. 5ր. — Նկար. Փիլիպպոս եւ րազի:

դական եւ Նէքտանիրոս:

Թ. 10ա. — Մաղիկ համ ո՛վ փառաւոր եւ հրաշագարդ հոգեւոր Տէր որպէս եւ սլատմութիւնդ վկայէ, եւ զքո աստղ մոխիր Մարգարեկս յիշեալ արժան արա ի տէր:

Թ. 10բ. — Նկար. Առասպելական ձի:

Թ. 11ա. — Նկար. Նեքտանիրոս եւ Աղեքսանդր:

Թ. 12ա. — Նկար. Աղեքսանդր կր դորէ Նեքտանիրոսը խորխորատի մէջ:

Թ. 12բ. — Նկար. Նեքտանիրոս ի տապանի, թաղեալ ձեռաբն Աղեքսանդրի:

24. — Առասպելական Ձի, Բ. 473, Իդ. 10բ

Թ. 6ր. — Նկար. Փիլիպպոս եւ կինը Ուրմպիաս:

Թ. 7ր. — Նկար. Փիլիպպոս եւ վիշապ:

Թ. 8ա, աջակողման լուսանցքին. — ի Գ(ռ)րիգորիս Կարաղիկոսէ ասացեալ առաջին կափէք յիշեցէք ի Գս., ընդ մմին եւ զՄարգարէ գրիչս:

Թ. 9ա. — Նկար. Ուրմպիաս ծնրն-

Թ. 13բ. — Համ զԱրիստոտել արքա ոռվ՝ եւ գաշակերտքն առաջի. եւ զՄարգարէ մեղաւոր գրչակս յիշեալ հոգեւոր Տէր, զի և դու յիշեալ լիցիս առաջի աստեղնիմ Գի.:

Թ. 14ա. — Նկար. Արիստոտէլ եւ աշակերտներ:

Թ. 16ա. — Ի հաւա գծին համ որ հեծեալ լինի: — Նկար. Աղեքսանդր Հեծած կարմիր ձիու վրայ:

Թղ. 17ա. — Նկար. փրկարարս և Աղեքսանդր:

Թղ. 18բ. — Սուրաբի տեղ թող ով գրարագիր և Ած. ռոգորմի ասա անարժամ զբրչիս Մարգարե արեղայիս. զի այսաւր յոյժ նեղացայ ի գրեւս. մինչ զի գլեռաժողիմ լաւ համարեցայ քան զկենդանութիւն: Ի տան մէջ գրեի և երդիմն շատ գահմար և տաւր անձրեւ ձգելով և կարկուտ. լինի թէ յեղաւեճեմ մինչ յերկրումն և ամգամ ի վեր և ևս և ևս մտաշց. եւ ես գաւաւդդ քանի թարկրն չի տուի: Գրեցաւ ի վարագ:

25. — փրկարարս և Աղեքսանդր,
թ. 473. թղ. 17ա

Թղ. 19ա. — Նկար. Աղեքսանդր որդի-խելալար կը գլորէ Նիկիոյ: — Եղեղի տեղ թող երբ գրես: — Ով ընդերքեցաւ. զգիրդդ յորով չունէ քեզ վարձք է: Այլ եւ շատ տա-լով տատ չկա, այլ կարդալովով է:

Թղ. 19բ. — Նկար. Աղեքսանդր՝ Ուրմուկայն Արամազդի սոգն:

Թղ. 21ա. — Նկար. Աղեքսանդր կը հաշտեցնէ իր ծնողքը:

Թղ. 22ա. — Նկար. փրկարարս Նու-տակալ յաթոռ, Դարեհի զեպարանին առաջի:

Թղ. 23ա. — Նկար. Պատահառու սրով

կը վերադառնա Փրկարարս:

Թղ. 23բ. — Նկար. Աղեքսանդր կը սպաննէ Պատահառու:

Թղ. 25բ. — Նկար. Աղեքսանդր կը պատկուի Արամազդի թագով:

Թղ. 28բ. — Ով քաջ հեռեւտայ եւ լու-յալք փլիստփայ հոգեւոյ Տէր, համ զհա-յաքն զԱմանդարիայ հրաշագեղ եւ տես-կաւ տեսլեամբ հրաշագայդ եւ երանգ հ-րանգ զուռով. սրպէս վայել է քոյին սը. տէրութեամբ. միքէ առաջին զրոյց սոգն փարատի ի խոց օրտէս ի քա ծառայէս:

Թղ. 29ա. — Նկար. Շիրուիթին ըս-թոնկարիւս քաղաքին:

Թղ. 31ա. — Նկար. Աղեքսանդր տ-ղօթական՝ Սարապեան մեհեանին մէջ:

Թղ. 33ա. — Նկար. Աղեքսանդր ձիու-վրայ՝ զխաւսրտած եղկարացի լուրձն:

Թղ. 35ա. — Զքաղաքն համ յօրինուա-ծով:

Եւսոթ. — Ասկէ անդին Նկարնկու-տեղերը լոյց մնացած են, բոլոր մէկ հա-տէն:

Թղ. 36բ. — Ծաղկի տեղ թող:

Թղ. 37բ. — Ծաղկի տեղ թող. եւ լոյ-Մարգարե գրիչս Արմիշեցի յիշեալ:

Թղ. 39ա. — Ծաղկի տեղ թող եղբայր:

Թղ. 40ա. — Ծաղկի տեղ թող ով քաջ սիրելի եւ զՄարգարե զարիւպ գրիչս յիշեալ ի Տէր:

Թղ. 41բ. — Զկոյնն համ ծաղիկ: Գրե-ցաւ գիրքս ի վարագ ի Զ եւ ի ԶԵ [1536] թուին. ձեռնարկ Մարգարե մեղաւմած գրե-լիս. ի Առաջնորդութեան Տէր կարապետ Արեհայիս. եւ Ստեփաննոս և Թորոմոս վար-դապետին. ի վայելութեամբ անձին իմոյ եւ յի-շատակ:

Թղ. 42բ. — Զկոյնն համ ծաղիկ Հո-գեւոյ Տէր եւ գրո Սուաստ ծառէս յիշեալ, զի յոյժ աշխատեցայ:

Թղ. 43ա. — ԶԳրեգորիս կարդալիսով յիշեցէք ի Բս. գնկարոյ ալամ գրոցս. եւ Ած. ռոգորմի ասացէք, ամեն:

Թղ. 46ա. — Ծաղիկ համ սուրբ:

Թղ. 46բ. — Ծաղկի տեղ թող քոյնս եւ սաէ եւ Գրեգորիս կարդալիսով գնկա-րոյ տօրա յիշեալ:

Թղ. 47ա. — Ծաղկի տեղ թող ով հո-

գետուր եղբայր եւ հայր մեր:

Թղ. 47ր. — Մաղկի տեղ քաղ:

Թղ. 49ա. — Մէկ ծեր սուրաք մի համ:

Թղ. 49բ. — Մաղկի սուրաք համ:

Թղ. 50ր. — Սուրաք համ մէկ քղթի ելիստով:

Մանթ. — Դաստիկ Երեսին յորայ չե-
ղապիր օրինակուած է յնայրակուն Հաս-
տած մը, «Յաղապս Թերիացոց գիմանա-
լոյ Աղեքսանդրի», առաջին 3 տողը կար-
միր մեկնանով, մնացեալը սեւ մատիտով:

Թղ. 52ա. — Նկար. Իսմէնիաս Եր-
դի: Աղեքսանդրի առջեւ:

Վեր. այս Շատիսու արջապիս չէի հմուտ. ի
մէկ զրէն էնց կոկ եկաւ գիրս. — Սուրաք
համ գինչպէս որ գիրս ասէ:

Թղ. 57բ-58ա. — Մաղկի տեղ քաղ ով
սրբասէր եղբայր եւ գրիգորիս կաթուղի-
կոսն յիշեալ ի Տէր: Ընդ միմն և զՄարգարէ
սոնիմաստ գրիչս Արմիշեցի յիշ. ի Բս.:

Թղ. 59բ. — Սուրաքի տեղ քաղ:

Թղ. 60ա. — Սուրաք համ:

Ջմարգարէ ամյիշելի գրիչս յիշեցէ՛ք
ի Բս. եւ Ած. ռզորմի ասացէ՛ք մանւ ծնո-
ղաց իմոց, Նուրադնին եւ Շահաւալթսնին,
եւ եղբարց իմոց, Շահսուարին. Գուլադին.

26. — Շիմաթիւն Աղեքսանդրիոյ,
բ. 473, քղ. 29ա

Թղ. 53բ-54ա. — Իսմէնիաս գինչ քաղ
կէր կերաւ, ու մարդ չի գիտեր քէ ինչ կա-
սէ յիմարմ եւ խեղագարմ եւ դիւաբախմ,
գալտրմ այլ կուտէ:

Թղ. 54ա. — Գաքմ ի բերանդ Իսմէն-
իաս, քամի հաշեա շամ պէս:

Թղ. 55բ-56ա. — Հագար քերամ փառք
Այ. , որ այս ԺԴ տարի է որ գիր կու գրեմ,
ի յախտեց արջասպէն ի գտտ քամաք չի ե-

ւ եւ հուղաբաղչին:

Թղ. 64ա. — Սուրաք համ որ քաղ կու
մատուցանմ քագաւորին:

Թղ. 66ա. — Սուրաք համ որպէս որ
ասէ:

Թղ. 68բ. — Սուրաք համ ով հայր
պատուակամ:

Թղ. 70բ. — Մաղկի համ գեարցումն:

Թղ. 74ա. — Մաղկի տեղ ք.:

Թղ. 75ա. — Սուրաբյ համ ռու ծաղիկ :

Թղ. 75բ-76ա. — Սուրաբյ համ աղէկ
Հագեւար Տէր, եւ անմեղադիր լիք խոշորու-
րեանդ : Զուէր Սահակն յիշեցէք ի Քս. ,
գոտեր տաղաւարիս որ կու գրեմ :

Թղ. 76ա. — Սուրաբյ համ որպէս որ
ասէ գիրդ. եւ անմեղադիր լիք կարմիր գր-
րիտ. զի զգինջուփրն կարմիր գոական տա-
րուս. Ած. ի շէն պահէ զՎարագայ դարպա-
սըն, որ խօղով մի սիրիկան գտաւ. առա
գրեցի :

Թղ. 77ա. — Սուրաբյ համ :

Թղ. 78ա. — Մաղկի տեղ յաղ :

Թղ. 79ա. — Մաղկի տեղ յաղ աստ :

Թղ. 79բ. — Սուրաբյ համ աղէկ :

Թղ. 82ա. — Մաղկի տեղ յաղ եղբայր :

Թղ. 83ա. — Մաղկի համ :

Թղ. 85բ. — Կռիւ համ :

Թղ. 85բ-86ա. — Ձալդ Բ երեսդ զծա-
ղիկն լիցքով արա Հոգեւոր Տէր. որ քիտի
կեղտոն չերեւայ, եւ անմեղադիր լիք. զրաբ-
ւան փաշին կու հանին էնց եղաւ :

Թղ. 90բ. — Սուրաբյ համ. զՄարգարէ
զրիչս յիշեցէք ի Քս. :

Թղ. 92ա. — Սուրաբյ տեղ յաղ :

Թղ. 93ա. — Թէ այրանուր յաղեաց Ա-
ղեհաւանդը գլխաբեհ :

Թղ. 93բ. — Մաղկի համ :

Թղ. 96ա. — Համ զգեղեզմանն եւ Բ
խաշած ի վերայ :

Թղ. 97բ. — Սուրաբյ համ :

Թղ. 99ա. — Սուրաբյ տեղ յաղ :

Թղ. 100ա. — Գազան սուրաբյ համ :

Մեծ լու համ քան զկրիայ : — Աւախ
զմեր զեղնս. որ գտա ի քանէն եւ ի ցաւաւ
հացէն իրք մին չկայ :

Թղ. 101ա. — Սուրաբյ համ :

Թղ. 101բ. — Զնկարազ այս լաւ զբխս,
զկարասիկանն Գրիգորիս. այլ եւ զգծող
այսմ տառիս, զՄարգարէ Արմիշեցիս. յի-
շեցէք ի Քս. Ած. :

Թղ. 102բ. — Հաւ ռու ծուկն եւ զետ
համ :

Թղ. 103բ. — Համ գազան :

ԱՅՈՂԱՆԻՍ մարդ համ :

Թղ. 104բ. — Խեցգետին համ մեծ :

Թղ. 105ա. — Խեցգետին համ :

Թղ. 105բ. — Սուրաբյ համ :

Թղ. 108ա. — Համ զՊօրոս եւ զթխու-
տարսն :

Թղ. 110ա. — Զծին համ որ կու քարշէ :

Թղ. 111ա. — Զար կափեղ կասէ համ
սուրաբյ :

Թղ. 112ա. — Զքաւխոյ ի շուտ տալը
հագեւար Տէր եւ հան զկախն Աղեհաւանդիս
եւ Պարոսի. զի այդ երեսդ մեղաւցէ էր. եւ
զքս ասաց մոխրս յիշեա :

Թղ. 114ա. — Համ զԱղեհաւանդը եւ յզ-
մերկ իմաստաստիքն :

Թղ. 116ա. — Համ զմարդիկէն մուռլ
որ կու խօսին հետ արքային :

Թղ. 119ա. — Գազան համ զինչ որ կու-
սէ :

Թղ. 119բ. — Միեղջերի համ ծաղիկ :

Թղ. 120բ. — Աղւէս համ մեծ :

Թղ. 121ա. — Մեծ մաշկքեւ համ :

Թղ. 123բ. — Զծառն աստ համ զեղե-
ցիկ :

Թղ. 124ա. — Ի Գրիգորիս կարուղի-
կոսէ Ազրաւարցոյ :

Թղ. 127ա. — Զգալն համ հեծեւալ :

Թղ. 127բ. — Համ զգալն եւ զսպա-
նումն Բիբրիկացոց իսգաւարին :

Թղ. 128բ. — Համ զգալն Աղեհաւանդի
եւ զկանոցու գալ առ կանոցակէ :

Զալդ Բ բէքս ի մշամած տեղն զրէ,
զի յօրինակն սխալ էր. եւ զծաղիկդ այլ
անդ համ որ ուղիղ գալ :

Թղ. 130բ. — Համ գտունն ի փղոց :

Թղ. 131բ. — Համ զսեղեկն եւ զսպա-
կերն որ ցուցանէ :

Թղ. 133բ-134ա. — Ով քաջ քարասող,
բէքերդ ու ծաղիկդ ի յօրինակն էնց էր դը-
րած ի յետ. ապա ինձ աշապէս քրտի քէ ի
մշամած տեղն լաւ է. որպէս որ դու կամիս
էնց արա : ԶԳրիգորիս կարասիկանն մկա-
րազ գրիս. և զՄարգարէ զրիչս յիշեցէք ի
Քս. :

Թղ. 134ա. — Զյետին հացկերուրն
համ որդով որպէս որ ասէ :

Թղ. 134բ. — Զտաճարն համ որ երկր-
պագէ եւ դեւք մարմն. որպէս հաւ ի քրոչ-
ման :

Թղ. 135բ. — Համ զմեծեւան Սարապի,
որ երկրպագէ Աղեհաւանդը : ԶՄարգարէ գր-
րիչս եւ Գրիգորիս կարուղիկոսն, եւ զՅով-

սեփ վարդապետն յիշեցէ՛ք ի Քս. և Ած. ուղորմի սուսցէ՛ք մեր և մտցա ծննդացն, և Ած. ձեզ աղբամի:

Թ. 135թ.—136ա.— Յայտ վայրի էի յարժամ եկա տէր Յովանէսն մեր հոգեւոր հղբայրն ի հոգեւոր Տէրէն և սասց մեղաւորիս թէ յոյժ մեղադրեաց ինձ Հոգեւոր Տէրն բերքերուն որ ի հետ կշտի արճրձած խաչին կու գրես: Ես մեղայ. աստից ի յետ գինչ Հոգեւոր Տիրի հրամանո՞ն է յոյժ էնց լինի:

Թ. 136բ.— Հան զարբայն և զկին դիտալանն, և մաշախն ի վերայ յեփն դի կարդան գրութան:

Թ. 136ա.— Հան զարբայն և զամալ գուն ի խոմարի որ թաւիտ մատուցանէ:

Թ. 138թ.— Հան գիծեղն րազաւորան ի մէջ անձրեւի և տալի: ԶԳրիգորիս կարաղիկոսն և զժառայ մորին զՄարգարէ յիշեցէ՛ք:

Թ. 141ա. ր.— Հան բարձր տաճար մի և զափագով հաւ մի ի կախ: և զքաղաքն որ զի յատակէն ի վեր կու մայի:

Թ. 142թ.— Հան ոսկի արծիւ մի և արծիւ թակոյճ գոր կամիս:

Թ. 143ա.— Հան զկինն որ եղեալ զայլակիսպ մանուկն առաջի արքային:

Թ. 144թ.— Հան զինաստաւերն որ գիւմրեւոս կու պատառէ և պատմէ արքային:

Թ. 146ա.— Հան զբազմակամսն և զմիջոցս որ դեղէ զքաղաքն:

Թ. 147թ.— Հան զգրքումն իշխանացն և զքաղաքն որ մատն անէ:

Թ. 148թ.— Հան զքաղաքն ի Դ. գալի ընդ գետն, և զկինն ի դէ՛լ:

Թ. 149թ.— Հան զՀռոմէսանէ որ զարբայն կու համբուրէ:

Թ. 150թ.— Հան զքաղաքն և ըզգործն. ի մի կողմանն զան, և ընդ միւսն երթան:

Թ. 151թ.— Հան զարբայն ի մանիճս, և զանոնապալիրն որ կու ըմբոսնու զկտակարն:

Ով եղբայր տուրաք հան զինչ որ կու սսէ զիրս այս այլ սսէ:

Թ. 154ա.— Հան զմիջոցս որ քաղաքն կու դեղ կու տայ արքային:

Թ. 155թ.— Աստ հան զարբայն մեռեալ, և զկինն որ կարեացանէ զաչն. և զիշխանէն շաղախանի:

Թ. 156ա.— Ի Գրիգորիս կարաղիկոսն ասացեալ ի յարբայն բերնէն. սպա ի նշանմած տեղն գրէ. և մտապայ. ի վերայ հին ալիքանկին կու գրի:

Թ. 156թ.—157ա.— Հան յերկնէ ի ծով իբր գետ գալով. և փայլով մի. և աստղ մի, որ արծիւ ունի կտուց և ելանէ յերկինս:

Թ. 158թ.— Եւ թէ արախիւ ողբս վրտանգալից և աղէտս աւաղակամս ասացեալ է քարառնաքառ Աղեքսանդրոս ի հիւսնդոս թեմ իւրաւ: (Այլախ վառապաշտ տուրանաց տաղնապիս, տառապանաց տուտաւայ մարմնոս...)

Թ. 162ա.— ... Որք լսէք զաղիւս զարմարութիւնս, զյարմարոյ սորո՛վ զմաշատուր Կեչառեցիս յիշեցէ՛ք ի Քս.:

Եւ թէ կեանք վարաց յաղթութեան և արիւնքեան, մահ զվախմանն մշտնոք. առ Տէրն մեր յալէս զար բերեմք մարգարէ. ուրքեմք.— Ապեհաղէս Ած. բանն Հայրական արտափայլեալ յաւայ լրցուց զգրականք... և արդ զայս այսպէս Համեմատեալ մի՛ ստորոտնիմք յամոնց՝ զի զպատճառն վերադիտի ճառեցաք: Այլ բնութեան զայս յիշման արժանի լիցի ի ձեռք մաշատուր Կեչառեցիս, զի ի յարմարութեան տակաւ լանիցս Հաստալ տախտակեաց: Եւ զի Հեթանոսական գրեալն անմահութեան և անվայելութեան, ի վերայ չարկապ լալիք որակեցեալ և ի ներքոյ յի ստուի կարծիք և խորհրդանշանք, որպէս և սոցրատիստն Պրոտագորաս անպատուեցաւ: Իսկ զայս սրտառնութիւն աշխարհակալին Աղէքսանդրոս, զոր զերցի խոյժ ձեռնարս որբադրեալ ի Հնոցն՝ սակաւ տուրի ինձ և այլ Համարակց որք կամին տուրի յիշեք ստեղծէ: Զի թէպէտ էր յոստիւր և ի Հին տերինակէ, այլ անյարմար և չաղիպագի. յոսն որոյ զտեալ և քերական քերպարեւն արարի անխոտորնակ ճանապարհ, զի յնութեանայ իմացին պուէտիկոս և քարտաւաք, և սպա զիտացնն զիմ աշխատան ի սմա զոր իրապէս վաստակեցի:

Միւսք.— Հատորս կը պարտանակ ձեռք թիւով կաֆաներ, թէ և Կեչառեցիէն

և թէ Գր. Աղթամարցիէն, պատմութեան բնթագքին լաթորդարար զտեղումս իրաւորու կից. վերջիններէն ոմանց մօտ՝ լուսանցքի վրայ նշանակուած Գր.: Այս կոթաներէն մէկ մասը հրատարակուեցաւ Սիւնի մէջ. ի. Կեչուեցի, 1953. էջ 123 և 160. Գր. Աղթամարցի, էջ 193 և 230, բաղդատութեամբ այլ որինսկներու:

Թղ. 164ա. — Պատմութիւն եւ իստսֆ իսկարայ իմաստնասիրի. գոր պարտ է իմանալ եւ ի միտ առնուլ ամ. մարդայ վասն

շանի եւ ազատութեան. — Յամի Սենիթաւրմայ արքայի Ատրեստանեայց և. Նինէի, ևս իսկար զպիր Սենիթարմ արքայի. . . :

Թղ. 165ա. — խօսք եւ իրաւոք իսկարայ. գոր ասաց խօսքամայ՝ քրեք որդայ իսկար. — Որդեակ էթէ լսես բան ինչ ի զրբան արքունի, թաղոյ զնա ի արտի քում. . . :

Թղ. 173բ. — . . . ևս որ կատարէ ըզիրբատս զայս՝ նա իմաստուն էրդցի ևս փառաւոր ի մէջ մարդկան:

Թղ. 174-176. զատարկ. վերջին էջին վրայ այլապէս գրաւորեցին:

474

ՍԵՐ ԱՍՏՈՒԾՈՅ. — 8

ԱՐԷՔՍԱՆԻ ԳԱԼԱՄԱՌՈՍ

Տեղի

ՌՄԺՁ = 1767

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 22×16×6: էջք Դ + 1100, Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, յրդկուն, ոչ միակերպ թանձրութեամբ: Գրիչ՝ Գրիգոր զպիր Եւթուացի, որդի Տէր Յակոբի: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, երկսին, 30 տող, Նոտարագիր տնայ: Համառոտագրութիւնք՝ լատ առատ: Մեծ գարգաղքեր իւրաքանչիւր զլուխի սկիզբը, կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Գրիգոր Վարդապետ:

ԲՈՎԼԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա. — Յամի Գլխոց:

էջ 1. — Սէրմ Այ. դէպ առ Մարդն, Յաղագս մեծի Սիրոյ, գոր Տէր Ած. մեր միշտ ունեցաւ դէպ առ մարդն. — Գլուխ Ա. — Ամենակարողն Ած. ի յաւիտենից սահմանաւ առ ի ստեղծել զմարդն, նոյն տեսանելով իւր անհնիւ իմաստութեամբ. . . :

էջ 1074. — Յոսոպս փառացն արքայութեամբ եւ միջնորդի առ ի տեսման զնա. — Գլուխ ՀԲ. — Թէպէտ այս է ճշմարտութ. . . :

Յիշատակարան Գրչի. — Թղ. 1767.

էջ 1094բ. — Ծնորհիւ Տն. և յօժան

դակութեամբ նախագլային իւրոյ Սրբոյն Ստեփաննոսի յանկ Երեւոյ աւարտեցաւ զոսկից զրկուիս որ կոչի Սէր Աստուծոյ, ձեռամբ Կեսարիոյ. դիւղն Եւթուացի հանդուցեալ Տէր Յակոբի որդի փանաքի տիրացու և և և և Գրիգորի, ի վայելուած Գրիգոր մեղրածորան վարդապետին, որոյ Տէր բարեւաւ. վայելել տացէ:

Եւ արդ ո՛ր աղնվամեծար եղբայրդ իմ մինչ ընթեռնութեւ զյորդուիս զայս ևս թէ սղալ ինչ զտանիցէք ի ներսին զներսին հայցեմ տեսութեանս զի եղեալ է կամ ի վրեպմամբ աշացս, և կամ անկիրթ զոյոյս արհեստին ճարականութեան. և վերջապէս խնդրեմ լուսաւորչածին եղբարդդ զի յիման արժանի առնիցէք առ Տէր հանդուցեալ զտէր Յակոբ զհայրն իմ ևս զմեղրակիր Գրիգոր զպիրն միով Հայր մերիս ևս զուրիշեալ ի յէջք ի Գեղ. Այ. մերմէ ամէն:

Ի թվականութեան Հայոց ՌՄԺՁ Թրփին, Հայր մեր. . . :

էջ 1095բ-1100, զատարկ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

էջ Դ, մտոր շեղագիր. — Յիշատակ է Կեսարացի Սարգիս Վարդապետին, ի Սր. յեջմ. գիրքս որ կոչի Սէր Այ.:

475

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ (ՄԱՍՆԱԿԻ)

Գ. ՏԱՅԵՆԱՑԻ

կլոր սաղեմ

ՌՃԳ = 1734

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 23 x 15 x 4: էջ 336: Հանդու-
մանք յա: Թուղթ թանձր, սպիտակ:
Գրել՝ Կիրակոս Դպիր: Գրաթիւն՝ սև մե-
լանայ, միասին, 29 տող: Ետքուդիր:
Համառոտագրութիւնք չառ առատ: Կաշե-
կազմ անարուեստ: Ստացող՝ Պօղոս Վրդ:
Կ. Պոլսեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յանկ: Ա-ԼԶ:
էջ 3.— Տարեացու Քարագլուխիցն է
սայ:

Ա.— էջ 3.— Նորին Քարոց Յաղագս
մեծանայեալսն եւ վարդապետացն չորսնիս
սովոց, որ մայի քան զմնուողն Վի. պատի
կնիդեցեաց.— Ամենայն տօնք եւ հանդէպ
սրբոց նահատակաց: . . .

Բ.— էջ 14.— Գրիգորի եռամեծի
Քարոց վասն ծննդեանն ի քանն. Առաքեաց
զբան իւր եւ բժշկաց գնուս եւ փրկեաց
գնուս:

Գ.— էջ 25.— Քարոց ի մոյն Մնուողն
ՏԵ.— յայլմէ՝ ի քանն. Ողորմութիւն և ճշ-
մարտութիւն պատահեցին. արդարութիւն
եւ խաղաղութիւն համբարեցին.— Ի-
մաստաղեացն Այ. Ստորուն սղեքսէ ի դե-
մայ Էկեղեցւոյ. . . . Սր. եւ փոտաւոր
Մննդեամբ քս Տէր թող զբարեւոր պարտիս
վարդան արհեստ [վարդանայ հետո?] եւ
բազմամեղ իրիցաւ. զբեալ ի Պէրզամէ ՌՃԳ
[= 1711] թվին ի յերկիրն Ասիայ որ պան-
դախտ հղայ:

Ժ.— էջ 137.— Նորին Քարոց Ու-
նայտային ի քանն. Արկ ջուր ի կոմք եւ
էառ զեմնակ եւ լուաց զոտս աշակերտաց.
— Բազմապիւթ եւ մարդասէր է Ած. . . .

ԻԶ.— էջ 239.— Քարոց Սր. Յարա-
սաղեմայ.— Ուրախ եղէ եւ. Պն. վասն
Դ. պատճառի. Նախ հասնեն ի դրանս
արքայութեան յերկիրն: . . .

Լ.— էջ 271.— Պատճառք Յարապեան
Յովաննոս Կարապետին. որ ի ժ հոկտեմ-
բերի կատարի.— Քանդի յայնմ ամի թուա-
կան Ծ Էկին էր ՌՆԺԸ [= 5418] եւ Հոռմա-
յեցոցն ՄՂԸ [= 278], իսկ Հայոցն ԾԶ
[= 506]: . . . Դրոշի զրոյս, անարհեստ զըր-
շոյս, Կիրակոս Դպիրս, ցած եւ փառա-
ւոյս, Ած. իմ Յս., մի՛ թողոր դիս անոյս,
ՌՃԶԳ [= 1734] թուոյս, ի յունկար ամ-
սոյս, ի Սր. Քաղաքս յեմ. ընդ Հոյանեալ
Սրբոյն Յակոբայ զերզրակալն Սրբոյ Ա-
թոռոյս ամ. Հայոց, բաւ է: . . .

ԼԶ.— էջ 323.— Նորին Քարոց վասն
աղօթից. ի քանն. Արթ Բ ելին ի Տաճարն կալ
յաղօթս.— Իարիսեցին եւ մաքաւարն.—
Պարտ է զեւեկ, զի յաղօթիցն որ կարգեալ
են մեղ, ոչ ի նորս միայն: . . .

էջ 331.— Այժմ ժամանակ մեր յու-
արտ եւ ի կատարումն թարգմանութեան,
տառջի արկեալ բանիս քան կարի եւ քան
չափութեան: . . .

Ետեւ ընդ ամին դարձեալ ըզմամբ
Հայեցեցուք յարարչապարճ եւ նախախնա-
մական պիտութեանցն Այ., զի քաղցր եւ
Հաշտ ակամբ Հայեցեց ի ժամանակսն եւ
յանկամս Որդւոյ իւրոյ, զպատ զբխու-
նէից, եւ սիրով սիրելոյ Միաձնի Որդւոյ
իւրոյ Հովանաւորակ պահեաց ընդ ամբա-
ծածուի թեւօքն իւրովք յամ. փորձութեանց
Հոգոյ եւ մարմնայ անխտով խաղաղու-
թեամբ: Մանաւանդ զպաղա Հայկազեան,
յոտմանեալս եւ զփարստ(ն)եալս քան-
ապրիւնի խարամբ, զցրուեալս ընդ Երեսն
յերկիր, իբրեւ զփոշի հոռեալ մեղադն Հոգ-
մով ի յազգս եւ յազգին տյալանեսու Հաղ-
ցեացուք յամենախնամ եւ յամենազօր ա-
րարչէն զի իբրեւ զըզմամբ Հասց զվաստ
Ժողովի ընդ թեւօք իւրովք, եւ ամբածու-
ծուի աշովն իւրով Հաւաքի վերադառնի
սեփհական եւ ի ընկէ Հայրենի յերկիր

Ի .— ՔԱՐՈՋԴԻՐՔ

Ե՛ր Ե՛ր Ա... Իսն վաճն ռզդունի, ՏՆ.
Սլմեմի Սլբազաճ Էալբալսիտիմ. ի բանն
յւ՛հ Ողոյն տուն մտանիցե՛կ Ռախ ասալսից
Ողոյն տուն ալմա՛կ ետլան: ... Ե Սա-
վորսիկն է ճնողաց... Ե Ե զալլե ու-
զա՛ւ կամա՛ս ասա, Ե զՆունիկիմուն մէզալի
զրեւս յիւս:

Էջ 89.— Վասն Եկմյ. պատուոյն եւ իշխանութեան եւ զանճանակին, մահու եւ կենաց ողորմութեան հարկաւորութեան :

Էջ 113.— Բնաբան. Եւ տեսի զայլ հը-
րհշտով զօրաւոր եւայլն:

Էջ 115.— Բնաբան. Աղուխաց որդ
զան եւ քոչնոց բուն...:

Էջ 118-141, զանազան հաստատմաներ,
ընդհանրապես երկուց երկի մասին:

Էջ 143. — Բարձր ի վերայ Սրբոյն Աստուծոյն: Սրբազնեցեալ ի թագաւասլաւ օրինակէ միշտ թառալ յաշխատութեամբ. Եւ իմա՛ն աստիճան Բոհանմէն յԱրեւելի Տարբոնացոյն եւ յաշխակեանք Դարբիւն թաքունաստանս: Եւ իմա՛ն Սիւն իւրեցեալ Տառարակ ըստ Սեւան ժամբ . . . :

Էջ 178.— Օրհնուրիւն յետ Քարազիւն .
Որհնուրիւն Հօրն անԼղականի . . . :

էջ 186.— Խրատ վասն ճղոյն տալոյ. — Եարաղքեալ ի յումեմնէ անիմաստէ, իբր Տարօնացի մեղաքաւալ Տէր Յօսիմանէս ունաւոր եւ վատարաղք արեղայէ.— *Սահլ-ձօցն ամ. ստեղծածոց, իրաւօցն ամ. իրաւանքն իւրաց...*

էջ 99.— Օրհնաւթիւն յետ Քարոզին :

Ի՞նչ 2021- Քաբոզ ի վերսւ: Կոնդակի
սասցեալ է ոմն ի քանաստեղծից.— Զի բնդ
սրբոց վարդապետաց . . .

Էջ 215.— Յամկ գրգոյս ալբուրեմա-
կամ ի վերայ ոչամաւոր իրաց.— Արրահամ
ջահկայ Էյա(նա)նէյ և ղնայ Էրուսաղէմ...

Յիշատակագրութիւն.— Թ/ւ. 1888

Էջ 213, Առաջ շեղագիրը:— Յիշատակ է
 եկա՛մ. միա՛րան Ազգի՛սնու պոսե՛սցի նախկին
 պատրիարկ Մեծին Պօլսյ Պօղոս Արքայան
 Արքեպիս-ին ձեռնաձուռն ուղակերտ Զօրուցի
 Տէր Կարապետեան նուիրակ Հանդուպետ
 երևա՛մա շնորհազարց մարտադետին, ի
 պատմն Արքող Յակոբեանց Մարտ ԱՊոստոն
 Վ. Հայոց Թյ. 1838 սկսւմ. (։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶ (ԵԱՄՆԱԿԻ). — 8

degraded

2000 = 1309

ጊዛዚርዛፖባታይትቴትኒ ፡—

Ծառայ 23 x 16 x 6: ԹԼԵԹ 305: Պրակ
կ-իւկ (== ԲԳ. 207. 1.1. (== 208) — հ2
(== 300) , կր պակսին իՖ-1.2: Հանգամանք
լաւ: Մաղապաթ ոտորկ Վրիժ, երեմիւ Լե-
րկ: Պրակիւն իտրակիւններ, հ մաստմ
սկզբնաւորութիւններն ու պլակսիւններ
կարմիր, մաշակայր սև մկանգ, երկաւր,
Յ0 տոյ, Բարդիւր փարձ: Կարմրայիժ կի-
սարմարմբ, յաւանգալարգ հս զարգը
պիւք՝ իւրաքանչիւր զրգի սկիզբ, հոյն:
Կաւկակաթ տարտակուկ, կոնուր փերն
փար ձեղքաւ: Պակսանակ թղթակ: յու-
կար ձեղք ԹԼԵԹ, Կերք չորս, զարտիւր:

Ստույգը՝ Վասիլ Բաճանյ, կնիք՝ ՎԴԻՆԱՍ
Վարդապետ, թղ. 122ա, 300Ը:

ԲՈՎԼԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

թղ. 3-4, տարբեր գրչություն. յուղ-
յի վրայ:

ԹԳ. Յա. — Նախադրուքիւն Առաւելցի
Սաղաւաթի — *Խորհուրդ փրկելուն Թի.
յոզխարհ՝ նախ քան զյոզխարհ տառնա-
ցրեցաւ . . .*

Թշ. Տաւ.— Առաջիկ Սաղաւմովի Որդւոյ Դաւրի Թագաւորի իղի. եւ Յուդայի Բառի Առաջներդդ, երաւոք մտնկանց զոր եւ խրատական բանի ասէ.— *Ճոնաչէկ զմատու թիւ եւ զբարա...*

Թղ. 31ա1.— Խմաստութիւն Սազովմա-
[Ու]— Սիւրեցէք զարդարութիւն, ոչք զա-
տիք զերկիր...:

Թղ. 48բ2.— Ժողովաւ. Բամբ Ժողո-
վողի. Որդւոյ Դաւթի Թագաւորի իզի-
յնէլ. — Ունայնութիւն ունայնու-
թեանց...:

Թղ. 55բ2.— Երգ երգոց Սազովմանի:

Թղ. 61ա1.— Տեսիլ Եսայայ, Որդա Ա-
ւսկայ, զոր ետես ի վերա Հրէաստամի. եւ
ի վերա Եմի. ի Թագաւորութիւն Ոգիա, եւ
Յովաթամա, եւ Աւագու, եւ Եզեկիայ:

Թղ. 121-2, տարբեր գրչութիւն,
բոլորքի վրայ:

Թղ. 121ա.— Այս ինչ է ի գիրս Պո-
ղոսի բուրբ Զորեմասամբ: ... Նախա-
դարութիւն առ Հովովայեցիս Թղթայմ.—
Զայս առաքեաց ի Կորնթոսէ...:

Թղ. 123ա1.— Գլուխք Հոռուեցոց
Թխթայմ Պաւղոսի:

Թղ. 138ա1.— Գլուխք Առաջին Թըխ-
թայմ Կորնթացոց:

Թղ. 162ա2.— Առ Գաղատացիս:

Թղ. 182բ2.— Առ Թեսաղ. Երկր.
Բուրբ:

Թղ. 184ա2.— Գլուխք Եբրանեցոց Թըղ-
թայմ:

Թղ. 206ա1.— Առ Փիլիմոն եւ Ար-
փապոս Սարկուսաց եւ Ապիիա, Տեալրս
Ոմանիմա:

Թղ. 208ա1.— Առաւուտուն ի Ժողո-
վըրդեանն ի սր. Կիրակէի Զատկին Ժողո-
վին ի Ոմիմ Ար. Մատարանն եւ այս կամովն
կատարի. Սաղմոս Կի, կցաւր, Քեզ վա-
յելէ արիմութիւն Ած: Ընթերմումն ի
զործոց Առաքելոց Սկիզբն.— Զբանն առա-
ջին զոր արարի վասն ամենայնի, ով Թէո-
փիլէ...:

Թղ. 249ա1.— Յառաջաբան Եւթանե-
ցունց Թխթոցն Կաթողիկեայց.— ի փոքունս
փոքումբ ինչ յանդգնելոց...:

Թղ. 250ա1.— Յուստ Եանովբու Ա-
ռափելոյ Կաթողիկէ:

Թղ. 269բ1.— Աղերս Եւթաղեայ:

Թղ. 270ա1.— Համգիստ Սրբոյ Առա-
փելոյն Յովնանմու Աւետ.— էր ընդ եղ-
բարս...:

Թղ. 272բ2.— ՅԱւամա մինչեւ ի ջր-

հեղեղն ամբ ՍՄԻԲ, ի ջրհեղեղէն յաշտա-
րակն ամբ ՇԻԵ...:

Թղ. 273ա, դատարկ:

Թղ. 273բ1.— Մարգարէութիւն Յով-
բա. զոր գրեաց Սազովմոն. որդի Դաւիթի
յնմ.— Այր մի էր յովսիտ աշխարհի, ո-
րում անուն էր Յոր...:

Թղ. 301. դեղմորակ բուրբ, որուն
վրայ կամոնաւոր բոլորգրով արամագ-
րումն են յիշատակարաններ. տես վարդ ի-
րենց կարգին:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի՝ տաս-
նակ թուով. Կ'առնենք կարեւորները:

1.— Թղ. 26ա1.— Զորաւղ զորոցս
զնուաստ ողի զերեմիա, սուտանուն երէց,
եւ զծնաւդսն իմ, յիշեմք աղաչեմ, եւ Ած.
դձեղ յիշէ իւր արգաւթիւնն:

2.— Թղ. 300բ2.— Արդ գրեցաւ սա
ի Թու[իւն] Հայոց 29Ը [= 1309] ի քաղա-
քիս որ կոչի Փերմոմ, ընդ հովանեաւ Սըր-
բոյ Աւետարանչիս Մարթնոսի: Դարձեալ
աղաչեմ զձեզ հարբ իմ եւ Լորարբ, որք
հանդիպիք մայր տեսութեամբ կամ ըն-
թերցմամբ կամ զաղափար առնելով, յի-
շեմք սրբաբանոց յաղաթս ձեր զմե-
ղապարս զծող սորա զերեմիա, եւ զծնողսն
իմ, եւ զԼորարսն իմ, եւ զամ. ազգականսն,
եւ մեղաց Թողութիւն ինդրեցէք ի Քէ., եւ
Քո. յիւր յահալին զալտեանն յիշողացդ
եւ յիշելեացս ողորմեսցի եւ նմ փառք
յաւիտեանս:

Յիշատակարանք Յաղագս Ստացալ
վաթիլ Գեանմայի.—

1.— Թղ. 60բ2, ժամգագոյմ մեղմով,
բոլորգիր.— Տէր Ած. ողորմեա վասիլ Քա-
հանայի եւ ծնողաց իւրոց եւ ամ. զարմից,
եւ որ ամէն ամէն:

2.— Թղ. 207բ2, ժամգագոյմ մեղմու-
նով, բոլորգիր.— Տէր իմ Յս., ճշմարիտ
Ած., զո սր. ծնողին բարեխաւատութեամբ,
եւ ամենայն ընտրելոց քոց, յորմամ զաս
փառաւ Հաւր հատուցանել ըստ դործոց,
յայնժամ յիշեա զպատմելի եւ զերջանիկ
Քհն. զվասիլ, որ ստացաւ զպատմական
դանձա, ի վաեղումն անձին իւրոյ, եւ ի վար-
ժումն մանդանց. նոր սկովին, եւ յիշատակ
յելից կենցաղոյս, եւ յաշխողմեան զո զառ-

ևս: Ընդ նմին եւ վարձատրեալ աշխատողացն ի սմա, եւ կարգացողաց, եւ յսողաց, եւ ամէն ստողաց, ամէն:

Ով զտաք յուսերամից, յորժամ ընթեռնուք զպատվական տոսոս, յազարթից մի՛ մոռանայք զվասիլ Քչ. որ յարդար արդեանց իւրոց ստացաւ զսա. եւ զուք ի Քչ. յիշեալ իբիւք, ամէն:

3.— Թղ. 301ա.— Տէր Ած. մեր եւ փրկիչ Յս. Քս. յորժամ ըստմիս չոր ընդ աջմէ, եւ կոչես զգոր կամարաբուն յանուանէ, յայնժամ յիշեալ զամէններջանիկ զո ծառայս զվասիլ Քչ. եւ յարութիւն կենաց պարզեալ, որ ստացաւ զսր. մատենան ի վարձանց մանկանց սրբոյ սիրովն՝ եւ ի յայնկումն անձին իւրի՞ր իւր ծնողացն, եւ ամ. զարմից իւրոց, բարեխօսութեամբ ծրնողին զո յուսոյն մերոյ՝ եւ ամ. ընդլիւնեաց, եւ զնո փառք ընդ չոր եւ Սր. չորոյն, այժմ եւ յաւիտենիւ, յաւիտենան ամէն:

Մաղթանոք հայցեմք ի ձէնջ զառք երջանիկ պաշտօնէից, ի զուսմարել ձեր ի հանդէս կաթուղիկէ ի նոր սիոն, յիշեցէք յաղօթն ձեր զսրբաւոր քահանայս զվասիլ եւ զծնողսն իւր եւ զամ. զարմ սորա. զի յաղսմ ջանիւ ստացաւ զաստուածային տոսոս, ի յուսաւորութիւն եկեղեցւոյ, եւ ի պայծառութիւն տօնից տէրունականաց, ի յիշատակս ամ. սրբոց սիրելեացն Այ. սրբոց աղօթիւք եւ բարեխօսութեամբն ընդ աջեայն զանկացէ զվասիլ Քահանայս, եւ զնախնիս իւր, եւ որ առաւն է ի տուրս, սղորմեացի յիշողացոյ եւ յիշեցեացոյ, զի կարող է Ած. ի ձեռն աշուստ աղօթից՝ աշուստ թողութիւն չնորհիւ. եւ նմա փառք յաւիտենան, ամէն:

Յիշատակարամք Յանուս Ամրեցի Միւսաս Վրդ. ի.—

1.— Թղ. 122ա, բայրազիւ կամոմու—

ւաք.— Ով սր. հանդիպողք աստուածազարդ հատենիս՝ յիշեցէք ի Քս. զվերջին ստացող սորին զՄինաս մեն հռետորն՝ եւ Ած. արան վարդապետն Յամթեցի, որ ստացաւ զսա ընչիւք իւրովք եւ քանդեալ վերստին նորոյ կազմեաց եւ եղ յիշատակ ի Սր. յԱթոռն Քի. Սրբայն Յակոբայ ի քաղաքն Խմ. վասն հոգւոյ իւրոյ եւ վասն հոգեւոր ի մարմնաւոր ծնողացն իւրոց եւ ամ. աղպանոցն. եւ որք յիշէք յիշեալ իբիւք ի Տէ. Յէ. Քչ. Առտուծոյն մերոյ ամէն:

2.— Թղ. 301ա.— Վասիլ Քահանայի յիշատակարամքն Երբէւ, Բայն գրով.— Ով սր. զառք յոյսերամից, յորժամ հանդիպիք սմա եւ վայելէք՝ յիշեցէք ի պայծառապալ յաղօթն ձեր զվերջին ստացող սր. մատենիս զՄինաս Ած. արան վարդապետն Յամթեցի, որ ստացաւ զսա յարդեանց եւ սրբոց ժողովրդոց քրիստոնէից յիշատակ հոգւոյ իւրոյ՝ եւ հոգեւոր ուսուցչին Մարկոս վարդապետն առ Ած. փոխեցելոյ, նաեւ մարմնաւոր ծնողացն, եւ ամ. արեւմածեքձ աղպանոցն, զի ստացաւ զսա եւ քանդեաց եւ զթերին ելից, եւ վերստին նորոյ կազմեաց զսա, եւ եղ յիշատակ ի Սր. յԱթոռն Սրբայն Յակոբայ, զոր Տէրն բոլորից եւ Ած. ն համայնից ընդունելի արասցէ եւ ի փառս իւր հոմարեացի՝ եւ վարձս մենա տացէ՝ եւ որք օղտիք ի սմանէ՝ բոլորամիտ սրտիւ ողորմիտ ասացէք սոռային, միջին, նաեւ վերջին ստացողի սորին Մինաս քաղցրուսոյց վարդապետին յԱթեցւոյ, եւ թողութիւն մեկաց ինդրեցէք եւ արքայութեան արժանութիւն ինքն առ ի Տեառնէ հայցեցէք. եւ նա որ առաստառուրն է ի տոյ զպարզեւ, պարզեւ եւ զերկնից արքայութիւնն ձեզ յիշողացոյ եւ մեզ յիշեցելոցս աստ եւ ի հանդերձելումն, որ է արհնեալ յաւիտենիւ յաւիտենան ամէն:

Յիշատակ է ի դուռն Սր. Յակոբայ:

478

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅՆՈՑՆ ԲԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— 3

Գ Ի Ո Ն Է Ս Ի Ո Ս Ա Ր Ի Ս Պ Ա Գ Ա Յ Ի

Թրգմ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵԶՈՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ $23 \times 16 \times 3.5$: էջք 414: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, Երկսիւն, 30 տող: Նոտր լեզայիր: Համատտադրութիւնք շատ առատ: Կաշեկաղմ խաւարարտեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Գիրք Սրբայն Դիմնէսիսի Արիսպագացւոյ Յաղագս Երկնայեան Գաւառայապետութեան: Յատազարմուրթիւն

Գրայն.— Նախ քան զձեռնարկելն յիրողութիւնս արժան վարկանիմ պատճառ արտասուել, թէ մասն է՞ր համարձակեաց յԼրատին Թարգմանութիւն առնել...

էջ 396ա.— Յանկա այս ժողովեալ յաւ. գլխոյն ի մի շարաւնակապէս սակս առանց աշխատութեան գտանելոյ զբնարանն: Գրաւիս Ա.— Ուսուցանէ թէ՛ ամ. լոյս եւ շրնորհ հոգեւոր ի Հօրէ լուսոյ առ մեկ իջանէ եւ զմեզ ընդ Այ. միասորէ...

էջ 410-414. գաղտարկ:

479

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ $23 \times 16 \times 1.5$: Թերթք 118: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն ոչ միակերպ, Նոտրադիր անարուեստ, Համատտադրութիւնք շատ առատ: Կաշեկաղմ խաւարարտեալ, Դատարի թերթեր, 1, 52-54, 93, 94, 116-118:

Ա.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 6

Վարդամ Վարդապետ

Գրութիւն՝ խորագիրները եւ բնաբաններուն սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մկանով, միասիւն, 24-26 տող:

Թ. 2ա.— Յատազարմուրթիւն Գրացն Սաղառնի ի Վարդամայ Վարդապետէ: — Վարդամայ Վարդապետի արարեալ Երգոց Երգոյն Մեկնութիւն ի յայսմ Գս: — Նման(ան)է արքայութիւն երկնից դանձի ծածկելոյ յաղարակի... — Հմմտ. առտ, էջ 83:

Թ. 50բ.— Յիշատակարան Մեկնութեան.— Իսկ դու եղբայր մեր մշակոյ մորենեաց, եւ աղտաղտ անբուարեր յայլիսոյ անուշ մեկ ճաշակ յարամաւ եւ յոյս յԱծ, Վարդապետ կիրակոս...

Բ.

ԳՄԱՂՈՒԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ.— 2

Գր. Տաքեւացի

Գրութիւն՝ սկիզբը մէկ տող զուեւորութեան Եւ կարմիր Երկաթապէր, մնացեալը սեւ մկանով, միասիւն, 27-28 տող:

Թ. 55ա.— Վասն էր առտ յետոյ կարգեալ: Պատասխանի. Սողոմոնի կարգն է ընդ ժողովողին. նախ զի Գ զիրքն Գ հասակացն է խրատ ի միասին կարգեաց. Երկրորդ զի իցէ Ած. ապանութիւն վերջին...

Թ. 92ա.— ... Այլ որք ողջ մտօք եւ ճշմարիտ հաւատով զգրկական խոր-

Հարգս ի փոստ Բի. կատարեն, արժանա-
ցին շնորհաց եւ փառաց ողորմութեան քի.
եւ ամ. աշխատուցայ ի ամս երջանիկ եւ յու-
ստոսր փարգապետին փարգանայ եւ խնդ-
րուցան եւ աշխատողացն համարէն ի ամս
ուսուցչացն եւ ուսողաց յիշմամբ ի կրկին
կենցաղս եւ յախտեանս ամէն:

Գ.

Մեկն. երգոց երգոցն.— 3

Որոգիննէս

Գրուքիւն՝ ամբողջովին սեւ մեյանով,
միասին՝ նախընթացներէն նուազ լայն,
29-32 տող:

Բ. 95ա.— Մեկնութիւն երգոցինսի,

երգոց երգոցն: — Ոտք երգոցինսի յերգս
երգոցին Մեկնութիւն: Հարսն առնէ: —
Համարուեցէ պիս ի համարոցի բերանոյ
լուրջ: — Արդ հրէայքն յարեաց անտի
փութացան մերձենալ ի համարոյ բերանոյ
որ պղծցաւ մարմին եւ ուր եղև ի ձեռն ու-
սաբարցն, որք ի հրէից անտի բոտոր-
ցան... — Հմմտ. աստ, էջ 112:

Բ. 115բ.— ... «Փախիւր եղբոր որդի
իմ նմանեաց այժմանց կամ որթոց ե-
ղանց...»: Եւ այսու երջանիկ եւ երանե-
լին Սողոմոն կրկնելով ասէր պարտէրն ի
փաղձան Լրդոյ օրհնութեանս...:

Կատարումն պրոցս լիցի արդեամբ: ու-
մենակային Այ. եւ ի պատիւ մօր նորա
Սրբոյ Ած. ամենի:

480

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ.— 3

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 3

ՆԵՐՍԵՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 23×17×2: էջք 146+150: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
սեւ մեյանով, միասին, 27-31 տող: Նոտ-
րադիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կա-
շէկապմ խաւարարտեայ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆԻ

Ն. Լամբրոնացի

էջ 1.— Յառաջաբանութիւն իմաս-
տութեան Սողոմոնի: Ի լայն ածեցեալ Մեկ-
նութեամբ Սրբոյ Ներսէսի Լամբրոնացոյ,
սրբեպիկոպոսէ Տալսոմի կիլիկեցւոյ, եւ

յուսումար Ածարամ վարդապետէ Աբ. Եկե-
ղեցւոյ:

Իմաստութիւն Սողոմոնի վերնադրեա
սուր ուսանեմք եւ զայս իմաստութիւն Սո-
ղոմոնի, որպէս եւ նախակարգեալսդ սորին
յիւսկան, եւ զԺողովուրդն, եւ զերդ երգոցն
... — Հմմտ. աստ, էջ 316:

Բ.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ

էջ 1.— Բամբ ժողովադի Որդւոյ Դաւ-
թի Թագաւորի իւլի յեմ. Եկեղեցիատէս:

Առակացն Գիրք խրատէ մարդկան յան-
հարթ եւ յանհաւատար կենցաղոյս բն-
թացքն... — Հմմտ. աստ, էջ 316:

481

Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մաւալ 23×18×2: էջք 288: Հանգա-
մանք զրեթէ բաւարար, «կիզբը թերի:
Թուղթ հասարակ: Գրութիւն սեւ մեկանով,
միասին, 30 տող: Նոտագիր, շնորհգիր:
Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կարճ
կիսայաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ .—

էջ 12.— Քարազ Դաւթի Մարգարէի
Եւ Յակոբայ Արդար Առաքելոյն, Շարադ-
րեալ ի յաւմեմէ բանասիրէ ի փառս Այ. Էւ
ի գովեստ սրբոց մարին: Բնաբան: — Յա-
ռաքմունք Ածախայր անուանեցաւ...:

էջ 25.— Քարազ ի վերայ Սրբոյն Ստե-
փաննոսի Նախավեցային:

էջ 31.— Ի վերայ տառիցն մերոց շա-
րադրեալ գովեստ ի պատիւ Սրբոյն Ստե-
փաննոսի:

Ա.— Ստեփաննոս՝ անպիծ աղա Նի,
աղբիւր կենդանի, արեւ յուսայի:

Բ.— Ստեփաննոս՝ բուրբառ խնկելի,
բարումն շնորհալի, բացող դրանն երկ-
նի: ...

էջ 39.— Մանուգումն Գազարայի՝
յայտնի օրինակաւ յեղիմ Լիբանանու:

էջ 48.— Քարազ վառն աղբոյն տալայ՝
սասցեալ ի յաւմեմէ բանասիրէ, ի սիւսու
յԱյ.:

էջ 83.— Քարազ ի վերայ Սրբոց Առա-
քելոց Որդոցն Որաւումն...:

էջ 92-112, դատարկ:

էջ 113.— Սէր Այ. առ մարդն: — Ու-
ւետարանիչն Յօհաննէս զրէ ի Կաթողիկ-
եայս...:

էջ 130.— Յաղագս Ազաշխարաշեան:

էջ 150.— Քարազ Տեաւոտեան. ի բանն
որ ասէ. ո՞ մերձեցաւ:

էջ 198, դատարկ:

էջ 199.— Կրտսկ յետ մահումն Խոստա-
տումն է ըստ Պօղոսի.— Ով օր դառնութեան
Լւ. սոյոյ, ով զիշեր կսկծալի Լւ. ողբայի...:

էջ 214.— Վառն Յուդայի չար ձնըն-
դեանն.— Արդ ի հոգէկիր վրդպտ. այս-
պէս իմացաք... Եկեալ Լկն ար Յա., Լւ.
յայնձ օրէ տշակերտեցաւ, նմա, որպէս այլ
աշակերտքն, Լւ. Քա. Եթող դամ. սպարտս
չարութեան նորա, արար ինքեան յանձա-
պետ, բայց նա ոչ դադարեալ ի շարեաց,
վերջոպէս մտտեաց զՅա. Վարդապետն,
Լւ. Փրկիչն, Լւ. բարեբարն իւր, ի ձեռն տի-
րոսպանից, Լւ. ինքն երթեալ խեղդեցաւ
խրովի, սատակեալ կորեաւ շարն շարու-
թեամբ իւրով, ըստ բանի զիտեոց զոր յա-
ռաջագոյն կանխանառեցին ստուգութեամբ:
— Հմտ. Գ. Հատոր, 1954, էջ 69-70:

էջ 222-264, դատարկ:

էջ 265.— Այս է ցանկ տետրակիս:

էջ 270-288, դատարկ, բացի 286էն:

482

ՊԱՏՄ. ԱՌԻՄԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՑ Ի ՏԱՃԿԱՑ.— 1

ԳԵՌԳԵՆՍ ԼՈԿՈԴԵՑ (1481)

Թրգմ. ՄԵԼՔԻՍԵԵԿ ԲԱՆԱՍԵՐ

(ԺԸ. Գար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 23×17×4: էջ 386: Հանդա-
մանք բառարար: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Թարգմանիչը: Գրութիւն՝ սևւորակ մեղա-
նոյ, միասին, 18 տող: Ենդապիր խոշոր:
Համառոտագրութիւնք՝ զրեթէ՝ չափաւոր:
կաշեկազմ տախտակեայ:

Մամօք.— Վերջնական Ծրանձի Լոկո-
դէի յղ. առման Կոստանդնուպոլսոյ ի
տաճեկաց, համարի զրեալ պատմութիւնս
չորս զամօք Փրկչէն 1481, ականատեսս գո-
լով անցիցն: Թարգմանեալ է որպէս թուի
ի Մեկթիսեղեկէ, եւ է սկզբնաղբը զաղա-
փար, աղճատ զբլաւ եւ շտապագիր, արբ-
րադրեալ ի բաղում տեղիս, զորոյ զմա-

բունք օրինակն սորա տես ըստ մասնեայ ի
համարն 464» (Սաւալանեան, Յուցակ, էջ
318-9):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Թուարանութիւն ամացն որ
ի յԱլամայ մինչեւ ի յառուսն Կոստանդի-
նուպօլսոյ, եւ այլոց ոմանց իրաց: ... Եւ
ի յամարանն նոյնոյ թուին, ամիրայն ա-
ռաքեաց զբաղում զօրս ընդդէմ Նաւրաթ-
զոսի, զի առցէ զնա, եւ ապա ի յայկայ
Մալոսայն եկեացէ, վասնորոյ Այ. օղնա-
կանութեամբն, ոչ զՆաւրաթզոսն կառ ի
նոյն թուին, եւ ոչ ի վերայ Այկայ Մալ-
ոսայն եկն, այլ զարժաւ անգործ: էջ 380:

էջ 381-6, դատարկ:

483

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 22×17×15: էջ 538: Պրակք
Բ-իւ: Հանդամանք լաւ ըստ բաւականի,
սկիզբն ու վերջը պակասաւոր: Թուղթ հա-
սարակ: Գրութիւն՝ բնարանները եւ զլիւս-
գիրները կարմիր մէլանով, մնացեալը սև,
երկսիւն, 34 տող: Նոտարաւոր այլապիսն
զրիչներէ: Համառոտագրութիւնք տեղտեղ
չափաւոր, տեղտեղ շատ առատ: Կաշեկազմ
տախտակեայ: Պահպանակ մաղաղաթեայ,
սկիզբը եւ վերջը մէկմէկ թերթ, երկաթա-
ղիբ Աւետարանի մասն: Կնիք՝ հաւկթաձև
սեւադրոյձ փակաղիբ. «Ներսէս վարդա-
պետ», էջ 8:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յաղագս Հաւատոյ.— Ած.ախն
եւ մեծ առաքեալն Պօղոս ասէ ուրեմն. Ա-
ռանց հաւատոյ անհնար է հաճոյանալ
յԱյ. ...:

էջ 4բ.— Յաղագս Սաեմանի Հաւա-
տոյն.— Զի՞նչ են հաւատք: Պիտի. Հաւատն
բաղում կերպիւ առեալ լինի...:

էջ 6Ա.— Յունվար Հոռոմանցոց, եւ
փոխանակ այսր ամսոյ ասորիք քիանուս-
նիս ասեն. յամենան այս պղղամն առաւ-
լու ի մարմին մարդոյ...:

էջ 6Բ.— Գարգ յայլմէ. ի բանն որ
ասէ Տէրմ. Որ խնամրիեցուցանէ գամձ

բարձրացիւն. — Արդ հիմն տառաքնութեան
է խոնարհութիւն...

Էջ 81. — Ներքին ի մայն կիրակէն վասն
հիւրընկալութեան ի բան առաքելայ յո ա-
սէ. Զհիւրասիրութեան զհետ երթ. — Ի մէջ
ամենայն կենդանեաց որ զօտարն տո՛ւ մի-
այն չունեն...

Էջ 84ր. — Պատմութիւն վասն անժամ
սրդանցն եւ վասն խտտութեան հոգա յի
ուստի եմ եւ զինչ եմ պատմառք. Վարդան
Վարդապետի ասացեալ:

Էջ 131ա. — Յաղագս մեղաց եւ ան-
ուսեց նորին:

Էջ 189ա. — Ներքին Գրիգորի Քարոզ
Սրբաց Առաքելացի Պետրոսի եւ Պողոսի...

Էջ 190-195. զատարկ:

Էջ 196ա. — Յաղագս գտի եւ ամբողջի
յամմատութեան ամմին առ Աձ. վասն բա-
սամայայ զազատութիւն արտի. — Որդեակ,
Թող զգիւ եւ զտանհցեալ զիս...

Էջ 267. — Գրիգորի Տարեւադու. Քա-
րոզ վասն ձրագալացի. ի բանն որ առ
Առաքեաց զբան իւր եւ ի զհեաց զիս:

Էջ 515ա. — Համառօտ ժողովածու վա-
սն պատրաստ գոյայ ի պէտս մտադրու-
թեան եւ սերտազարեան բառասիրաց, տի-
նա թէ մոռացկոյտաց, հաւաքեալ ի Մովսէս
Վարդապետէ Զուգայեցոյ Ռճեղի քվին. —
Խորհուրդ մարմնոյ մաս է...

484

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՎԱՅ. — 3

Ն. ԼԱՄԲԵՐՈՆԱՅԻ

Ա. Աստուածածին Վանք (Գաղատիա)

1793

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 23 x 17 x 2: Էջ 290: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Օհան-
նէս Կղերիկոս: Գրութիւն՝ բնաբաններուն
սկզբնատուները կարմիր, մնացեալը սև
մեկանով, միասին, 26-39 տող, Նստոր-
գիր, Համառօտագրութիւնք բառակոն ա-
ռատ, Կաշկակոյժ խառաքարտեայ: Ստացող
Մինաս Վրդ. Լիւսղաքցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Տեսութիւն Առաքեաց Սոգո-
մանի: Ներսէսի Եպիսկոպոսի Տարսնի: Ի
բառակալիմ Հայաց Ռճիկ [1678] աւարտ-
եալ:

Հանդերձեալք Ավ. մխիթանութիւն
Առաքեաց Սոգոմանի, Նախ զայս խմբագր
... — Հմմտ. առա, էջ 315:

Էջ 4. — Ի Սրբայն Ներսէսէ Լամբրո-
Սեցայ, Տարսնի Եպիսկոպոսէ, և Ամարան
Վարդապետէ Հայաց:

Դր. Ա. — Ժանաչեղ զիմաստութիւն և
զխրատ, խմանալ զբանն հանճարոյ...

Էջ 111. — Որդի իմաստուն ուրախ
տանէ զհայր...

Յիշատակարան Հեղինակի. — Թկ.
1197

Էջ 235. — Սկսեալ ի զննութիւն Աձ. ա-
ռա իմաստոյց Լրեք ամօք յառաջ քան
զայս որ է ՈՈՋ Թուական...

Առաջ Սոգոմանի յազատքի Ամբրո-
նիմք, զոր զրեցին բարեկամքն արքայի
Հրէաստանի Եղեկայ:

Յիշատակարան Գրչի. — Թկ. 1793:

Էջ 290. — Ամենայն զիւրք Աձ. այլինք
են զանձք ծածկեալք, վասն այնորիկ ոչ
կարեն ամ. ոչ բանալ զայն և ի նմանէ
վարժամանալ, բայց ի իման որոց է տուեալ
ի զերուստ բառ առաքելոյն: Քանզի որ
Աձ. այլին է զանձ՝ պատշաճէ զի տատա-
ծայնոց սրբոց նորիքիցի, զի բացեալ զայն
բանալեօք, այլինքն չնորձօք Հոյսոյն Սրբ-

յութ, յետ յրման կորստութեան իւրոյ արփոխիցէ նաեւ առ Հոտորակ մտողանց :

Արդ՝ իմաստնօղեալն յԱյ. Սոյսման, սրբ. Ֆանդուրտիկն ոչ կէն յաշխարհ, որոպէս տապ Տէրն, յառաջ քան զքեզ և յետ քո ոչ ոք յարիցէ նմանող քեզ, սոյն առ իմաստուն իմաստն իմեալ իմեալն և համեմարող զանձնաց զյիշքս ցտոյ Մոսկոյց, և ծածկեալ մնաց մինչև ի զայստան Քի. յարմէ նորոպէս մարդիկ քորոզութեամբ արբոց տառախոյն, վարթեմոցան հաւատով և տառաքնութեամբ, ի ձևն յայտնութեան զանձնոց աստուածայնոց ի սրբոց վարդապետաց սրոց յոյս եղև հոգի ար. :

Ի սոցին արմատոց ընծիգեալ երանելի և իմաստնօղեալն ար. Ներսէս Լա.՝ բրնձնացի, լցեալ վերին պարպեռք զհոտութեան և մեկնաբանութեան երոց զրազժայր զանձն զայս, և արեւոց ի մէջ Լեւ. զեցոյն հալիպեւոյց, իւր զբողոքաւամբն իւր և զսպանակ սովաւ աղղին իւրոյ, միանդամայն և վարթամանայ հոգեւոր ընչիս առաքինութեամբ :

Ուստի հոգեւոր հայրն մեր Մինաս բոցօնմարտ և հանճարաշնորհ վարդապետ, աշակերտ էնիկուրցի Արթաշատ վարդապետի հանդիսելոյց, զտես զձեռնապիւր սոյն զբքի և տեսեալ զճողկից բանս արբոն, հրամայեաց մեղաւորին զբել ցտ ոչ նո-

յեալ անկրթութեանս, և ևս անվարմ ի զրութեան, ոչ հոգալով զյիմարութիւն իմ յանձն առի կատարել. և ազօթիս արբոյք նոյն վարդապետի իմոյ պատուելոյ և հրասանուն Այ. հանդերձ օգնականութեամբ ամէնօրհնեալ սրբոյ Ած. ամենի, աւարտեցաւ ի թիւն փրկչին 1793 Յուլիս 4. ի վանս Սրբոյ Ած. ամենի, ի զտառն Դադատիւյ մերձ յԱնկիրիս :

Արդ որք ընթերցուեալ զգտ մի անմաս հանիցէք աղաչեմ զմեծապատիւ հայր իմ զԼիւստրացի Մինաս վարդապետն, ի մաքուր յազօթս ձեր, և զաշակերտ նորին զնուառտ Ոհաննէս Կղերիկոս որ եմ :

Յիշատակ է ի զտան Սրբոն Յակոբայ յեջմ :

Յիշատակացուք իմ փրկաւարդոյի. — Թկ. 1798

Էջ 179ր, Ուտրագիր, տարբեր գրչէ. — Ի հոգար երկու հարիւր քառասուն և եսթ թիւսն, ևս Յարութիւն իւր վարդապետս առի ի այս մեկնութեան զիրքս ի ձեռաց. . . սրիկայից, և ետու զգինս ոտին իմոց արգար վաստակացս : Եւ որք ընթերցուեց զոս մի բարան ասագէթ Ած. ռորմի Պանկոյիցի Յարոյ Յարութիւն Արեղարին և տմ. Ննջև զելոց նորին, որ եղև պատճառ աղաւտութեան սորին, ի ձեռաց անօրէն աղղին :

485

ՆԱՐԵԿ ԵՒ ՀԱՄԱՌՈՏ ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ. — 2

Տեղի

ՌՃՂԵ = 1746

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ 22x16x5: էջք 602: Հանդամանք յու: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Յուրութիւն Երէջ: Գրութիւն՝ խորագիրները և սկզբնորոշութիւնները կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, երկաթին, 27 տող: Խորդիր: Համապատասխանութիւնք սովորական: Գունաւոր սկզբնատառք և լուսանցադրոյք խորասնչիւր զլուսնի սկիզբը, զուրկ նորութեանէ: Նկար, էջ 8, ըստ երևույթին Գր. Նարեկացի, զժողով հետեւողութեամբ տր-

ւղարկալին. նոյնպէս էջ 354, չաշխու Յիսուս, ևսայն: Խորանագրոյք, էջ 9, 355, Կաշեկալով տախտակեալ: Խնդրատու՝ Մահտեսի Գրիգոր:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3. — Նախերգաքար առջ. քննեռանդ ընթերցող. — Յ[ե]րկուց տարակաց էութեանց և յոյժ անըմանից զեղեցիկաւորեանց իմն կազմեցեալ բանական մարդ . . . — Հմմտ. Նարեկ, Կ. Պոլիս, 1726:

էջ 9. — Զայն հառաչանաց հեծութեան
ողորց մտից աղաղակ քեզ վերենծայնմ...

էջ 343. — ՂԵ. — Ի փայտն երջանիկ
բարեքաստութեան ժամանարին...

— Հմմտ. նոյն, էջ վիսէ:

էջ 355. — Ընդ աուրս ժամանակաց
բազմալրջով սասանութեանց...

— Հմմտ. նոյն, էջ մծէ:

էջ 428. — Նորին Գրիգորի ճերբաղնաց
ասացեալ ի համօրէն գումղս Սրբոց Առաքե-
լոցն երկուտասանից...

էջ 485բ. — Վարք եւ կրօնք սբ. հօրս
մերոյ Գրիգորի Նարեկացւոյն:

էջ 487. — Լուծմունք եւ բացյայտու-
րիւնք հոգիէից բանից յաւսափայլ սրբոյ մու-
տեմիւ. — Հմմտ. նոյն, էջ յիւր:

էջ 555. — Տէր Առաքելն Եղանեծի...
— Արփիական յոյս Երկաշին... — Ա-
Բ. — Հմմտ. նոյն, էջ յգե:

էջ 559. — Աւետարանք բժշկութեան:

էջ 588. — Յանկ Գլխոց Նարեկիս:

էջ 596. — Յիշատակարան գրչի. — ԹԿ.

1746

Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեանն
Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ, անսպառ
եւ անդրաւ. յախտեան յախտեանից տաճն:

Յամբ ՌՃՂԵ Թուականի հայկապոս
տումարիս ամսեանն ղեկտեմբերի ամսոյն
Զ զրեցաւ աստուածաշունչ տառս եւ յու-
սափթիթ լուրատառն, որ կոչի Նարեկ ա-
ղօթքատուայ: Գրեցաւ սա մետամբ անէ
մաստ զրչի Յարութիւն երեցուի, որ միայն
տնտամբս եմ եւ զործովս ոչ: Ի խնդրոյ յու-
մեմն զանձապետի սրբոյ յեմի. մահտեօի
Գրիգորի, որ լազում փափաքանք զրեյ
ևս զսա ոչ թէ իւր արղեամբ ալ տառուա-
ծասէր եւ Սր. Սաղիմայ փափայ յիշխոնացն
ևւ ժողովրդաց: Նախ սկիզբն տրարեալ
բարեւէր եւ Նորարոյս ծաղիկն եկիմկզա-
տէի որդի խոճայ Ներսէսն որ սկիզբն ա-
րարեալ ամտ ողորմութեան ոսկի մի եւ մէկ
ղոշ. որ եւ Աճ.ն ամ.ի զիւր ողորմութիւնն
ի փառս իւրում համարեացէ եւ զիւրքն ի խոր
ձերութիւն հառուցէ, [սինակին միայն
մասն եւ յաջորդ ց չլքեր զատարկ]:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. —

էջ 602, մտալ շեղագիր. — Վերջ Նա-
րեկացու աղօթիցս զայս եւ իմ աղաչանք
հանդիպող հղարաց զՍր. եւմայ. Սր. Յա-
կոբ միարանից, որպէս թէ մեռեալ է կար-
գատուն աշխարհի...

486

Ա. — ՅԱՂԱԿՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՎԵՂԵՑԻՈՑ. — 1

Բ. — ՅՂ. Բ. ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՄԻ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԵԱՆԻՔՍ. — 1

ԲԱՐՔՈՂԻՄԵՈՍ ՃԲԱՆԿ ԵՂՍ.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտալ 22 x 16 x 6: էջք 768: Հանդա-
մանք յու: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն խո-
րագրեմբ կարմրակոյր լոյսոյրի, մնաց-
եալս սեւ մէկանով նորարգիր, միտախն, 27
տող: Համաստուարութիւնք չառ տառս:
ճորանապարզ, էջ 3: Գոհանաւոր զյիտար-
գիր, յուսանցապարզ եւ մեծ ոկրնատա-
ռեր իւրաքանչիւր զյիտար բաժանումի
սկիզբոյ: Կաշեկարմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3. — Նախասացեալ Ուխտարոյն —

քիմք. ի Սրբոյն Թումայ վարդապետէ, ի
կարգէ սրբոյն Դոմինիկաի, Յաղագս է
խոքիւնայ Սրբոյն եկեղեցւոյ, ի յԱԲԻՆ Բու-
ղաբէ — Որէնք Տեառն անրիծք են եւ զար-
ձուցանեն զհոգիս, վկայութիւնք ՏՏ. հառա-
տարիմք են, եւ խմատունն ասունն զտղայս:
Ուսուցանէ մեծն Արքատուէլէս ի զիրս Բա-
ղաբախտութեան ասելով, թէ բարոյմք
կարգին եւ դասին ընդ միական, եւ միակն
զարտի կարգի զայլան, եւ ցանկել զար-
դամեն, որպէս աշա յայտ է ի հոգւոյն եւ ի
մարմնոյն...

էջ 18. — ... զծաղիկս զայս հառա-

Իհրդար իբր քնն յաւելալ ի սրբոց վարդապետաց, եւ իմաստասէր փրկիչաւորաց, ալլ համարեցին ինձ՝ նստաւ Բարձրդիմէնտի ֆրանկի յեղի՝ եւս տառա ի ձեռն թուրքի տնւոյնցն լինի հեղաշրջումն լսոնին ի լսոնին իկաւ ի հայ լարբրտաւ սրալ ալմօս փայտաք ի փառս շօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբալ տմէն :

Էջ 19.— Նախ եւ առաջին խոնորի քէ
զի՛նք է խորհուրդ.— Գառաւախանքն եւ
ասան, թէ խորհուրդը ետուի առի։ Առաջին
խորհուրդն է ծածուկ Սր. ճորտաւթանին,
չամ նշանքս, որով առի խորհուրդը տա-
տաւածային. եւ առի խորհուրդը ինչ ուլլ ոչ
է իճէլ ոչ իր սր, որով զալլս սրիւն . . .

Էջ 24. — Կնդրի քէ քամիք եմ խոր-
հուրդ սք. յեկեղեցւոյ:

ԼՁ 111.— Խնդրի թէ ի դրախտն՝ մարդոյն պէտք էին խորհուրդո՞ւն՝ թէ ոչ :

Էջ 142.— Խնդրի քէ մկրտութիւնն
Յովհաննու խորհուրդ էր:

Էջ 206.— Յաղագս դրօշմին որ մի է սա ի յեօրանց խորհրդոց հարկաւորաց սբ. եկեղեցւոյ:

Էջ 233. — Խնդրի եթէ պատարագն սեղանոյն խորհուրդ է :

էջ 321.— Խնդրիք քէ զԲՊՆ Է ԲՆՈՒՆ
ԹԻՒՆ, ԵՒ ԲԱՄԻ յԵՂԱՌԱՅԻՒԱՍ ՍՍԻ:— ՊԻՍԻ.—
ՍԼԱՄ, ԲՆ ԿԱՆԱՆ ՍԵՂԱՆԻՆ, ԳՐԱԳՐԱՌՈՒ
ՆՂԱՆԱԿԷ ԵՒ ԲԱԳՐԱՌ յԵՂԱՆԱԿԻՈՒ ՍՐԱՅ
ՍԵՂԱՆԻՆ Բ ԵՂԱՆԱԿԻՈՒ ՍՐԱՆՆԱՅԻՆ ՍԵՂԱՆԻՆ

հուն բնութեան եղևալ եղև. ի նշանակել
զմտուել կենդանի իրաց՝ եւ բնութիւնն ըստ
այնմ յեղանակի առևալ կտրելի է ալազն
ստանձանել . . . :

Էջ 338.— Խնդրի քէ զի՞նչ է Անձն: — Պիսի! — Ասեմ, թէ անձն Հասարակաց տեսող, ոչ կարի սահմանիլ յատուկ սահմանում, որովս ասէ Արիստոտել, իմերորդ պիրան ի վեր քան զդնոթիւն, թէ պարզօք սահմանիլ ոչ կարեալ...

Էջ 443. — Յաղագս Պատկի :

էջ 755.— Կատարեցաւ Խորհուրդ Պր-
նսկին ի փառս Քսի. Այ. ԱՄԼն:

Էջ 756-768, զատարկ. բացի 765 էն,
ուր անկանոն չեղապրով բժշկական բաներ
դրուած էն:

Մանր լիշատակաբանիք .—

էջ 320-321. — Գրեցաւ զիբա ալս՝
 Խորհրդոյ, ի թիւ Տն. մերոյ Յար. Գար.
 ՌԲՈՒԼԻ [= 1325], յամենանն ի Հոկտեմբ.
 բերի Ը. Երկու ամառ յառաջ Թարգմանեալ,
 ի թիւ Հայոց ՉԶ [= 1321]. Թարգմանեալ
 եւ զբեալ ի դուռն Մործորու՝ ընդ Հո-
 րանեալ։ Սր. Աժ-ամենի, որոյս աղբորն
 թիւար ի Զարհօք եղև կատարանն սորին

Ի՞նչ 443.— Կառարարեցաւ զիրք Բ րնու-
թեանց եւ իբի անձնաւորութեան Ի Բս., ի
ձեռն Յռհանու Բրտնկեւոյ, եւ սր. Բարդո-
ղիմէոսի Լպսի., ի փառս Բսի. որ է օրհ-
նեալ յստիւեանս, Ամէն:

487

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— 4

Թրգմ. ՄՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵՀԱՑԻ

Տեղի

1782

ኒፋሊያዊዎች ጥቅም ላይ ይውላሉ፡—

Մուսայ 22 x 15 x 6: էջ 754: Հանդու-
մանք լաւ: Թուղթ տուեալն: Գրիշ՝ Գրի-
գոր Դպիր Ն. քառասնի: Գրութիւն՝ խորո-
ւորները և յաճախ զվազողները կարմիր,
միացեալը սև և ճանտիւր, միասին, 25 տող:
Հոտորակը՝ Համառոտագիր թիւնք սաւան:

ՄԼԾ զարդապիլք մատիտով ուրուագծեալ,
տնաւարտ : Կաշեկադմ տախտակեայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ, —

Էջ 1.— Յառաջաբանութիւն գրող. —
Նախ քան զձեռնարկել յիրողութիւնս ար-
ժան վարկանիս պատճառ արտադրել, թէ՛

վասն էր համարձակեցայ վերստին թարգմանութիւնսսսսս :

Յիշատակագրութիւնք

Էջ 741. — Որ ի ՌՄԼԻԱ մօտն, Զեռամբ կեսարիւս դիպէն յաւառացի հոն-դուցեալ Տէր Յակոբի որդի տիրացու և Լթ Գրեկոր և ապա ով արիւն և զրաւրք իմ մինչ ընթեռնութեան պարտիս յայտնի հայր մեղաւոր յիշէր զձեզոյ իմ և զայս յիշեալ յիշէր ի Քաւ և յ. մեղսյ մօտն :

Հայր մեր որ յերկինս : — Հմմտ. Լկ. Հատոր, Թ. 48. Էջ 164 :

Էջ 742. Յատր շեղագրով. — Զրատացոյ զբարս զՍրբոյ Աթոռոյս և իմի միաբան րո-թէքիտացի Յարութիւն և արան և բնի և պիտակասն յիշեցէք ի Տէր, որ և զ զրեքս յիշատակ Սրբոյ Յակոբեանց Աթոռոյս, և ըստ իւրոյ կոտակին մի որ ի յիշեցէ հոն, զսա արտաք ի Սրբոյ Աթոռոյս. և զի ի ՌՄԼԻԳ. [= 1794] թուին :

488

ԱՌԱԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ. — 1

(Հայաստան քրքեքեք)

ՆԱԿԱԿԱՌՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 23x17x2, էջք 140. Հանգամանք բաւարար, վերջաւորութիւն թերի փուլթ տուին : Գրութիւն՝ սկզբնատուրը կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, միասին, 28 տող : Վերնագիրները բոլորապէս, մանրագիրը նորապէս : Կարմրագիր զարդեր և զարդագիրք՝ մի քանի հատ : Կարգ խա-ւաքարտայ կաշկարտ տնտրուեալ :

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. գումարաք զիսկապիցի մը մեր-քն : Հագա քիքաք գարալի մէտը օլտուր քի՝ եվկլետն տեղիւն մէտեղեղ, քիթի կիւլեղեք քիմի եղեղեղ. քսեղեղն հիստե արմաք իշիւն մաղ օլտուրեղ տուր :

Տեղիւն քի՝ տիւնաք պիւր հալը զալտուր տուր. աղք օլա քիսիպ եղիւնի-լեղեղ :

Մամօք. — Իշտհամարները հաշակ-ուած և արարական թուանիւրով, մէտք կր փոխեղ և արարական ձեւն, զիւրութեան համար :

Էջ 5. — Սամատե սիւալ խտրեղեղ՝ սեղեղ եղեղն իշիւն քի՝ եղի գրեղեղ :

Մամօք. — Սամատե բառին մէջ չեղա-գրուած մ տառին տեղ ձեղագիր ունի մի միացեղ տառաձեղ, որ հաշիւն տուա-րական տառերու շարքին չի կրեղարկուր :

հերկայիս. այդ պատճառու ընդային այդ հնչումին տեղ տարկուած կը գործածենք պարզապէս մ տառը :

Էջ 6. — Էյի քի օգումաք պիւլմեղ, հոգ-սա քեքմեղի պէն եղեղեղ խալի :

Էջ 9. — Սեղմեղ գարմն չիմքի պիւր փարաք չեղեղ իշի տուար. — Իսկհաւոր փարիւն :

Էջ 11. — Իշտե պու և իի հոնա՝ օնա չեղ հոգ՝ հա պէն քիմի :

Էջ 12. — Խեղալուրուն տամուր կիմե գար հաղաղաղիմի պիւտիտեղ, սեղ պալ-լամը պիւլմեղեղեղ :

Էջ 14. — Սամա մա՝ լաղմ իտի քի պու արիլի եղեղեղ խալիմ : — Հարեղթ Սիւլեղ-ման :

Էջ 15. — Պապա վախեղեղն եղիմե կեղ իրիւրալ :

Էջ 17. — Պիւր տեղիւր իմիմ եղեղիմե հաղաղաղ, պաղաղմ սօնու մեղեղեղ կի-տը : — Թիւրեղն պիւրեղ :

— Տաղ եղեղեղեղ սաղալ եղիւր-սիւն. — Տեղիւն պիւր գա թուր-լուր :

Էջ 34. — Պիւրիմիգ պիւմեղեղեղ եղ-լուրսիւն : — Զեղան իշի մօլա նորապիւր մեղալիւրի իշիքիւրա ճաղիւն չեղի իւր-տիւր :

Էջ 47. — Աղեղի քի՝ վիւրիւր, քի-

մի'ն աստղն օգույժօր.— *Ջէման իյէ պիթ*
էկէսպի' Բատամպոյտէն պիթ Աւետարան ա-
լրբ, քէնտի քէոյիւնիւն ժամբնէ չիւտտակ
դօր. յաքին պու տոնէմին Աւետարանը աս-
տատն պար իքէն' տէտի Սրբոյ Աւետ-
բանիս Ատաթէոսի. Արարիբու տէտի
Տէրպապա' տո չէ, չօր առ. Լանի չէվիթ
տէր... աս

էջ 101.— Նազլ օլտուր Սուլթան
 Պալազիտ վէլի հիմնեաքն մէնագիւի. վէ

նազլ Սուլթան Սէլիմին քէպտիլի ճասէ օ-
 լուպ անէմ տիյաքիմէ կիթսիդի:

Վէ Ուզլ' հաթի մէնէմէտ Ուս իզմիթ
 կէօմիւկնիմիմ մէնագիւի:

էջ 128.— Գուշէր ճամէսի:

էջ 134.— Պիթ իշի ֆի պաշլաքսան'
 սօղոմու ֆիքթ իյլէ ֆի Յերէյէ վարըր:

էջ 161.— Պէոյիւք յօգմա եւ. պէոյիւք
 սէօգ սէօյլէմէ:

էջ 167.— Սապր իյլէ պու կիմ' եա-
 րքն սանա էլի վիրամէ վիրէյիւք:

489

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԲ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23x18x1.5: էջք 192: Հան-
 դամանք լու: Թաղթ Հասարակ Գրու-
 թին' խորագիրները եւ զլխագիրները կար-
 միք, մնացեալը սեւ մկանով, Էրկսին, 26
 տպ: Նստրուպիւր. Համառօտապրոթիւնք
 զրեթէ սոյորական: Թղթակազմ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3ա.— Թարգմանեցեալ ի հեղահուգի
 դպրէ Պետրոս Ազայէ ի տանէ քարեղաշտօն
 ազնուագարմէ Ապոյ Ձէլէպի կռչեցելոյ. ի
 ֆիլէմէնի քարառոյն ի հայ բարբառ:
 Յամի ներմարդուքեանմ Բի. 1745. եւ յամի
 1746, ի Ջմիւռիմ քաղաքի:

Վասն Նիւզմեդիայ.— Տեսանի ի զերս
 պատմադրաց' որ ի Թուին աշխարհի 3286
 ամի, Եւ ի 22 Էրբրուլի պրմպիսթին, Եւ ի
 Թաղաւորութեան Հրէաստանի Էղեկիայ
 քարեպաշտ արքային...:

էջ 9բ.— Վասն Ավոտս պազարի եղ-
 եալ արծանիմ:

էջ 12բ.— Վասն Մարկիանոսի ար-
 ձանիմ:

էջ 13ա.— Վասն Աքմէյտանոյն:

էջ 14ա.— Վասն Թաւալի պազարի
 արծանիմ:

էջ 16բ.— Վասն տեղայն Սիմիոնոս-
 սիմ:

էջ 17ա.— Վասն Նիկումիդեայ քաղա-
 քիմ:

էջ 24.— Յաղագս Մանիսայաւ:

էջ 25.— Յաղագս Պրոսպայաւ:

էջ 29.— Յաղագս Նփեսասի:

էջ 33.— Յաղագս Պեքզամայաւ: ...

էջ 54.— Սալս Պարսից եւ Պարքեւաց:

էջ 61.— Անուամք եւ գործք տասն Սի-
 պիլեանց քարքմանեցեալ ի լատինէ առ
 հայո:

էջ 68.— ՅԱՂԱԳՍ ՓԱՓԵՐԱՅ ՊԱՅ-
 ՍՈՒԹԻՒՆԵՐ:

էջ 143բ.— 243.— *Կլէմէս մետաք-*
նէրորդ' ծնեալ ի ռուպին, ընտրեցին յամի
Տն. 1700, որ կայ այժմ եւ վարէ զհայրա-
պետական իշխանութիւնն ի Հօսմ, եւ առեհ
վասն սորա թէ' է յոյժ պիտուն զրոց, եւ
զՓրանկոս Թաղաւորին կողմն ոտաւել սի-
րէ, քան զկայսեր կողման. բայց մինչ ի
1708 թուին Գի. սա իշխէր...:

էջ 163.— Վասն Նրովպիւայ երկիրն
 Հապէշաւ:

էջ 165.— Վասն Նզիպուտի:

էջ 187.— ... *այժմ ի Թուին Փրէզին*
1748. մեծ եղիպտոս ունի որպէս տան,
5000 ճամի, 5000 խան, եւ յիսուն տնկաժ
հարիւր հազար մարդ կայ ասի կարծեօք
թէ այր եւ թէ կին:

էջ 188-192. դատարկ:

490

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

(ԺԹ. Դար)

ԿԵՆՏՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 23×19×1: էջք ԺԶ+110:

Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ սկզբնաւորութիւններ, ընտրաններ,
կոչումներ եւայլն կարճիւր մեկամիւս, մնաց-
եալը սեւ, միասին, 25 տող: Նոսրագիր:
Համառոտագրութիւնք զբնթիւ ստիւրական:
Կարճ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱԿԵՆՏՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 11.— Գլխագրութիւնիւ Հոռոմոց,
գորս պահանջեմ առ ի մեկն ի Կէտոս խա-
ղաղութեան քնն յորս եւ լուծումով արքե-
րիւր եղեալ:

էջ ԺԴ.— Յիշատակագրութիւն. —
Յընտիր օրինակէ զազափարեցաւ որոյ թի-
ւական յիշատակն աշակէս զբէր: Ձրուկառ
անաբան քահանայ զծրագրող տառիս յի-
շիւ աղաչեմ, թվ. ԲՀԶ [= 1627] էր:

Գրիւոր սարկաւաղս վերստին ի նմանէ
զազափարեաց ԲՄՀԱ [= 1822]ին, յՕրթա-
ղիւղ, ի տան ճանիկ Ամիրայի:

էջ ԺԵ-ԺԶ, դատարկ:

էջ 1.— Յայտարարութիւն:— Ուղղա-
փառ հաւատք եւ ողջամիտ վարդապետու-
թիւն Հայոց Եկեղեցւոյն, որ ի Սր. Լուս-
ստորդէն մինչեւ ցայսօր հաստատուն ու-
նիմք...:

Մանօր.— «Գրի. Վարժապետի Փէչ-
տրմանեան Կ. Պոլսեցւոյ» Յայտարարու-
թիւն ուղղափառ հաւատոյ Հայոց Եկեղե-
ցւոյ հաւանութեամբ եօթն վարդապետաց
վերադարձելոց ի պապական եկեղեցւոյն,
յօրինեալ ընդդէմ զբարդապետանց Վին-
չենցիոսի Գոռչի վիկարիոն յառինաց որ ի
Կ. Պոլիս, յամի 1820, մայիս 5» (Սաւա-
լանեան, Յուլյակ, էջ 320):

էջ 9.— Ազնուագարսի եւ սիրեցեալի ի
Տէր Պիսրոմ Օգոստինոս ռզդոյն եւ հայրա-
խնամ օրհնութիւն.— Մեծապէս ցաւ եղև
ինձ այս տարինեւրոն մէջը ուղղափառաց
յիսած ձախորդութեանց համար...:

Մանօր.— «Կերակոս Վարդ. Պոլսեց-
ւոյ Գոռչեման» ընդդիմախօսութիւն յիշեալ
յայտարարութեան Փէչտրմանեանի, ուղ-
ղեալ յիւրի քաղաքէ առ Օգոստինոս ոմն
Հոռմկական ի ձեւ նամակի, ի տղիտու-
թեամբ եւ աղճատարանութեամբ, ի լեզու
ոսմկաց յօրինեալ ի 14 Յուլիսի 1820» (Սա-
լանեան, Յուլյակ, էջ 320):

էջ 31.— Առ ամմանօր ըստ մարմնոյ
եւ սիրելի ըստ հոգւոյ Պիսրոմ Օգոստինոս
խնդալ.— Լիս օրերս թուղթի մը սուրճի
ինկաւ ձեռքը, որ կէօյեալ քի՛ Կերակոս
Վարդ. Պոլսեցի անուամբ մէկը, ձեւ հա-
ւանոցը զրած էր. կարգացի զայն թուղթ
եւ զորմացայ...:

Մանօր.— «Պատասխանի երկար» ընդ-
դէմ ամ. բանից եւ զբարդապետանց Կի-
րակոս Վարդապետի, զերևալ յամի 1821
Վահան Արշարունի ստորագրութեամբ ի լե-
զու Պոլսեցի հայոց եւ ուղղեալ առ նոյն
Օգոստինոս, եւ թուի թէ յօրինեալ իցէ այս
յեօթն վարդապետաց զարձելոց, քանդի
ճրելով զրանս Կերակոսի եւ շատագոյնով
յեկեղեցին Լուսաւորչի ցուցունէ զնա ան-
հաշող զվրիսաւորութիւն աթոռոյն Պետրոսի
եւ զպապին իբր առաջին կառավար եւ ընդ-
հանուր զյուրս եկեղեցւոյ, այլ ոչ բացար-
ձակ տէր եւ միահեծան հրամանատու, եւ
տիրապետող ի վերայ եկեղեցւոյ, այլ են-
թարկեալ նմին եւ կառավարեալ օրինօք
տեկեդերական ժողովոց» (Սալանեան,
Յուլյակ, էջ 320):

491

ԾԱԿԱԳՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 1

ԴԵՈՐԳ ՎՐԳ. ՄԵԼԱՑԻՄՈՂԱՌԻ (1707)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտայ 23×17×11: էջք 172: Հան-
մանք լաւ: Թուղթ: Դրութիւն սեւ մեյանով,
միասին, 21 տող: Նոսր չկցալիր: Համա-
ոտապրութիւնք առատ: Կազմ կիսալաթ
խաւաքաբեկայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յաղագս Միայնեան եկեղե-
ցոյ.— Հատար Առաքին.— Կարճատառ մեկ-
նութիւն կաթուղիկէ եկեղեցոյն, արտա-
հանակ յԱձ աշունչ զբոց եւ ի քանից սրբոց
Հայրապետաց, եւ յԱձ արան վարդապե-
տաց: Աշխատութեամբ եւ ջանիք կոս-
տանդնույթոյսեցի Դպրի միայ [Միայնիմոց-
լու Գէորգ վարդապետի]: Ի զիտապետու-
թեան իմաստնափառ եւ սրբազան Աղեք-
սանդր Կաթուղիկոսին ինքնապլուխ եւ տիե-
զերական եպիսկոպոսապետին ամ. Հայոց:
Ի թուին Փրկչին [= 1707], եւ Հայոց ՌճԾԶ,
ի Փարսկոյ մայրաքաղաքն Ֆոսնիկաց եւ Հա-
յոց:

Երանի խաղաղարաց զե նոքա որդիք
Այ. կոչեացին, սակ կենսատու Փրկչին մեր
Բրիտանոս:

Անհնարին աղէտք եւ անհնարին եւ ան-
տանելի թշուառութիւնք, որք ի ի վաւոյ
Հեռէ պատառնեւ եւ զիշատեն զհալիական
եկեղեցին Բսի. . . :

էջ 72.— Պատուխանի առ քանի մի
Հարցմունս Կոստանդնուպոլսի եղբարց ի
վերայ տաղաղքի մեկնութեան կաթուղիկէ
եւ ընդհանրական եկեղեցոյն:

Յուդարեկալ էի օրինակ մի այս վե-
րայրեկալ մեկնութիւնս ի Կոստանդնուպո-
լիս. եւ քանի մի եղբարք ի համշիրակաց ի-
մոց՝ արարեալ են ի վերայ նորա զքանի մի
հարցմունս, որոց արժան է այժմ պատառ-
նուիլ:

էջ 146.— Նոր ապացայց անյաղրելի,
վասն միայն բնութեան Քսի. գրեալ ի Գէոր-
գայ վարդապետէ Կասսամեղնուպոլսեցոյ,
ի փառս Այ. եւ ի հաստատութիւն զմար-
տալքեան:

Անթն ընտրութեան եւ վարդապետ
Հեթանոսաց Սր. Առաքեալն Պողոս. . . :

էջ 167.— Վասն Մեկնչաց Աստուա-
ծային գրոց ի մերոց վարդապետաց, յէ Վո
նք զինչ են արարեալ որք են սոքա:

Անանիոս վարդապետն ի Սանահին
վանաց. . . :

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 172, մատր շեղագիր, այլ զընդ.—
Յիշատակ է զիբրս եւ մի միայն Անդրեա-
նուպոլսեցի նախկին պատրիարք մեծին Պո-
լոյ Տն. Պօղոս սրբազան Արքեպս. ին ձեռ-
նասուն աշակերտ Ջորջուցի Տէր Կարապետ-
եան նուերակ հանդուցեալ երեմիա շնոր-
հապարգ վարդապետին, ի զուսն Սրբոց Յա-
կոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց, թվին
1838 սեպտ. 6:

492

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ.— 8

Տեղի

ԹՃԻԷ = 1678

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23x17x1: էջք 38: Հանդա-
մանք ոչ զոհացուցիչ, որդերէ մնաւած,
նորայութիւն կրած: Թուղթ բամպակեայ:
Գրէ՛ Յակոբ Երէց: Գրուեթիւն՝ հրահանդ-
ները, սկզբնաւորութիւնները և զխաղի-
նները կարմիր, մնացեալը սև և մեյանով,
Երկսիւն, 23 տող: Բաւորդիր վարժ: Գունա-
ւոր զխաւտաք և լուսանցապարզք, էջ 10,
12, 16, 19, 21, 22: Կաշեկապմ խաւա-
քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 3.— Քահանայք քս զգեցցին զսո-
ղաբութիւն...:

էջ 4.— Աւրէնք արկանելոյ սպաս
Եկեղեցւոյ...:

էջ 5-8, Աոր քաւդր, աւելի փոքրա-
դիր, Ատր գրով.— Որ զԿեցեալ ևս զյոյս
որպէս հանդերձ...:

էջ 9.— Տնծասցէ անձն իմ ի Տէր...:

էջ 10.— Ամենակալ Ած. բարե-
բար...:

էջ 13.— ... Որ բազմեալ հանգչի,
... եւ ... որ ի կողահոս... պարբերու-
թիւնները աւելցուած են լուսանցքներու վը-
րայ, Ատր գրով:

Մանթ.— Չունի «Ջի ողորմած» էն ա-
ռաջ գրուած «Օրհնեալ Տէր»ը, էջ 17ր:

էջ 18ա.— Եւ ասն զՀաստամբն
ըստ հրահանգին. Իսկ մեք փառաւորեացու-
քը լուսանցքի վրայ. Ատրագիր:

Մանթ.— «Յաղագրութեամբ քով Գս.
Փրկիչ մեր» աղօթքին վերջաւորութեան
գրուած «Ամէն» էն առաջ կայ «Դիպիր», էջ
18ր:

էջ 20.— ... Եւ ասկ բազկատարած
յաղաւթս ի ծածուկ: Տէր Ած. զօրու-
թեանց և արարիչ ամ. լիեկութեանց...:

Մանթ.— Վերջին աւետարանը չունի:

Յիշատակագրութիւն.— ԹԿ. 1678

էջ 37.— Ով սր. պատարապող իշեա
յեակոր երէցս ևս զմայր իմ. Թվին ՌճԻԷ
զԵկտեմբեր ամսոյ իս, պատկեր օրն շա-
բաթ, յանկ Էլաւ տետրակս:

493

Ա.— ՊԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ.— 1

ԿԻՐԱՎՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ

Բ.— ՊԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԼԷՆԿԹԷՐՈՅ.— 1

ԹՈՒՄԱՅ ՎԵԴ. ՄԵՏՈՓԵՍԻՏԻ

Ձմիւռնիս

1778-1780

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23x17x4: էջք 14+92+34
+206+16+66+30: Հանդամանք լուս-
թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին
սև և մեյանով, միասին, 30 տող: Նետրա-

դիր: Համառոտագրութիւնք բաւական ու-
ռատ ուղղագրութիւն թերի. կը պակսին
չափ հատուածներ. Նկար մը, զրքին սկիզ-
բը, որուն ներքեւ գրուած է. «Կիրակոս
Վարդապետի Պատմագիրք», զոր ի վրացն

տան արարին ամայի՝ թաթար զորուն, Ուիթ թուին Հայոց, 20 թդ. տես, մինչ ի ԶԹ թին, որ է ամս և (86 թդ. 17. թող-
կայ իմ կողմնապահւն)։ Կաշկերպ տախ-
տակեայ։

Ա. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Կիր. Գանձակեցի

Այիգը ուր քերք դատարկ։ Ապա
մէկ էջ երկարագիր. — Դերքս Տեառն Կի-
րակոս Մեծ և րնտրեայ վարդապետի վի-
դասանութիւնք ժամանակաց և ի արտանո
մեքաղանկ րանառէր եղբայրք։ Ի Հայրապե-
տութեան յոսանկոյս զանոյն Սրբոյ էջ-
միածնի Տեառն Ղուկասոս Ամենայն Հայոց
ինքնապալտ և Սրբապան ընդանբապետին։

Եւ զծաղրեցեայ ի ՌՄԻՆԻ թուականէն
մինչ ի ՌՄԻԹ թուիս, ընդ հովանեաւ Սըբ-
բոյն Ստեփաննոսի շնորհարից և կեղեցոյն,
յիշմիտի Բաղաբի ի պէտքս ուսումնախ-
րաց։

էջ 1. — Յառաջաբանութիւն վիպոյս
յումնմնէ բանասիրէ. — Բայց հաճոյ թուի-
ցաւ մեզ յայտմ ներկայիս յայտ առնել յու-
սումնասիրացոյ՝ յաղապս երանելոյն ապին
թուրբաց։ . . .

էջ 5. — Առ բարեմիտ ընքերձող. —
Յաղապս թշուառացոյցի ժամանակի՝ զորս
ածին զհին չարիքն մեր յաճախաւք. . . —
Հմտ. — ժամանակագրութիւն, Միւս. Ա-
սորի, Երուսաղէմ, 1870, էջ 13, Յաւե-
րտած ի վարդանայ։

էջ 12-14, դատարկ։

էջ 1. — Համառոտ Պատմութիւնք ժա-
մանակաց, առացեալ իրկապետի մեծ և րն-
տրեալ վարդապետի, ի մեծառնչակ Սր.
Ուիտմ Գետկայ։ — Որ ի բնութեան մարդ-
կան յայտնի համարտեալ ք. . . — Հմտ.
Տպ. Վեներտիկ, 1885, էջ 1։

էջ 92. — Ով եղբայր, դի է թուրքի
պարսպ թողի, դի օրինակն Բեքբային չը-
կայր։ Ապա թէ զօրինակն գտնուս, դպա-
կան յցուցես։

Ով պատուական հորք և եղբայրք իմ.
դի օրինակն պակաս էր, մեք թողաք, և թէ

առ ում զտանիցի, նա յցուցէ զտրա պա-
կանն, 42 թդ. և 4 տողն աչապէս գրի։

Ինք թերթ դատարկ, տասնէ իջաւ-
մարի։

էջ 1. — Ի խորովու Պարսից արքայի
իմ ամին, և ի Հայոց ԿԳ թուին, Հեքայ
Թապաւորէ . . . :

Յայնժամ սպա այր մի որդւոցն իս-
մայէլի, յորում առնուն էր Մահմուտ Թա-
ղար. . . — Հմտ. — Պատմութիւն, վարդան
Վրդ. Վեներտիկ, 1862, էջ 63։

էջ 10. — Ի ՈԹ թուին Հառ Դէորդ
Թապաւորն վրաց զյկնի, ի Փառլուն ամի-
րայէ . . . — Հմտ. — Նոյն, էջ 126։

էջ 14. — Իսկ որդիքն խիճաղանայ
ոչ յսկով հօրն իրեանց. . . — Հմտ.
Նոյն, էջ 136։

էջ 21. — Արդ ՈՁն թուին մինչև ԶԹ
յորում եմք. . . — Հմտ. — Նոյն, էջ 146։

էջ 31. — Ի թուին ԶԹԶ, ի կատա-
րումն և որդաց սրահոց աղուհացի. . . —
Հմտ. — Նոյն, էջ 163։

էջ 32-34, դատարկ։

էջ 1. — Յանգ Դրժոյս Այր ու Բեմի,
ըստ դասաւորութեանց զիրաւանիւրացն՝
կարգաւ, այսինքն է՝ գառաջի բիւն զրգրա-
հաւաքսն, երկրորդն զտողոյ քանիսնու-
րիւնսն ցուցի։

Մանօր. — Այս չառ մանրամասն
յանկը կը դրաւ է 201 էջ։

էջ 202-206, դատարկ։

էջ 1. — Բազմեքանիկ և երանաշնորհ
սր. հօրն անյաղք ֆիլիստֆայի, և լուսա-
ւոր վարդապետի վարդանայ սր. րայդ-
մանչի, և կրկին լուսաւորչին Հայոց. բան
պատմագրութեան համառոտ վիպասանեալ,
յլկամայ հետէ մինչև ԶԹԶ քառականիմ
Հայոց. յոյժ պիտանի շարագրութեամբ և
զիգիցիկ պիտառութեամբ. — Զփերնայինն
ոչ զոր քանն զամէնն, որ ինքեանք միայ-
նոյն է. . . — Հմտ. — Տպ. Վեներտիկ, 1862,
էջ 1։

էջ 13-16, դատարկ։

Բ. — ՊԱՏՄ. ԼԵՆԿՈՒՄԵՐՈՅ. — 1

Թումայ Վրդ. Մեծափեղի

Էջ 1. — Պատմություն համառոտարար
վճամ արեւելեամ բազմաբացն պղծոյն եւ
չար գաղամին Լամբարաւարայն եւ այլոցն,
զոր արարեալ է քաջ վարժապետին Թումայ
Վարդապետին. — Գիտել պարտ է ուսում-
նասիրաց եւ բանասիրող անձանց, զի մա-
մանակն յամանի յանցեալն ի ներկայն, եւ
յապաստին. . . — Հմմտ. Տպ. Փարսի, 1860,
էջ 9:

Էջ 47. — . . . եւ ես ըստ ասելոյն եղ
ի վերայ ախ. քրիստոնիցս, զի զոնկ ասէ,
թիւրեւ վասն խարանճի պատճառին, դարձ-
ցին ի մերս կրօն: — Հմմտ. Նոյն, էջ 124:

Եւ դարձեալ՝ ինձ տառապեալ անձինս
Վաղար Բանասիրես, եւ սակաւ զծաղրողի
զպատմութիւնք քաջ Հեռետորիս մերում:
Մանասանդ՝ Թումայ մեծ վարժապետիս,
զոր սկեալ ի արեւելեան թաղաւորոցն,
ի քաջ դպան թամուրայ, մինչ ի կէտ կոչ-
ման եցոյց զրոյ, եւ հասոյց առ մեզ յետ-
նեալքս: Զոր ընթերցեալ տեսաք, եւ փա-
փաքմամբ նոտրեցաք ի Ռեզ. [= 1597]
Թուականիս:

Էջ 48. — Ի ՊՂ [= 1441] Թուականիս
մեր, Հոգւոյն Սրբոյ ազդեցութեամբ, եւ
հրաշպարծ յայտնութեամբ արտնց հրա-
շանդից, եւ միարանութեամբ հոյք կրօ-
նաւորաց, եղաւ զկաթուղիկոս ի Սր. էջ-
մանինն սքանչելի եւ փառաւոր այրն Այ-
գՏէր Կիրակոսն պատրիարք եւ հայրապետ
ամ. Հայոց. . . — Հմմտ. Թովմա Մեծո-
փեցու Յիշատակարանը, Կ. Կոստանեանց,
էջ 51:

Էջ 55. — Ի Թուականութեան Հայոց
մեծաց ՊՂէ [= 1448] երորդի եղև վախ-
ճան մեծ վարժապետին, երիցս երանելոյն
սր. Հօբն մերոյ երջանիկ սր. հայրապետս
դաէր Կիբակոս, եւ փառաւոր բարունոյն,
եւ խորիմաց հեռետոր:

Ասաց սր. վարդապետս մեր, թէ պարտ
է Աւետեաց սր. Ած. ածինն 2 օր տօն կա-

տարել, որպէս յայրելի Զ. եւ ի նիւանի
ԺԶ նախատեսակս առնել. . . :

Էջ 57. — . . . եւ առեալ զմարմին սր.
վարդապետի Կիրակոսին, եւ տարան ի սր.
ուխտն Մեծոփայ յառաջին բնակութիւնն
իւր եւ անդ հանդուցին ի դանբարանս ընդ
տաւլին սր. վարդապետացն, եւ Միխիմա-
րայ սրանչկպոգործ եւ Ած. արան վարդապե-
տին: Վերջ:

Էջ 60-66. — Դատարկ:

Էջ 1. — Վասն Կանոնական հրամանաց
կաթողիկոսին Հայոց. — Իսկ առաքիւի թղ-
կաթողիկոսն Հայոց, (զոր ի Թաղկուկ ԴԷ
երորդէ,) իբրեւ ետես զաւերն աշխարհիս
Հայոց. . . :

Էջ 5. — Սերմուեք Կանոնականք ՏՏ.
Կոստանդնուպայ Կաթողիկոսին Հայոց: —
Հմտ. Կիր. Գանձակեցի, Վեներտիկ, 1865,
էջ 167:

Էջ 15. — Յիշատակարան Մատենիս. —
Անճառելի եւ անիմանալի, անքննելի
եւ անզննելի. . . :

Նա եւս զհիւանդացեալ եւ զաղքատու-
ցեալ զհոգիս, բողբոջէ ի խորոց եւ խնդրէ
ի քէնջ արժանացուցանել զանարժանս,
մշտոս, ծոյս, աղօթից, յունայն ի յար-
եաց զործութեանս, մեղապարտ զտէր Ի-
շիա եւեթ քահանայս: Որ եղէ ձեռնամուխ
ըստ մերոց մաքրափայլ եւ վաղահասոյ մաղ-
թանս որ առ Ած. վասն ամ. ուշիմապերծ
մերազնեայ բանաւէր անձանց, համբնիցս
առնել զիս, եւ զհանգուցեալ համայն ար-
եանառու մերձաւորքս իմ, որք կան հաւ-
սուցեալք առ ի հրամանէն Աստուծոյ:

Սկսեալ ՌՄԻԻ [= 1778] Թուականէս,
եհաս յաւարտումս վէպիս, ՌՄԻԹ [= 1780]
Յուլիոսի ամսոյ:

Էջ 17-30 դատարկ. բացի էջ 25ի ներ-
քեւ զտնեղող սա երկողդէն. զի զբերոյս
ես տաղ[ւ]կացայ. եթէ ով ոք թէ կամես-
ցէ, Մահմէտին, եւ Լանկթարոյ դցանկն,
նա՛լ գրեացէ ի տեառոյս: :

494

ԱՆՏԱՌ ԴՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ.— 4

Հ. ՄԱՍԻՍ. ԳՐԱՌԱՐԱՆ. Վ. ԱՅԵՐԻԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

1) - Գաղափար (Երաժշտական)

1824

[illegible]

Մասը 23 x 17 x 3: էջք ժՅ 438: Հան-
դամարդ գրեթե լաւ: Թուղթ հասարակ:
Գլխի խին՝ սաւ միլիւնով քոչ ճեղքապէս:
Միւրիւն, 24 ստոյ: Ետքը չկապով: Հա-
մառոտուող լիւրնք լաւ տիւն աւտաւ: Կու-
շկապէս խաւ արքաւաճ, խմնուտ լիւնք
լիւնուտ տն:

ԲՈՎԱՆԳԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 11. — Վասն ռդգումի ի բուն ար ասէ. իր տունն մտանիցէ՛կ կամ ի գծող ասաողի՛ք՝ ողջնլ տունն այսմիկ: — Բազմադուք և Բարդաւկը 4 118. . . .

1.9 1'-ቶ, ግመመያ፤

Լժ ժե: — Ճակատ:—

Գիրք որ կոչի Անտառ նորագոյն Մը-
տածմանց Հիմնէալ ի Հեղինակութեան Սր-
Դրոց ի Սրոց Հարց և այլոց Վարդապե-
տոց Եկեղեցոյ :

Յարմարեցուցանելի ամենից լավ ու
տալիս կիրակիից ի թէջ տարւոյն եւ հասա-
րակ տօնից, ի Տէր Ազէկսմողր Գալստօրոյ
կոչեղեալ պատուոյ:

Թարգմանեցեալ է յհառարկան լեզուէ
է Հայկական բարբառ, է Ղուկասու Վարդա-
պետէ հարբերբացոյ, յամի Փրկչին
1741/ն:

Յարմէ Համատօտեցաւ. առանց ապա-
րիւյի պիտի ընտրուին, ձեռամբ Ամբարիմու-
պօսեցին Տեառն Պողոս գերեզման Վարդա-
պետ. ի Մկրտաւանքէն Քերպապաւ Աթա-
նոսն երեսնապէս, ի յարգայանձնաւ քա-
ղաքն ի Կոստանդնուպօլս, ի վերջարանն
Սրբոյ Սարգիսի:

Եւ այժմ զծաղրեցաւ աշխատութեամբ
Սրբայ Գաւին Երեսօղայի ընկի ժապան եւ
Սրբոյն Ծննդեան թուից Լաճնից Ասարից
վարդապետին։ Թ. ին, ի պր. Լ. Զ. [= 1824] ին,
եւ օդոս. ԺԳ. ին, ի պարբերաբարութեան
Տեառն Գարբիկի Էրջանիկ վեհի, ի գե-
րաւարտ Գաւս Սրբոյ Աստուանց, որ ի յե-
րանայեալ։

129 42. *gammely* :

Էջ 1— Նախ քան գտեղծանելն Այ. Վաչագան, անհուն իմաստաթեանք իւրով նախաստեղծ գանկով մէն՝ մարդոյն՝ լատա-
նադրեաց տառքն զիւր Սքրսթիկն յաշ-
խարհ . . . :

Էջ 13.— Գլուխ երկրորդ: Յաղագս
սիրյալ գոր պարտ է ունել մարդոյ առ Աձ.—
Աս ի համազել, զմեզ սիրել, զծառայողսն
բարին Աձ...:

Էջ 435.— Թանկ Գրքոյս, միայն գր-
խոյ :

495

ਫ ਨ ਚ ਨ ਢ ਨ ਟ ਨ ਠ.— 2

ԿՈՒՐՆԵԼԻՈՍ ԱԼԱՓԻՏԷ

(1970)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Դասակ 23×18×4: Էջեր 140+334+148,
Հանդիսմանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-

Թիւն՝ Խորադիրնէրը Է սկզբնատառերը
կարմիր, մնացեալը՝ սէ մէյանով, Երկ-
սիւն, 37 տող, Իրարագիր, Համառօտա-

դրութիւնը շատ առատ: Կազմ վառանայ
կաշկարատ ոսկեղած: Դատարկ թուրթբ ըս-
կելորդ չինդ թերթ, վերջը չորս: Ստացող
Յարութիւն Արք. Թէքիրտաղցի, Մ. Ս. Յ.:

Ա.— ԱՌԱՋԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԺԲ.
ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ.— 2

էջ 1.— Առաջաբանութիւն Երկուտա-
սան Ժոքի Մարգարէից Մեկնութեամբ.—
Աստ զսակաւ առաջարանութիւնս արկա-
նեմ... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 545:

էջ 47ա.— Կամոմքի Ժոքարացոյն Մալ-
գարէս.— Բաց ի Կանոնաց զորս մեծագոյն
մարդարէից նախանշուեցի...:

էջ 90բ.— Եղանակ եւ համաձայնու-
թիւն ժամանակագրութեան երկուտասան
մարգարէից.— Այս է ժամանակագրական
ուսկոտակն...:

էջ 96բ.— Զարմանալի օրինակք յեր-
կուտասան Ժոքարացոյն մարգարէից արտա-
հանելա՛ք ի Յովսէէ.— Երթ առ թեղ ըզ-
կին...:

էջ 115ա.— Նսեմական քամք, որք
գտնուին ի Ժոքի Մարգարէս. ի Յովսիայ.—
Եւ Լեղիցի ի տեղւոթ...:

էջ 122.— Ասակ ի գրոց երկուտասան
Մարգարէից արտաձայնելա՛ք. ի Յովսիայ.—
Յանկեցից զճանապարհս քոյ փշօք...:

էջ 138-140, դատարկ:

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ
ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ՆՇԱՆԱՑ.— 2

էջ 1ա.— Խորհրդաւոր Նշամք ժողով-
եալ Է չորս գլխաւոր Մարգարէից կարգաւ
շարադրեալ, եւ համառոտապէս մեկնեալ,
Յեսայեա.— Զի Լեղիցի յաւուրս յետինս
յայտնի լեռոնն Տեառն... — Հմմտ. Ա.
Հատոր, Թ. 103:

էջ 128ա.— Մեկնութիւն Գլխաւոր
Մարգարէից. Առաջաբանութիւն ի վերայ
Մարգարէից.— Զկնի Հինդ մատենից, որք
գրեալ Լեղեն ի Մօսիսէ... — Հմմտ. Ա.
Հատոր, Թ. 184, էջ 545:

էջ 209ա.— Ճբաղ մարգարէական, եւ
կամ, ռամք կամոմք որք պարզեցուցանեմ
զմարգարէս.— Արք. մարդարէէ Լըրեմն
ձաշխարհ, Երրեմն տեղեւորք աշտոց...:

էջ 302ա.— Մեկնութիւն ի վերայ Ե-
սայեայ: Առաքելութիւն: Նախ խնդրեցես,
քէ ո՞ք եղիս Եսայի.— Տաց պատասխանի,
թէ Լեղն որդի Ամօսայ...:

էջ 321. Լըկու սեւեակներն ալ թերի
Էն. յաջորդ թերթեր, էջ 322-324. դա-
տարկ:

Գ.— ԿԱՆՈՆՔ Ի ՎԵՐԱՅ ԳՐՈՑՆ
ՄՆՆԴՈՑ.— 2

էջ 1ա.— Կամոմք Մնմոցոց Ամառնոց
Գրոց. ի Մեկնութեմէ Կիւտնիլիոսէ լայնա-
ծաւալ մեկնիչի լատինացոց.— Մինչ Մով-
սէս դայս պատմութիւնս աշխարհի դրէ թէ
պատմութիւնն Նորա ոչ առնչեալեան Է ոչ
աշխարհեալեան Է ոչ խորհրդական, ալ
պատմական... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ
545:

էջ 32բ.— Ի Եթեմերորդ Դպրութեմէն
Յովսէփոսի. Գլխի ԺԲ: ի վեցերորդ Դրա-
րութեմէ Պատմութեանց Յովսէփոսի: Գր-
ուիլ Ձ... — Հմմտ. Նոյն, էջ 546:

էջ 37ա.— Յովսէփոսի Պատմութեանց
ի վեցերորդ Դրարութեմէ, Գլխի Է, ...:

Դ.— ՅԱՂԱԳՍ ՀԵՐԵՏԻԿՈՍԱՑ.— 2

էջ 43բ.— Զորբոյ Մասի, Երկրորդ
Ընձեռուած, Գլխի վերջ: Յազագս մար-
տընչոցաց եւ ընդիմադրողաց եկեղե-
ցոյն Աստուծոյ:— Գրէ թէ ի Նոյնուս կե-
տոջ յորում Եկեղեցին ծնաւ ի Բրիտո-
սէ...:

էջ 44բ.— Յազագս Հերետիկոսու-
քեանց եւ վարդապետաց առաջմոյ դարուն,
— Հմմտ. Ա. Հատոր, Թ. 184:

էջ 66բ.— Յազագս Հ[ի]րիսիկոսաց եւ
վարդապետաց վեշտաւաներորդ դարուն,

էջ 76ա.— Գլխի Բ. Զայնց որ պատ-
կանին առ բնութիւնն բաժանումն, եւ քէ
որք օրինաւոր ժողովոցն... — Հմմտ.
Նոյն, էջ 546:

էջ 100ա.— Գլխի Երրորդ: Յաղագս
Մասնաւոր ժողովոց:

էջ 112բ.— Գլխի Զորբոյ: Որ պա-
րունակէ դիմառօտ ծայրագոյն քառանա-
յապետալկայն ժամանակագրութիւն:

Մանօք.— Յանկը կը հասնէ մինչեւ
կղեմէն տաճերոց պապը (էջ 10) :

Յիշատակագրութիւն.— 1794

էջ 141ա, նոտք շեղագիր. տարբեր
գրչէ.— Ջրասացող գրքոյս զՍրբոյ Աթո-

ռոյս Եէմի միտարան զԹէքրտազցի Յարու-
թինն Ածարան արշի Եպիսկոպոսն յիշեցէք
ի Տէր, որ Լոս զգիրքս յիշատակ Սրբոց Յա-
կորեանց Աթոռոյս. եւ ըստ իւրոյ կտակին
մի ոք իշխեսցէ հանել զսա արտաքս ի Սրբոյ
Աթոռոյս. Եղեւ ի ՌՄԽԳ Թուին :

496

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ (Գ. ՄԱՍ, Ա. ՀԱՏՈՐ)

Բ. ԱԳՈՒՆԱՅԻ

(ԺԸ. Դար)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտայ 23 x 18 x 4: Էջ 573: Հանգա-
մանք լու: Թուղթ սպիտակ լուորակ: Գր-
ութիւն՝ ամբողջովին սև. մեխանով, Երկ-
սին, 32 տող: Գիր նոտրակերպ: Համա-
ռօտագրութիւնք լուսական առատ: Սկզբնա-
տուր Երբեմն թռչնապիւր, յաճախ խոշոր
Երկաթապիւր: Կան նոսե. սև գոյնով լուսան-
ցադարձեր կարգ մը գլուխներու վերջը:
Կուշկեպմ տախտակեայ: Նուիրատու Կա-
րապետ Գանձակեցի, Պոր. Եէմի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, ճակատ, երկաթագիր.— Առա-
ջին Հատար Երրորդի Մասին լիակատարի
Ածաբանութեան սրբոյն Թօմայի Ագուի-
նացոյ իրեշտակայնոյ վարդապետի ի
կարգէ Բարազդաջ:

էջ 3, Գլխագարդի մը մեքէն.— Առա-
ջին Հատար Երրորդի Մասին. Առաջարու-
նութիւն.— Քանդի Փրկիչն մեր Տէր Յա-
Բա. վկայութեամբ հրեշտակի, զմոզմուրդ
իւր փրկեալ ի մեղաց նոցին, զճանապարհ
ճշմարտութեան եցոյց մեզ նիրում ինք-
եան...

էջ 4.— Խնդիր Առաջին.— Յազագս
յարմարութեան մերմարմնութեան ի վեց
մասունս քաժանեալ:

էջ 239.— Խնդիր Քառանկոյնեորդ: Յազագս
սրբացունցման երանուելոյ կուսին
Մարիամու ի վեց պրակս քաժանեալ:

էջ 548.— Խնդիր ՄԺ.— Յազագս դա-
տողականի իշխանութեանմ Քա.ի, ի վեց
պրակս քաժանեալ:

էջ 557.— Պրակ Զ.— Արդեօք դատո-
ղական իշխանութիւնմ Քի. տարածիցէ զմե-
քն առ Հրեշտակս:

էջ 561.— Ցանկ Խնդրոց եւ Պրակաց
Երրորդի Մասին Առաջնոյ Հատորի:

Յիշատակագրութիւն.— ԹԿ. 1768

էջ 573, նոտրագիր, տարբեր գրչէ.—
«Ջրասացող գրքոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս Եէմի
Պատրիարք Գանձակեցի կարապետ Վարդա-
պետն յիշեցէք ի Տէր, որ Լոս զգիրքս յի-
շատակ ի զբառաւորն Սրբոց Յակորեանցս.
եւ ըստ իւրոյ կտակին չուին ոք իշխանու-
թիւն հանելոյ զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս. ի
Թուին ՌՄԺԷ:

497

ԲԺՇԿԱՐԱՆ.— 1

(Հայաստան Քրքերեմ-Հայերեմ)

ԹԷԻՐԱՊ—ՀՆԷՆՏԱՊՈ

ՌՄԻԳ = 1794

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասի 27×17×2: էջք 344: Հանդու-
մանք լա: Թուղթ հասարակ Գրեչ՝ Թա-
ղուս երկը: Գրութին՝ սեւ մեկտնով, միա-
սին, 28 տող: Նոտր չեղադիր բուսական
կոնսնստը: Համառոտագրութիւնք չափ-
ւոր: Կարգ պարզ կաշի:

ԲՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ա.— Հաւանքն թէթղերի
պէտքնաստորը: հաւայի թաղում էլլէտիք,
զերա ինտանքն հաւայի էլլէտիք, աշխնքն
խոստ հաւանքը վարտորը: զէրէ ինտան պեր
ստէթ խոսպի նէթէս էլլէտիք թէնէթուդ
(աշխնքն չաւնչ արդիլիլ ո՛չ կարէ) էթմէկէ
զատիք տէկիլիլիք: քանիլ թէ արդիլիլ ի
հարիէ մեռանի...

էջ 5.— Բ.— Իթիննի ֆուրը: եմէ-
նին ղէ իշմէնին թէտպիլիլիլ պէյան է-
տէր...

էջ 11.— Գ.— Իշիննի ֆուրը: պէ-
տէնին չէրէթէթ ղէ սուքուին թէթպիլիլ
պէյանընտարը...

էջ 210.— ՃՀԴ.— Պաղի ինժուս պէ-
յանընտարը...

էջ 212.— Աւարտ Առաջին Հատարին.
սր յաղապս բողմապոն ցաւոցն, հանդերձ
պարապայիքն ճառեցեալ եղև: բառուկ
յատուկ և բնդ նմին ղեղորայան: բայց այժմ
սկսանի ճառք, սր յաղապս միայ յատուկ

կապիցն ևէթ. բնդ նմին և ներդարմու-
թեանցն լժկութեան, սրք ևն ալսաբիլ
Ա.— Պաղէլէլէթ. իննիլիլ արապէկ
թին տէրէք, թապէթ իսսիտիլ, ևսպի-
տիլ...

էջ 268.— ՄԻԹ.— Եապոն ֆէպի-
թին, ֆոկնիլիլ մէրդուլիկա տէրիլ...

էջ 269.— Ահա այս ևս տարտեղու,
և Երրորդ ճառն ընթացուք:

Պաղ մուֆէլտաթ պէյանընտարի:
Հարաֆ էլ էլիթ, իթիլիլիլ արապի-
տիլ...

էջ 304.— Բացայայտնութիւնք բու-
սիցն ղառնեցելոյ ի մէջ սոցնու գրքոյ:

էջ 326.— Յանկ Առաջին Հատարին:

էջ 329.— Յանկմ Նրկաբայ Հատարին:

ՅԻՂԱՍՏԱԿԱՐԱՄ ԴԵՂԻ.— ԹԿ. 1794

էջ 342.— Գրեցու Բժշկարանս ի
թուին Հայոց ՌՄԻԳին, և մայիս ամսոյն
ԻԳին, ձեռամբ ի Տէր Թաղուս փճուս յե-
րեցու, ի ծախհայեաց քաղաքն Հոկտեմ-
բեր:

ՅԻՂԱՍՏԱԿԱՐԱՄ ԻՐԱՆ.—

Վերջին կողմն Ռերսի կազմը. տնեւ
շեղագրով.— Ի վաշկուսն Սերոյ Աթուշ
ղարապանի Կարապետ Արքեպի-
սի հոգեպա-
սակ Պրոս[ա]ցի Մահաթի Պարոսեան տե-
րացու Յոհաննէսին. սրք վաշկէք տուք զս-
ղարմին:

498

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԵԱՑՑ.— 8

ՈԱԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ս. Յակոբ (Նրումազէմ)

ՌՃՀԸ = 1729

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22x17x7-5: էջ 6+1226: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս. լուսանցքները մասամբ ցնցակեր: Թուղթ բաւական չգիտն: Գրէշ, Մաղկոյ և Ստացոյ՝ Նզիւ վրդ. Կեսարացի, Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւնները կարմիր և կապոյտ, մնացեալը սև մկրանով, երկսիւն, 29 տող: Նտորպիր: Համառոտադրութիւնք բաւական աստա: Ուղղադրութիւն թերի: Մեծ սկզբնաւոր մերթ դունաւոր, մերթ լոկ կարմիր, Կիսախորանք, էջ 1045ր, 1071ա, 1094ա: Բաղմադոյն խորանապարզ Զանգիւրձ յատանցապարզով, էջ 1, 11, 327, 702, 857: Մանրանկարք լուսանցքի վրայ, էջ 677, 899: Նկարք լման էջի վրայ, միջակ արուեստով: էջ 6, բոտ երևոյթիւն Սարգիս վրդ., Եպիսկոպոսական սարաղով կանգնած: էջ 10, Յակոբոս Առաքեալ, Եպիսկոպոսական տարաղով, խոյր ի գլուխ, նստած: էջ 326, Պետրոս Առաքեալ, լատինական կերպարանքով: էջ 856, Յովհաննէս Առաքեալ, գիրք ի ձեռին կանդնոձ բացաղութի: Կաշկկապմ տախտակայ: Դատարի թղթեր, էջ աք, ոմանց վրայ կան անկարեւոր գրութեանք, և 1151-1226: Կնիք, էջ 1, 10, 327, 702, 857, 1045, 1094, 1165 սևաղորոշմ, ութանիւն, փակաղիք, ԲԺԻ. ՄԻ. Նզիւ վարդապետ, ՌՃՀԸ [= 1741]:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յառաջաբանութիւն ասացեալ յաղագս Սուրբ Վարդապետիւն Սարգսի.— Ամենայն ոք որ գիրս Ած.ային... — Հմմտ. Ա. Հատոր, Թ. 163:

էջ 11.— Նրանելոյն Սարգսի Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Կարնաղիկեայց Թղթոյն Յակմարայ.— Ած.ային տեսութեանց...:

էջ 327.— Նրանելոյն Սարգսի Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Կարնաղիկեայց Առաջին Թղթոյն Պետրոսի.— Բանք Ած.այինք...:

էջ 703.— Նորին Սարգսի Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Երկրորդ Թղթիւն Պետրոսի:

էջ 837.— Նրանելոյն Սարգսի Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Առաջին Թղթոյն Յովհաննէս:

էջ 1045ր.— Սարգիս Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Երկրորդ Թղթոյն Յովհաննէս.— Եւ Լն բաղմադք ի սրբոց...:

էջ 1071ա.— Նմին Երանելոյն Սարգսի Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Երրորդ Թղթոյն Յովհաննէս.— Առ Ած.ային արան...:

էջ 1094ա.— Նորին Նրանելոյն Սարգսի Վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն Թղթոյն Յովհանի.— Շնորհք իմաստեց Հոգեւոց...:

էջ 1165ր.— Գլխաւոր Յիշատակարան, տես վարդ:

էջ 1167ր.— Յաղագս Անցիցն անցելոց...:

էջ 1194—1226, գատարի:

Մանր Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— էջ 107.— Ջլառաշարկող սուրբ կտակիս զաստուածաբան և զերջանիկ քահանայն զվարդապետն և զուզակիցն իւր, և զհարապառ մանկունն իւր յիշելիք ի Տէր ով պատուական ընթերցող աղաչեմք: 2.— էջ 193.— Տէր Ած. ողորմես Եղիեայ արեղայի, և իւր ծնողաց իւրոյ, և ծնողին:

3.— էջ 261.— Քս. Ած. ողորմես ստացողի սորայ Նզիւյ արեղի, և ամենայն ազգականաց իւրոց ասացէ Ած. ողորմի:

4.— էջ 490, նախորդին նման:

5. — Էջ 599. նորակա :

6. — Էջ 657. — Տէր Ած. , ողորմեա ստացողի արտ եղիայ արեղի եւ ամենայն հասարակ ննջեցիոցն իւրոց :

7. — Էջ 702. — Տէր Ած. քո Սր. ծնողիդ բարեխօսութեամբ ողորմեա Քս. Ած. աշխատադրութեամբ ստացողի զբոյս Կե. սարացի Տէր եղիտ վարդապետին, եւ ծր. նոյաց իւրոց մահտեսի Յովսէփին եւ մահտեսի Ուստիանին, եւ եղբարցն մահտեսի Մուրատին, եւ տիրացոյ Գրիգորին, եղիային, Աւետիքին, Նաղյուին, Յոհաննէսին, եւ Լեւ միւս Գրիգորին, եղիային, մահտեսի Մարիամին, Կույրոնէսին, Միքայէլին, Կիւրառնէին, Կիւլին, Գրիգորին, Նուրիին, Յոհաննէսին, Միքայէլին, Տէրտէրին, Յովաննէսին, մահտեսի Մարգարէին, Յարութեան Եարութեան, Դիւտյին, Տիրուհիին, Արուհիին, Կարապետին, մահտեսի Գրիգորին, մահտեսի Պահարին, մահտեսի Թադուհիին, Նուրիին, Մատթէոսին, մահտեսի Կիւրապարին, մահտեսի Մարտիրոսին, Ոսկիին, Մարիամին, Մարգարէին, մահտեսի Պաղպատին, Սինանին, Մարգարէին, Գոհարին, Լուսիկին, Սուրբանին, Յակոբին, եւ այլ ամենայն արեանաբու մերձաւորացն, կենդանեացն եւ ննջեցիոց, որ արարած աշխատութեամբ եւ ջանիւ, ամենուսան[ի] իւրով ձեռնադրութեամբ ստացու պատուածային մատնան ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւրոց արեանակցացն Ուրմի բնթիւրջողի եւ ունիղիբիբի տաղէք Ած. ողորմի, եւ որ ձեղ ողորմեացի Քս. Ած. ի միւսանկամ դայտեան իւրոյ ամէն :

Դրեցաւ ձեռամբ եղիայ վարդապետի ի Թովկանութեան Հայոց ՌժձԼ [= 1729] ամին աւարտեցաւ եւ Օղոստոսի Ժէ, վերադարձան Սր. Ած. ամենի օրն :

8. — Էջ 1045. — Տէր Ած. քո Սր. Յարութեան ողորմիւն ողորմեա ստացող սր. զբոյս Կեսարացի Տէր եղիայ վարդապետի եւ ծնողացն մահտեսի Յովսէփին եւ մահտեսի Ուստիանին, եւ եղբարցն մահտեսի Մուրատին, տիրացոյ Գրիգորին, եղիային, մահտեսի Մարիամին, Միքայէլի, Կուրոնէսին, Կուրառնէին, Կուլին, Նուրիին, Ոսկիին, եւ այլ ամ. կենդանեաց եւ ննջեցիոցն ասացէք Ած. ողորմի, եւ որ ձեղ

ողորմի Քս. Ած. ի միւսանկամ դայտեան իւրոյ ամէն :

9. — Էջ 1093. — Տէր Ած. ստացող զբոյս նախաջ Տէր եղիայ վարդապետի եւ ծնողացն մահտեսի Յովսէփին, մահտեսի Ուստիանին, մահտեսի Մուրատին, Գրիգորին, Նաղյուին, մահտեսի Թադուհիին, Նուրիին, Յոհաննէսին, Միքայէլին, Կուրոնէսին, Կուրառնէին, Կուլին, Ոսկիին, Նուրիին, եւ այլ կենդանեաց եւ ննջեցիոցն ասացէք Ած. ողորմի, եւ ձեղ ողորմեացի Քս. Ած. ի միւսանկամ դայտեան իւրոյ ամէն :

Դիւտար Գիւրապետիւրմ. —

Էջ 1165ա. —

Փառք եւ պատիւ Հօրն անծին, անեղ աներր իսկականին, եւ Միտին նորայ Բանին, անճառ ծնողեան հայրենին, եւ Սուր Հօրեւոյ միւլտ փառակցին, ամենառատ պարգևատարի միւլտ բնութեան ստուածային, մի տէրութիւն եւ միւլտ էին, զերակատար Երեցն անձին, կատարողի աւարածին, անցեալն, այժմոյս, ապագային, եւ անպատ յաւիտեն[ի], զսոսթիւն եւ փառս վերնածային, շնորհակալութիւնք րապտեցին :

Որ Ետ կարողութիւն՝ անընտիր եւ անխմատ՝ Կեսարացի պարտաւոր եղիայ Արեղային զծարղիլ զյանձարան գանձուցն Այ. զի եղէ ցանկացող սրբոյ մատենիւ, որ լի է ամ. բարութեամբ իրաւոր քարողութեան, թղպտ եւ անարտն զոլով, զիւրի կարացից այսքան ի վեր Երանի, եւ ժողովիլ զայսքան ճառս, քարոզ եւ ներողեանս, այլ յաւատով ի Տէր Յս. եւ տնդառնալի բարեխօսութիւն ամէնօրէնեայ ծնողի իւրոյ, Սրբուհի Ած. ամենին եւ միւլտ կուսին, եւ Սրբոյ ամբողջոյ կարապետին եւ Մկրաչին, յաղաքս սրբոյ սրբոյ մատենիւ ի Հայրապետութեան զերակալ Աթոռոյ Սրբոյ էրմիւսին Տեառն Կարապետի Սրբալոս Կաթողիկոսի Ամ. Հայոց, եւ ի Պարտիարարութեան Սրբոյ մեծի զերակալութիւն Աթոռոյն Երուսաղէմի Տեառն Գրիգորի զերեբրնիկ սրբակրօն Հայրապետի եւ արհի եպիսկոպ-

դուսի՝ իսկ ի վերադիտողութեան ծովածա-
ւայ լազմամարդ քաղաքին կոտորածնու-
որոյսյ վսեմական քարոզչի Տեառն Յռնան-
նէս Ած-արտն վարդապետիւ։ Եւ Ես վերոյի-
շուցեալ ամենից տրուսս, էի ի Ս . Անտեանց
Երկիրս, Ս . Երուսաղէմ, և ծառայէի մեծի
Սրբոյ Աթոռոյն Յակոբայ Արքարոյն, և
փափագանօց զերեցի զսուրբ մատաննս, ոչ
ասի ժողովածս Բարսղղիբք, որ ոսկի ծաղ-
կանց ի պէսպէս բուրաստանէ հաւաքեցեալ,
զի յցասցէ զհոտն քաղցրութեան ի քիմս
սիրով հոտորողաց, և ջերմեռանդութեամբ
րնթերցողաց, առ ի վայելումն անձին իմոյ,
ցորաքն կենդանիս Եմ, և յետ անցմանս՝
յիշատակ Սրբոյ մեծի Աթոռոյ՝ Յակոբայ
Արքարոյն, և միս Յակոբոսի արինաթա-
թախ Սուրբ Գլխողիբն։ Ի թվականութեանս
Հայոց ՌՃՀԱ ամին, Եւ օգոստոսի Ժէ, Վե-
րափոխման Ս . Ած-ածնին, րնթշուառակա-
նութեան և բնութանալանութեան զկայեց-
ման ամենակի, եղև և բազում շինութիւն
Սրբոյ մեծի Աթոռոյ, և յսով սեղանաց
հաստատութիւն, օր յարածամ Բս . պատա-
րադի, մեզ և ձեզ մասն և բաժին եղցի,
այս ամենայն յաջողմունս և բարեկործու-
թիւն եղև։ զօրութեամբ Տն . մերոյ Յի . ու
հաշարարժեանց ձեռնադր վերոյիշեցեալ
Գրիգոր Սրբազան Հայրապետին, որ և ի
նոյն ամն եղև։ ասարտ զանձարան զբոյս։

Արդ ով մանկունք Սր . Եկեղեցւոյ,
հայրք և եղբայրք, մեծաւ ժտիւ աղաչեմ
և աղերսիս խնդրեմ ի . ձէնջ, որք հանդի-
պիք այսմ երպարանիս, կամ օրինակէք,
կամ օգտիք ինչ ի սմանէ, խնդրեմ ի յաս-
տատանորութենէ ձերմէ, զի յիշեցիք

զրազմանեղ և ամենաժրէպ եղիայ Արե-
ւայս, որ Եմ ծառայ Սրբոյ մեծի զերա-
հոչակ Աթոռոյս Յակոբայ Արքարոյն, որ
անդ եղէ անարմանս, զոր Տէր Ած . արժա-
նաւորեցայց անդ զրեկ դաւ . այլ և զծնողս
Իմ, զրազմաշատ զմահտեւի Յովսէփն,
որ բաղում աշխատանս և ջատագովութիւնս
արարեալ Սրբոյ Մեծի Աթոռոյս՝ օտաւ-
պաշի զսրծոյն։ Այլ և զծնունի յոգնեալիս
մայրն Իմ զմահտեւի Ուստիանն, և զծնող
հօր Իմոյ Գրիգոր, և զմահտեւի Մարիամն,
որ յոլով երակտիս ունի ի վերայ մեր։ Այլ
և զբարեկալաշտ եղբայրն Իմ, զմահտեւի
Դիւքատն, և միւս եղբայրն Իմ, զհոգիւ-
սէր զԳրիգոր Մարկաւազն, զի էր սոյ միա-
րան և քաջազօր աշխատող Սրբոյ մեծի
Աթոռոյս . և զամ . ազգատոճմն Իմ, զկեն-
դանիս և հանգուցեալսն։ Եւ սխալալանս
Իմոյ աղաչեմ աղաչեմ զի անմեղադիր յի-
շեք, զի առ փափաքանաց սրտիս զրեցի
ի Սր . Բաղդաք երուսաղէմ . և ով ոք րն-
թեռնուս զսուրբ զեռեղեալ Սրբոյ ներբող-
եանն, զբարոյն և զպատմութիւն, յիշեա-
լեք ի յաջօթս ձեր, և լի բերանով զՀայր
մերն աստօղիք, և զուք յիշեալ յիշիւք ի
Քէ . Այ . յոսոսն մերոյ, ամէն։

Յաղագս Անցիցն Անցիցն ի վերայ Սր .
Եմի . Բթռոյս Բրիտանսի, և վասն Մըռա-
գաւսկին Յունաց։ — Էջ 1167ր։

Զվերապահութեան ողորմութեան Աս-
տուծոյ, ամենայն զրեանք աստուածայինք
հոչակեն, և ամենայն ստեղծուածք հաւա-
տան . . . — ՏԵՄ Դ . Հատոր, 1956, էջ 237-
250։

499

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՂՈՒԱԾՈՑ . — 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծաւայ 23×16×2: էջք ԺԴ+150+172:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ ամբողջովին սև մկրանով, միասին,
22 տող: Նոսր չեղափայլ, վայելուէ: Համա-
ռօտագրութիւնք զրեթէ սովորական: Կա-
շիկագմ խաւաքարեայ: Նուիրատու՝ Գրի-
գոր Տէյերմէնեան:

ԲՈՎԱՆԵԿԱՌԻԹԻՒՆ . —

էջ Ա-ԺԲ, զատարկ:

էջ ԺԳ, ՃԱԿԱՏ . —

Բաղուած Դասաւանակման Աստուածա-
բանութեան: Յօդինոյ ի ժամանակի զա-
ստուութեան մետասաներորդ դասուն՝ ի
կարգի աշակերտութեան մեկին Միլիթարոյ
Արքայ Հօր:

501

ԱՍՏՈՒԱՆՈՒՇՈՒՆԶ . — 9

[Ատամուլոյ]

[ժիշ Դար]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

նաւայ 23×17×8 սնթ . : ԽԼԻԹ 579 :
 Պրակք Ա-Խի : Հանգամանք չառ լաւ : Մա-
 ղողաթ ուրուն , Թանձրութիւն ոչ միօրկ-
 նակ : Դրութիւն՝ սկիզբի առաջին տողերը

որ : Գունաւոր սկզբնատառք , լուսանցա-
 դարդք եւ զլիտգորդք իւրաքանչիւր դրքի
 սկիզբը , եւային : Կլիտտորանք , Թղ . 317
 ա 2 . 531 ա 1 : Խորանք , Թղ . 8 ա , 450 ա ,
 465 ա , 475 ա , 489 ա : Մանրանկարք , Թղ .

27.— Արարչագործութիւն , Բ . 501 Թղ . 7ր

ոսկեպոյն Երկաթադիր , Երկրորդ տողերը
 կարմիր բոլորդիր , զլիտգործները ընդհան-
 րապէս ոսկեպոյն , մնացեալը սև մկանով ,
 Երկսին , 48 տող , Բոլորդիր յոյժ կանոնա-

47 ր 2 , Մովսէս եւ Եփեպտացւոց Հեղձամահ
 լինելը Կարմիր Մովուն մէջ . 102 ր 2 , Մով-
 սէս եւ Ահարոն եւ Իսրայելացիք . 156 ա 1 ,
 Դաւիթ եւ Սաուլի մահուան զուտարեր

ամաղկացին. 168 ր 1. Դաւիթ արքայ. 207 ր 2, Սողոմոն. 233 ր 1, Արտաշէս արքայ, և նշեմի. 317 ա 1: Նկարք, բաւական յաջող, Թղ. 4 ր, Հեղին և Աննա. 7 ր, 449 ր, Ս. Մատթէոս, 474 ր, Ս. Ղուկաս. 488 ր, Ս. Յովհաննէս և Պրոխորոն: Կաշկեղծ տախտակեայ: Դատարկ թերթեր, սկիզբը 3 թերթ մաղաղաթ, Թղ. 448, 563, և վերջը նոյնպէս 3 թերթ, 577-ն:

Մանօք. — Հմատ. Թ. 428 Աստուածաշունչին հետ: Ստեղծարարծութեան նկարը և Ծննդոց Գրքի խորանարդը շատ կը նմանին իրարու, ևւայն:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. 5 ա 1. — Գլուխք մննդոցն:

Թղ. 8ա. — Արարածք. — Ի սկզբանէ արար Ած. գերկին և գերկեր...

Թղ. 30 ր 1. — Գիրք մանգրդաց: Խաւսք Թուրքիի կտակ Առաջնայն. — Հրոման կտակի Թուրքին...

Թղ. 45 ա 1. — Գլուխք ելիցն.

Թղ. 291 ա 1. — Երանելւոյն եպիփանու Սպիտակապոսի կիպրացոյն, Յաղագս երգաց Սաղմոսարանի. որուն հետը կը գտնուի հետեւեալը.

Կանոն	Տուրնջեան	Սաղմոսք.
Ա	Ժամն	Սաղմոսն
Բ	»	»
Գ	»	»
Դ	»	»
Ե	»	»
Ջ	»	»
Է	»	»
Ը	»	»
Թ	»	»
ժ	»	»
ԺԱ	»	»
ԺԲ	»	»

Կանոն Գիշերոյն Սաղմոսք. Ճրագի. Գ, ձն, ձիւր:

Ա	Ժամն	Ս. զմասն	ՀԲ
Բ	»	»	ԻԹ
Գ	»	»	ԾԴ
Դ	»	»	Ե
Ե	»	»	Ջ
Ջ	»	»	Խ
Է	»	»	ԼԱ
Ը	»	»	Ջ
Թ	»	»	ՁԱ

Ժ	»	»	ՂԷ
ԺԱ	»	»	ՃԳ
ԺԲ	»	»	ԾԶ

Թղ. 316. — «Փոքր Հի և» սաղմոսն յետոյ կան հետեւեալները. — Աղալք մառնաւ թագաւորի: Արեւնօրիւն Մարիամու Աստուածածնի: Արեւնօրիւն Ջափարիայ Հարն Յովաննու: Արեւնօրիւն Սիւնեանի:

Թղ. 388ա. — Մաղաքիայէն յետոյ կու գայ Մահ երկնատաւամ մարգարէից:

Թղ. 519 ա 2. — Թաղթ Յուդայի Առաքելայ կաթողիկէ:

Թղ. 519 ր 1. — Ազնիւ եւթաղի:

Թղ. 519 ր 2. — Յայտնութիւն Սյրայն Յովհաննու Աւետարանչի:

Թղ. 525 ա 1. — Յառաջաքան Պաղոսի Առաքելոյ նախակարգեալ ի գլուխ Գրոցս,

Թղ. 561բ. — Նաւարկութիւն Պաղոսի Առաքելոյ ի Հռովմ: Թուգը կորնորացոցն առ Ս. Առաքելայ Պաղոս:

Թղ. 564 ա 1. — Գիրք Սիրաբաւ որ կու չեցաւ Յեսու:

Թղ. 572 ր 1. — Պատմութիւն Յովսեփայ եւ կնոյ մարա Ասանէթի դստերն Պետրիփրէի քրմի Արեգ Բագափ. — Եւ հղեւ յամեն առաջնումն, որ աւր էր Լաւթեբորդ ամսոյն... Եւ առէ Ասանէթ աղաչեմ դէնդ Տէր. Եւ ընդ առնի իմ մերձեցաւ ձեռն իւր. մի ի ծուռկա նորա, Եւ պաղատելով առեմ (այսպէս կը մնայ քերի). — Հմտտ. Անկանոն Գիրք Հի կտակարանաց, Վեհետիկ, 1896, էջ 177:

Յետնագայն յիշատակազարտ քիմք. — 1894

Թղ. 3բ. — Ջայս պեղեցիկ Ածաշունչու երկր ի Հնդկաց նուիրակ Սաղկիս փարպապետն, յիշատակ Սրբոց Յակոբեանց Գրիտոսաղիք Աթոռոյս Ամ. Հայոց, որ ի Սր. երուսաղէմ: Եթէ ոք պաղատել կամ յարառաք հանցէ իւրացոցանելով, զպատիժն յԱյ. Եւ ի Սրբոյ Յակոբեանց տոցէ, ԹԻՄԹԻՐԱՅ:

Վանցի Թէոդորոս Պատրիարքս կղի դաս ի Պատրիարկարանս, Եւ չունի ոք իւրանութիւն հանել զաս տասի:

502

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ Ս. ԵՐՈՒՄԱՂԼԵՐԻ (ԹԵՐԻ).— 3

ՊՐՈՒՆ ԱՐՔ. ԱՐԲԱՆՈՒՊՈԼՍԵՅԻ

Մասայ 23×18×1: Գրութիւն միա- թէ երեսացէմ է լեռն սրբութեան,
սին: Գիր նոսր շեղադիր ս'է միակ գրէէ: Յաջորդ թերթերը բոլորովն դա-
նախադմ խաւարաբանայ: տարկ:

Էջ 36, Գլխ. Հինգերորդ — Յաղագս

503

Ա.— Շ Ա Ր Ա Կ Ա Ն.— 4

ԵՒ

Բ.— Խ Ա Ջ Գ Ի Ր Ք.— 1

[Կիլիկիա]

[1297]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 22×16×9: Թերթք 346: Պրակք
Ա-12. սկիզբը և վերջը պահտատար: Պշա-
կաթիւներ նշանակում են նաեւ յունարէն
այբուրենով, Հաւանաբար յոյն կողմարա-
րին համար: Հանդամաք բաւարար, զոր-
ծածաթեամբ ապտտում. կան կորում,
ինչպէս նաեւ յետոյ աւելցում թերթեր:
Մագաղաթ թանձր: Գրութիւն խորագիր-
ները և սկզբնատառերը կարմիր, մնաց-
եալը սև մկանով, միասին, 23 սող: Բո-
լորդիր կոնստանտ: Ուղղագրութիւն լատին:
Նկար մը, թղ. 1ր, Սրն. Գր. Լուսաւորէշ,
անյաջող: Գունաւոր յատանցագրադք, թղ.
2-13. կարմրագլիճ յատանցագրադք, թղ.
14-34: Կաշկարպ տարիտակիայ, չին-
ցած: Ստացող Սմրաթ Թաղաւոր Հայոց:

Մասայ — Այս Շարականը ուշագրաւ
է իր ինքնուրոյն բովանդակութեամբ և դա-
տարարմով: Ըստ Սուրբանեանի շերտիցս
նորոգեալ է Շարական. նախ թղ. ՌՆԲ
(1593) ձեռնարկ Մարաշի Աժ-ատուր Կարի
Սր. Աթոռոյս. երկրորդ թղ. ՌԿԶ (1617)
ձեռնարկ Դարսնադշի Գրիգոր Կարդապետի
(էջ 325):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1-3. Լաթէն աւելցում, տար-
րեր զբնութեամբ:

Թղ. 2-ս. Կանովն Սրբայն Գրիգորի
Լուսաւորչին.— Այսուր զբարձրացեալ
ցր[ն]ծայ...:

Թղ. 5-ս. Լերինք ամ. այսուր ցրն-
ծացէք...:

Թղ. 6-ս. Կանոն Ածածնին վերա-
փոխման.— Արեւելք զերբորին...:

Թղ. 8ր.— Շարական Սրբայն Սարգիս
Ջորավարին.— Ամենասուրբ Երբորդու-
թեանն ընտելալ ծառայ...:

Թղ. 9ր.— Պաշտան Սր. Կրպտ. ոյ
յթակնէն, եւ հոտ, եւ Անտ.— Յաւուր
գիրքին ժամանակին...:

Թղ. 11-ս.— Շարական Նրմնդեան
Ածածնին, Համբարձի սաայ.— Նոր Սիւմն
ծրեալ մանկունք...:

Թղ. 11-ս.— Շարական Բարադի Կե-
սալացոյն, ասայ.— Դի, Ստեղ: Լուսա-
ւայձառ իմաստիւք, լոյս եղբայց աշխար-
հի՝ համածագաւ գաղով, լուսաւորեաց գե-
կեղեցի աստուածային բանիւ երանելին Բա-
սիլիոս. մագրամօք սորայ խնդրեցուք իզ-
րազութիւն մեղաց:

կեր խարսեղ առններ. կան նաև ընթերցատաժի բուսական տարրերով թիւններ:

Թղ. 45ա.— ԺԸ.— Կանովն Ար. Մանկավանդ Բեքզեքեմի.— Այստեղ անհեղ...:

Թղ. 46բ.— ԺԹ.— Կանովն Գալստեան Տն. Ի Տնարար.— Մարմնացանդ...:

Թղ. 48բ.— Ի.— Կանովն Բովիաննու Մկրտչի Մըրնդեանն.— Արեղականն արդարութեան...:

Թղ. 52ա.— ԻԱ.— Կանովն Արշուն Անտոնի Անապատարի.— Որ դերպոյնը...:

Մանօք.— Ունի յատուկ Համարձի ԱԶ.— Որ զանաւորեցն ի ժարմնի տղայութեան...: Տես Սիոն 1947, էջ 466:

Թղ. 54ա.— ԻԲ.— Ծարական Ս. Սիւրեմի խորիմ Ասորայ.— Որ Համանիման ժեմին էդիւրի...:

Թղ. 55ա.— ԻԳ.— Կանովն Ս. Թէոդոսի Թագաւորի.— Որ դերկնաւոր...:

Թղ. 58բ.— ԻԴ.— Կանովն Դաւրի Մարգարէին եւ Թակոբայ Առաքելուն.— Եղբայրդ դրոս...:

Թղ. 58ա.— ԻԵ.— Կանովն Ս. Մարգարէին.— Որ դատաւածային...:

Թղ. 59բ.— ԻԶ.— Այլ Հարց Ս. Մարգարէին.— Որ յերկնային...:

Թղ. 60բ.— ԻԷ.— Կանովն Ս. Ստեփանոս Նախակային.— Նահատակ բարի Բրիտանի...:

Մանօք.— Էկոաքեայ և Նոխարկոյան դրոս է իբրև Համարձի:

Թղ. 62բ.— ԻԸ.— Ծարական Ս. Ստեփանոս Ուլնդայն.— Մարտիրոս և զրկայ...:

Թղ. 63բ.— ԻԹ.— Կանովն Ար. Առաքելոյն Պետրոսի և Պաղոսի.— Երեմիայ ապար Եկեղեցի...:

Թղ. 65բ.— Ի.— Կանովն Ար. Առաքելոյն Բովիաննու եւ Թակոբայ.— Որ էնն յէսթեան...:

Մանօք.— Կանոնաթիւերը ցոյց տուող Համարակները շատ տեղ կը պակսին: Տեղ տեղ կ'երևին կորուսած թերթերու ձեռնարկները:

Թղ. 67ա.— Կանովն Եւքանասան Ար. Առաքելոյն, Տն. Ներսէսի Կարօղիկոսի ասացեալ Արքիմոնիքին.— Իմաստութիւն երկնային...:

Թղ. 68բ.— Կանովն Համարէն Ար. Առաքելոյն.— Երանելի և առաքել...:

Թղ. 70բ.— Ծարական Երկոտսան Ար. Առաքելոյն, Վարդան Վարդապ.— Ի յանահման ծովէ...:

Թղ. 71բ.— Կանովն Ար. Հրեշտակապետացն.— Որ յանէից...:

Թղ. 73ար.— Նիկալայոսի Հայրապետ.— Զիւղան անձարժինք...:

Թղ. 73բ.— Ծարական Ս. Իգնատիոսի Հայրապետին:

Թղ. 74ա.— Ծարական Գրիգորի Ածարանի:

Թղ. 74բ.— Ծարական Բովիաննու Ուկերեանին:

Թղ. 74բ.— Ծարական Արքոց Եստոտիոսի եւ րմկեր...:

Թղ. 75ա.— Կանովն Ս. Թակոբայ Մըքնայ Հայրապետի.— Թաղթող և սր Հայրապետ...:

Մանօք.— Ունի յատուկ Համարձի, Էթոպոս Թաղաւորաց Գն.: «Որ առաւել քան զլեռնային շինուած տապանին», «Մաղթողական աղայթիք», «Հմտ. Պարականն Ծարականներ, էջ 142:

Թղ. 77բ.— Կանովն Բովիաննու.— Որ զանոնալի...:

Թղ. 79ա.— ԽԵ.— Ծարական Ս. Ատոմեանն.— Աղաչեմք զգեղ Տէր...:

Թղ. 79ա.— ԽԶ.— Ծարական Ս. Ոսկեանն.— Որք արձանաւորեցաք...:

Թղ. 79բ.— ԽԷ.— Ծարական Ս. Սուրբիւսանն.— Ստուգութեամբ...:

Թղ. 80ա.— ԾԲ.— Կանովն Ս. Սահակայ Հայրապետին եւ Մեքովբայ Վարդապետին.— Որք զարգարեցին...:

Թղ. 82ա.— ԾԳ.— Ծարական Ս. Վահանայ Գաղղնացայ:

Թղ. 82բ.— ԾԴ.— Ծարական Ս. Կիրակոսի եւ մար ճորա Թաղիտայ:

Թղ. 83ա.— ԾԵ.— Կանովն Ս. Ղեւոնդեանն, Թեոփանէս Վարդապետի ասացեալ մակամուն Արքիպոսի.— Անհատանելի տաշտութեամբ...: Տես Սիոն, 1941, էջ 74-75:

Թղ. 88բ.— ԾԶ.— Ծարական Ս. Վարդանանն: Չլեռնայեան Հարցն աստ և Ս. Վարդանանն.— Արիւղեալք...:

Թղ. 89 ա. — Գկ. — ՀԲ. — Նորահայր...
պարակար...:

Թղ. 91 ա. — ԾԺ. — Շարական Ս.
Գրի. Գվինեյայի:

Թղ. 90 բ. — ԾԺ. — Շարական Ս. եր-
կույ Բիւրացի:

Թղ. 91 ա. — ԾԺ. — Կանովն Ս. Հայ-
րապետացի Յժէ իցն. — Այսաւր սրբոյ
Հայրապետացին...:

Թղ. 92 բ. — ՏՈ. Գրիգորի Կարողիկո-
սի ասացեալ Մեծֆարցոյ. — Բկ. ՄԳ. — ՀԲ-
ման յառաքելոյ Հաւր յաշտութեամբ...:
— Տնտկորի գրեթէ կը յայն, ՀԵՐՄԱՆ
Ի ԳՐԻԳՈՐԷ: — Հմմտ. Պարականոն
Շարականներ, էջ 152:

Թղ. 93 բ. — Շարական Համամայ:

Թղ. 94 ա. — ԿԱ. — Կանովն Բուր Բա-
րեկեմոսին, ՏՈ. Ներսէսի ասաց. — Բանն
որ ընդ Հաւր...:

Թղ. 95 բ. — Կանովն Ապաշխարու-
քեան. — Որ Հայր...:

Թղ. 99 ա. — Կանովն Ս. Թեոդորոսի
Զարավարին. — ԱՅ Հարց. — Որ ի Հան-
դէս մեծ ճրգնութեամբ...: Ողբ. — Պար-
ծառացեալ ժողովորդք...: Տէր Յ. —

Անյաղթի Նահառակութիւն քոյ...:
ՄԿ. ԳԶ. — Որ ընտրեցէր ի սկզբունէ...:
— Հմմտ. Պարականոն Շարականներ, էջ 62:

Թղ. 100 բ. — Կանովն երկրորդ Կիւ-
րակէին Ազատացիցն:

Թղ. 105 բ. — Կանովն Երբարդ Կիրա-
կէին:

Թղ. 113 բ. — Կանովն Զորարդ Կիւ-
րակէին:

Թղ. 120 ա. — Կանովն Ս. Քառասնիցն
որ ի Սեբաստիայ:

Թղ. 121 բ. — Կանովն Հիմգերարդ Կիւ-
րակէին:

Թղ. 127 ա. — Կանովն Ս. Գրիգորի.
Արեմուքիւն, Արմատ շշմարիտ. — Հարց
Դկ. — Որ ի Հաւրէ առաջեայ...:

Թղ. 128 բ. — Կանովն Վեցերարդ Կիւ-
րակէին:

Թղ. 134 ա. — ԿԳ. — Շարական Արե-
ւագային. — Յարեւելից...: Եկեղեցիք...:
Մամոք. — Այս եւ յաջորդ Լրդերուն
յորդորականներ չկան:

Թղ. 135 ա. — Երգ Երբարդ ժամու տ-
ւարն. — Արհնեմք ղրգեց...:

Թղ. 136 ա. — Երգ երկային ժամու
Խաղ սղակահի. — Նախա՝ սիրով Հայրայ
ղըթած...:

Թղ. 137 բ. — ԿԳ. — Կանովն Յարու-
քեան Վազարու:

Թղ. 139 ա. — ԿԵ. — Կանովն Գալու-
տեանն ՏՈ. մերոյ Յի. Գի. յեմ. — Որ Վեր-
աւրհնիս...:

Թղ. 141 ա. — ԿԶ. — Կանովն Նաղ-
կագարդին. Արեմուքիւն. — Քաղաւոր Կ-
յով...:

Թղ. 142 ա. — ԿԵ. — Կանովն Մեծի
երկուշաբաթին:

Մամոք. — Մանկունքն յետոյ եւ Համ-
րարձիկն առաջ դրուած է «Երգ երկույոյ
աւար Արարչութեան եւ երկրորդ դարուն,
եւ վասն երկնային գաւազն»...: Որար...:
Կան ըստին Հրաման...: Նոյնպէս յո-
ջորդ Կանոններուն մէջ ալ:

Թղ 151 բ. — ՏՈ. Ներսէսի ասացեալ
յաղագս Աւետարանացն. — Այսաւր անճառ
յաւորն ծագումն...:

Մամոք. — Աւագ Ուրարթի Բիւրեւ յեր-
կնից Հարցն յետոյ կայ Հետեւեալ լատուկ
Մեծացուցն:

Յանեղ աւարն ուրբաբու մեծ կոյտոր-
դւոյն, կայր առ խաչին միգարեկ մայրոն
կեմաց մեռելոյն, եւ մեծացուցանէր գոր-
դին իւր ազբերանս արտասուաւ:

Անա Գարբիէլ եւ արեւելեան քաղա-
ւարք, հերշտակ Խառնեալ ընդ հովիւսն
եւ աստղ ծագեալ ի բարձմանց, եկայ տե-
սէ՛ գորդիս իմ սպանեալ գանձաի ի ձեռն
փարգեալ, եւ ողբարմագին աղիսիւսի մե-
ծացուցէ՛ ըզմաւրս ըզվրտանկ:

Յառաջատես Սիմեոն հիմարեալ Բա-
հմայ, անա սարքն կարծեաց եպայն ի
սուգ տարածամ զմայրս բերկրեալ աւտ-
եաւք, զի իմն այտար յայտնեցին խոր-
եւարդք ի ծածուկ քերտից:

Արարածոց բնութիւնմ ողբակցելով
տիրամարն արմագգեցեալ խաւարաւ եւ
ղողալով զոչինի. աղաչանաւ սրբաւիոյն
խմայեալ ի մեզ Գրիգորոս փառաց քաղաւոր:
Արարչական գրքութեամբ եւ արդիա-
կան գործով, քախմանաւ Տէր Յո-
յաննէր զմայրն աշակերտին սիրելոյ, հա-
տատեալ ըզոխմն աշխարհի պապատանաւ
սրբաւիոյն:

Թղ. 158թ. — ՀԲ. — Կանոնվն մեծի ա-
ռազ Շարաքին:

Իրդ. 160բ. — ՀԳ. — Հաշոյ Գովհայֆ
{իմանցն:

Թ. 161... — շ. — Կանոնի Ս. Պա-
պինի և Բարսի քեանն :

Դրանք. — Տէր Բերկնիցին կը լսօրդ
 Եւրդ միշաբարբու Արարչութեան եւ ի
 խորհուրդ Բարաւքեանն Բի. ք. — Դորաստեղ-
 ձեալ . . . :

Քդ. 163ա.— Է՛ն.— Արինուք բնիկ
Յարութեան Տն. մեր. Յի. Քի.:— Երբեք
չսոք երբ նոր...:

Թղ. 164բ. — Կարգ Հալցմերոյ Յա-
րուքեան Քի. Այ. մերոյ. — Որ Էկեր Ի
փրկութիւն...

Թ. Գ. 168^ա. — 22. — Շարաքի ար
Յովհաննու Կեբրայիմ:

թղ. 168ր.— 2/2.— Կանովն Նոր Կի-
րակէին Կրկնալ գառնին :

Քդ. 170^ա. — ՀԸ. — Արքեպիսկոպոսն Երան
Յարութեան. — Երդեղէ՛ք Տեսան Էրդ նոր
... 1

Թղ. 175m. — ՀԹ. — Ալեհնուր քհնէր
Յարուր քհան. — Ասէնհուգուր ք քղՏէր . . . :

— ԲՆ. — Որ է լեռնեից իջեր... :

Թղ. 177բ.— 2.— Յայտն կիրակի
Աշխարհամարտում :

թղ. 181ա. — 24. — Փարսապի հան-
սկո՞ճ հատու՞նք . . . :

թղ. 201 — 22 — Կանոնն Համբարձմանն Քհ. Լկ. մեռու:

Երանոսը. — Այս կանոնի մէջ կան երկու
նոր մեծացումացներ. — Քրիստոսիցի մա-
րիամ, քանիկ...: Եւ Հաւան երկնից
յիւրիկ...: — Հիմա. Պարականոն Ե-
րանաներ, Ըջ 104:

Թղ. 205ա.— 2Է.— Կանոնի սրկյորդ.
Նաղկազարդին.— ԼԷճՈՏԻՐՈՂ այս խոր-
հարց . . . :

Թղ. 215բ.— Կամովն Նիրոդդ Աւուրն
[Պննտակոստեիւն]. — Այսուր Էրկնալիւն—
Ժրն . . . :

Իրանօր .— Ունի յատուկ Մեծացուսչէ .
— Հիւրան յատուկ ճեմարան յաւրինեցար

... — Հմմտ. Գար. Շարականներ, էջ 107:
Թղ. 217ա. — Կանոնվմ Զորքարդ ա-
ռուրմ. — Արեգական արդարութեան... :

Ծանոթ. — Ունի ժամանակոր Մեծացուոյց. — «Ուրախացիք որբունի Ածածին Մարիամ, ընկալաւն սուրբ Հոգւոյն...» — Հմմտ. Պար. Երարիսննէր, էջ 107:

ԹԳ. 222ա. — ՂԲ. — Եսթական Մի-
նոնի Արեմենյոյ. — Որ յառաջագոյն...
ԹԳ. 222բ. — ՂԳ. — Կանովն Յով-
հաննու Մկրտչին. — Զմարգարէ լարձը-
լոյն... :

Թ. Գ. 223բ. — Ղ. Դ. — Կոնստանտին Ս. Դրի-
գորի Լուսաւորչին. — Ում Կոմսաշէկէ...

Երևան — «Արմատ» ձեռնարկության կրթամիջոցի Ստեղծման մեջ. «Գրահամակարգի խմբի աշխատանք...» : ՏԵՄ ՍԽՈՒՆ 1947, էջ 454-5 :

Թղ. 243^ա. — Կամուվն վարազայ Ար.
Խաչին :

Ք. 244. — Կանույն նախկինաց
Աբ. Խաչին :

Թղ. 245բ. — ՃԳ. — Կանոնի Ս. Խա-
չին վերագրաճնն Բերկինս :

Թղ. 247ա. — Կանովն Երկրորդ ա-
տուրն. — Ձառքաթիւն ստոր կոտի ու...

Ծանոթ — Ունի յատուկ Մեծացուսդէ.
— «Աշխատեալ հարսն եհարալ...» — Տեա
Սիոն 1947. Հջ 455:

Նաև մասնաւոր ձայնու մը .

Քառասունհինգամյա արտ. ակրն պատ-
ուական, մարզարիտ անդին. զեն անպար-
տելի ընդդէմ անկրիտայր քրջնամոյն. ա-
պաւնն եւ յոյս հաւատաւեղոց:

Քառասուր առաքյալ ընդդէմ բնդգիրաւդ-
եան զարացն, պատրրուակ Հայկին կա-
ռավար դիտող քանին Աստուծոյ. ապաւեճ
եւ . . . :

Աշտանուկ ոսկի. գանձ անբախչելի,
գաւազան ծովահեքո՛ւ, ուղղափառ քաղա-
ւորացրն հաստամուրիւն. ապաւին եւ...

Փայտ կենաց եւ զարդ սուրբ եկեղեցւոյ, զէն սուր անյաղրելի, եւ հաղածից լիզէոն զարազն. ապաւեն եւ . . . :

Ի յերկրի երեսեցար անհիւքական, եւ
ի դրախտի գոյացար յաստուածային տրե-
կոցն երկրաբոյս եղեր. Եպստեմն եւ... —
Հմեռ. Գար. Եարսկաններ, 49 121:

Թղ. 248ր. — Կանովն Նրբորդ աւուրն.
— Խաչըն կենարար...: Որ յաթոռ փա-
ռադ...:

Եւանջիոյ — Վերադարձանք ևս անմիջապէս կը յաջորդէ նոր շարական մը։—

«Համապայծառ և հրաշալի...» — Տևա Սիոն, 1947, էջ 455:

Թղ. 250ա. — Կանովն Հիմզեյուրդ ա-
ւուրն. — Անպատու մըն կառք...:

Ծանոթ. — Այս Կանոնին պարունակած
նոր չարականներուն համար տես Սիոն,
1947, էջ 453-6:

Թղ. 251բ. — Կանովն վեցերորդ ա-
ւուրն. — Անպական...:

Ծանոթ. — Ունի մէկ նոր Մանկունք. —
«Ներկորդ Այսամ...» — Տևա Սիոն, 1947,
էջ 456:

Թղ. 255ա. — ՃԴ. — Կանովն Գիւտ
Սր. հաշին. — Հրաշակերտ...:

Թղ. 256ա. — ԲԶ. Տէր. «Ապուինե-
ցաք...», ունի վեցերորդ տուն մը. —

Ջարսի երկմիջ գարեւորեցան ընդ կա-
մաւոր Գո չարչարման, որ ի խաշին բնե-
ռեցար, գեղարդեալուն խոցեցար. աղա-
չեմք...:

Որուն կը յաջորդէ հետեւեալ Գլ ճա-
շուն.

Խորեւորդ սուրբ ըրշմին յառաջնումն
էր ծածկեալ, կենաց փայտն ի դրախտին
կեանք ըզքեզ մեզ յայտնեաց. Բրիստոս որ
խաչեցար եւ ըզմեզ փըրկեցեր:

Արմատ ամուսնաւորեան սրկնեցաւ ի
դրախտին, ռզկոյզն ամուսնաւոր մըլկեցաւ
ի խաշին, արքայ ըզտիեզերս յամբապտ
աղբերէն. Բրիստոս որ խաչեցար եւ...:

Պայծառ քան գարեգակն պատուական
փայտ խաշին, կանգնեալ ի Գոզգոբայ աշ-
խարհի երեւեալ. Բրիստոս որ խաչեցար
եւ...:

Անեղ եւ մարաքամն առ Նոյի երեւ-
եալ, տեսեալ իսահակայ զխոյն կախեալ
ըզծառայն. Բրիստոս որ խաչեցար եւ...:

Նոյն իմէն է Աստուած որ գալոցն է
փառաւ, խաչի կենագործէ որ մեղաւ
է մեռեալ. Բրիստոս որ խաչեցար եւ...: —
Հմմտ. Պար. Շարականներ, էջ 127:

Այս անմիջապէս դուռն է. — Ճն. —
«Շարական Սր. աստուածամայն Գեղարդ-
եանն, վարդան վարդապետի տեսցեալ»:

Իսկ դու պարծամբնդ պարծամաց

գեղարդն սուրբ եւ գեղազանց,

որ դու ձեռամբ Թաղէսի

սուրբ եւ ընտրեալ առաքելայն,

առաքեցար մեզ ապաւեն

եիւրն քարեաց հաս[խ]ատուքեան.

Գեւ ըզԲրիստոս քարեքանեմք

պրտակ փառաց եկեղեցւոյ:

Թեւաւն սուր երկայարի

եւ բանալի անհատ շնորհաց.

գի դու բացեր գեղարն կենաց

չուր եւ արիւն պըտղաբերեալ.

յոր մըկըրտիմք եւ հազարդիմք

ի բնականին ծորարդութեանդ. Գեւ...:

Գեղեցիկ գոյն գովիլի

մերկեալ արեւամբն Բրիստոսի.

ի փառս ազգիս Հայաստանեաց

արծաճացար յերկրի մերում.

աշտարա

Ծանոթ. — Շարունակութիւնը կը

պակսի, ձեռագրէն Թերթեր ինկած ըլլալուն

պատճառաւ: — Հմմտ. Պար. Շարական-

ներ, էջ 130:

Թղ. 257ա. — ՃԺԲ. — Կանովն Հա-

մաւրէն Աւեմայն Մարտիրոսաց. — Ըզքեզ

արդար եւ ուղիղ...:

Ծանոթ. — Բն Ձայնի վերջին Տէր յեր-

կեղէն է, «Հրաշափառ ճրդնութեամբ...»:

— Տևա Սիոն, 1947, էջ 456:

Թղ. 272բ. — ՃԺԳ. — ՀԲ. ստեղ...:

Տն. Ներսիսի տեսցեալ շարական կիրակ-

մտից. —

Ամբիկորն Աստուած, համապայծառ

ամենատարբերորդութեանն, լոյս միայն

անեղ եւ անվախեամ. աւրեմեմք ըզքեզ ի

յարութեան երեկոյնս անաւոր Թագաւոր.

Որ ըզլոյս ի սկզբամէ հաստատեցեր

անպարագիր լոյս համապիտ, եւ ի լու-

սոյ արար ըզհերշտակս եւ լուսափայլ ըզ-

մարդն ի դրախտին. աւրեմեմք...:

Վտոն որոյն է մեզ հաւատացեալս բեզ

երկըրպագեմք Բրիստոս. եւ արտառուտ

հայցեմք ի բէն, քարեխառութեամբ Ա-

տուածածնին գաւառածային լոյս քո ծայ-

եա յամենիմա մեր. աւրեմեմք...: — Հմմտ.

Պար. Շարականներ, էջ 171:

Թղ. 273ա. — ՃԺԴ. — Կանովն Հա-

մաւրէն Նիգեղեցեան. — Աւրեմեմք եւ Գո

Բրիստոս...:

Թղ. 285ա. — ՃԺԵ. — Տն. Ներսիսի

կայադրվելուս ասացեալ յաղագս նրնցեցեալսն — Աստուած անդ... :

Թղ. 287ր. — ՃԺԶ. — Խրատք ժամանակաց քառանդակ Շարականիս. — Զատիկին Հարցն ԱԶ, Որ Էկեթ Ի Վերսիթիէն Երկու-շարթի մեռելոց է, Հարցն Հանգստեան ԱԶ, Արհեստի ևս դու Գու. Ի նոյն շարթ արնն կարասեալն տան է. Շ. ԱԶ, Նախարար Իսա. Ի Նար Կիրակէն վերջի ձայն լինի... :

Մամոք. — Շարականցին կը յաջորդէ ՄԱՆՐ ՈՒՍՄՈՒՆԻՔ, որուն սկիզբը կը պակ-սի :

Թղ. 289ա. — ՂԺԸ. — Կարգ Կառնի. — Բաղլիսեթի. — Տէր յերկին և սրբ. :

Թղ. 291ա. — Արքիմափառք Ապաշ-խարութեան. — Առաջնորդեալ ինձ Տէր Ի Հանապարհ աղգարութեան. Որ սեմք ամ-սոյս և յուսափայլ Հրով առաջնորդեցեր Իս-սայիւր. Որ մեծաւ զբոսովեամք իսմանն ցեր զգնորս ծովան. ևս արժաւ աղաչեմ զգրգի վերադրեալ ևս զիս Ի խորոց մեղս-ծովու, ևս ողորմեա... :

Թղ. 294ր. — ՂԺԹ. — Թագաւորք Ա-սլաշխարութեան :

Թղ. 297ա. — Թագաւորք Մարտիրո-սաց, Առաջիկոց և Հայրապետաց :

Թղ. 299ա. — ՂԻ. — Ալեյուք Դիշերոյ Բարութեան և Տերութեան Տառնից :

Թղ. 303ր. — ՂԻԼ. — Ի Գիշերիք Տե-րութեան Տառնից, Գալստեան, Բարու-րեան, Բայտեանքեան :

Թղ. 304ա. — ՂԻԲ. — Քարազ Բա-րութեան. Ասացուք Կարգաւ :

Թղ. 304ր. — ՂԻԳ. — Կիրակէիցն զկնի Մեծացուցեցին :

Թղ. 305ա. — ՂԻԴ. — Ազուհացիցն զկնի Նարեքից Անտարանին Կիրակէիցն ասա :

Թղ. 305ա. — ՂԻԵ. — Առաւտերգիք Պահոց, ևս այլ աւուրց :

Թղ. 307ա. — ՂԻԶ. — Հարցնափառք Ապաշխարութեան — Հարց Երկնաւոր, որ առաջեցեր զմիածին որդիդ քս վերջիէ աշ-խարհի, բաշխելով զհոգեոյց շնորհուրս :

Մամոք. — Թղ. 309ա, ստորին յու-սանցքին կը կարգացուի. — Շարական յետոյ դտայ աւերեանէ չկայաւ. — ԳԶ ևս Լուսի-Եկոց Հարցափառք ինչպէս նաեւ իսմին մը

ժամամուտներ կը պակսին Քերթ ինչպէս լրջալով :

Թղ. 312ա. — ՂԻԸ. — Գովեայք Զի-ւանցն :

Թղ. 312ր. — ՂԻԹ. — Մեծեղիք Հա-շոյ Պահոց. — ԲԵ. — Արքայութիւն քս ա-րքայութիւն ամենայն յախտեցից, ևս տե-րութիւն քս աղգ յաղգ... :

Թղ. 313ր. — ՂԻ. — Հաշոյ Մեծեղիք Բարութեան :

Թղ. 315ա. — ՂԻԱ. — Ալեյուք Հաշոյ Կարգաւ որ Կատարի Ի փառս Այ. :

Թղ. 326ա. — ՂԻԲ. — Սրբասացու-րիւն Կարգաւ :

Թղ. 327ա. — ՂԻԳ. — Խարիւրոց Սուրբ Պատարագին :

Մամոք. — Քերթաստ Պատարագաւոր խորագրուած է Վերց Բաշխամ Ար. Խոր-հրդոյն, ևս մէջ ընդ մէջ առած Վերց Բաշ-խամ ՏԵ. Ներսիսի, առանց օրերու նշու-մին, ինչպէս կը տեսնուի այլուր. — Հմմտ. Հասկ, 1952, էջ 40 :

Թղ. 330ա. — ՂԻԴ. — Խոնարհեցույք Ազուհացիցն :

Թղ. 332ր. — ՂԻԵ. — Մեծեղիք Ազու-հացիցն :

Թղ. 333ր. — ՂԻԶ. — Ստողիգիք Ա-զուհացիցն :

Թղ. 334ա. — ՂԻԸ. — Ասագ Ուրբա-րին Հաշոյն ստողիգի :

Թղ. 334ր. — ՂԻԸ. — Խոնարհեցույք հասարակաց, Կարգաւ :

Թղ. 335ա. — ՂԻԸ. — Փառք Մար-տիրոսաց ևս տառնից Տերութեանցն :

Թղ. 340ա. — ՂԻԹ. — Մեծեղիք Ներսի-սի Երեկոյն ժամուն :

Թղ. 341ա. — ՂԻԱ. — Մեծեղիք Բա-րութեան Երեկոյն ժամուն :

Թղ. 342ր. — ՂԻԳ. — Մեծեղիք Պա-հոց :

Թղ. 344ա. — ՂԻԴ. — Ուղիցիք Միա-համուռ. —

ԱԶ. — Գազմ, Հալատարն, Խաւս-ղըն. Զագն, Մամլան, Զագն, Հիւանդ, Գաւառի, Հոսում, Զուլախալ. Գորսկի. —

ԱԿ. — Գռուզն, Յիմայն, Նիքեդոց, Բնէշալ, Գռնալ, Ազմիկ. Մովսիս, Զա-րիկն, Տարմից :

ԲԶ.— Կատու, Ջարեբուշմ, Արմին, Ջադ, Շովին, Լայկամ, Անձեղմ:

ԲԿ.— Շնորհագարդ, Խաբաւսիկմ, ՄԼ, դու:

Մամօք — Շարունակութիւնը չկայ, վերջին թերթերը ինկած կորած են:

Մամր Թիշատակագրութիւնք —

ԹԳ. 44ա, ստորոտը, բնագրին պըշու-

նկամք — «Ջատացող որոտը զմարտ ԹԳ. շայտը յիշեցէք ի Դճ. 2»:

ԹԳ. ՅՅԱԿ, մէջտեղը, բնագրին պըշուսեալք — Ուր որդադան Երամ իշտք որք էրդէք յիշեցէր զմարտ տըրալ շայտը:

ԹԳ. 277ր, վարի յուսանջքին, տալը Երբ մէլանով, անվարձ անկանուն պըշու: — «Ջմեղուոր Թէնովքս յիշեցէք Աձ. զձեկ յիշէք»:

504

Ա.— Ն Ա Ր Ե Կ.— 3

Բ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՆԱՐԵԿԻ.— 2

Ս. Յակոբ (Երասագէտ)

ՌՃԻԲ = 1673

ՆԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×17×4: էջք 596: Հանդուստիք յայտնաբերեալք քիչ մը վնասուած խոնաւութիւն և ցեղէն Թուղթմ Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները և Երբեմն զլխագրերները կարմիր, միացեալը սև և մէլանով, միասին, 21 տող: Նոտրագիր: Գունաւոր զլխագարդ և յուսանջաղարդ, էջ 3 և 145: Կաշեկապմ տախտակայ: Պահպանակ՝ սկիզբը և վերջը երկուական թերթ մաղաղաթ, դատարկ Ստացող Առաքել Արդ. Կոյալանջի:

Ա.— Ն Ա Ր Ե Կ

էջ 1.— Բամբ Ոչամաւորք որ ի գիրս յայս:

էջ 2.— Դրունք յոջնաթախանձ բանից օգտակարաց...:

էջ 3.— Ջայն հառաչանաց հեծութեան ողորդ սրտի, աղաղակ ի քեզ վերընծայեմ տեսողդ զաղտնեաց...:

էջ 379.— ՂԲ.— Ի վայտն երբամիկ քարեքատութեամ ժամաւորիմ...:

էջ 381.— ՂԳ.— Ազօք՝ Թարգմամ— օրէն վասն Ս. Իւզայն Միւռոնիմ:

էջ 527.— Յիշատակարան Մատենիս Դրութեան:

[Բ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՆԱՐԵԿԻ]

էջ 429.— Վարք Սրբայ Առն Այ. Գրի-

գաբի նարեկացայ.— Սր. Հայրս մեր Աձա- շոր[՝] քահանայս և կրօնաւոր Գրի- շոր...:

էջ 430.— Բացայայտութիւն քանից Աք. Հօրն մերայ Գրիգորի նարեկացայ:

էջ 587.— Գլխաւոր յիշատակարան.— Փառք քեզ միայնդ սկզբանդ...:

Ես Առաքելս Կոյալանջի,
ի Կահանգէն Կոստանդինի,
Եռափափազ սիրով մեծի,
դիմեալ յերկիրս Պաղեստինի,
Յերուսաղէմ սուրբ քաղաքի,
ողորմութեամբն ամենակալի,
Տեառն մերոյ կենարարի,
կկեալ ի սուրբ յերկիրս հասի:
Ի Թվականի Հայոց մեծի

ՌՃԻ [— Հաղար հարիւր եօթն] ա-
Կացեալ առ ոտս Սուրբ Յակոբի, [Էջի,
Առաքելոյն Սրբազանի,
Եւ յԱրդարոյն Յակոբոսի,
ի ժամանակս վերադիտողի,
Տեառն Եղիազար Վարդապետի,
որ եւ եղեւ ի յայն ամի,
Աղատութիւն Սուրբ Աթոռի,
որ էր ի ձեռն յունաց պերի,
ի Թաղաւորութեան ալլաւստի,
Սուլթան Մէհմէտ անուն կոչի,
ի վեցրորթեան Դօքորուլուի,

դի հրամանաւն վկայիքի,
 Մնաց ի ձեռն լուծաց աղդի,
 մին տարի եւ 2 տմիս յաւելորդի:
 Մինչ որ Աստուածն ամենաշնի,
 ողորմեցաւ Հայոց աղդի,
 Կրկին առ մեկ դարձանայ լինի,
 հռչակաւ որ Վանքս զովկի:
 Որ է պարճանք Հայոց աղդի,
 ողորմութեամբ Տեառն Յիսուսի,
 Դարձ եւ նորին առ մեկ լինի,
 ձեռամբ մերոյ քոջ հռուսորի,
 եղիադար Վարդապետի,
 աղօթիւք Սուրբ Լուսաւորչի,
 զոր զհոռութիւն մերոյ Փրկչի,
 այժմ եւ յաւիտ մշշտ լինիցի:
 Եւ Առաքելս մեղօք ե ի ի,
 եւ սպասաւ որ Սրբոյ Ուխտի,
 Վասն ըղձահարն կանթկի,
 եւ ըզլապտերսն խորանի,
 հրամանաւ Տեառն եղիադարի,
 Հայրապետի Հայոց մեծի,
 մինչ ի Հայոց թմականի,
 Ռճի [= հազար հարիւր քսան] եր-
 Ողորմութեամբ մերոյ Փրկչի, [կուսի:
 առի ըզլապտեր կրօնաւորի,
 եւ աստիճան քահանայի,
 ձեռօք մերոյ Հայրապետի,
 Տեառն եղիադար կաթողիկոսի,
 կացի սպասու Սուրբ Աթոռի,
 Ետու. զըրել զդիրս Նարեկի,
 եւ ըզլուծմանք իւր զովկի,
 ընդ հովանեաւ Մուրր Յակոբի,
 յիշատակ անձին իմ Եղիկի,

Եւ ծրնողաց հոր Բարսեղակի,
 եւ մօտ իմոյ Հայոց կոչի,
 Եղբորն իմոյ Խաչատուրի,
 եւ ի զըմբու իմ Այթուների,
 եւ այլ արեան մերձաւորի,
 Տէրն Գրիառոս ողորմեցի:
 Որք հանդիպէք սա կարգալով,
 եւ կամ սա օրինակելով,
 յիշէք զհոգիս հալը մեղալով,
 եւ զուր յիշեալ լիջիք հոգոյ: —
 Հմմտ. Աղանունի, Միաբանք, էջ 25:

Երեսանկեալ աղաչեմ ով սր. ընթեր-
 ցողք, յիշեցէք զեղկելի զրիշս միով ողոր-
 մայի, եւ շլինել մեղաղբի վասն անարուես-
 տութեան զրոյս, զի կարի զառն կենօք զը-
 րեցի վասն նեղութեան եւ շար աւուրցս
 եւ զուր յիշեալ լիջիք ի Քլ. Այ. մերոյ,
 աստ եւ ի հանդերձելումն ամէն:

Թիւ է քանակ տարրորդեալ,
 համայն սեռի սա քանոն լեալ,
 լակ Եսրեղի տոճմիս կոչեալ,
 երկ տանն եւ երկ յորեկան լեալ,
 ընդհատ սորին որով յորեալ,
 եւ տաննակ եւ եւ եւ լեալ:
 Ղուկաս քարտուղար խնդրեալ,
 սին Ղալարէ սա յարմարեալ,
 վերձանողաց խոհմեացեալ,
 լիցիմ ի ձէնը եւ եւ յիշեալ,
 որ եւ զգրեալ սրբազրեալ,
 այս քան զխոնոց բաւականեալ:
 էջ 590-596, զատարկ:

505

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

Միջագիւլ (Կ. Պոլիս)

1817

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մաւալ 23 x 16 x 2: էջք 350: Հանգա-
 մանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ՝ Կ. Պոլսեցի Սե-
 բովրէ՝ նօտաբ: Խորագրերները եւ զլեւադիւ-
 րները մասամբ կարմիր, մնացեալը սև եւ
 յանձով, միասին, 25 տող: Բնարանները
 բոլորդիք, մեկնաբանութիւնները նոտրա-
 վիր: Համառօտագրութիւնք առատ: Մեծ
 սկզբնատառերու տեղը բաց մնացած: Կա-

շեկագմ խաւաքարտեայ: Ստացող եփրեմ
 Վրդ. Սահեցի:

Ա. — ՄԵԿՆ. ԹԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՑ
 ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 4

Անդրեա Ծպս. Կեսարիոյ

էջ 3. — [ի] տիեզերական ժողովոյն
 կամս որ եղել յաստուածապահ քաղաք

կատարողներից իմ Յայտմութիւն Յով-
հաննայ ընկալեալ եղեւ...

Էջ 7. — [Ի] Յայտմութիւն Յովհաննայ
Սրբոյ Հօրն մերոյ Ամգրէի Երանելոյ Ե-
պիսկոպոսի կեանքաւ կապաղակացաց...

Էջ 149. — Նախագրութիւն Ս. Յով-
հաննայ Յայտմութեան. — [Ե]ս Ներսէս
նուստս ի Քս. Եւ տարտամս յուսումնադի-
րաց...

Էջ 150. — Յիշատակարան Գրչի. —
Գաղափարեցաւ Մեկնութիւն Յայտնու-
թեան Հաւատարիմ գրչաւ ի վաշեղումն
Հորհրդակեր Տն. Եփրեմայ մաքրապէր վար-
դապետի Եւ աշակերտի Տն. Պօղոս Սրբազան
Պատրիարքի Պօստոյ: Հետեւ Սերոբէլ նո-
տարիս Պօստեղոյ: 1817. ի Միջնակարգ,
Հոկտ. 17:

Էջ 151. — Գլուխք Յայտմութեան...

Բ. — ՄԵԿՆ. ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԵԱՆ

ՅՕՆԱՆՈՒ — 2

Նփրեմ վրդ. Սսեցի

Էջ 157. — Արաբեալ Տն. Եփրեմի վար-
դապետի Սսեցաց, յաշակերտէ Եւ յեղ-
բօրարդւոյ Տն. Գաբրիէլի Գեղեանմար կա-
րգիկոսի: Ի խնդրոյ Տն. Թեոդորոսի վար-
դապետի Սսեցաց: Ի քաւին Հայաց ՌՄԺԸ:

Յառաջաբանութիւն. — Եւ արդ գրէ
տոտաւածային Առաքեալն առ Հոսէանիս Կա-
սակն իւր...

Էջ 206, Ա. Գլուխի վերջը կը գտնուի
սա ոտանաւորը.

Ով Սուրբ Հոգի մրտաց անհաս,

զգանձս Հնորհաց չոց միշտ բանաս.

Առատարար Հայցողաց տոս,

անթ ընտիր չեզ տոսնաս:

Դեւ յաջողեալ կատար հոսս,

քառից գլխոց նախկինրս այս.

Հեռն արկանեմ մտօք տոսս,

Երկրորդ վիշտս անաջկկայս:

Արդ՝ անթերի եւ անպակաս,

զիմաստ բանի տուր ո՛վ անհաս,

Որ շնորհեմ ոչ զբանաս,

այլ մերձ թիկունս ամենից կոս:

Երբ սոյն մտտեանրս մերձենաս,

որ ընթեանաս Եւ իրախանաս,

Ամասիացի դրպիրս Հաննաս,

Ճողաղս իմոյս ողորմի տոս:

Էջ 249. — Յիշատակարան. — Արդ ըն-
կալ զայս դուրեմքայն աշխատութիւնս մեր
Կղարյր Թեոդորոս... — Հմմտ. Ա. Հա-
տար, էջ 530, որուն մի քանի սխալներ
կարելի է սրբագրել տարբ. շնորհիւ:

Գ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԵԼԻ. — 3
վարդան վարդապետ

Էջ 255. — Արդիւնաւոր եւ Սր. վար-
դապետին վարդաւանջ սակաւ ինչ վատակ
ի Սրն. Դանիէլ Եւ Ոսրին մեկնեալն. — Հո-
ղետր Սր. Եւ մաքուր Կղարյր Եւ որդեակք
յօժարեցին զհետաւորութիւնս մեր մերձ
տանել մերձուորաց Հոգոյն, ... — Հմմտ.
Ա. Հատար, էջ 583-4, որմէ շատ մը տարբե-
րութիւններ ունի:

Էջ 256. — Մեկնութիւն Մարգարէու-
րեանն Դանիէլի. — Դանիէլ ի նոցանէ չէր
յորս ոչ արժէ աշխարհ...

Էջ 323-350, դատարկ:

506

ՄԵԿՆ. ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ ԱՆՓՈՏԵ

Մասւոյ 23×17: Էջ 62: Գլուխի
սեւ մեկնութիւն, միտախն: Լաթոկապմ խա-
ւաքարտեայ:

Բովանդակութիւնք իւրաքանչիւր գլու-
խոց Գրոցն գոթք Մարգարէից:

507

Տ Ր Ա Մ Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կ Ո Վ Տ Ի Ն

[Կ. Պոլիս]

1818

ԵԿԱՐԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 23×17×1: էջք 102: Հանգա-
մանք լա: Թուղթ կապտորակ: Գրե՛՛ [Կ.
Պոլսեցի Արամբէ հոտար]: Գրութիւն՝ սև
մեյանայ, միասին: Քորպիւրները բոլոր-
դիր, մնացեալը նոտրադիր: Համառոտա-

ղրութիւնք առատ: Կաշեկազմ խաւա-
քարտեայ:

էջ 1.— Տրամաբանութիւն փոքր.—
Հաւաքումն ոմանց տարակուսական բանից:
էջ 102. սոորսոր.— զաղափարեալ
անձեռամբեր գրչաւ. 1818, Նոյեմ. 12:

508

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի.— 2

ԳՐ. ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ

ԵԿԱՐԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 23×17×1.5: էջք 166: Հանգա-
մանք լա: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
վերնադիրները եւ երբեմն սկզբնաւորու-
թիւններն ու զլորտայինները կարմիր, մնաց-
եալը սև մեյանայ, միասին, 32 տող: Նոտ-
րադիր: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Գրիգորի Մագիստրոսի
գերապանծ իշխանի Պաղիաուսնոյ Հայոց,
յարճայութեան կիլիկեաց իմաստնազոյն
իմաստասիրի, եւ կորովաբան հոնտորի,
պատասխանի քղքոյն Կաթողիկոսին Առոր-
ւոց, ի ժամանակին յորժամ էր դաւա ի
վասպուրական եւ ի Տարսն... — Հմմտ.
աստ, Թ. 447, որմէ տարբեր է Թուղ-
թերու դասաւորութեամբ: Ձեռագրիս մէջ
Թուղթերը չեն համարադրուած: Լուսանքի
վրայ կ'երեւին սրբագրութիւններ, տարբեր
գրչով:

Բ.— էջ 13.— Պատասխանի քղքոյն
Թուլայիցեաց...:

Գ.— էջ 16.— Ան Հագեւոր Տէրն Պեռ-
րոս Հայոց Կաթողիկոս... — Հմմտ. Կ.

կոտանհանց, Գրիգոր Մագիստրոսի Թուղ-
թեր, Ա:

Դ.— էջ 17.— Առ որդին Աշոտի պա-
տասխանի... — Հմմտ. նոյն, ՀԲ, էջ 208:
Ե.— էջ 19.— Ան Արեւիկիւն Ամիրայն
... — Հմմտ. նոյն, Հ:

Զ.— էջ 44.— Պատասխանի քղքոյ
ուրեմն կրօնաւորի... — Հմմտ. նոյն, ԿԳ:
է.— էջ 45.— Առ աշակերտս իւր
Բարսեղ եւ Եղիսէ... — Հմմտ. նոյն, ՊԵ:
Ը.— էջ 47.— Յաղագս մտանց բան
կատակ[ակ]անս առ Եփրեմ Եպս. Բջնոյ: —
Հմմտ. նոյն, ԾԸ:

Թ.— էջ 48.— Առ կազ վարդապե-
տըն...:

Ժ.— էջ 49.— Առ իշխան Մամիկոն-
եան...:

ԺԱ.— էջ 52.— Առ Մամիկոնեան
սակս ծառայ...:

ԺԲ.— էջ 54.— Առ մայն Մամիկոն-
եան.— Պատասցար երբեմն...:

ԺԳ.— էջ 55.— Առ մայն Մամիկոն-
եան, գոր կոչեալ ի տօնի...:

ԺԴ.— էջ 58.— Պատասխանի քղքոյն
ՏՈ. Յովհաննիսի Սիւնեաց Արքեպսի...:

ԺԵ. — էջ 65. — Պատասխանի կարգ-
դիկանին յազգացս Գազկայ... :

ԺԶ. — էջ 67. — Բան իմաստասիրա-
կան, զոր ասացեալ է մեծի փիլիսոփային
Դրիգորի Մազիսարտսի Պաղատաւոյ յիւր
ամուռ. — Գաղատական գեղանամ, չոհա-
ցեալ քեզ... : Հմմտ. Կոստ. ԶԷ :

ԺԷ. — էջ 69. — Առ ում որ խաբէր-
քեամբ քանայր եւ կեղծաւարէր. — Բարդա-
ւան ումն արեւելեան... : — Հմմտ. Նոյն, Զ :

ԺԸ. — էջ 70. — Առ կարծեցեալ ում
գիտնական... :

ԺԹ. — էջ 72. — Նորին առ Վեստի
Վաերամ որդին իւր :

Ի. — էջ 73. — Նորին առ հեղգս ու-
ման յաշակեքստացի... :

ԻԱ. — էջ 74. — Առ Գազիկ արդի Ա-
քասայ... :

ԻԲ. — էջ 75. — Առ կիբակաս յոյն դի-
պիր :

ԻԳ. — էջ 76. — Պատասխանի Տն.
Պետրոսի Հայոց կարագլխոսի սակս արու-
տրիջալ գորդայ Աշոտի մինչ իկին վախճա-
նեցաւ. — Հմմտ. Նոյն, Դ :

ԻԴ. — էջ 78. — Առ Տէր Պետրոս ի ժա-
ւանակի խուժան յառնելոյ ի քաղաքին ի
վերայ նորա... : — Հմմտ. Նոյն, Բ :

ԻԵ. — էջ 82. — Պատասխանի Սրբա-
զան եղբարցն Սր. Ուխտին Սամահին... :
— Հմմտ. Նոյն, ԿԱ :

ԻԶ. — էջ 86. — Պատասխանի Առաջ-
նորդի Սր. Ուխտին Մարմաշինոյ լիաքե-
նէսի [Ստրեմեւի] : — Հմմտ. Նոյն, ԽԳ :

ԻԷ. — էջ 87. — Պատասխանի Սարգսի
վարդապետին, եւ ռգրս ի վերայ Արամեան
նահանգի. — Հմմտ. Նոյն, ԺԹ :

ԻԸ. — էջ 93. — Պատասխանի Տն. Պետ-
րոսի Հայոց կաթողիկոսի, ի ժամանակի... :
— Հմմտ. Նոյն, Ե :

ԻԹ. — էջ 97. — Պատասխանի Թղթոյն
Արքեպիսկոպիտի... : — Նոյն, ԶԱ :

Լ. — էջ 102. — Առ վարդապետն Սար-
գիս... : — Նոյն, ԺԸ :

ԼԱ. — էջ 105. — Պատասխանի Սարգսի
վարդապետին. — Նոյն, Ի :

ԼԲ. — էջ 106. — Առ Ամանիա դարձ-
եալ սակս ծմբայոյնոյ սաստիւրբեան. —
Նոյն, ԻԳ :

ԼԴ. — էջ 106. — ՅԱմանիա, գալա-
լուգալ... : — Նոյն, ԾԱ :

ԼԵ. — էջ 107. — Առ Ամանիա իսայրի
Տիրուայ. — Նոյն, ԾԲ :

ԼԶ. — էջ 108. — Առ երաժիշտն Գան-
իէլ. — Նոյն, ԾԳ :

ԼԸ. — էջ 109. — Առ Գանիէլ յաղույս
քնայ. — Նոյն, ԾԴ :

ԼԷ. — էջ 110. — Առ ում իշխան... : —
Նոյն, ԶԹ :

ԼԸ. — էջ 110. — Յազգս Ակարագլու-
քեան որքայ եկեղեցոյն սրահի գուրի զոր-
եաց գայտոսիկ. եւ սակս Մանինեաց : —
Նոյն, ԿԹ :

ԼԹ. — էջ 112. — Առ ում սարկուաց
Տն. Պետրոսի ի ժամանակի խազմի խուժա-
նին վր. յարուցեալ. — Նոյն, Ժ. Թիւ 14,
ԼԹ :

Խ-ԽԶ, Նոյն Կ Թիւ 447 Խ-ԽԶ Խաղ-
թիւրուն Հնու :

ՃԵ. — էջ 122. — Առ, եպսն. կարույց
կատասխանի... : — Կոստ. ԿԴ :

ՃԸ. — էջ 123. — Յաւուրսն ծմբանոյ
եղեալ... : — Նոյն, ԼԳ :

ՃԹ. — էջ 123. — Ի Գրիգոր եպսն.
Լուկաց, վս. շինութեան զգեկի... : — Նոյն,
ԼԲ :

Ծ. — էջ 125. — Առ Ռոյն լուսն. Մա-
կաց վս. աւագին ցրուոյ... : — Նոյն, ԼԴ :

ԾԱ. — էջ 125. — Պատասխանի Թրդ-
թոյն Գազկայ որդւոյն Աշոտայ... : — Նոյն,
ԶԳ :

ԾԲ. — էջ 127. — Առ Արքեպս. լուսն
ձկանց... : — Նոյն, ԺԲ :

ԾԴ. — էջ 128. — [Առ Արքեպիսկոպոսն
Սինոնաց՝ Յովհաննէս]. — Զատուածապա-
տիւ. Հոգեւոր տեսնող, Ե զիմոյ լուստուրի
Յովհաննէս... : — Նոյն, ԺԳ :

ԾԶ. — էջ 129. — [Առ Տ. Պետրոս
կրդ.] — Զնկրտածական տրամախոհու-
թեան... : — Նոյն, ԼԷ :

ԾԷ. — էջ 132. — Առ աշակերտ իւր
եղիսէ ծայս. Սեբաստիոյ. — Լսեմ զթէն,
ժանուկ զու, դառնող երբեմն Լույ, ալմ
Հովի զթէ կացուցին, Երես Հարցախոր-
ժութեամբ խոստովանեալ քոյ, եւ այլ զկա-
տարեալ սէր... : — Հմմտ. Նոյն, ԽԶ :

ԾԸ. — էջ 133. — Առ կիրակոս յոյն
ղայիր. — Լուսն Ի քէն... : — Նոյն, ԽԸ :

Մէ.— էջ 137.— Առ վարդապետն Աստուծոյ Ուխտին Սեւեմայ Սարգիս... — Նոյն, ԻԲ:

ՄԷ.— էջ 139.— Առ Հայրն Սամուէլ... — Իսկ Երկեան [ի սերկեան] առաջ... — Նոյն, ԽԱ:

ՄԹ.— էջ 139.— Առ կրօնաւորն Եմատին... — Նոյն, ԽԲ:

Կ.— էջ 140.— Առ Հայրն Սրբոյ Կալապետին.— Մանիր ծանօթացոյցոյ ծայրացոյն լողկացութեան... — Նոյն, ԻԳ:

ԿԱ.— էջ 141.— Առ ճոյն Հայր Ս. Կարապետին.— Նոյն, ԻԴ:

ԿԲ.— էջ 142.— Առ վարդապետն Գէորգ... — Նոյն, ՄԵ:

ԿԳ.— էջ 143.— Առ կրօնաւորն ոմն Գրիգոր անուն ի գեղջէ Ալլաբերից.— Նոյն, ՄԶ: Թիւ 447 նոյնպէս ԿԳ:

ԿԴ.— էջ 143.— Առ կրօնաւորն ոմն Գրիգոր անուն ի գեղջէ Ալլաբերից.— Նոյն, ՄԶ: Թիւ 447 նոյնպէս ԿԳ:

ԿԵ.— էջ 143.— Առ կրօնաւորն ոմն Գրիգոր անուն ի գեղջէ Ալլաբերից.— Նոյն, ՄԶ: Թիւ 447 նոյնպէս ԿԳ:

ԿԶ.— էջ 143.— Առ կրօնաւորն ոմն Գրիգոր անուն ի գեղջէ Ալլաբերից.— Նոյն, ՄԶ: Թիւ 447 նոյնպէս ԿԳ:

ԿԷ.— էջ 143.— Առ կրօնաւորն ոմն Գրիգոր անուն ի գեղջէ Ալլաբերից.— Նոյն, ՄԶ: Թիւ 447 նոյնպէս ԿԳ:

ԿԸ.— էջ 143.— Առ կրօնաւորն ոմն Գրիգոր անուն ի գեղջէ Ալլաբերից.— Նոյն, ՄԶ: Թիւ 447 նոյնպէս ԿԳ:

ցին տնկետիսն.— Ջաւէտն ի մեզ... — Նոյն, ԼԸ:

ՋԲ.— էջ 157.— Առ ոմն կրօնաւորն.— Ջորխատապետեայ եւ վրդապետն սրբազան անձնացեղոյց անձին, Թաղկապատ խոռագիւյց շերտի... — Նոյն, ԿԶ:

ՋԳ.— էջ 158.— Առ Հնծացին Գրիգոր.— Ջնապարհ... — Նոյն, ԼԹ:

ՋԴ.— էջ 159.— Ջորս եւ Ենթակայի տրամախոհութեան յեղանակս... արդ տաս որոց Եմք ալօր, սակս Հրէշտակին ի քէն զրպարտեալ:

Կոխտա ծեր յայտնէ գործ տնկեալ Դիոնիսեայ, Հետեւին եւ նմա յայք ի ժամոնակապատ Ենթակայի տրամախոհութեան յեղանակս... — Նոյն, ԻԹ: Նաեւ Թիւ 447:

ՋԵ.— էջ 160.— Գրիգորի փիլիսոփայի մերթոյնան ի Սր. Խաչն Քրիստոսեանկալ.

Որհնեալ եւ փայտ կենաց, բարերանեալ Երկրպաղեալ.

ՋԶ.— էջ 160.— Գրիգորի փիլիսոփայի մերթոյնան ի Սր. Խաչն Քրիստոսեանկալ.

ՋԸ.— էջ 160.— Գրիգորի փիլիսոփայի մերթոյնան ի Սր. Խաչն Քրիստոսեանկալ.

ՋԹ.— էջ 160.— Գրիգորի փիլիսոփայի մերթոյնան ի Սր. Խաչն Քրիստոսեանկալ.

ՋԿ.— էջ 160.— Գրիգորի փիլիսոփայի մերթոյնան ի Սր. Խաչն Քրիստոսեանկալ.

509

Ք Ա Ր Ո Ձ Ք

(ԹԹ. ԴԹԳ)

Մաւալ 23x18: էջ 64: Հանգամանք յաւ: Գրութիւն սեւ մկանով, միասին: Նոյն շերտեր: Թուրք գեղարար: Լաթակապով խաւաքարտեալ:

Ջ 1.— Քարագ Աւագ Ուրբաքաւ.— Բնաբան. Վանդիման Եղեան Թաղաւորէ Երկրի եւ իշխանք ժողովեցան... Ա.— Արսոր Թէպէտ իշխանք աշխարհիս ալորիկ միաբանին... — Ի գաղղիական բնագրէ:

Ջ 17.— Կտակ եւ Ողբ Ուրբաքաւ Մե-

ծի՝ Ի Մանն Քրիստոսի.— Յիտալական բնագրէ Խամաւոսեան.— Յնծացէք մեզաւորք, ցնծացէք եւ ուրախ լիբուք...:

Ջ 29-36, դատարկ:

Ջ 37.— Ի մուրիլի իւր յեղիսկապտակամ աստիճան.— Ճատ Ա.— Նախանձնի Համաւոսեանկալ...:

Ջ 48-64, դատարկ:

Մանթ.— Հատ Մաւալանեանի Քարագմանեալ է ի Յովհ. Պատուարդ Տեղոյնց (Յուշակ, էջ 326):

510

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ. — 4

Ն. ԼԱՄԻՐՆԵՍԻ

Ս. Յարութիւն (նրաւագէմ)

ՌՃՁԸ = 1739

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 22×17×8: էջք 1230: Պրակք
 ՄԱ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ թանձր:
 Գրիչ: Գրիչուր Արդ. Քրտիկանցի: Գրու-
 թիւն՝ խորագիրնեւը, սկզբնաւորութիւն-
 ները և երբեմն զլրացիւրնեւը կարմիր,
 մնացեալը սեւ մելանով, երկաւն, 40-41
 տող: Բոլորդիր անարուեստ: Համառո-
 տագրութիւնք չափազանց առատ: Զարդա-
 րուն սկզբնատառեր զուրդանեալ: սկիզբը:
 Պարզ զլրացարդեր խորաքանչիւր Կանոնի
 սկիզբը: Կաշկկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 2. — Երանեալ է այր...

էջ 1229. — Աւրհնեցէք զնա ի ձայն զո-
 չութեան, ամ. չողիք տարհնեցէք զՏէր:

էջ 1230, Բ. — ... Ուստի և ձայն
 տարհնութեանց ... զծառայակիցս իմ կե-
 րակրեցի, և զքանքարս լաւարտանկութիւնը
 կը պակսի, թերթ ինկած քլլալով:

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — 1739,

էջ 1077ր. —

Զգծողս տառիս յոթ Լզկեիլի,
 Գրիչուր անումար լսի արեկայի.
 Գոյեալ զնդի ուղղափառի,
 Սր. զերբորդութիւն մի ընտրութիւն զաւտ-
 Որ ցանկացա զրեւ ի սմի, խնդի,

և Լրդարան որ է Դաւթի,
 և մեկնութիւն շաբաղրողի,
 Հայոց մեծաց վարդապետի,
 և սուրբ Ներսէս Լամբրոնացի,
 և ուղղադասան լանանար[ի],
 և բան սորա է հոգելի:
 Նաև զրող սուրբ Մատենիս,
 որ և մ Սիւնեաց Լրկրի,
 որ և Դարան վերակոչի,
 և ի կեղծէն Քրտիկանցի,
 որ և որդի տէր Փիլիպպոս քահանայի:
 և հանդիպողք սուրբ մատենիս,
 միով հայր մեւ. զանարժան և զծնողս իմ
 յիշի,

և զինքն լինի յիշեալ ի յորն ահագի:
 Գրեցաւ Սր. և մ էջ Սր. Յարութեան
 տաճարի,
 և հանդէպ լուսարուիս Սր. Գեղեցմանի,
 Տն. Յո.ի,
 Բ.վին Հայոց ՌՃՁԸ-ի,
 և ի յամստանն հոգտեմպեր ին ի.

Յիշատակագրութիւն Նաիրատուի. —

1744

էջ 434ր. — Յիշատակ է զերք: Մեկ-
 նութեան Սաղմոսի ի Վարդանայ Սլրոց
 Յակոբեանց Աթոռոյն որ յեղծ. և եւ ոյ ոք
 հանցէ զսա՝ առցէ պատիմ յԱյ. և երեւ ի
 ՌՃՂՎ թիւն Հայոց:

511

Գ Ա Ր Ո Զ Գ Ի Ր Բ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 23×18×2: էջք 298: Հանդա-
 մանք լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրութիւն՝
 խորագիրնեւը և սկիզբնաւորութիւնները

կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին
 30 տող: Նոսք ընդգիր, ոչ միակերպ զրբ-
 յութեամբ: Համառոտագրութիւնք բաւա-
 կան տառաւ: Գունաւոր նկար մը, Ս. եր-

բարգաթիւն, էջ 8: Գլխապարզեր, լուսանշապարդեր եւ զարդադրեր, միայն իսկ ըստ զարդանքի, հասարակ արուեստով: Կաշեկոյժ խաւարտեալ:

Դանօք.— Ըստ Աւստրիական Բարդ հասաքեայ ի Գրոց Կիւրակէիցն Յուր Գաւարիարքի: Երկրորդ մասին համար ալ կ'ըսէ. «Ոճ բանիցն ցուցանէ լինել Պետ. եպս. ի Բերդումեան, եւ կամ Թերեւս Նորին Յակոբ Գաւարիարքի իցէ» (էջ 326-7):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-7, գատարի:

էջ 9.— Առաջին քարոզ Պէտէկոստէի եւ Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան ի վերայ բանին Յունիստ, ուր սակ Տէրն. Եթէ զիս սիրէք, զգատուիրոնս իմ պահեցիք...

էջ 21.— Քարոզ ժԱ. Կիւրակէի վարդապետին:

էջ 30.— Քարոզ վասն վերափոխման ամենօրինեալ Սրբուհոյ Ածածին...

էջ 59.— Քարոզ ի վերայ վերացման հաշի:

էջ 75.— Քարոզ Խի երրորդ Կիրակէի վարագայ Սր. հաշին:

էջ 210.— Քարոզ ժ., Յաւուր Սրբոյ Մաղկազարդին:

էջ 141.— Երրորդ Կիրակէի, ի վերայ ամառակին:

էջ 149.— Քարոզ, հաւաքեալ ի սր. քարտիգացն հարանց տերոց, Յազագս եօրն մոլութեանց, այսինքն եօթն մահու չափ տեղացն...

էջ 183.— Նորին Քարոզ ի վերայ գնալմաբար Ծննդեան Յսի. Քսի.

Մանօք.— էջ 189 գիրք կը փոխուի, տակի ցանցաւ են տողերը, 26-30:

էջ 189.— ... եւ խնամալը հանրիցո, Նախ հոգեւոր մանկութեան մերոյ հոգածու գատարակն...:

էջ 194-198, գատարի:

էջ 199.— Քարոզ ի Աշտարիամատրան Կիրակէին: Տեստեօղն վերահեւակ տեսութեամբ...:

էջ 209.— Ի վերայ Այլակերպութեան Փրկչին:

էջ 213.— Քարոզ Բառանիցն ուր կատարեցան ի Սեբաստիայ...:

էջ 221-248, գատարի:

էջ 249.— Քարոզ դատարարին:

էջ 264-279, գատարի:

էջ 280.— Նորին Քարոզ վարագայ Սր. հաշի:

էջ 282.— Քարոզ ի վերայ ելման վրայակն Սրբոյն Գր.:

էջ 284.— Վասն Համբարձման Տն. տեղի:

էջ 287.— Ցանկ գլխաւոր քարոզիս...:

էջ 288-290, գատարի:

էջ 291-298.— Դեղագլխական ծառքութիւններ եւ ուրիշ բաներ:

Յիշատակագրութիւն. տարբեր գրչով.

էջ 297 ր, նորը շեղագիր.— Հայր սր. յիշայ դժառայ քուժ Ակնայ գիւղէն Կամարակապի Հարճարդենց Նիկողոսի որդի Յակոբս:

1940 մուհարթմ ր ին գրվեցավ:

512

ՄԵԿՆ. ԱՌԱՎԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ.— 5

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԻ. ՓԵՐԹՈՒՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23×17×1.5: էջը 114: Հանդիմանք լաւ: Գրութիւն՝ իւրաքանչեւ կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկինք, 28 տող: Նորագիր: Համառօտագրութիւնը առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

Մանօք.— Սաւալանեանի Ցուցակին համաձայն գրեալ յետմ ի յամի 1822» (էջ 327):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Բան առ քարեմիտ ըմբիցօղս

յաղապս առաջիկայ առականս։— **Կանխա-**
րարրտ եւ **Հողիա՛նու** չափապատեղ **բա-**
նին Սր. Աւտարանին Մատթէս... : —
Հմմտ. աստ, էջ 408:

էջ 6.— **Ձեռամ** աղնուլթեան ծա-
ռայ պատրաստական, **Պետրոս Աղամայեան**,
Նախիջևանեան Նահանգէն որով եղի պատ-
ճատ գրքոյս տարաման:

էջ 7.— Ուսմանոր գրքոյս շիմոգի ի

վերայ աճուամ իւրոյ: Յորդորակ առակա-
ւոր քամին Քրիստոսի։—

Պարտ է մարդոյ զիտել զիմաստ եւ զհոն-
ձար, որով անճար պահու յինքեան զտեղ
զճար: ... :— **Պետրոսի** Վարդապե-
տի:

էջ 107.— **Ցանկն** է:

էջ 108-114. **դատարկ**:

513

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ.— 2

ՈՐՎ.ՀԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 23×17×1: էջք Դ և 196: Հան-
դամանք լուս: Թուղթ ողորկ եւ փայլուն:
Փրութիւն՝ սև մերկեմով, բայց լուսանցք-
ներուն նշանակում խորագիրները կարմիր
են մատամբ, միասին, 29, 30 տող: Լուս-
րագիր հասարակ: Համառոտություն թիւնք
սոյսբանան: Լաթակաղմ խառաքարտեայ:
Կներ սևադրոշմ, հաւկթաձև. գերեմիա
Վրդպ. 1826», էջ Գ:

էջ Գ.— **Ճակատ**

Պատմութիւն Հայոց. Արարեայ Տն-
Յոհաննիսի գերեմատու եւ երջանիկ Կաթ-
ղիկոսի Ամ. Հայոց, աշակերտի եւ ազգա-
կանի երանելոյն Մաշտոցի Սր. Հայրապետի
Հայոց ազգի, որ եւ ըստ իւրում իսկ յորի-
նադի անուանն կոչի Յոհաննէս Պատմադիր:
Սկիզբն ատնէ սա ի ծննդոցն Յարեթի, եւ ի
Հայկոյ նախնոյն մերմէ, համառոտ եւ
քաղցրարան ոճիւ, եւ հասուցանէ յուր մա-
մանակն եւ ի վախճան իսկ, Յէթ թուա-
կանն մեր: Իսկ ի յարձմանէ թաղութոր-
մեան ազգիս մերոյ, եւ այս մանուստնդ յո-

չարանայոյ ազգին Իմաստեղեան, եւ զանցից
եւ զաղեալիցն, զորս անցուցին նոքա ընդ աշ-
խարհս եւ ընդ ազգս Հայոց, ապա ինչ
հետամտելով պատմէ մարմաբական բանիս
եւ կախձելի ոճիւ, վիպասանայ ընդ նոսին,
նաեւ զամենց բարեպատեհ զիպուածոց ազ-
գիս մերոյ, զթաղութորմեան զեղին Բազ-
րատունեաց եւ այլոց աշակերտաց:

էջ 1.— Յօճաճմու Հայոց Կարաղիկոսի
Յառաքարմ Պատմութիւն.— **Ջաղաքարմ**
զարուց մամուց եւ մամանակոց...:

էջ 4 յս.— **Ազգաքաճմութիւն** Յարե-
թի.— **Յետ երկնաստահանաց հեղեղաց...**

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 190. ստորին լուսանցքին, տարբեր
գրչալ.— **Յելատակ** է ելմի միարան Ան-
զլիսանապոյսեցի նախկին պատրիարկ մե-
ծին Պօսթա Պօղոս Արարչուն Արեւելիկոս-
պոսին ձեռնառուն աշակերտ Զօրուցի Տէր
Կարապետեան նուիրակ հանդուցեալ երե-
միս շնորհապարզ վարդապետին, ի դուռն
Արարչ Յակոբեանց Մայր Աթոսոյն Ամ.
Հայոց. Թիֆն 1838, Սեպտ. 6:

514

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԿՈՍԻ, Բ. ՀԱՏՈՐ. — 5

ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ.

Աստղանի ?

ՌՃԵ = 1726

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատյ 23 x 18 x 2-5: էջք 342: Հան-
գամնք յառ, սկիզբն թերթ ինկած :
Թաղթ Հատարակ : Գրիչ և տէր Յովսէփ
Բհն. լանի սարսաւոր : Գրութիւն սեւ մե-
լանով, քիչ անգամ կտրմիւր տողեր կամ
սկզբնատուեր, միասին, 31 տող : Համա-
ստապրութիւնք յաւական տաստ : Գու-
նաւոր նկար, էջ 24, ձախ կողմը Մարկոս
Աւետարանիչ, ներքեւը գրուած . «Նախա-
գրութիւն Մարկոսի Աւետարանին» ., իսկ
աջ կողմը Բարսեղ Վրդ ., ներքեւը գրուած .
«Մեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանիս Մարկոսի
գոր աբարեայ է Երանդրոյն Բարդղի Արք-
եպոսի կողմը Հիմնայ թաղարարին Հայոց,
ի կաթողիկոսութեան մեծին Կատարանչի ա-
ստօքիւնայ : Չոր ի թուականին Հայոց ՁԺն,
որպէս զՄեկնութիւն Երկու Հատոր իտալա-
նէրէ շանդերձ յարդարակօք, զոր աթմս
միայն երկրորդ Հատորն գտանի, և այն
ստանց յորդարակաց, թէպէտ այլ ուրեք
ընդ յարդարակօքն ևս գտանի, այլ տալին
Հատորն ոչ ուրեք երևիք : Գունաւոր կիտա-
խարան, յաւանցապարզ և սկզբնատու, էջ
25: Կաշիկալով քանդակազարդ, տախտակ-
եայ : Կնիք սեւադրոշմ, էջ 25 և 342. «Քի
Մո. Յովսէփ, ՌՃՄԸ» :

Մանթո — Նապալեան ունի սա դիտո-
գրութիւնը . «Եթէ զրէի սխալը, կամ կա-
մայարանութիւնը չէ, Բարսեղ Արքայեղ-
րոր տալ Մեկնութիւնս, պատմական բա-
նասիրութեան համար նորութիւն մի է զոնչ
բառ մեղք» (Յուսակ, Տետր 11, էջ 1129) :

ԲՈՒԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1, 22, տարբեր թուղթ է . զունա-
ւոր յաւանցազարդերով և զարդալերով :
էջ 1. — Գեղեմ և Մարկոս . — Եւ յետ
որա Գեհոն, որ է Ջեհոն կամ Նիրոս, և

կամ սա նմանի ի Մարկոս, բառ է եղա-
նակի . . . :

էջ 3. — Տիգրիս եւ Ղուկաս . — Եւ բառ
կարգի . . . :

էջ 5. — Եփրատէս և Յահաննէս . — Իսկ
Յոհաննէս . . . :

էջ 7. — Բաղդատուքիւն չորից կեմ-
դանեացն եւ Աւետարանչացն . — Արդ չորս
կենդանիքն . . . :

էջ 9. — Ջցանկն Աւետարանին տեսու-
քիւն, եւ վասն տասն խորանացն զարարա-
եալ է մեծիմ եւսեքեայ, ի խնդրոյ կար-
պիանայի եպոսի զոր եղբայր կոչէ :

էջ 11. — Վասն տասն խորանացն և
գանազան գաւոցն : — Գիտելի է զի բառ
թիւոց չորից . . . :

էջ 17. — Նորին սկիզբն եւ պատմաւ
Մեկնութեան Աւետարանին կարմատոս
հարցմամբ :

էջ 19. — Վասն չորից Աւետարանչացն
հարցումն :

էջ 25. — Երկրաբոյ Հատար Մեկնու-
քիւն Սրբոյ Աւետարանին Մարկոսի, Ա-
սացեալ Բարդղի վարդապետի . — Հարցին
ցնա ևս տան, Ջի՞նչ է այն, զոր զպիւրքն տ-
անն, և թէ՛ նախ եղեալի պարտ է զայլ . . . :

Յիշատակարան, յոյն գրչոյ . — 1726

Եւ ըն վերջ մատենան, զարձայց առ
ձեզ և ի ծոնկս անկող աղաշնչից, զորը-
րազան Հարցոյ և որդակրոն կողարցոյ, ի
ոմս Հանդիպողաց, և որք զհետ մեր ապա-
գայից կկիցոց, զի յորժամ յառեալ զիմէք
ի լուսաշաւիղ ճառապայթից ստուածաբնոյ
վայելչութեանս, և լուսաւորեալ հողոյով և
մտաց աչք զմայլեալ զուարճանալք, նա՛
և մինչ ճաշակէք համեղաճաշակ քաղցրու-
թենէ մշտապարզոյ պարտութեանս, և ըմ-
բէք զստուածաբառն յարկերէ՛ զուխոյ
իստիկութեանս, մաղթանա թողծանաց տ-

ուղի արկնալ ձերանոց սրբութեանցդ, դի
ի դուք շարմերով իրբ Երաշխաւոր վարկ-
ջիք, յիշել զստացող սրբոյ աստուածայնոյ
կրտակարանիս զՅովսէփ բահնալս բանի
սպասաւոր, եւ հետեւող նմին իրաց, հոն-
դերձ ծնողիւք իմովք եւ ամ. արեան մեր-
ձաւորօք, որով եւ դուք յետ միով հայր
մեղայիւն զմեզ յիշման, յիշեալ յիշիք ու-
հաւոր աստեանն, ընդ արդարեւ յուսովայի

ամսօք յափշտակիք առաջի Տն. եւ արեւել
յամ. ժամ ընդ Տն. լինիլիք: Յետ որոյ
դաւակաւ յիշատակարանս, որ եւ ստացուն
եղաք սորա, զրեցաւ ի թուին ՌՃՀն,
յամեանն մարտի Կ, յորում յամանակիս
դ ամ էր որ Աշուանն եկեալ կալաւ զքա-
ղաքս Ասպահան, եւ տիրեաց նմա: Ի դրան
ամէնօրհնեալ Սր. Ած.ածնի եկեղեցւոյ:

515

ՊԻՏՈՅԻՑ ԳԻՐՔ. — 1

ՄՈՎՍԵՍ ՔԵՐԵՈՂ

Ս. Կարապետ, Մուշ

ՌՄԽԵ-Ձ = 1796-7

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 23 x 16 x 2: էջք 376: Հանդա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ փափուկ: Գրիչ եւ
տէր Յակոբ Արղ. Բաղիշեցի: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ սկզբնատառերը կարմիր,
մնացեալը սև. մէլանով, միասին, 19 տող:
Նոտրագիր վարժ: Համառօտադրութիւնք
սովորականէն քիչ մը աւելի: Ուղղադրու-
թիւն թերի: Գունաւոր լուսանցադրուք եւ
մանրանկարներ շատ մը զլուխներու սկիւր-
րը, ևւային: Կաշկկաղմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 5. — ձակատ.

Գիրք Պիտոյից, ճարտասանական կոչ-
մունք ունեց ասիւնքն, ի Ներածութենէ,
ի Գիւտէ, ի Ձեւոց, եւ ի Հանդիսից, եւ զա-
նազան կացրդարանական դործուածք ի վե-
րայ իւրաքանչիւրոց ըստ արուեստի ճար-
տասանութեամբ, որոց զրութիւնք յան-
ունէն նախկին զլիտոյն անուանի, Պիտոյից:
Արարեալ Սրբոյն Մովսէսի Գերբքոյի
խորհմացոյ Աթենական Փիլիսոփայի եւ մե-
ծահանդէս Թարգմանչի առ աշակերտ իւր
Թէոդորուն: —

Եւ քանզի զսոյն բերրի զարաստան
րիւրայանն ծաղկանց՝ հետեւան բուրմանց՝
բանից եղանակաց ճոռոմ աստիճանց, հոն-
տորական ձեւոց, որ եւ մարդարեւ հրա-
հանդի ընդունական Համարկանց՝ ի կրք-

Թուին քողցարարեանալ ճոյն աստիճանց:
Արարեալ Երանէլի խորհմացոյն Մովսէսի
Գերբքոյի հօր մեծի՝ ի վարժ Թէոդորի իւր
աշակերտի: Եւ Եւ Բաղիշեցի Յակոբ Արե-
զայս օրինակելով ստացալ զայս ի վալի-
յումս մեղապարտ անձին իմոյ ի թուին Հա-
յոց ՌՄԽԵին ի Սր. Կարապետ որ ի Մուշ:

էջ 9. — Յազագս Պիտոյից, Գլախ Ա.
— Պէտք են յացալիշատակք համառօտ քա-
ղաղիպութեամբ...:

էջ 18. — Գլախ չորրորդ, Պետք բա-
նակամ — ՁՍոկրատէս ոմն Լհարց իմաստո-
նաւոր ... զնոյնս պահանջես համարս հա-
յարս...: — Հմմտ. Գիրք Պիտոյից, 1796,
Վէնէտիկ, էջ 16:

էջ 371. — Մովսէս Գերբքոյի արարեալ
զՊիտոյիցս տառի խրատաբանութիւն յոր-
դարակամ...:

էջ 373. — Եւ Քի. յուսոյն մերոյ պա-
տիւ եւ փառք յաւիտեանս, ամէն, փախ-
անս — Թուին Հայոց ՌՄԽՁ [= 1797]ին
զրեցաւ:

էջ 375. — Տաղ մայմոյ Մովսէսի խո-
րհմացոյն ասացեալ!

Մենացեալ ալորմ սիրով՝ սէր իմ փութով
էջ ի բարձանց,
դի կարի խանդաղատեալ՝ լուր էջ ի խրե-
կարեր յերանց,

Հայասն Համոսաց, ձաղիկ գալտաց, Էկ սի-
րէլի իմ, աղանի իմ, դէզէլի իմ, դի ձմեռն Հանց,
Ողոսիաց բարձրաթուի թոշուն առաւել
բարձրացեալ... —

Մ օ Վ ի ս ե ս :

Յիշատակագրութիւնք. —

Էջ 6. — Ես Յակոբ Արեղայ, օրինա-
կապ գրքոյս աշտիկ, վաճառեցի զսոյն
դիրքս ի ձեռն Զանախնայացի Տիրացու
Մահկանի ուսումնասէր Սահակին ի վայե-
լամն անձին իւրում, ներկայութեամբ և
վկայութեամբ Ղուկաս Վարդապետին, ի
Թուոջ ԲՈՒՄ [= 1801]ին, ի Սբ. Կարա-
պետ, որ ի Մուշ:

Էջ 10. յուսանցքներուն վրայ. — Այ-
դիրքս Սահակ Տիրացուն է, որ է Միա-
րան Սբ. Եակոբայ, ի Սուրբն Սողէմ, զսր
ստացաւ ի Մշու Սբ. Կարապետու վանն
Բաղիշեցի Յակոբ Վարդապետէ, մինչ կեն-
դանի է ընթերցմամբ վայելեցէ, յետ վախ-
ճանի իւրոյ յիշատակ է Սբ. Եակոբայ, որ
ի Սուրբն յերուսաղէմ:

Էջ 4. պոչաւոր ոլորուն տառերով
գրուած ևս վաղցում, յառական գմուտը-
րնթեւուն. — Աղէքսանդր Պատմագիրս է Տէր
Ղազարի որդի իրրու Զաքարիա իւրտան
գաղիս, որ դիւցի իմով ձեռամբ ի ԲՈՒՄ
[= 1786]ին:

516

Մ Ե Կ Ն . Ա Ռ Ա Կ Ա Ց Ա Ւ Ե Տ Ա Ր Ա Մ Ն Ի . — 6

Պ Ե Տ Ր Ո Ս Վ Ր Դ . Ժ Ե Ր Թ Ո Ւ Մ Ե Ա Ն

Ս . Յակոբ (Երեսողէմ)

ԲՈՒՄ [= 1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մասայ 23×19×1: Էջք 118: Հանդա-
մանք լաւ: Գրութիւն՝ խորագրերնր և
ընտրանները կարմիր, մնացեալը սև: մկա-
նով, Էրզնին, 31 տող: Նոսրագիր: Կա-
շկեպով խառքարեալ: Ստացող Յակոբ
Վրդ . Բիթանիացի:

ԲՈՒՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

Էջ 1. — Յորդորակ առ Խարկաւոր քա-
ւոր Գնի. — Պարտ է մարդոյ գիտել զիմաստ
և զհանճար...:

Էջ 3ա. — Բամ առ քարեմիտ ընքեր-
ցօտոյ յաղագս առջակայ առակաց առե-
տարածակամաց...: — Կանխարբքառ և
հոգեւորմ Աւետարանիչն Մտաթէոս...:

Էջ 109, Յանկն է:

Էջ 110-118, գատաբի:

Յիշատակագրութիւնք. —

Էջ 104բ. — Օրինակեցաւ ի Սբ. Եղմ.
յառաւածահիմն Մայր Աթոս Սրբոց Յա-

կոբեանց ի Թուականիս Հայոց ԲՈՒՄ [= 1822] Մայիս ամսոյ սկիզբն:

Էջ 108. — Յիշատակարան Գրքոյս բա-
ստացողի. —

Գահակալութիւն իւրապատիկ, վաստ
ևս պատիւ անդրադոյն այնմ, որ ամենա-
բարի կամօք իւրովք Էլից զիցդ որով իմում
Թշատութեան, ոչ կայեցեալ յանդաւա-
զորձողութիւն անաղ ծառային, և ոչ
սրտմտեալ առ բարձրն ձեռնարկութիւնս,
այլ անաշտապէս բաշխեալ իւրաքանչիւ-
րոց և ինձ. արդարեւ ըստ նոյնոյ բանին՝
թէ (զոր ինչ խնդրեցէք Հաւատով յանուն
Որդւոյ ի Հօրէ տացի ձեզ) ոչ զտաք վեր-
ջացեալ յամենայն խնդրոյ և ոչ մի: Զի
սրչափ ոք բարիս խնդրէ յԱյ. աներկրայ
Հաւատով, Հաստատ յուսով, և ջերմ սի-
րով, անտարակոյս ընդունի յերթանիկ վա-
յելս, ըստ վկայութեան Սբ. Գրոց, և ամ.
արք ընտրէք տանցեալք յեկեղեցիս և սրբ-
րայան առաքեալք, մարգարէք և նահա-

Հոգեւոր, ի նոյն յորդորէն դժաւատացեալս վկայութեամբ անձանց իւրեանց: Ուստի եւ մեք եւ նոցոնց տուաւ զխրատ, զործիւ ծանեաք եւ հաւատով զիտեմք եւ կենքեմք զոյսայնք: Ահաւասիկ զմին ի ճշմարիտ պարգեւացն Այ. որ յիս՝ ասացին:

Ի վաղուց հետէ զոյսով սէր Սր. զբրեւոնց յիմումս հաստատեալ սրտի, մեծաւ փառաքանօք եւ քերականով սիրով Զանայի ի յիշատակ անձին իմոյ ստանայ զչեմոյ զբայ զբեռնոյս զոմանս ըստ որում յարզի է յամենեան, եւ զնոյ յետ վախճանի իմոյ ի զբաւորունս Սրբոց Յակոբեանց Մայր աթոռոյս ամ. Հայոց, որպէսզի բնթերցեալ զայնս միայնս եղբարց մերոց, յիշեցնէ ի Քս. զողորմութեան կարօտ խղճոյի հոյիս միով Հայր մերիւ: Եւ այն կամ իմոյս աշխատութեամբ օրինակեալ, եւ կամ պարգեւմաւ ալոց զբեւ տուեալ. յոյր սակս զայնս Աղբիւր Բացեալ զիրքս որ է Առաջ

Աւետարանին Քս.ի, զեղեցիկ մեկնութեամբ զարդարեալ շարադրեալ յԱղամայանս յայնաւանճար րանիրուն աստուածաւորս փարսպեալ եւ հոգեկիր ճգնատուն Լպկոկոպոս, սեռն սիրով ստատիկ սիրաշուք կուռն կարօտիւ եւ յորդաւորս անձկութեամբ Հոյայի օրինակել զսա — սակալն անձեռնահաս զոյսով իմ, որումն ստրկաւազի Լուս զբեւ իմով արդեամբ:

Ուստի աղաչեմ զոգեւոր եղբարցոյ. ի յրեթեւութիւն ձեք զսա, յիշեալիք զամենախնայեալ Նոյի Յակոբ սեւակրիս, որ եմ Եղեալ Բնթերցելի, ի միարտնութենէ աստուածահիմն յախապահ աթոռոյս Սրբոյ Երուսաղէմի, եւ ձեռնասուռն աշակերտ Նորին Սրբոյ Երուսաղէմի պատրիարկ Գարեթէ Եպիսկոպոսի: Եւ եւս չունի ոք իշխանութիւն որոշել զսա ի Սր. Աթոռոյն Երուսաղէմի, վերջ:

517

Ք Ա Ր Ո Զ Ա Գ Ի Ր Ք

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

ՌՃՁԵ = 1738

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մաւալ 22x17x5: Էջք ՆՁԱ: Հանդամանք լուս: Թուղթ հասարակ: Գրիչ եւ տէր Գրիգոր Եպս. ինքնապարկի, Մ. Ս. Յ. Դրութիւն՝ խորագրերեւր, լեռնաները եւ զլստայրները կարմիր, մնացեալը սև մեյանալ, Երկաթեւ, 20 տող: Նորարարք: Համատեղութիւնը շատ առատ: Նկար մը սկիզբը ուրոյն սպիտակ Թուղթի վրայ, վարդապետ փեղարով, զուգահեռ ի ձեռնին, քարտղելու գերբի մէջ: Կաշեկազմ տախտակայ: Կնիք սեւադրոշմ, փակագիր. «Գրիգոր Վարդապետ», էջ Ե եւ ՎՃ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Էջ Ե .— Գրիգորի երանելի քաջ հեռնութիւն եւ ամլադր փրկութիւնի, աշակերտի Յոնանմու Որոտմեցոյ արարեալ քսմէ յարատեւանում . . .

Ս. — Վասն Տարեմտին Քարագ . . .

Բ. — Էջ Ժք. — Երանելի Յոնանմու Որոտմեցոյ ի քան Աւետարանիւն որ ասէ. Եւ ստեղծեմ վեցերորդի առաքեալ:

Գ. — Էջ Ժէ. — Գրիգորի երանելի քարագ վասն մեղքեան, ի Բանն, Առաքեալ զքան իւր . . .

Դ. — Էջ Իբ. — Քարագ մեղքեան ՏԵ. յայլմէ:

Ե. — Էջ Գլա. — Այս է պատմաւ պուհոց:

Զ. — Էջ Գխա. — Նորին Մաթէոս Վարդապետի քարագ, Մարդ ի ստալիւ էր եւ ոչ իմացաւ:

Է. — Էջ Գծք. — Մատթէոս Վարդապետի քարագ վասն Ազուհացիցն առաջին աւարմ:

Ը. — Էջ Գճգ. — Նորին Մաթէոս Վարդապետի քարագ Պանոս առաջին Գլքիւն ի քանն որ ասէ. Արդարութիւն արդարոյն ի վերայ մարմն եղիցի:

Իււ.— Էջ 6կա.— Նախն Մաքեաւ
վարդապետի քառոց պահոց յառաջին Դշ.—
բին ի բան. Հնքեքցաւ, Յելից:

Ի/ւ.— Էջ 6կգ.— Յայլմէ քառոց երկ-
հազին, Ի դէմս քահանայից եւ ժողովըր-
դոց...:

ՀԶ.— Էջ մծա.— Երբեմի ասացեալ
Հառ ի Նմուռն Տեառն մերայ Յի. Բի.—
Մտնչեկի ի ծնունդ քո որդի Այ.:

ԼԲ.— Էջ մկէ.— Երանելոյն Աբգոյ
Լըրեմի Խորին Ներքողանա ասացեալ ի
Ննուռն Բի. դասերն Ասորոնի.— Նստեալ
Թապաւորն ի վառայ կաս իւր...:

ԽԱ.— Էջ մծդ.— Մեկնութիւն խորա-
նոց Աւտարանաց.— Մատենաք աստու-
տայի՞ք...:

ԽԲ.— Էջ մդե.— Մեծի Եւսեբեայ
Պատմագրի ասացեալ ի Համբարձումն Բա.ի
Այ. մերայ.— Վաշկույչ է մեկ ճառել և
սակաւ ինչ վասն Համբարձումն Գի.:

ԽԴ.— Էջ յց.— Պատմութիւն ի տեւ-
լեան Դանիէլի մարգարէէ մեկնութիւն ի
կարմ ի կարմոյ ի Թովմայ վարդապետէ ա-
րարեալ.— Եւ էր այր մի բնակեալ ի Բա-
րեթն և առնաւ իւրա Յովակիմ...:

ԽԵ.— Էջ յՂ.— Նորին շաքարի ա-
ռուրն. Սքրոց Թարգմանչացն մերոց, Բա-
րոց աշակերտաց և վարդապետաց, ի քանն,
Սկիպըն իմաստութեան երկիւղ Տեառն.—
Սկիպըն ամենայնի Ած. Ե...:

ԽԶ.— Էջ յՍա.— Նախն վս. կրկին
աստիճանաց յեկեղեցիս արք եմ վարդա-
պետս եւ Հայրապետս.— Մտնչեկառեւ
Մարգարէն Զաքարիա...:

ԽԷ.— Էջ յՂդ.— Նորին քառոց Գրի-
գորի ք Վանն էր ի գիշերի տամբ իշխա-
նութիւն վարդապետաց:

ԽԸ.— Էջ մծր.— Նորին քառոց վառն
աղբատաց:

ԽԹ.— Էջ միգ.— Յորդաբակ:

ՄԵ.— Էջ մդ.— Նորին քառոց շա-
քարի առուք բարեկեանքանի, վասն շարժմա-
նին երկրի եւ կրօնից...:

ՄԶ.— Էջ միդ.— Նորին քառոց վս.
կարին գիտութեամբ, եւ հերձաւածողաց...:

ՄԷ.— Էջ մծր.— Յայլմէ քառոց վս.
քարի եռվառաց եւ չարաց...:

ՄԸ.— Էջ մկր.— Յայլմէ քառոց եպիս-
կապառաց...:

Էջ միդ.— Յանկ Գրոց:

Էջ մեծ—մծա, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1738

Էջ Այ.— Կարողութեամբ Տն. Այ. ևս
նուստ ծառայ ծառայիցն Այ. ի նա՛նա-
ղէն Ակնայ Պողոսեայ կուլեցեալ դիւղէն.
Սրբոյն Յակոբայ զերազիր Աթոռոյն անսո-
ման խոստովանա՛հայր կուլեցեալ Գրիգոր
Եպիսկոպոս, դիտելով թէ արարիչն ընդու-
նայն իր ոչ է արարչազորեալ՝ այլ զիւ-
րաքանչիւրն առ վախճան ինչ սասանա-
ւորութեամբ, Ուստի և յիւրաքանչիւրոցն
պահանջէ զպատու վախճանին, որպէս յո-
տացուածոց զսասանորդս ըստերոյն, և ի
բանաւոր կենդանեաց զպտուց տառախու-
թեան, և յիւրաքանչիւր տրեւեցելոց մեկ
շնորհաց շնորհական պտուղ: Վասն որոյ ևս
նրաաստ ամենայնի զայստիկ մտածելով.
դի մի ըստ քանարարութեաց պղերդ ծո-
ռային յանդիմանեաց լառուտ առնին,
վաթաղայ գրեյ իմովս անարհեստ դրկ և
անյարմար պծալութեամբ դժբարդալորքս
ի վաշկումն ինձ, և ի յիշատակ Սրբոյն
Յակոբայ Աստուածալոր Աթոռոյն մեծի որ
ի Սր. եջմա. ի վիճակն Աբամեան աղին.
Ուստի որք ընթերցելով օտիցից ի ամեն.
և կամ օրինակելով, զվերազրեալ նրաաստ
իմ Հանդերձ իմային ծնողք և չնչեցելովք
յիշեալիք ի ինկեալ մաքուր մաղթանա մեր,
որ և յիշողդ յիշեալ լերուք առաջի ան-
մահ Որդւոյն Այ.:

Իսկ եթէ ոք սակա նախանձու և ի յի-
շատակալին՞ բարուցն զսակա մակալիրս
եղծանիցէ և կամ ըստ ազանութեան խո-
րիցէ, և կամ վասն արծաթասիրութեան
վաճառիցէ, ընկալցի զայն ի հոգի ի ի մար-
մին իւր ըստ Երեց զղջմամբ ոչ արդարա-
ցելոց որոց մինն անհնազանդութեամբ, և
միւսն ազա՛հ գողութեամբ, և մինն արծաթ-
սիրութեամբ պատժապարտեալ չարաշար
մարմնով սատակեցան, և հոգւով դրեցան
ի շնորհաց Հոգւոյն, և յախտեանական դա-
տապարտութեան գտան պարտապան: Իսկ
սիրով ի Սր. Աթոռս վաշկալող լերուք
օրհնեալք ի Հօրէ և Որդւոյն ի Սրբոյն Հոգ-
ւոյն, Ամէն:

Արդ եղև գրումն սորին ի Թլին Հա-
յոց ԲժՁի ամին, յօգնատուի Ժե. ի Սր. Ա-
թոս մեծ, բաւ է:

518

Ք Ա Ր Ո Ջ Գ Ի Ր Ք

Ս. Յակոբ (Երեսագեմ)

1727 — 1730

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 22×16×7: էջ 324 24 ի'ի, Հոսանքներ լա: Լուսանքները տեղտեղ ցեցակեր: Թուղթ անհարթ, Գրիչ եւ տէր Գրիգոր Արդ. Խոյսարակցի, Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ յաճախ դիտարկելու կարմիր, մետաղալը սև մետաղ, Էրկսին, 35 տող, Նոտարայիւր անարուեստ: Համառոտագրութիւնք առատ: Գունաւոր նկար, էջ 32. վեղարուոր եպս., դաւադան ի ձեռք, քարադղի զերքի մէջ: Կիտարաբան էջ ա 1: Գունաւոր զարդարեր իտալական ձևով սկիզբը՝ անարուեստ: Կաշեկալով տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3. — Այս ինչ է գիրքս Քարալի Գրաց:

էջ 13. — Յիշատակարան. — Կարողութեամբ Տն. Այ. եւ ամենանյաւոր ծառայ ծառայիցն Այ. ի նահանգէն Ակնայ Խոյսարակի կոչեցաւ զիդէն... — Նոյն է Թ. 517 Բարսեղապետի յիշատակարանին հետ, տես տալ էջ 517:

էջ 14-27, դատարկ:

էջ 28-29, Աղիւսակ Հիւսիսարեւելի:

էջ 30. — Շ. Լակիս մէջ, յոր տուի որ բոլորած նշան կայ, Մոսղաթիկն է յունաց: Գոտարատ կացիք որ չի խաբէր, նոքա յապրի իջ դատիկ կանն ընդ Հրէից ազգին: Մէկ Հայոց Ապրիլի ԺԳ. Զատիկ է: Աղաչեմ ով սիրելի եղբայրք, զմեզուս Գրիգոր հարկապա յաղթան ձեր յիշեցէք, Էւ Ած. յիշեց յիշէ իւր միւսանցած գայտութիւն. ամէն:

Գրեցաւ Թուրքի ՌճՃի [= 1728] Մուսիսի Ե յաւուր շրթի:

Ա. — էջ ա. — Տէր Առաքելի Սիննաց Եպս. ի եւ հոգեւորաբ վարժապետի Քարալի Տարեմտի ի բամմ որ ասէ. Օրինեցէ գՏէր

օրինաւ քիւն մոր զի սքանչելիս արար: Օգնեա Յս.: — Սքանչելի է Ած. Էւ սքանչելի Էն ամ. զործք նորայ զի քննութեամբ ոչ որ կարէ Հասանի ի վերայ թէ որպէս տարազործեաց Ած. զարարած...:

Բ. — էջ դ. — Նորին Տէր Առաքելի քարոզ Մննդեան, բամմ որ ասէ. Սյրելի ի սեմեակ մեր երգեցումք գտէր. — Ասէ ուրեմն հոգեւորական, Էւ մեծն յիմաստուն. արքայածին Սողոմոն խանդաղակաբ սրտի...:

Գ. — էջ ժր. — Նորին առ մոյն Քարալ Մննդեան:

Դ. — էջ իգ. — Նորին առ մոյն Քարալ Մննդեան Տն.:

Ե. — էջ լւ. — Նորին Տէր Առաքելի ի մոյն բամմ Սագումնի որ ասէ. Գեղեցիկ եւ մեծամոր իմ. — Անկողական բնութիւն...:

Ձ. — էջ ժր. — Նորին Քարալ Մննդեան Տն. ի Կուսէն, ի բամմ Նապեա Մարգարէի

է. — էջ կր. — Նորին Քարալ Մննդեան Տն. ի Կուսէն, ի բամմ որ ասէ. Գտեալ գեճք արտաք իտարաբեցից:

Ը. — էջ հգ. — Քարալ ի բամմ. Ուրախ եղիցիմ երկինք ի վերուստ...:

Թ. — էջ ճը. — Քարալ Մննդեան Տն. ի Կուսէն ի բամմ որ ասէ. Բամմ մարմին եղիւ բնակեաց ի մեզ. — Արդ ի յորից աւետարանչացն պատմականապէս զտանի Բնահանէս...:

Ժ. — էջ ճգ. — Տիրաւոր վարդապետի արարեալ քարալ յաղագս Մննդեան Տն. մերոյ Յի. Բի. — Բայց աստաճօր պարտ վարկանիմ...:

ԺԱ. — էջ ճժա. — Դարձեալ Քարալ ի բամմ, ի սկզբունէ էր Բամմ...:

ԺԲ. — էջ ճճգ. — Մարտեա վարդապետի վս. Հարցմանց Օրինացն. Զամագանս պատասխանիք զոր խնդրեալ քարապաշտ

կրիստոսոմ մեծ տաճարներն Շիրիւսնայ . —
 Եւստատիոսային դիրսն գրեալ է թէ . . . :

(Դամթօք . — Մէկ ու կէս սեւեռակ միայն
 դրոսած է, ապա բաց թողոտած է մինչեւ
 էջ երեք : Յաջորդ էջի երկրորդ սեւեռակին
 չբայ կ'ընթերի, քանզի ժողովուրդը գիտեալ
 զորքանմէ :

ԺԳ . — էջ երկու . — Այս է պատմեալ տա-
 ճարն :

ԺԶ . — էջ ութ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ : Մարդ ի սլաւով իւր
 եւ ոչ իւնացաւ . — Եւստատիոսային դրոսթիւն
 որ արարն զմէջ, նոյնն է նախախնամէ . . . :

ԺԷ . — էջ երեք . — Մարտէս վարդա-
 պետի Քարոզ վասն Աղուիացիցն առաջին ու-
 տարն, ի բանն . Լուսաւարտիք սրբեցա-
 րուք . . . :

ԺԸ . — էջ երեք . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ պահեց առաջին ԴՂ . —
 Բին, ի բանն որ ասէ . Արդարութիւն արդա-
 յոյն ի վերայ Ոսրին եղիցի . . . :

ԺԹ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս վար-
 դապետի Քարոզ պահեց առաջին ԴՂ . Բին,
 ի բան, ընթերցուած յիւրից :

ԺԿ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ ի բանն, Մի' սպանա-
 նալ . — Ուղեւորք ի ճանապարհս բնիւն
 նոյն . . . :

ԺԶ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ ի բանն, Մի' սուտ վը-
 կայիք :

Ի . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս վար-
 դապետի Քարոզ ի բանն . Մի' շնար, մի'
 ցանկար . — Դրոսեթի է զի երեւելիք արա-
 րածքս յայտնի առնեն զանճառ դրոսթիւնն
 ԱՂ :

ԻԱ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ ի բանն որ ասէ . Մի'
 զողանար . . . :

ԻԲ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի ի բանն որ ասէ . Երէ կայրք
 էիք ոչ էր ձեռք մեզէ :

ԻԳ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ եւ իւրաքանչեւ . Խանա-
 րուքն ի բանն որ ասէ . Որ խոնարհեցաւ
 ցանէ գանձն : — Արդ չիմա առ . տաքիմու-
 թեան է խոնարհութիւն :

ԻԴ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս

վարդապետի Քարոզ ի բանն . Արքուն կա-
 ցէք եւ . . . :

ԻԵ . — էջ յոթ . — Քարոզ մեծի ԵՂ . Եւ
 ի բանն . Զի եւ ընկալայ ի Տեառնէ գոր եւ
 ձեզ տամիցեցի :

ԻԶ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ ի բանն . Տէր սիրեցի
 զվայելչութիւն տուն բա :

ԻԷ . — էջ վեր . — Նորին Մարտէս վար-
 դապետի Քարոզ Ար . Առաքելոցն . Գուք էք
 լոյս :

ԻԸ . — էջ մօթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ մահու :

ԻԹ . — էջ միւս . — Քարոզ վասն Մա-
 հու . ի բանն Յորայ որ ասէ . Մահ մարդոյ
 հանգիստ :

Լ . — էջ միւս . — Քարոզ վասն Մահու ի
 բանն . Մահ մեղաւորի չար է :

ԼԱ . — էջ միւս . — Քարոզ Արքայ Գրի-
 գորի Լուսաւարտիցն ի բանն Դաւթի Մարգա-
 րէիւն որ ասէ . Տէր ով կացցէ ի խորանի
 քու :

ԼԲ . — էջ մօտ . — Քարոզ Ս . Դրոսեթի
 Լուսաւարտիցն :

ԼԳ . — էջ մօտ . — Յովհաննէս վարդա-
 պետի . Աշակերտի մեծի Դրոսեթի հոգեպետ
 տեսութիւնն եւ քարոզ ի շարչարարքն Ար .
 Լուսաւարտիցն :

ԼԴ . — էջ միւս . — Նորին Քարոզ Յով-
 հաննու վարդապետի վասն Աղօթից :

ԼԵ . — էջ միւս . — Նորին Յովհաննու
 վարդապետի Քարոզ Յիշոցնաւարտիցն :

ԼԶ . — էջ միւս . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի վասն Աղօթնու քիւն Քարոզ :

ԼԷ . — էջ մօտ . — Քարոզ վարդապետ-
 ոյն Նախքարգար :

ԽԱ . — էջ յե . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ ի բանն . Յարիցն
 սուտ մարգարէք եւ տացեն :

ԽԲ . — էջ յե . — Նորին Մարտէս վար-
 դապետի Քարոզ վասն Շաղակարքն ի բանն,
 Աձ . հիմունն էարկ :

ԽԳ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս վար-
 դապետի Քարոզ Երկրորդ Գալտեանն :

ԽԸ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս վար-
 դապետի Քարոզ խաչի :

ԽԹ . — էջ յոթ . — Նորին Մարտէս
 վարդապետի Քարոզ ի բան, Եւ եւ հովիւն
 քաջ :

ՄԳ. — էջ 64. — Ներքին Մաքէտս վարդապետի Գարագ հաւատոյ յատկութեանց:

ՄԴ. — էջ 61. — Ներքին Մաքէտս վարդապետի Գարագ ի բանն. Եւ առ Աժ. կոյր-յաջից:

ՄԵ. — էջ 61է. — Ներքին Մաքէտս վարդապետի ի բան. Մագեցից երկիւղածաց խմաց...:

Կ. — էջ 61է. — Քարագ Գեորգեայ եղև-կացոյ վասն Ագոթից:

ԿԱ. — էջ 64գ. — Վասն Ագոթից եւ վասն Առաքելոցն, Տիրատար վարդապետի Քարագ:

ՀԳ. — էջ 24բ. — Գեորգեայ վարդապետի եղևկացոյ Քարագ հաշի...: Ասէ ուրեմն նախնի տեսողն...:

ՀԴ. — էջ 24է. — Ներքին Գեորգեայ Քարագ հաշի ի բան, Ջի որպէս փայլակն որ ելանէ յարեւելից...:

ՀԵ. — էջ 24դ. — Ներքին Գեորգ վարդապետի Քարագ հաշի. ի բանն որ ասէ. Եւ ապա երեւեցից նշան:

ՀԶ. — էջ 24ր. — Ներքին Գեորգ վարդապետի Քարագ Գիւտ հաշից: Նշանեցաւ առ մեզ լոյս...:

ՀԷ. — էջ 24ր. — Տէր Առաքելի հոգե-նորոգ Հայրապետի ի բանն Մովսէսի մարգարէին որ ասէ. Մարգարէ յարուցէ...:

ՀԸ. — էջ 24գ. — Տէր Առաքելի հոգե-նորոգ Հայրապետի և քաջ Բարեմապետի ի բանն որ ասէ. ի վեցից վշտաց փրկեցից գլխից:

ՀԹ. — էջ 24ա. — Տէր Առաքելի հոգե-նորոգ վարդապետի ի բան մարգարէին Դա-միէլի, Որ ետ նշան յերանցն:

Ձ. — էջ 24գ. — Քարագ վա. տեսաւե-սին:

ՁԱ. — էջ 24բ. — Ի Տէր Առաքելէ Սիրեանց նյութկապստէ վասն Քամանացի կնոջն, ի բանն որ ասէ. Ով կին դու մեծ եմ հաւատաք քն:

ՁԲ. — էջ 24բ. — Ի Տէր Առաքելէ Սիրե-անց նյութկապստէ ի բան մարգարէին որ ասէ...:

ՁԴ. — էջ 21գ. — Ներքին քարագ ի բանն որ ասէ. Սիրեցեւէ գթմանիս ձեռ...:

ՁԵ. — էջ 24բ. — Ներքին Քարագ Յա-րութեան:

էջ 24բ-24կ. երեք թերթ կտրուած, վերջին երեք սենակաները գատարկ:

էջ ա. — Պատմութիւն Յազագս Անցիցն լանցելոց ի վերայ Սբ. Եւմի. Արտոյս Գր-րիստոսի. եւ վասն Երանգատկին յունաց. — Պարագրեցաւ Նամոսոս պրակիս այս Յով-նաննէս վարդապետէ Հէննէ կոչեցեալ բա-նասիրէ զդոգուութեան ապագայիցն առ ի խրատ:

Չգերագանցուիլն ողորմութեան Այ. ամ. զրեանք աստուածայինք Հրոչակեն, և ամ. ստեղծուածք Նաւատան...: — Հմմտ. աստ, էջ 493:

Յիշատակարան Գրչի. — 1730

Փառք եւ զոհոթիւն և երկրպագու-թիւն ամենասուրբ Երրորդութեան և միայն Աժ.ութեան Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբ-րոյ, որ եւ կարողութիւն մեղապարտ Գրի-գոր Նարեկայիս որ տեսի զսուրբ տարին, թուին ՌՃՀՁ ըսկսա, Գ. տարին կատարե-ցաւ, զի ըզԹի տետրն եւ զընցի, զայլն աշ-լոց ամի զընդ, աւաղ աղէտիս քաշած էմէ-կիս, զի խղ արածեցաւ ի բուրաստանիս, կենն վայրենի քաջաքանաց զայդիս: Արդ երեսանկալ աղաչեմ դժկ ով սրբելիք նե-րումն արարէք սղալանաց մերոց զի կար մեր այսչափ էր, իմ տետրն օտար գրել ամի ո՛չ բարեաւ, Աժ. Նուսաւ տայ զըօղին:

Արդ զրեցաւ զիբոս ձեռամբ մեղա-պարտ Գրիգոր Նարեկայի, ի ժամանակն մեծի երիցս երանեալ կրկին լուսաւորչի ջաշ անշխնելի Տեառն Գրիգորի, Սբ. Ա-թոռիս աստուածանիստ քաղաքիս Պատրի-արքի, որ կրկին արեւ ծաղկաւ Հայաստան-եաց, ոչ որպէս Մովսէս զհինն իսրայիլ ա-յատեանց, այլ սայ զնորս Սիժո մայր Սբ. Եկեղեցի զՍբ. Յակոբ Լոթնապատիկ լու-սաւորեանց եթէ Հօգեւոր և թէ մարմնաւոր, զոր Տէր Աժ. զինքն Հոյով մարմնով պա-հնացէ պայծառ աստ և յետ աստեանց ե-լանելոյն, երանելի առաքելոց, և ընդ եր-ջանիկ Հայրապետացն աթոռակից և պատ-կակից արասցէ, զբաղցր ձայնն լսէ որ տակ. Ե՛կ ծառայ և Հաւատարմ մտաւ ու-րախութիւն) Տն. քոյ ամէն:

Ի Պատրիարքութեան Տեառն Յովհան-նէսի մեծի արքայանիստ քաղաքի Բողան-

դի, որ սաի Ըստրնպօլ, կրկին Զօրաբարելի որ ոչ մի ըլտանաւորն չինեաց, այլ բազում եւ անթիւ եկեղեցիք չինեցան յառաջ ստաւայ, մանաւանդ պատմաւ սոյն եղև աղա-ստութեան Սրբոյ Յակոբայ, ... վէմ անշարժ դիտն անկեան երկոյք Աթոռոց: Եթէ Հոսմ արժեքն ի Պօյսու եւ ի Պետրոս, ունիմ լանն ասելոյ ըստ տէրունայն հրամանի որ առ հրայս, եթէ որդիք էիք Արքանաւոր. զդործն Արքանաւոր. զործէիք, եւ թէ որ Պետրոսի պարծիս, նայ զրեաց խորշիլ հեղձուցանելոյ եւ պօռնկութենէ, անխոր զործես դիարդ եւ Պօղոսի, յուս իւր:

Սոյ բարձրացոյց զեղջուր Հայաստանեաց աստուածարան բարոյութեամբ կատարեալ յիմաստութեամբ, Եթանաղան շնորհօք յցեալ, գետարուիս վտակօք հօսեալ, զյուսկեալս զօրացուցեալ, եւ զբաղցեալն ի տէրունակն սեղան կոչեալ, եւ դամենեանն ուրախացուցեալ, զհեռաւորս զրով միոյթարեալ, զմերձաւորս անուշաւում եւ զմարութիս վտակօք կերակրեալ, յայց ուսեմ եւ ոչ ամայնմ եւ, յայթմուս նսեմացեալ ժամուս պարծիմ կրկին յուսատուքս մեր որ խաւարի յուս ծագեցան: Զփոխանորդ Տեառնեղօրն զՊատրիարք կրկին Ամարան զԳրիգոր, եւ զաջորդ Յուսանեալ Ոսկերեանն զՊատրիարք զՈհաննէս կրկին Ոսկերեանն. որպէս Համանուամբ կոչեցան զործովք յցեալ կատարեցին որոց յիշատակն

օրհնութեամբ եղիցի ամէն:

Նայ եւս զՈվանէս աթոռակալ վարդապետն որ էր զիտնական, խօհմ եւ հանձարեղ բանբերուն, եւ շահածօղ եւ եւս կատար վարիչ ամենեցուն իւրաքանչիւր ըստ շահու շահէր զամենեւեան, ըստ Պողոսի որ ստէ. եղէ ընդ ամենեւեան ամենայն զի զամենեւեան շահեցայց, եղբայրասէր եւ խրատիչ ամենեցուն: Սա եւս զօրինակն զբոլիս որ զրեցի, մի թէ բարերարն Ած. զբեւցէ դինքն ի դիրն կենաց հանդերձ ծնողիւր ամէն:

Դարձեալ կրկին անդամ երեսանկեալ աղաչեմ զձեզ ով սիրելիք Հարք եւ եղբարք վայելօղք կամ հարեւանցի տեսանօղք այս անուշահոտ ծաղկավէտ Քարօղլըքիս որ ի մերոց աստուածարան վարդապետաց շարադրած է ի վաղուք ժամանակաց, որում եղէ եւս ցանկացօղ սմա եւ զրեցի որ եմ նահանկէն Ակնայ, զեղջիւն խոզերկըքու Դրիգոր հարեղայս զայս զիրքս յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց, եւ ամենայն արեանաբոլ մերձաւորաց իմոց, ի զուտն Սրբոյ Յակոբայ, կրկին աղերսիւ հայցեմ զհանդիպօղք այսմ զիրքիս զի մի խնայեալիք ասել զԱծ. ողորմին ինձ մեղապարտ Դրիգոր հարեղայիս եւ Տէրն ձեզ ողորմեսցի ի միսանցամ գալատեանն, ամէն:

Եւաւրտեցաւ Թուին ՌձՁԹին, ապրիլի ԻԹ, յաւուր Դշր:

519

ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Հաղարստ

[ԺԵ. ? Դար]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22x15x5: էջք 528: Հանդամանք լաւ. տեղեղ ջուրէ աղոռած: Թուղթ կարծր: Գրիւ՝ Յակոբ երէց որդի տէր Հայրապետի: Գրութիւն՝ խորագրեւոր կարմիր, մնացեալը սև: մեյանով, էջ 9-357 միաբուն, 20 տող. էջ 359-523 երկսիւն, 20 տող: Նորադրի անարուեստ: Համագոտագրութիւնք առատ: Ուղղադրութիւն Թերի: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8, զատարկ:

էջ 9.— Յիշատակարամ, տես յետոյ:

էջ 10, զատարկ էջին վրայ զրուստ է յաջորդին խորագրեր.— երաւ ժամակարգութեամբ Աղօթիք եւ ծմբադարձութեամբ հասարակաց եւ տաճմնութեամբ ի Գրիգոր վարդապետէ.— Նախ պարտ է աստուածայարդ ըստեալ Հաւատա ուղիք որ է Եր. գիրք Երեալ կայ ի Եր. Հարցն... — Հմմտ. Սիոն, 1954, էջ 251:

Ա. — ՄԵԿՆ. ՊԱՏԱՐԱԳԻ. — 1
Յոզի. Արճիշեցի

էջ 20. — Ամենայնի ժամանակ է, և ժամանակ է ամ. իբրև Արգ, վասնիչ հարձն մեր առաջինք, և վարդապետքն եկեղեցւոյ յորժամ բանն ինչ աստուածանոցն պատգամայն խօսել կամէին, և կամ գրել... : — Հմմտ. Տպ. Կ. Պոլիս, 1799, էջ 3:

էջ 135. — Դաւիթ Վարդապետի գրեալ կարգ գրուելովք... : — Այսուկայ որդւոյ կանոններէն զաղուած է ըստ երևոյթին:

էջ 152. — Յիշատակարան. տես յետոյ:

էջ 153. — Գատարի:

Բ. — ՄԵԿՆ. ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ. — 1
Խ. Անճուացի

էջ 155. — Բացայայտութիւն կարգաց եկեղեցւոյ քաղաքայինաց եւ աղաքից ըստ իւրաքանչիւր ժամուոց, խնայարկայ Անճուացեաց եպիսկոպոսի հոգացեալ... : Ընդ Այ. և վասն Այ. խասկոյով ամենայն արթնութեամբ և զգուշութեամբ պարտիք միտ զնեւ բանիցն ասացելոց... : — Հմմտ. Տպ. 1840. Թորթալիզ, էջ 2:

էջ 253. — Աղաք. — Կանխաբար է ժամ զեւերիս ազգեմք զմարդասիրութիւնդ ք... : — Հմմտ. նոյն, էջ 57:

Իմաստ. — Ձևադրեա մէջ չկան այն կտորներ որոնք կը գրուեն տպարարին 63-77 էջերը: Նոյնպէս այն հաստատեններ, որ աստուած են Օմենցիէն, յաջորդ էջերու մէջ:

էջ 259. — Քարագ զկնի Հալցիմն. — Եկեալքս ամենեքեան միաբանութեամբ է սր. կաթողիկէ եկեղեցի... : — Հմմտ. նոյն, էջ 78:

Իմաստ. — Ձևադրեա չունի զիտոք է յարձուռնքի բացատրութիւնը որ կը գրուէ տպարարային 94-124 էջերը:

էջ 328. — Պարզեատու. բարեաց և ուղիւր [խաղաղութեան] Տէր Ած. մեր... : — Հմմտ. նոյն, էջ 240:

էջ 330. — Քարագ Անտարաքին եւ Հօստաւքին. — Եւ ևս հաւատով ազգեւորաց և խնդրեցուց յԱյ. է ձորէ... :

էջ 334. — Ազօք. — Տէր մեր և Կրիսէ Թ. Ք. ... :

էջ 345. — Կանոն վս. հաստոյ աւ. մեղաց:

էջ 352. — Քարագ Ար. հարն Յովաննէ Գառնեցոյ քան խրատական եւ ազգական ամենեցուն. — Աստուար պիտոյ [է] մեկ ողբ հաստաշանոց եւ տրտառու ջերմեանի... :

էջ 357. — Աղաք սր. հարն Յովաննէ Գառնեցոյ ասացեալ վասն զիշերոյն արհաւրանոց. — Աղաւեմք զեկ Տէր և զհանաւ գանհատ մարդասիրութենէզ քամէլ... :

էջ 358. — Գատարի:

էջ 359. — [Օրհնութիւն յաւարտ քաղաքի եւ յառաքարմէ ամանակաց]:

էջ 404. — Գեորգա վրդպտի? քան այնուցիկ քրգ զման յմ. յամ. աշխարհէ. յաւերելից եւ յարեմտից, ի հիւսիսոյ և ի հարաւոյ ի բանն որ ասէ. մատիցեմք ի հարկս նորա երկրպագեցուց ի տեղւոյ ուր կացեալ են ոստ նոյն. — Ասէ ուրեմն ի Դուկասու Աւետարանին, իբրև. էջ Տէրն մեր Յ. Ք. և ի տանն անտի... :

էջ 420. — [Բան հաստոյ դաւանութեան ըստ եկեղեցւոյ Հայոց]:

էջ 423. — Նարին Գեորգեա ետամեծի Քարագ ի բանն որ ասէ. Արքան կացէ եւ յամ. ժամ աղօթք արարէ... : — Եւ արդ զիտիւ է զի նախախնամութիւն Այ. և բարեարթութիւն նորա յամ. ժամ յարանի է աս իւր արարածս, որպէս հարցն ողբեւոր, որ հանապազ իրատէ զօսին իւր... :

էջ 439. — Նարին Գեորգեա ետամեծի քաղ հիւսիսոյ եւ տիեզերազուս վարդապետի Քարագ. Ոչ ոք կարէ երկուց տէրանց ծառայել. — Արք Ած. զմարդն մտօր և բանական, զի զմարդուն բարին իմաստի... :

էջ 449. — Բան Անտարաքին որ ասէ. Նքէ աչ ակն քո գայք-ակեցեցունցանէ, խնեա եւ քնկեա ի քէն... :

էջ 488. — Ողբ յետ Քարագի քէ կամիս ասա. — Գիտացիք եղբայրք իմ զի ամ. սերմանոց... :

էջ 500. — Նարին Քարագ եւ խրատ ամենայն մարդկան, ի բանն Մովսէսի որ ասէ. ի Գրիգոր վարդապետ. — Հոյնոց ի լեկ և զոյշ լեր անձին քամ... :

Էջ 515.— Կարծեալ վս. սեղամ եւ զիւրի օրհնելոյ:

Էջ 524—528. գտաւրի եւ սրահպանակ:

Երկատակարում Գրչի.—

1.— Էջ 9.— Դարձեալ եւ մեղուցեալ ծառայաւ Այ. եւ ձեւ յոր մտաւք եւ հպարտացեալ, մարմինս մեղաւք է չողագեալ. հոգիս նովա է սեղացեալ, իւր թէ ծիսյ եւ նմանեալ, Արդ եւ ձայնիւ եւ բաբձրացեալ, հոգեովս ըստոյոյ եւ կորացեալ, մեղքն իմ մարմնոյս դարձան եղեալ, միտքն իմ զայրի հոգին զրկեալ, ոչ թէ ծիսյն կրտսյամ լեալ, այլ կատարեալ մեղաւք մեռեալ:

Արդ ... եւ աստուածայնութեան տառս զրկեալ ձեռամբ Յակոբ իրիցուն, զոր ի վաղուց հեռէ ցանկայր այսմ աստուածայնութեան տառիս ... խորհրդոյ մեկնիչ, եւ ետ զուրկ զոտյ յիշատակ հեղոյ իմոյ, ի զծնուդացն, հաւրն եւ մաւրն իմոյս. դարձեալ յիշեցէք ի Գս. զՅակոբ երկցն, եւ ծնաւդաց իմոց տէր Հայրապետին, Աղիզ վաղէ, եւ հանգուցեալ եղբայրցն, տէր Միսրայրին, Մանասէ, եւ փոքր եղբայրն իմ Ած. ոսպոյն, Յովանն, Ի քրեւրոյցն իմոց, Եփրատին, Խարաթ, Ոսկիմէրին, ամէն: Դարձեալ չիշխէք Յուհանն, որ բազում աշխատեցաւ որ. աստիս, խաղ քաշելով, անարտար քաշելով, կարմիր զրբ աշխատանք առել, Ած. զինքն ընդ երկայն առուրս պահէ, ամէն: Հայր մեր:

2.— Էջ 152.— ... Որ զօրացոյց զիմ տրկարութիւնս, հասանել ի յանդ Մեկնութեան Սրբոյ Պատարագամատուցին, համարտակալ ի Յովաննէս Վարդապետէ Արճիշեցոյ, եւ Խրատք ժամակարգութեանց եւ ժամուց եւ առանձնութեան, ի Գրիգորէ Վարդապետէ եւ յնապոյ՞ Վարդապետէ, եւ դարձեալ Կանոնք եւ կարգ վասն մանկանոց եկեղեցւոյ, եւ վասն սբ. խորհրդոյն, ի Դուռի Վարդապետէ սահմանեալ խրատք, եւ վասն զգուշանայոյ քահանայից եւ կրտսնաորաց:

Արդ կատարեցաւ սայ ձեռամբ մեղասխէր Յակոբին, եւ անարժան քահանայիս, որ անուամբս միայն եւ եւ զործովս: Այլ հեռացեալ եւ ի բարի զործոցն, եւ աստարացեալ ի սբ. յանուանէ, բայց յուսմէք եւ հայցեմք ամէնառատ քաղցրութեանէ Այ. որ ոչ առնէ զմեզ անտես, այլ վերատին կանկնեացէ պեղ, եւ մեղ րազում ողորմութեամբն իւրով, ամէն:

3.— Էջ 343.— ... եւ զիս զմեղորս Յակոբ անբարաս թողցէ, զի այս էր իմ փափակ Մեկնութեան Աղաթիցս Խոստորովայ որ ոչ զոյր ածմուս յարկեղ տանս Այ. Հաղբատ, վասն որոյ աշխատեցաւ եւ աղաչեմ անմեղաղիր լինել խոշորութեան զբոյս, եւ րանից պակասութեան, զի աւրինակն յոյժ նուաստ էր, եւ անիմաստ զբէր ծրած նիչ, որում ողորմեացի մարդասէրն Ած. նոցա եւ մեկ աղաթիւք ձերաւք, եւ որ զմեզ յիշէք, յիշեալ յիցիք ի Գս. Այ. մերոյ, որ է աւրհնեալ եւ զովեալ յոխտանս ամէն:

Նայ եւ զվերջացեալս ամ. բարեաց մասնէ զիւրինքն ըստազորս ի վերին աստուրս, զանարժան Յակոբ խնդրող բանի յիշեալիք միտով Տէր ողորմախ ի Գս. Ած. ն իմ եւ զուր անմոռաց յիցիք ի նմանէ ամէն:

Երեւցէք զանարժան Յակոբ երեցն, եւ ծնաւդէն իմ զտէր Հայրապետն, Աղիզ վաւհէն, եւ եղբայրն իմ զտէր Մեսրոբն, զՄանասէրն, Ած. ոսպոյն, զտէր Յուհանն, եւ քրեւրն Եփրատէրն, Խարաթիւ, Ոսկիմէրն: Դարձեալ յիշեցէք զհարեւրդարք մեր, Յուհարն, զԻմերոյն, զԽերոյն, եւ զորդիքն զՄիսրայրին, Մարգարէն, զտէր Մկրտիմն, եւ զորդին իմ զԿոստանդիանոսն հոնգուցեալ սրբին իմ, զՈսկանն, զԱրդարն, եւ զորուստն իմ զՓարապեւին:

Ով որ որ զսայ որ Աղաթաց Մեկնիչ կոչէ, կարգայով, կամ հարաւիք տեսանելով, կամ օրինակելով, մի ի բերան ողորմի առէ, Ած. իւրն ողորմի ի միւս սննդամ զուրաւելան ամէն, եղիցի. եղիցի:

520

ՅԱՎԱԳՄ ԵՐԿՆԱՅՆՈՑ ԲԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՅ.— 5

Իրգմ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵՀԱՑԻ

Տեղի

Մայիս քամ ՌՄԺԷ = 1768

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 23×15×5: էջք 647: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ բնտիր: Գրութիւն խո-
րագիրները և պլեսպիւրները կարմիր, մնաց-
եալը սև: մէլանով, երկսիւն, 25 տող: Նոտ-
րալիւր վարժ: Համառոտագրութիւնք չու-
ստանցողաբար լաւագոյնները պլեսպիւր
կիւրը: Կիսախորանք էջ 295, 563, 581:
Սորտնապարզ էջ 7: Գունաւոր նկար, հաշ-
րադատ պլեսպիւր կանգնած, էջ 6: Կաշե-
կալով տախտակաւ խաչաքանդակ: Գաղա-
թիւն կը կորցրացուի: Վարապետ վարդա-
պետին էջ: Կարծիքին՝ մեծ երկաթապիւր,
Վերոնիսիա: Ստացող Կարապետ վարդ.
Գանձակեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Գիրք Սրբոյն Գիմնէսիոսի Ա-
րիսպագացոյ. Յալագս նրկմանց Բա-
համայնապետութեանց. — Յառաջաբանու-
թիւն Գրքոյ. — Նախ քան դժեռնարկէլ յերո-
ղութիւնս՝ արժան վարկանիմ պատճառ ար-
տապելի... — Հմմտ. տատ, էջ 479:

Յիշատակագրութիւն.— 1768

էջ 1. ստորին լուսանցքին, բնագրէն
տարբեր գրով. — Հստացող գրոյս, ղՍրբոյ
Աթոռոյս երուսաղէմի Պատրիարք Գանձա-
կեցի Կարապետ վարդապետին յիշեցէք ի
Տէր, որ եղ զիրքս յիշատակ ի զբա-
տունն Սրբոյ Յակոբեանի: Եւ լաւ իւրոյ
կտակէն չունի որ իշխանութիւն հանելոյս
յսա ի Սրբոյ Աթոռոյս, ի թուին ՌՄԺԷ:

521

Ա.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԵՐԱԿԼ.— 1

ՍԵՐԵՈՍ ԵՊՍ.

Բ.— ՊԱՏՄԱԳԻՐԲ.— 1

ՍՄՐԱՏ ՍՊՐԱՊԵՏ

Կ. Պոլիս

1851

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×18×2: էջք 191 և 724 93:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ
Սեդուլէ Պետրոսեան: Գրութիւն սեւորակ
մեկնով, միասին, 25 տող, էջ 4-72,
27 տող: Նոտր չկողմիր: Կապմ կիսալաթ
խաւաքաւորեալ:

Ա.— ՊԱՏՄ. Ի ՀԵՐԱԿԼ

էջ 3.— Սեբեթի Հայոց Եպիսկոպոսի

Պատմութիւն ի Հերակլ Կալսք:

Ա.— Եւ եղեւ ո՛չ ի կամայական սյի-
տոյից վարժ խուրակի զանաւարագրել մա-
մանակ, եւ զնախնի քաջացն ձեռնարկելով
գրումէլ յիշատանութիւն... — Հմմտ.
Տպ. Կ. Պոլիս, 1851, էջ 1:

էջ 10.— Բ.— Ազատամբութիւն Պար-
քեւաց, որ եղեւ ի յայտ ժամանակի.— Եւ
եղեւ յետ մահուանն Աղիքսանդրոս Կայսեր
Մակեդոնացոց...:

էջ 15.— Արդ **ԼԺԼ** պիտոյ է քեզ ուր
ընթերցատէր, երկրորդեցից ի պատմադրա-
ցոյն Մոսկէսի Խորենացոյն և Ստեփաննոսի
Տարսնոցոյն հուսատի և համարիտ մատե-
նադրաց, զորոյի ի հօրէ հանաչելու.— Լմմտ.
նոյն, էջ 27:

Դ.— Յետ մահտան Աղիքանդրոս
Թաղատրէ Արշակ քաջ ի Բաշ շահաստանի
երկիրն **Բաշանաց**...:

էջ 13.— Մատեան ժամանակեան՝
պատմութիւն քաղաքաւան.— Լմմտ.
նոյն, էջ 61:

Ը.— Վէպ արկանակն...:

էջ 84.— Սպանումն Մօրկայ:— Լմմտ.
նոյն, էջ 113:

ԻԲ.— Եւ եղև յամին չորեքտասա-
ներորդի Խորսոյայ արքայի...:

էջ 93.— Խօսքով ԻԲ, Երակոս գառա-
ցինն:— Լմմտ. նոյն, էջ 125:

ԼԸ.— Եւ եղև ի ժամանակին յայն-
միկ...:

էջ 124.— Բարձումն Սասանկանին
որ կալա զիշխանութիւն ամս ՇԻԲ...:—
Լմմտ. նոյն, էջ 163:

էջ 174.— Վամ Լայոց Կաքուղիկո-
սին ներսիս:— Լմմտ. նոյն, էջ 220:

էջ 189.— Ծ.— Իսկ Մուշեղ Մամի-
կանից տէրն...:— Լմմտ. նոյն, էջ 232:

Աղդ.— էջ 191.— Օրինակն՝ յորմէ
սուրբ զհասարան, զրեալ էր ի Բաղէշ ի
ժամն Յովհաննոս Կարապետի, ձեռամբ
Գրիգոր Երեցոյ, ի Թուին ՌՃԻԼ [= 1672],
և ուշ եղաք հուսարարիմ զընթերցամբ
նմանող և հետեւող յինչ նմին բառ ամե-
նային, ի կետադրութիւնս, ի անատու-
թիւնս, նոսն ի յայտնի իսկ սխալանա բա-
ռից և տառից, մինչև այլ օրինակ յանկար-
ծելի իորոյն յերևան ելեալ ուղղադրեացէ
զսա: Եւ յետ աւարտելոյ զգրութիւնս՝
բաղդատեցաք ընդ օրինակին ուղղել զմեր
զրկական:

Եւ զի ուսման սրբադրեալ էր զսա ու-
րեք ուրեք տառաց եղծանելոյ զընդարն,
մեք զկարծիս նորա զուսն ուրեք եղաք ի
բոսանցեան, և ուրեք ի կարգիւն, ի փոխա-
զծի բոլոր զրոյ, և ի տեղոս ինչ եղաք
զայս նշան (. . .) ի վերայ բառից, առ
ի յայտնի թէ այնպէս էր և յօրինակին:

Ի զկայ համարիմ աղղ առնել առ տեղ-
ևսա և զայս ինչ, զի ժողովն զուսմանայ
ի հրամանէ Խորսոյայ Պարսիք արքայի յիշ-
ևայ ի 147 էջ, թէ կայցէ՞ առ այլ վիպա-
գիրս սոյլոս, և համարիցի՞ ստոյլ, զայլ
չդիտմ.— իայց յԱտրի մատենէ անտի զոր
Աղյոսէր Յովհաննէ Ամիրայ Տատեան ևտ
ածել ի Միջադատաց ի Պօլիս 1850. Թարգ-
մանեալ թերթս ինչ առ ի դիտել զյարդ
ամբողջ մատենին, զտաւ ի նոսին և ալբ
ժողովոյ պատմութիւն, ըստ զխաւոր պա-
րագայիցն համաձայն յոյժ որ ի նոսին
պատմի:

Սերոբէր Պետրոսեան

1851, ի Կոստանդնուպոլիս

Բ.— ՊԱՏՄԱԳԻՐԻ ՄԱՐԱՆՑ

էջ 2.— Սմբատ Սպարապետ: Պատմա-
գիրք:— Սոյն այս Սմբատ էր սպարապետ
Լեւոնի Դ. արքայի տանն Կիլիկիոյ Գուդա-
տայլ տնտանեալ, սկիզբն առնէ սա ի չորս
հարիւր թուականէն Հայոց ի Գաղկայ Թա-
ղատրէի որդւոյ Աշոտայ Բագրատունոյ՝
շարտկարկելոյ հասցեանէ մինչև ցԹԵԱ-
կանն ՉԸԸ, ցածումն նոյն Լեւոնի Դ. որոյ էր
սպարապետ:

Այս օրինակեաց ի Սր. էջմիածին
զընթերցամբ Գրիգորի զպրէ ՏԵՐ Գրիգոր-
եան ի 1840 ամի, յամսեանն մարտի:

Տարբեր գրչով:

Յորմէ օրինակեաց ի Սերոբէր Պետրոս-
եան 1851, և ի 1861 սեպտ. 12 նուբրեաց
թանդարանին նշմի:

էջ 4.— Ի ժամանակս Թաղաւորու-
թեան Յունաց Ռոմանոսի որդոյ Կոս-
տանդիւս...:— Լմմտ. Տպ. Փարիզ, 1859,
էջ 21:

էջ 72.— ... և ամեանայ ընտիրէ քա-
ղաքին և զաւառին տեւին, և զուսմիւն
ևտուն լկ. օրհնելոյն յախտանա ուսմն:

Ծանօթ.— Սմբատ Սպարապետի Պատ-
մադրքին ուրիշ մէկ օրինակութիւնը ևս
կաղմած է միտսին և կը գրուէ վերջին
1-93 էջերը:

էջ 1.— Սոյն այս Սմբատ էր սպարա-
պետ...:— Թար և նման է նախորդին
հետ, ապա կը շարունակուի ալալէս:

Օրինակաց Սերովրէ Պետրոսեան
1851 ի Պօլիս: Յառաջ քան զտպագրութիւնն
այսր մատենի օրինակեալ զոլով իմ զայս,
և տու Նուէր ի թանկարանն ինչմի:

Սերովրէ Պետրոսեան

1861 Սեպտ. 12

էջ 93.— Օրինակն յորմէ հանաք գհա-
ւասարն, էր զբեալ ի Սր. էջմիածին, զոր-
շաթեամբ Գրեգոր Դպրի Տէր Գրեգորեան,
ի 1840. յամսեանն Մարտի:

Սերովրէ Պետրոսեան

522

ՍԱՀՄԱՆԻ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ.— 3

ԴԱԻԹ ԱՆՅՈՂԹ

Տրովադա (= Ատամա)

ՌՃՁԳ = 1734

ԵկԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 22×17×1: էջք 96: Հանդա-
մանք բաւարար: Թուղթ թանձր: Գրիչ և
տէր՝ Սարգիս: Գրութիւն՝ խորագրերները
կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, երկսիւն,
31 տող: Նոտրադիր: Կապմ կիտաւաթ խա-
ւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Որք միանկյամ իմաստասի-
րութեան տենչան բանից... — Հմմտ.
աստ, էջ 331:

Կապիթ.— Լուսանցքներու վրայ կան
սրբապրութիւններ և մանր յաժմանքներ:

էջ 94.— ... և մի շար ինչ զործեա-
յութ:

Դաւթի մեծի եւ անյաղք փիլիսոփա-
յի, բնդդէմ առարկութեանցն չարից Պիո-
հոմի իմաստակի: Եւ ասիւմսմ եւ տրամա-
բանութիւն իմաստասիրութեան:

Ամենայն շար տանջիւն...

Յիշատակարան

էջ 95բ.— Փառք Ամենասուրբ երբոր-
դութեան Հօր եւ Որդւոյ և Հօգուոյ Սրբոյ
այժմ եւ անդրաւ աւիտեանի. ամէն:

Եւ անպիտան ամենայնի, Սարգիս

աստ ահուամբ մարմնաքանց, որ ոչ տոնն
արժանի զիս մեղօք մածեալս աշակերտու-
թիւնն այսպիսի իմաստից. այլ ահեկալու-
թիւնն իմ ոչ Լթէ երկրաւորիս էր, բայց
միայն բանն տէրունեան, թէ մի՛ կոչէք
երկրի ձեզ ուսուցիչս, այլ ուս[ուց]իչն ձեր
Քս. էւ Քանդի իմ նայելով զայս զիրքս
Սոյմանացն Դաւթի, ի ձեռն եղբօրն մերոյ
աստուածաբանութեան աշակերտի Տիրացու
Մեսրոփ Ղայիֆայիւն, բողոքմ փափաքա-
նօք և աղերսիք ստեալ զծողբեցիւ Տէր
Ած. զինքն անփութ և անասանն պոհեցել
աստ, և հանդերձեալս իւր արհեստի տե-
սուն արժանացուցէ որ տալ թէ եկայք
արհեստարար Հօր իմոյ ժառանգեցէք...

Արդ ապաւնմ զձեզ ով սիրազուն եղ-
բարքն իմ որք հանդիպիք սմա թէ՛ ըն-
թեանայով, թէ՛ յօրինակելով, միոյ հայր մե-
ղայի վերոյ զրեցեալ զանտոհմ և հնգս
յիշեցէք, և զուք յիշեալ յիշիք ի Քս. է
կրկնակի զարեստեանն և աշխարհական աս-
եանն ամէն:

Գրեցաւ սա թղթն ՌՃՁԳ ամին ունու-
փարի ամսոյ ի Թ յՏրովադայ քաղաքի բնդ
հոլմանեաւ. արուհւոյ Ած. ամենին և Սր.
Ստեփաննոս եկեղեցւոյ, ամէն:

523

ՄԵԿՆ. ԺԴ. ԹՂԹՈՑՆ ՊՈՂՈՍԻ.— 6

ԱՆԱՆԱՆ ԱՐԿ.

Քիլիս

ԹՃԼԿ = 1684

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառալ 22×14×5: էջք 576: Հանգա-
մանք յաւ: Թուղթ կարծր: Գրել է իգնատիոս
Ե: զոկայի: Գրուիլին՝ խորագիրները, ըս-
կըրքեաւորութիւնները եւ յաճախ գլխագիր-
ները կարծր, մնացեալը սեւ: Մեղանով,
միասին, 29 տող: Նորարդիր: Համառո-
տագրութիւնք չափազանց առատ: Մեծ
սկզբնատուրութիւն տեղը բաց մնացած: Կա-
շկապմ տախտակեայ: Պահպանակ մազա-
գաթեայ, սկիւրք եւ վերջը, երկուական
թերթ, յարկիր, ճաշոցի մասն: Յիշում
ստեղծելն մին է. «Յաւդոս. ԺԺ: Վկայու-
թիւն Սրբոյն Անդրէի, մեծի ստորատկառի,
եւ բանակի նորա, որ կատար. ի զաւառին
որ կոչի Ամայք, մերձ ի Վահկայն»: Դա-
տարկ էջեր, 557-576:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Վասն էր մեռելոյն աչքն ի
բաց մնաւ: Վասն դ պատճառի. Նախ դի
չարժական ջրիքն պողի: Երկրորդ, վասն
մեծի վախն ոչ կարէ խրիլ: Երրորդ, դի
անգթիթ ի ողորմողին հայի ընդ հրեշտա-
կին: Չորրորդ, դի այն ժամն երաց ի հոգե-
ւորն, եւ անողուտ է:

էջ 2-4, դատարկ:

էջ 5.— Երանելոյն Յովհաննու Ոսկե-
բերանին Կոստանդնուպոլսի նպա: ի: Եւ Ար.
Հօրն Եփրեմի Համառօտ Մեկնութիւն Թղ-
բայն Պօղոսի Առաքելոյն, չարեքտասա-
նումն գլխոյն:

[Արդ այսպէս խմանալի է մեղ վասնդի
աշակերտք Փրկչին մերոյ ոչ առին հրաման
դրով աւանդել ուժիք զրան վարդապետու-
թեան...]

էջ 12.— Պատմաւ Թիքոյն Հռոմայնե-
ցոյ.— [Բ]ացումք հաւատացին ի Բա. ...:

էջ 13.— Երանելոյն Յովհաննու Ոսկե-
բերանին. Պատմաւ Թիքոյն Հռոմայնեցոյ.

— [Յ]անկ եւ հանապող ընթանալով զգիրս
...:

էջ 14.— Տն. Եփրեմի.— [Գ]իտեմ դի
նոր կտակարանքս կամ պարզեօք ի ձեռն
կարգին տուելոյ յունաց է տուեալ...: —
Հմմտ. աստ, էջ 48:

էջ 16.— [Պ]օղոս ծառայ Յի. Քի. կո-
շեցեալ առաքեալ: Մովսէս Ե. դիրս գրեաց
եւ ոչ ուրէք զանունն իւր եղ, եւ ոչ յետ
նորա դիւրեանցն եղին...:

էջ 41.— Այլ ինչ խորհարդ վասն այ-
նոցիկ որ ասելին քէ մի է փս. գիտ'ոք կարէ
փրկել գիլեայս եւ գիլեամոսս. ընքեդ-
ուած առաջին: Այսուհետեւ արդարացեալք
ի հաւատոյ անտի խաղաղութիւն կայուե-
աւ Ած. ի ձեռն Տն. մերոյ Յի. Քի. ...:

էջ 85.— Ընթերցուած Ե: Այլ խոր-
հարդ.— Պարտ է մեղ որ կարողաւ եմք
դտկարութիւն տկարացն բառեալ...:

էջ 94.— Պատմաւ Կորնքացոյ Առա-
ջին Թիքոյն: Եփրեմի Ար. Հօրն.— [Ա.
Կորնթա]յցին իրբեւ. հասա Աւետարանն ի
ձեռն Պօղոսի, եւ ընկալան զհոգին, տիրեաց
նոցա անբարտաւանութիւն ի ձեռն պառ-
պեաւոյ չորհաց հոգւոյն...:

էջ 97.— «[Պ]օղոս կոշեցեալ առաք-
եալ Յի. Քի. կամօքն Այ. Տն զհա'րդ
վաղվադակի առաջին բանիքն զհաւատու-
թիւն անբարտաւանութեան նոցա ի վալը
կործանեաց...:

էջ 180.— Պատմաւ Երկրորդ Թիքոյն
Կորնքացոյ, Ար. Հօրն Եփրեմի.— [Հ]ալա-
ծումն մեծ եւ անհնարին...:

էջ 242.— Ար. Հօրն Եփրեմի Պատմաւ
Երրորդ Թիքոյն Կորնքացոյ.— [Կ]որնթ-
թացիքն յետ միարանելոյ իւրեանց ի ձեռն
թղթոց առաքելոյն...:

էջ 248.— Ար. Հօրն Եփրեմի Պատ-
մաւ Թիքոյն Գաղատացոյ.— [Գ]աղա-
տացիք աշակերտացն Պօղոսի...:

էջ 284.— Աբ. Հօրն Եփրեմի Պատմաւոր Թղթայն Եփեսացւոց.— *[Եփեսացւոցն աշակերտեալք էին յաւատարանչէ անտի...]*

էջ 321.— Աբ. Հօրն Եփրեմի Պատմաւոր Բիւրիպեցւոց Թղթայն.— *[Հայրածանք մեծ յարեան...]*

էջ 355.— Սրբոյն Եփրեմի Պատմաւոր Թղթայն Կողոսացւոց.— *[Կողոսացիք աշակերտեալ էին Եպափրեա...]*

էջ 384.— Աբ. Հօրն Եփրեմի Պատմաւոր Թեսաղոնիկեցւոց Առաջին Թղթին.— *[Պողոս իբրեւ հալածեցաւ ի քաղաքէ անտի Փիլիպպոս...]*

էջ 408.— Աբ. Հօրն Եփրեմի Պատմաւոր Երկրորդ Թղթայն Թեսաղոնիկեցւոց.— *[Իբրեւ քնկարան...]*

էջ 425.— Երազմայ Պատմաւոր Երազմաց Թղթայն.— *[Երազմացն թուղթս թուր թէ չիցէ Պողոսի...]*

Եփրեմի Աբ. Հօրն.— *[Ի սկզբան իսկ թղթիս...]*

էջ 428.— Կիւրղի Է.— *[Եյ ի վերայ լերին յարձու...]*

էջ 430.— Որոգլմեայ յԵփեղեցւոցն Պատմաւոր Եփեսացւոց Երազմայ.— *[Էրազմայ տապալտ զարձեալ...]*

էջ 431.— Ոսկեքերանի.— *[Հոռոմոյ լեցւոցն զրէ Երանեկին Պողոս...]*

էջ 509.— Աբ. Հօրն Եփրեմի Պատմաւոր Առաջին Թղթայն Տիւղորեայ.— *[Առաքեալ զՏիւղորէս յղեաց...]*

էջ 532.— *[Ե. 17].— «Որ յարիտք վերականգն յինին Լեւիտանք կրկին պատույ*

արմանի են»։ Պատիւ աստ զդարձան կառնուր պիտոյիցն ասէ։

Իմամբ.— *Գրիշէ հոս տող մը բաց միջոց ձգած է ցոյց տալու համար թէ պակաս մը կայ, Արդարեւ թերթ ինկած է, ինչպէս կը հասկցուի հետեւող համարէն, որ է.*

Բ. Թուրք առ Տիմաթէս, Դ. 16.— *«Առաջնորդն աստեան ոչ ոք ի թիկունս կկայ ինձ, այլ ամենեւին թողին պիտ»։*

էջ 534.— Սրբոյն Եփրեմի Պատմաւոր Թղթայն Տիւղորի։

էջ 547.— Յովնանու Ոսկեքերանի Պատմաւոր Թղթայն Բիւրիպեցւոց.— *[Նախ կառնուր համարիմ...]*

էջ 556.— Յիշատակարան Գրիշ.— 1684

Շնորհօք և օժանդակութեամբ Տն. մեքոյ Սի. Գի. աւարտեցաւ Մեկնութիւն Պողոսի Զորեքտասան Թղթոյն, ի հայրապետութեան Տեառն եղևոյար Կաթողիկոսի Սրբոյն Էջմիածնի, և հայրապետութեան Տեառն Սահակայ Կաթողիկոսի Տանն Կիլիկիայ։ Ի մամանակ տոճկոց ինքուորութեան Սուրբան Մէհմէտին, որ և ստորին պատերազմ տալը ի վերս ետնուի Ղալայի։ Եւ այս զրեալ Էջն ի զիղարաբարաքի Քիլիս ընդ հալանու Սր. Ուլանիէն, ձեռամբ Եղեղեցի ի պիտոս տնարժանի։ Ի թուոյ իրկին Ռ. վեց ձ. 2 և չորրորդի, և ի թուոյ հայոց Ռ. ձ. 1 Երրորդի, ի յօղոստու ամսոյ ի Երրորդի, օրն Երեք չարաթի։

524

ԳԻՐԻՔ ԶԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ.— 2

ՆԵՌՓԻՏՈՍ ԱՐԵՂԱՅ (1803)

(Իրգմ. ՆԵՐՍԷՍ ԳԶՆ. ՅԱՐՈՒԹԻՆՆԱՆ (1806)

Կ. Պալիս

1818

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 23×17×1: էջք 156: Հոնդու մանք յաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիշ՝ Սեբովի Դպիր: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, միասին,

24 տող: Խոտը չկապիր կանոնաւոր: Համատարադրութիւնք առատ: Ուղղադրութիւն չատ լաւ: Կաղմ կիտայթ խառքարտեայ: Ստացող Ծարութիւն Արդ. Եղեղեցի, Մ. Ս. Գ.:

ԲՈՒՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Յառաջաքանութիւն շարադրողի սոյն գրքոյս.— Օրհնէտյ ի Հայր և Որդի և Սր. Հոգին ճշմարիտ մի Ած.ութիւն.— Հմմտ. տատ, էջ 311:

Էջ 5.— Դիւիս Առաջին.— Վասն արեւան Բրիտանիայ՝ զոր սոյսբ ևս տննույ...:

Էջ 33.— Դիւիս Ներկարդ.— Վասն նոստարցն ասէ...:

Էջ 52.— Դիւիս Սրբարդ.— Աստ զինքեանս աշխիքն զյոյնս, և զայլ ուղղութեանս...:

Էջ 77.— Դիւիս Զորքորդ.— Աստանոր յայտնարանէ...:

Էջ 147.— Յայտարարութիւն ինչ մասն զբոյս ի թարգմանչէն.— Բանք սքազան տատածարանից ոչ երբեք ի զուք եւաննէն...:

Էջ 149.— Ի Համառոտ վերջարանութեանս ասեմ ևս ծառայ Տեսնոն ամենագորի, և յետին միարան Սրբոց Յակոբեանց Ած.աղիք զերազանց Աթոռոյն՝ յաշակերտութենէ և զսկիւնցի Մարկիս Սրբաբնէայ Արքեպիս.՝ Յարութիւն նաւաստ արքիպաշ Նդետացի ի զմէյ զայն իմ յարգաշարանի քաղաքս ի մեծն Պոլիս, ի 1818, և Հոկ. 21, ուր զիպեայ այս Հոգեհոտալ զբոյս զաղապարէ՝ յախորժողոյն իցծս կրթեայ ի շարտհիս բանից նորին Հոգ(ր)դրութեան, Հաճեալ և խնդակաթեայ սո սր, ծախիւք և արդեամբ իմով ետու օրինակի ի ձեռն զպիք Սերովբէի՝ յրնտիք զապա-

փարէ Տէր Նէքսիս Յարութիւնեան, ի վաշելումն իսկ անձինս նուաստութեան մինչ ի կատարած վախճանիս, և ապա է, և Լեդիքի յիշատակ յաւերժական՝ Սրբոց Յակոբեանց յուանկար Մայր Աթոռոյն: Եւ Լթէ սքանառցեալ բանիցս, Լթէ սխալմամբ՝ և Լթէ յօժարակամ գիտութեամբ Լեդուցանելով զուստն իմ, (որ տատ Լեդու,) կամիցի սեփականելի անձին իւրում զայս, Լեդիքի աշակերտոյն տնուն ի զարութենէ կենաց: Զի որովհետեւ մարթ է Լեդեմն զտանիլ իմում յօտար Լեդիքս և յանձնոթ նաճանցս, յարս ուր և իցէ, և Լթէ զիպումն իցի ինձ ի վճարել զհոյս ոչ ուս, անդա՛նոր մի իցի ումէք իւրացուցանել ինքեան զայս զիբէ, այլ կատարելեղ զիբոյս զիբոյ ուստն իմ զոր ևս ուսուցի:

Եւ Լթէ ընթերցատէր Լեդարք յօժարելոցին ընթերցնով կամ զաղապարէ՝ անխորտարար ընթերցցին աշալուրջ մոռք, և զաղապարեցեղն, և իմտոցին զարարարութենէ...:

Ուստի զիպողղ և ընթերցողղ յիշակելիք միով Հայր մերի զանաբանս տրուող Յարութիւն իրր արեւոյս Հանդերձ Հոգեւոր և մարմնաւոր ծնողք իմոյք, և մանաւանդ նոտար զբոյս Դ(ի)պիք Սերովբէի, որ և յիշողղ լինելիք յիշեալ ի յանդիման զարութեան Որդոյն Այ. այժմ և յաւիտեանս, Ամէն:

Էջ 151.— Յանկ Մատեմիս:

525

ՄԻԿԵՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ.— 2

ԿՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻՆ

Ջուղայ (Ասպեան)

ՌՀՁ = 1627

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 22×17×5: Էջք 456: Հանդամանք ընդհանրապէս լաւ, վարի լուսնայքն տեղանոց ցեղակեր, զրքի միջին բաժնին Հիբրուն մէջնոցի մասերը սեւղած աւրտած են և հետեւաբար զմուարքնթեւորի: Թուղթ կոկեայ: Գրէչ Ստեփանոս

Երէջ: Գրութիւն՝ խորագրերնը և բնութանները կարմիր, զլիազգրերնը՝ կարմիր, կապոյս ևս սեւ մեղանով, Լեդիսին, 29 տող: Բուրդիք վարժ: Համառօտագրութիւնք առատ: Գունաւոր կրտսրութեանք, Հանդերձ յուսանցազարդով և զարդաբով, տասնեակ մը, բաւական ճաշակասւոր: Որտանդարդ,

էջ 5: էջ 4՝ նկար մը, Երկու վարդապետներ, աջակողմէանին դէմքը եղծուած: Կաշկեպոյ տախտակեայ քանդակադարդ: Պաշտօնակ մազադաթեայ ի վերջն, Երկու թւրթ, Երկարին, Եթովպերէն զրուծիւն: Ստացող Մատառի Մարգարէ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-3. դատարկ:

էջ 5. — Գրիգորի նամածի եւ քաջ հոգեւորի... — Յառաջաբան: ԼՄ. Նախերգանս ոչ է նախայի մեկնել, այլ Վարդապետին որ վասն խնարհութեան զանուն իւր ոչ զրէ, որ թարգմանեալ է ի մեր լեզուս: Բն. Ոչինչ ըզմալի, ԼՄ. Քան բաղում բարի, այն է լաւ որ զիդճն յնուն... — Համտ. Ա. Հատոր, էջ 408:

էջ 29ա. — Համառօտ Մեկնութիւն Աւետարանին Յովնանմու. Ոտին Գրիգորի...:

էջ 56ա. — Հարցումն Գեորգեայ եւ Պատասխանին Գրիգորի Ոտին համշիրակի:

էջ 165բ. դատարկ: Վարի յուսանցքին կի կարդացուի. զի Յոսանկ մեկնչէ զրէ յառուկ յատուկ զյիսագրոյն:

էջ 451-456. դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի. — 1627

էջ 449. — Փառք մանաստուր Երրորդութեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, աթմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Որ ետ կարողութիւն տկար եւ անբաւար, Հոգ եւ մոխիր, անարժան ըստեփանոց էրիցու, որ միայն անուամբս եմ եւ ոչ զործով, հասանել ի յաւարտ Սր. Մեկնչի Աւետարանիս Յունեան, ի թուականութեանս Հայոց Ռէզ ամին ի Շօշ քաղաքն, Ապարհան, ի դեւադն որ կուի Զուղայ, ի թաղաւորութեան Պարսից Շաշ Ապարհան, եւ աթուակալութեան մերոյ գեղդի Զուղայոյ՝ Քաջատուր Վարդապետին: Ի խնդրոյ

լարեմիտ, Նկարչոյի եւ Երկիզած, մասնատարի Մարգարէ, յիշատակ լարի Նկարչի իւրոյ, եւ ծնողացն, Բաշխէ, Գրիգորին, Խան, Խանութար, եւ Եղարացն, հանդուգեալ ի Քա. մասնագի Զաքարէ, ըստեփանոսին, քրմերն Խանութարէ, ամէն:

Արդ եւ, մասնագի Մարգարէս, որ ետափափաղ եւ յօթար սրտի զրէլ տվի, Յունեանու Աւետարանի Մեկնչիս, ի դարդ եւ ի պայծառութիւն մանկանց սր. Երկզնցոյ, յիշելով զրան մարգարէին որ ասէ. Երանի այնոցիկ որ ունիցի զաւակ ի Սրն եւ ընտանի յեմ: Արդ աղաչեմ զամենեւեան որք հանդիպիք սմա, կարգաւով կամ օրինակելով, յիշեցէք ի մարգարայ յաղթման ձեր զմահաբախ Մարգարէն, եւ կողակիցն իւր Փաշխան, եւ զորդիքն Պարսն՝ Եղիշէն՝ զոր Տէր Ած. յերկար ամօք անփորձ եւ անսասան պահեսցէ, մինչեւ ի խորին ծերութիւն ամէն: Եւ հանդուցեալ ի Քա. Աւետարան՝ Յովնանս, եւ թոռունքն, Բաշխի, Խանտարակի, Խանութարի, յիշեցէք եւ Ած. որ առաւն է ի տուրս բարեաց, ձեզ եւ մեզ յիշողացն ողորմեսցի իւր միսանկամ զաւրստեանն ամէն:

Դարձեալ յերեսս անկեալ աղաչեմ զհանդիպողդ, եթէ որք կարդայք, կամ օրինակէք, զաւելն բառնայք եւ զպակտն յնութ, սխալանացն եւ խռնութեան զորոյս անմեղադիր լերութ, զի կար մեր այս էր, աղաչեմ զընթերցողդ Ամէն:

Ներքեւ Ոտարակի. — Յիշատակի Է զիրքս [չիք տաղ Բերում] յեմ. ի զուռն Սրբոյն Յակոբայ Աթոռոյն Ամ. Հայոց, բնթերցողդ յիշեցէք եւ Ած. ողորմի սասցէք, թվին ՌՃՀԷ [= 1728] ամին:

Մամր յիշատակագրութիւն էջ 267բ. — Զբարոցող զորոյս մահաբախ Մարգարէն եւ զորդին իւր Պարսն, Եղումն, ամէն:

526

ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ո Յ

(ԺԸ. Դար)

ՆԿԱՐԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 23×18×3: էջք 462: Հանդուսանք լաւ ընդհանուր առմամբ: Թուղթ հոտորակ: Գրութիւն՝ կարգ մը մասերուն մէջ խորադիրները ևս զլիազգիւնները կարմիր, մասցեալը սև: մկտնով, ընդհանրապէս միասին, 22-26 տալ: Խորադիր աշխատող զրինէրէ: Համառոտագրութիւնը առատ: Կաշկերպմ. խառքորտեալ:

ԲՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջք 1.— Կամոնք նրկնաց Ածաշունչ Դրոց ի Մեկնութեմ Կիւտնիլիսի Լատինացունց Մեկնչի.— Միշէ Մովսէս գոյս Պատմութիւն աշխարհի...:

էջ 37.— Յաղագս Նշանաց եւ սքանչելեաց որք եղն յառաջ քան զպսկնութիւն Երաստղէմի.— Արդ ժողովարդն այն ոգորմելի...:

էջ 40.— Ի եօրմերորդ դայրութեմն Յովսեփոսի, Դուլիս ԺԲ. ի վեցերորդ դրալիս ինն յատմութեանց Յովսէփոսի, Դիւ. Զ., Բացայայտութիւն եւ եմբագրութիւն ինն. քաղաքին.— Արդ՝ քաղաքն էլէմ. և բոլոր պարսպօք էր շրջապատեալ...:

էջ 47.— Ծանուցում Դիւսադրի.— Նախապէս, սիրելի եղբարք, որ քաղաքս էլէմ. ...:

էջ 49.— Արտահանեցեալ ի Յովսեփոս յատմագրէ քարգմանութեամբ եւ հաւանութեամբ Ֆիլէմէնկ քարբառէ ի հայկական լեզու Զմիւռնացի Ապոսեան Պետրոս Դարէ.— Յամի աշխարհի 3890 Յուլիոս ծնաւ և ևզեւ սկիպրի կայսերաց...:

էջ 65.— Յաղագս քաղաքաւորութեան և Բահամայայեանութեան Հրէից ի ժամանակս Մակարայեցունց.— Յամի աշխարհի 3783 Յուլիոս Մակարայէս թողաւորէ...:

էջ 73.— Քարագ Դաւթա Մարգարէին

եւ Յակոբա Արդար առաքելոյն Դս.ի. աւանցեալ ի հանդիսաւոր սոմի մոցին ի փառս Դս.ի Այ. մեղոյ.— Եւ նախ քաղաքս Դաւթի Մարգարէին...:

էջ 93.— Քարագ Դաւթի Մարգարէին եւ Յակոբայ Արդար Առաքելոյն. Շարագլիս ի յումեմնէ քանաւորէ ի փառս Այ. եւ ի գովեստ Սրբաց մոռին: Բնաքան. «Յառաջնումն Ածաշունչ ամուսնեցաւ մայրաքաղն Դաւիթ. եւ ի վերջինն եղբայր Տն. կոչեցաւ սքանչելի Յակոբ, աղօթիւք սոցս Ածաշունչեաց մեզք.— Արդ՝ ամ. տոնք և Հանդէսք սրբոց Նահատակաց մեծապատիւք են...:— Հմտ. տաւ, էջ 474:

էջ 113.— Քարագ ի վերայ Սրբուն Ստեփաննոսի Նախապէսին: Բնաքան. ԲՄ—տեփաննոս այր ի շնորհօք և զօրութեամբ...:

էջ 121.— Ի վերայ ստեփն մերոց շաքարեալ գովեստ ի պատիւ Ս. Ստեփաննոսի.— Ստեփանոս՝ ապրի մարտի, աղբիւր կենդանի, արեւ յուսայի...:

էջ 125.— Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն՝ և կանդեակաց սինա և օթն: Հարց: Զի՞նչ է իմաստասէրն, իմաստակն, իմաստունն, և իմաստութիւն: Պատասխանի. Իմաստաւէր կոչի՝ որ բնական կրթութեամբ զնորմութիւն էիցս քննեցին, սրպէս Պիթագորաս և Պլատոն և այլք...:

էջ 133.— Քարագ Սր. Դիւսադրի.— Քանչի յայտ իսկ է քարեպաշտ և...:

էջ 137.— Ծանուցումն Գոգգոքայի յայսմի օրինակաւ լեռինն Լիբանանոյ.— Յորժամ ժարգարէն Մովսէս արդեալ...:

էջ 141.— Քարագ վասն Ոգոյնն. «Յոր տուն մտանիցէ...:— Ամենաբարբ բնութիւնն, և ամենաբարբ և բաւական ոգորմութիւնն...:

էջ 149.— Քարագ վասն ոգոյն տալոյ՝ ասացեալ ի յումեմնէ քանաւորէ ի փառս Այ.— Ածաշունչեալ Մոմտառ Հանդէր—ժապետին...:

էջ 187.— Բարոյի ի վերայ Սրբոց Գլխաւոր Առաքելացն Պետրոսի եւ Պօղոսի, Շարադրեալ ի յումմմէ բանասիրէ ի փառս Այ. եւ ի գովեստ Սրբոց նորին:

էջ 200.— Գարոյ ի վերայ Սրբոց Առաքելաց Որդացն Որստումն Յակոբայ եւ Յովնանմու Աւետարանչին. Շարադրեալ ի յումմմէ բանասիրէ...:

էջ 215.— Խրատ վասն ճգնայն տալոյ: Շարադրեալ ի յումմմէ իմաստասիրէ իբր Տարօնու մեղսարաւալ Տէր Յոնանմուս անաւոր եւ վատարախտ արեղայէ.— Ստեղծօղն ամ. արարածոց, իրակօղն ամ. իրաւաթեանց...:

էջ 227.— Ծանուցումն վասն Դոմարացէիքն ի վերայ բանին Մատ. իԾ. 1. բնաբան: Յայնժամ նմանեցի արքայութիւնն երկնից տասն կուսանաց...: Եւ այլն տես ի Գարոյ Գրքի Յակոբ Պատրիարքի, ձկն քարոյի երրորդ մասին Ը երրորդն:

էջ 233.— Ո՛վ օր դառնութեան եւ սրտայ, ո՛վ զիշեր կոծալի եւ ողբայի...:

էջ 274.— Գարոյ ի վերայ Անտաղիմ: Առաքարանութիւն:— Տէրն մեր Յս. Գո. յոս 1. ամաց...:

էջ 299.— Գարոյ վասն կոնդակի յետ լըքեռնոյ.— Զի բոտ սրբոց վարդապետաց աներեւոյթ շնորհքն...:

էջ 309.— Գարոյ ի վերայ Ս. Ստեփանոսի:

էջ 319—335, Երկուսն, նորոյ շնորհքի:

էջ 319ա.— Յարմարեալ Պատմութիւնս Վհնէտիկայ Գաղաթիւն, փոքր ի շատէ, ի Խաչատուր իրիցաւէս Եղեղիացոյ, բոտ կար եւ բոտ տկար մտաց իմոց: Յորում յականատես եղաք եւ ոչ ականջաւոր զբեցի զսա: Եւ եթէ ախորժեցի յաշաց ձերոց՝ Տն. շնորհք: Եւ թէ ոչ՝ ներեցէ զի կար իմ այո չր: Այլ եւ ի մէջ նեղութեան զբեցի ի մէջ ծովուն, զի ջուր մեր պահասեալ էր, ի Քլօրֆէզ հանկոց էր: Որ եւ զլուխ Սրբոյն Արիստապիտի՝ Որդոյն Լուսաւորչին մերոյ Սրբոյն Գրիգորի՝ ամբոստնայ կայ ի Բերֆէզ:

Յարեմտեց կողմն աշխարհին զեղեցկապիր կղզեակ մի կայ,

Որտոյ վայելուչ է զեղեցիկ, անտոն աշտա մարդկուն է սա: ...

Փառք շնորհին եւ արարողին, պակաս չաներ զնաֆազանին, կմենեքեան բարեւա վայելին, օրհնեն զԱստուած միշտ կենդանին:

Եւ ես բարոյ հասնիմ յիմ տեղս, Թօխաթ զաղաք հերիք լնծի

Ամենայն անցաւոր է, միայն Աստուած անխախտի:

Ամենեքեան ատ նա զոչն, առնուն իւրեանց զգնդիւրեւս,

Եւ ես հայցեմ վերայ ծովիս, որ ձկնընտու լինի նախ:

Եւ զմեզ հանէ եղր ծովին, Կոստանդնուս, մեծ քաղաքին,

Մեր բարեկամքն ուրախ լինին, եւ փառոս տան ըստեղծողին:

Ես աղերսեմ հայցել ի ձեռն, ո՛վ սիրելիք տեսողք վիպիս,

Հայր մեր որ երկինս մի տակէ, կհաշնէ երէց նաշատուրիս:

Ծանօթ.— Այս վերջին տողերը կը պակսին Վհնէտիկեան օրինակին մէջ, Հմմտ. Անահիտ, 1903, էջ 37: Ասկի դատ ներկայ ձեռագրին պարունակած փոփոխութիւն շնորհիւ կարելի է սրբապրել շատ մը սխալներ, որոնք յաճախ կը մթաղեն իմաստը այս շահեկան զրուածքին:

էջ 336.— Նայ Սիմոն կոչեցաւ հասարակ բնութեան մայր...:

Ծանօթ.— Ի՞նչ ամարին մէջ տեղի ունեցած է խոշոր սխալ մը: Գրիգոր 339 համարէն ետք փոխանակ 340 զրեւոյ, Նշառեալ է 400, եւ այսպէս շարունակած մինչեւ զբեցի վերջը:

էջ 434.— Գարոյ Յովնան Մարգարէին.— Իւրաքանչիւր իր ի պարագայից իւրոց ճանաչի, եւ պարագայք իրաց են ժամանակն, տեղի եւ եղանակն...:

Ծանօթ.— Վերոյիշեալ քարոզը զորուած է խառն լեզուով, հայերէն եւ թրքերէն, եւ կը զաղկտնայ չորս մասերէ:

527

Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Օ Ր Հ Ն Է Ք.— 1

(ԺԹ. Գար)

Մաւաւ 23×15: էջ 24: Հանգամանք լաւ, զործածութեամբ մի քիչ աղտոտած: Թուղթ թանձր: Գրութիւն միասին: Նոտր և բարդիւր խառն: Կապ՝ կիսակաշի խաւաքարեակայ, սակեցած երկրով:

էջ 1.— Յուցակ շիմարկութեան նո-

րոյ կառուցանելի եկեղեցւոյ, Համառոտ-
կայ ի Մայր Մշտողէն:

էջ 5.— Յուցակ Օրհնութեան և. Ռծ-
ման նորակառուց եկեղեցւոյ:

էջ 22, տարբեր գրչով.— Ռաբի Լզէ
և. սյգ սակին ցիւ...:

էջ 23-24. գտաւորի:

528

Ք Ա Ր Ո Զ Գ Ի Ր Ք

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 23×17×2: էջ 280: Հանգա-
մանք լաւ բնականոր առմամբ: Թուղթ՝
մէկ մասը կապտորակ, միսը դեղնորակ:
Գրութիւն՝ սև մերանով, միասին, 26-28)
տալ: Նոտր չկապիր, այլևայլ գրչներէ:
Համառոտագրութիւնք առօրէն թղթակապմ
անարտաւոր:

ԲՈՎԱՆՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Նախըզամ Բարդի, արար-
եալ Ածաքան վարդապետաց:

էջ 11.— Յաղագս Ողջոյնատու-
րեան:

էջ 15.— Քարազ վասն Ողջունի:

էջ 19.— ԿՏԱԿ և Քարազ Մեծի Ուր-
բարաւ գիշերոյն է ասելի.— Յս. Քս. ո՛յ
Տէր իմ Ած., որ խնարհեցար անպատում
փառաց...:

էջ 65.— Երեսուս արդի իմ միածին,
որ բեւեռեալ կաս ի խաչին
...: Ինք տուն, Ե ա ռ ւ ք ի Վ և:

էջ 66.— Տազ ասացեալ ի Տէր Յուս-
կայ հօրն Ստեփանոսի ամենամաքուր և
սրբակրօն վարդապետէ:

Երեսուս միածին, Աստուած բոլորից,
Հօր անկախից, Հոգոյ փառակից,
ճառայս անցաւոր և. ամօթալի,

աս քեզ պաշտամ ստեղծող ամէ-
նայն,

Նորհեալ զՍողութիւն ինձ մեղաւորիս,
և միշտ յօրհնութիւն քեզ բարեբարիւ:
— Եօթ տուն, Ե ա ռ ւ ք ի Կ զ:

էջ 67.— Յանկ է ժողովածու հաւա-
նուս գրքոյս այս:

Ա.— Առաջինն վասն մարմնոյ քէ ար-
պէս պահելի է խորիքոյ մարմնոյն...:

Բ.— Վասն մեղաց և վնասուց մո-
րին...:

Է.— Մարմին իմ մշտնադիւր կեյու-
կուր է եւ...:

էջ 69.— Համառոտ ժողովածու վասն
ի պատրաստ գոյոյ ի պէտս մտառութեան և
տեսողութեան քանասիրաց, ոչ խմատնոց և
գիտականաց, այլ մտմնաց իմոց իմաստա-
կաց և տրգիտաց տիմայ քէ մոռացկոտաց.
հաւաքեալ ի մուստ Մովսէսի Ջուղայեցոյ
ի յուն Ռեծի [— 1695] ի փառս Այ. Թաւ-
մաս մեղապարտ յարեղայս յօրինակեցի
գալս:— Խորհուրդ մարմնոյ մահ է և խոր-
հուրդ Հոյոյն կեանք և խաղաղութիւն...:
— Հմտ. աստ, էջ 476:

էջ 77.— Բան վասն մեղաց.— Որպէս
ի մեղէ մարդոյ մեղք յաշխարհ մտին...:

էջ 87.— Քարազ վասն Յովնոյ.—
Անակիրն և անվախճան Ածաքան...:

Մամոք — Քառն լիցուով է, հայերէն
և թրքերէն:

էջ 114-124. դատարկ:

էջ 125. — Ի բանն նաւայի. 58. Գոչեայ
գոյաւքեամք եւ մի խնայեմ...

էջ 155. — Եւ էին մերծ առ մա ամ.
մաքաւարք եւ մեղաւարք լսել ի մնամէ. —
Որպէս ասէ սր. եփրեմ, թէ կիտոց պատ-
մովք այլք զպատանան...:

էջ 169. — Այր ռմմ մեծատուն որոյ էր
տնտես...:

էջ 193. — Այր ռմմ մեծատուն. որ ա-
զանէր քեհեքս եւ ծիրանի...:

էջ 207-210. դատարկ:

էջ 211. — Արծին Երկնաթիւ: Ե թաղն

և թաղաւորն Աճ. արանու լիւան, սիրելի ա-
շակերտն Գրիստոսի...:

էջ 221. — Յայլմէ Քարազ վասն Ող-
ջունի. — Կերպարայր թիւն ողջունիս լա-
յում Լզանակաւ առեալ լինի ի Սր. Գրոյց
...:

էջ 239. — Գրիգորի աշակերտի. Եւ
մեծի Յոնանմու Որոտնեցոյ. Երկրորդ Հա-
տոր Քարազ գրոցս ի բան մարգարէին Դա-
րի որ ասէ. Առաջնորդեա իմն ի շաւիղս
քա...:

էջ 248. — Քարազ վասն Ժ. Կարուա-
ծոցն Եղիգտոսի...:

էջ 275. — Նորին Քարազ. վասն տես-
լեան եւ երազոց. ի Բանն Ուլսէի որ ասէ.
Ես ի տեսիս յառաքելոց...:

529

ԵՕԹՆԱՓՈՂԵԱՆ ԳԻՐԳ. — 1

ՌԱՐԴՈՒԼԻՄԵՆՈՍ ՍԱՆՈՒՅԻՈՒ

Տեղի

ՌՄԺԵ = 1766

ՆԿԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատու 23×17×1: էջք 134: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Գա-
րիշ Սարկաւալ: Գրութիւն՝ ամբողջովին
սեւ մկանով, միասին, 31-33 տող: Նոտր
չկրպիկ: Համառոտագրութիւնք առատ:
կազմ խաւաքարուայ տնարուեստ:

Մամոք. — Ըստ Սաւալանեանի «Քարազ-
մանիւնը տնայտան սնով» (Յուշակ, էջ
331):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-6, դատարկ:

էջ 7. — Գիրք Եօքմափոզեան կոչեց-
եալ: — Առ ի զարթուցանել զմեղաւորն ի
յապալխարութիւն, եւ հանդուցանել զօրոտ
նորին ի դարհուրելի հնչմանց: — Յոյժ
շահակտ եւ օլտակար վասն փրկութեան
հոգեոց մեղաւորաց: — Շարափրեցալ ի
պատուելի հօրէ Բարդաղիմէոսի, աթիսքն,
Սալուցիոյ, եղբայր եւ միաբան փոքրա-
պոյն, եւ խոնարհ կարգին կրօնաւորակա-
նի...:

Առաջաքանույքիւն Հեղինակի եւ շի-
նագի գրեցալ. — Եւ Լօթն Հրեշտակէն որք
անէին զԼօթն փոզս պատրաստեալ առ ի
հնչեցուցանել իւրաքանչիւր ոք զփողն իւր,
ասէ սուրբն Յոհաննէս ի զիրս Տեսչեան իւ-
րում...:

էջ 10. — Յաղպս բաժանման եօրն
փոզոց. — Գլալ Առաջներորդ. — Եւ ա-
ռաջին հրեշտակն հնչեցոյց լլիպոցն իւր...:

էջ 109. — Փռզ Եօքմեքորդ. — Յաղպս
ընկերին, որ վարի ընդ մեղաւորին ի կեանս
իւր...:

էջ 119, ստորոտր... Սոյն շահակտ
Եւ յոյժ օլտակար փոքրիկ զբուկս վերստին
յապալխարեցաւ ձեռամբ տնայտան եւ մեղ-
սաներկ անուամբ Եւթ Գաբրիէլ Սարկա-
ւալին. ՌՄԺԵ [= 1766] օլտաստսի իր:

էջ 120. — Վերայիշեցմում կամ յը-
րամբ...:

էջ 124, ստորոտր. — Եղբրեցալ փոքր
զբուկս այս կոչեցալ Եօթնափողեան.
ՌՄԺԵ եւ տնայտնորի մէկ:

Հնազանդ ամ. պատրաստութեամբ մօր

սրբոյ կաթուղիկէ եկեղեցոյ, Գաբրիէլ լլարկուաց :

Էջ 125.— Ածակնցաղի եւ քարեպաշտաստիքի, ինքնեցիք եւ սիրայնայ եղբորդ իմոյ Տիրացու Ռեայոսի քայրավաքժի, սէրտսկլով յաւէս ընծայի ռդդն յորդանաց.— Զառաբեցեալն ի քէն քարտիկակ անմահիցն լուրսդ զհոտ՝ ընկալայ կաթուղին եւ ըզմատենէ սիրով :

Էջ 128.— Գերազգօն շնորհագրովի եւ քանիքում իմաստասիրի... :

Էջ 129—133, դատարկ :

Էջ 134. տարբեր գրութիւն.— Գրքուկ կոչեցեալ եօթնափողեան. լուէտ օղտակար ի դարձումն մկրտորաց, ի վայելումն կիրակոս նաւատ Ոք. Սաղիմեցւոյ, յամի Տեառն 1808, յամսեանն սեպտեմբերի :

530

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ԿԱԼԼԻԱՑԻՈՅ.— 1

(Թրգմ. 1707)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 23 x 17 x 2.5: Էջք 286: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ թանձր եւ թւթեօրէն ծծող: Գրութիւն՝ տմրոջովին սեւ մկանով, միասին, 21 տող: Նոտր շեղացիւր կանոնաւոր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մօր աւելի: Կաշեկազմ խառաքարեայ:

Նոսթր.— Ըստ Ստալյանեանի հոյեանքէն թարգմանուած է «յամի 1767» եւ է քրտական թարգմանութիւն» (Յոյցակ, էջ 331):

ԲՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1, ձակատ.— Վարդապետութիւն եկեղեցւոյն Կալիխացոց, այսինքն Փռանկսրկաց: Թարգմանեցեալ նախ ի Կալիխական լեզուի ի յիտալականն, եւ ի յիտալականէն՝ ի բարբառն յունաց: Եւ տպագրութեամբ ի լոյս ածեալ, հոգարարութեամբ եւ ուղղադրութեամբ սրբապան միայնակեաց տէր Ակարիոս Լուկերուսի, որ է սրբապան քաղոյի եւ Վարդապետ Ֆրանկիւնիաքոսի օտոմնաբանին, ի Վէնէտիկ, 1766: Ի Թէոգոսեան Տիմիդրիոսէ Եանեցւոյն:

Էջ 2.— Ագդարարութիւն տպագրողին.— Ի յերիս մասն երևի բաժանեալ ի շատ քաղաքէն այս գիրք: Առաջին մասն պո-

րտնակ զվարդապետութիւն յաղապ տղատութեանցն ըստ մասին եկեղեցւոյն կալիխացոց: Երկրորդն խօսի վասն ընդհանուր եկեղեցւոյն, վասն Պապին, եւ վասն եպիսկոպոսացն: Երրորդն է շարունակութիւն երկրորդին: Այս լատ սրտմ տառնին մասն է յատուկ եւ առանձնական, իսկ երկրորդն եւ երկրորդն՝ սեռօրէն եւ հոտարակեալն. ուրովհետեւ եւ երկրորդն ուղտապիւնին անընդգիծախօսելի ապադուցիւք եւ վկայութեամբք ի յօղտութիւն ընդհանուր եկեղեցւոյն՝ ընդդէմ պետութեան եւ իշխանութեան պապին՝ զորս խնդրէ ունիլ եւ վաւրել, եւ ի գործ ածել ի բոլոր հոգևորական եւ ի յաշտորհական իրս, եւ զոյ բռնաւոր ոչ միայն ի վերայ նոյն եկեղեցւոյն, այլ եւ ի վերայ թաղից եւ պատկառութեան ի իշխանացն երկրի: Վասն այսորիկ սրդէս արժանաւորագրին եւ պիտանցու համարձակեցայ ի տալտակալ թարգմանութեան, որ արարի զերկրորդն՝ տալտին, եւ զերրորդն՝ երկրորդ, ե զառաջինն՝ երրորդ: Եւ ակն ունիմ որ այս փոխադրութիւնն հաճայ երևելոյց է ընթերցողաց ազդին միւրոյ. ողջ լերուք:

Էջ 3.— Վարդապետութիւն եկեղեցւոյն Կալիխացոց. Միսն Առաջին: Յաղապ եկեղեցւոյն. յաղապ պապին. եւ յաղապ եպիսկոպոսացն: Ճշմարտութիւն Ա.:

531

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԹՎԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ (ԹԵՐԻ)

Կ Ո Ւ Թ Ե Ե Լ Ի Ո Ս

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 23×17×2: Բէթ 354: Հաւ-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝
խորադիրները և բնարանները կարմիր,
միացեալը սև մեյանով, էջ 1-33 երկսիւն,
էջ 73-324 միասիւն, 32-34 տող: Նոսրա-
դիր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ:
Ուղղագրութիւն թերի: Կաշեկալմ խաւ-
քարտալ: Կնիք սեւադրոշմ, էջ 1, ստորին
լուսանդքին վրայ, փակադիր, Եկերակոս
վարդապետ, 1288Պ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա. — Մեկնութիւն ընթերցու-
ածն Պոզոսի առ փիլիսոփայիս. — Առարկու-
թիւն. — Պոզոս ի Մակեդոնեայ յԱյ. կոշ-
եայ այն դարձմանից զիշերաին տեպեամ-
բն. . . .

էջ 41բ. — Մեկն. ընթերցուածն Պո-
զոսի առ Կոզասցիս, Առարկութիւն. —
Գիտելի է նախ վարկէին ոմանք. . . .

էջ 53բ-72, գատարկ:

էջ 73. — Մեկնութիւն Տիմոթեոսի 1
Թխտոյն. — Գաղտած Մեկնութեան ընթեր-
ցուածն ընդ Առաքելոյն. . . . Գիտելի է զի
սուրբ Տիմոթէոս. . . .

էջ 121. — Մեկնութիւն երկրորդ րն-
թերցուածն սրբոյն Պոզոսի առ Տիմոթեոս
. . . .

էջ 137. — Մեկն. Թմթերցուածն Սրբ-

բոյն Պոզոսի առ Տիմոս. — Առաջաբանու-
թիւն:

էջ 155. — Մեկն. ընթերցուածն Պո-
զոսի առ առ փիլիսոփ գրեաց. — Առաջա-
բանութիւն:

էջ 159. — Մեկն. ընթերցուածն առ
Երբայեցի Սրբոյն Պոզոսի. — Նախ խնդրի
թէ արդեօք իցէ կանոնական դիրք այս. . . .

էջ 211. — Գլուխ Եօթներորդ:

էջ 211-216, գատարկ:

էջ 217. — Մեկնութիւն ուղղափառ ըն-
թերցուածն. — Առարկութիւն. — Ըօթն
Հետեւեալ բնթերցուածքս, այսինքն, մինն
Սրբոյն Յակոբայ, Երկուքն Սրբոյն Պետրո-
սի, Երեքն Սրբոյն Յովնան, և մինն Սրբ-
ոյն Յովնայի, կոշին ուղղափառք. . . .

էջ 218. — Առաջաբանութիւն ընթեր-
ցուածն Յակոբայի:

էջ 223. — Մեկն. Կաթողիկէիցն Յա-
կոբայ: Գլուխ Առաջին:

էջ 313. — Գլուխ Հիմնադրոյ. — Արդ
այսուհետեւ մեծատունք լացէք և ողբա-
ցէք. . . .

էջ 325-354, գատարկ:

Յիշատակագրութիւն. — 1809

էջ 1, ստորոր, տարբեր մեյանով. —
Կիրակոս Նուստարեկայ Սաղիմացի ըս-
տացայ զայս հոգեշահ դիրքս Մեկնութեան,
ի վայելս իմ և յետագայ բարեմիտ ընթեր-
ցատէր Եղբարց, Ի ՌՄԾԸ, մարտի:

532

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԸ-ԺԹ Գար)

Մաւալ 22×17×2: Բէթ 141: Հաւ-
դամանք լաւ: Թուղթ լաղմատեալ, Գրու-
թիւնք այլազան: Կաշմ կիսակաշի խաւ-
քարտալ:

Ա. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՌԱԶԱՏԿԻ

Թ. 2-20, գրութիւն միասիւն, վարձ
նոսրադիր, զլուսանդները կարմիր, առ-

ԱՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՆՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ

538

բիրայ Դերմեցի Մարտիրոս Վարդապետին ... որ ունի ի Սր. Աթոռս յիշատակ ... Եւ զկեցեցիկ մաղաղաթ Սժառնէ՛ն մի ոսկէ՛ն՝ մաղիւք դարգաբերեցաւ ... Եւ տոբիլ գրով սե՛ն Աւետարան մի արծաթապատ Եւ ոսկէջրած :

Աձ. ողորմի Սրբայ Աթոռոյ Պատրիարք, Ըստամպոյցի Երեսույթի մակա՛մալեանայ Յսնաննէս Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբայ Աթոռոյ Պատրիարք Զամթեցի Մինոս Վարդապետին ... որ ունի յիշատակ ի Սր. Աթոռս ... Եւ մէկ իմէ՛ք իտայ վարապոյր Աստղ խորանին ... :

Աձ. ողորմի Արտիշեցի Պատրիարք Սահակ Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Եղեկացի Պատրիարք Աւետիք Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Էրզրումոս տաջնարդ խաչատուր Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Եղեկացի Սահակ Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Պապթցի Յակոբ Վարդապետին ... որ ունի յիշատակ ի Սր. Աթոռս ... Եւ Սրբոյ Գլխադրին չըջապատն արծաթի Ղապլամա՛ն ... Եւ Սրբոյ Գլխադրին կշտեմն ըսնած ա գոմա՛շ վարապոյր :

Աձ. ողորմի Մամաջուլ Պատրիարք Յակոբ Աձարան Վարդապետին Զիմառոյ ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս ... Եւ մէկ քէ՛հրիպար սարկաւազական տապա՛նտի ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ Աթոռակա Եւ Սրբոյ Աթոռոյ նուիրակ Գարբի՛լ Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ տեղապա՛հ, Եւ Ս. Աթոռոյ նուիրակ խորենացի Թէոդորոս Վարդապետին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռո ... Եւ ի թաթիլ շուրջաթ Երեք, Եւ ծ չապիկ սպիտակ կտաւիք սիւղէնի կախալիք :

Աձ. ողորմի Ս. Յարութեան ու՛լիկ իւրթցի Յովաննէս Վարդապետին ... որ ունի ի Ս. Աթոռս յիշատակ ... Եւ զ շուրջաթ, Երկուքն կարմիր գէղապա, Եւ երկուքն կարմիր խէթալիք :

Աձ. ողորմի Բաղիշեցի Յովաննէս Պատրիարք Վարդապետի աշակերտ Յարութին Աձարան Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Պրոխորոս Վարդապետին ... որ ունի յիշատակ ի Սր. Աթոռս ... Եւ Երեք գէ՛ր սղալ շուրջաթ : Եւ Ասալ խորանի կարմիր աթիւրի վերայ ըսնած արմալոյ մե՛ծ վարապոյրն ի յիշատակ նուիրակութենէն :

Աձ. ողորմի Ս. Կարապետոս միարան, Եւ Սրբոյ Տանն նուիրակ Կեստրացի Ղազար Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Պէ՛հնիցի մամօրհնող Մկրտիչ Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Ակնցի խոստովանա՛լոյ Գրիգոր Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Առտապաղի Պետրոս Վարդապետին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռոս կալիւկապական թալ մի արծաթի չիֆտի՛շի գեղեցիկ :

Աձ. ողորմի Բաղիշեցի Մեսրոպ ճղնոս որ Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Թօխաթցի իգնատիոս Վարդապետին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռոս ... Եւ մէկ մաղաղաթ Ս. Աւետարան արծաթապատ մուշաղախ :

Աձ. ողորմի Ստամպոյցի Թարոս Պարտիրին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Պապիւր Սարգիս Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Թօխաթցի Աւետիք Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Մարաշցի Յարութին Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Մարաշցի Թէոփի Ստեփաննոս Վարդապետին ... որ Երեք յիշատակ ի Զամթայ նուիրակութենէն ... Եւ ը սաղաւարտ ի վերայ կարմիր դառիֆէ՛նի արծաթի Հրեշտակաց պատկերօք :

Աձ. ողորմի Պալատցի Արաւաճ Վարդապետին որ Ե Սրբազանին նուիրակ ... որ ունի ի Ս. Աթոռոս իրեան ա պատուական շուրջաթ, Եւ ծք արծաթի տապալոյց պատկերօք :

Աձ. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նուիրակ Աղամայ Վարդապետին ... :

Աձ. ողորմի Զամթեցի իօճայ ի-

բեմախաղին և իւր ծնողացն և հասարակ շնորհակալութիւնն որ ունի ի Սր. Աթոռս յիշատակ. մեծ ոսկի խաչ մի ականակուտ, և մէկ ոսկի սկիւն:

Ած. ողորմի Ակնցի Մառաֆ Մաշտեօի Աւարատարութիւնն ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս պարանոցարկու լորսր ս. նշան մի Այնօրօգու բան ... ևւ մէկ շիֆորիչի արծաթի ևայրորդ պատուական զաւազան ... ևւ Ապրիլ Խորանին հինգուտ զայնմի վարդապետի բանաձ կանաչ սկիւն ծածկոց, ևւ զստեւն Մէլիք Խաթունին աւարածի լաւ ծաղկաւան, ևւ Մաշտեօի Սեղարտի իւրն մէկ սեւաւ հարկ թէլլի շուրջաւ եւա:

Ած. ողորմի Կամարակապցի սառաֆ մաշտեօի Յարութիւնն ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս ... ևւ մէկ մեծ արծաթի խաչ շիֆորիչի մաշտեօի միւնլի ևւ պատուանդանով յոյժ զեղեցիկ: ևւ մէկ շուրջաւ:

Ած. ողորմի Կամարակապցի սառաֆ մաշտեօի Մակարին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս ... ևւ շորս ևւ խորանք զեղեցիկ:

Ած. ողորմի Իգմիլիցի Ապրիլ Զէլիպտին ...:

Ած. ողորմի Էրզրումցի Երեմիա Վարդապետին ...:

Ած. ողորմի Սրբ. Զօր մերոյ նախարկ Զաւարդիցի Ահարան Վարդապետին ...:

Աստուած ողորմի Ոսկուսարցի Զամբէրիկն Տէր Յովանէսին ...:

Թղ. 48ա.— Ած. ողորմի Կոտուկին Կաթողիկոսին ... որ ունի ի Ս. Աթոռս յիշատակ մէկ ոսկեկար ժողովար Աւետարան արծաթապատ ևւ ոսկեկար:

Ած. ողորմի Կեռան թաղաւանին ...:

Ած. ողորմի Յակոբ Կաթողիկոսին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս մէկ ժողովար Ս. Աւետարան արծաթապատ:

Ած. ողորմի Վանցի Խօնայ Զիւրաբին ... որ ունի ի Ս. Աթոռս յիշատակ մէկ թղթայ Ած. աշտեօ արծաթապատ:

Թղ. 49ա.— Ած. ողորմի Մարայ Առաքնորդ Մարկոս Վարդապետին ...:

Թղ. 49բ.— Ած. ողորմի յիշատակ Լազարաց ևւ իւրեանց ծնողաց ևւ հասարակ նշանակութիւնն, որք ունին յիշատակ ի Ս. Ա-

թոռս սատկ զերպաֆ հին Կաթողիկոսական թաղք վասն զարդարանաց ռաֆի մեծի Լեւեղեցոյն, ծղ. հատք:

Թղ. 50բ.— Ած. ողորմի Սրայ Գեորգի Կաթողիկոսին ...:

Ած. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ նախարկ Բաղիւնցի Յակոբ Վարդապետին ...:

Արդ զինի աճեանին վերադրեցեղոց զանաւան տեւաց նոցա, կան ևւ ալլեւա Նիշուրջաւ, հին ևւ նոր, զոյնզոյն կերպիւք զորոց յիշատակ Լազարաց զանաւան ոչ կարողաց զիտել, զի յանուան զերեցեալ, զոր Տէրն աճեանին առհասարակ աճեանցուն ողորմեցի ևւ զերեցեալ ի զիրն կենաց, աճելն:

Ած. ողորմի յիշատակ Լազարաց ի Ս. Աթոռս ...: Կրկին ի Սրբ. Վեհին մերոյ նախարկ Ժ ոսկեկար կաւալ շապիկք յերկուց կողմանց բանաձ Լաթաներօք փորան կեպք:

Ած. ողորմի Սրբ. Վեհին մերոյ թէլլեման տերացու Պօղոսին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս, Սրբոյ Դիտալի զարան վարդապետի մի ի վերայ կարմիր աթաղի սրմայով բանաձ զերազնիւ ևւ յոյժ զեղեցիկ: ...:

Թղ. 51ա.— Ած. ողորմի յիշատակ Լազարաց, ևւ իւրեանց ծնողաց, ևւ հասարակ նշանակութիւնն, որք ունին յիշատակ ի Ս. Աթոռս, սեանց վերայ Ս. Ած. աճեանի պատկերաց ծք վարդապետք:

Թղ. 51բ.— Զատարկ:

Թղ. 52ա.— Աւետարանք.

Ած. ողորմի Գաղիկ Շահնաշին ... որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոռս մէկ մեծ երկաթալի ժողովար Ս. Աւետարան, զոր Սրբ. Վեհին մեր զաւարիֆ ևւ քաշել ի վերայ կողեցն, ևւ արծաթեայ ոսկեկար տեւորով խաչերօք զարդարեաց:

Միջակ դիրք.

Թղ. 52բ.— Փռք դիրք.

Ած. ողորմի Ապարանցի Սիմէօն Վարդապետին ...:

Թղ. 53բ.— Ած. ողորմի պատկերահան տերացու Յովանէսին ...:

Թղ. 54ա.— Ած. ողորմի Ըստմարցի ոսկերիչ մաշտեօի Պօղոսին ... որ ունի յի-

չառակի ի Ս. Աթոսս մէկ ֆառֆուրի լէկէն իյարրի արծաթի դափախտոյ . . .

Ած. ողորմի Համթեցի մահտեարի Քոստայ Մէլլթոնին . . .

Ած. ողորմի Տէր Առաքելին . . . որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոսս մէկ արծաթի ձաղերոյ կանթեղ, զոր Սրբ. Վեհն մեր ի դրաւէ ապատեաց :

Ած. ողորմի Սրբ. Վեհնի մերոյ նուիրակ ինչատիտ Վարդապետին . . .

Ած. ողորմի Մոսիսէս կաթողիկոսին . . .

Թղ. 55ր.— Ած. ողորմի Քէֆէցի ըմտեփաննոս Վարդապետին, նուիրակի Սրբ. Վեհնի մերոյ . . .

Ած. ողորմի յիշատակ եղողաց . . . որք ունին յիշատակ ի Ս. Աթոսս զ սակի կանթեղ, զոր Սրբ. Վեհն մեր ի Ֆռանկաց դրաւոյն ապատեաց : . . .

Թղ. 60ա.— Ած. ողորմի յիշատակաւորացն . . . որք եղեալ են վասն զարդարանաց եկեղեցւոյն ծց արծաթի սաղաւարտք :

Ած. ողորմի անդիր յիշատակաւորացն . . . որք ունին յիշատակ ի Ս. Աթոսս, ի վերայ կարմիր զատիֆէյի մարգարտոյն սաղաւարտք ծց հատ, եւ տիպա սողաւարտ մի ակնկերոյ :

Ած. ողորմի Հացադործ եւ իւր ծնողացն . . . որ ունի յիշատակ ի Ս. Աթոսս մէկ ճէվահրոյ եւ մինչոյ ի վերայ կարմիր զատիֆէյի զարդարեալ մեծադին ժամտարրի սաղաւարտ . . .

Թղ. 60բ.— Ած. ողորմի անդիր յիշատակաւորացն եւ իւրեանց ծնողացն եւ Հաստար ննջեցելոցն, որք ունին յիշատակ ի Ս. Աթոսս, սրբոյ մեծի եւ աւաղ խորանին սրմալոյ եւ կրպտեոյ բանած կողնոցք ծ հատ, զգրաֆ կողնոցք զ Հատ, եւ կաշեայ կողնոցքն ք Հատ, եւ Ս. Ած. ածնի, եւ Ս. Կարապետին, եւ այլոց խորանացն կողնոցք դոմալք մեծ եւ փոքր լա Հատք :

Թղ. 61ա—62բ, դատարկ :

Գ.— ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԻՄԱՍՆԱԿԱՆ՝ ԳՐ. ՇՂԹԱՅԱԿՐԻ.

1710—1717

Թղ. 63ա շեղադիր տնէ.— Լուսա—

հոյի Գրիգոր Պատրիարքի իւր իսկ ձեռնարկով արաբեայ վասն իւր Սրբոյ զահն զիւտանալոյն եւ կոշիւոյն որպիսութեանն սակաւակ որ դիակաւաւարն ունի յայլ մեծաւորն տէֆֆֆֆֆֆֆ :

Թղ. 64ա—69ա, նոտր շեղադիր՝ ձեռամբ հեղինակին :

Ամենագոր կամօքն Այ. եւ ողորմութեամբ ի քվ. ՌձԿՁ [= 1717] ամիսն, կոշեցայ նա մեղապարտ ծառայս Այ. Գրիգոր իբրոյ պետս՝ ի սպասաւորութիւն Սրբոյ Տեղեացն Տն. եւ Ածադիր Սրբոյ Արառոյ Տեառնեղոր Սրբոյն Յակոբայ. եւ եղիւ այսպէս կոշումն իմ . . . — Տես, Ե. Հաստոր, 1960, էջ 49—53 :

Գ.— ՊԱՏՄ. ՎԻՃՈՅՆ ՎԱՍՆ
ԳԵՐԵՁՄԱՆԻՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Յովիմանէս Վրդ. Կեսարացի
(1767)

Թղ. 77ա, շեղադիր տնէ.— Վասն Սր. Ած. ածնայ Գերեզմանին Յունաց ընդ Լատինացոց վիճոյն եւ միմեանց ձեռաց առնելոյն եւ մէկ վրնաս Հասանելոյն եւ հրամանաւ արքային զեր քան դատաւիչն Հաստատելոյն պատմութիւն՝ ի վէթիլ Յովաննէս Վարդապետ ըստ ոճի արարեալ :

Թղ. 78ա—100ա, սպիտակ թուղթի վրայ՝ վարժ նոտրադիր :

Թղ. 78ա.— Ծանուցումն ինչ, յաղաղս դատութեան, որ ի ժամանակի մերում պատահեցաւ, ի մէջ Լատինացոց եւ Յունաց ի Սր. Բաղաքս Երուսաղէմ ի ՌՄԶ [= 1757] թուականին Հայոց :

Արդ որովհետեւ զրեցաւ յինչն, սակս զյունաց ընդ աղղիս Հայոց՝ ի ՌձԶԵ [= 1736] թվականին մերոյ պատահեցեալ զրժտութենէն, որք զաւեցին ի դուռն Օսմանցոց Տէրութեանն, զՍր. Աթոսս Սրբոյ Յակոբեանց Առաքելոյն կորդիլ սո ինքեանս, ընդանաւար իւրեանցն զոյ բաշտղելոյ, եւ արձանեցաւ ի վերին նորոգուպէս օրինակեցելոց ձաւորարին ի Կեսարացի եղիւ Վարդապետէն : Եւ ի Կողմաւոր ի Տէր Հանդուցելոյ Ս. Պատրիարքի Ս. Աթոռոյս, Ամրտոյցի Գրիգոր Վարդա—

պետին համառոտապէս: Վասնորոյ զանց զմերօք արարեալ այժմ, զրեցից միայն զյունացն ընդ լատինացոց:

Քանզի ի ժամանակի մերում վաճառեց Յունաց նաւանցաւ ի ներքոյ պարտուց բաղմաց, յորժամ մերն էաւ զպրահն պարտուց վճարման: ...

Եւ ի ՌՄԻ [= 1753] թիին Հայոցս, եկն եմուտ [Պարթէնիոս պատրիարկն յունաց] ի Ս. Քաղաքս մեծաւ փառօք: ...

Թղ. ԲՅաւ. — Եւ սրբապաւ Պատրիարկն մեր յղեաց զիս (յանարժանաբար վէճելի կոչեցեալս զորոգս պատահարացս տաքցիկ, զինասարացի Յօհաննէս Արեղայս, զաշակերտս Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարկի Տն. Յօհաննու ի Տէր Հանգսեցիոյ Աժարտն վարդապետին Բաղիւնցոյ) ի կոչն ... յունաց: ...

Որ եւ նա [Թապուսն Կալլիստոյ] ի ՌՄԺԶ [= 1767] թիին, ի ձեռն զեպանին իւրոյ (որ ի Պօլսն) զեր Թախանձանաբ յղեալ խնդրեաց: ... Թղ. 100ա:

Թղ. 100բ-112բ, գառաղի:

Ե — ՊԱՍՏՄ. ՄԱՍՆԱԿԱՆ՝

Ս. ՅԱԿՈԲԱՆԵՍ ՎԱՆՈՒԾ

(ԺԹ. Դար)

Թղ. 113-141, երկսիւն, նոսր շեղադիր:

Թղ. 113ա. — Յունաց Աբ. Յակոբ առնելն եւ կրկին տալն: — Յայտպի աւուրս չիտթաթեանց ի քանի մի ամաց լետէ, ի մեծն Պօլսն էր Աժարտն պատրիարկ յեղմի. ... Եւ այս եղև մօտ յաւուրս Խաչվերացիին թուին Հայոց 1108 [= 1659] առեալ յայնժամ եղիազար զհրովարտակի պնաց յեղմ. եւ զրաւեաց անդրէն բոլորի Յակոբ ի ձեռաց Յունաց:

Թղ. 119բ2. — Վասն Գրաւապետի յոր եղիւ. — Ի ժամանակս յայնմի որ Գրիգոր Պարոնտէր կոչեցեալ Հայրապետիս, ի թուին 1183 [= 1634] իս պատահեցաւ ծառայաւորին Յունաց: ...

Թղ. 126բ1. — Յիշատակարամ զյոյս եւ Ոսրակերտ Ս. Եկեղեցւոյս վերնատուն, քէ օվ զքարեգործս զայս գործեաց, եւ զինք եղիւ պատմութն. — Զբարապետս. զորոցս

զերանեալ եւ զերջանիկ Հայր մեր զտէր Մարտիրոս զառաքելաշնորհ եւ զարհիւ Լապ. Ս. Եղմ. քաղաքիս յիւնցէք ի յաւրին, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի, որ է պարծանք ամ. Լալիսկապուսաց եւ Հայոց ազգիս որպէս բերդ ամուր եւ վնձանվանելի ի յարապալին Թշնամեաց, ... Եւ զործեցաւ բարի զործս այս ի Թիւ Հայոց ՊԶԼ [= 1439] ի փառս Քս. ի Ալ. մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտեանց, ամէն:

Թղ. 128բ2. — Եւ մինչ եւ Հրաման ի տէրութեան Օսմանցոց ի թուին ՌՄԾԻ [= 1810] Հոկտեմբերի ծգ լինի մեկ մօտարաժայ ընդ յունաց յառաջ իւրամէլց, իսկոյն լուրս զլիաւորք ապին Հայոց Հատուցան ի Հասան Բաշա խանն մեծ բաղմութեամբ, ուր եւ ընտրեցան ամենից Հատուցանութեամբ տնօրէն վեց, որք են ստքա. Ա. Եւմ. Վեֆի Ետիրմեցի Պօղոս Վարդապետըն, Աղնաւորեան Քեանձա Կորապետ Ս. զայն, մահուսի Յօհաննէս Զէկպի Ամիրսան, Զէրէզան Գրիգոր Աղայն, մահուսի տոսն Ղըճկատէ Անտոն Աղայն, եւ Դեկըրեան Միհաս Աղայն, յաւուր երկուսր թիւ, ի ժամ չորրորդի Եկալ զնուագ, ի Բաշայի զուտն Հրամանաւ տէրութեան: ...

Վասնորոյ ապրիլի է զնուագ ի զուտն ԶԽիսյամիին իրբ վաթսուն Հոկտի չափ ապրիլն մերոյ զլիաւորք, եւ վեց կարաւորք. Պրուսայո զէտ Պօղոս Եպս., Ս. Էթմիաճնի իւրեպի Միլիթեան Արաշամ Եպս., Զմիւռնիոյ զէտ Մարտիրոս Եպս., Կոստանդնուպոլսոյ վէճիլ Կիրակոս Վրդ., Ս. Եւմ. Վեֆի Վեֆի Պօղոս Վրդ. Ուստոս, Յուն Ս. Աթոռոյն ընդի միարան Դիոնիսիոս Վրդ. ... Եւ ահա ՌՄԿԲ [= 1813] թուոյն, յունվարի երեք, ուրաթ առաջաւ իմացաք. որ խաթթով ամ. իրութեամբ եկեալ ի զուտն: Բայց անկախաւ կաշառու ոչ ետուն մեկ զՖիլիթմանն մեր, մինչեւ ապարարտութեամբ ուսնց բարեպաշտից ծանուցաք ըղմիտս Լապարքոսն առ արքայն, որ եւ նա սատակ Հրամանաւ իւրով յանդիմանեալ զԼապարքոսն, Թէ Թաքց կաշառուիկերութեան տացէ մեկ զանդրելի մեր, որ եւ նա կոչեալ զնուատոս ակամալ կամօր եւ զՖիլիթմանն, իսկ իւր, Թէ ահա առէք զՖիլիթմանն մեր, որ զերեւալ կոյ յամենադոր յարքայն մերմէ

բառ խնդրանայ ձերոց, և զբարձանայ սրտի
կամայ ստորագրութեամբն արքային և լե
րուք արթնոյ կենաց նորին բառ պարտակա-

նութեան ... ամէն: — Թղ. 141ա2:

Թղ. 141բ, մանր մունր հաշիւներ:

Թղ. 142. դատարկ, պահպանակ:

533

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ո Ց

(ՃԸ. Դար)

Տեղի

ՌՃԿԵ = 1716

ՆԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատ. 22 x 15 x 4: էջք 442: Հանգա-
մանք լաւ. զրիչը երբեմն մէկ երկու բառի
տեղ պարտալ թողած է, հաւանաբար իր
սոսկեի օրինակին մէջ անոնց միաստուած և
անքնթեոյի բլլայուն պատճառաւ: Թուղթ
սպիտակ տոկոսն: Գրիչ՝ Մարտիրոս Գրու-
թին՝ խորագիրները և յաճախ զլիսպիւր-
ները կարմիր, մառցեալը սև. մեկանով,
միասուն, 24, 27 տող: Նոտարգիր վարժ.
զրիչ և մեկանի տարբերութիւններ կան
այլևայլ մասերուն մէջ: Համատուտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը տւելի: Կարմ-
րովոր լուսանշարագ, էջ 77, թերթ մնա-
ցած: Գունաւոր լուսանշարագ, էջ 101:
Կաշեկալով տախտակեայ քանդակալարք:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8.— Դատարկ, պահպանակ:

էջ 9.— Գիրք. Հաստատութիւն եւ Ար-
մատ Հաւատոյ, եւ պատասխանութիւն ընդ.
դէմ Արիւմնասցն: Ձի ասն հերթիկոսն,
եթէ ո՛չ անցաւ Ած.ութիւնն, ընդ մարմ-
նոյն, այլ օրիշ որիշ խոստովանին զԱծ.ու-
թիւնն ի մարմնոյն, զոր քաւ լիցի Ուղղու-
մանոց զմտաւ ածել այսպիսի ինչ: Այլ ար-
խարաք վաշտութիւն բերել պարտ է՝ զՄար-
դարեականքն, զԱւետարանն, և զԱւաթե-
ականն, և համարձակութեամբ տայ պա-
ստասխանի ընդդէմ երկարանքն: — Իսկ
եթէ երկու էին ուրոյն ուրոյն Ած.ութիւնն
և մարմինն, որպէս դու կարծես... Պետ-
րոսի Հոռովմայ Հայրապետին ասացեալ.—
Քանի մարիամ ծնաւ զմարմնացեալ Բանն
Ած. զմի և զնոյն, ո՛չ այլ և այլ. քաւ լիցի:

Ներին ասացեալ.— Որ համարձակին ասել
զմարմինն ապականացու ի միաւորութիւն,
և ասել բաժանումն Այ. և մարմնոյն, այն-
պիսիքն նշովեալ են (էջ 19)...: Ներին
[Կոնստանդն Հոռովմայեցի] ասացեալ.—
Ձվարձ առ կրից շարչարանաց Ած.ութեան՝
ո՛չ մերկ և անհարմին, այլ վստն անճառ
միաւորութեան մարմնոյն և աստուածային
բնութեան, վստն որոյ մի կամք և մի բը-
նութիւն խոստովանեմք զՏեառն մերոյ Յե-
թի., քանզի այլ և այլ կամք ո՛չ կզին վրիկ-
չին մերոյ (էջ 20): ... Ի հաւատոյ քրի-
սեմ Տիրամայ Հայոց վարդապետի, որ առ
Սնեբարիւմ.— Ձկնի ասողին երկու բնու-
թիւն անէծք: Վստն այնը կզիցի երկու բը-
նութիւն, երկու կամք են, երկու խոր-
հուրդք, և երկու տեսքք. և թաղաւորու-
թիւնն բաժանեալ յանձն՝ աւերի, զի բնու-
թիւն բնութեան հակառակ է, մարտակիցք
են միմեանց, կամ մինն տ[է]ր և միւսն ծա-
ռայ. և եթէ երկու բնութիւն է՝ ապա Ած.
ի մարմին կոխ ունի, որպէս ընկեր առ ըն-
կեր, զիմորդ կարէ նա այլ ումեք խաղաղու-
թիւն առ զոր ինքն ոչ ունի: Ներին.— Արդ՝
մեք մի բնութիւն ասեմք բանին և մարմ-
նոյն, ճշմարիտ Ած., և ստուգապէս մարդ.
երկու բնութիւն ի մի եկեալ մի բնութիւն
մի՞ թիւ ի սրբոյ Երրորդութենէն: Ներին
յետ ասակաւ.— Արդ՝ անմահ է Ած., բայց
մարմնոյն մեռանի. զի մահն և արիւն Աս-
տուծոյ ասի, որպէս Հայր անմահ է, բայց
ի չարաբել մարմնով վտանգի այն որ ո՛չ
վտանգի (էջ 68-9): ... Ի հաւատոյ քրիս-
եմավայ հարիւրորմեաց Եպ[ի]— Հայր-
րունակ զծաւորութիւն մերունակ զծաւոր-

ևայ բնութեան երակի, յարամանայ տնօրենարար ներդրութեան մասին տնայական. Հայրածին անժամանակն երկկածին յԱտուածածին կուսէն Ած. զարմ (70):

Էջ 77.— Վկայութիւնք վասն Խնդրեանի եւ Մկրտաւրեան Տեառն: Զի պարտ է ի միւսում աւուր տանել: Զի Նևտոնականք բառ դաւանութեան իւրեանց յայլում աւուր սահմանեցին զծրնունդն, եւ յայլում աւուր զմկրտութիւն, որպէս զսկ մարդոյ, թողեալ դատարկական սահմանաւան, եւ զնացին պէտ մոլորութեան սրտից իւրեանց.— Արդ՝ Յաւիտարի վեցն կարգեցին Առաքելայն զոր Ծնողեան Տեառն, եւ Յաւիտարի վեցն զոր Մկրտութեան... Հիպոլիտի Եպս. ի.— Իննամսայ Տէրն ծնալ յունիարի Զ, եւ Երեմանայ մկրտեցաւ ի նմին աւուր յունիարի վեցն, բառ Հուկասոս սր տէր. Յիսուս էր ամաց Երեմից. եւ յետ ապկասուց զՄկրտութիւն Տոռէ, զի անպատեհ է յայլում աւուր ծնանել Փրկչին եւ յայլում աւուր մկրտել եւ թերեւտաւորութիւն ի մէջ արկանել. զի յայլ աւուր ծնեալ եւ յայլում աւուր մկրտեալ տապցին տրիստակաքն, զի երկուս բնութիւն եւ երկուս որդիս խոտուայանեցան, եւ զայն ի յերկուս տունս յաճանեցին որք անհնազանդեցան տոտարկական սահմանացն: Իսկ Եկեղեցիք Հաւատացեցոյ ի միւսում աւուր տունն զտոն Ծնողեան եւ Մկրտութեան (էջ 76-7):

Էջ 85.— Վկայութիւնք զայլ ասացեալ եւ ուղղափառ Հայրապետքն ընդդէմ լայնացիկ արք ասեմի թէ ոչ եկեղ Տէրն զգառն ի գատկին:

Էջ 87.— Վկայութիւնք զայլ ասացեալ սր. Հայրապետքն ընդդէմ Արիստի եւ Նեստորի. որք արկին ի խորհուրդ պատարագին, խմբ. աղ, ջուր, եւ ձէր. եւ ուրացան զսահմանաւան յԱռաքելոցն: ... Տիրամու շայնց Վարդապետի.— Արդ՝ որ աւոր խորհրդն եւ խառնեն, այս եւ միտքն, զի ի հարկէ աշուտ խառնելովս՝ յապկանութիւն խառնեցի անապական մարմինն Քի. (էջ 93):

Էջ 94.— Վկայութիւնք վասն տոնի սր. խաչին:

Էջ 94.— Վկայութիւնք զի պարտ է

զխաչեցար ասել ընդդէմ Որդոյն:

Էջ 97-100. Դատարկ:

ՀԱՍՏԱԳՈՎՈՐԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵՆԵՂԵՑԻՈՑ.— 1

Երեմիս Զէլեպի

Էջ 101.— Ըստ մամանակիս տունս զէջք եւ ինքնաւաւոր սկսան իւրաքանչիւր ոք բան մի առարկել եւ Հաւանեցուցանել զայլս քանի, լինել իւրեանց Համախոս եւ Համամայն, եւ մարտնչել բնոյ ալոյց...:

Էջ 103.— Յանկ առարկեալ իմնաւանդին: Եւ պատասխանիմք Ալ. եւ ըստ յԱյ.— Առ աշխարհի որք տունն թէ առ մեզ, բնդէր ոչ զրեկ քուր ի սր. խորհուրդն: ...

Էջ 104.— Դոյնիս առաջին՝ որ ումամբ ի մերում ժամանակիս, սկսամ խաւարակել ասելով, թէ ընդէր ոչ զքով ջուր ի խորհուրդ սր. պատարագին մեր: — Սորա ոչ միայն ի գառուց քահանայից, այլ եւ տաւալ Ենդոգրիկոսք մին երկու խումբ ուսանելով եւ լսելով յայլոց սակաւ տո սակաւ անհնազանդեցին զիրարութիւնս, յաշս իւրեանց զիւրեանս իմաստունս ասնելով կամ Երեւոյցանելով...:

Էջ 115.— Երկրորդ գծաւորեան պատմա գտեալ եմ թէ ընդէր չունիմք գլխիս օծումն...:

Էջ 121.— Երրորդ առ ալանսիկ՝ որք ասեմ թէ երբ խոստովանեցի ոք զզգումս ընդէր զմիցի լուծ ապաշխարութեան:

Էջ 127.— Զարարող՝ թէ հայքս գկատարեալ խոստովանութիւն չունին, այսինքնն ոչ զխոսն. եւ զայս աշուղտ մարդիկ բարբառնին որ զեռ Էստ վկա եւ տապաւն եւ ձուկ խաղան, եւ զայս ի քահանայ յունիմէն Հայրապետս լես յուս եւս:

Էջ 133.— Հինգերորդ՝ ասեմ թէ անկեալ քահանայն մի արգելցի առ ի կատարել գորազգաւոր խորհուրդ պատարագին:

Մամոք.— Յանկն մէջ վեցերորդ եւ Եօթներորդ հարցումներն են. թէ ընդէր օծեն զմեղեցեալ քահանայն: Եւ թէ ընդէր ոչ առնի Դ եւ Ե կնի որ գերբարդն առնողին պառնիկ ասեմ: Այս հարցումներուն քննութիւնները կը պահսին:

Էջ 143.— Ը.— Առ ալանսիկ արք ասեմ թէ ընդէր յերկու. մուգալոյցսն զպատու-

յազ առնեմք, եւ զայն ռւտելով յերեկոյսն :
— Առ այս պատասխան բարդում են որ ըստ
յունաց պատգիարգաց արարեալ են, եւ ա-
ռաջի մեծածնեացի յաթիւնացոց ... :

էջ 152.— Թ.— Թէ ընդէր ոչ պահի-
ցեմք պահք զամբ. աւուրու շարքաւսն ի բո-
լոր տարին համաձայնելով ընդ Հռոմայ ե-
կեղեցեցուն գոր մոգս կոչեն վիճի : ... Սո-
կրատ աստուայի է, եւ վասնզ Կոլոսց ձե-
րաց, որպէս ՌձԺԳ [= 1664] Թախն մերոյ ի
Հայկոյ տո ճոտսորին ասացի վասն կյէմէն
տոտրին հատարի գրքին թէ զոս հալոյն
տարս եւ տեղեկացար եւ շրջեցար, գրեալք
կյէմէնին միթէ գոյ ի մէջ Հայոց ... (էջ
155) :

էջ 161.— Ժ.— Առ այնոսիկ քք Կ-
սեն ընդէր յամախ եւ յերկար են եղեալ
զպահսն, եւ բարձր են ի խճանցն որոնչան
թէ նոխուտով եւ պարզայի մասնելոց Էն
Հայք յարգայտութիւն Տեառն :

էջ 172.— ԺԱ.— Առ այնոսիկ որք
ծաղոր առնեն զխտրութիւն կերակրոց Հա-
յոց :

էջ 178.— ԺԲ.— Որք ասեն քէ ընդէր
յերկար է այնքան ժամակարգութիւնքն
մեր :

էջ 182.— ԺԳ.— Առ այնոսիկ որք
ասեն քէ ընդէր յերկարէ պատարագն մեր
եւ այն զի նախարգիւնայ եւ քանքանայի :

էջ 190.— ԺԴ.— Առ այնոսիկ որք ա-
սեն քէ ընդէր ի պատարագն ողջոյն հաւ-
րարին գոր ոչ ունին այլ բրիտանեայք :

էջ 194ա.— ԺԵ.— Թէ զինչ է Գա-
յարեաւն որ համարեն զմիմեանս ի Ջատ-
կի յաւուրս :

էջ 203.— ԺԶ.— Լաւք քէ ումամք
ասեն վասն Այսմաւուրբին թէ նէ տոր ոյ
գայտորբին չառի :

էջ 208.— ԺԷ.— Առ այնոսիկ որք ա-
սեն քէ զինչ ջրօրինէմն. այսինքն իտ-
չայուայ. կամ իտչահամցեսա, եւ պարտա-
ւան անիակ բերանք, թէ յատկի համար է :

էջ 209.— ԺԸ.— Առ այնոսիկ որք
ասեն քէ զինչ է իտղողօրինէմն :

էջ 212.— ԺԹ.— Ջինչ է մասն այն
... : Ջնչոյար եւս տան ժողովրդեան
եւ եւ իսկ բարդում անգամ առեալ են ի
նոցանի յերուսաղէմացոց անտի բաղերու-
յից, ՌՂԸ [= 1649] Թփին ... (էջ 213) :

էջ 214.— Ի.— Որք ասեն քէ Ջին-
են սրբոց պատկերս յեկեղեցիմ : ... եւ իսկ
տեսի եւ յուս ի Շամ, ՌձԺԳ [= 1665]
Թփին, յետ գարձին իմ ի Սր. յնմյ. հա-
ղիւկալ ... (էջ 215-216) :

էջ 218.— ԻԱ.— Որք ասեն քէ կահի
եւ սպասք, այսինքն ամօք եկեղեցւոյ ըն-
դէր այնքան լինիցի եւ զինչ օգուտ :

էջ 223.— ԻԲ.— Թէ զինչ է տրնօրի-
նէք, եւ գերեզմանօրինէք :

էջ 227.— ԻԳ.— Ջինչ է աջ տալն ի-
րիցուն, ... : եւ այժմ ոմանք ընթերցեալ
են զիրք մի նոր ասածիւս եղեալ որ փերս-
նին հրէական չալ ամ, որպէս թէ նորս
ի վերայ զիրոց իւրեանց առնուցուն : եւ
գնոյն զիրքն եւ իսկ տեսի գորոյ անուն եղ-
եալ է Վահան Հաւատոյ, որ տայ պատա-
խան հրէից եւ նոր Հեթանոսաց եւ Հայոց,
գոր կոչէ հերձանոց : եւ գալս զիրքս
չինեալ է Միքայիլ անուն ամն եւ գհարե-
նական կամ գհակաւուն, եւ կամ գոնդի
ծնեղան եւ անեղան իւրոյ ոչ յալունեալ :
եւ մեք վասն որոյ ոչ ճանաչել կարացեալ,
թէ ոյ քք իցէ Միքայիլ, յորում կարգի
եւ կամ որ դասատանէ, թէ ի մերոց ադ-
գաց է Թերես ճանաչեալ, թէ տալս ու-
ղաց է հարկէ էր եւ մեկ ճանաչել՝ զի սովոր
եւ ընդիլ հայրենի է գրեցեալ զիրքին կոչե-
ցեալ Վահան Հաւատոյ : ... Գնոյն այն-
պէս տոտապկարգութիւն գոյ ի Վահան
Հաւատոյ կոչեցեալ զիրքն, որ կարծեմ թէ
ի կանանց ադգ բարձր են յերկաւսն իւր-
եանց ամօթ վարկանին, եւ արժան ոչ տեսա-
նեն, գալիպիս ամօթանաց բան յիւնյ ...
(էջ 228) :

էջ 233.— ԻԴ.— Ջինչ է ի կիրակա-
մտի խումկ ծխեցն, կամ արգիլումն յածիլ-
եաց, եւ ի բաղանեաց յաւուրս կիրակիի :
Մասնք.— Ճանչիւ մէջ կ'երեւի ուրիշ
հարցում մըն այ, քէ զինչ է քար ձգելն
ննջեցիւնց եւ տալտի գերեզմանաց. որուն
քննութիւնը կը պակսի :

էջ 239.— ԻԵ.— Թէ զինչ է ժամուցն
եւ հոգւոց հարցն եւ կիրակւմտուն :

էջ 242.— ԻԶ.— Որք ասեն քէ զինչ
է մատաղն՝ գոր ի հնումն երէւյժ տնկեմ,
եւ ծաղր առնեն զՀայս, ուսեալք ի Կիւմէս
եւ ի Միքայիլ Վարդապետացն իւրեանց ... :

էջ 252.— ԻԷ.— Որք ասեն քէ քաղուսք

եւ գայս քէ եպիսկոպոսք. վարդապետք,
բնդէր առնում դրամ ... *Եւ թէպէտ զոն
յամ. տէլիս, զյայտիս խօսիլ վայրա-
պար, բայց առաւել ի Ստամպոլս ընտ-
կիւքն որ կան ի Վլըանկայս մինչ ի Գու-
զարի միջոցաւ նորոյւք խօճալք եւ չի-
ւարձիք:*

Էջ 264.— ԻԲ.— Առ այնուսիկ որք ա-
սեմ քէ տգայք մեր ընդդէմ փսիմ [ի վերայ]
ուղղմասարանիմ այնքան:

Էջ 270.— ԻԲ.— Առ այնուսիկ որք
ասեմ եկեղեցեաց առ յեկեղեցիս գնալ...

Էջ 281. տարբեր, անվարժ գրչու-
րիւն. — Բանք համադոտք վասն անշինք
միասարութեան ՏՈ. մերձ Յսի. Քսի. Իգ-
նատիոսի Աստուածագցցիլ Թխտիմ որ առ
Պօղիկարպոս ասացեալ:

Էջ 287.— Կիւրդի Աղէֆանդրի ի ժո-
ղովն եկեղեցի ասացեալ ընդդէմ Նեստորի:

Էջ 289.— Թուրք եւ գրչութիւն տար-
բեր. — Քարոզ վստմ Սր. Կոստիմ Մար-
[ի]ւմա... — *Ձեպիր Վրդպ. դարարդս
րանիս յիւնցէ[ք] ի Բս. ամէն (էջ 298):*

Էջ 290—304. զատարկ:

Էջ 305.— Նախերգան [Քարդղից]:

*Աստուածայնոց արանց, առաքելոց եւ
մարգարէիցն:*

Էջ 329.— Ճշմարիտ դաւանութիւն
ուղղափառ հաւատոյ, Աքսմալի Հայրա-
պետի ի Նիկիայ Հաւատոցն. — *Հաւատամք
ի մի Աժ. Հայրն ամենակայ, յորդին միա-
ծին, եւ ի Հոգին ճշմարիտ...*

ժՈՎՈՎԱՐԱՆԻՔ ՊԱՏՄ. ԱՌԱՍՊԵՆԱՅ.— 3
Նոմոս

Էջ 334.— Ժողովարանք Պատմու-
թեանց առասպելացն այնոցիկ, զորս յիշա-
տակեաց Ածարանն ի ճառին Մկրտտութեան
ՏՈ. մերոյ, որ է սկիզբն, Դարձեալ իմ Յս.,

եւ դարձեալ խորհուրդ. — *Ոչ Արամագայս
այսոքիկ ծնունդն...*

Էջ 343.— Հաւաքումն մեկնութեանցն
առասպելեացն զորս յիշատակեաց Գրիգոր
Ածարանն ի Գեորգեմանական դանսն Սրբուն
Բարսղի. — *Հետորքն եւ սպիկատոսքն ար-
տաքնոցն...*

Յիշատակարան, էջ 405.— 1716

Գրեցաւ Թմին Ռճկն ամի, ձեռամբ
ամենն մեղսաշարդիս եւ տարտամեալ Մար-
տիրոս Գրչի: Ազալեմ միտլ ողորմեալիս
յիւնի:

Էջ 406—414. զատարկ:

Էջ 415. տարբեր գրչութիւն. — *Արիս-
տակէս Ստապիրացի էր ի Բամէլիթ զա-
տակ...*

Էջ 416. զատարկ:

Էջ 417.— Կարգ եւ թիւ Թապաւորաց
Հայոց, ողեալ ի Մարտիրոս Վարդա-
պետէ. —

Աղղրս Հայոց զատ առանձին,

է ըստուղիւ յարեթածին,

որդիք Նոյի Նապակտին,

յորմէ Գոմերն է մեր Նախնին: ...

Յինչն ընծայ այս քեզ եղբայր,

մեր Նախնեացիս մէկ եւ ճառ,

Մարտիրոսէ յոյնաթրչաւառ,

չրրջարեւալ թիւս է ծիծառ: — Էջ

422:

Դամոք.— *«Ծիծառ» բառով Նշանակ-
ուած թուականն է 1121 (50 + 20 + 50 + 1
+ 1000) ըստ հայկական տոմարի, մեր
արդի հաշուով՝ 1672:*

Էջ 423.— Այս է Տօմար Լեռնի կամ
նամակ.— *Սիբելի հղբօր իմոյ Փլարիսնո-
սիդ՝ Լէոն հպիսկոպոս. Ա.— ընթերցաք
դնամակն սիրոյդ ձերոյ...*

Էջ 432.— Տօմար Լեռնի ի Դժամ
գլուխս բաժանեալ:

Էջ 435—442, պահպանակ, զատարկ
կամ տպակ:

534

ԳԻՐԳ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ (ԹԵՐԻ). — 1

ԿԻՐԻՂ ԱՆԻՔԱՆԴՐԱՅԻ

Թրգմ. ՍՏ. ՍԻՆԵՑԻ (712)

ԵԿԱՐԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատաւ 22 x 16 x 3: Էջք 252: Հանգա-
մանք բաւարար, Վերջին մասը թերի:
Խուզի Հատարակ: Դրոթիւն խորադիրները
կարմիր, մնացեալը սև մշտնով, երկաւն,
25 սող: Կոտորակը. հատաստներս սկիզբի
զլխտտտեկուն տեղերը կը մնան բաց: Հա-
մոտապարտութիւնք բաւական առատ: Կա-
շկեպմ ապտտակեայ: Պտպանակ, դա-
տարկ թուզի, սկիզբը 10 թերթ, էջ 1-20,
զլերջը 4 թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 21ա. — Սրբոյն կիրդի Եպիսկոպո-
սապետին՝ Աղեքսանդրոս Հայրապետին Պա-
րապմունք Յաղագս Մարդանալոյ Միածնի.
— [Ա]ռաքին ձառ. — Թէ զինչ նշանակէ
Բի. անուն: Երկրորդ թէ զինչ կանանկա-
պարս է սակ զեմանակն. . .

էջ 28. — Յանկ Սրբոյն կիրդի Աղեք-
սանդրոս Հայրապետին. — Ա. — Առաջին.
Ձինչ նշանակէ Բրիտանոս անուն. . .

էջ 31-32, դատարկ:

Ա. — էջ 33. — Սրբոյն կիրդի Եպիս-
կոպտի Աղեքսանդրի Հայրապետին Պա-
րապմունք Յաղագս մարդանալոյ Միած-
նին. առաքին Ձինչ նշանակէ Բրիտանոս ա-
նուն. — Եւ ոչ զորոք զեւ-
թիւն. . .

ԻՁ. — էջ 88բ. — Հաւատարիմ Բաւա-
նայապետի Բի., մտերիմ ծառայի Այ. սրբ-
բոյն կիրդի Եպիսկոպոսապետի Աղեքսանդ-
րոս, ի Տիբեթա Բաւանայէ եւ եղարաց:

էջ 93բ. — կիրդի Եպիսկոպոսապետի
Աղեքսանդրացոյ Տաղաքին լաւ ծառայ օրի-
նակաւացն խնդրոյն տես տիբեթանայ Բա-
ւանային:

էջ 108ա. — ՏՏ. Սրբոյն կիրդի Եպիս-
կոպտի Աղեքսանդրացոյ առ բարեպաշտ Թագաւորն
Թէոդոսիոս, Յաղագս օտոն սրբոյ Ջատիկին:

էջ 115ա. — Նրանելոյն ՏՏ. կիրդի Ե-

պիսկոպոսապետի Աղեքսանդրացոյն առ Բա-
ւանայա թագաւորին Եւդոկիայ կին Թէո-
դոսի բարեպաշտ Թագաւորի:

էջ 135ա. — Յաղագս Հնազանդութեան
Բրիտանոսի:

էջ 141բ. — Յաղագս սրբելոյն Բի. եւ
նորին Բաւանայաքեան իմացելոյ:

էջ 162ա. — Յաղագս առնելոյն փառս
առնուլ ՏՏ. մերոյ Յի. Բի.:

էջ 196բ. — Յաղագս առնելոյն յոտնի
Բի. եւ մեռելոց փառօք Հօր:

էջ 172ա. — Յամօր հակառակորդացն
առացեալ:

էջ 178ա. — Նորին կիրդի Եպիսկո-
պոսապետի առ բարեպաշտ յազուհեան
միշտ կուսանն Բորս աղղափառ յազու-
րին Թէոդոսի Արքեպիս Եւ Մարինայ: . .
Անփիլոսփի եպիս. յիկունիոյ յաղագս ըստ
մարմնոյ ծննդեանն: . . Բիտալիոյ եպիս.
յորմէ յաղագս հաւատացն ճառի:

ԼԷ. — էջ 193բ. — Ս. կիրդի Եպիս-
կոպոսապետի Աղեքսանդրի առ բարեպաշտ
թագաւորն Թէոդոս, Յաղագս աղղափառ
հաւատոյ որ ի Տէր մեր Յս. Բս.:

ԼԲ. էջ 246ա. — Նորին Ս. կիրդի Ե-
պիսկոպոսապետի Աղեքսանդր Գրեպլ յԱ-
ղեքսանդրէ առ բարեպաշտ յազուարն Թէո-
դոս յետ դառնալոյն ի Ս. Ժողովոյն որ յե-
փեսոս: [ԱԺ. յայնն եւ անմահ եւ բոլորիցս
իշխեցայի Բաւանայի. . . Ոչ ոք է որ ստնէ
զբողջութիւն եւ ոչ ոք է միշտ եւ ի մի:
Այլ այլ արար մեկ արեգակն ի բարձունց
Եւ շրջառնակաւորիմը չկայ]:

Մամօք. — Սկիզբի յոտնիկն մէջ այլ
զերբ կը կրէ ԼԷ համարութիւն, որ կը չա-
րանակաւի միշտ: ԶԲ. Կարմէ Նէլ ճեռե-
կաթիւր:

ԼԲ. — Ս. կիրդի Եպիսկոպոսապետի
Բէ. մի է Բս. ընդդէմ Նեստորի:

ԼԺ. — Ս. կիրդի Եպիսկոպոսապետի
առ Մեկունդոս Եպիս.:

Կ — Նորին Ս. Կիրազի Եպիսկոպոսապետի առ հռոմ Սեկանդոս Եպս. :

ԿԱ — Ս. Կիրազի Եպիսկոպոսապետի առ Ակակիոս Մեկիտինեայ :

ԿԶ — Ս. Փեղիքեայ Եպս. Էռմայ եւ վկայի ի քիտայն. :

ԿԹ — Ամբրոսիոսի Եպս. Մեղիռոնացոց :

ԾԶ — ՏՈ. Յեսայ խոյստոռութեաց Եպիսկոպոսապետի :

ՄԷ — Երանելայն Երիմոսի Էսեուռոյի :

ԿԱ — Մեկնուքին Սք. հաւատայն որ լիղ հանրական եկեղեցիս :

ԿԲ — Թեոդորոսի Եպս. Անկիրիայ խոսք յաւուր. :

ԿԳ — Ս. Թեոդորոսի Եպս. յԱնկիրիայ քուխտ. :

ԿԴ — Երանելայն Կիրազի Եպիսկոպոսապետի ի Սք. Աստուածածինն :

ԿԵ — Ս. Գրիգորի Մամնչեպարծի բան :

ԿԶ — Ս. Աքամասի Ազեմանդրու Հայրապետին :

ԿԷ — Աքամասի Եպս. Ազեմանդրի :

ԿԸ — Ս. Աքամասի Հայրապետին Ազեմանդրու :

ԿԹ — Ս. Կիրազի առ Լեստրի գի տայն [հմա տեղի] ապաշխարութեան :

Հ — Երէ ոչ խոստովանեցի Ած. ընդ մշմարտութեան զհմամն. :

ՀԱ — Նորին Ս. Կիրազի Եպս. Ազեմանդրու առ Նեստոր :

ՀԲ — Առաջին ճառ մղովիցն :

ՀԸ — Եօքմեարդ ճառ մղովիցն :

535

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ. — 3

ԳՐԻԳՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասա 22·5×16·5×8: **ԷԶ** ԾԲ + 916:

Հանդամանք յաւ ընդհանուր առմամբ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ յիշատարները կարմիր, մնացեալը սև մեկնում, երկրիւն, 27 տող: Նոտարակիր վարժ: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Գոռնաւոր սկզբնատառեր եւ լուսանկարակիր իւրաքանչիւր պարագայի սկիզբը, մայիլուղ զծագրութեամբ: Գոռնաւոր յիշատարը իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը: խորանարդագր, էջ 12: Կաշեկապմ տախտակեայ, հինգած եւ միասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

ԷԶ Ա-ՈՒ, տարբեր, մատուցակ Թուղթ, խոռանութեան միասուած:

ԷԶ Ա-Դ, դատարկ:

ԷԶ Ե, նոտր շեղագիր. — [ՆԶՈՒԼՀ ՀԻՐԶՈՒՄՈՂԱՑ. — Ի ՌԶԾԶ [= 1707] քուականի Հայոց եւ սկիզբն փետրուար ամսայ յաւուր շարաքս. ի Հայրապետա-

յեան Սրբայ յարստայն էջմիածնի ՏՈ. Ազեմանդրի մորմնայ Վարդապետի...: — ՏԵ, Ե. Հատոր, 1960, էջ 60-61:

ԷԶ Է. — Ցամգ. — Արաւհամու, 181, Արաւհամ աչօք կերպարան Լուսն, 231 ... Օրհնեցէք մանկութե, 686, Օրհնութիւն նոր, 195, 895:

ԷԶ ԼԹ-ՈՒ, դատարկ:

ԷԶ ՈՒ. — Յետի աքսորմ ճոհանմու Ոսկեքիւանի վասն եւ պատմադի. — Ասեն Թէ զերիտասարդ ոմն զան Եւար Ոսկերան եւ անուն երիտասարդի Եւրայիտն. ... Զի զոմն արեղայ, անուն նորա Յերայիտն, ձեռնագրեաց զնա մետաղալիտ ի յիւրեանս, զի զոչ էր եւ զոչոցեայ զայլոյ տրեղայի վերարկուն:

ԷԶ ՈՒԾԲ, դատարկ:

ԷԶ 1ա. — Նորին քաղմբջումիկ եւ երանաշնորհ Սք. Հայրն եւ անյաղք Էսեւտորի եւ լուսաւոր վարդապետի եւ խորագրեաց ճգմաւորի, մարդ լուսաւորի:

Հայաց Գրիգորի եղամեծի Լուծմանս դըժ-
ուարիմաց բանից և քաղաածոյ Սաղմասա-
ցրն Կաւքի ի Սքաւոյ վարդանայ Մեկնա-
բնէ: Յայժ պիտանի շարտըաւքեամք և
գեղեցիկ պիտառութիւն: Աւգնեայ Հագի
Ած. և գսկոնայս իմ դաւ կատարէս:—
Հմտ. ստա, էջ 273:

Մի է Ած. նախ քնդդէմ բազում ստա-
տածոց...:

էջ 12.— Սաղմոս ի Դաւիթ.— Երան-
եալ է այր որ ոչ գնալ ի խորհուրդս: Ի վե-
րայ ալամ վեց իրա հրդ.— է: Նախ վառն էր
գերանաթիւնս եզ սկիզբն ստղծութիւն: Պիլի:
Ասեն վարդապետք վառն գ պատճառք...:

էջ 909տ.— Յիշատակարան [Հեղինա-
կի]— Թիւ. 1405

Ընդ սրաց վերջինս բանասիրաց և
տրուպ խնդրոցայ բանին, պիտառեանուն կո-
չեցեալ Գրիգոր, մեղսաներկ անձամբ և
տխեղծ մատամբ, վերստին հուսաքեցի քյ-
Քաղսածս Մեկնութեան Ստղծստացն Դաւ-

թի, ի նեղ և ի ստորաստղեալ ժամանո-
կիս...:

Եւ է պիտանութիւն սորա, նախ ի
Մեկնիչն վարդանայ, դասիւ ընթերցմանց,
պայծառ տեսութեանց: Այլ և ի բանս խը-
րատու, և ջարդութեանց, և լուծումն
խնդրոյ հարցողաց, նայ և ի վարժումն ի-
մաստից մատար ստղծստոցաց:

Եւ բազում մեկնութիւն կրկին է գըը-
եալ, ...: Վասն կրկին պատճառի. նախ
որ էր յառաջին Քաղսածսն, և յերկրորդս
գրվեցաւ. և զարձեալ զանպակտ մտադ
յուրացեալ անձոնց: ... Զի հշմարտու-
թիւն հշմարտութեան ոչ ներհակացի որ-
պէս ասէ իմաստուն ստորոգիչն աշխա-
հի: ...

Ընդ որում ... և աշակերտաց, յեղ-
րաշխարհ կամաց ձերոց մտղթեացի:

Որ և գրել տղաշեմ զիմաստուն զա-
գափարոցս... — Հմտ. ստա, էջ 273:

էջ 911-6, զատարկ:

536

Փ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ն Ո Յ

(ՓԼ. Դաք)

ՆԵՄՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 23×17+4: էջք 422: Հանդա-
մանք բաւարար: Թուղթ բազմապան: Գրեւք
այլապան: Գրութիւն՝ սմանք միասին.
այլք երկուսն: Գիր՝ մեծադսն մասր նու-
րադէր, վազը մաս մը բոլորդէր, կամ նորս
չեղադիր: Լաթակապմ տախտակեան անար-
ուեստ: Ստացոյ Յարսթիւն Արդ. Պան-
տրմադի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-11, զատարկ: 12, ալդ.— խաչե-
լութիւն և տալիս:

էջ 13-36, նախնական էջք 37-38],
երկուսն, նորս չեղադիր: «Վասն տղաշ-
խարսթեան և որբութեան մեղաց՝ բանք ի
Սր. Գրոց և ի Հարց» (Ստարանեան, էջ
334):

էջ 37, կարմրադիր.— Վառն մեծի
գտադան տալիս...: Ութ տոց: Թեթիւն
մնացեալ մասը զատարկ:

էջ 39.— Նաբին Քարոզ Ողորմութեան
ի բան Սաղմոսին, Յրանի որ խորիւի:—
Բարի զործք երեք և ն տեսակ այլոսն
պահք, աղօթքն, և ողորմութիւն, և սոքոք
արդարանալք ի մեղաց...: — Զեռմա-
րազմանք Յարսթիւն ստառնուն մեղս-
պարտ արեղայի Պանտապսյս 1193 [7-
1744] յաւիտարի 9ի սո գրան Լիմա Ան-
պատին (էջ 47):

ՄԵՆԵՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑԵՆ.— 2

Գր. Տաքեւացի

էջ 47.— Յանկ առաջակալ լուծմանցս:
Առաջին վասն արքայութեան, և վասն

վարդապետաց, եւ վասն շարչարանաց մարմնոյ, եւ ջնջելոյ մեղաց, եւ վասն քնոյ եւ արթնութեան:

Էջ 51.— Համառու Լուծմամբ հաւաքումն ի տեսութեամբ քրջ քրջայն: Աշխատախիւս Գրիգորիոս հսկողն արի քրջութիւն հոռետորի եւ քաջ փիլիսոփայի Հայոց, աշակերտի եղամեծիմ Յոսիմնաւ Որոտնեցոյն. ի լուսաւոր բանից վարդապետիմ վարդաւանջ: ... Հրց. Վասն է՞ր աստ յետոյ է կարգեալ: Պիտ. Սոցմոնի կարգն էրնդ ժողովողին. նախ՝ զի գ զերբն գ Հասակաց է խրատ. ի միասին կարգեաց: — Հմմտ. աստ, էջ 472:

Յիշատակարան Գրչի.— Թկ. 1744

Էջ 153.— Շնորհիւ եւ ողորմութեամբ ամենասուրբ Երրորդութեանն եւ միոյ առաւանդութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն, որ ետ կարողութիւն աւարտ Հասցեանելու իստրուպի եւ հեղս եւ թշուառական Յարութիւն բանաւոր, տկար հոգեով եւ մարմնով, տեսնանկողպտելի դանձաւ, եւ դանջիջանելի ճրայս, եւ դանդին մարգարիտս, եւ դանթաւմ ծաղիկս, ցանկաղայ սմայ, եւ կամեցայ իմով մեղսամակարթ մատաճս յորինակել զծաղրութեամբ զմատնան առաւանդութեան, զի լինի սա յիշատակ դոռնացեալ Հոգոյ իմոյ եւ ծնողացս, եւ յամարեանառու մերձաւորաց, կենդանեաց եւ հանդուցելոց: Յանկ երեայ աւարտեցաւ ի թվին ՌՃՂԳ, փետրվարի Ե, առ դրան լմայ Անապատի, ի Հայրապետութեան Սր. Էջմիածնի Տն. Ղազար Կաթողիկոսի եւ Աղթմարայ Նիկողոս Կաթողիկոսի, եւ Սր. Անապատի Լիմու Յակոբ Վարդապետին: Արդ աստ աստ անկեալ ընթերցողացդ աղաչեմ յիշել զդադմանդ Յարութիւն Պանիրմանի տրուպ արեղայս:

Էջ 155 դատարկ, էջ 156, Նորին Քորոյ ... զրուած հակառակ ուղղութեամբ:

Էջ 157ա.— Նախնորամբ Գարագի.— Երկուին, նոտարդիր էջ 157-167:— Օրինութիւն ի վերջ Գարագի, էջ 167-172. բայրուրի վարժ էջ 173-208, Համառոտագրութիւնք չափազանց առատ:

Էջ 208բ, կայ 11 տող զրութիւն, որոնցմէ վեցը ծածկազիր, իւրաքանչիւր տողը մէկ տեսակ, մէկը միւսէն տարբեր եւ

լուրիւն: Վերջին տողը նոտարդիր «Գըրեցաւ զերբս թվին ՌՃՂԻ ի զուտն», չէ չառուսկուած:

Մածկազիր առաջին երեք տուրբայ, վերծանումը կու տայ Հետեւեալը.— Գրեցաւ ձեռամբ անարժան արեղայիս աշխարհային, Թւին ՌՃՂ [= 1741]:

Էջ 209.— Յսկիւմնաւ Կիպրոսցոյ աւագեալ Յաղագս Ծննդոց Գլոց.— Առաւանդոր սկիզբն արաքսութեանսկզբնն պատմել... — Ի ծովապատ անապատս, որ կոչի Կուտոց, զրեցաւ ձեռամբ Մշոյ Սրբոյ Կարապետի անարժան զրչի մեղսամեծ Մարտիրոսի, աղաչեմ զի միով Հայր մերեւ յիշենք, (էջ 239):

Էջ 240-268, նոտարդիր մանր, դանազան քարոզեր:

Էջ 269-272, դատարկ:

Էջ 273, զանազան հատուածներ:

Էջ 274, դատարկ:

Էջ 275.— Գարագ վասն Մեծոքի.— Որպէս իւղ զի [ի] իջանէ... — ՌՃՂԻ [= 1728] թվոյ զօրոտոսի Դ զրեցաւ ի Սաղ զիւղն ձեռամբ իմով Յովհաննէս Վարդապետիս (էջ 277):

Էջ 277.— Դեկտեմբրի Գ. վասն Ռիսկալուքեան... Ահա զանազան դառնաղիւս եւ չարապատկեր... Բա. Ած. ողորմալ ծրող Յարութիւն սուտանուն արեղայիս եւ ծնողացս Յօսանին, Միսային, եւ Էղարաց Մկրտչին եւ Մարտիրոսին եւ քան Մարիամին, եւ այն մարդոյն որ ասէ զԱծ. ողորմին, Ամէն: Գրեցաւ թվին ՌՃԶԹ [1740] ի Նոյեմբերի Ժ (էջ 280):

Էջ 280-286, զանազան հատուածներ:

Էջ 287.— Յաղագս մոլորման Զատիկի թէ վասն էր մոլորին Յոյմբ:— Եւս Մարդեղութեան Գր. ...:

Էջ 293-305, զանազան հատուածներ.— Էջ 296 զը կարգաշուի Հետեւեալը.— Թվին ՌՃՂԻ [= 1745] Մարտի ամսոյն Անի եղև բան դարմանալի. մէկ ողղիկ ծնաւ Բ զիւսէն, վիղն մէկ էր եւ զլուսն Բ, Դ աշխ. եւ Գ ականջ, եւ Բ բերան ունէր. այլ եղև ի վանայ քաղաքի մերկի տեսանք:

Էջ 306-312, դատարկ:

Էջ 313.— Գարագ վասն Ազօթից:

Էջ 314.— Գարագ վասն Հպարտութեան, ասացեալ Սրբոյն Վարդան Վարդա-

պետի։ — Մեծ և տնկարական շար և և առաջին կորստա հպարտութիւն է... — Քս. Ած. ողորմեայ գծովն Գորտութիւն առաւնաւն արեղայն և ծնողաց նորին Յոհաննէն Մինային, Միրտիին և Մարտիրոսին և Մարիամին և ամենայն արեանառու մեծաւորացն (էջ 316)։

էջ 317.— Բարաւախոս Քաջ Գիրիտօփայէ.— Երատ և իմաստութեամ արիք՝ ասացեալ յաղագս կարգաւորաց եւ կրօնստորաց։ — Ջրարս իւրաքանչիւր աղոյաց զազաւարեւոյ... — Ա—Ձ հատուածներ միայն — էջ 318 ստորին յոսանքէին կրկարդացուի։ ՔՅիւն Ռձիւր [= 1719]ին սպրիւրի Գիւն օր և շարաթիւ։

էջ 319.— Աշխարհացոյց ամ. Քաղաքաց։ — Աւետեաց երկիր երուսաղէմ է...։

էջ 323.— Յաղագս կշռոց։ — Տաղանդն կշույ անուն կոչի... — Քս. Ած. իմ քոյ ամէնօրհնեայ անձնուրի խոնարհութեամբ ողորմեայ մեղացեայ ծառայիս լոկ Յովհաննիսէս, աղօթիւք սր. առաքելոց և Ս. Մակարայեցոյ, և սր. մօրն Շամանէ, և եօթանց ողբակիցեայ մանկանց նորին, ամէն։

էջ 325.— Վասն ժամանակաց զրոց ամացն Աղամալ...։

էջ 327.— Երկրորդ չքք. քէ զինէ մշանակէ ամուսն տօմիս որ կնչի Վարդավառ. — Առեմք նախ՝ եթէ վարդն ունի Գ որու կութիւն...։

էջ 329.— Յիշատակարամ Սր. Հաշոց մատենիս որ յեղեալ կա՛ ի սր. Բժամ Առաքելոց Վանս յԱթախոյ, Ձկնայերիմ կնչեցելոյ, մերձ ի սեանման Տիգրանակերտու, որ աքի յԱմիք, այսինքն Տիարպէիք, գար կեցեալ զիմ ամարժամ ամսն աստ ի սր. Թաթեւս առաքելաշէն բարեխայեաց մեծաւորսն ժամանակ ինչ, եւ գրեցի զյիշատակարամս ի ՌձձԶ [= 1727] քվիս, հոկտեմբերի է։ — Փառք երեւակ անձնուրութեանն եւ անտրոհելի բնութեանն չօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, որ ի յանդուստ սիրտին զգուցեալ, ի չգոյէ ի գոյ ածեալ զէ(յ)քս ամ., զերկինս երկնայնօք, և զերկիրս երկրայնօք, առ ի իրախճանութիւն պատկերակցին իւրոյ, և տերելոյ արքայական ճորտութեամբն, զոր պարգեւեայ էր յանձնու նախախնամութենէ իւրեւ։ Ըստ

այսմ նախանձեայ մխոթիս յանարկութիւն, փաստ առեալ սուտակասպաս բանիւք սուրամբերակ յեղեմեական փառացն մարդն առաջին։

Վասնորոյ զթացեալ խնամքն վերնային, ի վեցերորդումն դարոյ ևկն կատ ըլլանութիւն մարդկային, յուզել տնօրէնութեամբն զպատկերն մեծային։ Վասն առաջին ընտրեաց զվստման շաշխարհացն՝ յարգազան զուգոս առաքելոցն, առ ի մատակարարել զաւետարանական պարզեւան, ի նիհար և ի տատամասթաղծ բնութեանս մեր, և ի բերձուցանել ի կերչէ մանեաց յանարկութիւն։

Որպէս զի և Թեյադրութեամբ Սր. Հոգւոյն սպցեալ մինն ի դասուցն վեհագուսնից, Սր. Առաքեան Թաթէոս ի Միջագետս Ասորեստանեաց, և յարեւելս հիւսիսականաց, առ ի քարոզել զրանի կնեաց, միւրթարել զվճառեալս սրտիւք, կործանել զմեհեանս զիցն, հիմարել զկեկեղեցիս քրիստոնէական, կարգել զպաշտօնեալս, ուղղել զմանկունս ի վերայ բարեկարգութեան, բժշկել զբեկեալս սրտիւք, կուրաց տալ տեսանել, խլից լսել, համեց խօսել, կողաց զնալ, զնեաց հաւանքումն, բորտաց սրբութեան, քաղցելոց մարգումն, հիւանդոց առողջութիւն, ամ. Հոգեկան և մարմնական իրաց փարատումն։

Եւ յիս մաքրելոյ զարքայն Արդար և ուղղելոյ զփրկուս եղեմեայ, զիմեալ ի սահման Տիգրանակերտու որոյ այժմ յորջորջի ՅԱմիք, զստա ևս ուղղեաց զայսանդակ վարս, աստուածակերտ և աստուածարան զորութեամբն իւրով, և զարժոյց ի մորտութենէ ի լոյս աստուածպաշտութեան, յստ բարեբարոյ սովորութեան իւրոյ, և միտեալս զնոսա յանուն չօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ։

Եւ տնտի զիմեայ զա ի կողմն հիւսիսայ ի բարձրուղէ լլրլին յերկրոս, զի անդ էր ըստման մեհեանս կողոցն որ ամ յամէրնակիչք պատկերն տօնէին զսոս յաստուածոցն։ Վասն որոյ հասեալ քաջ արտեանն հայտնեաց զդեւան, և կործանեաց զսղանս կողոցն, և կնքեաց զնախն զբօշալոյս ի վէմս, հիմարելեաց ևկեղեցիս յանուն ամենապարզ Ած.ածնայ, և կարգեաց տօնու մեծահանգէս փոխան նորին, առ ի պատկերել

էջ 382.— Տաղի վերայ սրբալոյս մեռնիմի ի Պալմ թովմաս տառապեալ քահանայէ.— *Թապ լուսեղէն, կամեաւ հրեղէն, հրաւաղեալ...*

էջ 383.— Ծարակամ Քրիստոսաւորիմ, ԳԶ.— *Այսօր եկայք ժողովուրդք ընդ հրեշտակացրն պարեապոս...*

էջ 384.— Առ Բարսեղ քարաւորի վարդապետն, ի նոյն թովմասէ.— Գիրք թովմայի որ կաշի Շմարեալ.— *Աշխարհայայրարունիկ մեծ եւ դերակա...*

էջ 385.— *Թշվառացեալ կեանս եւ այս սուտ աշխարհս երազ ունայն է, տպրանք տուն եւ մալ ոսկի եւ ջուհար յոյժ ընդունայն է...* — Թ յ վ մ ա ս :

էջ 386.— *Թռուն դեղեցիկ էր շուտով թրորար, միթէ զու շունիս տեղ սիրոյ հետ ինձ...* — Թ յ վ մ ա ս :

էջ 386.— Դուն եւ գեղեցիկ սիրուն աննորան, երեսդ որպէս վարդ կարմիր պատմական... — այս բանքս Թուման սիրելոյն ասաց, քանի նադ անեւ տաս կակի՛ծ եւ լաց...

էջ 387.— Յայսմաւոր յիշատակ է ամկալս պատմութեան Քի. Երէ ուտի է կամ մի առաքեալ գնա Քի. Յեհան Ոսկիքերանի ասացեալ է վասն պատմութեանի ՏՈ.:

էջ 391-46. դատարկ:

էջ 397.— Մեծի աւագ ուրբաթի աւուրն. Ոգր ի խաչելութիւնն Քի.: — Սոյմութիւն է մարդկան, յորժամ մեռանի որ... Յակոր վարդապետն որ բազում աշխատութիւն կրեաց ի շինումն Ոգրիս, եւ ընդմէն անարհեստ եւ բծուն գրիչ սորա զՅովաննէս տրեղայն որ ծրեցաք ի վայելումն տէր Բարաղամ քահանային, ի թուարեւութեան հայկապոնեացս ՌՃԼԳ [= 1684]. ի փետրուար ամսոյ ի ԺԳ ի Սր. Եէմ. քաղաքն ընդ հովանեաւ Ար. Յակորայ վանիցն: Ով ընթերցողք մէկ հայր մերով մի յիշեցէք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր (էջ 410, ուրոյն տետրակ մըն է Լօթ թերթերէ բաղկացած):

էջ 411.— Այս գրեալներս Բանտրմալի Յարութիւն վարդապետիս է ի վայելումն անձին իմոյ, այլ մարդ յախալ շունի բաց յինէն:

Կան զանազան գրչափորձեր եւ խաչելութիւն մը:

էջ 412-4. դատարկ:

էջ 415.— Եւ յետ այսորիկ զԱգօրս գայս ի վերայ կուսամաց կարդայ, որք եմ կրօնաւորք կամ արեղայք յետ քահանայութեան.— *Ած. յախտնական կատարեալ իսկութեամբ...*

էջ 419-422. դատարկ:

537

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22x15x2: Էջք 226: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հաստկեկ: Գրիչք՝ Լրկու, անձանթ: Գրութիւն սեւ մկանով ընդհանրապէս, տեղուղ կան կարմիր գրկապիւրներ, միասին, 23-31 տող: Դիր՝ մէկ մասը նորոք չկգապիւր, միւսը՝ նորոք գիր: Համառոտագրութիւնք՝ չկգապիւր մասին մէջ չափաւոր: Կաշեկապմ խոտաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Զաքարիա Կաթողիկոսի վասն Մատթայքեան Տեառն:

էջ 3-18.— Զանազան հատուածք Մեկնութեան Եսայեայ, եւայլն:

էջ 49.— Երաւելոյն Ոսմանիայի Հայոց վարդապետի ետրեւորք Յօմանու Մաքսաբէի.— Յաղապս Յօմանու հակիրճ եւ համառօտ բանի անցցուք...

էջ 3.— ՏՈ. Զաքարիայ Հայոց Խաչք:

դիկոսի ասացեալ.— *Եւ արդ՝ ծածկեալ խորհուրդ զպատեան որդւոյն Այ. . . .*

Էջ 73.— ՏՈ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ.— *Սրբոց մաքրեցեցոց առաջն զարդեարայն քառասորդաց. . .*

Էջ 82.— ՏՈ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ.— *Է Լաւրաքսման ՏՈ. մերոյ Յի. Քս. Ի.— Որք զպատուիրան թաղարաց հանդերձեալ են զուղարկել. . .*

Էջ 98.— *Այլ արարչադործ բանն Ած. .*

յոյսն տնտուէր. . .

Էջ 109.— ՏՈ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ Մեծի Հիմզաբաթի.— *Շնորհելով մեզ պարգևս. . .*

Էջ 121.— . . . Յազգս Քարագի ժողովեալ ի Սբ. Գրոց, Բարսղի իբր վարդապետի արարեալ:

Էջ 208-226. *Հանազան հատուածներ:*

538

ՎԵՑՈՐԷԻՑ ԳԻՐԿ.— 3

ԲԱՐԻՈՒՎԻՄԵՆՍ ԵՊՍ. ՄԱՐԱՂԻՈՅ

(Թղթ. ԲԱԿՈՐ ՎՐԴ.)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23×17.5×1: Էջ 112: Հանդամաթ լաւ: Թուղթ կոկեալ, Գրութիւն՝ խորպղիւնեւ Եւ պարբերութեանց սկզբնատուրը կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, միասին էլ 7-48, Երկսին էլ 49-107, 36 տող: Նոտրպիւր մանր: Համառօտագրութիւնք չափականց տօտտ: Թղթակազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-2, յատարկ:

Էջ 3.— Նոտր շեղագիր, քնագրէն տարբեր գրիչ, տարբեր քղրի վրայ.— Տապաւագիր: Յօրինեալ ի Սբ. Եջմ. յԱթոն ցանկալի ամ. Հայոց, ի խնդրոյ կիրակոս աստուածաբեալ Արքեպս. Սրբն. Հօր Եջմցոյ. ի Յօհաննէս Վարդապետէ Եւ զոկիացոյ, վասն ի Տէր հանդուցեալ Սրբն. Թէոդորոս Պատրիարք աստուածաբեալ Րաբոնայեանի.—

Պոսկ փառագարգ, պայծառ գոհար ալ, երբեմն փայլէր արպէս արեգակ, Սրբոյ Աթոնոյ փետայ գերումակ, վշտակիր Հովիւ, Տէր զբթած միակ:

Պատրիարք ընտիր՝ Թեոդորոս Հայր, ասուց քան զուրաքսմէ՝ էր հոգեսէր այր,

աւել քան յետուն ամալ յայս մընայր, հզմակիր վարաւ գընայր ճոխամայր:

Երկրաւք վանցի, դիմօ գեղատես, մըտօ համեարեղ, բարաւ հոգետես. ուրուտաւան ամ տեսուչ մըքատես. յԱտուծոյ տուեալ պարգիւ ճախատես:

Կայ այսօր ի յայս շիրմի գերապանծ, Սրբոյ Հօր մարմինն որպէս անգին գանձ, Սուրբ Հոգւոյն դիմեալ, առ Տէրըն փառաց, խնդրէ գողորմին ի յըմքերցոզաց:

Տէր մեզ շըմերեւեւ սոյմ սրբագնութեան, յաւուր պաշտօնին պատրիարգութեան, ըզտեղին քածին Սրբոյ Մընընդեան, Եւ Սուրբ Դերեգնամ Սօր Տեառն Գթութեան:

Դիպուած այրեցման Սրբոյ Տաճարին, Տեառն Յարութեան, յայն միջոց դիպին, արքայապարգիւ հրաման մըքոզման, յայն վայրկեան տուեալ՝ քածին՝ շինին:

Յայնմ աւուրս ելեալ ազգըն իսկ յունաց, տիրել գանձոյն վանուց մեր փառաց, Սրբոց Յակոբեանց հրաշագարդ գահի. այլ ոչ թայլ ետ Տէր Ողոս չոր մըտաց:

Էջ 5-6. *Դատարկ:*

Էջ 7.— Գիրք վեցօրեայ Գործոց Այ. Շարադրեալ ի Բարբառիմեայ Մարադույն Եպիսկոպոսէ. ի փաստ Այ. եւ ի յօգուտ մանկանց Որոշայ Սիոնի: Օգնեա Սբ. Հոգի. — ի սկզբանէ արար Ած. զերկին եւ զերկր: Վարդապետք ասեն, թէ Ած. ի սկզբ րանէ լինելութեան արարածոցս երես զորոնս զործեաց: Նախ զգործ ստեղծմանն. երկրորդ զգործ բաժանմանն. երրորդ զգործ վարդապետանն... — Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 167:

Էջ 22.— Այժմ ասելի է զգործոյ առաջին աւուրմ. այսինքն ի յառնելոյ յաւսոյն:

Էջ 32.— Յազազս Երկրորդ Աւուրմ:

Էջ 43.— Յազազս Երրորդ Աւուրմ:

Էջ 48.— Յազազս Չորրորդ Աւուրմ:

Էջ 61.— Յազազս Գործոյ Հինգերորդ Աւուրմ:

Էջ 64.— Եւ այժմ սկիզբն արասցուի բնութեան վեցերորդ աւուր գործոյն:

Էջ 79.— Աստուծոյ սկիզբն արասցուի վասն իարցմանց Եօթներորդ Աւուրմ:

Էջ 107ա.— Կատարեցան Գիրք Վեցօրեայ Արարութեանն Այ.:

Էջ 107ա, մտար շեղագիր: Թի. 1817.— Յիշատակարան զբժոյս.—

Արդ, ոյ աստուածաւոր ընթերցողք զրոյս, ում որ զստ ընթերտութիւնս եւ ի ամանէ ժողովեցէք զխորհիս մեզոյ՝ եւ քաղցրացուցանիցէք զիմասայի զհաւակելիս ձեր, յիշեցիք զսորին յիշատակ տուողն, եւ զյորդորոշն տայ զյիշատակս, եւ

զիս որ եմ պատճառ մանաւանդ զստ ստուծաւորս Սրբոյ Աթոռոյն Եկմի:

Քանզի ի 1817, յուլիսի 16. ի յԱմասիս քաղաքի, րարեպաշտութեամբ ի խնամաճառն վարդապետայ առաքինաւոր Եղիսայրէթ խաթունն զսոյն զերբս ետ յիշատակ Սրբոյ Աթոռոյն Եկմի րոյսը Միարանութեան իմոյ ըստ խնդրանացն որ եմ Սրբոյ Աթոռոյն Եկմի միարան յետին, եւ նորակ Եղիսկիացի Յովնանէս Վրդպ. որ որքան իւցեմ կենդանի անձամբ իմոյ վալելեմ, յետ անցման իմոյ՝ վալելեն Միարան Սրբազան Հայրք եւ կամ եղբորք, որոյ չնորոշի զսոյն յիշատակս, ասեմ՝ Յիշատակն արգաստոց օրհնութեամբ եղիցի եւ Տէր Յս. Քս. օրհնեաց զինքն եւ զհարայինքն եւ զպատահաս սորին, որոց ննջեցելոց զհոգիս Տէր լուսաւորեաց եւ զկենդանիս րարի յիշատակս պահեցել, իւրաքանչիւրոց զմարդկորէն յանցանքն թողցել, որպէս զսորս օրհնեաց Տէր զամենեանս:

Ձի նոյն Խաթունն ի կենդանութեան իւրում վասն իւր կենդանի հոգւոյն, եւ ի Տէր հանդուցեալ իւր տան Թոխմախեան մահաւոր Գևորգի որդի տիրացու Յովնանէս Աղայի հոգւոյն, եւ զստն իւրոյ Աննայ Խաթունի հոգւոյն եւ երկու պատկոյն Սեթրակ եւ Կարտպետ Աղայի հոգւոյն, եւ այլ ում. ննջեցելոցն հոգւոյն եւ իսկ կենդանեացն, որոց զանտանն Տէր Յս. Քս. յստ մեծի ողորմութեան իւրոյ ի զպրտութեան կենաց վրեացն անջնջելի յիշատակս: Փութք...:

Էջ 108-112. զատարկ:

539

ՎԵՑՈՐԷԻՑ ԳԻՐԹ — 4

ԻՍԹԵՌՈՒԼԻԲՈՍ

ԵՊՍ. ՄԱՐԱԳՐՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասոյ 22.5 x 16.5 x 2: Էջք 358: Հանդամանք րատար, մասամբ աղդուած խոնաւութեան: Թուղթ հասարակ. Գրութիւն՝ զլատայիրները յաճախ կարծիր, Բաղեւար սեւ մեկանով, միասին, 30 տող: Նստը չեւ

ղագիր: Համառօտադրութիւնք զրեթն սոսիսական, Կապ կիտալաթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1-4, զատարկ:

Էջ 5.— [Գ]իր յազազս Ձ օրեայ Գործ-

ծոց Արարչութեամբ: Առաջին աւուրն.—
Աքանէիկի եղև զիտութիւն քո, ասէ Սղմա:—
Ասէն Վարդապետք մարդն է թաղադրեալ
ի Հոյոյ եւ ի մարմնոյ... Վասն այսո-
րիկ ի դանապան միկնութեանց սրբոց Հա-
տաբեցիին զտակաւ րանքս զաշտեիկ եւ կար-
դեցի ի մի, զատուարտեալս Եսկորոս
վարդապետ Հայոց, թարգմանելով ի յատին
բարբառսն ի Հայ լեզու ի փառս Այ. եւ ի
յօդնութիւն յնթերցելեաց... (Լջ 9-10):

Էջ 10.— Ի սկզբանէ ստեղծեաց Ած.
զերկինս եւ զերկիր:— Վարդապետք ասեն
թէ Ած. սկիզբն լինելութեան արարածոցս
երեսս զործս զործեաց: Եւսի զզործս ստեղ-
ծման, եւ երկրորդ զզործս բաժանմանն,
երրորդ զզործս զարդարմանն...:

Էջ 79.— Երկրորդ Աւուրն:
Էջ 114.— Երրորդ Աւուրն:
Էջ 132.— Չորրորդ Աւուրն:
Էջ 176.— Հինգերորդ Աւուրն:
Էջ 188.— Վեցերորդ Աւուրն:
Էջ 245.— Յազագս Եօքմերորդ Աւու-
րն.— Աստուծոյ սկիզբն արասցուք վասն
Հաղթմանց եօթներորդ աւուրն...:

Յիշատակարան քարգմանութեան.—
Էջ 352.— Արդ կատարեցաւ Գիրքս
Վեցօրեայ Գործոց Արարչութեան Հաւա-
քացեալ ձեռամբ Յրա Բարդղղիմէոսի Լպսի
ի կարդէն քարոյցաց սրբոյն Դիոնիսիկոսի
Հոսմանիցի ազգաւ Լպիս. քաղաքին Մա-
րադոյ: Եւ թարգմանեցաւ ի յատին բարբա-
ռոյ ի Հայ բարբառ, որ էր թարգման Եա-
կորոս Վարդապետն ազգաւ Հայ ի կարդէ
սրբոյն Դամենիկոսի ի փառս Այ. եւ օյնու-
թիւն Էղբարց:

Արդ եղև թարգմանութիւնս այս ընդ
Հովանեալ Մր. Ած.ածնի. իսկ որք Հանդի-
պիք եւ ընթեռնուք զսա օյնութեան Այ.
Նորք զի ի նմանէ նն ամ. բարիք, եւ թէ
սրկատութիւն ինչ լիցի այն է ի կողմանէ
տկարութեանս մերում. Եւ թարգմանեցաւ
սա ի զիւս Բռնայ որոյ այսոցիկ Լզև
պատճառ եւ ձեռնառ. վարդապետն Յօհան
որ կոչի Բռնեցի, որոյ Հատուցէ Տէր զՀա-
տուցումն բարի, ամէն:

Էջ 353.— Յամկ Գրեգոյս.— Ա.— Թէ
դի՞նչ է ասելն ի սկզբանէ հստեղծեաց Ած.
զերկի:— ...— ՃԺԱ.— Թէ մեղքն Ադա-
մայ ծանրապոյն էր քան զԵւային:— Վերջ:

540

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ (ՄԱՍՆԱԿԻ).— 10

[Գլածոք?]

[1291-8?]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 21×15×8: Թերթք 373: Պրակք
Ա-Յ: Հանդամանք ընդհանրապէս լաւ, նո-
րոյութիւն կրած, քիչ վնասուած ցեցերէ:
Թուրք լատական թանձր: Գրել՝ Յովհան-
նէս: Գրութիւն՝ խորապիւրնէր եւ յաճախ
զլիսապիւրնէր կարմիր, միացեալը սև. մե-
լանով, Լերիսին, 27-29 տող: Բոլորովոր
վարժ, շատ մը Հատումններու սկիզբը մէկ
տող անկիւնաւոր երկաթապիւր կարմիրով:
Համառօտապարտութիւնք սովորական: Կար-
մաղիծ յուսանցադարձ եւ զլիսառաւ իւրա-
բանչիւր Հատումնի սկիզբը: Կարմաղիծ
զլիսառաւ եւ զարդապիւր Թղ. 154ա2, 166ա
1, 182ա 1, և այլն: Կարմաղիծ խորանա-

զարդ, յուսանցադարձ եւ խոշոր զարդադրով
տողեր, Թղ. 2ա, 37ա, 60ա, 97ա, 124ա,
169ա: Կաշեկալով տախտակեայ, դրոշմա-
դարձ: Կնիք սևաւորդձ հաւկթածէ, ճԺԻ-
ՕՀԱՆԻՍ ԵՄԻ.Ձ, Թղ. 2ա, 37ա, 60ա, 97ա,
124ա, 169ա, 266ա, 321ա:

ՀԱՄԱՏ. Յրէտ. Մուրատ, Յայտ. Յով-
հաննու, Երուսաղէմ, Լջ ԵԺԺ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1, լեցուած զանազան զրչափոր-
ձերով:

Թղ. 2ա.— Աւետարան քաղ Մատթէո-
սի:

Թղ. 37ա. — Անտարամ ըստ Մարկոսի:

Թղ. 40ա. — Անտարամ ըստ Ղուկասի:

Մատթ. — Թղ. 80բ, *ստորին լուսանցքին կը կարգացուի. «Գլուխս կու ցավէ»:*
Թղ. 97ա. — Անտարամ ըստ Յովհաննու:

Թղ. 124ա. — Գործք Առաքելաց:

Թղ. 134ա2. — Յակովբոս Այ. և Տն.

Թի. Գի. ծառայ.:

Մատթ. — Թղ. 135ա, *ստորին լուսանցքին: «Կայ [ղ]լտիս ի լիէս»:*

Թղ. 157ա2. — Թուղթ Պետրոսի. — Պետրոս Առաքելու Թի. Գի. բնորակաց նրդակէից ի սփրոս . . . ըստ կանխադրուածան Այ. Հաւր.:

Թղ. 160բ1. — Թուղթ Պետրոսի երկրորդ. — Շմաւոն Պետրոս ծառայ.:

Թղ. 162բ2. — Թուղթ Յովհաննու Առաքիլի:

Թղ. 166ա1. — Թուղթ Յոսիանու երկրորդ:

Թղ. 166բ1. — Թուղթ Յովհաննու երրորդ:

Թղ. 167ա1. — Թուղթ Յովհաննի երրորդ Յակոբու:

Թղ. 168ա1. — Աղբիւս եւքաղէ:

Թղ. 169ա. — Առ Հռովմանցիս:

Թղ. 181բ. — Գլուխք Առաքիլի Թղրոյն կորնքացուց:

Թղ. 194ա. — Գլուխք երկրորդ Թղրոյն կորնքացուց:

Թղ. 203բ. — Առ Պաղատ Թուղթ կորնքացուց Քահանայից:

Թղ. 204ա. — Գլուխք երրորդ Թղրոյն կորնքացուց:

Թղ. 205բ. — Գլուխք [f] Գաղատացուց Թղրոյն:

Թղ. 210ա. — Գլուխք եփեսացուց Թղրոյն:

Թղ. 214ա. — Գլուխք փիղիպպեաց Թղրոյն:

Թղ. 217բ. — Գլուխք [f] կողասացուց Թղրոյն:

Թղ. 221ա. — Գլուխք Թեսաղոնիկեաց առաքիլ Թղթոյն:

Թղ. 224ա. — Գլուխք Թեսաղոնիկեաց երկրորդ:

Թղ. 225բ. — Գլուխք Թղրոյն երրանցուց:

Թղ. 236բ. — Գլուխք Տիմոթեայ Առաքիլ Թղրոյն:

Թղ. 240բ. — Գլուխք [f] Բ. Թղրոյն Տիմոթեայ:

Թղ. 243բ. — Գլուխք [f] Թղրոյն որ առ Տիմոթեայ:

Թղ. 245ա. — Գլուխք Թղրոյն որ ի փիղիմոն:

Թղ. 246ա. — Նաւարկութիւն Պաղատի Առաքելոյ ի Հռովմ:

Թղ. 246ա2. — Յայտնութիւն Յովհաննու Անտարամիցի, գոր ետես ի Պատմոս կղզոց. — ի Յովհաննէ առ և թն կկկցեիս որ ևն յկահա. . . — Տես Յրկո. Մուրատ, Յայտ. Յովհաննու, երուսաղէմ, էջ 365:

Թղ. 263ա. — Հանգիստ երանելոյն Յովհաննու Անտարամիցի:

Թղ. 266ա1. — ՏԱՆԱԶՆԻԼ կիմաստաթիւն և զիրատ, իմանայ դրանա Հանձարոյ.:

Մատթ. — Թղ. 283բ, *ստորին լուսանցքին, «Չարադործ զեւն լուսնց զիս տաժամարք»:*

Թղ. 286բ. — Տն. Ներսէս կր. — Նորոյ ծնունդ՝ որ յերկիր գտա. . . — Հմմտ. Բանք Զափա, էջ 302:

Այս Առակք Սաղովմովնի Արքայի իղի. առնինք, գոր գրեցին բարեկամքն կղիկիս Արքայի իղի. ի Հրէաստամի:

Թղ. 290բ. — Բանկի Հաւր Հակոբի, և ճշմարիտ Սաղովմովնի. . . Ինձ սղարմիս ըստ ծառայի, որ զստ աղերս ծառայի:

Ընդ որս և ինձ Յոսիանի, Գծողի տառի Սաղովմովնի:

Մատթ. — Այս յերկիր Երկու տողեր կը սղարմանին Առակաց Գրքի Գրիգ. Յովհաննէսի:

Թղ. 201ա1. — Բանք ժողովարդին որդի. ու Գալթի. Սաղովմովնի Արքայի իղի. յեւ. . . եկեմիստես:

Թղ. 299բ1. — Երգ երգոց, որ է Արիմոնքիւն Արիմոնքեանց:

Թղ. 303բ2. — Նորոգելոյս ի Բէն Թա. . . և ի մեղաց խաւարերոյ. . .:

Թղ. 304ա1. — Իմաստութիւն Սաղովմովնի. — Սիրեցէք զարդարութիւն սլք զատիք զերկիր. . .:

Դրանք — Թդ. 309-319. վերի կողմը
ցեղերէն մասամբ միաստան:

Թդ. 319ա1.— Բա՛մ յիշատակի տառիս
զձողի: Աստուածեղէն Հոյրոփն ի սմա,
խաղաղութիւն անուն արքա...:— Հմմտ.
Բանք Չափաւ, էջ 356:

Թդ. 320ա2.— Սա մարդարէլ աստուա-
ծարան...:— Հմմտ. Բանք Չափաւ, էջ
351:

Թդ. 321ա1.— Տեսիլ եսայեայ արքայ
Ամավեսա...:— Լուր երկին եւ ունին զիր
երկիր...:

Դրանք — Թդ. 351ա, մէյանք զունա-
թափում, զրէշը կը յայտնէ լուսանցքի
վրայ. «Լուր է զի մեկտա թանաքա»:

Թդ. 371բ1.— ... եւ կեղեցին ի տեսիլ
ամենայն մեկեղաց:— Փառք Այ. ամէն:
Դրանք — Յաջորդ երկու թերթերը
գաղտնի մեծաւ մասամբ. վերջին էջը աշ-
յարհան բաներով խճողուած:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— Թդ. 36բ1.— Ձառացող բանիս
զրարմանդս զԵհաննէս զաշխատողս զրէի
ի խաչորակիծս, յիշեալքի ի Գո. եւ զեղ-
րարն իմ զՍմակի. Բա՛հ. եւ զՎարդ. որք
յայտ մար փոխեցան ի Գո. եւ Տէրն ձեզ
ողորմակցի, ամէն:

Տէր Աձ. ողորմեայ աշնոցիկ որ աւղ-
[ն]ական եղին ի սմա ստուգարանութեամբ:

2.— Թդ. 59բ1.— Ձառապակաւ աշ-
խատողիս եւ զծնողսն եւ զեղրարն յիշեա-
լքի ի Տէր: եւ որ զտ[ը]խնակս Լու ողոր-
մեացի նմա Տէր:

3.— Թդ. 96բ2.— Յայցելութեան ա-
ւուրն յորմամ նորոգեա զարարածս նու-
րողեա եւ զիս զմեղատուս եւ զծնողս եւ
զեղրարն եւ շնորհեա զթողութիւն եւ քեզ
փառք:

Ստորին լուսանցքին. Վիշտ մարմնա-
կան յորուցեայ է ի վերայ իմ, ի նեղատու
արանց եւ յամբարիշտ գիւնս:

4.— Թդ. 123բ.— Յա. Բա. որքի Այ.
ի քո ի միասնեղամ դայտեանեղ. յից Հոդ-
ւով զփափայ երբեք երանեայ քահանային
Յոհաննիս եւ ծնողաց իւրոց վասնդի նա
կարեկից եղեւ մեզ եւ տայով զարինակ
որոյ տառիս, եւ յոյժ երկայնմեաց վասն
զի եւ եւ Հեղզ ի զիրս եւ յոյժ անարվեստ

եւ կեն ինձ տրամութիւն սաստիկ զի մեկու
ինձ երկու եղբարք, եւ յարեան ի վերա իմ
մարդք շարք, եւ խոցեցին զիս Հոյրով եւ
մարմնով. եւ յայտ վերա կեն Հիւսիսեղ-
թիւն եւ կոչ մերձ ի մահ եւ էր տեղս աղ-
մակ եւ Լու մտաք պոռնիկ եւ վայրաւորք,
եւ խելսք անկար եւ յետին եւ յոյժ փառա-
սէր եւ Հպարտ եւ յայտ սղալեցի ի տառս
զրով եւ բանիս զոր տեսանէք:

Եւ արդ աղաչեմ որք Հանդիպիք սմա
Թողութիւն շնորհեցէք յանդիմութեան ի-
մոյ, զի յաղապս կարեց ձեռնամուխ եղէ ի
զիրս սուրբս: Աղաչեմ զձեզ եղբարք յիշեա-
լքի զեղրարն իմ զՍմակի. Բ՛հ. եւ զմիւսն քո-
վարդ. որք ի ախ մանկութեան Հանգեան,
եւ զծնողսն իմ եւ Տէր ձեզ ողորմեացի:

Յիշեալքի եւ զձաղկեան Հոյրով ի Հե-
րով զյառաջատարս Բ՛հ. զԵհաննէս որ
Լու զարինակն, զի լաւ էր եւ անպատճառ
յայտ եւ Տէր ձեզ ողորմեացի:

5.— Թդ. 168ա2.— Տէր Աձ. տացէ
ողորմութիւն եւ Թողութիւն մեղաց, եւ
Հանդիմատ յարք[այ]ութիւն արդարոց, որ
Լու մեզ զարինակ Գործող Առաքելոց, զոր
Եթէ լաւ էր Լթէ խոտան, կատարեաց քո-
հայցածս մեր, երանելի Բ՛հ. սորոք [==
Թորոք]:

6.— Թդ. 203ա2.— Ոյ կըրարք
սուրբք, որք Հանդիպիք սմա յիշեալքի
զյցեալս մեղաւք առ յրնդունի զթողու-
թիւն:

7.— Թդ. 265բ.— Փլկո՛ք ամէին, եւ
Էին, աներեւոյթին եւ տեսելոյն, անկոր-
րանն, եւ էից Հացուցանողին ի աշար, զու-
ղակչիւ, Հուսասք միութեան, ի սրտիս,
եւ ի փառս, ի տէրութիւն եւ ի զարութիւն,
ի մեծութիւն եւ յանկրեւորթիւն, միա-
բան, կարեանձեւ բոլորի մեկեղէն Աձու-
թեան, Հաւր եւ Որդու եւ Սր. Հողույն,
այժմ եւ միշտ եւ ամենայն յաւիտեանս,
ամէն:

Ամենայն ոք որ Աձայնոյն բողձան Հե-
տեւէյ, շոքին ի իւր անդաստան իմաստից
մտեայ Հմարին, եւ տիկնոյն նոցա մեծա-
կայից իւրեանց աւրտաւորէ ընձեռնն զու-
րախարարն: Եւ այնք որ այժմ զգպին ի
յեւս զերագոյնն տեհչան Հառանել. եւ անոր
յինելով խորին խորհրդոց յինին խորհրդա-
ղաց, որոց փափաղեն յինել տեղեակ եւ

անմարմինքն. քանզի ոչ եթէ զխորհուրդ իւրոյ գիտութեան եցոյց անմարմնոցն, այլ ըստ Պապիոսի եթէ դժածկեալն յազգաց եւ յախտանց յայտնեաց մարդկան բազմապատկ իմաստութեամբ իւրով, զի յաղթեալ ի մարդասիրութենէ իւրմէ, էառ բզմերս, եւ իւրոյն դմերս վերնոցն գերազանց կացոյց: Եւ այն որով ցանկեայն հրէշտակդ տեսանէ ողաւառ ինչ, բարեկամ ասաց իւր զմարդիկ եւ նոցա յայտնեաց եւ արորոյց ի հողոցն իւրմէ եւ արեւեցելովքն արորոյց տիեզերաց: Յիշեալ թէ առաջինքն ի մոռացման եղեալ անցին զպատուիրանուն, վասն այնք առ զիմարս աշխարհի, եւ նոքաք ի զիր զբաւեաց զամենայն պատվիրանս, հանապապս ընթերցուլ եւ ի միտ առնուլ զի մի կրօնցութիւն:

Յիշատակագրութիւնք Տաքեցի կաթապետ վարդապետի.—

1.— Թղ. 36բ.— Եւ նուառտս զուլ, Վզս. տիկ զիմ զբերանքս որ է նոր կտակարանքն Առաքել եւ Յեռոնի Սր. Փրկչին որ է տեղիք շարձարանաց Քի. Այ. յուսոյն մերս եւ կա սկսան Ած. ամերձ վիճի որ զԵս. ի վերս ձաղկեցին: Յիշատակ ինձ եւ իմոցն հարցն իմո թումս քահանայ եւ մայրկանն իմս հանդուցելոցն առ Քս. ըստ Յեռտեա թէ երանի որ ունի զառաքի ի Սինո եւ ընդանեակ յեմ: Խնամով պահողքն արհնին յԱյ.:

Ներքեւը տարբեր գրչով.

Իմացի՞ր անձն իմ թշուառ:

մի՞ յաշխարհի՞ կենար յամաս.

այլ նրման հրո՞յ լեր դու ի մառ,

ցանկութեանդ զմա՞հ զու. ի քեզ առ:

2.— Թղ. 168բ.— Խո նվաստ կուլ.

Վզս. որ եմ ի գառառն Տաքս մերձ առ ասորատս լերինն վարապա. եւ ի ողատութեան հասակին սիրեցի զպոտատս որով ինքն իմ, զնացի առ Յոհանէս վարդապետն Արճիշեցի եւ աշակերտեցի նմա Գ. ամ եւ տոյ գորհնութիւն կարգի քահանաութեան: Եւ անտի դնացի ի մենաստանն Գլաճոր առ Հոգեկաւար վարդապետն Յեռտի եւ անդ կացեալ զամս Ը. տոյ գորհնութիւն հրամանի վարդապետութեան յերեսուն տմին: Եւ առաջնորդութեամբն Քի. եկի ի Սր. Քաղաքս յեմ. երկիր պապանի, որ.

անաբինալոս տեղեացս: Եւ տեսի զՍր. Փրկչի՞ն եկեղեցին որ է տեղիք շարձարանաց Քի. Այ. յուսոյն մերո լր կոխան յեալ անօրինաց այլ եւ ձիոց եւ իշուց, քակած եւ ծակած: Եւ եւ նվաստս կարողութեամբն Յի. զնեցի ի պէթմայէն ի շորս հապար զբրամ ընդ զինն ու ընդ կաշառքն. եւ Կ. անգամ յնկիպտոս իջա եւ առի թուխի հրամանի յարքաէն եկիպտոսի շինութեան վանիցս Սր. Փրկչին. Բ. անգամ յերկիրն կիլիկեցոց զնացի եւ ըստով աշխատանս կրեցի ի ծովու եւ ի ցամաքի զի հետիտոս ընթանաի ընդ ցամաքն: Խ. ի յեմ. անպատմելի վշտացս ի յանաբինաց եւ յարեմաճորաց այլ եւ ի սուտ եղբարց:

Եկն եւ մայրիկն իմ յերկրպոպոս թիւն սր. տնաբինականացս եւ երկրպոպոս զարձա: ի զատան իւր եւ զնացեալ ի յերկիրն կիլիկեցոց փոխեցու առ Քս.: Քս. Ած. թաղութիւն մեղաց եւ յարութիւն կենաց շորհէ նմա ամէն:

Եւ որք հանգիպիք այսմ տառի թուոս թիւն մեղաց եւ յարութիւն կենաց ինդրեցէք ինձ վշտաշնայնս եւ ծնուաց իմոց, հարն իմո թումս քահանայ եւ մայրկանն իմո, եւ Ած. զմերն թողու ամէն: Մի՞ ոք իշխեսցէ հանդ զՍր. կառաքի ի Սր. Փրկչի՞ն եւ որ յանդ զնի եւ հանդ մասն եւ բամին ընդ կառաքին եւ զԹուգաթին սոցէ: Բայց թէ աշխարհի կամ փոխտոտ տահնեւ եւ այլ ի յեմ. զարձուցնի ի յիւր տեղիքն: Խնամով պահողքն արհնին յԱյ. եւ անխնամքն զպատմին կրեցն:

Տէր Ես. արդար բաթի՞ր ողորմեա մեզա սր քո ծառ[աթ] կուլ. Վզի. եւ արժանացոյ զի քո Ած. տին տեսեանդ եւ որ [Կ]նդգի մեղ ողորմութիւն արժանա[ն] որիք Ած. տին տեսեանն եւ ինքն [յ]նցի արժ[ան]ի տմէն եղիցի եղիցի: — Հմմտ. Յ. Մատթ. Էջ Եթ: Աղանունի, Միաբանք, էջ 199:

Այլ յիշատակագրութիւնք.—

Թղ. 164ա, մամբ բոլորգիր.— Տէր Ած. քո անհապառ ինձմ յիշեալ զայնտիկ որք եղեն մեղ աւգնական եւ խրատիչ յայսմ դարձ:

Ներքեւը տարբեր գրով, եւ կէս տող գերաւած.—

Տար Տէր յերկարութիւն կենաց կու-
տանդեալ, բնի:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւնք —
Թղ 371ր. — Ի վայելումն Բարսեղի,
որդի Տէր Թորոսին:

Թղ. 372ր., բայտրովին տարբեր գրչով.
— Ի վայելումն տիրացաւ Թորոսին տաշի

Թղ. 371ր., շեղագիր. — Ջսոյն մատ-
եան տատամային կրկին լիշատակ արար
Ար. Աթոռոյս զնոյ առեալ ի հայ քաղաքաց-
ւոց, Յովհաննէս Արդն. Պատրիարքն Բջ-
միւռնացի, յերբորդ ամի առաջնորդութեան
խորում, 1853:

541

Ք Ա Ր Ո Զ Ա Գ Ի Ր Ք

Ս. Յակոբ (Նորասպետ)

Ռկթ = 1620

ՆկԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 21.5x15x7: էջք Ա-Գ. 782
+ Ե-Ը: Հանդամանք լաւ: Թաղթ Թանձր:
Գրիչ՝ Գրիգոր երկն Նշեցի: Գրութիւն՝ խո-
րադիրները կարմիր, մնացեալը սև մկա-
նով, երկուսն, 29 տող: Նոտրադիր: Հա-
մատուցարարութիւնք ստատ: Մեծ դարգա-
ցիր՝ խրաքանչիւր քարոյի սկիզբը: Գու-
նատու գլխադարդ և յաւանդադարդ, էջ
19: Սկիզբը և վերջերը կան մի քանի սլարդ
յաւանդադարդք ևս: Կաշեկալով տախ-
տակնայ գրչմատարդ: Պահպանակ մաշա-
ղաթեայ սկիզբը և վերջը երկուսեան թերթ,
որոնց վրայ կան յետադրոյն յիշատա-
կադրութիւններ, դանդաղան տնձերէ, (էջք
Ա-Գ. և Ե-Ը):

ԲՈՎԱԼՆԻՍՏՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3-7, նախերգանքի և մողթանքի
բանաձևեր:

էջ 8. — Յանկ. — Այսքան ինչ կայ ի
որ. գիրքս հաւաքեալ. — Ա. — Նախ, Ա-
ւետեաց. — Եւ յամենան վ.:

էջ 13. — ԶԳ. — Ի խորհուրդ Բժ Ն
Առք. : Կոշեցեայ գիծն Առաքեալ.:

էջ 13-18, նախերգանքի բանաձևեր:

էջ 19ա. — Ա. — Ետամեծի Յոսիմնու
Որոտնեցոյ ի Բանկ Աւետարանչին որ ւսէ.
Եւ յամենամ վեցերորդի առաքեալ Գաւ-
րիէլ. — Նախ տեսցուք զվեց ամիսն թէ
վասն ինչ պատճառս ի իշէ...:

էջ 61ա. — Դ. — Քարագ վասն մկըր-
տուքեան ի բանն որ ասէ. Ի էկն է Տէր աղ-
բիւր կենդանութեան և լուսով երեսաց քոց
տեսանեմք զլոյս. — Ած. Կղէն հանճարով
տալեալ...:

էջ 73ա. — Ե. — Դաւանութիւն ող-
ղափառ Քրիստոսնէից հաւատոյս կարգեալ
յառաքելոց եւ ի հոգեյից հարցն որ ի Նի-
կիայ գումարեցան եւ եղին զկանոն ուղղա-
փառ հաւատոյ անգրիչի և անգրիչի ի հաւ-
տատու քեմք: Եւ սկսեցաւ ուստի պարտն
է սկսանել յորմէ աւեմեքեանս եւ սկսեցաւ
տրեալ այսինքն ի մի աւատամային բնու-
թիւն. — Հաւատամ և խոստովանեմ յաւ-
մարդարեակեան հոգեւոյսց վարդապետու-
թեան...:

էջ 82ր. — Զ. — Նորին Քարագ վասն
Թրփատութեան, ի բանն. Իբրիւ լցան ա-
ւուրք Ը, եկին Թրփատել զմա. — Հայրն հա-
ւատոյ և հանդիստն հոգոց...:

էջ 180ա. — ԺԶ. — Նորին Գրիգորի,
դարձեալ Քարագ, վասն երիտասարդից, գա-
նազան մտօք, ի բան իմաստունոյն. Գ եւ գորս
ամինար է ինձ իմամալ, եւ գոյրորդն ոչ
նամալեմ...: Արարիչն Ած. բոլորից խո-
րով ամէնիմաստ հանճարով...:

էջ 588ր. — ԿԲ. — Քարագ Գեորգեայ
եռամեծի, ի բանն. Ոչ կարէք երկուց ան-
բանց ծառայել. — Սրբոյ Ած. զմարդն մատ-
ուր և բանական գի զծառայողոյն բարին ի-
մացի, և իմանալովն սիրեցէ...:

էջ 593ր. — ԿԳ. — Նորին Գեորգեայ

Գարագ ի բանն Աւետարանին որ ասէ. Թէ աջ ակն քա. կամ ձեռն քա գայրակցեցուցանէ զգեց՝ իլեւայ ի քէ՛՛.— Արդ զոր օրէնսի ոք կամ լիցի ի նաւարկութիւն վաճառութեան ընթանայ . . . :

Էջ 696ա.— ԿԵ.— Նսրին Գրիգորի եռամեծի Բարագ Գրիգորի Հաւատարմին. ի բանն առաքելայն. Նմանագ ինձ եղբւրս, օրպէս եւ ես թի. — Առաքեալն չեթանստաց եւ բարոյն աշխարհի . . . :

Էջ 685ր-686, 710, 734, 780 գատարկ :
Էջ 771ա-776ր.— Արիւնայի վարդապետագ.— Զանապան բանաձեւեր :

Յիշատակարան Գրչի.—

Ա.— ԹԿԼ — 1619

Էջ 258ա.— Ի Թուին ԹԿԼ. եւ սուսանուն Գրիգորս, զրեցի զայս զիրո ի Սր. Բաղաքն Ե՛մ., յայս ամի յորում տնկաւ մահ տարալմամ ի յայս Երկիրն եւ ի Մարբ, եւ ի մի օրն Դի մարդ մեռաւ համարով ի Մոր, եւ Եկն ինձ. եւ լաղղամբ մեռան եւ Ե՛մ. ձեռքս կու զրէ սիրտս կու դողայ ի մահուն որ առանց ապաշխարութեան եմ :

Բ.— ԹԿԹ — 1620

Էջ 770.— Փառք Ամենաաւոր երբորդութեանն եւ միասնական Աձ.ութեանն Հօր եւ Որդոյն եւ Հոգոյն Սրբոյ ամէն : Որ եւս կարողութիւն տկար եւ մեղօք չաղախեալ անձին անարժան Գրիգորի զրեյ զայս սակաւ քարոյս ի Սր. Բաղաքն Ե՛մ. ի դուռն Սր. Յակոբայ, հանդապարանի Սրբոյն Յակոբա որդոյն ԶԵՐԵԹԵԱ եւ Եղօր Յոհաննու Աւետարանչին, եւ աթոռոյ միս Յակոբա Տեառնեղաբն, ի Թուին ԹԿԹ, յառաջորդութեան Սր. Եմա. Տէր Գրիգոր Արժեպալի, որ յայտ ամի արոր սկիւնդրն եւ շինեաց զՍր. Մնուղն զչալաց զիմակն զոր խախտեալ եւ թուլացեալ էր ի լաղղամ ժամանակաց, սա վերստին նորոյնաց եւ հաստատեաց զխախտեալ շինումք Սր. Մնուղն զեանն, զոր Տէր Աձ. զինքն ի յայտ կենցաղս անխորձ ի շարեաց պահեաց եւ ի հանդերձեան ընդ սրբոց հայրապետացն դասակից եւ պատկանից արասցէ ամէն :

Դարձեալ երես ի զետին անկեալ մ. զուցեալ անձամբս աղաչեմ զձեզ ով ուրր ընթերցողք սրբ հանդիպիք այսմ ատորս

ԱՆԵԿԷ առ Քս. եւ Աձ. որբոքի ասացէլ ինձ մեղօք աղտեղացեալ զձոցիս Գրիգորին եւ Հօրն իմոյ Ստեփանոս քահանային եւ մօրն իմոյ Շողոյին եւ ամուսնոյն իմոյ Մանուկին եւ ամ. արեան մերձաւորաց իմոց կենդանեաց եւ հանդուցեաց. եւ որ լիչէ յիշեալ լիցի ի Ք. Այ. մերոյ սր է արժանեալ յախտեանս ամէն : Հալք մեր որ լիւրկինս :

Գ.— ԹՀԹ — 1630

Էջ 776ր.— Փառք Ամենաաւոր երբորդութեանն եւ մի Աձ.ութեանն Հօր եւ Որդոյն եւ Հոգոյն Սրբոյ ամէն : Արդ ես նուաւորս եւ անարժան, Եղիկին եւ Թշուատացեալ, սակ անուն Գրիգոր Երեցս, որ զսուսուն ունիմ, եւ զործովս քան զամ. մարդ վատթար եմ, վասն զի Երեցն մեծ տաք, եւ Գրիգորն Արթուն թարգմանի, եւ ես Եղիկին ի մէջ մեղաց եմ թմբեալ, եւ զսուսուն եմ ստրկապաշտեալ. ի ձերութեանս աւարտ եմ հասեալ, եւ մտօքս հանապոյց զթեալ, դաւուրք իմ չարեօք անցեալ, եւ տնայոց մեղաց ծառայեալ :

Ի Թվին ԹՀԹ ամին կրկին Եկի ի Սր. Բաղաքն Ե՛մ. եւ զայս սակաւ Բարոյգիրքս, որ ընդ հովանեալս սր. տաճարիս եւ զխաղիւր Սր. Առաքելոյ Յակոբայ եւ սուսունսեալ եւ տարակացեալ անձամբս զմաղրեալ էի, այժմ բերեալ Եղի ի Սր. Յարութիւնն, յիշատակ մեղօք աղտեղացեալ Հոգւոյ իմոյ, եւ ծնողաց իմոց, Հօրս Տէր Ստեփաննոսին, եւ մօր Շողոյին, եւ Հօրքորոյն որդոցն Աձ.աւորին, եւ քրոնքն վարդոցին, եւ այլ աղղականաց մերոց, Տէր Պողոսին, եւ Տէր Յովաննէսին, Ներսէսին եւ Աձ.ատուրին, եւ կողակցին Զիհանին, եւ ամուսնոյն իմոյ Մանուկին, եւ իւր մօրն Կուսկոստանին, եւ ամ. արեան մերձաւորաց մերոց :

Արդ զրեցաւ սա ի յառաջորդութեան երեցս երանեալ, մարմնով մաքրեալ, եւ հոյով յուսաւորեալ, Տէր Գրիգոր Արժեպալիսկոյտին, եւ սրբանեալ Հարութեան, աթոռակալ եւ տեղապահ Հոյաց վիճակին որ ի Սր. Բաղաքին Ե՛մ. : Գոհութիւն մատուցանեմք Տէ. Յի. եւ Աձ. Սր. Հոգոյն, որ ի յերկոյցեալ մասնակիս ոյսպիսի ժաման, եւ զործով եւ վարդապ

U F F U S B U L I N G T O N J E . —

ողորմի մի բերան ասէ, Ած. ձեզ ողորմի:

5.— էջ 1.— Ես մեղաւոր ըստեփանն
տրեցաւ որ եմ Լերկրէն Գնունեաց չատ քանք
արի չի կառացի փառք Այ.:

6.— էջ 781.— Ես Տէր վարդանն ծա-
ռա Քի. Գերեզմանին, ապապայն ինքն եւ
յանձնէր:

7.— էջ 782.— Ես մեղաւոր Անտ

Սահակ երէցս Լկի ի Սր. յեկմ. թվին Ռճնի:
ուին [= 1693] զրեցի ով ոք ասէ ողորմի:
Ած. իւրն ողորմի. ի յԼերկրէն Գոհտան, ի
զույն Յղնու, ծառայ Գս. ի և Սր. Յարու-
թեանն:

8.— էջ 2.— Ես Հիպանանցի Իո-
վանէս Լրէցս ծառայ Սր. Գերեզմանին,
թվի. Ռճնի [= 1671]:

542

Հ Ի Ն Կ Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն

Ս. Ծնունդ (Բեքդեհէմ)

Ռճն = 1656

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծնունդ 21 × 15 և 7-5: Թերթք 501:
Հանդիմանք լաւ: Թուղթ փայլուն ընդհան-
րապէս, լայն ոչ միտտեսակ: Գրիչ՝ Գի-
լիսի Զաքարիա մայր (վերջին մասին):
Գրութիւն՝ խորագրիները և լաճախ գլխա-
ղիւնները կտրմիւր, սկզբնաւորութիւնները
մէկ սող կտրմիւր և մէկ սող կապոյտ և՛-
կաթուղի ընդհանրապէս, մնացեալը ու-
մեկանով, Երկսին, 41-43 սող, Նոտրաղիւր
մանր: Համառոտագրութիւնք առատ: Գու-
նուոր կամ կտրմաղիւր գլխապարզ, լու-
սանցադար և դարդաղիւր իւրաքանչիւր
զրբի սկիզբը, սմանք թերակատար: Նկար
կտրմաղիւր, թղ. 2ր. Ս. Երրորդութիւն.
Այսմ Եւայ, Լալլին: Կանկաղմ տախտակ-
եայ զրոշմադարդ: Պաշտպանակ մազաղաթ-
եայ սկիզբը երկու թերթ, լաճաղին զրոշ-
թիւն, մէկ մասը խաղերով:

Ծանօթ.— Սաւալանեան սապէս ներ-
կայացուցած է. «Ածաշունչ նոտրաղիւր և
Հին Հատարակ փայլուն թղթեայ պարու-
նակի տմբողջ գլին Կառակարանն, լայն ի
զրոյն Սաղմոսաց. զրեայ ի ձե. Ֆոյուշու որ
կոչէ դանձն յետին ի կարգն և առաջին ի
մեղաւորս. Թուի յունիթոսաց ոք իննիւ. իսկ
չունի ոչ Թուական և ոչ զտեղի զընթերցան
պարունակէ. իսկ զմար. Ետայիս և զլիւ-
կիւնի զրեայ է ձե. Զաքարիայ ի Բէթլէէմ,
ի դուռն սր. Ծննդեան ալրին և մարին,
չունի թուական. այլ ի վախճան զրոյս ա-
ռանձինն յեղատակի Քիլիկիայի Զաքարիայն

Եւ յեղատակ ի սր. Եկմ. ի զուռն սր. Յու-
կորայ թվին Ռճնի (1656):»

Գառնին ի Համարիս և Բանքն ի Կու-
րայ և Բանք իւրատականք իմաստասիրաց
սրբ կան տղեայ և յեֆթիմերովն» (Ցուցակ,
էջ 338):

ՆՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա1.— Նախադրութիւն Ծննդոյ.
Թղ. 2ա1.—

Ած. անեղ, անմահ և տէր յաշտեանից,
որ կամեցար և հատեցեր զսոս յոչ զուրից:
Բզմարդն ի զրոտտն եղևր զլուսեաց տէրիւ
ընտելից,
և վալիւի լաց ի միոյն յամէն վալաղիւ:
Բզմանցաւորն եղևր կենաց քոյն լանից,
ուղիղ զամամար հաներ յաշխարհս այս
անբանիւ:
Այլ հաճեցար՝ որք ի ծննդոց նորին զարմից,
քեզ մատուցին կրկին բնայ հոտ անուշից:
Փոխիլ զոմանս ի մահացու այս կայանից,
զայլս սահել՝ ի ջրով հեղձուլն համայնից:
Ի կոտապաշտել հանուր մարդկան հետ ոչնի-
րեւեցար Արարհամու մէջ քաղցէից: [Հից,
եղևր զնա հայր հաւատով քրիստոնէից,
թէ և մարմնով իցեն յաղղաց անթիւաւորից:
Ով Տէր բնեայ զայս քեզ բնայ հիւսուած
տառից,
ի մեղաւոր ձեռացս ցոյցք հոյսոյս բղձից.
Յուսով սկսեայս ի կատարելից լալրից,
մամանեցս ի լրումն քոյ սուրբ մատենից
Ժառանգեցո լուսաւորչին պայտաւորից,

դաշեկարար ջամբըցողաց զկաթն իմաստից :
Որոց նստին՝ ասեմ յաշխարհն արևելից .
ուր ասրկեցաւ . սուրբն անմիտս ի մէջ օմից :

Թ. 29ա2. — Նախաղլուսիւն Ելից :

Թ. 56ա1. —

Տէր որ ի տիպ մեծ զրկութեանս սր ի վեր-
ջոյ ,

յուար յեղիպտոս՝ լրկեցելոցն դոշերոյ :
Ստաբեցեր զՄովսէս ժրկիչ տանն Յախորտ ,
աղատեցեր զհինն Խորայլ ի խիտ կատոյ :
Չնեղիչ նոցին բնկեմեցեր ի խորս ջրոյ ,
և զնեղեալսն սխտիեցեր ի սին ամպոյ .

Լքմանանայն հեղեր ի տիպ քո սուրբ մար-
մնոյ .

բովմամբու ի ջուրն արուցման հողոյց
սրբոյ :

Սեւր աս քեզ զմեծն Մովսէս ի մէջ հրոյ ,
ևսուր նովաւ ազգի մարդկան զօրկնոս քո :
Մաղթեմ Տէր յսյծ զհողիս ի խիտ մեղաց

կապոյ :

Քեզ հետեւի յելաւ վերին կատար ամպոյ :

Թ. 56ա1. — Նախաղլուսիւն Ղեւ-
տակամից :

Թ. 74ա1. — Յառաջաբան Թուոց :

Թ. 97բ1. — Յառաջաբան երկրորդ
Օրինաց :

Մամօք . — Յետաւ Գրքին Յառաջա-
բանը կր պակսի . տուր համար մէկուկէս
սինակ պարտաւ ձգուած է թղ . 118բ-119ա :

Թ. 119ա2. — Գիրք Յետու Որոյց
Նաւեայ :

Մամօք . — Դատարարաց Գրքին Յառա-
ջաբանը նոյնպէս կր պակսի . այդ պատճառ-
աւ պարտաւ ձգուած է մէկուկէս սինակ ,

Թ. 133ա2-բ1 :

Թ. 133բ2. — Դատարար :

Թ. 147ա1. — Նախաղլուսիւն Հոու-
թայ :

Թ. 149ա2. — Յառաջաբան Նախա-
կարգեալ թագաւորութեանց :

Թ. 212բ1. —

Թապաւորք տառաւորեալք ,
տուր եւ զգայի իւզով առնեալք ,
իւր արկնակ ապարտեալք ,
զերկնուորին տնուն առեալք :
Լաւք եւ բնութիւն մեծարեալք ,
դոն ճահաւորք պատկերացեալք ,
լարքն եւ յոտիքն խոտեալք ,

մեծ հարուածովք Լեզն տառեալք :

Պահանջի ի նոցանէ ,

կարծեմ բարի զոլ անուանէ ,

ոչ խոտորէլ իսկ ի Տեսոնէ ,

և ոչ պատիլ իսկ ի նմանէ :

Բայց Լեթ շար զոլ պատահէ ,

ըստ արքանեացն և շար կրէ .

մինչ զի և յոյսն ժամանէ ,

մարդկան Փրկիչն և տղատէ :

Թ. 212բ1. — Յառաջաբանուսիւն

Մնացորդաց :

Թ. 239բ1. — Ի մնացորդացն մնա-
ցորդաց Սեղմոնի արքայի . — Վասնդի զոր-
եաց Մովսէս թէ

Թ. 239բ2. — Ի մնացորդաց մնացոր-
դէն քազմացան ուզմամբ հազիւ կարացի
գտանիլ . — Յորմամ յարոյց լի . — սատան
Սեղմոնի զկղերարար արքայ Եղովմայ

Թ. 239բ2. — Նախաղլուսիւն Եղովի :

Թ. 240ա2. — Գիրք Վտաքիմ . Եղով
Քահանայի . — Եւ արար Յովսէփ թապաւոր
զպատկին Տեսոն . . .

Թ. 247ա2. — Հանգաւմեմ գլխոց եր-
կորդ երդայ :

Թ. 247բ1. — Եղրաս Երկրորդ . —
Յառաջնամբ ամի արքային Պարսեց Կիրոս-
սի , ի կառ[ար]էլ բանին Տեսոն . . .

Թ. 251ա2. — Նախաղլուսիւն Նեխե-
անա . — Նեխեմի թէ իցէ ի քահանայեցն . . .

Թ. 257ա1. — Նախաղլուսիւն Գրոցն
Եսթերայ :

Թ. 262ա1. — Նախաղլուսիւն Գրոցն
Յուդայ :

Թ. 269բ2. — Նախաղլուսիւն Տալ-
բիքայ :

Թ. 275ա1. — Նախաղլուսիւն Ա-
ռաքիմ Մակարայեցոց :

Թ. 294բ1. — Նախաղլուսիւն եր-
կրորդ Մակարայեցոց :

Մամօք . — Մակարայեցոց երրորդ
Գրքին Նախաղլուսիւնը կր պակսի , տուր
համար մօտ երկու սինակ տեղ ըսց ձրդ-
ուած է , թղ . 311ա2-բ1 :

Թ. 311բ2. — Այդ Եղև Փիլոպատով-
բա ի զարձկոյց անտի . . .

Թ. 319-321 , զատարի :

Թ. 322ա1. — Նախաղլուսիւն [Բ]ո-
բայ :

Թ. 322ա2. — Յուրմեայ Եպիսկո-

պատի Ազիկուրնացուց ասացեալ վասն Յոբայ :

Թղ. 334ա1.— Նախադրութիւն Առականցն Սողոմոնի :

Թղ. 341ա2.— Նախադրութիւն Ժնգովոյի :

Թղ. 352բ2.— Նախադրութիւն Նրգնի :

Թղ. 355բ1.— Նախադրութիւն Խնասուրեանցն Սողոմոնի :

Թղ. 363բ2.— Տեառն Ներսեսի միշատակարան Առականցն Սողոմոնի... :

Թղ. 364բ2.— Նախադրութիւն Յեւուայ որդւոյ Սիրաբայ :

Թղ. 374բ2.— Խոսք ԽիկԱՐԱՅ իմաստանց ասացեալ խրատական բանի.— Յամա Սենեքերիմա Նիհուէր և Աստուածաբանաց արքայի, և խիկար դպրի էի Սենեքերիմա արքային... : Հմմտ. աստ, էջ 466 :

Թղ. 379ա1.— ԲԱՆԻ խրատականի տասացեալ ԻՄԱՍՏՆՈՅ.— Ձորս բան կոյ ի յաշխարհն որ դարդն ի մեղաց պահէ... :

Թղ. 382ա1.— Նախադրութիւն Երկտասան Մարգարէիցն :

Թղ. 406ա1.— Նախադրութիւն Դեմիէլի Մարգարէի :

Թղ. 418ա1.— Մարգարէութիւն Ներեմիայ :

Թղ. 448բ2.— Թուգք Բայուհայ :

Թղ. 450բ2.— Ողբ Սրբոյն Ներեմիայ Մարգարէի :

Թղ. 453ա2.— Ազօբ Երեմիայ Մարգարէի :

Թղ. 454ա1.— Պատճառք Նապայ.— Եկաւորն ի մարդարէան Նապայա... :

Թղ. 454բ1.— Գառնեցոյ բանից հա-

տարն է.— Եւ դժաշնե աշապնաւոր Լթէ ոչ զիտեմ դձեղ... :

Թղ. 475բ1.— Նախադրութիւն Եղեմիէի :

Թղ. 499բ1.— Մահ Եղեմիէի Մարգարէի :

Մաթթ.— Իւրաքանչիւր մարդարէի մահուան պատմութիւնը կը գտնուի իւր զրուիթեան վերջը :

Թղ. 500—501. զրեթէ դատարկ :

Յիշատակագրութիւնք.—

Թղ. 74ա1.— Ջնուստ և զտարուկուսեայ ի տարաշխարհ, զտկարս մարմնոյ և զմեռեալս հոգւով, զպակիւրս և զանարհեստս զծոցս որ յետինս իմ ի կարգն և առաջին ի մեղաւորսն զՓրշտոնս. իշէնցէք Ի Քս. և որք իշէնցէ իշտիւիք :

Թղ. 201ա2.— Երկտասակ է ի Սր. եմ. Բոյին, Բձ և Ե [= 1656] :

Թղ. 454բ1.— ... յորոց փրկեցել զմեղ Քս. Ած. մտնաւանց զզծոց սարս յատուանուն Զաբարիա մայագս : Ամէն :

Թղ. 476բ2.— Ջզծոց մատենիս զպլտականուն Զաբարիայ զպատմեալս մեղօր, որ ըստ կարի իմում զրեցի զսա ի Սր. Բեթղեզէմ ի զուտն Սր. Մենդեանի Քի. աշխիւն և մարին և է յիշատակ ի Սր. եմ. ի զուտն Սր. Յակորայ ի վայելումն բանասիրաց մանկանց նորոյն Սիոնի : Բայց աղաչեմ որք հանգիւպէք սմայ կարգալով կամ արիւնակելով միայն հայր մեղայի արմանի առնել :

Թղ. 500ա.— Բիլիսիցի Զաբարիայն և զիշատակ ի Սր. եմ. ի զուտն Սր. Յակորայ : Բոյին Բձ և Ե [= 1656] :

Աւելի վարք,

Երեմիէք Ի Քս. զմեղապարտ զրիչս :

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22 x 17 x 1.5 : էջք ծիծ 1 46.

Հանդամանք լաւ : Թուղթ՝ տոսթին մասը կապտորակ, երկրորդին սկիզբը ևս վերջը

Հասարակ ճերմակ, Գրութիւն՝ սև մկրտնով, միասին, 33, 23 տող : Նոսր չնկատուի : Համառոտագրութիւնք շատ առատ : Կապմ կիսալսթ խուտաբարտեայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 14.— Համառոտ Քաղաքում Տեպլ. եաննի եւ Յայտնութեանն Նյանքիւնն Յօհաննայ. Այստեղանիւն, Գլուխ Ա.— Յայտնութիւնն Գր. Քր. : Զինչ է յայտնութիւնն, աշխնքն ծածուկ խորհրդացն երեւումն, իբր մի որ ծածուկ լինի, որ մարդ տեսանէյ ոչ կարէ եւ ոչ խմանայ, յարժամ ի տեսութիւնն զայլ եւ յայտնի լինի ի խմանայ մարդ՝ նորայայտնութիւնն տալ. . . :

Էջ 15.— Գլուխ ԺԲ.— ԲՈ. Եւ նշան մեծ երեւցաւ յերկինս, կին մի տրեւայ զիւրեւ զարկակն. . . : Այլ. Զայս ոմանք զԱժ. ածինն կործնեցին զասն Աժ. ածնողու. թեան, բայց մեծն Մեթոյցիտոս Հայրապի-

տրն ոչ հասնի այժմ, այլ ի վերայ եկեղեցոյ տունու զրանիս մեկնութիւնն. . . :

Էջ 16.— . . . զի ամ. մարդ երկնչի եւ պատրաստ կենայ որ զինքն չկտնէ ս. տանայ, որպէս դոստանարանակն օրէնքն. . . :

Էջ 1.— Քարոզ Յովնանու Մարգարէ. յիմ.— Անբոկիդն եւ անպաղճան Աժ. ու. թեան. . . :

Դմաթ.— Հայերէն եւ թրքերէն խառն. . . :

Էջ 25.— Այս է պատմութիւն վայազնի Աղամայ եւ Եւայի նախաստեղծիցն, զինի հաւանիւնն ի դրախտէն փափկութեան.— Առեալ Աղամ զինն իւր զեւայ եւ զնաց ի տեղի մի. . . :

544

ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 4

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՂԱՄԱԵԱՆ

Հակատ.— Աբարեայ ի Պետրոս Վարդապետէ Նախիջևանցոյ Աղամալեանն ի գառն Այ. եւ ի յօդուտ մանկանց եկեղեցւոյ, Հասար Առաջինն Եւ այժմ նորապէս օրինակեցաւ. — — Խաչատուր անպիտան զպրիւ ի Հայրապետութեան Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի Տեանն Ղալկատու Սրբոյան Կաթողիկոսին ամ. Հայոց. Եւ ի Պատրիարք-

զութեան Սրբոյն Երուսաղէմի Տեանն Պետրոս Երանաշնորհ Վարդապետին իսկ ի Պոստոյ Պատրիարքութեան Տեանն Զարարեայ ապրանքի բարոնապետի, եւ առաքելապետի արշիպիսկոպոսի. Եւ ի Տեանն 1796: Եւ ի Հայոց 1245, եւ ի Փետրեմբեր 5: Ի մեծն Պոլսի :

545

ՌԱՄԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ (ԹԵՐԻ).— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 22×17×1: Էջ 102: Հանդուսանք շատ լաւ. Թողիք քնտիր. Գրութիւն՝ խորապրնէր եւ զխորապրնէր կարմիր, մասցակար սև. մեկանով, միասին 23 տուց. Նոսր չեղապրի կանոնաւոր. Համառոտապրութիւնք բառական առատ. Կապի կիսակաշի խառքարտեան :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ռաւաւարութիւն.— Գրութիւնն

թիւն ուսմանարութեան է զիւր Բաղդիպոցն խմատաւարաց, ու զիւրի կամ զու. չակութիւն ի ձեռն չորից քնդհանուր սկզբանց, այս է չորից տարեաց, թէպէտ եւ Դանիէլ զիւր տատապիւն եւ չէ՛ շարք. զէպ զի անմեղ լինի զխոսութիւնն թէ եւ իցէ զու. չակութիւն. զի զու. չակութիւնն տրուեալ տիւն է ի ձեռն նշանաց :

Յաղագս ժժ տեսակաց. ամուսնց եւ ձեռնց եւ տարբաց. կնիգամակերպից եւ աստեղաց եւ. Ողորմ քնտիրեանց. — Առաջին

տեսակն անուանի, լահանն է... :

Էջ 3.— Յազագս ձեռք քնուքեամց, քէ յոյ բն երայինք, կամ յոյ բն օղայինք, կամ ջրայինք, կամ հողայինք: Դարձեալ քէ յոյ բն գորաւորք՝ կամ ամօրօք, կամ որձ կամ էգ, կամ գիշերվան կամ ցերեկվան, եւայլն: Սոքա են հրային... :

Էջ 4.— Յազագս կերպից քարուց, քէ որ կերպ ի յոր տուն քարք ունի:

Էջ 7.— Յազագս քէ որ կերպ որ երկիր ունի:

Էջ 7.— Խրատ եւ դուռն ըռամիմ, եւ պատմութիւն երկրոստամ տանցն երկնից:

Էջ 13.— Խրատ ըռամը գարնելոյ:

Էջ 14.— Գուշակութիւն ժձ. կերպին:

Էջ 22-23. գառարկ:

Էջ 24-25. աղիւսակներ:

Էջ 26.— Վասն վեշտասան կերպի գուշակութեանց, եւ ցուցմանց: Դուռն լահեանքին:

Էջ 29.— Դուռն Խաղաղութիւն:

Էջ 32.— Դուռն Խաղաղութիւն:

Էջ 35.— Դուռն Ջուրայարին.— Ջուրայարին Դ տան տէր է Ը կէտ ունի... :

Էջ 39.— Դուռն Ֆերահին:

Էջ 41.— Դուռն Ողային:

Էջ 44.— Դուռն Անգլիան:

Էջ 48.— Դուռն Հումրային:

Էջ 51.— Դուռն Պէտպին:

Էջ 55.— Դուռն Նաւարիիսարիին:

Էջ 58.— Դուռն Նուարալիսարիին:

Էջ 62.— Դուռն Արապիսարին:

Էջ 65.— Դուռն Արապիտարին:

Էջ 68.— Դուռն Նախտարին:

Էջ 72.— Դուռն Եշտմային:

Էջ 76.— Դուռն Տարեխին:

Էջ 82.— Յազագս ժձ. կերպի րուսլին եւ Բժան տանց, քէ ամէն Ա տուն ինչ մալանաք ունի, կամ քէ մատած կերպին ինչ գուշակութիւն ունի:

Էջ 85.— Յազագս ժձ դրանց րուսլին.— Դուռն Առաջին:

Էջ 88.— Դուռն Երկրորդ:

Էջ 88.— Դուռն Երրորդ.— Երկրորդն Լոյսարց Լուսակաւաց, ճանապարհէ, Լային... տան, ի Հետաւորին մեղ զիր կամ խաղար կու զայ թէ ոչ, ու տէն է տէն կերպ Հան, Լուսա թէ սայտ ու Մամօք.— Այսպէս կը մնայ թերի, էջ 90. յաջորդ էջերը, 91-102, գառարկ:

546

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ն Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21 x 15 x 4: Էջը 502: Հանգստանք րուսարտ: Թուրք սոյլադան, ձերմակ, զեղին, վարդադոյն, ոչ միւսնոյն մեծալեւամ: Գրեթէ՝ բազում, լահեանէ յիշուած են վարդան զիր Լուսաղաքիս Դուռնին: Դուռնին մարդկային ունի միւսնոյն, միւսնոյն, 21-23 տող: Նոյնը շեղադիր, բաւական մեծ եւ կանոնաւոր շատ մը մասերուն մէջ: Համառօտադրութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի: Ուղղակիութիւն տկար: Կաշկակալ տախտակեայ: Մագաղթեայ պահպանակ սկիզբ եւ վերջը երկուական թերթ, մին կողքին փակցուած, երկաթագիր աւետարանի մասն:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Մամօք.— Մահր մուր րաները զանց

ընելով պիտի նշանակենք զլուսարտն ու կարեւորները միայն:

Էջ 8.— Բան ըստ Աւետարանին որ Լուսաղաքիս տաք գառարտիւն շանց եւ Լուսաղաքիս տաք գառարտիւն շանց: — Առաջին սորոսութիւն անուանի Հաղորդութիւն... :

Էջ 73.— Հարցմունք եւ պատասխաններ.— Ուստի զիտեմք թէ Գ. եկեր դարձին Լուսաղաքին: Գ. — Ի չորիք րանէ զիտեմք... :

Էջ 84.— Հարցմունք Սրբոյն Բարսեղի Կեսարացոյն, ընդ Սրբոյն Գրիգորի Նիսացոյն, որ է աստուածաբան հարցմունք.— Բարսեղ տէր Գանձ՝ ամ Լուսաղաքիս զրախտին: Գ. — Գրիգոր տէր ընդ աստուածուն Լուսաղաքին: Գ. — Ի չորիք րանէ Լուսաղաքին: Էջ 96.— Վասն տնօրէնութեան Բի.

ԱՐԽԱՆԻ ԶԱԿԱՐԵԱՆՆԵՐ. Բ.— 346

[illegible][illegible]

սխանչելիաց պատկերին Բի.— Ի Բերիտոն
բաղաքն որ է ի սահմանն Տիրուսի և Սի-
զոնի։ . . :

Էջ 796ր.— Այր մի հաստաւորիմ կա-
մեցս զնայ ի Հոտ թաղաք։ . . :

Էջ 798տ.— Պատմութիւն տուն միայ
մեծատան իշխանի և պատրկի։ . . :

Էջ 801-8, գրատարի։

Յիշատակագրութիւնք Գրիշ Ամատուր
Փահանայի.— 1629, 1630

Կր գանուին զընթէ ամէն գրուի
վերջը. կ'առնենք կարեւորները։

Ա.— 1.— Էջ 113ր.— Ով սուրբ ըն-
թերցողք՝ թողութիւն մեղաց հայցեցէք
անարժան զմպիւն, և ծնողաց խնց, և ամ-
արեան մերձաւորաց խնց, և զայնոսիկ
որ ի վերայ մեր կրախորք ունին եթէ
մարմնաւոր, և թէ հոգեւոր. յիշեցէք և
զյիշմանն արժանին զերջանիկ բարունին,
և զբաժ իմաստասէրն, և զհեղաճոյի զիա-
րայեւ Վարդապետն. և որք յիշեն յիշեալ
իցին ի Քէ. Այ. մերոյ ամէն։

2.— Էջ 231ր.— Զստացող որ. զբոցս՝
յառէր Կարապետ բանի ապաստուն, և զիւր
քնուարի տէր Քաղկոս զեղարուց վարպետն
յիշեցէք ի Քո. Ած., որ ստացան զար. զերբս
և Լզին յիշատակ ի Սր. Կարապետ, որ
իննական կուշի, և որք յիշէք և զուր յիշեալ
իջիւր ի միասնիցս զպայտունն Քիւ. Գրե-
ցաւ ձեռամբ տրույ և անխմատ զըշի
Ած. ատուրի, թվին ՌՇԸ ամին։ Անմեղադիր
ըլուրս ով ընթերցող Լղարք՝ զի ի ձեռն
զրեցի զգիրքս՝ ըստ կարեւոյ խնց զոր ու-
նիւի, ի Սր. եմ. Քաղաքի։

3.— Էջ 271ր.— Վասն սիրոյն Քիւ-
րատապետ զմպ Ած. ատուր բողոքասցու-
թեամբ քահանայ յիշեցէք ի Քս., և Ած.
պորմի ասացէք։

4.— Էջ 301տ.— Զլամենայն յետ-
նայս զնուստոս զմպս պորուպ Ած. ատ-
ուրս յիշեցէք ի Քս. և Ած. ողորմի ասա-
ցէք։ Եւսն ստացող սորին տէր Կարապետ
բանի սպասաւորին ողորմի ասացէք, որ ետ
զրկ զոս ի վաշխումն անձին իւրոյ, և
յետ (յ)անցմանն յիշատակ հոլույ իւրոյ ի
զուռն Սր. Կարապետայ. որք ընթերցուք և
ոպտիք ինչ ի ամանէ, յիշեցէք զմեղ ի Քս.,

և զուր յիշեալ լիջիւր ի Տեառնէ։ Գրեցաւ
թվին ՌՇԹ ամին։

5.— Էջ 380ա.— Ով սուրբ ընթեր-
ցողք այս որ. մատենիս՝ Լիւթ օրինակէք
և կամ ինչ ոպտիք ի ամանէ՝ յիշեցէք զզ-
նուստ զմպ սորա զԱծ. ատուր յեանեալս
ի կարգաւորաց՝ նաև զծնողսն իմ, և զու-
սուցիչսն իմ։ Այլ և զյիշմանն արժանի
զստացող այս սր. մատենիս զկարապետ
բանի սպասաւորն, և զղեւորայս քնորդին
իւր զուր Քաղկոս Վարպետն, որ յոյժ սի-
բով և փափաղանօք ետուն զըն զՍր. Հու-
րանց Վարքս, յիշատակ իւրեանց ի Սր.
Կարապետ, և որք յիշէք զմեղ, և Հար
մեղայն արժանի ատնէք, և զուր յիշէր
ի բարին Քս. ամէն, Հարք մեր։ Գրեցաւ
ի Սր. եմ. թվին ՌՇԸ, ի Սր. Յակոբայ
Վանքն։

Բ.— Էջ 794տ.— Գլխաւոր յիշատա-
կարան.— 1630

Փառք Անհնար. երբորդութեան։ . . :

Որոց ի բաղմայ այս Կարապետ կու-
սակոն բանի սպասաւոր քաղողի և ճր-
մարիտ վրդպ. սնեալ և ի յարրունս հա-
նալ ի զուռն Տարեոյս զաւառն ի Սր. Ուի-
տին, որ յանուն Սր. Կարապետին հռչակ-
եալ կայ, փափաղեցաւ. Սր. եմայ, ոտնա-
կէս տեղեկան Քիւ. Այ. մերոյ, և զնացեալ
հանդիւր Լղարք տէր Քաղկոս Վարպետիւ
և համշիրքս Լղարք տէր Միւլքիսէթ Վար-
դապետի. ի Սր. Քաղաքն յեմ, և մտացեալ
անպ. ամ մի ողջոյն. և Կարապետ բանի ը-
պասաւորն տեսեալ զՀարանց Վարքն, ցան-
կացող Լղկայ վարուց նոցին, ետ զըն զՀա-
րանց Վարքս, ի ներկայումս անձին իւրոյ
և յետ աստեացս մտացէ անջրկի յիշատակ
ի զուռն Տարեոյն Սր. Կարապետին, տէ
Կարապետ Վարդապետին, և ծնողացն ի-
րոց, Հօրն Առաքելին և մօրն Նիդիսին և պա-
պուն՝ Կարապետ Քահանային, և Հօրեղ-
բարցն իմ Կարապետ Վարդապետին, և
Ստեփանն Վարդապետին և Յոհաննէս
Քահանային և այլ տմ. արեան մերձաւո-
րացն որ հանդուցեալ են ի Քո., յերեւոյ
անկեալ աղաչեմ յի ըկրանով Ած. ողորմի
ասացէք։

Արդ զրեցաւ զերբս ի Սր. Քաղաքն
եմ. ձեռամբ երկու գրչաց. եւ սակաւ զիր
մտացեալ տեսալ ըրեին ի քաղաքս Համթիթ,

առ հէջս եւ անարդս ի դըրաց Մինաս սուտ եւ փութ զբիշ. եւ իմ տեսնալ զփափալ եւ զիղձս սորա զսակաւ զբերն ետու գրել աշակերտաց իմոց, եւ ծաղկեալ կաղմեցի զգիրքս թիին Ռէթ, ի դուռն Սր. Կիրակոսի յառաջն[արդ]ութեան մայրաքաղաքիս Համթայ տէր Բարսեղ Ածարան վարդապետին։ Այլ եւ մնացէ սր. զիրքս յիշատակ տէր Կարապետ վարդապետին եւ ուսուցանող վարդապետին իւրոյ՝ տէր Մարտիրոս քաղցրարարաւ երաժշտին եւ Ածարան վարդապետին, եւ համշխրաք եղբօրն իւրոյ՝ տէր Թաղևոս վարդապետին եւ այլ ամ. հոգեւոր ուսուցանողացն մեծի եւ փոքուս սոհաստրակ ամենեկուն ամէն։

Գ.— Ես Կարապետ պիտակ տնտն ուրեղայ, որ եմ ի գաւառէն Տարօնոյ, ի զեղջէն Բարսայ, մերձ վանացն Գրակայ, որ իննտինեայն կոչի, որ յանուն սր. Կարապետին է շինեալ։ Եւ եմ խոստ եւ մատաղ Սր. Կարապետու, որ եւ ի յաւելս իմ տարապիւմ, զի ախտ եղեալ իմ եւ ոչ կուտարեալ, եւ ողորմութեամբն Այ. զնացի եւ յերկնահանգէտ եւ յաստատմակոխ մայրաքաղաքն եմ. եւ ամ. որ. տնօրինականացն Տն. մերոյ Յի. Բի.։

Եւ իմ տեսնալ զՀարսնց վարքս զեղեցիկ սովով զարդարեալ էր, որչափ Այ. Հարք որ զբնալ կար զամէնու պատկերն ի կարգն էր հանած եւ ոսկով զարդարած, որ

միանգամ տեսողի մտացն չի կրնար։ Եւ ես ամօթալի եւ սեւերես եղալ զի ոչ կարացի օրինակին պէս զարդարի(ա)լ. Ած. զիտակ է որ կարս չի կկեր։ Եւ ետու զբել ձեռամբ երկու դըրաց, Ածարաւոր Գահանայի, եւ Յոհաննէսի. սակաւ զիր ինչ մնացեալ բերի ի Համթի քաղաք, ալի աւարտել եւ ծաղկել եւ կայմել, եւ կղի յիշատակ ի դուռն Սր. Կարապետին, ինծ եւ իմոցն մարմաւորաց եւ ամ. մերձաւորաց, մի ոք իշխեսցէ հանել զիշատակս մեր ի դրանէ Սր. Կարապետու, ծախելով կամ զբաւելով, եթ ոք յանգնի զնորսի Գուրայի առջէ, եւ որ խնամք տանէ եւ լաւ պահէ եւ քերտնանոց սրտիւ ընթերցու եւ մամ արտաստախառն սր. եւ մաքուր աղօթիւքն յիշեն զմեզ եւ զաշխատողքս սորա յիշեալ լիցին ի Բէ. Այ. մերոյ որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

Յետնագայն յիշատակագրութիւն. — 1675

Էջ 800ա, շեղագիր տօնեւ. — Յանուն ամենայնաբար Երրորդութեան Հուր եւ Ուրջոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ աշտմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս ամէն։ Ած. ողորմի Ըղպէլին, իւր աղլըօրն Պետրոսին, հանի Սոթմունին, Հոլպսիմին, Մարիամին, Վարդանին, Ամիրխանին, եւ իւր նրբոյն Գրիգորին, խոմաշին. Ած. լուսաւորէ յիւրեանց հոգի եւ զիւրեանց յիշատակ խաղաղութեան պաւհեցէ։ Թիլ Ռէմիոն։

548

Ա.— Զ Գ Օ Ն.— 1

Բ.— ՏՈՄԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22.5×17×2.5: էջք 382: Հանդամանք չափ լաւ: Թուղթ կրկնատեսակ, Երկուքն ալ տոկուն: Կաշիկալմ տախտակեալ, խաչանիշ, սոկեղծօք։

Ա.— Զ Գ Օ Ն

Էջ 1-278, Թուպրեալ զբիշն կողմէ. Գրութիւն՝ ամրողովոյն սի մեխանով, միւ-

սիւն, 23 տող: Նոտր չեղագիր. Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի։

Էջ 1.— Թուղթ Սրբայն Գրիգորի տնայն լուսաւորչիկ առ Սուրբ Յակոբ ՄԺԺԸ-նայ եպիսկոպոսն.— Բայց քեզ սիրելի իմ...։

Էջ 274.— Աւարտեցան պատասխանականք Թուղթ Սրբոյն Յակոբայ ՄԺԺԸյ Առ Սր. Գրիգոր Լուսասրիչ։ Վերջ։

էջ 275.— Սուցակ Մատենիս :

էջ 276-8.— Դատարկ :

Բ.— ՏՈՄԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ (քերի)

էջ 279-382, թուարկաւ մեր կողմէ : Գրութիւն՝ ամբողջովին սե մեխնով, միւսսին, 29 տող : Նոտր շեղադիր տղեղ : Համատարարութիւնք չափազանց առատ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 279.— Այս է անշարժ եղանակ.—
Յունկարի Զ Յայտնութիւն...

էջ 284.— Տումար արքայական որ է յայտ դժուարիմաց բայց միայն վարժիցն :

էջ 286.— Եթէ կամիցիս գիտել թէ արեգակն որում կենդանակերպի է :

էջ 297.— Յազագս արքանութեամ չափուց թէ վասն էր չափաքեղեցան :

էջ 301.— Յազագս աւուրց :

էջ 305.— Յազագս իմդրիլի է եւ վասրն չորից որպիսութեամ եւ յատկութեամ եղանակաց :

էջ 311, վերի կողմէն կէսէն աւելին դատարկ :

էջ 330, կէսը դատարկ :

էջ 352.— Նորիմ Յակոբ Վարդապետի Ղրիմեց յազագս տումարական մակացաւ թեան թէ յորաց ի մարդկամէ արհեստաւրեցան :

էջ 360.— Պատմէմս տումարի ըստ հայերէն թուականի գոր կարգել է Ամանիւյ Շիրակացի Վարդապետի :

էջ 376-382, դատարկ :

549

ՇԱՂԱԿՊԷ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ ՊՐՈՈՂԻ.— 2

ՄԵԿՆ. ՍԻՄԵՈՆ ԵՍՍ. ԳԱՌԵՑԻ

[Կ. Պոլիս?]

ՈՒՃՂԹ = 1750

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 22x17x1.5: էջք 216: Հասկամանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ՝ Սիմէոն Վրդ. Երեւանցի, ըստ երեւոյթին: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլրացումները կարմիր սկիզբի մասերուն մէջ, մնացեալը սեւ մեխնով, երկսին, 29 տող : Նոտրադիր: Համատարարութիւնք բաւական առատ: Կուշկազմ խառաքարաւեայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-3, երկու թերթ, դատարկ :

էջ 4.— Յանկ Գրոյս Պրակի.— Գլխ.

1.— Վասն միակի եւ բազմութեան :

էջ 5ա.— Յաւաքաբաւմութիւն Սիմէոնի Գառնեցոյ Նիկիսկազմի արարեալ Մեկնութիւն Գրոցն Պրակի.— ի թարգմանչացն մերոց յառաջեղց (ԿՄՕսիսէ ասեմ եւ գլխաւթէ եւ զընկերաց նոցին որք աթիւնական ուսմամբն էին կրթեցեալք) ոչ ունիմք զՊրակցս թարգմանեալ կամ մեկնեալ... — Հմմտ. աստ, էջ 344:

էջ 8.— Պրակց Դիազնութեի Պատմական իմաստաբիրի Շաղկապէ Ածաքամեան: Հատարք 211: Յազագս միակի եւ բազմութեան.— [Ա]մենայն բազմութիւն Հաղորդի միոյն...: ԼՄ. Բացըրեւութիւնս այս որ ասէ՝ ամ. բազմութիւն Հաղորդի միոյն...:

էջ 201ա.— Ամ. աղնուական անձն ի վայր իջեալ յարարածս, բոլորովին ստորալոյսանալ...:

էջ 203ա.— Եղեւ Լուծմունքս բունիցն Պրակցի պղատունական իմաստաբիրի ի Հաղարբերողի, եւ ի Հարիւրերորդի թուականութեանս Հայոց [= 1651], ի նուաստ Սիմէոնի Գառնեցոյ եպիսկոպոսէ. որ եւ աղաչեմ զհանդիպողսդ՝ ներել ինձ ի ձեռնամխութիւն բանիցս այսոցիկ. զի գուցէ ոք Հանդիպող՝ որում Ած. եւս պարզագոյն տեսութիւն շնորհիցէ. բայց առ այն՝ շնորհունիցի գլխաւթեղէն Այ. շնորհաց, որում անբաւ փառք ըստ անբաւութեան իւրում ամէն :

Ուշատուարամ Թարգմանգի Գրտ-
ցըն —

Թարգմանեցաւ զիրքս Պրոկղի Դիա-
դոնոսի Պատուական իմաստասիրի, ... :

Բան առ ընթերցողդ: — Գիտաստիճե և
դաս վերջնական սերնդիդ իմ ուսումնասէր
նորարք, զի այս պրոցս Պրոկղի՝ յետ մա-
մանակաց Յամեկախոս կոչեցեալ եպիսկո-
պոս ոմն՝ արարեալ էր ղուժմունն նախա-
պէս, և յետոյ ի Թուսականութեանն Հայոց՝
հազարերորդի [= 1551], ուսումնասէր քա-
հանայ ոմն Սիմէօն անուն՝ Թարգմանեալ է
դաս Հանդերձ Լուծմամբն Յամեկախոսին ի
վրաց լեզուէ ի Հայ լեզուս:

Իսկ ի հպարտ և հարկուրերոյ թուոյն
մերում [= 1651] Ջուղայեցի Սիմէօն Կ-
րիմաստ վարդապետն՝ որ էր եպիսկոպոս
Գառնոյ՝ վերստին արար ոմա պնդ լուծ-
մունն՝ պարզ սծով, սրբ նաւարտս իւրա-
քանչիւրոց պրտկոց բնորանիցն եղեալք
կան:

Նաեւ ուշնայ վարդապետիս է արար-
եալ գրկրականութիւնն և ճգրատարանու-
թիւնն ըստ լեզուիս Հայոց, նաեւ զայն՝ սրոց
յակիրանն առէ: Եւ յորոքս տակիք ևն ոչ-
ախբիկ, թերեւս և դոյլ բանս:

Բայց այս վարդապետս ըստ չորհա-
րադիս մտաց իւրոց՝ ի մեկնելն դիւրս պոյս,
յուրեք յուրեք ոչ է աշնքան հոգ տարեալ
զրաւոց և պրանից ըստ շարտդրութեանն,
զորս իւր դիւրեմաց զոյ վարկանելոյ՝ պանց
էր արարեալ:

Այլ և ի յոյով տեղիս լապում սխալ-
մունք և աղճատմունք եւս էին ներմում-
եալք ի զիրս յայս՝ ի յաւճուտս դրաց՝ և
յօքնեակաց՝ փառն իրթնաւիտ շարտդրու-
թեանն: Յորոյ պատճառէ՝ որքան առ այս
զիրս՝ յաւանանային անտեղեկութիւնք, և
կորուստ մտաց բանիցն:

Վասն որոյ՝ և յետին ի բանաւիրաց՝
Սիմէօն Վարդապետս յերկրն Արարատու
ի քաղաքն Երեւանու, և միաբան Սրբոյն
էջմիածնի ընդհանրականի Աթոռոյն, զոյով
իր սերահաբեալ ի դրոս յալմանէ, ի

թուսականութեանն մերում ՌճԴԹ [= 1750], մտղմեցի առ իս դրապում օրինակս՝
զրեցեալս ի շնոց, և զրեցի զայս զիրս ի-
մով ձեռագրով. (որ թէպէտ անխալ միայն
Ած. է, նաեւ զիրս իմ յոյժ տղեղատես, և
սակայն յամենայնի ջանիւ, կարի ուղղապ-
րութեամբ և մտաւորութեամբ զրեցի: Նաեւ
զոմանս բանս պանց եղեալան ի Սիմէօն Վար-
դապետէն՝ յուժեցի ըստ կարեաց իմոց, և
եղի յաւարտոն Սիմէօն Վարդապետի յուժ-
մանցն ներքաբանչիւր պրակոն. և ի յու-
սանցան Հանդէպ իմոց բանից սկզբունց՝ պ-
ծադրեցի զխաշանչան զիծս, որովք որոշի-
ցին բանք իմ, և Սիմէօն Վարդապետին:

Ուրեմն ի զնիւն թուոց Հանդէպ բնա-
րանից, և յուժ Հանդէպ լուծմանց Սիմէօն
Հեղինակին իմոյ, զնի և խաշ Հանդէպ իմոց
բանից:

Վասնորոյ աղաչեմ զձեզ սրբ Հան-
դիւրեալք այսմ՝ հաւանիցիք, և օրինակի
կամիցիք, զրեցէ՛ք ևն. զի բանն ներա-
քանչիւրն տեղւոյ, և նոյնով խաշանիչ
զծին որոշեցէք, որովք յատկասցին իւրա-
քանչիւրքն. և զիս Հանդերձ իմայնօքն
յիշեալիք ի յագօթն ձեք՝ տալով զփառս
տուողին ամ. շնորհաց: Իսկ ԼԹՃ ոչ հաւա-
նիցիք իմոցն բանից, մի՛ զրեցէք. սակայն՝
մի՛ մեղադրեցէք զմեզ, իւր դատաւոր ի-
նելով ի վերայ աշուց. զի մի է տէր և
դատաւոր ամենայնի, որում փառք յաւա-
նան ամէն: Վերջ:

Էջ 205-216, դատարկ:

Յետմագայն Յիշատակագրութիւն. —
1838 Սեպտ. 6

Էջ 8 — Յիշատակ է զիրքս Եէմի միա-
բան Անդրեանուպոլսեցի նախկին պատ-
րար պեմին Պոլսոյ, Տն. Պօղոս Սրբ.
Արքեպս. քն ձեռնադրու աշտկերտ Չորոյցի
Տէր Կարապետեան նուիրակ Հանդուցեալ
Երեմիա շնորհապարզ վարդապետին, ի
դուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն
Ամ. Հայոց: Թիֆն 1828, Սեպտ. 6:

550

ՄԵԿՆ. ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԻԹԻ.— 1

ԱՌԱՔԵԼ ԵՊՍ. ՍԻՆՆԵԹ (1408)

[Ս. Յակոբ-Երուսաղէմ?]

[ԺԸ. Դար]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 22 x 14 x 3: Էջ 276: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Թանձր: Գրիչ՝ Գրիգոր
Արեղայ: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբը-
նաւորութիւնները և. ղյխաղիւրները էտը-
միւր, մնացեալը ուս մեկանով, Երկուսն, 30
տող: Լոտորաղիւր: Համառօտաղիւր Թիւնք
տոտո: Կաշեկաղմ տախտակայ: Ստաղդի
Գրիգոր Վարդապետ, Կնիք սեւաղբուղմ,
փոկաղիւր, «ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ», Էջ 80,
և 270ա, ներքեւի լուսանցքին:

ԲՈՎԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-6, դատարկ:

Էջ 7ա.—Տէր Առաքելի եռամեծի եւ
քաջ եռետորի և անյաղթ փիլիսոփայի, ա-
շակերտի երիցս երամեղայն Գրիգորի, տիե-
զերալոյս վարդապետի: Արարեալ բանս
խրատականս ոգեշահող, եւ համնարս իմաս-
տայեզս, ի մեկնութիւն Սահմանաց Գրագ,
ի յիգձ մաղթանաց ումնց բանասիրաց,
եզրարց հարագաւոսց մարմն աշակերտաց.—
Սահման թէ քանի նշանակութիւն ցուցանէ:
ԸՆ. Այսինքն ժ յատկութեամբ զանազա-
նի... — Հմմտ. Տպ. Մատթաս, 1797:

Էջ 18բ.— Նորիմ Տէր Առաքելի հոգե-
մորոգ Հայրապետի, վառն Սահմանացն
Դուքի Գաղուածու Բան.— Որք, Բէ Բա-
ղամ: ԸՆ. Բաղմաւորակի դնէ, այսինքն զի
ամենեցուն է իմաստութիւն...:

Էջ 252ա.— Նորին Տէր Առաքելի Սիմ-
եայ եպիսկոպոսի. ի տեսութիւն բանին որ
առէ Ամենայն Հայր տանցիլի.— Զինչ է որ
ասէ...:

Էջ 271, գատարկ. նոյնպէս էջ 274-6:

Յիշատակարան Գրչի.—

Էջ 270բ.— Զմեղուցեալ և. զանա-
մանս և. զծրարոյր իմաստասիրականս սո-
փեստիս, մերոյ Հայկազնի փիլիսոփային
Դաւթի և. մեկնողի սորա Առաքելի Սիւնեաց
վերազնորողի, և. զԳրիգոր Հարեղայս յիշեա
ի Բա. ով սր. բարունի և. դու յիշեալ լի-
ցիս: Ամէն:

Էջ 272, տարբեր գրով.— Կարողու-
թեամբ Տն. Այ. և. ամենանշանատ ծառայս
ծառայիցն Այ., ի նահանգէն Ակնայ խո-
յարակ կոչեցեալ զիւզէն, Սրբոյն Յակո-
բայ զերազիր Աթոռոյն անարժան խոստո-
վանահայր կոչեցեալ Գրիգոր եպիսկոպոս,
զիտեղով թէ արարիչն ընդունայն իր ոչ է
որարդարործեալ... փութացայ զերև ի-
մովս անարճեստ զրիւ և. անյարմար գծադ-
րութեամբ զՔարոզագիրքս ի վայելումն
ինձ... Արդ եղև զբռնմն սորին ի թվին
Հայոց ՌճՁԷ [= 1738] ամին, յօգոստոսի
մեծ ի Սր. Աթոռս մեծ: Բաւ է: — Հմմտ.
աստ, էջ 517:

551

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ (ԹԵՐԻ) — 3

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԿԱՌԱՐԱՐՈՒՄ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաս 22.5x18: էջ 62: Հանգստանք լուս: Թուղթ: Գրութիւն՝ սեւ մեկտնով, Երկուսն, 34-36 տող: Նոսրագիր մանր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ աւելի: Կազմ կիսալսթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա — Յօհաննէս Կաթողիկոս եւ պատմագիր(է), ուր էր աշակերտ Մաշտոց

Կաթողիկոսի Սեւանցոյ, որ յետ մօրս եւ զի կաթողիկոս ի ժամանակս Սմբատայ արքայի Բագրատունւոյ:

սուղ ինչ շարադրեցից, եւ թէ ոչ ի նոցանէ շինութեան պարապեալ... — Հմմտ. Տայ. Երաստգէմ, 1867, էջ 4-Ը:

էջ 56ա — ... եւ մանեքեան դաշինս ընդ նմա զնէին, որպէս արդարեւ ընդ թաղաւորական դարձի. այլ [Շարադրեալութիւնը կը պարզուի] — Հմմտ. նոյն, էջ 169:

էջ 56բ — 62, դատարկ:

552

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ — 1

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՆԵՐՈՒՄ

1722

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաս 22x17x1: էջ 100: Հանգստանք լուս: Թուղթ թանձր: Գրութիւն՝ լուս և բնային Հեղինակը: Գրութիւն՝ մօտաջրովին սեւորակ միանով, միասին, 32 տող: Լուսը չեղարկի անարտաբան: Համառոտագրութիւնը զրեթէ սովորականէն: Կազմ կիսալսթ խաւաքարտեայ:

ձեւատ. — էջ 1 — Վարդապետութիւն ճշմարտութեան, որով խմատնտնտնութիւն մարդ ճանաչէր զմարտութիւն իւր և և կողմի խմատնտն և և զգաստ: — Շարադրեցեալ ի Պետրոսէ Վարդապետէ Թիֆլիսցոյ: — Յամի Տեառն ՌՁԻԲ [= 1722], ի վէնէտիկ: — Յայտնութիւն լուսից քոյ լուստարտնէ, և և զխմատնութիւն տայ տպարար:

էջ 2 — Բան առ բնիքեցօսն — Զմտն մանա կաջայ ի քաղաքն Պոլսեան, ուր իսկան ման տեսանէրով զիս օտարական, և

պանդուխտ ի քաղաքին յայնմիկ, կամեցաւ զի յաւուրս կերակէից ճաշիցի ընդ նմա: Եւ ևս նոյն քան զբարձրին ի սեղան, խառնէր զբանս հոգեւորս, և ևս յայնչաւ արարի ևս լուս հրամանի նորա: Այն զոր անդ ասացի խոտլիական լուսի մինչ ոչ զնէի անդ ըզրնարան, զի ոչ ամպլունէ քարոզէի յեկեղեցոյ, այլ ի տան միտմ ընդ սակաւ անձանց առնէի զկարճատես խօսակցութիւն հոգեւոր, վասն այսորիկ ոչ եւս աստ տեսնա զբարան, կամ Երկարացիք խօսակցութիւն: Ընկալարուք ուրեմն զսակաւ ընծայալս, զի ԼԹէ մտադրութեամբ ընթերցուցաւ յայտնութիւն ոչ սակաւ տնտեսութիւն զպարտաւ զի ընդ սակաւ տնտեսութիւն ոչ ընդ սակաւ տնտեսութիւն:

էջ 3 — Վարդապետութիւն առաջնեւորդ, ընդդէմ մեղա, որք զինքեանս երջանիկ համարիմ, վասն ունեւոյ զյաջողութիւն յաշխարհիս յայնմիկ:

էջ 86 — Վարդապետութիւն ժ երբորդ,

ընդդէմ մացա, որք առնելով զօրինակն ի Սբ. աւագակէն, կամին կեալ չարարար, եւ կամին մեռամիլ քարեաւ մահուամբ :

էջ 96.— Յանկ Գրեմս :

էջ 97—100, *մեծ մասով դատարկ. կան մի քանի մանր գրութիւններ :*

553

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԱՅՆՈՑՆ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՅ.— 6

Թրգմ. ՍՏ. ԼԵՂԱՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 21.5×17×6: Էջք Ը + 772: Հանդամանք լաւ, լուսանցքները ցեցէ ծակուած, էջ 471—576: Թուղթ կոկեալ: Գրութիւն՝ խորագրերնրը եւ զլիսագրերնր կարծիք, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 23, 29 տող: Նոտրապիր վարժ. ԻԱ. պրակէն անդին տարբեր գրիչ (էջ 465): Համառօտապրութիւնք սովորականնէն քիչ մը աւելի: Գումաւոր նկար, էջ Ը, եւ խորանագարդ, էջ 1, երկուքն ալ տնարուեստ: Կաշեկապմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա—Բ, դատարկ:

էջ Գ.— Գիրք Սրբայն Դիմնէտիսի Արիսպագաւայ, Յաղագս Երկնայնոցն Քահանայապետութեան: Յառաջաբանութիւն գրայս.— Նախ քան զճեռնարկէն յիրողութիւնս... — Հմմտ. աստ, էջ 330:

էջ 1, քոչնագիր եւ երկաքաղիք.— Յաղագս Երկնայնի Քահանայութեան: — Զի ամ. տաւրք քարիք, եւ ամ. պարգեւի կատարեալք ի վերուստ եմ իջեալ...:

էջ 471.— Սրբայն Յեռաքէտի ի տընփակամացն օրինաբանութեանց: Բնաբան ԺԴ:

էջ 686.— Պատմութիւն Սրբայն Դիմնէտիսի.— Բազում ի յունաց եւ ի լատինացւոց վարդապետաց...:

էջ 691.— Նարին [Գրիգոր Նիսապոյն] բան իմներարդ ի Հայր [մեր] որ յերկինս.— Չալօթից մեղ զվարդապետութիւն աստ տաճարինս պատմէ բան... — Հմմտ. աստ, էջ 313:

էջ 704.— Նարին բան Տասներորդ ի Հայր մեր որ յերկինս.— Երբեք մերձեցողանէր մեծն Մովսէս...:

էջ 713.— Նարին բան Մեծաւանք (ր)արդ.— Որք դատուեր Հանդերձնոց բարեացն ունէին օրէնքն...:

էջ 723.— Նարին բան Երկաւասանք (ր)արդ.— Լուսայ յումեմէն ի Բժշկականէ...:

էջ 736.— Նարին բան Երեքտասանք (ր)արդ.— Եկն յառաջնայով բանն ի նոյն ինքն յառաքինութեան ծայր...:

էջ 748.— Բան Զարեքտասանք (ր)արդ.— Եկն եւ ի մեղ Հոգեւոր խորհմանութեանս սպասաւորութիւն...:

էջ 756.— Պատմաւ Դիմնէտիսի.— Դիմնէտիսի Աթենացի Հր, որդի Սոկրատայ... — Հմմտ. Հայկ. Թրգմ. Նախնաց, էջ 382:

էջ 758.— Նարին վասն Սրբայն Գրիգորի Լուսաւորչին մերայ, ի բանն, Նաւազք իմն եղբարք արպէտ Քրիստոսի.— Չաստուածաբոս առաջելոյ Հրամանն ի գլխ. Ը Բաժանել արժանէ է...:

Յիշատակագրութիւն.— 1756

էջ 772, տարբեր գրչով.— Յիշատակ է Դիմնէտիսի գիրքս, յերկէն Տարօնոյ Պոքնացի ՏՆ. Թէոդորոսի Պատրիարքի Սրբոյ Աթոռոյս ետմի. ընծայեալ ի դրատունն Սրբոյ Յակոբեանց, եւ չունի ոք իշխանութիւն Հաննելոյ արտաքս ի Սրբոյ Աթոռոյս. յայնչօղդ Ած. ողորմի տապէք. ի թվին ԱՄԵ:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

1742

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×2: Էջք ԻԲ + 226, շանդամանք բաւարար լուսեցեքները որդնակեր, առանձնապէս Երկրորդ մասին մէջ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

Կը պարունակէ գլխաւորաբար երեք դրոժեր. Ա.— Աշխարհադրական Պատմութիւն: Բ.— Աստղաբաշխական Գուշակութիւնք: Գ.— Բժշկական:

Էջ Ա-152: Թուղթ սպիտակ: Գրութիւն՝ սև. մեխանով, միասին, 31 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ աւելի: Ուղղագրութիւն թերի: Գրիչ՝ Յարութիւն:

Էջ Ա.— Յանկ խաչապաշտ ազգերու: Էջ Բ.— Անշնանակ տողեր, կիսով չափ դատարկ:

Էջ Գ.— Հրաժարիմք: Խոստովանիմք եւ Հաստատմք: Մեղայ:

Էջ Է-Ժ, դատարկ:

Ա.— ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՊԵՏԱՄ.— 1

Թրգւմ. Յովն. Անկուրիացի

Էջ ԺԱ.— Ճակատ.—

Գիրք մը կոչի Պատմութիւն Աշխարհ (խար)աց, եւ է ընտիր. — Որ պատմէ զբովանդակ հին եւ նոր աշխարհի որպիսութիւնն մանրամասնաբար: Պատմէ եւ ծանուցանէ դոժեղաց որպիսութիւնն, եւ զչափըն, զընակչաց բարեքն եւ զզարմանքն, եւ զայլն ամենայն, որ ինչ անլուր եւ անծանօթ մեղ պտանին ի նոսալ զարմանալիք:

Թարգմանեալ ի լատինացեաց ի Հայ բարբառ, ի մօտ ժամանակիս: ...

Էջ ԺԱ-ԺԳ.— Յանկ:

Էջ ԺԳ.— Յաղագս Գանձախոյ գմարդըն ի վերայ կերպից անդամաց իւրոց.— Գրեցին յիմաստասէրքն դանդամաց եւ ըղկերպից մարդոյն: ...

Էջ ԺԷ-ԺԹ, դատարկ:

Էջ Ի.— Յանկ ի վերայ մօր Աշխարհացուցի եղեալ քառույթից որ է քոյր Աշխարհա(րա)ցայց, եւ է ներգոյ զրեալն քառ.— Ապրասինօրորէճիօ որ է Հապաչաց երկիրն: Էճիպտոս որ է Եգիպտոս: ...

Էջ 1.— ... Աւարտումն ցանկի բառի աշխարհացուցիս: — Օրպիս դերդարումն այլ է: ...

Էջ 3.— Վառն Նօր Աշխարհին.— Այս բոլոր երկիրս որ յայժմ Ամէրիգայ կոչի, վասն անչափ մեծութեան Նօր Աշխարհ կոչեցաւ: ...

Էջ 5.— Յաղագս Ասիայ.— Աօխան բաժանի յԵրապիտայէն: ...

Էջ 6.— Վառն Աֆրիգիայ որ է Լիբիան.— Ի Հնումն զայս ցեղուցեղ բաժանեցին: ...

Էջ 9.— Վառն Եվրոպայ որ է Երօվպիայ.— Թէ վասն յէր եվրոպիայ կոչի այս երրորդ բաժին աշխարհիս: ...

Էջ 47.— Վառն մեծի եւ պատուելի ուղղադաւան Արմենիան որ կոչի Մեծն Առջ ար է պատուաւան.— Հայաստանն, որ ի յառաջիկ Մեծն Հայք կոչի, որ յոյժ փառաւոր բաժինն է յԱսիայ եւ օղն քաղցր, եւ լի ամ. բարութեամբ, պտղօք, անուշահոտ ծաղկօք, եւ անհամար դաշտիւ, եւ զարմանալի լեռներովք, որ ամ. պէտս ծաղկօք լի, եւ լինի համաբարբար, որ ժամանակաւ սբ. Հաբեքն մեր գտեալ են. եւ յորդախաղաց դէտորայք, եւ ջուր ցուրտ, եւ ջերմուկք անչափ, եւ պատուական եայլաներ, ոչխար եւ աւլուտ եւ առատ ամ. իրօք, ձկնաբ եւ մեղր, ապրլումով եւ ձիթնեօք, եւ որչափ պատուելի իրք որ կայ աշխարհիս միջումն, ողջ ամէնն պիտի դադի այս Հայոց Մեծաց երկիրն:

Եւ իւր սահմանքն այսպէս է: Յարեւելից կողմն սահմանակից է ընդ Մարաց եւ ընդ Պարսից: Յարեւմտից ընդ Սեփաղու եւ ընդ Պոզուխոյ սանձախին, որ է ընդ Կապաղօվկիու եւ ընդ փոքր Հայաստան: Ի

հարստոյ ընդ Միջագետաց երկիրն, Տիգրանակերտ: Ի հիւսիսոյ ընդ Վրաց Տանն եւ Աղայաց, եւ ընդ Մկուչլու:

Յառաջն յայս երկրէս եղեալ են բազում սուրբք անուանիք, յիմաստունք եւ ըսքանչկապործք: Եւ աւելի առանձին թաղաւորք, ունէր սէր եւ միաբանութիւն ըստ կայսրն Հռոմէայեցոցն, եւ յետոյ Քաղկեդոնի շար ժողովուն քակտեցան ի տուժաւքն Քաղկեդոնի, եւ որպէս յառաջն որ ԳձԺԸ [= 318] Սր. Հարճն, որ ի Նիկիոյ Սր. Ժողովն, որ մարբալայ էլին զաւանդութեամբ Ամենասուրբ երբորդութեան, որպէս որ ասանկեցին, հիմի պարզմիտ Հայք այն միաբանութեան վրայ կան: Եւ յառաջն զոր թաղաւորութիւնն հաստատ էլին, կանէլին ուսեղ եւ. ժիր աղեղնասուրբ եւ քաջասուրբք արք, եւ աղթող պատերապօղջ այս երկրէս ելանէր: Վասն ծովացեալ մեղաց մերոց այժմ որ Հայարապիք որ տիրեցին՝ սոցա հարկատու եղեն, եւ կան ընդ իշխանութեան Ոսմեցոց:

Թէպէտ յառաջ նոցա մերոց շատ նեղութիւն կրեր են, մեր մեծունաքն յայժմուս, փառք Այ. կան ի խաղաղութիւն: Որ կայ ի Հայաստան այս Դ կաթողիկոսունք. որ մեծն է լուսաժալ Սր. Էմբիածինն, եւ միուսն Սիւս, եւ միուսն Արատմար, Դանծառար: Եւ ունին դՍր. Յակոբ մեծ եւ անուանի ի քաղաքն Սր. յերուսաղէմ, եւ սորայ Արքեպիսկոպոսն է Մեծի Վարդան Վարդապետի Բաղիւնցոյ աշակերտ, երկրորդ լուսաւորիչ (դ)Գրիգոր Սրբազան Բարունակեան, զոր կայ մինչեւ ցայսօր, միթէ Տէր Ած. ընդ երկևար աւուրս արասցէ: Մինչ ի դրիս դրածն ի՞նչ ամ է [= 1742] որ Սրբոյն Յակոբայ ծառայութիւն կու. անէ, զիշեր ցերեկ բաղում աշխատութեամբ, ի իննկ եւ ի պաշտօնացոյնն է, որ տեսողն փառք կու մատուցանեն Այ. որ այսպիսի երանելոյս ձեռն ևսուր պայս Սր. Յակոբ փանք, որ այսպէս պաշտառացաւ, տակաւին յօր ի յօր ամ լաւ շինութիւն կու լինի. եւ բարեբարն Ած. աղքատ Հայոց ողորմի, որ թէ կան մէկ քանի իշխանք անուանի, որ ամ. ժամ կու ականին Հայոց եկեղեցի[ն]աց կամ վանորէյից, որ ժամանակիս տեսողաց եւ լողաց յայտ է:

Աստուած իշխանաց պակասութիւն չի

տայ եւ երկևար կեանք տացէ, մանաւանդ այս սրբազան Գրիգոր Վարդապետիս, որ կախեալ կայ ի սէրն Յի. միթէ նայ յանքուն ակամբ պահեցէ խաղաղ կենօք:

Այլ եւ պանք ի յոճ բանի, որ վասն այս Հայոց երջանկութիւնն, որ ունին հաւատոյ զօրութիւնն եւ զուղագաւանդութիւնն, եւ կամ զպանք, զշրթնքափաթն եւ ուրբաթն ստանց ձիթոյս եւ զինոյ անցուցանեն, եւ չափաթի պաքերն սրբութեամբ անցուցանեն: Այսպէս ի յայլասեռից հարկայալահանքութեան ներքոյ կան համբերութեամբ եւ ոչ թիւրին ի հաւատոյ, անպէս կան ի նեղութեան վասն անուան Տն. մերոյ եւ փր[կ]չին Յի. Քի. (անուանն), զոր ինք միայն Ած. տացէ համբերութիւն:

Այս Հայաստանս կայ մեծապարզեք, որ մին է Մասիս լեւոն, որ Նոյիայ տուպանն տեղի կառուցեալ կայ ըստ Դրոց: Երկրորդ զեւթն որ ի Դրախտէն ելանեն, եփրատ եւ Տիգրիս: Եւ այլ զարմանալի բան շատ կայ զոր դրով չի հաշիւի: Այսչափս բաւ է վասն Հայոց աշխահրի:

Էջ 137.— Աւարտեցաւ Աշխարհացոյցս ողորմութեամբն Աստուծոյ: Որ էր Թարգմանեալ ի Յօհաննէս Անկուրիացոյ, ի փոռս միոյն Այ. որում փառք յաւիտեանս տմէն:

Եւ հուսկ զայս յօրկակ [օրինակ] զրող մեղաւոր Յարութիւն եւս յիշեցէք, զայս զիրպս կարգացողացն ժամմ, մի Հայր մեղայիս, վասն թողութեան անցանաց, որ եւ յիշեալ լինիք յառաջի արդար յատուորին Քի. ամէն:

Էջ 138.— Պատմութիւն է հրաշիցն արք եղան յաշտարիւս.— Զեօթն Հրաշս աշխարհիս որ եղեն ուրեք ուրեք տեղիս...

Էջ 139.— Սրբաբոլ Հրաշիցն.— Երբորդ արմածք էր եղիպտոսի Բրամիտէսն, ախիւնքն թաղաւորաց զերեղմանատունն...

Էջ 142.— Վասն երկնային եւ երկրային Դրախտիցն, եւ վասն աստիաց հրեղէն երկնից:

Էջ 145.— Այժմ ասեմք վասն երկնային Դրախտիմ գոր ակն ոչ ետես եւ ունկն ոչ լուսա եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ ամկաւ.—

Այս տեղս աստուածային Գրոց մէջն անուանի՝ տեղիք երանելեացն...

Էջ 150-152, դատարկ:

ԵԿԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 153-224.— Թուղթ յարգադոյն: Գրուեթիւն՝ դիտագիրները և համարադրերը կարմիր, մնացեալը սև և միւսնով, միասին, 26 տող: Նոտարգիր: Համատառարութիւնք զրեթէ սովորական: Նշանադիրք՝ երկնային մարմիններու համար: Արարական թուանշաններ՝ տարեթիւերու համար: Կարմրագիր ծաղիկներ լուսանցքներու վրայ, աստղաբաշխական իւրաքանչիւր տարեթիւի կից: Ուղղագրութիւն թերի:

Բ.— ԱՍՏՂԱՐԱՄԵՆԱԿԱՆ

ԳՈՒՇԱՅՈՒԹԻՒՆՔ.— 1

Էջ 155.— Շրջամ մշտնջենաւոր, տաքեկամ գուշակմամբ: Նախըզուրթիւմ: Գիտելի է, եղբայր բանասէր, զի այսմ Աստեղաբաշխական գիտութեան այլեւայլ աստեղաց անուանք զրին, քանզի են որք մոլորականք ասին և են որք անմոլորք ասին, Մոլորականք աստեղք ասի յառ փոփոխին և մոլորին ի սեփական տեղեացն, երբեմն դէպ ի Հիւսիսային, և երբեմն դէպ ի հարաւ, և են թուով եօթն, ըստ յորում արարի և հայոց լեզուաւ հետեւին...

Էջ 159.— Ըն ևս անմոլոր աստեղք որք ոչ ըստերիւրին ոչ մոլորին և ոչ թիւրին ի սեփական շաղացն որպէս մոլորականք. այլ միշտ զմի և զնոյն ճանապահր ընդանալով կատարեն զնոցա իւրեանց: Յայոցանէ երկոտասանք են գլխաւորք, և ասին կենդանակերպք, որոց անուանքն երկլեզուաւ ենդագրին...

Էջ 160.— Աստամօր համառտոնացուի եւս յապաքս հայեցուածոցմ մոլորակմաց.— Արդ հայեցուած կամ նաղար մոլորականացն ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ կերպ իմն, որով մոլորական աստեղք ար յիւրեարս հային, մերձաւորութեամբ իւրե կամ հեռաւորութեամբ...

Էջ 162.— Հայեցու[ա]ծ երկոտասան կենդանակերպիցմ առ յիրեարս:

Էջ 164.— Արդ կարգեցուի աստ գմըշտ[ե]նմաւոր տարեկամ փոփոխմամբ գուշա-

կումն.— Թուին Գի. փրկչին ի դէմն զիւտ որ էր Ֆոնէկի ըրախամով, մինք թուրքի ըրախամ զրինք զթվին փրկչին համարք, որ դիւրին երեւի կարգացող կորարցն, որ և դ տեղ կայ թվինի հիսապն, իր տարի կու բանի մէկ կարգի թիւն, առաջին, երկր[ո]րդն, երրորդն, չորրորդն.

1798

1797

1796

1795

Էջ 188.— 1796, 1797, 1798, 1799, ... Վերջն է այսուհետեւ յետ դառցի յառաջի միուս կարգի թիւն բանեցոյ:

Էջ 189.— Յապաքս Արեգակամ և Լուսնիմ հաւաքումն, ով ոք ցամակայ վերահասու լինի կերպի իւրի արեգակամ եւ լուսնայ թէ զինչ իցէ գիտացցէ:

Էջ 191.— ... Վերջ աֆիմէրտէյիս որ է աֆիմէրտէ:

Գ.— ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Էջ 192.— Բժշկարամ որ Հէֆիմարամ կոչի: Վամ աչաց ցաւերու ընտրեալ.— Ա.— Առաց Սողոմոն, թէ առ զթութիւն մայրն և զծաղիկն և զծովային և զհամափիւտ ծաղիկն, և զծովագոյն քարն մեծայրին, և աղէկ լալ մի...

Էջ 198.— Ապաքս Ակըմի ցաւերում գրեմ գկարգմ: Լծ.— Իսկ ականջի ցաւերուն և խոտուկի զհակըթի դեղնուցի եղն հան և ականջին լից ի տաք տեղ փորձած է:

Էջ 210.— ՃԲ.— Կրակի երածի մէհլէմ յընկուշն մանտր ծծե՛ք հակըթի ճե[ր]մակուցով խառնէ քսէ լաւանայ:

Էջ 214.— ՃԼԹ.— Պարգաբանութիւն և յատկութիւն զորութեան թիրեալին անտրամաքին հնոյ, որ բաղադրի և տրամաբանի իսպիցիարիին, Թէթթատորին առ կարմունք իրալթին ի Վէնէտիկ, որ կուչի ի մէջ այլազորութեան որ ունի այս թիրեալս և է առաւել զոր այսու ներգոյ դրեալ է:

Էջ 215.— Յաղապ մաճուն ի մուպին որ շատ բանի ոգտակար է:

Էջ 217.— Ցանկ Հէֆիմարանիս, համարումն տես և գնայ: Ա.— Աչաց դեղ: Մաճոք.— Հասած է մինչեւ ԻՉ, Յալորդ երկու էջերը, 218-9, Կը պարունակեն դեղադրածական հրահանգներ: Ապս նորէն կը սկսի ծանկը:

էջ 220ա.— Ա.— Այաց ցառւ ընտիր
թաղաւորական: ... ՃԼԹ.— Թիրեաքի
Փարբի օգուտներն: — ՃԽ.— Վասն մա-
նուի մուպինի: ...

էջ 223.— Դեղադործական հրահանգ
մը, կէս էջ:

էջ 224.— Հարց. Որքան է ճանաչում
Այ.: Պատասխանի. Ջճանաչման իւրոյ: ...
Ծանօթ.— Կը չարունակուի յալորդ
թերթին վրայ, որ տարբեր ճերմակ թուղթ
է, եւ մեծադոյն մասը դրաւումս զեղաբա-
նական դիտելիքներով:

555

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԾԱՂԱԳՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀՐԷԻՑ — 1

Յ Ո Վ Ս Ե Փ Ո Ս

Թրգմ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵՂԱՅԻ (1880)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×5: էջք ԼԶ + 532:
Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն:
Դրութիւն՝ խորագիրները եւ սկզբնաւորու-
թիւնները կարմիր, մնացեալը սև մելանով.
միասին, 30 տող: Նոտրապիր կանոնաւոր:
Համառոտագրութիւնք սովորական: Գու-
նաւոր զարդապիւրք իւրաքանչիւր հատուածի
սկիզբը: Գունաւոր խորանագարդ կամ պը-
խազարդ, եւ լուսանցազարդ իւրաքանչիւր
Դպրութեան սկիզբը: Կաշեկադմ տախտակ-
եայ դրոյմադարդ: Կնիք, էջ 1, սևադրոյմ,
փակադիր. «Տիրացու Սարգիս»: որուն
ներքեւ լուսանցքին դրուած է հին շեղա-
պրով. Վի վայելումն Սր. Եէմյ. վէքիլ Տի-
րացու Սարգսին եւ յետ անցման յիշատակ
Սր. Յակոբայ որ յնէմ. ք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-ԼԶ, բոլորովին դատարկ:

էջ 1.— Յովսէփոսի Եբրայեցւոյ ա-
յաքեալ Պատմութիւն Յազագ Պատերազմի
Հրէից ընդ Հռովմայեցիս, եւ աւերման
նէմին: Թարգմանեալ ի լատինացւոց բար-
բառոյ ի հայոց լեզու, ի ձեռն ուրումն Խ-
լովացւոյ Ստեփաննոսի, բանին Այ. սպա-
սաւորի, ի փառս Քի. Այ. յառաջմ բնաւից:
Յառաջարանութիւն Գրոց:— Վասնդի
պատերազմն զոր Հրէայն ետուն ընդ Հռով-
մայեցիս էր մեծ քան դամ. մարտն պատե-
րազմողաց, զորս մեր ժամանակ ետես, եւ
զորս ի լրոյ ալոց ականջօք իսկ մերովք
ընկալաք, թէ քաղաք ընդ քաղաքի, եւ

ազլ ընդ ազլի մարտեաւ: ...

էջ 7.— Յամզ Առաջին Դպրութեան
Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 9.— Առաջին Դպրութիւն Պատմու-
քեան: Ճառ Առաջին:

էջ 132.— Յամզ Երկրորդ Դպրութեան
Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 134.— Յազագս յաջորդացն Հե-
րովիի եւ վրէժխնդրութեան աւերալ ոսկի
արծույն:

էջ 230.— Յամզ Երկրորդ Դպրու-
քեան Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 231.— Յազագս գալստեան Վիս-
պիանոսի զօրավարի եւ կրիին հարուածոյն
Հրէիցն:

էջ 288.— Յամզ Զորքորդ Դպրու-
քեան Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 289-292, դատարկ:

էջ 293.— Յազագս պաշարման Գա-
մաղեցւոց:

էջ 328.— Յամզ Հինգերորդ Դպրու-
քեան Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 329.— Յազագս միւս հարուածոյն
Հրէից եւ դարձի եղովմայեցւոցն, եւ տնգը-
քութեան նախնաւորացն:

էջ 366.— Յամզ Վեցերորդ Դպրու-
քեան Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 366.— Յազագս երից խոռվու-
քեանցն ի քաղաքին Ու.ացոց:

էջ 433.— Յամզ Եօթներորդ Դպրու-
քեան Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 434.— Թէ որպէս պարիսպն մգա-
խաքխար եղին եւ պատմէջն տարեցան: ...

էջ 482.— Յանգ Ը.թդ. Դպրութեան
Պատմութեան Յովսէփոսի:

էջ 483.— Յաղագս պարգեաց Զօրա-
կանացն:

էջ 520.— Կատարեցաւ պատմութիւն
Յովսէփոսի Յաղագս Հրէից պատերազմի:

Ի Յովսէփոսէ Յաղագս Քահանայա-
սպետութեան Ազգին Հրէից:

Արդ ամ. քահանայապետք սկսեալք
յԱհարոնէ մինչև ցՓանասոս, յոր խոովա-
րարքն ի ժամանակի պատերազմի քահա-
նայապետ կացուցին, էին թուով ձգ...:

Յիշատակարան Թարգմանչի.— 1660

էջ 531.— Ծնորհիւ եւ զթութեամբ
րարերարին, եւ Ստեփաննոս Լէհացի, յե-
տին մանկանց եկեղեցւոյ, եւ կրտսեր ի
սպասաւորացն բանին Այ., բաղում անդամ
յառաջագոյն հարկեալ ի Հրամանէ երիցս
երանեալ Տն. Փիլիպպոսի Կաթողիկոսի, եւ
սպա աղանջեցալ ի Թախանձանաց եղբարցն
որք կան ի Հրահանգս ղեղերանաց իմաստից
ի Սր. Աթոռս Էլմիսթին, ի Թուրքերու-
թեան տօմարին Հայոց Ռէթ, եւ ի հայրա-
պետութեան սրբադան Տն. Յակոբայ, դայս
Պատմութիւն Յովսէփոսի Թարգմանեցի ի
յատկանացոց բարբառոյ ի Հայոց լեզու:

Բայց զիտեղի է զի արտաբոյ յայտ
Պատմութեանս, զոր զբեաց Յաղագս Պա-
տերազմի Հրէիցն ընդ Հռովմայեցիս, այլ

մատենան սորա ունիմք որ ասի Պատմու-
թիւն Առաջոցն Հրէից, ի Դպրութիւնս
պարունակեալ. յորս ճառէ սկսեալ յաշխար-
հաստեղծութենէն մինչև ի վերջին սու-
րումն նմի. և են ալլ խօսք սորին, որ ասի
Մաքսաուսն ընդդէմ Ալիոնի, յերկուս զի-
լուխս բաժանեալ, նաեւ Բան զոյնետի ի
նահատակութիւն ի Մանկանցն Մակարա-
յեցւոցն, իսկ եւ միայն զայս զիրս ի մեր
լեզու փոխարկեցի, զի է յոյժ պիտանի եւ
օլտակար ուսումնասիրացն. մանաւանդ որք
ցանկան զիտեղ զժամանակն անցեալ ի Յու-
դայէ Մակարայեցւոյ մինչև յաւերումն
եէմի, զոր յառաջագոյն կանխաւ զուշակ-
եաց Տէրն մեր, ի Սր. Աւետարանն Ղուկա-

սու:

Արդ աղանձմ զի որք օրինակէք զայո
ժամանակաբուրութիւնս, զայս եւ զուզնաք-
եալ յիշատակարանս եւ ընդ մին զբնջիլք,
զի եւ զուգք եղբիւք զբեալ ի մատենան կե-
նաց վերին դպրութեան. եւ եթէ ինչ գտա-
նիցի ընդդէմ ուղղաշաւիլ Թարգմանու-
թեան, ինձ Թողութիւն շնորհեալիք, զի
այլապի էր կարողութիւնս: Քանզի ի յայս
ձեռնարկել համարձակեցայ այսու պատճա-
ռաւ միայն, զի մի գտայց նման ծառային
որ դեանքարն իւրոյ ի վարչամական ծրար-
եաց. եւ մանաւանդ զի յայսմիկ փառաւո-
րեացի տուօղն ամ. շնորհաց, որ է օրհնեալ
յաւիտեանս ամէն:

556

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ.— 5

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Կ. Պալիո

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×17×4: Էնք իմ + 466:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ կապտորակ:
Գրիլն՝ միջին մասին՝ Գրիլոր Դպիր, միւս-
նեւրուն՝ Մանուկ Սուքիսանց: Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մկնաւով, էջ 3-240 եւ 335-
443 միասին, էջ 241-332 երկսին, 25,
27 սող՝ նոսր շեղաբեր, երկու տեսակ:

ԺԸ. Դաք

Համառօտաբարութիւնք սովորականէն քիչ
մը աւելի: Կանգնադ տախտակեայ դրոշ-
մադարդ:

ԲՈՎԱԼԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-ԻԲ, 1-2, դասարկ:

էջ 3.— Մեկնութիւն Արարածոց, այս
է Մովսիսական գիրքն.— Հաւաքումն ի

մեռն սրբոց արանց եւ վարդապետաց եկեղեցւոյ, Դիոնէսիոսի, Մեծի Բարսղի, Երեմի, Գրիգորի Լուսաւորչին, Գրիգորի Ածարանին, Գրիգորի Նիւսացւոյն, Յուհանու Ոսկերերանին, եւ նշխչի եւ այլոց: Արարիտ վարդապետ վարդապետի, ի խորոյ չամայասպայ, եւ Գրիգոր վարդապետի, ի փառս մեծին Այ.: եւ զաղաւթաբաժնամբ առ մեկ հասակ օրինակեցաւ, յամի կենարարին մերոյ ՌՁԻ եւ չալոյ ՌՃԿԹ [= 1720], ի Կոստանդինուպոլիս: — Հմմտ. աստ, էջ 84:

Նախադրութիւն մատենիս Եմնդոց՝ վարդապետ վարդապետի առ զգովաւիտ ընթերցողսն.— Բարք է բնաւորեալ առ մարդիկ ի բնութեանս մերում երեւեալ... Ի խղիղոյ ՏՆ. Համապասպայ եւ Գրիգոր վարդապետի հաւաքումն մեկնութեան սրբոց արանց նշխչի, եփրեմի, Յոհաննու Ոսկերարանին եւ այլոց սր. Մեկնաց, զոր տեսնէք ի յանձնարանս:

էջ 5, ... — Հաւատարմիմս դանձուցն Այ. ...:

էջ 10.— Նախադրութիւնք Եմնդոց տեսութեան արարեալ մեծի հօրն վարդապետ չալոց վարդապետի.— Ի սկզբանէ աբար Ած. գերկին եւ գերկիր: — Բազմադիմի լի յոնոն սկզբանդ...:

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ կը կարդացուին օգտաւորեալ ճշգրիտակներու առնունքը. Բարսեղ, Եփրեմ, Գրիգոր Ածարան, Նշխչի, Յոհան, Լուսաւորչի, Նիսացի, Փիլոն, Աթանաս, վանական, Միխայէլ, եւ այլն:

էջ 239.— Անմիջոց բարեկամն եւ հաւատարմ ճաղարապետն խորոցն Այ. մեծն Մովսէս...:

էջ 241.— Մեկնութիւն Մեծին վարդապետի մամնց գրեմնց Մովսիսի մրգ.: — Այս նախադրութիւն առ իմաստուն ճշգրիտակն է տէր Համազասպայ եւ առ լուսաւոր վարդապետն Գրիգոր, ի ստատարողէ այսմ Թարգմանութեան լուսաւոր եւ պանծապաշտեալ երջանիկ սովորեալեօր վարդապետ եւ վարդապետին եղբայրական յիշումն ի Քս. է Այ. մերոյ:

Դրութիւնք Նիլից.— Այս նախամեծարք եւ պատուական համարեալ որդուցն իյի.

բան զամ. մատենան Հին Կտակարանացն...:

էջ 332.— ... եւ ինձ անարժան գրիս: Գրիգոր Դպրիս մեղաց Թողութիւն եւ կոտորածիս վարժապետիս եւ ծնողացս, ամէն:

էջ 333—6, դատարկ:

էջ 337.— Երբորդակամ մատենան Մովսիսական գրոցս՝ Դիւտական Դպրութիւն.— Ունի յինքեան սակաւ ճառս...:

Մամօք.— Լուսանցքներու վրայ կ'երկին Հոտեւեալ առնունքը. Դիոնէսիոս, Գրիգոր Ածարան, Ապողինար, Կիրիզ, Իւրաքանչիւր մէկ տնգամ միայն:

էջ 363.— Նմա օրհնութիւն եւ փառք ի լուրիւրից եւ ի մասանց արարածոց եւ ի նմանէ բեւեռց սիրոյ սր. եկեղեցւոյ՝ եւ աղիւկալութիւնն նորա եւ իւրոցն, եւ վարդապետ վարդապետի ողորմութիւն ի նմանէ եւ ինձ տառապեալ եւ աղետակէց լեալ այսր մատենոյս տրուպ ամենեցուն ողբոյս եւ մեղաաներկ դրչիս Սուգիասեմց Մամկանն եւ իմոցն ամենայնի ամէն:

էջ 364.— Թիւք Թիւք եւ դարձեալ Թիւք, ի չորիցս եղեալքս, եւ չորի(ս)ցս եղեալք եւ հրաւերեալք եւ ի նմանէ: — Հմմտ. աստ, էջ 92:

էջ 385.— Նրկ[ը]նդ Եմնգ.— Թեւեղ արարչական եւ իննամօք անճառելի ամենասուրբ Հոգւոյն եկեցուք ի տեսութիւն ճշգրիտորդ մովսիսական մատենին...:

Մամօք.— Լուսանցքի վրայ կը տեսնուին մէկ երկու առնունքն, ինչպէս Մաքսիմոս (էջ 385), Եփրեմ (էջ 386, 402, 438):

էջ 440.— Վարդապետ վարդապետին արարեալ Յիշատակաբան, իւր ճեռամբն.— Ամենողորմ Ած., տնորակալ, անյիշալար, քաղց[ը] Ած. երկայնամիտ, անսկիզբն եւ տնվաճան... — Հմմտ. աստ, էջ 376. որուն սխալներէն մի քանին ասով կարելի է ուղղել: Ինչպէս, սին Ա. տող 15, եկեղեցւոյ քո երկիր պազանեմ: Սիւնակ Ա, տող 21—22, կատարելով: Տող 23, զգեցուցանելով: Սիւնակ Բ, տող 9—10, արեգակնակոխ: Տող 24, աղերսիւ:

էջ 442.— Երանգաւորիւն գրքոյս առ Յրամկատ ընթերցասէրոյ եւ վերծառնողոյ.— Անօթն բնտրութեան փողն տար-

սոնացի ճահն եկեղեցւոյ ի խրատել կորըն-
թացիսն ասկ. . . .

Բայց սակայն ունիմ այլ եւս հարկա-
ւոր խնդրուածն ի նրբամիտ վերծանողաց
ասացի ո ոք եւ իցէ, զճաշակ սորին առողաց
եւ փափակողացը, որով զն զերբն Մովսիսի
ունի լիովին յինքեան զգուշացէս մեկնեալ,
այլ սակայն մարդարիտ անդին անկեալ ի
ձեռս սխալարչի, աղաւաղեալ եւ նսեմա-
ցեալ բառիւք եւ Հոյովմամբ անուանց եւ
խոնարհմանց ըսյից, խանդարեալ տեսնի,
որովք միտ իմացմանն զբէթէ յոյժ տարրի
իցէ որոյ վարդապետիս իմացմանն:

Դանդի մինչ յօժարեցայ զսորին մեկ-
նութիւնն գրել անխոնջ Զանիւ, եղեւ ինձ
խոր տրտմութիւն, եւ հարկ զիս ի մեծի
տարակուսանս պակս աղջտեցման մտացն
որոց ոչ զոյ թիւ սղալմանց սորին: Այլ
սակայն յուսացայ նրբամիտ ընթերցասէրոց
որք ի ճերականութենէ ծանօթ ինչ իցեն
աւ բարեբաղէս սրբազրեացն թէ ի տառս
թէ ի վանկս եւ թէ ի բառս անվայելուցս,
թէ անգամս բանին անորոշ իցէ եւ կամ ոչ

ունելով վայելչապէս աղիախութիւնս պար-
բերութեանց ընդ միմեանս, ներկով սղա-
լարչաց, ուղղեացն զամ. յառութիւն
սղալմունս սորին վասն ասացեալ վերոյ
դրեալ սիրոյն Քս. ի եւ մօր նորին եւ եկե-
ղեցւոյ:

Այսու ամենայնիւ յայտ եղեւ թէ մէք
եւս ոչ էաք արժանի նորաւարժ եւ թերատ
մտօք, ուղիւ զսխալմունս սորին, մանա-
ւանդ յառողանութիւնս անհամար սխալ-
մունս դտանի որ առաւել անհմուտ եւս եմ
չնչին ծառայ ձեք Մամուկս:

Այլ առ այժմ դարձեալ կրկնեմ երես-
անկեալ աղբրեմ վասն սորին ամ. սխալ-
մանցն թէ ի տառն թէ ի բանն եւ թէ ի տ-
ռողանութիւնն կամ կէտաղորութիւնն բա-
րուբաղէս ենթադատեալ վերծանողաց ի
փառս Այ. եւ ի պատիւ սրբոյ վարդապե-
տիս, որով զվարժս շնորհաց ի կեանս այս եւ
զփառս արեալութեան ի հանդերձելումս
փոխանակ աշխատանացն ընկալցի ամէն:

Էջ 444-486, բոլորովին դատարկ:

557

Պ Ր Ո Ւ Ո Ր Ո Ւ Ն. — 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 22x14x2: Էջ 214, առաջին
եւ վերջին թերթերը տարբեր թուղթ իւր
պահպանակ, Գրաւէ Ա-Թ, շանգամանք
լաւ: Թուղթ Թանձր սոկուն: Գրութիւն՝
խորագիրները եւ սկզբնաւորութիւնները
կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, միասին,
27 տող: Նորագիր: Համառօտագրութիւնք
սովորականէն քիչ մտ աւելի: Կարմրագիր
մեծ դարդագիր հատուածներու սկիզբը:
Գունաւոր դիւնադարդ, էջ 5: Կազմ կիսա-
լաթ խաւաքարտեայ:

Մամօք. — Այս ձեռագիրը կը ներկա-
յացնէ ձառնարկի մը առաջին մասը: Տես
նաեւ յաջորդ թիւը, որ կը ներկայացնէ
նոյնին երրորդ մասը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1-3, դատարկ:

Էջ 4, շեղագիր տօնի. — Ի ձառնարկ
գրքոյն գրեալ եւ աստ եղեալք են Պատմու-
թիւն Աժ. արան Աւետարանչին, Մեծին Ներ-
սէսի Հայոցս Հայրապետին, Կուսանացն
Սրբոց Թեկղի եւ Վառվառեայ եւ Փեփրոն-
եայ. եւ ի Վարուց Հարանցն Մարինոսի, և
Թէոդորայ, եւ Պատմութիւն Մարիամու
Մազաղանացոյն, եւ այլ բանք աստի եւ
անտի ժողովեալ:

Պ Ր Ո Ւ Ո Ր Ո Ւ Ն

Էջ 5. — Պատմութիւն սփանջիլի գոր-
ծաց եւ վարդապետութեան սրբոյ առաքե-
լոյն եւ տեստարանչին Յովնանու, գոր ս-
րար յնփնտս եւ ի Պատմութեան կզգոք. . . —
Յետ համարանալոյ Տն. մերոյ և Փրկչին Յի-
թի. յերկինս. . . .

Էջ 33. — Յաղագս աւտարմաց ամե-

նագով[ելի] եւ սր. առաքելոյն Յովհաննուս:...

Էջ 59.— Յազագս հոռուսի եւ կնւզն նոյա եւ որդոց նորա, քէ որպէս լուսաւութեանն ի Յովհաննէ:— Բանդի էր այր սմն ի քաղաքին յայնմիկ, որոյ անունն Ռուսու եւ անուն կնոջ նորա Լուսին:...

Էջ 105.— Յազագս Յովհաննուս Լուստարանին, քէ որպէս պատմեցաւ ի Յովհաննէ կամ յորում տեղւոյ ընկալաւ հաւատացեալք զպարգեւս զայս:

Էջ 109.— Յազագս Տեպեանն Յովհաննուս (յետ ժամանակաց ինչ).— Յետ ժամանակաց ինչ ելաք արտաքս ի քաղաքէն:...

Էջ 112.— Էր ընդ եղբարսն երանելին Յովհաննէս:

Էջ 113–122, դատարկ:

Յիշատակարան.—

Էջ 112, նոտրագիր, տարբեր գրչով.— Յիշատակ է զԻրքս, Յամթեցի Գրիգոր Վարդապետին ի Սր. Քաղաքս յեմ. ասդրան Սր. Յակոբայ:— Հայցէ ընթերցողա-

յըզ ասել ժէ բերան Ած. ողորմի, եւ յանցանաց ներումն շնորհել:

Մամթ.— Գր. Վրդ. Համթեցի, Մ. Ս. Ե. կը յիշուի 1688–1709 Թուականներուն:— Հմմտ. Աղանուսի, Մխարանք, էջ 100:

Էջ 123.— Պատմութիւն Յազագս Սրբայն Ներսէսի Հայաց Հայրապետին, վասն վարուց եւ մահուան նորա.— Յուսէ եւ ի տան ամին Տրդատայ, նստաւ յԱթոռ Սրբոյ Առաքելոյն Թաղէոսի, Լուսաւորիչ Հայոց Սուրբ Գրիգորիոս:— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 452:

Էջ 180, դատարկ:

Էջ 181.— Պատմութիւն եւ վկայաբանութիւն Սրբայ Կուսին Թեկղի, աշակերտի առաքելոյն Պօղոսի, եւ վառվառեալ.— Իրեւ երևալ երթալը Պօղոս ի յիշունիս քաղաք յետ հալածանաց իւրոց:— Հմմտ. Ա. Հատոր, էջ 457, Յձէ:

Էջ 206–214, դատարկ:

558

ՀԱՆՈՒՆՏԻՐ (ՄԱՍՆԱԿԻ ՀԱՏՈՐ).— 12

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×14×1: Էջ 152: Գրակէ ժէ-ի-Գ: Հանգամանք լաւ: Թուղթ, գրու-թիւն, դեր, համառոտագրութիւնք, դու-նաւոր զգրադրելը եւ կազմ նման նախորդին: Գրիչ եւ ստացող Գրիգոր Արեղայ: Պահպանակ սկիզբը եւ վերջը մէկ մէկ թերթ սպիտակ նոր թուղթ, դատարկ:

Մամթ.— Թիւ 557 եւ 558 ձեռագիր-ներու միջին մասը կաղժող պրակները կը կրէին ուրեմն Ժ-ԺԶ համարները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Վարք եւ վկայաբանութիւն սրբայ Կուսին եւ մեծ վկային երանելոյն փեփրմանայ.— Եւ եղեւ ի ժամանակի աւուրց Դիոկղետիանոսի կայսեր:...

Մամթ.— Համարաթիւերը նոր են, ինչպէս նաեւ իջահամարի թիւերը:

Բ.— էջ 33.— Վարք երանելոյն Անտիգոնեա եւ զուգակցի նորայ Սարաֆեմա, եւ դստեր նորա Սարաֆէ:— Յաւուրս ժամանակաց բարեկաշտ թագաւորին Թէոդոսի արքայի՛ արդարոյ:...

Գ.— էջ 63.— Պատմութիւն եւ սքանչելագործութիւն Սրբայն Մարիամու Մաղդալեմացոյն.— Եւ յետ համբառնալոյ Տն. մերոյ ՅԵ. Գի. ...:

Դ.— էջ 69.— Վարք երանելոյն Մարիամայ, որ Մարիմա կոչեցաւ.— Այր մի աշխարհական մեծատուն:...

Ե.— էջ 75.— Վարք աղայնայն Գի. երանելի Սր. Կուսին Եփրատիմայ.— Եղեւ այր ոմն մեծատուն յԱղէկասնդրիայ քաղաքին ողում անուն էր Պափնոսիոս:...

Զ.— էջ 75.— Վարք աղայնայն Այ. երանելոյն Թեոդորայ.— Յաւուրս Ջենոսի արքային:...

Է. — էջ 103. — Ամանիայի Ծիրակա-
ցոյ առացեալ յաղագս զգլխման աքտասուայ
ի խնդրոյ Գրիգորի միակեցի. — Ասէր ու
աստուածասէր Եղբայր խնդրող սիրոյն Այ.
զբանն որ աղաչեցեր յիս...:

էջ 124, դատարկ:

Ը. — էջ 126, մտաբանք, տարբեր
գրչէ. — Աբբայ Եփրեմի խորիմ Աստուայ Ներ-
բողեան ի Սբ. Մ(ն)նումն Քի. — [Մ] քան-
չկի ծնունդ քո Որդի Այ. եւ զժուարին է
բերանոյ իմոյ խօսել զմեծ խորհուրդս
նուաստ լեզուս...:

էջ 151, մտաբանք, տարբեր գրչով. —
Երհա բրայ խոս ըմբարհ...:

էջ 152, դատարկ, գծածուած:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի. —

Մանր յիշատակագրութիւններ կը
դնուին զբնթէ ամէն գլուխի վերջը. կ'առ-
նենք կարեւորները.

1. — էջ 33. — ... ողորմեայ Գ. Ած.
բառացողի զրոցս ստրուկ Գրիգորին եւ իւր

ծնողացն եւ ամէն արու մերձաւորացն:

2. — էջ 89. — ... ողորմեայ Գ. Ած.
զծողի դրոյս սեւերես եւ անարժան սուտու-
նուն Գրիգոր արեղայիս եւ իւր ծնողացն եւ
դամ. արեանառու մերձաւորացն իւրոց ա-
մէն:

3. — էջ 123. — Ուլ սբ. ընթերցողք
եւ լսողք, վասն սիրոյն Քի. եւ ձեր անդ
ատենին, այս զարչ երեսն ի ձեզ ի մոխրին,
եւ զրիչս չեմ արժանի ողորմութեան Այ.,
ապա աղաչեմ զձեզ լալով որ սբ. Հարցս
լարեկատուութեամբ մի բերան Ած. ողորմի
ոսէք իմ ծնողացն, զի լատ եւ աշխատել
ի վերայ իմ զանօրէն որդոյս, եւ Ած. ձեզ
սղորմի ամէն:

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւն, շե-
ղագիր տնի եւ զմտաբայոյց, էջ 150. —
Յիշատակ է դիրքս ի Սբ. Յակոբ որ յերու-
սաղէմ անել Հանդէպողք տուք զողորմին,
ԽՄԾԻ?:

559

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

ՆԵՐՍԵՍ ԼԱՄԱՐՈՒՄՈՒ

ԳՐԻԳՐ ՏԱԾԵԻԱՑԻ

Ա. Յակոբ, Երուսաղէմ

ԽՄԾԻ = 1809

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 22 x 17 x 4: էջք 352 + 92,
Պրակե Ա-իէ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ
կարծր տոկուն: Գրիչ՝ Պետրոս եպս. Աստ-
ուածատրեանց, Գրութիւն՝ վերնագիրները,
սկզբնաւորութիւնները, եւ զլիազդերները
կարծր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն,
39 տող: Նորագիր մանր: Համառօտա-
դրութիւնք առատ: Կաղմ կարմրակաշի
խաւաքաւոտայ, Պապական թղթեայ, ըո-
կիտը Հինգ, վերջը մէկ թերթ, դատարկ:

Ա. — ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՆ. — 4

Ն. Լամբրոմացի

էջ 1ա. — Տնտութիւն Առակացն Սողո-

մանի, Ներսիսի եպս. ի Տարածի: Ի քուա-
կանի Հայոց ի վեց հարիւր քառասուն եւ
վեց [= 1197] աւարտեալ:

Հանդերձեալք Ավ. միւն ի ճննութիւն
զրոց Առակացս Սողոմոնի, Նախ զայս ի-
մանա՞ք... — ՀՄԾԻ. աստ, էջ 315:

էջ 3ա. — Ժանաչեւ զիմաստութիւն
եւ զիրատ...:

Բ. — ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ. — 4

Ն. Լամբրոմացի

էջ 195բ. — Գլուխ Ա. 1. — Բամբ Ժո-
զովոյի, Զրույց Դաւթի քաղաւորի իւրի.
յԵՄԻ: Սկիւտիտատէ: — Առակացն զէրք խը-
րատէ մարդկան յանհարթ եւ յանհաւասար

կենցաղայն ընթացքն... — Հմմտ. աստ, էջ 316

Գ.— ՄԵԿՆ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՍՈ-
ՂՈՄՈՆԻ.— 4
Ն. Լաւբրամացի

էջ 269.— Յառաջաբանկան Բան.—
Իմաստութիւն Սոգոմոնի.— Ի վերնադէ-
աստի ուսանիմք եւ զայս իմաստս Սողո-
մոնի, որպէս եւ զնախակարգեալսդ սորին,
ղԱռական, եւ զԺողովօղոսն, եւ զերդ Եր-
ոցոն... — Հմմտ. աստ, էջ 316:

Յիշատակարան հմագոյն օրինակի.—
ԹԿ. 1201

էջ 346-7.— Գրեցաւ իմաստաւոր
Հանճարունակ աստուածախօս մատենիս այս
սրբոյ առն Այ. Սաղոմոնի թարգմանու-
թեանս, արարեալ ջրիտոտակէր եւ հոգի-
նկալ անձին Ներսէսի սրբոյ եւ մաքրամիտ
Եպիսկոպոսի նշանաւորն Տարսնի, ընդ
բազմաշխատ բանից երկնային զանձուց
կանխաւ ի վերջոյ եւ զայս, աննախանձ ի-
մացող մտաց արդարեւ սիրացուցիչ, ի
թուին Հայոց ի ՈՍ:

Եւ զհարդ ոչ՝ որ ի մեղաց ստուգեալ
զարմա լուսատու ողւոյց բանի առատ ի
Հոռւոյն Սրբոյ ըղիմամբ յեկեղեցիս Քս.ի
պայծառ եւ արթուն սրտին յայտնեցաւ:
Որ ի տխուր եւ յանլոյս ողւոյց աւուրսս ի
մարմնի արութեան վաստակօք անաղտ ջահ
հողւոյն ճարպով յաստուածոտ փայլեալ
ծաղկեցաւ: Եւ եւ նորին անխալ առաքի-
նութիւն բանիւ ընդ զորոյ տիրապէս ահա
ոչ պարագրի, բայց թէ յինքնածագ անըն-
թաց արեւուն յայտնութեան աշխարհի սպա-
սողացն ստուգիւ սփռեալ ցուցանի, ընդ
այլ բազմազան զաղտնի բարեաց մարդկան,
զոր ունի անեղծ գծով Ած. առ ինքեան:

Այս սր. քննեաց զերգարանս Դաւթի
պարզ եւ մեկին բանիւ, խորին եւ ախորժ
ղիմօք, Հաւանական եւ տօգիւի անձին ու-
նողի երկեզ եւ իմաստս: Սա մեկնեաց եւ
յսորին խորհուրդ սրբոյ եւ սարսափելի
խորհրդոյ Պատարազի մեղաքաւիչ ապրե-
ցուցին մերոյ ամօքիչ եւ թուոցիչ բայիւ
սրտի, որ յերկինս նայի: Զոմանս յայլոց
լեղուի արորոց եւ զկէսս ինքեամբ արար-

ուածոյ եւ ձեռն ի ներկոց ի լոյս Հած եւ
յանդիման կացոյց զանյայտ խօսուն մար-
դարիտս իմաստից, եւ եթող Սիօնի նորոյ
մանկանց ի հրճուանս ճաշակոյ կենաց սե-
ղանաւորեալ — Հմմտ. Յիշտ. Զեռագրաց
էջ 689, ուր տպուած է նոյն յիշատակա-
րանը ըստ Երուսաղէմի Թ. 646 Զեռագրին,
Կան քանի մը տարբերութիւններ, եւ տեղ-
տեղ կը սբազրեն գիրար:

էջ 347-352, դատարկ:

Դ.— ՄԵԿՆ. ԱՌԱՎԱՑ.— 1

Գ. Տաթեւացի

էջ 1ա.— Գրիգորի աշակերտի եռա-
մեծի հօր և քարանձապի Հայոց, հաւաք-
եալ ծաղկաւազ յԱռաւել Գրոց եւ Երգոյն
Սոգոմոնի, ի լուսաւոր բանից վարդաւայ,
եւ Մեծիմ Ներսէսի: Օգնեալ Հագիդ Սր. Ած.
Զմաւարիտ, ամէն:

Հաքց: Զինչ է որ Սողոմոն(ի) եւ այլ
մարգարէք, եւ Տէրն յԱւետարանին առակաւ
խօսէր: Պիսիմ. վասն երեց. նախ զի առակն
պիտանի է բանին, եւ վկայ Հաստատու-
թեան: ...

էջ 39բ.— ԻԲԵՐԸ ԿԱԹԻԼ ՀԱՆՔ ԶԱՅՐ
Ի ՄԱՆԷ, ԵՒ ԿԻՆ ԱՆԳՂԱԾ ՀԱՆՔ ԶԱՅՐ Ի
ՄԱՆԷ ԻՐԱԲԷ:

Ե.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ.— 1

Գ. Տաթեւացի

էջ 39բ.— Գիրք Ժողովադի.— Որպէս
յայտ է ի Մեկնութիւն մեծի Ներսէսի, զի
Առակացն Գիրք խրատէ զանազան բարուց
եւ վարուց մարդկան...:

էջ 43բ.— Նոյնպէս բարիքն դատին եւ
պսակին յաւիտեան եւ անմահ: Կատարումն
Ժողովողին աստանօր:

Զ.— ՄԵԿՆ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ.— 1

Գ. Տաթեւացի

էջ 43բ.— Յաղագս իմաստութեամ Սո-
գոմոնի.— Իսկ վասն իմաստութեան Սո-
ղոմոնի ոմանք դայթակղեցան վասն կրկին
պատճառի...:

էջ 82բ.— Եւ առէ աստ թէ մանանայն
ոչ Հալէր: Եւ վասն Գ պատճառի դրեմք

դրանս ի քարտեսի: Ի փառս Քս. ի Այն
մերոյ ամէն: Վերջ:

Էջ 83-92, դատարկ:

Յիշատակարանք Գրչի. — 1809

1. — Էջ 2բ. — Ազնեցութիւն յօրինա-
կողէս:

Ի Սբ. Քաղաքս Եղմ. ի դերահռչակ
Աթոռս Սրբոց Յակոբեանց, յաւուրս վեհա-
փառ պատրիարքութեան Վանեցի Տէր Յա-
րութեան որդի Տն. Թէոդորոսի Հոգէընտիր
պատրիարքին, եւ իմոյս յատուկ խնամար-
կողի: Ի Թուին ՌԽԾԼ, եւ յապ. ԺԲ,
սիրով եւ ըղձանօք սկսայ զսոյն մատենան
Մեկնութեան Առակաց, ի սրբոյն Ներսիսէ
լաւմարոնացոյ արարեալն, գրել եւ օրի-
նակել, ունելով առ Ած. րարեխոս դերկո-
տասն Սբ. Վարդապետս Քս. ական եկեղե-
ցոյ. եւ զսոյն մեկնիչ երանելիս եւ իմ սի-
րելիս, զի ահա ձեռնասուն աշակերտ եւ վէ-
ջիլ մեծի Պօլսոյ Տն. Զաքարիայ, աղգա-
սէր եւ հանդուցեալ պատրիարքի, որ եւ դո-
լով իմ նետարիոյ՝ ի Վանք յիւղէն, եւ
յլմատրեանց զարմէն, որդի խանճի Պու-
տախին, Պետրոս եւեթ եպս.։ Ապա խընդ-
րեմ հանդիպողացդ՝ զիս եւ զամ. իմայինս
յիշեալիք ի Քս. ի Տէր մեր:

2. — Էջ 286ա. — Ըստ երջանիկ եւ Հո-
դէընտիր մեկնօղ սրբոյն եպս. Ներսէսի
ձայնի՝ ձայնակցեալ պաղատիմ առ Տէրդ
իմ Յս. ա՛յց արա յաւուրս դատաստանի ինձ
եւ համօրէն Հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնո-

ղացս, ըստ որում, այսօր՝ որ է ՌԽԾԼ եւ
յուշիս 30, Դէրթի Վարդափառի պատին, օր
ծննդեանս իմ Պետրոս սեւակրիս. ահա ԾԳ
ամ իմ լցաւ այսօր, եւ յօրինակելով ասա
եկեալ հասի, փասն որոյ յիշատակեցի այս-
քանս:

3. — Էջ 82բ. — Աւարտեցաւ օրինա-
կումն իմատաղեղ դրոցս, այս է, Մեկնու-
թեան Առակաց, Ժողովողի, եւ իմաստու-
թեան, ի Ներսիսէ Լաւմարոնացոյ քաջա-
րան եպս. է մեկնեալ, եւ Գրիգոր Տաթեւացի
րանիւրուն վարդապետէ համառուեալ, Այ-
սօր, որ է Թիւն Հայոց ՌԽԾԼ եւ յօդաստոսի
ԺԳ, ի Սուրբն Եղմ.։ Ի դերահռչակ Աթոռս
Հայոց՝ ի Ս. Յակօբ, յաւուրս սրբին վեհա-
փառ պատրիարքութեան Վանեցի Թէոդո-
րոս պանծալի եպս. ի եւ Հոգէընտիր պատ-
րիարքի, եւ իմոյ յատուկ խնամակալի, ի
ձեռս մեծի Պօլսոյ Տն. Զաքարիայ Պատ-
րիարքի ձեռնասուն աշակերտ՝ Պետրոս լոկ
անուն եպս իս Կեսարացոյ, ի Վանք գիւղէ,
եւ անդր՝ յլմատրեանց զարմէն, խանճի
Պուտախի որդի, յղով ի ԾԳ տարեկան հո-
տակիս, իրբ դրօսանս ինձ համարելով, տը-
կար անձամբ դրեալ օրինակեցի, ի վայն-
լումն ինձ, եւ զկնի վախճանմանս իմոյ՝ վա-
յելող եղբարց զբառէր յարդեւեաց: Եւ
ինդրեմ աղերսանօք, Թէ գրէ՛ք եւ Թէ ըն-
թեոնէ՛ք, միով Հայր մերիւ յիշեցէ՛ք զիս
եւ զամ. Հոգեւոր եւ մարմնաւոր իմայինս,
որ եւ յիշօղէ՛ք յիշեալ եղիլիք աստ եւ ի
հանդերձեալն, ի Քս. է Այ. մերմէ, ամէն:

560

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

(ԺԵ. ԴԽԲ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 21x15x7: Էջ 1186: Պրակ
Լ + Է + ԺԱ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ ու-
ղորկ: Գրութիւն՝ մի քանի տեսակ, հաշե-
կաղմ տախտակեայ, դրոշմազարդ: Տէր-
Յովհաննէս Առաքելորդ [= Պատրիարք Ռ-
տամպուլցի. — Միաբ. էջ 355]:

Ա. — ՄԵԿՆ. ԺԴ. ԹՂԹՈՑՆ

ՊՈՂՈՍՄ. — 7

ԱՅԹԻԽԱ ՎՐՈՂ.

Էջ 1-2, դատարկ:

Էջ 3-18, չորս շնորհագիր, տարբեր
թուղթի վրայ:

էջ 19-736, պրակ Լ, խորագրերները, երբեմն սկզբնաւորութիւնները եւ զլխա-
յիւրները կարմիր, մնացեալը սև եւ յետեւի,
երկուսն, 31 տող. նոտրագիր. Համառոտա-
յրութիւնք առատ, Բովանդակութեան կա-
րեւոր կէտերը երբեմն նշանակուած են ստո-
րին լուսանցքին, տարբեր գրով: խորանա-
յարգերու եւ զարդագրերու տեղերը յա-
ճախ բաց մնացած են:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3ա. — Երանելոյն Յոհանու Ոսկե-
րեանի Կոստանդնուպոլսի եպիսկոպոսա-
պետին Մեկնութիւն Հոռոմայեցոցն Թրդ-
թոյն Պօղոսի Առաքելոյն:

[Յ]անկ եւ Հանապազ ընթեռնուով ըզ-
թուղթս երանելոյն Պօղոսի եւ ըստ իւրաքան-
չիւր շարաթուց իցէ զի երկիցս եւ երկցս
եւ չորիցս մանաւանդ գործամբ հոգեւոր փո-
ղոյն զտալց Հաղորդ գործութեանմ զուար-
ճանամ եւ ի վեր վազեմ... — Հմմտ. աստ.
թ. 261:

էջ 19, Էջիմ մեծագոյն մասը դատարկ
ձգուած — քեալ որոշեալ յաւետարանն Այ-
ուր յառաջին աստուածաբոս արարչապա-
տում եւ պարագլուխ ամ. մարգարէիցն մեծն
Մովսէս, Հինգ գիրս գրեաց եւ [ոչ] ուրեք
ղանուեն իւր եղ, եւ ոչ որ յետ նորա այլ
մարգարէն գիրեանց եղին...:

էջ 103. — [Ա] Կորնթացիս իբրեւ ե-
Հաս աւետարանն ի ձեռն Պօղոսի եւ ընկա-
լան զհոգին, տիրեաց ամբարտաւանութիւն,
ի ձեռն պարգեւաց շնորհաց հոգոյն...:

էջ 107ա. — Առ Կորնթացիս Առաջին
Թուղթ Առաքելոյ, ընթերցուածս առաջին,
նախադրութիւն առ Կորնթացիս Թղթոյն.
— Չայս առաքեաց յեփեսոսէ Ասիացոց...
— Հմմտ. աստ. թ. 254:

էջ 200բ. — Պատմառ Երկրորդ Թղթոյն
Կորնթացոց, Աբ. Հօրն Եփեսիմի. — Հալա-
ծումն մեծ եւ անհնարին յարեօ ի վերայ
սըյ Աւետարանին...:

էջ 268ա. — Աբ. Հօրն Եփեսիմի Պատ-
մառ Երրորդ Թղթոյն Կորնթացիք. — Կորն-
թացիքն յետ միաբանելոյն իւրեանց ի ձեռն
Թղթոց առաքելոցն ի հերձուածոց անտի...:

Ծանօթ. — Վարի լուսանցքին կայ սա
տողը ընագրին իսկ գրով. «Պատմառ եր-

րորդ Թղթոյն Կորնթ. — Այս չկայ յունաց
Թարգմանն. — Հմմտ. աստ. էջ 32:

էջ 276ա. — Աբ. Հօրն Եփեսիմի Պատ-
մառ Թղթոյն Գաղատացոց. — Գաղա-
տացիքն աշակերտեցան ի Պօղոսէ...:

Բաղում ցասմամբ լի է ընկերքն ճա-
ռիս...:

էջ 319ա. — Աբ. Հաւրն Եփեսիմի Պատ-
մառ Թղթոյն Եփեսացոց. — [Եփեսացիքն]
աշակերտեալ էին աւետարանչէ անտի...:

էջ 373բ. — Աբ. Եփեսիմի Պատմառ
Թղթոյն Փիլիպեցոց. — [Հ]ալածումն մեծ
յարեան ի վերայ Պօղոսի ի քաղաքի անդ
Փիլիպեցոց...:

էջ 418բ. — Սրբոյն Եփեսիմի Պատմառ
Թղթոյն Կոռնսացոց. — [Կ]ոռնացիքն ա-
շակերտեալ էին Եպափրեայ...:

էջ 457ա. — Աբ. Հաւրն Եփեսիմի Պատ-
մառ Թեսաղոնիկեցոց Առաջին Թղթին:

էջ 490բ. — Սրբոյն Եփեսիմի Պատմառ
[Երկրորդ] Թղթոյն Թեսաղոնիկեցոց:

էջ 494ա. — Նախադրութիւն առ Թե-
սաղոնիկեցիս Երկրորդ Թղթոյն. — Չայս ա-
ռաքեաց ի Հոռոմէ...:

էջ 515ա. — Դուխթ Թղթոյն Եփեսացի-
ցոց. — Եփեսացոց Թուխթ Թուլ Թէ իցէ
Պօղոսի վասն նկարագրին...:

էջ 532ա. — Նախադրութիւն Եփեսացի-
ցոց Թղթոյն. — Չայս առաքեաց յիտա-
լիոյ...:

էջ 533ա. — [Բաղում] մասամբ եւ
բաղում օրինակօք...:

էջ 632ա. — Աբ. Հաւրն Եփեսիմի Պատ-
մառ Առաջին Թղթոյն Տիմոթեայ:

էջ 671ա. — Աբ. Հաւրն Եփեսիմի Պատ-
մառ Երկրորդ Թղթոյն Տիմոթեայ:

էջ 699ա. — Սրբոյն Եփեսիմի Պատմառ
Տիմոթի Թղթոյն:

էջ 716ա. — Յռեմմու Ոսկեքերամի
Պատմառ Թղթոյն Փիլիմոսի:

էջ 726ա. — Յարգարդ Սրբոյն Յռեմ-
մու Ոսկեքերամոյն առաքելոյ:

էջ 736բ. — Չմեղապարտ դժող եւ
դժեօք իմ յիշեայ ի Տէր:

Փառք Աբ. Երրորդուրեթեանն եւ մի
Ածութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւի-
տեանից ամէն:

էջ 736, դատարկ, բացի հետեւեալ համառօտ յիշատակագրութենէն, մոտր շեղագիր. տարբեր գրեով:

Թիշատակ է դիրքս Սր. Յակոբայ, Տէր Թահանէն Առաջնորդին, եւ ինքն հռնդեալ ի Քս. Ռեշաքին: (1697):

Բ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՑԵԱՅ. — 1

Գր. Տաքեւացի (1384)

էջ 737-908, պրակ Ա-է. Գրութիւն նախորդին նման, երկախ, 31 տող:

էջ 737ա. — Ծագկաբազ Մեկնութիւն ի յաւօտր բանիցն արդիւնական վարդապետի Յոհաննու Որտմնաց՝ Հաւաքալ աշխատասիրութեամբ Գրիգոր Աշակերտի. — Հարցումն. — [2]ինչ է որ առէ Տեսիլ եւսայեայ: Պատասխամի. — Զմարդարէութիւն տեսիլ իրէն, զի մարդարէն տեսանող լի բոս երբայեցոցն...:

Մամօք. — Լուսանցքի վրայ կ'երևին մէկ երկու հեղինակներու առնչներ, ինչպէս, Աբամես (էջ 745), Ուկեբերան (էջ 746):

էջ 781. — Տեսիլ Զարաթանաց յաւապատի, ի մեղութեան եւ յամօգութեան:

Յիշատակարան Հեղինակի. —

էջ 908. — Արդ եւ վերջին սպասարարաց լանին Գրիգոր Քչ. ժողովցի զծագկաբազ Մեկնութիւն սակօտք, մարդաբէին Եսայայ, ի յաւօտր բանից Տն. իմոյ եւ վարձապետին Յովհաննու Որտմնացոյ, որոյ յիշատակն արհնութեամբ եղիցի անդրաւ կենօք:

Արդ պիտանութիւն սորայ է ի բնասացութիւնս, եւ ի բարոյս լանին, եւ ի կարգս զլուսաց: Զի թէ իցէ ինչ ըստ մերումդ արտօրակաց Տն. շնորհք, իսկ զպոկասան՝ իմում տկարութեանս ներել աղաչեմ: Ու եւ մարդասիրեալ եղբայրական խնամօք կաթիլ մի ի ցօղոյ աղօթից մեր իջցէ յոսկերս իմ եւ լուսացէ զբարձրաբար. ապականութիւն հոգոյ եւ մարմնոյ իմոյ, եւ զծնողացն իմ զներելիսն եւ զմահացունսն. եւ մեզ յիշողացդ եւ մեզ յուսացեցոցս առ հասարակ վայելեցի յոյս հանդերձեալ փառացն ի Քս. Եւ. ի Տէր: Առ որ աղերսեմ որք ընդաւրինակէք, զբեռնիք եւ զսակաւ յիշա-

տակա մեր դի եւ դուք զբեռնիք ի զպրութիւն կենացն, ամէն:

Գ.

ՄԵԿՆ. ԹԴԹՈՅՆ ՊՈՂՈՍԻ (քերի. — 1

Յովհ. Որտմնացի

էջ 909-1186, պրակ Ա-ժԱ. Գրութիւն՝ խորագիրները եւ ընտրանները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնով, միասին, 26 տող: Նոտարագիր: Համառօտագրութիւնք շատ առաւ:

էջ 909. — Երանելի Սր. Հօրն մերոյ եւսամեծի իմաստասիրի եւ տիեզերահռչակ լաբաւմագետի Յոհաննու Որտմնացոյ, ի Յառաքանս Առաքիլայն Պօղոսի համառօտս եւ պայծառ Տեսութիւն:

Ընդ ուսումնասիր եւ փայ. լՄ Եւթաղ զրէ առ ճիշատութիւն Աթանաս անուն, որ ինչպէս ի նմանի զյայնի Առաքելոյս ընդդէմ հղծանողացն զՍր. Գիրս: Ոչ սա այն է որ զմանի Գործոցն ինչպէս, այլ՝ այլ ոմն Թապաւորայն, յայժ օրորող զիտութեան...:

էջ 923. — Պաւլոս ծառայ Յի. Քի. ՄԿ. Թէ վասն էր սա միայն ի Թուրքս իւր զանուն իւր կարգեաց...:

էջ 938. — Մեկնութիւն համառօտս եւ յուսար, ի Հոռմայեցեց Թղթ. Պօղոսի գլխաւորական յեղամակօ: Արարեալ Յոհաննու երանելի հեռատարին եւ տիեզերալոյս լաբաւմագետին Հայոց, ի խնդրոյ բանասիրաց ումնց մարին աշակերտեաց անմահաց:

Թիփատութիւնս աւրիչ Թէ զարկնս՝ պահեցես, լՄ. Բանիւս այս զհրեայն յանդիմանէ, Բայց նախ պարտ է մեզ քննել...:

էջ 991. — Հց. — Զինչ է ի Կորնթացոցն առիթ Թղթի. Աստ եղեւ ինձ ի Քրիստոս մտնի վասն մեր եղբայրք...:

էջ 1035. — Համառօտ տեսութիւն Երկրորդ Թղ. Կորնթացոց. — Պաւլոս առաքեալ եւ Տիմոթէոս եղբայր: Հց. Վասն է՞ր առտ եղբայր, եւ այլուր որդի իւր անուանէ...:

էջ 1089. — Թուրք Կորնթացոցն Գր. համայնիցն առ Պօղոս Առաքեալ. — Ստեփանն եւ որ ընդ նմա երկնագունքն...:

էջ 1090. — Առ Կորնթացիս Երրորդ. —

Պաշտոն կարանաւոր Յի. Բի. առ հղարաւ:
կորնթացիս...:

Էջ 1101.— Ս. Եփեսոմի պատմառ Գա-
ղատացոց թղթք.:

Էջ 1144.— Պատմառ Թղթոյն Եփեսոս-
ցոց:

Էջ 1177.— Բն. Պնդկ զմէջս ճմար-
տութեամբ եւ արդարութեամբ ամենայն
ստույլ

Ծանօթ.— Այսպէս կանգ կ'առնէ —
Գլխ. 2. հմբ. 4 — , էջին մնացեալ մասը.
ինչպէս նաեւ յաջորդեալը զատարկ, լացի
հետեւեալ յիշատակալուծեմէն:

Էջ 1178, քնագրէն տարբեր գրեալ —
Մեկնութեան զիրքս որ էր Յոհաննէս Առաջ-
նորդին, եւ ինքն հանդեաւ ի Բա. ԹՃՈՋ
[= 1697]ին, եւ մնաց յիշատակ Սբ. Յակո-
բայ:

561

ԲԱՆՔ ՕՐԻՆԱԿԱՆՑ ԵՒ ՆՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ.— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×17×3.5: էջը 450: Հան-
դամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ:
Դրութիւն՝ սկիզբները, էջ 1-67ա, ղլխա-
զիրները կարմիր, առկէ անդին ամբողջո-
ւին սեւ մեկանով, երկսիւն, 38 տող: Նոսր
չեղազիր, երկու տեսակ, էջ 67ի առաջին
սիւնակին վերջերը մեկան եւ գրիչ կը փոխ-
ուին: Համառօտալրութիւնը չափազանց
սոստ: Կաշիկաղմ խաւաքարտեայ:

ձեւատ.—

Անդրլանտալուսոյ Մայր Դպրատանն է
սոյն այս գիրք, յիշատակ եղեալ ի նախկին
երեսնամեայ բաղմբարխտ Առաջնորդէ նո-
րին Տոն. Միքայէլի երջանկափայլ Արքե-
պիսկոպոսէ եւ աշակերտէ՝ Տոն. Յակօբայ
Ած.արանութեան Պատրիարքին Կոստանդ-
նուպօլսոյ: Որ հանգեաւ նոյն Միքայէլ եր-
ջանիկ Արքեպիսկոպոսն ի Թուականիս մե-
րում ՌՄԾԹ [= 1810] եւ յօգտատոսի Բին,
որոյ ղհողին Տէր Յս. հանգուցէ ի դասս
սրբոց Հայրապետաց յարքայութեան երկ-
նից, եւ յիշատակ նորին օրհնութեամբ եւ
ղեցի:

Եւ ես յետին աշակերտ վերողբեալ
Տոն. Միքայէլի հոգեւոյս Արքեպիսկոպոսի,
յեւաննէն իմ յԱնդրլանտալուսոյ՝ զայս գիրք
գիտութեամբ նորով Առաջնորդի Տն. Մեո-
րովբայ հոգեւորէ բարոնձեւոյ, առ ի յըն-
թեանուլ եւ յօրինակել: Ուստի յետ անցման
իմոյ որոյ ի ձեռս եւ անցցէ զիրքս այս՝
թարց պատճառի առաքեսցէ յԱնդրլանտա-

լուսոյ, մնալ յիշատակ անջնջելի: Զոր կա-
տարողը ղինդիրս իմ զվարձս յԱյ. առցեն.
Իսկ արդկեման պատճառ լինողը թլ զտա-
նիցին, պարտական լիցին յաւուր ահեղ
զոտաստանին Գոհ.: Ամենանուստ մե-
ղապարտ ծառայ ծառայիցղ Այ. Կիրակոս
Արեղայ Սաղիմացի: Ի ՌՄԿ [= 1811]
սեպտեմբերի սկիզբն:

Էջ 1, վերի լուսանցքին կայ քրքերէն
սա տողը.

بو کتاب اداره مکتبتن

ԲՈՎԱՆԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Օձն ի սկեցեալն առնէ, եւ ի
մերկէն փախչի (Բանք Ոսկիականք) 3: ...

Էջ 1բ.— Կին յորժամ ծնանի զմեռ-
եալ զաւակս ոչ ունի զպատիւ այլ զցաւս
նոյնպէս գործքն եթէ ոչ լինիցին հաւատով,
սիրով, են իբրեւ զգիական մեղք (Առաքին):
7: ...

Էջ 11ա.— Որպէս ի չար կամաց, իր-
բեւ չար ծառայ են ամ. չար գործք իբրեւ
չար պտուղ (Մոլութեանց) 3: ...

Էջ 24բ.— Որպէս չուքն մարմնոյն
մարդոյ, հետեւի մարդոյ յո եւ երթայ, այս-
պէս եւս ահն եւ անպատուութիւնն հե-
տեւի չար խղճմտանաց յո եւ երթայ (Վկա-
յութեանց) 66: ...

Ծանօթ.— Այս կը յաջորդեն բազմա-
թիւ եւ երկար հատուածներ Սէր Աստուծոյ
զիրքէն, Աստուածաշունչէն, եւայլն: Տեղ
տեղ վերի լուսանցքին բացատրութիւններ

կան պարունակութեան մասին, ինչպէս՝
յազգաց կեղծաւորութեան, յաղագս մե-
ղաց, եւայլն, ընթերցէ տարբեր դրչով։
Էջ 381ա.— Ցամկ Ավ. Այբուքեմից։ —
Ավ. առնեմք զբարին, 4, ա, 3։

Մամօք.— Ցանկը գրուած է Թուղթի
մէկ երեսին, միւս երեսը դատարկ։
Էջ 435ա.— Օ.— Օրէնք Այ. դար-
ժուցանէ զմարդն ի չար ճանապարհէ...
Էջ 435բ-450, դատարկ։

562

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱՄՄԱՆՑ.— 6

ԱՂԵՔԱՆԻՐ ԳԱՎԱՍԹՈ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուտք 22×17×1.5: Էջք 186: Հա-
լածանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սեւ մե-
լանով, միասին, 29 տող: Նոտք չկարգիւր:
Համառոտագրութիւնք առատ: Խորայիւր-
նէրը բոլորովոր, սկզբնատուտը մեծ եր-
կաթալիւր: Կաշկուկով խաւարտուելոյ:

Ճակատ.—

Գիւրգ Անտու Նորայոյն Մտածմանց,
որ կոչի Սէր Աստուծոյ, աշխնքն ճակտ-
տամարութիւն: — Արարեալ ի գերշա-
րիկի Տեառն Այնքանդր Գալամաթօ կոչե-
ցելոյ Մեախնացւոյ ի Փատուայ: Հիմնելոյ ի
Սր. Գրոց, եւ ի Սրոց Հաքց ծաղկայոյն
Վարդապետաց Սրոց Եկեղեցւոյ: Յարմա-
րեցուցանելի ամենայնից լուր աւուրցն
քառանորդաց կերակէից ի մէջ տարւոյն
եւ հասարակ տօնից: Թարգմանեցելոյ ի յի-
տալականէ լեզուէ ի հայ բարբառ ի Ղու-
կասու Վարդապետի Խարբերդացւոյ: Ըստ
ինդոյն Տեառն Յովհաննու Պատրիարքին
Կոստանդնուպոլսոյ ի Տէր Հանդուցելոյ: Ի
Կոստանդնուպոլսոյ, յամի Տեառն 1741. —
Ռիշտակ է յնէմ. ի Դուռն Սր. Յակոբայ.

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Վասն Սիրոյն Աստուծոյ.—
Գլուխ Ա.— Ամենակարօղն Ած. ի յախտե-
նից սահմանելու առ ի ստեղծել զմարդն...
Էջ 7.— Վասն Հարկաւորութեան Ա-
սլաշխարսեան, Գլուխ Բ.— Երկու-
քումք տախտակօք հասանիմք փրկու-
թեան, մինն տնմկութեամբ, երկրորդս
ապաշխարութեամբ...:

Էջ 13.— Վասն Բամբասանաց.— Գլ-
ուխ Գ.— Պիտիտու Լաշտիմօն մինն ի լե-
թանց իմաստասիրաց ի Յունաստան...:

Էջ 177.— Համդէս Ուխտի Կուսանաց
— Գլուխ ԿԷ.— Արդ տեսցուք, թէ որպէս
կուտութիւն ինչ արքայութիւն...:

Էջ 179.— Վասն Աղօթելոյն եւ Բերսու-
նելոյն Տեառն.— Գլուխ ԿԸ.— Դաւթ ի հե-
ռուստ Երանելու ոգւով առէր վասն Տեառ-
նին...:

Էջ 181.— Ցամկ Գլխոց Մատենի:

Էջ 184.— Գի մատենից (գնա) ձեւ...:
Մամօք.— Հատուած մըն է մէկ ու-
կէս էջ երկարութեամբ որ կը պատկանի ԽԶ
Գրութիւն, էջ 134, ուր լուսանցքի վրայ
նշանակուած է խաչանիշով. «տեղս պա-
կասի, տես ի վերջն»:

Էջ 186, եւ յաջորդ թերթը դատարկ,
րացի ուրուսեակարէ մը:

563

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ.— 3

ԵՍԱՅԻ ՆՁՅՈՒ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×17×3: էջ 384: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ, թեթեւորէն
ծծող: Գրութիւն՝ զլխագիրները կարմիր
մնացեալը սեւ մեկնով, երկսիւն, 30 տող:
Նոսր շեղադիր: Համառօտադրութիւնք
առատ: Կաշեկալմ տախտակեայ: Պաշտո-
նակ սկիզբը երկու թերթ դատարկ ժայլուն
թուղթ: Կնիք սեւադրոշմ, փակադիր, էջ 1
վարի լուսնոցքին: Կնիքայնս վարդապետ,
1256 [≡ 1807]: Քուլը կայ հետեւեալ յը-
շտակադրութիւնը, տարբեր մեկնով.
Կիրակոս նուստ աբեղայ Սաղիմացի
Մնացականեան, ստացայ զայս դիրքս ի
վայելս տնին իմոյ եւ յետագայ ընթերցա-
սէր և զբարեք: Ի ՌԿ [≡ 1811] թուականի
եւ մայիս Դին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ի խնդրոյ ՏՅ. Ստեփանոսի,
Սիւնիաց մահանգին վերադիտողի, այսպե-
տալ հաւաքումն Մեկնութեան Ածարան
Մարգարեալեան եզեկիւնի, երգանի վար-
դապետին Եսեայ Հայկազեան տնին:

Եսեան առեալ ընկալայ զայս հրաման
քո աստուծային ըզմից... — Հմմտ. Ա.
Հատոր, Թ. 152:

էջ 2ա.— Յառաջաբանութիւն վերլու-
ծութեան եզեկիւնի.— Ածային եւ արար-
չապար լանին...:

էջ 6ա.— Գլուխ Ա, 1.— Եւ ևզիս յու-
մին երեսներորդի, յամոնան չորրոր-
դի...:

էջ 380ա.— Գլուխ ԽԸ. 35.— Եւ ա-
նուն քաղաքին...:

էջ 380բ-384, դատարկ:

564

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏՆԻ (ԹԵՐԻ).— 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22.5×18×4.5: էջ 836: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրու-
թիւն՝ սեւորակ մեկնով, միասիւն. 29
տող: Նոսր շեղադիր: Համառօտադրու-
թիւնք առատ: Թղթակալմ: Դատարկ
թուղթք սկիզբը երեք, վերը մէկ թերթ:

Մանթ.— Սաւալանեան սապէս նկա-
րագրած է. ԱՄԵԿՆ. Հինգ Գրոցն Մովսէսի,
Թարգմանեալ՝ որպէս Թուի, յօտար լեզու
անշուք եւ անհարթ ոճով. զընթերցին է
անարուեստ նօտարդիր ի վերայ հասարակ
թղթոյ, թերի եւ անթուական (Յուլիսի,
էջ 343):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Յառաջաբանութիւն.— Եր-

կորդ Օրենաց 4 Գլխ. 7 Հմր. Մովսէս ի
պատմել զօրէսն Այ. Իէլի. ազդ մեծ եւ
հզօր կոչէ դնոս...:

էջ 17.— Գիրք Մննդոց.— 1.— Ի
սկսբանէ ասելովն իմանի որդով, քանդի
որդով, իբրեւ դադարաբու կամ նախա-
տիկ իմաստութեամբ Հօբ, ամենեքին բու-
տեղան...:

էջ 253.— Շար Գլխոց եւ Պատմութիւն
բոլոր Մննդոց.— Յառաջնում ամի յաշ-
խարհի վերջերորդում աւուր, որ է աւուր
ուրբաթ, ստեղծ զԱդամ եւ զԵւայ: Յամի
130 Ալլամայ եւ աշխարհի, ծնաւ Աէթ:
Յամի իւրոյ, եւ աշխարհի, 930, մեռաւ
Ադամ...:

էջ 261.— Գիրք Նից.— Յառաջաբան-
ութիւն.— Գիրքս այս ի մանաւանդակոն.

առարկութենէ զործոց, նախ ի յունաց,
այսպէս ի յատինացոց կոչեցաւ ելից...:

էջ 266.— Գլուխ մին. Նիլից.— Նոր
փառաւօն, ոչ զիտեղով զԹօսէփ...:

էջ 638.— Մեկնութիւն Ղեւտացոց.
Առարկութիւն.— Ասի այս գիրս երբայեցե-
րէն Վայրայ, այսինքն եւ կոչեաց ի սկզբի,
իւրմէ, ի յունաց եւ ի յատինացոց կոչի
Ղեւտական...:

էջ 825.— Գիրքս Թուօց. Առարկայ.

քիւն կամ Յառաջաքանութիւն.— Գիրքս
այս երբայեցէն յսկզբէ իւրոյ ասի, Վայրի-
տապակո, այսինքն՝ եւ խօսեցաւ: Յունո-
րէն Առիթմաւ...:

էջ 828.— Գիրք Թուօց: Գլուխ մի.
զին.— Ուրեմն Թիւն որդւոցն իէլի. ի
բառն ամէ ի վեր...:

էջ 834.— Գլուխ 6 քուօց.— Առա-
գրի ուխտի, սրբապործութիւնն, եւ արա-
րողութիւնն նազօրեցոյ...:

565

ՏԵՐ ԻՄ ՅԻՍՈՒՍ.— 1

ՅՈՎՀ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Ս. Յակոբ, Սրբաւարդիմ

1857

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22-5x15x1: էջը 124: Հանդա-
մանք շատ լաւ: Թուրք սպիտակ: Գրու-
թիւն՝ սեւորակ մեկնով, միասին, 26
տող: Նորը չեղադիր վայելուչ: Համառ-
տագրութիւնք գրեթէ սովորական: Թղթա-
կազմ ճշակաւոր:

Ճակատ.—

էջ 1.— ՏԵՐ ԻՄ ՅՍ.— Անարատ
Ածախօսութիւն դիմառնարար ընդդէմ
Հոսովայ Պապիցն ինքնասահման առաքելա-
պետութեան եւ անհիմն վիժութեան: Յօ-
րինեալ ի Յովհաննու Շահինեանէ Վանեց-
ւոյ՝ յաշխարհիկ լեզու: Տպեալ է Զմիւռնիս
ի ապարանի եղբարց Տէտէանց, 1855:

Զարդիս ընդօրինակեալ յեղափոխիչաւ
ի դրաբաւ լեզու աշխատաւորութեամբ Քր-
իստոսահիմն Աթոռոյ Սրբոց Յակովբ-
եանց նորահաստատ վարժարանիս յերկուց
դպիր շնորհաւուն աշակերտացն, Մանկան
եւ Գրիգորի, եւ անխնջ աշխատութեամբ
սրբագրութեան ուսուցչին նոցա պատուաբ-
ժան Դաւիթ Վարժապետի Կեանքալոյ,
1857:

Յառաջաքան.—

էջ 3.— Տեսարակ այս՝ որ կոչի Տէր
իմ Յիսուս է՝ յորինեալ ի ձեւ Հարց եւ պա-
տասխանի դիմառնարար անարատ Աստ-
ուածախօսութիւն իմն եւ առաքելախօսու-
թիւն, որոց բանից ճշմարտարանութեամբն
հերքեալ լինին անիրաւացի Հոգեւոր և մար-
մնաւոր իշխանութիւնք սուտ առաքելա-
պետ պօպից Հոսովայ, որք առանց ջրիս-
տոսական եւ առաքելական բանից իրա-
ւանց եւ Հոգեգումար ժողովոց սահմա-
նադրութեանց՝ անուանեն զինքեանս միայն
ճշմարտաւաւաւ, սահման օրինապահու-
թեան, փոխանորդ Պետրոսի, Հովնապետ
ընդհանուր քրիստոսահաւատ բանեղէն ոչ-
խարաց, վէմ քրիստոսաւանդ Հաւատոց,
տէր փականաց արքայութեան Երկնից,
խորհրդասահման փրկարար խորհրդոց,
միշտ անխալ իրրեւ զերբնական, վաճա-
ռական արքայութեան, նորասահման բողի-
ման Հոգւոյն Սրբոյ, եւ իշխան մարմնաւոր
իշխանութեան, որով ճշմարտին տեղի եւ
օսահման դալթակողութեան ընդհանուր զր-
բիտոռնէիցն:

566

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՑ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 1

Ս. Յակոբ, Երուսաղեմ

1857

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22·5×15×1: Էջ 138: Հանգամանք լաւ: Թուղթ սպիտակ: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, միասին, 26 տող: Նոտր չեղադիր, և չեղադիր, դանազան դրիչներէ: Համառոտագրութիւնք գրեթէ սովորական: Թղթակալ:

ձակատ.—

Էջ 1.— Պաշտպանութիւն Հայաստանեայց Կաթողիկէ եւ Առաքելական Սբ. Եկեղեցւոյ, ի պատասխանի Աթոռ Սր. Պետրոսի Առաքելապետի անուանեալ զրոյն: Յօրին—

եալ յարժանապատիւ վարդապետէ յովհաննէս ի Միտրանութիւնէ Սրբոյ Միտանաթի: Տպեալ ի Զմիռնիա ի տղարանէ Արշալուստի Արարատեան: 1854:

Արդ՝ ոտիպեալ յուսումնական և յաղաքական ջանից՝ կերպարանափոխ եղեւ յաշակերտելոցն յուսահատաւ ուսումնարանիս Սրբոյ Ուխտիս Սրբոց Յակոբեանց յերից շնորհալիր սարկաւապոյն, Ստեփաննոսի, Պետրոսի և Յարութեան, և րաղմաւ ջան դասաւորին նոցա Պատուելի Դասի Կենտրոնացւոյ ուղադիր սրբապետութեամբն: 1857:

567

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

(ԺԹ. 'Իսթ')

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22×17·5×2: Էջ 274: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ կապտորակ մկանով, միասին, 22 տող: Նոտր չեղադիր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Կաշեկաղճ խաւաքատեալ: Դատարի Թուղթ օկիզրը և վերջի երկուական թերթ:

Ծանօթ.— Սաւալանեան Հետեւեալ կերպով ներկայացուցած է. Վ[Ա].— Բնաւանդ ի վերայ զանազան նիւթոց ի պէտս քարոզի, զորոց և պտղինն ցուցանէ ի Սր. Դիրս: Բ.— Համառոտ խորհրդածութիւնք կամ րաջատրութիւնք ինչ ինչ իմաստից և զործոց Սր. Դրոց: Գ.— Բունք առակաւորք թարգմանեալ յիտալական լեզուէ: Դ.— Բանք իմաստալիցք հաւաքեալ ի Մեկնութենէ Մատթէի Աւետարանին աւարեալ ի Յովհ. Մործորեցւոյ ... և. ի Մեկն. ԺԲ. Մարգարէից ի Լամբրոնացւոյն.

Ե.— Բանք և վճռական ասացումքք և յմաստաւորական տեսութիւնք հաւաքեալ յայլ և այլ զրոյ: Զ.— Բանք հատեալ ի զրոյն անուանեալ Համեմատութիւն Հին և Նոր Կտակարանի: Ի վերջ այսր գլխոյ առ ընդօրինակողն թէ՛ մինչև ցոյս վայր Պօղոս Սրտազանէն օրինակեցի, այն է Պետրիաքն Անդրիանապոլսեցի: Է.— Յաղագս հսկման գիշերոյ, կարգաւորութիւնք հասարակաց աղօթից դիւրալին ժամուն, որք միշտ կատարին յեկեղեցիս Հայաստանեայց ի դէմ Հօր Ա.: Ը լաջատրութիւն աղօթիցն ի ձեռ. հարց պատասխանոյ:

Թուր լեթէ այս ամ. հաւաքածոյ րանք իցեն Երեւանցի Դեղամեան Մարգարայ Զաքարեան Պոսեան տուն ուսումնականի և լեղաւադիտի Գանդի ի վերջ կոյս զրոյս ունի և գլխկնոթիս խորհրդոյ Սր. Երրորդութեան ի տաճիկ և ի Հայ խոսք, որոյ տաճիկականն եւթ տպեալ կայ ի Քառասնի Զանազանութեան և Դարուց զրոյն Պօղոս

Պատրիարքի. իսկ ի սմա դնէ ևս զպատմութիւնն ուղղելով զբանսն առ եփրեմ կաթ., որում ասէ, խոստացեալ էր զրոյ՝ աւանդել: Գոյ ի սմին ևս Պատմ. կոյր կնոջն, Զմիւռնացոյ որոյ աշէն րացան զորութեամբ հացաթուրմ վիճույ, զոր ունի աւանդեալ ևս ի դիրս իւր Կտակապիր կոչեցեալ:

Գաղափարոյ զրոյս է նոյնն որ օրի նակեալ է ևս զՄեկնութիւն Ե Գրոցն Մովսէսի, համար 564: Անթուական» (Յուցակ, էջ 343-4):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Ա. — էջ 1. — Բնաբանք:

Բ. — էջ 26. — Ի խոկմանէ մտաց յառաջացեալ բանք:

Գ. — էջ 38. — Բամբ առակաւորք բայքայեանք:

Դ. — էջ 77. — Ի Ծործորեցւոյն հաւաքեալ է:

Ե. — էջ 90:

Զ. — էջ 191. — Ի Գրոյն, որ ասի Համեմատութիւն Հիմ ևս Նոր Կտակարանի:

Է. — էջ 223. — Յազգս Հսկման Գիշերայ...:

Ըջ 257. — Իւրայ Սրբաւանայ վեհապետ

տալքեամ ՏՏ. Եփրեմայ առաջնորդի Հայրապետի ամ. Հայոց երանելի Սրբութեան.

— Առ հնազանդել հրամանի ձերոյ Սրբութեան, մատչեմ ահա նաեւ զորով մատուցանել զպատմութիւն զոր ճառեցի յանցելումն ի խօսակցութեան: — Ի համի ՏՏ. 1785, յունիսի 20, ի Կոստանդնուպոլիս ի Պէտղոսի կոչեցեալ տեղւոյ ի միում հինգշաբթի առուր վնացի զկնի կէս առուր... մեամ ձերոյ վեհապետական Սրբութեան ամենախոնարհ նուստ ծառայ՝ Գեղամեան, Մարգար Զաքարեայ Խօճենց: — Ի Ս. Պատրկուրգ, 13 հոկ. 1809 (էջ 267):

Էջ 268. — Պատմութիւն: — Արդ թէ որպէս... Յայտնի փորձառութեամբ իղեալ պատմութիւն մի գրել քնդ աստէն, պատկան համարիմ, որ եղեւ այդր յԶմիւռնին քաղաքը որոյ ակնաստես եղէ ի հասակի մանկութեան իմոյ. ևս զու այդր զրուում կենդանի վկայս գտանես: Լեալ էր ի քաղաքիդ ոչ ի վաղ իսկ ժամանակաց, Բերտ օղլու կոչեցեալ Տէր Կարապետ առումը քահանայ ոմն, Աւագ երէց Սրբո Ստեփանոսի եկեղեցւոյն որ այդր կառուցեալ: ...

Էջ 273. — Զգոմարտ որդեակ իմ Զաքարիայ: — Հրամայէ ձեզ Սրբազան Առաքեալն Պօղոս... (Կը մնայ անաւարտ):

568

ՀԵՐՔՈՒՄՆ ՎԱՀԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ ԳՐՈՑ. — 2

Պալատ (Կ. Պոլիս)

ՌՄՀԷ = 1828

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 22.5x16x1.5: էջը 152: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ թանձր: Գրութիւն խորագիրները ևս զլիսադիրները կարմիր, մնացեալը սև մեղանով, միասին, 26 տող, վարժ նոր շեղագիր: Համառօտագրութիւնք առատ: Կազմ կիսակաշի խաւքարտեայ:

Ճակատ. —

Էջ 3. — Գիրք որ կաշի վառեմ Հաւառայ, յօրինեալ ի Հայր Միքայէլ Վարդա-

պետէ Զամչեան, իւր յետոյ յամենէն համառօտեալ, ևս ներհակն պատասխանեալ նմին: Յամի ՏՏ. 1815, մարտ Դ: Ի Կոստանդնուպոլիս:

Եւ այժմ քաղափարեցաւ յընտիր օրինակէ ի Մայր Դպրատանս Պալատու՝ յումենէն ծերացելոյ. ի թուին Հայոց ՌՄՀԷ. Մայիսի 1:

Էջ 5 Շարունակութիւն կամ հաստատութիւն յառաջագոյն գրեալ մեղան տեսարանի... — Հմտ. առտ, Բ. 359:

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԻՎ. ՁՄԵՐԱՆ ՀԱՏՈՐ.— 5

ԳՐ. ՏԱԽԱՆՈՒ

Տեղի

ՊՄԸ = 1409

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 21 x 15 x 7.5: էջ 694: Հանդա-
մանք լաւ ընդհանուր առժամբ. յու-
սանցքները մասամբ ցեցակեր. նորոգու-
թիւն կրած է: Թուղթ ղեկնորակ: Գրիչ՝
Թուսայ: Գրութիւն՝ խորապիւրնէրը բնա-
րանները և յաճախ պլակապիւրնէրը կ'որոշէր,
մնացեալը սեւ ձեւանով, միասին, 40-38
տող: Բայրպիր նոսրախառն: Համառոտա-
պարթիւնք առատ: Մեծ զարգացրէր՝ իւ-
րաբանչիւր քարոյրի սկիզբը: Կաշեկազմ
սակաւակեայ: Մտպացաթեկայ պահպանակ՝
սկիզբը և վերջը երկուական թերթ, երկա-
թաղիր աւետարանի մասն: Դատարի էջեր,
1, 489-90, 622, 686-9, 693-4:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2ա.— Յանկ Գրոցա: — Այս ինչ է
ի վերա Բարոզպիրա տյամիկ: — Ա.—
Վասն տարեմտին քարոյ: . . . — Ճիւն.—
Վասն որ սո՛ղ նմանեցաւ արքայութիւն
երկնից տա՛ն կուսանաց:

էջ 7.— Գրիգորի եռամեծի քաջ հոռե-
տարի եւ անյաղք փիլիոսոփայի, աշակերտի
Յեհաննու Որոտոնցոյ, արարեալ բան իւր-
աւանական, ոգէշառ, եւ համնարտ իմաս-
տայեզն, ի մեկնութիւն գովեստից տաւնից
սէլումակամաց, ի պատիւ սրբոց, ի պատ-
հառ զիտուքեան ախմարաց, մանաւանդ ի
յոգր արտասուաց անձանց քաղձեւոց. յա-
ւէտ ի ճշգրտութիւն կայացաց ուղղափառաց.
եւ յեղծումն քարքաշմանց չարափառաց. . .
— Հմութ. առաւ, Թ. 305:

Ա.— ի տօն տարեկանաց մերոց, և և
յաւառն նշանաւոր, փոյ չարէք սա՛կ մար-
դարէն Դաւիթ. . .:

Բ.— էջ 14.— Եռամեծի Յեհաննու
Որոտոնցոյ Տիեզերայայտ Բաքումապիտի,
ի բան Աւետարանի՝ եւ յաւեանմն վիցե-

քարդի առաքեցաւ Գ.— Նախ տեսցուշ
զվեցկորոյ ամիսն. . .:

Ճիւն.— էջ 682.— Նորին Գրիգորի
Քարոյ ի բանն՝ նմանեցաւ արքայութիւն
երկնից ժ կուսանաց. . .:

Ծառք.— Այս քարոյը կը մնայ թե-
րեւ թերթեր ինկած են, որոնց մէջ պիտի
դոնուէր անկասկած զբնին լաւն յեշտա-
կարանը:

Լուսանցարութիւնք Գրիչի, լաւորն այ
էջին ստորադր:

1.— էջ 55.— Աւա՛ր որ մութն է,
եւ չեմ տեսնել, հոգիս կու. երանէ ոնց
զբեմ, եւ կաթիլքս աւելի:

2.— էջ 65.— ԹՎ. ՊՄԸ [= 1409],
Անդրէասն փոխեցաւ ի Քս. յի սահմիւ, ա,
օրն ե՛ն, եւ ստորիկ ձիւն:

3.— էջ 71.— Աւա՛ր պծեաւ, և
զկաթիւր, թէ որքան նեղիմք, եւ աւել-
նակս փութով խնդրէ:

4.— էջ 75.— Ով խոհեմ աստ զվճ.
ուղորմին շնորհա ինձ զի իրիտ տոտապ-
եալ կամ ողով. աւա՛ր և եղբ՛ուկ զիս:

5.— էջ 81.— Աւա՛ր որ յսյ չեմ
դոտնել որ զբեմ, ձմեռն է և մութն. աւ-
սոր եղիս փոքր մի յսյ:

6.— էջ 85.— ԹՎ. ՊՄԸ [= 1409],
աւրհեցաւ քրեւորդին իմ Սոնփոնաս
տրեղայ յաղուհացն ի միջոց Կիրակին, Որ
տարերն Որհնութիւն:

7.— Աւա՛ր, և եղուկ զիս թէ որքան
է տառապանքս, ձմեռն և մութն, և չորն
կատարեալ, հեղաւ թանաքն, և եկել տն-
ձիւն խաւար:

Ծառք.— Արդարեւ հանդիպակաց էջը
կը վիայէ թէ վերէն վար մեկուն թափուած
է:

8.— էջ 274.— Յայտ տեղու զգրիւս
յիշեա, և թողութիւն մեկաց շնորհայ,
այ բնթերցող Տն. ծառայ:

9. — էջ 309. — Հոգի թումի, բանի խնդրողի, Լուսաւորչին Գրիգորի յանձն Լղիցի:

Մամոք. — էջ 306-313 ևր պարունակուի թիւ ՄԹ. քարոյը, որուն վերնադիրն է. ճշարաթ, Քարոյ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերի ի բանն Առաքելոյն. նմանողք ինձ եղերուք, որպէս եւ ես Քի. 2:

Մամք յիշատակագրութիւն Գրչի. — էջ 574. — Ձանարժան հոգս յիշեայ եղբայր ի սր. աղաւթս քո յիշգրող բանիս զԹումա: Ասա՛ի տառապանոցս՝ բողբոջանքս նեղէ զիս, եւ թուղթս վատ եւ արիւնակն փութոյ խնդրի:

Մամք յիշատակագրութիւն. տարբեր գրչով. — էջ 5, ստորին լուսանջքին. «ի ՊԶ [= 1431] Թվ. Աւթման պէկն էսո զՄէրտին»:

Թեոմագոյն յիշատակագրութիւն. — 1639

էջ 685, տարբեր քաղք, տարբեր գրչով, մատնագիր. — Քարոյղիւրքս յիշատակ է Սր. եմայ. ի զուտն Սր. Յակոբա Առաքելոյ Կիւսաղիւր Սր. Դամարանին. և այլ ամենայն սր. տնօրինականացն Քի., Հայոց ազգիս վիճակին, Թվին ՌՁԼ. ի Հայրապետութեան Սր. Աթոռոյն Յակոբա Տեառնեղբաւրն, Տէր Գրիգոր ամ. ազգիս Հայոց Հայրապետին, որ շինեաց զՄեռնոյն, և նորոյեաց զՓրկիչն, զՀրեշտակապետն և զՍր. Յովնանու Աւետարանչի եկեղեցիին. և առաւ երեք կամար ի Սր. Յարութեան վերնատունն Հայոց ազգիս, և այլ յապում աշխատանս եւ երախտիս արար ի Սր. Յակոբ և յայլ ամ. եկեղեցիս, Որք Հանդիպիք սուրբ զրոցս ասէք զԱՅ. ողորմին յիշատակ գրողին, և Տէր Գրիգոր Սր. եմայ. Հայրապետին, և իւր ծնաւոցն ամէն. Հայր մեր որ.:

570

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ. — 5

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՂԱՄԱԼԱՆ

Պրուսա

1817

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 22x16x4: էջք 558: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ Գրիչ՝ Յովհաննէս Դպիր Սերոբեան, Պրուսացի: Գրութիւն մանիչակազոյն մեկանով, միասին, 26 տող: Վարժ նստր շեղադիր: Համատարագրութիւնք զերթէ սովորական: Կաշկակաղժ խաւաքարտեայ:

Հակատ. —

Գիրք Գարգից Արարեալ Հեղինակութեամբ Սր. Գրոց եւ Մատենից եկեղեցականաց, ի Տէր Պետրոս Աստուածաբան Վարդապետէ Նախընկանցոյ, Աղաթալեան կողմեցեալ Աքքեպիսկոպոսէ, ի փառս Այ. և յօղոտ ազգիս բանասէր քարոյղոց: Ի Հայրապետութեան Սրբոյ էջմիածնի՝ Տեա-

ռն Սիմէօնի յոգնահանձար Կաթողիկոսի ամ. Հայոց, ի Տէր Հանգուցելոյ:

Եւ այժմ ընդօրինակեալ յօրինակէ Տեառն Պողոսի երջանկափայլ Նուիրակի Սրբոյ Գահին Շէմի ձեռամբ ձոն Սերոբեանն նուառն Յովհաննու զպրի Պրուսացւոյ. ի միահեծան կաթողիկոսութեան Սրբոյ էջմիածնի ի վերայ ամ. Հայոց, Տեառն Տեառն Եփրեմ Սրբազնակատար եւ ըստմարտ Կաթողիկոսի:

Յամի Փրկչին 1817, ի Փետրվ. 23, և մեր ՌՄԿՁ, ի Պրուսայ, ի Դպրատանն:

Ներքեւր տարբեր գրչով.

Յիշատակ ուսումնարանի Սրբոց Յակովբեանց Առաքելական Նախադահ Սրբոյ Աթոռոյն Շէմի: Ընծայեալ ի Կիրակոս եպս. էջմացւոյ, յամի Տեառն 1836:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 3. — Քարոզ Առաքին. — Վսկ. ի—
մաստուժիւնն Այ. ասէ. Առաքեցից ի նոսա
մարդարէս եւ առաքեալս եւ ի նոցանէ, Էւն:

Էջ 554. — Քարոզ ԼԵ. — Յաղաղ—
սրբալոյս իւղոյն մեռօնի. — Հմմտ. Ա. Հա—
տոր, Թ. 167:

571 Ա.

ՅԱՂԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ. — 5

ՑԱԿՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՆԱԽԱՆ

Տեղի

ՌՄԻԱ = 1772

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 22x17x4: Էջ 745: Հանգա—
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիշ
Տէր Եսայի: Գրութիւն՝ խորագրերէնք եւ
յաճախ սկզբնաւորութիւններն ու զլիա—
զերները կարմիր, մնացեալը սեւ միւրաւով,
միասին, 27 տող: Նոտրագիր կանոնաւոր:
Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ
առիտակեայ:

Քուսկանիս Հայոց ՌՄԳ, Յունիսի Ժ, ի
Կոստանդնուպօլիս քաղաքի, յերկրորդ
պատրիարքութեան իւրում:

Էջ 1. — Կրթութիւն Ածաբանական բզ—
տորիքոցն Եկեղեցւոյ:

Էջ 743. — Պրակ Եօթներորդ, Թէ ո՞յք
պարտանդին պահելոյ գկմիքն խոստովա—
նութեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Ճակատ. — Գիրք Մեկնութիւն Եօթ
Խորիքոց Սրբոյ Եկեղեցւոյ, Շարադրեց—
եալ եւ մեկնեալ ի Յակօբայ Արեւապանմ Ե—
պիսկապետէ, եւ Ածաբան Պատրիարքէ Կոս—
տանդնուպօլսոյ, յամի կեներարիմ 1754. ի

Յիշատակագրութիւն. —

Էջ 1. — Յիշատակ է Եօթն Խորհրդոյ
Սրբոյ Եկեղեցւոյ, Սրբոյ Աթոռոյ Վէճի,
Հարսեցի Գարբիէ Եպիս. Ած. իմաստ վար—
դապետին. չունի ոք հրաման հանել ի Սլ.
Աթոռոյս:

571 Բ.

Ծանօթ. — Նախորդին Երկրորդ Հա—
տորն է: Նկարագրութիւն բոտ նախընթա—
ցին: Էջ 672:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Գլուխ Երրորդ: Յաղագս Բա—
ւարարութեան քէ գի՞նչ իցէ:

Էջ 687. — Յիշատակարան Հեղինակի
— Փառք քեզ Ած. յաղագս ամենայնի...
— Հմմտ. Ա. Հատոր, Թ. 159:

Էջ 688. — Ուսմանք ի վերայ Եօ—
թանց Խորիքոց, Շարադրեցեալ ծրագրողէ
գրքոյս, որոյ ամուսն հեղեակաւորն գլուխ
տանցն ռումանաւորաց:

Տաճար կազմեալ Եկեղեցի, տուն ու տեղի
վեհ արքայի
Տեառն Աստուծոյ մերոյ Փրկչի, տիպ եւ
բաւական Սաղօմօնի:

Չափեալ ամօք ասքանաղեան, Ռայ ընդ
Մէնի համաթըման,
Ինի Այբիւ աւարտական, տուք զողորմին
յաւէտական: —

Տ Է Ր Ե Ս Ա Յ Ի Գ Ր Ի Հ:

Էջ 689. — Ուսմանք անկիւնաւոր,
Մաթեմաթիգական ռիթ, ի վերայ Հրեշտա—

կաց.— Տախդէ էին բախճան եղևաթ... :

— Տ է ր Ե ս ա յ ի :

էջ 669.— Նըսեմատես տէրանցդ ներ-
Համբարար շարքս փըծուն, [Հոն,
Գլուխըս սողից դրտաւ նըկուն,
յայտ ածևրով զրբլիս անուն :

— Տըտիպ տըՀաս՝ տարաժաման... : —
Տ է ր Ե ս ա յ ի :

էջ 670-672, դատարկ :

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւն. —

էջ 1, ստորին լուսանցքիմ. տարբեր,
գրչով.— Յիշատակ է է Խորհրդոց Սրբոց
Եկեղեցւոյ Մեկնութիւնս, Երկրորդ Հա-
տորս, Սրբոյ Աթոռոյս միարան եւ վէճիլ,
Ղարսեցի Գարբիէլ Եպիսկոպոսին, եւ չունի
ոք Հրաման Հանել ի Սր. Աթոռոյս :

572

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ.— 5

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ

Երասաղեմ

ՌՃԺԷ — 1668

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21.5×15.5×4.5: էջք 500.
Հանդամանք շատ լաւ. Թուղթ Թանձր.
Գրիչ եւ տէր՝ Պողոս Վրդ. Ամասիացի.
Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւնները եւ զըլ-
խադիրները յաճախ կարմիր, մնացեալը սեւ
մեկանով, երկսիւն, 26 տող: Նոտրադիր
վարժ: Համառոտագրութիւնք Ա. մասին
մէջ սովորական, Բ. մասին մէջ չափազանց
առատ: Կարմրադիծ զարդագիր եւ լուսան-
ցազարդ գլխաւոր հատուածներու սկիզբը՝
պարզ եւ անարուեստ: Կաշեկազմ տախ-
տակեայ դրոշմազարդ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՂՈՒԿԱՍՈՒ

էջ Ա.— Ցանկ Գրոցս.— Ա.— Վասն
Յզուքեան Եղիաքեթի: ... : ՂԷ.— Վասն
Համբարձման Տեառն:

Յիշատակարան Գրչի.— 1668

էջ Գ.— Յետ այսորիկ տնօրինիչ ամ.
գործառնութեան Հոգի Սր. Ած. Հասցես ի
թիկունս եւ կարողացուցես աւարտ դրոյս,
որ այս անուր սկսյալ դժադրել զտուրր
դիրս որ է նոյնմբեր ամիս ի Ի եւ Հունիս,
անուր չորեքշաբթի, յետ դարձի ձորոյն
Գեոեմանիի ի դրի տապանի կուտի Աստուա-
ծածնի, վեցերորդ ժամի սկիզբն լինի յայտ

մատենի. յորոյ մախթանօք կոյս տալիթայլ
ծնողին Յիսուսի, այլ եւ մանաւանդ Համբայն
Համբակի եղբարցս նաղելի աղօթքն բարի
ինձ նըպաստ լիցի: Ած.ն ամէնի զարդարիչն
էի, կատար[ւ]ղն դործի տուր Հիգոյս բազկի
քոյտմը մեծի զաւուրթեան կարի, զի ա-
ւարտ լիցի դանձա այս նաղելի, Մեկն
Աւետարանի, Ղուկասու Բուժի, վասն քո
խօսի դոր եղն անուանի, Եւ մեկնեալ լինի
սա Վարդապետի ումեմն ինքնատիտիս,
Ջոր յիշատ[ա]կն մեծին Հոկտորի աւրհու-
թեամբ լիցի, եւ մաքուր աղօթիւք եւ կին-
դանի Հայցուածօք նոցին Տէր Յս. մեղ ո-
ղորմեցի, ամէն :

Թվին ՌՃԺԷ յանգ ելեալ կատարեցաւ,
յուշար ԻԴ, յաւուր ուրբաթի յերբորդ
ժամի, յառաջ քան զտուրք պատարագն.
Ի Սր. Գաղաթն յնձմ. ձեռամբ յետին բա-
նասիրաց Ամատեացի Պ. Վ. ի վայելումն
ինձ: Արդ Հանդիպողք այսմ տառի յիշման
առնէք զմեկ արժանի, եւ այն որ առատն
է ի տուրս ողորմութեան մեզ եւ ձեզ ողոր-
մեցի ի միւս անգամ իւր զայլոտեսնն.
ամէն. Հայր :

էջ Դ, եւ էջ 1Ի վերին կէտը դատարկ:

էջ 1.— [Ա]նուր զայս իմաստ աստուա-
ծային քո ըզմից պարտ Համբարեցայ... :

էջ 403ա.— Ընկալ աստուածայինդ
Գրկորիոս...

Յեռնագոյն յիշատակագրութիւն. —
1692

էջ 405ա, Աստրագիր, բազմասխալ.—
Յրնծեցաւ. սր. գիւրջս ի յմանցի Պօղոս
Վարդապետէ, յիշատակ իւր ծնողին Մու-
րատին ի Սր. Քաղաքն յեմ. ի դրան Սրբոյն
Յակոբայ անջինջ յիշատակ յաւիտեանական.
ի թուարեութեանս ՌՃԽԱ. մի ոք իշխեսցէ
յափշտկել կամ գողնալ զի մի պատմեացի
իրեւն Զաքար զարեան այլ հայր մեղայի
յիշատակ:

Թերթիմ մնացեալ մասը դատարկ:

Բ.— ՄԵԿՆ. ՄԱՏԹԻՈՍԻ

էջ 407ա.— Սրբոյ Աւետարանին Մատ-
թեոսի, Յայրոյ ռամբել արարեալ, համա-
նօտաբար, լուծումով.— Մի համարէք էթի
յուծանել զօրէնս կամ դժարգարէս, ո՛չ,

այլ ընդ.— Զսկիզբն վարդապետութեան
իւրոյ ի դէմս աշակերտացն ասաց, այ-
սինքն, զուգ էք աղ, եւ դուք լոյս: Այժմ
փոխէ ի դէմս զպրաց եւ փարիսեցոց, որք
եւեայ էին ընդ նա ի լեռն լսել զքարո-
յութիւնն զի չարախօսեցեն...:

էջ 418բ-419, դատարկ ձգուած, հա-
ւանարար թերոյթ ունեցած է իր գործածած
օրինակը:

էջ 482ա.— Ես ընդ ձեզ եմ դամ.
աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի.—
Նայս յարդարէ զմտոս շողաւ: Երկրորդ որ-
պէս Մովսէսի եւ Երմիայի ասաց ընդ քեզ
եմ: ...

Ստորին ռւսացի.— Յիշատակ է
զիրքս ի դուռն Սր. Յակոբայ ի Սր. եմ:

էջ 483-500, դատարկ:

Մանօք.— Այս համառօտ մեկնութեան
մասին Մատարեանն իր Յուցակին մէջ
զրած է. Քրուի այս ի Տաթեւացեանց լի-
նելք (էջ 345):

573

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՄԱՐԿՈՍԻ, Բ. ՀԱՏՈՐ.— 6

ԲԱՐՍԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մաւալ 21.5×16.5×4.5: էջք 548
Հանդամանք լաւ. սկիզբի մասին լուսանցը-
նեւրը քիչ մը ցեցակեւր: Թուղթ հասարակ:
Գրութիւն՝ սկզբնաւորութիւնները եւ գլխա-
դիրները մասամբ կարմիր, մնացեալը սև.
մեկանով, երկսիւն, 26 տող: Նոտրագիր
վարժ: Համառօտագրութիւնք սովորական.
Կաշեկազմ տարտակեայ զրոյժադարդ:
Դատարկ թուղթ սկիզբը չորս թերթ, իրր
պահպանակ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻԻՆ.—

էջ 1ա.— Երկրորդ Հատար Մեկնու-
թեան Սրբոյ Աւետարանին Մարիոսի. Ա-
սացեալ Բարսեղ Վարդապետի.— Հարցին

եւ ասեն, զի՞նչ է այն զոր զպիրքն ասեն...:

էջ 529ա.— Եւ ասա ցմիմեանս, ո՞վ
Թաւալեցուցէ մեզ զվէմն ի դրաց դերեզ-
մանէն...:

Յեռնագոյն յիշատակագրութիւն. —
1761-2,

էջ 530բ, տարբեր գրչով.— Զստացող
զորոյ զարբոյ Աթոռոյս Եէմի Պատրիարդ,
Տարօնեան ի գիւղէն Խորենայ՝ Թէոդորոս
Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր. որ ետ ըզ-
դիրքս յիշատակ ի դքսաւորն Սրբոց Յա-
կոբեանցս, եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոչ
իշխանութիւն հանելոյ զսա ի Սրբոյ Աթո-
ռոյս: Եղեւ ի թուին ՌՄԺԱ:

էջ 541-548, դատարկ:

574

Ա.— ՅԱՂԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՎԵՂԵՑԻՈՑ.— 2

Բ.— ՅՂ. Բ. ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՄԻԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԵԱՆԻՔՍ.— 2

ԲԱՐԻՈՂՈՒԹՅՈՒ ՅԻԱՆԿ ԵՍՍ.

Կ. ՊՈՒՍ

1718 և 1713

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×16-5×5: Էջ Ի2 + 606:
Հանդամանք լաւ: Թուղթ առաջին մասին
Թանձր եւ փայլուն, երկրորդ մասին հաս-
րակ: Գրիչ՝ Բ. մասին, Սարգիս Սահեթճի.
Եւդոկիայի: Գրութիւն՝ խորագրերները և
յլխադրերները կտրմիւր, մնացեալը սև մի-
լանով, երկտիւն, 36, 35 տող: Նոտրայիւր
վարժ: Համառոտագրութիւնք առաջին մա-
սին մէջ գրեթէ սովորական, երկրորդին մէջ
չափազանց առատ: Գունաւոր կիսախորան,
լուսանցադրդ եւ զարդադիր, էջ 1, 84, 108,
108ա, 179, 241: Կարմրադիւծ զլխադրը
եւ թղչնադիր, էջ 505ա: Կաշեկադմ տախ-
տակեայ դրոշմադրդ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Ժ, զատարկ:

էջ ԺԱ.— Պաշտ.—

Խորհրդոյ, ի շարագրութենէ Ս. Կ.—
մայի Աքինացոյ, բոլոր Ածարանութիւն
արտահանեալ ի ծաղկաքաղ արարեալ, դառ-
նաւարակ խորհրդոյն, զՄիւրոտութեան, բո-
կնդոյն, զՍրբաշնութեան, և զՊատկին,
դառնելագոյն հարկաւորսն ի մի հասար-
եալ յօժանդակութեամբ Ծօնաճառ Մործա-
րիցոյ: Եւ Թարգմանեցեալ ի լատինական,
ի հայկական բարբառ, յամի Տն. Ռեթի, և
Հայոց Ձէն, ձեռնառութեամբ Տէր Զա-
քարեան Արհի եպս. Սր. Առաքելոյն
Թաթեոսի Միջնորդութեամբ տէր Բարդու-
ղիմէոսի լատին եպս. ի ղուռն Մործորու
ընդ հովանեաւ Սր. Ածածնի: Գաղափարե-
ցեալ յօրինակէ Տն. Յովհաննիսի վարդա-
պետի Բաղիշեցոյ, յամի Տն. Ռեթի. և
Հայոց Ռեթի, ի Կոստանդնուպոլսի:

էջ ԺԲ.— զատարկ:

էջ ԺԳ.— Ցանկ.— Ա.— Նախասա-
ցեալ նախադրութիւնք ի Ս. Թօմայէ վար-

դապեակ ի կարգ ս. Դօմինիկոսի: Յաղագս
է Խորհրդոյն ս. Եկեղեցւոյ:

էջ ԻԴ.— Յաղագս Բնութեանցն Գրի-
տոսի.— Ա.— Խնդրի, Թէ ղի՞նչ է բնու-
թիւն եւ քանի եղանակաւ առի:

էջ ԻԵ-ԻԶ, զատարկ:

ՅԱՂԱԳՍ Է. ԽՈՐՀՐԴՈՑ

էջ 1ա.— Նախասացեալ Նախադրո-
թիւնք ի սրբայն Թօմայէ վարդապետէ, ի
կարգէ սրբայն Դօմինիկոսի, Յաղագս է
Խորհրդոյն Սր. Եկեղեցւոյ, ի յԱքիմ Բաղա-
էէ.— Ա.— Օրէնք Տն. ամբիծք են, եւ զար-
մուցանեն զհոգիս... — Հմտ. առտ. Թ.
486:

էջ 12.— Այլ համարեցի ինձ նուազ
Բարդուղիմէոսի լաթին եպս. ի, եւս առաւել
ի ձեռն Թարգմանեցն լինիլ յեղաշրջումի
բանին ի լաթին լեզուէ ի Հայ բարբառս...:

էջ 12բ.— Նախ եւ առաջին խնդրի քէ
զի՞նչ իցէ խորհուրդ.— [Գ]ատասխանեմ և
ասեմ, Թէ խորհուրդ եռակի առի: Առաջին
խորհուրդ է ծածուկ Սր. Երբորդութեան,
կամ նշան սր. Բորով առի խորհուրդ տա-
տուածային. եւ յայսպիսի խորհուրդ ինչ ալ
ոչ է, և Թէ ոչ իր սր. Բորով զայս սրբէ...:

էջ 84ա.— Խնդրի, քէ ի դրախտ մար-
դոյն պէտք էին խորհուրդքն քէ ոչ:

էջ 176բ.— 169, զատարկ:

էջ 160, տարբեր գրիչ եւ մեկն, մոտո
շեղագիր.— Յաղագս Դորաշմին...:

էջ 483-6, երկու քերք տարբեր, ծծող
քուղք:

էջ 497-504. չորս քերք մոյմպէտ:

էջ 499ա.— Խնդրի քէ երկարող պատկի
խորհուրդ է:

Թիշատակարան Թարգմառի.— 1323

էջ 501ա.— Զատուածային և ղերկ-

նաւոր իմացումով Ամենասուրբ Հոգւոյն, յոր ընդ ազօտ ցանկացան տեսանել Հրեշտակի, զոր շնորհաց Ած. եկեղեցւոյն Հոռմայ, չինել ի վերայ վիմին Պետրոսի զխորհարդ սրբոյ եկեղեցւոյ, զՄկրտութեանն ասեմ, վինթոյն, զՍրբոյ Պատարաղին, և զԳաակին զիտութիւն, զոր յարմարեալ տրամաբանական արուեստիւ և ապացուցական մակացութեամբ (իմաստուն ուսման վարդապետի Տրա Թումայ կիցեցելոյ, ի կարգէ Բարջուրացն, առաքինութեամբ կատարեալ, և ի ծայրս իմաստասիրութեան ելեալ) լատին բարբառով։ Որում տնչացայ Հոգւով նուաստ ոգիւ, և յոյժ կարօտ բանի Յոհաննէս Եղնկացիս, որ յայժմ կոչիմ Մործորեցի։ Եւ մեծաւ Թախանձանօք Թարգմանեցի զսա ի Հայ բարբառ հրամանաւ վեհապետին Նոմայ, ձեռնադրութեամբ Արհի Եպս. Տն. Ջաքարեա Սր. Առաքելոյն Թաթէսի վերադիտողի։ Եւ միջնորդութեամբ տէր Բարդուղիմէոսի հեղաճող լատին եպս. յոյժ գիտականի։ Եւ աւանդեցի զսա եկեղեցւոյ Հայաստանի, ընծայ անդին, և զանձ պատուական, աշխատեալ իմովս տկարութեամբ, և յղեալ ըստ կարի զբառս և զբանս։

Արդ՝ որք օգտիք ի սմանէ Լեւէ պտանէք ի սմա ախորժ կերակուր և համ իմաստից, և նիւթ գիտութեան խորհրդոյ սր. եկեղեցւոյ Տն. իմոյ և Այ. Յի. Գի. եղիցի գոհութիւն. և շնորհք, և փառք, և պատիւ կաթողիկէ եկեղեցւոյն Հոռմայ։ Եւ Թէ ոչ գտցի ի սմա ըստ կատարեալ իմաստից ձերոց կատարեալ և առողջաբար կերակուր, մերումս տկարութեան լիցի պակասութիւն, զի ոչ կարացաք յանդնշական ծովէն քարել կաթիլս ջրոյ, զործիական իմացմամբ մերով, յարբումս պակեալ անձանց, և փարթամութիւն կատարեալ գիտնոց։ Միայն աղայնմ ի բարսանաց զմեզ աղատել. զի ցանկութիւն ողջախոհ՝ մոլի. առանց Թեւոց Թոչել տայ, և առանց զօրութեան նահատակել. Վասն որոյ աղայնմ զաստուածաբար պահողդ, յիշատակել ի Տէր բարի կամօք, դառապատեալ օժանդակսն յայսմ իրողութեան, և ընդ նոսին զմեր նուաստութիւնս կրկին ծնօրօք մերօք և երախտաւորօք, զի և ձեզ մասն լիցի։

յիշատակել ընդ յիշատակեալ յաւիտեանական արդարոցն։ Եւ որք օրինակէք զսա, զրեւելիք և զայս սակաւ դերս յիշատակի ախառտեղոցն ի սմա, զի և դուք զրեւելիք ի դերս կենդանի, ի դարութիւն վերին կենաց շնորհօքն Գի. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

Թարգմանեալ և զրեալ ի դուռն Մործորու, ընդ հովանեաւ Սր. Ած. անձին, որոյ ողորմութեամբն և շնորհօք եղեւ աւարտումն և կատարումն սորին, յամի կենարարին Ռիժիմ։ — Հմմտ. Լ. Ս. Խաչիկեան, Յիշտ. ԺԴ. Դարի, էջ 173-4։

Յիշատակագրութիւն Գրչի. — 1718, էջ 502. — Վերագրեալ յիշատակարանին ամմիշապէս Յիշտիւր. — Յորէք լընթօրինակեցաւ սա ի Կոստանդնուպօլիս, յամի Տն. Ռէժիմ, և Հայոց Ռէժիմ, ի փառս ամենամեծին Այ.։

էջ 502, Կարմրագիր. — Հիտուի, Գիրք Բնութեանց Գի. Այ. մերոյ, ի Ույնոյ Հեղմակէ, և ի Ույն Թարգմանչէ։

էջ 503-4, դատարկ։

ՅԱՂԱԳՍ Բ. ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ

էջ 505ա. — Խնդրի քէ գիմէ է բնութիւն, և Բանի յեղամակաւ առի։ — Պիտ. — Ասեմ, Թէ անունս այս բնութիւն՝ զրադումս նշանակէ, և բազում յեղանակաւ առեալ լինի... — Հմմտ. Թ. 486։

էջ 578ա. — ... Գանդի հասանելն ի բորոտն մարդկային ներդրութեանցն էր, իսկ բժշկութիւնք բորոտինն էր զործ աւտուածային. և այլ այսպիսիք. այսքան բաական է։

Կատարեցաւ զերք Բ. Բնութեանց և մի անձնաւորութեանն ի Գս., ի ձեռն Յոհաննէ Գոնցոյ, և սր. Բարդօղի եպիսկոպոսի, ի փառս Գի. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

Յիշատակարան Գրչի. — 1713

էջ 578ա. — Գրեցաւ ձեռամբ Եղեղեկացի Սարգսի բանասիրի Սահեթճոյ. Թրվին Ռէժիմ, սեպտեմբեր ԺԱ.։

էջ 578բ, ինչպէս նաեւ 579-606, Թանձր և փայլուն Թուղթ, դատարկ։

575

ԲՆԱԶԱՆՑԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ. — 1

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 22-5×17: էջք 68: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ հառարակ: Գրութիւն
սկզբնաւորութիւնները եւ զիտադիւնները մա-
սամբ կարմիր, մնացեալը սև: Մեյանով,
միասին, 30 սողը: Նոսոր շեղադիր: Հա-
մառոտադրութիւնք չափազանց առատ:
Կայծ կիտալթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՒՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Իմաստասիրական վիճարտ-
նութիւնք սմանք, որք պատկանին առ
զիտութիւն մեղաֆիլիզային, որ թաղ-
մանի համարնաբանութիւն:

Յոյժ ի յերկար տարածիւր բանն, եթէ
կամէք մի լստ միտքէ տեսանել եւ քննել
զամ. վիճարանութիւնս համարնաբանու-
թեան. սակս այսորիկ ի բող կայով ի
խորին խրթնադուինքն, դրան տրացուք
միայն յաղապս այնոցիկ որք մանաւանդ
յարմարին խնրամոութեան համարակալու-
նից եւ են պիտանացուք վասն պահելոյ,
զգիտութիւն բնարանութեան եւ աստուտ-
ծարանութեան:

Հինգերորդ վիճարանութիւն, Յաղապ-
սարտութեան եւ ստութեան ներդրածու-

թեանց մտաց: Առաջին խնդիրք:

Ոչ ասացի առաջին վիճարանութիւն,
այլ եւ երրորդ. վասնզի զայլ Դ յառաջապս
վիճարանութիւնս համարնաբանութեան,
այսինքն, յաղապս ընդհանրին, յաղապս
մտածութեան, յաղապս առնչութեան, եւ
յաղապս ունակութեանց, յառաջ բերաք եւ
եղաք ի միւս տակալ հատորին, սակս որս:
պարտ է մեկ այսուհետեւ քննել զմնաց-
եալսն, եւ նոյն ճառել յաղապս ճշմար-
տութեան եւ ստութեան ներդրածութեանց
մտաց: . . .

էջ 33. — Յաղապս կակի եւ էութեան:
— Վեցերորդ վիճարանութիւն. — Միթէ
բան կակին հրաժարի ի տարբերութեանց
իւրոց: Առաջին խնդիրք: — Նախ գիտելի է
զի կակ ասի՝ որ ինչ է արտաքոյ ոչնչի. . . .
էջ 59. — Յաղապս զերազանդակտն
միութեան ճշմարտութեան եւ բարութեան
կակի: — Վեցերորդ եւ յետին խնդիրք:

էջ 67. — . . . եւ այսպէս տեսակ ջան-
կայ նիւթոյ բնական ցանկութեամբ դի է
կատարիչ իւրեան:

Վերջ Մեղաֆիլիզային այսինքն Հա-

մարնաբանութեան:

էջ 68, զատարիչ:

576

ՀՐԱՀԱՆԳ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ. — 1

Ս Ո Ս Ի Է

Թրգմ. ՎԱՀԱՆ ԳԱՀԱՆԱՅ (1882)

Կ. Պոլիս

1832

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 21-5×16×4: էջք 636: Հանդա-
մանք բաւարար: Թուղթ հառարակ: Գրու-
թիւն՝ ամբողջովին սևութակ մեյանով,
միասին, 22-28 սողը: Շեղադիր: Համա-
ռօտադրութիւնք սոքորական: Թղթակալով
անարուեստ:

Մամօք. — Սաւայանեան սապէս կը
ծանօթագրէ. «Ջոսին դորժ Թարգմանող
եւ պատուելի Յովհ. Վարժպ. Տերոյնեց եւ
տակեցաւ ի տղարանի Ս. Աթոռոյս, այն է
որ կոչի՝ Ուսումն Բարոյց (Յոյցակ, էջ
347): — Հմմտ. աստ, Բ. 329:

էջ 1.— Ճակատ.— Հրահանդ Բարու-
յական Սոււէի: Թարգմանեալ յիտալականէ
(որ տպուել էր ի Մանդուլա յամին 1811),
աշխատասիրութեամբ Վահանայ Քահանա-
յի, ի Կոստանդնուլօյիս, յամին 1832:

էջ 2.— Յառաջաբանութիւն.— Առա-
ւել կարելոր եւ օգտակար է այն մասն ի-
մաստասիրութեան, որ ռուսցանէ ճանաչել
զմեզ ինքեանս...:

էջ 6.— Հրահանգ Բարոյական: Մասն

Ա: Այր իմաստուն: Ներածութիւն.— Ան-
ուամբ իմաստոյ կամ զիտոյ իմանային
նախնի իմաստասէրք զայն, որ զիտիցի
բարեք կառավարել զիր անձն...:

էջ 627.— Ցանկ:

էջ 635.— Յառաջաբան Թարգմանչին.
— Հեղինակ զործոյս հռչակաւոր առ իտա-
լացիս յաղաքս հելլոքնկալ բանահիւսու-
թեան երախտաւոր ճանաչի ի ջոկս բանա-
սիրաց...:

577

ՄԵԿՆ. ՍԱՀՄԱՆԱՑՆ ԴԱԻԹԻ.— 2

ԱՌԱՔԵԼ ԵՊՍ. ՍԻՆԵՍԱՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22×16×2: Էջք Դ + 262: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ բարակ յղկուն: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, բնարանները եւ
գլխագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 32 տող: Նոտրադիր հա-
սարակ: Համառօտագրութիւնք չափազանց
առատ: Մեծ զարդագիրք իւրաքանչիւր
գլուխի սկիզբը: Գունաւոր խորանագարդ
եւ լուսանցազարդ, էջ 1: Կաշեկաղմ տախ-
տակեայ: Կնիք սեւագորշմ, փակագիր, էջ
1, ստորին լուսանցքին. կը կարդալցոյի
թուականը, ՌՃՂԸ [= 1749]:

ԲՈՎԱԼԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Դ.— Նիւթերու ալորեանական
ցանկ:

էջ 1.— Տէր Աաաֆիլի եռամեծի եւ քայ
եռետարի եւ անախք փիլիսոփայի...: —
Սահման թէ քանի նշանակութիւն ցուցանէ.
ԼՍ. Այսինքն Ժ յատկութեամբ զանազանի
...: — Հմմտ. աստ, Բ. 550:

էջ 240.— Նորին Տէր Աաաֆիլի Սիւն-
եաց Սպս.ի, ի տետութիւն քանին որ ատ.
Ամեմայն չար տանջիլի է:

էջ 261-2, դատարկ:

578

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ.— 9

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22.5×16×1: Էջք 44: Հանդա-
մանք լաւ ընդհանուր առմամբ: Թուղթ
թանձր զեղնորակ: Գրութիւն՝ կապոյտ,
կարմիր եւ սեւ մելաններով, երկուսն, 23
տող: Բոլորգիր կանոնաւոր, գունաւոր եւ
զարդարուն չրջանակի մէջ: Համառօտա-
գրութիւնք սովորական: Կաշեկաղմ խո-
ւաքարտեայ, քայքայուած: Ստացող՝ Քա-
չատուր:

ԲՈՎԱԼԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-4, տարբեր, նորագոյն թուղթ.—
էջ 2ա նոտրագիր.— Քահանայք զոր ըզգեց-
ցին զարդարութիւն...:

էջ 5ա, նոտր շեղագիր.— Յիշատակ է
ի դուռն Սրբոց Յակոբեանց երկնարադրաւ
Աթոռոյն որ ի Սուրբն Երուսաղէմ:

Որ զգեցեալ եւ ըզլոյս որպէս հան-
դերձ...:

էջ 14ա.— ... Որ բաղմեալ հանգչի,

... եւ ... որ ի կողահոս ... պարբերաւ-
քիւնները չաւնի:

էջ 34, ստորին լուսանցքին, բալսլգիր.
— Ո՛վ սբ. պատարապող, Յիշեա՛ դրսոս-
ցող զՅորհրդատեղիս, զՔաջատուրն, եւ
զԾնողն իւր զԳրիգորն, եւ ըզմայրն իւր

զնանուխն, եւ զեղրարքն իւր զՅատու-
թիւնն եւ զՅորդանանն:

էջ 44ր. — Աւրհնակք Էղերուք ի չի-
նորհաց... — Եւ կարդա աւետարան ՅՀն.,
Եւ իրրեւ ճաշեցին: Եւ դառնա յարեւելս:
Երկիր պապանէ երէցս:

579

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ. — 1

ԳՐ. ՆԱՐԵԿԱՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մատ. 22 x 15 x 1: էջք 144: Հանդի-
մանք շատ լաւ: Թուղթ սպիտակ թանձր.
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները
կարծիք, մնացեալը սև մելանով, միասին,
23-28 տող: Նոտրագիրը՝ Համառոտագրու-
թիւնը պրեթէ սովորական: Կապ՝ կիսալսի
խաւքարտեայ:

ՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Մեկնութիւն Երզնգ Երզնայի
Սազմանի արքայի իլի. գոր. ասացեալ է
Տեառն Գրիգորի մերանմանութիւն Բանաստեղծի,
եւ հոգեւորական Վարդապետի, որդւոյ Տիւղիս
հասարակական, սակայ իւրոյ աստուածային եր-
կիւղածութեամբ, եւ ընթերցատեղի գոյնի.
ցանկացեալ յայտմ տառի մեծութիւնը ազատ-
եւ խնդրուածով եւ մեկնելու գաղափար փե-
սային եւ հարստի, որ բացայայտի մեկնու-
թեամբ ի Գե. եւ յեկեղեցի, ամէն:

Թաղար.՝ ծանկեղ բարեպաշտութիւն

Երգ՝ զի աւա հրամանաւ քոյով, սկսայ բու-
նորն արկանել զերգն Սողոմոնի մեկնելու. զի
թէպէտ աւելի է քան զկար մէկ որ բոտ Սո-
ղոմոնին է հոգեւոր. Զի եթէ Նիւսացի
Գրիգոր, որ կուտարեալ վարդապետ էր, եւ
հոգեւորական... — Հմտ. Մատենագրու-
թիւնը Գր. Նարեկացւոյ, Վենետիկ, 1840,
էջ 271:

էջ 134. — Յիշատակարան Էղիմիսի
— 977

Ի Նիշ Թուականութեան Հայոց.
հարկեցայ եւ Գրիգոր Բանաստեղծի Նարե-
կայ... — Հմտ. Նոյն, էջ 387:

էջ 136. — Յազգալ քաւելոյ գերկնու-
յին խնդրութիւն. — Յետ ամենայնի համա-
ռոտարար Թուականութեան խնդու-
թիւնն, ոչ զեղականսն որք ընդ սեռի,
այլ զսեռս եղականացն. ... Անդ բոտ Օ-
րոտարեալ ոչինչ վնաս, ոչինչ պակաս.
... Զոր եւ մեղ շնորհացէ սկիզբն եւ վախ-
ճանն ամենայնի որ է օրհնակ յաւիտեանս
ամէն:

էջ 140-144, գաղարկ:

580

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ.— 4

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՑԵԱՑ.— 2

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×7: էջ 746 + 504. Բ. մասին իջահամարը հին է, հաւանաբար զրէն: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Յովհաննէս Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները և զլխագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մէլանով, երկսին, 27 տող: Նոտրադիր վարժ: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Ուղղադրութիւն տկար: Իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը մէկ տող կապոյտ երկաթադիր, ոսկեգոյն չղթայի մէջ: Գունաւոր զարդագիր և լուսանցադարձ իւրաքանչիւր զուր-

շայի և քարոզի սկիզբը: Կիսախորանք իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը, էջ 103, 163, 252, 337, 431, 533, 603: Խորանգարէք, էջ 21, 31. 1: Նկարք, բաւական յաջող և մաշակաւոր, միջակ արուեստով, էջ 20, 30, 102, 162, 336, 430, 532, 602, 746: Կաշկկալմ տախտակեայ, կոտրած: Ստա-ցող՝ Սարգիս Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-12, Գարագնիքու մասեր, տարբեր գրչութեամբ մամր մոտրագիր, 30 տաղով:

էջ 3ա.— Քարոզ Հրեշտակացն.— Եւ
 և զհւ պատերազմ յերկինս, եւ Միգայէլ եւ
 Հրեշտակք իւր կռուէին ընդ վիշապին...
 էջ 13-16, դատարկ:

Ա.— ՄԵԿԵՆ. ՍԱՂՄՈՍԱՑ
 Գր Տաքեացի

էջ 17ա.— Ցանկ է Առաջին կանոնին
 եւ Նախերգամբ:

էջ 19բ.— Նորին բազմերգանիկ եւ ե-
 լամաշնորի Աք. Հօրն, և յանյաղք հոշտորի
 եւ լուսաւոր վարդապետի, եւ խարազնագ-

29.— Փողախար հրեշտակներ,
 Թ. 580, Մամ Ա. էջ 632:

հաց ձգնաւորի, նորոգ Լուսաւորչի Հայոց,
 Գրիգորի Նուամենի, Լուծմումբ դժաւար-
 իմաց բանից, եւ քաղաւածոյ Սաղմոսացմ
 Դուրի, ի Սրբայն վարդաւանջ Մեկնութե-
 նէ, յոյժ պիտանի շարադրութեամբ, եւ գե-
 ղեցիկ պիտառութեամբ.— Հմտ. աստ, Թ.
 367:

էջ 21.— Մի Ած. Նախ ընդդէմ բազում
 աստուծոց...:

էջ 31.— Երանեալ է այր որ ոչ դնաց.
 Ի վերա այսմ Զ իրա հարցանելի է...:

էջ 533.— Եօթմերորդ կանոնն, որ է
 խոստովան, յաւուրս արարչութեան հալի
 ...:

էջ 730ա.— Յաղագս վերջին սաղմո-
 սին, որ իմքնագիրն ասէ:

Բ.— ՄԵԿԵՆ. ԵՍԱՑԵԱՑ

էջ 737ա.— Ցանկ առաջակայ գրոցս,
 Այս ինչ կայ ի դրս այս քաղաւածոյ: Ա-
 ռաջին Թէ դինչ է տեսիլն, եւ բանն, եւ ա-
 ռածն, եւ պատգամն... — Նրեանն եւ
 ուրմերորդ. Քարոզ պահոց զանազան մեկ-
 նութեամբ:

էջ 1.— Յոհաննու պիտակ աշակերտի
 Գրիգորի Նուամենի հաւաքեալ ի լուսաւոր
 բանից Աք. վարդապետաց, ի պատճառս ի-
 մաստից սակաւ ռատար փանախի մտացս ի
 բանից Ածարան մարգարէին յեռայնաւ.—
 Զինչ է որ ասէ տեսիլ Յայնայ. ՊՊ.—
 Զմարդարէութիւն տեսիլ կոչէ, զի մարդու-
 լէն տեսող լի... — Հմտ. Աստ, էջ 599:

էջ 396ա.— ԼԸ.— Քարոզ վասն պա-
 հաց.— Գոչնա զօրութեամբ եւ մի խոս-
 յեր...:

էջ 410բ.— ԼԹ.— Լուսաւորեայ լու-
 սաւորեաց յիմ.— Նախ ի դէմս Երրորդու-
 թեան ասէ...:

էջ 419բ.— Խ.— Հոգի ՏՅ.— ի վերայ
 իմ որպէս ասէ մարգարէն.— Նախ զեր-
 րորդութիւնն յայտէ հոգին և Տն. և իմն...:

էջ 427բ.— ԽԱ.— Վասն Համարծ-
 վան ՏՅ.: Իսկ այս ով է որ դիմեալ.: —
 Իսկ այս ստորդ եւ ճշմարիտ ասի...:

էջ 452բ.— ԽԲ.— Վասն ծառայն ին-
 նաց համեմատէ իտչն.— Ըստ աւուրց փայ-
 տին կենաց եղիցին աւուրց ժողովրդեան
 իմոյ...:

էջ 456բ.— ԽԳ.— Յաղագս պատարագ
 մատուցանելոյ.— Բայց անօրէնն եթէ մա-
 տուցանիցէ ինձ պատարագ...:

էջ 470բ.— ԽԴ.— Քարոզ վասն կա-
 նանց ի բանն իտայնայ. Այսպէս ասէ Տէր.
 փոխանակ զի հպարտացան զստեղծ իրու-
 սաղէմի.— Ասեն վարդապետք Թէ մեն եւ
 առաւել չար է հպարտութիւն քան զամ.
 մեղս: Նախ զի առաջին է, զի աստուծայ

չպարտութեամբն եւ ամբարտաւանութեամբն իւրն իսկ կորեաւ, եւ զտաւ հակառակ եւ (յ)թընամի Այ. եւ զբիւցաւ ի հրէշտութեան փառացն եւ եղն զժողային եւ սանդարմետական...:

Էջ 479.— Խէ.— Քարոզ Լուսաւորչին Սրբոյն Գրիգորի, ի բանն մարգարէին. Ով ես դու վէ՛մ մեծ կանգնեալ յառաջի Ջօրաբարեղի...:

Էջ 490ա.— [ԽԶ].— Երկարակացն առ մեզ Լարցունմն իւր Պատասխանի առ Բաւաւ.— Վասն է՛ր ծերանայ կամ բորբոսի կամ որդիի մարմինն...:

Էջ 495ր.— Ահայ աղատեցար չարացոյ ազգունք կոմած մշկունք արի զոհացիր եւ տուր փառս որդւոյն միաննի ամէն:

Էջ 496-504, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

Էջ 530ր.— Այս քան առ այս. եւ մե-

ղաւոր Ովանէս զբիւշ յիշեայ եւ զու յիշեայ յիցիս ամէն:

Էջ 601ա.— Յս. որդի Հօբ միածին եւ հան աւար[տ] զսկսեայս իմ բարեխօսութեամբ Սրբունայ Ած. ամենին, եւ տուր կարողութիւն մեղապարտ Ովանէս անցաւոր զպրէս. եւ ի վայելումն զանձարանիս, ի Տէր Սարգիս շնորհածսրան ճշմասկեաց Վարդապետի, ամէն:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն. — 1768

Էջ 495ր, տարբեր գրչով.— Զոտուցոյ զբոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս Եւմի. Պատրիարկ Գանձակեցի Կարապետ Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր, որ եղ զպրէս յիշատակ ի զբարտունն Սրբոյ Յակոբեանցս, եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի որ իշխանութիւն հանձնելոյ զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս: Ի թուին ՌԻԺէ:

581

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ.— 3

Ն. ԵՆՈՐՀԱԼԻ ԵՒ Ե. ԵՈՐԾՈՐԵՑԻ

Տեղի

ՌՃԻԳ = 1674

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մաւալ 22×18×6.5: Էջք ի 726: Հանդիմանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրելէ՛ Պօղոս Քահանայ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սև: մկանով, միառնին, 30, 31 տող: Նորապէի վարժ: Համառօտագրութիւնք առաւ Մեծ սկզբնատառերուն տեղերը բաց մնացած: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱԼՆԻԱԿՈՒԹԻԻՆ.—

Էջ Ա.— Մեկնութիւն սակա տառն խաբանացն.— Մատենաք աստուածայինք եւ հոգեւոր վարդապետութիւնք իմաստից...:— Հմմտ. աստ, էջ 85:

Էջ Ժ.— Եկեղեցական Պատմութեան.— Առաջեալք էին երկոտասն...:

Էջ ԺԴ.— Ներսէսի Նպս. ի Նորոյ Գրի-

գորի Կաթողիկոսի, սակա Անտարանին՝ Մատրեոսի.— Սիրոյ դօրութիւն գերազանց է քան զընթիւն...:

Էջ 1.— Գլուխ Ա.— [Գ]րք Մենդեան Յի. Քի. որդւոյ Դաթի, որդւոյ Արաւհամու: Զի՛նչ խօսի աւետարանիչս...:

Էջ 94.— Լրումն քերոյն Խաւառօս տեսութեամբ Սրբոյ Անտարանին որ ըստ Մատրէի: Հաւաքեալ Ուաթօս վարդապետի Յոհաննու Նրզնկայեցոյ՝ որ եւ ասի Մործարեցի.— Գերապատիւ...: բարեհոգեակ հայրն մեր ըստ հոգւոյ...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1674

Էջ 706.— Արդ յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր ով ընթերցասէր հարք եւ եղբարք եւ ժաւան մշակք եւ չորօղք ի յայդին եւ զհրամանս հօրն կատարողք, եւ միւս

դիտալն Տն. բարձրագ, եւ զկնի խաչկեցեալոյն ընթացողք, որք միշտ դարբին առնէք եւ ուսուցանէք, եւ զխրդնածածուկ եւ զխորին եւ վանայտ բանքն Սբ. Աւետարանին լուսալստէք ի լսելիս հաւատացեալոց՝ յանդիմանել, սաստել եւ միխթարել ըստ առաքելոյ բանին, եւ դէտք եւ վերակացուք հօտին քի.:

Յիշեցէք կրկին եւ երեքկին զմեծ բարունապետն զՎարդան Բաղիշեցին, եւ ըլլայրն իւր զԵղիէն եւ մայրն զԼարիպն, և զեղբարեն՝ զՊաշտուրն, եւ զՊաշտուրն իւրն եւ զԵղեղեացի զՊաշտուրն մեծ Վարդապետն զԲաղիշեցին, եւ

լի սրտիւ եւ բոլոր հաւատով Ած. ողորմի առացէք Վարդան մեծահոգի եւ քաջ բարունոյն եւ վերոյ դրեալոցն ամենեցունց. դիտաւրս յայտարիկ ոչ ոք է նման սորա ի մէջ շարողացն, զի առնէ եւ ապա ուսուցանէ: Տէրն Քր. անփորձ և անսասան սպահ զնա ի գլուխ ազգիս հայկազնոյ, ամէն:

Եւ զիս զՊաշտուրն անարժան քահանայ, որ եմ անառակ որդի Վարդան բարունոյն, եւ ծրող սբ. գրոցս յիշման արժան առնէք: Գրեցաւ ի թվականիս Հայոց՝ Ռեծ եւ ի ԺԳ ամին:

Էջ 707-724, դատարկ:

Էջ 725.— Թիւ համարաց գլխոց:

582

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ.— 6

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Սիս

1586

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատալ 21.5×15×5: Էջք 468: Հանդամանք լաւ: Թուղթ թանձր: Գրիչք Ա.— Յովհաննէս Անթէփցի (էջ 11-60): Բ.— Յովսէփ Քահանայ, որդի Ստեփանոսի: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեյանով գրեթէ. բացառութիւն կը կազմեն քանի մի սկզբնական տողեր եւ սակաւաւոր գլխադիրներ, միասին, 32 տող: Բոլորգիծ վարժ: Համառոտագրութիւնք հոսկրակաւնէն քիչ աւելի: Գունաւոր խորանագարդ եւ լուսանցադարդ, էջ 11: Կարծրագիծ գլխադարդ, լուսանցադարդ եւ զարդադիր, էջ 248, 250, 349, 378, 389: Կաշեկալով տախտակեայ: Մազաղաթեայ պահպանակներէն կոտորակներ միայն մնացած: Ստացող Յովհաննէս Անթէփցի: Կնիք փակադիր, սեւագորշմ, էջ 11 եւ 462: Յիշատուկադիրք.— Ա.— Վարդան Վրդ.: Բ.— Յովհաննէս Անթէփցի: Գ.— Յովսէփ Քահ.: Դ.— Սիմէոն Կթղ. Սեբաստացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1, դատարկ:

Էջ 2, նստրագիր.— ... Քան զտալն՝ զանունն ախորժեւ...:

Էջ 3, մեծագոյն մասը դատարկ:

Էջ 4, կարմրագիծ խորանագարդ եւ նկար.— Լիով պատճառ Արարածոց, արարեալ ի Վարդամ Վարդապետէ:

Էջ 5, կարմրագիծ գլխադարդ եւ լուսանցադարդ նկար.— Հաւատարիմ դանձուցն Այ. եւ մեծ հաղարապետն, երրորդ երկնից արժանաւորն, եւ անհաս խորոց բանալին Պաշտուրն գոյն մեծածայն եւ առէ... — Հմմտ. Ա. Հատոր, Թ. 192:

Էջ 5-10, բոլորգիր, բնագրէն տարբեր գրչութիւն:

Էջ 11.— Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին եւ զերկիր: Բագմադիր լսի անուն սկիզբանդ...:

Մամօք.— Լուսանցներու վրայ կ'ուրեւին բագմաթիւ հնդկանկներու անուններ, ընդհանրապէս կրճատուած. ինչպէս, Բարսեղ, Յոհ., Եղիշ, Եփրեմ, Ածարտն, Պիտրէ, Նիսացի, Վրդ., Դաւիթ, Փիլոն. Միխ., Վան., Մեղող, Կղեմ., Միս. (Քեթրոց), Եւսայն:

էջ 248.— Անմիջեց բարեկամն Այ. և. Հաստատարիմ Հազարապետն խորոցն Այ. Մեծն Մովսէս...:

էջ 249.— Դպրութիւն ելից:

էջ 250.— Այս գիրք նախալմեծար և. պատուական Համարեալ է...:

Ծանօթ.— Լուսանցքներու վրայ կ'երևին սակաւաթիւ անուններ միայն, ինչպէս, Կիւ., Գր. Ած., Փիլոն, Միխ., և զ.:

էջ 348, ստորագր. Անմեղադիր լերուք զի աւրինակն զրոցս խիստ ալելիէ է զինչ որ ի մէջն է զայն զրեցի: Յիշեցէք զծնաւան իմ զՄտեփանոս և. զմիջ.:

էջ 349.— Լեւտակամ Դպրութիւն.— Երբորդական մատենան Մովսէսական գրուցրս...:

Ծանօթ.— Լուսանցքներու վրայ կ'երևին քանի մը անուններ, Դիոն., Ածաւան, Կիւրեղ, Ապող., Սեւեր.:

էջ 378.— Թիւքն է.— ի չորից եղևայքս և. Հրաւիրեալքս ի նոյն...:

Ծանօթ.— Լուսանցքի վրայ նշանակուած են միայն եփրեմ և. Ածաւան:

էջ 399.— Երկարդ Աւրեմ.— Թեւաւ արարչական և. անճառելի խնամաւք...:

Ծանօթ.— Լուսանցքի վրայ կ'երևին, Դիոնէսիոս, եփրեմ, Սեւր., Եպիփան:

Յիշատակարամ Հեղինակի.— 1261

էջ 461.— Ի Թուականութեան ԶԺ. եղև սկիզբն և. կատարումն Համառուտ վերլուծութեան արարչապատում մովսէսական մատենին, ի խնդրոյ արհիական Տն. Համադասպեա և. վարդապետին Գրիգորի, փականալին Սր. Ուխտին Սանահի, ստատութեամբ անարժան ծառայի զրիստոնէից վարդանայ:

Յիշատակարամ Գրչաց.— 1586

Ա.— Ամբեղացի Յովնանմիսի.—

էջ 461.— Փառք Անբեղացան և. անեղին...: Ի Թուականութեան մերում Հայկազեան տուժարի Հազարերորդի, ի քառորդ տան աւելորդի, և ի Հայրապետութեան յայսմ նախանդի տանըս Կիւրիկոյ Տն. Ազարիայի եղև սկիզբն և. աւարտ գրոցս:

Նուստ ստացողիս բաղձանք մաղթուեաց բանիս, առ որս ձեռնհասող էք:

Եւ արդ և. Յովնանէս վերջին և նուազեալ ծնունդս Եկեղեցոյ...: Ած. քաւեայ ողորմութեամբ, և. բուժեալ ըզջար կեղտախոր, և. դժահաշարաւ դժնեայ որդամբք յեալ վիրին, բարեբար սպունգաւն ջնջեալ, զի սպիգն ոչ երեւեսցին: Եւ որք լսէջող առացէք այոյ ամէն եղիցի: Եւ որք զսրտառս խնամէք և. զմեղ յիշէք և. զուրք յԱյ. յիշէք և. խնամէք ամէն: ...

Ծանօթ.— Այս կարեւոր յիշատակուանը ամբողջութեամբ Հրատարակուած է Կիւրեղեանի կողմէ: Տես Պատմ. Կթղ. Կիւրիկոյ, 1939, էջ 227-9: Հոն սպրկած մէկ երկու փոքր սխալներ կ'ըսրպարուին վերեւ մէջըրեւած տողերով: Վերալիշեալ յիշատակարանին անմիջապէս կ'ընտելի երկրորդ զրէնը:

Բ.— Յովսէփ Քախմաճյի.—

Այլ և. արդ և. և. աղաչեմ զձեզ զսրտեսանողդէ և. զվայելողդէ յայսմ աստուածային տառիցս և. պատգամաց՝ նախամեծ մարգարէին Մովսէսի յիշել յաղծս ձեր զնուստ և. զանպիտան զրիշս Յովսէփ Քախմաճյի և. զծնողն ըզՄտեփաննոս և. զլմայ[ը]ն իմ զՄարգարէտն և. զեղբայրսն զՄկրտիչն և. Ղապարն, զվարդանն և. ըղճաչատուրն և. զգուսերն իմ Թալոհին և. զկենակիցն իմ և. զերկուսեան զեռարուսիկ սրկիս իմ զՄակարն և. զԹորոսն և. զերկուսորոսս իմ զՆանտի և. զՀովսէփին, և. զայլ ամ. (յ) արեանառու մերձաւորսն իմ, աղաչեմ յիշել ի Տէր և. զուրք յիշեալ լիցիք:

Դարձեալ սղալանաց և. ծառագրութեան զրչին չլինել մեղադիր, զի և. օրինակս էր որ սղալ էր և. էր որ եղծեալ էր և. և. ի մէջ պանդխտութեան զրեցի, և. բազում յիշաւ և. նեղութիւնս կրեցի և. տրտմութեամբ (յ) աւարտեցի, որպէս և. զուրք քաջ զիտէք զանցս անցից զարեպին:

Գրեցաւ ի մայրաքաղաքն ի Սիւս:

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւն. — 1639

էջ 465, նստրագիր.— Վերստին յիշուող է Սեւրատացի Սիմէոն Կաթողիկոսին ի մայրաքաղաքն ի Սիւս, Թլին ՌՁԸ, Արարածաց Մեկեղի:

էջ 465-8, զրչափորձեր և. այլ մանր մունր գրութիւններ:

583

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ ԵՒ ԺՈՂՈՎԱՄՈՅ

Պալաք, Կ. Պալիս

ՌՃԽԴ = 1694-5

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .—

Մուսալ 21 x 15.5 x 1: Թուղթք 207: Հանդամանք լաւ ընդհանրապէս. միւրառուած թերթեր կան երկու տեղ: Թուղթ սպիտակ, տոկուն: Գրել և Տէր՝ Գրիգոր երէց: Գրութիւն՝ խորագրերները, սկզբնաւորութիւնները և զլիսակներները կարմիր, մնացեալը սև մկանով, երկսիւն, 25 տոյ՝ Նստադիր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Ուղղագրութիւն տկար: Գոյնաւոր լուսանցարդ և զարդարիչ իւրաքանչիւր զլուխի սկիզբը: Նկարք, թղ. 9ր, Արուհամ, Սահակ. 39ր2, 101ա, Ս. Գր. Լուսաւորիչ. 101բ, Լուսաւորիչ և Տրդատ Թաւադ. 141ա2, Մեռնդ Յիսուսի. 145ա, երկրորդութիւն մոլուցն և ի Տաճարն զնախն: Կաշկարած տախտակեայ: Պատշաճ նակ հասարակ թուղթ, սկիզբը չորս խկ վերջը երեք թերթ, դատարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ .—

Թղ. 5ա-6ա, դատարկ:

Թղ. 6բ.— Յանգ.— Ա.— Պատմ. ար. Հօրն Արրահամու և որդւոյ նորա Սահակայ և Մամբէի ծոյս: ... Մղ.— Սր. Զատիկն, վարդեփառն, Ածածնայ մինչ ի նախ...:

Թղ. 7բ.— Վասն կապած մարդու... — Եւ զիւր կապած արձակելու: — Եթէ կախն կորուստ մի դառնեն այսպէս արայ:

Թղ. 8, դատարկ:

Ա.— Թղ. 9ա1.— Պատմ. սբ. Խորի Արրահամու, և որդւոյ ճարայ Սահակայ. և Մամբէի ծառայի.— Արրահամու Հօր անուն Թարայ էր...:

Բ.— Թղ. 10ա.— Յազագս սուրբ հաւքի Դանիէլի ճգնաւորին և աշակերտի իւրան. Եւ յոթի քորահաւորի, որ եղեւ եպարքոս: Դնացեալ երբեմն սուրբ Հայրն Դանիէլ...:

Գ.— Թղ. 13ա1.— Երեւոյս Ած. Արրահամու և ասաց, եյ յերկրէ քումէ,

և թող զսուր քո և մայր՝ և զկնի իմ, որ տեղ սր ևս ցուցանեմ քեզ ևս եցոյց նմա Տէր որեւէ որ երթալու էր...:

Դ.— Թղ. 14ա1.— Ի քան սբ. Աւետարանին որ ասէ. Անուասիկ եւ առաքել զձեզ իրիւս զաշխար...:

Թղ. 18, դատարկ:

Ե.— Թղ. 20ա1.— Յայլմէ քարոզ վասն ռզարմութեան...:

Զ.— Թղ. 23բ1.— Կատարումն Սրբոց Առաքելացն Պետրոսի և Պօղոսի...:

Է.— Թղ. 25բ2.— Մարգարէութիւն Դանիէլի, ասացեալ.— Եւ էր այր մի բնակւայ ի Բաբելոն...:

Ը.— Թղ. 27բ1.— Ողբ վասն զգլխան, և պատմութիւն մեծատանն:

Թ.— Թղ. 29ա1.— Յոհաննու Ոսկի բերանին ասացեալ է, մեծատանն և ազատ Ղազարու:

Ժ.— Թղ. 31բ1.— Թվականք կարգաւ մինչեւ ցմեք: Արամայ մինչեւ ի Լրհեղեղն ամբ Բիւի...:

ՃԱ.— Թղ. 32ա1.— Այլ քարոզ ար ասէ. Ոչ կարէ ծառ բարի պտուղ չոր առնել...:

Մամօք.— Սկիզբի ցանկէն համաճայն պիտի բլլար, «ԺԲ». Այլ քարոզ որ ասէ, Մառ բարի պտուղ բարի առնէ, որ սուկայն կը պակսի:

ԺԳ.— Թղ. 38ա1.— Քարոզ...: Այս ծով մեծ և անդորր...:

ԺԴ.— Թղ. 40ա1.— Քարոզ Աւետեաց Ս. Աստուածածնին:

ԺԵ.— Թղ. 46ա2.— Քարոզ Ս. Առաքելոյն Քարդուղիմէոսի:

ԺԶ.— Թղ. 49ա2.— Երկուտանս կեն. դամակերպ ասեղիք:

ԺԷ.— Թղ. 51ա2.— Մովսէս Յուսարումն և ծառերուն և ցանքուն պտուղն բերիւն ցուցանէ.— Յունգարի Ա. այսոր տարեմուտ է Հոռոմոց, և յոյնք այս ամսոյս եանարիս ասէ: Դ.ն այսօր պատ-

բառաւորներն Մովսէսի մարդարէին: Զ.՝ աշուր ժամ մի կայ որ լեզի ջրերն քաղցրանայ. . . . ԻԹ. աշուր ձկներն ի բնուն ի գութս կու գան եւ ի ջրին երեսն կնխանեն: . . . — ԹՂ. 52թ2. — Սեպտեմբր Ա. աշուր պատրաստութիւն Մովսէսի. . . . ԺԶ, աշուր ամպն հայիլն առողջութիւն է:

Մանօք. — Այս գլուխին շարունակութիւնք եւ յաջորդ գլուխը ամբողջովին կը պակսին. յիշեց կամ Լօթ թերթ արժատէն

նուազին Աղեղնաւորն, եւ ԲԺն լուսին: . . . : ՌԲՃԵ, Գիրք տարոյն Զ, Լօթներեակն Ա, ՎԼրապիրն Ե, տանուաւորն Զուկն է:

Ի. — ԹՂ. 56ա2. — Քարոզ Յարութեամբ:

Մանօք. — Ի Համարապիրը կրկնուած է Հոռ, մինչդեռ ծանկին մէջ կը կրէ ԻԱ թուահամարը: Այս տարբերութիւնը կը շարունակուի յաջորդ գլուխներուն մէջ ալ:

ԻԱ. — ԹՂ. 63ա2. — Յովսեփայ քաղա-

30. — Աքրահաւ, Խոսեակ Թ. 583, ԹՂ. 9ր:

կարուած Հանուած է. ԺԸ. գլուխը ըստ սկիզբի ցանկին պիտի ներկայացնէր, «Վճահարանք ըստոյզ օրինակէ»:

ԺԹ. — ԹՂ. 53ա1. — Սրբոց Քառասնիցն որք ի Սեքաստիա կատարեցան:

Ի. — ԹՂ. 54բ1. — Թուակամբ Հայոց ըստոյզ օրինակէ է. — ՌՃԽԲ, Լօթներեակն էն է, Գիրք տարոյն Գ, յերազիրն Բ, տա-

հապետի արդարոյ ասացեալ:

ԻԲ. — ԹՂ. 65բ2. — Քրիստոսի Իսալուսմ, Թաղմումն եւ Յարութիւնն:

Մանօք. — ԹՂ. 69-88, տարբեր թուիկ է եւ տարբեր դրշաւութիւն, միասին, նոտրապիր, ոչ միակերպ, բոլորովին օտար կրօնական խրատական բովանդակութեամբ: Գրքին Հարազատ պրակներէն Լրեքք — է,

Լ. Թ. — Կր պակսին, որոնց մէջ ըստ Յանկին պիտի տեսնէինք սա դուստրը: Ի՞նչ. — Տոնացոյց եւ քաղուածու ա. Մար-իամու: Ի՞նչ. — Կանոնք յաղաղութ կրօնաւո-րաց, ի՞նչ. — Բժշկարանքս այս ստույգ փոր-ցած է, ի՞նչ. — Բառ ի վերայ Դ աղէ լեզ-ուի, Պարսկաց, Յունաց, Արէպի, Հայոց: Ի՞նչ. — Բառ ամ. բժշկական վասն դեղե-րուն:

Ի՞նչ. — Թղ. 89ա1. — Յազագս Հարց-մանց չորբորդ հատորն:

Ի՞նչ. — Թղ. 112ա1. — Նախատկու-թիւն մեր վկային սրբոյն Գաբրիէլի. — Սայ էր Հաւատով քրիստոնեայ, բարեպաշտ ծնողաց դուստի, եւ ազգաւ Հայ...:

Մանօք. — Այս դուռը Յանկին մէջ է՛ յիշուած, Հետեւաբար յաջորդ դուռնէն սկսեալ Յանկին եւ ընդպրին թուահամար-ները դիբար կը բռնեն:

Լ. — Թղ. 113ա2. — Թվականութիւն Ադամայ մախաբօրն. — Ադամ յեալ ԲՃԼ ամաց, ապա ծնաւ զՍէթ...:

ԼԱ. — Թղ. 114ա2. — Վերծանութիւն Արիստոտէլի ժ բանիցն:

ԼԲ. — Թղ. 117բ1. — Բամբ իմաստա-սիրաց, եւ գիրք ի քրաց Վարդանայ Այգե-ցիկ Վարդապետի. — Եւ յառաջ քան զդա-լուստն Քի. երեսեցան բազում իմաստա-սէրք...:

ԼԳ. — Թղ. 119ա1. — Ազգամեզեղ. — Արդ փոխանակ բարձրաբերձ եւ վաղա-ւեր աշտարակին...:

ԼԴ. — Թղ. 134բ2. — Յազագս գզջման քէ գիմէ է գզջումն. — Ով իմաստուն Հար-ցող...:

ԼԵ. — Թղ. 135բ2. — Քարոզ վասն մեծու եւ կատարածի...:

Մանօք. — Գլուխ ԼԶ կը պակսի. ըստ Յանկին պիտի ըլլար. «Քարոզ Ս. Ստեփա-նոսի»:

ԼԶ. — Թղ. 140ա1. — Քարոզ վասն Ծնողեան...:

ԼԷ. — Թղ. 143բ2. — Քարոզ Գալստ-սումն ՏՆ. Քառասնօրեայ ի Տաճար...:

ԼԸ. — Թղ. 150ա1. — Նորին դարձ-եալ վասն Տեսարնդառային...:

Խ. — Թղ. 153ա2. — Նորին դարձեալ Վասն Տեսարնդառային, ի բամն. Խոռի լցան աւուրք պշտ.:

Մանօք. — Յանկին Համաձայն յաջորդ երկու դուռնէն եւ, ՈԱ. Քարոզ Աձ. ամ-նին, եւ ՈԲ, Եռամեծի Յոհաննու Որոտոնե-ցուն ի բանն աւետարանչացն որ սով. եւ յաստահանն Ջ Երրորդ առաքելոյ Գաբրիէլ. — Գրքէն դարձեալ երկու թերթ կտրուած Հանուած ըլլալուն յիշեալ քարոզները կը պակսին:

ՈԳ. — Թղ. 157ա. — Նմանեցու աւ-թայութիւն երկնից ժ կուսանաց...:

ՈԴ. — Թղ. 160ա2. — Նորին դարձ-եալ վասն հաշի:

ՈԵ. — Թղ. 161բ2. — Պատմութիւն Երեմիայ մարգարէին. — Յորժամ Հանդերձ-եալ էին Քաղթիացիք պաշարել զՆմ. ...:

Թղ. 164բ2. — Վարդապետութիւն Ար-բոյն Գրիգորի եւ Բարսեղի:

ՈԶ. — Թղ. 165ա2. — Յազագս սեմն-չիւեացն գոր եղիւ մեծի մզմատանն Սր. Ուխտին Մեծոյբայ. — Եպիսկոպոսն Տիրա-տուր, եւ միաբանք...:

ՈԸ. — Թղ. 167ա2. — Այս Յանանու Բազումեայն է, գոր ասնի քէ, Ղազարու հայրն Հերմիդէի քաղաւարին մէջու իր. — Եւ եղև յաւուր միում բարկացաւ թապա-ւորն եւ կամէր սպանել զնոսայ...:

Թղ. 168բ-169բ. — Տոմարական ա-ղիւսակներ:

ՈԹ. — Թղ. 170ա. — Վասն մանկանց երիտարդաց եւ Ս. Վարդանանց:

ՈԲ. — Թղ. 173բ2. — Նորին Քարոզ դարձեալ ի մոյն խորհուրդ, ի բամն, պատ-ուական է առաջի ՏՆ.:

Ս. — Թղ. 177ա1. — Նորին Քարոզ ի մոյն կիրակէի...:

ՍԱ. — Թղ. 181ա2. — Նորին Քարոզ վասն Ազօթից:

ՍԲ. — Թղ. 185բ1. — Դարձեալ Քարոզ ի մոյն բամն որ աւել. Եւ սերմանացան սեր-մանել...:

ՍԳ. — Թղ. 188բ2. — Զորբորդ կիրա-կին, մորին Բարոզ ի բամն, Մի՛ երկնէիք հօս փռքիկ...:

Թղ. 192բ, դատարկ:

ՍԴ. — Թղ. 193ա1. — Յազագս Սր. Հօրն Գառնիլիի. Եւ մօրի Քարանաւի. — [Գ]նացեալ երբեմն ար. Հայրն Դանիէլ քա-Հանայն ի Սկիտոյ ի Թեփայթթայ...:

ՍԵ. — Թղ. 194ա1. — Թվականք. Տա-

նուտքը, վերադիր, եւ Եսայանքեական ցուցանէ.— **ՌՃՈՒ, ԼՅԵՆԵՐԵԱԿՆ ՈՒ, ՎԵՐ տարոյն Գ, վերադիրն ԻԳ, տանուէրն Ջրհոն:** ... **ՌՃՀ, ԼՅԵՆԵՐԵԱԿՆ Հ, ՎԵՐ տարոյն Ճ, վերադիրն Ժ, տանուէրն ՈՒ:** **ԹՂ. 194ր-195ա.— Տոմարական ա-դիւստիկներ:**

ԹՂ. 195ր.— Վասն ամուսնութեան: **ԹՂ. 196ա.—** Թվականք ըստոյց եւ պիտանիք.— **ՌՃՀՈՒ, ԼՅԵՆԵՐԵԱԿՆ ՈՒ, ՎԵՐ տարոյն Գ, վերադիրն ԻՈՒ, տանուէրն Ջուրն:** ... **ՌՃՀԿԸ, ՎԵՐ տարոյն Հ, ԼՅԵՆԵՐԵԱԿՆ Գ, վերադիրն Ը, տանուէրն Ե-կաւորն:**

ԹՂ. 198ա1.— Ըզկաղանդն ցուցանէ.— **ՌՃՈՒ, Կաղանդն Գ չարթի է:** ... **ՌՃՀՀ, Կաղանդն Կերակի ժաէ:**

ԹՂ. 200ա1.— Թվին ՌՄԲ զարմանալի զործ մի զործեալ եղև յայտնի ակներևումն ի միջօրէի ի Ջոտոմ քաղաքի: ...

ԹՂ. 201ա, գրչաւթիւն լիապիւն.— Միկնութիւն չաւատամբն է.— **Հաւատամբ ի մի Աժ:** ...

Յիշատակարան Գրչի.— 1695

ԹՂ. 200ր2.— Որք յաղբերէ Հողոյն Սրբոյ զծորանս շնորհաց արարին [արբին], եւ զնոյն զաստուածանկ զծիր մատուտի-Լալք արբուցին ուրոց ծարաւաց զգանա-յանս զիտութիւնս, իւրաքանչիւր ժամա-նակս, եւ լալք մատակարարք մինչ ցայս վայր: Ընդ որս եւ ես նուաստ ուրի ըստ տուչութեան այնորիկ պարգեւի **ընձեանքի ձեզ սիրելեացդ իմոց փախաբողաց զատուածական զմատնանս զայս առ ի վայելել ձեզ սիրով եւ զոչութեամբ ըստ կրկին զո-յից, ըզձալ ես ի սմանէ բնեցեւոցն ի լրումն խնդութեան երկնայնոց շնորհարաշխու-թեան: Ի Հայրապետութեան Տեառն Նաշա-պետի, եւ ի Թաղաւորութեան տանկաց Սուրբան Մուստաֆային, ձեռամբ մեղաւոր եւ տնորման մեղսաթաւալ Գրիգոր Իրիցոյ, ի մայրաքաղաքն Կոստանդինուպօլիս ի թաղն Պալաթու, ի զուտն Սր. Հրեշտակա-պետ Լկեղեցոյ: Ով ոք որ կարդայ եւ օրինակէ միով Հայր մեղալի արժանի առնէ, եւ ինքն աւրհնեալ եղիցի Հանդերձ Հարբ իւրեանց ամէն:**

Թվին ՌՃՈՒ, փետրվարի Ժ, յաւուր Կիրակէի:

584

ԳԻՐԲ ՀՈԳԵԱՑ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԱՑ.— 1

Թ. ԱԳՈՒՆԱՑԻ

Յրգմ. ԱՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵՃԱՑԻ (1671)

Զմիւռնիա

1817 — 1820

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 22x18x5: **ԹԵՐԹԵ Ե + 329:** Հանդամամբ շատ լաւ: **Թուղթ** մասամբ սպիտակ, առաւելապէս կապտորակ, տոկուն: Գրիչ եւ Տէր՝ Յովհաննէս ԳՀՆ. (Ալ-թրպարմախեան): Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւնները եւ զլիւսագիրները ընդհանրապէս կարմիր, երբեմն կապուտ, մնացեալը սեւ մեխանով, երկսիւն, 21 տող: Նոտը չեղադիր կանոնաւոր եւ վայելուչ: Համառօտագրութիւնը սովորական: Կաշե-կապմ խառաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

ԹՂ. Ա1.— Ճակատ.—

Հաւաքուտ Հաւաքումն Յաղագս Հոգ-ւոյ Բանակաւին: Յառաջաբանութիւն Գր-քոյս.— Գիտելի է զի տեսութիւն յաղագս բնութեան մարդոյ վերաբերի առ Աժ.արան՝ ի կողմանէ Հողոյոյ, այլ ոչ ի կողմանէ մար-մնոյ, ԼԵՃ ո՛չ ըստ ունակութեան, զոր ունի մարմին տու Հողին, այլ ինքն, զի Հողի բա-նական բնականապէս եւ ըստ ինքեան կա-րօտ է միաւորութեան ընդ մարմնոյ իւրում: Նման երեւ առաջին տեսութիւն ինչի յաղաո-

Հողուն: Բայց զի ըստ Դիոնիսիոսի ի դու-
յացութիւնսն Հոգեւորս երբէ ինչ զտանին,
այսինքն էութիւն, զօրութիւն եւ ներդո-
ծութիւն, մասն այսորիկ նախ տեսնելի
է զոր ինչ վերաբերի առ էութիւն Հոգւոց:
Երկրորդ՝ զոր ինչ վերաբերի առ զօրու-
թիւնս նորին: Երրորդ՝ զոր ինչ վերաբերի
առ ներգործութիւնս նորին: Եւ արդ նախ
ստացուք յաղապս Հոգւոյն ըստ ինքեան,
եւ ապա՝ յաղապս միաւորութեան նորա ընդ
մարմնոյ:

Թղ. Ա2.— Ի Հայրապետութեան յու-
սանկար Սրբոյ եւ Մեծի Աթոռոյն էջմիածնի
Տն. եփրեմի Սրբադնաստուր Կաթողիկոսի
ամ. Հայոց: Եւ ի պատրիարկութեան Սրբոյ
Ելմի. Տնօրինական Տեղեացն Քի. Տն. Գար-
րիկէի Լըյանկալարդ արիւնապանն եպսի:
Եւ ի պատրիարքութեան մեծին Պօսոյ Տն.
Պօսոսի աղպասէր եւ Հանճարապետն առա-
քելաշնորհ Արքեպս.ի Անդրիանուպօլսեց-
ւոյ: Եւ Սրբոյ էջմիածնայ նուիրակ եւ ա-
ռաջնորդ Տն. Փիլիպպոսի, առաքելաշնորհ,
արհիապանն Արքեպս.ի Իզմիրլոնոյ:

Աշխատասիրութեամբ եւ Զանկեք նորոգ
ընդօրինակեալ ի ձեռն իմ յոգնամեղ, Յաթի-
Քսի. ծառայ, Տէր Յօհաննու մեղսամած
ապարդիւն քահանայիս, որ եմ անարժան
սպասաւոր Իզմիրլոնոյ, ի վայելս անձին
իմոյ եւ իմայնոցն: Ի յամի փրկչին ի 1817,
Մարտ 1:

Թղ. Բ1.— Յամգ Գրոյս:

Թղ. 1ա1.— Գլուխ Առաջիմ, Յաղապս
Էութեամբ հօգւոյմ, Յեթիմ պրեպս բաժամեա-
լալ:

Թղ. 12ա2.— Գլուխ Երկրորդ: Յա:
զագս միատրութեամբ հօգւոյ ընդ մարմնայ.
ի յալք պրեպս բաժամեալ:

Թղ. 17ա2.— Համառօտ Տեսութիւն
Յաղապս Հրեշտակաց.— Յետ ասելոյ յա-
ղապս Հոգւոյ բանականին, այժմ ճառեա-
ցուք յաղապս բնութեան Հրշտակաց եւ
յատկութեանցն նոցին: Եւ. նախ տեսցուք
զոյոյութիւն նոցունց ընդարձակապէս, որ
է առաջին գլուխ, եւ բաժանի ի Հինգ պր-
բակս:

Թղ. 175ա1.— Գլուխ Առաջիմ: Յա-

ղագս գոյացութեամբ հրեշտակաց ընդարձա-
կապէս առեալ, ի հիմգ պրեպս բաժամեալ:

Յիշատակարամ Թարգմանչի.— 1671

Թղ. 326ա.— Վասնզի առաջին Թարդ-
մանութիւն զորոց Յաղապս մարդկային
Հոգւոյն եւ Հրեշտակաց էր յոյժ ապականեա-
լալ եւ այլափոխեալ, եւ մանաւանդ ըրվան-
դակն ոչ Թարգմանեալ, այլ զերթէ Հաւաք-
եալ եւ իբր Հասկաքաղ արարեալ. նմին իբի
ես՝ ըմտեփաննոս Դպիր Իլովացի, յետին ի
մանկանց եկեղեցւոյ, եւ վերջին ի րանա-
սիրացն, ի ինդրոյ ուսումնասէր եւրպոցն,
Թողեալ զտկարութիւնս իմ, վերստին իրա-
պէս եւ կատարելապէս, յետ այլ զորոցն
Թարգմանութեան, զայս եւս երկուս Հա-
տորս, Յաղապս Հոգւոյն, եւ Հրեշտակաց,
ի յատնանցեաց բարբառոյ ի Հայոց լսելոյ.
Փոխարկեցի, ի փառս Քի. Այն. մերոյ, եւ
յօյոյտն ուսումնասէր անձանցն որք զեկե-
րին ի Հրահանդս իմաստասիրական Հանճա-
րոյ: Ի Թուլին մերում ի ձ եւ ի:

Արդ՝ եթէ աշխատութիւնս մեր ախոր-
ժեկի Թուեցի բարեսէր անձանցն եւ ուղ-
ղադատ մտացն, զհուրթիւն մատուցի
շնորհացս: Իսկ եթէ ինչ անհարմար ի շա-
րադրութիւնս երեւեցի, ներումս տացի
պակասութեանս մերում, զի ոչ ոք ամե-
նային կատարեալ, եւ ոչ ամենեցունց Հա-
նոյ զոյ կարելի: Չայս եւս ինդրեմ, զի Թէ
ոք յօժարեցի զգիրս օրինակել, մի՛ ձանձ-
րացի զսակաւարանս յիշատակարան զորո-
մել եւ զմեր արժանաւորութիւնս յաղօթս
յիշել, որով եւ ինչք յիշեցի ի Քրիստոս,
յուսոյն մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս
ամէն:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1820

Թղ. 326բ.— ... Միլազուն Հարց եւ
եղբարցդ իմոց, եւ ուսումնասէր մանկանցդ
կաթողիկէ եկեղեցեացս Հայաստանեայց,
զայս ուշ առնեն ի յամի 1820, Օգոս. 1,
աւարտ: Եւ յոգնամեղ Տէր Յօհան մեղսա-
մած ապարդիւն. քահանայս որ եմ տնար-
ժան սպասաւոր եւ աւելածու Ս. ըմտեփան-
նոս Եկեղեցւոյ Իզմիրլոնոյ քաղաքին ձեռ-
նամուխ եղէ գծագրել:

Թղ. 326բ-329բ, զասարկ:

585

Վ Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Վ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×15-5×5: էջք 512: Հոսն-
դամանք լաւ: Թուղթ Թանձր սպիտակ:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զլխագիրներ-
բէն ոճանք կարմիր, մնացեալը սև և մեկա-
նով, Լրկսիւն, 27 տող: Բոլորգիր վարժ:
Համառոտագրութիւնք առատ: Գունաւոր
լուսանցապարզ եւ զարդապիր իւրաքանչիւր
քարոզի սկիզբը: Ուրանագրաւ, էջ 5:
Նկար մը, վարդապետ բազմաձև, դաւադան
ի ձեռն, էջ 4: ոչ յաջող: Կաշկիպով տախ-
տակեայ: Ստացող Տէր Վարդան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2-3, Յամկ, նոսր շնգապիր տձեւ:

Ա.— էջ 5.— Գարագ վառն մահու եւ
կատարածի աշխարհի:

Ե.— էջ 50.— Գարագ ի քանն Առդո-
ւննի որ աւէ. Մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզ-
ուի Է...: Երկրիւն Գալթերունի վանք
մի կայր որ կուէ Մեծոր, եւ մօտ ի վանքն
կուէ մի (եւ) փոքր, եւ այր մի վայ կու
կանչէր ի դերեզմանէն ի դուռն ի տարի:
Եւ վարդապետ մի սր. Մխիթար անուն
եկեալ առ նա ի դիւերի երաց զգերեզմանն
խաչակիքեաց եւ յարոյց զնա, եւ Լհարց
զնա թէ ընդէ՞ր ոչ հանգիս ի դերեզմանի.
եւ նա առաց թէ դառն յիշունցնատու էի,
վասն այն ոչ հանգիս ի հող դերեզմա-
նին...:

Զ.— էջ 64ր.— Յազագս սրբութեամբ
կեանայ արամց եւ կամաց.— Սրբութիւն
անուանի հաղորդութիւնն: ...: Թէ Ռ ազյ
դիր կարգաւ ի վերայ շանն, շունն ոչխար
չի դառնար: ...: Երկրիւն Գալթերունի
քահանայ մի կամեցաւ կին առնուլ, եւ ու-
նէր զուստր մի մեծեալ. և յայնմ(?) զիշեր/
տեսական երազի տարան զինքն ի գերեզ-
ման զստերն: Եւ հանգիս զդուստրն ի դի-
միզմանն պաակիկն ընդ հօրն. եւ ստիպէին
պոռնկել ընդ դուստրն. եւ նա աղաքակէր
ողբալով, թէ զի՞արդ պոռնկիմ ընդ դու-
ստրն իմոյ: Ասեն ցնա ի մարմնաւոր դու-
տերդ փախչիս, ընդ հողեւոր դասերաց

զիարդ պոռնկիս: Եւ զարդուցեալ զողայր
յահէն: Եւ այնպէս զնացեալ ի վանքն
հղեցաւ Ուսմ. եւ յօր մահուան ուրա-
խութեամբ մեռանէր...:

Թ.— էջ 134ր.— Գարագ ի քանն Յա-
նարսի Ասաբիլոյն, որ աւէ քէ՛ Որ աղաքի
աղաքտին, փոխ տայ Այ.— Այսպէս հրո-
մայն վարդապետք եկեղեցւոյ...: Աղեք-
սանդր Թալաւորն բազում զօրօք ի ճա-
նապարհ երթալ, եւ հանգիսեացաւ աղաքտի
մի, եւ խնդրեաց ողորմութիւն յարջայն:
Եւ նա միջնորդաւ. հարցուց թէ զինչ խնդրէ.
եւ նոքա ասեն թէ քեզ յերկար ժամանակ
և կեանք խնդրէ, եւ իւրենն աւրհնաց:
Եւ նա ասաց թէ զնացէք ձմի դեկան նորս
նախալ զրեցէք, որ երթալ ուտէ եւ խմէ:
Եւ իշխանքն մեղադրելով ասեն Թալաւո-
րին. ձմի դեկան մի մեծ պարոնի Թոշակ է
և դու աղքատին տաս: Ասէ Թալաւորն,
անմիտ, նա իւր Թալաւորութեան լայն
խնդրեալ ինձէն, եւ իմ Թալաւորութեան
լայնդ կու տամ աղքատին: Սովորեցի
է այն յորտեղ որ հանգիսն աւ հաց լոն-
դրեն, եւ աշխարհակալ Թալաւոր եմ, ինձի
ինչ լայնդ է որ մարդոց ձեռն աւ հաց զնմ.
Իմ փառաց լայնդ այն է որ ձ մեկ եւ Ռ ոյ
տամ, կամ այլ աւելի, կամ գեւղ կամ
քողաք: Եւ լուեալ իշխանացն զարմա-
ցան: ...: Երանոս ճգնաւոր եւ վարդապետ
ի վանայ քաղաքին. նա ունէր Ոսեայ սա-
նահայր մի, եւ անուն նորա Լաճին...:

ԺԲ.— էջ 195.— Գարագ ի քանն Առ-
դունի. Լաւ է օր մահուն քան զօր ծննդա-
մարդկան.— Դանգի հեթանոսք զօր ծննդ-
պետն պատուեն...: Վարդապետ մի զնայր
յիմ. եւ ի յուրհայ քաղաքին հանդիպելու.
ի տուն Ոսեայի միոյ, եւ ունէր խոճան մի
սրբի դեղեցիկ եւ պատուական ի դիրկն, եւ
հանապաղ զերեսն համբուրէր. եւ յոյժ
պատուով ընկալաւ. զվարդապետն եւ նա
նմա քաժին նմայ. ճանապարհին: Եւ վեր-
պաւտն ասաց թէ սիրով ընկալար դիւ,
ուրա թէ Այ.— աղաքութեամբն յեմ. հաս-
նիմ, զինչ խնդրեցիք քեզ ի Քրիստոսի Գե-

բեղմնանէն և ևս ասաց թէ Ած. աջողէ որ հաստնիս, ինդրեալ յԱյ. զի մեղքի մահուէ լմ անմեղ և զփոխարացեալ վարդապետն, և ասաց ո՛հ թէ զինչ ասացեր և ևս խոճան ասաց մի զժաբիր տէր իմ եւ վարդապետն. քան զայս մահուէս յառաջ ունէի այլ զեղեցիկ ևս պատուական մանուկ մի ոսկեհատ. և ի մեռանել մանկանն յոյժ յագի անմխիթար ի րազում աւուրս և իսուսը միում տեսի զիս մեռեալ, եւ հրէշտակք տանկին զիմ հոգին, եւ օգային զհիշխարիտակէին զհոգին իմ ի ձեռաց հրէշտակէին, և մերժէին անուշ. եւ յանկարծովի տուի յաւսփայլ մանուկ մի որպէս զարծիս խոյացաւ ի վերուստ և ցրուեաց ընդ հասն և պատեաց զհոգին իմ, եւ եւ հարցի թէ զու ով ես, որ զայսպիսի բարեկամութիւնս արարեր ինձ: Եւ նա ասաց, անմխիտ ես եմ քո որդին. փոշման ես որ արդար մեռայ. թէ ես չէի եղեր զքո հոգիդ ով կազատէր ի ձեռաց սատուայի, եւ ընդէ՞ր լայիր զիս անմխիթար... Այսպէս զրեայ է ի Պատմութեան Ալեքսանդրին, յարժամ սպան զՊարոս Թաղաւորն Հնդկաց, եւ զնացեալ հիւանդացու, եւ մին իմաստասիրացն րազում բանն հարցուց. թէ զինչ կա զտուն աշխարհին վերայ...

ԺԶ.— Էջ 286.— Քարագ ի բամ իմաստասիրին Արիստոտելի. ի գովելիմ գեղեցիկ եւ պատուական.— Եւ ըստ ասելոյն Պարոսն զհոգին եւամասնեալ է, քան, ցատումն և ցանկութիւն...

ԺԺ.— Էջ 398.— Քարագ ի բամ Յետայի որդւոյ Սիրաֆայ իմաստնոյ տացեալ բամ շահաւէտ եւ օգուտ.— Նախ պարտ է զիտել զմահու. օրն և զկատարածին ծածկեալ է Ած., այլազգ նշանաւ յայտնեալ է. թէպէտ րազում է նշանք յաւուր կատարուելուն այլ քան զամ. մօտաւոր նշան է զարուստ նեոին: Եւ թէ ուստի զայ նեոն. Թումաս պատմագիրն ասէ կինն յնդիպտոսէ զայ ի տեղին ուր կինն Ղովտայ է, եւ անդ ի տեսեան լսէ զմայնն թէ ով կին դու յղացիս գմեծ ուն. և ոմանք ասեն ի Գորադին ծնանի եւ ի Բեդրայիդայ սնանի, եւ ի Բուղանդիայ Թագաւորէ: Այլ Յուհաննու Տեսիլն ասէ, թէ ի Բաբելոն ծնանի ի ցեղէն Դանայ, եւ գայ յեմ. եւ ժողովէ ըզհրէայսն և կացուցանէ ի վերայ լինութեան

տաճարին, և ասէ յերմէ թէ ես եմ Քս.: Եւ զի ճշմարիտ յոյսն զՔս. ոչ ընկալան աղին հրէից, այլ ուրացան և խաչեցին զՔս. Ած., յորժամ գայ նեոն ժողորեցուցի: Եւ նա հաւատան. եւ նստի ի մէջ տաճարին, եւ ասէ զանձն թէ ինքն է Քս.: Անտի զայ ի Բիղանդիայ և զառնայ յեմ. և զնայ ի լեառն Սինեա, եւ զարձեալ գայ յեմ. և նստի ի տաճարն: Զի ոչ լինին յայնմ ժամանակի վարդապետք, վասն այն պահաւ, է Ած. զեղիս եւ զեմովք, եւ ընդ երեւել նեոին հանէ զնոսա Ած. ի դրախտէն որ զան և քարոյնն հաւատացելոց զի մի մոյսրեցին ի պատրանացն նեոին, եւ սուտ մարդաբնիցն նորա, եւ յեմ. քաղաք նահատակին. եւ երեք օր և կէս անթաղ մնան, և ապա հոգին Այ. մտցէ ի նոսա, յառնէն և ակնբերեալ տեսանէ նեոն և սուտ մարդաբնիցն նորա որ վերանան յերկինս: Եւ լինի ժապատրք. յայնժամ անկանին Գ. նահատակին, եւ այլ զհաւատն ուրանան և հնազանդողին նեոին: Եւ յետ աստուկման նեոին մայր աշխարհս աւուրս ին, և ապա յոնկարծակի հուր զայ իրբն զդեռ Գ. կողմանէ, յարեւելից և յարեւմտից և ի հիւսիսայ, և բարձրանայ ջրհեղեղի չափովն և այլէ զաղտեղութիւն աշխարհիս...

ԻԲ.— Էջ 369.— Քարագ Յակոբայ վարդապետի տացեալ, ի ՌԵԺ Ուրբայու գիշերին.— Որպէս օրէն է երկրպարտ մշակաց, և աստուածաւոր հողապրծաց... Արդ ի սկիզբն րանից մերոց առակա խօսեցուցէ զի զերահաս լիցի յողացւոյ, էր ոմն աղային յոյժ զեղեցիկ և պատուական եւ հայր նորա յի էր անհատուութեամբ...

ԻԴ.— Էջ 394.— Նարին Քարագ Ղրինեցոյ յէ աղաշխարեցէ.— Այսպէս ասացեալ են զարդապետք եկեղեցւոյ, թէ աղաշխարութիւնն մեծ զօրութիւն ունի...

ԻԵ.— Էջ 403.— Երամելոյն Հիպոդիտեա Սպոյին ասացեալ Յագագո նեոին, եւ աւերածոյ աշխարհիս.— Բանդի երանելի մարդարէքն աչք Բեք եղեան...

ԻԶ.— Էջ 440.— Քարագ վարդապետի ասացեալ վասն դժոխքոյն եւ անհուն որդանցն զի չէ սուտ որպէս և կարծեմ տգէտ մարդիկ եւ մեղատեղք, այլ բուտոյց է Այ. վիայուրեամբն եւ սրբոց Յորա,

գոր մեղաւոր վարդան Աստուածաշունչ
Կրոց յարմարեալ յազաչելոյ եւ խնդրոյ
շնորհագարդ փահամայնմ Թաղէսի։—
Ով քահանայք եւ հաւատացեալ ժողովուրդք
Այ. զիտացէք եւ ի միտ առէք զյայս...:

ԻԷ.— էջ 451.— Քարագ Յոհաննու
Ոսկեքերանի աւացեալ վասն սգաւորաց
մխիթարելոյ որ վախճանի։— Քրիստոսի
Այ. Երկրպագեցուք...:

էջ 457.— Նորին Յոհաննու Ոսկեքե-
րանին վասն սգաւորաց մխիթարութեան։—
Աղէ ասա ինձ ստոյգ ով կին դու...:

ԻԸ.— էջ 458-9.— Ս. Կիւրգի Աղէ-
սանդրու Հայրապետին։— Քանցի յորժամ
յուպատարազն մատուցանեմք յիշատակեմք
ի Քս. զննջեցեալն զհալսապետն զեպիս
կոպոսունս միանգամայն, եւ զամ. հաւա-
տացեալսն ի Քս. ...:

ԻԹ.— էջ 466.— Յոհաննու Ոսկեքե-
րանոյն ասացեալ...:— Պարտական եմք
ով սիրելիք զմիմանց բռնն բառնալ...:

Լ.— էջ 477.— Վասն իմաստութեան.
— Զիմաստութիւնն Սողոմոնի զհրամանքն
ի Դ թաճանէ ի զէպէ...:

ԼԱ.— էջ 489.— Խրատ մարգարէին
յերիս զԴմա քաժանի եւ որոշի։— Նախ թէ
ղինչ որ յաշխարհս բարի կայ կամ քանի

իրք է որ մարդն վայելէ...:

ԼԲ.— էջ 498-9.— Նորին փարագ
վասն աւուր չարի ի բանն որ ասէ. Ոչ օգ-
նեցեմ ինչ յաւուր քարկուքեան եւ չարի,
այլ արդարութիւն փրկէ ի մահուամէ: Նախ
տեսցաւ թէ քանի չար է օր մարդոյ։— Գի-
տելի է զի ասնն վարդապետք թէ Գ չար
օր է մարդոյն...:

էջ 508.— Աւրհնեալ է արարելն Ած.
յամ. զոյնց եւ յընդանուր սեռից ի բանա-
կանաց եւ յանբանից...: Այլ եւ երկիւղի
ամ. արարածոց, Տէրն մեր Յս. Քս. տացէ
ձեզ [այսպէս կը վերջանայ էջ 510, շարու-
նակութիւնը կը պակսի, քերթ կտրուած
ըլլալով]:

էջ 511-2, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Ստացողի։—

էջ 15, բոլորգիր։— Որ ողորմի ստա-
ցողի զորոցս, Տէր Վարդանին, Ճնողացն
Սարգսին, Սառաին, Մուրատին, Սահա-
կին, Գազարին, Մանուկին, Մարգարին,
Ասպատուրին, կարդացողաց եւ...:

Ծանօթ.— Նման յիշատակագրութիւն-
ներ կը գտնուին իւրաքանչիւր քարոզի
վերջը, ստորին լուսանցքին, ընդդէմ տար-
բեր մեկանով եւ զընդթեմաբ:

586

ԲԱՆՔԻ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 21

ՅԱՎՈՐ ՎՈՌԱՅԻՆՈ

Յրգմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԱԲՐԻՑԻ (1781)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21.5×16×4: էջք 430: Հանդի-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ Յու-
րութիւն Վարդապետ: Գրութիւն՝ ամբող-
ջովին սեւ մեկնով, երկսիւն, 30 տող:
Շեղադիր հին: Համառոտագրութիւնք չա-
փազանց առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:
Ստացող Թէոդորոս Խորենացի Պոր. Երու-
սողէմի (1752-61):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— 2Թ.— Բան Առաջին: Բա-

ցայայտի առաջումն Հոգւոյն Սրբոյ ի
սիրտս սրբոց. հաստատութիւն եւ յայտ-
նութիւն նորին։— Եթէ ոչ սիրէ զիս՝ դրանն
իմ պահեցէ...:

էջ 398.— ԺԾԹ.— Բան երրորդ:—
Որպէս ի յաշխարհի ոչինչ յագումն, ի
զփոխս մշտնջենաւոր սով...:

էջ 405ա.— Յանկ:

էջ 412-430, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի։—

էջ 403, քնագրի գրչութեամբ։— Սի-

բառուն և զբարեց իմոյ, քարոզչաց լանին
կենաց, Անտարանի Տն. մերոյ Յսի. Գոթի,
դի մեծի Գոթոյ Կոստանդնու Պատրիարքի
Բաղդինցոյ Տն. Յոհաննիսի Ածարան եւ
քաջաբարոյ վարդապետի Հոգեծին աշա-
կերտ Յարութին անաղիւն իրեւ վարդա-
պետս, ի քննեմանդ Հոգեւոր սիրոյ իմոյ,
սողեամբ իմոյ ետու զԲարսկապիւրքս զաշտ
Թարգմանել ի Հայկական բարբառս, որոյ
Թարգմանիչն եղեւ. Սարբերթացի Ղուկաս
Վարդապետն. որ բաց ի սմանէ եւ զայլ
բաղում զբեանս Թարգմանեաց ի մերոյ լե-
զուս եւ ի Թարգմանելոյն ածանցել, իմոյս
յծաղբոսութեամբ, որ է սոյն զիրքս, ի վո-
յկումն Սարբերթացի Թէօփորոս Վարդապետի
եւ Պատրիարքին Սրբոյ Եմի., որ ինքն
զրել ետ եւ ստացաւ իւրոյ անձինն Ուստի
ի քարոզչացդ զոչ ալ ինչ խնդրեմ բաց
միայն զյոգոթս, Թէպէտ զտանին ի սմին

սակաւք ոմանք բանք որք ընդդիմանոն
Սրբոյ Եկեղեցոյս Հայաստանեայց, սու-
կայն զվարդենեօք ոչ է զանց առնելի սակս
սմանց իրբոս փշոցս եւ մանաւանդ զի չա-
հաւնութիւն զբոյս բաղմապատիկ է, որ-
պէս եւ ընթերցողացոյ յայտ է. ուստի եւ
զանաւնն ընկալեալ է զոլ Բանք Ոսկիո-
կանք, այնու զի ի Հոգեակաւոր Հեղինակաց
բանք լուծմունք հաւաքեալ են ի յայտ
տուփ, զոր բաղում միջոցիւք ժամանակաց
զծաղբեցի զսա եւ Հաղիս ի յաւարտ ածի,
այնու զի էի փոխանորդ վերոյ զրեալ ու-
սումնաճաւայ աշակերտածողոյ եւ Թարգ-
մանաւոր ճոխմաստ եւ Ածարան Պատ-
րիարքին, որոյ Տէր զկեանս երկարս պար-
զեւեցի ամէն:

Թարգմանեցաւ զիրքս ի ՌՃԶ Թուին,
յուլիսի ԺԱ ին:

587

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւել 22×15×1.5: Էջք 150: Հան-
զամանք յաւաքար, նորոյութեան Լեթար-
կուած, Թուղթ հին, կոկեալ: Գրութիւն՝
խորաղիւրները եւ զլսաղիւրները կարմիր,
մնացեալս սև. մկաննով, երկսին, տողք
անհասարար, 30-50: Նորաղիւր հնաձեւ,
երբեմն նորակերպ, ընդհանրապէս մանր եւ
խիտ: Համարոտագրութիւնք բուսական ա-
ռառ: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:
Պահպանակ սկզբոր եւ վերջը մէկ մէկ թերթ
նոր սպիտակ թուղթ, դատարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1ա. — Հիմ կտակաբանք համեմատե-
ալ ի Ողբս, Վանակաւ վարդապետի. —
Արեղանի՝ Տէր Յս. Գո. Արուսեանի՝ Յոյ-
անէնս... Ով եղբայր թէ քեզ հա-
ճոյ թուի դու փոխեալ, ապա թէ ոչ զիտ
մի պարսօեր, զի ես սիրեցի եւ զրեղի.
յիշեալ եւ փառօրեալ Վանական Վարդա-
պետն, որ սատարեաց զոսոյ առ ի յօղոտ
թերալարեփոս:

Մանօք. — Այս դրութիւնը պարունա-
կող Երեք էջերը եռասին են:

Էջ 4ա. — Համարութիւն եկեղեցա-
կան, Յաղագս եւքամաստուն աշակերտացն
Տն. որք ընդ սփիւսս ընքացան. — Դորո-
թէոս Լկս. Տիւրոսի...:

Էջ 6ա. — Յաղագս Երկատասանիցն. —
Վսեմական Դորոթէոս յիշատակումն առնել
եւ Բժ առաքելոցն...:

Էջ 7ա. — Բարաղի Կեոաբեա Յաղագս
ձայնից. թէ ուստի դատն կամ յումէ, զոր
Թարգմանեաց Ստեփաննոս փիլիսոփայ...:

Էջ 8ա. — Հարցմունք գամագամք, զոր
ասացեալ է Ս. Վարդապետն Վանական,
եւ պատասխանիք բարառմաբար. — Երկու
աղան ի մի երկանս... — Էջ 71բ, ...
Հրց. Աղուանից Պատմադիրն: Պ. Անունն
Մովսէս, եւ դեօղթն Դասիորեն: Հրց. Սղդ.
Վղպն. որ ի Հնդկաստ: Պ. Անունն Յոհն.
եւ զեղթն Մանճար: Հրց. Մեղրիկ Վղպն.:
Պ. Որ գրադարեկին կարգն է սահմանել.
եւ ուսման տեղին՝ Սեւան կղզին...:

Էջ 84ա. — Ներդրեցան ի Սր. Ածա-

ծիմն. — Ածաղարդ և լուսափայլ տաւնա-
խմբութեանց...

Էջ 85ա. — Դաւանութիւն է. — Անկղ
է Ած. անսկիւրն, տնհասական, անհաս-
յութական...

Էջ 87բ. — Յաղագս աւուրցն չնկից
դիտելոյ աւրուանականն. — Արդ յորժամ
կամիցիս դիտել զե աւուրքս այս, Յղու-
թիւն Եղիսարէթի առաջին, և Երկրորդ՝
Աւետեանց Ածածին, և Երրորդ Ծննդեան
Փրկչին, չորրորդ Մկրտութեան, Հինգե-
րորդ Խաչելութեանն, զոր ոչ կարեն այլ
աղղ քրիստոնէից հաստատի բերել զա-
ւուրցն պատկեր, որք է զԵկեմեմբերի
առնեն տն Ծննդեան և յոյժ սղխային
հետեւելով պէ՛ղծ Արտեմոնի... — «Յակ.
Ղրիմեցւոյ է»:

Էջ 92ա. — Գրիգորի Նարեկացւոյ ա-
ստիցեալ վասն քանիսն զվայնսն, քան
միսիքարկան. — Աւրհնեան է Ած. և Հայր
Տն. մերոյ Յի. Քի. Հայր զթութեանց և
Ած. ած. միսիքարութեանց...

Էջ 93բ. — Վասն գովութեան ժրա-
ղլուխ կնոջն:

Էջ 97բ. — Քարագ վասն Մեծատանն
և Ղազարա:

Էջ 103ա. — Վասն արայիստեան գոր-
ծոյ յոստովանաւորն:

Էջ 106ա. — Յոհաննէս Վարդապետի
Որոտնեցոյ, մականամաւր կանխեալ ի սէրն
Յի., արարեալ մեկնութիւն Աւետարանի ի
բանն որ ասէ. և Բանն մարմին եղել և
բնականաց ի մեզ:

Էջ 113ա. — Պատմաւ Ե. Ստեփան-
նոսի Նախավայնի տօնին:

Էջ 114բ. — Եւ քիւֆ միախաւուրֆ,
Թվֆ. չափֆ, և կշիւֆ. — Որեկեան Ծ ած
է, որոյ Հրէայքն վարին...:

Էջ 115ա. — Այս է է խորհուրդ եկե-
ղեցւոյ:

Էջ 118ա. — Ի բանն որ ասէ. Ի սկզբա-
նէ էր բանն, Եւ բանն:

Էջ 127ա. — Վասն արեւմտեղ կանանցն,
Էջ 129ա. — Բարդաւտութիւն չորից ա-

ւարչ. կենդանաց:

Էջ 139ա. — Յաղագս Ածարանութեան
եղանակաց:

Էջ 143-9, զանազան հատուածներ:

588

Ա. — ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒԾ. — 1

Թրգմ. ՍՅ. ԼԵՀԱՅԻ (1680)

Բ. — ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ (ՄԱՍՆԱԿ)

ԳՐ. ՏԱԹԵՆԱՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ծաւալ 21×16×5: Էջ 800: Պրակք
ԺԱ + ԺԹ: Հանգամանք ընդհանրապէս լաւ,
նորոգութիւն կրած, էջ 261-324 ստորին
լուսանցքը ցեցակեր: Թուղթ հասարակ,
Գրութիւն՝ խորագիրները և զլխագիրները
կարծիք, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն,
34, 32 տող: Բոլորգիր: Համառոտագրու-
թիւնք շատ առատ: Կարմրագիր զլխա-
ղարդ, էջ 2ա, 194ա: Կարմրագիր լու-
սանցաղարդ և զարդագիր իւրաքանչիւր
քորոդի սկիզբը: Կաշիկազմ տախտակ-
եայ, խաչագործմ: Պահպանակ սկիզբի մէկ

Թերթ մաղաղաք և երկու թերթ սպիտակ
թուղթ, վերջը դարձեալ մէկ թերթ մա-
ղաղաք, երկաթադիր Աւետարանի մասն,
ինչպէս առաջինը:

Ա. — ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒԾ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Էջ 1ա. — Ցանկ: — Ա. — Վասն Ա.
դահութեան: ... — Հ. — Վասն Քի.
անուան:

Էջ 2ա. — Գլուխ Ա. — Յաղագս Ագա-
նութեան: — Վեց առական:

էջ 66.— Գլուխ Բ.— Յազագս Ազո-
րից: — Երևէ առակներ:

էջ 89.— Գլուխ Գ.— Յազագս Ազգա-
տուրքեան: — Երկու առակներ:

էջ 157.— Գլուխ ԾԸ.— Վասն պատ-
կերի Ածածնի: — Տասներկու առակներ.
Կ'արտադրենք վերջինը որ սակայն կը պատ-
կանի նախորդ ԾԷ Գլուխին որ է Վասն
պատարագի:

էջ 163, ԺԲ.— Էր ոմն այր քարաւորտ
անկղջ որ ոչ յաւուր կերակէի եւ ոչ այլ
տոնս տէրունականս ո'չ կամէր մտանել յե-
կեղեցի եւ ոչ լսէր զՍր. Գատարազն, այլ
հետեւն ի ձի երթայր ի դաշտ կամ գործոյ
պարասկը, անհոյժ առնելով դասն կենաց
լսել: Յաւուր միում կերակէի դժայն ժա-
մահարին հնչեցուցին վասն պատարագի.
նա եւս նստաւ ի ձի զի երթէիք ի դաշտ:
Եւ ահա սատանայ պատահեաց նմա ի ճա-
նապարհի ասելով. որովհետեւ ոչ կամեցար
լսել պատարագ ի տուն Այ., ընդ դատու-
պարտեայ լուեցես զճայն լայլոյն ողորդ
եւ հեծութեանց ի դժոխս: Եւ առ ժամայն
խորտակեաց զուր նորա հանդերձ հեղմամբ
արեան լուսնեղակ մարմնոյն, որոյն նշան
մինչեւ ցոյսօր ի նմին տեղով ի վերայ ա-
պառտ՝ քարի մնայ, յորմէ ամենեւեմ ո-
չինչ կերպիւ կարէ լուանիլ կամ սրբիլ:

էջ 191.— Գլուխ Զ.— Վասն Քսիսա-
նայ պարծնութեան: — Երկու առակներ: —
Յանկին մէջ ասիկա ԿԹ Գլուխն է: Գլուխ
Հ, վասն Քի. ամուսնն կը պակսի: Էջ 193,
մէջ սիւնակ կը մնայ դատարկ:

Ծանօթ — Սաւայրեանն սապկա ներ-
կայացուցած է. Առաքել եւ արտալէպք ի
վերայ դանազան մարտիկանց եւ առաքե-
լու թեանց, այն է՝ աղահուսիսն, աղօթից,
անդղլուսեան, անխրաւութեան, հետոյն.
Թարգմանալք յօտար լեզուէ պարզ եւ ան-
հարթ ոճովք (Յուշակ, էջ 350):

էջ 194.— Բամբ սակաւք, ծաղկաւազ
եղեւալ ի ձորանց վարուց.— Աս.— Ասաց
հայրն Այիս Թէ էր ուրեմն ոմն հովիւ մի-
բենի եւ չար յոյժ, որ կոչէր Ապողոսն...

էջ 261.— ԽԱ.— Գատմէր մեղ պայս
Պօղոս պարզամիտն, ԼԹէ էր աշուկերտ իմ
եւ անկաւ ի բաղմաղան մեղա...:

էջ 263-271, դատարկ:

Բ.— ՔԱՐՈՉԱԳԻՐԻ

էջ 272.— Յանկ Քարագի.— Ա.—
Վասն Ժ նորուածոց: ...— ԽԲ.— Վասն
կտակին Ուրբաթու:

էջ 273.— Ա.— Նորին քարոզ վասն
Ժ հարուածոցն Եղիպտոսի, ի բան իմաստ-
նոյն որ ասէ. Որով եւ մեղացեղ քօ մովիւր
եւ տանջեցի.— ԶԱրարիչն Ած. ողորմած
եւ արդար քարոզեն ամ. սր. Գրքք եւ վար-
դապետք ուղղափառաց...:

էջ 284.— Բ.— Նորին Առաքին քա-
րոզ վասն Խաւատոյ...:

էջ 306.— Ե.— Նորին Գրիգորի վասն
սոխասարակ սպաշխարութեան, ի բանն.
Լուսցարուք, սրբեցարուք. ընկեցե՛ք գշա-
րիս.— Երեւելն ի դարձեալ զբան մար-
դարէիս Դ զմօք...:

էջ 318.— Զ.— Նորին Գրիգորի
քարոզ վասն աղօթից եւ խնդրութեան...

էջ 329.— Է.— Գրիգորի Եռամեծի
եւ քաջ հոգեւորի Քարոզ վասն Հիւրընկա-
լութեան եւ զորմածութեան...:

էջ 361.— Ժ.— Նորին Գրիգորի
Քարոզ վասն մեծի ԲԵ. ին եւ Ասաց Շաքա-
րիմ. ի Բամն, ի սկզբանէ Տէր գերկիր
հաստ...:

էջ 394.— ԺԲ.— Նորին Գրիգորի
Եռամեծի եւ քաջ հոգեւորի Քարոզ Երեւեա-
նքն, ի Բամն. Եւ յամենեւն վեցեքորդի ա-
ռաքեալ Գարբիէլ քրք...:

էջ 491.— ԻԳ.— Նորին Գրիգորի
Եռամեծի եւ քաջ հոգեւորի եւ անյաղք փի-
լիսոփայի, քարոզ Բուն Բարեկենդամին...:

էջ 586.— ԼԱ.— Նորին Գրիգորի
Քարոզ Մեծի Զատնիմ կիրակէի...:

էջ 678.— ԼԷ.— Քարոզ վսեմ Սր.
Խաչին Քի.: Փայտ կենաց ամենեցուն որ
յուսեան ի նա...:

էջ 689-691, ընտրէ բանածեք:

էջ 691.— Արեւմտաքիմ Քարոզի:

էջ 704.— Նտրագիր.— Օրինութիւն
յետ քարոզի, Առացեալ եւ յարմարեալ ի
Մարտիրոս Վարդապետէ Ղրիմեցոյ.— Ա-
նեղն Ած. եւ արարիչն ամ. արարածոց...:

...: Քահանայապետն ճշմարիտ որ հմուտ
ի ներքին կողմն վարպուրին...:

էջ 708-722, դատարկ:

էջ 723ա.— [ԼԸ].— Դարձեալ Քարոզ
յայլմէ...:

էջ 731.— [ԼԹ].— Նորին Քարոզ
Մեծի Ուրբաթին...:

էջ 736ա.— [Ն].— Նարին յնեմ. գնա-
լոյ...:

էջ 741բ.— [ՆԱ].— Յայլմէ քարոզ
վասն դառնութեան դատաստանին...:

էջ 748, դատարկ:

էջ 749ա.— [ՆԲ].— Յայլմէ Քարոզ

Մեծի Ուրբաթին առգն, ի քանն առաքելոյն
որ ասէ. կտակ յետ մահու հաստատում է.—
Սովորութիւն է մարդկան յորժամ մեռանի
ոք ի յայլ տեղիս եւ անէ կտակ...:

էջ 761ա.— [ՆԳ].— Նոտրագիր.—
Նարին քարոզ պահեց վասն խոտովանու-
թեան, Լուսցարուք, սրբեցարուք, ընկեցէ՛ք
զչարիս.— Զորութիւն աղտեղութեան ոչ
միայն ի կենդանի մարդս տեսանիք...:

էջ 768-800, դատարկ:

589

Ա.— ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆ ՎԱՍՆ ՈՒՂՂ. ՀԱՒԱՏՈՑ.— 2

Ն. ԼԱՄԱՐՈՆԱՅԻ

Բ.— Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք.— 2

ՏԻՐԱՏՈՒՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 21×16×4: էջ 2 + 706: Հան-
դամանք շատ լաւ. բայց քանի մը քարոզ-
ներ մնացած են թերի, Թուղթ հասարակ:
Գրութիւն՝ խորագրերն եւ, սկզբնաւորու-
թիւնները եւ զլրացրելները կարմիր, մնաց-
եալը սև մեկանով, երկսիւն, 33 տող: Նոտ-
րագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք բա-
ւական առատ: Շահեկան լուսանցադարձք եւ
զարդագիրք իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը.
լուսանցադարձք մանրանկարներէն ոմանք
թերաւարտ: Գունաւոր խորանագրադք, էջ
1 եւ 143: Գունաւոր նկարք, էջ 2 եւ 142դ:
Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմազարդք:

Ա.— ԽՈՐՀ. ՎԱՍՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ
ՀԱՒԱՏՈՑ

էջ Ա-Ե, դատարկ:

էջ 1.— Ա.— Ներսէսի եպօ.ի կիւ-
լիկեցոյ Տարառնի, Խորեղածութիւն վասն
Ուղղափառ Հաւատոյ Եկեղեցոյ, որ ի Ար-
մեղիտքիւնն եւ ի Տնօրէնութիւնն Գի.—
Հաւատամբ իմացականիս գիտութեամբ
զԱՅ. Նախ քան դամ. եղանակես՝ անեղ
հուրիւն...:

էջ 16բ.— Ի խնդրոյ հայցման երից
եղբարց քննութիւն կարգաց եկեղեցոյ

եւ քացատրապէս որոշումն յարտաճառ
մտեալ ի սա մտածութեանց:

էջ 31ա.— Գ.— Դարձեալ վերստին
խորութիւն մտածութեանց...:

էջ 40ա.— Դ.— Քննութիւն օրինա-
կաց, հաստատութիւն հարցն աւանդու-
թեանց...:

էջ 57բ.— Ե.— Որոշումն իմն դասուց
աստիճանաց եկեղեցոյ, եւ յատկութիւնն
գործառնութեանց մոցս եւ զգեստուց: Ընդ
որս եւ դիմադրութիւն այսանցի խորհրդոց
ունայնացուցանուցաց:

էջ 67ա.— Զ.— Ընդէ՞ր ապա եւ ոչ
ի կտաւոյ զգեստ քանիմայակամ:

էջ 67ա.— Է.— Իմաստասիրութեամբ
քացայայտութիւն աստուածային խորհրդ-
ոյ պատարագին...:

էջ 79բ.— Ը.— Բնախօսութեամբ բն-
նութիւն յաղագս զօրութեան ազօրից եւ
հաստատութեան, թէ պարտ է...:

էջ 87բ.— Թ.— Զի՞նչ նշանակէ ամ-
ուանելն զտուն Այ. եկեղեցի:

էջ 88բ.— Ժ.— Զի՞նչ նշանակէ իգա-
կան անուամբ գեկեղեցիս կոչել եւ հայսն
անուանել, իսկ զՔս. փեսայ...:

էջ 121բ.— ԼԶ.— Ուստի՞ Խմուտ ալս

սովորութիւն զյիշատակ մեռելացն ի Պատարագն խոնորելի. եւ էր վասն:

էջ 123բ.— Լէ.— Խորհրդածութիւն ի Ողջն:

էջ 130—131.— ԼԸ.— Բազդատութիւն առ միմեանս սահմանադրութեանց եկեղեցւոյ քրիստոնէից, Հռոմոց. Փռանկաց. Հայոց. եւ առ մի դիտաւորութիւն ցուցակ նոցին ւսարտւան:

էջ 132—4, միասին,

էջ 135—142, դատարկ:

Բ.— ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԻ

Ա.— էջ 143ա.— Քարոյ շարագրեալ մեծին Տիրատոյ Ածաբան վարդապետի. ի բան Սաղմոսին որ ասէ. Երանայ է այր որ երկնչի ի Տեառնէ. զպատուիրանն ռարա մա կամի յոյժ.— Որպէս լուսաբ ուրեմն ի հոգիերկալ և յատուածամեծն արանց մատենից...

Բ.— էջ 163ա.— Քալազ ի բանն Յոբայ. Մահ մարդոյ համգիտ է.— Աստուածային անմահ զանձուցն հաղորապետն և մեծ խառնալանդն Քի. Պոզոս ասէ...

Գ.— էջ 175ա.— Ի բան Սաղմոսին. Որպէսզի մեծ են զործք քո Տէր, և յոյժ խոր են եւայլն.— Զխորս անճառելի իմաստից հոգւոյն...

Դ.— էջ 200ա.— Ի Խորհուրդ Յարութեան Քի., ի բան մարգարէին. Եւ որդացուցէ զմեզ յիս երկուց արուրց ի յաւուրն երրորդի յարիցում և կացցուք ևսաքի ռորա.— Որք յանդիսակն խորս յայնատարած ծովու մխին...

էջ 213բ—218, դատարկ:

Ե.— էջ 219ա.— Քարոզ Յարսեան, ի բան մարգարէին, Զխորհուրդ արքայի ծածկել բարոք է, իսկ զգործս Այ. յայտնիլ փառօք.— Եթէ ոք ի մարդկային բնութենէ մաքրեցաւ...— Հմտութ. Ա. Հատոր, էջ 588 թիւ:

Զ.— էջ 231ա.— Քարոզ ի բանն Յոբայ որ ասէ. Զի օրինակս Ած. զվերջինն ուրաջ քո քան զառաջինն.— Խրատէ զմեզ անձնաւորն ուրեմն ի բանս իւր այսպէս ասելով. Ոյ ամենեցուն զնոյն տուեալ է, և ոչ օգուտ ընդէ...

Է.— էջ 254բ.— Քարոզ. Տէր ի կամս

քո ետուր գեղոյ իմոյ զօրութիւն.— Արդ հրաման է աստուածային...

Ը.— էջ 279ա.— Քարոզ ի բան Աւետարանին. Ամէն ասեմ ձեզ, զոր կապիցէք յերկրի. եղիցի կապեալ յերկինս.— Զմի ունելով սղերկ ջրոյ բնութիւնս...— Հմտութ. Ա. Հատոր, էջ 588 թիւ:

Թ.— էջ 291ա.— Դարձեալ ասեմ ձեզ. քե երկու ի ձեզնց միաբանեցին յերկրի վասն ամ. իրաց. զինչ եւ խնդրեցեն եղիցի ռոցա ի հո.— Արդ ճշմարտիւ դիտեմք...— Հմտութ. Ա. Հատոր, էջ 594 թիւ:

Ժ.— էջ 303ա.— Քարոզ. Գնացք գետոց ուրախ անոնն գաղաքն Այ. եւ արարար.— Նաեւ սոփորութիւն է զերին զօրութիւն յանուանէն բացալայտել...

ԺԱ.— էջ 311ա.— Զի որպէս վայլալն որ ելանէ յարեւելից...— Աստուածայնոց արանց տառերոց և մարդկութից...

ԺԲ.— էջ 327ա.— Քարոզ քահանայական կարգի, ի բան Սոզմոմոնի, Զայր շուտ եւ վայր ի գործս իւր, առաջի քաղաւորաց պարտ է կացուցանել. եւլլն.— Սկիզբն ամ. բարեաց է անժամանակն Ած. ...:

ԺԳ.— էջ 336ա.— Քարոզ Ս. Դրեգորի Լուսաւորչին, ի բանն Դաւթի մաքարէին որ ասէ. Տէր, ով կացցէ ի խորամին բնութեւ կամ ով բնակեա.— Ի մարդոյն անպիտան Աղաճայ մխին, ի վերջին արդարն...

էջ 348բ—350, դատարկ:

ԺԴ.— էջ 351ա.— Տեսութիւն ի բան Աւետարանին Մատթեոսի. Իրբք մեծեղեալ Յի. Քի. որդւոյ Դաւթի. որդւոյ Աբրահամի: Օգնեա Յո.— Լորդ տեղուք նախ թէ յամ. Ածաւորն տառից...

ԺԵ.— էջ 362ա.— Քարոզ Յայտնութեան ի Մկրտաւորեան Քի. ի բան մարգարէին որ ասէ. Ուրախ եղիցին երկինքէ ի վերաւստ և ամալ գոցեցեն զարդարութիւն.— Լորդ որպէս ի զայ մեծի և տեղեկաւոր թողաւորի...

ԺԶ.— էջ 383ա.— Քարոզ Քառասնորեայ Գալղտոնան Քի. ի բանն որ ասէ. Եւ անա այր մի անուն Սիմեոն. եւ էր այրն այն արդար.— Աստուածայեանական զօրութիւն...

ԺԷ.— էջ 395ա.— Մի' համարիք երէ

եկի լուծանել զօրէնս կամ գմարգաբէս.—
Ձմարդն ի հոլուդ իմանալոյ եւ ի մարմնոյ
յղարւոյ զհզեցիկ կազմեալ...:

ԺԲ.— Էջ 414ա.— Քարազ, Մայր
բարի ի բարի գամձուց քրտի իւրոյ թղիս
յրարի. մարդ չար ի չարէ ամտի, եւլլմ.—
Բայց նախ տեսցո՛ք բառ սովորութեան
խնդրոյսց...:

ԺԲ.— Էջ 426ա.— Քարազ. Եւ միմը—
դեռ մա խօսէր, ահա ամպ լուսաւոր հա-
վանի եղեւ ի վերայ մացա...:— **Եկեզեցի**
պատկեր է աստուածային փառացն...:—
Հմտւտ. Ա. Հատոր, էջ 588 Ժ:

Ի.— Էջ 444ա.— Քարազ Մաղկա-
զարդի, ի բան. իրիւս մօտ եղծ յմտ. եւ
եկին ի Բեթբազդէ...:— **Երբձամ պատմեաց**
Աւետարանիչս զհրամանն տէրունական
առ Առաքելայն...— Հմտւտ. Աստ, էջ 269:

ԻԱ.— Էջ 456ա.— Քարազ ի բանն.
Ուրախ լեր յոյժ դուտոր Սիօնի, եւ քա-
րազեա դուտոր Եմի. ...:— **Պայծառ եւ հը-**
րաշայի է մեղ տօնս այս, ո՛վ եղբարք...—
Հմտւտ. աստ, էջ 269:

ԻԲ.— Էջ 475ա.— Նորին ի բան մար-
գաբէիմ որ ասէ. Թէ եղիցի յաւուրս յետինս
հեղից յոգւոյ իմմէ ի վերայ ամ. մարմնոյ,
եւլլմ.— **Բայց հանդանակեցէք տկարու-**
թեան իմոյ զպարզեա ազօթից հանդիսաց-
եալք ի տօնս Հոլուդն...

Էջ 488-492, դատարկ:

ԻԳ.— Էջ 493ա.— Դրուատ գովեստի
վամ Սքրայն Ստեփաննոսի մախավկայի.
Քի.:— **Ստէպ արթնութեան եւ բազում ըղ-**
լուչութեան պէտք են այնոցիկ...

ԻԴ.— Էջ 505ա.— Զորս եղ Ած. յեկե-
ղեցուց այս եմ. մախ գլաւաքեալս, երկրորդ
գմարգաբէս, երրորդ գվարդապետս, եւլլմ.—
Ձատուածայինն ճառել զբան եւ րդ-
յործն, յլլծ. վատահանալ պարտ է...

ԻԵ.— Էջ 525.— Քարազ Յաքոբեանի
Քի. ի բան որ ասէ. Եւ ահա շարժումն մեծ
եղեւ...:— **Ասէր ուրեմն ի բանս իւր ի**
թուղթն որ առ Հոսամայեցիան...

ԻԶ.— Էջ 535.— — Աս-
տուածային հրամանացն պատուիրանք՝ օ-
րինաց եւ մարդարեցից...:

Էջ 538-540, դատարկ:

ԻԸ.— Էջ 541ա.— — Քան-
դի սովորութիւնն է ներկրթեալ անձանց...:

Էջ 544-6, դատարկ:

ԻԸ.— Էջ 547ա.— Նորին Տիբատրոյ
Քարազ ի բանն՝ որ ասէ. Ի սկզբանէ էր բա-
ցըմ.— **Աղբ ասացուեց թէ զիեշ է սկիզբն, և**
ի քանիս բաժանի սկիզբն...— Հմտւտ.
Ա. Հատոր, էջ 592 Ժա:

ԻԹ.— Էջ 553.— Քարազ ի բան Ան-
տարամիմ՝ որ ասէ. Բանն մարմին եղեւ եւ
ալլմ.— **Որպէս օրէն հրոյ՝ մշտաշարժ դո-**
ւով ջերմութեամբ...

Լ.— Էջ 563ա.— Դարձեալ Քարազ ի
մայն բանն որ ասէ. Բանն մարմին եղեւ, եւ
բնակեաց ի մեզ.— **Աղբ ի չորից Աւետա-**
րանչացն պատուականնորոյն դոտանի Յօհան-
նէս...

Էջ 581բ.— **Օրհնեալ է բարերուն Հայ-**
բն յիւրում յանսկիրնութեան յախտեանս
յաւիտեանից:

Օրհնեալ եւ փոռաւորեալ է Որդին
Միածին...

Օրհնեալ եւ բարերունեալ է ամե-
նախնամ Հողին Սբ. Ած. ճշմարիտ, որ ի
Հօրէ՛ իւանէ, եւ առեալ յորդուոյ լնու դամ.
արարածս եօթնաւորսեան շնորհօք:

Օրհնեալ է ամէնօրհնեալն Մարիամ
Ած. ամիսն...

Օրհնեալ է փայտն կենաց, տունին ան-
մահութեան, ինչն տէրունական...

Օրհնեալ է Կարապետն անժառ թապա-
ւորին...

Օրհնեալ է խախավկայն Քի. եւ տառ-
ջին սարկաւաքն, Սուրբն Ստեփաննոս...

Օրհնեալ են դասք երկուտասան եւ եօ-
թանասուն եւ երկու Առաքելոցն Քի. ...:

Օրհնեալ է եւ արեւելեան արեւոյակն,
յոյս անուն այրն, լուսապլեաց անձն, բադ-
մաշխատ մշակն, Հայրական այլուոյն որթն,
անունն արթունական, բարեկամն Այ. եւ
հաւատարմ տան նորա, քաղցր լուղիկոց
եւ ահարկուն դիւաց, փառաց կերպրտոց
հօր, ճշմարիտ պատկերն որդուոյ, ընտիր
անօթն հոգւոյն սրբոյ, լապտաշարժար նա-
հատակն, յոյս եւ ապաւէն յետ Քի., տա-
տուածապուծ ծնողն մեր եւ Հայրն Հայտա-
տանեալսց, Սուրբն Գրիգորիւսն, լուսաւորուն
հոգւոց մկրտք, իւրովք լուսնարմաք պատ-
կօցն, եւ հերձուածամբք Հայրապետօրն
սրբովք, օրհնեալ է եւ օրհնեալ եղիցի:

Օրհնեալ է պապն պարծանաց Հայաս-

տանհայց, աստարուստ տարաշխարհիկն Սուրբն շնորհաբեր է և Գայիանէ ընկերօքն իւրովք:

Եւ արդ ո՛վ սուրբդ Այ. եւ հաղարսպետ խորոց նորա, առաջի ձեռն անկանիմ, եւ արաստուպոյն պապատանօք խնդրեմ ի ձէնը, դիտեմ դի ծանր եւ զփռաբին է զայսպիսիս առ ի մէնը խնդրելոյ, որպէս և ես ինքնին անձամբ անձին իմոյ եմ դատապարտիչ, որ եւ ես ինքնին զագրիմ յինէն, դիտելով դիտեմ մտացս, եթէ զիս՝ ոչ իմով հոծեալ բերանովս իշխեցի ի իշխել զձեզ, որ էք մերձակայ Սբ. Երրորդութեանն: Եւ յայտ է, դի գովութիւն ձեր ի Տեսուչ է, և օրհնութիւն յերկնապարազ աղօթն, եւ ի խաչատարած բաղդոյն: Եւ այժմ չարժեալ ի զթոյ ձեր, եւ ի սիրոյ միանձնի, որով սիրեցէ՞ք, յանձն առէ՞ք վասն ձեր եւ ականալկեցէ՞ք, յուշ արարէ՞ք նմա եւ զտնօրինական մարդեղութիւնն, զկուսական կաթամբ, ծնունդն, զիսչի համբերելն, զվասն խաչողացն աղօթելն. դրեւեռն յիշեցուցանելով խնդրեցէ՞ք զիսդաղութիւն ամ. աշխարհի, զոր եւ այժմ առաւել կարօտանան անդամքն նորա եւ ոսկերք. զի բարձցէ զթախիծ և զարտմութիւն յամ. քրիստոնէից ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ՝ ձերով միջնորդութեամբն եւ լուսեղինացն բանակօք. նաև Սբ. Ուխտիս զհաստատութիւն եւ զանշարժութիւն պարգեւեացէ:

Եւ ինքն Սբ. Երրորդութիւնն ամ. շնորհօք եւ ամ. պարգեօք ինչէ՞ք ի տաճարն և օրհնեացէ զսա անանցանիլ եւ յաւիտեական օրհնութեամբ. և ի փառս բնակեցէ ի միջի սորա՝ լուսեղինաց բանակօք, լաց աչօք եւ բաց ականջօք աստ լինելով, զցայգ եւ զցերեկ, մինչեւ ի կատարումն աշխարհի:

Եւ տացէ սմա զշնորհս զՍիօնի եւ ըզրեթղահեմի եւ զվերինն Եմի. զի աստ է սկիզբն և կատարն, արժատն հաւատոյ աշխարհիս Հայաստանեայց, այսինքն, արժատն մարդաբէից եւ սկիզբն առաքելոց, դի անուամբ նոցա փառաւորեալ է եկեղեցիս այս, պարիսպ ինքնին եղիցէ հնդումն նորա: Եւ որ խաչեղական են տեղւոյս, եւ զիցին առաջի սորա որպէս փոշի զոր հոռէ հողմն, եւ որպէս մոմ զի հալեացէ հուրն, եւ որ վերստին հիմնարկեցին և նորոգեցին

յսա, և բնծայեցին ի փառս Քի. եւ ի զարդ միութարութեան քրիստոնէից, օրհնեացէ զնոսա Տէր Ած. մեր, եւ փոխարէն այսմ տոցեն անկերական կենօք զխորանն անձոռելի, եւ լուսով կազմեալ ձեռօք արարչին, և ինքն ջահաւոր նորոգեացէ ընդ և կեղեցւոյս ի բնակութիւն եւ հանգիստ կամացն Այ. արեանառու մերձաւորօք, և պատուելի հարազատօք, որդովք եւ զստեղօք, եւ ձեռնառուն մանկամբք, և ամ. հաւատարիմ սպասաւորօք: Առաջնորդ եւ փակակալ եկեղեցւոյս՝ առաջնորդաց եւ փակակալացն լիցին խորանակիցք, եւ ամ. զործաւորք սորա եւ միաբանք որք արդինք ունին յայսմ եկեղեցւոյն, յուրվապատիկ փոխարինօք վճարեցին յողորմութենէն Այ. հաղարսպատիկ եւ բիւրապատիկ: Եւ որք ընդ հովանեաւ արդոյ եկեղեցւոյս են հանդուցեալք, հաւատով, յուսով եւ սիրով, շնորհօք եւ ողորմութեամբն իւրով փառաւորեացէ Ած. զոսկերս նոցա, և հոգիք նոցա հանդուցէ յուսով բարեաց յօթեանս արդարոց:

Եւ երկու ակունքն Հայաստանեայցս, գովելիքն եւ աղոտականքն, Արոտն Հայրապետական եւ Թաքաւորութեան, որ են պարզութիւն երեսաց մերոց, եւ ցնծութիւն սրտից, եւ բերկրութիւն աչաց մերոց, աւաղեալ եւ խոնարհեալ տանս հայկազեան՝ անպակաս խնդութիւնք, ակն եւ տեղի ապաստանի, շնորհիւ եւ միջնորդութեամբ երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, եւ ինքն Սբ. Երրորդութիւնն եղիցէ նոցա զօրավիշ՝ յեւ ի մուտս օգնական, թշնամեացն հալածելի, եւ ատեւեացն աստակելի, անշարք եւ անսասան պահելով յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն:

Եւ ձեզ համշիրակք իմ եւ լերդակիցք, զիարդ հանդիպեցայց, որք զունազեղ գեղեցկութեամբ էք հրճուեցեալք, ի բաց եղեալ զաշխատութիւն մարմնոյ ընդ ծայրս լերանց ճեպեալք, եւ ի հովիտս դաշտաց քայլերապութեամբ ժամանեալք, զընտիր ընտիրս ի մի հաւաքեալ յաստուածային ծաղիկացն՝ բերեալ մասուցանեմ ջալ սիրելեացդ եւ հարազատ ընտանեակացդ, որք առաւել հրճուին տեսակազոյն գեղեցկութեամբն ձերով, քան թէ ի խրախուրթինս զիմրապութեանց, երկնաբեր եւ բարխաւոր

յարբառ ձեր ազգամբ հոգւոյն հնչեցեալ,
դոր միշտ զմիտս ձեր եօթնարփեան շնոր-
հօքն իւրովք, զոր ունակացեալ եղիցի ընդ
ձեզ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

Եւ վոխանակ սիրոյն որ առ մեզ, սի-
րեցի զմեզ Տէր Ած. ձեր, եւ օրհնեցէ, եւ
սրբեցէ, եւ մաքրեցէ զմիտս եւ զհոգիս
ձեր, եւ արդիւնացուցէ զբան ձեր յեկե-
ղեցի՝ հաղարարատիկ եւ բերարարատիկ յա-
սոյմամբ առաջի իւր եւ ամ. քրիստոնէից։

Ծանօթ.— Այսպէս կանգ կ'առնէ էջ
584ր սինակին սկիզբը յստ երեւոյթին
վերջաւորութիւնը կը պակսի, եւ այդ պատ-
ճառաւ յիշեալ սինակը պարապ թողուած
է։

ԼԱ.— էջ 585ա.— Ի բանն որ ասէ.
Հայեաց յամսն քո, գուցէ լինիցի քան ծա-
ծուկ ի սրտի քոյ անօրէնութեան.— [Գ]ուր
արարչական խնամոցն Այ. . . .

ԼԲ.— էջ 601ա.— Քարոզ վասմ մա-
հու, ի քանն. Մահ մեղաւորիմ չար է.—
Այդ՝ ի բանն յայտմանն ընդդիմակ սորա
խմանալի է

էջ 609-612, դատարկ։

ԼԳ.— էջ 613ա.— Ի Պէրիարմէնիս
դրոց յարմարեալ, Յաղագս Աստուածաբա-
նութեան։ Օգնեալ Ար. Հոգի Ած. Յշմարիտ.
— Զի ի բաղարեալ միաւորութիւն՝ որ ի
շիւթոյն եւ ի տեսակէ, այսինքն ի հոգւոյ եւ
ի մարմնոյ մարդկան. . . . Եւ Հիմնարկե-
ցաւ յԱդամ, եւ կատարեցաւ ի կոյտն Մա-
րիամ Ած.ածինն, կամաւ Հօր եւ Կառու-
թեամբ

Ծանօթ.— Այսպէս կ'ընդհատուի էջ
625 ր սինակի կիսուն, որ կը մնայ դա-
տարկ, ինչպէս յաջորդ էջերը, 626-632։

էջ 633ա.— Յաղագս Անձին քան ինչ
խօսիմ.— Արդ գիտե՛լ պարտ է, զի անձն
ի դոյնալու անհատին կանայ, եւ իւր անձն-
նաւորութեամբն զոր ունի, այսինքն, կերպ,
տիպս, դոյնս, հասակս, ձեւս, այսոքիւք
դոնալտնի յայլ անհատէ, եւ ճանաչի իւր
անձամբն. . . . Մի՛ տար տեղի բամբա-
սողաց՝ որ ասեն, թէ Հայոց վարդապետք
վասն Անձին բան ինչ չգիտեն ասել։

ԼԴ.— էջ 637ա.— Արդարութիւնք ՏՈ.
ուզիդ եմ, եւ ուրախ առնեմ զսիրտս. . . . —
Բայց պատշաճ վարկանիմ նախքան ի քըն-
նութիւն մտանել. . . .

ԼԵ.— էջ 662ր.— Քարոզ եկեղեցոյ՝
որ ասէ. Տէր սիրեցի զվայելչութիւն տան
քոյ. . . . — Զկատարեալ սէրն Դաւթի եւ
զմիտմտութիւն կամացն որ առ Ած. . . .

ԼԶ.— էջ 674ա.— Քարոզ. Տէր ի տա-
ճար Ար. իւրում, Տէր յերկինս յաթոռ իւ-
րում.— Ասաց սմբ իմաստուն. . . . — Հմմտ.
Ա. Հատոր, էջ 588 թի։

ԼԷ.— էջ 682ա.— Ի Տօնի Մննչեանն
եւ Մկրտութեանն Քի.։ — Յաղագս Այ. եւ
տոտուածային իրադրութեան խօսիլ բաղ-
ձուի է ընաւից բանականաց. . . . Ի
նմանէ ի նոյն իջանէր. այս է յաստուա-
ծութենէ նորա ի մարդկութիւն։

էջ 705-6, դատարկ։

590

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— 7

Թրգմ. ՍՏ. ԼԵՀԱՏԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 21.5 x 15.5 x 3: էջք 478: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ վայլուն:
Գրութիւն՝ խորագիրները եւ դիմագիրները
կարմիր, մնացեալը սև եւ մեղմ, երկսիւն,
25 տող, երբեմն 40 տող՝ ասարեք գրչէ,
մանրատառ: Նոտարգիր: Համառոտագրու-

թիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ դը-
րուժողարդ: Դատարկ Թուղթեր, նոր ըս-
դիտակ, սկիւրը 7, վերջը 11 թերթ։

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա, բոլորովին գումաքափուած.—
Գիրք Ս. Դիմեմեհմեհ Արիստագացոյ՝ Յա-

զագս Երկնայեցն Քանանայեցեալս-
րեանց: Յառաջքանուրիմ գրաց.— Նախ
բան զձեռնարկելն յերողութիւնս արժան
վարկանիմ պատճառ արտադրել...

էջ 473ր.— Պատմութիւն Սրբոյն Դիո-
նիստի.— Բազումք ի յունաց եւ ի լա-
տինացոց վարդապետաց...

էջ 477ա.— Թուղթ Դիոնիսիոսի Ա-

րիսպագացոյ. առաջին եպիսկոպոսին Ա-
րեմեայ քաղաքին. գոր եւ գրեաց մա լա-
տախառնի քաղաքն Տիւստի եպոսի կրիտա-
ցոյ, Յազագս Ննջման Սր. Ածածնի եւ միշտ
կանոն Մարիամու.— Մանկէ եղբայրու-
թիւնդ քո, ո՛վ վեանականդ Տիւստ...

էջ 478ր, դատարկ:

591

Ա.— ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ.— 2

ՄԱՅԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Բ.— ՄԵԿՆ. ԵՒԱԳՐԻ ՈՒԹ ԽՈՐՀՐԳՈՑ.— 2

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21 x 15 x 3: էջ 496: Հանգա-
մանք լաւ, վերի լուսանցքը տեղ տեղ մի
քիչ ցեցակեր: Թուղթ Հատարակ, Գրու-
թիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւորութիւն-
ները եւ վխագիրները կարմիր, մնացեալը
սև մեկնով, երկսիւն, 31 տող: Նոտա-
դիր: Համառոտագրութիւնը շատ առատ:
Կարմրագիր զարդագիր իւրաքանչիւր ճառի
սկիզբը: Կարմրագիր խորանագրագ, էջ 61:
Կաշեկազմ տախտակեայ դրոշմագրագ:
Պաշտօնական մազադաթեայ սկիզբը երկու
թերթ յունարէն, առաջինը խաղաղքեալ:

Ա.— ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔ.

էջ 1-3, դատարկ:

էջ 4ա, Յամկ մամակի, ընտրովի:

էջ 5ա.— Յամկ Գրոց Մեկնութեամ.
— Առաջին ճառի վասն առաջարկութեան
... Երեսուն եւ երկու ճառն՝ Ներդրեան
ի սոյն յարեալ ... — Հմմտ. աստ, էջ 118:

էջ 23ա.— Մատթեոսի մուստու եւ յե-
տիմ աշակերտի ... ի խնդրոյ հարագատ եղ-
քոր միշտ Յակոբ վարդապետի, մակամուս
Ովստանաց կաշեցեալ.— Յետ քննութեան
այնոցիկ որ վերարբերել ի տնօրէնութիւն
մարմնացեալ լանին...

Մամոթ.— Վարի լուսանցքին բնադրի
զրիութեամբ նշանակուած, Վարդարան
Գործոց Քաղաւոճոյն:

էջ 61.— Նորին Մատթեոս վարդա-
պետի արարեալ ի բամի ձր ասէ. Ջրամն ա-
ռաջին գոր արարի: Աւգմեա Յս. սկիզբն գը-
րոց: — Գ.— ի Հանդէս բանի Հրաւիր-
եալ...

էջ 429ր.— Ա.— Սկիզբէն քանի մը
տող պակաս է: Իւր չարարանացն
Թուելով զվիշտս ի ծովու եւ ի ցամաքի...
Ուստի.— Բազումք ի յունաց եւ ի լա-
տինաց մանկունդ Հայաստանեայց, մի
ծուլութեամբ ազգիս յամառեալ ցնորիցի
պատրանս ծովածուի կենցաղոյս, ուրան-
լով դուխտն աստուածեղէն...

[Ի սպառնի ազգիս Հայկա]քեան եւ ի
վերջի դարուն տառուցեալ ողոյց տարածած
կորուսելոց... — Հմմտ. Լ. Ս. Խաչիկեան,
ԺԵ. Դարի Յիշտ., Մասն Ա., էջ 118-121:
էջ 441ա.— ԼԲ.— Սկիզբէն քանի մը
տող պակաս է: Եւ զգրեցման
իմ վոխանակ գերեզմանի քո ողբայր եր-
բան Դուրիթ ի վերայ Արիստոտելոյ որդւոյ
իւրոյ...

Բ.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒԱԳՐԻ
ՈՒԹ ԽՈՐՀՐԳՈՑ

էջ 460ր, Երեմեայի մէջտեղի պարա-
պութեամբ վրայ մոր շեղագրով, Վերկնու-
թիւն եւագրի Ութ հարեւրոց: Սկիզբէն մի
քանի տող պակաս կայ: Դիւական,

այսինքն զոր կամօք մերոյք յանձն տանումք
զորեւկ զառաքինութիւն... :

Էջ 461ա.— զայն տակ որ
զարծաթն սիրեն, այլ եւ որ զոր ինչ ար-
ծաթնով պնտի... — Հմմտ. առա, էջ 67,
Գ. :

Էջ 465բ.— Ի հոգիւոր եւ ի
մարմնուոր, զոր Այ. տակ ... :

Էջ 469բ.— Ե.— Յաղագս քալովա-
րեան: Բարկանայք եւ մի մեղանշեք, զի
լարկուրիւն մարդայ զարդարութիւն Այ. աչ
զարծեւ, ասէ Առաքեալն.— Գիտելի է զի
սրտմութիւն եւ բարկութիւն երբ մի են,
յայց երբեմն զանազանին... — Հմմտ.
նոյն, անդ :

Էջ 474բ.— Զանձաքցաւ. կամ. Յիրէ
որ շրջի.— Իմա այլ եզրայր, զի ձանձրու-
թեան զեւն միայն ընդ առաքինիւն պատե-
րալմի... :

Էջ 478բ.— Սիրեմ գգաւազլույն յընթ-
րիս... : Յաղագս ճորտփառութեամբ. —
[Ծ]անիր եզրայր զի նորոգիւն եւ անփա-
ռին զանազանին... :

Էջ 483բ.— Գլանն ք. պատ-
ճառի: Եւս զի առաջին մեղքն աստիճան
ունէին ի վեր քան զինքեանս այլ մեծա-
պսն, զի փոխէին անտի աստ: Իսկ հպար-
տութիւնն ոչ ունի վերայ ինքեան այլ մե-
ծապսն մեղք զի փոխեցրի. վասնորոյ ի
վերջոյ եւ քան զամ... :

Էջ 487բ.— Վասնորոյ աղաչեմ զհոն-
զիւղով մանկանոց Հայաստանայց մի ծու-
րութեամբ աղղիս յամառեալ ցնորիցի պա-
րանս ծոյսծոյի կենցաղու... :

Ի սպառնի աղղիս մեր հոգկողեան, եւ
ի վերջի դարուս սատուցեալ ողոյս տարու-
մամ կորուսեայց... — Հմմտ. նոյնը քիչ
վերեւ նշանակուած :

Յիշատակագրութիւն.— 1692

Էջ 489բ., Ուտլազիր, տարբեր գրչով.
— Եւ արդ ի թվաբերութեանս հայկազեան
տոմարի, ՌՃԽԱ ամի, ի յառաջորդու-
թեան սրբոյ Աթոռայ Եմի. Յոհաննէս Վար-
դապետի, որ էր աշակերտ Ած. տարայ սրբա-
ղան հայրապետի, եղև նորոգումն Սրբոյ
Վանացի Փրկչի: Եւ զի յառաջադէն ցած
զյոյլով պարկոյ նորին զողք եւ յաւաղակք
սանդուխտ եւ փայտ բերելով ի գիւղերի ի
վեր Երանկելով բոլորմ փնտ հառուցանե-
լով կողապետելով պիտինք եւ գեղեղեղին,
ղեաշ եւ զաւտարտն եւ զայլ անթիւն,
մինչեւ մարդ եւս ի միջի բազանանելով.
Զոր զթացեալ սղորմածն Ած. չնորհօք Սր.
Փրկչին եւ բարեխօսութեամբ Տէրածին Կու-
սին, քաղցրաքցոյց զսիրտ լսնուսերն եւ
զտառուսերն, եւ տեսալ զկողմութիւն աղ-
ղիս մեր եւ զփոխիցն, հրաման տուեալ
ան ի բարեաւուրդացն զպարկոյն զ կան-
դուն ի վերայ հին պարսպին, զոր բարձ-
րացաւ պարկոյն եւ եկեղեցին հանդերձ
խցերումն նոր նորոգեցաւ, եւ այս ի խնու-
մոցն Այ. եղև, զոր փոստ տամք եւ զու-
հութիւն ամենապարկն Այ.: Այլ եւ չինօղայն
եւ աշխատողացն, պատճառ եղելոցն եւ ո-
ղորմութիւն տուողացն, ի նորոգումն սո-
րա, Տէրն սղորմեացի նոցա, եւ տողք վեր-
նորն որ. արքայութիւնն իւրեանց եւ ծնողաց
իւրեանց: Եւ որք ընթեռնայք զսա տաղէք
Ած. սղորմին, եւ ձեղ եւս Տէրն սղորմեացի
ի միւսանդամ զպատեանն իւրայ ամէն:

Էջ 490—491, միախում.— Զաւարկայի
Հայոց Կարաղիկոսի աւագեալ է ի Յստին.
— Հայր կամեցաւ, հոգին հոգաւորացաւ... :

Էջ 492ա., երկու. մանր յիշատակագրու-
թիւններ քէ «Յիշատակ է զիւրս ի Սր. Ա-
թոռ Սրբոց Յակոբեանց... » :

Էջ 492բ.—6., զտառակ :

592

Ա.— ՄԵԿՆ. ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 3

ԴՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՆԱՅԻ

Բ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆԻՔ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՎԱՐԱՅ.— 1

Ս. ՅԱՐԱՔԻՈՒ (ԵՐՈՍԱՊԵՏ)

ՌՃՁԵ = 1736

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21 x 16 x 6: էջ 802: Հանդա-
մանք բաւարար. էջ 447-512 վարի լու-
սանցքը ծակոտուած ցեցերէ: Թուղթ դեղ-
նորակ անմաքուր: Գրիչ Գրիգոր Աբղ. Դա-
փանցի: Գրութիւն՝ խորագիրները, բնա-
րանները եւ գլխազերները կարմիր, մնաց-
եալը սեւ մեյանով, երկսիւն, 28 տող: Բո-
լորդիւր վարժ: Համառոտագրութիւնք ա-
ռատ: Կաշեկալով տախտակեայ: Դատարկ
թուղթ սկիւրը Հինգ թերթ յղկուած եւ տո-
կոն:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

էջ 1ա.— Գրիգորի նամածի եւ քաջ
հռետորի եւ իմաստասիրի, աշակերտի Յով-
հաննու Որոտնեցոյ՝ մակամում՝ կախելոյն
է սէրն Յի., ի յիգձ քաջամանց քանասիրի
ամծանց մտրին աշակերտաց, արարեալ լու-
ծումն յառաջաբան Անտարաքնին Յոհաննու.
— Յառաջաբան: ԼԾ. Նախըզանս ոչ է
Նանայի մեկնչի... — Հմտ. աստ, թ.
525:

էջ 29բ.— Համառոտ մեկնութիւն Ան-
տարաքնին Յոհաննու, մտրին Գրիգորի...

էջ 561ա.— Արդ զոր հաս խաւսիմ,
որպէս ասաց ինձ Հայր անպէս խաւսիմ:
... Թոյլ տուէ դոցա կոյրք եւ կուրաց ա-
ռաջնորդք, ախիքն՝ Թոյլ տուէ զի խո-
վեցին եւ դալթակցեցեն

Մամօր.— Այսպէս կանգ կ'առնէ էջ
563բ, սինակին մեծագոյն մարս եւ յաջորդ
էջը դատարկ:

Բ.— ԼՈՒԾ. ՄԵԿՆ. ՅՈՒԱՅ

Գրիգոր Տաթեւացի

էջ 565ա.— Այս ինչ է ի լուծումն
գրոց մեկնութեան Յոբայ: Առաջին չորս

յատկութիւն սիրայ. քէ աստուածաշունչ է
գիրքն Յոբայ:

էջ 575ա.— Նորին Գրիգորի ամյալը
փիլիսոփայի եւ քաջ հռետորի, աշակերտին
նամածին Յովհաննու Որոտնեցոյ, Համա-
ռատ լուծումն Դժուարիմանց Բանից ի
Մեկնութիւնն գրոցն Յոբայ եւ Բանն Մե-
կնչաց: — Ներդրածական իմն: Լուծումնք:
Մաքուր եւ հոգեւոր սիրոյն չորս յատկու-
թիւն զնէ աստ: Լախ ներդրածական ասէ,
որ ի կատարումն տանի: Երկրորդ՝ Թա-
փանցիկ, Մինչ մանգնիտաբարն երեւի...
— Հմտ. Ա. Հատոր, էջ 563, Մեկն. Յո-
բայ, Վանական Վրդ.ի:

էջ 587բ.— Նորին Գրաբոյ վասն փոր-
ձութեանց (փորձամանց?) մեղաց, ի բանն որ
ասէ. Վեցից վշտաց փրկեսցէ զքեզ. եւ ի
երարդում ոչ մերձեցի առ քեզ չար.—
Հայրն Համբարումեան եւ քաջ Նահատակն
ճշնորդութեան երանեան Յոր, ասէ ուրեմն
ի բանն իւր. Վեցիցս ի վշտաց փրկեսցէ,
զքեզ...:

էջ 602բ.— Նորին Գրաբոյ, վասն փոր-
ձութեան եւ չարութեան կանաց, ի բանն
Յոբայ որ ասէ. Իբրեւ զի ի կամանց անգ-
գամաց խաւսեցար.— Գալ դաւաժարն
Հաւատոյ եւ անկեղծաւոր իմաստաւէրն,
մարգարէն Յոր...:

էջ 660ա.— Վասն Ածածին կուսին եւ
Գերեզմանին մի եւ մայն է խորհուրդ.— ...
Ը.— Ութերորդ. անդ անսպական մար-
մնով ծնաւ, աստ անսպական մարմնով
յարեաւ: ... ԺԲ.— Երկուտառներորդ.
անդ անխախտ մնաց կուսութիւնն, աստ
անխախտ մնաց զերեզմանին կնիքն...:

էջ 754բ.— Վասն Փարմշելոյ.— Ձիւն
է փորնչել: ՊԱ. Երբժամ ցուրտ արտա-
բուստ, կամ ցաւ ի ներքուստ ի դուռն իցէ,

և արողջութիւնն առաւել՝ զնայ ի զուրս մերժէ, և արողջանայ: Եւ ասեմք առող-
ութիւնն, զի արողջութեան է նշանս...

Էջ 757-766, 769-785, միասին:

Յիշատակարամ Հեղինակի.— 1408

Էջ 784.— Եւ ժողովող Մեկնութեանն
է Վանական Վարդապետն աշակերտ Միս-
թրայ Վարդապետի, որ Գոշ անուանի...
— Հովսէփ. Լ. Ս. Խաչիկեան, ԺԵ. Դարի
Յիշատ., Մասն Ա., էջ 86:

Յիշատակարամ Գրչի.— 1736

Էջ 786.— Գրեցաւ որ. զիրքս որ է
Յովհաննու գլխայ Սր. Անտարանի Բագ-
ուածու, և Երազմուսարիմաց բանի Լուծ-
մունք, ի ձեռամբ արեւելցի ի յերկրէն Ման-
եաց որ է Ղափան եւ զիւղն որ կոչի Բրախ-
կանց, Տէր Փիլիպոսի որդի անարժան եւ

մեղաւորաւայ, թերաւարժ եւ խօթամիտ
Գրիգոր յարեղոյէ, ի Սր. Քաղաքս Եմ. ի
մէջ Սր. Յարութեան տաճարի, եւ յանդէպ
յուսարուս Սր. Գերեզմանին Քի. Այ. մե-
րոյ: Եւ պատրիարքութեան Սրբոյ Աթոռոյս
Տն. Գրիգորի աշխարհայոյս երկրորդի լու-
սաւորէ: որ է Բաղէշեցի, թիվին Հայոց
ՌՃՁԵ, ամսեանն զեկտեմբերի ԺԵԻ: Եւ
Հանդիպողք սրբոյ տառիս միով Հայր մերի
զմեկ եւ զմեր յամայն ննջեցեալսն յիշող
Լիջին յիշեալ ստալի անմահ արքայի ի յորն
անպիւն եւ մեծ հրապարակի ի թիւ սրբոց
եւ Լրամուս արգարոցն զառի ամէն:

Ներեցէք աղայանաց մեղաւորսն թէ
զրից թէ լատից թէ վանկից թէ լծորդից,
թէ եղծից, արարէք թողութիւն եւ Տէր
Թողէ զյանցանա ձեր ամէն:

Էջ 787-702, զատարկ, թանձր յա-
թուղթ:

593 Ա.

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻԻՆ.— 2

Ա. ԿՈՒՅՏԻՆ (1686)

Թրգմ. ՂՈՒԵԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱԿՈՐԵԱՆՑԻ (1737)

Կ. Պոլիս

1739-1740

ՆԵԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Մասալ 21×16×5-5: էջք ԺԲ + 446
+ 442: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ հա-
սարակ: Գրիչ՝ Ա. Մասին Յովհաննէս Վրդ.
Կ. Պոլսեցի: Գրութիւն՝ խորագրիւնն ու
զլխագրիւնը տեղտեղ կարմիր, միացեալը
սեւ մեկանով, միասին 30 տող. Բ. մասին
մէջ 25 տող, երբեմն աւելի, 28-29 տող:
Նոսր շեղադիր տարբեր գրիչներէ: Համա-
ռօտագրութիւնք առատ: Կազմ փայտեայ
կարմրակաշի: Կտրծքին խոշոր երկաթա-
դիր՝ Վոյովանու Փիլիսոփայութիւն, վերջին
փանկերը փակադիր:

ԲՈՒՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻԻՆ.—

Էջ Ա-Ձ, զատարկ:

Էջ Է.— ձևկատ.—

Արարեցեալ ըստ տնխախտ և հաստառի

վարդապետութեան անն ստուածայնոյս .
Թօմայի Ալուինացոյն, որ պարունակէ
յինքեան զշրեւին մատնես Տեսականի Ի-
մաստաւիրութեան, աշխնքն, զՏրամարու-
նութիւնն, զհնականն, զհարոյսականն, եւ
զՀամարնաբանութիւնն: Բաժանեցեալ ի
Ձորս Հատորս շարադրեցեալ յամի Տն.
1666:

Հեղինակութեամբ հօր Անտոնիոսի Լէ-
մօյիլենացոյ, Կօստին կոչեցելոյ, ի
կարգէ քարոզողաց զԵրապաճառս. հօրն
Դոմինիկոսի ի Մարինոյ, որ էր վարդապետ
փիլիսոփայութեան եւ սրբադանի Ածարա-
նութեան, և մանաւանդ ուսուցիչ պայծա-
ռապանկի զպրատանն Ս. Թօմայի, Լ.
արհեստակցոս Աւէնթինսիոյ, ի նոյնում
քաղաքի կանգնեցուցիչ զպրատան:

Հատոր Առաջին Տրամարանութեան:

Թուրքմանեցեալ ի յատնականէ լեզուէ
ի բարբառ հայկական, ի Ղուկասու վարդապետէ
Խարբերթացոյ: ի Կոստանդնուպոլիս
բաղադրէ, յամի Տէառն 1737: — Հմմտ. Ա.
Հասար, Թ. 223:

Էջ Թ. — Առաջաբանաբար իմ բնդիւմը
փոխառաւորքան:

Էջ 1. — Պրակ Առաջին: Յաղագս Ան-
ունի փոխառաւորքան, սահմանի, և բա-
ժումնուն:

Էջ 53. — Առաջին Մասն փոխառաւոր-
քան, որ Լօծիգայ կամ Տրաւաբանու-
քան կոչի:

Էջ 435. — Վերջն Մեծագունի Տրամա-
րանութեան, որ եղև յամի Տն. 1739, և
Հայոց 1188, ընդ Հովանէա Սր. Ածածնի
Երկրեցոյ, ձեռամբ Յովհաննու իբր վարդապետի
Կոստանդնուպոլսեցոյ, և աշա-
կերտի պրամեծար Պատրիարքի Բաղէչց-
ոյ, յոր Համարձմանն Քի. Այ. և ի 15
Յունիսի ամսոյ:

Էջ 436-8. դատարկ:

Էջ 439. — Ճակատ. —

Փոխառաւորքան, ըստ անխափա և
հաստատ վարդապետութեան ս. Թօմայի
Աբրահամեայի, Հրեշտակական վարդապե-
տի: ի Հօրէ Անդօնիսէ կոչեցելոյ Կոստան-
նու... Հատար Երկրորդ: Որ պարունակէ
յնախկին մասն բնարանութեան, և խօսի
դարձելի էակէ ի հասարակի:

Էջ 440. — Յամի Երկրորդ Հատարի փի-

լիստապարեան: Մասն Առաջին բնակա-
նութեան, այսինքն Փիղիգային:

Էջ 445-6. դատարկ:

Էջ 1. — Առաջաբանութիւն Երկրորդի
մասն բնականի փոխառաւորքան:

Էջ 6. — Մասն Առաջին Բնականու-
քան: Յաղագս շարժելի էակի ի հասա-
լակի:

Էջ 435. — Վերջն առաջնոյ մասն
Բնարանութեան, այսինքն Փիղիգային:

Աւարտեցաւ Երկրորդ մասն փոխառ-
աւորութեան, որ և Փիղիգայ աթ. դժադ-
րեցաւ իմ ձեռամբ Յօհաննու իբր վարդա-
պետի, երոյ աշակերտ ձեռնաստի սրբոյ,
Հօրն իմոյ Տէառն Յօհաննու պրատուա-
ծարան վարդապետի, և վերառեալ Եր-
տի Կոստանդեան, որոյ զարդապարն ինձ
(վերջաստեցեալ տրալիս) Եւստ ժիջորդու-
թեամբ Սարգիս վարդապետի յօղնապետի:
Այս եղև ի Թիլն 1189 [= 1740], ի Սր.
Ածածնի Երկրեցին, որոյ Լմ դաւակ:

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն. —
1768

Էջ 436. — Հատարդ պրոյս, զՍրբոյ
Աթոռոյն Ենթի. Պատրիարք Գանձակեցի
Կարապետ Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր,
որ եղ զԿրքս յիշատակ ի զբառառն
Սրբոց Յակոբեանց և ըստ իւրոյ կտակին
չունի ոչ ի խնամութիւն Հանելոյ զա ի
Սրբոյ Աթոռոյս, ի Թուին ՌՄԺէ:

Էջ 437-442. դատարկ:

593 Բ.

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Համանանն նախորդ հատորին: Էջ Ժ
Լ 496 + 390:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա-Ը, դատարկ:

Էջ Թ. — Ճակատ. —

Արարեցեալ ըստ ամխախտ և հա-
ւաստի վարդապետութեան...:

Հատար Երկրորդ:

Որ պարունակէ զԵրկրորդ, զԵրրորդ,
և զՉորրորդ Մասն Բնականութեան, ա-

սինքն զԳրեանս զԱլիարհէ, և զԵրկնէ,
զԴնելութեան և զԱպականութեան, նու
զՀոգւոյ:

Ի Կոստանդնուպոլս:

Էջ 1. — Երկրորդ մասն բնականու-
քան: Յաղագս էակի՝ տեղակամապէս
շարժելոյ: Վիճաբանութիւն միակ: Յա-
ղագս երկնի և աշխարհի:

Էջ 487. — Վերջ Երրորդի Հատորին:

Էջ 488. — Յամ Մակագրից Երրորդի
Հատորին: Երկրորդի մասն Բնականու-
քան, այսինքն Փիղիգային:

էջ 493-6, դատարկ :

էջ 1.— Ճակատ.—

Փիլիսոփայաբիւն, բառ անխախտ և հաստատի վարդապետութեան... :

Հատոր 2-րորդ :

Զբարոյականն և զՀամարնարանութիւնն պարունակելով :

էջ 2.— 2-րորդ Մասն Համարնարանականի փիլիսոփայութեան : Առաջաբանութիւն.— Հետեւելով կարգին և սկզբան ի սրբոյն Թոմայէ և յԱրիստոտելէ մեկնելով, զայս մասն փիլիսոփայութեան ի վերջնում տեղով աւանդելի պահեցաք... :— Հմմտ.

Ա. Հատոր, էջ 608 :

էջ 155.— Վերջ Համարնարանութեան :

էջ 157.— 2-րորդ Մասն բարոյական փիլիսոփայութեան : Զբարոյական էսկէ :

էջ 379.— Ցանկ Մակագրից 2-րորդ Հատորն Երրորդի մասին Համարնարանականի փիլիսոփայութեան :

Յետնագոյն յիշատակագրութիւն. — 1768

էջ 383, ստորին լուսանցին, յար և մտն վերագրեալիւ.— Զատացող դրոյս ... ի Թուին ՌՄ Ժի :

էջ 384-390, դատարկ :

594

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 21×16×5: էջք 760: Հանդամանք լաւ: Թերոյթ՝ սկզբէն 28 էջ պակաս. այնպէս կերելի թէ պրակ մը քակուած ելած է: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ խորագիրները և զլխագիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկնով, միասին: Նոտրադիր այլեւայլ դրչութեամբ: Գունաւոր խորանագրող և զարդադիր, էջ 31: Կողմ փայտեայ կարմրակաշի խաչադրոյմ :

Ա.— ԿՈՉՈՒՄՆ ԸՆԾԱՑՈՒԹԵԱՆ

(քերի).— 2

Կիրիզ Երեսագլեմացի

էջ 29-30, դատարկ :

էջ 31.— Կոչումն ընծայութեան, որք եկեալ էին կմիք առնուլ յնմ. մատուցելոց... :— Աշակերտք նորոց Կտակարանաց... :— Հմմտ. աստ, էջ 64 :

էջ 58.— ... նորա են փառք և պաւել ի ձեռն Տն. մեթոյ Յսի. Բսի. յաւիտեանս յաւիտենից ամէն :

Մանօք.— էջ 32-58, լուսանցները լեցուն են ս. Գրական վկայութեանց ցույցումներով :

Բ.— ՎԱՐԴ. ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ.— 2

Պետրոս վրդ. Թիֆլիզցի

էջ 58.— Վարդապետութիւն Առաջնորդ.— Պետրոս Վարդապետի Թիֆլիզցւոյ.— Ոչ զոյ աշխարհի այսմիկ այնպիսի մարդ որ ոչ ցանկանայցէ կեալ երջանկապէս... :

Մանօք.— Զայսկողմնան լուսանցքին՝ տարբեր մտք շեղագրով. «Ընդդէմ նոցա որք ունելով երջանկութիւնս աշխարհի, և կալով ի մեղ, կարծեն թէ իցեն երջանիկ»... :— Հմմտ. աստ, էջ 89 :

էջ 136.— Վարդապետութիւն Տաննորդ.— Լուսանցքի վրայ, տարբեր մտք շեղագրով կայ հետեւեալը.— Ընդդէմ նոցա որք ասեն թէ ի վերջին կէտն կարեմ ապաշխարել և փրկել որպէս աւաղան :

էջ 145.— Ցանկ Գրաց Վարդապետութիւն ճշմարտութեան :

էջ 146.— Վասն Քառասնորդաց Պահոց.— Մերձեալ է արքայութիւն Այ.

էջ 151-2, հայերէն բառեր և անոնց թրքերէն նշանակութիւնները, չորս սիւնակի վրայ :

էջ 153.— Քարոզ Ար. Ածածմին, ի բան

Սոզոմոնի որ ասէ. եղիւ մա իբրեւ գնաւ շահաբեր... — Զամենապաշտառ ե զպատուական զեղեցկութիւն... :

Էջ 179.— Քարազ ապաշխարութեամբ ի բամ որ ասէ Յօհաննէս Մկրտիչն. Արարեմ այստեւեռնի պտուղ արժամի ապաշխարութեամբ... : — Բնութեամբ բանականաւ զարգարեալ ամ. մարդիք... :

Էջ 227.— Եւ սերմանացանն սերմանելի ցերմն իւր. Սոժորութիւն էր Տն. մէշտ առական խօսիլ առ ամբոյն... :

Էջ 251.— Այր ոմն էր մեծատուն որ ունէր զտնտես, եւայն... :

Էջ 317.— Եւ Յս. ի լեառն, եւ անդ նստէր աշակերտօքն Հանդերձ... :

Էջ 327.— Արք երկու ելին ի տաճարն կալ յաղթա... :

Էջ 347.— Քարազ Մաղկապարդի.— Պատրաստեաց ընդդէմ Տն. Այ. քո ի էլի... :

Էջ 355.— Քարազ Դատաստամի Աւուր.— Եղիցին Նշանք յարեգակն եւ ի լուսին... : Էջ 392.— Էին Հայր եւ մայր նուա զարմացեալք ի վերայ լանիցն որք խօսէին զմտանէ... :

Էջ 406.— Մինչ եղիւ Յս. երկրորտասուն ամաց... :

Էջ 421.— Յեւանեյն Յսի. ի նաւակն Հեռեւեցան զկնի ամ. աշակերտքն իւր... :

Էջ 438.— Նման է արգայութիւն երկնից անն, որ սերմանեաց զցերմն բարի յապարակի իւրում... :

Էջ 455.— Այր ոմն էր մեծատուն եւ աղանէր զբեհեղս եւ զծի. ... :

Էջ 476.— Այր ոմն արար զմեծ ընկերես... :

Էջ 490.— Մերձեւային առ Յս. մաքսաւորքն եւ մեղաւորքն... :

Էջ 508.— Մինչ ամբոյնքն խոնէին զՅիսուսիւ... :

Էջ 524.— Զդուշ լերուք ի սուռ մարգարէից... :

Էջ 542.— Մինչ մերձեցաւ Յս. յնմ... :

Էջ 596.— Ես եմ Հովիւն բարի... :

Էջ 617.— Երթամ ես առ այն որ առաջացն զիս... :

Էջ 640.— Եթէ ոք զիս սիրեսցէ ուրբանն իմ պահեսցէ, եւայն... :

Էջ 659.— Այսմ ժամանեալ մեր յա-

ւարտ եւ ի կատարումն Թարգմանութեանն առաջի արկեալ բանիս, ըստ կարի եւ ըստ չափու Հիւծեալ եւ տկար մերով իմաստիւքս, զի ոչ եթէ ըստ շնորհին չափու, այլ ըստ իմում փոքրեկալ սրտի անօթոյն, եւ զանդադկոտ փութոյն : Իսկ եթէ գտաւ ինչ ի սմա ըստ Հաճոյցն ձերոց Տն. շնորհ, ապա եթէ ի բառս կամ ի բանս սխալեցայ զթիւրս խօսելով զայն տուք Հիշոյս խակութեանն եւ ներիցէք Համարձակութեանս, զի յօժարութիւն կամացս յաղթահարեաց՝ անխորհրդարար զիս իսկ մոռանալով... :

Մանասանդ զաղղս Հայկազեան զցըրուեալս ընդ երեսս երկրի, իբրեւ զփոշի Հոսեալ Հոյմոյ, յազգ եւ յազինս օտարասեռս, Հայեցեացուք յամենայնեամ եւ յամենայնուրէք արարէին, զի որ է Հարն՝ զբձակալ լծչկեսցէ, եւ զբձամբ Հոյոյն իբրեւ Հոս զձագս ժողովեալ ընդ Թեւօքն իւրովք, եւ ամբաժածուկ ջըռն իւրով Հաւաքեալ վիրարտին, ի սեփական ի ընիկ եւ ի Հայրենի երկիրս եւ ի գաւառս Հայկազեան վիճակի, նոր նորոգեալ նորոգեցէ իբրեւ զստաշնաւ ստեղծն պիճ փառօք, եւ բարդաւաճեալ արդասիւք, կարողացուցէ կազդուրացուցէ Հաստահիմն արասցէ Թաղաւորական եւ քահանայական եւ քահանայապետական Հոսութեամբ եւ ամ. որպիսութեամբ բարեաց լողթօղ եւ զօրաւոր արասցէ ընդդէմ ամենից ներհակուցն ճշմարտութեան, զվերջինն պայծառ քան զառաջինն... :

Էջ 670.— Աղբւրն ամ. շնորհաց աղբւրաջուրացէ ի ձեզ զդոյն անճառ շնորհաց : Բարեբաղն Ած. ներգործեացէ ի ձեզ զամ. տեսակս առաքելութեանց... :

Քաղցրն Ած. քաղցրացի ի ձեզ եւ քաղցրացեացուցէ զսիրտ բռնաւորաց ընդդէմ ձեր, եւ ընդդէմ որդոց ձերոց ամէն... :

Էջ 683.— Բամ ի վերայ Սբ. Բազաբն եմի. : Ի վերայ բանի Դաւթի մարգարէիս որ ասէ. Զամ. ազգս զոր արաբեր եկեղեցիք եւ երկիր պագցեմ առաջի քն Տէր... : — Ասէ Հրեշտակային զարդապետն Սուրբն Գրիգոր Նարեկացին Թէ քան զի որպէս ի ծիրս աստեղաց զԱրուսեանն երկնից ի ճուէ գտաւ ի շար սկսման... :

Մանօք.— Սաւալանեան կը զրէ-
«Թուի Հաննա Վարդապետի լինել» (Յու-
ցակ, էջ 352) :

էջ 717.— Բամ ի վերայ Սբ. Խաչին, Ի Բան Սոգոմոմի որ ասէ. Փայտ կեմաց է աւննցում... — Նախ ի սկիզբն արարուի թևան...:

էջ 727.— Վասն Յովնանու քարոզիւ.

— Եւ տեսալ նաւաժարքն զխոսիւթիւն ծովուն...:

էջ 729—760, զանապան հատուածներ, անարուեստ նոսր շեղազրով եւ սեւորով մէլանով:

595

ՄԵՐ ԱՍՏՈՒԾՈՑ.— 10

Ա. ԳԱԼԱՄԱԹՈՍ

Թալաս (Կեսարիա)

ՌՄԼԸ = 1789

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22 x 16 x 6.5: էջք 980: Հանգստանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Յակոբ Դպիր Թալասցի: Գրութիւն՝ խորագրերները եւ սկզբնաւորութիւնները կարմիր, մնացեալը սև մէլանով, երկսիւն, 29 տող, Նոսր շեղազրով վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Գունաւոր զարդապիւր իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը: Գունաւոր խորանագարդ, էջ 1: Կաշեկազմ տախտակեայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը երեք թերթ: Ստացող՝ Սարգիս Վրդ. Թալասցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Օգնեա Տէր Յս. եւ հասոյ զսկսեալս աւարտ: Սերմ Այ. դէպ առ մայրդն: Յաղագս մեծի սիրոյն զոր Տէր Ած. մեր միշտ ունեցաւ դէպ առ մարդն: Գլուխ Առաջին:

Ամենակարողն Ած. ի յաւիտենից սաշմանեալ առ ի ստեղծել զմարդն...:

էջ 967.— Յուցակ եւ ցանկ դրքոյս զլիւթն ի միովէ միովէ նշանակեալ:

էջ 973—980, զատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1789

էջ 945ր.— Ծնորհիւ Տն. եւ յօժանգակութեամբ նախավկային իւրոյ Սրբոյն Ստեփաննոսի յանկ ելեալ աւարտեցաւ հոյակից զրկուկս որ կոչի Սէր Աստուծոյ, ձեռամբ Կեսարիոս գիւղէն Թալասցի հանգուցեալ Պարոն Պահատուրի որդի Տիրացու Մահտեսի Յակոբիս եւեղ ի վայելումն Թալասցի Սարգիս մեղրածորան վարդապետին, որոյ Տէր Յս. բարեաւ վայելի տացէ:

Եւ արդ, ով աղինչ եղբարք իմ, միհչընթեւունք զղրքուկս զայս, եւ թէ սղուլինչ զտանիցէք ի նմին գնեքելն հայցեմ տհասութեանս, զի եղեալ է կամ ի վրիպմամբ աչացս, եւ կամ անկիրթ (յորոյս արհեստին զերակիրթ) զլոյս արհեստին զերականութեան: Եւ վերջապէս խնդրեմ զլուսաւորչածին երամոցի զի յիշմամբ արժանի առնիցէք առ Տէր հանգուցեալ Պահատուր հայրն իմ եւ զմեղսակիր Յակոբ Դպիր միով Հայր մերիւ, եւ զուր յիշելու առաջի ահեղ ատենին Գս. Այ. մերոյ ամէն:

Որ ի ՌՄԼԸ ամի ի դիւղաքաղաքն Թալաս որ ի Կեսարիայ, ընդ հովանեալ հայր մեր որ յերկինս:

596

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի.— 1

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻ

[Կ. Պոլիս?]

1779

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուսալ 22×17×1.5: էջք 228: Հանգս-
մանք բաւարար: Թուղթ Հասարակ լայն
ոչ միատեսակ: Գրիչ՝ Ստեփանոս Ղուկաս-
եան, մէկ մասին: Գրութիւն՝ խորագրերնե-
րը, սկզբնաւորութիւնները եւ գլխագրերները
կարմիր, մնացեալը սև մկանով, միասին,
26, 27 տող: Նոտարգրեր: Համառոտագրու-
թիւնք սոյսբական: Ուղղագրութիւն իր-
նամակ: Կաշկեղծ տախտակեայ. պրակ-
ները սխալ զետեղուած:

Յիշատակարանք.— Ա.— Գրիգորեա
Գրչի, 1240: — Բ.— Թումաս Գրչի, 1302:
— Գ.— Ստեփանոս Քարտուղարի, 1779:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, զանաբակ:

էջ 3.— Ա.— Թուղթ ընդհանրական
ՏՏ. Ներսիսի Խաթուղիկոսի Հայոց, առ հա-
մօրէն հայաստան ազիմս, որոց տեսչութիւն
հաստատու մեմ ի Տեառնէ.— Հմմտ. Տպ.
Երասողէմ, 1871, էջ 1:

Մանր.— էջ 36ին չարոնակութիւնը
կաղմարար սխալմամբ գրած է աւելի
հետը, տես էջ 159:

էջ 37.— զայս առնել ամենազօր ընու-
թիւնն, այլ չէր ինչ ի պէտս մարդկան...:
— Հմմտ. Նոյն, էջ 281: Ասիկա չարուես-
կութիւնն է Առիւծ իշխանին ուղղումը
Թուղթին զոր կաղմարար սխալմամբ տը-
տեղ բերած է, պէտք էր զրուած բլլար
էջ 1584-ն յետոյ:

էջ 45.— Գ.— Նորին ՏՏ. Ներսիսի
առ եղիսկոպետս եւ վարդապետս Հայաս-
տանեայց՝ վառն սիրոյ եւ միաբանութեան
ընդ յոյնս.— Հմմտ. Նոյն, էջ 209:

էջ 47.— Բ.— Նորին ՏՏ. Ներսիսի
քաղթ ի Կոստանդինուպոլիս, առ ուն Պս.
զոս Քանեանյ...: — Հմմտ. Նոյն, էջ 207:

էջ 50.— Դ.— Նորին ՏՏ. Ներսիսի

պատասխանի գրոյ ուրումն, որ գրեալ էր
առ նա բանս զկծանաց յանդուգն լրբոս...
քեամբ.— Հմմտ. Նոյն, էջ 211:

Ե.— էջ 53.— Նորին ՏՏ. Ներսիսի
առ Ռոյն ժպիրի:

Ձ.— էջ 54.— Նորին ... առ Ռոյն ...
ժպիրի:

է.— էջ 57.— Նորին ... առ Վալ-
դապետն Գեորգ:

Ը.— էջ 57.— Նորին առ Ռոյն Գեորգ
Վալդապետ:

Թ.— էջ 58.— Նորին ... առ Ռոյն
Գեորգ Վալդապետ:

էջ 59.— Թուղթս այսօրիկ գրեալ
ՏՏ. Ներսիսի տիեզեքալոյս Հայրապետի
զանազանս եւ զեղեցիկս, ի մամանակս
մամանակս, եւ ի տեղիս տեղիս, վասն
կարեաց եւ պիտոյից խնդրողացն եւ պէսպէս
պատճառանայ:

Ա.— Նորին ՏՏ. Ներսիսի գրեալ պս-
տասխանի քաթոյն Պատրիարքին Ասորոյ
ՏՏ. Միխայիլի: — Հմմտ. Նոյն, էջ 205:

էջ 61.— ԺԵ.— ՏՏ. Ներսիսի եպիս-
կոպոսի առ եպիսկոպոսունս եւ վարդա-
պետս, եւ համօրէն դասս եկեղեցւոյ, որք
յաւուր տօնի Արմաւենեաց ժողովեալք, ...
— Հմմտ. Նոյն, էջ 296:

էջ 71.— ԺԶ.— Նորին ... բան միսի-
քաթութեան առ վտանգեալուն մարմնով...:
— Հմմտ. Նոյն, էջ 289:

էջ 79.— ԺԸ.— ՏՏ. Ներսիսի եպիս-
կոպոսի՝ եղբօր Խաթուղիկոսին Հայոց Գրի-
գորիս՝ պատասխանի քաթոյն Յակօբալ
ուրումն վարդապետի Ասորայ՝ ի մայրա-
քաղաքին Միխոննոյ Հայոց.— Հմմտ.
Նոյն, էջ 230:

էջ 89.— Ժ.— Նորին ՏՏ. Ներսիսի
Ար. Կաթուղիկոսի եւ տիեզեքալոյս վալ-
դապետի. Գիր շրջաբերական տառեալ ի

կողման Արեւելից ի Կարս... — Հմմտ. հոյն, էջ 218:

էջ 93.— ԺԱ.— Նաթին ՏՈ. Ներսիսի կարգիկիսի Թուրք ի Սամսոտիա քաղաք. յաղագս Արեւորդեացն դարձի:

էջ 100, դատարկ:

էջ 101.— Յանկ Յաղագս պէսպէս և և լամագան իրաց ասացեալ, ՏՈ. Ներսիսի կարգիկիսի Հայոց:

Մամօք.— Յանկին ԺԳ. Համարագրին տակ նշանակուած է Առիւծ Իշխանին ուղղուած Թուղթը որ ղետեղուած է ձեռագրիչ Բ. մասին սկիզբը: Այդ մասը ունի իր կարգին ուրոյն Հին իշխանամար, 1-96: Մենք միացուցած ենք՝ իշխանները յաջորդաբար շարունակելով ցփերը:

Յիշատակարան հնագոյն, Թօմաս Գըր- չի.— 1302

էջ 103.— Փառք Սբ. Երբորդութեանն ... Իսկ ևս ... Թօմաս մեղապարտ ... արեղայ ... զսա ըստացայ ինձ յիշատակ անջնջելի...:

Արդ գրեցաւ սա ի հռչակաւոր Անապատին որ կոչի Պորին, ... որ է մերձ ի սահման Բարձրբերդոյ և Լեւոնկային առափնի գղեկացն, ի Թուականիս Հայոց ՁՈԱ:

... ղի աղօթից ձերոց միջնորդութեամբն վճարեալքն մահ, և անհնարին տրամութիւն պատեաց զիս, և ևս այլու՞մ տեղոյ թողի և ժամանակի:

Գանդի Թուականին Հայոց ՁՈԲ [= 1300], եղև սով աստիկ յերկրիս Կիլիկիացոյ՝ և յերկարեաց մինչև ցայտ ամ, որ է թիւն ՁՄԱ... — Հմմտ. Թուղթ Ընդհանրական, Ն. Շնորհաւար, 1825, Կ. Պօլս, էջ 229-230:

էջ 106-108, դատարկ:

Մամօք.— էջ 109, գրչին կողմէ Թուագրուած է էջ 1, պրակ Ա: Կը շարունակենք նոր իշխանարին համաձայն:

էջ 109.— Թուրք ՏՈ Գրիգորիսի Կաթողիկոսի Հայոց. գրեալ էջքօր Առին Ներսիսի Արքեպիսկոպոսի, երամամաւ Առին ի Միջագետս Ասորք՝ Յամայք կաշեցեալ Ասիանգին ... ի խնդրոյ շարունակ տառաւծասիրի Առիւծ անուն իշխանի Թըլկուրանն

աւանի.— Հմմտ. Տպ. Երուսաղէմի, էջ 240:

Մամօք.— էջ 158ի շարունակութիւնը. որ այս Թուղթին վերջին մասն է, տեսնել ձեռագրի 37 էջին վրայ: էջ 159 շարունակութիւնն է էջ 36ի, և Կը վերաբերի Ընդհանրական Թուղթին, որ կ'աւարտի 218 էջին:

էջ 219.—

Յանկ Թղթացս և Ընդհանրականի.

Տեառն Ներսիսի Կաթողիկոսի:

Ա.— Առ համօրէն հայաստն ազինո: ... Ժ.— Առ կամեաց դասս:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.— 1779

Գաղափարեցեալ ի Ստեփաննոս Ղուկասեան Գարտուղարէ, յամի Տն. 1779, նամանան ի վեցն սեպտեմբերի:

Յիշատակարանք հնագոյն Գրչաց

էջ 220.— Յիշատակարան Սբ. Թըղթացս:

Ա.— Ես նուաստս յամենայնի և յիտին ծառայ ծառայից Գրիստոսի Թօմաս մեղապարտ և մեղսաւոր և անիմաստ զըրէչ, ըստ ըրձից փափաքման ողւոյ իմոյ, զտի ղԸնդհանրական Թուղթս Տն. Ներսիսի Հայոց Կաթողիկոսի, և զըրեցի զսա ի լու և յընտիր օրինակէ, ի մեծիմաստ և հանձարեղ գրչէ Գրիգորէ՝ որ ի Հոռոմկայնէ, որ և նա գրեալ էր այսպէս:

Բ.— Ես Գրիգորիս մեղապարտ գրիչ՝ և յստին ծառայ Գրիստոսի, զտի զՍբ. Թուղթս՝ Սբ. Տն. Ներսիսի գրեալ զըրով Սբ. ձեռնի իւրոյ, զկնի Կէ ամի վերափոխման իւրոյ յաստեացս. և ի Հնացեալ և ի տեղւոյն տեղ հատեալ Թղթոցն, մեծաւ աշխատութեամբ և ջանիւ յերկրեցի և նորոգապէս ի մատենիս գրեցի, զի մի՛ աշակիսոյ սրբոյն Այ. բան ի վար անկեալ մոռացի և աղաւաղեալ կորիցի: Այլ որպէս դամբար լուսափայլ պայծառացեալ ծաղկեցի յեկեղեցիս Հայաստանեայց անջնջելի յիշատակաւ:

Արդ՝ աղայնձ դամենեսեան, որք ընթերցուիք կամ ընդօրինակէք, յիշեսլիք ղիւլ աղթիւք ի Գս. և Թողութիւն յանցանաց Հայքեցիք ի նմանէ. որ և ձեզ յիշեսցէ Գս. յիւր անսպառ բարին, և ընդ

սուրբ իւր զասեցէ, ամէն: — Հմտ. Տաշեան, Յուցակ, էջ 621, նաեւ Սիմոն, 1959, էջ 71:

էջ 221.— Թուղթ ընդհանրական Տճ. Ներսիսի կայնցույ՝ Հայոց Կաթողիկոսի. տա համօրէն հայաստն ազիմս. որոց տեսչութիւն հաւատացաւ մտա ի Տեառնէ:

Տէր Յակոբ Առաքին (Մեծ Քարցի) զկնի Տճ. Ներսիսի կայնցույ ուրքերով կաթողիկոս:

Յակոբոս Այ. եւ Տճ. Յսի. Քսի. ծառայ. եւ ոգորութեամբ մորին Կաթողիկոս Հայոց: Ոգոյնն սիրոյ եւ խաղաղութեան յատուածընկալ սրբոց, եւ ի մեծը, եպիսկոպոսաց, քանանայից, վանականաց, իշխանաց. եւ որք ընդ իշխանութեամբ եմ: Շնորհիք Տճ. Յսի. Քսի. եւ սերն Այ. Հօր. եւ հաղորդարիւն Հոգւոյն Սրբոյ եղիցի ընդ ձեզ: — Տես Ե. Հատոր, 1960, էջ 151: Հմտ. Յուցակ Ձեռագրաց Ղայաթիոյ. 1961, էջ 1078:

597

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻ.— 2

եղեսիա

1842

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 22x18x1: էջ Բ + 166: Հանդամոնք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ Յօճաննէս Դպիր Կարնեցի: Գրութիւն՝ աւարողջովին սեւ մեկանով, միասին, 22 տող: Նոտր չկապիր: Համառօտադրութիւնք աւարուկան: Լաթակապմ խաւաքարեայ անարուեստ: Ստացող՝ Յօճաննէս Վրդ. Ենի-տիւնեական:

էջ Ա.— Դեկատ.—

Պատմութիւն Աղէքսանդրի Մակեդոնացույ.— Յօրինակալ յրեւոր զաղափարէ (կիրիկիոյ Աթոռոյն) վերադառնալ ձեռամբ յետնեալ Կարնեցի Յօճաննէս անիմաստ զըպրէ: — Զօր ընծայակաց եղողիկացի Յօճաննէս շնորհադարգ եւ բարեկրօն վարդապետին (Ենիտիւնեական) ի յիշատակ յաւիտեանական.— 1842, Յունվարի 12, Յեղեւսիայ: Մամօք.— Փակագծեալ բառերը տարբեր զըլալ հոգէն աւելցուած են:

էջ Բ.— Յիշատակագրութիւն.— 1858

Նուէր նորահիմն թանգարանի եղ ի յիշատակ զայս ժառանգ եղողիկացի Յօճաննէս շնորհապալ վարդապետ, ի բարի վախճութիւն ապագայ եղարաց. ի թի. Փրկչին, 1858:

էջ 1.— Յայտ իսկ է ամենեցուն, Եթ:

ի մողական արուեստս կրթեալ իմաստունքն ծովային երկրին եղիպտոսի ի չափ Հասուլ ի կարգի իմաստութեան, մինչ որ մեծն է պատեղս երկնից թուել եւ ի Համար առնուլ չէր ինչ զարմանք յայս նոցա... — Հմտ. Տպ. Վենետիկ, 1842, էջ 1: Բուրդովին տարբեր խմբագրութիւն:

Մամօք.— Քանի մը անարուեստ կաֆտիկ միայն կան. կր նշանակենք սկզբը նական տողերը:

էջ 4.—

Ոյ վախճուտ Նեքթանիփոս թագաւոր, վալլիս կոնքաւ եւ ո՛չ ձեռամբ զօրաւոր...:

էջ 14.— Մերդ վախճ աշխարհուեր, զի եղիպտոս շուտ կորուսեր...:

էջ 19.— Միջանկեալ պատմութիւն.— Պոյ վաքայէ միւլէպպիւն օլուռ էվալիլէրտէն խթապ օլուռան էլէքայէ...:

էջ 21.— Սուտ է երազըն զօր տեսար, ոյ փիլիպպէ մոլար յիմար...:

էջ 23.— Մոզըն Հնարիւ ըզնա տեսեալ, զլոմպիւր յափրչականալ...:

էջ 29.— Ամօրիմակ սատակումն Նեքթանիփոսի.— Եւ յաւուրն, յոր աճէր ն. յօրանայր Աղէքսանդր...:

էջ 56.— Աղէքսանդր նախանկի, չինեաց քաղաք անմառնիլ...:

էջ 62.— Սեւոնքուսի մեծ թագաւոր, եղիպտոսոց պըռակաւոր...:

էջ 87.— Միջանկեալ գիտելիք ի վերայ բառիցդ, խոյ. հոյ եւ բարամ.— *Խոյ՝ աշխիքն, պատերազմական կազմուած ինչ լրկաթեայ...*

էջ 111.— Մպաննումն Գարեհի յառուրէն իշխանաց իւրաց.— *Եւ այն ինչ դրուեք պարնայնոյ բացեալ...*

էջ 130.— Հակամատուրքիմք Ազէհ. սանդրի ընդ իմաստաւերս:

էջ 133.— Յազագս դիպուածոց եւ անցից եւ զարմամալի իրագործութեանց. որք անցին գոլխով Ազէհամդրի, զորոց ըզրնումն ի ձեռն մամականութեան առ Արիստոտել եւ առ մայր իւր ծանուցանէ մի ըստ միազէ:

էջ 147.— Գնայն Ազէհամդրի դիպաւնութեամբ առ քազուհին Կանդակէ, եւ մանաւանդ թագուելոյն զմա:

էջ 152.— Հարկաւոր գիտելիք ի վերայ Ամագումնաց.— *Ամագումնիք կամ Ամագումն, յերթայական բարբառ առի ալիմագումնայ, որ թարգմանի վրանաբնակք եւ խաչնարածք...*

էջ 158.— Յազագս մեծազնունն եւ մահուան Ազէհամդրի:

էջ 163.— Մինչ ծաղկէի նոր մանկութեամբ զերթ ըզրուշան, պերճ եւ պայծառ կենօք պըճնեալ արքայական...:

էջ 164.— Կտակ Ազէհամդրի.— *Յայտ լիցի ձեզ տանդ Մակեդոնիայ. եւ զխաւոր իշխանաց...*

էջ 166.— Ծանօթութիւն կարեւոր.— *Արդ՝ Հաւատն ըստ սահմանի իմաստնոյ, է յաներեւոյթ...*

598

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Մ Ո Յ

Էնկուրի

1699—1711

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 21×16×4.5: Էջք 534: Հանգամանք լաւ ընդհանրապէս. կան կտրուած թերթեր: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Գաղատացի Նախաշ Տէր Պաշտուր: Գրուածքին՝ խորագրերն եւ յաճախ զխազդրները կարմիր, մնացեալը սև մեյանով, ընդհանրապէս միասին, կարգ մը մասեր երկուսն, տողք անհասար, 28—42: Նորագիր ալլազան, առհասարակ բաւական վարժ: Համառօտագրութիւնք չափաւոր, տեղտեղ սովորական են զի մը աւելի: Ուղղագրութիւն թերի: Կան քանի մը զարդագիր կարմրագիծ կամ սեւանկար. ոմանց ալ տեղը բաց թողուած է եւ կը մնայ այնպէս: Կաշեկազմ տախտակեայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը վեց թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ցանկ եւ ցուցակ տուրք գրքաց.— Ա.— Վասն կատարեալ առաջինութեան: ... — Ծգ.— Վասն նշանազգեաց շարքն:

էջ 2, դատարկ:

Ա.— էջ 3.— Ա.— Վարք Հարց: Վասն կատարեալ Առաքինութեան.— *Ծեր ոմն րնակէր յանապատն իսկիտէ...*

էջ 60.— Ծժ.— Վասն նշանազգեաց հարցն.— *Առէին վասն հօրն Սպիրիտոնի...*

Բ.— էջ 61ա.— [Առախք բարոյականք ռամկական լեզուալ].— 1.— Որպէս գրեալ է ի պատմութիւն թէ թաղաւոր մի յաթոռին վերայ նստած էր... — 14.— Ի հօրի միոյ, անկեալ էր ջնուտ մի եւ օրն էր շարաթ...:

էջ 68ա.— Ի Հարանց Վարուց վասն քաղաքաւարութեան:

էջ 71ա.— Գրեալ է ի պատմութիւնս թէ Եմանու Վարդապետ մի ի վան քաղաքի ունէր խոճա սանահայր մի...:

էջ 73ա.— Բամք սք. Հարցն յարուցանեմ զմեզ ի քաղութիւն, արիութիւն եւ հաւրութիւն, եւ ի նշանութիւն կրօնաւորական:

Գ. — Էջ 85ա. — Պատմութիւն եւ Խօսք
Եկեղեցւոյ իմաստասիրի գոր. պարտ է իմա-
նալ եւ ի միտ առնուլ ամ. մարդոյ վասն օգ-
տութեամբ. — *Յամի Սենեգարիմայ արքայի
Ասորեստանեայց...* ... Եւ որ զհետ երթա-
րաբանց՝ ժառանգէ զնա:

Էջ 98ա. — Եւթմ մեծաւ չափ մեղքն ևւ
ամիծեալ զստերքն իւր:

Դ. — Էջ 99ա. — Յազագս արարչա-
գործ. — Քանդի ամենեքեան
վասն Տն. մարդարեացան...

Էջ 107ա. — Ի բանն ար ասէ, Տերմ մել,
Ոս. Քս. Եղանեաց զն տիւ եւ զն գիշելլ,
ապա քաղցեալ:

Մամօք. — Յաջորդ 5 Թերթերը արմա-
տէն կտրուած հանուած են: Պատճառը
բացատրուած է դիմացի էջին ստորագր.
անկանոն նոսր շեղագիր տողերով. «Այս
Հինդ Թուդթի կախարդական բանք էին
վասն անորիկ կտրեալ այրեցաք»: Էջ 109ա
սխալակն սկիզբը կտոր մը մնացած է կհ-
րեւի, որմէ բանի մը տող իբր նմոյշ ահա-
տարի. «տաաց Արիստատալիսն, Հարցալ
իմ տիպայիսթամն, Թէ տնի տնօշն, տնի
տաղօշն, խորմարմարանիշն, տրամալիշն
որ տեղ է նոցա կեցուածքն. ասաց տնի
տնօշան՝ պատկեր զետ քօշի է, չուղէ որ
ինք նման իբր ուտեն. ևւ տնի տաղօշին
կեցուածքն ի ջուրն է, նայ կու պահէ դին:
ջուրն կայ...»

Ե. — Էջ 109ա. — Ճանկ առակաց. —
Ա. — վասն Շինականին. ... — ԺԶ. —
վասն կերակրոյն վնասակարութեան:

Էջ 109բ. — Խրատ վասն արականոյ
բամից, արարեալ վարդապետաց եկեղեց-
ոյ, վասն զամագամ գործոց...: Ա. —
Ասի բժշկական վարդապետաց Թէ շինական
ոմն եհտա ի Թագաւորութիւն...

Էջ 112. — ԺԶ. — Եղու Հարցումն ի մէջ
իմաստնոց ոմանց Թէ յորն ի յանդամոց
մարդկան առաւել վնաս գործէ Հոգւոյն...:

Էջ 116. — Գայլուն ձաղին կարդացու
դրին տաին Թէ, Ասա այր: Ասաց այծ: Ասին
Թէ առա բեն, ասաց Թէ բեր: Ասին Թէ դիմ,
ասաց դառն: Ասին դա, ասաց դժակ: Ասին
Էջ, ասաց՝ ևւ կ'երթամ, դիւն անցաւ:

Էջ 116բ. — Հարցմունքն և Պատասխա-
նիք իմաստասիրաց. վասն օգնութեամբ ող-
բատաց եւ տնտեսկաց. — Ասէ իմաստասէր

բժիշկն, ամ. ցաւոց դեղ գիտեմ, Թէ լսես
ինձ: Առ գշաբարն ապաշխարութեան...

Էջ 121բ. — Որպէս գրեալ է ի պատ-
մութիւնն Թէ պագրկան մի ունէր փոքրիկ
ակ մի...:

123. — Խրատ Սրբոցն:

Էջ 123. — Այլ իրատ շտաւէտ. —
Որդեակ, նախ ի լեզուէ ճումմէ՝ Իբրեւ յո-
տար Թշնամոյ՝ երկիր...: ... Որդեակ, ի
մանկութենէ ճումմէ ընդրեալ զիմաստու-
թիւն մինչև ի ծերութիւն: Եւ Քի. փառք
յաւիտեանս ամէն:

Զ. — Էջ 126. — Մի ձանձրանայք ըզ-
նոյնդ լսելոյ...:

Է. — Էջ 133. — Պատմութիւն վասն
հպարտութեան վերայ. — Թագաւոր մի Հր
աշխարհին Բարկարոցոց, ևւ էր անուն նորա
Անդիտանուն...:

Յիշատակագրութիւն. — 1699

Էջ 137. — Ռձեմ Թուին, դեկտեմբերի
Զ օրն չորեքշաբթի, ևկն Ներսէս Վարդա-
պետ Էմբրոննա առ արդար Սահակ Վար-
դապետի աշակերտ, ի նորա տետրէն գրե-
ցի, ձեռամբ Տէր Խաչատուրի, ով որ կար-
դա՝ մեղաւորիս ինչէ Հայր մեղային, յիշ-
եալ լիլիք ի Քէ. Այ. ն մերոյ, ամէն:

Ը. — Էջ 137. — Խրատ գեղեցկայաք-
մարք, սուրբք եւ երանելի հարցն մերաց,
կրօնաւորաց, յազագս կատարեալ առաքի-
նութեան: Գլուխ Նրկարդ:

Էջ 147, 150, 152, դատարկ:

Թ. — Էջ 153-6. — [Բանի մի ըմբել-
ցածք Սր. Գրաց]:

Էջ 156-162. — Օրինակք նամակա-
ցրութեան եւ այլ մանրութ:

Ժ. — Էջ 163. — Հարցմունք Սր. Ամառ-
նին ընդ իրիշտակին. — Խորհեցաւ ամենու-
որունէր տիրամայր Ած. ամին...:

ԺԱ. — Էջ 172. — Թուրք Տն. Յի. Քի.
ար առաքեցաւ յերկնից...:

ԺԲ. — Էջ 175. — Յազագս չարին առ
հասարակ:

Էջ 18-8, դատարկ:

ԺԳ. — Էջ 189. — Վարդան Վարդա-
պետի ասացեալ է ետաւոյ. ի Հայր եւ ի
յորդի եւ ի Սր. Հագի. ամէն. — [Զ]Ած. ու-
թիւնն անհասանելի ևւ անքննելի տառ-
ցին...:

էջ 206.— Վարդան վարդապետ, ասացեալ խրատ, Բանաճառից և ժողովրդաց.— Ապա զիտացիւ և զայս զի նոր Յուդայէ և նոր խաչահանէ լինելոց են այժմ ի վերա երկրի բազումք... Ահա ևս ծառայս քրիստոնէից վարդան վարդապետս տկար մարմնովս զրեցի, Սր. Գրիգորի միջնորդութեան, Հրամանք և զպատուիրանս Այ. զոր ընդ Մովսէսի խօսեցաւ ի լերին Սինայի, և յարկեցաւ առ ամ. Հաստացեալք Այ. ...

էջ 209.— Վարդան վարդապետ, ասացեալ խրատ, հոգէշահ.— [Դ]արձեալ այլ արէնք պատուիրանաց քրիստոնէից, ի ծառայէս Այ. վարդան վարդապետէս յիւնացեմ ամ. քրիստոնէիցդ Ս. Գրիգորի վկայութեամբ... :

էջ 211.— Դարձեալ այլ քաղաք և պատմութեան ի վարդան վարդապետէ ծառայից Այ. քահանայիցդ և ընտրեալ Հաստէ Այ. ... :

էջ 213.— Վասն Արքայութեան, ամենառ իմացտեան, որ կա պահեալ արքայաց, որք կատարեցին զկամս արարչին Այ. մերայ.— Ով ընտրեալ քահանայէ Քի. ... :

էջ 216.— Պատմութիւն Վասն Դժոխոցն թէ գոյ ևս տոյգ է... : Եւ արդ ևկայէ այսոր դասք ամ. մեղաւորաց և հարապորճաց առ իս, որ ևս զյիսուսը ձեր... :

էջ 223.— Խրատ վասն հոգեվարաց տուրքն յարժան քանի աստուածաշէն տաճարն հոգւոյն, որ է մարմին, և քաժմանի ի միւնեանց : Վարդան վարդապետ ասացեալ է, Վասն հոգայ յանաւել.— [Ա]րդ պարտ է ամ. մարդոյ զայս զմաստ անել... :

էջ 226.— Խոստովանութիւն ճշմարիտ հաւատայ, խօսք ի խորաց սրտէ առ Ած. և կարգ տանիմաւոր... Վարդան վարդապետի.— [Մ]եղա, մեղա, մեղա Այ. մեղա ամենասուրբ Երրորդութեան... :

ԺԴ.— էջ 229.— Մեծարա վարդապետ ասացեալ է Յազաֆ զգլխան ևս արտառուց.— Ով անեղը ևս և անստեղծ... :

ԺԵ.— էջ 230.— Եւ խօսեցաւ Տէր ընդ Դաւթի ևս առէ... :

ԺԶ.— էջ 241.— Խրատ հոգեշահ վարդան վարդապետ ասացեալ է.— Եւ արդ պարտ է յիւն զպար մահուան... :

ԺԷ.— էջ 249.— Յազաֆ գանձաճակի

խրատ և պատմութիւն, զոր արարեալ են սր. վարդապետ ի շահ լազաց և զգուտ.— Յուցանեմ ձեզ եղբարք և սիրելիք մեր ի Տէր զի զշնորհքն որ տրեալ են եկեղեցւոց Մակեդոնացոց... :

ԺԸ.— էջ 255.— Հրց. Վասն էր ամ. արգգի ի ծովէ և ի ցամաքէ, յարեւելից և յարեւմտից ժողովեալ երթան յեւթ. : ... Գրեցաւ ՌձԿ [= 1711] թվին, ձեռամբ Գաղատացի մայրաք Տէր Խաչատուրի անուամբ և ԼԵԹին... :

ԺԹ.— էջ 258.— Ժառ Ս. Եփրեմի ասացեալ Յազաֆ դարձի յարգին յազգին շանաղից և ձեռն Ս. Անդրէի Առաքելոյն.— Ամենակալն Յս. Ած. մեր յաղթեալ խաչին յարչարանօք... :

Ի.— էջ 263.— Պատմ. Ս. Գեորգաւ Զորավարին, յաղթող վկային Քրիստոսի.— [Մ]ինչդեռ եկեղեցին Քի. յալկոնոսթանէն էր ի չար և անօրէն Թաղաւորացն ընդ ամ. երկրի, յայնմ ժամանակի զորացոյց սատանայ գմեճ զէնս իւր զարբայն Գթացոց, որով անունն էր Դիստանոս, որ ունէր ձեռամբ իւրով Դ թաղաւորս կամուրարս իւր. : ... Հրամայեաց քերել առաջի զանօթս տանջանաց և արազապէս կատարեցաւ Հրամանն և եղաւ առաջի նորա տապակս երկաթին, ... Հատիչս լեզուի, քաժապա տաժանց հանելոյ, ... կախաղանս բարձողս ճախարակս ճաճառաց որովք զտառն մատուցն րաժանէին... : ... Կատարեցաւ յաղթող վկայն Քի. ամենագլխին Գեորգեոս, որ օր էր ապրիլի ԻԳ յաւուր ուրբաթու, յեւթնորորդ ժամու և Եւ և Փոստերիոն ծառայ սրբոյն Գեորգեան առ ընթեր եղեալ յամ. Հանդիսական մրցմանացն որոց ի սկզբանէ մինչև. ցկատարումն զրեցի Համառօտ յպատմութիւն երանելոյն, զանց արարեալ զյայով նշանօք, ևս զհարցափորմ ձեռնութեան, զի մի տաղուրացն յօղջի յերկայնութիւն քանիցն, այլ զոր ինչ զրեցի ի ստուգիւ զրեցի, ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեան յաւիտեանս ամէն... :

Մամօք.— ՎՍԻՅ Պատմ. Սրբոյն Գեորգայ Կապադովկացոյ ոչ է նոյն զոր վրկոյսայէր Թարգմանեաց (Սաւաթանեան. Յուցակ, էջ 357) :

Յիշատակագրութիւնք.—

էջ 272.— Բարեխօսութեամբ Սրբոյն Գէորգեան Զօրավարին եւ լաջ նահատակին Քիւ. ողորմեա Տէր Ած. ստացողը գրոցս, եւ ի ձեռն նախաջ Տէր Խաչատուրիս, եւ որդիս Եղիային, եւ փոքր որդիս Յոհաննիսին. եւ դուստրս իմ Գայանէնէն, եւ իրեցեկնո՞ղ հանդուցեալ Մարդային, մայրն իմ Ղատուն Պլային, եւ հայր իմ Եղիային, եւ մի ողորմեախ իշէք յիշեալ լիւնէք ի Քէ. ամէն:

Կրկին ստացող զրգիս եւ մասն ինչ աշխատանաց իմ ձեռաց զրիս միաւորեալ ի մի տեղի որ կոչեւ ինչ երեսելի Պլաթկցի մահաւոր Միլիդոն՝ որդի Յաւոր ըսնաստիքի՝ ասացէք Ած. ողորմի. ասողացդ այլ Տէրն ողորմի ամէն:

Քիւին ՌձձԱ [= 1722]ին ի լաղաքն ինկուրի:

ԻԱ.— էջ 273, պրակ Ա.— [Քարոզիք եւ քամի խրատականմի մուստ մոտի եւ ունով]:

էջ 303, զատարկ:

ԻԲ.— էջ 304.— Յովնանէս Գառնեցոյն, Ար. Հօրմ ասացեալ է.— Աստանօր պիտոյ է մեկ ողոր հառաջանաց...:

ԻԳ.— էջ 305.— Մեկնութիւն գարդից.— Զարթիք փառք իմ զարթիք, սաղմոսիք եւ աւրհնութեամբ...:

ԻԴ.— էջ 311.— Ամանիա Շիրակացոյն ասացեալ է, վասն խոնարհութեան.— Արդ որպէս ասէ Առաքեալն...:

ԻԵ.— էջ 313.— Յաղագս մորթմոս քահանայից խրատ ոգէշեան.— [Պ]արտ է նորինն քահանայից...:

ԻԶ.— էջ 315.— Խրատ խոստովանախօրն առ խոստովանողին.— [Ն]ախ գի խոստովանալոյն հոգեւոր բժիշկ է, պարսէ գիտուն ինկել...:

ԻԸ.— էջ 317.— Ամանիա վարդապետ ասացեալ է Խրատ հոգեշեան, թէ որպիսի կարասցէ գմիտ որոշիլ յերկրաւորացոյն զայս կեանքս արեւմտեանի եւ Այ. միայն ցանկալ. եւ արքայութեան արժանաւ.— [Ա]րդ եթէ կամիս որ յաղթես յաշխարհի...:

ԻԸ.— էջ 320.— Քարոզ վասն Էրնանկութեան, ի քան որ ասէ Առաքեալն. Զնիւրապիւրութեան զնիւր քրոջայք.— [Ի]

մէջ ամ. կենդանաց որ դատարն ասէ՝ միայն շունն է...:

ԻԹ.— էջ 322.— Խրատ հոգեւոր Յօհանէս վարդապետի Պլուզի.— [Ա]րդ արար իմ. զմարդն հոգի եւ մարմին...:

Լ.— էջ 326.— Զքրիստոնէութեան ի խորհուրդ եկեղեցոյ գոր Արմ. Գեորգիոս պատմէ.— Առաջին է մկրտութիւն...:

ԼԱ.— էջ 327.— Պատմութիւն վասն ամբոն մորանցն եւ խոստովանմանցն եւ չարութեան թէ զինչ եմ կամ ուտի իցեմ.— [Ե]ւ արդ եկայք ժողովեցաւք ի միասին առաջնորդք եւ թագաւորք, եւ իշխանք եւ դատաւորք, ի ամ. ժողովուրդք Այ. ...:

ԼԲ.— էջ 332.— Նրանմիայն նիւրեմիս ասացեալ է վասն պանեղոյ կիրակիի.— Պատուեցէք զոր Կիրակէին...:

ԼԳ.— էջ 334.— Ի մեծի աւուրն Ածալայտութեան Տմ. մերո Յի. Քիւ., երանելոյն Ա. նիւրեմի ասացեալ է, ի Ծնունդի Քիւ. Այ. մերոյ.— [Ս]քանչեւ ծնունդս որդի Այ. ...:

ԼԴ.— էջ 349.— Այլ Խրատ վարդապետութեան.— [Ած.] Բարի է եւ լոյս եւ ամ. բարեաց պատճառ...:

ԼԵ.— էջ 357.— Վարդապետ վարդապետի ասացեալ, ի խորհուրդ չարէշարաքի եւ ուրբաքու.— [Ք]ահանայքն զՏէրն փառաց ի մահ վաճառէին յաւուր Հինգշաբաթոյ...:

ԼԶ.— էջ 375.— Յօհաննա Ոսկեբերանի ասացեալ Մեկնութիւն վասն Բանիւն Այ. որ ազատեցաւ վասն մերոյ յօրինակին ախտակիր հոգեղինացս.— Վասնցի անհատն ի Հրեշտակաց խոնարհեցաւ եւ զյարձարանս յանձն էաւ եւ գմաւ...:

Ծանօթ.— Վերպակաւ մակագրի յանուն Ոսկեբերանի, զի ոչ է նորին, այլ միւրոց վարդապետաց՝ Հետեակ ոճով (Սաւառնեան, Յուրակ, էջ 358):

ԼԶ.— էջ 379.— Թուլիս վասն զգուշութեան ամ. օրինաց եւ պատմութեանցն Այ., եւ վասն յիշոցատուացն.— [Զ]րաւն աստուածային կամիմ պատմել ձեզ...:

էջ 383.— Բարեբար է Ած. ամ. բարեաց առաջնորդ...:

ԼԸ.— էջ 387.— Նրանմի նիւրեմի ասացեալ է, Քաղաքներն Գալուստն Քիւ. Այ. մերոյ.— [Ո]ր անկիզբն է յէութեան

... Որդի Բան Հաւր որ ուրախացուցեր զպլլատեամբ զու զՍիմէոն, ուրախացայ զմեղ եւ զանպիտան ծառայս անարժան Նախաջ Տէր խաչատուր ի միւս անգամ զյայտեան զուս, ամէն:

ՌձԿ [= 1711] Թուին, եւ ամսոյն օրստոսի ըն օրն ուրբաթ:

Յիշատակագրութիւնք.—

Էջ 392.— Ի Թիւին ՌձՀԲ [= 1723] եւ յունիսի ամսոյ իԹ, օրն շաբաթ, ի տօնի Սր. Լուսաւորչի, զկէն կենացէյին, Ա ժամաւ Հանդեաւ Պաղոս Ածարանութեան Վարդապետն՝ եղբայրն մեր ի Քս. եւ մեծաւ վառօք Թաղեցաւ ի մէջ Սր. Փրկչի Վանիցն, ասացէք Ած. ողորմի Հոգւոյն իւրոյ: Սայ երջանիկս ի ՌձՁԶ [= 1697] Թուին եկեալ էր ի Սր. Քաղաքն եւ միաբան եղեալ Սրբոյ Աթոռոյս եւ ի ՌձՁԹ [= 1700] զնացեալ ի Հոռմ եւ եմուտ ի զպրատունն եւ ուսաւ դիտութիւնս բազում, եւ ի ՌձՄԷ [= 1709] Թուին կէն ի Հոռմայ ի ծառայութիւն Սրբոյ Տանն Հաւատարմարար եւ բարեպէս մտերիմ մշակութեան եւ բազմաշխատ երախտաւոր ջատագովութեան միայր. սիրելի ընդ ամենեւեան այսօր անջատեալ ի մէնջ գնաց առ բազմալին իւր Քո. լսարոք Հաւատով, եւ խթող զմեզ ի մէջ խոր սոյլ եւ տրամութեան: Կեանք իմ Յս. Քո. եւ զիս արժանի արասցէ օրհնեալ սր. Հոգւոյս առաջի եղբարց եւ Հաբջ իմոց սրբոյ տանն միաբանից մեռանիլ, զի Թե. րիւս ազօթիք սոցա փրկեցէ զիս Տէր յօղային դիւսց, եւ սր. տեսեան ամենասուրբ րեւոյցն արժանացուցէ միջնորդութեամբ սրբոց տնօրինականացն իւրոց եւ Սրբոց Յակոբեանց. որ ահա ժէ ամ եղեւ կեամ ի ծառայութեան տնարժանութեանս, վայ է ինձ որ ոչ ունիմ զործ առաքինութեանց, զի յոյժ Թափուր եմ ի բարեաց: — Պաթօցի Յակոբ Արեղայ եւ սքաւոր կրօնի ծառայ, Հող ոտից ամենից: — Տեո, Ղաւնունի, Միաբանք, էջ 428:

Էջ 393, տարբեր գրչով, նասր շեղագիր.— Ի Թուին ՌձՀԲ [= 1733] ին եւ յունիս ամսոյ ԺԲին, օրն երեքշաբթի, Սր. Դսանիէլի եւ երկն մանկանց տօնին, առ Ած. փոխեցաւ եղբայրն իմ Հէնէ Յովանէս Վարդապետն, որ տան որդի Սրբոյն Յկբ. եւ

աթոռակալ մեծի Գրիգոր Վարդապետի Բանդացւոյ. ընթերցողք լի սրտիւ ասացէք Ած. ողորմին, զի կէնճ էր Հասակաւն եւ մատղաշ, եւ քաղցր տեսօք, եւ եղինք մարմին սորայ ի Սր. Փրկչի, մեծի Մինասա Վարդապետի կշտին. զի Բ ամ եւ Բ ամիս ի մէջ մահաց տամիայնցաւ րեւան շնդեւ Վերջին ազատիլ, այսբան ղեղ եւ բօխչ շնդեւ օղուտ եւ ճար, ախուպէթ նա ցտապ զնաց Տէրն ողորմի Հոգւոյն:

Շինեցինք զՎանքն պարբսպով եւ եկեղեցին բալուս զարարանօք, ոսկօք եւ ուրծաթեղինօք, եւ ապստամբ ահապին պարտուցն, վառք Այ. որ ոչն վայելցանք: Վայելօղք եւ ետոյ վալողք լի սրտիւ ոստցէք Ած. ողորմին, որ Տէր ձեզ ողորմի մեկ տեսէք եւ ձեզ ողորմեցէք, անցաւոր է կեանքս եւ ոչ մնացակաւն. լարեաւ միայր Ժիւլիք, Հայրք եւ եղբայրք, եւ ողջ շնորք տեղաւոր.— Հմմտ. Միաբանք, էջ 359.

Էջ 394, նասրագիր տարբեր գրչէ.— Ի Թիւին ՌձԷ [= 1739] Հանդեաւ եւ Քս. յոյսն մէջ՝ երանելի այրն Այ. Պաթօցի Յակոբ Ածարան Վարդապետն, քալ մշակել Սրբոյ Աթոռոյս, եւ բազմաշխատ ծառայն, որ ի ՌձՄ եւ Ե [= 1706] Թուոյն եկեալ էր ի Սր. Դահս եւ մտեալ էր ի ծառայութիւն Սրբոյ Քրիստոսեան Աթոռոյս, եւ բազում աշխատանքս կրեալ, եւ յուր շուրիքակութիւնս տարակալ, Հրամանաւ երջանիկ եւ Սրբոյան Պատրիարկի Տն. Գրիգորի սրբաւ կենցաղ Հայրապետի, Հոգեւոր ծնողին իմոյ. եւ յուր պրիւնք եւ սպասք ձեռամբ վերողորեալ Յակոբ Ածարան Վարդապետին՝ Թէ ոսկեալ եւ Թէ արծաթեալ, եւ Թէ կերպասեալ եղեւ Հաւաքեցեալ ի շուրիքակութենէ սորին ի ծոց Սրբոյ յԱթոռոյս. եւ մասնաւոր յոյժ սիրօղ էր Սրբոյ Տանն զատաստանի. Հրու եւ Հպատակ Հօրն իմոյ Հոգեւոր: Ինքն Հանդեաւ ի դադմանց աշխարհի, բայց խթող մեղ զտունն անծերանայի Ուրեան խնդրի ի սիրելեացդ ասել նմա Ած. ողորմի, եւ Տէրն տէրանց ձեզ եւ մեկ ողորմեցի: Հայեաց ի քեզ, որպէս եւ ինձ, նոյնպէս եւ քեզ պատահեցի: Եթէ չըլիժք չարեօք լցեալ ի աշխարհի, լի առօթով լինիժք պակեալ ի յատենի: Մի՛ մերթն Տէր զարեամբդ զնեալ ծառայս գերի, ողորմութեամբ գրթայ Հոգիս Գաբրիէլի,

արժանացաւ աստուածային քոյոյ ձայնի, թէ լիբ մաքրեալ ի քոյոյ մեղացն ամենայնի. լուբ Տէր, ներեա Տէր, գթայ Տէր, ողոր մեա Տէր, խնայեա Տէր, եւ մի կորուսաներ անկեալս, ալլ բարեբարութեամբդ կան. զնեա Տէր: — Հմտ. Միաբանք, էջ 329:

ԼԹ. — էջ 395. — Քարագ վասն խոստովանութեան, որ ասէ. Ապա եթէ խոստովան լինիմք զմեզս մեր, հաւատարիմ է նա եւ արդար...:

Ո. — էջ 408. — Խրատք Յովաննէս վարդապետի եղնկացոյ գրեալ հասարակ քրիստոնէից կանոնական սահման քանաւան յից եւ ժողովրդոց...: Վասն չբարբառելոյ եւ չդատելոյ գեանամայս եւ զվարդապետս. — Մթերք սոյոյ եւ աղջամուղջ տրտմութեան զիցեալ ի վերայ իմ կոտին հանուպող...:

Էջ 416. — Նորին դարձեալ Քարագ վասն խոստովանութեան որ ասէ. խոստովան լերաւ միմեանց գմեղս. — Որպէս ոսկի աղտեղեալ ի բազում ժամանակս կարգաւ...:

Էջ 423. — Նորին Քարագ վասն խոստովանութեան ի բանն. խոստովան լերաւ միմեանց գմեղս. — [Ն]ախ զիտելի է զխոստովանութիւն է հարկաւոր...:

Էջ 430. — Նորին դարձեալ Քարագ վասն աղաշխարհութեան որ ասէ. Աղաշխարհեմ, զի մերձեալ է արժայութիւն երկնից. — [Ան.] մեր զապաղաբարութիւն բանիւ եւ արդեամբ կամեցաւ ցուցանել...:

Էջ 437. — Նորին Քարագ վասն գզմտ. ի բանն որ ասէ մարգարէմ. Զմեղս ասեցի եւ ամարգեցի եւ զօրէմ քո սիրեցի. — ի

աղջումն եկելոցն պարտ է զԴաւթեայ վերածանել գրան...:

ՈԱ. — էջ 443. — Քարագ վասն բժշկութեան բարտոնիմ, որ ասէ. Ի Տէր երէ կամիս կարագ եւ զիս սրբել...: — Հիւանդն որ զցաւն ծանտոր յունի չէ պարտաւ սոսկէտ բժիշկ երթալ...:

Էջ 458-462, դատարկ:

ՈԲ. — էջ 463. — Քարագ Անտեսց Սբ. Ածածնիմ, որ ասէ. Ոգոյնն ընդ բեկ Մարիամ — Վարդապետք ասեն թէ Թաղաւոր ոմն ունէր ակն մի պատուական յոյժ...:

Էջ 471. — Քարագ հասարակաց ոյ ա. սէ. Այո ծով մեծ եւ անդորր ի սմայ եմ. — Վարդապետք ասեն թէ Սր. Ածածնին նման է կարմիր ոսկոյ...:

Էջ 478, դատարկ:

ՈԳ. — էջ 479ա. — Ասելի է թէ որպէս լինի արժանաւոր հաղորդութիւն...:

Էջ 480բ. — Քարագ բան Յմընդեանն, որ ասէ Բանն մարմին եղել...:

Էջ 488-498, դատարկ:

ՈԴ. — էջ 499ա. — Գրիգորի եղաւ. մեծի քաջ հետորի եւ անյաղք փկիստփայլի, աշակերտի Որոտմեցոյ, արարեալ բամբ խրատականս ոգեշնա եւ համեարեց, իմաստայեղծս ի մեկնութիւն եւ ի զովեան փառաց սոմից տէրումնականաց ի պատիւ սրբոց...: — Ի տօնո տարեկանաց մերոց...:

Էջ 506-534, դատարկ, ի բաց ասեալ էջ 512, ուր կայ Բրբրէն լեզուով հանելուկ մը:

յառ առատ: Գունաւոր զարդագիրք իւրա-
քանչիւր զլուիի սկիզբը: Կիսախորան եւ
յուսանցազարդ, էջ 1: Կանգկազմ խաւա-
քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա—Ը, դատարկ:

էջ Թ.— ձակատ.—

Անտլոնիայ, այսինքն Համեմատու-
թիւն Հնոյ եւ Նորոյ Կտակի ... Թարգմա-
նեցեալ ... Ի Պետրոսէ վարդապետէ Թիֆ-
լիզեցոյ, Ի վենետիկ յամի Տն. 1744 եւ
Հայոց 1163:— Հմմտ. առտ, էջ 205:

էջ Ժ.— Առաքաբանութիւն Հեղինակի:

էջ ԺԱ.— Յանկ Գլխոց եւ խնդրանոց:

էջ ԻԱ.— Առաքեցեալքիւնք Ի Թարյ-
ւմանէ:

էջ ԻԳ—ԻԴ, դատարկ:

էջ 1ա.— Անտլոնիայ Հնոյ եւ Նորոյ
Կտակի: Գլուխ Առաջին: Յաղագս գրուա-
ծոց եւ աւանդութեան Հնոյ Կտակին:

Յիշատակարան Գրչի.— 1749

էջ 499ա.— Վախճան գրչոյս Անա-
յօճիային, իմ բաղձալոյ, Ի փառս Յսի-
ւ եւ ի պատիւ Մօրն իւրոյ, ամէնօրհնեցելոյ
Կտակն Մարիամու, եւ ի պարծանա Կա-
թողիկէի սրբոյ եկեղեցւոյ զհնուորեցելոյ:
Գրեցաւ Թվին Հայոց ՌՃՂԸԻՆ, ձե-
ռամբ յոգնամեղ եւ անարժան Նուստա գրչի,
որ ժխան անուամբս եմ:

Աղաչեմ զընթերցողոք եւ հայցեմ յե-
լել զնուստս զրիշտ, եւ անմեղադիր լինիլ
անարհեստութեան գրոյս՝ զի կարն իմ այս
էր. եւ զուր յիշեալ լինիք անժողոց յե-
ռամբ առաջի Բսի. Այ. ամէն:

էջ 499բ.— Պատմութիւն վասն Սարե-
կայ ծառոյ.— Յետ ջրհեղեղին...: ...
Հայս պատմութիւնս զայցես ժարաթ 25:

էջ 502—510, դատարկ:

600

Ա.— ՔԱՐՈՉԱԳԻՐԲ ԶՄԵՐԱՆ (ԹԵՐԻ).— 6

Գ. ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Բ.— ՄԱՇՏՈՑ (ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ).— 9

Մաւալ 21×15.5×3: էջք 802: Հանդա-
մանք բաւարար. նորագութիւն կրած:
Թուղթ թանձր: Կազմ տախտակեայ հեղ-
քուած:

Ա.— ՔԱՐՈՉԱԳԻՐԲ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Գրութիւն՝ խորագիրները, սկզբնաւո-
րութիւնները եւ զլսագիրները կարճիւր,
մնացեալը սեւ մկանով, երկսիւն, 35 տող:
Նոտարայիւր մանր: Համառոտագրութիւնք
շատ առատ: Կարմրագիծ յարդադրելի ի-
րաքանչիւր քարոզի սկիզբը, նոյնպէս յու-
սանցազարդեր՝ երբեմն գունաւոր. վերջին
զլուխներուն սկիզբը զարդապիւրուն տիգր
կր միայ բաց:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1—10 դատարկ:

էջ 11.— Այս ինչ է ցանկ Ի Գիմֆո
Քարազից ժողովածոյ:

էջ 11ա.— Ա.— Առաջին նախերգա-
րար վասն ապրեմարին: ...: Խ.— Քա-
ռատուներորդ Ի բան՝ մի՛ երկնչիւր հօտ: ...:
— ԶԹ.— Քարոզ Աղօթից Ի բան. Աղու-
լեմ գեղեցիկ եղբարք նախ քան դամ. Ինչ: ...:

էջ 17—18, դատարկ:

էջ 19.— Գրքոգրի եռամեծի քաջ հոգե-
տորի եւ անյազք փիլիսոփայի ... Վասն
տարբերութիւն Քարազ: ...:

Ա.— փողս հարէք ասէ ժար-
յարէն: ...:

Բ.— էջ 27բ.— եռամեծի Յովհաննոս
Որոտնեցւոյ Ի բան Աւետարանին որ ասէ.
Եւ յամենեան վեցերորդի առաջեցաւ: ...:

ԸԹ.— էջ 103ա.— Նորին Քարազ
վասն եղալոյ եւ մարմնոյ, Ի բանն. Գտտա-
ւոր մի էր Ի Բաղաժի ուրեմն: ...: [Ո]մանք

յրանս առակի յԱծ. Հանեն...:

Խ.— Էջ 197ա.— Ներքին Քաղաքի
բան մը ասէ՛. Մի երգչիք իստ փառքի...
Մանթ.— Էջ 200 կը լրանայ Ը. պրա-
կը, իսկ քարոյը եւ Քարոզչիքը կը մնան
Թերի, Յաջորդ Թերթը տարբեր տեսակի
Թուղթ է. Ապա կու գայ Բ. Գիրքը:

Բ.— ՄԱՇՏՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Գրութիւն՝ խորագիրները, ակզնաւոր-
ութիւնները եւ գլխագիրները կարմիր.
մնացեալը սեւ մեկնով, միասին, 19 տող,
բոլորգրի վարժ մէջ: Համադրագրութիւն
սովորական: Կարմրագիր լուսան-
ցազարդ եւ զարդագիր, էջ 205 եւ 250:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 203-4, դատարկ:

Էջ 205.— Կամեմ Յորժամ մուրիի ոք
փոքր իշխանութիւն վարդապետութեան,
Նախ ի գիրքի հակամար եւ պաշտամար կան-
խեցին, ընդ առաւտոս սաղմոսիւք եւ օր-
նութեամբ, մեծաւ հանդիսիւ զարդարեացն
զՀայրապետն Հանդերձ պաշտօնէիւք եւ ե-
կեացն յատենան, եւ ասն շարական ԱԿ,
Ըգիւք Քաղաք Այ. եւ տաճար: Զկնի սաղ-
մոս՝ Սրբեցի գի լուիցէ: Ի դուռն եկեղեցոյն
յարեմուտոս կարգայ գգիրքս ժարգարէի:

Ընթերցուածս յնայեալ Մարգարէէ.—
Եւ Կոչեցին Նոքա ազգք արդարութեան...:

Էջ 238.— Առաջի սեղանայն աստ Շաք.
Դկ, իմաստութիւն երկնային իյնով, եւ
տուր փոքր իշխանութիւն վարդապետու-
թեան, եւ կարգայ գաղօքս ի վերայ մար-
ըմծա վարդապետին, ասացեալ Գրիգորի
Տաթեւացոյ.— Հայր Սբ. Ած. ճշմարիտ որ
հանգուցեալ եւ յաթոռ բարձրութեան սըր-
բարանից...:

Էջ 247-8, դատարկ:

Էջ 249.— Յովնանու պիտակ ուշա-
կերտի Գրիգորի եռամեծի արարեալ զարա-
դրութիւն կարգաց չորեքտասան աստիճանի
վարդապետաց, ի լուսաւոր բանից աստ-
առեալքան արարաբէն ծնայեալ, լուսաւոր
մտօք, մեկնողօքն իմ տեսութեամբ կար-
գաւորեալ: Յաղագս զաւազան տալոյ ա-
շակերտեալ սպասաւորաց բանին: Զարդա-
րեն զգաւադանն եւ դնեն ի սեղանն, եւ

սպա սկսանին գիրքապաշտօն առնուլ ըստ
պատշաճի աւուրն: Յետ վճարմանն զգե-
նուն փիլիսոփայքն, եւ փիղ տան ի ձեռս
ամենեցուն, եւ սկսանին Շար. ԴՅ Հրաշա-
փառ Աստուած, Էւ, Գաւազան գորութեան,
կալով ի ծուկս աշակերտին արտաքոյ ի
դուռն եկեղեցոյն, եւ Մեծ Վարդապետն
նստի յաթոռ յարեւելս, եւ սարկաւազն ե-
լանէ ի դուռն եկեղեցոյն եւ անդ ասէ
բարձր ծայնիւ.

Հրամայեա Տէր օրհնութեամբ ասել.
կամ Զօրյա, եւայլն ըստ կարգի, որպէս
գրեալ է ի ցուցակին:

Էջ 250.— Ծնորհազարդ որ. Հայրա-
պետ որ եւ Հաստատեալ հովիւ հօտին Գրի-
տոսի...:

Էջ 287.— Սարկաւագն առնու զգար-
դարեալ գաւազանն ի յարանմէն եւ գայ ա-
ղքեքեր արեւիկան տեսում ունելով ի ձե-
ռին իւրեւմ եւ ասէ: Եւ եւ խաղաղութեան,
Եւ մա առնու գաւազանն եւ տայ ցաղաւա-
ւոր բանին, ասելով...:

Կատարեցաւ ասալին աստիճանն:

Էջ 282.— Սկիզբն Զորքարդ աստիճան
վարդապետութեան, մտանին յեկեղեցին եւ
երթան ի հարաւանդան...:

Էջ 304.— Կատարեցաւ վեցերորդ աս-
տիճանն:

Էջ 305.— Յետ այսորիկ դառնում ի
հարաւանդանմէն եւ երթան ի հիւսիսա-
կանդան...:

Էջ 328.— Կատարեցաւ իններորդ աս-
տիճան վարդապետութեան:

Սկիզբն տեսնեալքայ աստիճան վարդա-
պետութեան: Դան ի յատնանն եւ սկսանին
գիտաբարկաց կարգ ժամում եւ ռսան. Լցաք
ստաւօտուն, միմչեւ ի Նորաստեղծեալն.
Եւ անդադար մստի մեծագոյն վարդապետն
յարձա եւ ասէ զպատուիրական շարդն ստ
աշակերտան, եւ ի վնար քարոզի սկսանին
Շար. ԴԿ Որ էնն յէութեան...:

Էջ 337.— Եւ վարդապետն տալով գորե-
նութիւն առնու զգաւազանն եւ տա ի ձեռս
հրաւիրելոյն տեղով, Աւ եւ զայս աստիճան
կատարեալ թուր յառնաւորդին, որ լնու
յթիւ չորեքտասներորդին...:

Էջ 339.— Յետ այսորիկ ընթերցում մեծ
վարդապետն իմէմ գաւառարան:

Էջ 340-352 դատարկ:

Բ Ն Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

	Էջ
1.— Թուղթ Երանելոյնն Բաստասի	76
2.— Դրիգորի Սբանչեղագործի ի Յարութիւն Տեառն	94
3.— Դիմնէսիոսի Արիսպագացոյն ի Յարութիւն Տեառն	94
4.— Շարական Վասն Տնտես Օրհնելոյ. Գր. Վրդ. Խերենց	144
5.— Բամբ Գովման Ս. Հարանց	219
6.— Դաւանութիւն Գր. Աստուածաբանի	389
7.— Վասն Տղայոց Պատուէր. — Դանիէլ Պտր. Կ. Պոլսոյ	398
8.— Վասն գիմի տմերն չի ծախելոյ պատուէր. — Դանիէլ Պտր.	399
9.— Վասն հանգուցեալ Ղուկաս Կթդ. ի յիշատակութեան. — Դանիէլ Պտր.	399
10.— Վասն հացի Կոզմանէ պատուէր. — Յովն. Պտր. Կ. Պոլսոյ	400
11.— Նամակ. — Զաքարիա Պտր. Կ. Պոլսոյ	401
11.— Շարական Բարդի Կեսարացոյն	497
12.— » Լիեծացուցէ	500
13.— » Հաշու	501
14.— » » Դկ	502
15.— Շարական Կիրակամտից. — Տ. Ներսէս	502
16.— Տապանագիր. — Յովն. Վրդ. Եղեկիացի	555

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր

1.—	հարամագարդ .—	Թորոս Ռօսլին	15
2.—	» շակատ .—	» »	16
3.—	Ս. Մարկոս .—	» »	17
4.—	Ս. Պօղոս եւ Արիստակէս Վրդ .—	Յովհ. Ամբեցի	49
5.—	Գլխագարդ .—	Ստ. Գոյմերերիցանց	60
6.—	Պափնուտիոս եւ Ուոփրիոս		73
7.—	Դրախտի Լեռը		73
8.—	Հարամց Վարժէմ (Թ. 285) .—	Թ. Աբդ. Ավրաւեանց	108
9.—	» » » » .—	» » »	108
10.—	Դրախտի Լեռը		121
11.—	Ս. Ղուկաս եւ Թէոփիլոս		132
12.—	Հիմնարկէ՛ք Եկեղեցւոյ		143
13.—	Մովսէս հորեմացի		162
14.—	Ս. Գրիգոր եւ Տրդատ		170
15.—	Ս. Բարսեղ		218
16.—	հարամագարդ		233
17.—	Բաբունապետն Եսայի եւ իր աշակերտները		270
18.—	Հարամց Վարժէմ (Թ. 410)		347
19.—	» » » »		348
20.—	հարամագարդ		371
21.—	» .—	հաշատուր Աբդ.	384
22.—	» » »		385
23.—	Յիշատակարան Յովհ. Արժայեղբոր		437
24.—	Առասպելական Ձի .—	Գր. Աղթամարցի	461
25.—	Փիլիպպոս եւ Աղեփսամոր .—	» »	462
26.—	Շինութիւն Աղեփսամորիւյ .—	» »	463
27.—	Արարչագործութիւն		495
28.—	հարամագարդ		607
29.—	Փռզանաւ Հրեշտակներ		608
30.—	Արրահաւ, Իսահակ		613

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Ը. Դար		1291.—	557
712.— էջ 417		1293.—	322
		1297.—	257, 258, 497
		1298.—	208, 209, 217, 221
		1299.—	269, 421, 429
		1300.—	274, 276, 277, 637
Թ. Դար		ԺԴ. Դար	
801.— էջ 403		1302.— էջ 637	
879.— 99, 276		1304.—	232
Ժ. Դար		1309.—	469, 470
977.— էջ 606		1311.—	443
ԺԱ. Դար		1314.—	59, 61
1007.— էջ 537		1316.—	75, 78, 201
1029.— 263		1319.—	338, 340
1038.— 264		1321.—	361, 479
1082.— 56		1323.—	173, 178
ԺԲ. Դար		1325.—	479, 602
1140.— էջ 276		1326.—	419, 420
1178.— 235		1329.—	315
1180.— 169		1331.—	93, 100, 122, 321, 322
1184.— 281		1332.—	135, 137, 179
1192.— 196		1334.—	360, 362
ԺԳ. Դար		1338.—	301, 303
1201.— էջ 587		1344.—	55, 453
1204.— 211		1347.—	289, 293
1208.— 367		1348.—	294, 297
1214.— 365, 366		1352.—	248
1216.— 252		1356.—	103
1222.— 252, 253		1363.—	164
1246.— 438		1377.—	6, 263, 267
1260.— 14		1379.—	416, 417
1261.— 611		1380.—	407
1272.— 153, 155, 248		1381.—	124
1274.— 250		1383.—	315
		1384.—	590
		1388.—	360
		1391.—	212
		1392.—	62
		1393.—	9
		1395.—	457

ԺԵ. Դար

1405	—	Է, 273, 452, 549
1406	—	200
1408	—	631
1409	—	597
1413	—	19
1416	—	443
1428	—	110
1430	—	107, 111
1431	—	598
1437	—	126
1439	—	542
1441	—	486
1448	—	486
1452	—	21
1453	—	444
1461	—	402, 443
1469	—	13
1480	—	234, 249
1486	—	103, 106
1489	—	270, 402
1497	—	63, 132, 133, 378

ԺԶ. Դար

1503	—	Է, 130
1523	—	31, 34
1530	—	114, 143, 146
1536	—	460, 462
1539	—	364
1540	—	21
1541	—	270
1551	—	574
1560	—	229
1572	—	271
1580	—	368, 369
1581	—	51
1586	—	610, 611
1590	—	63, 206
1591	—	208
1594	—	237
1596	—	46, 51, 52, 324
1597	—	51
1599	—	37, 40, 230, 231, 268
1600	—	222, 223, 378

ԺԷ. Դար

1601	—	Է, 370
1602	—	371, 372
1603	—	229, 303
1604	—	186
1608	—	186
1610	—	147
1611	—	186, 369
1612	—	368
1613	—	186
1614	—	186
1616	—	2, 156, 158, 159
1617	—	159, 498
1618	—	326
1619	—	562
1620	—	43, 326, 382, 386, 561, 562
1623	—	165, 166
1624	—	155
1627	—	142, 482, 529, 530
1629	—	387
1630	—	52, 562, 570, 571
1631	—	160, 347, 356,
1634	—	364, 542
1636	—	224, 227, 278
1639	—	598, 611
1645	—	268
1647	—	368
1649	—	148, 150, 161, 163, 170, 545
1651	—	344, 574
1652	—	119, 121, 277
1656	—	564
1658	—	391, 392
1659	—	393, 542
1660	—	582
1661	—	254, 256, 453
1662	—	221, 330
1663	—	435
1664	—	152, 545, 553
1665	—	545
1666	—	212, 215, 393
1668	—	229, 326, 600
1671	—	168, 616
1672	—	546
1673	—	504
1674	—	421, 609
1675	—	572
1676	—	223, 436
1677	—	224, 326

1678.—	106, 484	1740.—	5, 433, 550
1679.—	379, 390	1741.—	550
1680.—	236	1742.—	578, 579
1681.—	165, 167, 403, 404	1744.—	510, 549, 550
1683.—	456, 458	1745.—	481, 550
1684.—	334, 335, 527, 528, 554	1746.—	477, 478
1685.—	299, 300	1749.—	106, 644, 645
1686.—	405	1750.—	573, 574, 577
1687.—	239	1751.—	114
1692.—	370, 601, 629	1753.—	542
1695.—	612, 615	1754.—	374
1697.—	315, 590	1755.—	91
1699.—	449, 639, 640	1757.—	541
1700.—	643	1758.—	443, 459

ԺԸ. Դար

1703.—	էջ 91, 240	1766.—	317, 534
1704.—	417, 419, 443	1767.—	466, 535, 541, 542
1705.—	418	1768.—	123, 195, 222, 351, 434, 460, 489, 524, 609, 632
1706.—	341	1769.—	408, 506
1707.—	396, 398, 483, 548	1770.—	338
1709.—	643	1771.—	310
1711.—	641, 643	1772.—	434, 435, 599
1712.—	455	1776.—	346
1713.—	204, 442, 602	1777.—	12, 401
1714.—	151, 152, 205	1778.—	484
1716.—	543, 546	1779.—	84, 636, 637
1717.—	541	1781.—	304, 402, 448
1718.—	602	1782.—	449, 479
1719.—	551	1785.—	272, 273, 596
1720.—	64, 70, 335	1787.—	352
1721.—	359	1789.—	409, 635
1722.—	576, 642	1790.—	47
1723.—	34, 643	1793.—	352, 476
1725.—	238, 240	1794.—	86, 87, 480, 489, 490
1726.—	380, 513	1796.—	87, 413, 514
1727.—	518, 551	1797.—	307
1728.—	518, 550	1798.—	308, 477
1729.—	491, 492, 537	1799.—	305, 416
1730.—	245, 520	1800.—	400, 444
1731.—	643		
1733.—	91, 148		
1734.—	467, 468, 526		
1735.—	342, 344		
1736.—	541, 631		
1737.—	632		
1738.—	516, 517, 575		
1739.—	510, 631, 643		

ԺԹ. Դար

1803.—	էջ 442
1804.—	496
1806.—	58, 328
1807.—	1, 193, 444

1808.—	308	1832.—	604
1809.—	71, 536, 586, 588	1833.—	259, 261
1810.—	306, 542	1836 equ. 11.—	113
1811.—	352	1837.—	93
1812.—	303, 432, 444	1838.—	204
1813.—	542	1838 տպտ. 6.—	1, 5, 10, 107, 337, 416 469, 483, 512, 574
1815.—	261, 596	1839.—	117, 259
1817.—	113, 262, 505, 556, 508, 615, 616	1842.—	638
1818.—	193, 311, 507, 528, 529	1851.—	524
1820.—	29, 335, 336, 482, 616	1858.—	638
1821.—	373	1860.—	414, 494
1822.—	304, 515	1861.—	236, 447
1823.—	345, 406		
1824.—	326, 487		
1827.—	299		
1828.—	298, 299, 323, 352, 373, 596		
			Ի. Դար
		1916.—	Էջ 211

ՅԱՆԿ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

Ա.

Աբգլագիզ Թգր. (801) 403

Աբու աբդուլ 288

Աբրահամ Երեց Գրիչ 54, 56

» Վրդ. (1721) 323

» Աբդ. Գեորգիանցի (1764) 92

» Վրդ. Էնկիւրեցի 477

» Կթդ. Թրակացի 342

» » Խոջաբեցի (1730) 69

» Եպս. Մելիքեան 542

» Արք. Շամբուրցի 405

» Վրդ. Պալատցի 539

Ագաթանգեղոս 274

Ադամ 40, 291, 624

» Վրդ. 539

Ադամ գիւղ 221

Ադրիանուպոլիս 352, 591

Ագաթ 579

Ագատ Համբեցի 190

Ագարիա Կթդ. Ստյ 40, 222, 223, 230-232, 377, 378, 443

Արալահ Բժիշկ առարի 538

Աթախյ վանք 551, 552

Աթանաս պտր. Աղեքսանդրիոյ 5, 203, 266, 336, 381, 383

Աթանաս Ծայրեցի (1697) 315

Ալբուխ Խոջայ 187

Ալիծ սինեչալէս Կիպրոսի 59, 61

Ալմոցի վանք 135

Ալպերդ 54, 55, 453

Ալիքան Խոջայ 185

Ակիւզաս 383

Ակն 274, 352, 521, 575

Ահարոն Վրդ. 232, 233

» Սրկ. (1329) 316

» Վրդ. Զուլայեցի 540

Ագաթա Գրիչ, որդի Պաղտատարի եւ աշակերտ վասիլ Եպիսկոպոսի (1599) 37, 40, 41

Աղեքսանդր Վրդ. (1687) 239

» Թգր. 617, 618

Աղեքսանդր Գալամաթօ 86, 338, 466, 487, 592, 635

Աղեքսանդրիա 261

Աղքամար 57, 168, 360, 579

Աղմիք 349

Աղտայփար 403

Ամայփ գաւառ 527

Ամասիա 69, 97, 229, 556

Ամերիկա 374, 578

Ամիք 185, 551, 553, 570-572

Ամիրազիզ = Ամիրխան Բաղիշեցի (1631) 189, 347-350

Ամիրբէկ տաճար (1377) 7-9

Ամիրբէկի որդի Ամիրտովաթ բժշկի 235

Ամիրտովաթ Բժիշկ Ամասիացի 13, 234, 235

Ամուկ 146, 168

Ամրառ 537

Ալլաբերդից գիւղ 509

Ալմուրդ 540

Ամասիա Ամասգիր 532

Ամանիա Վրդ. Շիրակացի 109, 234, 573, 642

Ամանիա Վրդ. Սամահեցի 31, 48, 52, 54, 351, 483, 527, 588

Ամասագորատ 333

Ամասաւանէս 333

Ամասիւմանդրոս 333

Ամարէաս Առաքեալ 96

» Գրիչ 452, 453

» Եպս. Կեսարիոյ 337, 379, 505

Ամբիլիս 235

Ամի 231, 420

Ամիւրիա 477

Ամպէտ 125, 130

Ամոռն Զադրա 310

» Ագայ Ղազարտէ 542

» Քեն. (1381) 125

Ամոռնի, Ս., Միմաստան 107, 110, 111, 124

Ապոլոն Իշխան 438, 446

Ապոլինար 583

- Ապոզոն հավի 622
 Ապուլյեի 274
 Ապուսայիտ Բժիշկ Մուփարկընցի 284
 Ապրո Ձէլէպի Իգմիքցի 540
 Առաքել Վրդ. Բաղիշեցի 90, 145
 » Եպս. Եղեռացի (1383) 315
 » Արդ. Կոլպաշեցի (1673) 504
 » Եպս. Նիկապոլսոյ (1324) 59, 62
 » Սիւնեաց 90, 301, 312, 518, 520, 575, 605
 » Խաչայ 185
 Առաքելոց Վամբ Մշոյ 343
 Ասայէլ Եպս. Ամատումեաց 226
 Ասամէր 496
 Ասատ քարզումնիչ 348
 Ասայ Սերաստացի 438
 Ասիա 310, 553, 578
 Ասիւտին Խաճա Ասորի 19
 Ասիլյակ պր. 20
 Ասլամ Դպիր (1377) 263, 267
 » Յակոբեան (1725) 238, 240
 Ասպահան 240, 513, 514
 Ասպուպասու Վամբ 364-5
 Աստուածածնի Ս. Վամբ Դաղատիւն 476
 Աստուածաշունչ 130
 Աստուածատուր Եպս. Մարաշցի (1593) 497
 » » Մեծաբար Վանուց (1214) 367
 Աստուածատուր Երեց (1413) 20, 21
 » » (1630) 570, 572
 » » Ղալաթացի (1707) 396, 398
 Աստուածատուր Խաճա Սերաստացի 189
 » որդի Խաճա Նուրադինի (1430) 111
 Աստուածատուր Զալալի 188
 » Պտր. Երուսաղէմի (1313) 443
 Աստուածատուր Պտր. Երուսաղէմի Մեր-տինցի (1540) 21
 Աստուածատուր Պտր. Երուսաղէմի Տար-ոնցի (1641) 211, 538
 Աստուածատուր Եպս. Մշեցի (1590, 1594) 59, 63, 206-208, 237
 Աստուածատուր Սրկ. որդի Մարտիրոսի 35, 36
 Աստուածատուր Սրկ. Ուրեանցի 190
 » » Պալսեցի 194
 Ատանա 151, 258, 379, 380
 Ատամ որդի Սեմեֆեբիւմ արփայի (1007) 537
 » Վրդ. (1388) 360
 Ատրպատական 419
 Արամադ 462
 Արարատ 383
 Արիստակէս Վրդ. 46
 » » 356, 357
 » » Լաստիվերցի 231
 » » Տարոնեցի, որդի Ղազա-րու. աշակերտ Սրապիւն Ուռեանցույ (1596, 1603) 48-52, 303
 Արիստոտէլ 213, 292, 332, 342, 461
 Արծկէ 89
 Արճան 39
 Արզն 551
 Արճէշ 145
 Արմաշու Վամբ 529
 Արմէն 578
 Արմէնի Ամապատ 208, 210
 Արտուսադ Արք. Սիւրմէնան 407
 Աւագ Դրիշ (1338) 301, 303
 » Վամբ 103, 105
 Աւետ Խաճա Վանեցի (1610) 185
 Աւետաքեր 293
 Աւետիս Վրդ. Երզնկացի (1770) 338
 » Սարգսեան Վանեցի ռսկերիչ (1812) 432
 Աւետիս Պտր. Երզնկացի 539
 » Վրդ. Թօթաթցի 539
 » Խաչայ Զուրայեցի (1610) 185
 Ալիբիկէ 578
 Ափէնդարիւ 267
 Բ.
 Բաբամ (1599) 268
 Բաբգէն Կրդ. Կիւլեսերեան 223, 271, 378, 601
 Բաբելոն 618
 Բաբերդ 134
 Բագմայրի Ուխտ 208
 Բագրատ Բժիշկ 280, 445
 Բալիւմնա Խմաստաւէր 288
 Բաղդասար Դպիր 553
 » » Խաչայ Ամբեցի (1610) 185
 Բաղէշ 185, 222, 223, 230-232, 334, 349, 418, 525,
 Բաղուայ գիւղ 572
 Բաջտար Սուրաթ 239

Բառնաբաս Վրդ. (1862) 248
 Բասիլ Գրիչ 314
 Բասիլյոս Նպս. Նրուսազիմայ (1356) 103
 Բարսղամ 348
 Բարսիլոզիմէոս Առաքեալ 96
 » Գին. Գրիչ, որդի Դուկաս
 Բահանայի (1839) 117
 Բարբուդիմէոս Ֆոռանկ Նպս. Մաքաղաղ
 122, 123, 268, 433, 478, 555, 556, 602
 Բարբուդիմէոս Սալուցիո 534
 Բարիձորայ Ս. Աստուածածին 223
 Բարձրահայեաց Ս. Աստուածածին 52, 229
 Բարձրբերդ 235, 637
 Բարուախոս 293, 551
 Բարուի 566
 Բարսեղ (1661) 454
 » Վրդ. Կարապետի 57
 » Նպս. Կեսարացի 4, 217, 227, 263,
 338, 441, 456, 497, 568, 620
 Բարսեղ Վրդ. Մաշկեւորցի 171, 513, 601
 » Մաքմանդցի, Առաջնորդ Ամ-
 քայ (1600, 1632) 191, 553, 572
 Բարսեղ ի գեղջէն Մըշրեփկաւ 553
 » Վ. Սարգիսեան 130
 » Վրդ. (1697) 315
 » Բաբունի (1319) 340
 Բեթանիա 376
 Բերգեհեւ 564, 566
 Բերսայիդա 618
 Բեռնդիֆոս 141
 Բերիա 323, 434, 435
 Բեռնաք Ս. Խաչին 264
 Բիւրիտոն 571
 Բուսայիդ սուլթան (1326) 420
 Բրաքիոն Նոտարուհի (1812) 84, 86, 303,
 304

Գ.

Գարբիլ Նպս. Կարսեցի 599, 600
 » Վրդ. Նիկոմիդացի (1806) 88
 » Նոր Վկայ 614
 » Սրկ. Գրիչ (1766) 534
 » Վրդ. (1754) 374, 539
 » (1767) 288, 289
 » (1792) 200
 Գազիկ Թարգմանիչ 73, 275, 348
 » Շահնշահ, որդի Աբասայ 287, 540
 Գալուստ տուր. Կայծակ (1689) 443

Գաղատիա 88, 110, 402, 476
 Գաղիանոս Բժիշկ 244, 280, 283, 287, 445
 Գամաղիէլ 97
 Գայլ Վանք 217, 221
 Գամառաք 579
 Գասպար Ամբեցի 190
 Գարեգին Կթղ. Յովսէփեան 235, 362
 Գեքսեմանի 79, 353
 Դեռիկայ Վանք 485
 Դերեզման Ս. Աստուածածին 443, 541, 600
 Դերմանիկ 327
 Դեռորդ Ս. Զօրավար 641
 » Ակայեցի 441
 » Վրդ. Արքիմուսպոլսեցի (1792) 446
 » Բերիացի (1772) 434, 435
 » Նրգնկացի 520
 » Իշխան որդի Միքի (1214) 367
 » Վրդ. Միլայիմօղլու (1707, 1713,
 204, 483
 Դեռորդ Վրդ. Սաղիմացի 205
 » Սկիւռացի 208, 222, 246,
 269, 391, 393
 Դեռորդէոս Լոկոզէո 448, 475
 » Բոնադանդիանու 310
 Դիակայ Վանք 572
 Դիւանք 557, 560
 Դիւիբցու Աբու (Սիւ) 338
 Դոգ եւ Մազոգ 319
 Դոզգոքա 422, 531
 Դորդ Գին. Բարձրբերդցի 18
 » Վրդ. (1298) 61, 258
 » Գոնացի 123
 Դուլիէլմոս Փէփին 11
 Դոււր Գաբի 546
 Դոնեռայ Ուխտ 222, 246
 Դրիգոր Վրդ. Ակնցի 539
 » Արգ. Արատ (1348) 294, 297
 » Վրդ. Ամբեցի 585
 » Կթղ. Մեծաբցի Ամասարեցի 500
 » Գին. Անցի (1326) 419, 420
 » Նպս. Ամասարեցեաց 226
 » Ապուլիսիցի, սառաք 538
 » Աստուածաբան 94-95, 330, 336,
 387-390
 Դրիգոր Արմիշեցի (1480) 248, 249
 » Նպս. Արշարունեաց 226
 » Գին. Գաղատացի 373
 » Գամաղայեոս Նրուսազեմի (1746)
 478

- Գրիգոր Գրիչ (1214) 365, 366
 » Աբգ. Գրիչ (1334) 360
 » Գրիչ (1681) 165, 167
 » Վլադ. Դարամազի (1617) 188, 190, 497, 498
 Գրիգոր Դպիր (1204) 211
 » » (1681) 403
 » » (1712) 453, 455
 » » 582, 583
 » » Եղեսացի (1843) 182
 » Երեց գրիչ (1672, 1695) 525, 612, 615
 Գրիգոր Վրդ. Երեսացի 74
 » Սրկ. Երեսացիների 441
 » Դպիր Երեսացի, որդի Յակոբ Բահամայի (1767-1782) 338, 466, 479
 Գրիգոր Դպիր Զմիռնացի (1828) 298
 » Լուսաւորիչ 38, 359, 626
 » Վրդ. համանցի (1801) 402
 » Խլաբեցի. Երեսաց 90. 144, 145, 449, 521
 Գրիգոր Աբգ. Եղս. հոգաբարակի (1727, 1738) 516-521, 575
 Գրիգոր Եղս. հոգաբարակաց 226
 » Վրդ. Շէֆերման, Կարմեցի (1823) 406
 Գրիգոր Բհմ. Հիգանցի, որդի Ամիրազիզի (1616) 156-160,
 Գրիգոր Հոմացի 411, 413
 » Մագիստրոս 214, 333, 390, 410, 507
 Գրիգոր Գրիչ Մասունցի, որդի Պօղոսի 195
 » Բհմ. Հիգանցի, որդի Մարտիրոս Բահամայի (1596, 1602) 324, 325, 370, 372
 Գրիգոր Միսկեց 442
 » Կթգ. Մուսապէկեց 443
 » Յեսունացի 39
 » Նարեկացի 61, 177, 348, 478, 606
 » Նիսացի 243, 313-315, 320, 388, 445
 Գրիգոր Երեց Նիցի (1620) 561, 562
 » Պտր. Շղթալաւի 14, 22, 54, 143, 148, 321, 323, 359, 537, 538, 541, 570
 Գրիգոր ազալ Զերեգեան 542
 » Գրիչ Զորակ (1299) 421, 431
 » Պտր. Պարսկուէր 160, 184-186, 368, 538, 563

- Գրիգոր Կթգ. Պիծակ 443
 » Գրիչ որդի Պօղոսի (1740) 5
 » Վրդ. Մասունցի 189
 » Սրկ. (1822) 482
 » Վրդ. Սկեւաւացի 181, 247
 » Սեանչիւազորի 94
 » Վրդ. (1767) 466
 » » Առաջնորդ Վարազայ (1523) 34
 Գրիգոր որդի Վահրամայ 280, 285
 » Վկայաւոր 56, 77, 223, 641
 » Տաբուացի 33, 80, 81, 152, 165, 202, 267, 272, 273, 334, 363, 370, 452, 467, 472, 476, 516, 529, 548, 549, 586, 590, 597, 607, 608, 621, 622, 630, 644-646
 Գրիգոր Տէյրմուզեան 244, 414, 493
 » Դպիր Տէր Գրիգորեան (1840) 525
 » տպագրիչ 22
 » Բաբունի (1573) 271
 » Վրդ. Փէշտիւալեան 326, 482
 » Աբգ. Բոսիկանցի (1736-1739) 510, 631
 Գրիգորիս Գրիչ (1240) 636, 637
 Գրիգորիս Կթգ. Աղթամարցի (1536) 460, 464, 466
 Գրիգորիս Կթգ. Աղթամարայ (1602) 372
 Գօգալդարա 349
 Դ.
 Դամասկոս 304
 Դամասոս 83
 Դան 618
 Դանիէլ Աբգ. (1617) 498
 » Երաժիշտ 411, 508
 » Մարգարէ 244
 » Պտր. Կ. Պոլսայ, Պոլսագետի (1799) 399, 402
 Դասխուրն 620
 Դաւթայ Վամբ 196
 Դաւիթ Վրդ. որդի Ալաւկայ 522
 » Անյաղթ փիլիսոփայ Ներսիսեանցի 95, 331, 342, 383, 394, 526
 Դաւիթ Կթգ. Էջմիածնի (1620) 326
 » » Բօրչալուեցի 444
 » պտր. Երուսաղիմայ (1816) 75, 78
 » » (1596) 51, 324

Դաւիթ վրդ. Գեղեցեան, Կարմեցի (1828,
1833) 261, 298, 299, 323

Դաւիթ վրդ. Կեսարացի (1857) 594, 595

» Հիւպատոս 314, 417

» Ճմնդուկ (1684) 335

» Մարգարէ 624

» Նպս. Վիրապեցի 191

» Բաբունապետ 316

» Վրդ. Բաբայրեցի 173, 389

Դեղբայք Ս. Նշան 537

Դիլաճ հոգայ 185

» Սրկ. (1602) 370, 372

Դիմնեսիոս Արիստագացի 74, 94, 99

» Վրդ. (1810) 542

Դշխոյ 492

Դրագարկ 620

Ե.

Եամուխ Ղալա 528

Եաշ 311

Եգիպտոս 23, 71, 171, 178, 458, 481, 537,
560, 579, 618,

Եդեսիա 48, 301, 308, 421, 468, 551, 638

Եզնակ վրդ. 264

Եզնիկ Կաղապի 39

Եթովպիա 23

Եղիա Գեհն. Գրիչ (1780) 486

» Վ. Թումանյան 41

» Իմաստասէր 173, 390

» Գեհն. Խարբերդցի, տառի 569

» Վրդ. Կեսարացի 491, 492, 541

» Կ. Պալանցի (1818) 311

» Մարգարէ 318, 618

Եղիազար Կրդ. 182, 326, 449, 458, 504,
538, 542

Եղիշէ վրդ. Պատմիչ 3, 157, 162, 241, 266,
302

Եղիսէ Դպիր Նիկողոսեան (1817) 262

Եղնագար Խոնա Զուլայեցի 189

Եմպեդոկլէս 333

Եմանուս վրդ. Վանեցի 639

Եմովք 504

Եպիփան Կիպրացի 95, 383, 441, 449

Եպիփանոս 333

Եսայի Գեհն. Գրիչ (1772) 599

» Նպս. Նրուսաղէմի (1392) 62

» Պար. » Թալանցի (1864)

443

Եսայի վրդ. Կեսարացի (1718) 300, 379

» » Նշեցի 270, 316, 560, 593

Երանու » 617

Երեմիա Երեց Գրիչ (1309) 469, 470

» Սրկ. » «1664» 152

» Գրիչ 387, 394, 395

» Վրդ. Երզնամիցի 540

» Խոնա Համբեցի 191, 539

» Զէլէպի 449, 544

» Վրդ. Տէր Կարապետեան, Զօր-
լուցի 1, 5, 10, 41, 107, 193, 261,
312, 335, 416, 446, 469, 483, 512, 574,

Երեւան 215

Երզնկա 173, 232, 354

Երնջակ 200

Երուսաղէմ 2, 20-22, 36, 38, 46, 58, 63,
70, 75, 78, 80, 92, 93, 100, 101, 135,
136, 147, 152, 184, 206, 236, 249, 254,
277, 278, 305-308, 326, 328, 349, 373,
398, 402, 443, 467, 487, 491, 504, 510,
515-518, 560-563, 570, 571, 575, 578,
579, 586, 595, 600, 617, 631, 643,

Եւա 40, 567

Եւաք 66

Եւդոկիա 64, 69, 70, 125, 372

Եւդոքս-Եւքիմ Գեհն. (1298) 217, 221

Եւքաղ 33

Եւլալիոն 548

Եւլոմի Բարսիստ 612, 614

Եւլիլիդէս 412

Եւսեբիոս Նպս. Նման 94

» Կեսարացի 396, 517

Եւրոպա 238, 578

Եւֆրատ գիւղ 338

Եփեսոսի ժողով 203

Եփրատ 579

Եփրեմ Խուրի 39, 67, 68, 95, 198, 241, 265,

381, 441, 517, 569, 642

Եփրեմ վրդ. Կրդ. Ստյ (1817, 1833) 443,

505, 506

Եօլջու Կափայեցի 191

Զ.

Զապէլ Թազուի 18

Զատիկ Դպիր (1636) 224, 237

Զաֆար Պէրպէր 538

Զաֆարէ հոգայ 185

Զափարիա Կթզ. 196, 554, 629
 » Երեց Լեհացի (1637) 190
 » Պար. Կաղզուսանցի 400-402
 » Հէֆիմ 13, 14
 » Դպիր, որդի տէր Ղազարի (1786) 515
 Զափարիա Դպիր Ճամղէմիր (1620) 43, 46
 » Գրիշ, որդի Յովանիսի (1523) 31, 34
 Զափարիա Գրիշ, Գիլիսցի (1656) 564, 506
 Զեմոր Եպս. 441
 Զեմոն 333
 Զիրաֆ Խոջա Վանեցի, Պրոկոշ, 191, 540
 Զմիւռնիա 1, 29, 261, 298, 306, 373, 481, 484, 595, 596, 615, 616
 Զորավար ռուկեզործ (1204) 211

Է.

Էնկուրի 639, 642
 Էջմիածին 215, 342, 387, 402, 408, 449, 455, 525
 Էտրեօէ 401, 443 444

Ը.

Ըղպէլ 572
 Ընկուզեկ 196, 198
 Ըռաւորսլան 79

Թ.

Թաղէս Առաքեալ 551, 552
 » Երեց (1794) 490
 » Աբղ. Ավրաւհնց (1430) 107-112
 » Եպս. Կափացի 59, 62
 » Աբղ. Մշեցի (1837) 93
 Թաթարիստամ 310
 Թալա 635
 Թալէս Մեկեսացի 333
 Թալիսիս 378
 Թամուր Բոնեալ (1395) 273, 458
 Թառալի Սպահանցի (1620) 386
 Թալուիս պազարի 481
 Թէոդորոս Կիւրացի 241
 Թէոդորոս Եպս. Գնունաց 226
 » Սրկ. Երզնկացի 327
 » Ս. Զորավար 97
 » Պար. Խորեմացի 539, 577, 601, 619, 620

Թէոդորոս Պար. Վանեցի 555
 » Ճեմար 245, 246
 » Կթզ. (1380-1392) 63, 268, 431
 Թէոփիլոս Եպս. Աշտուհաց 226
 Թէֆիքտազ 259, 490
 Թզքոց Գիրք 438
 Թովմաս Առաքեալ 96, 276
 » Ագուիմացի 55, 61, 214, 489, 602, 603, 615
 Թովմաս Երեց Բաղիշեցի 334
 » Գրիշ 436. (1302) 636, 637
 » » (1409) 597
 » Աբղ. Գրիշ 533
 » Դպիր, մանկավարժ (1828) 323
 » Վրդ. Առաքեալ Ս. Խաչի Վանաց 215
 Թովմաս Վրդ. Մեծոփեցի 6, 9, 31, 33, 484, 486
 Թովմաս Դպիր Ստամպուլի (1666) 212, 215
 » Վրդ. Վանեցի (1779) 84, 86
 » Քեմ. 553
 Թորոս Արապկերցի 193
 » Քեմ. Բարձրբերդցի 11-18
 » որդի Բարսեղի 561
 » Քեմ. Գրիշ (1486) 103-106
 » Դպիր (1272) 150-155
 » » Կազմոզ (1319) 339, 341
 » Ռաւսլին 14, 18
 » Պարոմտէր Ստամպուլի 539
 » Աբղ. Վանեցի 52
 » Վանկցի, Մուկամուռ Քարձ, (1272) 154
 Թորոս Վրդ. (1316) 79
 » » 169
 Թուսկամֆ 124
 Թուլլա 345
 Թուլսյեցի 507
 Թուլսմա Նաթեցի 190
 Թուրաշ Խոջայ Սեցի (1610) 185
 Թոխաթ 402, 532

Ի.

Իագիշի (1596) 372
 Իգնատիոս Աստուածազգաց 96, 99
 » Նաղակիացի Գրիշ (1684) 527, 528

Իզմատիս Վրդ. Թոխաթցի 539
 » » Մեկնիչ 124, 211, 245,
 419, 600
 Իզմիմիս 401
 Իլով 368, 369, 482
 Իշախ Բհն. 333
 Իպրահիմ սուլթան (1649) 163
 Իսա էլ Մեսիհ 432
 Իսահակ Վրդ. Տէր Գրիգորեան, Անկուլսցի
 (1831) 259, 260
 Իսահակ Վրդ. Վանեցի 370
 Իսիդորոս 405
 Իսմէթիս Երզնի 463
 Իսրայէլ Սրկ. Արեւելցի (1319) 338, 340
 » Եպս. Վանամուշ 226
 » » Տայոց 226
 Իրեմուս 94
 Իւանէ արդի Պուրթէի (1329) 316
 Իսելիտար 446

Լ.

Լալեր 294
 Լախ 185
 Լաթին Խոնայ 617
 Լամբրոն 276
 Լանկթամուր 360, 486
 Լեհաստան 224, 369, 407
 Լեւոն Թգր. (1214) 366
 » » (1272) 540
 » » (1323-1338) 100, 137, 178,
 303, 420
 Լեւոն Ս. Խաչիկեան 232, 314, 417, 458,
 603, 628, 631
 Լեւոնի տամար 546
 Լեւոնկյայ 637
 Լէոն Վառաժ 221
 Լէոնոս 236
 Լիմ Անապատ 114, 143, 146, 549, 550
 Լուդովիկոս Կրամադացի 106
 Լուսիկ Սրկ. 46
 Լուսին, մայր Աղադար Գրչի 41

Խ.

Խադ Եպս. 429
 Խանտատիկ 530
 Խաչատուր Աբդ. Ժաղկաղ (1620) 382, 386
 » Եպս. Աստաղատու Վանուց
 (1824) 365

Խաչատուր Վրդ. Բաղիշեցի 57, 610
 Խաչատուր Քահանայ, Նախաշ, Գաղատացի
 (1699-1711) 639-643
 Խաչատուր Երէց Եղեկեացի 532
 » Վրդ. Առաքնորդ Էրզրումու 539
 » Արք. Առաքնորդ Ս. Թումայի
 Վանուց 215
 Խաչատուր Խաչա 187
 » Վրդ. Կափայեցի (120) 43-46
 » » Կեչառեցի 90, 405
 » Երէց Շատակեցի (1671) 563
 » Վրդ. Ջուղայայ (1627) 530
 » Սրկ. Կազմող (1664) 152, 153
 » Կրդ. Սառ (1560-1581) 377
 » » (1661) 256
 » Բարունի (1823) 406
 Խաչեր Խալիֆա 538
 Խաչէվարդ 199
 Խաչլու Խաւրուպէկ 111
 Խաչի տրակուման (1580) 369
 Խարբերդ 263, 267, 569
 Խարիտան Բհն. 221
 Խարալըշահ Խաչա 188
 Խիզան 370, 372
 Խիկար Իմաստասէր 466, 566, 640
 Խլաթ 127, 130
 Խիմասլան 485
 Խնտաի Վանք 412
 Խոգագրակ Գիւղ Անիայ 517, 518, 521, 575
 Խոզ 189, 350
 Խոսրով Եպս. Անանեացեաց 60, 62, 194,
 321, 322, 522
 Խոսրով Գաբրիելան 441
 » Խոջայ, արդի Գրիգորի 217
 » արքայ պարսից 485
 Խոսրովիդուխտ 429
 Խորէն Ս. 429
 Խորին Անապատ 637
 Խումաշ 572
 Խումար 354

Ս.

Սմնդեան Ս. Վանք 80, 81, 91-93, 256, 364,
 487, 562-566
 Սարծորու Վանք 479, 603
 Սոագատիկ 56, 236, 364, 493, 518, 520,
 537, 542, 550

կ.

կաթնազրիւր 70
 կալիստրատոս Ս. 97, 276
 կազմում 297
 կամարակալ գիւղ 117, 353, 511
 կամեմից 421
 կամաց Ս., վամբ 416, 417
 Դուպարովկիա 578
 կապուսի Ամուստ 132-134, 376
 կասրիկ 263, 267
 կարապետ վրդ. Արիւմանուպուսեցի 317
 » աղայ Ազմուտերեան 542
 » կթղ. Ազքամարայ (1671) 165, 168
 կարապետ Ռուր վկայ Ամառեացի 537
 » վրդ. Ռադիշեցի 57, 90
 » Պոր. Դամակեցի 123, 433, 434, 489, 524, 609, 632
 կարապետ Նրէց Գրիչ 232, 233, 354, 359
 » Դադիր (1316) 78, 79
 » Բեն. Գրիչ (1623) 165, 166
 » վրդ. Նրուսազէմացի 248, 249
 » Կրօնատուր Թաքզամիչ 141
 » Արք. Թաքաթցի, Շիրք (1804) 416
 կարապետ Կազմազ (1274) 251
 » Փակակալ, կազմազ (1497) 59, 63
 » վրդ. Կետարացի (1677) 103, 106
 » Նաւ. Կ. Վալույ (1489) 402
 » Պոր. » » (1827) 299
 » Կոստանանց 410, 413, 486
 » Ս., Մշալ 514
 » Վրդ. Կալոյեմ, Մակացի, որդի Մետրապալ (1616-1631) 124, 125, 142, 143, 155-161, 187
 կարապետ Բեն. որդի Յովնաննէի 127, 129, 131
 կարապետ Նաւ. Դուրակ (1430) 110, 111
 » Բեն. որդի Պաքոնտատի (1832) 135-137, 179, 180
 կարապետ Գրիչ, որդի Սարգիս Քանախյի (1326) 419, 420
 կարապետ Արք. Վարազայ (1523-1536) 34, 402
 կարապետ վրդ. Առաքմար վարազայ վա-
 մից (1681) 167

կարապետ վրդ. Վամեցի 404
 » » Տապեցի 242, 320, 560
 » » 438
 » » Տարօնցի, որդի Առաքելի (1630) 570, 571
 կարապետ վրդ. Տիգրանակերտցի (1769) 408
 կարապետ Բեն. Բիւրսոզլու 596
 կարքի 271
 կարին 226, 406
 կաֆա 18, 19, 43, 46, 107, 110, 124
 Կեռան Թագուհի 540
 Կետարիա 88, 204, 401
 » Ստրատոնիս 104
 Կիլիկիա 274, 277, 313, 340, 436, 497, 560, 637
 Կիլիմուր 346
 Կիպրոս 21, 38, 59, 61, 345, 346
 Կիրակոս Ամիրա 409
 » Դամակեցի 484, 485
 » Դադիր (1734) 467, 468
 » վրդ. Նրզնկացի 321, 322
 » Արք.-Պոր. Նրուսազէմացի, Մնա-
 ցականան (1808-1838) 83, 204, 205, 236, 352, 459, 535, 536, 542, 555, 591, 593, 598
 Կիրակոս վրդ. Թաքզամիչ 440
 » Թլուարացի (1489) 270
 » Վ. Պալեցի 482
 » կթղ. Սալ 327
 » » Կիրապեցի (1441) 443, 486
 Կիրեզ Արք. 362
 » » աշակերտ Խաչատուր վար-
 դապետի 210
 Կիրեզ Նաւ. Աղեֆանդիւր 94, 547, 619
 » » Նրուսազէմի, 64, 95, 336, 638
 Կիրին Ռաբուտապետ (1329) 315, 316
 Կիրոս արքայ 565
 Կղեմէս Կալոմոս (1664) 545
 » Պիգիլեայ 262
 Կղեստամէ Հոսովայեցի 543
 Կոստանդին արշիլիսեկուզու (1299) 269
 » կթղ. Բարձրեղեցի 14-18, 546
 » Նաւ. Դրազարկու 270
 » Թգր. (1347) 291
 » կթղ. Լամբառացի (+ 1380) 407

կոստանդին Եպս. կեսարիոյ 270
 » » » որդի Թորոս
 Բաշանայի 250, 251
 կոստանդին կրդ. *Կեսարացի* (1314-1319)
 61, 78, 340
 կոստանդին կրդ. *Լամբրոնացի* (1323-1326)
 178, 420
 կոստանդին Վահկացի Եպս. (1413) 18-21,
 կրդ. (1430) 110, 111
 կոստանդին Սրկ. (1298) 210
 » Եպս. որդի Վասիլի (1299) 421,
 430, 431
 կոստանդնուպոլիս 1, 12, 41, 47, 58, 84-
 88, 91, 114, 119, 121, 148, 161, 163,
 170, 205, 212, 215, 234, 235, 290, 303,
 304, 310, 311, 317, 323, 342, 345, 352,
 402, 409, 444, 448, 449, 455, 507, 524,
 528, 569, 573, 582, 596, 602, 604, 612,
 631, 632, 636
 կոստանդնուպոլսոյ ժողով 203
 կոստանց կառաւփաւստ 101
 կովտին, կոնստին 507, 631
 կոնստնթինոս Ալափիտէ 47, 71, 74, 114, 305,
 307, 308, 328, 345, 487, 506, 531, 536
 կուսինայ 259
 կուռց Ամապատ 57, 550
 կրքտէ 223
 կոզալտարա 350

Հ.

Հազարբէկ որդի Ամիրբէկի (1377) 8
 Հալապ 18, 152, 153, 185, 372
 Հազրատ 34, 228, 323, 521, 523, 620
 Համիր 112
 Հայաստան 185, 578, 626, 634
 Հայրսպետ Ամբեցի 190
 » Դպիր (1821) 373
 Հանէս Խաւփաւ 100, 101
 Հանիսուկ Գրիչ (1272) 248
 » Սրկ. Գրիչ 138, 141, 142
 Հաննա Դպիր Ամասիացի 506
 » Վրդ. Երուսաղէմացի 23, 148, 520,
 521, 538, 634, 643
 Հապէշստան 71, 578
 Հասան Բէկ (1597) 372
 Հասկ Հայագիտական 279
 Հացունեաց Խաչ 57, 96

Հեքում Ա. Թգր. 18, 438
 » տէր Լամբրոնի 61
 » Սիւստոս, որդի Օշնի, 199, 279,
 280, 284
 Հեզինէ Թագուհի 96
 Հեքակլ Թագաւոր 485
 Հեքակլիտոս 333
 Հերմոնավանք 21
 Հերմոնիտոս Լաուրեդոս 309
 Հերակլէս Թգր. 614
 Հըզվեցի տէր Սարգիս 12
 Հիզան 324, 325
 Հիպպատոս Մետապոնոսացի 333
 Հիպպոդիտոս Եպս. 381, 441, 544, 618
 Հնդիկք, Հնդստան 82, 238, 496
 Հոմերոս 41, 42, 333
 Հուլազու Խան 18
 Հոկտեմբեր 490
 Հոկտեմբեր Ս. 537
 Հոռո 40, 123, 126, 127, 238, 240, 643
 Հոռուկայ 14, 17, 20, 136, 211, 438, 637
 Հրեշտակապետաց Վանք, Երուսաղէմ 367

Զ.

Ձիքեմեաց Լեո 65, 75, 77, 422
 Ձկնալեռ 551, 552

Ղ.

Ղազար Ս., Եկեղեցի 258
 » Երէց Ակնցի (1652) 119, 121
 » Բանասէր (1597) 486
 » Եղեղիացի (1733) 91
 » Բեմ. որդի Ջափարիայի (1393) 6, 9
 » Թօթաթցի Գրիչ 303
 » Վրդ. կեսարացի 539
 » Ղրիմեցի (1437) 107, 112, 126, 127
 Ղազարյան Արք. Պոմոնոսի (1748) 114
 Ղալաբացի Գեմ. 544
 Ղամար Խաբուռ 325
 Ղանոսի Խոջա 185
 Ղարիպ Ամբեցի 191
 Ղարիպեան Խոջա 185
 Ղափան 240, 510, 631
 Ղովտ 618
 Ղուկաս Վրդ. որդի Ամիրտաթի (1541) 271
 » Գանձասաց 77
 » Եպս. (1613-1629) 2, 178

Վուկաս Վրդ. Լուսեցի 317
 » » Խարքերդցի 5, 10, 86, 114,
 245, 328, 487, 502, 619, 620, 632
 Ղուկաս Կթղ. Էջմիածնի 399
 » Կեղեցի 553
 » Երեց Գրիչ. որդի Կիրակոս Քանա-
 ճայի 452, 453
 Ղուկաս Վրդ. (1523) 31-34
 » » (1801) 515
 » Քեն. Գրիչ (1827) 482
 Ղուսիկիանոս Գրիչ 469
 Ղուրան 364, 448
 Ղորմկեվանք 168
 Ղրիմ 111, 289, 293, 294, 297, 391

Հ.

Հալալ Խոնա 386
 Հանիկ Ամիրա 482
 Հիմնիկ Խան 450
 Հուսիստան 354
 Հուստին (1664) 545

Մ.

Մախսուտ պեկ (1597) 51
 Մակարայեցիք 128, 552, 553
 Մակար Եգիպտացի 39, 98
 » Կամարակապցի, սառաժ 540
 » Կրօնաւոր (801) 403
 Մակու 200, 202
 Մանատ չաուշ (1602) 126
 Մանսուտ սուլթան (1597) 51
 Մանսուտ » 42
 Մազաֆիա Բաքերդցի 376, 378
 » Վրդ. Բաքերդցի (1497) 132, 133
 » Քեն. Գրիչ 568, 570
 » Վրդ. Եղեկեացի (1602) 124,
 125
 Մազաֆիա Դպիր Կ. պոլսեցի (1707-1714)
 205, 396, 398, 442
 Մազուս 59, 61
 Մանատ Խալեսի 445
 Մանագլեքու 412, 413
 Մանգուազ 267
 Մանդուկա 605
 Մանկու Խան 18
 Մաննար գիւղ 620

Մամուլի Վրդ. Երզնկացի (1735) 342, 344
 » Խաչա 188
 » Միակեաց (1331) 102
 » Սիմաէշ (1781) 304
 Մամուլ Դպիր Դատար (1789, 1790) 47, 410
 » Սուփիսեմ 582-584
 Մամուտ գաւառ 367
 Մաշկեր 401
 Մաշտոց Կթղ. Սեւանցի 576
 Մասիս Լեռ 579
 Մասիսուտ Խոջայ 185
 Մասն գիւղ 5
 Մատթէոս Երեց Ակնցի (1727) 124, 126
 » Աթղ. Ապուլեյսցի (1785) 272,
 274
 Մատթէոս Աթղ. Կազմազ (1331, 1332) 93,
 100, 135, 137
 Մատթէոս Ուռնայեցի 204
 » Վրդ. Ջուղայեցի (1395) 64, 66,
 118, 456, 457, 516, 518-520, 628
 Մատթէոս Վանանդեցի 434
 Մատրաս 575
 Մարաշ 92
 Մարգարէ Աթղ. Արմիշեցի (1536) 460, 462
 Մարգարայ Դպիր 56, 57
 Մարգար Գեղաման Խոնեմ Երեւանցի 595,
 596
 » Խոջայ 188
 Մարգարէ Բարունի (1334) 55
 Մարգում 69, 229
 Մարիամ Մագդաղեմացի 585
 Մարիսին, ամուսին Վահկացի Կոստանդին
 Եղիսլուպոսի 19
 Մարկուս Արեւիկոն 307
 » Քեն. Գրիչ (1381) 124
 » Եղա. Եղեկեացի (1811) 70
 » Զակուռեայ 259
 » Մանտեօի (1613) 187, 190
 » Վրդ. առաջնորդ Մարայ 540
 » » Շեմեւոյցի 421
 Մարուգէ Երեց Գրիչ 150, 151
 Մարութա Եղա. Նփրկերտայ 99, 553
 » Խոջա Զուլայեցի 189
 Մարտիրոս Պէմանեան 205
 Մարտիրոս Գրիչ (1599) 230, 231
 » » (1716) 543, 546, 550
 » Երեց Գրիչ 318
 » Դպիր (1787) 352
 » Եղա. 81, 82

- Մարտիրոս Եպս. Նրուսազեմի (1439) 542
 » » Զմիւռնիոյ (1810) 542
 » Աբղ. Թօխաթեցի (1720) 64, 70
 » Կրդ. 296
 » Հիգանցի, Գրիշ Էւ Մաղկոզ (1596, 1602) 158, 324, 325, 370, 372
 » Հովուեան 194
 » Վրդ. Ղրիմեցի 391, 392, 458, 539, 622
 Մարտիրոս Վրդ. Վարազցի (1613) 187
 » » Երաժիշտ 572
 » » (1672) 546
 Մեքողիս Հայրապետ 567
 Մելիսիմե 78
 Միլտան աղա Տարսիեանցի 538
 Միլիսիեդեկ Կ. Պոսեցի (1766-1774) 193, 310, 317, 407, 475
 Միլիսիեյ Վրդ. (1630) 569, 571
 Միլոն Խոնա Համբեցի 541
 » Բեմ. Պալաթցի (1807) 193, 304
 » Պալաթցի (1722) 642
 Մեծխաչ Համբեցի 190
 Մեծոփայ Վանգ 9, 360, 362, 486, 614, 617
 Մեծֆար » 153, 154, 365-367, 427
 Մեղրիկ Վրդ. 620
 Մեսրոպ Բարսեղի առաջնորդ Ադրիանուպոլսոյ (1811) 591
 Մեսրոպ Վրդ. Բաղիշեցի 539
 » Դպրավարժ 535
 » Նրեց, պատմագիր, 57, 157, 162
 » Բեմ. Թեֆիրտաղցի 12
 » Ղալիֆա (1734) 526
 Մեքսիմ 598
 Մէլէս 299
 Մէլէֆ Խաթուն 540
 Միխայէլ Ասորի 148, 155, 234, 485, 494
 Մինա, մայր Յովհ. Գրշի 440
 Մինաս Վրդ. Ամբեցի, 419, 421, 456, 458, 471, 539
 Մինաս աղայ Դմկրեան 542
 » Վրդ. Նրգնկացի (1721) 323
 » » Թեոդուպոսեցի (1615) 112
 » » Լիւդրացի (1793) 476
 » Ժաղկոզ (1630) 570
 » Ղափաւանի (1666) 393
 » Միխայէլեան 204
 » Վրդ. (1768) 172
 Միջագետք 551
 Միջագիւղ 335, 336, 505
 Միքայ Խոջա 34
 Միլզե » 185
 Միխայէլ Աբղ. Ադրիանուպոլսոյ (1802, 1810) 352, 401, 591
 Միխայէլ Եպս. Անտիոքայ 37
 » Ասամացի 538
 » Եպս. Բաղիշեցի 349
 » Գրիշ, որդի Բարդաւի (1683) 456, 458
 Միխայէլ Վ. Զամէեան 260, 345, 346, 545, 596
 Միխայէլ Սրկ. աշակերտ Յակոբ պատուիրարի (1763) 114
 Մլեհ Խշիւան 367
 Միսիրաբ Աբրայ Սեբաստացի 56, 91, 328, 493
 Միսիրաբ Աբղ. (1334) 360
 » » (1691) 80
 » Անեցի (1326) 420
 » Դաշ 242, 271, 305, 447
 » Վրդ. Դաւառեցի (1406) 200, 202
 » Կրդ. (1347) 290-293
 » Հեքացի 243, 281
 » Վրդ. Սասնեցի (1321) 360-362, 447
 Միսիրաբ Բեմ. Սկեւոացի 437
 » Վրդ. (1323) 178
 Մկոնէլ 579
 Մկրտիչ Աբղ. (1321, 1334) 362
 » Եպս. Ազաւանի 93, 505, 560, 585
 » Վրդ. Արծրունեան 10
 » » Ազեքեան 309, 406
 » » Բաղիշեցի 194
 » Կրօնաւոր Գրիշ (1530) 114-117
 » Դպիր (1331) 321, 322
 » Խիգանցի 90
 » Վրդ. Պէհէսնիցի 539
 » Սրկ. Վանցի (1861) 236
 » Մ. Վրդ. (1795, 1824) 385
 » Աբղ. Տանծիկ (1506) 132-134
 Մոհաւ Խոնա 110, 111
 Մոկաց գաւառ 416
 Մոսկով 369, 444
 Մովսէս Դասխոյեանցի 620
 » Վրդ. Նրգնկացի 321, 322
 » Խորեանցի 230, 234, 359, 396, 397
 » Կազանկատուացի 299
 » Մարգարէ 333

Մովսէս Վրդ. Զուգայեցի (1695) 69, 476,
533
Մովսէս Եղս. Սինոնաց 314
» Վրդ. Կթգ. Տաքեւացի 186, 187,
387
Մովսէս Քերթոզահայր 266, 306, 514
Մուշ 323, 343, 514, 515
Մուսայ, Սէյտի 326
Մուրատ Շամախեցի 187
Մսըր 102, 562
Մօլեւան 222
Մօլոսովանու լեզու 311

Յ.

Յակոբեանց Ս., Վանք. Երուսաղէմ 79, 325,
542
Յակոբ Աբ. (1599) 40
» Աբգ. Բաղիշեցի (1796) 514, 515
» Վրդ. » 540
» Բեմ. » (1704) 417, 418
» Վրդ. Բիւքամիացի (1822) 515, 516
» Եղս. Գաթահեցի 190
» Գրիշ 24
» » (1627) 142, 143
» Դպիր (1620) 382, 386
» » Ակնցի, որդի Վահրատի (1649,
1652) 119-121, 149, 150, 161, 162
Յակոբ Երեց Գրիշ (1678) 484
» Նոր վկայ Եզդիստեցի 537
» Վրդ. Եւթակիացի (1706) 113, 341
» Դպիր Թալասցի (1789) 635
» Աբ. Թէֆիրտազցի (1782) 480
» Վրդ. Լմայ (1744) 550
» Կթգ. Կլայեցի 540, 638
» » (1331, 1332) 123, 137
» » (1413) 20
» Վրդ. Սիմոնեան, Կարմեցի 323
» Երեց, որդի տէր Հայրապետի 521,
523

Յակոբ Հարհարգեմց 511
» Վրդ. Ղրիմեցի 227, 618, 621
» Աբգ. Մաշիմեցի (1809) 71
» Մարկանտիոս 415
» Առաջնորդ Մեծֆար Վանքի (1272)
154
Յակոբ Հայրապետ Մծբնայ 288, 289, 572
» Պոր. Նալեան 117, 172, 444, 511,
539, 599

Յակոբ Գրիշ. որդի Ներսէսի 89, 91
» Վրդ. Շամախեցի 459
» » Ովսանեանց 119, 628
» » Պալաքցի (1739) 539. 643
» Կթգ. Զուգայեցի 215
» Եղս. Սրմոյ 95, 264
» Զառանիոյ 5, 10, 93, 619
» Եղս. Տիգրանեան (1866) 303, 316
» Բարսուղար (1601) 370, 371
» Վ. Բռնեցի (1331) 55, 122, 123,
453, 557
Յակովբոս Եղս. Պալանեանց 226
» Տեառնաբարայր 76
Յամելախոս 574
Յայսմաւոր 545
Յարութիւն Աբգ. Ալաշկերտցի (1808) 171
» Բեմ. Ակնցի (1828) 352, 353
» Ալաշկերտցի 194
» Դպիր (1649) 148, 150, 161,
163
Յարութիւն Աբգ. Աբ. Եղսեանցի (1818,
1843) 182, 528, 529
Յարութիւն Երեց (1746) 477
» Վրդ. Թէֆիրտազցի 488, 489
» Սրկ. Իկոմիացի (1824) 327,
346
Յարութիւն Կամարակապցի, սառափ 540
» Վրդ. Կիւարացի 539
» » Մարաշցի 539
» Աբգ. Պայագեցի 477
» » Պամսրմացի 549-551,
554
Յարութիւն Աղայ Պեղեմեան (1817) 346
» Վրդ. (1798) 477
» Ազալայ Խեւուեանց, Փօթ-
շանցի 311
Յարութիւն Վրդ. աշակերտ Կոլոսի, 539,
619
Յեսու Եղս. Խաթիսարունեանց 543
Յիսէ Բժիշկ 280
Յովակիմ աղայ. սառափ 261
» Պոր. Կ. պոլսոյ (1461) 402, 443
» Աբգ. Պոր. (1751, + 1793) 54,
331
Յովակիմ Ստամբուլցի, քուլթ Կեփոզ (1691)
80
Յովսէփ 348
Յովսէփ Զեմեմեան Բեմ. Ալթըպարմախեան (1820)
615, 616

- Յովհաննէս Վրդ. առաջնորդ Ակնայ (1828) 353
- Յովհաննէս Ամբաստան (1586) 610, 611,
Կթղ. 377, 378
- Յովհաննէս Անկուրիացի 578, 579
- » Աստուածաբան 395
- » Վրդ. Արղնցի 553
- » » Արմիշեցի 522, 523, 560
- » Եպս. Արքայեղբայր 222, 380, 436, 437
- Յովհաննէս Աւետարանիչ 38
- » Վրդ. Բաղիշեցի, Բուժիկ 57
- » Պար. » Կոլոտ 22, 245 343, 418, 455, 521, 538, 620
- Յովհաննէս Բաղիշեցի, Ոկարիչ (1684) 334
- Յովհան Եպս. Բզնունեաց 226
- Յովհաննէս Բժիշկ (879) 99, 276
- » Գանձակեցի 356
- » Գառնեցի 522, 642
- » Արդ. Գունեցի (1331) 100-102
- » Գրիչ, աշակերտ Ն. Լամբրոնացւոյ 199
- Յովհաննէս Գրիչ, (1222) 253
- » » (1291) 557-559
- » » (1615) 107, 112
- » » (1793) 476
- » Դպիր 606
- » Գեմ. Եղեւսացի (1674) 419-421
- » Երզնկացի 38, 380, 438, 446
- » » Պլուզ 91, 145, 355-358, 642, 644
- Յովհաննէս Երեց (1777) 12
- » Արք. Երուսաղիմայ (1691, 1692) 80, 629
- Յովհաննէս Վրդ. Եղեւսիացի (1812-1842) 10, 304, 555, 638
- Յովհաննէս Պար. Զմիւտնիացի 23, 561
- » Գեմ. » (1810, 1820) 29, 306
- Յովհաննէս Կթղ. Էջմիածնի (1596) 326
- » Թոխմախեան 556
- » Լօրէնցիոս 442
- » Երեց Խիզանցի 189
- » Վրդ. Խլաքեցի 537, 539
- » Մարեցի 270, 271
- » Մարծորեցի 85, 86, 201, 305, 305, 595, 603, 609
- Յովհաննէս Կթղ. (1214) 366
- Յովհաննէս Բարունապետ Կապուի (1497) 133
- Յովհաննէս Կարմիր Վանեցի 430, 431
- » Դպիր Կարնեցի (1842) 638
- » Վրդ. Կեսարացի (1753, 1767) 374, 541, 542
- Յովհաննէս Եպս. Մականուն Կէլէ (1506) 134
- » Վրդ. Կեծալեան (1681) 165, 167, 403, 404
- Յովհաննէս Վրդ. Կոզմոն 263
- » » Կ. Կոլոսեցի (1739) 631, 632
- Յովհաննէս Պար. Կ. Պալատ (1800) 400, 402
- » Համբեցի, Ոկարիչ (1598) 48
- » Վրդ. Համբեցի (+ 1497) 377, 378
- Յովհաննէս Երեց Հիզանցի (1661, 1671) 254-256, 564
- Յովհաննէս Վրդ. Ղոնիացի (1706) 341
- » Մանգալուհի 40, 227, 264, 265, 381
- Յովհաննէս Եպս. Մարդաւոյ 226
- » Գրիչ, որդի Միմայի 439, 440
- » Գեմ. Միքայելեան 298, 299
- » Մկրտիչ 97
- » Արդ. որդի Մկրտիչի (1381) 124
- » Վրդ. որդի Յովհ. Բախանայի (1623) 166, 167
- Յովհաննէս Պար. Նոյսուհի 539
- » Շահինեան, Վանեցի 594
- » Շիրակ 553
- » Ոսկերեւան 3, 6, 39, 94, 201, 263-266, 381, 439, 441, 619
- Յովհաննէս Եպս. Ոստան 226
- » Վրդ. Բրգուշ, Ոստանցի 57
- » Որոտնեցի 213, 214, 273, 352, 353, 561, 590, 621
- Յովհաննէս Գեմ. Ոսկուտարցի, Զամբէր-քէն 540
- Յովհաննէս Եպս. Պապուտի (1781) 402
- » Պատկերահան 540
- » Կթղ. Պատմաբան 299, 512, 576
- » Պետրոսեան, Պապուտի 490
- » Դպիր Սեբոսեան, Պապուտի (1817) 598
- Յովհաննէս տէր Կարապետեան, Պապուտի 204, 259, 509, 604
- Յովհաննէս որդի տէր Սահակի 161
- » Վրդ. Վանանդեցի 261

Յովհաննէս Վրդ. (1323) 173, 177, 179
 » » 1728) 550
 » Ամիրայ Տատնան 525
 » Աբդ. Տարօնցի 468, 469
 » Վրդ. որդի Տիրացուի 130, 131
 » Զէլէպի, Տիւղ օղու 445
 » Եպս. Տրապիզոնի (1437) 126
 » Բարսեղապետ (+ 1293) 322
 » Փակակալ Ս. Յակոբայ (1322)

137

Յովհաննէս Փակակալ Ս. Յակոբայ (1392)
 79

Յովհաննէս Բերբերեց 91
 » Բիրքնեան 184
 » Վ. Գոնեցի 55, 123, 479
 » Կթդ. Օսնեցի 26, 293, 321, 522

Յովհաննու Ս., Վամբ 417

Յովսէփ Աբդ. Աղթամարցի (1530) 143-146
 » » Կազմող 124
 » Վրդ. Հգուցի 191
 » սղայ Զամչեան 262
 » Բեն. որդի Ստեփանոսի (1586)
 610, 611

Յովսէփ Վրդ. (1726) 513, 514

» Բարսեղապետ 167

Յովսէփոս պատմագիր 330, 488, 531, 581

Յորդանան 606

» գետ 78, 79, 145, 326

Յուդա մատոնի 474

Յուլիանոս Եպս. Աղիկառնացի 383, 565

Յուսիկ Վրդ. Գրիչ 52, 54

Յուստոս Եպս. Երուսաղէմի 76

Ն.

Նազար Խոջա Զուլայեցի (1626) 191

Նազարէթ Դպիր (1610) 185

» » (1822) 304

Նահապետ Կրօնաւոր Գրիչ (1379) 416, 417

» Կթդ. 418

Նամուխ 606

Նատեր (1367) 294

Նարեկայ Վամբ 606

Նեեմի 128

Նեոն 381, 618

Նեստոր 54

Ներսէս Արք. Ալոնցի Վանուց 132-135

» Բեն. Ամասիացի (1480) 234, 235

» Փակակալ Գանգիոցի (1331) 103

Ներսէս Խոջա Եկիմէզցատէ (1746) 478

» Լամբարանցի 58, 168, 169, 172,
 196, 199, 247, 315, 321, 322, 335, 355,
 358, 376, 379, 380, 407, 409, 415, 423,
 436, 437, 448, 459, 473, 476, 510, 586,
 623

Ներսէս Մաղկոյ (1332) 135, 138, 179, 180

» սուղմորդ Կապուի (1497) 133

» Էնլընցի 179

» Կրակցի Գրիչ (1331) 93, 95, 100-
 102

Ներսէս Եպս. Հարայ 226

» Բեն. Յարութիւնեան (1808) 311,
 528, 529

Ներսէս Շնորհալի 43, 85, 103, 176, 207,
 252, 265, 333, 365, 395, 423, 436, 468,
 503, 558, 609, 636, 637

Ներսէս ռոկերիչ (1347) 294

» Պարթև 275, 585

» Վրդ. (1699) 640

Նեֆտալ Եպս. Կ. Պոլսոյ 97

Նէլ զիւղ 349, 553

Նէապոլիս 193

Նէափիտոս արքեպայ (1803) 311, 528

Նիկիա 561

Նիկոլ Գրիչ (1323) 173, 178, 179

Նիկողայոս Դպիր (1591) 207, 208

» Ս. Եկ. Կ. Պոլսոյ 386

» Եպս. Կ. Պոլսոյ (1478) 402

Նիկողոս Կթդ. Աղթամարայ (1744) 550

» Դպիր Հազարեց (1828) 353

» Մատ 569

Նիչ զիւղ 563

Նշանագիրներ 294

Նոննոս 391, 546

Նոյրոք Թագաւոր 244

Նոր Բաղաբ 456

Նուհիան զիւղ 552

Նուրադին Խոջա 110, 111

» պարոն (1406) 202

Շ.

Շահանդուխտ, մայր Ն. Լամբարանցոյ 199

Շահնագար Սրկ. Ագուլցի (1666) 212, 215,
 216

Շահ Սէփի 387

Շահսուար 463

Շահսուլթան 463

Շահրամիր 404
 Շահրի Զալապի 188
 Շահրիար Զալապի 22
 Շահրալիբայ (1658) 191
 Շադուպար Սրկ. 188
 Շամ 545
 Շամիրամակերտ = Վան 159
 Շապուհ Կրոնաուր 412
 Շարաւ Խան (1599) 231
 Շեխիզան Խոջայ Բաղիշեցի (1610) 185
 Շէնֆուշ 421
 Շիրաք Խոջայ 185
 Շիրիան 519
 Շիրաք Բաղաք 265
 Շմաւոն Ս. Հայրապետ 76, 99, 425
 » Պետրոս 558
 Շոդակաք 357, 358, 426, 519
 Շոդոյ 562
 Շուշանիկ Ս. 429
 Շփոք, Կարապետ Եպս. Թոգաքցի 416
 Շոշ 530

Ո.

Ոլոմպիաս Կին Փիլիպպոսի 461
 Ոլոմպիոդորոս 412
 Ողիմպիադա Կոյս 425
 Ոնեպիանոս 427
 Ոնոփրիոս Եպս. 191
 Ոսկան Խոջայ 185, 187
 Ոսկեհեր Բին. (1297) 257, 258
 Ոսկեցադ 430
 Ոսկի 492
 Ոսկիիստ '277, 279
 Ոսկիմէր 523
 Ոստան 9
 Ուսիտ աշխարհ 470
 Ուրեստէս 428
 Ուրդդան 424
 Որոգիմէս 112, 128, 473, 528
 Ուստիան 492
 Ուրեայ 50-52, 56, 229, 303, 421, 617

Չ.

Չմշկածագ 217
 Չմֆուշ 316
 Չոռոմ 615
 Չօրլի 446

Պ.

Պազարմուխ 70
 Պաղեստին 504
 Պազում Խոջայ 188
 Պազուսար Ծ. Վրդ. (1866) 316
 Պազուստ 82
 Պաշարաք Սրկ. 190
 Պասմանիգատէ 152
 Պաստիշուս 232
 Պատմաւ Կղիկ 558
 Պատրոնիկէ 96
 Պարան, որդի Գր. Բահանայի (1326) 420
 » Իշխան 468
 Պարսաւ Ուրանցի (1530) 143-147
 » Արք. Տրապիզոնի (1580) 369
 Պեշէն որդի Պաւրքիլի (1329) 316
 Պետրոս դպիր Ապոսեան 481, 531
 » Վրդ. Աստապատցի (1706) 364, 539
 » Արագունացի 54-56, 417, 453
 » Արք. Արեւիկի (1831) 81
 » Վրդ. Ազամալեան = Պ. Եպս. Բեր-
 բումեան 31, 298, 373, 394, 406, 408,
 450, 451, 511, 512, 515, 567, 598
 Պետրոս Կրդ. Բերիացի (1723) 31, 34
 » Բին. Գրիշ (1297) 257, 258
 » Դպիր (1616) 2
 » Վրդ. առաջնորդ Եղեմիկ (1736)
 70
 Պետրոս Վրդ. Թիֆլիզեցի (1714) 205, 455,
 576, 633, 644, 645
 Պետրոս Վրդ. Թոխաքեցի (1681) 403, 404
 » » » (1768) 434
 » Եպս. Աստուածատրեանց, Կեսա-
 րացի (1789-1808) 47, 58, 86-89, 308,
 328, 409, 414, 416, 586, 588
 Պետրոս Վրդ. Կ. Պալեսցի 456
 » Խոջայ Հալապցի (1610) 185-188
 » Հայրապետ Հոռմայ 543
 » Վրդ. Մուրատմայեան 193
 » Թոռ Սարգ Սերփիսի 91
 » Կրդ. Մսոյ 540
 » Տարոնցի (1352) 248
 Պերգամա 71, 467, 481
 Պէկոզլու 432, 596
 Պերուդ 261
 Պինդարոս 333
 Պիւք-ագորոս 333, 531
 Պլաֆվի 42

Պզատոն 332, 618
 Պղնձահամբ վանք 344
 Պարփիր 342
 Պարթէ իշխան (1320) 316
 Պտղմէն 287
 Պրոխորով 199, 584
 » Վրդ. 539
 Պրոկլ իտաղոս 344, 573
 » Եպս. Կ. Պոլսոյ 94
 Պրասա 402, 598
 Պոզնիայ սանձագ 578
 Պոլսոյ 576
 Պոզնա Պար. Ադրիանուպոլսեցի 1, 42, 71, 262, 305-307, 311, 370, 393, 398, 416, 446, 487, 497, 542, 595
 Պոզնա Վրդ. Ամասիացի (668-1695) 43, 46, 600, 601
 Պոզնա Առաքել 624
 » Բժիշկ 317
 » Պար. Երուսաղէմի, Դառնեցի (1416) 443
 Պոզնա Դիմ. Գրիշ (1674) 609, 610
 » Թէրմիման 540
 » Վ. Բրնկըրքան 261
 » Վրդ. Կ. Պոլսեցի (1734) 467, 468
 » Զէլէպի 204
 » Վրդ. (1661) 453
 » » (+ 1723) 043
 » » (1812) 432
 » » Պետրոսեան 250, 305, 326, 345, 346, 406
 Պոզնա Եպս. Պրասաշու (1810) 542
 » ռսկերիշ Ստամբուլցի 540
 » Պար. Վանեցի 87
 » Վ. Փառփասեան 346
 » Բիմ. (1812) 444
 Պոզնայ ստո 402

Ջ.

Ջաֆաղայ 350
 Ջերմուկ 46
 Ջիհան 562
 Ջոկոյ գիւղ 563
 Ջուզայ 185, 238
 Ջուզայ = Ասպահան 529

Թ.

Թագիկ Բժիշկ 287

Թախար 201
 Թամատամ 538
 Թեմիշ 211
 Թիպլի 580
 Թումեզաս 426
 Թուրք աշխարհ 369
 Թումելի 402, 539
 Թումիս 310, 407
 Թստակէս Ս. 429
 » Գրիշ 375
 » » (1610) 185
 » Արդ. Կազմող (1599) 268

Ս.

Սալման Համբեցի, դերման 190
 Սահակ Արդ. Նուիրակ (1763) 153
 » Վրդ. Ամատունի 498
 » Ամբեցի, խաչարար (1691) 80
 » Նրէց ամցիսեցի 194
 » Վրդ. Ապուշեցի 539
 » Գիմ. Ասորի. Գրիշ (1274) 250, 251
 » Վրդ. Արդար 640
 » » Գաղատացի = Հայրապետ Դպիր, 373
 Սահակ Նրէց 304
 » » (1693) 564
 » Վրդ. Նրգնկացի 539
 » Կրդ. Խաչարար 54, 130, 153, 211, 250, 320, 513
 Սահակ Դպիր Զանախալացի (1801) 515
 » Կրդ. Սոյ (1677, 1684) 326, 528
 Սաղ գիւղ 550
 Սաղիկ 221
 Սամուկ Անեցի 234, 235
 Սամուկ Գրիշ, որդի Խաչեկարդի (1199) 196, 198
 Սամուկ Եպս. Մեհմուդեաց 226
 » Թարքի 193, 303
 Սամահին 271, 611
 Սամոն Զալպի 187, 188
 Սառուն 553, 563
 Սարգիս Վրդ. առաջնորդ Ս. Ամունի մե-
 ռատսահին (1430) 110, 111
 Սարգիս Արեւելցի (1331) 102
 » Վրդ. Գամառաց 77, 423
 » Գրիշ (1600) 222, 223
 » » (1734) 526
 » Սրկ. Գրիշ 337

Սարգիս Եսայ. Երզնկացի (1323) 178
 » » Երուսաղիմայ (1392) 62
 » Եղեղեցի, սահլթնի (1713) 602,
 603

Սարգիս Վրդ. Թալասցի (1789) 635
 » Բեն. որդի Թորոսի (1601) 372
 » Խոջա 188
 » Կթղ. ամ. Հայոց (1523) 34
 » Կառսամարտիկ 509
 » Վրդ. Կեսարացի 466
 » Պտր. Կ. Պոլսոյ, Խացազարծ 443
 » Վրդ. Հագարեանց (1452) 14, 21
 » » Հաճընցի (1824) 153, 487
 » Գեն. Հիզանցի (1602) 370, 372
 » Ուրեայցի 191
 » Վրդ. Պալասցի 539
 » Ջաջուռ 208
 » Գեն. Գրիչ, որդի Սարգիս Բախա-
 ճայի (1596) 325

Սարգիս Սեցի 63
 » Վրդ. մեկնիչ 135, 136, 179, 491
 » » (1740) 632
 » » (1804) 496
 » Չէլեպի Տիւզ օղլու 445
 » Գեն. (1272) 153-155
 » Բարեպետական (1328) 420

Սարգսի Ս., Վամբ 380
 Սարի Ս. Գեարգ 6, 9
 Սարկաւագ Վրդ. Մամնարցի 499, 620
 Սափաթ Խոջայ Զուլայեցի (1610, 1645)
 185, 268

Սբիրիտոն Սրկ. Բաբառօթուլու 407
 Սեբաստիա 265, 370-372, 456
 Սեբերիանոս Եսայ. Հննայ 94
 Սեբէոս Եսայ. Բագրատունեաց 226, 524
 Սեզրեստրոս Ակնցի, սառափ 540
 » Հայրապետ Հռոմայ 235, 275
 Սենեֆերիմ Թգր. Հայոց 543
 Սեբգի Սրկ. Գրիչ (1298) 221
 Սեռավրէ Պետրոսեան (1817-1861) 132, 135,
 335, 336, 382, 406, 447, 505, 524-529
 Սեւանայ Կզի, Վամբ 509, 620
 Սելիմ սուլթան 446
 Սէֆիզուլէ Խան 215
 Սիկիլիա 446
 Սիմէոն Վրդ. Ապարանցի 540
 » Եսայ. Գառնցի (1651) 342, 344,
 573, 574

Սիմէոն Կթղ. Երեսանցի 459, 573, 574
 » Երեց Իովցի (1580) 368, 369
 » Լեհացի 190
 » Կարանտէր, որդի Մարգարի (1661)
 254, 256
 Սիմէոն Եսայ. Նըցի 74, 195, 222, 460
 » Գեն. Պղնձահանցի (1248) 344
 » Եսայ. Ռշտունեաց 226
 » Կթղ. Սեբաստացի (1639) 151, 610,
 611
 Սիմէոն Վրդ. Վանցի (1799-1781) 118, 393
 » » (1377) 6-8
 » » աշակերտ Դաւիթ Վարդա-
 պետի 207, 208
 Սիմէոն Բաբումապետ (+ 1614) 159
 Սիմամբոս 383
 Սիմա Լեռ 618
 Սիման Խոջայ 188
 » Չալապի 22
 » Ստամբուլի, չիմիհի 190
 Սիոն Ամազգի 198, 466, 498-502, 521, 638
 Սիպիլեան 481
 Սիս 63, 151, 152, 223, 367, 610
 Սիսիանոս Վրդ. 265
 Սիրափ 348, 496, 618
 » որդի Յովհաննէսի (1776) 152
 Սիրուն Հիզանցի 90
 Սկեռայ Վամբ 196, 199, 430, 431
 Սկոթոն 260
 Սմբատ Թգր. (1297) 258, 497, 504
 » Սպարապետ 524
 Սոգոմ 5
 Սոգոմոն Իմաստուն 624
 Սոսթենէս առաքնորդ Մարաշիմոյ 411, 412
 » Բաբումի 151
 Սուլէման սուլթան (1540) 21
 Սուլթանիա 419, 420
 Սուլթանուր Խոնա 386
 Սուրիսաթ 289, 293
 Սուլիսա Խոջա 185
 » Վրդ. 182, 394, 395
 Սպեան 82
 Ստամբուլ 21, 22, 382, 386, 442-445, 481,
 495, 563
 Ստեփանոս Ազանց 306
 » Գիւրգնոն, Անցի 184
 » Արք. (1329) 316
 » Արք. Գնունցի 504

Ստեփանոս Գոյնեյրեցիցանց 59. 61, 210,
213, 257, 258, 274-277,

Ստեփանոս Գրիչ (1329) 315, 316

» (1347) 289, 292

» Դաշոցի (1706) 238, 239

» Արք. Եմովհեան 306

» Երեց (1627) 529, 530

» Երկայն 75, 78

» Սրկ. որդի Զաքարիա Դրչի
(1523) 34

Ստեփանոս Լեհացի 330, 472, 479, 524,
577, 581, 582, 615, 616, 621, 627

Ստեփանոս Խազան 100

» Կազմող (1392) 59, 63, 79

» » (1636) 278, 279

» Բարսուղար Կ. պոլսեցի (1781)

447-449

Ստեփանոս Զիզ 386

» Ղուկասեան (1779) 636, 637

» Վրդ. Մարաշցի 539

» » Մոկացի (1684) 334

» Գրիչ Նարստուկի 59, 62

» Սիւմեցի 74, 232, 302, 314,
438, 547

» Վրդ. (1486) 103-105

» Տարօնացի 525

» Վրդ. Քեփեցի 541

Սրապիան Վրդ. Ուռնայեցի 50-52, 229,
303, 553

Սրու 6 51, 52

Վ.

Վախախ. ամուսին Պուրթլի (1329) 316

Վահան Արշարունի (1821) 482

» Վրդ. Բառտումեանց 272

» Բհն. (1832) 604

Վահկա 527

Վահրամ Գրիչ 199

» Սրկ. Գրիչ (1298) 208, 209

» Վրդ. Կիլիկեցի 247, 357

Վաղարշապատ 95, 362

Վայոց Ձոր 315, 316

Վամ 31, 34, 153, 156, 165, 167, 185, 335,
403, 550, 617, 639

Վանական Վրդ. 57, 164, 273, 290, 292,
296, 305, 452, 620

Վանգույ Ս. Նշան 17

Վանգ գիւղ 301, 328

Վասիլ Եսպ. 187

» » (1590) 37, 41

» տրակաման (1580) 369

» Բհն. (1309) 469-471

Վարագ 480, 464, 560

Վարագայ Ս. Խաչ 57, 96

» Վանգ 167

Վարդան Վրդ. Այդկցի 37-40, 263. 381
476, 550, 614, 618, 641

Վարդան Եսպ. Արեւելի (1331) 100, 101,
136

Վարդան Վրդ. Արեւելի 84, 92, 164, 200,
228. 273, 291-296. 301, 305, 356-358,
375. 376, 438, 472. 485, 506, 582, 583,
610. 611

Վարդան Վրդ. Բաղիշեցի 22, 359, 610

» Գրիչ (1216) 253

» » (1299) 269

» Երեց (1711) 467

» Լօրեցի (1347) 294

» Ղրիմեցի (1658) 391, 392

» Դալի Մոմտի 568, 570

» Եսպ. Մրեմու 270

» Յունանեան 299, 300

» Բհն. որդի Սարգսի 619

Վարդան Բհն. որդի Ստեփանոսի (1347)
289, 293

Վարդապատի Տօմ 76

Վեմետիկ 494, 532, 576, 580

Վերի Նարապանգ 315, 316

Վըլանկա 546

Վինչեմցիու Գոռեզ 482

Վիրապ Ս. 301

Տ.

Տաշմերտիվան 70

Տարօն 571

Տիարպէֆի 551

Տիգրան Սաւաղանեան 1, 23, 28, 31, 38, 39,
54, 56, 95, 103, 107, 115, 119, 124,
126, 127, 130, 181, 194, 205, 208, 221,
224, 228, 235, 244, 245, 279, 301, 306,
307, 309, 312, 320, 323, 331, 339, 346,
355, 356, 382, 387, 393, 394, 398, 404,
410, 414, 437, 448, 449, 451, 453, 475,
482, 497, 509, 511, 534, 535, 549, 564,
593, 595, 601, 604, 622, 634, 641, 642

Տիգրանեկերտ 51, 180, 182, 551, 553

Տիգրիս 579
Տիգրոն 403
Տիմանց լիկաք 438
Տիմիր 372
Տիմոթեոս վրդ. 296
» » Սափրիչեան 23
Տիրան վրդ. 543, 544
Տիրատուր վրդ. 268, 518, 623—625
Տիրացու Արդ. 354, 359
Տիգեանմ 42
Տովրիք 4, 128
Տուլազիք 319
Տունիա, կողակից վասիլ Եպիսկոպոսի 41
Տրապիզոն 443
Տրիտենթինոս ժողով 222
Տրովադա = Ատամա 526
Տոմապետ Սառնցի 190
Տոմաւազ 277

Բ.

Բաբուն վրդ. 54
Բազուշ Խմաստասէր 434, 435
Բումէլի 446
Բօին Բժիշկ 262

Յ.

Յզնա գիւղ 188, 564

Փ.

Փանոս հոգւայ 185, 187
Փաշաշ 530
Փատուն ամիրայ 485
Փարասֆելի, դուստր Յակոբ Երիցու 523
Փարիզ 57, 483
Փաւլոս Բժիշկ 282
Փաւստոս Բուզանդ 148, 155, 230, 397
Փելեֆանոս Եպ. Յերապոլսի 140
Փերուծ 469, 470
Փիլիպպոս Արք. Զմիւռնիոյ (1817, 1820)
29, 616
Փիլիպպոս Կթղ. 121, 277
» Երէց Վանեցի (1687) 124, 126
Փիլոն Երբայեցի 208, 266
Փիրիխան Պէլլորատցի 187
Փլաքիանոս 546
Փոստեբոս 276, 641

Փրամկիսկոս Ստաւ 204
Փրկչի Ս., Գերեզմամատում (1658) 192
» » Վանք, Նրուսազէմ, 272, 273,
370, 560, 563
Փօլատ հոգւայ 185, 188

Ք.

Քաղկեդոնի ժողով 579
Քամշկիք 333, 546
Քաջերունի 617
Քարճար գիւղ Տարօնայ 50
Քերսան 430
Քէլլօ Սոսեակ 106, 107
Քէօրփէզ 532
Քիլիս 527, 528
Քինա 310
Քուշանազ Երկիր 525
Քուսփոլիա 407
Քոնա գիւղ 123
» Վանք 453
Քրիստափոր Գուլուն 374
Քրիստոստոն Եպ. Բաւեմոյ 226
Քրտիկան գիւղ 510

Օ.

Օգոստինոս Պր. 482
Օքման պէլ (1431) 598
Օշին Թգր. (1316, 1319) 78, 340
» Սեւաստոս, հայր Ն. Լամբրոմացոյ
199
Օսման սուլթան (1243) 450
Օսմանցիք 407, 444, 449, 541, 542
Օրթագիւղ 321, 327, 482

Ֆ.

Ֆաղա 570
Ֆիլէմէնկի բարբառ 481, 531
Ֆիլիպէ 13, 400
Ֆիլանկիմիաֆոս 535
Ֆշֆշմ 538
Ֆոանկ 294, 444, 458, 481, 483, 530, 535,
538
Ֆոանկուլ հոռնա 386
Ֆոանճ Գէորգէոս 448
Ֆոնաւս 37, 40
Ֆրեռնրիք Մուրատ 196, 198, 557, 558, 560
Ֆրիկ 438

ՈՒՂՂԵԼԻՔ

Էջ	ՍԻՒՆԱԿ	ՏՈՂ	ՍԽԱԼ	ՈՒՂԻՂ
1	Բ	վարեհ 1	Ե	6
186	Բ	» 2	բողմերանգ	բազմերանգ
223	Բ	» 12	ձ. ածնից	Ած. ածնից
231	ա	» 9	723 ա	719 ա
232	ա	» 11	Ներկայացուած	Ներկայացուած
240	Բ	» 13	ՌՃԶԲ	ՌՃԶԲ
637	ա	» 23	Բարձրերդոյ	Բարձրերդոյ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱՆԻ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏ

FL0060038

(10n)

A ^{III}
3391